Hovedbind

Dansk forsvar
Globalt engagement

Beretning fra Forsvarskommissionen af 2008

Hovedbind
Dansk forsvar – Globalt engagement
Beretning fra Forsvarskommissionen af 2008

Dansk forsvar
Globalt engagement

Forsvarskommissionens
beretning, marts 2009

Publikationen kan
bestilles eller afhentes hos:

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K

Tlf.: 3392 3320

Fax: 3332 0655

Elektronisk postkasse:

fmn@fmn.dk

Publikationen kan også
hentes på nedenstående
hjemmeside:

www.fmn.dk

Papir:

Omslag: Galerie Image
Indhold: Re-print

Sat med:

Berthold Akzidenz Grotesk &
Palatino linotype

Grafisk design og layout:

Goodmorning Technology
www.gmtn.dk

Tryk:

Schultz Grafisk

Billeder:

Polfoto
Forsvarets Mediecenter

ISBN 978-87-90616-26-7

Oplag:
Hovedbind 1.500

NORDISK MILJØMÆRKNING

Hovedbind

Dansk forsvar
Globalt engagement

**Beretning fra
Forsvarskommissionen
af 2008**

Indholdsfortegnelse

Formandens forord
10 Formandens forord

Indledning
16 Nedsættelse af Forsvarskommissionen af 2008
16 Foregående forsvarskommission
16 Kommissorium for Forsvarskommissionen af 2008
19 Forsvarskommissionens faktiske sammensætning
24 Budget og regnskab for Forsvarskommission
24 Kommissionens arbejde
25 Udredningsgruppe vedr. den sikkerhedspolitiske udvikling
26 Øvrige rapporter mv., der har indgået i kommissionens arbejde
26 Følgegruppe for personelorganisationerne
27 Forsvarskommissionens rejser og besøg
31 Forsvarskommissionens beretning
32 Mindretalsudtalelse
32 Tiltrædelse af kommissionsberetningen

1. Kapitel – De sikkerhedspolitiske præmisser
36 Indledning
38 Globalisering, magt, trusler og risici
41 Magtcentrene frem mod 2025
50 Trusler, risici og tendenser
60 Opsummering og perspektivering
63 Sikkerhedspolitiske udfordringer på regionalt niveau
72 Fokus for dansk sikkerheds- og forsvarspolitik frem mod 2025
83 Væsentligste opgaver for dansk forsvar frem mod 2025
99 Anbefaling

2. Kapitel – Forsvarets formål og opgaver
106 Indledning
106 Lov om forsvarets formål, opgaver og organisation mv.
108 Dansk forsvars nuværende opgaver
108 Dansk forsvars fremtidige opgaver
113 Anbefaling

3. Kapitel – Forsvarets struktur i dag

118 Indledning
118 Forsvarets aktuelle situation
120 Forsvarets budget
120 Forsvarets organisation
129 Forsvarets operative opgaveløsning
139 Dansk forsvars økonomiske ressourcer og udnyttelse heraf i sammenligning med andre relevante lande
143 Værnepligten
145 Erfaringer fra operationer
151 Ændrede vilkår for forsvarets internationale opgaveløsning

4. Kapitel – Teknologi og materiel

156 Indledning
156 Generelt om materielanskaffelser til forsvaret
158 Forsvarets opgaveløsning - operationernes og operationsvilkårenes indflydelse på materielområdet
159 Den teknologiske udvikling
164 Rapport fra "Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007"
167 Beskrivelse af de danske F-16 kampfly
173 Status på F-16 flådens flyvetimer
174 De fremadrettede materieludgifter
181 Sammenfatning af forsvarets fremadrettede materieludgifter
181 Materielanskaffelser i forhold til NATO's målsætning og i forhold til andre europæiske lande
183 Dansk forsvarsindustri og industrisamarbejde

5. Kapitel – Medarbejderens rolle og vilkår

188 Indledning
188 Forsvarets og hjemmeværnets nuværende bemandingssituation
197 Reservepersonel
198 De frivillige i hjemmeværnet
198 De ansattes nuværende rolle og vilkår i forsvaret
220 Rekruttering og fastholdelse
227 Samfundet og personelressourcerne generelt

6. Kapitel – Støttestrukturen

232 Indledning
232 Generelt
236 Forsvarets Materieltjeneste
238 Forsvarets Personeltjeneste
242 Den aktuelle situation inden for etablissementsområdet og Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste
248 Den aktuelle situation inden for informatikområdet og Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste
252 Øvrige områder inden for støttevirksomheden
258 Forsvarets skolestruktur
261 Brug af offentligt-privat samarbejde, herunder outsourcing, udlicitering mv.

7. Kapitel – Forsvarets udvikling

268 Indledning
268 De sikkerhedspolitiske præmisser, forsvarets fremtidige opgaver og vilkår
274 Forsvarets status, herunder materiel, medarbejderne og støttevirksomheden
279 Faktorer af betydning for forsvarets udvikling
285 Forsvarets fremtidige kapacitetsbehov og udviklingsmuligheder
302 Forsvarets fremtidige støttevirksomhed

8. Kapitel – Ressourcer

318 Indledning
318 Ressourcemæssige konsekvenser af forsvarets aktuelle status
322 Forsvarets internationale engagement
323 Yderligere prioritering af forsvarets ressourcer

Tillæg til Forsvarskommissionens beretning

328 Mindretalsudtalelse af Enhedslistens medlem af Forsvarskommissionen, folketingsmedlem Frank Aaen

Stikordsregister

332 Stikordsregister

Formandens forord

Dansk forsvar har gennemgået en dramatisk omstilling. Hvor næsten hele vægten tidligere lå på forsvaret af dansk territorium, er internationale opgaver nu dimensionerende for store dele af dansk forsvar, og det har givet Danmark mulighed for at føre en aktivistisk udenrigspolitik i de tyve år, der er gået siden Murens fald i 1989.

Samtidig har terrorangrebene på World Trade Center i New York og Pentagon i Washington DC den 11. september 2001 ført til, at der er langt større fokus på indsatsen mod terrorisme, ekstremisme og spredning af masseødelæggelsesvåben. Som følge heraf har karakteren af den internationale indsats ændret sig – fra Cypern over Bosnien og Kosovo til Irak og Afghanistan.

Det har slidt på dansk forsvar – både materielmæssigt og personelmæssigt.

Forsvaret har tæret på reserverne og står i dag med et stort efterslæb på ammunitionslagre og uddannelsesmateriel. Det burde være en selvfølge, at de soldater, der sendes til Afghanistan, bliver uddannet på det materiel, de skal bruge dernede, men sådan er det ikke. Der er derfor behov for at hæve materielanskaffelsesniveauet på længere sigt, hvis vi skal beskytte de soldater, vi sender ud, så godt som muligt.

Forsvaret vil ultimo 2009 have ca. 2.300 ubesatte stillinger. Når det overhovedet har kunnet lade sig gøre at få økonomien til at hænge sammen indtil nu, skyldes det netop, at den sparede lønsum har kunnet bruges til at dække hullet – men den går jo ikke i længden. Belastningen på de soldater, der bliver tilbage i forsvaret, bliver bare endnu større.

Det er derfor afgørende at stoppe denne udvikling ved at søge at fastholde nøglepersonel og samtidig uddanne flere, bl.a. ved at forøge indtaget på officersuddannelserne. Men det tager ti år at uddanne en ny kaptajn, og specialisterne tager det også tid at oplære. Og det er typisk disse aldersgrupper, som er småbørnsforældre.

Det er derfor vigtigt, at der ses på fordelingen af de samlede tillægsmidler mellem de udsendte medarbejdergrupper, samtidig med at der øremærkes et beløb på 14 mio. kr. til et nyt tillæg, som kan støtte udsendt personel med forsøgerforpligtelser. Penge er selvfølgelig ikke alt, og forsvaret har da også en lang række andre initiativer i gang for at give personellet en bedre hverdag.

Når manglerne på materiel- og personelområdet skal rettes op, bliver der ikke megen plads til nye aktiviteter, men på to områder foreslår Forsvarskommissionen, at der oprettes nye kapaciteter.

Det ene område er Computer Network Operations, som bl.a. skal sikre forsvarets it-systemer mod et angreb i cyberspace. Det andet er kapacitetsopbygning – spændende fra f.eks. at bistå de østafrikanske lande med at opbygge en fredsbevarende enhed, der kan sættes ind, når tingene er ved at gå galt andre steder i Afrika, til at uddanne en enhed af de afghanske regeringsstyrker til på sigt at overtage nogle af de opgaver, vi løser i dag.

Det har også været vigtigt at sikre, at vi ikke oplever en gentagelse af det, der skete i denne forligsperiode, hvor forsvarets kasse blev tømt i forbindelse med internationale operationer. Derfor finder Forsvarskommissionen, at alle nettomerudgifter relateret til forsvarets internationale engagement, herunder udgifter relateret til tab og afskrivninger med videre, bør synliggøres i forbindelse med opgørelsen af de nettomerudgifter, der som udgangspunkt inddækkes via finanslovens § 35.

Alle disse forslag koster penge, hvor skal de komme fra?

Det er klart, at enten skal de findes ved at nedlægge eksisterende kapaciteter i forsvaret – og her har Forsvarskommissionen peget på en række muligheder – eller ved at forsvarsrammen forhøjes. Men det er ikke Forsvarskommissionens opgave at træffe dette valg, den endelige prioritering af ressourcerne må foretages i forbindelse med indgåelse af et nyt forsvarsforlig.

Jeg har haft det privilegium at være medlem af de tre seneste forsvarskommissioner. I 1988 var jeg ny forsvarsordfører for Socialdemokratiet, i 1997 var jeg forsvarsminister, og denne gang har jeg været formand.

En forsvarskommission har sin egen dynamik, den bringer folk med vidt forskellig baggrund sammen: Politikere, eksperter, forsvarets ledelse og embedsmænd fra de relevante ministerier, og der udvikles et fælles videngrundlag og personlige relationer, som gør det nemmere bagefter at finde fælles løsninger på vanskelige spørgsmål. Efter min mening er det mest bemærkelsesværdige ved denne forsvarskommission den brede enighed, der har præget arbejdet.

Der er godt nok et enkelt parti, Enhedslisten, der har skrevet sin egen mindretalsudtalelse – men sidste gang var der seks mindretalsudtalelser. Kun ét parti, Dansk Folkeparti, har taget forbehold vedrørende det forsvarspolitiske samarbejde i EU. Og selv om to partier principielt er imod værnepligten, og ét parti foreslår hjemmeværnet overført til det civile beredskab, er der tale om den bredeste tilslutning til hovedlinierne i dansk forsvars- og sikkerhedspolitik i de sidste 150 år.

Lad mig til slut takke forsvarsministeren, Søren Gade, fordi han har givet mig denne enestående chance for at aflægge et "genbesøg" hos dansk forsvar. Samtidig vil jeg gerne takke Forsvarskommissionens medlemmer for udvist tålmodighed og sidst – men så sandelig ikke mindst – sekretariatet, som har kæmpet i sene aftentimer for vores fælles sag.

Hans Hækkerup
Formand for Forsvarskommissionen

Indledning

Nedsættelse af Forsvarskommissionen af 2008

Efter folketingsvalget den 13. november 2007 dannede Venstre og Det Konservative Folkeparti regering med afsæt i regeringsgrundlaget "Mulighedernes samfund" fra november 2007. På baggrund af regeringsgrundlaget blev Forsvarskommissionen af 2008 nedsat. Som formand for kommissionen blev forhenværende minister Hans Hækkerup udpeget. Forsvarskommissionen mødtes første gang den 30. januar 2008 og skulle jævnfør kommissoriet have afsluttet sit arbejde med udgangen af februar 2009. Det blev den 22. december 2008 besluttet, at terminen for aflevering af Forsvarskommissionens beretning blev udskudt til udgangen af marts 2009.

Forudgående forsvarskommission

Den forudgående Forsvarskommission var nedsat i 1997 og afgav sin beretning i 1998. Forsvarskommissionen af 1997 blev nedsat på baggrund af aftalen af 8. december 1995 om forsvarets ordning 1995-1999 (Forsvarsforliget 1995-1999). Arbejdet i Forsvarskommissionen af 1997 strakte sig over en periode på knap to år; fra januar 1997 til november 1998.

Kommissorium for Forsvarskommissionen af 2008

Kommissionen blev nedsat med følgende kommissorium:

Forsvarskommissionens nedsættelse og kommissorium

Forsvarskommissionen af 2008 skal med baggrund i lov nr. 122 af 27. februar 2001 om forsvarets formål, opgaver og organisation, samt aftale om forsvarets ordning 2005-2009, stille forslag til en fortsættelse af forsvarets udvikling i de kommende år. Kommissionens arbejde skal i første omgang bidrage til at forberede en politisk aftale om forsvarets videre udvikling efter 2009, men skal have et perspektiv, der strækker sig frem mod 2025.

Overvejelserne skal baseres på en fortsat aktiv udenrigs- og sikkerhedspolitik, herunder fortsat aktivt dansk medlemskab af FN, OSCE og NATO. Overvejelserne skal tillige omfatte perspektiver for EU's fremtidige sikkerhedspolitiske rolle.

Kommissionens overvejelser skal tage højde for, at en væsentlig del af forsvarets opgaver gennem de seneste år er løst via dansk deltagelse i flere, samtidige og geografisk adskilte missioner. Disse opgaver løses for størstedelens vedkommende dels i et skærpet sikkerhedsmiljø, dels i en del af verden, hvor klimaet og terrænmæssige forhold udgør en udfordring for vestlige landes militære styrker.

Kommissionen skal vurdere sikkerhedspolitiske udviklingstendenser af betydning for forsvarets deltagelse i internationale operationer og forsvaret af Danmark. I vurderingen skal bl.a. inddrages den sikkerhedspolitiske situation i lyset af udviklingen i de arktiske egne, herunder på energi-, råstof- og forsyningsområdet samt den geopolitiske udvikling i øvrigt.

Kommissionen skal stille forslag om mulige tilpasninger og ændringer i forsvarets struktur, materiel og eventuelle ændringer i den geografiske lokalisering i lyset af den sikkerhedspolitiske udvikling og udviklingen i vilkårene for forsvarets opgaveløsning, den enkelte soldats rolle og vilkår samt soldaternes sikkerhed. Kommissionen skal inddrage nye trusler, som f.eks hackerangreb mod computersystemer. Overvejelserne skal endvidere omfatte perspektiver for yderligere samtænkning af den danske militære indsats med øvrige danske og internationale civile indsatser, bl.a. hvordan forsvaret kan bidrage, såfremt situationen i et område vanskeliggør civile organisationers indsats. Endvidere skal kommissionen overveje og pege på eventuelle opgaver i Danmark, der med fordel kan varetages af forsvaret.

I kommissionens overvejelser skal som grundlag bl.a. indgå relevante udvalgsarbejder, rapporter mv. På baggrund af bl.a. disse arbejder og rapporter skal kommissionen vurdere behovet for større materielanskaffelser i de kommende år. Kommissionen skal i sit arbejde forholde sig til tilsvarende analyser og vurderinger af behov for materielanskaffelser ved relevante samarbejdspartnere. Kommissionen skal i denne sammenhæng også overveje spørgsmålet om eventuel erstatningsanskaffelse for forsvarets nuværende F-16 fly. I grundlaget for kommissionens overvejelser skal også indgå resultatet af de analyser, som Forsvarsministeriet – i overensstemmelse med den politiske aftale om forsvarets ordning for 2005-2009 – har iværksat vedrørende den operative kommandostruktur og forsvarets skolestruktur.

Endvidere skal kommissionen belyse de ressourcemæssige konsekvenser af de anbefalede forslag, herunder muligheder for omprioriteringer, ligesom kommissionen skal se på de danske forsvarsudgifter med hensyn til størrelse, fordeling og anvendelse sammenlignet med andre relevante lande.

Kommissionen kan tilkalde sagkyndige fra ind- og udland og afgive delindstillinger, i det omfang det findes hensigtsmæssigt. Endvidere får de faglige organisationer mulighed for at fremsætte synspunkter, der kan indgå i overvejelserne.

Forsvarskommissionen påbegynder sit arbejde primo 2008 og forudsættes at afslutte sit arbejde inden udgangen af februar 2009.

Kommissionen kan rette henvendelse til alle danske og udenlandske myndigheder, organisationer og enkeltpersoner, som kommissionen finder det nødvendigt.

Sammensætning

Kommissionen sammensættes af politikere, embedsmænd og særligt sagkyndige.

Som formand for kommissionen udpeges forhenværende minister Hans Hækkerup.

Hvert af de politiske partier i Folketinget udpeger én repræsentant og én stedfortræder, som begge skal være medlem af Folketinget.

Forsvarsministeren og Forsvarsministeriets departementschef indgår i kommissionen.

Statsministeriet, Udenrigsministeriet, Økonomi- og Erhvervsministeriet og Finansministeriet deltager med hver én repræsentant i kommissionen.

Danmarks ambassadør til NATO indgår i kommissionen.

Fra forsvaret indgår forsvarschefen, chefen for Forsvarsstaben og chefen for Forsvarsstabens Koordinationsstab i kommissionen.

Chefen for Hjemmeværnet, chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste og direktøren for Beredskabsstyrelsen indgår i kommissionen.

Forsvarsministeren udpeger efter drøftelse med formanden fire særligt sagkyndige, som indgår i kommissionen.

Herudover deltager Grønlands Hjemmestyre med én repræsentant i kommissionens møder, når der behandles forhold af betydning for Grønland, Nordatlanten eller i relation til arktiske forhold.

Endvidere deltager Færøernes Landsstyre med én repræsentant i kommissionens møder, når der behandles forhold af betydning for Færøerne eller Nordatlanten.

Til kommissionen tilknyttes et sekretariat under ledelse af Forsvarsministeriet. I sekretariatet indgår tillige repræsentanter fra Udenrigsministeriet, Økonomi- og Erhvervsministeriet og Finansministeriet.

Forsvarskommissionens faktiske sammensætning

Kommissionen har jævnfør kommissoriet været sammensat af politikere, repræsentanter fra Grønlands Hjemmestyre og Færøernes Landsstyre, embedsmænd fra centraladministrationen, repræsentanter fra myndigheder under Forsvarsministeriet og særligt sagkyndige.

Forhenværende minister Hans Hækkerup blev udpeget som formand for Forsvarskommissionen. Kommissionsmedlemmer fra de politiske partier blev udpeget af respektive folketingsgrupper med én repræsentant og én stedfortræder for hvert parti, alle medlemmer af folketinget. De fire særligt sagkyndige blev udpeget af forsvarsministeren.

Kommissionens sammensætning blev løbende justeret, bl.a. som følge af ændringer meddelt af de politiske partier i Folketinget og rokeringer i forsvarets øverste ledelse. Justeringer i kommissionens sammensætning blev gjort offentligt tilgængelige på Forsvarsministeriets hjemmeside via Kundgørelse for Forsvaret.

Kommissionen blev efter drøftelse mellem formanden, forsvarsministeren og repræsentanterne fra de politiske partier i Folketinget udvidet med et medlem, idet chefen for Forsvarets Materieltjeneste indtrådte i kommissionen pr. 15. marts 2008.

Kommissionen har haft følgende sammensætning, idet eventuel omfordeling af pladser i kommissionen er angivet med skiftedato i parentes:

Formand:

- Forhenværende minister Hans Hækkerup

Regeringens repræsentant:

Forsvarsminister Søren Gade

Repræsentanter for de politiske partier i Folketinget:

- Folketingsmedlem (Venstre) Karsten Nonbo
- Folketingsmedlem (Socialdemokraterne) John Dyrby Paulsen
- Folketingsmedlem (Dansk Folkeparti) Ib Poulsen
- Folketingsmedlem (Socialistisk Folkeparti) Holger K. Nielsen
- Folketingsmedlem (Det Konservative Folkeparti) Tom Behnke (indtil den 18. august 2008)
- Folketingsmedlem (Det Konservative Folkeparti) Helge Adam Møller (fra den 19. august 2008)
- Folketingsmedlem (Det Radikale Venstre) Morten Helveg Petersen
- Folketingsmedlem (Liberal Alliance, tidligere Ny Alliance) Jørgen Poulsen (indtil den 27. august 2008)
- Folketingsmedlem (Liberal Alliance, tidligere Ny Alliance) Villum Christensen (fra den 28. august 2008)
- Folketingsmedlem (Enhedslisten) Frank Aaen

Stedfortrædere for repræsentanterne fra de politiske partier i Folketinget:

- Folketingsmedlem (Venstre) Gitte Lillelund Bech
- Folketingsmedlem (Socialdemokraterne) Christine Antorini
- Folketingsmedlem (Dansk Folkeparti) Søren Espersen
- Folketingsmedlem (Socialistisk Folkeparti) Pernille Frahm
- Folketingsmedlem (Det Konservative Folkeparti) Helge Adam Møller (indtil den 18. august 2008)
- Folketingsmedlem (Det Konservative Folkeparti) Tom Behnke (fra den 19. august 2008)
- Folketingsmedlem (Det Radikale Venstre) Marianne Jelved (indtil den 9. oktober 2008)
- Folketingsmedlem (Det Radikale Venstre) Jørgen Poulsen (fra den 10. oktober 2008)
- Folketingsmedlem (Enhedslisten) Per Clausen
- Liberal Alliance (tidligere Ny Alliance) havde i perioden frem til den 28. august 2008 ikke udpeget en stedfortræder. Fra den 28. august 2008 indtrådte folketings-

medlem Naser Khader som Liberal Alliances stedfortræder i Forsvarskommissionen. Fra den 5. januar 2009 til den 17. marts 2009 var folketingsmedlem Naser Khader uden for folketingsgrupperne (løsgænger i Folketinget), men fortsatte som udpeget stedfortræder i kommissionen. Den 17. marts 2009 blev folketingsmedlem Naser Khader medlem af Det Konservative Folkepartis folketingsgruppe, men fortsatte som udpeget stedfortræder i kommissionen for Liberal Alliance.

Repræsentanter fra centraladministrationen:

- Departementschef i Forsvarsministeriet, Lars Findsen
- Konsulent i Statsministeriet, Lisbet Zilmer-Johns
- Kontorchef i Udenrigsministeriet, Lone Dencker Wisborg
- Kontorchef i Økonomi- og Erhvervsministeriet, Christian Bruhn Rieper
- Kontorchef i Finansministeriet, Jacob Holbraad (indtil den 11. december 2008)
- Afdelingschef i Finansministeriet, Torben Steen Hansen (fra den 12. december 2008)
- Danmarks ambassadør til NATO, Per Poulsen-Hansen

Repræsentanter fra Færøernes Landsstyre og Grønlands Hjemmestyre:

- Repræsentationschef for Færøernes Repræsentation, Herálvur Joensen (Færøernes Landsstyre)
- Direktør i Udenrigsdirektoratet, Inuuteq Holm Olsen (Grønlands Hjemmestyre)

Repræsentanter fra myndigheder under Forsvarsministeriet:

- Forsvarschef, general Hans Jesper Helsø (indtil den 31. juli 2008)
- Forsvarschef, admiral Tim Sloth Jørgensen (fra den 1. august 2008)
- Chef for Forsvarsstaben, viceadmiral Tim Sloth Jørgensen (indtil den 31. juli 2008. Tim Sloth Jørgensen fortsatte som medlem i Forsvarskommissionen i sin egenskab af forsvarschef)
- Chef for Forsvarsstaben, generalløjtnant Bjørn Ingemann Bisserup (fra den 1. august 2008)
- Chef for Forsvarsstabens Koordinationsstab, generalmajor Per Ludvigsen (indtil den 29. februar 2008)
- Chef for Forsvarsstabens Planlægnings- og Driftsstab (tidligere Forsvarsstabens

Koordinationsstab), generalmajor Per Pugholm Olsen (fra den 1. marts 2008)
- Chef for Forsvarets Materieltjeneste, generalløjtnant Per Ludvigsen (fra den 15. marts 2008, hvor kommissionens sammensætning blev udvidet med et medlem i forhold til kommissoriet, idet chefen for Forsvarets Materieltjeneste indtrådte i kommissionen)
- Chef for Forsvarets Efterretningstjeneste, kontreadmiral Jørn Olesen (indtil den 29. februar 2008)
- Chef for Forsvarets Efterretningstjeneste, kontreadmiral Finn Hansen (fra den 1. marts 2008)
- Chef for Hjemmeværnet, generalmajor Jan Steinberg Norgaard
- Direktør for Beredskabsstyrelsen, Frederik Schydt

Særligt sagkyndige:

- Prorektor Lykke Friis
- Lektor Birthe Hansen
- Professor Bertel Heurlin
- Institutchef Mikkel Vedby Rasmussen

Forsvarskommissionens sekretariat:

Til støtte for Forsvarskommissionen blev der etableret et sekretariat, som var placeret i Forsvarsministeriet. Stillingen som chef for sekretariatet blev varetaget af chefen for 1. afdeling i Forsvarsministeriet. Ledelsen af sekretariat blev varetaget af chefen for 4. kontor i Forsvarsministeriet.

Sekretariatet har fra januar 2008 haft tre fast tilknyttede sekretærer, idet der i perioden fra maj til august 2008 har været fire faste sekretærer. Derudover har sekretariatet permanent haft en kontorfuldmægtig tilknyttet samt fra maj 2008 tillige en studentermedhjælp på deltid. Sekretariatet har endvidere omfattet en sekretær fra henholdsvis Udenrigsministeriet, Finansministeriet og Økonomi- og Erhvervsministeriet, jævnfør kommissoriet.

Sekretariatet har været sammensat af følgende personer:

Chef for sekretariatet:
- Afdelingschef (Forsvarsministeriet) Bjørn Ingemann Bisserup (indtil den 31. juli 2008)
- Afdelingschef (Forsvarsministeriet) Kim Jesper Jørgensen (fra den 1. august 2008)

Leder af sekretariatet:
- Kontorchef (Forsvarsministeriet) Kim Jesper Jørgensen (indtil den 31. juli 2008)
- Kontorchef (Forsvarsministeriet) Gunner Arpe Nielsen (fra den 1. august 2008)

Sekretærer fra Forsvarsministeriet:
- Major Gunner Arpe Nielsen (indtil den 31. juli 2008)
- Orlogskaptajn Lars Georg Stage Christensen
- Major Henning Roland Andersen
- Major Flemming Schousbøll Bastrup (fra maj 2008)

Sekretær fra Udenrigsministeriet:
- Fuldmægtig Jakob Nielsen (indtil den 19. november 2008)
- Fuldmægtig Ulrik Enemark Petersen (fra den 20. november 2008)

Sekretær fra Finansministeriet:
- Fuldmægtig Kim Bloch

Sekretær fra Økonomi- og Erhvervsministeriet:
- Fuldmægtig Marie Kirkebæk Brandt

Kontorfuldmægtig:
- Hanne Mandrup (Forsvarsministeriet)

Studentermedhjælp:
- Malene Vita Bach Baunsgaard (Forsvarsministeriet) (fra maj 2008)

Budget og regnskab for Forsvarskommission

Finansieringen af Forsvarskommissionen skete via allerede tildelte midler på forsvarets driftsbudget. Da sekretariatet var placeret i Forsvarsministeriet, blev udgifter til Forsvarskommissionen budgetteret og registreret af Forsvarsministeriet. Derfor blev de økonomiske midler til Forsvarskommissionen overført fra Forsvarskommandoens driftsramme til Forsvarsministeriets driftsramme. Tildelingen skete i 2008 via rammeredegørelse og tillægsbevillingslov. Forsvarsministeriet eller forsvaret blev således ikke tilført yderligere midler i forbindelse med Forsvarskommissionens nedsættelse og virke.

Budgettet for Forsvarskommissionen af 2008 var samlet på ca. 11,5 mio. kr., hvilket inkluderede drifts- og lønudgifter, herunder udgifter til Forsvarskommissionens sekretariat. Lønbudgettet var på 3,3 mio. kr. og driftsbudgettet på ca. 8,2 mio. kr. For de anførte budgettal skal det bemærkes, at de dækkede hele den periode, som Forsvarskommissionen og sekretariatet virkede – det vil sige fra etableringen af sekretariatet og nedsættelsen af kommissionen i januar 2008 til det tidspunkt, hvor både kommissionen og sekretariatet afsluttede sit arbejde i 2009.

Udgifter relateret til Forsvarskommissionens rejser i ind- og udland blev dækket centralt af Forsvarskommissionens sekretariat for alle ordinære medlemmer i kommissionen. Ydelserne har været i henhold til statens almindelige satser, jævnfør Personalestyrelsens cirkulære om satsregulering for tjenesterejser pr. henholdsvis 1. januar 2008 og 1. januar 2009. Rejsegodtgørelse var efter time- og dagpengesatsen, idet der blev foretaget fradrag for ydede måltider.

I regnskabsåret 2008 blev der registreret udgifter for i alt ca. 7,0 mio.kr., idet disse fordelte sig med 3,8 mio. kr. til drift og 3,2 mio. kr. til løn og vederlag. Det samlede regnskab for Forsvarskommissionens samlede virke var endnu ikke endeligt opgjort på tidspunktet for afleveringen af kommissionsberetningen.

Kommissionens arbejde

Kommissionen holdt sit første møde den 30. januar 2008 og har i alt holdt 20 møder.

Kommissionsarbejdet har overordnet været opdelt i en redegørelses- og præmisfase, der primært fandt sted i 1. halvår 2008, samt en overvejelses- og konklusionsfase, der hovedsagligt forløb i 2. halvår af 2008 og i starten af 2009.

Udredningsgruppe vedrørende den sikkerhedspolitiske udvikling

Forsvarskommissionen besluttede på det 1. møde i kommissionen den 30. januar 2008 at nedsætte en udredningsgruppe vedrørende den sikkerhedspolitiske udvikling under ledelse af Udenrigsministeriet.

Udredningsgruppen vedrørende den sikkerhedspolitiske udvikling blev ledet af kontorchef i Udenrigsministeriet (Sikkerhedspolitisk Kontor) Lone Dencker Wisborg (tillige medlem af Forsvarskommissionen).

Udredningsgruppen havde desuden deltagelse af Statsministeriet, Forsvarsministeriet, Forsvarskommandoen og Forsvarets Efterretningstjeneste samt de fire særligt sagkyndige i Forsvarskommissionen.

Formålet med udredningen var at afdække aspekter af den sikkerhedspolitiske udvikling, der på kortere og længere sigt vil have betydning for forsvarets opgaver, idet det sikkerhedspolitiske perspektiv skulle strække sig frem til 2025.

Udredningsgruppen afgav sin rapport vedrørende den sikkerhedspolitiske udvikling i juni 2008. Rapporten danner grundstammen i kommissionsberetningens 1. kapitel.

Udredningsgruppen vedrørende den sikkerhedspolitiske udvikling havde følgende sammensætning:

- Formand, kontorchef Lone Dencker Wisborg, Udenrigsministeriet
- Konsulent Lisbet Zilmer-Johns, Statsministeriet
- Kontorchef Joachim Finkielman, Forsvarsministeriet
- Kommandør Aage Buur Jensen, Forsvarskommandoen
- Kontorchef Klaus Munk Petersen, Forsvarets Efterretningstjeneste
- Prorektor Lykke Friis, Københavns Universitet
- Lektor Birthe Hansen, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet
- Professor Bertel Heurlin, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet
- Institutchef Mikkel Vedby Rasmussen, Dansk Institut for Militære Studier

Sekretariatsfunktionerne i udredningsgruppen blev varetaget af Udenrigsministeriet ved souschef Søren Rinder, fuldmægtig Ulrik Enemark Petersen og fuldmægtig Kristoffer Vivike.

Øvrige rapporter mv., der har indgået i kommissionens arbejde

Til brug for det sikkerhedspolitiske udredningsarbejde og for kommissionens overvejelser udarbejdede Forsvarets Efterretningstjeneste en risikovurdering, som blev udleveret til kommissionen i april 2008. Risikovurderingen blev opdateret af Forsvarets Efterretningstjeneste pr. 15. december 2008 og udleveret til Forsvarskommissionen ved kommissionens 12. møde den 17. december 2008. Risikovurderingen indgår som en del af bilagsbind 2.

Rapport fra "Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007" har indgået i grundlaget for kommissionens overvejelser. Rapporten blev sendt til kommissionen i maj 2008. Rapporten indgår i kommissionsberetningen som bilagsbind 1.

Forsvarsministeriets analyserapport vedrørende forsvarets skolestruktur og analyserapport vedrørende forsvarets operative kommandostruktur, der begge blev udarbejdet i henhold til aftale om forsvarets ordning for perioden 2005 til 2009 (Forsvarsforliget 2005-2009), har indgået i grundlaget for kommissionens overvejelser. Analyserapporten vedrørende forsvarets skolestruktur blev sendt til kommissionen den 17. februar 2009. Analyserapporten vedrørende forsvarets operative kommandostruktur blev sendt til kommissionen den 20. februar 2009. Resumeerne af de to analyser indgår som en del af bilagsbind 2.

Endvidere har der i grundlaget for kommissionens overvejelser indgået en række baggrundsnotater, som er blevet udarbejdet af Forsvarskommissionens sekretariat og af Forsvarskommandoen. Disse notater indgår i bilagsbind 2.

Herudover har kommissionen i forbindelse med sit arbejde anvendt en række danske og udenlandske notater, rapporter, artikler og lignende.

Følgegruppe for personelorganisationerne

I kommissionens kommissorium var det anført, at: "Endvidere får de faglige organisationer mulighed for at fremsætte synspunkter, der kan indgå i overvejelserne."

For at efterleve kommissoriet og tilgodese organisationernes mulighed for at bidrage til kommissionens arbejde, blev der nedsat en følgegruppe til Forsvarskommissionen med repræsentation af en række personelorganisationer. Følgegruppen var uformel, idet der

ikke var etableret en skriftlig formålsbeskrivelse for følgegruppen. Følgegruppen modtog fra efteråret 2008 løbende udkast til kommissionsberetningens kapitler, således at disse kunne kommenteres over for kommissionens formand og skriftligt over for kommissionen. Skriftlige bemærkninger fra personelorganisationerne blev videresendt fra sekretariatet til kommissionens medlemmer.

Følgegruppen afholdt sit første møde den 15. april 2008 og afholdt i alt otte møder. Personelorganisationerne deltog i en del af kommissionens 4. møde i april 2008, hvor hver organisation gav et indlæg af ca. 10-15 minutters varighed samt besvarede spørgsmål fra kommissionen.

Møderne med følgegruppen har været mellem formanden for Forsvarskommissionen og personelorganisationernes repræsentanter. Følgegruppen har haft følgende sammensætning:

- Akademikernes Centralorganisation (AC) ved Bent Fabricius, Hovedorganisationen af Officerer i Danmark (HOD)
- Akademikernes Centralorganisation (AC) ved Lars Qvistgaard, Danmarks Jurist- og Økonomforbund (DJØF)
- Overenskomstansattes Centralorganisation (OC) ved Jesper K. Hansen, Centralforeningen for Stampersonel (CS)
- Offentligt Ansattes Organisation (OAO) ved Flemming D. Winther, Hærens Konstabel- og Korporalforening (HKKF)
- Offentligt Ansattes Organisation (OAO) ved Yvonne Nordahn, Handels- og Kontorfunktionærer i Staten (HK-stat)
- Statstjenestemændenes Centralorganisation (COII) ved Jørn Uffe Nielsen, Forsvarets Civil-Etat (FCE)

Forsvarskommissionens rejser og besøg

Forsvarskommissionen har besøgt en række lande og organisationer af særlig betydning for Danmark på det sikkerheds- og forsvarspolitiske område. Kommissionen har endvidere besøgt militære myndigheder og enheder i Danmark og Grønland samt udsendte danske styrker i Afghanistan.

De gennemførte rejser har overordnet haft til formål at bibringe kommissionens medlemmer viden om bl.a. britisk, fransk og amerikansk udenrigs- og sikkerhedspolitik, FN's, EU's og NATO's synspunkter vedrørende sikkerhedspolitiske udviklingstenden-

ser og udfordringer samt udvikling i det arktiske område. Desuden har besøget ved udsendte styrker i Afghanistan haft til formål at give kommissionen indsigt i nogle af de forhold, der gør sig gældende i internationale operationer.

Forsvarskommissionens rejse til Storbritannien

Kommissionens første rejse blev gennemført den 5. til 7. marts 2008 og gik til Storbritannien. Denne omfattede bl.a. møde med House of Commons Defence Committee (HCDC) i det britiske parlament, besøg ved Permanent Joint Headquarters (PJHQ) i Northwood, paneldiskussion med eksperter og forskere fra forskellige tænketanke i Royal United Services Institute (RUSI), idet disse omfattede bl.a. general Sir Mike Jackson, baronesse Neville-Jones (skyggeminister og national sikkerhedsrådgiver for oppositionen), Michael Coder (Director of Military Sciences ved RUSI), professor Theo Farrell, Paul Beaver (særlig rådgiver for HCDC) og Giles Beattie (PA Consulting Management Group).

Endvidere besøgte Kommissionen det britiske forsvarsministerium, hvor der bl.a. blev gennemført møder med Permanent Under Secretary Sir Bill Jeffrey og Chief of the Defence Staff, Air Chief Marshal Sir Jock Stirrup.

Forsvarskommissionens rejse til USA

Den 7. til 12. april 2008 blev der gennemført en orienteringsrejse til Washington DC og New York, USA.

I Washington DC omfattede besøget bl.a. møder med eksperter og forskere ved tænketankene Atlantic Council, Center for Strategic & International Studies (CSIS) og RAND Corporation, ligesom det amerikanske udenrigsministerium (State Department) og det amerikanske forsvarsministerium (Department of Defence, Pentagon) blev besøgt.

I New York blev der gennemført besøg ved FN, herunder møder med bl.a. assisterende generalsekretær Edmond Mulet (Department of Peacekeeping Operations), generalmajor Per Arne Five (Office of Military Affairs, Department of Peacekeeping Operations), assisterende generalsekretær Catherine Bragg (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), assisterende generalsekretær Haile Menkerios (Department of Political Affairs), Deputy Director John Ohiorhenuan (Bureau for Crises Prevention and Recovery, UN Development Programme) og assisterende generalsekretær Dmitry Titov (Of-

fice of Rule of Law and Security Institutions).

Endeligt blev der holdt møde med præsidenten for International Peace Institute, Terje Rød-Larsen.

Forsvarskommissionens besøg ved NATO og EU samt i Frankrig

Kommissionen besøgte den 26. til 28. maj 2008 NATO og EU i Bruxelles samt Paris.

Rejsen til NATO og EU omfattede møde med NATO's generalsekretær, Jaap de Hoop Scheffer, assisterende generalsekretær Jiri Šedivy (Defence Policy and Planning) og assisterende generalsekretær Peter Flory (Defence Investment). Desuden mødte Kommissionen NATO-ambassadørerne fra USA, Litauen, Nederlandene, Norge og Tyrkiet i forbindelse med paneldiskussioner.

I EU mødte Forsvarskommissionen bl.a. EU's udenrigs- og sikkerhedspolitiske koordinator, Javier Solana, generaldirektøren for det europæiske forsvarsagentur, Alexander Weiss, generaldirektøren for eksterne relationer og politisk-militære anliggender, Robert Cooper (Rådssekretariatet), formanden for EU's militærkomité, general Henri Bentégeat, samt chefen for EU's militære stab, general David Leaky.

I Frankrig mødtes Kommissionen med statssekretær Jean-Marie Bockel fra det franske forsvarsministerium, sikkerhedspolitisk rådgiver i Élyséet François Richier samt den franske Nationalforsamlings forsvarsudvalg. Endelig blev der holdt paneldiskussion med forskere fra Fondation Pour La Recherche Stratégique, bl.a. fordi disse forskere var medlemmer af den franske Hvidbogskommission, der afleverede sin beretning i juni 2008.

Forsvarskommissionens rejse til Grønland

Den 1. til 3. september 2008 var Forsvarskommissionen i Grønland. Rejsen havde til formål at bibringe kommissionens medlemmer viden om forsvarets tilstedeværelse og opgaver i Grønland og i Nordatlanten samt viden om Grønlands Hjemmestyres syn på udviklingen omkring Arktis.

Rejsen omfattede bl.a. paneldiskussion med landsstyremedlem for Finanser og Udenrigsanliggender, Aleqa Hammond, direktør i Udenrigsdirektoratet, Inuuteq Holm Ol-

sen, direktør i Råstofdirektoratet, Jørn Skov Nielsen og chef for Grønlands Kommando, kontreadmiral Henrik Kudsk.

Derudover besøgte kommissionen Grønlands Kommando i Grønnedal og Ivittuut Kommune, hvor kommissionen bl.a. mødte borgmester, Per Nukaaraq Hansen, samt kommunaldirektøren i Ivittuut Kommune, Bent Svenbæk.

Kommissionen sejlede med søværnets nye inspektionsfartøj, Knud Rasmussen, i forbindelse med besøget.

Forsvarskommissionens besøg i Afghanistan

Kommissionen besøgte de udsendte styrker i Afghanistan den 6. til 10. november 2008. Kommissionen besøgte Helmand og Kandahar provinserne, herunder Camp Bastion, Forward Operating Base Price, Forward Operating Base Sandford og Kandahar Air Field.

Kommissionen havde mulighed for at møde flere af de udsendte soldater undervejs og høre om deres oplevelse af forholdene og vilkårene forud for, under og efter en udsendelse i international mission. Der blev undervejs givet flere briefinger til kommissionen, bl.a. fra den danske bataljonskampgruppe, den britiske chef for Provincial Reconstruction Teams (PRT) i Helmand, Hugh Powell, NATO's militære chef i Helmand, brigadegeneral Messenger (UK Royal Marines), NATO's Joint Helicopter Force i Helmand, det danske helikopterdetachement i Afghanistan, den danske Senior National Representative ved NATO's hovedkvarter for ISAF[1] i Kabul, oberst Claus Wessel-Tolvig (tillige chef for NATO's Policy Action Group Co-ordination), Deputy Commander Operations på Kandar Airfield, oberst Lars S. Kjøller, stabselementet ved NATO's Regional Command South, det danske kommunikationskompagni (Deployable Communications Module), det danske støtteelement i Afghanistan og danske CIMIC[2]-enheder i Helmand.

En del af rejsen blev foretaget med et af det danske flyvevåbens C-130J Hercules fly.

[1] NATO's International Security Assistance Force.

[2] Civilian Military Cooperation.

Endagsbesøg

Udover de nævnte udlandsrejser har kommissionen gennemført en række endagsbesøg.

Den 14. maj 2008 besøgte kommissionen støtteskibet Absalon. Kommissionen sejlede med støtteskibet fra Hundested til København, idet bl.a. chefen for Søværnets Operative Kommando, kontreadmiral Nils Christian Wang, orienterede kommissionen om søværnets opgaver, udvikling og vision under forlægningen mod København.

Den 25. juni 2008 besøgte kommissionen Hærens Kampskole i Oksbøl, hvor en del af hærens nye materiel blev præsenteret for kommissionen.

Kommissionen overværede endvidere den missionsspecifikke uddannelse af de soldater, der i august tog til Afghanistan som hold 6, hvilket var de samme soldater, som kommissionen mødte i forbindelse med besøget i Afghanistan den 6. til 10. november 2008. Kommissionens medlemmer havde i Oksbøl mulighed for at tale med soldaterne og høre om deres oplevelser og forventninger til en kommende udsendelse i international tjeneste. Transporten til og fra Oksbøl blev foretaget af en af forsvarets nye EH-101 helikoptere.

Den 21. august 2008 besøgte Forsvarskommissionen Forsvarschefens Sikkerhedspolitiske Kursus (SIKU) i Karup. Transport til og fra Karup blev ligesom ved besøget i Oksbøl foretaget med EH-101 helikopter. Kommissionen modtog under besøget briefing af chefen for Flyvertaktisk Kommando, generalmajor Stig Østergaard Nielsen samt af chefen for Hærens Operative Kommando, generalmajor Poul Kiærskou. Nogle af hovedtemaerne var bl.a. flyvevåbnets og hærens mission, vision og strategi, operationer, luftstøtte, mobilitet, samtænkning, strategisk partnerskab, struktur og kapacitet, personelsituation og udvikling.

Endvidere fremviste hæren og flyvevåbnet en række af deres kapaciteter i form af enheder og materiel under en taktisk demonstration, der omfattede brugen af et bredt udsnit af enheder og materiel på jorden som i luften. Derudover var der mulighed for at se nærmere på materiel fra både hæren og flyvevåbnet ved en materieludstilling på Flyvestation Karup.

Forsvarskommissionens beretning

Forsvarskommissionens beretning består af et hovedbind, to bilagsbind samt et resume. Resumeet er oversat til engelsk, fransk og tysk.

Mindretalsudtalelse

Enhedslistens medlem af kommissionen, folketingsmedlem Frank Aaen har afgivet mindretalsudtalelse i forhold til Forsvarskommissionens beretning. Mindretalsudtalelsen fremgår af tillægget i kommissionsberetningen hovedbind.

Tiltrædelse af kommissionsberetningen

Kommissionsberetningen er afsluttet og tiltrådt den 25. marts 2009.

Hans Hækkerup	Søren Gade	Karsten Nonbo
John Dyrby Paulsen	Ib Poulsen	Holger K. Nielsen
Helge Adam Møller	Morten Helveg Petersen	Villum Christensen
Frank Aaen	Lars Findsen	Lisbet Zilmer-Johns
Lone Dencker Wisborg	Christian Bruhn Rieper	Torben Steen Hansen
Herálvur Joensen	Inuuteq Holm Olsen	Per Poulsen-Hansen
Tim Sloth Jørgensen	Bjørn I. Bisserup	Per Pugholm Olsen
Per Ludvigsen	Finn Hansen	Jan S. Norgaard
Frederik Schydt	Lykke Friis	Birthe Hansen
Bertel Heurlin	Mikkel Vedby Rasmussen	

Kim Jesper Jørgensen	Gunner Arpe Nielsen	Lars G. Christensen
Henning Roland Andersen	Flemming S. Bastrup	Ulrik E. Petersen
Kim Bloch	Marie Kirkebæk Brandt	

Følgende medlemmer har afgivet en mindretalsudtalelse:

Frank Aaen

Kapitel 1

De sikkerhedspolitiske præmisser

Indledning

Danmark har siden afslutningen på Den Kolde Krig ikke været konfronteret med direkte, konventionelle militære trusler og nyder derfor godt af en gunstig sikkerhedsgeografisk placering uden historisk sidestykke. Som et mindre land med en åben økonomi og et åbent samfund er Danmarks sikkerhed, frihed og velstand på godt og ondt afhængig af den globale udvikling. Det indebærer andre trusler såsom international terrorisme og spredning af masseødelæggelsesvåben. Med globaliseringen får en række bredere udviklingstræk stigende indflydelse på trusselsbilledet og dermed på sikkerhedspolitikkens horisont og virkemidler. Dette indebærer, at sikkerhedspolitik vil skulle udmøntes i en kontekst med mange dimensioner samt stor kompleksitet, dynamik og uforudsigelighed.

Den internationale udvikling har på den ene side givet mindre lande som Danmark øget råderum til at føre en aktivistisk udenrigs- og sikkerhedspolitik og dermed større muligheder for at være med til at forme den fremtidige internationale orden. På den anden side udgør selvsamme kompleksitet en udfordring, når det kommer til at formulere den politik, der vil give Danmark de bedste handlemuligheder i tiden frem mod 2025.

Formålet med dette kapitel er at afdække, hvilke sikkerhedspolitiske udfordringer Danmark må forventes at stå over for i de næste to årtier samt vilkårene for at håndtere disse. Den sikkerhedspolitiske udvikling formes af to overordnede faktorer: Globaliseringen og udviklingen i magtfordelingen i det internationale system.

Først opridses hvordan globaliseringen overordnet set indvirker på sikkerhedspolitikken i relation til udviklingen i magtfordelingen i det internationale system såvel som i forhold til fremkomsten af nye trusler og risici. Herefter analyseres udviklingen i magtforholdene mellem de ledende aktører i det internationale system. Dernæst beskrives dels de trusler, som Danmark forventeligt vil stå over for frem mod 2025, dels en række globale risici og tendenser, der vil spille en afgørende rolle for den sikkerhedspolitiske udvikling og for trusselsbilledet i de næste to årtier. Disse er kendetegnet ved overvejende at være transnationale og med ikke-statslige aktører i en ofte fremtrædende rolle. Samtidig er deres fremkomst i høj grad et resultat af globaliseringen.

Analysen vil basere sig på fremskrivninger af aktuelle udviklingstræk. Erfaringen tilsiger dog, at man i et tidsperspektiv på 15-20 år ikke kan udelukke, at der vil indtræffe større uventede begivenheder, som på afgørende vis vil få indvirkning på den globale udvikling og vilkårene for dansk sikkerheds- og forsvarspolitik.

I de afsluttende afsnit af kapitlet vendes blikket mod konsekvenserne for dansk sikkerheds- og forsvarspolitik af de beskrevne internationale udviklingstræk. Først analyseres de overordnede fokusområder for dansk sikkerheds- og forsvarspolitik, herunder prioriteter i forhold til de centrale internationale sikkerhedsinstitutioner. Derefter identificeres de militære opgaver, som dansk forsvar bør være parat til at bidrage til i perioden frem mod 2025. Kapitlet afsluttes med en række anbefalinger, der vil danne baggrund for de efterfølgende kapitler.

Mens den seneste sikkerhedspolitiske redegørelse fra 2003 ("Bruun-rapporten") tog afsæt i en amerikansk ledet verdensorden, tages der nu udgangspunkt i en forventning om, at der frem mod 2025 vil ske en gradvis magtforskydning fra USA og Vesten mod Asien. Der lægges derfor betydelig vægt på den større rolle, som især Kina, men også Indien, forventes at ville spille i det internationale system. I forhold til 2003-redegørelsen lægges der desuden større vægt på, at trusler og udfordringer i en globaliseret verden er for komplekse til, at de kan håndteres af noget enkelt land. Multilaterale løsninger vil derfor være påkrævet i et hidtil uset omfang.

Som noget nyt i forhold til 2003-redegørelsen peges der på, at multinationale styrkers engagement i oprørsbekæmpelse, såsom i Afghanistan, medfører et behov for, at forsvaret kan gennemføre operationer, der både er langvarige og periodevist højintensive. Det fremhæves desuden, at de indsatte styrkebidrag ikke alene skal kunne bekæmpe oprørsstyrker og stabilisere et område, men også indgå i et dynamisk samspil med de aktører, der er ansvarlige for den civile genopbygnings- og udviklingsindsats samt (i begrænset omfang) selv kunne deltage i genopbygning. Herudover lægges vægt på, at militære bidrag til stabiliseringsoperationer forankres i bredspektrede strategier, der også omfatter politiske og civile indsatser og samtidig tager højde for regionale og transnationale aspekter.

Endvidere fremhæves, som noget nyt i forhold til 2003-redegørelsen, bidrag til den militære kapacitetsopbygning – især i Afrika – som en væsentlig opgave i forbindelse med forsvarets samlede internationale engagement.

Globalisering, magt, trusler og risici

Globalisering kan i bred forstand forstås som den proces, hvorved menneskelig og institutionel interaktion finder sted over landegrænser med stigende intensitet og hastighed, og hvor betydningen af geografiske afstande generelt mindskes.

Således forstået er globalisering ikke et nyt fænomen. Kombinationen af den industrielle revolution, frihandelsregimet under "Pax Britannica" og bredere samfundsmæssige udviklinger indebar også en stigende globalisering i det 19. århundrede. De to verdenskrige i første halvdel af det 20. århundrede og Den Kolde Krig i århundredets anden halvdel medførte en opbremsning af disse globaliseringstendenser, der varede frem til Berlin-murens fald i 1989. Efter afslutningen af Den Kolde Krig har kombinationen af åbning af nye markeder, øget frihandel samt de teknologiske landvindinger inden for it, telekommunikation og transport imidlertid banet vejen for en stigning i omfanget og intensiteten i udvekslingen af kapital, varer, tjenesteydelser, personer, teknologi, viden og ideer, der overgår tidligere tiders internationaliseringsprocesser i en sådan grad, at der med rette kan tales om et kvalitativt skift i de internationale relationers natur.

Globaliseringen har haft mange positive følgevirkninger. Der kan således ikke herske tvivl om, at den i et hidtil uset omfang har bragt vækst, velstand, nye muligheder og forbedret livskvalitet til befolkningerne i store dele af verden. Den øgede gensidige afhængighed har i visse tilfælde forhøjet omkostningerne ved at forfølge politiske mål med militær magt, hvilket har medvirket til at reducere risikoen for væbnet konflikt mellem de ledende aktører.

Gensidig afhængighed er dog et tveægget sværd. Det faktum, at flere aktører agerer på stadigt flere dimensioner i stadigt større omfang og med stadigt større hastighed, vil også øge antallet af potentielle generelle konfliktflader af både politisk, økonomisk og kulturel art: Åbne samfund, tættere integration af markeder for varer, serviceydelser og kapital samt den stadigt mere differentierede internationale arbejdsdeling øger staternes sårbarhed over for eksterne udviklinger.

Dette ikke blot ved at udsving i verdensøkonomien – som illustreret ved den aktuelle finanskrise – spreder sig hurtigere og bredere, men også ved at intern ustabilitet eller regionale konflikter vil kunne få alvorligere konsekvenser end tidligere. Social og politisk uro i Kina ville sende rystelser gennem verdensøkonomien. Et sammenbrud i den indiske software-industri som følge af intern uro eller en konflikt med Pakistan ville have en betydelig indvirkning på de europæiske økonomier, der har outsourcet store dele af deres programmeringsopgaver til Indien.

I globaliseringens kølvand følger nye sikkerhedspolitiske udfordringer. De samme processer og dynamikker, som har resulteret i økonomisk og politisk fremgang, rummer kimen til nye konflikter, spændinger og trusler. Globaliseringen indebærer således en omfordeling af magt og muligheder, som både skaber vindere og tabere. I store dele af Afrika og Mellemøsten vil demografiske, økonomiske, klimatiske og ressourcemæssige faktorer samt politiske strukturer fortsat give grobund for social uro, politisk og religiøs radikalisering, lokal og regional konflikt. Historisk set er der ikke noget nyt i, at sådanne faktorer får sikkerhedspolitiske konsekvenser. Men som noget nyt indebærer globaliseringen, at lokale eller regionale sikkerhedsproblemer hurtigere og lettere end hidtil kan udvikle sig til globale risici og trusler. Afghanistan under Taliban er et eksempel på, hvorledes fattigdom, etniske og religiøse spændinger, politisk radikalisering og lokal konflikt kan resultere i en sammenbrudt stat, der udvikler sig til en global trussel.

Staterne udfordres som de primære aktører i det internationale system i hidtil uset omfang. Særligt på det økonomiske område får regionale organisationer og ikke-statslige aktører såsom multinationale selskaber og NGO'er[3] øget indflydelse. På det sikkerhedspolitiske område forbedrer de nye kommunikations- og informationssystemer og netværksmuligheder de ikke-statslige aktørers mulighed for at gøre sig gældende og interagere uden for staternes kontrol. Skrøbelige og sammenbrudte stater kan i visse tilfælde fungere som frirum som følge af mangelfuld territorial kontrol. Derved opnår ikke-statslige aktører såsom terrornetværk, militser og organiserede kriminelle en bred platform for at påvirke den globale udvikling og trusselsbilledet – også selvom de ikke råder over de samme ressourcer og pressionsmidler som stater. I visse tilfælde støttes ikke-statslige aktører direkte af stater, der bruger dem til at forfølge egne politiske mål, som det er tilfældet med Irans støtte til Hizbollah.

Særligt terrornetværk og grupper af organiserede kriminelle agerer i stigende grad transnationalt og med destabiliserende konsekvenser, lokalt, regional og globalt.

Al-Qaidas forberedelse af terrorangrebene den 11. september 2001 omfattede ageren på flere kontinenter, ligesom angrebene havde konsekvenser for verdensøkonomien (ifølge Verdensbankens beregninger en nedgang på 1 % i globalt bruttonationalprodukt i kølvandet på angrebene) og for den globale sikkerhedspolitiske dagsorden og prioritering.

[3] Non-Governmental Organisation.

90 % af heroinen i Europa kommer fra råopium dyrket i Afghanistan, hvor narkotikahandelen finansierer Taliban. Store dele af heroinen distribueres gennem kriminelle netværk på det vestlige Balkan, som også er ansvarlige for omfattende menneskehandel.

Indtægterne fra global illegal handel med ædelstene, tømmer og håndvåben er en af drivkræfterne i væbnede konflikter i bl.a. Afrika, ligesom pirateri ud for Afrikas Horn og Vestafrika samt i Malacca-strædet forøger omkostningerne for den internationale skibstransport.

Disse ikke-statslige aktørers transnationale ageren fordrer frem for alt effektivt internationalt samarbejde og multilaterale løsninger. Der er også behov for nye tankemåder og strategier, idet ikke-statslige aktører spiller efter andre regler end dem, der præger traditionelt diplomati og mellemstatslige relationer. Eksempelvis stiller bekæmpelse af terrornetværk nye krav til efterretningsvirksomhed[4], krigsførelse, beredskab, udviklingsbistand og offentlig kommunikation.

Trods globaliseringens stigende betydning for karakteren af de sikkerhedspolitiske udfordringer er en analyse af de internationale magtforhold dog fortsat uomgængelig. Magtforholdene har indvirkning på mulighederne for at samarbejde om håndtering af udfordringerne og truslerne i en globaliseret verden: Hvem kan blive enige om at imødegå dem i fællesskab, og hvem kan ikke? Mønsteret af magtcentre og udviklingen af de centrale sikkerhedspolitiske institutioner – der drives af stater – sætter i vidt omfang rammerne for den konkrete udmøntning af globaliseringens udfordringer og trusler såvel som for håndteringen af dem. Tillige viser den historiske erfaring, at et sammenbrud i politiske relationer mellem de førende magter kan bringe globaliseringsprocesser til en brat afslutning.

Samtidig må magtforholdene – som følge af globaliseringen – i stigende grad anskues i flere dimensioner. Fordelingen af militær magt mellem magtcentrene udgør den første dimension. Da alene USA har global militær rækkevidde, vil det fremstå som det primære magtcenter. Den anden dimension omfatter økonomiske forhold. Her er magten allerede spredt med USA, EU, Kina, Indien og Japan som de vigtigste centre. I et tæt sammenvævet og globalt økonomisk system rækker betydningen af økonomisk styrke ud over den traditionelle forståelse – som forudsætning for militær magt – og bliver i

[4] Forsvarets Efterretningstjeneste oplyser, at for at lave efterretningsvirksomhed mod terrortruslen er der – ud over traditionelle metoder – behov for at kunne skaffe indblik i ikke-statslige aktørers kommunikation og handlinger, f.eks. deres personlige og sociale netværk samt deres måder at fremstille bomber, sprængstoffer og andre våben på. Der er i højere grad end tidligere behov for en stor bredde i sproglige og faglige kompetencer.

voksende omfang en magtfaktor i sig selv. Den sidste dimension omfatter transnationale forhold. På denne dimension fordeles magten primært blandt ikke-statslige aktører – terrornetværk, militser, organiserede kriminelle, men også multinationale selskaber, NGO'er og globale massemedier. Det er kendetegnende, at staternes muligheder for at udøve kontrol med aktiviteten på den transnationale dimension er mere begrænsede.

Frem mod 2025 må den transnationale dimension ventes at få øget betydning som følge af den stigende globalisering.

Magtcentrene frem mod 2025

USA's position som eneste supermagt må forventes gradvist udfordret af nye fremvoksende magtcentre. Samtidig vil der ske en magtforskydning i det internationale system mod Asien. Hvilke forandringer, denne transition konkret vil medføre, afhænger af, hvordan USA og de nye magtcentre ser sig selv og optræder på den internationale scene.

USA

I nyere verdenshistorie har ingen anden magt stået så stærkt, som USA har gjort de seneste årtier. USA's fortsat førende globale position skyldes ikke alene landets samlede aktiver opgjort i militær, politisk, økonomisk og kulturel magt. USA spiller også en ledende rolle i en række centrale internationale institutioner. Hertil kommer, at USA via bilaterale alliancer og sikkerhedspolitiske partnerskaber har sikret sig en stor indflydelse i alle regioner, hvor der fortsat er en klar tendens til at "flokkes" omkring supermagten. USA har således som det eneste magtcenter en global tilstedeværelse. Endvidere besidder den amerikanske samfundsmodel i store dele af verden fortsat en grundlæggende tiltrækningskraft. Dog har indsatsen særligt i Irak medført en vis nedslidning inden for de væbnede styrker og svækkelse af USA's globale politiske og moralske autoritet. Desuden kan det ikke udelukkes, at følgevirkningerne af den aktuelle finanskrise, der har ramt USA hårdt, i hvert fald i en periode vil kunne have en vis indflydelse på det amerikanske ambitionsniveau i forhold til at engagere sig militært, ligesom den på sigt vil kunne accelerere den igangværende magtforskydning mod Asien.

USA's tilgang til det transatlantiske samarbejde er i dag fokuseret på at håndtere udfordringer uden for Europa, såsom terrorismebekæmpelse og spredning af masseødelæggelsesvåben, ligesom der er fokus på fremvæksten af nye magtcentre i Asien. Dog forventes USA at fastholde et engagement i og med Europa, bl.a. fordi andre regioner på

kort og mellemlangt sigt ikke i samme grad som Europa vil kunne levere politiske, civile og militære bidrag til håndtering af globale trusler og udfordringer. Fra amerikansk side forventes der således fortsat at være klar interesse i at styrke og videreudvikle det transatlantiske samarbejde med udgangspunkt i NATO og et tættere partnerskab med EU – men med fokus på konkrete sager og specifikke interessesammenfald. Den nye amerikanske administration har klart signaleret et ønske om at styrke samarbejdet med Europa, men har samtidig udtrykt forventning om, at Europa øger sit bidrag til krisestyring, herunder militært, med henblik på en mere lige byrdefordeling.

Fra amerikansk side erkendes i stigende grad, at øget engagement i alliancer og internationale institutioner er vigtigt for at sikre bæredygtige løsninger på globale udfordringer. Omfanget af amerikansk engagement vil dog være tæt forbundet med, hvorvidt disse alliancer og institutioner formår at udvise den fornødne handlekraft og effektivitet. Samtidig lægger USA fortsat vægt på at etablere nye multilaterale ad hoc samarbejder uden stærk forankring i internationale institutioner. Det har man bl.a. set i forhold til håndtering af Iran, Nordkorea og Kosovo. I amerikansk optik er en fordel ved disse ad hoc samarbejder, at USA fastsætter dagsordenen, og at strukturerne er fleksible og ofte pragmatiske. Desuden styrer man uden om formelle internationale processer, der ofte indebærer behov for enstemmighed eller bred konsensus. Denne model må forventes fortsat at være et væsentligt element i USA's strategi, idet den både fastholder USA i en førende position og samtidig tilvejebringer medansvar for vigtige internationale beslutninger.

Indsatsen mod terrorisme og anden voldelig ekstremisme forventes fortsat at ville stå centralt i amerikansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Endvidere medfører USA's fortsat store forbrug af fossile brændstoffer og heraf følgende afhængighed af import, at hensynet til forsyningssikkerhed i stigende grad vil have indflydelse på amerikansk udenrigs- og sikkerhedspolitik, uanset at forbruget søges nedbragt gennem udvikling af alternative energiformer.

Det er USA's strategiske mål at fastholde sin militære dominans og afskrækkelseskapacitet over for andre stater. USA ønsker også i fremtiden at være så militært overlegen, at ingen anden stat vil overveje at begynde at udfordre USA. Trods øget fokus på yderligere reduktioner i antallet af sprænghoveder vil atomvåben også fremover spille en central rolle. Overvejelser om videreudvikling af missilforsvar udgør et andet eksempel på det amerikanske ønske om at kunne imødegå det bredest mulige spektrum af militære trusler. Også USA's ønske om at holde optionerne åbne i forhold til militær udnyttelse af rummet udgør et element i USA's målsætning om at fastholde en militær overlegenhed.

Erfaringerne fra Irak og Afghanistan har svækket troen på, at militærteknologisk overlegenhed vil kunne omsættes i militære indgreb, der hurtigt skaber de ønskede politiske resultater. Det erkendes, at der er behov for en anderledes dynamisk forståelse af behovet for anvendelse af såvel militære som civile instrumenter i en sammenhængende strategi. Den nye administration har således tilkendegivet, at der vil blive lagt fornyet vægt på diplomati og udviklingsbistand som instrumenter i amerikansk udenrigspolitik.

EU

Siden sin grundlæggelse har EF/EU-samarbejdet først og fremmest været et politisk-økonomisk samarbejde, hvis hovedformål imidlertid var af sikkerhedspolitisk karakter, nemlig at undgå en ny krig mellem de europæiske stater. EU har traditionelt ført sin ydre sikkerhedspolitik ved hjælp af politisk-økonomiske instrumenter, såsom udviklingsbistand og økonomisk samarbejde, og i nærområdet gennem udvidelsesprocessen. EU (Kommissionen og medlemslandene) står i dag for 70 % af verdens udviklingslandsbistand, er en økonomisk magtfaktor og har ydet sit vigtigste sikkerhedspolitiske bidrag med stabiliseringen af Central- og Østeuropa efter Murens fald.

EU's oprindelige "indre" sikkerhedspolitiske projekt må siges at være afsluttet. Hoveddrivkraften er i dag ambitionen om at forholde sig til udfordringer udefra (stabilisering af EU's nærområde, Mellemøsten, Afrika, klimaforandringer og så videre). Dette er bl.a. grunden til, at EU er i færd med at supplere den politisk-økonomiske magt med militære instrumenter. I perioden frem til 2025 vil EU næppe blive en militær magt af global strategisk betydning – det vil sige med evne til global magtprojicering i et større omfang i lighed med USA – men vil formentlig have udviklet en bedre militær og civil krisestyringskapacitet. Endelig vil EU's rolle som global aktør frem til 2025 også blive påvirket af, om der træffes beslutning om udvidelse med geostrategisk vigtige lande som Tyrkiet og Ukraine.

EU er allerede indtrådt på scenen som aktør i civil og militær krisehåndtering og stabilisering. Det gælder i særlig grad i forhold til det vestlige Balkan med de omfattende missioner i Bosnien-Hercegovina og Kosovo. Herudover er der taget skridt til en mere global rolle med missionerne i Aceh/Indonesien, Darfur/Sudan, Afghanistan, Den Demokratiske Republik Congo, Tchad og Guinea Bissau. Dertil kommer EU's stigende engagement i Mellemøsten. Denne udvikling må forventes accelereret frem mod 2025. Det gælder navnlig i situationer, hvor USA ikke kan eller vil engagere sig, eller hvor enkelte NATO-lande blokerer for et NATO-engagement. Efterspørgslen på EU kan ventes

øget af, at FN i stigende grad forudses at udlicitere fredsbevarende opgaver til regionale organisationer. Endelig vil EU's særlige muligheder for civil-militært samtænkte indsatser i sig selv kunne generere efterspørgsel på EU som aktør i krisehåndtering og stabilisering.

Der er blandt medlemslandene en voksende fælles erkendelse af, at EU som en union, der for indeværende består af 27 lande med omkring 500 mio. indbyggere og en økonomisk aktivitet, der svarer til en fjerdedel af verdens BNP, nødvendigvis må påtage sig et større globalt ansvar. Der vil derfor være et pres for videreudvikling af den fælles udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Samtidig kan en udvikling i retning af mere flydende magtstrukturer og et øget behov for multilateralt samarbejde om løsning af globale problemer være en fordel for EU, som i sin opbygning er funderet på multilateralt samarbejde.

EU's evne til at udfylde rollen som global aktør kan dog svækkes af to forhold: Manglende politisk enighed og utilstrækkeligt transformeret krisehåndteringskapacitet.

Efter uenigheden om invasionen af Irak i 2003 har der i EU været stærkt fokus på at sikre enighed om centrale sikkerhedspolitiske spørgsmål, såsom Irans atomprogram og Kosovos uafhængighed. Evnen til at opnå enighed vil dog fortsat være meget afhængig af dels interne forhold, såsom politiske konstellationer i de enkelte medlemslande og forholdet mellem centrale regeringschefer, og dels eksterne spørgsmål, såsom forholdet til USA og i nogen grad andre centrale aktører som Rusland og Kina.

Hovedreglen for beslutningstagning må også fremover forventes at være enstemmighed. De store lande – i første omgang EU3 (Frankrig, Storbritannien og Tyskland) – vil også i 2025 have det afgørende ord, når de centrale spørgsmål om EU's involvering i konflikter og stillingtagen til sikkerhedspolitiske spørgsmål skal afgøres. Det står dog klart, at stats- og regeringscheferne – også i de store EU-lande – erkender, at intet europæisk land er i stand til at håndtere globale udfordringer og trusler på egen hånd, og at den bedste varetagelse også af nationale interesser sker ved at stå sammen inden for EU. Det fortsatte skift i retning af mere samordnet handling vil sandsynligvis i mindre grad ske gennem ændrede beslutningsregler, der kan gennemtvinge fælles politik, hvor landene er uenige, og i højere grad ved at det fælles analyse- og beslutningsapparat effektiviseres, så EU stadig oftere får en fælles politik, inden især de store lande når at låse sig fast på (modstridende) politiske positioner. Hertil kommer, at de nyligt udmeldte mere pragmatiske amerikanske og franske holdninger til henholdsvis EU's forsvarsdimension og NATO må forventes at mindske de traditionelle skillelinjer mellem "atlantiske" og "europæiske" EU-medlemslande.

Lissabon-traktaten indeholder tiltag, der kan styrke Unionens evne til at optræde samlet. Med indførelsen af en udenrigsrepræsentant og en EU-udenrigstjeneste lægges der op til mere effektive beslutningsveje på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Trods den aktuelle usikkerhed om Lissabon-traktatens skæbne efter det irske nej i 2008 ventes der i perioden frem mod 2025 at ske et skifte i EU-drøftelser fra fokus på beslutningsprocesser til konkrete handlemuligheder i forhold til aktuelle sikkerhedspolitiske udfordringer. Den aktuelle usikkerhed om ratifikationen af Lissabon-traktaten kan – sammen med den stigende diversitet i medlemskredsen – udløse en situation, hvor princippet om variabel geometri vinder frem på forsvarsområdet, det vil sige en situation, hvor nogle lande indgår i et tættere samarbejde inden for EU's strukturer.

Den anden udfordring – utilstrækkelig krisehåndteringskapacitet – kan begrænse EU's evne til at omsætte politiske beslutninger i praksis. Frem for alt mangler der fortsat deployerbar europæisk militær kapacitet[5]. Etableringen af den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik, herunder oprettelsen af et europæisk forsvarsagentur, har dog i et vist omfang styrket mulighederne for at transformere europæisk militær kapacitet med henblik på deltagelse i internationale operationer. Der er således udviklet et EU-samarbejde om at styrke europæiske kapaciteter, som både kan understøtte og supplere NATO's arbejde på området. Dette er afgørende, idet det er de samme militære styrker, som medlemslandene skal trække på i forbindelse med henholdsvis EU- og NATO-ledede operationer.

Udgivelsen *European – United States Defence Expenditure in 2006* fra det europæiske forsvarsagentur, EDA, giver et indtryk af de transatlantiske forskelle. Her sammenlignes tal fra de 26 EU-lande, der er medlem af EDA, med amerikanske tal fra offentlige publikationer.

[5] Dansk Folkeparti er modstander af at ophæve Danmarks EU-forbehold – herunder forsvarsforbeholdet, som et markant flertal af Danmarks befolkning gav tilslutning til – såvel ved afstemningen om Maastricht-Traktaten i 1992 som ved afstemningen om Edinburgh-Aftalen i 1993. Flertallet i Forsvarskommissionen ønsker, at EU skal have deployerbare militære kapaciteter – som også specielt Frankrig og Tyskland har peget på som ønskeligt. Frankrig og Tyskland ønsker ligefrem et antal EU-kampgrupper opsat, som skal stå under EU-kommando; netop dén Europa-Hær, den danske befolkning ikke ønsker. Dansk Folkeparti er af den opfattelse, at Danmark er særdeles godt tjent med NATO-medlemskabet, som netop giver hvert enkelt land mulighed for at tilslutte sig eller ikke at tilslutte sig en militær mission.

	EU (26 EDA lande)	USA
Totale forsvarsudgifter 2006 (mia. EUR)	201	491
Forsvarsudgifters andel af BNP 2006 (i %)	1,78	4,7
Militært personel	1.940.112	1.384.968
Forsvarsudgifter per soldat (EUR)	103.602	354.898
Investering (materiel, forskning & udvikling) per soldat (EUR)	20.002	102.489
Udgifter til personel (mia. EUR)	110,0	100,0
Udgifter til drift og vedligeholdelse (mia. EUR)	43,3	169,2
Udgifter til materielindkøb (mia. EUR)	29,1	83,0
Udgifter til forskning og udvikling (mia. EUR)	9,7	58,0

Tabel 1.1 Illustrering af de transatlantiske forskelle.
Kilde: European Defence Agency.

Ovenstående tabel demonstrerer den kløft, der eksisterer mellem Europa og USA. Europa har flere soldater end USA, men anvender væsentligt mindre på drift, materiel samt forskning og udvikling.

Rusland

Frem mod 2025 forventes Rusland på visse områder at blive en stærkere faktor i Europa og på den globale scene. Russisk udenrigspolitik sigter på igen at give Rusland en indflydelsesrig placering i international politik. Rusland ønsker en verdensorden præget af multipolaritet og fortsat afgørende russisk indflydelse i FN's Sikkerhedsråd. I bestræbelserne på at bryde USA's dominerende position forventes Rusland at udbygge sine forbindelser med især Kina og Indien. Samtidig er der dog også russisk interesse i en form for balancering af Kina. Rusland vil fortsat prioritere de bilaterale forhold til enkeltlande frem for samarbejdet med EU og NATO. Muligheder for indflydelse vil især blive søgt i Ruslands naboområder og på enkelt spørgsmål, hvor Rusland har særlige muligheder for at gøre sig gældende. Der vil bl.a. blive gjort bestræbelser på at undgå, at NATO optager tidligere sovjetrepublikker som Ukraine og Georgien som medlemmer. Gennem konflikten med Georgien i august 2008 har Rusland således med militære midler søgt at tydeliggøre, at SNG-området[6] er russisk interessesfære. Bekæm-

[6] Ved Sovjetunionens opløsning i 1991 blev Fællesskabet af Uafhængige Stater (på rusisk Sodruzhestvo Nezavisimykh Gosudarstv) dannet af 12 tidligere sovjetiske stater.

pelse af terrorisme vil fortsat have en dominerende plads i russisk politik, bl.a. fordi radikal islam betragtes som et ulmende sikkerhedsproblem i udkantområder af den Russiske Føderation (f.eks. Tjetjenien og Nordossetien).

Rusland vil i høj grad søge sin globale indflydelse via energiressourcer, nuklear teknologi og militærindustrien. Flere EU-lande er stærkt afhængige af russiske energileverancer. Ruslands mulighed for at udnytte denne situation svækkes dog af Ruslands stærke økonomiske afhængighed af det europæiske marked og mangel på umiddelbare muligheder for at foretage et strategisk skift til andre markeder på grund af fravær af infrastruktur.

Selvom militær magt er en vigtig faktor i russisk udenrigspolitisk tænkning, indser den russiske regering dog, at en oprustning ikke må undergrave økonomien, der i forvejen er under pres som følge af et faldende befolkningstal, afhængigheden af den internationale oliepris og den aktuelle finansielle krise. Rusland prioriterer evnen til at projicere militær magt over lange afstande med fly- og flådestyrker for at understøtte en mere selvhævdende udenrigspolitik. Der arbejdes tillige på en modernisering af de strategiske våben. Rusland vil dog næppe have ressourcer eller teknologisk grundlag for et langvarigt avanceret våbenkapløb, ligesom der vil være grænser for evnen til magtprojicering. I et perspektiv, der rækker frem til 2025, vil Rusland næppe have ønske om – eller forudsætninger for – at blive en integreret del af de euroatlantiske institutioner. Betydelige politiske, økonomiske, sociale, befolkningsmæssige og militære problemer forhindrer, at Rusland kan få magt til alene at kunne udgøre en militær trussel mod USA, NATO eller Kina.

Kina

Kinas hastige økonomiske udvikling omsættes i disse år til en væsentligt mere selvsikker og aktiv udenrigspolitik. På kort sigt er det Kinas ambition at blive regionens ledende stormagt, hvilket synes inden for rækkevidde. På længere sigt ønsker Kina en multipolær verdensorden med Kina, Europa og USA som de væsentligste poler.

Kinas hovedprioritet er fortsat økonomisk vækst af hensyn til indenrigspolitisk stabilitet. Sikring af adgang til råvarer, herunder en stabil energiforsyning, er i den sammenhæng en vigtig udenrigspolitisk prioritet. I visse henseender er Kina fortsat et udviklingsland og har brug for udenrigspolitisk ro til intern vækst. Kun en væbnet konflikt over Taiwan-strædet, potentielt med inddragelse af USA, vil kunne få Kina til at afvige fra den nuværende prioritering. Der er en risiko for, at den politiske og sociale udvik-

ling i Kina ikke vil kunne kontrolleres, især i tilfælde af økonomisk recession. Et andet risikomoment er Kinas fortsat utilstrækkelige håndtering af de miljømæssige konsekvenser af den økonomiske vækst.

Forholdet til USA vil stadig have stor indflydelse på Kinas udenrigspolitiske adfærd i de næste årtier på grund af USA's fortsatte dominerende tilstedeværelse i Asien. De to lande vil nøje følge hinandens militære udgifter og deployeringer i regionen. Kina er meget bevidst om ikke at gentage Sovjetunionens handlemønster ved at forsøge at matche USA militært. Kina ønsker i stedet at stække USA's muligheder uden tilsvarende investeringer, hvilket kan give anledning til afgrænsede militære kapløb, eksempelvis i rummet. Den gensidige økonomiske afhængighed mellem USA og Kina er dog i dag af strategisk og eksistentiel betydning. De kan begge trække tæppet væk under hinandens økonomi: USA's marked er forudsætningen for Kinas vækst, og Kinas dollarreserver (og i fremtiden: investeringer) er afgørende for USA's økonomi.

Forudsat at Kina også de kommende år er præget af høj vækst, og at store politiske og sociale omvæltninger undgås, må Kina forventes i store træk at opretholde den nuværende udenrigs- og sikkerhedspolitiske kurs. Kina forventes at blive Asiens dominerende stormagt, primært i kraft af sin økonomiske vægt. Den militære modernisering og effektivisering vil skabe et mere mobilt forsvar, som i moderat omfang kan engagere sig uden for regionen, primært for at beskytte Kinas råvareleverancer. Kina vil stadig lade økonomisk betingede realpolitiske interesser dominere sit syn på emner på den internationale dagsorden, hvilket vil skabe gnidninger med mere værdibaserede vestlige interesser og krav om kinesisk ansvarlighed. Særligt i Afrika, Centralasien og Sydøstasien kan man forvente politiske sammenstød af denne karakter. Den formelle ikke-indblandingspolitik i andre landes indre anliggender vil i højere grad end i dag være situationsbestemt snarere end generelt gældende.

Kina vil stadig være interesseret i multilateralt samarbejde, især i FN-regi, som modvægt til USA og i nogen grad EU. USA og et stadigt mere selvsikkert Kina vil dog oftere være uenige i FN's Sikkerhedsråd. Kina vil i stadigt større omfang engagere sig i fredsbevarende FN-operationer – oftest når realpolitiske interesser foreskriver det, som i Sudan, men også for at demonstrere øget globalt medansvar.

Indien

Frem mod 2025 ventes Indiens økonomiske vækst og hastigt voksende indflydelse på verdensøkonomien koblet med stigende politisk vilje og øget militær magt at føre til en

større global rolle. Indien er stadig et udviklingsland og vil stå over for en række udfordringer, bl.a. modernisering af infrastrukturen, såfremt den økonomiske vækst skal fortsætte og de politiske ambitioner realiseres. Herudover vil en række religiøse, politiske og etniske konflikter knyttet til en ujævn social og økonomisk udvikling skulle håndteres.

Indien var et ledende medlem af den alliancefri bevægelse under Den Kolde Krig og har i dag valgt at indgå i en række strategiske partnerskaber med USA, Kina, EU, Rusland og Japan. Indiens strategi er at fremme sin økonomiske udvikling gennem disse partnerskaber. Man ser således nok et væsentligt formål i at videreudvikle forholdet til USA, men ønsker ikke at blive inddraget i en amerikansk inddæmningsstrategi for Kina. Pakistan ses fortsat som en potentiel militær trussel og som et land, hvorfra terrorhandlinger udspringer, men ikke længere som den væsentligste udenrigspolitiske problemstilling. Snarere er det Indiens overordnede strategiske mål at hæve sig op på niveau med Kina som asiatisk stormagt. Indiens udenrigspolitiske topprioritet er en fast plads i FN's Sikkerhedsråd, og helst med vetoret.

Indien er i færd med at modernisere sine væbnede styrker, herunder især den maritime kapacitet, da større tilstedeværelse i Det Indiske Ocean opfattes som essentielt for sikring af bl.a. energiforsyning. Indien er en atomvåbenstat uden for NPT (Treaty on the Non Proliferation of Nuclear Weapons), men med en eksemplarisk ikke-spredningshistorik. Indien søger de facto anerkendelse som atommagt. En række væsentlige globale trusler – såsom ikke-spredning af masseødelæggelsesvåben – vil ikke kunne håndteres uden indisk medvirken.

Opsummering

Opsummerende peger udviklingen i verdens magtcentre i retning af, at der vil ske en magtspredning frem mod 2025. USA's førende globale rolle vil bestå, men vil gradvist blive udfordret af nye fremvoksende magtcentre, først og fremmest Kina. I de næste 20 år er det sandsynligt, at Asien får den største vækst, og at denne verdensdels andel af den samlede verdensøkonomi vil stige fra ca. en tredjedel i dag til op mod 40 %. Det kan ikke udelukkes, at den aktuelle finanskrise vil accelerere magtforskydningen mod Asien.

Som det tidligere blev beskrevet, er det i høj grad globaliseringen, som har påvirket udviklingen i magtforholdene. Således må magtforholdene i stigende grad anskues i flere dimensioner, hvor f.eks. et lands økonomiske styrke i større omfang er en magtfaktor i sig selv og ikke blot en forudsætning for militær styrke. Kina vil ikke inden 2025 kunne udfordre USA's globale militære førerposition, men heroverfor står, at Kina allerede i

dag finansierer en betydelig andel af den amerikanske udlandsgæld. Det vil give politisk indflydelse og ændre den sikkerhedspolitiske kalkule.

Vurderingen af udviklingen af magtcentrene i det internationale system og dermed konturerne af en international orden har betydning for, hvorledes trusler og risici mod dansk sikkerhed kan imødegås. Disse trusler og risici er kendetegnede ved at være transnationale af karakter, hvilket oftest nødvendiggør multilaterale løsninger. Udviklingen i magtforholdene har betydning for muligheden for samarbejde om håndteringen af disse udfordringer.

Trusler, risici og tendenser

Truslerne omfatter terrorisme, spredning af masseødelæggelsesvåben samt skrøbelige og sammenbrudte stater, der alle på forskellig vis vil kunne påvirke den danske samfundsudvikling i negativ retning. Dernæst fokuseres på de underliggende risikofaktorer og tendenser, som vil medvirke til at forme trusselsbilledet. Disse udgør ikke i sig selv direkte sikkerhedstrusler mod Danmark, men kan være vækstlag for ovennævnte trusler eller forårsage lokal ustabilitet og konflikt med regionale og globale konsekvenser til følge. I perioden frem mod 2025 kan det ikke udelukkes, at visse af de omtalte risici vil kunne få et omfang, der medfører, at de får karakter af direkte trusler mod dansk sikkerhed.

Trusler

Terrorisme
Siden terrorangrebet mod USA den 11. september 2001 har international terrorisme baseret på en militant udlægning af islam været et markant element i det samlede sikkerhedspolitiske trusselsbillede. Angrebene i Istanbul i 2003, Madrid i 2004 og London i 2005 har vist, at også Europa er et mål. Det er kendetegnende for den internationale terrorisme, at den er organiseret i fleksible netværk og benytter sig af operationer, der er relativt billige at gennemføre. Der vil ofte være meget kort tid til at forhindre planlagte angreb.

Den globale terrortrussel stammer i dag hovedsagelig fra Al-Qaida og personer eller netværk, der i forskellig grad er tilknyttet eller sympatiserer med organisationens antivestlige ideologi. Der findes andre sunni-ekstremistiske netværk i store dele af verden, herunder især i Mellemøsten, Afghanistan, Pakistan, Centralasien, Sydøstasien, Nord-

afrika, Østafrika og dele af Vestafrika samt på den Arabiske Halvø. Også i Europa er der netværk af militante sunni-ekstremister, der sandsynligvis fortsat vil planlægge angreb.

Al-Qaida er den dominerende, initiativtagende og ideologisk samlende aktør. Efter i perioden 2001-2005 at være blevet svækket af den internationale indsats mod terrorisme, er Al-Qaida igen blevet styrket som organisation. Dette er bl.a. et resultat af en styrket propagandastrategi, der ikke blot retter sig mod ekstremistiske inderkredse, men også mod bredere muslimske kredse og mod den interne debat i de vestlige lande. Den fornyede styrke er også et resultat af fusioner med andre militante ekstremistiske grupper, der har øget muligheden for at gennemføre angreb mod vestlige mål mange steder i verden.

Derudover har den shia-muslimske Hizbollah organisation et vist potentiale til at udføre terroroperationer både i og uden for Mellemøsten og kan i et vist omfang bruges som instrument for iranske interesser. Udover Hizbollah støtter Iran og Syrien palæstinensiske terrorgrupper, bl.a. Hamas. Syriens og især Irans støtte til disse terrorgrupper må, med mindre der sker markante ændringer i Mellemøsten, forventes at fortsætte.

Generelt har myndighederne i mange lande intensiveret deres indsats mod militante ekstremistiske netværk og har afværget langt de fleste planlagte angreb. Det multilaterale og bilaterale samarbejde om bekæmpelse af terrorisme vil givetvis blive styrket yderligere i perioden frem mod 2025. Til trods herfor er det sandsynligt, at den globale trussel fra militante sunni-ekstremister vil være stigende i de kommende år.

Terrorisme vurderes således frem mod 2025 fortsat at ville udgøre en alvorlig – men ikke strategisk – direkte trussel mod dansk sikkerhed.

Masseødelæggelsesvåben

Risikoen for spredning af masseødelæggelsesvåben, herunder især kernevåben og deres fremføringsmidler, vil udgøre en stor udfordring for det internationale samfund frem mod 2025. En række lande har i dag kapacitet til at udvikle masseødelæggelsesvåben, og flere forfølger også programmer for udvikling af ballistiske missiler. Det er især kapaciteten til at fremstille kernevåben, der giver anledning til bekymring, men der er også fokus på kemiske og biologiske våbenprogrammer.

Regional rivalisering og ønsket om at kunne forhindre angreb fra stormagter har, navnlig i Mellemøsten og Asien, bidraget til flere staters ønske om at erhverve en nuklear kapacitet. På dette område giver Nordkoreas og især Irans programmer grund til be-

kymring. Pakistan har tidligere været kilde til spredning af teknologi og knowhow relateret til kernevåben. For Pakistans vedkommende udgør besiddelsen af en nuklear kapacitet en yderligere sikkerhedspolitisk risiko på grund af landets politiske systems skrøbelighed og geografiske placering i hjertet af den internationale islamistiske terrorismes infrastruktur.

I perioden frem mod 2025 vil der sandsynligvis ske en yderligere spredning af masseødelæggelsesvåben og deres fremføringsmidler. Dels tilsiger den historiske erfaring, at militære teknologier spredes over tid. Dels gør den øgede samhandel og udveksling af teknologi i et globaliseret økonomisk system det lettere for stater at erhverve sig de nødvendige midler til at fremstille masseødelæggelsesvåben og missiler. Denne udvikling har sat de internationale nedrustnings- og ikke-spredningsregimer under pres. De FN-baserede regimer er i de senere år blevet suppleret med en række mere uformelle eksportkontrol- og ikke-spredningsinitiativer, såsom missilteknologikontrolregimet (MTCR), hvis effektivitet dog hæmmes af deres forholdsvist begrænsede – primært vestlige – medlemskreds.

En række positive eksempler, bl.a. Sydafrika, Argentina, Ukraine og Libyen, har vist, at det med den rette kombination af pres og positive incitamenter er muligt at få lande til at opgive deres atomvåbenprogrammer eller eksisterende kernevåben.

Spredningen af masseødelæggelsesvåben og deres fremføringsmidler vil i første omgang udgøre en trussel mod den regionale stabilitet og mod internationale styrker, der deltager i internationale operationer, men vil frem mod 2025 også kunne komme til at udgøre en direkte trussel mod NATO-landenes territorium.

Ud over den direkte trussel vil en yderligere konsekvens af spredningen af især kernevåben og deres fremføringsmidler være en indskrænkning i det internationale samfunds råderum til at gribe ind over for stater, der vurderes at udgøre en trussel mod international sikkerhed og stabilitet på grund af muligheden for gengældelsesangreb.

Det strategiske amerikanske missilforsvar planlægges udbygget som svar på den voksende trussel fra missilbårne masseødelæggelsesvåben. Den amerikanske missilforsvarskapacitet vil muligvis blive sammenkoblet med NATO's tiltag.

Skrøbelige og sammenbrudte stater

Væbnet konflikt og regional ustabilitet er ofte forbundet med skrøbelige eller sammenbrudte stater, det vil sige stater, der i varierende grad er ude af stand til at tilvejebringe lov og orden og territorial kontrol, levere basale serviceydelser til befolkningen og be-

skytte deres befolkninger og sig selv som følge af ineffektiv eller illegitim regeringsførelse. Skrøbelige stater mangler desuden ofte kapaciteten – og i visse tilfælde viljen – til at sætte effektivt ind over for transnationale terrornetværk og organiserede kriminelle, herunder pirater.

Væbnet konflikt kan medføre humanitære katastrofer, ødelæggelse af social og fysisk infrastruktur samt krænkelser af de grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder mindretals rettigheder. Uanset om konflikten finder sted internt i en stat eller mellem stater, er de eksterne sikkerhedspolitiske konsekvenser ofte betydelige i form af

- regional usikkerhed som får efterspørgsel efter konventionelle våben og masseødelæggelsesvåben til at stige;
- grænseoverskridende organiseret kriminalitet, hvor sidstnævnte typisk er forbundet med sammenbrud af lov og orden i konfliktzonen og finansiering af kamphandlingerne;
- gunstige vækstbetingelser for radikalisering og international terrorisme samt
- regionale og globale flygtningestrømme.

Typisk bidrager væbnede konflikter samt skrøbelige og sammenbrudte stater til at forhindre regionale fremskridt inden for god regeringsførelse og udvikling. Hvor de fleste væbnede konflikter og trusler mod den globale sikkerhed tidligere primært kom fra stærke stater, udspringer de således i dag primært fra skrøbelige eller sammenbrudte stater.

Risici og tendenser

Global ulighed og demografi

Det anses for sandsynligt, at den globale økonomi samlet set fortsat vil vokse i perioden frem mod 2025, men væksten vil være ulige fordelt. Den største vækst forventes at finde sted i de nye asiatiske økonomier. Den globale vækst vil føre til en yderligere reduktion i absolut fattigdom i store dele af verden, men fattigdom vil dog fortsat være et problem. Har globaliseringen bragt hidtil uset velstand til store dele af verden, har den således også haft en tendens til at accelerere marginaliseringen af stater og regioner, som ikke har vist sig i stand til at omstille sig til globaliseringen. Dette er situationen i dele af Afrika og Mellemøsten. Lettere adgang til moderne kommunikationsteknologi og en global mediedækning vil øge bevidstheden om økonomiske uligheder i verden. Relativ fattigdom er derfor et problem på linje med absolut fattigdom.

Disse dynamikker ventes forstærket af den demografiske udvikling. Klodens befolkning vil ifølge FN vokse fra ca. 6,6 mia. i dag til omkring 7,6 mia. i perioden frem mod 2025. I et sikkerhedspolitisk perspektiv udgør det et særligt problem, at størstedelen af tilvæksten vil ske i de mindre udviklede lande og regioner. Fremskrivninger indikerer, at befolkningen i Afrika syd for Sahara vil vokse med 81 % over de næste to årtier, mens den i Mellemøsten vil vokse med 132 %.

Befolkningstilvæksten vil således ske i områder, der i forvejen slås med fattigdom, fejl- eller underernæring eller politisk ustabilitet. Her vil utilstrækkelige vækstrater, migration, ukontrollerede urbaniseringsprocesser, intensiveret kamp om stadigt mere knappe ressourcer såsom dyrkbart land, vand og energi samt humanitære katastrofer kunne sætte allerede svage statslige institutioner og infrastrukturer under stigende pres fra en utilfreds befolkning, herunder især fra store ungdomsårgange uden økonomiske fremtidsudsigter. Udviklingen vil føre til et øget indvandringspres mod Vesten og skabe grobund for en social og politisk utilfredshed hos de tilbageblevne, som vil kunne føre til radikalisering og konflikt.

Energi og andre ressourcer

Befolkningstilvæksten og den fortsatte udvikling af Kinas, Indiens og de øvrige vækstlandes økonomier vil medføre stigende efterspørgsel og mere intens konkurrence om en lang række råvarer. Selvom råvarer spiller en stadigt mindre rolle for den økonomiske vækst i moderne vidensbaserede økonomier, og selvom markedskræfterne på sigt vil hjælpe til at skabe balance mellem udbud og efterspørgsel – bl.a. gennem teknologisk udvikling – er der risiko for, at et traditionelt fokus på fysisk kontrol med råvarer kan give anledning til internationale spændinger.

Dette gælder især på energiområdet. Den globale efterspørgsel efter energi vurderes at ville stige med 50 % frem mod 2030.

Denne udvikling vil give producentlandene øget indflydelse og handlerum. En privilegeret position vil kunne udnyttes til at lægge pres på aftagerlande for at opnå politiske mål.

Denne mulighed begrænses dog af producentlandenes egne behov for stabile eksportindtægter og tendens til at udvikle ensidige økonomier med ringe konkurrenceevne.

Højere priser og svindende olie- og gasreserver i eksisterende felter, kombineret med de nye muligheder, der vil kunne opstå som følge af den klimatiske udvikling, vil øge interessen for at udnytte nye og hidtil urentable kilder på dybt vand og i polarregio-

nerne, hvilket vil kunne føre til spændinger over suverænitetsspørgsmål og fortolkningen af eksisterende internationale aftaler. I politisk ustabile regioner såsom dele af Mellemøsten og Afrika, vil konflikter over adgang til energiressourcer kunne føre til mellemstatslige væbnede konfrontationer.

Klima

Der er udbredt enighed om, at global opvarmning er en realitet. Konsekvenserne af klimaændringerne vil kunne variere over tid og i geografisk udbredelse. Processen vil kunne være meget ustabil og uforudsigelig og indebære både langsigtede, evolutionære udviklinger og pludselige forskydninger.

Konsekvenserne af den globale opvarmning er bl.a. tørke, oversvømmelser samt ændrede sygdomsmønstre. Klimaændringerne må forventes at få konsekvenser, særligt for store dele af verdens fattige lande, hvor store befolkningsgrupper risikerer at få forringet deres livsgrundlag og blive mere udsatte for naturkatastrofer.

Forringede levevilkår og skærpet konkurrence om basale ressourcer som dyrkbar jord og vand kan føre til folkevandringer, social uro og konflikt. Den globale opvarmning kan også medvirke til at eskalere allerede eksisterende konflikter i regioner, hvor der i forvejen er pres på naturressourcerne. Samtidig vil de nye muligheder, som den globale opvarmning vil kunne åbne – i form af adgang til nye sejlruter og udvinding af hidtil utilgængelige ressourcer i f.eks. de arktiske områder – rumme potentiale for spændinger.

Kulturel identitet og religion

Udviklingen af moderne netværks-, kommunikations- og informationsteknologi kombineret med øget mobilitet og migration medfører voksende kontakt på tværs af kulturer. I visse dele af verden opfattes den globale informationstrafik som bærer af en vestlig politisk og kulturel referenceramme med elementer som sekularisme, individualisme, demokrati og liberalisering.

Globaliseringen medvirker til at nedbryde traditionelle mønstre og autoriteter og kan derved sætte eksisterende politiske og kulturelle referencerammer under pres. Kombineret med den generelle usikkerhed, som globaliseringens øgede kontakt og gensidige påvirkning skaber, kan der opstå modreaktioner i form af ønsker om at "genopfinde" og styrke sin egen kultur. I denne proces har det i de senere år især været nationalisme, etnicitet og religion, som har stået centralt. Der er opstået bevægelser, der er stærkt kritiske over for Vestens fokus på fremme af universelle rettigheder, individuel frihed og demokrati. Særligt i Mellemøsten vurderes de kræfter, der ønsker at indrette sam-

fundene efter islamiske forskrifter, at være i fremgang. Når dette ledsages af politiske spændinger knyttet til de lokale regeringers håndtering af økonomiske og sociale problemer, kan der være risiko for radikalisering af personer eller grupper, der kommer i et modsætningsforhold til styret.

Styrkelsen af islam som politisk og kulturel referenceramme afspejles bl.a. gennem en mere fremtrædende rolle for den saudisk-baserede Islamiske Konference Organisation (OIC), der bidrager til øget synlighed og gennemslagskraft for det OIC, ser som islamiske interesser, og øger disse islamiske interessers indflydelse på den globale politiske scene.

Endvidere bliver den globale scene i stadigt højere grad reference for handlinger, der tidligere alene havde en lokal, national ramme. Tidligere kunne samfundsgrupper, politiske partier og medier således i vidt omfang opfatte egne handlinger som indenrigspolitik, og hvis det blev til udenrigspolitik, var det som et input i en national proces, der blev formidlet ud på verdensscenen via staten. I dag skaber den globale medieoffentlighed og transnationale netværk direkte koblinger mellem forskellige grupper i et fælles globalt rum. Særligt når det drejer sig om spørgsmål vedrørende religion og kulturel identitet, kan sådanne transnationale koblinger skabe en kraftfuld egendynamik, der kan være vanskelig at kontrollere.

Alt i alt må det forventes, at de stadigt tættere og hyppigere møder mellem verdens kulturer, som følger med globaliseringen, herunder navnlig forholdet mellem den vestlige verden og den muslimske verden, rummer potentiale for øget værdikamp i kraft af de modsætninger, som kulturmøderne er med til at trække op og forstærke. Det bør dog holdes for øje, at denne værdikamp i mindre grad drejer sig om religion mod religion ("civilisationernes sammenstød", eksempelvis islam versus kristendom). Det drejer sig i højere grad om modsætninger inden for lande eller religioner mellem på den ene side vestligt orienterede kræfter, hvoraf nogle ønsker at skelne mellem politik og religion og generelt anerkender de universelle rettigheder, individuel frihed og demokrati, og på den anden side konservative kræfter, der ønsker at bruge politiske midler og institutioner til forsvar og udbredelse af religiøse værdier. Derudover vil politiske spændinger ofte udspille sig omkring intra-religiøse brudflader. Spændingerne mellem shia- og sunni-muslimer er et eksempel herpå.

I årene frem mod 2025 vil de iboende spændinger mellem forskellige kulturelle og religiøse strømninger være vigtige omdrejningspunkter for den globale udvikling. Samtidig medfører globaliseringen, at det vil være lettere – også for ikke-statslige aktører – at omsætte disse spændinger til radikalisering og politisk mobilisering.

Teknologi
Den teknologiske udvikling har været en afgørende forudsætning for globaliseringen og den velstandsudvikling, den har bragt med sig. Samtidig vil teknologiske fremskridt potentielt kunne bidrage til at mindske nogle af de trusler mod den globale stabilitet, som følger af den demografiske, klimatiske og økonomiske udvikling.

Omvendt vil den teknologiske udvikling sandsynligvis forstærke tendensen mod øget global ulighed. Der vil blive stillet stadig større krav til landenes generelle uddannelses- og kompetenceniveau, hvis de skal høste de økonomiske gevinster af de teknologiske fremskridt. Mens lande som Indien, Kina og de øvrige asiatiske vækstøkonomier har formået at koble sig på denne udvikling, vil de lande og regioner, som den globale økonomiske udvikling i forvejen har marginaliseret såsom i dele af Mellemøsten og Nordafrika, næppe kunne mønstre de nødvendige ressourcer og vil derfor risikere at sakke yderligere bagud.

Moderne samfund, der administrativt, organisatorisk og produktionsmæssigt hviler på avanceret teknologi og styring, vil være stadigt mere sårbare over for hackerangreb på deres informations- og kommunikationsinfrastruktur. Etableringen af cyberspace har således åbnet en helt ny sikkerhedspolitisk dimension, hvor stater, terrororganisationer og organiserede kriminelle med få omkostninger og ringe risiko for opdagelse og "modangreb" kan forvolde stor skade. Denne udvikling – hvor krige ultimativt vil kunne udkæmpes virtuelt, uden at der løsnes et skud – udfordrer etablerede folkeretlige og institutionelle forestillinger om, hvori aggression består. Endvidere vil der blive stillet øgede krav til defensive og offensive modforanstaltninger i tilfælde af anslag i cyberspace, det vil sige udvikling af cyberforsvar.

Udviklingen i den globale terrorisme viser måske tydeligere end noget andet fænomen, hvorledes de samme nye teknologier, der har banet vejen for globaliseringens vækst og velstand, kan anvendes i terrorøjemed. Eksempelvis har internettet og mobiltelefonen været af afgørende betydning for terrornetværks evne til at organisere sig og planlægge operationer. Disse netværk har også formået at udnytte de globale massemedier til at give deres aktioner global rækkevidde; global terrorisme ville hverken organisatorisk eller som begreb have været mulig uden den moderne informationsteknologi.

Samspillet mellem trusler, risici og tendenser

Det er kendetegnende for de beskrevne trusler, risici og tendenser, at de i høj grad er transnationale af natur, og at ikke-statslige aktører spiller en væsentlig rolle. Hertil

kommer den gensidige afhængighed mellem de forskellige trusler, risici og tendenser. Tilpasning af sikkerhedspolitikken til fremtidige udfordringer forudsætter, at der tages højde for de potentielle forbindelser, der eksisterer mellem f.eks. international terrorisme og kriminalitet og begges evne til at undergrave regeringer og økonomier og dermed forårsage statssammenbrud, mellem sammenbrudte stater og regional konflikt og mellem regional konflikt og spredning af masseødelæggelsesvåben.

Denne gensidige afhængighed gør sig også gældende i forhold til de forskellige risici og tendenser, som spiller sammen med truslerne på en kompleks og dynamisk måde. Fattigdom og ulighed kan fostre politisk utilfredshed, ekstremisme og voldelig konflikt. Denne udvikling kan forstærkes yderligere af demografiske dynamikker, eksempelvis i form af ukontrolleret urbanisering og store ungdomsårgange, der kan føre til øget konkurrence om knappe ressourcer og migration. Klimaforandringer vil fungere som multiplikatorer for trusler og vil interagere med andre risici, såsom demografi, fattigdom, mangel på fødevarer og rent vand. Samtidig vil den teknologiske udvikling øge mulighederne for, at politisk utilfredshed lettere og hurtigere vil kunne omsættes i handling i form af terrorisme. Desuden vil det blive lettere for stater at erhverve den nødvendige teknologi til at fremstille masseødelæggelsesvåben og deres fremføringsmidler.

Den komplekse sammenhæng mellem trusler, risici og tendenser betyder, at sikkerhedspolitikken vil skulle udmøntes i et dynamisk og uforudsigeligt strategisk miljø med mange dimensioner. Samtidig fordrer faktorernes transnationale karakter multilaterale løsninger, hvilket gør det relevant at vurdere, om de internationale institutioner på det sikkerhedspolitiske område har de nødvendige ressourcer.

Globale institutionelle ressourcer på det sikkerhedspolitiske område

Forskydningerne i den internationale magtfordeling og det nye, mere komplekse sikkerhedspolitiske miljø, der følger af globaliseringen, medfører et øget behov for globale institutionelle ressourcer på det sikkerhedspolitiske område.

På mange måder er den multilaterale infrastruktur stærkere end nogensinde. Alle de centrale internationale institutioner på det sikkerhedspolitiske område har de senere år gennemgået en markant udvikling. FN-systemet, NATO og EU har på forskellig vis påtaget sig et øget ansvar i håndtering af de nye globale trusler. Det samme gælder institutioner som Verdensbanken og International Monetary Fund (IMF). Endvidere er regionale institutioner, som den Afrikanske Union (AU), i stigende grad kommet på banen.

Internationale operationer er i voksende grad blevet et strategisk værktøj for det internationale samfund. Mens FN i 1998 havde 12.000 soldater udsendt i FN-ledede operationer, var antallet i 2008 således steget til over 90.000. Samtidig har NATO, EU og AU i stigende grad engageret sig. I 2008 var der således omkring 75.000 soldater udsendt i FN-bemyndigede internationale operationer udført af disse aktører, herunder næsten 70.000 alene i NATO-regi.

Parallelt med forøgelsen i omfanget af internationale operationer er der sket en udviskning af de tidligere skarpe sondringer mellem fredsbevarelse, fredsskabelse og krigsførelse. Det er nu normen, at både FN-ledede operationer og operationer ledet af andre aktører udstyres med mandater med hjemmel i FN-pagtens kapitel VII. Udviklingen er således gået i retning af robuste militære indsatser i ustabile miljøer. Der er endvidere i stigende grad tale om komplekse "hybrid"-operationer, hvor militære og civile kapaciteter, ofte fra forskellige internationale institutioner, skal spille sammen.

I tillæg til øget vilje til at iværksætte robuste internationale operationer er der også andre positive tendenser i form af fremkomst af regionale sikkerhedsfællesskaber, hvor stærke, regelbaserede regionale institutioner, ofte baseret på fælles økonomiske interesser, i stigende grad spiller en stabiliserende rolle. Ud over de oplagte eksempler i en europæisk sammenhæng – NATO og EU og udvidelserne heraf – har også regionale institutioner såsom AU og det sydøstasiatiske ASEAN[7] potentiale i så henseende.

Trods disse positive udviklingstræk er der fortsat stort behov for tilpasning af den internationale sikkerhedspolitiske arkitektur, og denne proces må forventes at blive vanskelig. Flere reformtiltag er blevet iværksat i de enkelte internationale institutioner, men det kniber ofte med implementering som følge af bureaukratisk træghed og manglende politisk vilje.

Ligeledes er der på forskellig vis sat spørgsmålstegn ved de internationale institutioners evne til at skabe rammer for effektiv håndtering af konkrete krisesituationer. Processen i FN's Sikkerhedsråd op til beslutningen i 2007 om indsættelse af en FN/AU-hybrid-operation i Darfur vidner om vanskelighederne ved at opnå enighed om indgriben i kriser, der udspiller sig i stater, som har geopolitisk betydning i forhold til energiforsyning. Herudover har nødvendigheden af samtidig at skulle tage hensyn til beslutningsprocesserne i AU i sig selv bidraget til at trække processen i langdrag. De kontinuerlige problemer med styrkegenerering til NATO's operation i Afghanistan

[7] Association of South-East Asian Nations.

illustrerer tillige problemerne med byrdedeling i krævende operationer. Endelig illustrerer vanskelighederne ved at få FN og EU til at indsætte tilstrækkeligt civilt personel i Afghanistan kapacitetsmanglerne på det civile område og udfordringerne forbundet med at skabe enighed om mål og midler på tværs af internationale fora.

Frem mod 2025 er det sandsynligt, at presset på de internationale institutioners problemløsningskapacitet vil vokse som følge af udviklingen i trusselsbilledet. Endvidere vil den gradvise bevægelse i retning af en svækket amerikansk position og øget magtspredning kunne forstærke presset for reformer af de globale internationale institutioner, så disse bedre afspejler de fremvoksende magtcentres politiske kultur. Denne tendens vil kunne bidrage til større uenighed mellem magtcentrene, hvilket vil kunne vanskeliggøre både institutionelle reformer og opnåelse af enighed i FN's Sikkerhedsråd om militær indgriben.

Hvorvidt det internationale system formår at reagere på dette pres, herunder i hvilket omfang det vil lykkes at fastholde en regelbaseret, multilateral tilgang til håndtering af kriser og aktører, der forbryder sig mod det internationale retssamfunds normer, vil være en afgørende faktor for det globale sikkerhedsmiljø frem mod 2025.

Opsummering og perspektivering

Det vurderes, at Danmark ikke i overskuelig fremtid vil være konfronteret med direkte, konventionelle militære trusler. Derimod er trusler og risici mod dansk sikkerhed i høj grad karakteriseret ved at være transnationale og drevet af ikke-statslige aktører, hvilket til dels er et resultat af den øgede globalisering. Truslerne omfatter terrorisme, spredning af masseødelæggelsesvåben og sammenbrudte stater. Derudover er der en række risici og tendenser såsom energisikkerhed og klimaforandringer, der ikke i sig selv udgør direkte trusler mod dansk sikkerhed, men som kan udgøre vækstlag for førnævnte trusler og eventuelt få et omfang, der medfører, at de får karakter af trusler.

Den *transnationale karakter* af trusler og risici betyder, at der oftest vil være behov for internationalt samarbejde og multilaterale løsninger. Mangelfulde globale institutionelle ressourcer kan derfor udgøre et problem i bestræbelserne på at sikre en global orden, der kan fremme multilaterale løsninger. Udviklingen af forholdet mellem magtcentrene og dermed den internationale orden har således betydning for besvarelsen af spørgsmålet: Hvem kan blive enige om at løse transnationale problemer og udfordringer, og hvem kan ikke? Den nærmere brug af militære midler til at imødegå trusler og risici vil derfor i høj grad være afhængig af den videre udvikling i den internationale orden.

I perioden frem mod 2025 vil USA's førende globale position i stigende grad blive udfordret af andre magtcentre:

På den *militære magtdimension* vil verden i perioden frem til 2025 forblive amerikansk domineret, da kun USA vil være i stand til at indsætte betydelige militære styrker over hele kloden. Selvom forsvarsbudgetterne særligt i Kina, Rusland og Indien ventes at stige frem mod 2025, og selvom landenes militære styrker ventes at gennemgå moderniseringsprocesser, vil der fortsat være lang vej igen til at nå USA's niveau. Såfremt den nuværende udvikling i de europæiske landes forsvarsbudgetter fortsætter med generelt set stagnerende bevillinger, vil det fordre et øget tempo i den militære transformationsproces, hvis Europa i 2025 skal opnå væsentligt større kapacitet til global militær magtprojicering.

Derimod er verden på den *økonomiske dimension* allerede i dag kendetegnet ved magtspredning med USA, EU, Kina, Indien og Japan som de vigtigste centre. Globaliseringen medfører en høj grad af gensidig afhængighed mellem landenes økonomier. Globaliseringen vil derfor i stigende grad udgøre en væsentlig betingelse for alle magtcentrenes økonomiske vækst, men der er dog store forskelle i de forventede vækstrater. Frem mod 2025 er det sandsynligt, at Asien – med Kina og Indien som de væsentligste drivkræfter – vil få den kraftigste vækst blandt de økonomiske magtcentre.

Helt centralt for Kinas – men også for Indiens – fremtidige status som stærkere magtcentre vil være, hvordan de vil omsætte deres forøgede militære og økonomiske magt i international politik. Meget vil afhænge af den interne politiske dynamik og den sociale sammenhængskraft i de to lande samt af deres politiske ledelsers strategier og visioner. Den nuværende amerikansk ledede verdensorden er mere åben og regelbaseret end tidligere verdensordner, og disse fremvoksende magtcentre – og Rusland – satser indtil videre i deres strategier på at forblive en del af den.

Under alle omstændigheder må det forventes, at den relative svækkelse af amerikansk globalt lederskab vil skabe nye internationale samarbejdsmønstre såvel som konfliktmønstre, ligesom Vestens værdibaserede udenrigspolitik baseret på fremme af universelle rettigheder, individuel frihed og demokrati vil kunne komme under øget pres i takt med mere autoritære magtcentres forøgede styrke. Der forventes således øget strategisk konkurrence særligt mellem USA og Kina.

Trods voksende magtspredning frem mod 2025 ventes USA ud fra en samlet betragtning dog at fastholde sin status som verdens eneste supermagt på grund af sin militære og økonomiske styrke samt politiske tiltrækningskraft.

Den fremtidige sikkerhedspolitiske udvikling vil være særdeles kompleks og præget af uforudsigelige faktorer, herunder muligheden for irregulære, nedbrydende og endog katastrofale hændelser af global, sikkerhedsmæssig karakter. Baseret på de nævnte udviklingstræk tegner der sig imidlertid tre mulige scenarier for svaret på spørgsmålet om, i hvilket omfang der vil kunne opnås enighed om multilaterale løsninger på de sikkerhedspolitiske udfordringer:

I det første scenario lykkes det at indpasse ikke mindst de nye asiatiske stormagter i den nuværende orden, hvor USA på nuværende tidspunkt spiller en ledende rolle. Alle magtcentre – også de ikke-demokratiske – forpligter sig til denne regelbaserede internationale orden, herunder ved legitimering af internationale interventioner gennem FN's Sikkerhedsråd.

I det andet scenario sker der en markant magtspredning, og det lykkes kun i begrænset omfang at opnå enighed om universel legitimering af multilaterale interventioner. Frem for samarbejde præges international politik derfor af konkurrence og konflikt.

I det tredje scenario er den internationale orden uden klart lederskab og klar magtfordeling. Ikke-statslige aktører får markant øget indflydelse. I fraværet af ét magtcenter eller flere samarbejdende magtcentre, som kan garantere den internationale orden, fører en øget interaktion og fremkomst af ikke-statslige aktører til kaos og usikkerhed om de globale normer og regler. Som en konsekvens vil der kun i begrænset omfang kunne opnås enighed om multilateral handlen.

Ingen af disse scenarier forventes udmøntet i deres rene form, idet udviklingen frem mod 2025 givet vil rumme elementer fra flere af scenarierne.

Da der vil være stigende behov for multilaterale, regelbaserede løsninger på grund af nye truslers og risicis komplekse og transnationale karakter, og da sådanne løsninger på grund af forskydningerne i de internationale magtforhold samtidig kan være vanskeligere at nå til enighed om, vil det være i dansk interesse gennem forsvars- og sikkerhedspolitikken at bidrage aktivt til realisering af scenario 1. På denne vis vil der skabes de bedste forudsætninger for videreudviklingen af en international regelbaseret orden med FN's Sikkerhedsråd i en væsentlig legitimerende rolle.

Ligeledes vil scenario 1 give EU en platform for at styrke sin rolle som global aktør. Hidtil har størsteparten af magtcentrene vist tendenser til både unilateral og multilateral adfærd. Kun EU baserer sig på en antagelse om, at en multilateral tilgang til globale udfordringer a priori er ønskelig. En regelbaseret orden vil skabe de bedste muligheder

for mere selvstændig ageren fra EU's side. Samtidig vil EU bl.a. pga. det transatlantiske værdifællesskab have særlige muligheder for at samarbejde med USA om formulering af multilaterale løsninger. Derfor peger meget på, at EU's – og EU-medlemslandenes – egen politik og handlen kan få indflydelse på, hvordan en verdensorden præget af øget magtspredning vil udfolde sig i praksis. Såfremt EU formår at optræde som en konstruktiv transatlantisk partner på både de militære og økonomiske magtdimensioner og sikkerhedspolitisk generelt, vil USA formodentlig være mere tilbøjelig til at vælge multilaterale løsninger, f.eks. gennem NATO-rammen og i direkte samarbejde med EU.

Sikkerhedspolitiske udfordringer på regionalt niveau

Trusler, risici og den øgede magtspredning vil udmønte sig forskelligt afhængigt af regionale forhold. Nedenstående analyseres, i hvilke dele af verden der frem mod 2025 kan forudses behov for internationale indsatser, som vil kunne omfatte danske militære bidrag.

Europa, Rusland, Kaukasus og Centralasien

I Europa medfører de senere års succesfulde stabiliseringspolitik, at de sikkerhedspolitiske udfordringer frem mod 2025 koncentreres i det stadigt smallere bælte af stater mellem EU/NATO og Rusland, der strækker sig fra Hviderusland i nord til Kaukasus og de Centralasiatiske Republikker i syd. Trods potentialet for såvel lokale som regionale spændinger og flere uløste konflikter ned gennem dette bælte vil udviklingen næppe skabe behov for større deployering af vestlige styrker.

Trods til tider modstridende signaler synes Ukraine på vej mod tættere integration i de euro-atlantiske strukturer. Rusland vil være yderst kritisk over for ukrainsk medlemskab i NATO og ønske at fastholde indflydelse på landets udvikling. Hviderusland har derimod ikke udvist større interesse for øget tilnærmelse til de euro-atlantiske institutioner, om end der aktuelt har kunnet spores en vis interesse for samarbejde med EU. Udviklingen i landet vil i al væsentlighed afhænge af russisk ageren over for regimet i Minsk. Det kan ikke udelukkes, at et systemskifte vil resultere i en politisk og økonomisk orientering mod vest. Kroatiens og Albaniens optagelse i NATO er nært forestående, og Balkan-landene er generelt på vej mod NATO- og EU-medlemskab. Tempoet vil afhænge af reformerne i de enkelte lande, men det må forventes, at størstedelen vil have opnået medlemskab i 2025. Det sydlige Kaukasus vil få stigende strategisk

betydning som følge af regionens funktion som alternativ transitrute for olie og gas fra det kaspiske område; forsyninger der i dag primært transporteres gennem russiske rørledninger. Landenes ønsker om tættere integration i EU, samt Georgiens ønske om NATO-medlemskab, vil støde på den russiske målsætning om at bevare sin indflydelse i regionen som illustreret af den militære konflikt med Georgien og anerkendelsen af abkhasisk og sydossetisk uafhængighed. I Centralasien ventes Ruslands rolle som den dominerende aktør på længere sigt at blive udfordret af især Kina.

Der er ikke udsigt til, at EU og NATO fremover vil udvide sig i samme tempo som hidtil. Fortsat udvikling af naborelationerne vil derfor fordre nytænkning for at undgå skuffelse og destabilisering. Den europæiske naboskabspolitik er et skridt i denne retning og vil på sigt kunne lede til frihandel og et integreret energimarked, og dermed til tæt integration mellem EU og lande i Østeuropa og det sydlige Kaukasus.

Forholdet til et mere selvhævdende Rusland vil fortsat udgøre en særskilt udfordring, ikke mindst på energiområdet. Rusland har tillige med sin suspension af CFE-traktaten[8] sat våbenkontrolregimet i Europa under et vist pres. Der er også indikationer på, at Rusland vil opsige INF-traktaten[9], der forbyder USA og Rusland at besidde nukleare mellemdistancemissiler. En opsigelse af traktaterne vil skabe mindre gennemsigtighed. I begge tilfælde er det dog næppe Europa, men trusler fra Ruslands "bløde" sydflanke i Kaukasus og Centralasien samt på sigt Kina, som Rusland ønsker øget manøvrerum til at imødegå.

Trods russisk ageren forventes behovet for internationale militære bidrag til konflikthåndtering i Europa dog at blive mindre fremover. Det militære engagement på det vestlige Balkan, herunder i Kosovo, forventes udfaset og erstattet af en civil tilstedeværelse inden for en kortere årrække.

Mellemøsten og Nordafrika

Mellemøsten vil frem mod 2025 fortsat have stor strategisk betydning, dels som følge af olieforekomsterne og den voksende globale efterspørgsel på energi, dels fordi regionen er udspring for international terrorisme, rummer fare for spredning af masseødelæg-

[8] Treaty on Conventional Armed Forces in Europe.
[9] Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty.

gelsesvåben og fremføringsmidler og er præget af væbnede stridigheder. I relation til Nordafrika er særligt risikoen for et endnu stærkere pres fra illegal immigration til Europa af relevans.

Det øgede vestlige engagement i regionen efter 2001 satte demokratisering i fokus i den arabiske verden. Efterfølgende sås en større vækst og selvbevidsthed i de arabiske civilsamfund, og en række reformer blev gennemført fra oven. Det har vist sig, at processen er skrøbelig, og at fremdrift er afhængig af fortsat ydre pres. Politisk islam ventes fortsat at udgøre en væsentlig mobiliseringsfaktor i mange af landene. Islamiske bevægelser får stadig større folkelig støtte og fremstår nu som den største og bedst organiserede politiske opposition. Det kan ikke afvises, at islamistiske bevægelser kommer til magten ved demokratiske valg, kup eller revolutioner i et eller flere af landene. Sker dette, vil det kunne forrykke regionale og internationale alliancemønstre.

Den israelsk-arabiske konflikt har hidtil udgjort et centralt omdrejningspunkt for spændinger og interessekonflikter i regionen. Der er også i USA en voksende erkendelse af, at en langsigtet positiv udvikling i regionen vil være betinget af effektive bestræbelser på skabe en mere stabil ramme for den israelsk-palæstinensiske konflikt. Toneangivende arabiske lande ser ligeledes en sådan løsning som instrumentel for at inddæmme Irans styrkede regionale ambition. Der kan på sigt formentlig forventes en forhandlet løsning eller en de facto adskillelse af de to folk.

Irans regionale ambition vil efter alt at dømme være voksende og give anledning til nye spændinger. Udvikler Iran en nuklear kapacitet, vil det ændre magtbalancen i regionen, og det kan muligvis føre til ønsker om at udvikle tilsvarende kapaciteter i andre af regionens lande. Iran vil også fremover se en interesse i at støtte militante ikke-statslige aktører, såsom Hamas og Hizbollah, i regionens konfliktområder.

Udviklingen i Irak vil i årene fremover fortsat være præget af stor uforudsigelighed, og staten vil fortsat være skrøbelig. USA ventes at fastholde et større, men aftagende, antal tropper i landet om end det i lyset af den amerikansk-irakiske aftale om udfasning af koalitionen i 2011 på sigt vil blive i et andet format end hidtil. Libanon vil fortsat være skueplads for regionale magtkampe og interne opgør mellem sunni- og shia-muslimer og med et splittet kristent segment. Udviklingen er uforudsigelig og vil særligt afhænge af den regionale ramme. En ny væbnet konflikt mellem Hizbollah og Israel er en reel mulighed. Mindretalsspørgsmål, herunder ikke mindst det kurdiske spørgsmål, og modsætningsforhold mellem sunni- og shia-muslimer kan give anledning til voksende spændinger i regionen.

Regionale organisationer, såsom den Arabiske Liga, ventes fortsat at være relativt svage og vil formentlig ikke kunne udgøre en ramme for samarbejde om kapacitetsopbygning af fredsbevarende styrker eller udsendelse af militære enheder med henblik på konflikthåndtering.

USA's og Europas muligheder for at bidrage til konflikthåndtering kompliceres af, at islamister fremstiller Vestens politiske og militære adfærd som et forsøg på at dominere den islamiske verden. Mange regeringer i regionen er dog sikkerhedspolitisk afhængige af USA. Det gælder ikke mindst Irans arabiske naboer, som frygter iranske stormagtsambitioner – herunder muligheden for nuklear kapacitet.

USA vil givetvis fortsat være indstillet på at spille en aktiv og direkte rolle i regionen, herunder gennem militær handling. EU må ventes at komme til at spille en større og bredspektret sikkerhedspolitisk rolle i flere af regionens konflikter i samarbejde – eller forståelse – med USA. Kina og Indien vil udvikle relationerne til regionens olieproducerende lande for at sikre energiforsyninger. FN vil fortsat spille en vigtig rolle i regionen og være ramme for internationale operationer eller mandatering af andre internationale institutioners indsatser. Endelig er der potentiale for videreudvikling af NATO´s partnersamarbejde med landene i regionen (NATO's Middelhavsdialog, der inkluderer en række nordafrikanske lande og Jordan og Israel, samt Istanbul Cooperation Initiative, der inkluderer en række Golflande).

Danmark vurderes i perioden frem mod 2025 at skulle bidrage militært til internationale operationer i regionen, herunder eventuelt i stabiliseringsoperationer i forbindelse med mulige fredsaftaler.

Asien

Asien karakteriseres ved stigende økonomisk samarbejde, men også af en stadigt mere kompleks strategisk dynamik. Fokus i de asiatiske lande er indtil videre primært rettet mod fastholdelse af en gunstig økonomisk udvikling. Regionen omfatter dog en lang række spændingsfelter, og de toneangivende magter i regionen udviser en gensidig vagtsomhed i forhold til hinandens langsigtede strategiske hensigter. Dette præger særligt forholdet mellem Japan og Kina, mellem Kina og Indien samt mellem Indien og Pakistan.

Desuden har den økonomiske vækst i Asien været ledsaget af støt stigende forsvarsbudgetter. Blandt verdens regioner har Asien tegnet sig for den største relative stigning

i andelen af de globale forsvarsudgifter de seneste ti år, og denne tendens ventes at fortsætte, drevet frem af kraftig oprustning særligt i Kina og Indien. USA vil forblive en central politisk-militær magt i regionen. Den globale krig mod terror og Kinas opstigning vil være centrale parametre i amerikansk ageren og regional alliancedannelse.

Samtidig med den hastige økonomiske fremgang rummer Asien også kimen til alvorlige mellemstatslige konflikter. Eksempler herpå inkluderer den Koreanske Halvø, såfremt de igangværende sekspartforhandlinger om afmontering af Nordkoreas nukleare program og en fredsaftale mellem Nordkorea og Sydkorea lider skibbrud, en væbnet konflikt i Taiwanstrædet, eller konfliktoptrapning mellem Indien og Pakistan, der begge besidder atomvåben.

Udviklingen i Afghanistan og Pakistan vil have afgørende betydning for den regionale stabilitet og dermed for kampen mod international terrorisme. Den væbnede konflikt i særligt de østlige og sydlige dele af Afghanistan bunder i religiøse og etniske modsætninger, men er også næret af regionale modsætningsforhold og internationale terrornetværks forsøg på at genvinde terræn. Afghanistans rolle som verdens største leverandør af råopium bidrager til kriminaliseringen af regionen, og opiumsproduktionen fungerer som finansieringskilde for Taliban. Indre modsætninger, oprør og narkokriminalitet vanskeliggør således opbygningen af den afghanske stat. Trods en række fremskridt på sikkerhedsområdet, herunder opbygning af de afghanske sikkerhedsstyrker, vil den afghanske regering fortsat i en årrække være afhængig af støtte fra NATO såvel som resten af det internationale samfund. Hovedparten af oprørsaktiviteterne i Afghanistan gennemføres af Taliban, men også transnationale netværk af militante sunniekstremister opererer i grænseområderne mellem Afghanistan og Pakistan med base i Pakistan.

Pakistan spiller en nøglerolle i kampen mod terrorisme og for stabilisering af Afghanistan. Landets udvikling er fortsat betinget af militærets vilje til at sikre stabiliteten. Pakistan råder over kortrækkende ballistiske missiler, der sandsynligvis er udrustet med nukleare sprænghoveder. Disse våben er vendt mod Indien, og den politiske ustabilitet i Pakistan gør kontrollen med landets atomvåben til et kritisk spørgsmål. Pakistan er i færd med en transition fra militært styre til skrøbeligt demokrati. Politisk ustabilitet kan igen føre til militær undtagelsestilstand eller en proces, der omdanner Pakistan til en islamistisk stat. Området omkring den 2.500 km lange notorisk vanskeligt kontrollerbare pakistansk-afghanske grænse fungerer som et fristed for personer og grupper med forbindelse til terrorisme. Området er formentligt hjemsted for Al-Qaidas øverste ledelse, og Al-Qaida har her mulighed for at gennemføre træning med henblik på angreb i og uden for regionen, herunder i Europa.

Klimaforandringerne vil have store konsekvenser for det sydlige Asien, hvor en stigning i havets vandstand vil kunne true millioner af menneskers levesteder. 40% af Asiens befolkning (næsten to milliarder mennesker) bor i en afstand af op til 60 km fra kystlinjen. Belastning af vandressourcerne og nedgang i landbrugets produktivitet vil gøre det vanskeligt for Asien at brødføde den voksende befolkning. Desuden vil ændringer i monsunregnen og mindre smeltevand fra Himalaya kunne påvirke mere end en milliard mennesker.

Generelt er de regionale sikkerhedspolitiske strukturer i Asien svage, men interessen for øget politisk integration er stærkt til stede i regionen. De ti ASEAN-lande i Sydøstasien ønsker således at integrere de omgivende asiatiske lande, herunder stormagterne Kina, Japan og Indien, i et forpligtende multilateralt samarbejde. Alternativet kan blive dominans igennem bilateral stormagtspolitik. Endvidere vil større konflikter i Asien, f.eks. militær indisk-kinesisk rivalisering, have potentiale til at sætte den stærke økonomiske udvikling over styr og destabilisere regionen. I Asien består en væsentlig sikkerhedspolitisk udfordring frem mod 2025 således i at tage skridtet fra et velfungerende økonomisk samarbejde til et sikkerhedspolitisk samarbejde.

Danmark forventes at deltage i en mission i Afghanistan i en årrække, om end balancen i indsatsen gradvist forventes forskudt i retning af en større civil indsats og en mere tilbagetrukken militær rolle. Frem mod 2025 vil en væbnet konflikt i Asien, der involverer vores allierede, kunne medføre danske engagementer f.eks. i form af militære bidrag til håndhævelse af FN-resolutioner i forhold til Nordkorea. Der kan endvidere blive tale om anvendelse af militære kapaciteter til støtte for humanitære indsatser i forbindelse med naturkatastrofer.

Afrika syd for Sahara

Afrika syd for Sahara forventes at få en stigende geopolitisk betydning frem mod 2025. For det første har Afrika store olie- og naturressourcer. Med USA's erklærede mål om at gøre sig mere uafhængig af olie fra Mellemøsten og Asiens stigende energibehov bliver Afrika mere interessant. Også EU-landene har stigende olieinteresser i Afrika. For det andet er migration fra Afrika en voksende sikkerhedspolitisk udfordring – især for nabokontinentet Europa. Særligt konsekvenserne af øget befolkningstilvækst og klimaforandringer kan på sigt sætte EU's grænser til Afrika under stadigt større pres. For det tredje er der risiko for, at terrornetværk i stigende grad vinder fodfæste i Afrika. Det gælder særligt på Afrikas Horn men også Sahel-området, der strækker sig fra Senegal i vest og til Eritrea i øst.

Kina og Indien har i de seneste år intensiveret engagementet i Afrika med henblik på at sikre energi- og råstofforsyning, men også i form af eksport, import og investeringer. I dag er Kina næstefter USA og EU Afrikas største handelspartner. Særligt i de afrikanske lande – såsom Sudan – hvor det vestlige engagement er begrænset af politiske årsager er Kina ofte en central politisk og økonomisk aktør, der bidrager med investeringer og udbygning af infrastruktur som modydelse for adgang til olie og andre råstoffer. Denne tendens skaber på den ene side gode muligheder for integration af de afrikanske lande i de globale markeder, men svækker på den anden side Vestens politiske indflydelse på kontinentet ved at mindske effekterne af krav om økonomisk liberalisering og demokratisering.

Set under ét ventes Afrika syd for Sahara i de kommende år at fortsætte den nuværende udvikling præget af højere økonomisk vækst, demokratisering og færre væbnede konflikter end tidligere. Konfliktpotentialet i Afrika er dog fortsat stort. De traditionelle årsager til væbnede konflikter i de afrikanske lande er etniske og religiøse spændinger, strid om naturressourcer, miljønedslidning, organiseret kriminalitet, terrornetværk samt fravær af basal lov og orden, økonomiske fremtidsmuligheder og demokratisk indflydelse. Ofte er der tale om et kompliceret samspil af flere af disse faktorer. Herudover sættes flere afrikanske lande under pres af andre udviklingsmæssige udfordringer såsom aids og malaria.

Frem mod 2025 må det forventes, at de traditionelle konfliktårsager i Afrika vil blive forstærket af flere globale risici. Prisstigningerne i 2008 på olie og fødevarer har ført til uroligheder i flere afrikanske lande. Selvom fødevareproduktiviteten i Afrika ventes at stige – hjulpet på vej af globale stigninger i fødevarepriserne – vil befolkningstilvæksten kunne medføre et øget pres på ressourcerne. Endvidere er Afrika et af de kontinenter, der hvad angår klimaforandringerne er mest udsat, og samtidig ressourcemæssigt ringest rustet til at imødegå dem.

I visse områder omkring Afrikas Horn og i Sahel-området forventes islamiseringen at kunne føre til en øget radikalisering. Militante sunni-ekstremistiske netværk har en betydelig tilstedeværelse, især i Somalia. I Sahel-området er militante sunni-ekstremister til stede i Mauretanien, Mali, Niger, Tchad og Nigeria. De afrikanske lande har ofte vanskeligt ved at kontrollere deres grænser, hvilket gør visse dele af Afrika attraktive som tilholdssted ikke blot for terrornetværk, men også for organiserede kriminelle og pirater. Hvis ikke der dæmmes op for udviklingen – bl.a. i form af opbygning af sikkerhedssektoren – vil disse grupper kunne udvide deres aktiviteter og indsatsområder.

Øget regional integration og en positiv udvikling i nøglelande som Nigeria og Sydafrika vil kunne påvirke den regionale/kontinentale udvikling i gunstig retning og give håb om et større afrikansk ejerskab til konflikthåndtering. Fra afrikansk side er man meget bevidst om, at størstedelen af sagerne i FN's Sikkerhedsråd vedrører Afrika, og med udviklingen af en spirende afrikansk sikkerhedsarkitektur er man begyndt at tage hånd om det.

Meget vil afhænge af udviklingen i AU, der udgør den centrale platform for afrikansk samarbejde om konflikthåndtering. AU's beslutning om oprettelse af en African Standby Force har til formål at styrke den afrikanske kapacitet til at deltage i internationale operationer ledet af FN eller AU. Imidlertid viser erfaringerne fra AU-operationerne i Darfur og Somalia, at der fortsat er lang vej, før AU har kapacitet til at planlægge, lede og opretholde robuste operationer.

Den afrikanske ambition om at håndtere egne konflikter kombineret med en afrikansk modvilje mod at modtage vestlige militære styrkebidrag betyder, at man fra vestlig side må fokusere mere på at støtte konflikthåndtering på kontinentet gennem kapacitetsopbygning af afrikanske styrker og strukturer frem for gennem direkte troppebidrag.

Danmark forventes i perioden frem mod 2025 at skulle bidrage militært til operationer i Afrika, herunder med logistik støtte, såsom transport. Der kan endvidere blive tale om anvendelse af militære kapaciteter til støtte for humanitære indsatser i forbindelse med naturkatastrofer. Desuden forudses fokus på støtte til militær kapacitetsopbygning. Herudover forudses behov for bidrag til en styrket indsats mod pirateri, særligt ud for Afrikas Horn.

De arktiske områder

De arktiske områder forventes at påkalde sig stigende international opmærksomhed i perioden frem mod 2025. Højere energipriser, fortsat stigende efterspørgsel kombineret med svindende olie- og gasreserver i eksisterende felter vil øge interessen for at udnytte nye og hidtil urentable kilder i polarregionen. Samtidig vil den forventede fortsatte afsmeltning af polariskappen som følge af den globale opvarmning åbne nye muligheder – ikke blot for råstofudvinding, men også i form af åbning af nye sejlruter. Den stigende aktivitet vil forandre regionens geostrategiske dynamik og betydning.

Der hersker fortsat stor usikkerhed om, hvor store olie- og gasforekomster der reelt er at finde i polarregionen. Foreløbige estimater anslår imidlertid, at op mod 25 % af klo-

dens endnu ikke opdagede reserver ligger nord for polarcirkelen. Mindre is indebærer tillige øget adgang til andre ressourcer, såsom fiskebestande og mineraler. Den fortsatte afsmeltning forventes endvidere i et 10-20-årigt perspektiv at resultere i åbningen (i hvert fald i dele af året) af Nordvestpassagen over Nordamerika og Nordøstpassagen over Rusland. De økonomiske gevinster ved disse nye ruter er potentielt betydelige. Åbning af Nordvestpassagen vil reducere sejlafstanden fra Seattle til Rotterdam med hen ved 25 % i forhold til ruten over Panamakanalen. Muligheden for besejling af Nordøstpassagen vil reducere sejlafstanden mellem Rotterdam og Yokohama med over 40 % i forhold til ruten over Suez-kanalen. Endvidere vil åbningen af disse alternative ruter betyde, at den militære såvel som den kommercielle skibsfart ikke længere vil være afhængig af passage gennem det politiske ustabile Mellemøsten eller de pirateriplagede ruter gennem det Sydkinesiske Hav og Malacca-strædet.

Der er blandt kyststaterne enighed om, at FN's Havretskonvention udgør rammen for den retlige fastlæggelse af grænserne i Arktis, og at der derfor ikke er behov for et særligt traktatregime for Arktis. Der er også enighed om, at den retlige fastlæggelse af grænserne skal finde sted i overensstemmelse med de folkeretlige regler.

Landene i regionen er allerede begyndt at positionere sig for at stå bedst muligt i forhold til den forventede udvikling, bl.a. gennem øget maritim tilstedeværelse i området. Både Canada og Norge har opprioriteret nordområderne. Rusland har tillige gennem unilaterale politiske tiltag forsøgt at markere sig, hvilket den russiske flagplantning på Nordpolen i august 2007 var et eksempel på. Rusland har understreget, at man vil følge international ret i sine krav på kontinentalsoklen uden for 200 sømil, men dette udelukker ikke en mere selvhævdende russisk politik i de arktiske områder. USA har omvendt ikke hidtil udvist ønske om at påtage sig en afgørende rolle i regionen. Fortsat fravær af amerikansk lederskab kan medvirke til at komplicere håndteringen af de kommende udfordringer i området.

Den forventede øgede tilstedeværelse og aktivitet i Arktis vil indebære, at regionens stater – herunder Danmark – i stigende grad vil skulle varetage opgaver forbundet med suverænitetshåndhævelse, tilstedeværelse og overvågning, herunder sejladssikkerhed, bekæmpelse af international kriminalitet og søredning.

Opsummering

Frem mod 2025 forventes behov for internationale militære indsatser, der vil kunne omfatte danske militære bidrag, særligt i Afrika og i Mellemøsten, f.eks. som led i en

eventuel fredsproces knyttet til den israelsk-palæstinensiske konflikt. Der må forventes et fortsat behov for internationalt militært engagement i Afghanistan og Irak i en årrække frem. Den danske indsats i Afghanistan forventes gradvist forskudt i retning af en større civil indsats og en mere tilbagetrukken militær rolle. De militære indsatser vil have til formål at understøtte eller skabe betingelser for stabilisering af disse områder, herunder som et led i kampen mod international terrorisme. Radikale kræfter får både næring af og bidrager til ustabilitet og væbnet konflikt i disse områder. Endvidere vil stabilisering mindske incitamenterne til og mulighederne for spredning af masseødelæggelsesvåben. Indsatserne i disse områder vil finde sted i skrøbelige eller sammenbrudte stater med deraf afledte behov for bredspektrede og samtænkte civile og militære indsatser. I forhold til Afrika forventes de vestlige indsatser hovedsageligt at ville ske i form af mindre deployeringer – logistisk støtte eller hurtige reaktionsstyrkebidrag – og støtte til regional kapacitetsopbygning.

Endelig rummer dynamikkerne i Mellemøsten og Asien potentiale for alvorlige kriser i forhold til Taiwan, Pakistan, Nordkorea og Iran, der vil kunne afføde behov for forskellige typer af internationale indsatser.

Der vil næppe blive tale om nye, større deployeringer af vestlige styrker i Europa. Den forventede stigende aktivitet i Arktis vil kræve øget militær tilstedeværelse med henblik på overvågning og suverænitetshåndhævelse.

Fokus for dansk sikkerheds- og forsvarspolitik frem mod 2025

Danmark har siden afslutningen på Den Kolde Krig ikke været konfronteret med direkte, konventionelle militære trusler og nyder derfor godt af en gunstig sikkerhedsgeografisk placering uden historisk sidestykke. Dette har i sig selv medvirket til en markant forøgelse af handlerummet for dansk sikkerheds- og forsvarspolitik, herunder for anvendelse af danske styrker i internationale indsatser. Samtidig har globaliseringen imidlertid resulteret i et langt mere diffust, komplekst, og uforudsigeligt miljø, hvor international terrorisme, spredning af masseødelæggelsesvåben og sammenbrudte stater udgør de primære trusler mod dansk sikkerhed.

Dette indebærer, at fokus for dansk sikkerheds- og forsvarspolitik i stadig højere grad forskydes bort fra traditionelt territorialforsvar over mod handling rettet mod udspringet for de nye trusler og destabiliserende faktorer i en globaliseret verden. Det er således kendetegnende for de sikkerhedspolitiske udfordringer frem mod 2025, at håndteringen

heraf i betydeligt omfang vil skulle finde sted langt væk fra Danmarks egne grænser. Danmark har endvidere en lang tradition for at føre udenrigs- og sikkerhedspolitik baseret på idealer og normer for, hvordan et velfungerende internationalt samfund bør indrettes. Som et mindre, stærkt globaliseret og åbent samfund er det samtidig i Danmarks grundlæggende interesse at fremme en verden karakteriseret ved bæredygtig fremgang, demokrati, frihed, menneskerettigheder, kulturel sameksistens og en international retsorden. Dette tilsiger parathed til at påtage sig medansvar for handling, når disse værdier trues i alvorlig grad.

Hertil kommer, at det fortsat er en dansk sikkerheds- og forsvarspolitisk prioritet at medvirke til at fastholde og styrke de historisk set særdeles gunstige rammer for Danmarks sikkerhed, der er skabt på grundlag af de europæiske samarbejdsmønstre og udvidelserne af EU og NATO.

Militære instrumenter vil fortsat have en væsentlig rolle at spille i forhold til at fremme ovennævnte målsætninger. Det er særligt tilfældet i forbindelse med indsatser i skrøbelige eller sammenbrudte stater, humanitære kriser samt i kampen mod terrorisme og de trusler, der er forbundet med spredningen af masseødelæggelsesvåben og deres fremføringsmidler. Troværdige danske bidrag til internationale operationer fordrer vilje og evne til at stille militære styrker til rådighed i nødvendigt omfang og af tilstrækkelig kvalitet. Endvidere fordrer effektiv håndtering af de nye trusler, at de militære bidrag indgår i bredere indsatser, der også rummer politiske og civilt rettede tiltag. Særligt i internationale operationer vil effektiviteten af de samlede militære og ikke-militære indsatser – og samtænkningen mellem dem – have afgørende betydning for mulighederne for succes og udfasning af de militære bidrag. Effektive og velforberedte militære indsatser forudsætter endvidere evnen til gennem efterretningsindhentning løbende at kunne tilvejebringe et opdateret globalt trusselsbillede – og dermed velinformerede antagelser om hvor og under hvilke omstændigheder danske militære bidrag konkret vil kunne komme på tale.

Truslerne og udfordringerne i en globaliseret verden er for komplekse til, at de kan håndteres af noget enkelt land. Multilaterale løsninger vil derfor være påkrævet i et hidtil uset omfang. Truslernes og udfordringernes sammensatte og transnationale karakter sætter i stigende grad de internationale institutioner under pres. På samme tid er der risiko for, at tendenserne i retning af øget global magtspredning kan gøre det vanskeligere at opnå den politiske enighed, der skal til for at give de internationale institutioner den nødvendige handlekraft til at håndtere de globale trusler og udfordringer. Det vil derfor være i Danmarks interesse at yde en aktiv indsats for at styrke det multilaterale samarbejde særligt i de internationale institutioner, der har størst betydning for

den globale sikkerhed og stabilitet, det vil sige FN, NATO og EU.

Som et element heri vil Danmark skulle give prioritet til udbygning af de bilaterale relationer med de lande, som i særlig grad har indflydelse på det multilaterale samarbejde på det sikkerheds- og forsvarspolitiske område. Her vil relationerne til USA fortsat skulle indtage en central placering, men også lande som Storbritannien, Frankrig og Tyskland – der er drivkræfter i udbygningen af det sikkerheds- og forsvarspolitiske samarbejde på europæisk plan – vil skulle gives høj prioritet. I en global kontekst påkalder også Rusland, og især Kina, sig stigende interesse, idet en række af de sikkerhedspolitiske udfordringer ikke vil kunne håndteres i FN uden russisk og kinesisk engagement. Herudover bør det nordiske samarbejde på det sikkerhedspolitiske område videreudvikles med udgangspunkt i den fælles vurdering af behovet for en international retsorden og et stærkt og velfungerende FN. Hertil kommer mulighederne for nordisk samarbejde i forbindelse med de forventede udfordringer i Arktis.

Alt i alt vil danske bidrag til internationale operationer således kunne anskues som engagementer, der dels tager sigte på at imødegå trusler rettet mod Danmark eller danske interesser, dels på at fremme realiseringen af en international orden, hvor der kan opnås enighed om multilateral handlen (scenario 1).

Generelle prioriteter i relation til de centrale internationale institutioner

FN, NATO, EU og OSCE udgør på forskellig vis udgangspunkterne for dansk sikkerheds- og forsvarspolitik. Institutionerne står imidlertid overfor en række udfordringer af mere overordnet karakter, der vil skulle håndteres, såfremt de fortsat skal kunne fungere som rammer for krisehåndtering. I modsat fald vil øget brug af ad hoc-koalitioner kunne blive resultatet. Det vurderes at være i dansk interesse at bidrage til at skabe betingelser for, at de internationale institutioner bedst muligt sættes i stand til at håndtere disse udfordringer.

Danmark havde pr. 15. marts 2009 udsendt 1.372 militære personer i internationale operationer, herunder 52 personer i forbindelse med NATO air policing missionen på Island og 51 personer i forbindelse med NATO air policing missionen i Baltikum. Derudover har Danmark 275 personer i tjeneste i internationale stabe.

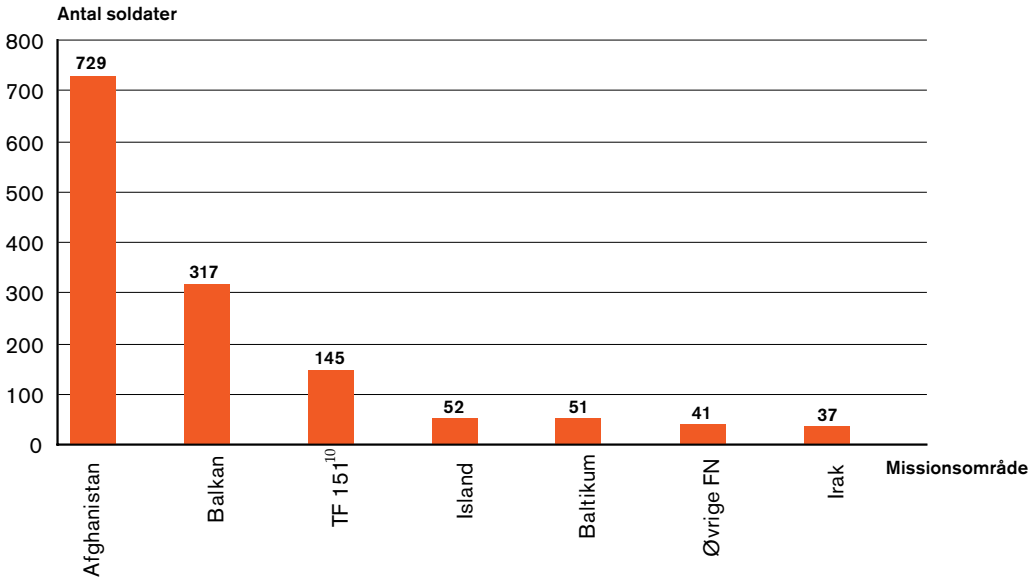

Figur 1.1. Danske soldater i internationale operationer fordelt på missionsområde pr. 15. marts 2009.
Kilde: Forsvarskommandoen.

[10] Task Force 151. Søværnets deltagelse i operationer omkring Afrikas Horn.

FN

FN-systemet vil fortsat udgøre fundamentet for det internationale system som kilden til global legitimitet og normdannelse. FN-pagten er det internationale retssamfunds grundlov, og FN er den centrale ramme for udvikling af et verdensomspændende regelsæt på det sikkerhedspolitiske område, der omfatter regimer knyttet til terrorismebekæmpelse, nedrustning, ikke-spredning af masseødelæggelsesvåben, bekæmpelse af international kriminalitet, herunder pirateri, samt beskyttelse af menneskerettigheder. For Danmark vil det være en væsentlig prioritet, at FN i stigende grad gennem udvikling af regelsæt og normer inden for disse områder bidrager til videreudviklingen af den internationale retsorden og hermed fremme af scenario 1, som beskrevet tidligere.

FN er i dag den største multilaterale fredsbevarende aktør. Størstedelen af FN's fredsbevarende operationer foregår i Afrika, og denne tendens ventes at fortsætte. Aktuelt er der dog tegn på, at kapacitetsgrænsen for FN's fredsbevarende operationer er ved at være nået. Det kniber for medlemslandene at finde styrker i tilstrækkeligt omfang og af en tilstrækkelig kvalitet. Det samme gør sig gældende med hensyn til civilt personel. En del af kapacitetsproblemet søges løst via tættere samarbejde med regionale organisationer, som f.eks. AU og EU. Ligeledes gennemføres operationer med FN-mandat af andre organisationer, såsom NATO. Fra dansk side bør der fortsat arbejdes for en styrkelse af samarbejdet mellem FN og regionale organisationer.

Målrettede civile og militære bidrag til FN-ledede operationer bør gives prioritet, eventuelt i samarbejde med de øvrige nordiske lande (et tema, der også berøres i Stoltenberg-rapporten fra februar 2009).

Hvis de høje forventninger til FN's fredsbevarende indsatser skal indfries, vil FN og medlemslandene i de kommende år stå over for en række betydelige udfordringer. Internt i FN har udviklingen med markant stigning i antallet af fredsbevarende styrker, deployering i vanskelige områder, kapacitetsmangel og mere komplekse mandater fået organisationen til at igangsætte en reformproces, så det sikres, at alle grene af FN-systemet i højere grad spiller sammen. Etablering af Fredsopbygningskommissionen med fokus på koordination af det internationale samfunds indsatser efter ophøret af væbnet konflikt skal ses i samme lys. Disse reformprocesser bør fortsat støttes aktivt fra dansk side bl.a. i samarbejde med den nordiske landekreds og gennem EU.

Frem mod 2025 vil FN komme under yderligere pres for at gennemføre en reform af Sikkerhedsrådet, så der skabes en bedre balance mellem universel repræsentation og afspejling af de reelle magtforhold i verden.

NATO

NATO er fortsat gennem Washington-traktatens artikel 5 garanten for at imødegå direkte militære trusler mod Danmark. Samtidig udgør organisationen det centrale forum for en stærk transatlantisk dialog om trusselshåndtering og en væsentlig ramme for internationale operationer. Det vil for Danmark være afgørende at medvirke til at fastholde NATO som et solidarisk og forpligtende sikkerhedspolitisk samarbejde mellem hele Europa og Nordamerika, herunder som ramme for transatlantisk samarbejde om internationale operationer og militær transformation. Det er i dansk interesse at sikre et velfungerende NATO, der kan gennemføre de multilaterale løsninger, som det internationale samfund kan opnå enighed om (scenario 1). Men det er også i dansk interesse med et stærkt NATO, såfremt udviklingen går i retning af markant magtspredning (scenario 2) eller handlings-lammelse (scenario 3). I den situation vil NATO i endnu højere grad være nødvendig for at imødegå trusler mod dansk sikkerhed.

Det vil derfor være i dansk interesse fortsat at støtte den krævende interne og eksterne omstillings- og tilpasningsproces i Alliancen, herunder ved aktivt at bidrage til den revision af Alliancens strategiske koncept, som forventes igangsat snarligt.

Frem mod 2025 må den åbne døre politik forventes fortsat under hensyntagen til Alliancens fortsatte funktionsduelighed som en konsensusbaseret organisation. Desuden forventes partnersamarbejdet – der omfatter støtte til forsvarsreformer og kapacitetsopbygning samt politisk dialog – udbygget og udvidet til at omfatte lande uden for det euro-atlantiske område. Med henblik på samtænkning i forbindelse med internationale indsatser vil der være behov for at styrke samarbejdet med andre internationale organisationer såsom EU, FN og Verdensbanken.

I NATO har man i en årrække drøftet muligheden for at imødegå truslen fra ballistiske missiler. Det erkendes i NATO, at spredningen af ballistiske missiler udgør en stigende trussel mod NATO's territorium, befolkninger og deployerede styrker, samt at et missilforsvar er en del af en bredere tilgang til at imødegå denne trussel. Der er i Alliancen igangsat analyser af et missilforsvars politiske og økonomiske konsekvenser samt teknologiske aspekter. Der er generelt enighed i NATO om, at disse analyser må færdiggøres, før man kan træffe en politisk beslutning om et muligt missilforsvar i NATO. Desuden undersøges i NATO, hvordan de amerikanske missilforsvarsinstallationer i Europa (i Polen og Tjekkiet) kan kobles med NATO's hidtidige arbejde på missilforsvarsområdet med henblik på at sikre, at disse installationer kan blive en integreret del af en eventuel fremtidig missilforsvarsarkitektur, som dækker hele Alliancens territorium. I 2009 forventes fremlagt optioner på området med henblik på videre politiske drøftelser i NATO. Det bemærkes, at Danmark i 2004 imødekom en amerikansk

anmodning om opgradering af Thule-radaren med henblik på, at denne kunne indgå i det amerikanske missilforsvar.

Som en del af tilpasningen til det nye trusselsbillede har Alliancen også løbende udvidet sine interne drøftelser og det operative samarbejde til at omfatte bl.a. indsatsen mod spredning af masseødelæggelsesvåben, forsvar mod terrorisme, energisikkerhed samt beskyttelse af vitale informations- og kommunikationssystemer mod cyberangreb. På sidstnævnte felt er der vedtaget en NATO-policy, der baner vejen for tættere samarbejde mellem medlemslandene og NATO om at imødegå cyberangreb. Overordnet vil de enkelte medlemslande dog forsat være ansvarlige for beskyttelse af egne, nationale systemer.

Frem for alt har NATO med sine robuste internationale operationer påtaget sig en aktiv og krævende rolle. NATO har således i dag knap 70.000 tropper udsendt i operationer og missioner – bl.a. i Afghanistan og Kosovo. Desuden har Alliancen påtaget sig nye typer af opgaver såsom strategisk lufttransport af AU-tropper til Sudan/Darfur samt pirateribekæmpelse. NATO har også gennemført operationer af humanitær karakter bl.a. i form af støtte til Pakistan efter jordskælvet i 2005. NATO er stadig militært unik i kraft af, at man råder over en overvældende samling af verdens militære kapaciteter. De vestlige lande har derfor mulighed for at udføre operationer i fællesskab over et spektrum og på et niveau, ingen andre er i stand til.

USA's fortsatte interesse og engagement i NATO er en afgørende forudsætning for at fastholde Alliancens vitalitet. NATO's relevans bedømmes i amerikansk optik i stigende grad ud fra evnen til at involvere sig i håndtering af konflikter og at imødegå trusler fjernt fra medlemslandenes territorium. Politisk vil dette fokus kunne resultere i øget spænding internt i Alliancen mellem på den ene side visse NATO-medlemmers historisk begrundede ønske om fortsat vægtning af artikel 5 og territorialforsvar og på den anden side den mere globale opgavevaretagelse. Den mere selvhævdende russiske fremfærd, som illustreret ved den russisk-georgiske konflikt, vil kunne forøge denne spænding yderligere.

En væsentlig udfordring vil i den forbindelse også bestå i at sikre fortsat fremdrift i Alliancens militære transformationsproces. På det politisk-strategiske niveau har der gennem længere tid været enighed om, at NATO's fortsatte relevans i forhold til det nye trusselsbillede fordrer en tilpasning af kommando- og styrkestrukturen til varetagelse af internationale opgaver. Målsætningen har været at fokusere udviklingen af Alliancens militære kapaciteter på deployérbare og effektive styrker, der vil kunne transporteres over store afstande, indsættes i meget forskellige og vanskelige operative miljøer

samt efterfølgende understøttes logistisk over lang tid. En fokuseret udvikling af deployérbare styrker vil tillige styrke Alliancens evne til varetagelse af opgaver knyttet til territorialforsvar. Det har imidlertid knebet med såvel nationernes vilje til at følge op på denne målsætning gennem omlægning af egne styrkestrukturer og implementering af transformationstiltag i allianceregi.

Den manglende vilje har bidraget til de kontinuerlige styrkegenereringsproblemer i forbindelse med missionen i Afghanistan. Mens divergerende politiske prioriteter i kampen mod terrorisme har spillet en rolle, udspringer problemerne tillige af, at de europæiske nationer har haft svært ved at finde egnede styrker og kapabiliteter. Det har med det aktuelle operative tempo også vist sig umuligt for de europæiske nationer som helhed at levere de fornødne styrker til at holde NATO's hurtige reaktionsstyrke og primære transformationsinstrument, NATO Response Force (NRF), fuldt operativ.

Fortsættelsen af den militære transformationsproces vil være en afgørende forudsætning for NATO's fortsatte evne til at påtage sig krævende internationale opgaver, idet der næppe blandt flertallet af de europæiske nationer inden for en overskuelig fremtid vil kunne forventes vilje til at hæve forsvarsudgifterne væsentligt. Der er i NATO en målsætning om, at medlemslandene bør afsætte minimum 2 % af bruttonationalproduktet til forsvaret (Danmark ligger med 1,3 % et stykke fra målet. Gennemsnittet i NATO ligger lidt over 1,5 %). Samtidig er der – bl.a. på dansk foranledning – opnået enighed om, at medlemslandene skal sigte efter, at 50 % af deres landstyrker er klar til udsendelse i internationale operationer ("deployability"), ligesom 8 % af styrken skal kunne opretholde sig i et operationsområde i længere tid ("sustainability"). Danmark ligger på disse tal for "anvendelighed" over de fastsatte NATO-målsætninger.

Det står klart, at et tættere samarbejde mellem NATO og EU vil være en væsentlig faktor i begge institutioners fremtidige udvikling og dermed mulighederne for et styrket transatlantisk samarbejde. De nyligt udmeldte mere pragmatiske franske og amerikanske holdninger til henholdsvis NATO og EU's forsvarsdimension skaber fornyede muligheder i den henseende.

EU

I lyset af EU's stigende globale rolle og de unikke muligheder for at gennemføre bredspektrede og samtænkte indsatser inden for EU-rammen, påkalder muligheder i EU-samarbejdet sig særlig interesse for dansk sikkerheds- og forsvarspolitik.

Hovedparten af EU's hidtidige indsatser har været indsat på opfordring af eller i sam-

arbejde med FN, og FN har med samarbejdsaftalen om krisestyring med EU tilkendegivet ønsket om også fremover at kunne trække på EU's krisestyringskapacitet. Derudover har EU i Afrika samarbejdet med AU om konkrete krisestyringsindsatser og mere generelt om opbygning af en stærkere afrikansk krisestyringskompetence.

Der er således en efterspørgsel på et handlekraftigt EU, der kan agere i verdens brændpunkter. Dette afspejles også i, at EU siden 2003 har påtaget sig 20 krisehåndteringsindsatser, herunder fem mindre militære operationer, 14 civile missioner og en integreret civil-militær mission. Der må derfor forventes et stadig større behov for, at medlemslandene fremover stiller bidrag til rådighed for EU. Denne udvikling stiller medlemslandene over for store kapacitetsmæssige udfordringer, først og fremmest med at tilpasse medlemslandenes forsvar til nye opgaver – en transformationsproces som både pågår i EU- og NATO-regi.

Som konsekvens af forsvarsforbeholdet deltager Danmark ikke i EU's militære operationer eller den institutionelle opbygning af EU's militære kapaciteter. Det er samtidig en del af forbeholdet, at Danmark ikke vil forhindre de andre lande i at udbygge samarbejdet på disse områder. I et perspektiv frem mod 2025 vil et væsentligt spørgsmål være, hvad en eventuel ophævelse af forsvarsforbeholdet vil kunne betyde for dansk sikkerheds- og forsvarspolitik, herunder hvad der vil være danske prioriteter i EU's sikkerheds- og forsvarspolitik.

Helt overordnet vil en ophævelse af forbeholdet betyde, at Danmark gennem EU vil kunne bidrage til udviklingen af en international orden, som kan formulere multilaterale løsninger (scenario 1). Som tidligere understreget baserer EU sig a priori på nødvendigheden af en multilateral tilgang. Implementering af Lissabon-traktaten med udpegelsen af en udenrigsrepræsentant og en fælles EU-udenrigstjeneste vil fremme EU's mulighed for at påvirke det internationale samarbejde i den retning. Da EU tillige indgår i et værdifællesskab med det ledende magtcenter, USA, har EU mulighed for i samarbejde med USA at sikre effektiv multilateralisme, det vil sige at de multilaterale løsninger omsættes i konkret handling. Hvis ikke EU kan bidrage til at omsætte de vedtagne beslutning i konkret handlen – f.eks. på grund af manglende krisestyringskapaciteter – kan det modsat svække USA's interesse i multilateral handlen og i stedet medføre, at USA vælger at agere unilateralt.

Et andet vigtigt element i forhold til at fremme multilaterale løsninger og transatlantisk samarbejde herom er udviklingen af et tæt samarbejde mellem EU og NATO. Ikke mindst efter Frankrigs nyorientering mod NATO tyder meget på, at der vil kunne opnås enighed om parallel styrkelse af såvel NATO som EU's sikkerheds- og forsvarspo-

litik, ligesom der kan ske en yderligere udvikling af samarbejdet imellem de to organisationer. Ophævelse af forsvarsforbeholdet vil også gøre det muligt for Danmark i højere grad at bidrage til et tættere samarbejde mellem de to organisationer. Såfremt forbeholdet ikke ophæves, vil konsekvenserne heraf vokse i takt med, at flere fælles EU/NATO-emner indgår i NATO's arbejde på en måde, som sætter begrænsninger på dansk deltagelse heri.

Mere specifikt vil ophævelse af forsvarsforbeholdet gøre det muligt for Danmark at præge EU's sikkerheds- og forsvarspolitik og styrke EU's krisestyringskapacitet.

For det første vil en ophævelse af forbeholdet betyde, at Danmark vil få mulighed for at udøve indflydelse på, hvilke militære opgaver EU bør påtage sig og hvordan. EU's hidtidige indsatser har ligget i forlængelse af danske udenrigspolitiske prioriteter, og denne linje må forventes fortsat med fokus på indsatser i EU's nærområde og Afrika.

For det andet står militær kapacitetsudvikling højt på dagsordenen i EU. Lige fra etableringen af den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik har fokus været på transformation af de euro-pæiske landes forsvar med henblik på varetagelse af internationale opgaver. Dette er indledningsvist sket gennem fastlæggelse af militære "Headline Goals", der har skabt afklaring af, hvilke militære kapaciteter der mangler. Ligeledes har udviklingen af multinationale (og i enkelte tilfælde nationale) kampgrupper på 1.500 mand på halvårsrotation på samme måde som NATO's NRF været en vigtig kilde til transformation af de deltagende landes forsvar. Ved en ophævelse af forbeholdet vil Danmark kunne indgå i arbejdet med at styrke europæisk krisestyringskapacitet, og i den forbindelse vil det være naturligt for Danmark at deltage i en multinational EU-kampgruppe.[11]

Ressourcerne er knappe til dyre kapaciteter som f.eks. transportfly, og en række lande søger derfor multinationale løsninger. For at skabe mulighed for fremdrift på området, har man i EU-regi i 2004 oprettet det europæiske forsvarsagentur (EDA), der beskæftiger sig med forskning, udvikling og indkøb af forsvarsmateriel samt bredere med etablering af et fælles marked for forsvarsmateriel. Formålet er at samle landene bag forskellige fælles materielprojekter for derved at opnå stordriftsfordele og rabatter. Samarbejdet i EU-regi om forsvarsmateriel giver også synergimuligheder i forhold til

[11] Dansk Folkeparti er modstander af at ophæve Danmarks EU-forbehold - herunder forsvarsforbeholdet. Flertallet i Forsvarskommissionen ønsker, at EU skal have deployerbare militære kapaciteter - som også specielt Frankrig og Tyskland har peget på som ønskeligt. Frankrig og Tyskland ønsker ligefrem et antal EU-kampgrupper opsat, som skal stå under EU-kommando; netop dén Europa-Hær, den danske befolkning ikke ønsker. Dansk Folkeparti er af den opfattelse, at Danmark er særdeles godt tjent med NATO-medlemskabet, som netop giver hvert enkelt land mulighed for at tilslutte sig eller ikke at tilslutte sig en militær mission.

det øvrige samarbejde i EU om forskning og udvikling, ligesom der vil kunne drages nytte af EU's erfaring med etableringen af det Indre Marked. Ligeledes vil et samarbejde i EU-regi kunne have særlig fokus på "dual use"-teknologi. Forsvarsagenturet må forventes at tage mere form i de kommende år. En ophævelse af forbeholdet vil give mulighed for at deltage i de multilaterale kapacitetsløsninger i dette regi. Dette vil også give dansk industri øget markedsadgang.

For det tredje vil Danmark kunne bidrage til samtænkning af EU's indsats. EU har særlig mulighed for at sikre en integreret tilgang til krisestyring, idet organisationen kan trække på både civile og militære midler. EU's krisestyringsindsatser er kendetegnet ved, at der allerede i forbindelse med planlægningen af en mulig militær stabiliseringsoperation i stigende grad indgår overvejelser om behov for civil krisestyringskapacitet, såsom politi, samt langsigtet udviklingsbistand gennem inddragelse af EU-Kommissionen. Danmark vil i kraft af erfaringerne med samtænkning fra bl.a. Afghanistan kunne yde substantielle bidrag til konceptudviklingen heraf i EU-regi. Samtidig vil Danmark gennem deltagelse i EU-ledede militæroperationer få direkte adgang til den erfaringsopsamling, der sker, herunder i forhold til samtænkning af de militære og de civile aspekter i EU-krisestyring.

En øget rolle for EU i krisehåndtering og stabilisering, ambitionerne om et styrket samarbejde om udviklingen af europæiske kapaciteter, kombineret med udsigten til et stærkere samarbejde mellem NATO og EU om disse spørgsmål, vil understrege de begrænsninger, som forsvarsforbeholdet lægger på Danmarks muligheder for internationale indsatser på det sikkerhedspolitiske område. Udviklingen understreger således, at opretholdelse af forsvarsforbeholdet ikke er i Danmarks interesse.[12]

OSCE

Med sine 56 medlemsstater omfatter OSCE som den eneste institution alle lande i Europa, Kaukasus og Centralasien samt USA og Canada. Den brede medlemskreds muliggør, at OSCE kan spille en rolle som forum for dialog mellem vestlige stater, herunder landene på det vestlige Balkan, og SNG-staterne. OSCE har dermed betydning for håndtering af relationerne til lande som Rusland, der ikke vil eller kan blive medlem af NATO og EU. På det militære område spiller OSCE en rolle som ramme for tillids-

[12] Dansk Folkeparti er modstander af at ophæve Danmarks EU-forbehold – herunder forsvarsforbeholdet, som et markant flertal af Danmarks befolkning gav tilslutning til – såvel ved afstemningen om Maastricht-Traktaten i 1992 som ved afstemningen om Edinburgh-Aftalen i 1993. Dansk Folkeparti finder at opretholdelse af forsvarsforbeholdet er i Danmarks og det danske folks interesse.

skabende foranstaltninger og våbenkontrolforhandlinger. OSCE bidrager endvidere til konfliktforebyggelse og stabilisering via feltmissioner i primært SNG-landene og på det vestlige Balkan. I lyset af de senere års meget kritiske russiske holdning til OSCE vil det være en vigtig udfordring at sikre udviklingen af OSCE's arbejde – ikke mindst i forhold til lande i f.eks. det sydlige Kaukasus og i Centralasien, der ellers kan stå uden velegnede fora til håndtering af deres forhold.

Væsentligste opgaver for dansk forsvar frem mod 2025

Som tidligere nævnt vil det være i dansk interesse gennem internationale militære engagementer at understøtte en udvikling, hvor den internationale orden fortsat formår at formulere multilaterale svar på transnationale trusler og risici.

Nedenstående beskrives de tre typer af internationale opgaver, som Danmark bør være parat til at deltage i: 1) væbnet konflikt, 2) stabiliseringsopgaver og 3) international ordenshåndhævelse. Herefter vil der være en sikkerhedspolitisk vurdering af efterspørgslen på militær kapacitet generelt, og dernæst specifikt i forhold til stabiliseringsopgaver. Her vil også civil kapacitet og samtænkning stå centralt. Endvidere behandles behovet for danske bidrag til regional kapacitetsopbygning på det militære område. Endelig beskrives en række af forsvarets opgaver knyttet til dansk territorium, såsom suverænitetshåndhævelse og myndighedsudøvelse samt bidrag til samfundets beredskab.

Internationale opgavetyper

Der kan skelnes mellem tre typer internationale militære opgaver, som Danmark kan forventes at engagere sig i: Væbnet konflikt, stabiliseringsopgaver og international ordenshåndhævelse. Opgavetyperne kan overlappe, idet eksempelvis en stabiliseringsopgave kan indeholde elementer af væbnet konflikt. For alle opgavetyperne gælder, at danske styrker typisk vil blive deployeret i en multilateral kontekst.

I det følgende vil de forskellige opgaver blive vurderet i relation til dansk forsvar og de opstillede udviklingsscenarier. Der vil især være en uddybende vurdering af stabiliseringsoperationer, idet de seneste års erfaringer i Irak og især Afghanistan med oprørsbekæmpelse bl.a. har vist behov for at styrke en integreret civil-militær tilgang. I forhold til international ordenshåndhævelse er nye opgaver kommet i fokus, bl.a. pirateribekæmpelse. Betydningen af disse opgaver vil ligeledes indgå i vurderingen.

1) I en **væbnet konflikt** anvendes militære midler til at gennemtvinge en afgørelse i kamp mod en stats væbnede styrker. Det vil ofte være en kortvarig, højintensiv indsats. Eksempler herpå er Golf-konflikten 1990-91, NATO's bombekampagne i Kosovo i 1999 og de indledende stadier af konflikterne i Afghanistan og Irak. Da sådanne indsatser forventes at finde sted i en koalitionssammenhæng, vil det danske forsvars mulighed for at deltage afhænge af, at man har kapaciteter til at indgå i højteknologiske, netværksbaserede operationer med Danmarks allierede.

   Væbnet konflikt kan blive aktuelt i alle de scenarier, der blev opstillet i del 1, idet de først og fremmest varierer i forhold til den grad af universel enighed om og legitimering af en multilateral indsats, som kan opnås. En situation med markant magtspredning kan mindske muligheden for at opnå bred enighed om en indsats. I scenario 3 kan væbnet konflikt komme på tale med henblik på at genoprette fundamentale normer og principper, men sandsynligvis uden mulighed for universel legitimering. Et dansk ønske om at understøtte en international orden, der fortsat formår at formulere multilaterale svar på transnationale trusler og risici, kan således betyde, at Danmark også fremover skal være parat til at deltage i en væbnet konflikt mod f.eks. en stat, der truer det internationale samfund, eksempelvis i henhold til NATO's artikel 5.

   Frem mod 2025 vurderes der først og fremmest at være risiko for væbnede konflikter i Mellemøsten og Asien, som kan involvere internationale koalitioner, hvori danske styrkebidrag vil kunne komme på tale.

2) En **stabiliseringsopgave** har til formål gennem tilstedeværelsen af en militær styrke at stabilisere en skrøbelig eller sammenbrudt stat, og dermed skabe de nødvendige betingelser for sikkerhed, genopbygning og udvikling. De militære midler er en forudsætning for gennemførelse af opgaven, men den kan kun afsluttes tilfredsstillende gennem inddragelse af civile aktører, som kan gennemføre den nødvendige genopbygning og udviklingsindsats. Dansk forsvar har bidraget til at løse stabiliseringsopgaver i det vestlige Balkan, i Irak og i Afghanistan.

   Stabiliseringsoperationer vil især være fremherskende ved en udvikling, der fastholder den nuværende internationale orden, hvor der kan opnås enighed om multilaterale løsninger. Det vil være i dansk interesse at bidrage til sådanne indsatser, som kan understøtte det internationale samfund og internationale organisationers styrke og troværdighed i forhold til at løse disse opgaver. I en situation med markant magtspredning kan det blive svært at opnå enighed om en langvarig stabiliseringsindsats, og magtcentre kan modarbejde hinanden i sådanne opgaver. I scena-

rio 3 vil der næppe kunne opnås enighed om en multilateral stabiliseringsindsats. Frem mod 2025 vurderes der at være behov for, at Danmark bidrager til stabiliseringsoperationer i Mellemøsten, Afghanistan og Afrika.

3) Der er en række mere afgrænsede opgaver, som samlet kan betegnes som **international ordenshåndhævelse**. Disse har til formål at sikre gennemførelse af specifikke internationale regler, sikkerhedsrådsresolutioner eller lignende gennem direkte eller indirekte trussel om brug af magt over for statslige såvel som ikke-statslige aktører. Eksempler herpå er den maritime håndhævelse af våbenembargoen mod det tidligere Jugoslavien i første halvdel af 1990'erne, håndhævelse af "no fly zones" i Irak efter Golf-konflikten 1990-91 og – mere aktuelt – indsatsen mod pirateri, herunder flådeledsagelse af nødhjælpstransporter til Somalia og patruljering i den maritime operation ud for bl.a. Afrikas Horn.

   Denne opgavetype afviger fra væbnet konflikt ved at gennemtvinge specifikke internationale beslutninger primært gennem truslen om magtanvendelse, og de afviger fra stabiliseringsoperationer ved deres geografisk eller emnemæssigt meget afgrænsede indsatsområde.

   International ordenshåndhævelse vil især være fremherskende ved en udvikling, der fastholder den nuværende internationale orden, hvor der kan opnås enighed om multilaterale løsninger. I en situation med markant øget magtspredning forventes det fortsat at være muligt at opnå bred opbakning til sådanne indsatser, idet de ofte vil være i alle magtcentres interesse, som f.eks. indsatsen mod pirateri. I scenario 3 vil der næppe kunne opnås enighed om multilateral ordenshåndhævelse.

   Frem mod 2025 forventes Danmark fortsat at deltage i multilateral ordenshåndhævelse globalt. Det forventes, at der i fremtiden også vil være sådanne multilaterale indsatser rettet mod f.eks. pirateri, illegal indvandring og spredning af masseødelæggelsesvåben.

Det vurderes, at der frem mod 2025 vil kunne være efterspørgsel på danske bidrag inden for ovennævnte tre opgavetyper. De forskellige opgavetypers uforudsigelighed og kompleksitet understreger samtidig behovet for, at der fortsat udvikles kapaciteter, der er helstøbte, deployerbare og fleksible nok til at kunne anvendes inden for alle de tre ovennævnte opgavetyper.

Efterspørgsel på militær kapacitet i internationale operationer

Vurderingen af de forskellige opgavetyper, som Danmark kan forventes at engagere sig i, og erfaringerne fra de senere års indsatser tilsiger ud fra en sikkerhedspolitisk vurdering, at forsvaret vil have behov for en vifte af kapaciteter. Styrkerne skal kunne indsættes i såvel høj- som lavintensitetsoperationer og løbende kunne tilpasse sig ændrede opgaveporteføljer, i takt med at en operation gennemløber forskellige faser. Udvikling af evnen til at virke i højintensitetsoperationer vil være central, fordi erfaringen tilsiger, at enheder optimeret til kampoperationer generelt også kan fungere i operationstyper af lavere intensitet, mens det modsatte forhold ikke nødvendigvis er tilfældet. Som følge af den omskiftelighed, som gør sig gældende i de fleste indsatsområder, vil der typisk være behov for at kunne agere robust også i mere lavintensive operationer. Der vil endvidere være behov for, at forsvaret logistisk vil kunne understøtte styrkebidragene over lang tid og over store afstande.

Operationernes stadigt mere komplekse karakter vil stille øgede krav til personellets uddannelse, kendskab til andre kulturer og sprog, samt evnen til at samarbejde med civile aktører om mindre genopbygnings- og udviklingsopgaver, f.eks. relateret til kritisk infrastruktur i operationsområdet.

Det stigende antal højintensitetsoperationer kombineret med operationernes multinationale karakter har øget behovet for interoperabilitet. Dette forudsætter, at der ikke er for store kløfter mellem de forskellige nationale bidrags uddannelsesmæssige og teknologiske niveauer.

Da de fleste indsatser forventes at ville finde sted i skrøbelige eller sammenbrudte stater eller generelt ressourcefattige områder, vil der være et øget behov for at kunne udsende instruktører og rådgivere til støtte for kapacitetsopbygning af lokale styrker med henblik på, at disse selv kan overtager ansvaret for sikkerhed. Erfaringerne viser, at personel med den rette uddannelse og erfaring hertil ofte er en knap ressource. Der er derfor behov for tilstrækkelig kapacitet til, at sådanne bidrag vil kunne udsendes parallelt med bidrag til en operations højintensive dele.

Da antallet af højintensitetsoperationer har været stigende, og operationerne forudses ofte at ville blive langvarige og foregå i klimatisk og geografisk udfordrende miljøer, bør der kalkuleres med betydeligt slid på materiellet og dermed med kortere levetid. Samtidig har erfaringerne fra Irak og Afghanistan peget på forøget efterspørgsel inden for en række specifikke materielkategorier, bl.a. pansrede køretøjer, løftekapacitet

(herunder transportfly og helikoptere) samt overvågnings- og efterretningskapaciteter (herunder ubemandede fly – UAV'er[13]).

Ud fra en forventning om et øget behov for indsatser i især Afrika, bør der i dimensioneringen af forsvaret endvidere tages højde for at kunne imødekomme en fortsat efterspørgsel på logistiske kapaciteter, herunder transport, til støtte for konkrete operationer, der håndteres af regionale organisationer eller af FN.

Konsekvenserne af de klimatiske forandringer tilsiger endvidere, at forsvaret i stigende grad vil skulle kunne bidrage til at løse opgaver af humanitær karakter i forbindelse med naturkatastrofer, såsom oversvømmelserne i USA i 2005 og Burma i 2008. Også i denne sammenhæng vil der især være behov for kapaciteter inden for luft- og søtransport, herunder helikoptere.

Pirateri udgør en særskilt problematik i forbindelse med skrøbelige og sammenbrudte staters manglende evne til selv at udøve myndighed over eget territorium. Problemet er især i en afrikansk kontekst voksende og påkalder sig i stigende grad international opmærksomhed. Med henblik på deltagelse i operationer til bekæmpelse af pirateri bør der kunne bidrages med egnede sømilitære kapaciteter hertil, herunder med henblik på kapacitetsopbygning af de lokale myndigheder.

Danmark kan gennem en hensigtsmæssig indretning af forsvaret sikre, at man fra dansk side er i stand til at bidrage militært til det internationale samfunds indsatser på den mest effektive måde ved at stille med den rette type styrker og kapaciteter. Da danske bidrag imidlertid altid vil skulle udmøntes i en multilateral sammenhæng og kun vil udgøre en mindre del af den samlede styrke, må der fra dansk side parallelt med indretningen af vort eget forsvar gøres en indsats for at fremme de internationale institutioners evne til som helhed at kunne levere de efterspurgte styrker og kapaciteter.

I **NATO-regi** bør man derfor fra dansk side støtte alle tiltag rettet mod at styrke transformationsprocessen. Der bør som led heri gøres en indsats for at sikre, at processen inddrager de aktuelle erfaringer fra Afghanistan, herunder i særdeleshed problemerne med at generere en række kritiske kapaciteter, såsom løftekapacitet. Endvidere vil der være behov for at udvikle militærets evne til at agere sammen med civile aktører og til at gennemføre begrænsede stabiliserings- og genopbygningsopgaver, når sikkerheds-

[13] Unmanned Aerial Vehicles.

situationen ikke tillader tilstedeværelsen af civile aktører. Det bør fastholdes, at transformationsprocessen også er til gavn for Alliancens evne til at varetage opgaver knyttet til territorialforsvar.

I **EU-regi** vil det i tilfælde af en eventuel ophævelse af forsvarsforbeholdet være i dansk interesse at styrke arbejdet for at fremme et tættere samarbejde mellem EU og NATO omkring udvikling af kapaciteter, da EU og NATO trækker på den samme pulje af europæiske militære kapaciteter.

Interoperabilitet mellem de bidragydende nationers styrker er en afgørende forudsætning for, at multinationale internationale indsatser kan levere den ønskede effekt. Dette indebærer for dansk forsvar primært et krav om at kunne leve op til en række fælles standarder i NATO-regi. Der er imidlertid i FN-regi, i takt med at ikke-vestlige lande leverer en stadigt større del af tropperne til operationer i Afrika, opstået et parallelt behov for at sikre en form for basal interoperabilitet "nedad", således at de typisk begrænsede vestlige styrkebidrag vil kunne fungere sammen med ikke-vestlige styrker f.eks. fra Afrika eller traditionelle FN-troppebidragydere såsom Indien, Bangladesh og Indonesien. Fra dansk side kan eksempelvis foreslås, at centrale ikke-vestlige bidragydere samt FN-planlæggere inviteres til øvelser i NATO- og EU-regi med henblik på at øge deres indsigt i vestlige styrkers operative standarder.

Udviklingen i stabiliseringsoperationer

De senere års erfaringer med deltagelse i operationer, først og fremmest Irak og Afghanistan, har givet en række erfaringer i forhold til stabiliseringsoperationer. Helt overordnet indebærer operationerne en høj grad af blanding af høj- og lavintensive indsatser, ligesom der ofte er behov for allerede i den højintensive fase med kamphandlinger at indtænke – og om muligt påbegynde – den civile indsats med genopbygning.

Dette afviger fra den tidligere forventning om, at de vestlige styrkers teknologiske overlegenhed ville medføre, at internationale operationer fremover ville kunne opdeles i to hovedtyper: På den ene side kortvarige, konventionelle højintensitetsindsatser og på den anden side mere langvarige, lavintensive fredsbevarende indsatser, eventuelt i kølvandet på indstillingen af forudgående offensive operationer, som KFOR[14] i Kosovo.

[14] NATO Kosovo Force.

Erfaringerne med stabiliseringsoperationer, især oprørsbekæmpelse giver anledning til en række overvejelser i forhold til 1) at kunne veksle mellem høj- og lavintensive faser og opga-ver og indgå i samarbejde med de lokale styrker, herunder i kapacitetsopbygning; 2) at integrere de militære og civile indsatser; 3) behovet for øgede civile kapaciteter og 4) offentlig kommunikation.

Udviklingen i den militære indsats

Frem mod 2025 forventes stabiliseringsoperationer primært at finde sted i skrøbelige eller sammenbrudte stater. Det gælder uanset, om operationerne tager sigte på at understøtte en indgået våbenhvile eller fredsaftale eller skabe betingelser herfor; forebygge eller reagere på etniske udrensninger eller større humanitære katastrofer som følge af væbnet konflikt; undgå at ekstremister kan benytte et bestemt territorium som platform for international terrorisme – eller kombinationer af et eller flere af disse formål. Her vil militær magt kombineret med reformer og kapacitetsopbygning i sikkerhedssektoren samt økonomiske og sociale udviklingsprogrammer og demokratisering under maksimalt lokalt ejerskab i de fleste tilfælde udgøre den eneste bæredygtige løsning og dermed mulighed for troværdige exit-strategier.

Den mest markante udvikling på operationsområdet inden for de senere år har været, at multinationale styrker i dag også er engageret i operationer, der fokuserer på oprørsbekæmpelse.

Oprørsbekæmpelse indebærer en dynamisk kombination af offensive, defensive og stabiliserende tiltag, der løbende må kunne tilpasses udviklingen i den lokale situation. De indsatte styrkebidrag skal kunne bekæmpe oprørsstyrkerne, tilvejebringe sikkerhed for lokalbefolkningen, stabilisere et område for dermed at bane vej for den civile genopbygnings- og udviklingsindsats samt (i begrænset omfang) selv kunne deltage i genopbygning. Da det endvidere er kendetegnende for oprørsbekæmpelse, at der er tale om langvarige indsatser, fordrer deltagelse heri evnen til at gennemføre operationer, der både er langvarige og periodevist højintensive.

Genkomsten af oprørsbekæmpelse har betydet, at de indtil for nyligt fremherskende forventninger til de nye teknologiers evne til at minimere tab og sikre hurtige militære afgørelser i forbindelse med internationale operationer ikke til fulde er blevet opfyldt. Oprørsbevægelser er ikke afhængige af at kunne nedkæmpe modstanderen militært eller holde territorium, men satser primært på gennem irregulær krigsførelse og terroranslag at intimidere lokalbefolkningen, undergrave de lokale myndigheders autoritet og legitimitet samt nedslide det internationale samfunds vilje til et fortsat engagement. Dette indebærer, at de vestlige styrker militærteknologiske overlegenhed kun i et vist

omfang kan udnyttes. Fly- og artilleristøtte vil fortsat være centralt, men vil kun i et vist omfang kunne kompensere for et lavt antal tropper på jorden. Dertil kommer risikoen for civile tab. Oprørsbekæmpelse indebærer således ofte mandskabstunge indsatser, hvor en effektiv opgaveløsning fordrer villighed til at udsætte tropperne for risiko. Højteknologiske aktiver, såsom efterretnings- og overvågningskapaciteter vil kunne bidrage til at mindske denne risiko.

Oprørsbekæmpelse stiller generelt store krav til effektiv efterretningsvirksomhed, både i forhold til konkrete operationer og i forhold til den overordnede tilrettelæggelse af indsatsen. Den irregulære karakter af modstanderens styrker samt de komplekse underliggende politiske og etniske interesser, der ofte vil være i spil lokalt og i operationsområdet som helhed, betyder, at der vil være større behov for at allokere ressourcer til feltbaseret efterretningsindhentning end i traditionelle indsatser mod regulære styrker.

Kendetegnende for oprørsbekæmpelse er endvidere, at de internationale militære indsatser i videst muligt omfang vil skulle gennemføres i samarbejde med lokale sikkerhedsstyrker. Dels fordi det skaber de bedste muligheder for resultater med færrest mulige tab af internationalt personel, dels fordi lokal accept af internationale styrker i en ledende rolle i de fleste tilfælde vil være tidsbegrænset, og endelig fordi det overordnede mål med indsatsen er at gøre de lokale myndigheder i stand til selv at udøve myndighed på eget territorium. En realistisk exit-strategi stiller således krav til evnen til at kunne træne og uddanne lokale sikkerhedsstyrker – også inden for kortere tidsperioder og parallelt med højintensitetsindsatser i samme operationsområde.

Der har i en afrikansk sammenhæng været tale om en stigende regionalisering i udførelsen af de internationale operationer, hvor regionale organisationer som AU ønsker at påtage sig et større ansvar i forhold til håndtering af kontinentets mange konflikter. Da de afrikanske organisationer ofte lider af en række kapacitetsmangler, vil vestlige styrkers bidrag til operationer her ofte og i stigende grad bestå i at levere logistisk støtte til deployering og opretholdelse af ikke-vestlige styrker.

Integrerede civil-militære strategier

For at få de ønskede effekter inden for den kortest mulige tidsramme vil militære bidrag til stabiliseringsoperationer skulle forankres i bredspektrede strategier, der også omfatter politiske/diplomatiske og civile/humanitære/udviklingsmæssige indsatser og samtidig tager højde for regionale aspekter.

Der er behov for en styrkelse af samtænkning. Samtænkning blev introduceret med forsvarsforliget i 2004, men er p.t. en afgrænset aktivitet, der primært foregår på feltniveau

mellem militære enheder, civilrådgivere ansat af Udenrigsministeriet samt – hvor de er til stede – humanitære organisationer. Erfaringerne med især stabiliseringsoperationer viser behov for en mere integreret tilgang til planlægning og gennemførelse af de militære og civile indsatser. Desuden vil civile og militære indsatser skulle gennemføres synkront i et dynamisk samspil og ikke tidsmæssigt forskudt (først sikkerhed, så genopbygning og udvikling). Således fordrer effektiv samtænkning:

- Politisk-strategisk drøftelse af de overordnede mål og midler i forhold til en given indsats.
- En fælles forståelse blandt de ledende civile og militære aktører af en given krise og de fælles mål, som skal styre indsatserne.
- Strukturer og processer, der kan bidrage til fælles ledelse af og integration mellem de civile og militære aktører og instrumenter i planlægning og implementering.
- Etablering af netværk og en fælles kultur gennem fælles træning, øvelsesvirksomhed, analyse, planlægning og erfaringsopsamling.

Derudover skal der tages højde for, at de konkrete indsatser ofte vil ske inden for multilaterale rammer, og der bør således etableres civil-militære strukturer og processer på tværnationalt niveau.

Særligt i forbindelse med den danske Afghanistan-indsats er der på ad hoc-basis taget flere konkrete skridt til at tilgodese disse hensyn, såsom etableringen af en tværministeriel Afghanistan taskforce. I videreudviklingen af dansk samtænkning vil det være oplagt at iværksætte mere permanente organisatoriske ændringer med henblik på styrket koordination på tværs af ministerielle opdelinger – også på det strategiske niveau, hvor den generelle politik samt de civile og militære prioriteringer i konkrete indsatsområder fastlægges.

I en dansk sammenhæng kunne det således på det strategiske niveau overvejes at oprette en fysisk eller virtuel samtænkningsstruktur i centraladministrationen bestående af civile og militære eksperter med operativ erfaring for at skabe større integration mellem de enkelte indsatsområder allerede fra operationsstart samt mere fokuseret erfaringsopsamling og konceptudvikling. Denne struktur ville med fordel kunne suppleres med jævnlige møder på ministerniveau mellem de berørte instanser. Også i operationsområdet bør der etableres en samtænkningsstruktur. Storbritannien har f.eks. etableret sådanne tiltag i forbindelse med indsatsen i Afghanistan.

I multilaterale sammenhænge bør der fra dansk side arbejdes aktivt for at smidiggøre de politiske, bureaukratiske, kulturelle og mandatmæssige barrierer for tættere integration i internationale operationer. Behovet herfor styrkes af, at der i stigende grad er tale om komplekse hybridoperationer, hvor militære og civile kapaciteter ofte fra forskellige internationale institutioner skal spille sammen i operationsområdet. Dette kræver fokuserede tiltag rettet mod arbejdsgangene internt i de enkelte internationale institutioner og imellem dem. En række processer er allerede iværksat – bl.a. på dansk mellemkomst – men der er endnu lang vej igen i implementeringen og den konkrete udmøntning heraf.

I forhold til **FN** påkalder særligt konceptet "integrerede missioner" sig interesse. Dette tager sigte på at styrke integrationen mellem de involverede FN-aktører, både hvad angår ledelse og målsætninger (f.eks. bidrage til at FN's politiske, militære, humanitære og udviklingsmæssige indsatser arbejder mod de samme strategiske mål). Vigtige instrumenter i denne henseende er udpegningen af særlige repræsentanter for generalsekretæren som leder af FN's samlede indsats og koordination med andre aktører i et givent operationsområde samt udviklingen af en integreret planlægningsproces, der inkluderer alle relevante FN-aktører. Et andet væsentligt tiltag er etableringen af Fredsopbygningskommissionen. Fra dansk side bør der arbejdes for at videreudvikle disse instrumenter og sikre effektiv anvendelse heraf i konkrete indsatser.

I **NATO** er der under overskriften "comprehensive approach" iværksat en proces, der tager sigte på at styrke NATO's evne til at spille sammen med andre internationale institutioner, herunder FN, NGO'er og lokale aktører i planlægning og gennemførelse af operationer. Konkret lægges der bl.a. op til at skabe bedre fokuspunkter i NATO's hovedkvarter for proaktivt eksternt samarbejde, etablering af styrkede forbindelsesarrangementer med andre aktører, forbedrede trænings- og uddannelsesindsatser for civilt og militært personel i NATO og medlemslandene samt øget erfaringsudveksling om samtænkning i internationale operationer. Fra dansk side bør der arbejdes for, at processen bliver en dynamisk platform for transatlantisk dialog om konkrete tiltag og konceptudvikling inden for samtænkning.

EU har særlig mulighed for at gennemføre samtænkte operationer, i og med at organisati-onen kan trække på både militære og civile midler hos medlemslandene, og råder over egne civile ressourcer. Der er således udviklet et tæt samarbejde internt i Rådssekretariatet om planlægningen og gennemførelsen af militære og civile aspekter af en konkret indsats, ligesom Kommissionen i stigende grad inddrages i forhold til økonomiske og udviklingsmæssige bidrag til det pågældende land. Lissabon-traktaten rummer elementer, der yderligere vil kunne styrke den integrerede tilgang til krisestyring i

form af etablering af en udenrigsrepræsentant og en EU-udenrigstjeneste.[15]

Et centralt bidrag til bedre samtænkning vil være at styrke forholdet mellem EU og NATO. Den formelle ramme for forholdet mellem NATO og EU – den såkaldte Berlin Plus-aftale fra 2003 – tager sigte på de situationer, hvor EU benytter NATO-aktiver til gennemførelse af militære operationer, det vil sige "militært-militært" samarbejde. Derimod er mekanismerne for samarbejde uklare og politisk vanskelige i de situationer, hvor EU er engageret i NATO-operationsområder med forskellige typer af civile indsatser, såsom i Afghanistan og Kosovo. Konsekvenserne er stærke begrænsninger på mulighederne for at koordinere NATO's og EU's indsatser i fælles operationsområder. Såfremt forsvarsforbeholdet ophæves, vil det give bedre mulighed for fra dansk side at skabe fremdrift i forholdet mellem EU og NATO, herunder i forhold til samtænkning af civile og militære aspekter i forbindelse med krisestyring.

Civil kapacitet

Effektiv gennemførelse af bredspektrede strategier fordrer endvidere en forøgelse af den civile kapacitet i bred forstand. Således har der i mange tilfælde ikke været tilstrækkelig kapacitet til at løse vitale civile opgaver, hvilket gælder, uanset om operationerne finder sted inden for rammerne af FN, NATO, EU eller AU. Manglen på civil kapacitet har dog særligt gjort sig gældende i de situationer, hvor sikkerhedssituationen har gjort det vanskeligt at arbejde uden beskyttelse fra militære styrker eller private sikkerhedsfirmaer, hvilket svækker mulighederne for at engagere NGO'er på nødhjælps- og udviklingsområdet, der typisk stiller sig tøvende over for at agere under direkte beskyttelse.

Manglen på civil kapacitet medfører, at militære styrker kan blive nødt til at bruge ressourcer på "civile" opgaver, der falder uden for militære kernekompetencer. Endvidere kan militære styrker blive "bundet" til bestemte geografiske områder i længere perioder, fordi der ikke skabes de nødvendige forudsætninger for udfasning af den militære tilstedeværelse – f.eks. tilvejebringelse af basal lov og orden. Manglen på civil kapacitet vanskeliggør endvidere, at bredere politiske målsætninger bliver den drivende kraft i planlægning og gennemførelse af de civile og militære indsatser.

[15] Dansk Folkeparti er modstander af at ophæve Danmarks EU-forbehold – herunder forsvarsforbeholdet, som et markant flertal af Danmarks befolkning gav tilslutning til – såvel ved afstemningen om Maastricht-Traktaten i 1992 som ved afstemningen om Edinburgh-Aftalen i 1993. Dansk Folkeparti finder at opretholdelse af Forsvarsforbeholdet er i Danmarks og det danske folks interesse.

På denne baggrund kan der med fordel i dansk sammenhæng tages initiativ til at forøge og opkvalificere puljen af civile sektoreksperter (på områder såsom genopbygning, økonomisk og social udvikling, politi, lov og orden, civil administration og civilbeskyttelse) samt politiske rådgivere og koordinatorer, der med kort varsel kan stilles til rådighed for internationale operationer både på planlægningsniveau og i felten. Konkret kunne det overvejes at etablere et specifikt kvantitativt mål for udvidelsen af den civile kapacitet på linje med målsætningen om en kapacitet svarende til 2000 militært udsendte i 2009, der blev etableret ved det seneste forsvarsforlig.

Realiseringen af et sådant kapacitetsmål vil kræve tæt samarbejde mellem de berørte offentlige instanser og kunne hjælpes på vej ved at gøre det mere attraktivt at have ansatte udsendt i international tjeneste, hvilket f.eks. kan ske ved at afsætte ressourcer til at udvikle rådighedsordninger for internationale indsatser. Endvidere kunne der tages skridt til at gøre international tjeneste til en integreret og attraktiv del af karriereforløbet for relevante personalegrupper. I tillæg til rekruttering fra den offentlige sektor vil der på mere udviklingsprægede områder såsom civil administration, reform af den offentlige sektor og infrastrukturopgaver også være kapacitet at hente i den private sektor.

Det synes hensigtsmæssigt at supplere kvantitative civile kapacitetsmål med kvalitative målsætninger, herunder gennem en styrket trænings- og uddannelsesindsats, der i videst muligt omfang bør tilrettelægges i samarbejde med militære aktører og indebære fælles civil-militære uddannelses- og udvekslingsforløb. Der bør lægges vægt på at finde civile med den rette status og profil til at indgå i et ligeværdigt samarbejde med militære aktører både på det strategiske og det taktiske niveau. Udviklingen af den danske ressourcebase vil med fordel kunne tilrettelægges i samarbejde med andre lande, der ligeledes er i færd med at opbygge civil kapacitet, herunder de øvrige nordiske lande.

Både **FN**, **EU** og **NATO** har iværksat indledende uddannelses- og træningstiltag med henblik på enten styrkelse af civil kapacitet eller civil-militære samtænkningskompetencer. Fra dansk side vil der med fordel kunne arbejdes for mere tværgående samarbejde mellem de enkelte institutioner i uddannelses- og træningsindsatsen, også for at skabe forudsætning for bedre multilateral samtænkning i hybrid-operationer med deltagelse af flere internationale aktører.

Det bemærkes, at øget indsættelse af civil kapacitet særligt under vanskelige sikkerhedsvilkår kan medføre forøgede ressourcer til beskyttelse. Erfaringerne viser, at sådanne beskyttelsesopgaver kan være ganske mandskabskrævende, hvad enten opga-

verne løses af militære styrker eller af private sikkerhedsfirmaer, hvilket i sig selv har medvirket til at skabe flaskehalse i indsættelsen af civil kapacitet. Håndteringen af dette aspekt vil skulle inddrages både i danske og multilaterale bestræbelser på at styrke den civile kapacitet i internationale operationer.

Offentlig kommunikation
Erfaringerne fra Irak og Afghanistan peger på et voksende behov for at inkludere offentlig kommunikation som en integreret del af strategierne for operationerne for at fastholde opbakning til engagementer, der kan være længerevarende og medføre tab. Modstanderne i operationsområderne gør i stigende grad brug af lokale og globale massemedier samt internettet til propaganda med sigte på at svække opbakningen til det militære engagement i både lokalbefolkningen, den hjemlige befolkning og den globale offentlighed. Det kræver et modsvar fra de indgribende parters side om baggrunden for – og resultaterne af – indsatsen. Her vil der være behov for tæt samarbejde på tværs af civile og militære skel for at sikre målrettet kommunikation af de forskellige typer indsatser og sammenhængen mellem dem på en måde, der tager højde for særlige kulturelle forhold i operationsområdet.

Regional kapacitetsopbygning på det militære område

Ud over behovet for direkte støtte til lokal militær kapacitetsopbygning i forbindelse med konkrete operationer tegner der sig tillige et stigende behov for en bredere kapacitetsopbygningsindsats på det regionale niveau med henblik på at styrke konflikthåndteringskapaciteten i ressourcefattige regioner eller regioner med svage regionale strukturer. Dels fordi FN søger at løse sine kapacitetsproblemer på det fredsbevarende område gennem tættere samarbejde med regionale organisationer og mandatering af andre aktørers indsatser. Dels fordi der regionalt kan spores ikke alene en øget vilje til og ambition om selv at håndtere konflikter med egne tropper og gennem egne sikkerhedsstrukturer, men også, i især en afrikansk kontekst, en stigende modvilje mod især vestlige styrkebidrag.

I Afrika viser erfaringen, at såfremt ambitionen om at spille en afgørende rolle i håndteringen af kontinentets konflikter skal opfyldes, vil det forudsætte en betydelig støtte udefra med henblik på at opbygge organisationernes kapacitet til planlægning, deployering, gennemførelse og opretholdelse af operationer af den kompleksitet og det omfang, som der er behov for. De afrikanske organisationer har en meget beskeden kapacitet til at absorbere en sådan støtte bl.a. grundet en utilstrækkelig rekrutteringsbase af kvalificeret personel. Der vil derfor være behov for, at støtten til selve organisationerne

suppleres med bilaterale tiltag over for de enkelte stater, der skal levere personel til disse. De afrikanske lande hæmmes også ofte af mangel på det nødvendige materiel.

Støtte til regional kapacitetsopbygning på det militære område i Mellemøsten og Asien vil muligvis blive relevant frem mod 2025. Imidlertid er de regionale samarbejdsstrukturer på det militære område i disse regioner endnu stærkt begrænsede. Det forekommer derfor mest relevant at fokusere indsatsen på Afrika.

I en dansk sammenhæng vil det være oplagt at forøge den støtte til opbygning af afrikanske kapaciteter, der er blevet igangsat med det såkaldte Afrikaprogram for Fred, som indtil videre kun i meget begrænset omfang har omfattet egentlige militære støtteaktiviteter. Et overordnet fokusområde for danske bidrag ville kunne være etableringen af en afrikansk standbystyrke. Konkret kunne der være tale om rådgivning af civilt og militært personel ved AU's hovedkvarter samt en eller flere af de regionale afrikanske strukturer ECOWAS (Vestafrika), EASBRIG (Østafrika) og SADC (det sydlige Afrika)[16]. Tematisk ville støtten kunne fokusere på områder såsom missionsplanlægning, myndighedsudøvelse (pirateribekæmpelse), civil-militært samarbejde, indsatser ved naturkatastrofer og generel konceptudvikling. Støtten til AU og de regionale strukturer ville desuden kunne suppleres med bilaterale støtteaktiviteter i de toneangivende lande i de enkelte regioner. Danske bidrag ville skulle udmøntes i tæt koordination med igangværende multilaterale tiltag og øvrige bilaterale aktører på feltet, så der sikres en hensigtsmæssig anvendelse af de samlede ressourcer.

Både **FN**, **EU** og **NATO** ventes at øge engagementet i afrikansk kapacitetsopbygning i de kommende år. Hver af disse institutioner besidder komparative fordele i denne sammen-hæng, som hver især bør udnyttes bedst muligt, samtidig med at de multilaterale indsatser bør søges koordineret i størst muligt omfang, så duplikering undgås. Hertil kommer potentialet i øget **nordisk samarbejde** om afrikansk kapacitetsopbygning f.eks. på forskellige områder knyttet til udvikling af en afrikansk standbystyrke.

Finansiering af bredere stabiliseringstiltag uden for udviklingsbistanden

Støtte til bredere stabiliseringstiltag på det sikkerhedspolitiske område kan ikke umiddelbart finansieres af bistandsmidler, da det falder uden for OECD's retningslinjer for,

[16] The Economic Community Of West African States, Eastern Africa Standby Brigade og Southern African Development Community.

hvad der kan medregnes som udviklingsbistand (de såkaldte DAC-regler[17]). Dette gælder bl.a. for:

- Støtte til afrikansk ledede internationale operationer, herunder donorfinansiering af de afrikanske landes troppebidrag.
- Træning og kapacitetsopbygning af de militære (og efterretningsmæssige) dele af sikkerhedssektoren i skrøbelige stater med henblik på en styrket evne til bekæmpelse af terrorisme og pirateri.
- Støtte til destruktion af våbenlagre og missiler og til fremme af eksport- og grænsekontrol som led i bestræbelser på at undgå spredning af masseødelæggelsesvåben.
- Genopbygnings- og kompensationsindsatser i umiddelbar opfølgning på militære operationer, visse dele af aktiviteterne i FN's Fredsopbygningskommission samt udsendelse af civile rådgivere til militære hovedkvarterer med henblik på styrket civil-militær samtænkning.

Henset til relevansen af sådanne aktiviteter kan det fra dansk side overvejes at etablere en fleksibel finansiel ramme uden for udviklingsbistanden til dækning af udgifter forbundet hermed, så Danmark får mulighed for at spille en mere aktiv rolle på disse felter. Det bemærkes, at flere lande – bl.a. Norge, Sverige, Nederlandene og Storbritannien – har etableret finansielle rammer til stabiliseringsindsatser. Endvidere bør der fra dansk side fortsat arbejdes for, at håndteringen af sådanne finansieringsspørgsmål gives høj prioritet i **EU**, herunder i forbindelse med EU's støtte til afrikansk kapacitetsopbygning inden for fred og sikkerhed.

Militære opgaver primært knyttet til Danmarks territorium

I det følgende vurderes de af forsvarets opgaver, som er primært knyttet til Danmarks territorium, men som i forhold til suverænitetshåndhævelse også kan omfatte NATO's territorium og i forhold til samfundets beredskab kan omfatte bidrag til katastrofebistand i udlandet.

Suverænitetshåndhævelse og myndighedsudøvelse
Danmarks suverænitet sikres i et strategisk perspektiv gennem NATO's artikel 5-for-

[17] Regler fra OECD's Development Assistance Committee.

pligtelse til kollektivt forsvar af Alliancens territorium. Dansk deltagelse i NATO's integrerede forsvarssamarbejde medfører, at den overordnede militære planlægning og ledelse i tilfælde af et angreb mod Danmark skal ses i alliancemæssigt regi. Til trods herfor er håndhævelse af dansk suverænitet og sikring af landets eksistens og integritet ultimativt et dansk ansvar.

Perspektivet for suverænitetshåndhævelse er imidlertid under forandring. Hvor der tidligere primært var tale om at imødegå krænkelser af eller trusler mod dansk territorium fra andre stater, er der med bortfaldet af en konventionel, geografisk baseret trussel mod Danmark, og i takt med at globaliseringen har ændret trusselsbilledet, i stigende grad tale om forebyggelse og imødegåelse af krænkelser og trusler fra ikke-statslige aktører, herunder især terrorangreb. Denne forskydning indebærer, at traditionel suverænitetshåndhævelse og myndighedsudøvelse smelter sammen.

Der vil fortsat være behov for at opretholde maritime og luftbårne kapaciteter til at varetage traditionelle opgaver i forhold til suverænitetshåndhævelse såsom overvågning, varsling og afvisning af krænkelser af dansk territorium. Dette må i særdeleshed forventes at gælde i forhold til de arktiske områder, hvor en højere aktivitet som følge af klimaændringerne vil forandre regionens geostrategiske dynamik og betydning. Her forudses et øget behov for overvågning, tilstedeværelse og suverænitetshåndhævelse fra dansk side, herunder varetagelse af myndighedsopgaver som søredning, fiskeriinspektion samt bekæmpelse af international kriminalitet.

Endelig vil der være behov for kapaciteter til imødegåelse af ikke-konventionelle trusler, herunder masseødelæggelsesvåben.

Militære bidrag til samfundets samlede krise- og katastrofeberedskab

Udviklingen i globale trusler og risici betyder, at der fortsat er behov for, at militære midler kan indgå i samfundets beredskab, herunder i forbindelse med ekstraordinære hændelser, såsom terrorisme og voldsomme naturfænomener. Truslerne mod Danmark er ikke længere overvejende militære og er i højere grad rettet mod det danske samfund som helhed. Samfundets robusthed over for eksempelvis et terrorangreb er således en væsentlig faktor i forhold til Danmarks sikkerhed, og et terrorangrebs uvarslede og omfattende karakter kan medføre behov for i en ekstraordinær situation også at kunne trække på forsvarets ressourcer. Der er således behov for at videreføre arbejdet med at udvikle forsvarets bidrag hertil, således som forudset i forsvarsforliget 2005-2009.

Ligeledes er det internationale samarbejde om beredskab og katastrofehåndtering under udbygning, hvilket man bl.a. så med NATO's bidrag i forbindelse med jordskælvet

i Pakistan i 2005. I EU er samarbejdet ligeledes under stærk udbygning, og man har der fokus på behovet for et tæt samspil mellem militære og civile midler i forebyggelse og håndtering af terrorangreb og naturkatastrofer. Det kommer f.eks. til udtryk med solidaritetsklausulen, der er indeholdt i Lissabon-traktaten. Der vil således være behov for, at Danmark fortsat kan yde bidrag til internationale indsatser i forbindelse med større hændelser, herunder med militære kapaciteter.

Oplysning, forskning og debat

Den nye sikkerhedspolitiske situation og dansk deltagelse i mere komplicerede internationale operationer tilsiger en styrket forsknings- og oplysningsindsats med henblik på at bidrage til, at politikere og befolkning har et godt grundlag for en kritisk og kvalificeret demokratisk debat om mål og midler inden for sikkerheds- og forsvarspolitikken, herunder for konkrete operationer. I operationer af længere varighed, der tillige forudsætter integration af civile og militære kapaciteter, er denne debat af særlig vigtighed. Et fagligt bæredygtigt forskningsmiljø er et vigtigt element heri. Den sikkerheds- og forsvarspolitiske forskning bør derfor styrkes. Den faglige bæredygtighed kan fremmes bl.a. ved at sikre et tættere samarbejde mellem sektorforskningen og universiteterne.

I lyset af det dynamiske og komplekse trusselsbillede og for at sikre fortløbende politiske drøftelser om mål og midler i dansk sikkerheds- og forsvarspolitik bør det overvejes at iværksætte regelmæssige debatter eller høringer i Folketinget om de bredere sikkerhedspolitiske udfordringer. Sådanne debatter eller høringer vil kunne tage afsæt i oplæg fra regeringen om de overordnede prioriteter i dansk forsvars- og sikkerhedspolitik.

Anbefaling

- Der forventes frem mod 2025 mindst samme behov for danske bidrag til internationale operationer som hidtil. De forskellige opgavetypers uforudsigelighed og kompleksitet tilsiger, at der fortsat vil være behov for at udvikle kapaciteter, der er helstøbte, deployerbare og fleksible nok til at kunne anvendes inden for et bredt spektrum af internationale opgaver, der spænder fra væbnet konflikt over stabiliseringsindsatser til international ordenshåndhævelse, herunder bekæmpelse af pirateri.

- Det er centralt, at det udsendte personel vil kunne virke i højintensitetsoperationer. Styrkerne skal endvidere være tilstrækkeligt fleksible til løbende at kunne til-

passe sig ændrede opgaveporteføljer, i takt med at en operation gennemløber forskellige faser. Styrkebidragene bør kunne opretholdes over lang tid og over store afstande.

- De fleste indsatser forventes at ville finde sted i sammenbrudte eller skrøbelige stater. Forsvaret bør derfor have kapacitet til at kunne udsende instruktører og rådgivere til støtte for kapacitetsopbygning af lokale styrker, om nødvendigt parallelt med deltagelse i samme operations eventuelle højintensive dele.

- På baggrund af afrikanske ønsker om i højere grad at håndtere lokale konflikter gennem egne regionale sikkerhedsstrukturer forventes støtte til regional militær kapacitetsopbygning at blive en opgave af stigende betydning for det internationale samfund. Det vil derfor være væsentligt, at forsvaret som led i det internationale engagement er i stand til at gennemføre kapacitetsopbygning, såvel i forhold til de regionale organisationer som i forhold til de enkelte lande, der leverer tropper til operationer i Afrika.

- Operationernes stadigt mere komplekse karakter vil stille øgede krav til personellets uddannelse, herunder sprogkundskaber, kendskab til andre kulturer og evnen til at agere sammen med civile aktører samt til at gennemføre begrænsede genopbygningsopgaver, når sikkerhedssituationen ikke tillader tilstedeværelsen af civile aktører. Det bør til stadighed sikres, at personellet har de bedst mulige udsendelsesvilkår.

- Materielmæssigt peger erfaringerne fra de senere års operationer, herunder i særdeleshed Afghanistan, på øget behov inden for en række materielkategorier, herunder bl.a. pansrede patrulje- og transportkøretøjer, løftekapacitet i form af transportfly og helikoptere, samt overvågnings- og efterretningskapaciteter, herunder ubemandede fly (UAV'er). Ud fra en sikkerhedspolitisk vurdering bør det i forbindelse med forsvarets fremtidige indretning overvejes at kunne bidrage til at opfylde disse mangler.

- I forbindelse med FN- og AU-indsatser i Afrika må der forventes øget efterspørgsel efter logistiske kapaciteter til støtte for konkrete operationer. Erfaringen tilsiger, at der typisk vil blive efterspurgt løftekapacitet, herunder transportfly og -skibe og helikoptere samt specialiseret logistisk personel. Ud fra en sikkerhedspolitisk vurdering bør det i forbindelse med forsvarets fremtidige indretning overvejes at kunne bidrage med de kapaciteter, der efterspørges i forhold til det internationale samfunds militære operationer i Afrika.

- Der bør fra dansk side arbejdes for multilateralt samarbejde om større kapaciteter, herunder inden for løftekapacitet.

- Erfaringerne fra internationale operationer tilsiger, at der er behov for en integreret tilgang til planlægning og gennemførelse af de militære og civile sider af indsatsen. Ved stabiliseringsoperationer bør der fra starten udarbejdes en strategi, der integrerer militære og civile sider af indsatsen. Med henblik herpå bør der oprettes en samtænkningsstruktur i centraladministrationen, der sikrer dette. En tilsvarende struktur bør etableres i operationsområdet.

- Der er behov for at forøge og opkvalificere puljen af civile sektoreksperter samt politiske rådgivere, der med kort varsel kan stilles til rådighed for internationale operationer både på planlægningsniveau og i felten. Det bør derfor overvejes at etablere et specifikt kvantitativt mål for udvidelsen af den civile kapacitet. Der vil være et voksende behov for at inkludere offentlig kommunikation i operationsområdet som en integreret del af strategierne for operationerne.

- Forsvaret skal fortsat kunne udføre suverænitetshåndhævelse og myndighedsudøvelse, herunder råde over tilstrækkelige forsvarskapaciteter til at håndtere en forventet øget aktivitet i de arktiske områder.

- Forsvaret skal fortsat kunne bidrage med militære kapaciteter til samfundets samlede krise- og katastrofeberedskab.

- Den teknologiske udvikling og den øgede anvendelse af cyberspace vil medføre, at cyberspace fremadrettet kan betegnes som et kamprum, hvor konflikter udkæmpes. Derfor bør forsvaret råde over kapacitet til at beskytte egne systemer og forhindre eventuelle modstanderes udnyttelse af cyberspace. Forsvaret bør endvidere være i stand til at bidrage til samfundets samlede beredskab inden for cyberspace.

- Finansiering af støtten til bredere stabiliseringstiltag på det sikkerhedspolitiske område – såsom støtte til opbygning af afrikansk militær kapacitet – vanskeliggøres generelt af, at der ikke umiddelbart kan anvendes bistandsmidler, da det falder uden for OECD's retningslinjer for, hvad der kan medregnes som udviklingsbistand. Der bør derfor etableres en fleksibel ramme uden for udviklingsbistanden til finansiering af sådanne tiltag.

- Det er i dansk interesse aktivt at bidrage til en international orden præget af samarbejde.

- Der bør derfor fra dansk side arbejdes for, at FN fortsat vil udgøre fundamentet for det internationale system som kilden til global legitimitet og normdannelse. Endvidere bør der bidrages til at styrke FN's kapacitet til at gennemføre fredsbesvarende operationer.

- Der bør endvidere fra dansk side arbejdes for at fastholde NATO som et solidarisk og forpligtende sikkerhedspolitisk samarbejde mellem Europa og Nordamerika, herunder som ramme for transatlantisk samarbejde om internationale operationer og militær transformation.

- Endelig er det i dansk interesse, at der sker en styrkelse af EU's evne til at beslutte og gennemføre civile og militære krisehåndteringsopgaver. Opretholdelse af forsvarsforbeholdet er således ikke i dansk interesse.[18]

- Danmark bør arbejde for at imødegå truslen fra masseødelæggelsesvåben og deres fremføringsmidler, herunder gennem styrkelse af ikke-sprednings- og nedrustningsregimerne.

- I lyset af det komplekse trusselsbillede i en globaliseret verden bør der ske en styrkelse af den sikkerheds- og forsvarspolitiske forskning.

- Det bør overvejes at iværksætte regelmæssige debatter eller høringer i Folketinget om de bredere sikkerhedspolitiske udfordringer med afsæt i oplæg fra regeringen.

[18] Dansk Folkeparti er modstander af at ophæve Danmarks EU-forbehold - herunder forsvarsforbeholdet, som et markant flertal af Danmarks befolkning gav tilslutning til - såvel ved afstemningen om Maastricht-Traktaten i 1992 som ved afstemningen om Edinburgh-Aftalen i 1993. Dansk Folkeparti finder at opretholdelse af forsvarsforbeholdet er i Danmarks og det danske folks interesse.

Kapitel 2

Forsvarets formål og opgaver

Indledning

I dette kapitel sammenholdes de sikkerhedspolitiske præmisser for 2001-loven om forsvarets formål, opgaver og organisation mv. med selve loven samt forsvarets nuværende opgaver. Efterfølgende redegøres der på grundlag af den forventede sikkerhedspolitiske udvikling, der er beskrevet i kapitel 1, for den forventede udvikling af dansk forsvars formål og opgaver. Afslutningsvis sammenfattes overvejelserne, og der anbefales en justering af 2001-loven.

Lov om forsvarets formål, opgaver og organisation mv.

Den gældende lovgivning om forsvaret hviler hovedsagelig på det sikkerhedspolitiske grundlag, der forelå i forbindelse med Forsvarskommissionen af 1997. Et sikkerhedspolitisk grundlag, der konkluderede, at en sondring mellem direkte og indirekte sikkerhed ikke længere kunne opretholdes. Eksempelvis havde opgaver, der udsprang af Danmarks allianceforpligtelse tæt sammenhæng med Danmarks direkte sikkerhed. Men samtidig kunne deltagelse i NATO-krisestyringsopgaver fjernt fra Danmark, f.eks. i Alliancens sydlige område, i høj grad indvirke på den indirekte sikkerhed. Ligeledes havde forsvarets deltagelse i østsamarbejdet først og fremmest implikationer for den indirekte sikkerhed. Men samtidig kunne samarbejdet også få indvirkning i relation til den direkte sikkerhed, idet en mulig konflikt blev flyttet længere væk fra dansk territorium.

Der herskede desuden en opfattelse af, at dansk sikkerhedspolitik primært skulle varetages inden for NATO's eget territorium. Dette blev afspejlet i den samtidige debat om betydningen af "Out of Area operations".

Forsvarets opgaver er givet og reguleret ved lov nr. 122 af 27. februar 2001 om forsvarets formål, opgaver og organisation samt den tilhørende ændringslov af 9. juni 2006. Det overordnede formål med det militære forsvar er beskrevet i lovens §§ 1 og 2, som har følgende ordlyd:

> *Det militære forsvar skal bidrage til at fremme fred og sikkerhed.*

Forsvaret udgør dermed et væsentlig sikkerhedspolitisk middel og skal anvendes til at understøtte tre delformål, som er beskrevet i § 2:

1) at forebygge konflikter og krig,
2) at hævde Danmarks suverænitet og sikre landets fortsatte eksistens og integritet,
3) at fremme en fredelig udvikling i verden med respekt for menneskerettighederne.

Forsvarets opgaver beskrives i §§ 3-7 som værende:

§ 3. Forsvaret skal som en integreret del af NATO i samarbejde med allierede styrker kunne deltage i konfliktforebyggelse, krisestyring samt forsvar af NATO´s område i overensstemmelse med Alliancens strategi.

§ 4. Forsvaret skal kunne konstatere og afvise krænkelser af dansk suverænitet og varetage myndighedsopgaver.

§ 5. Forsvaret skal kunne deltage i løsningen af tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver samt dialog og samarbejde på det forsvarsmæssige område med lande i og uden for NATO såvel i Danmarks nærområde som globalt.[19]

§ 6. Dansk forsvar skal med militære midler kunne bidrage til løsning af konfliktforebyggende, fredsbevarende, fredsskabende, humanitære og andre lignende opgaver.

§ 7. Forsvaret skal efter forsvarsministerens nærmere bestemmelse og forhandling med vedkommende ministre kunne løse andre opgaver.

§ 7 a. Forsvarsministeren har det overordnede, koordinerende ansvar for søredningstjenesten i danske farvande.[20]

Lovens § 8 beskriver forsvarets overordnede struktur og sammenhængene med hjemmeværnets opgaveløsning. Hjemmeværnets særlige forhold er yderligere reguleret ved Lov om Hjemmeværn:

§ 8. Forsvaret skal råde over styrker af hæren, søværnet og flyvevåbnet, hvis størrelse, kampkraft, udholdenhed, mobilitet og fleksibilitet gør det muligt at løse de i §§ 3-7 nævnte opgaver. Hjemmeværnet deltager som en del af forsvaret i løsningen af de opgaver, der påhviler de tre værn

---

[19] Denne tekst blev i forbindelse med ændringsloven af 9. juni 2006 ændret fra "Forsvaret skal kunne deltage i tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver samt dialog og samarbejde på det forsvarsmæssige område med lande uden for NATO med særlig vægt på de central- og østeuropæiske lande".

[20] Denne tekst blev tilføjet i forbindelse med ændringsloven af 9. juni 2006.

Dansk forsvars nuværende opgaver

Dansk forsvars nuværende opgaveportefølje tager således afsæt i 2001-loven, ligesom den senest er blevet uddybet i forbindelse med forsvarsforliget af 10. juni 2004. Terrorangrebene den 11. september 2001 demonstrerede, at de sikkerhedspolitiske udfordringer og risici, Danmark stod over for, havde ændret sig markant. Nye asymmetriske, dynamiske og uforudsigelige direkte trusler mod Danmark og danskere i form af international terrorisme og spredning af masseødelæggelsesvåben og deres fremføringsmidler var kommet til. Dette førte til et øget fokus på forebyggende militære operationer samt behovet for totalforsvaret. Samtidig blev fremtidens trusler i forbindelse med de sikkerhedspolitiske præmisser for indeværende forsvarsforlig vurderet til ikke primært at udspringe fra Danmarks geografiske nærområde. Den sikkerhedspolitiske vægt skulle derfor ligge på at kunne imødegå truslerne der, hvor de opstår. Dette medførte et stigende fokus på internationale indsatser. Bidrag til løsningen af internationale opgaver blev således i endnu højere grad en hovedprioritet i dansk sikkerheds- og forsvarspolitik.

Bl.a. som følge af den ovenstående sikkerhedspolitiske vurdering fremgår det derfor af indeværende forsvarsforlig, at de militære styrker skulle omstilles og udvikles for i væsentligt højere grad end tidligere at være i stand til at deltage i internationale operationer. Samtidig var det ved forligets indgåelse forligspartiernes fælles opfattelse, at den stedfundne og forudseelige sikkerhedspolitiske udvikling gav mulighed for, at mobiliseringsforsvaret kunne nedlægges for at styrke forsvarets evne til både at bidrage til samfundets samlede krise- og katastrofeberedskab, herunder evnen til at imødegå en terrorhandling, og til at udsende veluddannede og veludrustede enheder til internationale opgaver. Af disse to opgaver er især evnen til at deltage i internationale opgaver dimensionerende for forsvarets struktur.

Dansk forsvars fremtidige opgaver

I kapitel 1 beskrives en fremtidig sikkerhedspolitisk verden, der er mindst lige så usikker og uforudsigelig som verdenen i dag. Det vil derfor være i dansk interesse gennem bl.a. internationale militære engagementer at understøtte en udvikling, hvor den internationale orden fortsat formår at imødegå de transnationale trusler og risici på en samordnet og multilateral facon.

Kapitlet konkluderer, at fokus for dansk sikkerheds- og forsvarspolitik i stadig højere grad bør forskydes bort fra traditionelt territorialforsvar over mod handling rettet

mod udspringet for de nye trusler og destabiliserende faktorer i en globaliseret verden. Det er således kendetegnende for de sikkerhedspolitiske udfordringer frem mod 2025, at håndteringen heraf i betydeligt omfang fortsat vil skulle finde sted langt væk fra Danmarks egne grænser. Samtidig beskrives et behov for en mere integreret tilgang til planlægning og gennemførelse af de militære og civile indsatser. Desuden vil civile og militære indsatser fremover skulle gennemføres i et dynamisk samspil og ikke tidsmæssigt forskudt.

Det danske forsvar består af en række kapaciteter og enheder, der udgør den samlede nationale militære kapacitet. Et lands samlede militære kapacitet vil, bortset fra enkelte militære stormagter, ikke indeholde alle militære kapaciteter. Sammensætningen vil derfor være en national beslutning, der understøtter de overordnede nationale sikkerhedspolitiske målsætninger. Et eksempel på en ændring af den danske militære kapacitets sammensætning er beslutningen om ikke længere at inkludere ubåde, jordbaseret luftforsvar og raketkastere i det danske forsvar i forbindelse med indeværende forlig.

Som beskrevet i kapitel 1 vil det danske forsvar også i fremtiden skulle varetage opgaver inden for de tre opgavetyper: Væbnet konflikt, stabiliseringsopgaver og international ordenshåndhævdelse.

Kapitel 1 beskriver også, at militære operationer fortsat må forventes at fordre evnen til at gennemføre operationer, der *både* er langvarige *og* periodevis højintensive. Indsatte enheder vil derfor opleve en vekslen mellem kamp, stabilisering og genopbygning.

Det indebærer, at de enkelte kapaciteter og enheder for at kunne løse deres opgaver, skal være i stand til og udrustet til at deltage i det fulde spektrum af opgaver i forbindelse med deltagelse i internationale operationer.

På baggrund heraf vil dansk forsvars fremtidige opgaver med fordel kunne inddeles i internationale opgaver, nationale opgaver samt andre opgaver.

Internationale opgaver

De internationale opgaver søges løst i internationale organisationer som FN og NATO og vil som nævnt i stigende grad skulle løses langt fra dansk territorium og gennem længere tid. Internationale opgaver vil også omfatte engagement i relevante internationale stabe, både i regi af FN, NATO, EU samt i forbindelse med bilaterale samarbejdsaftaler.

Operationsmiljøet forventes generelt at være komplekst og indeholde elementer af en eller flere opgavetyper samtidig. Dansk forsvar skal således, ud over fortsat at kunne udkæmpe konventionelle krige, i stigende grad kunne udkæmpe langvarige asymmetriske krige.

Asymmetrisk kæmpende modstandere vil i første række angribe vores vilje snarere end at forsøge at tilintetgøre vores styrker. Det kan f.eks. ske ved selvmordsangreb og beskydning af lejre og andre opholdssteder blot for at skabe utryghed. Asymmetrisk kæmpende modstandere vil også søge at angribe organisationer, der udfører genopbygning og forsøger at forbedre befolkningens levevilkår. Hvis disse organisationer tvinges til at trække sig ud af området, vil levevilkårene ikke blive forbedret, og befolkningen vil ikke se nogen fordel i, at en international styrke er til stede. Den asymmetrisk kæmpende modstander vil derfor ofte have en interesse i at trække konflikten i langdrag, fordi det mindsker både hjemlandets folkelige støtte til at udsende styrker og lokalbefolkningens støtte til de internationale styrker i landet.

Den asymmetriske kamps natur er foranderlig. Dette stiller store krav til det danske forsvars evne til at tilpasse sig. Ofte vil modstanderen bevidst ændre kampen for dermed at rokke ved de forudsætninger, som den indsatte styrkes mandat bygger på. Ad den vej søger de at påvirke den hjemlige opinion til at kræve tilbagetrækning af de indsatte styrker.

Kapitel 1 beskriver tre overordnede typer af internationale opgaver, som Danmark bør være parat til at deltage i;

1) væbnet konflikt,
2) stabiliseringsopgaver og
3) international ordenshåndhævelse.

Disse opgavetyper vil dog i varierende grad skulle løses samtidig og i nært samarbejde med andre aktører i området.

Kapitel 1 konkluderer samtidig, at der skal lægges et større ansvar på de lokale og regionale sikkerhedsorganisationer. Der vil, ud over behovet for direkte støtte til lokal militær kapacitetsopbygning i forbindelse med konkrete internationale operationer, være et stigende behov for en bredere kapacitetsopbygningsindsats på det regionale niveau med henblik på at styrke konflikthåndteringskapaciteten. Forsvaret skal derfor kunne løse en række opgaver i forbindelse med den regionale kapacitetsopbygning, både i ressourcefattige områder og i forbindelse med støtte til nuværende og kommende partnere.

Nationale opgaver

De nationale opgaver vil også på længere sigt afspejle fraværet af en konventionel militær trussel mod NATO's territorium og den ringe sandsynlighed for, at der opstår krig i Europa.

I et strategisk perspektiv sikres Danmarks suverænitet gennem NATO's artikel 5-forpligtelse til kollektivt forsvar af Alliancens territorium. Dansk deltagelse i NATO's integrerede forsvarssamarbejde medfører, at den overordnede militære planlægning og ledelse i tilfælde af et angreb mod Danmark skal ses i alliancemæssigt regi. Til trods herfor er håndhævelse af dansk suverænitet og sikring af landets eksistens og integritet dog ultimativt et dansk ansvar.

Suverænitet er i traditionel forstand et begreb, som sikrer en stat rettigheder og pligter på sit territorium. Som følge af sin suverænitet har staten ret (og pligt) til at lovgive og håndhæve lovgivning på sit eget territorium, den såkaldte jurisdiktionskompetence. Endvidere har en stat ret til at forsvare sit territorium mod indtrængen, også kaldet suverænitetshåndhævelse.

Perspektivet for suverænitetshåndhævelse er imidlertid under forandring. Hvor der tidligere primært var tale om at imødegå krænkelser af eller trusler mod dansk territorium fra andre stater, er der med bortfaldet af en konventionel, geografisk baseret trussel mod Danmark, og i takt med at globaliseringen har ændret trusselsbilledet, i stigende grad tale om forebyggelse og imødegåelse af krænkelser og trusler fra ikkestatslige aktører, herunder især terrorangreb.

Der vil fortsat være behov for at opretholde maritime og luftbårne kapaciteter til at varetage suverænitetshåndhævelse, såsom overvågning, varsling og afvisning af krænkelser af dansk territorium.

Kapitel 1 beskriver en forventning om et højere aktivitetsniveau i de arktiske områder som følge af klimaændringerne. Dette kan medføre et behov for en øget militær tilstedeværelse i det arktiske område fra dansk side.

Udviklingen i globale trusler og risici betyder, at der fortsat er behov for, at militære midler kan indgå i samfundets beredskab, herunder i forbindelse med ekstraordinære hændelser, såsom terrorisme og voldsomme naturfænomener. Truslerne mod Danmark er ikke længere overvejende militære og er i højere grad rettet mod det danske samfund som helhed. Samfundets robusthed over for eksempelvis et terrorangreb er således en væsentlig faktor i forhold til Danmarks sikkerhed, og et terrorangrebs uvarslede og

omfattende karakter kan medføre behov for i en ekstraordinær situation også at kunne trække på forsvarets ressourcer.

Der vil endvidere være behov for, at Danmark fortsat kan yde bidrag til internationale indsatser i forbindelse med større hændelser, herunder med militære kapaciteter.

Andre opgaver, herunder myndighedsopgaver og civile eller civilt relaterede opgaver.

Forsvaret vil også i fremtiden skulle løse andre opgaver end de rent militære. Forsvarets støtte til totalforsvarssamarbejdet vil dog fremover være en del af de nationale opgaver.

Totalforsvarssamarbejdet har tidligere primært haft fokus på forsvaret af landet samt indsatsen for at beskytte befolkningen og samfundet i tilfælde af truende udsigt til krig eller krigshandlinger rettet mod landet. Dette har også haft betydning for forsvarets rolle, idet totalforsvaret tidligere i princippet var bygget op omkring det øvrige samfunds støtte til forsvaret.

Danmark står for nærværende ikke over for en direkte konventionel militær trussel. Omdrejningspunktet for samarbejdet på beredskabsområdet er derfor flyttet fra de militære til de civile behov.

Nedtoningen af den militære trussel i det samlede trusselsbillede har medført, at der gennem en årrække på de fleste områder allerede er sket en forskydning fra et traditionelt krigsmæssigt beredskab til fredstidsopgaver med fokus på beredskab ved alle typer af ekstraordinære hændelser (varslede såvel som uvarslede), uanset deres karakter og årsag. Det samlede totalforsvar (militært og civilt) har derfor antaget en mere samfundsbeskyttende rolle i forbindelse med kriser og katastrofer, idet krig er den størst tænkelige katastrofe.

Som konsekvens af de ændrede forudsætninger for samarbejdets opgaver og sammensætning har også forsvarets rolle ændret sig. Forsvarets rolle er i dag således at støtte, når behov opstår. Dette sker principielt med alle til rådighed værende midler, herunder militære i det omfang, der opstår behov for dette.

Andre opgaver for forsvaret vil enten være rene myndighedsopgaver, som statens istjeneste, den statslige maritime miljøovervågning og den statslige forureningsbekæmpel-

se til søs, eller opgaver, hvor samfundets civile ressourcer på det pågældende område ikke er tilstrækkelige eller ikke er så egnede som forsvarets ressourcer.

Forsvaret kan også pålægges andre opgaver i sin egenskab af at være størstebruger af større skibe i statslig regi. Opgaver, der i givet fald vil blive pålagt som myndighedsopgaver.

Anbefaling

Ovenstående beskrivelse af forsvarets nuværende og fremtidige opgaver viser, at der er to væsentlige områder, der ikke i tilstrækkelig grad er dækket af den nuværende lovtekst: Forsvarets ændrede rolle i det tidligere totalforsvar samt de nye opgaver som støtte til militær kapacitetsopbygning, samtænkning og genopbygning.

Forsvarets rolle i det nationale krise- og katastrofeberedskab, herunder terrorberedskabet, har forandret sig fra, at forsvaret var den ledende aktør i totalforsvaret til, at forsvaret nu i en ekstraordinær situation skal kunne bidrage med de til rådighed værende midler, herunder militære, men med politiet som den ledende aktør. Samtidig er det væsentligt at fastholde, at forsvaret som udgangspunkt ikke anskaffer kapaciteter alene med henblik på at indgå i det nationale krise- og katastrofeberedskab, men at dette sker med de til rådighed værende kapaciteter.

Forsvarskommissionen anbefaler, at samarbejdet fremover benævnes "krise- og katastrofeberedskabet".

Den ovenstående beskrivelse af de internationale opgaver viser, at forsvaret fremadrettet også vil skulle fokusere på støtte til den regionale militære kapacitetsopbygning og evnen til at støtte genopbygningsarbejdet, især under vanskelige sikkerhedsforhold. Denne opgave må anses for at være videre defineret end de opgaver, der pt. beskrives i forsvarsloven i relation til løsning af konfliktforebyggende, fredsbevarende, humanitære og andre lignende opgaver. Dette opgavekompleks ses således primært at rette sig mod muligheden for at opnå kontrol med eller bilægge konflikter, mens førstnævnte opgave forudsættes også at skulle kunne løses, mens konflikten fortsat pågår.

På baggrund heraf anbefales loven om forsvarets formål, opgaver og organisation mv. ændret. Formålet med ændringen vil være at fremhæve, at forsvarets vigtigste opgave fortsat er at forsvare Danmark, men at det sker længere væk fra dansk territorium end forudsat i de sikkerhedspolitiske præmisser bag 2001-loven. Derudover bør en beskri-

velse af forsvarets opgaver afspejle, hvilke opgaver der er primært dimensionerende for forsvarets struktur samt fremhæve folkerettens betydning for forsvarets opgaveløsning.

Det anbefales, at lovens beskrivelse af formål og opgaver justeres i henhold til nedenstående tekst.

Forsvarets formål

§ 1. Forsvaret har til formål at hævde Det Danske Riges suverænitet og sikre landets fortsatte eksistens og integritet. Endvidere udgør forsvaret et væsentligt sikkerhedspolitisk middel, der kan bidrage til forebyggelse af konflikter og krig samt fremme fred og sikkerhed i verden med respekt for menneskerettighederne.

Forsvarets opgaver

§ 2. Forsvaret skal med militære midler kunne bidrage til internationale operationer, herunder international ordenshåndhævelse.

§ 3. Forsvaret skal som en integreret del af NATO i samarbejde med allierede styrker kunne deltage i konfliktforebyggelse, krisestyring samt forsvar af NATO´s område i overensstemmelse med Alliancens strategi.

§ 4. Forsvaret skal kunne deltage i dialog og samarbejde på det forsvarsmæssige område, herunder militær kapacitetsopbygning, både med lande i Danmarks nærområde og globalt. Forsvarets bidrag hertil bør samtænkes med den samlede danske internationale indsats.

§ 5. Forsvaret skal kunne konstatere og afvise krænkelser af dansk suverænitet.

§ 6. Forsvaret skal med de til rådighed værende midler, herunder militære, kunne bidrage til det nationale krise- og katastrofeberedskab.

§ 7. Forsvaret skal varetage myndighedsopgaver og efter forsvarsministerens nærmere bestemmelse og forhandling med vedkommende ministre kunne løse andre opgaver. Forsvarsministeren har det overordnede, koordinerende ansvar for søredningstjenesten i danske farvande.

§ 8. Forsvaret skal råde over styrker af hæren, søværnet og flyvevåbnet, hvis størrelse, kampkraft, udholdenhed, mobilitet og fleksibilitet skal gøre det muligt at løse de i §§ 2-7 nævnte opgaver. Hjemmeværnet deltager som en del af forsvaret i løsningen af de opgaver, der påhviler de tre værn.

§ 9. Forsvaret løser sine opgaver med respekt for Danmarks internationale forpligtelser.

Kapitel 3

Forsvarets struktur i dag

Indledning

Dette kapitel beskriver forsvarets og hjemmeværnets nuværende situation med vægt på forsvarets operative kapaciteter, erfaringer fra internationale operationer, de ændrede operationsvilkår og værnepligten. Beskrivelsen tager udgangspunkt i den operative opgaveløsning, forsvarets organisation, herunder forsvarets kommandostruktur (hovedkvarterer) og forsvarets styrkestruktur (enhederne), samt erfaringerne fra internationale operationer og andre forhold i indeværende forligsperiode.

Forsvarets aktuelle situation

Forsvaret har, som en konsekvens af det øgede råderum til at føre en aktivistisk udenrigs- og sikkerhedspolitik, gennem de seneste 15- 20 år gennemgået en forvandling fra et territorialforsvar baseret på mobiliseringsenheder til et moderne forsvar baseret på fleksible deployerbare kapaciteter, der globalt kan indsættes i operationer i det fulde spektrum af opgaver under stort set alle forhold. Særligt perioden fra 2005 og frem har været kendetegnet ved gennemførelsen af en omfattende omlægning af forsvaret, med opbygning af en helt ny og tidssvarende struktur, hvor der skal være en direkte sammenhæng mellem forsvarets opgaver og de enheder, forsvaret råder over. Dette indebærer, at alle enheder skal være enten indsat i nationale eller internationale operationer, i beredskab til indsættelse eller under klargøring til indsættelse. Omlægningen markerer tillige et endeligt opgør med de hidtidige mobiliseringsenheder, der nu alle er nedlagt, idet der nu entydigt fokuseres mod, at forsvarets ressourcer anvendes til løsning af de operative kerneopgaver.

Omlægningen af forsvaret gennemføres inden for en uændret økonomisk ramme og blev forudsat finansieret ved gennemgribende rationaliseringer og effektiviseringer i stabs- og støttestrukturen. Denne del af strukturen vil således ved udgangen af 2009 kun udgøre ca. 40 % af den samlede struktur, mod ca. 60 % ved udgangen af 2004.

Tilsvarende er den operative del af strukturen forøget fra ca. 40 % af forsvarets samlede struktur ved udgangen af 2004 til ca. 60 % ved udgangen af 2009. Denne styrkelse af den operative struktur er muliggjort ved, at de frigjorte midler fra stabs- og støttestrukturen anvendes til finansiering af de operative kapaciteter samt ved en afvikling af mobiliseringsforsvaret, herunder beskæring af værnepligten.

Konkret medfører styrkelsen af den operative kapacitet, at der i 2009 vil være sket en fordobling i forsvarets strukturelle evne til gennemførelse af internationale operationer

i forhold til 2004. Forsvarets struktur vil således isoleret set på dette tidspunkt være dimensioneret til at kunne opretholde udsendte kapaciteter svarende til ca. 2.000 soldater i internationale operationer, hvilket i forbindelse med indgåelse af indeværende forlig blev opstillet som ambitionsniveauet. Udviklingen i vilkårene for forsvarets opgaveløsning har imidlertid bevirket, at forsvaret ikke har kunnet opretholde udsendte kapaciteter svarende til ca. 2.000 soldater. Således har den konkrete opgaveløsning medført, at forsvaret har været indsat i flere geografisk adskilte missioner end forudset, ligesom opgavefordelingen har medført et uens træk på forsvarets kapaciteter, eller der i visse tilfælde har været behov for opstilling af enheder og kapaciteter, der ikke som udgangspunkt var i strukturen, men blev sammensat med bidrag fra flere enheder og værn. Disse vilkår har – sammen med den aktuelle bemandingssituation – selvsagt påvirket forsvarets aktuelle og konkrete evne til at udsende styrker i internationale operationer negativt.

De gennemførte rationaliseringer og effektiviseringer har bl.a. betydet, at en række enheder og etablissementer er nedlagt, og at en stor del af personellet er blevet forflyttet geografisk, ofte mellem landsdelene. For forsvarets ansatte har dette medført, at dagligdag og arbejdsgange er ændret markant, f.eks. ved overflytning til nye jobs og ved, at alle støttefunktioner er centraliseret, omorganiseret og rationaliseret. Endvidere er en række medarbejdere blevet afskediget eller har ønsket at forlade forsvaret, og nye er ansat. Det er forsvarets vurdering, at den samlede belastning af forsvarets medarbejdere i forligsperioden således har været betydelig alene pga. de gennemførte rationaliseringer, effektiviseringer og organisatoriske ændringer.

Herudover er der yderligere en række centrale områder, der har haft og har indflydelse på forsvarets opgaveløsning. Den markante ændring af hele forsvarets struktur over en forholdsvis kort periode har stillet forsvaret over for store udfordringer. Samtidig har forsvaret gennemført omlægningen parallelt med løsningen af stadig mere krævende opgaver. På trods af disse udfordringer vurderer forsvaret, at den i forsvarsforliget beskrevne struktur som nævnt vil være implementeret ved udgangen af 2009. Den samlede struktur er på dette tidspunkt planlagt til at bestå af ca. 17.300 militære årsværk – eksklusiv værnepligtige og personel uden for den militære rangfølge – samt ca. 6.000 civile årsværk. Hjemmeværnets struktur er planlagt til at omfatte ca. 300 faste militære årsværk og ca. 350 civile årsværk. Hertil kommer ca. 22.000 frivillige medlemmer i aktiv struktur og ca. 28.000 i reserven. Hjemmeværnet opstiller tillige – støttet af Forsvarskommandoens myndigheder – ca. 900 officerer og befalingsmænd af reserven til den regionale føringsstruktur, som har til opgave at føre forsvarets totalforsvarsstyrke.

Uanset at strukturen således vil være på plads ved forligsperioden udløb, forventes

et væsentligt antal stillinger fortsat at være ubesat, ligesom de markante ændringer i vilkårene for forsvarets opgaveløsning fortsat vil indebære en række udfordringer og ubalancer. Disse ændringer i vilkårene beskrives senere i kapitlet.

Forsvarets budget

Ifølge aftale af 10. juni 2004 om forsvarets ordning 2005-2009 udgør forsvarsrammen 2005-2009 følgende beløb – opgjort i det daværende prisniveau 2004 og i prisniveau 2008:

År	2005	2006	2007	2008	2009
Mia. kr. (prisniveau 2004)	18,6	19,3	19,3	19,2	19,1
Mia. kr. (prisniveau 2008)	20,5	21,3	21,3	21,1	21,0

Kilde: Forsvarsministeriet.

Til de anførte beløb skal lægges ca. 496 mio. kr. pr. år (prisniveau 2008) vedrørende overførsel af det statslige redningsberedskab til forsvarsministerens ressort pr. 1. februar 2004.

Forsvarsbudgettet fremgår af finanslovens § 12. Forsvarsministeriet og omfatter en række myndigheder, herunder Forsvarsministeriet (Departementet), Forsvarsministeriets Interne Revision, Forsvarskommandoen, Hjemmeværnskommandoen, Farvandsvæsenet, Beredskabsstyrelsen og Militærnægteradministrationen.

Af den samlede forsvarsramme afsættes 900 mio. kr. årligt (prisniveau 2005 – svarende til 961,6 mio. kr. i prisniveau 2008) fra 2005 til dækning af nettomerudgifterne i forbindelse med forsvarets deltagelse i internationale operationer.

Forsvarets organisation

Forsvarets og hjemmeværnets organisation er i det nedenstående beskrevet ud fra den forventede situation ved udgangen af 2009. Beskrivelsen er opdelt i forsvarets kommandostruktur, forsvarets overordnede styrkestruktur samt de værnsspecifikke styrkestrukturer.

Forsvarets kommandostruktur

Forsvarsministeriets ressortområde er som angivet i nedenstående figur organiseret med en række styrelser (benævnt niveau I), herunder også Forsvarskommandoen med underlagte myndigheder samt Hjemmeværnskommandoen med underlagte myndigheder. Forsvaret omfatter den værnsfælles militærstrategiske kommando – Forsvarskommandoen – samt en række underlagte myndigheder og tjenester (benævnt niveau II). Forsvarskommandoen indeholder en fagopdelt stab bestående af en strategi- og koordinationsstab, en planlægnings- og driftsstab, en operationsstab samt en økonomistab. Niveau II myndighederne under Forsvarskommandoen omfatter Hærens Operative Kommando, Søværnets Operative Kommando og Flyvertaktisk Kommando samt Grønlands Kommando, Færøernes Kommando og en række værnsfælles myndigheder og de funktionelle tjenester, der løser opgaver vedrørende personel, materiel, bygninger og etablissement samt informationsteknologi.

Hjemmeværnskommandoen indgår, ligesom Forsvarskommandoen, som en selvstændig styrelse under Forsvarsministeriet. Hjemmeværnskommandoen består af Hjemmeværnsledelsen, Marinehjemmeværnsinspektoratet, Flyverhjemmeværnsinspektoratet og Hjemmeværnsstaben.

På tilsvarende vis er Beredskabsstyrelsen underlagt Forsvarsministeriet, og består udover den centrale styrelse af otte decentrale afdelinger - fem beredskabscentre, en skole, et kursuscenter samt et frivilligcenter.

Figur 3.1. Strukturen for Forsvarsministeriets ressortområde.
Kilde: Forsvarsministeriet.

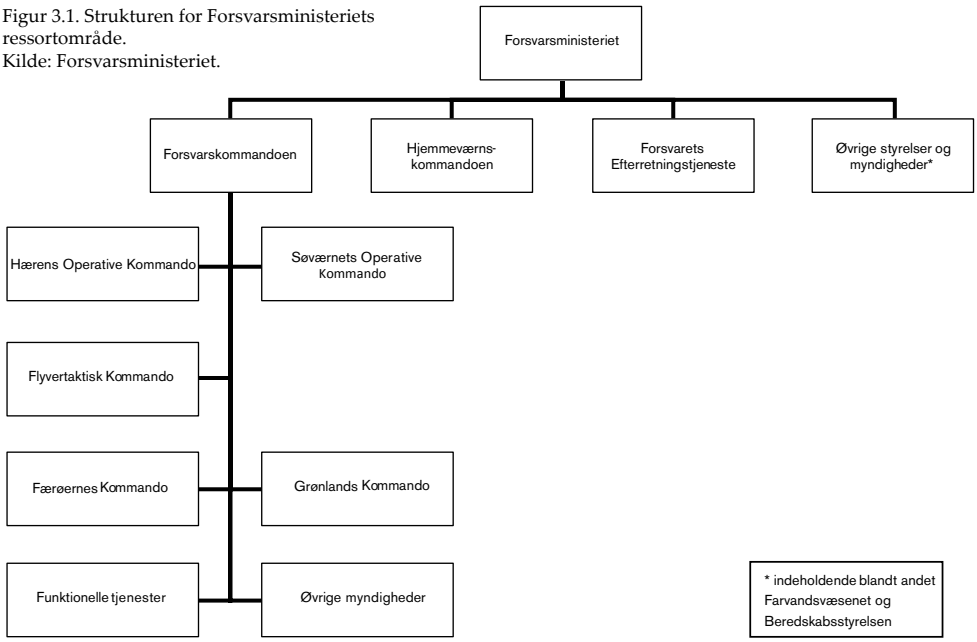

Kerneopgaverne i forsvaret er den operative virksomhed, der opdeles i styrkeproduktion og styrkeindsættelse. Styrkeproduktion omfatter opstilling, uddannelse og træning, herunder øvelser, af forsvarets enheder og kapaciteter samt beredskab. Styrkeindsættelse er indsættelse af forsvarets enheder og kapaciteter i operationer, både nationalt og internationalt, og omfatter løsning af opgaver af både militær og civil karakter. Styrkeproduktion og styrkeindsættelse gennemføres ved de operative kommandoer med underlagte enheder. Grønlands Kommando og Færøernes Kommando gennemfører primært styrkeindsættelse.

Hjemmeværnskommandoen, der ikke er en operativ kommando, gennemfører styrkeproduktion ved regioner og distrikter. Styrkeindsættelse af hjemmeværnets kapaciteter gennemføres ved de operative kommandoer.

Styrkeproduktion og styrkeindsættelse skal tage højde for den løbende styrkeudvikling, der finder sted i forsvaret, idet forsvarets studie- og udviklingsvirksomhed løbende skal opfange de ændrede krav til enhederne, som ændringerne i operationsvilkårene og den teknologiske udvikling medfører.

Støttestrukturen udgøres af funktionelle tjenester, der som nævnt støtter det øvrige forsvar med serviceydelser inden for områderne personel, materiel, bygning og etablissement samt informationsteknologi. Endvidere opretholder de funktionelle tjenester og øvrige værnsfælles myndigheder et logistisk beredskab med henblik på at støtte indsatte enheder i nationale og internationale opgaver samt støtter det øvrige forsvar med serviceydelser inden for sundhed og idræt, regnskab, samt medieproduktion og -uddannelse. Opgaverne for de funktionelle tjenester er siden 2005 udvidet, således at de nu kan betegnes som egentlige administrative fællesskaber. I denne rolle yder de støtte til den samlede koncern under forsvarsministerens ressort, hvilket yderligere har frigjort ressourcer til styrkelse af den samlede mængde af kerneopgaver inden for koncernen.

Udvidelsen af opgaveporteføljen for de funktionelle tjenester, der reelt er gennemført i en implementeringsfase, har sammen med en række andre faktorer betydet, at der er opstået behov for at revurdere processer, strukturer, ressourcer mv. i de enkelte fællesskaber. Forsvarskommandoen har på denne baggrund siden 2007 gennemført en række reviews af de funktionelle tjenester. Disse reviews, gennemført af et eksternt konsulentfirma, har resulteret i en række anbefalinger, der vurderes at ville medføre en bedre og mere effektiv opgaveløsning i forhold til den aktuelle opgaveportefølje. Det er vurderingen, at der også fremadrettet vil være behov for gennemførelse af periodevise reviews for at sikre tjenesternes effektivitet.

Forsvarets styrkestruktur

Styrkestrukturen består af de enheder, der er underlagt de operative kommandoer, herunder Grønlands Kommando og Færøernes Kommando. Styrkestrukturen ledes af den tidligere beskrevne kommandostruktur. Endvidere er de operative kommandoer foresat myndighed for øvrige værnsspecifikke myndigheder, eksempelvis værnenes skoler.

Grønlands Kommando, der er en værnsfælles niveau II myndighed beliggende i Grønnedal i Grønland, løser operative opgaver ved hjælp af de tildelte kapaciteter fra alle værn. Endvidere er slædepatruljen Sirius, Forsvarets Vagt Mestersvig, Station Nord, administrationselementet ved Luftgruppe Vest i Søndre Strømfjord, forbindelsesofficeren ved Thule Air Base, Logistikcenter Grønland og Sirius forskolen direkte underlagt Grønlands Kommando.

Færøernes Kommando, der er en værnsfælles niveau II myndighed beliggende i Mjørkadalur på Færøerne, løser operative opgaver ved hjælp af de tildelte kapaciteter fra alle værn. Derudover har Færøernes Kommando ingen enheder direkte underlagt.

Forsvaret kan deltage i værnsfælles operationer i international sammenhæng via delegering af den operative ledelse af danske styrkebidrag fra et eller flere værn til et multinationalt hovedkvarter, der har kapacitet til at føre multinationale land-, sø- og luftkomponenter. De operative kommandoer kan gennemføre værnsspecifikke operationer, hvor et værn støttes af kapaciteter fra øvrige værn. Grønlands Kommando og Færøernes Kommando gennemfører operationer med tildelte enheder fra alle værn.

Ved behov for en konkret styrkeindsættelse anviser Forsvarskommandoen opgaven til en af de tre operative kommandoer. Dette gælder også i de tilfælde, hvor opgavens løsning kræver bidrag fra mere end et værn eller indsættelse i værnsfælles ramme. I så fald vil de andre operative kommandoer agere som støttende myndigheder i forhold til den operative kommando, der er pålagt opgaven.

Hærens styrkestruktur

Hærens struktur fremgår af nedenstående figur. Hærens struktur er dimensioneret til løsningen af opgaver i de internationale operationer og kan tillige løse hjemlige opgaver bl.a. i regi af totalforsvaret. Hæren vil ved udgangen af 2009 på en lang række områder råde over moderne, tidssvarende og relevante kapaciteter, der fleksibelt kan indsættes i internationale operationer.

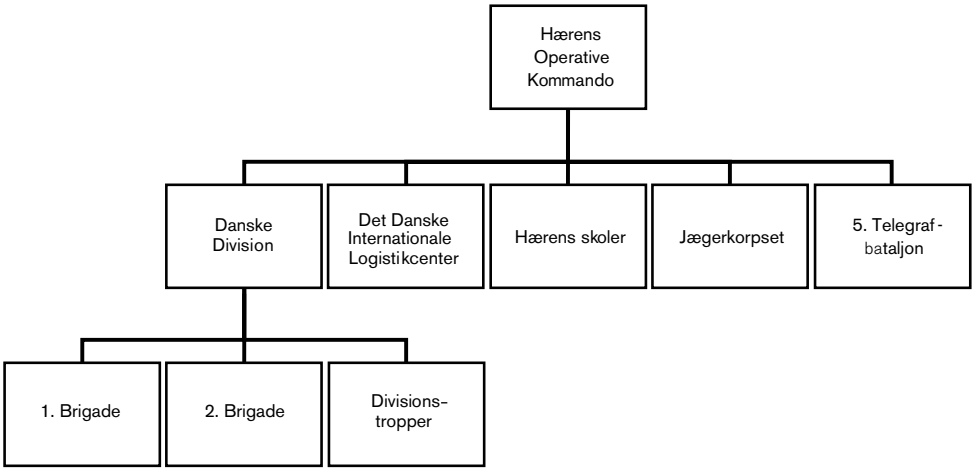

Figur 3.2. Hærens styrkestruktur.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Danske Division består af chef, stab, divisionstropper samt 1. og 2. brigade. Den indeholder kapaciteter, som muliggør indsættelse inden for det fulde opgavespektrum. Divisionstropperne består primært af enheder, som er en forudsætning for udsendelse af øvrige styrkebidrag – såkaldte "enablers" – i form af ingeniørtropper, føringsstøtteenheder mv.

1. Brigade er en alsidigt udrustet enhed bemandet med fast personel, der sammen med divisionstropperne skal kunne udsendes med kort varsel til internationale missioner. 1. Brigades enheder udgør således hærens hurtige udrykningsenheder, men deltager desuden i hærens langvarige internationale engagement.

2. Brigade er primært en uddannelsesenhed med en kadre af fast personel. Brigaden gennemfører basisuddannelse af hærens værnepligtige og reaktionsstyrkeuddannelse af personel på kontrakt, idet den er dimensioneret til kontinuerligt at producere udsendelsesbare bataljonskampgrupper bestående af reaktionsstyrkepersonel på kontrakt kombineret med fastansat personel.

Alle enheder modtager missionsspecifik uddannelse før udsendelse.

Jægerkorpset er forsvarets landbaserede specialoperationsstyrke og kan gennemføre

internationale specialstyrkeoperationer inden for alle tre opgavetyper. Jægerkorpset yder endvidere nationalt særlig hjælp til politiet – det vil sige hjælp, hvor der er risiko for konfrontation mellem forsvarets personel og civile – samt forestår uddannelse af personbeskyttelseshold til internationale operationer.

5. Telegrafbataljon er en føringsstøtteenhed, der udfører kommunikationsstøtte til såvel hjemlige som udsendte enheder. Deployerbare kommunikationsmoduler fra denne bataljon har jævnligt været udsendt.

Det Danske Internationale Logistikcenter er en logistisk enhed, der understøtter de deployerbare styrkers indsættelse i internationale missioner ved at opstille og udsende logistiske enheder samt sikre forsyningslinjer og -transporter til de udsendte enheder.

Hærens skolestruktur omfatter officersskole, sergentskole samt fem tjenestegrensskoler. Skolerne løser opgaver både for hæren og for den øvrige del af forsvaret.

Opgaver i relation til bevogtning af de kongelige slotte og palæer mv. samt ceremonielle opgaver varetages af Vagtkompagniet ved Den Kongelige Livgarde, Hesteskadronen ved Gardehusarregimentet og hærens tre musikkorps.

Søværnets styrkestruktur

Søværnets struktur fremgår af nedenstående figur. Søværnets struktur er dimensioneret til at løse nationale og internationale opgaver samtidig. Søværnet vil ved udgangen af 2009 på en lang række områder råde over moderne, tidssvarende og relevante kapaciteter, der fleksibelt kan indsættes i både nationale og internationale operationer.

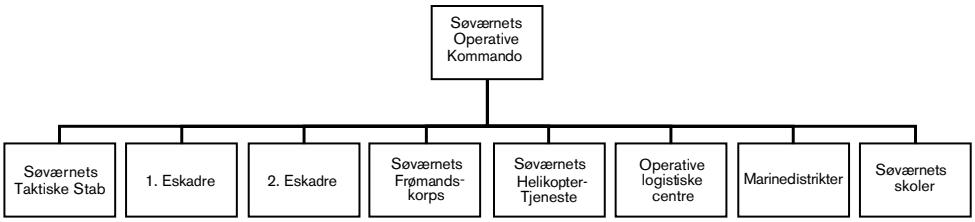

Figur 3.3. Søværnets styrkestruktur.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Den centrale bestanddel af søværnets styrkestruktur er de operative enheder, der er organiseret i to eskadrer, en helikopterenhed, et frømandskorps, en taktisk stab, operative logistiske centre samt to marinedistrikter. Søværnets Taktiske Stab i Korsør udgør søværnets maritime føringskapacitet på Task Group niveau. Staben kan deployeres som led i indsættelse af et nationalt eller multinationalt maritimt styrkebidrag til internationale operationer. Søværnets Taktiske Stab kan endvidere indgå som dansk bidrag til stabe ved større maritime hovedkvarterer og er periodevist tilmeldt NATO Deployable Forces på et højt beredskab. Staben er tillige ansvarlig for planlægning og gennemførelse af søværnets øvelsesvirksomhed.

I søværnets operative struktur indgår to eskadrer. 1. Eskadre har primært ansvaret for uddannelse og opstilling af enheder til varetagelse af de nationale opgaver. Dette sker bl.a. ved hjælp af inspektionsskibe, inspektionsfartøjer, inspektionskuttere, isbrydere, miljøskibe og Kongeskibet Dannebrog. 2. Eskadre har primært ansvaret for uddannelse og opstilling af enheder til varetagelse af de internationale opgaver. Dette sker bl.a. ved hjælp af støtteskibe, korvetter og Flyvefisken-klassen (Standard Flex 300). 1. Eskadres stab er primært hjemmehørende på Flådestation Frederikshavn, og 2. Eskadres stab er primært hjemmehørende på Flådestation Korsør, mens enheder fra begge eskadrer er hjemmehørende på begge flådestationer.

Der er tilstræbt størst mulig standardisering af både materiel og uddannelse mellem de to eskadrer for at muliggøre smidig og hurtig forskydning af indsatsen mellem de to eskadrer og dermed mellem nationale og internationale opgaver.

De operative logistiske støttecentre opstiller mobile enheder med tilstrækkelig kapacitet til globalt at yde forsyningsstøtte og opstille den landbaserede tekniske støtte til de sejlende enheder, herunder opstilling af værkstedsfaciliteter.

Frømandskorpset er forsvarets maritime specialoperationsstyrke og kan gennemføre internationale specialstyrkeoperationer inden for alle tre opgavetyper. Korpset yder endvidere national særlig hjælp til politiet og forestår boardinguddannelse – indeholdende uddannelse i kontrol af skibe i forbindelse med internationale operationer.

Endvidere indeholder strukturen to marinedistrikter. Disse forestår den lokale ledelse og løsning af søværnets nationale opgaver inden for deres respektive geografiske ansvarsområder, herunder bl.a. farvandsovervågning, suverænitetshævdelse, eftersøgnings- og redningsopgaver, assistance til andre myndigheder samt bekæmpelse af grænseoverskridende kriminalitet. Marinedistrikterne fører marinehjemmeværnets fartøjer, når disse er indsat operativt.

Søværnets skolestruktur omfatter tre skoler: Søværnets Officersskole, Søværnets Sergent- og Grundskole og Søværnets Specialskole. Skolerne løser opgaver både for søværnet og for det øvrige forsvar.

Flyvevåbnets styrkestruktur

Flyvevåbnets struktur fremgår af nedenstående figur. Flyvevåbnets struktur er dimensioneret til at løse nationale og internationale opgaver samtidig. Flyvevåbnet vil ved udgangen af 2009 på en lang række områder råde over moderne, tidssvarende og relevante kapaciteter, der fleksibelt kan indsættes i både nationale og internationale operationer.

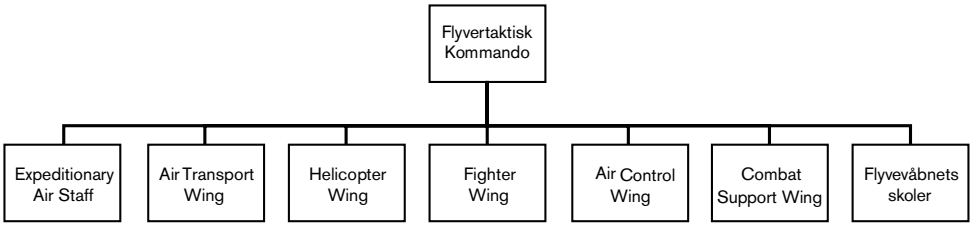

Figur 3.4. Flyvevåbnets styrkestruktur.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Den nyetablerede organisation med selvstændig wings er oprettet for at sikre en kapacitetstilgang, hvor den enkelte wing er ansvarlig for at planlægge, tilrettelægge og gennemføre en given kapacitets samlede opgaveløsning. Strukturen er dermed dimensioneret til at kunne løse både nationale- og internationale opgave i de enkelte wings. Den omfatter kampfly ved Fighter Wing på Flyvestation Skrydstrup; transport- og inspektionsfly ved Air Transport Wing på Flyvestation Aalborg; helikoptere ved Helicopter Wing, luftrumsovervågning og - kontrol ved Air Control Wing og kampstøttefunktioner ved Combat Support Wing, alle på Flyvestation Karup. Her har flyvevåbnet også oprettet Expeditionary Air Staff. Den udgør flyvevåbnets føringskapacitet på overordnet niveau og kan deployeres som led i indsættelse af et nationalt eller multinationalt luftmilitært styrkebidrag til internationale operationer. Expeditionary Air Staff kan endvidere indgå som dansk bidrag til stabe ved større luftmilitære hovedkvarterer og er periodevist tilmeldt NATO Deployable Forces på et højt beredskab.

Opdelingen i wings er sket for dels at sikre det høje faglige niveau inden for hvert af

de fire fagområder, dels for at sikre den optimale udnyttelse af de enkelte kapaciteter. Af tilsvarende årsager er flyvevåbnets kampstøttefunktioner samlet i Combat Support Wing, der er opbygget til at etablere og opretholde den nødvendige støttestruktur til de enkelte wings bidrag til internationale operationer – det være sig oprettelse af flybaser, logistik støtte, ammunitionsrydning, kommunikation, større værkstedsfaciliteter, opstilling af den nødvendige lægefaglige støtte samt beskyttelse mod virkningerne fra kemiske, biologiske, nukleare og radiologiske våben.

Flyvevåbnets skolestruktur vil med udgangen af 2009 bestå af to skoler: Flyvevåbnets Officersskole og Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole, der indeholder både uddannelse af teknikere og sergentskole. Skolerne løser opgaver både for flyvevåbnet og for det øvrige forsvar.

Hjemmeværnets styrkestruktur

Hjemmeværnets struktur fremgår af nedenstående figur. Hjemmeværnet er opdelt i en aktiv styrke på ca. 22.000 medlemmer og en reserve på ca. 28.000 medlemmer, som alle er organiseret i underafdelinger underlagt distrikterne.

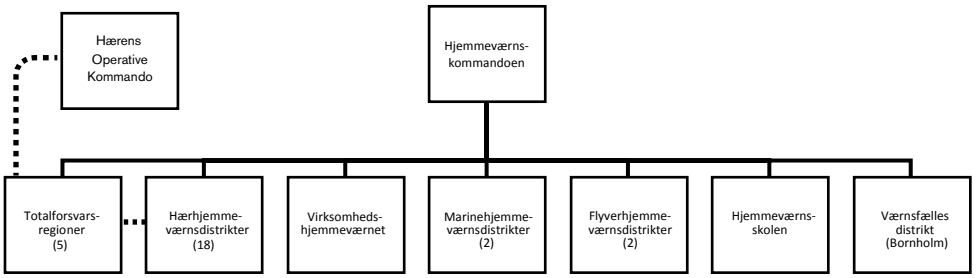

Figur 3.5. Hjemmeværnets styrkestruktur.
Kilde: Hjemmeværnskommandoen.

De fem totalforsvarsregioner med underlagte hærhjemmeværnsdistrikter er ansvarlige for opstilling, uddannelse og indsættelse af hjemmeværnets enheder, herunder også ansvaret for planlægning, gennemførelse og kontrol af hjemmeværnets indsatsstyrke. Indsatsstyrken er en styrke, hvis uddannelse svarer til den uddannelse de værnepligtige i det øvrige forsvar modtager. Styrken kan indsættes direkte til støtte for regionerne.

Regionerne samordner alle landmilitære indsættelser herunder med øvrige totalforsvarskomponenter inden for deres geografiske områder.

Efter den seneste sammenlægning omfatter distriktsstrukturen et værnsfælles distrikt på Bornholm, 18 hærhjemmeværnsdistrikter, to marinehjemmeværnsdistrikter, to flyverhjemmeværnsdistrikter og virksomhedshjemmeværnet.

Marinehjemmeværnsdistrikterne, flyverhjemmeværnsdistrikterne og virksomhedshjemmeværnets opgave er at opstille og uddanne kapaciteter til løsning af opgaver stillet af forsvaret, totalforsvarskomponenterne og det øvrige samfund.

Hjemmeværnets skolestruktur vil med udgangen af 2009 bestå af en skole placeret i Nymindegablejren og på Slipshavn. Skolen er værnsfælles og er på Hjemmeværnskommandoens vegne tillige overordnet ansvarlig for uddannelsesvirksomheden i hele hjemmeværnet. Uddannelsesvirksomheden omfatter officers-, befalingsmands-, specialist- og funktionsuddannelse. Skolen løser opgaver både for hjemmeværnet og for hele forsvaret samt dele af totalforsvaret.

Hjemmeværnet har desuden i indeværende forlig opstillet en regional føringsstruktur, som kan føre forsvarets totalforsvarsstyrke, der består af hjemsendte værnepligtige, når denne styrke aktiveres. Forsvarskommandoens myndigheder bidrager med op til 900 officerer og befalingsmænd af reserven til denne føringsstruktur. Totalforsvarsstyrken er nærmere beskrevet i det kommende afsnit om værnepligten.

Forsvarets operative opgaveløsning

Forsvaret har med baggrund i det gældende lovgrundlag inddelt opgaveporteføljen i seks overordnede opgaver, der beskriver det samlede opgavekompleks. De fem første overordnede opgaver beskriver indsættelsen af forsvarets enheder og kapaciteter, mens den sjette overordnede opgave beskriver styrkeproduktionen, det vil sige uddannelsen og opstillingen af forsvarets enheder og kapaciteter.

Hjemmeværnets opgaver er i lighed med forsvaret inddelt i overordnede opgaver, som medfører, at hjemmeværnet deltager som en del af det militære forsvar i løsningen af de opgaver, der påhviler hæren, søværnet og flyvevåbnet, herunder opgaver, der støtter øvrige myndigheder i disses opgavevaretagelse. Hjemmeværnet opretholder et højt landsdækkende beredskab og stiller sine kapaciteter til rådighed for hele samfundet. Hjemmeværnets opgaver omfatter således nationale militære opgaver, civile opga-

ver, bidrag til forsvarets internationale opgaver, synliggørelse samt styrkeproduktion. Hjemmeværnet har desuden til opgave at støtte de øvrige myndigheder i totalforsvaret, hvor totalforsvaret er et samarbejde mellem forsvaret (herunder hjemmeværnet), politiet, redningsberedskabet og det civile beredskab. Indsatsen koordineres i totalforsvarssamarbejdet med henblik på at optimere indsatsen i tilfælde af katastrofe, krise eller krig, for herunder at sikre effektiv og afbalanceret ressourceudnyttelse mellem civile og militære myndigheder.

Hjemmeværnets opgaveløsning er nærmere reguleret i lov om hjemmeværnet.

Overordnet Opgave 1: Konfliktforebyggelse, krisestyring, kollektivt forsvar

Forsvaret skal kunne planlægge og gennemføre beredskabsforanstaltninger samt indledende forsvarsforanstaltninger og forberedelser til løsning af krigsopgaver.

Forsvaret skal kunne deltage i NATO konfliktforebyggelse og krisestyring, herunder demonstration af solidaritet, bl.a. gennem deltagelse i NATO's hurtige reaktionsstyrke (NATO Response Force, NRF) og i puljen af allierede deployerbare styrker. Forsvarets bidrag til NATO's deployerbare styrker omfatter såvel enheder på højt beredskab (high readiness forces) som enheder på lavt beredskab (forces of lower readiness).

I tilfælde af en konflikt, hvor Danmarks eller allieredes eksistens vil være truet, således at opgaveløsning i relation til det kollektive forsvar vil være aktuel, vil alle forsvarets operative enheder kunne indsættes.

Udover de deployerbare kapaciteter, der er tilmeldt NATO og FN, er der ikke fast allokeret kapacitet til løsning af opgaven. Forsvaret har til FN's register over Military and Civilian Defence Assets (MCDA) tilmeldt flytransportkapacitet, lufthavnskapaciteter (Air Movement Control Element, Aerial Port Squadron og mobil radar-kapacitet), maritim transportkapacitet (inspektionsskib, fleksibelt støtteskib og ARK-projektet), styrings- og koordinationskapacitet (hovedkvarterskompagni, fleksibelt støtteskib i C2-rolle[21]), hospitalskapacitet (et felthospital, der kan deles i to mindre moduler, og et fleksibelt støtteskib i hospitalsrolle), kommunikationskapacitet, ingeniørkompagni, CBRN-kapacitet[22] samt krisepsykolog-kapacitet. De militære kapaciteter aktiveres kun,

[21] Command and Control-rolle.

[22] Chemical, Biological, Radiological and Nuclear-kapacitet.

såfremt civile kapaciteter er utilstrækkelige. Det nationale kontaktpunkt for området er Udenrigsminsteriet.

Hærens, søværnets og flyvevåbnets operative kommando planlægger for nationale beredskabsforanstaltninger på baggrund af en afpasset trusselsvurdering og varsel og for indsættelse af kapaciteter. Ved optrapning af beredskabet afgives enheder fra den operative struktur til bevogtning af militære installationer. Ved iværksættelse skal alle forsvarets operative enheder kunne indgå til løsning af opgaven.

Overordnet Opgave 2: Suverænitets- og myndighedsopgaver

Forsvaret skal kunne konstatere og afvise krænkelser af dansk suverænitet og varetage myndighedsopgaver.

Opgaven løses primært under anvendelse af operative kapaciteter fra søværnet og flyvevåbnet, idet hæren ikke har specifikke styrker allokeret til opgaven. Overvågningen af farvandene omkring Danmark, Grønland og Færøerne, herunder indhentning af efterretningsoplysninger og udførelse af suverænitetshævdelse er pålagt Søværnets Operative Kommando, Grønlands Kommando og Færøernes Kommando og udføres ved en koordineret indsats med tildelte operative kapaciteter, eventuelt andre militære myndigheder – såvel nationale som allierede – og relevante civile myndigheder.

Til løsning af opgaverne i danske farvande indgår følgende kapaciteter:

- Søværnets operationsrum.
- Fire overvågningsenheder (patruljefartøjer) fra søværnet.
- Helikoptere af typen Lynx (en helikopter kontinuerligt på to timers varsel).
- Marinedistrikterne.
- Landbaserede radarovervågningssystemer (kystradarer).

Hertil kommer flyvevåbenets støtte med et F-16 rekognosceringsfly og marinehjemmeværnets deltagelse med op til 30 sejlende enheder af 800- og 900-klassen. Derudover bidrager Farvandsvæsenet med kapaciteter inden for kystredning, lodsning samt fastlæggelse af retningslinjer for afmærkning til søs.

Til løsning af opgaverne i grønlandske og færøske farvande indgår følgende typer enheder:

- Et inspektionsskib af Thetis-klassen med Lynx helikopter kontinuerligt ved Grønland og ét inspektionsskib af Thetis-klassen med Lynx helikopter kontinuerligt ved Færøerne.
- Inspektionskutteren Tulugaq og to inspektionsfartøjer af Knud Rasmussen-klassen (847 sejldage pr. år) ved Grønland.

Hertil kommer flyvevåbnets støtte med overvågningsfly af typen Challenger (380 flyvetimer pr. år ved Grønland og 104 flyvetimer pr. år ved Færøerne). Endvidere patruljerer slædepatruljen Sirius i den nordøstlige del af Grønland.

Overvågningen af dansk luftrum, hævdelse af dansk suverænitet heri samt deltagelse i løsningen af opgaver med relation til lufttrafikkontrol samt farvandsovervågning sker gennem Flyvertaktisk Kommando, der endvidere skal tildele kapaciteter til Grønlands Kommando og Færøernes Kommando til opgaveløsningen i Nordatlanten.

Til løsning af opgaverne i dansk område anvendes følgende typer af enheder:

- To F-16 fly som afvisningsberedskab (5-15 min. kontinuerligt beredskab).
- Ét F-16 fly på kontinuerligt beredskab som rekognosceringsfly til indsættelse i forbindelse med fotoopgaver.
- NATO's Combined Air Operations Centre (CAOC) ved Karup
- Overvågnings- og kontrolenheder.
- Luftrumsovervågningsradarer.

Løsningen af opgaverne i overordnet opgave to er generelt forholdsvis veldefinerede og kendte, hvilket muliggør langsigtet planlægning af opgaveløsningen.

Overordnet Opgave 3: Tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver

Forsvaret forestår informationsudveksling og gennemfører aktive og passive våbenkontrolaktiviteter i medfør af CFE-traktaten[23], Wien-dokumentet og Dayton-aftalen.

[23] Treaty on Conventional Forces in Europe.

Forsvaret støtter i forbindelse med inspektioner i henhold til konventionen om forbud mod kemiske våben. Forsvaret varetager den overordnede planlægning og udgiver direktiv i forbindelse med gennemførelse af Open Skies aktiviteter. Forsvaret bidrager med militær rådgivning i forbindelse med Udenrigsministeriets og Forsvarsministeriets deltagelse i møder relateret til våbenkontrolaftalerne.

I forbindelse med gennemførelse og verifikation af aftaler på våbenkontrolområdet gennemfører forsvaret rapportering om traktatbegrænset materiel og opretholder beredskab for at kunne modtage inspektioner og evalueringsbesøg i henhold til CFE-traktaten og Wien-dokumentet. Forsvarets myndigheder bidrager med ekspertviden i relation til Ottawa-konventionen, våbenkonventionen og Small Arms and Light Weapons konventionen samt til løsningen af opgaver i forbindelse med inspektioner i henhold til konventionen om forbud mod kemiske våben.

Forsvaret har ikke afsat egentlige kapaciteter til løsning af ovennævnte opgave, men forsvarets enheder skal medvirke ved inspektions- og evalueringsbesøg i Danmark, såfremt de udpeges i den forbindelse. Samlet set er omfanget af informationsudvekslinger samt antallet af aktive og passive våbenkontrolaktiviteter nogenlunde konstant – i 2008 har Danmark været involveret i otte inspektioner og har deltaget i 15 andre aktiviteter inden for området.

Hæren er ansvarlig for opstilling og udsendelse af Danish Advisory and Training Staff (DATS), der er udsendt til de baltiske lande. DATS har medvirket til at integrere de baltiske lande i NATO og til, at baltiske enheder og stabsmedlemmer har kunnet indgå i danske styrkebidrag i internationale operationer. Estland, Letland og Litauen er nu NATO lande, men der gennemføres stadig tre brigadeprojekter. Sigtet med disse projekter, der blev påbegyndt i 2005, er etablering af et tæt samarbejde mellem danske enheder og de tre baltiske brigader. Projektet påregnes afsluttet ultimo 2014.

Forsvaret bidrager endvidere til internationalt sikkerhedssamarbejde og militær kapacitetsopbygning. Hermed medvirker forsvaret til at styrke stabilitet og fredeligt samarbejde i såvel Danmarks nærområde, som i fjernere regioner i og uden for Europa, hvor udviklingen kan få indvirkning på dansk sikkerhed. Internationalt sikkerhedssamarbejde gennemføres inden for tre kategorier:

- Sikkerhedssamarbejde som støtte til et lands integration i den euroatlantiske sikkerhedsstruktur.
- Sikkerhedssamarbejde som middel til at støtte en stabil og demokratisk ud vikling i lande, hvor udviklingen af forskellige årsager vurderes kritisk eller

som er i en central transformationsproces.

- Sikkerhedssamarbejde som opfølgning på eller i tilknytning til internationale operationer. Sikkerhedssamarbejdsaktiviteterne udgør en selvstændig indsats, hvorved forsvarets internationale styrkeindsættelse følges op af aktiviteter, som muliggør udvikling af lokale militære kapaciteter under demokratisk kontrol af et legitimt og internationalt anerkendt styre.

Dansk sikkerhedssamarbejde på Balkan gennemføres dels som opfølgning på og supplement til de danske styrkebidrag til internationale operationer, dels som led i at integrere landene i den euro-atlantiske sikkerhedsarkitektur. Projektaktiviteterne er særligt fokuseret på opbygning af demokratisk kontrol over de væbnede styrker samt på at gøre landenes styrker interoperable med NATO med henblik på fremtidig inddragelse af landene i fælles øvelser og operationer. Koordination af en stor del af de forskellige initiativer på Balkan gennemføres i rammen af det Nordisk-Baltiske Initiativ, hvor Danmark i 2008 varetog formandskabet. Efter Danmarks anerkendelse af Kosovo har forsvaret støttet afviklingen af Kosovo Protection Corps og parallelt hermed opbygningen af Kosovo Security Forces.

Sikkerhedssamarbejde med Rusland er målrettet mod at bevare en kommunikationskanal med en af de store nationer i Østersøområdet; der arbejdes målrettet mod samarbejdsaktiviteter mellem den russiske Østersøflåde og søværnet.

Da FN´s Stand-by Forces High Readiness Brigade (SHIRBRIG) på dansk initiativ blev oprettet i 1996, var det visionen, at det skulle være en brigade, som FN kunne anvende til hurtig indsættelse i fredsbevarende operationer i bl.a. Afrika. Det var på daværende tidspunkt en både rigtig og værdifuld tilføjelse til de instrumenter, der var til rådighed for FN. Danmark har været blandt de drivende kræfter bag SHIRBRIG's to udsendelser af styrker til henholdsvis missionen i Etiopien og Eritrea (UNMEE[24]) i 2000-2001 samt til missionen i Sudan (UNMIS[25]) i 2005. I 2000 bidrog Danmark med et hovedkvarterskompagni til UNMEE; i 2005 bidrog Danmark med ca. 45 personer til UNMIS. Enkeltpersoner har været udstationeret ved flere lejligheder, f.eks. ved FN's operation MINURCAT[26] i Tchad i 2008. SHIRBRIG har desuden haft som supplerende opgave at støtte opbygningen af den afrikanske unions hurtige indsatsstyrker ved henholdsvis

[24] United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea.

[25] United Nations Mission in Sudan.

[26] United Nations Mission in the Central African Republic and Tchad.

ECOWAS[27] og EASBRIG[28]. SHIRBRIG's støtte til African Capacity Building videreføres og overdrages til interesserede lande i første halvår af 2009.[29]

Overordnet Opgave 4: Internationale operationer

Forsvaret planlægger og gennemfører udsendelse af styrker og enkeltpersoner til deltagelse i internationale operationer. Styrkerne tilvejebringes under anvendelse af forsvarets deployerbare styrker.

Forsvaret skal endvidere opbygge og vedligeholde ekspertviden samt uddanne personel inden for humanitær minerydning og kunne etablere en militær minerydningskapacitet til støtte for danske NGO'er[30]. Forsvaret har til løsning af denne opgave etableret og vedligeholder et register over personel med ekspertise og uddannelse på området.

Hærens bidrag til internationale operationer tilvejebringes primært under anvendelse af enheder fra 1. Brigade og divisionstropperne ved Danske Division, de reaktionsstyrkeuddannede soldater fra 2. Brigade, samt Jægerkorpset. Endvidere bidrager Det Danske Internationale Logistikcenter med logistisk støtte i operationsområderne.

Søværnets bidrag til internationale operationer tilvejebringes primært under anvendelse af de sejlende enheder fra 2. Eskadre, støttet af logistiske enheder fra søværnets operative logistiske centre. Hertil kommer bidrag fra Søværnets Taktiske Stab, Søværnets Frømandskorps og Søværnets Helikoptertjeneste.

Flyvevåbnets bidrag til internationale operationer baseres på typespecifikke bidrag fra de enkelte wings, der dog kan samles i et større nationalt bidrag under ledelse af Expeditionary Air Staff. Bidragene støttes af logistiske enheder fra Combat Support Wing.

Det i forliget fastsatte ambitionsniveau for kapacitet til varetagelse af internationale opgaver udgør for hæren to større geografisk adskilte missionsområder med landmilitære kapaciteter svarende til ca 1.400 soldater. Hertil kommer bidrag til øvrige missioner – enkeltmandsudsendelser – svarende til ca. 100 soldater. Ambitionsniveauet for søværnet og flyvevåbnet er at kunne opretholde udsendte kapaciteter svarende til

[27] The Economic Community Of West African States.

[28] The Eastern Africa Standby Brigade.

[29] Forsvarets fremtidige evne til at bidrage til kapacitetsopbygning – herunder gennem FN – bliver behandlet i kapitel 7.

[30] Non-Governmental Organisations.

i alt ca. 500 soldater. Søværnets bidrag til internationale operationer kan indsættes i to separate geografiske områder. Flyvevåbnets bidrag kan også indsættes i to separate geografiske områder, om end flyvevåbnet kun kan yde fuld støtte til bidrag i et geografisk område.

Til støtte for international katastrofehjælp tages udgangspunkt i tidligere nævnte kapaciteter tilmeldt FN's register over Military and Civil Defence Assets (MCDA).

Forsvaret bidrager med stabspersonel og enheder til SHIRBRIG, herunder er Danmark tillige Host Nation for SHIRBRIG´s hovedkvarter placeret i Høvelte i Nordsjælland. Deltagerlandene i SHIRBRIG har på det 33. styregruppemøde (november 2008) med konsensus besluttet at udtræde af brigaden, herunder er det besluttet, at SHIRBRIG lukkes endeligt den 30. juni 2009. Deltagerlandenes manglende evne og vilje til at bidrage med styrker til brigaden og et heraf afledt faldende ambitionsniveau kombineret med den samlede ressourceanvendelse i forhold til resultater er baggrunden for beslutningen. SHIRBRIG har stoppet alle operative aktiviteter pr. 1. januar 2009. Støtte til African Capacity Building videreføres og overdrages til interesserede lande i første halvår af 2009. Denne periode bruges endvidere til erfaringsopsamling.

Hjemmeværnets bidrag til internationale operationer omfatter ansat personel, der udsendes på samme vilkår som gældende for forsvaret. Frivillige medlemmer udsendes af de operative kommandoer efter indgåelse af kontrakt med disse. Senest er der efter aftale med Hærens Operative Kommando indledt en forsøgsperiode på to år, hvor hjemmeværnet opstiller og uddanner hjemmeværnsenheder af delingsstørrelse til varetagelse af bevogtningsopgaver i internationale operationer. Hærens Operative Kommando har opstillet uddannelseskravene og godkender samt udsender disse enheder.

Forsvaret vil ved udgangen af 2009 have etableret en struktur, der vil kunne udsende kapaciteter svarende til 2.000 soldater under ovennævnte forudsætninger. Opgaveløsningen på dette område har dog hidtil været præget af, at forudsætningerne for den etablerede struktur er ændret signifikant siden 2004. Disse vilkår påvirker forsvarets aktuelle og konkrete evne til at udsende styrker i internationale operationer. Endvidere har forsvaret haft vanskeligt ved at fastholde personel, hvilket yderligere har udfordret opgaveløsningen.

Overordnet Opgave 5: Andre opgaver

Forsvaret skal efter forsvarsministerens nærmere bestemmelse og forhandling med

vedkommende ministre kunne løse andre opgaver. Forsvarets "andre opgaver" falder sædvanemæssigt inden for et meget bredt spektrum, og har det til fælles, at opgavernes løsning enten er en hensigtsmæssig følge af den virksomhed, som det militære forsvar i øvrigt udfører, eller er et udtryk for, at samfundets civile ressourcer på det pågældende område ikke er tilstrækkelige eller ikke er så egnede som forsvarets ressourcer. Ud fra en kapacitetsbetragtning kan de således inddeles i opgaver der løses som en integreret del af militær opgaveløsning; opgaver der medfører et højere aktivitetsniveau for militære kapaciteter; samt opgaver der løses med kapaciteter dedikeret til den civile opgave. Opgaven løses primært under anvendelse af operative kapaciteter fra alle værn, herunder hjemmeværnet.

Til ammunitionsrydning opretholdes i hæren en struktur med henblik på løsning af ammunitionsrydningsopgaven på Amager fælled og støtte til politiet med ammunitionsrydning (et ammunitionsrydningscenter i Jylland og et ammunitionsrydningscenter på Sjælland med bomberyddere på 15-60 min. beredskab). Søværnet opstiller en maritim rydningskapacitet (to minørhold ved henholdsvis Kattegats marinedistrikt og Bornholms marinedistrikt på en times beredskab), der udover rydning for forsvaret også yder støtte til andre myndigheder, f.eks. på Skallingen ved Esbjerg.

Eftersøgnings- og redningstjenesten i Danmark ledes og koordineres af Joint Rescue Coordination Centre (JRCC). Udover de under overordnet opgave 2 (suverænitets- og myndighedsopgaver) nævnte kapaciteter opretholdes eftersøgnings- og redningstjenestens beredskab (SAR-beredskab[31]) med tre helikoptere på døgnberedskab. Under særlige vejrforhold etableres endvidere et SAR-beredskab på Bornholm (erfaringsmæssigt ca. 30 dage pr. år). Endvidere bidrager de under overordnet opgave 2 oplistede operative maritime kapaciteter til opgaveløsningen.

Den dedikerede havmiljøovervågning gennemføres af flyvevåbnet med inspektionsfly af typen Challenger med særligt overvågningsudstyr (500 flyvetimer pr. år). Søværnets maritime kapaciteter bidrager også her til opgaveløsningen.

Med henblik på den maritime forureningsbekæmpelse opretholder søværnet to beredskabsbelagte miljødivisioner med tilhørende enheder af henholdsvis Gunnar Thorson–klassen og Marie Miljø–klassen. To miljøbekæmpelsesfartøjer er kontinuerligt på en times varsel; to miljøbekæmpelsesfartøjer er kontinuerligt på 16 times varsel. Herudover kan søværnets øvrige enheder samt Marinehjemmeværnets enheder indsættes som støtte.

[31] Search and Rescue-beredskab.

Til støtte for skibsfarten kan der indsættes to isbrydere af Danbjørn-klassen samt en isbryder af Thorbjørn-klassen. I perioden 15. december til 31. marts er der en isbryder på 48 timers beredskab samt to isbrydere på femdøgns beredskab.

Maritime Assistance Service er placeret ved Søværnets Operative Kommando og fungerer som centralt kontaktpunkt mellem skibsfarten og danske myndigheder, herunder kommunikation og støtte til skibsfarten. I Korsør er der oprettet et VTS (Vessel Traffic System) center, som har til opgave at overvåge skibstrafikken gennem Storebælt. I forbindelse med opgavens udførelse rådes der i Storebælt over et hurtigtgående fartøj, der anvendes som afvisningsfartøj. I samarbejde med svenske myndigheder er der, som pilotprojekt, iværksat undersøgelser omkring oprettelse af et tilsvarende center ved Øresund.

Søopmåling udføres under ledelse af Farvandsvæsenet. Søopmåling er sæsonbetonet til gennemførelse i perioden fra foråret til efteråret og søværnet stiller to mindre enheder til rådighed for søopmålingen i Danmark samt to enheder til rådighed for søopmålingen i Grønland. Enhederne bemandes med personel fra såvel søværnet som Farvandsvæsenet. Enhederne er af Holm-klassen og af typen SKA- og O-både (enheder der specielt er udrustet til opgavens formål).

Forsvaret samarbejder med og støtter det øvrige totalforsvar. Af aftale om forsvarets ordning 2005-2009 af 10. juni 2004 fremgår, at totalforsvaret styrkes ved, at der etableres en totalforsvarsstyrke på ca. 12.000 soldater, som har gennemgået en værnepligtuddannelse af ca. 700 timers varighed på fire måneder.

Forsvaret løser opgaver i relation til kongehuset og ceremoniel, idet hæren yder støtte til bevogtning af de kongelige slotte og palæer mv. med Vagtkompagni og Hesteskorte, mens søværnet stiller Kongeskibet Dannebrog til rådighed for søværts transport.

Transport af VIP udføres med Challenger fly (planlægningsgrundlag 300 timer årligt), C-130 og forsvarets helikoptere.

Forsvaret og hjemmeværnet yder endvidere almindelig og særlig hjælp til politiet (inklusiv støtte fra Jægerkorpset og støtte med to helikoptere på 60-90 min. beredskab), hjælp til SKAT og hjælp til andre civile myndigheder (eksempelvis sygetransporter og sneberedskab). Det nationale biologiske beredskab støttes med et hold specialister fra hæren, der skal kunne møde ved Center for Biologisk Beredskab inden for en time.

Ved Grønland og Færøerne udføres der fiskeriinspektion, søopmåling, koordination af

eftersøgnings- og redningstjeneste ved Grønland, støtte til eftersøgnings- og redningstjeneste ved Færøerne, maritim miljøovervågning og -håndhævelse ved Grønland, samt katastrofehjælp, assistance til civile myndigheder og bistand til lokalsamfund. Hertil anvendes kapaciteter, der er allokeret til overvågnings- og suverænitetshævdelse jævnfør overordnet opgave 2.

Overordnet Opgave 6: Styrkeproduktion

Forsvaret skal råde over styrker af hæren, søværnet og flyvevåbnet, hvis størrelse, kampkraft, udholdenhed, mobilitet og fleksibilitet gør det muligt at løse de overordnede opgaver 1 til 5. Forsvaret skal opretholde indsættelsesevnen ved enheder, således at disse indenfor det fastlagte beredskab kan indsættes i løsningen af de øvrige overordnede opgaver.

Opretholdelse af indsættelsesevnen omfatter opstilling og opretholdelse af relevante operative enheder i overensstemmelse med de politisk fastsatte rammer. En del af dette er selve styrkeproduktionen og den deraf følgende uddannelses- og øvelsesvirksomhed.

Forsvaret opstiller på den baggrund den tidligere beskrevne kommando- og styrkestruktur.

Dansk forsvars økonomiske ressourcer og udnyttelse heraf i sammenligning med andre relevante lande

NATO udarbejder en årlig statistisk opgørelse af de nationale forsvarsbudgetters størrelse og sammensætning, samt af NATO landenes internationale engagement. De nedenstående tal er baseret på oplysninger fra den seneste udgave af NATO statistiske oplysninger, med tal fra 2007. De svenske tal er dog taget fra tilsvarende statistisk materiale fra EU.

Det skal understreges, at sammenligninger mellem landene på de enkelte parametre er forbundet med betydelig usikkerhed, da NATO's opgørelsesmetode baserer sig på data fra de enkelte lande, der ikke nødvendigvis er helt sammenlignelige. Endvidere skal sammenligningerne tages med forbehold som følge af de strukturelle betingelser, der gælder for de enkelte landes forsvarsbudgetter, herunder hvorvidt de enkelte forsvar eksempelvis gennemgår omstillingsprocesser mv.

Landene i nedenstående statistiske materiale er dels udvalgt blandt de lande, vi opererer sammen med (Nederlandene, Storbritannien, Canada og Frankrig), dels vores nordiske naboer (Norge og Sverige).

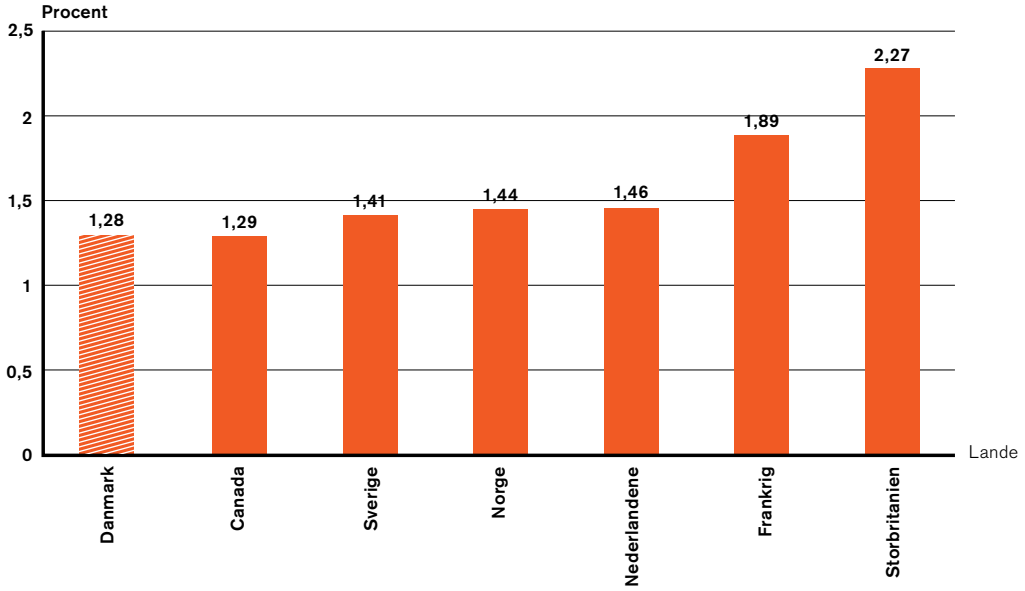

Figur 3.6. Udvalgte landes forsvarsbudgetter i forhold til BNP (i procent - 2007).
Kilde: Forsvarskommissionens egne tal på baggrund af EU og NATO statistik.

NATO landenes forsvarsbudgetter opgøres traditionelt som en procentdel af bruttonationalproduktet (BNP), hvor Alliancens målsætning er, at medlemslandene anvender 2 % af BNP på forsvarsbudgettet.

Som det fremgår af ovenstående figur ligger Danmark – med 1,3 % – i den nedre del for så vidt angår forsvarsbudgettets andel af BNP. Det skal bemærkes, at gennemsnittet i NATO ligger lidt over 1,5 %. Forsvarsbudgettets andel af BNP har for flere lande, herunder Danmark, været faldende gennem de seneste år.

Et forsvarsbudget er et udtryk for det input, det enkelte land lægger i deres forsvar. Landets evne til at deltage i internationale operationer betragtes på tilsvarende vis som en af output-parametrene.

NATO's målsætning for medlemslandenes evne til at opretholde udsendte kapaciteter i internationale operationer er, at 8 % af et lands hærstyrker skal kunne opretholdes

udsendt. Samtlige seks NATO lande i denne analyse opfyldte denne målsætning i 2007 – eksempelvis var Danmarks andel af udsendte hærstyrker på 9,42 %.

Der findes ikke tilsvarende målsætninger for søværn eller flyvevåben, hvorfor NATO's målsætning ikke giver det komplette billede. Selvom disse bidrag ofte ikke er mandskabskrævende, findes det mere relevant at se på andelen af udsendte soldater fra alle værn i forhold til hele forsvarets militære struktur.

Nedenstående figur viser, at Danmark ligger forholdsvist højt på andelen af aktuelt udsendte soldater i forhold til det samlede antal soldater, når der sammenlignes med operationspartnerne, hvor det kun er Storbritannien, der overgår Danmark.

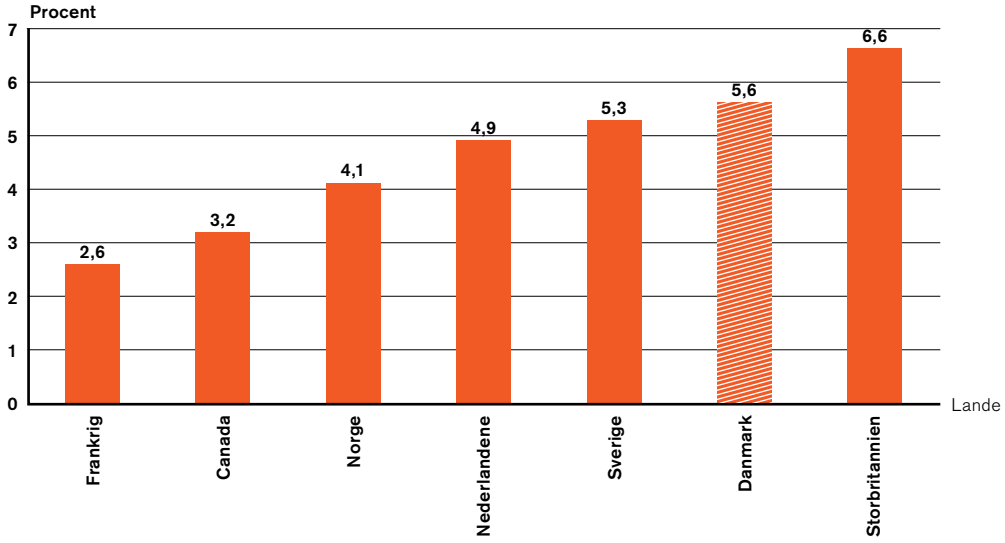

Figur 3.7. Udsendte soldater i forhold til samlet antal soldater (i procent - 2007).
Kilde: Forsvarskommissionens egne tal på baggrund af EU og NATO statistik.

Et tilsvarende billede gør sig gældende, hvis man ser på forholdet mellem befolkningens størrelse og antallet af udsendte soldater, hvor det kun er Storbritannien, der overgår Danmark.

Antal udsendte soldater pr. mio. indbyggere

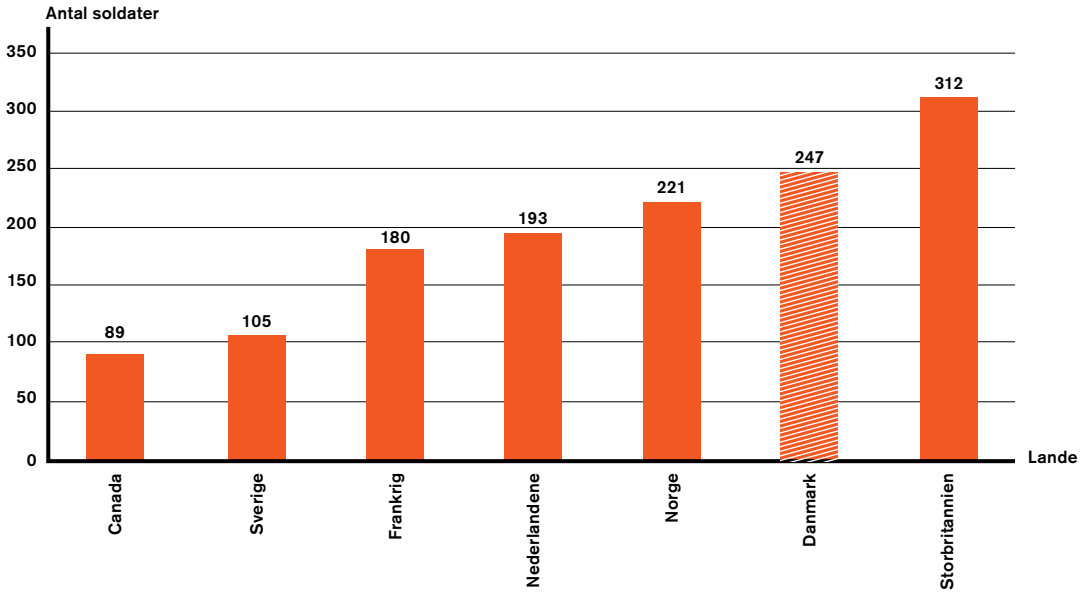

Figur 3.8. Udsendte soldater i forhold til befolkningens størrelse (pr. mio. indbyggere - 2007).
Kilde: Forsvarskommissionens egne tal på baggrund af EU og NATO statistik.

Den årlige statistiske opgørelse af de nationale forsvarsbudgetters størrelse og sammensætning samt af NATO landenes internationale engagement viser, at Danmark tilhører den gruppe af nationer, der målt i forhold til bruttonationalproduktet anvender færrest ressourcer på forsvarsbudgettet (input parameter). Endvidere viser opgørelsen, at Danmark samtidig er i den gruppe af NATO-lande, der hvad angår evnen til at bidrage til internationale operationer (output parametre) er højt placeret.

NATO har bl.a. i forbindelse med den seneste vurdering af den danske forsvarsplanlægning – i juni 2007 – anbefalet, at forholdet mellem et relativt lavt input og højt output bør adresseres i forbindelse med den fremadrettet danske forsvarsplanlægning for at sikre det nuværende internationale engagement og den tilhørende transformation:
….However, the increasing demands of ongoing and future operations and the necessity to refurbish equipment which has been used extensively on operations, are likely to generate additional funding requirements.

Værnepligten

Den nuværende værnepligtsordning blev indført i indeværende forlig. Værnepligten blev i den forbindelse omlagt til en fire måneders (ca. 700 timer) basisuddannelse. Uddannelsen sætter de værnepligtige i stand til at løse samfundsrelaterede opgaver i forbindelse med større kriser eller katastrofer. Værnepligten skal endvidere danne grundlag for rekruttering til forsvaret, bidrage til varetagelse af opgaver af ceremoniel karakter og opgaver for kongehuset samt bidrage til forsvarets forankring i det danske samfund. Basisuddannelsen i forsvaret gennemføres med støtte fra hjemmeværnet, redningsberedskabet og politiet.

Værnepligtige, der har gennemført basisuddannelsen, og ikke fortsætter på en uddannelse i forsvaret, overføres til forsvarets totalforsvarsregister, hvorfra de kan indkaldes i forbindelse med større kriser eller katastrofer. De er forpligtet til inden for de første tre år efter basisuddannelsen at være til rådighed i op til tre måneder for løsning af denne type opgaver for det danske samfund, såfremt forsvarets stående styrker, det statslige redningsberedskab og hjemmeværnet ikke er tilstrækkelige. Denne styrke sikrer således, at samfundet råder over tilstrækkelig kapacitet til at imødegå trusler mod Danmark og større katastrofer. Værnepligtsordningen og antallet af indkaldte værnepligtige er dimensioneret til at opbygge en kapacitet på 12.000 mand, der kan indsætte en styrke på 6.000 mand i to på hinanden følgende tre måneders periode. Som tidligere nævnt opstiller hjemmeværnet den nødvendige regionale føringsstruktur til indsættelse af styrken.

Ved særordninger indkaldes værnepligtige til Kongeskibet Dannebrog, Den Kongelige Livgarde i Høvelte og til Hesteskadronen ved Gardehusarregimentet i Slagelse til varetagelse af ceremonielle opgaver. Disse værnepligtige indkaldes i henholdsvis ni, otte og tolv måneder.

Årligt indkaldes ca. 5.500 værnepligtige til hæren, ca. 550 værnepligtige til søværnet og ca. 450 værnepligtige til flyvevåbnet. Dette svarer til ca. 2.200 årsværk, hvoraf 390 anvendes til ovennævnte særordninger.

Uforudset personelafgang i forsvaret betyder, at der for tiden ikke rådes over det nødvendige antal instruktører i uddannelsesenhederne eller instruktører med den ønskede erfaring. På trods af dette er det lykkes at gennemføre tilfredsstillende uddannelse af de værnepligtige. Med henblik på at forbedre situationen har forsvaret bl.a. iværksat tiltag til at øge antallet af elever på de grundlæggende sergentuddannelser samt indførelse af en ny reserveofficersuddannelse.

Udover opbygning af denne kapacitet hverves der blandt værnepligtige personel til forsvarets reaktionsstyrkeuddannelse med eventuelt efterfølgende udsendelse i internationale operationer samt til forsvarets øvrige uddannelser. Det er gennem hele forligsperioden lykkedes at rekruttere mere end de 20 % årligt, der var opstillet som mål for at kunne dække forsvarets behov særligt i relation til udsendelse af styrker i internationale operationer.

Det kan konstateres, at det ikke har været muligt at dække behovet inden for en række fagspecialer alene gennem værnepligten, ligesom rekruttering fra værnepligten ikke til fulde har formået at holde trit med personelafgangen og samtidig opbygge forsvarets stående styrker. Der er derfor blevet iværksat en række supplerende tiltag, herunder uddannelser til især faglige specialer og indførelse af konstabelelevuddannelser.

Hæren gennemfører en samlet reaktionsstyrkeuddannelse med det formål at uddanne enheder med kontraktansatte reaktionsstyrkesoldater forud for en international operation. Uddannelsen har et samlet forløb af otte måneders varighed, idet soldater, der har gennemført hærens basisuddannelse, tegner kontrakt om gennemførelse af reaktionsstyrkeuddannelsen og gennemfører denne sammen med det til missionen udpegede faste personel. Uddannelsen gennemføres principielt i samme organisation og med samme materiel, som enheden vil få under selve udsendelsen ud fra konceptet "train as you fight". Standarduddannelsesforløbet indebærer, at der indledningsvis i uddannelsen er tyngde i indlæring af kampfærdigheder og opgaveløsninger med lav kompleksitet. Senere i uddannelsesforløbet skiftes der gradvist fokus til opgaver med højere kompleksitet i opgaver og operationsmiljø. Uddannelsen afsluttes med missionsspecifikke opgaver. Uddannelsen foregår i regi af en bataljon, der opstilles i 2. Brigade. Funktionsuddannelse af den enkelte soldat og indledende enhedsuddannelse gennemføres decentralt ved de enkelte tjenestesteder, mens bataljonen forestår to større øvelser, hvor hele bataljonen samles i et øvelsesområde i en uge. Der gennemføres en afsluttende brigade-ledet øvelse i Oksbøl af ni døgns varighed, hvor enhederne certificeres og klarmeldes til udsendelse.

For personel, der tegner en kontrakt med søværnet om en reaktionsstyrkeuddannelse gennemfører en uddannelse, der er bygget op af en grunduddannelse af ca. fem ugers varighed, en funktionsuddannelse som gennemføres på skoler, idet uddannelserne er funktionsafhængig samt enhedsuddannelsen som gennemføres på tjenestestedet eller skibet.

I flyvevåbnet gennemføres funktionsuddannelse og dele af uddannelsen, som kan henledes til reaktionsstyrkeuddannelse, ved de operative wings (ammunitionshjælper, be-

vogtningsassistent, sygehjælper, flymekanikerlærling mv.). Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole forestår enkeltelementer af fag (f.eks. bevogtningsassistentkursus). Enhedsuddannelsen gennemføres på skoler samt ved træning og øvelsesvirksomhed i den pågældende wing.

I forbindelse med den nye værnepligtsordning overgik ansvaret for sessionerne fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet til Forsvarsministeriet. Sessionerne blev erstattet af "Forsvarets Dag", hvor formålet er at udbrede kendskabet til forsvaret, styrke rekrutteringen og opfylde forsvarets behov for unge til aftjening af værnepligt. De sessionssøgende mænd får derfor samtidig med sessionsbehandlingen en bred orientering om uddannelsesmulighederne i forsvaret og mulighed for at indgå aftale om frivillig værnepligtstjeneste eller anden uddannelse i forsvaret. Alle unge kvinder bliver inviteret til at deltage i Forsvarets Dag.

Ca. 20 % af de årligt ca. 19.000 sessionssøgende og egnede eller begrænset egnede unge mænd melder sig frivilligt til aftjening af værnepligt. Forsvarets Dag har endvidere medvirket til, at antallet af kvinder, der ansættes på værnepligtslignende vilkår, er fordoblet. De reelt frivillige værnepligtige mænd og kvinder vurderes således at udgøre ca. 4.400 eller ca. 60 % af forsvarets og redningsberedskabets samlede behov.

Forsvaret gennemfører løbende spørgeskemaevaluering af de værnepligtiges opfattelse af basisuddannelsen. Generelt er resultaterne positive og relativt ens for de tre værn. For emnerne omgangsformer, virksomhedskultur og pædagogik er målingerne meget positive; basisuddannelsens høje aktivitetsniveau, der indebærer tidspres og fysisk træthed, opleves af flertallet som motiverende. Dertil konstateres en positiv udvikling i løbet af uddannelsesholdene, der indikerer, at uddannelsesenhederne drager nytte af de opnåede erfaringer.

Erfaringer fra operationer

Forsvaret har siden den seneste forsvarskommission i 1997 deltaget i ca. 20 forskellige internationale operationer. Flere af disse har været i det fulde spektrum af operationer indeholdende elementer af de tre nævnte opgavetyper.

Under de indledende kampe i Afghanistan, der fulgte efter terroranslagene mod USA den 11. september 2001, deltog Danmark med specialoperationsstyrker og transportfly. Danske hærenheder, kampfly og transportfly har senere deltaget i operationer i Afghanistan. Under de indledende operationer mod Irak, der blev påbegyndt i marts 2003,

deltog Danmark i maritime operationer i Den Persiske Golf.

Stabiliseringsoperationer har især omfattet indsættelser på Balkan, i Afghanistan og i Irak af blandt andet bataljonskampgrupper fra hæren. Hertil kommer indsættelser andre steder i Mellemøsten samt i og ved Afrika.

Forsvaret har deltaget i internationale maritime operationer i bl.a. Middelhavet, den Persiske Golf, det Indiske Ocean og senest i Aden-bugten som leder af og deltager i en international flådestyrke, der opererer ved Afrikas Horn med henblik på at skabe maritim sikkerhed i området, herunder bekæmpelse af piratvirksomhed.

Søværnets helikoptertjeneste har i perioden været indsat i internationale operationer i Middelhavet ombord på en tysk enhed samt deltaget i indsatsen mod pirateri i det Indiske Ocean.

Specialoperationsstyrkerne har derudover været efterspurgt til bl.a. specialstyrkeoperationer i Afghanistan og personbeskyttelseshold i Bagdad og Basra.

Forsvarets kampfly (F-16) var under operation Allied Force over Kosovo primært indsat i en luftforsvarsrolle, mens de under Operation Enduring Freedom (OEF) i Afghanistan primært var indsat mod mål på jorden. Yderligere skal det nævnes, at danske F-16 fly tillige i perioder varetager suverænitetshævdelsen i luftrummet over Baltikum (Baltic Air Policing) og over Island.

Forsvaret har modificeret observationshelikoptere af typen Fennec med henblik på at kunne støtte hærens styrkebidrag i Irak såvel som Afghanistan. Kapaciteten medvirker bl.a. til at advare om trusler i forbindelse med kolonners bevægelser på veje eller i terræn.

Forsvarets transportfly har jævnligt været indsat i rammen af NATO's International Security Assistance Force (ISAF) i Afghanistan. Endvidere var et kombineret C-130 og gods- og passagerhåndteringshold udsendt i den indledende fase af Opreation Enduring Freedom (OEF) samt i rammen af FN's hjælpemission i Irak United Nations Assistance Mission for Iraq (UNAMI) fra en base i Kuwait. Herudover har transportflyene været indsat til støtte i forbindelse med tsunamien i Indonesien og jordskælvskatastrofen i Pakistan. Transportflyene deltager kontinuerligt i deployering og genforsyning af udsendte styrkebidrag. Ét transportfly er konstant på beredskab med henblik på evakuering af syge og sårede. Samtidig har der været en stigende efterspørgsel efter indsættelse af taktiske transportfly og helikoptere i operationsområder med store in-

terne afstande og ringe infrastruktur, hvorfor danske transportfly og lastehold søges indsat i missionsområdet.

Forsvaret har jævnligt udsendt jordpersonel til lufthavne – bl.a. til Manas i Kirgisistan, i Kabul og Kandahar i Afghanistan, herunder radarenheder.

Forsvaret har derudover gennemført støtteoperationer i forbindelse med naturkatastrofer, eksempelvis i det fjerne østen samt som led i det fulde spektrum af operationer, indeholdende operationer fra alle tre nævnte opgavetyper.

Selv hvor der overordnet har været tale om stabiliseringsoperationer, har der været et overvejende islæt af kamphandlinger. Både i Afghanistan og Irak har operationerne haft karakter af oprørsbekæmpelse med periodevise højintensive kamphandlinger, mens der på Balkan og i Afrika har været tale om mere lavintensive operationer, herunder kontrol med større optøjer samt adskillelse af stridende parter.

Modstanderne i Irak og Afghanistan har i voksende omfang anvendt asymmetrisk krigsførelse, der har medført et behov for løbende tilpasninger af danske enheders taktikker, teknikker og procedurer, herunder et bredere spektrum af beskyttelsesforanstaltninger.

Indsættelserne i klimazoner og terræn, der afviger væsentligt fra danske forhold, har medført behov for at modificere og nyanskaffe materiel, der kan tåle ekstreme påvirkninger fra varme, kulde, bjerge, stenørken, marskområder mv.

Truslen i missionerne er primært kommet fra direkte og indirekte beskydning med håndvåben og mandbårne raketdrevne granater, vejside- og selvmordsbomber. Til imødegåelse heraf har forsvaret måtte anskaffe nye materieltyper som eksempelvis UAV[32] til indhentning af efterretninger, materiel til elektronisk opklaring og elektronisk beskyttelse mod den øgede asymmetriske trussel. Af hensyn til personellets beskyttelse har forsvaret måtte øge pansringen af køretøjer og introducere nye forbedrede fragmentationsveste mv. Logistiske enheder udrustes i stigende omfang med pansrede lastvogne, idet disse enheder ofte er målet for modstanderne grundet deres lettere bevæbning i forhold til egentlige kampenheder. Indførelsen af infanterikampkøretøjer vil medføre,

[32] Unmanned Aerial Vehicle.

at forsvaret for første gang kommer til at råde over egentligt panserinfanteri. Disse forventes introduceret ved den danske bataljonskampgruppe i Helmandprovinsen primo 2010 og vil medføre en væsentlig forøgelse af bataljonskampgruppens mobile ildkraft.

Sikkerhedsskabelsen er en forudsætning for, at situationen på længere sigt kan stabiliseres i konfliktområderne. De vigtigste elementer i sikkerhedsskabelsen har været uddannelse af lokale sikkerhedsstyrker og støtte til genopbygning, herunder medvirken til regeringsførelse ved at støtte lokale byråd og lignende.

Med indeværende forlig kom der øget fokus på samtænkning af danske militære og civile indsatser, hvilket bl.a. har medført en styrket overordnet koordination af den samlede indsats i missionsområderne og desuden har ført til et samarbejde om de lokale genopbygningsindsatser mellem forsvarets enheder og rådgivere udsendt af Udenrigsministeriet.

Udviklingen inden for stabiliseringsoperationer og oprørsbekæmpelse har ført til opstilling af nye kapaciteter som eksempelvis hold til uddannelse af lokale sikkerhedsstyrker eller enheder til støtte for lokal genopbygning. Disse er blevet opstillet fra gang til gang ved at omskole eller dobbeltuddanne eksisterende enheder eller ved at sammensætte nye kapaciteter af fast personel fra alle tre værn (med støtte fra hjemmeværnet), støttestrukturen samt kontraktansat reservepersonel. Et andet eksempel er hold til personbeskyttelse (protection teams) af bl.a. personer udsendt af Udenrigsministeriet; denne opgave blev indledningsvis løst af specialoperationsstyrker og militærpoliti fra alle tre værn samt særligt uddannede enheder fra hjemmeværnet, men der bliver nu uddannet egentlig dedikerede enheder.

Indsættelse i stabiliseringsoperationer i fremmede kulturer har medført store krav til det udsendte personels kulturforståelse, kendskab til folkeretten og regler for magtanvendelse samt diplomatiske evner. Danske soldater har vist at kunne håndtere disse forhold i kraft af de kompetencer, som de har erhvervet gennem deres opvækst, skolegang og den målrettede, missionsspecifikke uddannelse, som de gennemgår før udsendelse.

De internationale rammer for de danske indsættelser har dels været FN og NATO, dels koalitioner, hvilket har betydet samarbejde med en række forskellige nationer. At dette militære samarbejde er muligt skyldes først og fremmest, at der anvendes fælles doktriner og standarder, som er et resultat af mere end 50 års standardiseringsarbejde i NATO.

I forbindelse med forsvarets internationale operationer opretholdes altid en dansk kommandokæde til den ansvarlige operative kommando i Danmark, som sikrer at styrkebidraget anvendes inden for det givne mandat. Danske enheder fungerer dog normalt som en integreret del af internationale formationer, eksempelvis multinationale land-, sø- og luftkomponenter i værnsfælles styrker.

Ud over deltagelse i internationale operationer har Danmark siden 2003 deltaget i NATO Response Force (NRF). De danske bidrag har været fra alle tre værn samt personel fra hjemmeværnet. Som det hidtil største bidrag har Danmark til NRF-14 i første halvår af 2010 tilmeldt Danske Divisions stab med tilhørende føringsstøtteenheder (i alt ca. 840 mand inklusiv personel fra søværnet, flyvevåbnet og hjemmeværnet) med henblik på at kunne virke som styrkens landhovedkvarter.

Indsættelserne fjernt fra Danmark har medført behov for at kunne transportere enheder og materiel og kunne genforsyne dem over store afstande ved anvendelse af såkaldt strategisk løftekapacitet. Opgaverne er blevet løst med Roll On - Roll Off skibe, som søværnet har indchartret i det såkaldte ARK-projekt, samt med transportfly fra flyvevåbnet eller ved at leje transport på udenlandske militære eller civile transportfly.

Der er årligt afsat 900 mio. kr. (prisniveau 2005 – svarende til 962 mio. kr. i prisniveau 2008) på finanslovens § 35 til de nettomerudgifter, der er direkte relaterede til deltagelse i internationale operationer, herunder udgifter til missionsspecifik uddannelse, forøgede lønudgifter, merforbrug af brændstof, reservedele og ammunition samt udgifter til udsendelse og hjemtagning af styrkebidrag samt oprettelse, drift og afvikling af lejre. Disse nettomerudgifter har været stigende i de senere år.

Forsvaret har i indeværende forlig tillige finansieret udgifter til internationale operationer ved at trække på forsvarets driftsramme, herunder på forsvarets mindreforbrug af lønsum, afsat på finanslovens § 12.

Figur 3.9 viser udviklingen i de nettomerudgifter i forbindelse med internationale operationer, der er afholdt på finanslovens § 35. Den stiplede linje markerer det årlige afsatte beløb på 962 mio. kr. (i prisniveau 2008). Det skal bemærkes, at tallene for 2008 og 2009 i nedenstående figur er baseret på forsvarets prognose for deltagelse i internationale operationer.

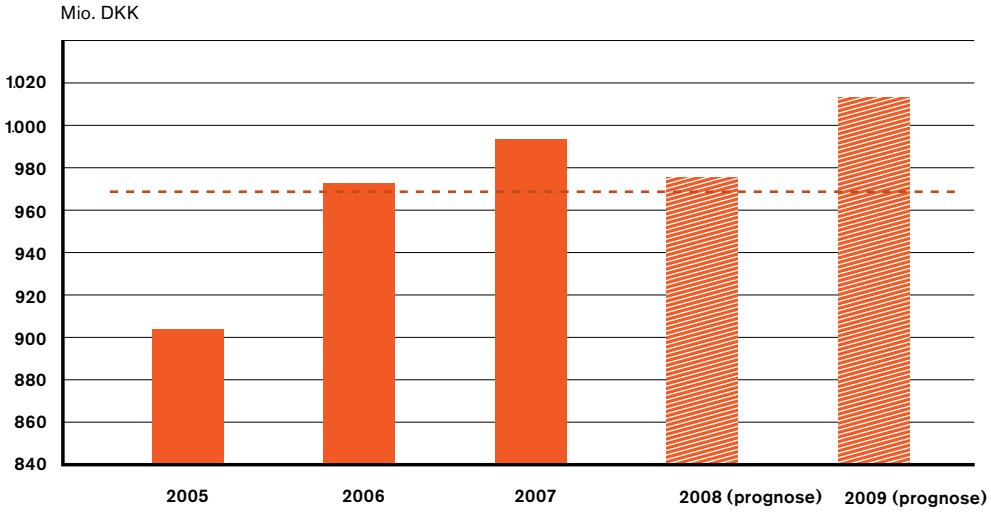

Figur 3.9. Udviklingen i nettomerudgifter i forbindelse med internationale operationer afholdt på finanslovens § 35. Den stiplede linje markerer det årlige afsatte beløb på 962 mio. kr. (prisniveau 2008).
Kilde: Forsvarsministeriet.

I indeværende forligsperiode er det stigningen i de økonomiske udgifter til den igangværende operation i Afghanistan, der er den mest markante udvikling i forsvaret nettomerudgifter i forbindelse med internationale operationer. En markant stigning, der – udover at styrkebidraget er blevet større – primært skyldes de udfordrende operationsvilkår i missionen samt de forøgede omkostninger til lufttransport.

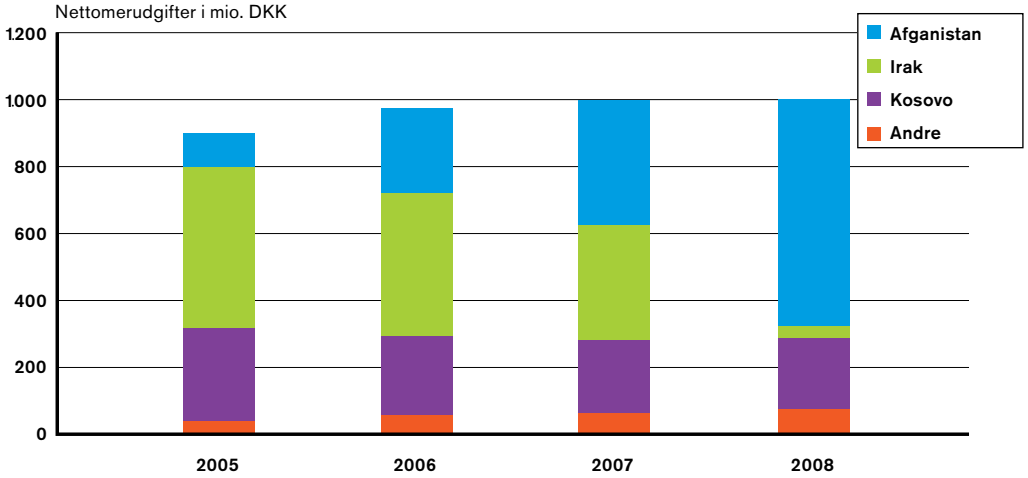

Figur 3.10. Fordelingen af nettomerudgifter på operationsområde (prisniveau 2008).
Kilde: Forsvarsministeriet.

Ændrede vilkår for forsvarets internationale opgaveløsning

Forsvarets struktur skal, som tidligere nævnt, ses i sammenhæng med de opgaver, som forsvaret løser. Dermed bliver de præmisser og vilkår der lå til grund for dimensioneringen af forsvaret ved indgåelse af aftale om forsvarets ordning 2005-2009 af 10. juni 2004, samt ikke mindst udviklingen af disse, afgørende for beskrivelsen af forsvarets aktuelle situation. Vilkårene i forbindelse med forsvarets internationale operationer har generelt forandret sig markant siden indgåelse af indeværende forlig. Ændringerne i vilkårene skyldes primært den ændring af truslernes karakter, truslernes uforudsigelighed, den højere intensitet i missionerne, det større antal af – og afstand til de internationale operationer samt den store spredning af styrkebidragene inden for de enkelte missionsområder.

Forsvarets enheder indgår i forbindelse med internationale operationer generelt i en multinational ramme, hvor interoperabilitet er afgørende for operativ succes. En indsat enhed skal samtidig kunne løse opgaver inden for alle opgavetyper, herunder skal enheder kunne virke parallelt i stabiliserings- og støtteoperationer samt indsættelse i kamp.

Truslernes karakter

Det asymmetriske miljø, hvori forsvarets enheder bliver indsat – det være sig på land, til søs eller i luften – betyder, at truslernes karakter kan skifte fra dag til dag og fra område til område. Truslerne vil endvidere sjældent alene være rettet direkte mod enheder i kamp, men også mod sårbare enheder eller enkeltpersoner – som f.eks. enheder under forskydning i operationsområdet, under arbejde i det lokale civilsamfund, eller under ophold i lejr. Truslen mod enheder til søs kan være tilsvarende asymmetriske angreb i form af små speedbåde, der i høj hastighed udfører angreb på sårbare enheder eller enheder med høj signalværdi. Fly og helikoptere oplever den asymmetriske trussel fra især mandbårne våbensystemer, der kan gemmes blandt civilbefolkningen eller bag i en bil, hvorved truslen kan opstå meget hurtigt fra uventet kant og derfor være svære at forudsige eller nedkæmpe.

Konsekvensen af disse asymmetriske trusler er, at enheder generelt har behov for at opretholde et højt beredskab, selv i områder, der opfattes som sikre i en konventionel militær forstand. Samtidig stilles der store krav til enhedernes selvbeskyttelse overalt i missionsområdet, herunder også evnen til at kunne nedkæmpe eller undvige truslen, samt evnen til at skelne truslen fra det almindelige civile normalbillede.

Den forøgede intensitet i missionerne

Danske enheder har i de senere år oplevet en forøget intensitet i operationerne. Styrkeindsættelse sker ofte i områder, hvor truslen er meget høj. Enheder må ofte løse deres opgaver under kamp, og alle typer enheder bliver udsat for beskydning, miner, vejsidebomber og andre trusler. Truslen mod udsendte styrker vil i dag typisk være til stede i hele missionsområdet. De operative krav er derfor også øget ved enheder, hvor truslen hidtil har været forudsat begrænset, f.eks. ved logistiske enheder. Samtidig viser erfaringerne, at der under en stabiliserings- og genopbygningsmission vil være områder, der bærer præg af egentlig krigslignende tilstande. Som eksempel på dette kan nævnes, at danske enheder i det sydlige Afghanistan inden for rammerne af en stabiliseringsoperation må løse deres opgaver ved kamp. Denne type opgaver og operationsmiljø har øget de operative krav til enhedernes og den enkelte soldats uddannelse, våben og udrustning. Tillige har det øget behovet for pansrede køretøjer, samt øget behovet for rådighed over højteknologiske sensorer og effektivt kommunikationsmateriel.

De skærpede operationsvilkår og den øgede trussel mod enhederne fordrer desuden ikke blot bedre materiel ved udsendte enheder, men også at enhederne før udsendelse kan træne realistisk med materiel svarende til det, de udsendes med. Samtidig er der et stigende behov for nyanskaffelser og opdateringer som følge af modstanderens udvikling af nye kapaciteter og taktikker. Der er behov for at kunne udnytte nye teknologiske muligheder for at beskytte personel og materiel generelt. Endeligt er der et behov for, at operativt materiel til uddannelsesbrug i den hjemlige struktur svarer til materiellet i operationsområdet og indeholder relevant simulationsudstyr, som kan gengive vilkårene på kamppladsen.

Konsekvensen af den forøgede intensitet og ikke mindst tilstedeværelsen af trusler i hele missionsområdet er krav om maksimal beskyttelse af personellet, herunder ved ophold i lejr og under samarbejde med civile institutioner og myndigheder. Derudover sker der en markant større nedslidning af materiellet indsat i internationale operationer i forhold anvendelsen i den hjemlige struktur, som udgør en større økonomisk udfordring end tidligere antaget.

Afstanden til- og karakteren af geografien i missionsområderne

Danske enheder har i de seneste år været deployeret længere væk fra Danmark end tidligere. Samtidig har operationsmønstret med flere samtidige større bidrag i Kosovo, Irak, Afghanistan og Afrika samt den store geografiske spredning på især bidragene i Afghanistan oversteget det i indeværende forlig forventede operationsmønster for hæ-

ren, der var forudset til to større geografisk adskilte missioner. Det har ikke mindst kunnet mærkes på områder som kommunikation, logistik, ingeniører og militærpoliti, idet der er behov for sådanne specialer ved alle spredte enheder. Dette har medført en række strukturelle flaskehalse, der viser sig ved, at strukturen på specifikke områder er for lille i forhold til de faktiske opgaver, hvorved belastningen på personel og materiel bliver større end forudset. Den øgede spredning af de udsendte bidrag, kombineret med manglende eller dårlig infrastruktur i missionsområderne har desuden medført større behov for investeringer til lejre og logistik.

Den øgede spredning af forsvarets internationale engagement har samtidig medført en øget efterspørgsel på især lufttransportstøtte, der i de seneste år har opereret fra internationale lufthavne, etablerede baser i missionsområdet og fra primitive grusbaner. Der er således både efterspørgsel på strategisk transportkapacitet og for taktiske transportfly, der kan lande på primitive landingspladser samt efterspørgsel efter kapacitet til at oprette og drive sådanne landingspladser. Forsyningstjenesten og evnen til at få forsyningerne videre i operationsområdet har flere gange vist sig at være en dimensionerende faktor for operationer.

Konsekvenser af dette har været en større belastning af transportflysstrukturen samt sø- og landbaserede logistiske enheder. Derudover har transportflyskapacitetens evne til at kunne operere fra primitive flybaser, hvor dele af den lokale infrastruktur skal etableres ved styrkernes foranstaltning, været meget efterspurgt.

Generelt medfører indsættelse af danske styrkebidrag i f.eks. Afrika, Mellemøsten og Asien også, at danske enheder indsættes under stærkt varierede geografiske og klimatiske forhold. Indsættelserne i klimazoner og terræn, der afviger væsentligt fra danske forhold, har medført behov for at modificere og nyanskaffe materiel, der kan tåle ekstreme påvirkninger fra varme, kulde, bjerge, stenørken, marskområder mv.

Kapitel 4

Teknologi og materiel

Indledning

Dette kapitel giver en generel beskrivelse af materielanskaffelser til forsvaret, den teknologiske udvikling og forsvarets aktuelle materielsituation, herunder mangler på bl.a. reservedele, ammunition, drivmidler og uddannelsesmateriel. Beskrivelsen af forsvarets materielsituation bygger bl.a. på rapporten fra "Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007", der indgår som bilag til kommissionsberetningen. I forbindelse med den generelle gennemgang af forsvarets aktuelle materielstatus beskrives F-16 kampflyet specifikt inklusiv en vurdering af levetiden. Kapitlet sluttes af med at sammenligne det økonomiske niveau for danske materielanskaffelser i forhold til andre europæiske lande og NATO's målsætning, samt beskrive dansk forsvarsindustri og forsvarssamarbejde.

Kapitlet beskriver, hvorledes de ændrede operationsvilkår i internationale operationer påvirker materielsituationen. Kapitlet belyser overordnet det aktuelle ressourceforbrug på materielområdet, såvel som der gives en vurdering af det fremtidige ressourcemæssige behov på materielområdet.

Der indgår to kerneelementer i forsvarets evne til effektivt, sikkert og succesfuldt at kunne løse pålagte opgaver: Personel og materiel. Det ene fungerer ikke uden det andet. Da forsvaret, som beskrevet i kapitel 2, skal kunne løse opgaver over hele konfliktspektret stiller dette endvidere særlige krav – både til personel og materiel.

Da det operative miljø i internationale operationer er blevet mere komplekst og krævende, har det haft en direkte indvirkning på forsvarets behov for nyt materiel samt forbrug af reservedele og slid på eksisterende materiel.

Nye kampmetoder fra modstandere betyder, at forsvaret skal være rede til at tilpasse sig, herunder i forhold til uddannelse af soldater og besætninger samt i forhold til materiel. Deltagelse i internationale operationer igennem de seneste år har vist, at netop behovet for hurtig anskaffelse og indfasning af materiel er nødvendig for at løse opgaverne på forsvarlig vis. Prisen for ikke at kunne følge med udviklingen teknologisk og materielmæssigt kan i yderste konsekvens være tab af menneskeliv.

Generelt om materielanskaffelser til forsvaret

Forsvarets, herunder hjemmeværnets, behov for større materielanskaffelser samt opdatering og levetidsforlængelse af materiellet vurderes løbende. Planlægningen for den materielmæssige udvikling i forsvaret baseres bl.a. på de nationale og internationale

opgaver, som forsvaret skal kunne løse, og under hensyn til de teknologiske og økonomiske muligheder. Det er målet, at forsvaret kan levere helstøbte og relevante kapaciteter til den operative opgaveløsning, globalt og i hele konfliktspektret.

En politisk aftale om forsvaret indeholder traditionelt set en materielinvesteringsplan. Denne er udtryk for de materielmæssige behov, der på indgåelsestidspunktet ses at være i relation til anskaffelse af materiel inden for den aftalte økonomiske ramme. I den indeværende aftale om forsvarets ordning er der af større materielanskaffelser aftalt anskaffelse af bl.a. infanterikampkøretøjer, opklaringskøretøjer, pansrede patruljekøretøjer, bjærgningssystemer, ingeniørmateriel, tre patruljeskibe, et transportfly (C-130J Hercules) og fem marinehjemmeværnsfartøjer af 900 klassen.

En række faktorer, herunder ændrede opgaver, ændret operativt miljø og effektforøgelse ved nyt materiel, vil kunne begrunde, at nyt materiel skal anskaffes, og eksisterende materiel udfases eller opdateres.

Forsvarets planlægning for større materielanskaffelser omfatter bl.a. fastlæggelse af operative og tekniske krav til det enkelte materielsystem under hensyntagen til de konkrete tekniske og økonomiske muligheder. Materiellet skal optimalt set kunne anvendes til en så bred vifte af opgaver som muligt, herunder nationale opgaver, internationale operationer samt kollektive forsvarsopgaver i NATO-regi.

Som en konsekvens af at mange større materielanskaffelser kan være for store for et enkelt land, blev der i forbindelse med gennemførelsen af Prague Capabilities Commitment (PCC) processen i NATO undersøgt muligheden for at gennemføre disse projekter som multinationale projekter. Selve PCC processen er nu afsluttet, og de projekter, eksempelvis lufttankning og luftbåren overvågning, der ikke er afsluttet, forsøges gennemført som selvstændige projekter i NATO.

Kan de tekniske og operative krav opfyldes ved levetidsforlængelse eller modifikation af allerede eksisterende materiel, gennemføres dette, såfremt det er billigere end en nyanskaffelse – alle forhold taget i betragtning. Som hovedregel søges materielsystemer, der allerede er "hyldevarer", det vil sige færdigudviklede og i produktion, anskaffet. Dette forøger endvidere samarbejdsmulighederne i internationale operationer. Tilsvarende gør sig gældende, når anskaffelser gennemføres som fællesanskaffelser med andre lande. Egentlige udviklingsprojekter kan dog tilføre fordele, såfremt der skal opnås teknologiske fordele, f.eks. i forhold til øget beskyttelse mod vejsidebomber eller andre fordele såsom det tætte samarbejde med leverandørerne, der har resulteret i de fleksible støtteskibe og er videreført i forhold til de kommende fregatter.

Forsvarets opgaveløsning - operationernes og operationsvilkårenes indflydelse på materielområdet

Forsvarets operative virksomhed omfatter bl.a. internationale operationer i en global ramme og nationale operationer inden for hele rigsfællesskabets område, hvilket fordrer materielkapaciteter til løsning af opgaver både internationalt og nationalt. Alle forsvarets kapaciteter bør som følge heraf som udgangspunkt kunne anvendes både uden for landets grænser og i en national opgaveløsning.

Forsvarets nationale opgaver omfatter aktiviteter fra suverænitetshåndhævelse over eftersøgnings- og redningsopgaver til specifikke årstids- eller situationsafhængige opgaver i hele rigsfællesskabet. Fælles for de nationale opgaver er, at de typisk er veldefinerede, foregår i et kendt miljø og ofte indgår som en del af forsvarets langtidsplanlægning. Det betyder, at forsvarets og hjemmeværnets indsættelse i nationale opgaver for så vidt angår antallet af enheder, beredskab og dermed materiellets anvendelsesgrad er relativ forudsigelig. Nationale opgaver kan diktere særlige krav til materiellet, hvilket især gør sig gældende for det materiel, der anvendes i det nordatlantiske område, hvor de ofte ekstreme klimatiske forhold stiller særlige krav til materiellet. Interoperabilitet med øvrige aktører er også nationalt en forudsætning for smidig og effektiv opgaveløsning.

Som det er beskrevet i de foregående kapitler, så er forsvaret struktureret til at kunne indsætte operative kapaciteter globalt i det fulde opgavespektrum. Netop evnen til at kunne deltage i det fulde opgavespektrum har betydning for det materiel, som forsvaret råder over eller skal anskaffe. Til alle opgaver, herunder især i relation til deltagelse i internationale operationer, har forsvarets enheder behov for godt og moderne materiel, så personellet beskyttes bedst muligt, og der gives mulighed for en effektiv opgaveløsning.

De markante ændringer i vilkårene for forsvarets internationale engagement igennem de seneste år har haft en afsmittende effekt på hele materielområdet, herunder på behovet for nyt materiel, behovet for klimamodificering, modernisering og opdatering af eksisterende materiel, på nedslidningen af materiellet, på forbrug af reservedele og ammunition samt på behovet for materiel til uddannelse og træning.

Materiellets interoperabilitet, det vil sige materiellets mulighed for at virke sammen med andre landes materiel, især andre NATO-landes, er en særlig vigtig faktor. Specielt i internationale operationer indsættes danske enheder i større, multinationale rammer, hvor flere værn deltager. Det medfører stadig større krav til interoperabilitet, herunder

evnen til teknologisk at kunne samarbejde på tværs af nationer og værn. Høj grad af interoperabilitet er med til at øge beskyttelsen af personellet og muliggøre en effektiv opgaveløsning.

For hele opgavespekteret, nationalt og internationalt, gælder det, at den igangværende udvikling vedrørende netværksbaserede operationer[33] fremadrettet vil have væsentlig indflydelse for forsvarets struktur og opgaveløsning, og dermed også for materiellet. Udviklingen vedrørende netværksbaserede operationer fordrer, at forsvarets eksisterende kapaciteter skal kunne indgå i informationsnetværk, og at nyanskaffelser skal kunne kobles til relevante informationsnetværk. Forsvaret følger på dette område udviklingen i NATO, Storbritannien og USA for dels at sikre, at Danmark fortsat kan fungere som relevant samarbejdspartner, dels for at undgå risici ved udvikling af prototyper, der viser sig forkerte eller uforholdsmæssig dyre.

Den teknologiske udvikling

Generel udvikling

Den generelle teknologiske udvikling indebærer, at den operative forældelse af materielsystemer sker hurtigere, bl.a. fordi forsvarets materiel i stigende omfang baseres på civile produkter, der udvikles og forældes i hastigt tempo. Dette kan afføde behov for nye materielkapaciteter i forsvaret, ligesom der hyppigere end tidligere kan være behov for erstatning eller opdatering af forsvarets materiel.

Informationsteknologi og interoperabilitet

Hvorledes informationsteknologien reelt vil udvikle sig er vanskelig at forudsige på grund af de kvantespring, der ofte sker på dette område. Den teknologiske udvikling nødvendiggør, at materielgenstande er forberedt til opdateringer for så vidt angår informationsteknologi. Det er derfor muligt, at der i perioden frem mod 2025 vil være behov for flere og hyppigere opdateringer af forsvarets materielsystemer, primært i

[33] Netværksbaserede operationer (forkortet NBO) er en betegnelse for, at operationer gennemføres i et miljø, hvor sensorer, beslutningstagere og våbensystemer knyttes sammen i informationsnetværk på tværs af niveauer og værnsopdeling mv. Netværksbaserede operationer har bl.a. til formål at nedsætte reaktionstiden, det vil sige tiden fra erkendelse til handling.

relation til våbensystemer, kommunikationsmidler og sensorer. Egentlige systemplatforme[34] vil forventeligt have en længere levetid, bl.a. fordi nye materielsystemer som udgangspunkt vil være forudset at skulle opdateres løbende.

En generel hovedretning i civil og militær informationsteknologi er interoperabilitet mellem systemer gennem samling af hidtidig adskilte netværk samt anvendelse af webteknologi til formidling af informationer.

Såfremt militær tilpasning af civil teknologi er nødvendig, bør denne tilpasning udføres i samarbejde med koalitionspartnere, herunder NATO, således at muligheden for interoperabilitet maksimeres og effektiviseres bedst muligt. Dette gøres bl.a. ved anvendelse af fælles standarder. Specifikke danske tilpasninger bør som udgangspunkt undgås, idet denne tilpasning ellers skal gentages ved efterfølgende opgraderinger.

Improviserede våben

Især improviserede våben udgør en trussel mod udsendte enheder. Improviserede våben anvendes typisk mod mål og styrker på jorden, men angreb mod skibe og fly er også forekommet. Disse nye trusler i det operative miljø, der desværre har medført tab og tilskadekomst blandt udsendte styrker, søges imødegået via nye modmidler. Modmidler mod improviserede bomber og andre nyudviklede våben er typisk ikke hyldevarer, men skal udvikles – og dette inden for kort tid. Derfor er modmidlerne generelt dyre i anskaffelse. Men hurtig udvikling og implementering af systemer mod improviserede bomber mv. er nødvendig for at sikre de udsendte enheder bedst muligt. Modmidlerne omfatter såvel aktive som passive systemer, herunder sensorer, således at egne styrker bl.a. sikres via overvågning af planlagte ruter samt varsling.

Den tid, der er til rådighed til at gennemføre ændringer og tilpasninger af eksisterende materielkapaciteter, forventes reduceret, primært pga. den risiko, som soldaterne vil være udsat for ved at være ubeskyttet i længere tid.

[34] En systemplatform er en materielgenstand, hvorpå der kan monteres f.eks. våbensystemer, sensorer, kommunikationsudstyr mv. En systemplatform kan f.eks. være et skib, et fly eller en pansret mandskabsvogn. Selve systemplatformen består af nogle hovedelementer, herunder fremdrivningssystem (motor) og konstruktionsmateriale.

Beskyttelse og sikring af soldater og materiel

Beskyttelse af egne soldater og besætninger omfatter både aktive og passive elementer. Egenbeskyttelse kan f.eks. ske ved brug af bemandende eller ubemandede overvågningskapaciteter, således at en eventuel trussel kan erkendes og dermed undgås eller elimineres.

Passiv sikring af køretøjer kan ske ved hjælp af ekstra pansring, men kan have som konsekvens, at nuværende køretøjstyper må udskiftes, fordi de ikke kan bære vægten. Der er også aktive beskyttelsesmetoder til køretøjer under udvikling, hvor indkommende trusler i form af granater, missiler mv. detekteres af sensorer, der aktiverer et modmiddel, som aktivt nedkæmper den indkommende trussel. Beskyttelsen kan naturligvis også være en kombination af aktivt og passivt panser.

Sikring mod angreb fra våben, der benytter elektronik i angrebsøjemed, kan opnås via brugen af elektroniske modmidler, f.eks. støjsendere, hvilket gælder for udstyr til både fly, skibe, køretøjer og enkeltmand.

Den passive sikring af den enkelte soldat sker bl.a. via beskyttelsesudrustning, uniform og enkeltmandsoppakning. Aktiv egensikring opnås bl.a. via egentlige våbensystemer, herunder våben til enkeltmand, køretøjer og større systemplatforme.

Endelig er kendskab til situationen på kamppladsen en forudsætning for beskyttelse, herunder for beskyttelse mod beskydning fra egne enheder. Situationen på kamppladsen, herunder placering af egne enheder og soldater, formidles via informationsnetværk. Derfor er evnen til at kunne indgå i netværksbaserede operatoner et vigtigt aspekt af egensikring. Dette afføder krav om kommunikationsmidler og informationssystemer, der kan indgå i samlede netværksbaserede operationer.

Ingen af de oven for nævnte elementer i egenbeskyttelse gør det alene. Det er kombinationen af at råde over de samlede tidssvarende muligheder, passive og aktive, der optimerer beskyttelsesgraden mest muligt.

Det skal bemærkes, at materielmæssige løsninger på nye trusler ikke i alle tilfælde er den eneste mulige, eller rigtige, løsning. Evaluering og justering af måden, hvorpå forsvarets materiel anvendes, indgår også i forbindelse med tilpasningen til nye trusler. På denne måde opsamler forsvaret løbende erfaringer fra udførte og igangværende operationer, således at procedurer og uddannelse kan justeres og videreudvikles til det aktuelle og forventede fremtidige operationsmiljø. En tilsvarende studie- og udviklingsvirksomhed foregår i NATO-regi, hvortil Danmark også bidrager og henter erfaringer fra.

Forsvar mod angreb fra morterer, raketter og artilleri

Styrker indsat i internationale operationer har i de senere år været udsat for et stigende antal angreb fra morterer og raketter. Som en konsekvens heraf har NATO såvel som USA de seneste år arbejdet på at belyse hvilke forholdsregler – aktive og passive – der kan iværksættes for at imødegå angreb med raketter, artilleri og morterer (Rocket, Artillery and Mortar, forkortet RAM). Udmøntningen er koncept for modforholdsregler, benævnt C-RAM (Counter-RAM), hvor der dels varsles mod angreb fra raketter, artilleri og morterer, typisk ved hjælp af radar eller akustisk udstyr, dels kan indkommende granater og raketter nedskydes med kanoner eller missiler. Såvel koncepter som modforholdsregler er for nærværende på et relativt tidligt udviklingsstade. Der forventes en betydelig udvikling i relation hertil i de kommende år.

Ballistiske missiler og krydsermissiler

Ballistiske missiler og krydsermissiler er også inde i en væsentlig udviklingsfase. Missiler udvikles stadig og bliver mere intelligente og fleksible, både hvad angår navigation, evnen til at finde og ramme målet samt undgå modmidler. De mest moderne missiler har efterhånden opnået en sådan hastighed og fleksibilitet i angrebsprofil, at bekæmpelse og ødelæggelse af disse er blevet yderst vanskelig. Denne udvikling forventes at fortsætte frem mod 2025. Derfor må der generelt forventes en international stigning i investeringer til nye taktiske koncepter samt våbensystemer, der effektivt kan bekæmpe disse missiler.

Jord-til-luft missiler udvikles fortsat, bl.a. for at imødegå den stigende trussel fra diverse varianter af ubemandede fly, krydsermissiler og ballistiske mellemdistancemissiler.

Radarteknologi og sensornetværk

Udviklingen i radarteknologi og sensornetværk er grundlaget for overvågnings- og rekognosceringskapaciteter. Anvendelse af sensornetværk med mange tilknyttede sensorer vil samlet forbedre muligheden for erkendelse og identifikation af mål. Den nyeste generation af radarer benævnes Active Electronically Scanned Array radar (AESA radar). AESA radaren er en multifunktionsradarer, der kan anvendes til bl.a. overvågning, målfølgning og elektronisk krigsførelse. Den kan være landbaseret, fly- og skibsbåren. Multifunktionsradarer vil endvidere kunne anvendes i forbindelse med løsning af opgaver som overvågning af søterritoriet, havmiljøovervågning og eftersøgnings- og redningstje-

neste. I den forbindelse ses satellitbaserede systemer tillige at kunne finde anvendelse.

Indtil nu har AESA-radarer været så store, at de skulle bæres af store fly eller skibe. Imidlertid betyder den teknologiske udvikling, at de nu har fået en størrelse, så de også kan bæres af mindre platforme, herunder kampfly, der dermed opnår en markant forbedret evne til at overvåge stor land-, luft- og havområder og bekæmpe mål til lands, til vands og i luften. I kraft af bl.a. AESA-radaren vil fremtidige kampfly antage karakter af fleksible flerformåls platforme med væsentlige bredere anvendelsesmuligheder end hidtil, herunder med hensyn til overvågning og efterretningsindhentning.

Informations- og kommunikationsteknologi

Informations- og kommunikationsteknologi er en sammensmeltning af tidligere teknologier, som varetager data- og informationsoverførsel mellem mennesker, mennesker til computere og mellem computere. Altså både overførsel af skrift og tale mellem mennesker, men også dataoverførsel fra system til system, eksempelvis bankvæsen til skattevæsen.

Informations- og kommunikationsteknologi skaber mange muligheder – negative og positive. På skyggesiden kan nævnes anvendelse til kommunikation og koordination for bl.a. grænseoverskridende kriminalitet og terrororganisationer, efterretningsindhentning mod danske myndigheder af et bredt spektrum af aktører samt en række andre ulovligheder, herunder specielt risiko for uretmæssig adgang til netværk. Af positive aspekter kan nævnes kommunikation i bred forstand, mulighed for global handel med varer og serviceydelser, økonomiske transaktioner på alle niveauer og døgnåbent for individets kontakt med essentielle institutioner i samfundet. Danmark, herunder dansk forsvar, er som høj-teknologisk samfund mere sårbar over for angreb i cyberspace end mindre teknologisk udviklede samfund.

Cyberspace er også et militært kamprum, der får voksende betydning. Dette skyldes ikke mindst den voksende afhængighed af informations- og kommunikationssystemer, både i samfundet generelt og i forsvaret specifikt. Angreb mod dansk forsvar i cyberspace behøver ikke nødvendigvis være mod egentlige våbensystemer. Et angreb kunne også rettes mod f.eks. forsvarets administrations- og management systemer, herunder DeMars.

Cyberspace kan også benyttes til at sikre eget personel i forbindelse med operationer. F.eks. kan en modstanders luftforsvarssystemer lammes via angreb på modstanderens informations- og kommunikationssystemer.

Rapport fra ”Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007”

Som en del af forberedelserne til en politisk aftale om forsvarets ordning efter 2009 nedsatte Forsvarsministeriet den 1. oktober 2007 ”Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007”.

Udvalget bestod af repræsentanter fra Forsvarsministeriet, forsvaret og hjemmeværnet, og opgaven var at foretage en vurdering af levetiden for forsvarets materielsystemer og hovedmaterielgenstande med udgangspunkt i forsvarets aktuelle materielsituation, materielanskaffelsesprojekter indeholdt i aftale om forsvarets ordning 2005-2009, den teknologiske udvikling, samt det stigende, internationale engagement.

Udvalget afleverede sin rapport til Forsvarsministeriet den 16. maj 2008. Rapporten blev umiddelbart herefter sendt til Forsvarskommissionens medlemmer. Rapporten er indgår som bilagsbind 1 til beretningen.

Rapporten udgør et væsentligt grundlag for kommissionens belysning af status for forsvarets og hjemmeværnets materiel. I vurderingen af status for forsvarets og hjemmeværnets materiel indgår forhold vedrørende materiellets operative anvendelse, den operative anvendelsesgrad (det vil sige nedslidningen af materiellet), samt den forventede operative, tekniske og økonomiske levetid.

Teknisk levetid

Et materielsystems tekniske levetid er den periode, hvor det rent teknisk er muligt at holde systemet i drift. Et materielsystem anses således for teknisk forældet, når det af tekniske årsager ikke er muligt at holde det i drift eller opnå en acceptabel operativ rådighed på grund af f.eks. stigende fejlrater, manglende mulighed for at skaffe reservedele, manglende mulighed for at gennemføre modifikationer mv.

For de fleste materielsystemer er der ikke fastsat nogen bestemt teknisk levetid. For nogle materielsystemer, eller delkomponenter af disse, er den tekniske levetid dog fastsat af leverandøren på baggrund af en sikkerhedsmæssig maksimal driftstid eller anvendelse. Dette gælder f.eks. for fly. For alle systemer gælder dog, at anvendelse og operationsvilkår, herunder f.eks. de klimatiske og geografiske forhold, har en stor betydning for den tekniske levetid, idet en hyppig anvendelse under ekstreme klimatiske forhold generelt vil betyde en større nedslidning af materiellet og dermed også en mindre teknisk levetid, eksempelvis på grund af stigende fejlrater.

En særlig form for teknisk forældelse er miljømæssig forældelse, hvor materielsystemet ikke længere overholder gældende miljøregler, og ikke af tekniske eller økonomiske årsager kan modificeres, så disse regler kan opfyldes.

Den tekniske levetid kan undertiden øges ved en levetidsforlængelse, der forbedrer materielsystemets tekniske tilstand og øger den af leverandøren fastsætte maksimale driftstid. En betingelse for at gennemføre en levetidsforlængelse er, at materiellet besidder det tilstrækkelige, tekniske udviklingspotentiale.

Operativ levetid

Et materielsystems operative levetid er den tid, hvor systemet med hensyn til effekt og ydeevne bidrager effektivt til løsning af den stillede opgave.

Et materielsystem anses således for operativt forældet, hvis det på grund af manglende operativ effekt eller ydeevne, herunder f.eks. også beskyttelsesgrad, ikke bidrager tilstrækkeligt til løsningen af den stillede opgave. Materiellets evne til at indgå i rammerne af netværksbaserede operationer er tillige en af de parametre, der indgår i vurderingen af operativ levetid.

Den operative levetid for et materielsystem afhænger af udviklingen i de operationsvilkår, som systemet indsættes i. Da operationsvilkårene specielt i internationale operationer kan være meget dynamiske, betyder det, at et materielsystem inden for et kort tidsrum kan blive operativt forældet, f.eks. hvis ændrede operationsvilkår tilsiger en anden beskyttelsesgrad.

Den operative levetid for materielsystemer kan eventuelt øges ved at gennemføre en større samlet opdatering eller løbende mindre modifikationer og opdateringer i systemets levetid. De dynamiske operationsvilkår og f.eks. et stort islæt af softwarebaserede komponenter betyder, at det for en række materielsystemer er nødvendigt med en løbende opdatering, for at disse ikke skal blive operativt forældede. En betingelse for at gennemføre et større opdateringsprogram er, at materiellet besidder det tilstrækkelige tekniske udviklingspotentiale.

Økonomisk levetid

Et materielsystems økonomiske levetid er den tid, hvor det rent økonomisk lønner sig at holde systemet i drift.

Et materielsystem anses således for økonomisk urentabelt, hvis enten driften af et eksisterende system er så meget dyrere end drift af et nyt og mere tidssvarende system, at udgifterne i forbindelse med en nyanskaffelse kan udlignes inden for en rimelig periode, eller hvis den operative ydeevne og effekt af et materielsystem ikke står mål med de udgifter, der er forbundet med driften af systemet.

For mindre komplicerede materielsystemer vil driften af et nyt system normalt være mindre ressourcekrævende end for et eksisterende system af tilsvarende type, hvorimod tendensen for nye mere komplicerede materielsystemer er modsatrettet. Nye komplicerede materielsystemer medfører i mange tilfælde forøgede driftsudgifter på grund af en række forhold som f.eks. større kompleksitet herunder et større antal komponenter, dyrere reservedele, nødvendigheden af løbende softwareopdateringer mv.

Som nævnt under teknisk og operativ levetid kan en opdatering eller levetidsforlængelse eventuelt anvendes til at afhjælpe, at et materielsystem bliver operativt eller teknisk forældet. Økonomiske hensyn har også i den forbindelse stor betydning, idet opdatering eller levetidsforlængelse af et eksisterende system ofte anvendes i stedet for en indledningsvis meget omkostningstung nyanskaffelse. Restlevetiden efter gennemførelsen af en levetidsforlængelse vil dog oftest være kortere end for nyt materiel.

Kapacitetsbeskrivelserne i rapporten fra ”Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007”

Kapacitetsbeskrivelserne i rapporten fra ”Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007” vurderer levetiden for hvert område over perioden 2010-2030. Afsluttende foretages en samlet afvejning af kapacitetens levetid angivet med årstal for skiftene mellem ”tilfredsstillende” (er operativt, teknisk og økonomisk i stand til at varetage en operativ funktion), ”mindre tilfredsstillende” (er operativt, teknisk og økonomisk i stand til at varetage en reduceret operativ funktion) og ”ikke tilfredsstillende” (er af operative, tekniske og økonomiske årsager ikke i stand til at varetage en operativ funktion).

De detaljerede kapacitetsbeskrivelser fremgår af rapporten fra ”Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007”, hvorfor de ikke er medtaget i nærværende kapitel. Eneste undtagelse er beskrivelsen af de danske F-16 kampfly. Da Forsvarskommissionen jævnfør

kommissoriet skal overveje spørgsmålet om eventuel erstatningsanskaffelse for forsvarets nuværende F-16 fly, er neden for gengivet beskrivelsen i rapporten fra "Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007" af de danske F-16 kampfly og vurderingen af deres levetid. Det bemærkes, at der i øjeblikket pågår et nærmere analysearbejde i forsvaret og i en tværministeriel arbejdsgruppe vedrørende eventuel erstatningsanskaffelse for forsvarets nuværende F-16 fly, herunder eventuel levetidsforlængelse af et antal af de nuværende F-16 fly, med henblik på, at resultatet kan indgå som en del af regeringens samlede beslutningsgrundlag for eventuel anskaffelse af nye kampfly, som forudses fremlagt i 1. halvår 2009. Beslutningsgrundlaget baseres på flere faktorer, der bl.a. omfatter både politiske, økonomiske og militærfaglige forhold.

Beskrivelse af de danske F-16 kampfly[35]

Anskaffelsen af F-16 Fighting Falcon kampfly

Forsvarets F-16 anskaffelse omfattede 58 fly, der blev leveret over en treårig periode fra januar 1980. Anskaffelse af yderligere 12 F-16 fly, det såkaldte "Follow-on Buy", blev besluttet i 1985. Første fly af denne serie ankom i december 1989. Danmark har efterfølgende anskaffet yderligere henholdsvis tre og fire brugte F-16 fly fra det amerikanske flyvevåben[36]. Den samlede F-16 anskaffelse omfatter således i alt 77 fly.

Havarier og strukturtilpasninger for F-16

I perioden 1983-2001 har forsvaret mistet ni fly som følge af havarier, og ved strukturtilpasningen i forbindelse nuværende forsvarsforlig, hvor F-16 strukturen blev reduceret til 48 operative kampfly, blev seks fly udfaset. Som led i strukturtilpasningen blev der udarbejdet en egentlig udfasningsplan for de nuværende 62 F-16 kampfly, der gradvis

[35] Beskrivelsen er en gengivelse af afsnittet vedrørende de danske F-16 kampfly i rapporten fra "Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007", kapitel 2, side 151 til 155, idet der i gengivelsen her er indsat underoverskrifter. Gengivelsen fortsætter frem til afsnittet "Status på F-16 flådens flyvetimer".

[36] Som supplement til oplysningerne i rapporten fra "Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007" kan det oplyses, at anskaffelsen af de supplerende syv F-16 fly skete i 1990'erne med det formål at kompensere for allerede indtrufne og forventede tab i forbindelse med daglige operationer. De tre første fly var stadig i drift i US Air National Guard på anskaffelsestidspunktet. De resterende fire fly havde US Air Force allerede udfaset og konserveret, såfremt der måtte blive behov for at indfase flyene i operativ drift igen. De seks af F-16 flyene var ensædede fly (F-16A), imens et enkelt var et tosædet F-16 fly (F-16B). Alle flyene var F-16 block 15 udgaven fra produktionsårene 1982 og 1983 (det tosædede fly var dog fra 1980).

reducerer antallet af kampfly til 48 under hensyntagen til tabsrate, restlevetid og planlagte modifikationsprogrammer. Forsvarets 48 operative kampfly er alle placeret ved Fighter Wing Skrydstrup.

Beskrivelse af F-16 flyet

F-16 Fighting Falcon er et "multi-rolle" kampfly. Det betyder, at det kan udføre en række forskellige opgaver og missionstyper mod såvel luft- som overflademål, og de danske F-16 fly kan gennemføre hovedparten af de kategorier af luftoperationer, der er muligt at gennemføre med kampfly.

F-16 flåden er sammensat af henholdsvis 38 block 15 fly og 24 block 10 fly. Af disse er 13 fly tosædede. Den væsentligste forskel mellem block 10 og block 15 konfigurationerne er, at block 10 flyene ikke kan bære laserdesigneringsudstyr til understøttelse af indsats med laserstyrede præcisionsvåben, og endvidere har begrænsninger med hensyn til vingernes kapacitet til at bære avancerede våbentyper som Advanced Medium Range Air-to-Air Missile (AMRAAM) og luftforsvarsmissilet AIM-9X Sidewinder.

Forskellen mellem de to versioner øges i takt med den teknologiske og operative udvikling, hvor nye våbentyper og større vægt på offensive missioner medfører ændret krav til den operative uddannelse af piloter. I praksis betyder det, at hovedparten af den offensive og dele af den defensive træning samt deltagelse i internationale operationer alene gennemføres med block 15 fly. Block 10 flyene anvendes primært til den indledende omskoling af piloter, træning af de grundlæggende operative færdigheder og til det nationale afvisningsberedskab. Forskellen mellem de to versioner medfører øget anvendelse og derved nedslidning af block 15 flyene. Block 10 flyene kan ombygges til en block 15 lignende konfiguration, hvis der opstår levetidsproblemer for block 15 flyene.

Gennemførte opdateringsprogrammer

De danske F-16 fly er moderniseret til Mid Life Update standard (M1) sidst i halvfemserne, og opdateres fortsat efter programmer, som benævnes M2 til M6, så de teknologisk kan løse relevante kampflyopgaver, som f.eks. netværksbaserede operationer, præcisions bombning og effektiv selvbeskyttelse. Opdateringerne gennemføres i samarbejde med europæiske F-16 brugere og det amerikanske flyvevåben. I øjeblikket er 24 fly moderniseret til M4-standard, og øvrige fly er opdateret til M2 konfigurationen. M5 opdateringen indledes i 2008, og M6 opdateringen blev godkendt ved aktstykke i januar 2008 og forventes påbegyndt i 2012.

Opdateringsprogram M4

Opdateringsprogram M4 omfatter:

- Indførelse af hjelmmonteret sigtesystem
- Kapacitet til netværksbaserede operationer (LINK-16)
- Night vision goggles[37] kapabilitet
- Luftforsvarsmissil AIM-9X Sidewinder kapabilitet
- Joint Direct Attack Munition (JDAM[38]) kapabilitet.
- Styrket anvendelse af GPS-styrede våben, så det blev muligt at anvende våben, der både styres med GPS og laser, hvilket sikrer stor præcision i våbenafleveringen.

[37] Intelligent lysforstærkningsbrille til brug under natflyvning.

[38] GPS (Global Positioning System) styring til bomber.

Konstruktionsmæssige forbedringer

I forbindelse med gennemførelsen af de kombinerede opdateringsprogrammer gennemføres af logistiske årsager også et betydeligt strukturforbedringsprogram til imødegåelse af flere erkendte problemområder på flyet. Den operative og teknologiske udvikling betyder, at F-16 flyet belastes langt mere end det er designet til. De operative opgaver og det daglige træningsmønster kræver langt tungere konfigurationer og operationer med andre flyveprofiler end oprindelig tænkt for flyet.

Begge dele belaster flyets struktur, og vil resultere i revnedannelser i krop og vinger, der over tid vil medføre en øget vedligeholdelsesopgave og i enkelte tilfælde et flyvesikkerhedsmæssigt problem. Det nuværende program vedrører selve flykroppen. Der er planlagt et vingeprogram i perioden 2010-2013 til at afhjælpe levetidsproblemerne i vingerne. Yderligere kan der blive behov for, at enkelte block 15 fly gennemgår et mindre strukturprogram sidst i perioden. Det samlede strukturprogram skal sikre, at det enkelte block 15 fly kan holde til en samlet flyvetidsbelastning på ca. 6.500 flyvetimer.

Billedet herover viser revnedannelse ud for flyets cockpit, hvor udbedring kræver udskiftning af strukturdelen.

Opdateringsprogram M5 og M6

M5 og M6 programmet er planlagt gennemført på de 38 block 15 fly, og omfatter følgende:

Opdateringsprogram M5:

- Tilpasning til udviklingen i GPS satellitnavigation
- Udbygning af præcisionsvåbenkapacitet, herunder mulighed for anvendelse af langtrækkende luft-til-jord våben herunder det amerikanske Joint Air-to-Surface Standoff Missile (JASSM)
- Udbygning af kapaciteten for netværksbaserede operationer
- Udbygning af flyets selvbeskyttelseskapacitet
- Forberedelse til den fremtidige udvikling på identifikationsområdet
- Overgang til mere effektiv computerbaseret missionsplanlægning i form af Joint Mission Planning System

Opdateringsprogram M6:

- Indførelse af IFF Mode 5 identifikationsevne
- Udbygning af LINK-16 funktioner
- Forberedelse til anvendelse af nye præcisionsstyrede våbentyper
- Forbedring af allerede indførte funktionaliteter

Våbensystemer og opgaver for F-16

Forsvaret råder over alsidige våbensystemer til F-16, der bidrager til den operative fleksibilitet i både luftforsvarsrollen og mod jordmål. I luftforsvarsmissilerne anvendes radar- og infrarøde sensorer som styring, mens de præcisionsstyrede våben mod jordmål benytter enten GPS, infrarød eller laserstyring.

Flyets systemer kombineret med de til rådighed værende våben sikrer en fleksibel evne til levering af en netop tilstrækkelig våbeneffekt med minimal risiko for følgeskader på civile og øvrige omgivelser.

I luftforsvarsrollen anvendes flyet til suverænitetshævdelse og afvisningsoperationer af dansk luftrum samt lejlighedsvis i andre NATO-lande. Danske F-16 fly har således

deltaget i hævdelsen af suveræniteten i luftrummet over de baltiske lande[39]. F-16 har desuden været anvendt i internationale operationer i denne rolle i bl.a. Kosovo. Flyet anvendes også til at beskytte store formationer af fly i offensive operationer.

Mod mål på landjorden anvendes flyet som en del af offensive formationer af fly. Flyet anvendes også til støtte af landtropper med præcisionsstyrede våben. Danske F-16 varetog denne opgave i Afghanistan i samarbejde med indsatte specialstyrker. F-16 kampflyets teknologiske formåen tillader, at piloten kan modtage og behandle direktiver og missionsordrer under flyvning. Det betyder, at F-16 kan omdirigeres med kort varsel for at støtte et pludseligt opstået behov for støtte af landstyrker.

For at kunne operere i operationer under højt trusselsniveau er flyene modificeret med en selvbeskyttelsespakke til beskyttelse mod fjendtlige våben.

Operativ levetid

Med den igangværende modifikationsrække indføres nye funktionaliteter, som sikrer, at flyene fortsat kan anvendes i internationale operationer. Den operative anvendelsesmulighed vurderes som tilfredsstillende i perioden frem til ca. 2020.

Efter 2020 vil evnen til at kunne indgå i internationale missioner fra dag ét i en offensiv, fredsskabende luftkampagne forholdsvis hurtigt aftage. Der vil på dette tidspunkt være flere nye typer kampfly, der er mere effektive til løsning af denne type opgaver. F-16 vil derfor i stigende grad blive en mindre foretrukken platform i koalitionsoperationer. F-16 vil derfor operativt blive "ikke tilfredsstillende" i løbet af få år.

Teknisk og økonomisk levetid

Med de igangsatte og planlagte modifikationer og strukturelle vedligeholdelsesprogrammer forventes F 16 flyenes tekniske levetid at kunne strækkes til ca. 2020. Det må forventes, at udgiftsniveauet til drift og vedligeholdelse vil være stigende gennem perioden frem til ca. 2020. Efter 2020 vil der være systemer og komponenter, der ikke længere kan holdes i drift. Det drejer sig bl.a. om flyets motor, hvor der allerede i dag er

[39] Ved Folketingsbeslutning B 35 af 9. december 2008, "Forslag til folketingsbeslutning om dansk styrkebidrag til NATO's rotationsordning til overvågning og afvisningsberedskab i islandsk luftrum som led i NATO's integrerede luftforsvar" blev det besluttet at bidrage med fire F-16 kampfly til air policing på Island i tre uger i 1. kvartal 2009.

indkøbt kritiske reservedele til den planlagte restlevetid. Delene er udgået af produktion, og kan ikke genanskaffes.

En opdatering af motoren er en betydelig investering, og gennemføres den sent i levetiden vil nytteværdien være yderst begrænset. Yderligere skal der investeres i Flight Control System, generator, hydraulikkomponenter samt støtteudstyr. Forsvarets vedligeholdelsesprogrammer og investeringer er baseret på en endelig udfasning omkring 2020. Det betyder, at flyets struktur og systemer på dette tidspunkt vil være nedslidte. Det vil derfor kræve uforholdsmæssige store investeringer at øge den tekniske levetid for F-16 mærkbart.

Samlet vurdering

Samlet vurderes de M5 og M6 opdaterede F-16 fly at være tilfredsstillende frem til ca. 2020 om end kapaciteten gradvis reduceres i takt med F-16 flyenes udfasning frem mod dette tidspunkt. Fra 2020 bliver F-16 gradvis ikke tilfredsstillende i løbet af få år.

Status på F-16 flådens flyvetimer

Som et supplement til rapporten fra "Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007" kan det nævnes, at da det med indeværende forlig blev besluttet at reducere antallet af F-16 til 48 flystel, blev det samtidig besluttet at lave en intelligent udfasning, der indebærer, at et flystel i princippet ikke udfases før det er "slidt op". Opretholdelse af en større flåde end de 48 fly gør det muligt at levere det antal flyvetimer frem til udfasning, som ambitionsniveau og opgaveløsning påkræver. Rent praktisk bliver den samlede flyvetimeproduktion frem til den endelige F-16 udfasning fordelt over flere stel.

Denne løsning giver logistisk mere redundans og er samtidig mere økonomisk, idet der som nævnt spares på omkostningerne til strukturopdateringer. Således råder forsvaret pt. over 62 F-16 flystel. Nedenstående figur viser hvorledes dette tal reduceres gennem trinvis udfasning. Block 15 fly – samt et mindre antal opdaterede block 10 fly – forventes at kunne holde til en samlet flyvetidsbelastning på ca. 6.500 flyvetimer.

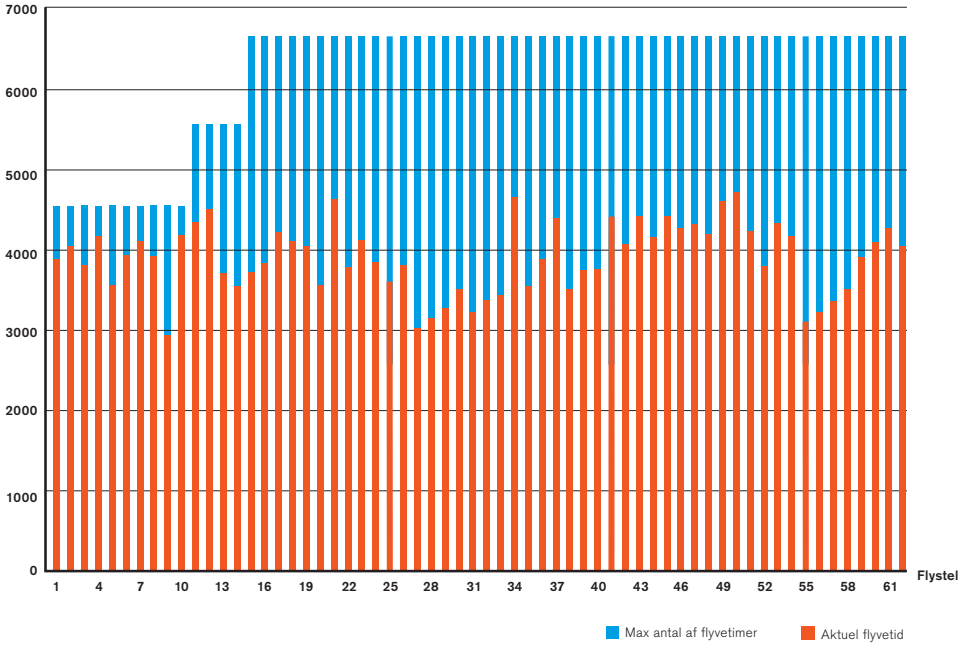

Figur 4.1 - Antal flyvetimer fordelt på de eksisterende 62 F-16 flystel (ultimo 2008).
Kilde: Forsvarskommandoen.

De fremadrettede materieludgifter

Udgifter relateret til materiel kan overordnet opdeles i fire hovedområder:

- Større materielanskaffelser.
- Forbrug af ammunition, reservedele og drivmidler.
- Drift af eksisterende materiel, herunder opdateringer og moderniseringer.
- Genanskaffelse af materiel, der er gået tabt i kamp.

Større materielanskaffelser

Materielanskaffelser omfatter generelt omkostninger til investering i materiel (f.eks. fly, skibe og køretøjer), herunder genanskaffelser af eksisterende materiel. I tilknytning til selve materielanskaffelsen indkøbes tilhørende logistik og reservedelsbeholdninger.

Da de udsendte styrkers sikkerhed, som bl.a. tilvejebringes igennem materiellet, nødvendigvis må prioriteres, er investeringer i materiel til understøttelse af det internationale engagement blevet tilgodeset og fremskyndet. Som følge heraf har forsvaret de

seneste år forskudt materielinvesteringerne tidsmæssigt, således at udvalgte betalinger for andet materiel er udskudt i tid. Som eksempel herpå kan nævnes anskaffelsen af bjærgningskøretøjer, indsatsfartøjer til frømandskorpset og ingeniørmateriel. Tilsvarende har forsvaret prioriteret investering i materiel til styrker indsat i internationale operationer frem for materiel til styrker under opstilling og uddannelse.

Der er således samlet set oparbejdet et efterslæb i forhold til investeringer i andet materiel. Efterslæbet omfatter primært materiel til uddannelsesbrug i den hjemlige struktur. Behovet for uddannelsesmateriel beskrives nærmere i næste afsnit.

Uddannelsesmateriel

Tilstrækkeligt og rigtigt materiel til uddannelse er en forudsætning for at forsvaret kan løse de pålagte opgaver. Dette materiel skal svare til materiellet i de relevante operationsområder og indeholde relevant simulationsudstyr, som kan gengive vilkårene på kamppladsen. Der er i forbindelse med uddannelse af enheder til internationale operationer blevet konstateret en mangel i uddannelsesmateriel. Manglerne omfatter en række materielgenstande, fra køretøjer til personlig udrustning. Forsvaret har inden for det økonomiske råderum og leverandørernes muligheder for at gennemføre leveringer anskaffet, eller iværksat anskaffelse, af det supplerende nødvendige uddannelsesmateriel. Fælles for udestående mangler er, at der ikke er afsat finansiering til disse anskaffelser i indeværende forlig.

De udestående mangler omfatter bl.a. følgende materiel:

- Syv stk. pansrede mandskabsvogne af typen Piranha.
- Radioer af forskellige modeller – i alt ca. 2.100 stk.
- 150 stk. elektronisk beskyttelsesudstyr til sikring mod bl.a. vejsidebomber.
- Tre sæt materiel til Tactical Air Control Party (TACP).
  Materiellet anvendes ved de enheder (TACP), der leder flystøtten for indsatte enheder. Materiellet omfatter lasermarkeringssystem, infrarød pointer samt krypterede taktiske satellitradioer.
- 75 tunge maskingeværer (modificerede).
- Ingeniørmateriel.
- Behovet dækker over en bred vifte af forskellige materielgenstande, bl.a. bulldozere, læssemaskiner, rendegravere, jordhøvle, dumpere, teleskoplæssere, minesøgere samt øvrigt udstyr, der anvendes af ingeniørenhederne.

Det er Forsvarskommandoens vurdering, at anskaffelse af uddannelsesmateriel samlet set vil kræve en engangsinvestering på ca. én mia. kr.

Investeringer til genanskaffelser

Forsvaret har analyseret det fremadrettede behov for ressourcer til større materielinvesteringer – ud over ovennævnte engangsinvestering i uddannelsesmateriel – såfremt forsvarets og hjemmeværnets nuværende kapaciteter skal opretholdes, det vil sige genanskaffes på de tidspunkter, som fremgår af rapporten fra "Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007".

Det fremgår af denne rapport, at levetiden for forsvarets og hjemmeværnets større materielsystemer generelt rækker minimum 10-15 år frem. En række af forsvarets og hjemmeværnets materielsystemer har dog en resterende levetid på mindre end ca. 10-12 år, hvorfor genanskaffelse, yderligere levetidsforlængelse eller udfasning – i det omfang kapaciteten ikke skal opretholdes – bør besluttes inden for de nærmeste år.

Dette omfatter større materielkapaciteter og en lang række mindre kapaciteter. Rapporten peger på, at der på en række områder vil være behov for investeringer i nyt materiel i det omfang, de pågældende kapaciteter ønskes opretholdt. Det er forudsat, at dette skal ske, når – eller umiddelbart før – en kapacitet i henhold til rapporten fra "Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007" bliver klassificeret som utilfredsstillende. Endvidere viser erfaringen, at der er behov for at anskaffe yderligere materiel til visse eksisterende kapaciteter, således at disse opnår den nødvendige robusthed.

I indeværende forligsperiode er der politisk aftalt materielinvesteringer for ca. 3,0 mia. kr.[40] årligt.

Genanskaffelse af materiel, der går tabt i forbindelse med deltagelse i internationale operationer, behandles senere i kapitlet.

[40] I prisniveau 2008.

Forbrug af ammunition, drivmidler og andre forsyningsgenstande

Det kan konstateres, at der har været en væsentlig forøgelse af forbruget af drivmidler og ammunition mv. på grund af deltagelsen i internationale operationer, herunder i forbindelse med forberedende uddannelse forud for udsendelse. Derudover medfører operationsmønstret, de lange forsyningsveje og leveringstider fra underleverandører, at behovet for lageropbygning er forøget. Forbruget – og dermed lagerbehovet – overstiger det niveau, der var forudset ved indgåelsen af det nuværende forsvarsforlig. Forsvaret har i vid udstrækning trukket på de eksisterende lagerbeholdninger for at inddække dette øgede og ændrede behov. Forsvarets lagre vurderes på en række områder nu at være nede på et niveau, hvor indkøb er nødvendige for at bringe lagerbeholdningen i overensstemmelse med forsvarets nye behov og dermed på et operativt tilfredsstillende niveau for fortsat at kunne understøtte de igangværende og kommende operationer. Hensigten er, at undgå situationer, hvor udsendte enheder må vente på operativt kritiske forsyninger.

Et antal af forsvarets materielkapaciteter vil jævnfør rapporten fra "Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007" allerede nu eller inden for de nærmeste år stå over for en situation, hvor reservedelsbeholdningen ikke er tilfredsstillende. Dette omfatter bl.a. reservedele til følgende kapaciteter:

- Pansrede mandskabsvogne af typen Piranha.
- Overhead Weapon Stations (LEMUR).
- Kampvogn Leopard 2A5.
- Infanterikampkøretøj CV9035.
- Maritim helikopter Lynx MK 90B.
- Helikopter EH-101.

De nævnte reservedele er vid udstrækning væsentlige for de materielkapaciteter, der indgår i forbindelse med løsningen af både nationale og internationale opgaver.

Sammenfattende medfører de seneste års ændrede behov for opfyldning af lagerbeholdningerne, at forsvaret isoleret set har behov for at foretage en engangsinvestering for at bringe lagerbeholdningerne op på et forsvarligt niveau, således at igangværende operationer kan understøttes tilfredsstillende. Det er Forsvarskommandoens vurdering, at der isoleret set er behov for en engangsinvestering for at kunne genopfylde lagre.

Forsvaret råder over en beholdning af klyngeammunition til artilleri og raketkastere, der skal destrueres inden medio 2017 i henhold til "Convention on Cluster Munitions",

som blev underskrevet af Danmark i december 2008.

Fremadrettede løbende årlige udgifter til reservedele, ammunition og drivmidler er omtalt i næste afsnit.

Drift af eksisterende materiel, herunder opdateringer og moderniseringer samt forbrug af drivmidler, ammunition og reservedele

Driften af det eksisterende materiel er kendetegnet ved, at materiellet under de aktuelle vilkår for opgaveløsningen nedslides i højere grad end før, ligesom der er et forøget behov for løbende opdateringer og moderniseringer. Derudover er der et højere forbrug af reservedele, ammunition og drivmidler, ikke kun som følge af selve deltagelsen i operationerne men også som følge af større intensitet i uddannelsesforløbene op til de internationale operationer. Endvidere stiller truslen mod styrker udsendt i internationale operationer krav om ekstra og bedre beskyttelse, herunder f.eks. ekstra pansring og beskyttelsesudstyr. Endelig medfører samarbejdet med alliancepartnere og behovet for at være modstanderen teknologisk overlegen, at der stilles stadig større krav til materiellets evne til at kunne kommunikere og udveksle data med andre systemer.

Samlet set er der sket en forøgelse af udgifterne til drift, opdatering og genanskaffelse af materiel, især som konsekvens af indsættelsen af styrker i internationale operationer samt den forudgående forberedelse hertil. Denne udgiftsforøgelse er i forligsperioden 2005-2009 delvist blevet finansieret via et mindreforbrug af forsvarets lønsum. Af den samlede udsparede lønsum på ca. 1,4 mia. kr.[41] i perioden 2005-2008 er der i alt konkret blevet anvendt knap 800 mio. kr.[42] til materielanskaffelser og – drift i forbindelse med internationale operationer.

Den fremadrettede materieldrift vurderes fortsat at være stigende, og forsvaret som helhed vurderes således at stå overfor en situation, hvor de ressourcer, der i indeværende forsvarsforlig er afsat til materieldrift, fremadrettet ikke er tilstrækkelig til at opretholde driften af materiellet.

I indeværende forligsperiode er der afsat ca. 3,3 mia. kr.[43] årligt til materieldrift.

---

[41] I prisniveau 2008.
[42] I prisniveau 2008.
[43] I prisniveau 2008.

Materieldriftsudgifter, der er meromkostninger direkte relateret til deltagelsen i internationale operationer, herunder tab af materiel, forudses inddækket via midler afsat specifikt hertil.

Sådanne udgifter vil på materieldriftsområdet bl.a. omfatte forbrug af ammunition, drivmidler og reservedele, samt større nedslidning af materiellet pga. den aktuelle deltagelse i internationale operationer. Desuden kan der opstå akutte behov for opdateringer eller moderniseringer i forbindelse med deltagelsen i internationale operationer, f.eks. ekstra pansring eller beskyttelse mod vejsidebomber.

Fordelingen af de forventede fremadrettede hovedposter på materieldriftsbudgettet fremgår af nedenstående figur 4.2

Driftsudgifter

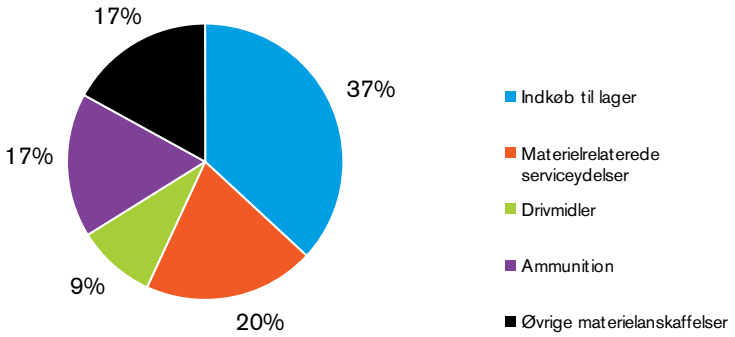

Figur 4.2. Forventet fordeling af materieldriftsudgifter på hovedposter. Angivet i procent af de forventede samlede fremadrettede materieldriftsudgifter for perioden 2010-2014.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Genanskaffelse af materiel, der er gået tabt i internationale operationer

Deltagelsen i internationale operationer med højt operativt tempo har medført tab af materiel i kamphandlinger, hvilket ikke var forudset ved indgåelsen af indeværende forsvarsforlig.

Alene i 2008 har forsvaret i forbindelse med operationerne i Afghanistan haft 32 skader på køretøjer. Disse omfatter:

- Otte skader på kampvogne af typen Leopard 2A5.
- En skade på bjærgningsvogn Leopard 1.
- Otte skader på pansrede mandskabsvogne af typen Piranha.
- Tolv skader på pansrede mandskabsvogne af typen M113 G3.
- En skade på tungt personkøretøj.
- To skader på lastvogne.

Vurderingen af, hvorvidt de enkelte køretøjer er totalskadede eller kan repareres, er endnu ikke afsluttet. Den foreløbige vurdering peger på, at minimum to kampvogne, ti pansrede mandskabsvogne, det tunge personkøretøj og de to lastvogne er totalskadede.

Forsvarskommandoen har oplyst, at de samlede udgifter for genanskaffelse eller reparation af de beskadigede eller mistede køretøjer i 2008 vil beløbe sig til 277 mio. kr. Forsvarskommandoen har endvidere oplyst, at de samlede udgifter for genanskaffelse eller reparation af beskadigede eller mistede køretøjer i perioden 1. januar 2009 til 1. marts 2009 vil beløbe sig til knap 60 mio. kr.

Dertil kommer tab af personlig udrustning og andre materielgenstande, f.eks. containere, uniformer, Overhead Weapon Stations, maskingeværer, geværer M95, pistoler, mørkemateriel, udstyr til elektronisk krigsførelse, radiomateriel, sanitetsmateriel, ingeniørmateriel, beskyttelsesmateriel, minerydningsmateriel mv.

Det samlede beløb for tabtgået materiel vil selvsagt kunne variere betydeligt fra år til år, bl.a. på baggrund af karakteren af de operationer, som forsvaret måtte deltage i, og afhængig af antallet af soldater og typen af udsendte enheder. Tab af materiel er at betragte som en meromkostning direkte forbundet med deltagelsen i en international operation og vil således skulle indgå i nettomerudgifterne for den aktuelle mission.

Sammenfatning af forsvarets fremadrettede materieludgifter

Forsvarets og hjemmeværnets fremadrettede behov for midler til materiel kan på baggrund af ovenstående sammenfattes således:

En isoleret engangsudgift til anskaffelse af uddannelsesmateriel.
En isoleret engangsudgift til opbygning af lagre.
En isoleret engangsudgift til destruktion af beholdningen af klyngeammunition.
En samlet årlig materielramme til investeringer og drift.

Hertil kommer materielrelaterede meromkostninger, der er direkte forbundet med deltagelsen i en international operation, herunder bl.a. drift af materiellet i operationsområdet og genanskaffelse af materiel, der er beskadiget eller mistet i forbindelse med operationerne.

Materielanskaffelser i forhold til NATO's målsætning og i forhold til andre europæiske lande

Historisk set har der siden 1995 været speciel fokus på den andel af forsvarsbudgettet, de allierede anvendte på materielinvesteringer. Årsagen hertil har været, at der blev identificeret *"shortfalls"* i form af kapacitetsmangler indenfor en række vigtige områder, som alle krævede yderligere materielinvesteringer. Hertil kom nødvendigheden af løbende at transformere Alliancens militære kapaciteter og fastholde denne kapacitet.

I 1995 indførtes således en målsætning om, at nationerne skulle anvende en vis procentdel af deres forsvarsbudget på materielinvesteringer. Denne målsætning blev først konkretiseret til at være fokuseret på NATO's gennemsnit. I 2006 blev det besluttet at fokusere på et mere fast mål på 20 % af forsvarsbudgettet.

Hovedformålet med de overordnede målsætninger i Alliancens forsvarsplanlægning er at sikre, at Alliancen i fællesskab er i stand til at opfylde sit militære ambitionsniveau. Der er to grundlæggende parametre for at ambitionsniveauet vil kunne opfyldes: Kvantiteten og kvaliteten af de allieredes styrker og kapaciteter. Målsætningen om anvendelse af 2 % af bruttonationalproduktet (BNP) på forsvaret kan grundlæggende siges at understøtte det kvantitative aspekt, mens målsætningen om at anvende 20 % af forsvarsbudgettet på materielinvesteringer kan siges at understøtte det kvalitative aspekt.

Begge målsætninger understøtter i øvrigt en mere ligelig byrdedeling, det vil sige et øget europæiske bidrag, når det gælder tilvejebringelse af kapaciteter. Der er i NATO enighed om, at andelen af BNP, der anvendes på forsvarsbudgettet, og andelen af forsvarsbudgettet, der anvendes på materielinvesteringer, er væsentlige indikatorer i vurderingen af, hvorvidt en nation påtager sig en rimelig del af byrden.

20 % målsætningen understøtter desuden de allieredes løbende transformation, og at omkostningstunge kritiske kapaciteter udvikles eller fastholdes på trods af perioder med høj operative belastninger.

Det har i flere år været en væsentlig parameter i NATO's vurdering af det enkelte alliancelands engagement og solidaritet i Alliancen i hvilken grad målsætningen blev imødekommet. I NATO's optik vil svigtende materielinvesteringer betyde, at NATO's militære "værktøjskasse" ikke opdateres tilstrækkeligt – og med tiden nedslides og udtømmes. Evne og vilje til at bidrage til at dele risiko, byrder og sikkerhed reflekteres ifølge NATO bl.a. af det enkelte lands materielinvesteringsbudget.

Figur 4.3. viser, at Danmark i 2007 med afsæt i den nugældende opgørelsesmetode for materielinvesteringer lå lavere end vores primære europæiske operationspartneres hvad angår materielinvesteringer.

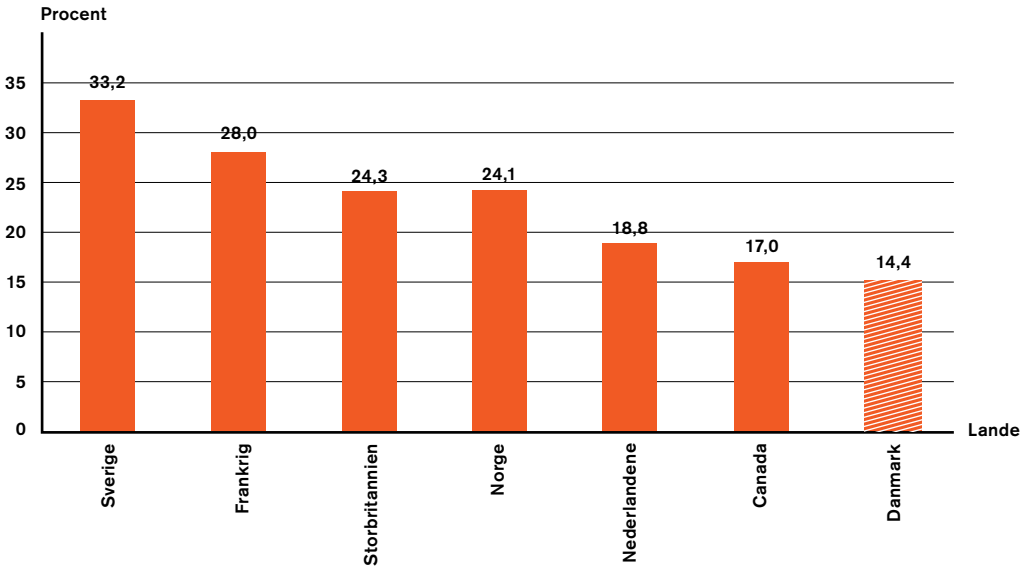

Figur 4.3. - Materielinvesteringer i procent af det samlede forsvarsbudget (i 2007).
Kilde: Forsvarskommissionens egne tal på baggrund af EU og NATO statistik.

Dansk forsvarsindustri og industrisamarbejde

I international sammenhæng er dansk forsvarsindustri forholdsvis lille. Ifølge data fra brancheforeningen Forsvars- og Aerospaceindustrien i Danmark har foreningens pt. ca. 40 medlemmer gennem de seneste fem år haft en stabil forsvarsrelateret omsætning på ca. 1,5 mia. kr. Dertil kommer en række virksomheder, som i mindre omfang har forsvarsrelaterede produkter som en del af deres forretning.

I lighed med de fleste andre lande har Danmark indført regler for industrisamarbejde (modkøb)[44]. Formålet med industrisamarbejdsreglerne er at styrke danske forsvarsrelaterede virksomheders teknologisk niveau, markedsadgang og samarbejde med udenlandske leverandører af forsvarsmateriel. Dansk forsvarsindustri møder nemlig lignende industrisamarbejdsordninger på eksportmarkederne. Derudover begrænser en

[44] De danske regler for industrisamarbejde er reguleret i erhvervsfremmeloven (lov nr. 602 af 24. juni 2005) og er beskrevet i bekendtgørelse (nr. 992 af 4. oktober 2006), cirkulære om industrisamarbejde ved køb af forsvarsmateriel (nr. 75 af 4. oktober 2006) og administrativt udstedte retningslinjer af 1. februar 2008. Undtagelser fra EU's udbudsregler i forbindelse med køb af forsvarsmateriel har EU hjemmel i EF-traktatens artikel 296.

lang række lande – heriblandt verdens største aftagere af forsvarsmateriel såsom USA, Rusland, Kina, Storbritannien, Frankrig og Tyskland – typisk udbuddet af forsvarsmateriel på deres hjemmemarkeder til kun at omfatte egne industrier. Danmark yder ikke samme beskyttelse af dansk forsvarsindustri i indkøbssituationen. Det ville i givet fald som følge af den beskedne størrelse af dansk forsvarsindustri betyde, at dansk forsvars muligheder for at købe forsvarsmateriel ville være yderst begrænset.

De danske industrisamarbejdsregler pålægger udenlandske leverandører af forsvarsmateriel til Danmark at placere ordrer hos eller gennemføre industrisamarbejde med danske virksomheder for en værdi svarende til 100 % af kontraktsummen med forsvaret. Alle materielanskaffelser er i henhold til nugældende cirkulære som udgangspunkt omfattet af krav om indgåelse af industrisamarbejdsaftaler svarende til hele anskaffelsessummen. Undtaget herfra er:

- Ordrer placeret i Danmark.
- Anskaffelse af brugt eller civilt materiel.
- Dokumentation og tjenesteydelser.
- Uddannelse i forbindelse med anskaffelsesprojekter.
- Bygge- og anlægsarbejder undtaget fra kravet om industrisamarbejde.

Herudover er der en bagatelgrænse på 5 mio. kr.

Kravet om industrisamarbejde bliver gennemført som industrisamarbejdsaftaler mellem den udenlandske leverandør og Erhvervs- og Byggestyrelsen. Her bliver de nærmere vilkår for afvikling af den enkelte leverandørs forpligtelse fastlagt. Den udenlandske leverandør kan få godkendt industrisamarbejde hos Erhvervs- og Byggestyrelsen, hvis det omfatter forsvarsrelaterede produkter, teknologier og tjenesteydelser, herunder teknologisk beslægtede produkter til sikring af infrastruktur eller andre offentlige sikkerhedsopgaver eller inden for civil luft- og rumfart. Erhvervs- og Byggestyrelsen godkender almindelige køb hos danske virksomheder med samme værdi som summen af ordrer placeret hos danske virksomheder. Industrisamarbejde kan blive godkendt med mere end summen af ordrer placeret hos danske virksomheder, hvis det medvirker til forskning og udvikling, teknologioverførsel, efteruddannelse, finansiel bistand eller lignende.

Industrisamarbejdsreglerne betyder, at det er en forudsætning for, at forsvaret kan anskaffe forsvarsmateriel i udlandet, at leverandøren forinden har indgået en industrisamarbejdsaftale. Industrisamarbejdsaftalerne må dog ikke have opsættende virkning på forsvarets anskaffelse af materiel, herunder i forbindelse med standardiseringer,

hvis hensynet til rigets sikkerhed ikke muliggør en rettidig indgåelse af en industrisamarbejdsaftale. Hvis hensynet til rigets sikkerhed gøres gældende, skal leverandøren snarest efterfølgende indgå en industrisamarbejdsaftale med Erhvervs- og Byggestyrelsen. Samtidig skal forsvaret umiddelbart efter indgåelse af kontrakt med udenlandsk leverandør underrette Erhvervs- og Byggestyrelsen med en begrundelse for, hvorfor industrisamarbejdsaftalen ikke er indgået rettidigt. Erhvervs- og Byggestyrelsen orienterer Folketingets Forsvarsudvalg og Erhvervsudvalg herom.

Misligholder en udenlandsk leverandør en industrisamarbejdsaftale, har Erhvervs- og Byggestyrelsen mulighed for at sortliste leverandøren. Konsekvensen af en sådan sortlistning er, at forsvaret ikke kan købe materiel fra leverandøren.

EU har opbygget et europæisk forsvarsagentur, som bl.a. har til formål at styrke EU's industri- og teknologibase på forsvarsområdet og skabe et konkurrencedygtigt europæisk marked for forsvarsudstyr. Derudover skal agenturet bidrage til at udvikle EU-landenes forsvarskapaciteter, at fremme europæisk forsvarsrelateret forskning og teknologiudvikling samt at fremme europæisk samarbejde om forsvarsmateriel. Danmark deltager som følge af EU-forsvarsforbeholdet ikke i det europæiske forsvarsagentur. Alle øvrige EU-lande deltager i agenturet.

Kapitel 5

Medarbejderens rolle og vilkår

Indledning

I dette kapitel beskrives forsvarets nuværende situation inden for personelområdet, med særlig fokus på bemandingssituationen, de tiltag forsvaret allerede har foretaget – og de planlagte – for at sikre en bedre fastholdelse, medarbejdernes nuværende rolle og vilkår i forsvaret samt de forhold på arbejdsmarkedet og i samfundet, der kan have indflydelse på forsvarets evne til at rekruttere og fastholde medarbejdere.

Medarbejderens rolle og vilkår vil blive bredt beskrevet, men med fokus på konsekvenserne for medarbejderne af forsvarets omfattende og krævende bidrag til de internationale operationer. Forsvarets Personeltjeneste (FPT) som organisation, og de udfordringer tjenesten for nærværende har, vil blive beskrevet i kapitel 6.

Forsvarets og hjemmeværnets nuværende bemandingssituation

Ved udgangen af indeværende forlig vil den samlede struktur i forsvaret bestå af ca. 17.300 militære årsværk – ekskl. værnepligtige – samt ca. 6.000 civile årsværk (eksklusiv EU-elever). Hjemmeværnets struktur omfatter ca. 300 militære årsværk og ca. 350 civile årsværk. Hertil kommer ca. 22.000 frivillige medlemmer i aktiv struktur og ca. 28.000 i reserven. Hjemmeværnet opstiller tillige – med støtte fra Forsvarskommandoens myndigheder – ca. 900 officerer og befalingsmænd af reserven til den regionale føringsstruktur, som kan føre forsvarets totalforsvarsstyrke. Forsvaret vurderer, at der ved udgangen af indeværende forlig vil være en manglende bemanding på ca. 12,7 % i forsvarets militære ansatte, svarende til ca. 2.300 ubesatte stillinger. Heraf er ca. 200 stillinger midlertidigt besat med civile medarbejdere i militære stillinger. Dette nedbringer den reelle mangel til ca. 2.100 stillinger.

Den lave bemandingsprocent har medført et mindre forbrug af lønsum i forsvaret. Den samlede værdi af den uforbrugte lønsum i forsvaret i perioden 2005-2008 er således opgjort til at være ca. 1,4 mia. kr. Den uforbrugte lønsum er bl.a. anvendt til fastholdelsestiltag på personelområdet og de ekstraordinære udgifter som følge af de internationale opgaver.

Forsvarets interne prognoser for udviklingen i bemandingen er udspecificeret i nedenstående skema. Skemaet er delt op på de tre værn og viser det totale antal årsværk i Forsvarsministeriets myndighedsområde, som skal besættes af militært personel fra

det pågældende værn, antallet af årsværk samt den procentvise mangel. Nedenstående oversigt er eksklusiv værnepligtige.[45]

Bemandingssituationen 2009

	Hæren		Søværnet		Flyvevåbnet					
	Antal årsværk besat	Mangel i procent	Antal årsværk besat	Mangel i procent	Antal årsværk besat	Mangel i procent	Antal årsværk totalt	Antal årsværk besat	Mangel i total	Mangler i procent
Chefniveau	220	0	104	2,80 %	91	8,10 %	430	415	15	3,50 %
Leder-niveau	1.504	16,90 %	643	22,50 %	681	19,80 %	3.489	2.828	661	18,90 %
Mellem-leder-niveau	2.841	4,60 %	886	5,00 %	1.138	15,50 %	5.279	4.865	414	7,80 %
Manuelt niveau	4.274	17,30 %	1.681	9,20 %	1.621	7,30 %	8.765	7.576	1.189	13,50 %
							17.964	15.684	2.279	12,70%

Tabel 5.1. Bemandingssituationen i 2009, eksklusiv værnepligtige.
Kilde: Forsvarskommandoen.

De tilsvarende tal for civile medarbejdere fremgår af nedenstående figur, hvoraf det også fremgår at der er ansat flere civile i strukturen end planlagt. Dette er en beslutning, der er truffet for delvist at kompensere for personelmanglerne i den militære struktur. Civilt personel på især manuelt og mellemlederniveau anvendes – i den grad det findes muligt – til at afhjælpe manglen af militært personel på samme niveauer. Overforbruget af civile vil falde i takt med, at forsvaret rekrutterer og uddanner militært personel til denne gruppe af militære stillinger.

Bemandingssituationen 2009

	Antal årsværk totalt	Antal årsværk besat	Mangel total	Mangel i procent
Civilt chefniveau	90	87	3	3,3 %
Civilt lederniveau	1.559	1.513	46	3,0 %
Civilt mellemlederniveau	845	879	-34	-4,0 %
Civilt manuelt niveau	3.285	3.509	-224	-6,8 %
Civile i alt	5.779	5.988	-209	-3,6 %

Tabel 5.2. Bemandingssituationen for civile i 2009.
Kilde: Forsvarskommandoen.

[45] Personel uden for den militære rangfølge (sundhedsfagligt personel, musikere, auditører og gejstligt personel) er indeholdt i opgørelsen. Det skal hertil bemærkes, at forsvarets uddannelsessystem ikke producerer til disse områder, men personel hertil rekrutteres fra eksterne uddannelsesområder. Det betyder, at bemandingsprocenten inden for ovennævnte områder er tæt på 100 %, men samtidig ikke giver et helt retvisende billede af forsvarets uddannelsesmæssige udfordringer.

Forsvaret har med succes gennemført en øget rekruttering af civile medarbejdere. Dette er bl.a. sket ved hjælp af kampagnen "Civil i forsvaret.dk". Det betyder, at den civile struktur allerede nu er fuldt bemandet. Endvidere har forsvaret som en del af de iværksatte bemandingstiltag forøget den civile personelstruktur for at afhjælpe manglen på militært personel, hvor dette har været muligt.

Hjemmeværnets bemandingssituation er præget af tilsvarende fastholdelses- og rekrutteringsudfordringer.

Bemandingssituationen for hjemmeværnet ultimo 2009 [46]

	Antal stillinger besat totalt	Antal årsværk total	Mangel total	Mangler i procent
Chefniveau	36	36	0	0 %
Lederniveau	188	217	29	13,4 %
Mellemleder niveau-	42	46	4	8,7 %
Manuelt niveau	18	19	1	5,3 %
	284	318	34	10,7 %[47]

Tabel 5.3. Bemandingssituationen for hjemmeværnet ultimo 2009.
Kilde: Hjemmeværnskommandoen.

For gruppen af yngre officerer og for stampersonel, der forbliver i forsvaret, betyder den skitserede mangel en markant belastning. For begge grupper gælder det, at det primært er de operative og uddannende enheder, der rammes af personelmangel. Det medfører, at forsvarets kapaciteter og enheder i mindre omfang end planlagt kan opstilles og uddannes. Hermed er der færre enheder at indsætte, hvilket bl.a. betyder, at der er kortere tid mellem udsendelserne for det tilbageværende personel. For hæren betyder manglen på officerer og erfarne befalingsmænd bl.a., at sergenter under basisuddannelsen for værnepligtige (HBU[48]) står med et ansvar for delingsstørrelser af ca. 40 personer, hvil-

[46] Der er 16 officerer af reserven ansat på korttidskontrakt. Dette personel er ikke med i oversigten.

[47] Der er p.t. 22 officerer fra det øvrige forsvar i hjemmeværnets struktur og syv officerer fra hjemmeværnet i det øvrige forsvars struktur. Det giver samlet en mangel i hjemmeværnet på 49, svarende til 15,4 % og på lederniveauet specifikt på 39, svarende 18 %.

[48] Hærens Basisuddannelse.

ket de ikke er uddannet eller har erfaringen til. For søværnet betyder manglen på stampersonel og officersniveauerne, at det har været nødvendigt at henlægge fem sejlende enheder – en korvet og fire standard flex fartøjer af Flyvefisken-klassen. For flyvevåbnet betyder det bl.a., at teknikområdet er underbemandet, hvorved det er vanskeligt at producere tilstrækkeligt med flyvetimer. Den manglende tilgang af unge officerer til hjemmeværnet betyder, at støtten til de frivillige, især på distriktsniveau, samt hjemmeværnets støtte til forsvaret såvel internationalt som nationalt reduceres. Dette skyldes bl.a., at hjemmeværnets yngre officerer varetager en række driftsorienterede opgaver, der i givet fald skal overtages af de frivillige, hvorved disse får mindre tid til uddannelse og operativ indsættelse til støtte for forsvaret og det civile samfund.

For at forbedre fastholdelsen af forsvarets personel iværksatte forsvaret en række konkrete tiltag – benævnt Operation Bedre Hverdag – der indeholder en lang række tiltag inden for seks overordnede områder:

- Arbejdsvilkår – skabe rammer for at kunne udføre sit arbejde, herunder etablering af fjernarbejdspladser og internetadgang på søværnets skibe.
- Øge produktionen af officerer, befalingsmænd og specialister for gennem tilpasning af uddannelserne at imødegå den høje afgang blandt konstabler, befaingsmænd og yngre officerer.
- Forbedre sundheden blandt forsvarets ansatte.
- Øge fleksibiliteten i relation til forvaltning af personellet, herunder udvide mulighederne for langtidsansættelse og opnormering af antallet af ansatte i Forsvarets Personeltjeneste.
- Reducere belastningen på personellet, herunder ansættelse af vikarer til aflastning af administrativt og logistisk personel – for bl.a. at sikre en hurtigere behandling af reservedele.
- Løn, tillæg og personalegoder, forbedre tillægsstrukturen for at kunne fastholde særligt udsatte personelgrupper og anvendelsen af frihed opjent under internationale operationer.

Tiltagene har således vidt forskellig karakter med hensyn til omfang, økonomi og effekt. Visse tiltag er hurtigt sat i værk, og opnår effekt på kort sigt. Som eksempler på dette kan nævnes administrative ændringer omkring optjening og afvikling af frihed samt antal hjemrejser til personel i internationale operationer og tilskud til sociale og faglige arrangementer for medarbejderne. Andre tiltag har et længere og mere strategisk sigte. Det gælder eksempelvis den øgede produktion af officerer og specialister, som sker gennem længerevarende uddannelsesforløb.

Operation Bedre Hverdag medfører i indeværende forligsperiode – det vil sige frem til og med 2009 – en omkostning på op mod 1 mia. kr.

I indeværende forlig er midlerne til at finansiere tiltagene i Operation Bedre Hverdag fundet ved at anvende lønsum, der ikke er forbrugt på grund af ubesatte stillinger, samt ved en række omprioriteringer af forsvarets drifts- og investeringsmidler. Efter indeværende forligsperiode forventes Operation Bedre Hverdag isoleret set at medføre varige årlige udgifter på op til ca. 300 mio. kr., såfremt de iværksatte tiltag videreføres efter indeværende forlig.

Effekten af Operation Bedre Hverdag kan på nuværende tidspunkt kun svagt aflæses som et fald i afgangstallene. Det skyldes bl.a., at den samlede pakke af tiltag virkningsmæssigt har en lang indkøringsperiode.

For yderligere at sikre en forbedring af personelsituationen planlægger forsvaret at iværksætte en række yderligere langsigtede tiltag – benævnt forsvarets bemandingsstrategi - for at styrke rekrutteringen og fastholdelsen af personellet. Tiltagene gennemføres primært inden for områderne yngre officerer – et større antal horisontale og vertikale avancementsstillinger – samt øget anvendelse af civile uddannelser og faglig udvikling for oversergenter, faglærte og ufaglærte specialister. Tiltagene indeholder derudover en ny reserveofficersordning og øget fleksibilitet i forbindelse med stillingsbesættelse (øget brug af overførelse af civile kvalifikationer til militære stillinger).

Disse rekrutterings- og fastholdelsestiltag vurderes fremadrettet – såfremt de iværksættes og fastholdes udover indeværende forlig – isoleret set at ville koste forsvaret op til ca. 200 mio. kr. årligt.

I forlængelse af Operation Bedre Hverdag har forsvaret iværksat yderligere analysearbejder med henblik på at afdække målrettede tiltag til at bedre bemandingen inden for en kortere årrække. Dette arbejde er sket i samarbejde med Forsvarsministeriet, ligesom konsulentfirmaet McKinsey & Co har været inddraget.

Forsvarets bemandingsstrategi er baseret på en struktureret vidensindhentning, hvor den nuværende viden om afgangsårsager og rekruttering inddrages som grundlag for arbejdet. I tilslutning hertil interviewes udvalgte medarbejdere fra og potentielle medarbejdere til forsvaret med henblik på bedst muligt at afdække barrierer og positive faktorer for ansættelse i forsvaret. Det vurderes på baggrund af udformningen af forsvarets bemandingsstrategi, at forsvarets personelsituation kan forbedres yderligere gennem en forøget rekruttering og fastholdelse, men også at forsvaret står over for en

meget kompleks opgave med at fastholde og rekruttere personel.

Arbejdet har været rettet mod at optimere indsatsen yderligere med henblik på at klarlægge behovet for målrettede tiltag inden for særligt kritiske personaleområder.

For yngre officerer er der især behov for at forbedre karrieremulighederne ved at etablere flere vertikale og horisontale avancementsmuligheder, men også behov for at gøre den horisontale karriere mere attraktiv gennem horisontale videreuddannelser. Endvidere er der behov for at forbedre rekrutteringsindsatsen.

For oversergenter forventes hovedindsatsområdet at være forbedrede incitaments- og lønforhold, men også at sikre en bedre og bredere faglig udvikling, bl.a. gennem civile kompetencegivende kurser.

For faglærte specialister forventes indsatsområderne at være faglig udvikling og en forbedret rekrutteringsindsats. Endvidere skal lønforholdene afstemmes til det omgivende samfunds.[49]

For ufaglærte specialister forventes indsatsområderne at være faglig udvikling og en forbedret rekrutteringsindsats. Endvidere skal der for ufaglærte specialister ske en forbedring på incitaments- og lønområdet for at styrke den interne rekruttering.[50]

På reserveofficersområdet etableres en decideret ny reserveofficersuddannelse, der har et andet sigte end den tidligere reserveofficersuddannelse. Hvor de tidligere reserveofficerer blev uddannet med henblik på at virke i mobiliseringsstyrken og territorialforsvarets enheder, er formålet med den nye reserveofficersuddannelse primært at uddanne reserveofficerer, der kan aflaste og supplere forsvarets fastansatte officerer i forbindelse med uddannelse af værnepligtige, samt efterfølgende at kunne virke som førere i den regionale føringsstruktur. Tiltaget vil medføre en årlig uddannelse af ca. 40 officerer af reserven i hæren og ca. ti officerer af reserven i flyvevåbnet. Reserveofficersuddannelsen er iværksat.

Under forudsætning af, at disse tiltag virker, og at de nye grundofficersuddannelser vil medføre en væsentlig forøgelse af rekrutteringen, forudses den nuværende afgang in-

[49] Lønforhold er et overenskomstspørgsmål. Teksten er således et udtryk for intentionen i forsvarets bemandingsstrategi.

[50] Lønforhold er et overenskomstspørgsmål. Teksten er således et udtryk for intentionen i forsvarets bemandingsstrategi.

den for officersgruppen bedre at kunne håndteres, og den samlede mangel på officerer forventes dermed væsentligt reduceret. Årsagen til den forventede forbedring i rekrutteringen til officersuddannelsen er bl.a., at den nye grundofficersuddannelse medfører, at de yngre officerer allerede gennemfører den første gavntjeneste efter en uddannelsestid på 8-16 måneder, hvilket sammen med de ændrede ansøgningskrav forventes at ville appellere til en bredere kreds end den hidtidige officersuddannelse.

I nedenstående prognoser, der ikke indeholder hjemmeværnets personel, er bl.a. indregnet en øget rekruttering til og optagelse på forsvarets uddannelser. Den øgede optagelse på forsvarets uddannelser medfører behov for at udvide forsvarets uddannelseskapacitet. Såfremt en udvidelse af uddannelseskapaciteten iværksættes og fastholdes, forventes de samlede omkostninger hertil isoleret set at beløbe sig op til ca. 200 mio. kr. årligt. Hovedparten af disse omkostninger hidrører fra aflønning af det fordoblede antal elevårsværk samt forøgelsen af årsværk ved uddannelsesenheder mv. Endvidere vurderes der isoleret set at være et behov for op til ca. 100 mio. kr. til engangsinvesteringer i forbindelse med udvidelse af forsvarets etablissementer til at håndtere det større uddannelsesbehov, såfremt en udvidelse af uddannelseskapaciteten iværksættes og fastholdes. Initiativet kan tilpasses behovet og en prioritering skal ses i forhold til udviklingen i konjunktursituationen.

Rekrutterings- og elevantalsbehov samt produktionskapaciteten vil som udgangspunkt blive reduceret, når fuld bemanding opnås.

Såfremt det kan lykkes at genansætte tidligere ansatte, vil dette have en række fordele. Bl.a. vil forsvaret ikke skulle bekoste grund- og eventuelt videreuddannelse, opbygning af kompetencer, erfaring og så videre. Langt hovedparten af tidligere ansatte vil således fortsat kunne være værdifulde medarbejdere for forsvaret.

Der er i rammen af Operation Bedre Hverdag iværksat en række yderlige tiltag for i muligt omfang at skabe interesse for tilbagevenden til en ansættelse i forsvaret. Bl.a. holdes systematisk kontakt til medarbejderen gennem den periode, hvor der er givet tjenestefrihed uden løn, både fra enhedens side og centralt fra personeltjenestens side. Formålet er at holde den tidligere ansatte opdateret på, hvad der rører sig i forsvaret, og orientere om job og karrieremuligheder, såfremt de tidligere ansatte ønsker at vende tilbage til Forsvaret. Endvidere er der etableret et elektronisk stillingsønskesystem, der er et internetbaseret initiativ, der ligeledes skal give såvel militært ansatte som tidligere ansatte et bedre overblik over eventuelt ledige militære stillinger i forsvaret og dermed bidrage til en øget indflydelse på egen karriere- og kompetenceudvikling. Systemet giver tillige tidligere militært ansatte mulighed for at tilkendegive et eventuelt ønske

om at genindtræde i forsvaret, ligesom der kan søges information om myndigheders stillinger, og hvor et Curriculum Vitae indeholdende mere generelle ønsker om ansættelse kan deponeres.

Det bemærkes, at hvis den konjunkturbestemte udvikling på arbejdsmarkedet fører til en lavere personelomsætning i forsvaret end forventet på tidspunktet for opgørelsen af merbehovet, vurderes det muligt at nedjustere forsvarets opgjorte merbehov på personelområdet, jævnfør ovenfor. De beskrevne tiltag bør derfor løbende tilpasses den konjunkturbestemte del af personaleomsætningen.

Såfremt de ovennævnte tiltag iværksættes i fornødent omfang, vurderes udviklingen i bemandingen for de militære grupper at blive som afbildet på nedenstående figurer.

Fælles for de tre figurer er, at den øverste linje viser forsvarets strukturelle behov, som det er anført i indeværende forlig, inden for den anførte militære gruppe, henholdsvis officerer (fra premierløjtnant til og med major/orlogskaptajn), befalingsmænd og konstabler. Den nederste linje viser forsvarets prognose for bemandingen. Derudover indeholder alle tre figurer en kraftig stigning i prognosen for bemandingen. Denne stigning er primært et udtryk for de iværksatte tiltag samt den planlagte bemandingsstrategi, herunder specielt det øgede indtag på forsvarets uddannelser. Stigningen falder senere hos officererne, da uddannelsen er tilsvarende længere.

Nedenstående figurer er baseret på en vurderet personaleomsætning på 5 % for offi-

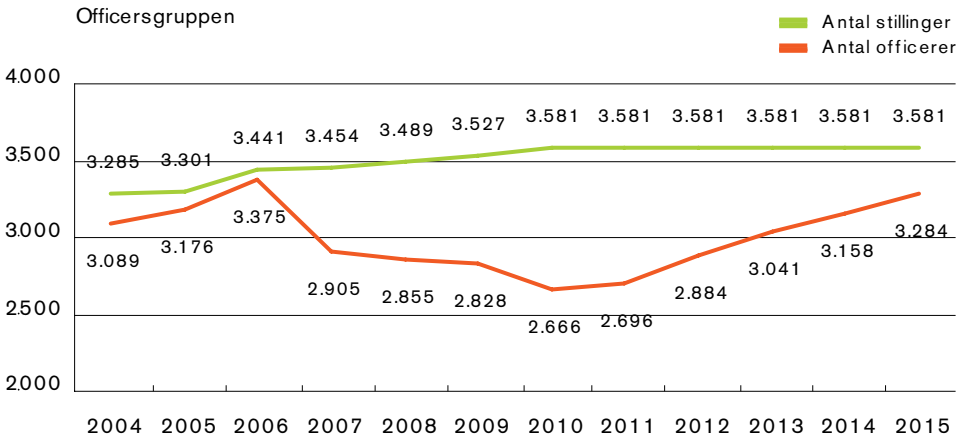

Figur 5.1. Antal stillinger sammenlignet med antal officerer til rådighed.
Kilde: Forsvarskommandoen.

cersgruppen, 8 % for befalingsmandsgruppen og 15 % for konstabelgruppen som følge af en gennemsnitlig betragtning af den aktuelle personaleomsætning inden for de enkelte personelgrupper. Modellen arbejder med 97 % som fyldt struktur som følge af tomme stillinger ved jobrotation og afsked.

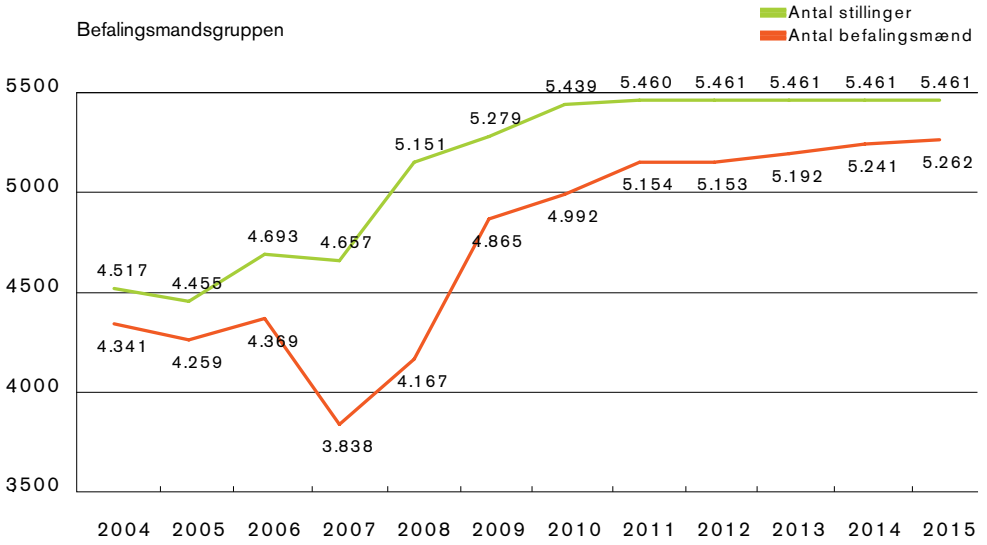

Figur 5.2. Antal stillinger sammenlignet med antal befalingsmænd til rådighed.
Kilde: Forsvarskommandoen.

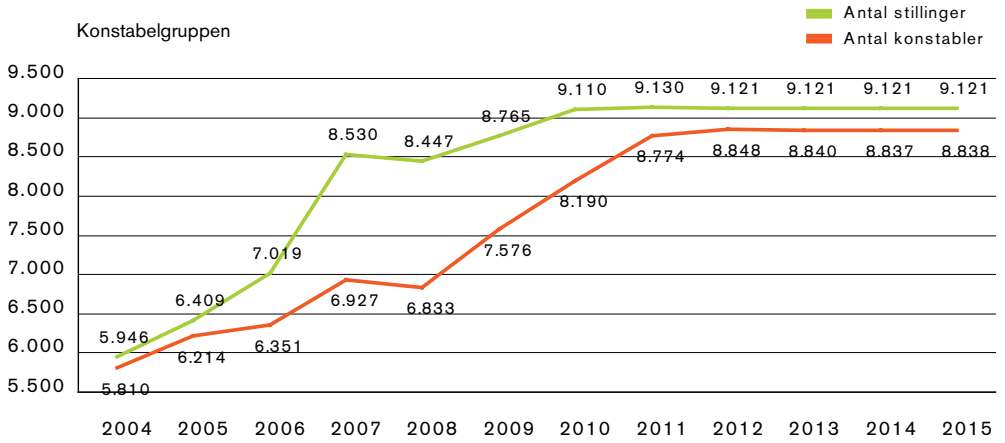

Figur 5.3. Antal stillinger sammenlignet med antal konstabler til rådighed.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Fælles for alle tre personelprognoser er, at der forventes en balance i bemandingen omkring 2014, såfremt ovennævnte tiltag iværksættes, og der lægges en uændret personelnormering til grund.

Som det fremgår af ovenstående figurer har forsvaret i indeværende forligsperiode haft svært ved at fastholde militært personale, særligt yngre officerer, befalingsmænd samt konstabler med faglig uddannelse og faglige specialister. For disse områders vedkommende har der været en større personaleomsætning end det har været muligt at rekruttere til. Trods dette viser figurerne samtidig, at det har været muligt at rekruttere til en faktisk opbygning af særligt konstabelniveauet. Der er således i dag flere militære ansatte i forsvaret, end der var ved forligsperiodens start.

Reservepersonel

Personel af reserven er en samlende betegnelse for personel, der har valgt en løsere ansættelsesform til forsvaret end fastansatte. Det er således den enkeltes ansættelsesforhold og ikke uddannelsesbaggrunden, der er afgørende for betegnelsen "reserven".

Den tidligere reservepersonelordning, der var beregnet til at fylde især officersniveauet i den kolde krigs mobiliseringsforsvar, blev af forsvaret bl.a. som følge af nedlæggelse af mobiliseringsforsvaret og transformationen mod et mere deployerbart forsvar nedlagt i forbindelse med indeværende forlig. Det har imidlertid vist sig, at en reserveofficersordning vil kunne medvirke til at løse forsvarets samlede opgavekompleks.

I 2008 blev der derfor etableret en ny reservepersonelordning, herunder reserveofficersordning, der er begrundet i forsvarets opgaver i det nationale krise- og katastrofeberedskab samt den opgavevaretagelse i forbindelse med det internationale engagement, som reservepersonel vil kunne bidrage med. Forsvarets krav til personellets viden, færdigheder og holdninger er ændret væsentligt. Der er således væsentlig forskel på den kompetenceprofil, der var gældende for bl.a. officerer af reserven under den kolde krig, og den kompetenceprofil, der er gældende i relation til forsvarets nye opgaver.

Personel af den nyetablerede reserveordning skal anvendes i uddannelsesstrukturen, i den regionale føringsstruktur, i hærens, søværnets og flyvevåbnets operative enheder, ved specialistpuljerne (sprogofficerer, sundhedsfagligt personel og andre) ved Forsvarsakademiet og Forsvarets Sundhedstjeneste samt i den centrale personelpulje. Personel af reserven giver forsvaret en vis personelmæssig fleksibilitet og robusthed i tilfælde af konjunkturudsving. Denne fleksibilitet giver sig bl.a. til udtryk ved anvendelse af reser-

veofficerer i visse typer stillinger i forbindelse med internationale operationer.

Nedenstående figur viser anvendelse fordelt på reserveofficerens værnstilhørsforhold:

	April 07	Oktober 07	April 08	Oktober 08	I alt
Hæren	45	39	30	32	146
Søværnet	4	2	2	5	13
Flyvevåbnet	3	4	3	2	12
Hjemmeværnet	1	1	1	1	4
Forsvarets Lægekorps	4	2	2	5	13
I alt	57	48	38	45	188

Tabel 5.4. Anvendelse af reserveofficerer i internationale operationer fordelt efter værnstilhørsforhold.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Forsvaret planlægger at uddanne ca. 50 reserveofficerer – eksklusiv specialistpuljerne – om året, hvoraf hovedparten forventes anvendt i hæren.

De frivillige i hjemmeværnet

Rapporten "Frivillige i hjemmeværnet", udarbejdet af Det nationale Forskningscenter for Velfærd (tidligere Socialforskningsinstituttet) i juni 2007, definerer det typiske hjemmeværnsmedlem som en person, der for de aktives vedkommende i gennemsnit bruger godt 18 timer om måneden på hjemmeværnet. Hjemmeværnets medlemmer udgør et bredt udsnit af befolkningen, som er parat til at yde en frivillig og ulønnet indsats for at forsvare og beskytte Danmark. Disse tal dækker over medlemmer, der netop udfører deres 24 timers funktionsrelevant tjeneste hvert år, og medlemmer, der bruger mange hundrede timer.

De ansattes nuværende rolle og vilkår i forsvaret

Arbejdsperspektivet

Det er et særkende for forsvarets militære medarbejdere, at personelstrukturen alene fødes fra de underliggende niveauer. Det betyder, at man kun kan tilvejebringe det nødvendige rekrutteringsgrundlag til de højere funktionsniveauer, såfremt man formår at rekruttere og fastholde de laveste funktionsniveauer.

Lov om forsvarets personel af 20. juni 2005 indebærer, at alle stillinger som udgangspunkt formelt er civile. En stilling skal som udgangspunkt indeholde opgaver, der forudsætter militær uddannelse eller erfaring for at kunne oprettes og klassificeres som militær. Forholdet er i indeværende forlig ændret, bl.a. som konsekvens af, at forsvarets behov for stillinger til tjenesteperioder uden udsendelse er øget. Med disse stillinger får forsvaret bedre mulighed for at imødekomme personellets behov for stillinger mellem udsendelser i den operative struktur. Hovedparten af disse stillinger uden for enhedsudsendelse, der ellers ville være civile, befinder sig i støttestrukturen.

Pligten til at lade sig udsende

Af lov om forsvarets personel følger, at alle medarbejdere af forsvaret – militære og civile – er omfattet af pligten til at forrette tjeneste uden for landets grænser. Pligten til at lade sig udsende er således et grundvilkår for forsvarets medarbejdere. Udsendelsesforpligtelsen har en række konsekvenser for militære såvel som civile medarbejders arbejds- og privatliv. Disse varierer afhængig af bl.a. opgavetyper, funktion, operationsvilkår, værn mv. Tre særligt betydende faktorer er: Udsendelsesperiodernes længde, udsendelsesfrekvens og varslingstid forud for den enkeltes udsendelse.

Kontinuerlige missioner, som f.eks. operationerne i Afghanistan og Kosovo, giver i mange tilfælde mulighed for et langt varsel. Det indebærer, at mange af de udsendte er bekendt med udsendelsen i god tid – hvilket vil sige et år før udsendelse.

Frafald medfører dog, at et større antal medarbejdere udsendes med kort varsel. Særligt bemærkes det, at frafald under hærens reaktionsstyrkeuddannelse kan betyde, at udsendelsesholdene skal fyldes op med fastansatte medarbejdere, der så typisk får et meget kort varsel. Tab, ekstraordinær hjemsendelse fra missionsområdet (repatriering) eller ændringer i situationen kan ligeledes medføre behov for udsendelse af medarbejdere eller nye eller ændrede styrkebidrag med kortere varsel. Samtidig har det i videre udstrækning end forudset været nødvendigt at udsende medarbejdere fra støttestrukturen. Tanken var ellers, at tjenesteperioder i den operative struktur med udsendelser kunne veksle med tjenesteperioder i støttestrukturen uden udsendelser. Dette forstærker opfattelsen af, at ekstrabyrden på de tilbageværende – i en struktur med huller – ikke bliver værdsat tilstrækkeligt, endsige bliver kompenseret på en tilfredsstillende måde.

Udsendelsesperioden er for enheder i hæren typisk seks måneder. For enheder i søværnet og flyvevåbnet er perioden typisk tre måneder. Dertil kommer en missionsforberedende uddannelse, der som oftest indebærer yderligere længerevarende fravær fra hjemmet. Det betyder, at personellet og deres pårørende oplever, at det reelle fravær

bliver væsentligt længere end selve udsendelsen til operationsområdet. En række funktioner i hæren har dog – i den udstrækning det er operativt forsvarligt – fået mulighed for kortere udsendelser, eksempelvis at to mand deler en seks måneders udsendelsesperiode. Civile får oftest et langt varsel og udsendes typisk som enkeltperson med en udsendelsesperiode på op til tre måneder.

Nedenstående tabel viser, hvorledes det nuværende udsendte personel fordeler sig på udsendelsesperiodens længde.

	3 mdr.	6 mdr.	12 mdr.	18 mdr.	24 mdr.	I alt
Hæren	122	973	14	2	3	1.114
Søværnet	142	9	4	0	1	156
Flyvevåbnet	27	33	3	1	0	64
I alt	291	1.015	21	3	4	1.334

Tabel 5.5. Udsendt personel fordelt efter udsendelsesperiodens længde (tal fra 2. halvår 2008).
Kilde: Forsvarskommandoen.

Forsvarets målsætning er, at der som minimum skal gå tre år mellem to udsendelser af seks måneders varighed (fra hjemkomst til ny udsendelse). På grund af forsvarets nuværende bemandingssituation er det dog ikke muligt at overholde denne målsætning. Derfor vil en stor del af de militært ansatte medarbejdere blive udsendt hyppigere i internationale operationer end forsvarets målsætning. Dette er særligt udtalt for specialister, hvor eksempelvis personel fra militærpolitiet, it, ammunitionsrydning og forsyningsområdet er særligt belastede, med eksempler på mindre end et år mellem udsendelser.

På baggrund af den af forsvaret udarbejdede "Rapport om udsendelsesperioder" fra december 2005 besluttede forsvaret at fastholde udsendelsesperiodernes længde på seks måneder som princip for enheder i hæren. Selv om hensynet til den enkelte kunne tale for en opdeling i kortere perioder, er dette i konflikt med hærens operativt betingede hensyn om, at enheder roterer samlet. En kortere udsendelsesperiode skal derfor afvejes i forhold til de begrænsninger, det vil påtvinge enheden i at være og forblive samarbejdet. En udsendelsesperiode på seks måneder giver en høj grad af personelsikkerhed og er hensigtsmæssig i forhold til opgaveløsningen i missionsområdet bl.a. grundet samarbejdede enheder og et godt lokalkendskab.

Som følge af rapporten er der implementeret en række delforanstaltninger, som har skabt større fleksibilitet og styrket støtten til de udsendte og deres pårørende mv.

Forsvarsakademiet har i forbindelse med et projekt, der løber i perioden september 2007 til september 2010, undersøgt, hvordan længde og frekvens af udsendelserne i internationale operationer påvirker de udsendte soldaters og deres pårørendes livssituation, især set ud fra et psykologisk perspektiv. I januar 2008 gennemførte Forsvarsakademiet på denne baggrund en indledende hjemkomstundersøgelse, der blev foretaget ved hjemkomsten af 241 soldater fra KFOR[51] og 522 soldater fra ISAF[52], der blev udsendt august 2007. Fra denne undersøgelse kan der uddrages data vedrørende soldaternes ønskede udsendelseslængde og ønskede interval mellem udsendelserne, samt vedrørende soldaternes vurdering af belastning og berigelse ved udsendelsen.

De foreløbige konklusioner i den forbindelse er, at der ses en vis variation i ønsket udsendelseslængde, men den største gruppe af de undersøgte i hæren ønsker fire måneders udsendelser og mindst 2½ år mellem udsendelserne, samt at forskelle mellem soldater med og uden børn især slår igennem på længden af perioden mellem to udsendelser. Samtidig oplever hovedparten af soldaterne en højere grad af berigelse end belastning ved at være udsendt.

En yderligere undersøgelse i projektet blev iværksat i slutningen af 2008 i samarbejde med Århus Universitet. Det er en "før-under-efter undersøgelse", der har til formål at undersøge sårbarhedsfaktorer i forhold til udvikling af efterreaktioner blandt udsendte soldater i Afghanistan. Undersøgelsen vil foregå på ISAF Hold 7, der blev udsendt i februar 2009.

Vilkår for personel, der er udsendt i internationale missioner

Personellets operative indsættelse i internationale operationer er som nævnt i kapitel 3 ofte præget af hyppig vekslen mellem opgaveløsning uden kamp og kampopgaver, samt en ofte allestedsnærværende trussel om pludselige angreb i form af vejsidebomber, miner, direkte eller indirekte beskydning, snigskytter, selvmordsbomber mv. Personellet vil derfor naturligt fokusere på det rådige materiel, enhedens taktiske færdigheder og evnen til at tilpasse sig selv til de meget vanskelige vilkår. Det skal bemærkes, at vilkårene for dansk personel i internationale operationer har varieret meget over de seneste år, alt efter indsættelsesområde.

---

[51] NATO's Kosovo Force.

[52] NATO's International Security Assistance Force.

Personellet er under udsendelsen generelt indsat døgnet rundt, da de asymmetriske trusler vil udgøre en fare, selvom enheden ikke er under direkte angreb. Eventuel fjendtlig beskydning af lejre med raketter og morterer bevirker, at der selv under ophold i lejre kan være en trussel. En udsendelse kan derfor i sig selv være en stor arbejdsmæssig belastning.

Omfanget af de militære opgaver er blevet udvidet, og de beslutninger den enkelte træffer, bl.a. i forbindelse med samarbejdet med lokalbefolkningen, kan have konsekvenser på det politiske eller strategiske niveau. Eksempelvis kan utilsigtede skader på civile få konsekvenser for den hjemlige opbakning. Dette stiller skærpede krav til det militære personel, som foruden at kunne mestre de militærfaglige discipliner skal kunne foretage en hurtig analyse af komplekse situationer, træffe beslutninger ud fra en konkret vurdering samt mestre en række kompetencer, der knytter sig til sociale relationer. Disse krav er udfordrende for forsvaret og medarbejderne.

I modsætning til de smalle mandater og tilhørende stærkt begrænsede handlemuligheder, der gjaldt under FN-indsættelserne på Balkan i 1990'erne, har soldater og enheder, der er indsat under de aktuelt gældende vilkår, vidtgående muligheder for at reagere på og eventuelt nedkæmpe trusler. Det bidrager i væsentlig grad til sikring af personellets sikkerhed, selvrespekt og trivsel trods de meget krævende indsættelsesvilkår.

Akklimatisering af personel fra internationale operationer løses i værnsregi. Hæren og flyvevåbnet har ensartede metoder. Deltagelsen i togter har været en integreret del af søværnets kultur i århundreder, hvorfor der ikke gennemføres særlige akklimatiseringsprocesser. Enkeltpersoner gennemfører hjemkomstprocedure ved Det Danske Internationale Logistikcenter.

Der lægges i akklimatiseringsforløbet vægt på, at de danske soldater har behov for at tilbringe tid med familien umiddelbart efter afslutningen af indsatsen.

Selve akklimatiseringsforløbet gennemføres som regel som et fem-dages arrangement, der afholdes ved de lokale tjenestesteder og indeholder både samtaler med psykologer, helbredskontrol, orientering om forhold efter hjemkomsten samt sociale arrangementer.

Tre måneder efter hjemkomsten samles enheden til et arrangement. Forsvarsakademiets Institut for Militærpsykologi har et tidsubegrænset tilbud om rådgivning og behandling af alt personel, ligesom der kan søges råd og støtte i regi af Kammeratstøtteordningen, oprettet af foreningen "De Blå Baretter". Desuden har forsvaret for nylig

oprettet en pårørendetelefon og en pårørendeportal til støtte for pårørende til forsvarets ansatte.

Vilkår for medarbejdere i støttestrukturen

Forsvarets støttevirksomhed består af de fire områder personel, materiel, etablissement og informatik. Den tilhørende støttestruktur består af de funktionelle tjenester Forsvarets Personeltjeneste, Forsvarets Materieltjeneste, Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste og Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste. Herudover findes en række andre værnsfælles myndigheder samt værnsspecifikke støttestrukturer, herunder værnenes skoler. Støttestrukturen er dimensioneret efter princippet "netop tilstrækkelig" til at yde støtte. Derfor burde medarbejdere fra støttestrukturen - bortset fra sundhedsfaglige medarbejdere, it-specialister, regnskabsførere, sprogofficerer og andre specialister, der organisatorisk er placeret i støttestrukturen, men hvor funktionerne er nødvendige for, at de operative enheder kan opstilles og indsættes - principielt ikke udsendes. De facto har der dog været et udpræget behov for at udsende personel fra støttestrukturen i større grad end forventet. Nedenstående figur viser en opgørelse over udsendte medarbejdere i støttestrukturen (pr. 1. december 2008).

Forsvarskommandoen	**4**
Forsvarsakademiet	**2**
Forsvarets Personeltjeneste	**5**
Forsvarets Materieltjeneste	**3**
Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste	**5**
Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste	**1**
Forsvarets Sundhedstjeneste	**0**

Tabel 5.6. Antal udsendte medarbejdere i støttestrukturen (pr. 1. december 2008).
Kilde: Forsvarskommandoen.

Dette antal skal holdes op mod en støttestruktur, der er dimensioneret til at være netop tilstrækkelig for at kunne servicere de øvrige myndigheder i forsvaret, og at der her i lighed med de øvrige myndigheder i forsvaret – er en gennemsnitlig vakance på ca. 13 %.

Til ovennævnte opgørelse skal lægges personel fra søværnets operative logistikenhed, de enkelte værns skoler samt hjemmeværnet. Det samlede antal er derfor omkring 80 personer.

Dermed bliver muligheden for i en periode at fritage belastet personel fra internationale operationer tilsvarende mindre, idet omfanget af stillinger til tjenesteperioder uden

udsendelse formindskes samtidig med at belastningen på det øvrige personel i støttestrukturen forøges tilsvarende.

Udfordringer for de udsendte soldater

De seneste 40 år har der været en kraftig vækst i antallet af udsendte soldater i internationale operationer. Denne vækst er sket netop samtidig med, at konfliktmiljøet og trusselsniveauet generelt er blevet tiltagende skarpt, og mandaterne tillader øget anvendelse af militær magt. Dette vil alt andet lige øge sandsynligheden for flere dødsfald og for, at soldaterne vender hjem med men.

Forsvaret er allerede i gang med en systematisk erfaringsindhentning omkring psykiske reaktioner hos udsendte soldater, der oplever eksempelvis dødsfald i enheden. Det er vurderingen, at forsvaret gør en stor indsats i dag omkring at følge op i forhold til den enkelte soldat, men at det naturligvis til stadighed må overvejes at gøre andet og mere i denne sammenhæng.

Ved en veteran forstås en person, der – som enkeltperson eller i en enhed – har været udsendt i mindst én international operation. Personen kan fortsat være ansat i forsvaret, men kan også være afgået fra organisationen og overgået til det civile uddannelsessystem, arbejdsmarked eller andet. En person, der bliver udsendt for første gang i et år og derved opnår veteranstatus, vil meget ofte blive udsendt igen og indgå i statistikken som udsendt. Fra 1948 og frem til udgangen af 2009 vil Danmark have haft ca. 96.000 soldater udsendt i international tjeneste. Opmærksomheden henledes på, at antallet af udsendte ikke er identisk med antallet af veteraner.

De udfordringer, de udsendte soldater kan stå over for, kan deles op i to kategorier: Udfordringer af psykologisk og social karakter samt udfordringer af fysisk karakter. De sociale problemer kan være brud i parforholdet, hyppigt sygefravær, problemer med at finde tilbage til en normal dagligdag og problemer med kontakten til det daglige tjenestested. For nogle kan der efter hjemkomsten vise sig forbigående psykiske vanskeligheder, som oftest vil være karakteriseret ved rastløshed, tristhed, social tilbagetrækning, opfarenhed og aggression, der kan komme til udtryk i vold eller brug af enten alkohol eller stoffer. Hvis symptomerne fortsætter, bliver de vanskeligere at behandle, fordi de bliver en større og mere integreret del af personligheden, og de får en mere permanent karakter. Symptomerne på de forbigående psykiske vanskeligheder bliver i disse tilfælde suppleret med depression og angst.

De fysiske skader, tidligere udsendte kan være påført, kan være varige. Flere af disse skader kan gøre soldaten mere eller mindre uegnet til fremtidig international tjeneste

og i nogle tilfælde begrænse fremtidig militær ansættelse. Egentlig invaliditet kan naturligvis også optræde ved flere af ovennævnte skader.

Såfremt en soldat er blevet så skadet, som følge af kamphandlinger eller anden fjendtlig våbenvirkning, at fremtidig militær ansættelse er umulig, vil forsvaret tage ansvar for i samarbejde med det øvrige samfund at sikre en aktiv revalideringsindsats. Målet er, at soldaten opnår størst mulig livskvalitet og jobtilfredshed i eller uden for forsvaret. Såfremt soldaten nu eller senere i livet vil opnå den største livskvalitet ved varig ansættelse i forsvaret, vil forsvaret tilbyde dette.

De nævnte sociale, psykiske og fysiske problemer belaster ikke alene de tidligere udsendte soldater, men i høj grad også deres pårørende – der i nogle tilfælde skal genoptage samlivet med en person, der lider af fysiske eller psykiske skader. Dette kan i nogle tilfælde forstærke de ovennævnte sociale problemer.

Fysisk og helbredsmæssig egnethed til udsendelse
I forbindelse med det tiltagende og stadigt mere krævende internationale engagement er det konstateret, at en del af de militære medarbejdere ikke kan udsendes til international tjeneste (herunder sejlende tjeneste) – enten på grund af dårligt helbred, manglende honorering af de fysiske krav eller af sociale årsager. Dette medfører, at nogle medarbejdere udsendes ofte, mens andre slet ikke udsendes.

I slutningen af 2006 satte forsvaret øget fokus på den enkelte medarbejders opfyldelse af de fysiske krav og iværksatte i den forbindelse obligatoriske, regelmæssige helbredsundersøgelser og grundvaccination – den såkaldte sundhedstriade – af alle fastansatte militære medarbejdere samt særligt udpegede civile medarbejdere, der påtænkes udsendt i internationale operationer. Der er imidlertid behov for fortsat fokus på området og iværksættelse af yderligere tiltag.

Forsvaret afskediger årligt omkring 90 medarbejdere pga. helbredsmæssige forhold og afskedigelsesprocessen og vilkårene i forbindelse med afskeden er som for øvrige statsansatte. Tjenestemænd afskediges som regel med pension. Overenskomstansatte afskediges, hvorefter den afskedigedes pensionsmæssige status afgøres af den pågældendes hjemkommune. For de medarbejdere, der ikke er i stand til at honorere sundhedstriadens krav, skal der udarbejdes en plan, der gør det muligt at honorere kravene. En manglende opfyldelse kan få konsekvenser i form af eksempelvis en stillingsændring og i yderste fald afskedigelse. Dette åbner også mulighed for, at forsvaret kan medvirke til at afhjælpe lidelser før de udvikler sig alvorligt, og derfor vil sundhedstriaden på sigt medvirke til, at forsvarets medarbejdere som helhed bliver sundere og dermed

forebygge afskedigelser og pensionering af helbredsmæssige årsager.

Støtte til de pårørende i forbindelse med internationale operationer
De pårørendes trivsel under både den forberedende uddannelse og selve udsendelsen er særdeles vigtig for soldaten og dermed af stor betydning for forsvaret. De samlevendes forventninger til nærvær og fællesskab om opgave- og problemløsning – som eksempelvis varetagelse af børn – har i de seneste år været stigende.

Udover personlige og følelsesmæssige konsekvenser kan familien også stå tilbage med en række udfordringer af mere praktisk karakter. Det kan f.eks. dreje sig om pasning af børn, skolekontakt, daglig husholdning og vedligeholdelse, kontakt til familie og øvrigt netværk samt håndtering af økonomi, forsikringer mv. Pårørende til udsendte medarbejdere står potentielt alene med omfattende opgaver. Naturlige følelsesmæssige reaktioner på trusler eller konkrete hændelser i missionsområdet kan periodevis reducere en ellers tilstedeværende evne til at overkomme opgaverne.

Der ydes i dag et skattefrit udetillægslignende tillæg, der skal dække de meromkostninger, der er forbundet med at være udsendt. Tillægget er på ca. 10.800 kr. til 17.800 kr. om måneden afhængigt af personelkategori, og om det er en FN-mission.

De forventeligt fortsat tiltagende krævende indsættelsesvilkår skaber behov for en endnu bedre forberedelse af de pårørende i form af information med henblik på at sikre de pårørendes forståelse, tillid og dermed opbakning.

Der vil forventeligt være en stadigt større søgning af forsvarets tilbud om støtte fra især socialrådgivere og psykologer som konsekvens af påvirkningen fra de krævende missioner.

De frivillige netværk, der etableres med henblik på gensidig støtte blandt pårørende til udsendte på de enkelte udsendelseshold, fungerer i mange tilfælde godt. Det afhænger imidlertid meget af de centrale og toneangivende personer, der træder i spidsen for initiativerne.

Forsvaret har en væsentlig interesse i at igangsætte og støtte sådanne lokale støttenetværk på frivillig basis, således at de pårørende kan opleve gensidig støtte tilpasset netop deres behov og situation.

Under adskillelsen vil både den udsendte og de pårørende have berettigede forventninger om at kunne bevare en forholdsvis nær kontakt. Der vil være behov for at sikre

muligheder for tæt kommunikation mellem de udsendte og hjemmet – herunder for "virtuelt samvær" med pårørende og børn gennem videoforbindelse, videodagbøger og lignende.

Forsvaret har etableret en pårørendetelefonlinje, hvor man umiddelbart kan komme i kontakt med forsvaret, ligesom en pårørendeportal på internettet – hvor de pårørende kan få en oversigt over støttemulighederne - er etableret.

Uddannelse af militært ansatte medarbejdere

Forsvaret bibringer de militært ansatte medarbejdere de fornødne kompetencer gennem et uddannelsesforløb, der for manges vedkommende omfatter en vekslen mellem uddannelse og praktisk tjeneste. Selvom militær viden og færdigheder står centralt, indgår der på leder- og mellemlederniveauet imidlertid også en række almene moduler, som eksempelvis ledelse, sprog, samfundsvidenskab og pædagogik. Samtidig kan en række uddannelser på manuelt niveau sidestilles med civile uddannelser og derfor direkte anvendes i det civile erhvervsliv, f.eks. mekanikere, ambulanceassistenter, kontoruddannede med flere. På mellemlederniveau kan en række uddannelsesmoduler sidestilles med moduler i det civile uddannelsessystem, mens man arbejder med at opnå en akkreditering af officersuddannelsen. Der sigtes mod, at første del af den nye grundlæggende officersuddannelse skal ækvivalere erhvervsakademiniveau, mens den samlede grundofficersuddannelse skal modsvare en professionsbachelor. Den efterfølgende videreuddannelse – for at blive kaptajn eller kaptajnløjtnant – vurderes at ækvivalere en såkaldt postgraduate videreuddannelse, et supplement til grundofficersuddannelsen (professionsbachelor), som giver eleven en diplomgrad.

I fortsættelse af den af Danmarks Evalueringsinstituts evaluering og udarbejdede rapport i 2003 af forsvarets linjeofficersuddannelser har officersskolerne allerede iværksat ændringer af uddannelserne, således at de vil leve op til de krav, som skal opfyldes for at blive akkrediteret til professionsbachelorniveauet.

Undervisningsministeriets akkrediteringsproces har været sat i bero siden 2007, men er nu genoptaget. Akkrediteringsprocessen for forsvarets linjeofficersuddannelser forventes påbegyndt foråret 2009.

I forhold til det civile samfunds anerkendelse af de kompetencer, som er opnået ved tjeneste i forsvaret pågår bl.a. et arbejde omkring synliggørelse af realkompetencer opnået ved soldatens tjeneste i forsvaret, herunder ikke mindst realkompetencer opnået i forbindelse med indsats i de internationale operationers mange ansvarsområder, der ofte rækker væsentligt ud over rene militærfaglige erfaringer. Tilsvarende arbejdes der

på en sammenkobling af forsvarets kompetenceudviklingsstrategi med loven om borgerens ret til realkompetencevurdering.

Forsvaret har med den nye grundofficersuddannelse udviklet en uddannelse, der indebærer en større officersproduktion med henblik på at gøre strukturen robust over for en højere personelomsætning blandt yngre officerer. Modulopbygningen af den nye grundofficersuddannelse vil desuden gøre det muligt for personel med andre typer af officersuddannelser eller lignende, at træde ind i forløbet efter korte suppleringsmoduler. Tilsvarende er det hensigten at civile med særlige – civilt erhvervede – kompetencer gives adgang til officersuddannelsen.

Forsvaret ønsker generelt at opnå en større grad af fleksibilitet i forhold til personel- og uddannelsesstrukturen, bl.a. for i højere grad at kunne anvende personellets opnåede kompetencer, civile såvel som militære – herunder i højere grad at udnytte kompetencer, som er erhvervet ad andre veje end uddannelse i forsvaret.

Der arbejdes derfor på en øget brug af meritering på baggrund af et hovedprincip om, at der kan afviges fra den måde, forsvarets medarbejdere opnår kompetencer på, uden dog at afvige fra den kvalitet og standard, der hører til et givent funktionsniveaus kompetenceprofil.

I takt med en stigende modulopdeling af forsvarets uddannelser, hvor det er indlæringsmæssigt og praktisk muligt, stiger muligheden for at sammensætte mere individuelle uddannelsesforløb, eksempelvis i forbindelse med meritering.

Den strategiske udvikling og koordination af uddannelser i forsvaret – samt generel kompetenceudvikling – for forsvarets ansatte varetages i dag af Forsvarets Personeltjeneste på vegne af Forsvarskommandoen, idet Forsvarsministeriet har delegeret ansvaret for uddannelsesområdet til underlagte niveau I myndigheder. Den strategiske udvikling og koordination af uddannelser i forsvaret sker i et samarbejde med både aftagere (operative kommandoer og funktionelle tjenester) og producenter (skoler og Forsvarsakademiet) af forsvarets uddannelser, ligesom personelorganisationerne inddrages i forskellige fora. Personelorganisationerne er således repræsenteret i "Personelfagligt Forum i Forsvaret", der har som formål at skabe et forum, hvor personelorganisationerne har mulighed for at forhandle og medvirke til en evaluering af principper og retningslinjer for personelvirksomheden inden for overordnede uddannelsesmæssige forhold. Som forum for den detaljerede dialog vedrørende uddannelsesmæssige forhold er "Underudvalget vedrørende Omstilling og Kompetenceudvikling under Forsvarskommandoens Hovedsamarbejdsudvalg" oprettet. I dette udvalg er personel-

organisationerne repræsenterede ved 5-9 deltagere.

Sammenkoblingen af uddannelse og kompetencer opnået i forsvaret med uddannelser i det civile uddannelsessystem i form af såkaldte meritforløb, hvor en fastlagt uddannelse i forsvaret efter aftale med et civilt uddannelsessted kan videreføres til en civilt anerkendt uddannelse, er også påbegyndt.

Det skal bemærkes, at uddannelsen af de militære medarbejdere er livslang. Eksempelvis kan "produktionstid" for en major/orlogskaptajn på det højeste niveau tage 16 år eller længere, regnet fra den ansattes første dag i forsvaret. Tilvejebringelse af officerer og øvrige befalingsmænd kræver således langt flere ressourcer end tilvejebringelse af overenskomstansat personel på manuelt niveau, og det er meget tidskrævende og dyrt at erstatte afgået militært personel, især officerer, befalingsmænd og specialister.

Karrieremuligheder for militært ansatte medarbejdere
Karriereplanlægning og -udvikling finder sted i et samspil mellem medarbejderen og personelforvaltningen under hensyntagen til forsvarets behov. Personelstrukturen giver mulighed for både vertikale og horisontale karriereforløb. Erfaringerne viser, at personellet, og specielt officersgruppen, primært fokuserer på vertikale forløb, mens de mere specialiserede horisontale forløb almindeligvis anses for mindre attraktive. Forsvaret arbejder løbende med at gøre de horisontale forløb mere attraktive gennem efteruddannelse og højere status til personel i det horisontale forløb.

Rotation mellem stillinger er dels med til at udvikle og opbygge de bredere kompetencer hos den enkelte officer, dels bidragende til den nødvendige dynamik for, at organisationen forandrer og udvikler sig. Rotation mellem stillinger kan dog samtidig medføre kortvarige kompetencetab i relation til udførelse af de enkelte funktioner. For at kompensere for dette, og samtidig fastholde viden og erfaring, er der siden 2003 indført en større faglig stabilitet i forhold til det tidligere fremherskende princip om generelt bred anvendelighed af officeren. Den grundlæggende tanke er således at fastholde officeren inden for et til to fagområder (planlægning, økonomi, materiel og logistik, personel, operationer, uddannelse og kompetenceudvikling, ledelse samt informatik, hvor operationer eller militært chefvirke typisk er det ene af disse fagområder), uden derved at hindre såvel individuel udvikling eller rotation mellem stillinger.

Forudsætningen for en bred anvendelse af et system som dette i forsvaret er, at det generelt accepteres, at officeren primært kompetenceopbygger sig inden for et til to fagområder, hvoraf det ene er militære operationer i bred forstand (altså forsvarets kerneopgave). Desuden skal de generelle karrieremuligheder inden for hvert fagområde

opfattes som værende de samme. Dette udvirkes bedst via personeltjenestens karriereplanlægning for den enkelte, hvor konkrete karriereforløb med baggrund i medarbejderens kompetenceniveau skaber mulighed for vertikale specialistkarrierer – forfremmelse af specialister – og optimal anvendelse af medarbejderens potentiale. Officeren kan i denne forbindelse også vælge at gøre tjeneste i hjemmeværnet.

For det militære lederniveau er udvælgelsen til udnævnelse til næste højere grad blandt yngre officerer relateret til det operative miljø, mens senere udnævnelser kræver mere akademiske discipliner, som tilfredsstillende gennemgang af videreuddannelser eller arbejde i stabe på højere niveau. Udnævnelse til forsvarets chefgruppe – fra oberstløjtnant, kommandørkaptajn og opefter – kræver desuden et klart og af forsvaret erkendt chefpotentiale.

For befalingsmænd er der muligheder for udvikling og udnævnelse til oversergent, seniorsergent og chefsergent.

På det manuelle niveau ligger karrieremulighederne i højere grad i kompetenceudvikling i de respektive stillinger. I de sammenhænge, hvor svendebrev ikke allerede er en del af funktionsuddannelsen, kan den militære funktionsuddannelse eventuelt følges op til faglært niveau gennem meritforløb på beslægtede civile faglige uddannelser. Genindførelse af korporalsgraden bidrager til at udvide karrieremulighederne, da det er besluttet, at korporalsgraden hører til på det manuelle niveau. Det er således for det manuelle niveau at betragte som en udvidet karrieremulighed.

Beordringssystemet

Forsvarets arbejdspladser er spredt ud over et stort geografisk område, der også rækker ud over Danmarks grænser. Som militært ansat i forsvaret kan en medarbejder derfor, afhængig af ansættelsesforholdet, blive beordret til en stilling i et andet geografisk område eller en anden tjenestestilling inden for sit nuværende tjenestested.

Forsvaret anvender i dag beordringsretten på de militært ansatte medarbejdere under videst muligt hensyn til medarbejderens ønsker og personlige forhold, herunder geografisk stabilitet i længere perioder. Forsvarets behov indgår i vurderingen af, om beordring eventuelt skal finde sted imod medarbejderens ønsker. Uanset, at der lægges vægt på at give medarbejderen et rimeligt varsel ved en beordring, er beordrede flytninger en væsentlig årsag til afgang.

I indeværende forlig er der for det militære personel foretaget beordringer dækkende såvel beordring til midlertidig tjeneste og varig tjeneste i en størrelsesorden af ca. 11.000

beordringer.

Set fra et arbejdsgiversynspunkt sikrer beordringssystemet, at forsvaret kan prioritere personelressourcerne. Beordringssystemet muliggør, at forsvaret kan besætte de stillinger, som er vitale for landets sikkerhed, og dermed til stadighed kan udføre f.eks. suverænitetshævdelse og internationale operationer. Systemet giver endvidere forsvaret mulighed for at besætte stillinger i landsdele, som af geografiske årsager eller andre forhold er vanskelige at besætte.

Set fra et medarbejdersynspunkt kan beordringssystemet opleves som demotiverende, især i de tilfælde hvor en medarbejder mod sin vilje beordres i en stilling eller til en uønsket geografisk region. Omvendt kan beordringssystemet betyde forudsigelighed og synlige karriereplaner for medarbejderen.

Det skal bemærkes, at typen af beordring sætter rammen for de ydelser, der oppebæres i forbindelse med den beordrede tjeneste.

I det omgivende samfund, og ikke mindst blandt yngre medarbejdere, er der imidlertid en udpræget forventning om indflydelse på udformningen af egen karriere og valg af specifikke stillinger og uddannelser som led heri samt en vis geografisk stabilitet i besættelsen af stillinger i Danmark.

Forsvarsministeriet har gennem en arbejdsgruppe undersøgt muligheden for, at det militære personel helt eller delvist overgår til bemanding af stillinger efter ansøgning. Arbejdsgruppen har vurderet, at overgang til et ansøgningssystem kan give medarbejdere forstærket mulighed for indflydelse på og et øget ansvar for egen karriere. Herved ses der generelt betragtet mulighed for at forstærke forsvarets evne til at tiltrække, fastholde og udvikle medarbejdere. Overgang til anvendelse af et ansøgningssystem som grundlag for bemanding af militære stillinger i forsvaret er imidlertid et paradigmeskifte. Ud fra en samlet vurdering af de organisatoriske og ressourcemæssige forhold, de udenlandske erfaringer og for at sikre, at der kan foretages en tilfredsstillende forvaltning af alle medarbejdere i forbindelse med en overgang, anbefaler arbejdsgruppen, at det i første omgang kun er de øverste chefniveauer (general/admiral og oberst/kommandør) samt visse andre særlige stillinger, der bør være omfattet af et ansøgningssystem. Ansøgningssystemet erstatter dog ikke beordringsretten inden for alle stillinger på det øverste chefniveau. Arbejdsgruppen anbefaler endvidere, at der efter tre års anvendelse af ansøgningssystemet for disse grupper foretages en evaluering med henblik på at vurdere, hvorvidt flere grupper bør omfattes af ansøgningssystemet.

Fravær fra hjemmet på grund af tjenesten

Orlov under udsendelse og dermed mulighed for samvær med familien er et andet område, der har betydning for soldaterne. Der er indført et princip om, at der skal være to orlovsperioder i stedet for én under en seks måneders udsendelse. Hvis de operative forhold ikke tillader to orlovsperioder, ydes der økonomisk kompensation, hvilket eksempelvis er tilfældet i forbindelse med udsendelser til Afghanistan.

Den ekstraordinære belastning af personellet – som en konsekvens af bemandingssituationen – har medført en mindre vilje til at lade sig udsende, og tilvejebringelsen af personel må derfor i stadigt større udstrækning ske ved brug af beordringer mod personellets ønsker. En mærkbar konsekvens er, at flere og flere medarbejdere forlader forsvaret, når der er udsigt til (endnu) en udsendelse, hvilket vanskeliggør personelplanlægning og –tilvejebringelse.

I forbindelse med gennemgang af nødvendige grund- og videreuddannelser kan der også påregnes geografisk adskillelse fra hjemmet. Figuren på side 213 viser et eksempelvis tjenesteforløb for en officer bosiddende i Jylland og med et tjenstligt tilhørsforhold i Vestjylland, eksempelvis Holstebro. Forløbet er baseret på en rekrutteringsalder på 19 og en udnævnelse til oberstløjtnant ved en alder på 45. Figuren er opdelt i perioder med tjeneste i nærhed af hjemmet, eksempelvis Holstebro, Oksbøl og Karup; tjeneste væk fra hjemmet, men med mulighed for weekender i hjemmet, eksempelvis København; samt tjeneste væk fra hjemmet uden mulighed for weekender i hjemmet, eksempelvis Kosovo og Afghanistan.

På det militære manuelle niveau og mellemlederniveau konstateres stor mangel på personel med kompetencer inden for forskellige tjenesteområder, f.eks. administration, logistik, militærpoliti, fagligt personel med flere. Personelmangel på disse områder inddækkes bl.a. ved større anvendelse af reaktionsstyrke- og reservepersonel, anvendelse af personel fra stabe, skoler og funktionelle tjenester samt ved hyppigere udsendelse af personellet. Som konsekvens heraf belastes støttestrukturen i større udstrækning af vakancer, og personellet vælger i stigende grad at forlade forsvaret, når den gennemsnitlige udsendelsesfrekvens maksimalt er 1-2 år samt i enkelte tilfælde mindre end et år.

"Arbejdsgruppen vedrørende justering af forsvarets personel- og uddannelsesstruktur" vurderer, at den igangværende udvikling i forsvaret inden for personelområdet i værste fald kan resultere i uhensigtsmæssig personelanvendelse, mindre attraktive tjeneste- og karriereforløb samt ringe sammenhæng mellem arbejdsliv og privatliv. Konsekvensen heraf kan bl.a. være en øget personelomsætning, personelmangel, kompetencetab samt øget ressourceforbrug på uddannelsesområdet. I den forbindelse kan risikoen for en eventuel kaskadeeffekt ikke udelukkes.

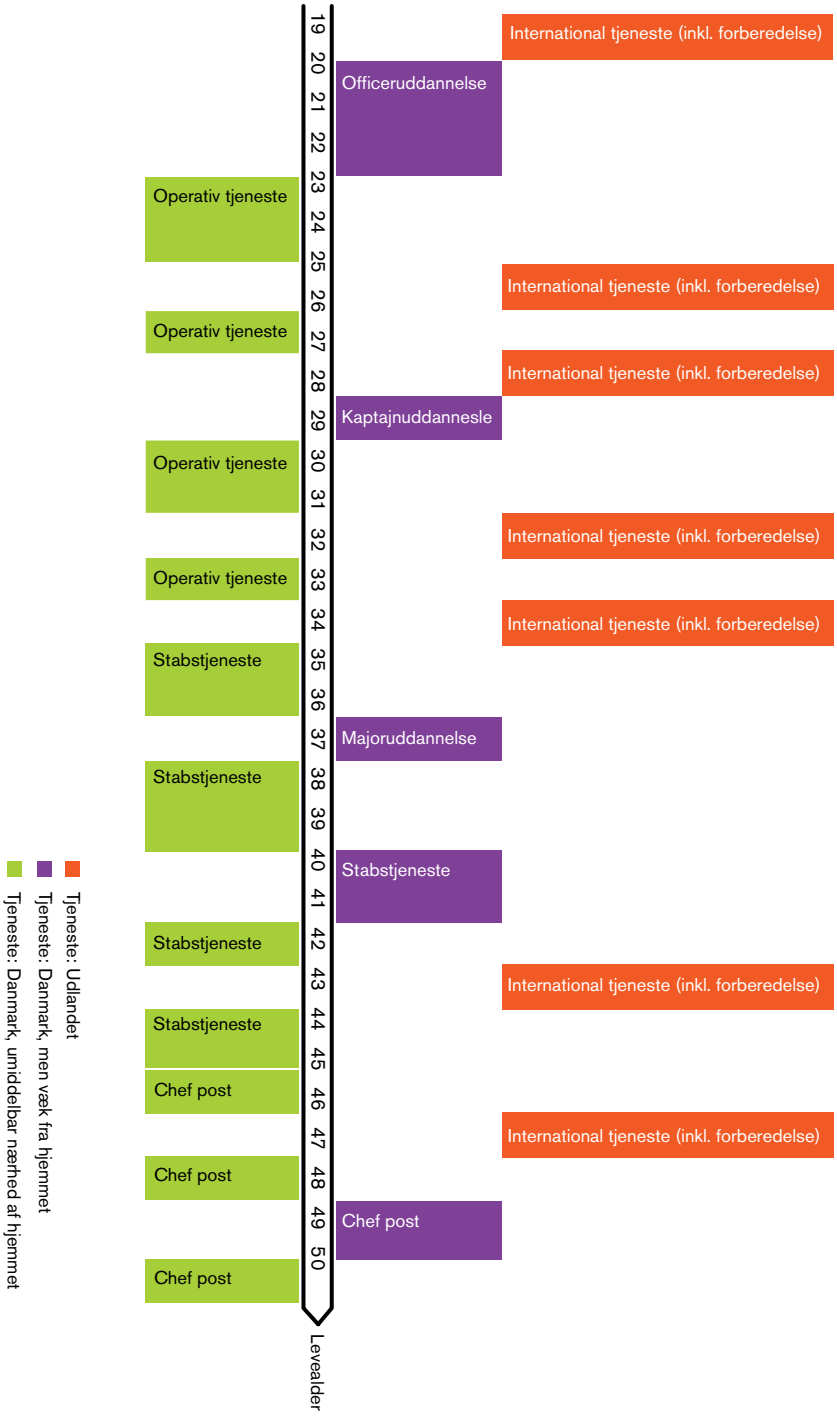

Figur 5.4. Eksempel på et tjenesteforløb for en officer.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Civilt ansatte medarbejdere

Der er i forsvaret ca. 6.000 civile medarbejdere med meget varieret uddannelsesmæssig baggrund. De bidrager med en række kompetencer, der på lige fod med det militære personels kompetencer er en forudsætning for, at forsvaret kan løse sine opgaver. Der er tale om opgaver rækkende fra relativt simple rutineopgaver til højt specialiserede opgaver.

De civile medarbejdere rekrutteres "fra gaden" i konkurrence med rekrutteringsbehovet i det øvrige samfund. En civil medarbejder rekrutteres ofte til en specifik stilling. Henset til forsvarets størrelse vil der normalt være mulighed for, at en civil medarbejder i løbet af sit arbejdsforløb i forsvaret kan prøve kræfter med forskellige stillinger. Civile medarbejdere har en relativt høj grad af stabilitet i ansættelsen. Bortset fra de omstruktureringer, der besluttes i forsvarsforlig, er der sjældent behov for, at civile medarbejdere skifter ansættelsesområde. De civile medarbejdere oplever således normalt relativ stor geografisk stabilitet i deres ansættelse.

Forud for udsendelse af en civil medarbejder til en international mission deltager den pågældende indledningsvis i et fem dages kursus, "Reduceret militær grunduddannelse for personel uden for den militære rækkefølge". Efterfølgende deltager den pågældende i missionsforberedende uddannelse sammen med resten af personellet i enheden, som vedkommende skal udsendes sammen med. Såfremt den civile ikke skal udsendes i rammen af en enhed, deltager den pågældende i stedet i et ni dages "Enkeltmandsforberedende kursus", som også militære ansatte deltager i, såfremt de ikke udsendes i rammen af en enhed. I forbindelse med afvikling efter udsendelse deltager civile generelt i samme program som det militære personel.

Fælles for afviklingsprogrammerne er, at der indgår diverse orienteringer om løn, forsikringsforhold, psykiske reaktioner mm. For civilt og militært personel, der har været udsendt under samme forhold og vilkår, er de efterfølgende tilbud også de samme. Ud over afviklingsprogrammer med forskellige former for orienteringer og i nogle tilfælde også tilbud om samtaler med en psykolog, er de civile og deres pårørende således også omfattet af det stående tilbud om psykologisk rådgivning og behandling samt tilbuddet om socialfaglig rådgivning. Ingen af tilbuddene er tidsbegrænsede og kan derfor også benyttes, efter den udsendte eventuelt har forladt forsvaret. Pårørende til civilt udsendt personel har naturligvis også samme muligheder som andre pårørende for at benytte "Pårørendetelefonen" og "Pårørendeportalen".

Udsendelse af civile sker som alt overvejende hovedregel på baggrund af tæt dialog og i forståelse med den enkelte civile medarbejder. Ofte er det medarbejdere selv, der har

udtrykt ønske om at få en udsendelse. For nogle grupper er der tale om forud planlagte forløb, hvor man allerede ved ansøgning af den pågældende stilling får oplyst, at man med mellemrum vil skulle udsendes i forbindelse med arbejdet.

Der udsendes i dag civile til missionsområderne i både Afghanistan og Kosovo samt med Absalon i forbindelse med Task Force 150. Der udsendes bl.a. journalister, militærjurister, maskinmestre, regnskabsmedarbejdere og etablissementsmedarbejdere.

Civile ansatte er i langt overvejende grad omfattet af de samme tillægsaftaler som militære under udsendelse i international mission. Der er således generelt de samme ydelser til både militært og civilt personel, når de udsendes. Der er for alt personel forskel på ydelserne afhængig af udsendelsesperiodens længde, men denne forskel er ens for militære og civile. Dette er ikke mindst en konsekvens af, at en ensartet ydelse for alt personel, efter øget anvendelse af civile er aktualiseret, også er prioriteret af forsvaret i forhandling med de faglige organisationer.

Konkret skelnes der således i det af ministeren fastsatte udetillægslignende tillæg, og det af centralorganisationerne og Finansministeren aftalte FN-tillæg, ikke mellem militære og civile. Tillægget til betaling for mistede fridage, også kaldet 2/7-dage, er over tid skabt ved og finansieret af de enkelte organisationers overenskomstpuljer.

Indtil indgåelsen af overenskomst 2005 var der flere civile organisationer, der ikke havde prioriteret dette i forhandlingen med Personalestyrelsen. Der var derfor i overenskomstperioden 2002-2005 en forskel på størrelsen af dette tillæg. Dette blev rettet op ved overenskomst 2005 for alle de civile grupper, der på daværende tidspunkt var involveret i internationale missioner.

Tilsvarende er der ved overenskomst 2008 centralt afsat en særlig pulje, som endnu ikke er forhandlet, men hvor eventuel udestående harmonisering vil være et prioriteret krav fra forsvaret. Endelig skal det bemærkes, at der for særligt kritiske civile grupper, herunder ikke mindst læger og sygeplejersker, findes særlige tillægsaftaler, der stiller dette personel mere gunstigt end øvrigt civilt og militært personel.

Medarbejdernes private perspektiv

En beskrivelse af personellets oplevelse af forhold vedrørende tjeneste og udsendelse vil i sagens natur være præget af en vis grad af subjektivitet. Nedenstående beskrivelse er derfor bl.a. baseret på det gennemførte arbejde i "Arbejdsgruppen vedrørende justering af forsvarets personel- og uddannelsesstruktur".

Tidens ændrede og forskelligartede familiemønstre giver en særlig udfordring for forsvarets ansatte i perioder og i dele af karrieren, hvor de skal arbejde forskellige steder i landet og gøre tjeneste i internationale operationer. I det modernes samfunds familiestruktur er familiens trivsel ofte nært forbundet med sammenhængen til og støtten fra de nære omgivelser. De ændringer, en beordring til tjeneste i anden landsdel eller udsendelse i international operation eller sejladsperioder kan betyde for familien, kan have stor indflydelse på medarbejderens beslutning om at blive i forsvaret.

For den ansatte, der er etableret med familie med hjemmeboende børn, såvel som for den unge soldat, hvis nære relationer primært er forældre, kæreste og venner, vil udsendelser til internationale operationer medføre en belastning af alle involverede. Alle oplever et følelsesmæssigt afsavn, der kan give anledning til usikkerhed, utryghed og bekymringer omkring tab, invalidering mv. Det er derfor vigtigt, at de pårørende får adgang til objektiv, hurtig og relevant information fra forsvaret om, hvad der foregår i missionerne.

Udover personlige og følelsesmæssige konsekvenser står familien også tilbage med en række udfordringer af mere praktisk karakter. Det drejer sig eksempelvis om pasning af børn, skolekontakt, daglig husholdning og vedligeholdelse, kontakt til familie og øvrigt netværk samt håndtering af økonomi, forsikringer mv. – et område, som forsvaret arbejder med.

Undersøgelser af årsagerne til uforudset afgang underbygger behovet for at sætte fokus på pårørende. Således kan der her noteres et større antal medarbejdere, der angiver, at de søger deres afsked, fordi deres familie ikke vil acceptere soldatens yderligere fravær fra hjemmet. Et antal unge soldater afgår fra reaktionsstyrkeuddannelse før udsendelse, fordi de tager hensyn til pårørendes ønske om, at de bliver hjemme.

Forsvaret har i en årrække haft fokus på de pårørendes situation og tilbyder en række støtte- og rådgivningsmuligheder. Det er imidlertid nødvendigt at udbygge disse ordninger yderligere for at mindske belastningen på de pårørende med det formål at kunne forbedre fastholdelsen af personellet. Derfor har der i efteråret 2008 været gennemført en undersøgelse[53], der bl.a. har afdækket de pårørendes tilfredshed med de nuværende tilbud og ligeledes identificeret eventuelle udækkede behov. Undersøgelsen har vist,

[53] Undersøgelsen blev gennemført i august måned 2008 af det eksterne konsulentfirma Kompetencemægleren. Selvom svarprocenten på godt 22 % var under det forventede, var den dog så høj, at konsulentfirmaet tilkendegav, at der kunne drages signifikante konklusioner.

at der generelt er god tilfredshed med forsvarets indsats for så vidt angår information, kontaktmuligheder, rådgivning og støtte. Dog kan der ud fra rapportens konklusioner udpeges indsatsområder, hvor der med fordel kan sættes ind med yderligere tiltag. Dette drejer sig primært om mere information til pårørende ved særlige hændelser, samling af informationer på et sted, forbedring af leveringstid på post til udsendte. På rådgivningsområdet er det bl.a. en tydeligere udmelding om rådgivernes indbyrdes rollefordeling samt sikring af, at rådgivningsmulighederne bliver yderligere kendt blandt de pårørende. Undersøgelsen har desuden givet et indtryk af, hvilke supplerende former for støtte, de pårørende har behov for. De efterspørger støtte til praktiske gøremål samt påvirkning af omverdenen, ligesom det bliver tydeligt, at rådgivning til og for børn er en efterspurgt vare. Endvidere er der udtrykt ønske om, at omverdenen i højere grad bliver orienteret om de operationer forsvaret deltager i, samt at der gives mulighed for yderligere rådgivning til børn.

Afgangsundersøgelser viser også, at medarbejdere i stigende grad har ønske om geografisk stabilitet, idet de i stadig mindre grad er villige til at lade sig flytte fra den ene landsdel til den anden. Forsvaret har derfor iværksat en ordning for at øge medarbejdernes geografiske stabilitet, eksempelvis ved en tilknytning til en region i en årrække.

Det samfundsmæssige perspektiv

Samtidig med, at forsvarets personel er soldater, er de borgere i det danske samfund. Som borgere oplever de og deres familier i forbindelse med tjenesten eller efter hjemsendelsen vilkår, der i deres optik ikke tager hensyn til deres særlige situation.

Dette skal ses i sammenhæng med, at når en medarbejder først er forfremmet i forsvaret, vil tilbageførsel til tidligere funktionsniveau principielt ikke blive foretaget. Dette er i særlig grad gældende for chefgruppen, hvor der er tale om kongelig udnævnelse og resolvering. Forsvaret anvender – som beskrevet i afsnittet om ansøgningssystemet – kun i stærkt begrænset omfang åremålsansættelse.

Forsvarets forfremmelsessystem kan opleves som begrænsende, idet systemet hovedsageligt bygger på formelt opnåede kompetencer gennem forsvarets grund- og videreuddannelsessystem. Forfremmelsessystemet tager kun i meget begrænset omfang hensyn til personligt erhvervede realkompetencer, eksempelvis de særlige kompetencer, der opnås gennem erfaring eller privat erhvervede uddannelser.

Følgen af dette er, at personellet således i visse sammenhænge kan føle, at deres kompetencer ikke udnyttes og honoreres i tilstrækkeligt omfang, og at man kan udsættes for geografiske forflyttelser, der er baseret på, at der kun findes stillinger, man formelt

er kvalificeret til i en anden landsdel. Dette på trods af, at der i nærområdet kan være en stilling, man reelt er kvalificeret til. Der er indledt et arbejde omkring registrering og vurdering af forsvarets medarbejderes realkompetencer, som vil afdække mulighederne for i højere grad end hidtil at inddrage medarbejdernes realkompetencer i karriereforløbet eller et geografisk fokuseret tjenesteforløb.

Et af soldatens vigtigste arbejdsredskaber er hans fysiske form og sundhedstilstand, hvor forsvaret stiller krav til, at soldatens helbred og fysik skal være af en høj standard, for at han kan udsendes i international tjeneste og således være ansat i forsvaret.

Størstedelen af de soldater, som udsendes i international tjeneste, vender hjem til Danmark uden fysiske eller psykiske skader, men derimod personligt styrket og udviklet. En stor del af de hjemvendte og især unge soldater går efterfølgende ud i samfundet til et almindeligt liv på arbejdsmarkedet eller i uddannelsessystemet.

Soldaten kan opleve at gå direkte fra en situation, hvor soldaten føler at have gjort en forskel under særdeles vanskelige vilkår, til en situation, hvor han er anonym borger i samfundet. Forsvaret søger at give soldaten anerkendelse gennem parader, medaljer og fællesskab med andre hjemsendte, men mange oplever ikke en umiddelbar anerkendelse fra det samfund, der har sendt ham eller hende ud.

Bl.a. gennem foreningen "De Blå Baretter" støtter personel, der vender hjem fra international tjeneste, hinanden på frivillig basis. Foreningen har bl.a. oprettet en "Kammeratstøttelinje". Den har i løbet af 2008 haft mellem 30 og 40 henvendelser i gennemsnit pr. måned. I 2007 var antallet af henvendelser mellem 60 og 70 om måneden. Henvendelserne kommer fra soldater og pårørende fra alle missioner. Op til højtiderne og når der er nyt i medierne om kampe, vejsidebomber, sårede og faldne, kan der konstateres en stigning i henvendelserne på linjen. Det vurderes, at faldet i henvendelser fra 2007 til 2008 bl.a. hænger sammen med oprettelsen af forsvarets Pårørendetelefon.

Kammeratstøtteordningen har endvidere oprettet et familienetværk, der har 16 aktive telefoner. Der føres ikke statistik over antallet af opkald, men telefonerne benyttes flittigt, og der er især omkring udsendelse og hjemtagning af enheder stor aktivitet, ligesom nyt i medierne om sårede og faldne soldater – i lighed med kammeratstøttelinjen – også har denne effekt.

Forsvarets Interforce-samarbejde med private og offentlige virksomheder støtter på den erhvervsmæssige side hjemvendte soldater i at skaffe et job.

Den alvorligste risiko soldaten oplever ved sin gerning er risikoen for at dø i tjenesten eller invalideres. Som følge af forsvarets øgede engagement i internationale opgaver og karakteren af disse, er antallet af soldater, der kommer alvorligt til skade i tjenesten, øget. Forsvaret hjælper som en del af sin personalepolitik soldater, der pådrager sig en varig funktionsnedsættelse. Forsvarets socialrådgivere og psykologer har her en aktiv rolle og har endvidere en vigtig funktion som socialfaglige kontaktpersoner både under det aktuelle forløb og i tiden efter, der ofte kan være ganske lang.

Med det stigende antal tilskadekomne er der ligeledes et øget behov for at samfundet retter særlig fokus på en hurtig, relevant, koordineret og respektfuld behandling af den tilskadekomne og dennes pårørende. Der bør derfor ske en helhedsorienteret indsats, rettet mod medarbejderens arbejdsliv, og det vil være hensigtsmæssigt at anskue opgaven som et rehabiliteringsforløb.

Afviklingen af et rehabiliteringsforløb byder på udfordringer i relation til samarbejdet med regionerne og kommunerne. Afviklingen af rehabiliteringsforløbet kan af medarbejderen og de pårørende opleves som problematisk i forhold til at give forsvarets medarbejdere de bedste mulige vilkår for rehabilitering, herunder også den psykologiske del af rehabiliteringen.

En særlig gruppe af tilskadekomne er soldater, der vender hjem fra international tjeneste med psykiske efterreaktioner. Det særlige ved den type tilskadekomst er, at de kan være vanskelige at identificere, og at skaderne ofte viser sig langt tid efter hjemkomsten.

Forsvaret orienterer soldater og pårørende om risiko og symptomer, samt muligheden for at blive behandlet af forsvarets psykologer – også efter hjemsendelse.

På trods af dette er der hjemsendte soldater, der ikke erkendes ved hjælp af forsvarets net, enten fordi problemet ikke erkendes, eller fordi den enkelte soldat ikke selv ønsker hjælp fra forsvaret. Forsvaret vil fortsat udbygge sin information til soldater og deres pårørende før, under og efter udsendelse og herunder forsøge at bevare kontakten til soldaterne efter hjemsendelse.

Rekruttering og fastholdelse

Forsvaret har i de seneste år oplevet en markant stigning i personaleomsætningen – fra 2-3 % til nu op mod 10 %, hvilket er omkostningskrævende og kritisk ud fra et ressourceallokeringsmæssigt synspunkt; bl.a. i relation til Danmarks forpligtelser ved udenlandske missioner.

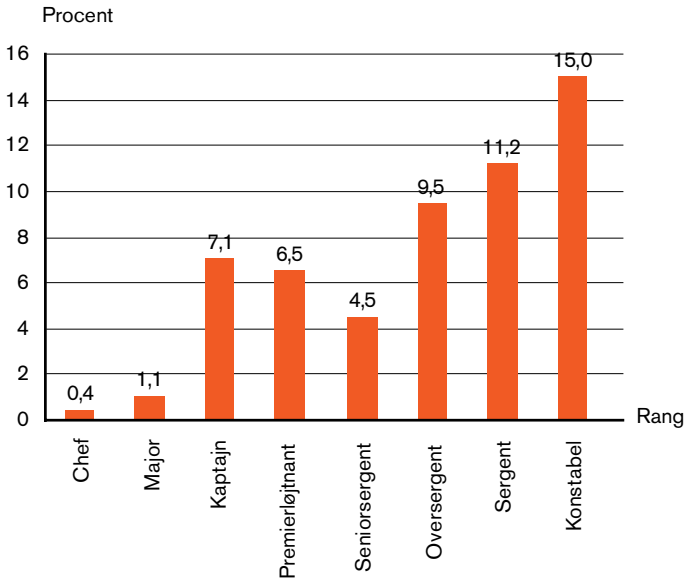

Figur 5.5. Forsvarets nuværende personaleomsætning fordelt på grader.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Forsvarets iværksatte Operation Bedre Hverdag indebærer en lang række tiltag på personelområdet inden for seks områder: Arbejdsvilkår – skabe rammer for at kunne passe sit arbejde; øge produktionen af officerer, befalingsmænd og specialister; nedbringe sygefravær og antallet af ikke udsendelsesbare; øge fleksibiliteten inden for personelområdet; reducere belastningen på personellet; løn, tillæg og personalegoder.

Forsvaret arbejder herudover på iværksættelse af en række tiltag i rammen af bemandingsstrategien, der skal styrke rekruttering og fastholdelse af personellet.

Derudover fokuseres på afskaffelse af de flaskehalse i specialistfunktioner – der er tidligere er beskrevet i kapitel 3 – ved at skabe en mere robust struktur gennem oprettelse

af flere stillinger, indførelse af ny uddannelse for personel af reserven samt tiltag på veteranområdet, herunder støtte til og anvendelse af personel, der har været udsendt i internationale operationer.

Kvinder i forsvaret

I 1962 blev der ved lov om forsvarets personel for første gang åbnet mulighed for, at kvinder kunne antages som frivillige til en begrænset type af militære stillinger i forsvaret. Siden da er de områder, hvor kvinderne kan gøre tjeneste, kontinuerligt blevet udvidet, og siden 1993 har det været muligt for kvinder at gøre tjeneste inden for alle områder af det militære forsvar. I 1998 blev der også åbnet mulighed for, at kvinderne kan gøre tjeneste på værnepligtslignende vilkår. Kvinders ansættelse i civile stillinger har ikke været underlagt begrænsninger.

Andelen af militært ansatte kvinder fordelt på hovedniveau i procent af samtlige militært ansatte fremgår af nedenstående skema.

	Chefniveau	Lederniveau	Mellemlederniveau	Manuelt niveau	I alt
2004	1,1	4,2	4,1	7,4	**5,5**
2009	1,3	6,1	4,3	7,5	**6,4**

Tabel 5.7. Andelen af militært ansatte kvinder fordelt på hovedniveau i procent.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Andelen af civilt ansatte kvinder (C) og kvinder ansat uden for den militære rangfølge (U) (eksempelvis sundhedsfagligt personel, musikere, auditører, mekanikerpersonel og præster) i procent af samtlige ansatte i de to kategorier fremgår af nedenstående skema.

	Chefniveau	Lederniveau	Mellemlederniveau	Manuelt niveau	I alt
2004C	10,8	23,5	62,9	41	**39,8**
2004U	0	13,8	5,5	0	
2009C	13,7	32,4	64,4	46,5	**40,7**
2009U	0	28,8	0	0	

Tabel 5.8. Andelen af civilt ansatte kvinder og kvinder ansat uden for den militære rangfølge i procent af samtlige ansatte.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Kvinderne bidrager også til Danmarks indsats i de internationale operationer. I 2008 var 157 kvinder udsendt; det svarer til 6,1 % af det udsendte personel.

I 2008 udgjorde kvinderne 13 % af det personel, der forlod forsvaret. Af disse 13 % var 48 % militære og 52 % civile.[54]

Hvis andelen af kvinder, der er afgået fra forsvaret, sammenholdes med den samlede andel af kvinder ansat i forsvaret på 17,5 %, er afgangen blandt kvinderne ikke alarmerende. Fra 2009 har Forsvarets Personeltjeneste valgt at anvende en ny metode til at monitere den uforudsete afgang i forsvaret. Der giver mulighed for mere dybdegående analyser, og det vil bl.a. blive udnyttet til at undersøge afgangen blandt kvinderne nøjere.

I hjemmeværnet udgør andelen af kvinder i den aktive struktur ca. 14 %. Kvinderne bidrager til løsning af opgaver på alle niveauer, herunder også i forbindelse med internationale operationer. Der har i de seneste år været en stigende interesse fra kvinder for at melde sig i hjemmeværnet, og i 2008 var hver femte ansøger en kvinde.

Forsvarets mål for bestræbelserne på at rekruttere og fastholde kvinder er kontinuerligt at monitere og udvikle indsatsen for herigennem at øge andelen af kvinder i virksomheden. Forsvaret har da også gennem flere år arbejdet og arbejder fortsat målrettet med dette.

Et af de seneste års væsentligste rekrutteringstiltag er Forsvarets Dag, som har givet forsvaret mulighed for at invitere alle 18-årige kvinder til sessionsbehandling. Alle unge kvinder modtager således i dag et personligt brev med en invitation til at møde op til Forsvarets Dag. Forsvaret har hermed fået en unik chance for at henvende sig direkte til unge kvinder og informere og rådgive om forsvarets job- og uddannelsesmuligheder. Antallet af kvinder, der ansættes på værnepligtslignende vilkår, er siden indførelsen af Forsvarets Dag mere end fordoblet, og i 2008 var antallet 469. Som en følgevirkning heraf er andelen af kvinder, der efter deres værnepligtstjeneste vælger at blive ansat i en militær stilling, også steget. I 2008 er andelen oppe på 32,4 %, hvor den i 2007 var 24,6 %. Forsvarets Dag vurderes således at have et væsentligt potentiale i forhold til generelt at øge andelen af militært ansatte kvinder.

[54] Tallene er hentet fra "Årsrapport om afgangsinterviews 2008" udarbejdet af Kompetencemægleren for Forsvarets Personeltjeneste.

Forsvaret arbejder kontinuerligt på at øge antallet af kvinder, der siger ja tak til invitationen til Forsvarets Dag. Det sker ved at gøre invitationen stadigt mere indbydende og ved at invitere kvinderne til en særlig inspirationsdag kun for kvinder samtidig med, at de inviteres til Forsvaret Dag. På inspirationsdagen kan kvinderne bl.a. høre om andre kvinders erfaringer med at være i forsvaret. Hensigten er, at dagen skal motivere kvinderne til efterfølgende at tilmelde sig Forsvarets Dag.

Forsvaret arbejder herudover med rekrutteringskampagner, medievalg og oplysningsmaterialer, der sikrer, at kvinder bliver tænkt ind som en del af målgruppen, og at forsvaret præsenteres som en arbejdsplads for både kvinder og mænd. Det understøttes i praksis ved, at der om muligt er militære tjenstgørende kvinder alle steder, hvor Forsvarets Rekruttering møder de unge mennesker. Med hensyn til rekrutteringskampagner mv. sammenligner forsvaret sig især med Sverige og Norge, og forsvaret har løbende hentet inspiration i rekrutteringsarbejdet fra disse to lande. Bl.a. er der udviklet en særlig brochure rettet mod kvinder om tjenesten i forsvaret, ligesom der på Forsvarets Rekrutterings hjemmeside er en særlig del rettet mod kvinder.

Sideløbende hermed arbejder forsvaret også på fastholdelsesområdet. Seneste initiativ på området er forsvarschefens arbejde som ambassadør for flere kvinder i ledelse. I den forbindelse gennemføres bl.a. et karriereafklaringsforløb for unge kvindelige officerer, der arbejdes samtidig på at skabe rammer for netværksdannelse blandt kvinder, og der er gennemført en målrettet kommunikationsindsats med henblik på at portrættere udvalgte kvindelige civile og militære ledere som rollemodeller samt mere generelt formidle historier om kvinder i forsvaret.

Forsvaret vil i denne sammenhæng fremadrettet også fortsat have fokus på kulturelle eller traditionsrelaterede forhold i forsvaret, der kan påvirke mulighederne for at rekruttere og fastholde kvindelige medarbejdere.

Operationernes karakter samt uddannelse og udvælgelse

Danske enheder har haft afgørende fordele af at have en veludviklet evne til at løse meget varierede opgaver, der spænder lige fra hårde kampopgaver til egentlige humanitære opgaver samt andre opgaver, der involverer tæt kontakt med lokalbefolkningen. Dansk forsvar har i indeværende forlig løst begge typer opgaver og derved vist sig særdeles kompetente til også at indgå i missioner i den hårde ende af opgavespektret. Erfaringer viser, at deltagelse i den blødere del af opgavespekteret, hvor bl.a. sociale kompetencer er afgørende, ligeledes ligger naturligt for danske soldater. Det er ikke mindst en fordel, når soldater skal indsættes i anderledes kulturer, hvor kontakten med lokalbefolkningen traditionelt er tæt.

Kontakten til og samspillet med lokale aktører er ofte af central betydning for opgaveløsningen. Den danske måde at anvende medarbejdere i opgaveløsning involverer en udpræget grad af delegering af ansvar. Det betyder, at den enkelte soldats vurdering og situationsfornemmelse – ofte uafhængig af grad og erfaring – kan være af afgørende betydning. Det gør det særligt vigtigt, at medarbejdere, der udsendes til løsning af sådanne opgaver, udvælges og uddannes tilstrækkeligt grundigt.

Modstandernes tiltagende brug af asymmetriske operationer påvirker naturligt de soldater, der er indsat i operationer. I forbindelse med uddannelsen vil der – foruden træning i en egentlig militærfaglig håndtering – være et væsentligt behov for at forberede de udsendte til at håndtere psykiske momenter som uforudsigelighed, usikkerhed og risiko.

Alle nyere indsættelser har budt på krævende klimatiske og andre indsættelsesforhold, som har understreget værdien af, at soldaterne er i endog meget god form. Der er behov for, at forsvaret fortsætter indsatsen for at gøre flest mulige medarbejdere fuldt egnede til udsendelse.

Meritoverførsel

I takt med den stigende konkurrence om arbejdskraft har forsvaret en øget interesse for, at de militære kompetencer og uddannelser anerkendes på det private arbejdsmarked og uddannelsesinstitutioner, og omvendt.

"Arbejdsgruppen vedrørende justering af forsvarets personel- og uddannelsesstruktur" vurderede, at henset til de unges tendens med at opsamle mange og bredt anvendelige kompetencer, bør der af hensyn til rekruttering og fastholdelse fortsat være fokus på at synliggøre indholdet af forsvarets uddannelsers indhold og niveau. Ved at meriteringsmulighederne og kompetenceniveauerne bliver synliggjort, vil den uddannelsessøgende få mulighed for at danne sig et klart og fuldt overblik over uddannelsesmulighederne i forsvaret, herunder sammenligne de militære kompetencer med de civile. Sammenhængen mellem opnåelse af svendebrev under uddannelse i forsvaret eller brug af civilt svendebrev ved ansættelse i forsvaret, gøres gennem forsvarets rekrutteringsmateriale og -kampagner tilgængeligt for de uddannelsessøgende og studievejledningssystemet.

Det pågående arbejde omkring meritforløb, afdækning af civilt anerkendte uddannelsesmoduler i bl.a. mellemlederuddannelserne samt på sigt akkrediteringen af forsvarets linjeofficersuddannelser anvendes allerede i rekrutteringskampagner rettet mod de unge. Derudover anvendes resultaterne i det tiltagende samarbejde med de dele af det civile

uddannelsessystem, der vil skulle anerkende de afdækkede realkompetencer.

"Arbejdsgruppen vedrørende justering af forsvarets personel- og uddannelsesstruktur" beskrev endvidere, at forsvaret bør beskrive medarbejdernes realkompetencer (samlede kvalifikationer, viden og færdigheder) – indledningsvist med fokus på det manuelle og mellemlederområdet. Det at synliggøre de militære kompetencer over for det civile uddannelsessystem vil lette overgangen fra et kort ansættelsesforhold i forsvaret til det civile erhvervsliv. Dermed bliver forsvaret en mere attraktiv arbejdsplads for de unge. Der pågår et arbejde på dette område, hvor ikke mindst personelorganisationerne har gjort en indsats i samarbejde med Arbejdsmarkedsuddannelserne og Statens Center for Kvalitets- og Kompetenceudvikling. Samtidig er der taget initiativ til at opkoble forsvarets kompetenceudviklingsarbejde på det civilt udbudte system om realkompetencevurdering.

Fleksible ansættelsesformer

Som virksomhed har forsvaret brug for fleksible ansættelsesformer. Det politiske ambitionsniveau, hvad angår antallet af militært udsendte betyder, at forsvaret i særlig grad har behov for hurtigt og nemt selv at kunne justere på indtaget af personel, herunder antal, varighed og kontraktform.

"Arbejdsgruppen vedrørende justering af forsvarets personel- og uddannelsesstruktur" har arbejdet med en række muligheder for at optimere dette område. Arbejdet er i gang, men der vil stadigvæk gå et stykke tid før den endelige effekt af de iværksatte initiativer, kan siges at gøre en forskel.

Forsvaret skal tilpasse sine ansættelsesformer til, at et stigende antal medarbejdere vil vandre mellem forsvaret og det private. Forsvaret skal derfor løbende se på hvilke kontraktformer, der samtidig understøtter forsvarets særlige fokus på udsendelse i internationale operationer.

Løn

I Forsvarets Personeltjenestes "Halvårsrapport om afgangsinterview 2008" af 15. juli 2008, som er baseret på afgangsinterviews af fratrædende medarbejdere i forsvaret, angives løn som en af hovedårsagerne til, at medarbejdere vælger at forlade forsvaret

Rapporten viser endvidere, at mange medarbejdere har en oplevelse af, at lønpakken i forsvaret generelt ikke harmonerer med den indsats, risikoen og det ansvar, som jobbet indebærer. Det er således normalt ikke en lønsammenligning med det private erhvervsliv, der er afgørende for en medarbejders beslutning om at forlade forsvaret til fordel

for nye udfordringer. Derimod er det ofte medarbejdernes oplevelse af ikke at blive honoreret tilstrækkeligt for den specielle indsats, de yder som ansatte i forsvaret, der får dem til at søge nye udfordringer.

Nedenstående figur viser lønsammensætningen (før skat) hos udvalgte kategorier af forsvarets militære personel. Figuren er opdelt i den hjemmeløn, som personellet får ved tjeneste i Danmark – hertil kan komme personlige kvalifikationstillæg mv., det skattepligtige løntillæg der udbetales ved tjeneste i forbindelse med internationale operationer (FN tillægget), samt det skattefrie udetillægslignende tillæg, der skal dække de merudgifter, personellet (og de pårørende) har i forbindelse med udsendelsen. Dette tillæg er for sammenlignelighedens skyld i nedenstående figur angivet med den tilsvarende skattepligtige værdi, eksempelvis har en konstabels skattefrie tillæg på 11.040 kr.[55] en skattepligtig værdi på 22.080 kr. ved en 50 % beskatning.

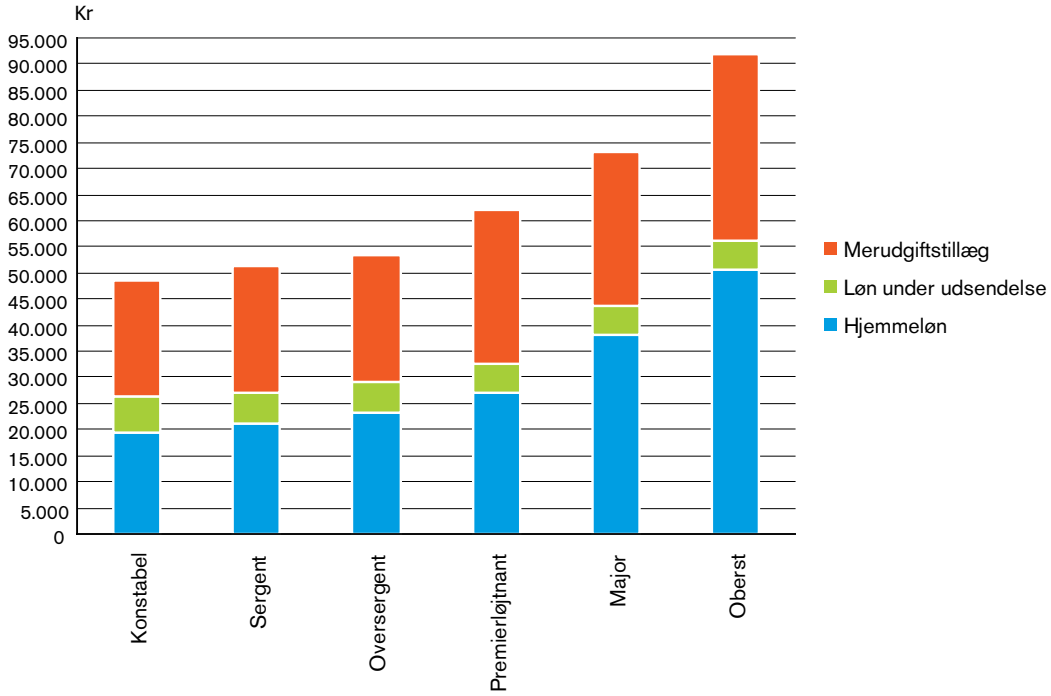

Figur 5.6. Løn- og tillæg fordelt på rang (pr. måned i prisniveau 2008).
Kilde: Forsvarsministeriet.

[55] Det skal bemærkes, at tillægget desuden er afhængigt af, hvorvidt det er en FN mission eller ej. De i figuren anvendte tillæg er "ikke-FN tillæg", der typisk er 275 kr. højere end FN tillægget.

Forsvarets Personeltjeneste har i 2007 indgået aftale om en ændret tillægsdannelse for store dele af forsvarets personel. Aftalerne blev bl.a. indgået for at imødegå tendensen til lønnedgang på grund af bortfald af lokalt aftalte tillæg ved beordringer til anden tjeneste. Aftalen om ændret tillægsdannelse medførte især lønstigninger på 6-7 % for gruppen af yngre officerer og oversergenter. Endelig har personellet fået mulighed for selv at forhandle sit kvalifikationstillæg direkte med Forsvarets Personeltjeneste, hvilket vurderes at øge gennemskueligheden og forståelsen.

Samfundet og personelressourcerne generelt

Samfundsforhold og indflydelsen fra arbejdsmarkedet

Danmark har gennem de seneste år befundet sig i en periode med højkonjunktur. Det har betydet, at flere er kommet i arbejde, og at der samtidig er opstået flaskehalse på arbejdsmarkedet, fordi arbejdsløsheden er dalet kraftigt. Den manglende arbejdskraft har haft som konsekvens, at konkurrencen om at hverve og fastholde medarbejdere er blevet skærpet betydeligt. Samtidig har den øgede konkurrence medført, at medarbejdere i langt højere grad end tidligere har "shoppet" rundt efter netop de arbejdsvilkår og -forhold, som de fandt attraktive.

Således er der i dag langt større udfordringer for den enkelte virksomhed for at fastholde og rekruttere medarbejdere. Det er ikke alene beløbet, der går ind på bankkontoen ved månedens afslutning, der er afgørende.

Tendensen til individualisering er samtidig øget, og fra medarbejderens side er der på alle måder sket en kravforhøjelse. Kan en medarbejder ikke stå inde for virksomhedens etik eller måde at agere på i en given situation, vil den potentielle medarbejder ikke kunne rekrutteres, ligesom den allerede ansatte ikke vil kunne fastholdes i længden. Det er væsentligt, at den enkelte medarbejder kan identificere sig med virksomhedens brand, hvilket er en væsentlig ændring i forhold til tidligere, hvor arbejdspladsen tidligere var et sted, hvor der blev tjent til dagen og vejen. Forsvaret har i 2007 udarbejdet Forsvarets Mission, Vision og Strategier.

Samtidig har der været en rivende teknologisk udvikling. En udvikling som har betydet, at medarbejdere i langt højere grad end tidligere pendler over store afstande mellem hjem og arbejde. Noget der ofte kombineres med hjemmearbejdspladser, således at medarbejderen kan arbejde hjemme, men via internetopkobling og mobiltelefon være til rådighed for virksomheden, som var det en almindelig kontordag.

Samfundsudviklingen betyder samlet set, at der stilles større og større krav til arbejdsgiverens fleksibilitet for, at familieliv og karriere kan forenes på en fornuftig måde.

De unges valg

De unge er i dag mere individuelt orienterede og værdsætter det frie valg og ansvar. De unge lægger vægt på at kunne realisere sig selv, at blive oplyst og frigjort. De ønsker ikke at være bundet af traditioner eller normer, men ønsker at realisere sig selv og ikke mindst danne sig deres egen identitet ved at prøve forskellige ting i deres liv og opbygge individuelle karrierer.

Gruppen af unge er i dag mere reflekterende over deres egen og andres situation, samtidig med at de er mere individuelt orienteret og har et stort individuelt behov for frihed.

Individualiteten slår også igennem i forbindelse med de unges valg af uddannelse og job. Tidligere kunne en "ansættelse for livet" være afgørende for valget af karriere, men i dag vil de unge ikke lade sig nøjes hermed. Jobbet skal give dem en identitet, mulighed for selvrealisering, spændende og stimulerende udfordringer samt samvær. Endvidere lægger de unge vægt på, om jobbet har en vis status i samfundet – og de tager et fornuftigt lønniveau som en given forudsætning for, at de leverer deres modydelse i form af deres arbejdskraft.

Endvidere er ledelsesformen essentiel for de unge. De affinder sig ikke med en kontrollerende og styrende ledelsesstil, men kræver at blive motiveret, vejledt og coachet. Gruppen ønsker ansvar under frihed – og vil samtidig mærke, at de er værdsat som individ og medarbejder. Forsvaret har i 2008 etableret et nyt ledelsesgrundlag.

Opfyldes de unges ønsker til uddannelse eller arbejde ikke, er de således hurtige til at tage konsekvensen heraf. For en arbejdsgiver betyder det, at virksomheden mister en medarbejder, hvis den unge ikke føler, at virksomheden leverer varen. Der er ikke længere den samme loyalitetsfølelse over for arbejdspladsen – derimod foretager de unge en afvejning af, hvad de kan få ud af at blive. Såfremt den unge ikke kan se umiddelbare personlige fordele ved en fortsat ansættelse, vil den unge "automatisk" vælge at prøve nye udfordringer.

Forsvarets image overfor de unge er afgørende for evnen til at tiltrække og fastholde disse medarbejdere. Som det fremgår af ovenstående, er det afgørende at vinde de un-

ges opmærksomhed på de muligheder, som job i forsvaret giver.

Ønskerne om at danne deres egen identitet ved at prøve forskellige ting i deres liv og opbygge individuelle karrierer harmonerer dårligt med den gængse opfattelse af forsvaret og embedsmandsansættelse generelt.

Kapitel 6

Støttestrukturen

Indledning

Dette kapitel beskriver baggrund og status for støttevirksomheden og støttestrukturen i forsvaret. Støttevirksomheden består af de fire områder personel, materiel, etablissement og informatik. Støttestrukturen består primært af de funktionelle tjenester: Forsvarets Personeltjeneste, Forsvarets Materieltjeneste, Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste og Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste.

6. kapitel beskriver også de øvrige områder inden for forsvarets støttestruktur og de tilhørende myndigheder, herunder Forsvarets Regnskabstjeneste, Forsvarets Sundhedstjeneste og Forsvarets Mediecenter.

Forsvarets skolestruktur betragtes i denne sammenhæng også som en del af forsvarets støttestruktur. Kapitlet beskriver derfor tillige forsvarets skolestruktur, på det værnsfælles område såvel som den værnsspecifikke skolestruktur.

Endelig indeholder kapitlet et afsnit om forsvarets brug af og erfaringer med udlicitering og outsourcing mv. inden for støttevirksomheden.

Materiel- og personelområderne er beskrevet nærmere i kapitlerne 4 og 5, hvorfor nærværende kapitel inden for disse to områder bygger på indholdet af de to kapitler.

Generelt

Støttestrukturen

Forsvarets støttevirksomhed er overordnet opdelt i de fire kapacitetsområder Personel, Materiel, Etablissement og Informatik. I medfør af forsvarsforliget 2005-2009 blev varetagelsen af disse kapacitetsområder i forsvaret centraliseret og samlet i fire værnsfælles funktionelle tjenester, der refererer til Forsvarskommandoen. Formålet med denne omorganisering var dels at effektivisere opgavevaretagelsen inden for støttevirksomheden, dels at rationalisere forsvarets støttestruktur, så vægtningen i forsvarets samlede struktur kunne ændres fra 60 % i støttestrukturen og 40 % i den operative struktur til 60 % i den operative struktur og 40 % i støttestrukturen.

Denne centralisering og omorganisering skal ses som en af hovedforudsætningerne for, at det overordnede formål med indeværende forsvarsforlig – at styrke forsvarets samlede operative kapacitet og evne til opgaveløsning – har kunnet opfyldes. Centraliserin-

gen har frigjort personel og andre ressourcer, der således har kunnet nyttiggøres i den operative struktur. Derudover har centraliseringen betydet, at der i støttevirksomheden har kunnet opbygges og vedligeholdes central faglig ekspertise på et højt niveau.

Samlet set er det vigtigt at bemærke, at den gennemførte centralisering af støttevirksomheden har gjort det muligt, at forsvaret kan løse de mange og krævende opgaver – ikke mindst i de internationale operationer – som forsvaret løser i dag.

De funktionelle tjenester udfører også opgaveløsning for andre styrelser under Forsvarsministeriets ressortområde. I denne sammenhæng fungerer de således som koncernfælles administrative servicefællesskaber. Der eksisterer allerede et samarbejde mellem de funktionelle tjenester og hjemmeværnet, mens der i rammen af den politiske aftale om redningsberedskabets ordning efter 2006 er ved at blive etableret et samarbejde om støttevirksomhed med Beredskabsstyrelsen. Tilsvarende samarbejdsaftaler er under etablering for bl.a. Farvandsvæsenet og Forsvarets Efterretningstjeneste.

I tilslutning til centraliseringen af de funktionelle tjenester blev flere opgaver centraliseret ved de værnsfælles myndigheder: Forsvarets Sundhedstjeneste, Forsvarets Regnskabstjeneste og Forsvarets Mediecenter. Disse myndigheder er alle underlagt Forsvarskommandoen.

Herudover opretholder forsvaret en begrænset støttestruktur inden for de tre operative kommandoers myndighedsområde, herunder en værnsspecifik vedligeholdelsesstruktur. Dette skyldes dels, at visse støtteopgaver er så værnsspecifikke, at de naturligt bedst hører til under de operative kommandoer (eksempelvis vedligeholdelseskapacitet, der er integreret i de operative enheder eller værnsspecifik uddannelse og kursusvirksomhed på de værnsspecifikke skoler), dels at de operative kommandoer og andre myndigheder skal besidde en vis faglig kompetence for at kunne agere som kunder hos de funktionelle tjenester (eksempelvis kunne fastsætte enhedernes materielbehov).

Krav, vilkår og rammer for støttevirksomheden reguleres via Forsvarskommandoens planlægning. Et middel til at sikre den rette støtteproduktion i kvalitet og kvantitet er indgåelse af serviceaftaler (Service Level Agreements, SLA) mellem de funktionelle tjenester og de myndigheder, som de støtter. Serviceaftalerne fastlægger de nærmere kriterier for støtten, og finder fortrinsvis anvendelse i forhold til det koncernfælles administrative servicefællesskab.

Status

Oprettelsen af de funktionelle tjenester har medvirket til at ændre ressourcefordelingen mellem den operative struktur og støttestrukturen. Omlægningen har medført, at forsvaret kan løse operative opgaver på et højere niveau.

Den igangsatte centralisering har medført en gennemgribende ændring af, hvorledes støttevirksomheden organiseres og gennemføres i forsvaret. Denne ændring har været nødvendig for at prioritere de rådige ressourcer til fordel for de operative enheder og den operative struktur. Ud over omfattende flytninger af myndigheder og medarbejdere samt oprettelse af nye myndigheder har ændringerne i støttevirksomheden også medført, at samarbejdsprocesser og -procedurer i relation til støttevirksomheden har skullet nytænkes og ændres for alle forsvarets myndigheder og medarbejdere. Særligt for chefniveauet har det været en udfordring, at helhedsansvaret er blevet mindre håndgribeligt.

Centraliseringen har således også haft konsekvenser for den enkelte medarbejder og hver enkelt myndighed og enhed i forsvaret. Det har især været kendetegnende, at støttefunktioner, der tidligere blev udført og administreret lokalt, nu er centraliseret og synes fjernere fra den enkelte. For medarbejderne er dette forhold især tydeligt for personeladministrationen. Mange medarbejdere har her haft følelse af, at personeltjenesten og dermed forsvarets personelforvaltning er blevet fjernere og distanceret fra den enkelte medarbejder. Dette forhold har formentlig været medvirkende årsag til, at forsvaret har haft vanskeligt ved at fastholde medarbejderne.

Forsvarsministeriet lod under forberedelserne til det seneste forsvarsforlig et eksternt konsulentfirma vurdere den påtænkte rationalisering af stabs- og støttestrukturen. Firmaets vurderinger indgik i grundlaget for dimensionering af den nuværende støttestruktur. Opfølgende har forsvaret påbegyndt en eksternt støttet revurdering af støttestrukturen, myndighed for myndighed. På nuværende tidspunkt er Forsvarsakademiet, Forsvarets Personeltjeneste, Forsvarsstaben, Forsvarets Materieltjeneste, Forsvarets Sundhedstjeneste, Forsvarets Mediecenter, Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste samt støttefunktionerne i de tre operative kommandoers stabe blevet revurderet. Selv om myndighederne er blevet undersøgt, mens de stadig er under opbygning, har forsvaret på baggrund af revurderingerne søgt at optimere deres virke i forbindelse med en så stor og grundlæggende organisationsændring. På denne måde er uforudsete uhensigtsmæssigheder søgt elimineret allerede i implementeringsfasen. De hidtil gennemførte revurderinger har identificeret behov for en række midlertidige og permanente justeringer af bl.a. de funktionelle tjenester, hvoraf en del allerede er iværksat.

Hidtidige erfaringer og gennemførte reviews viser, at støttestrukturen på visse områder er underdimensioneret. Et princip om, at støttestrukturen skulle være netop tilstrækkelig har – i kombination med den "dårlige" bemandingssituation i forsvaret og den kendsgerning, at det tager tid, før nyoprettede strukturer bliver effektive – ført til, at de operative enheder ikke i alle tilfælde har fået den støtte, de kunne forvente. Der skal være balance imellem de operative opgaver, den operative struktur og støttestrukturen, idet skærpede krav til den operative struktur, herunder skærpede operationsvilkår, erfaringsmæssigt medfører skærpede krav til støttestrukturen.

Opbygningen af de funktionelle tjenester har medført, at der er brugt ressourcer på intern opbygning af organisationer. Et betydeligt omfang af geografiske flytninger af myndigheder og elementer[56], hvor erfarent personel med særlige kompetencer for en dels vedkommende valgte ikke at flytte med eller valgte helt at forlade forsvaret, har betydet, at støttevirksomheden generelt betragtet har oplevet et kompetencedyk. Som følge heraf har der været en produktionsnedgang på de funktionelle områder. Hertil kommer, at kendte ansvarsfordelinger og samarbejdsprocesser, herunder kommunikationsveje, kompetencer og grænseflader mellem forsvarets myndigheder, er blevet ændret. Det er en tidskrævende proces at skabe fælles forståelse for disse områder, og processen stiller store krav til koordination på tværs.

På grund af personelmangel i forsvaret har en del af personellet i støttestrukturen måttet udsendes i internationale operationer i operative funktioner. Dette er imod intentionerne i dimensioneringen af strukturen, hvor udgangspunktet var, at forsvarets personel skulle kunne veksle imellem perioder i den operative struktur, inklusive udsendelser, og perioder i støttestrukturen uden udsendelser. Dette har vist sig ikke at være muligt. Der vil dog altid være specialister i støttestrukturen, som skal udsendes, f.eks. regnskabsførere, sundhedsfagligt personel, it-specialister og sprogofficerer.

En afgørende forudsætning for den centraliserede støttevirksomhed er, at forsvarets ressourcestyringssystem (DeMars) løbende opdateres. DeMars anvendes også af de operative enheder indsat i operationer og er enhedernes link til støttevirksomheden i Danmark (f.eks. i forbindelse med reservedelsrekvisitioner).

[56] F.eks. oprettelse af Forsvarets Materieltjenestes centralledelse i Ballerup og heraf følgende flytning af Hærens Materielkommando fra Hjørring, Søværnets Materielkommando fra Holmen og Flyvematerielkommandoen fra Værløse.

Forsvarets Materieltjeneste

Baggrund

Forsvarets Materieltjeneste blev formelt etableret som myndighed den 1. januar 2007 i forbindelse med nedlæggelsen af Hærens Materielkommando, Søværnets Materielkommando og Flyvematerielkommandoen, Forsvarskommandoens Materielafdeling, dele af Hjemmeværnets materielfunktioner, Forsvarets Forskningstjeneste samt funktioner fra Forsvarsministeriets departement. Herved blev der opnået en besparelse fra ca. 1.300 til ca. 750 årsværk i centralledelsen. Oprettelsen er sket successivt fra 2006 med en indledende etablering af centrale ledelsesfunktioner, dele af værkstedsstrukturen samt dele af depotstrukturen. Forsvarets materieltjenestes centralledelse er placeret i Ballerup.

Organisation

I indeværende forlig er antallet af årsværk beskæftiget inden for Forsvarets Materieltjenestes myndighedsområde ca. 2.580.[57] Forsvarets Materieltjenestes struktur omfatter en centralledelse, Forsvarets Depot og Distribution samt Værksted Danmark.

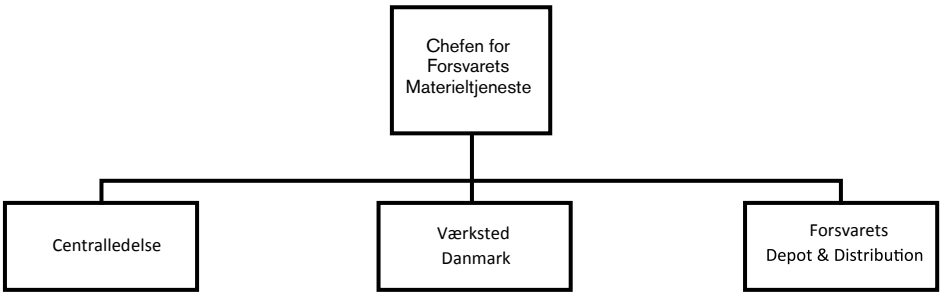

Figur 6.1. Strukturen for Forsvarets Materieltjeneste.
Kilde: Forsvarskommandoen.

[57] Tallet 2.580 inkluderer justeringer som konsekvens af implementering af anbefalinger på baggrund af McKinsey & Companys revurdering af Forsvarets Materieltjeneste.

Opgaver

Forsvarets Materieltjenestes hovedopgaver er at varetage det enkelte materielsystem over dets livscyklus, omfattende udvikling, anskaffelse, opstilling, drift og udfasning. Forsvarets Materieltjeneste sikrer, at det rette materiel anskaffes rettidigt. Endvidere gennemføres optimering af materiel i drift gennem modifikation og opdatering. Opstilling omfatter primært selve anskaffelsen af materiel og den merkantile og handelsjuridiske virksomhed. Driften af materiel består af forvaltning af materiel, herunder forsynings- og depotvirksomhed samt almindelig vedligeholdelse mv.[58] Udfasning omfatter afhændelse og kassation af brugt materiel.

Ud over overnævnte hovedopgaver fastsætter Forsvarets Materieltjeneste tillige bestemmelser, direktiver og procedurer for den materielfaglige virksomhed.

Formålet med hovedopgaverne er at støtte den operative virksomhed, herunder at opretholde det netop tilstrækkelige logistiske beredskab.

Organisatorisk varetager centralledelsen i Forsvarets Materieltjeneste opgaver inden for planlægning af nyanskaffelser og drift af eksisterende materielsystemer og kapaciteter samt overordnet styring og allokering af ressourcer. Værksted Danmark (Forsvarets Hovedværksteder) varetager større vedligehold af materiellet ved værnsfælles, centrale og regionale værksteder, men der har vist sig et større behov for støtte til såvel nationalt placerede styrker som internationalt indsatte styrker, i de tilfælde hvor styrkerne ikke selv besidder tilstrækkelige reservekomponenter, reservedele, specialværktøj eller faglig ekspertise til at udføre reparationer og vedligeholdelse på stedet.

Forsvarets Depot- og Distribution varetager modtagelse, oplægning og forsyning af materiel til alle tjenestesteder i forsvaret.

Status

Erfaringerne fra Forsvarets Materieltjenestes første år – og især fra den revurdering, som er gennemført ved McKinsey & Co hen over efteråret 2007 og foråret 2008 – er, at Forsvarets Materieltjeneste samlet set udfører de opgaver, som forventes, men at resultaterne fortsat ligger et stykke fra både opgavestillernes og kundernes forventninger.

[58] Vedligeholdelse i forsvaret er opdelt i henholdsvis central vedligeholdelse, der gennemføres ved Forsvarets Materieltjeneste eller ekstern leverandør (vedligeholdelsesniveau II) og decentral vedligeholdelse der primært gennemføres ved de operative kommandoer (vedligeholdelsesniveau I).

Generelt har den ændrede organisation bevirket, at det har været vanskeligt for kunderne at finde den rette vej ind i organisationen. Derudover er det kun i nogen grad hidtil lykkedes for Forsvarets Materieltjeneste at standardisere arbejdsgange på tværs af forskellige materieltyper og operationsmiljøer. Dette tilskrives til dels, at de hidtidige værnsvise forvaltningsbestemmelser ikke i fuldt omfang er blevet justeret, samt at kendskabet til brugen af DeMars hos kunderne er begrænset. Der eksisterer således fortsat et betydeligt kompetenceefterslæb i relation til kundernes brug af DeMars inden for materielområdet.

Samlet set kan det konstateres, at etableringen af Forsvarets Materieltjeneste som en funktionel tjeneste fortsat står over for en række væsentlige udfordringer for både Forsvarets Materieltjeneste internt og for kunder. Opbygning af et kapacitetsbaseret "kunde-leverandør forhold", den underliggende processtyring og den organisatoriske understøttelse heraf, har samlet set været en betydelig kulturforandring og forandringsproces, som endnu ikke er på plads. Der er således behov for en yderligere konsolidering af denne ændrede styringsstruktur.

Forsvarets Materieltjeneste har iværksat en række tiltag med henblik på at udbedre de konstaterede uhensigtsmæssigheder. Tiltagene er funderet i anbefalingerne fra McKinsey & Co revurderingen. Indledningsvis i form af et kortsigtet program, der bl.a. omfatter afdækning af særlige risikoprojekter, etablering af de væsentligste nøgletal for driftsvirksomheden, afstemning af behov og krav med de operative kommandoer og Forsvarskommandoen, samt forenkling af matrixorganisationen i centralledelsen og justering af organisationen af Værksted Danmark. Der er udarbejdet et justeret projektgrundlag for Forsvarets Materieltjeneste, herunder Centralledelsen, Værksted Danmark og Forsvarets Depot og Distribution. Justeringerne indbefatter en større organisatorisk ændring, der bl.a. styrker den faglige ekspertise ved Kapacitetsansvarlig Land, Maritim og Luft med henblik på at optimere støtten til de operative kommandoer. På baggrund af revurderingen vil Forsvarets Materieltjeneste få tilført ca. 50 ekstra årsværk. Det samlede transformationsprogram vil forventeligt vare to til tre år.

Forsvarets Personeltjeneste

Baggrund

Forsvarets Personeltjeneste blev oprettet den 1. april 2005 på Holmen i København som den første af forsvarets nye funktionelle tjenester. Personeltjenesten overtog næsten samtlige de personaleopgaver, der tidligere blev løst andre steder i forsvarets struktur og i hjemmeværnet. Forsvarets Personeltjeneste fik således principielt til opgave

at varetage alle de opgaver inden for personelfunktionen, der tidligere løstes af Personelstaben i Forsvarsstaben og tilsvarende elementer ved underlagte myndigheder til og med niveau III, samt funktioner fra Forsvarsministeriets departement og Hjemmeværnskommandoen.

Etableringen af Forsvarets Personeltjeneste havde flere formål. Udover at opnå stordriftsfordele, ønskede man at opnå en større faglighed og synergieffekt ved at samle personelfunktionen i én myndighed; samt herudover at løse en række opgaver på tværs af hele ministerområdet, f.eks. aftale- og forhandlingsområdet samt lønadministration.

Hensigten med at samle personaleopgaverne i én myndighed var bl.a. at skabe forudsætningerne for en mere effektiv løsning af de personelrelaterede opgaver samt en bedre sammenhæng på tværs af myndighederne. Centraliseringen skulle endvidere forbedre mulighederne for at give Human Ressource (HR) medarbejderne et kompetenceløft. Antallet af medarbejdere, der beskæftiger sig med personaleopgaver blev reduceret med ca. 35 % fra ca. 960 til ca. 640 ansatte. Derudover skulle den nye struktur gøre det muligt at udnytte potentialet i forsvarets ressourcestyringsværktøj DeMars endnu bedre, og der skulle skabes mulighed for at effektivisere lønområdet ved at samle løndannelse, lønstyring og lønadministration.

Organisation

Bl.a. med baggrund i det gennemførte review, består Forsvarets Personeltjenestes organisation fra 1. juni 2008 af fire afdelinger med i alt ca. 695 årsværk:

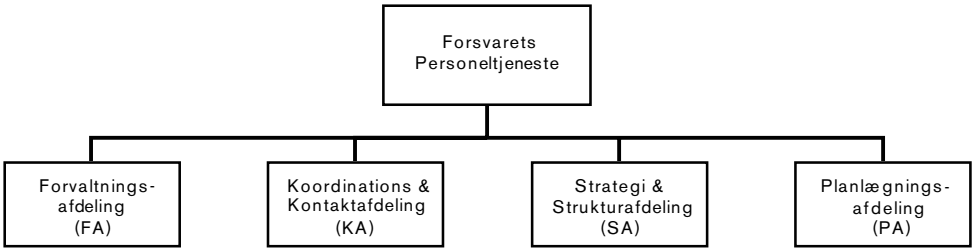

Figur 6.2. Strukturen for Forsvarets Personeltjeneste.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Opgaver
Forsvarets Personeltjenestes opgavekompleks omfatter:

- Udvikling af de langsigtede mål, strategier og strukturer inden for HR-området i forsvaret, herunder forsvarets personelpolitik.
- Forvaltning af alt personel i forsvaret, herunder udpegning og beordring af personel til specifikke stillinger (også benævnt udstikning).
- Den overordnede koordination af uddannelsesområdet.
- Rekruttering og ansættelse af civilt og militært personel, herunder eventuel lønforhandling.
- Generel rådgivning til myndighedschefer, hvis personale er omfattet af Personeltjenestens ydelser, herunder gennemførslen af den årlige proces vedrørende nyløn.
- Tjenesteplaner samt kompetenceudviklingsplaner for den enkelte medarbejder.
- Relationer til reservepersonellet og hjemmeværnets frivillige.
- Lønsumsstyring.
- Analyser af personelsituationen og udarbejdelse af prognoser for bl.a. årsværks- og lønsumsforbrug.
- Aftale og forhandling.
- Lønadministration.
- Personalejuridisk rådgivning.
- Centralt Sygemeldings- og Barselskontor.

Forsvarets og hjemmeværnets komplekse opgaveportefølje fordrer medarbejdere inden for et stort antal fagområder. I konsekvens heraf skal Personeltjenesten forhandle aftaler mv. med ca. 30 faglige organisationer.

Status

I forsommeren 2007 blev der gennemført en revurdering af Personeltjenesten. Revurderingen, der bl.a. inkluderede en tilfredshedsundersøgelse blandt et udsnit af forsvarets ansatte, vurderede overordnet, at effektivitet og kvalitet af personeltjenestens processer på en række områder kunne løftes, og at der var potentiale for forbedring af effektiviteten og kvaliteten af Forsvarets Personeltjenestes kerneprocesser.

Konkret pegede revurderingen bl.a. på, at rekruttering af civile medarbejdere kunne

simplificeres og forbedres, ligesom udstikning[59] kunne forbedres gennem tilpasning af udstikkerens rolle. Yderligere kunne en forbedring af lønadministrationen (primært færre fejl) øge tilfredsheden med Forsvarets Personeltjeneste. Ligeledes kunne evaluering og bedømmelse forbedres ved at øge sammenhængen mellem evalueringssamtaler, udstikning og lønsamtalen. Også policy- og strategiudarbejdelse kunne styrkes f.eks. ved en mere systematiseret tilgang til opgaver med strategisk betydning. Revurderingen konkluderede derudover bl.a., at personeltjenesten kunne øge kundetilfredsheden væsentligt ved at fokusere på effektiv håndtering af henvendelser, herunder vedrørende de ovennævnte fejl i lønadministrationen.

På baggrund af revurderingen blev det anbefalet, at der iværksættes en række initiativer med henblik på at forbedre forholdet til kunderne – både til myndighederne og den enkelte medarbejder – samt med henblik på at styrke den strategiske opgavestyring og at effektivisere såvel de interne som de eksterne processer. I konsekvens heraf blev det besluttet at ændre organisationen, hvilket bl.a. har betydet, at organisationens sammensætning er gået fra at være strengt funktionel til at være mere kunde/kompetenceorienteret. Således er det som følge af revurderingen besluttet at samle områder med strategisk betydning i en afdeling, et "center of excellence". Dette for at sikre den fornødne ro til udvikling af områderne, men også med henblik på at kunne styrke porteføljestyring og implementering af projekter mv.

På baggrund af resultaterne i revurderingerne, herunder tilbagemeldingerne fra medarbejderne, var yderligere et væsentligt formål med den nye organisation at forbedre koordinationen af indsatsen i forhold til medarbejderne, herunder øge samspillet mellem udstikkerne og lønsagsbehandlerne og -rapportørerne. Det blev derfor besluttet at oprette en række "forvaltningsteams", som fremover vil tage sig af alle medarbejderrelaterede spørgsmål vedrørende udstikning og løn. Det betyder, at der fremover vil være et team, som – under inddragelse af den øvrige organisation – kan behandle samtlige spørgsmål vedrørende løn og udstikning for den enkelte medarbejder, herunder koordinere på tværs af organisationen.

Med henblik på at sikre myndighederne et samlet kontaktpunkt blev det ligeledes besluttet at etablere en koordinationssektion, der får ansvaret for at håndtere myndighedernes henvendelser til personeltjenesten. Dette betyder, at der nu er et entydigt adgangspunkt for myndighederne. Med oprettelsen af denne sektion sker der samtidig

[59] Udstikning anvendes i forsvaret som betegnelse for den praktiske gennemførelse af udpegning og beordring mv. af bestemte medarbejdere til specifikke stillinger.

en klar adskillelse af kundehenvendelser, idet henvendelse fra myndigheder sker til koordinationssektionen, mens henvendelser fra enkeltpersoner sker til relevante forvaltningsteams i Forvaltningsafdelingen.

Den aktuelle situation inden for etablissementsområdet og Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste

Situationen inden for etablissementsområdet

Etablissementsområdet i forsvaret omfatter bl.a. godt 33.000 ha skyde- og øvelsesterrænner, 93 skydebaneanlæg, over 7.000 bygninger (heraf godt 1.200 lejeboliger) svarende til 2,5 million m², 3.800 indkvarteringsværelser og 38 kantiner.

De omfattende omstruktureringer i forsvaret som følge af forsvarsforliget 2005-2009 har medført behov for strukturrelaterede bygge- og anlægsprojekter til en værdi af ca. 2 mia. kr.

Endvidere er der i indeværende forligsperiode iværksat et større antal projekter vedrørende opdatering af forsvarets skydebaneanlæg – bl.a. på baggrund af miljøbestemmelser – og indretning af faciliteter til skydesimulatorer. En mindre del af anlægsprojekterne og størstedelen af skydefacilitetsprojekterne vil strække sig ind i perioden efter 2009.

Et antal etablissementer er forudsat rømmet og afhændet i forliget 2005-2009[60]. Salgsprovenuet fra disse afhændelser skal jævnfør Aftale om forsvarets ordning 2005-2009 bl.a. anvendes til dækning af de etablissementsrelaterede omstruktureringsudgifter samt til dækning af Danmarks andel af udgifterne til det nye NATO hovedkvarter i Bruxelles. Nogle af de planlagte afhændelser er, bl.a. som følge af manglende afklaring omkring plangrundlaget for de pågældende arealer, fortsat ikke gennemført.

Forsvarets ændrede operationsmønster medfører løbende behov for ændringer i uddannelsen, hvilket også smitter af på anvendelse af skyde- og øvelsesterræner. Bl.a. med baggrund i de ændrede vilkår, har forsvaret erkendt et behov for yderligere ad-

[60] Eksempelvis Sjælsmark, Vedbæk og Værløse med flere.

gang til skyde- og øvelsesarealer. Forsvaret er i den sammenhæng bl.a. i dialog med Skov- og Naturstyrelsen om øget adgang til eksempelvis arealer i tilknytning til Oksbøl skyde- og øvelsesterræn. De nuværende øvelsesterræners størrelser og placering tilgodeser ifølge forsvaret ikke fuldt ud behovet for de aktuelle uddannelsesbehov med mulighed for gennemførelse af realistiske øvelser forud for indsættelse i operationer i udlandet. Urbanisering og øget miljøbevidsthed, herunder mindre tolerance over for støjgener, lægger pres på forsvarets terræner, især de små terræner nær tættere befolkede områder. Forsvaret har behov for øvelsesterræner, hvor der kan gennemføres realistiske øvelser forud for indsættelse i ikke mindst operationer i udlandet[61].

Der er udarbejdet strategiplaner samt iværksat revision af drifts- og plejeplaner for skyde- og øvelsesterræner med systematisk langtidsplanlægning for øje. Planlægningen sikrer, at terrænerne kan udvikles i balance mellem forsvarets behov for uddannelses- og træningsfaciliteter, naturpleje og publikumsadgang.

For bygningsvedligeholdelsesområdet vil der ultimo 2009 blive udarbejdet en overordnet plan for gennemførelse af eftersyn og bygningsfaglige tilsyn af forsvarets bygninger samt 20-årige totalplaner for alle etablissementer ned til bygningsniveau for den fremadrettede vedligeholdelse. Totalplanerne danner grundlag for prioritering af de årlige vedligeholds- og projektplaner samt udarbejdelse af investeringsplaner.

Forsvaret har konstateret et mangeårigt vedligeholdelsesefterslæb på dele af etablissementerne. Dele af vedligeholdelsesefterslæbet er indhentet i indeværende forligsperiode. Det resterende efterslæb forventes indhentet i en kommende forligsperiode.

På indkvarteringsområdet har forsvaret besluttet at sætte fokus på forbedring af forsvarets indkvarteringsforhold til gavn for medarbejderne, idet dette også skal ses i sammenhæng med øvrige tiltag på rekrutterings- og fastholdelsesområdet. Baggrunden er behovet for en opdatering til tidssvarende standard. Opdateringen forventes først afsluttet i ca. 2021.

Samlet set forventer forsvaret i vid udstrækning at nå de mål på etablissementsområdet, der er afledt er den indeværende politiske aftale om forsvaret. I forligsperioden er der dog konstateret behov for at gennemføre en række yderligere investeringer i ka-

[61] Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste har på den baggrund nedsat en arbejdsgruppe, hvor de operative kommandoer og Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste sammen analyserer forsvarets fremtidige behov for skyde- og øvelsesterræner. Arbejdsgruppen forventes at afslutte sit arbejde i 2009.

pacitetsopbygning på etablissementsområdet for at honorere de fremadrettede øgede uddannelses- og træningsbehov i styrkeproduktionen samt for at bedre forholdene for medarbejderne, herunder ikke mindst de værnepligtige.

Det øgede behov for investeringer har den konsekvens, at det er nødvendigt at omprioritere eller udskyde allerede planlagte strukturbestemte og ordinære byggeprojekter. Herudover kan det, som tidligere nævnt, konstateres, at ejendomsafhændelser ikke er foregået i forventet takt og omfang. Dette vil have en afsmittende effekt på forligets bygge- og anlægsprojekters gennemførsel.

Endvidere er der behov for fremadrettet at iværksætte og fortsætte en række større tiltag på etablissementsområdet, bl.a. inden for følgende områder:

- Miljø- og sikkerhedsmæssig opdatering af skydebaneanlæg, bl.a. affødt af lovkrav.
- Indhentning af vedligeholdelsesefterslæb.
- Opdatering af indkvarteringsfaciliteter til tidssvarende standard.

Herudover forventes udviklingen på miljøområdet generelt at ville påvirke forsvaret i en række henseender. Forsvaret og hjemmeværnet råder over en betydelig og ældre bygningsmasse, hvorfor miljøkrav på bygningsområdet – eksempelvis energimærkning – påvirker forsvaret mærkbart. 45 % af forsvarets terræner er således beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3. Det indebærer, at de aktiviteter, som forsvaret gennemførte på de konkrete arealer op til 1993, hvor loven trådte i kraft, kan fortsætte, mens en ny eller væsentligt øget brug vil kræve tilladelse fra respektive kommuner. Ligeledes er ca. 45 % af forsvarets terræner udpeget som Natura 2000-områder[62]. Hvilke konsekvenser Natura 2000-arbejdet på sigt vil få for forsvarets mulighed for at bruge terrænerne er endnu ikke klart.

[62] Natura 2000 består af habitat- og fuglebeskyttelsesområder, der tilsammen danner et økologisk netværk af beskyttede naturområder gennem hele EU. Den Europæiske Union vedtog i 1992 et direktiv, som havde til hensigt at fremme beskyttelsen af de mest truede naturtyper. Det pålægger de nationale regeringer at udpege områder – de såkaldte Natura 2000 områder, der indeholder truede eller sårbare arter og deres levesteder. I Danmark blev områderne udpeget i perioden 1998-2004. Den første danske statslige plan for Natura 2000-områderne skal være vedtaget inden udgangen af 2009.

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste

Baggrund

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste blev formelt etableret den 1. januar 2007 ved en sammensmeltning af dele af Forsvarskommandoens og Hjemmeværnskommandoens etablissementsforvaltende myndigheder, niveau II myndighedernes infrastrukturelementer, Forsvarets Bygningstjeneste og Infrastrukturafdelingen i Forsvarsstaben med henblik på at varetage forsvarets samlede infrastrukturopgaver i relation til bygge- og anlægsvirksomhed, etablissementsforvaltning samt drift af forsvarets etablissementer.

Organisation

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjenestes organisation – omfattende i alt 2.185 årsværk - fremgår af nedenstående figur.

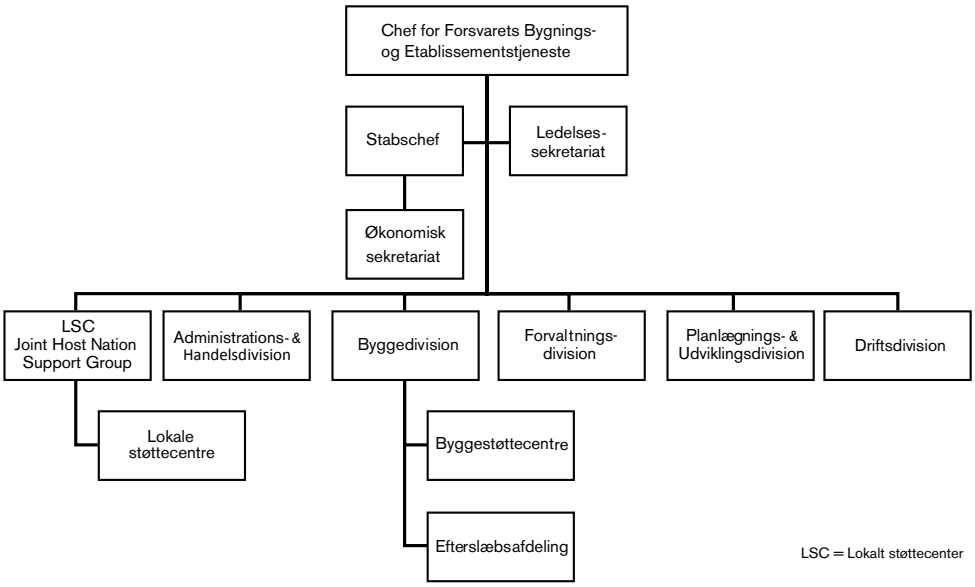

Figur 6.3. Strukturen for Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Det skal bemærkes, at organisationen i indeværende forligsperiode er blevet tilpasset efter indhøstede erfaringer og udviklingen i de opgaver, som Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste har skullet løse, og tilpasset de interne og eksterne revurderinger, der løbende er gennemført i forligsperioden. Endvidere er der sket en ressourcetilpasning på både investerings- og driftsområdet i overensstemmelse hermed.

Den overordnede ledelse – herunder planlægning, opfølgning og kontrol på operativt niveau, med bidrag til den strategiske ledelse – varetages af staben i Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste i Hjørring. Der er etableret seks regionale byggestøttecentre, der varetager planlægning og udførelse af bygge- og anlægsopgaver, bygningsvedligehold og -rådgivning. Som selvstændige niveau III myndigheder er der etableret otte lokale støttecentre, hvorunder 42 lokale støtteelementer er organisatorisk indplaceret. Disse forestår etablissementsforvaltning og -drift samt serviceydelser på de enkelte tjenestesteder og ved hjemmeværnets underafdelinger.

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste har endvidere oprettet et lejrelement og overtaget lejrdriften i Camp Olaf Rye i Kosovo-missionen fra primo 2008 med det formål at aflaste kerneproduktions (Hærens Operative Kommando) ressourcer og samtidig udnytte Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste kompetencer i styrkeindsættelsesmæssig sammenhæng.

Opgaver

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste har den overordnede opgave at opstille, vedligeholde og afhænde infrastrukturområdets kapaciteter gennem en rationel og driftsøkonomisk tilrettelæggelse af forvaltningen og driftsvirksomheden samt medvirke til at opfylde den operative virksomheds og øvrige støttevirksomheds behov for serviceydelser. Området er formelt opdelt i en opstillings- og driftsfunktion.

Opstillingsfunktionen har til formål at sikre tilstedeværelse af den nødvendige kapacitet. Opstillingsfunktionen varetager forsøg og udvikling inden for funktionsområdet, kapacitetstilpasning af bygninger, anlæg og arealer ved nybygning, ombygning, modifikation, større vedligeholdsarbejder, renovering, køb og salg samt afhændelse.

Driftsfunktionen har til formål at varetage bygningsdrift, ejendomsforvaltning, etablissementsdrift og service, rådgivning og overordnet tilsyn med bygninger og anlægs tilstand, samt andre funktioner inden for service – f.eks. kantinevirksomhed, rengøring og renovation, trykkerivirksomhed og undervisningsstøtte, bevogtning og adgangskontrol og drift og administration af puljekøretøjer.

Virksomheden bliver gennemført med reference til Forsvarskommandoen og i samarbejde og koordination med den operative struktur, øvrige funktionelle tjenester i støttestrukturen, øvrige niveau I myndigheder under Forsvarsministeriet og i fornødent omfang med internationale samarbejdspartnere. På baggrund af Forsvarskommandoens direktiver fastlægger Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste i samarbejde med de operative kommandoer prioriteringen af de økonomiske rammer for opgaveløsning

og kapitalbinding i bygninger, anlæg og materiel. Chefen for Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste varetager på Forsvarschefens direktiv kontakten til det politiske niveau på bygnings- og etablissementsområdet.

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste har afholdt forventningsafstemningsmøder vedrørende serviceaftaler med samtlige myndigheder direkte under Forsvarsministeriet. Der eksisterer allerede i dag eksempler på rammeaftaler vedrørende udførelse af bygge- og anlægsarbejder samt drift og vedligeholdelse mv. med nogle niveau I myndigheder under Forsvarsministeriet, men der udestår fortsat indgåelse af serviceaftaler mellem alle støttede myndigheder og Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste.

I relation til Udlændingeservice løser Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste lejlighedsvis opgaver med at finde egnede faciliteter til husning af asylansøgere (f.eks. indkvartering i Auderød af asylansøgere, september 2007).

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste betjener sig af eksterne, private virksomheder i fremstillingen af Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjenestes ydelser. Det gælder især inden for planlægning, udførelse og tilsyn med byggeri, samt anskaffelse af materialer.

På områder, hvor Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste selv fremstiller serviceydelser, er det hensigten, at alle disse ydelser skal konkurrenceudsættes i henhold til udbudscirkulæret. I indeværende forligsperiode har "Facility Management"[63] ved fem etablissementer været udbudt[64]. Det er forventningen, at de resterende etablissementer bliver konkurrenceudsat inden udgangen af 2012.

Miljøområdet i forsvaret er en myndighedsopgave for Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste.

[63] Traditionelt omfattende alle ydelser, der hører til den daglige drift og vedligehold af en ejendom, eksempelvis rengøring, kantine, vedligeholdelse mv. Indtil videre undtages dog områder som eksempelvis vagt og receptionsfunktion.

[64] Udbud har fundet sted ved Søværnets Operative Kommando, Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste og Forsvarets Materieltjeneste. Udbud ved Flådestation Korsør og Antvorskov Kaserne blev annulleret.

Status

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste har siden oprettelsen i 2007 fortsat opbygningen og konsolideringen af tjenestens varetagelse af den samlede etablissementsfunktion. Opbygningstakten er blevet påvirket af stabens flytning til Hjørring samt de gunstige vilkår på det civile arbejdsmarked, idet der er oplevet et kompetencetab i organisationen primært på det byggefaglige område. Kompetencetabet har medført forsinkelser i bygge- og anlægsprojekter og påvirket ressourceanvendelsen. Genopbygningen af kompetencer i organisationen er dog i positiv gænge og forventes generelt indhentet inden udgangen af 2009.

McKinsey & Co gennemførte en revurdering af Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste i 3. kvartal 2008, men anbefalingerne er endnu ikke udmøntet i en implementeringsplan, idet de væsentligste anbefalinger bygges sammen med planen for konkurrenceudsættelse, der stadig er under godkendelse.

Den aktuelle situation inden for informatikområdet og Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste

Situationen inden for informatikområdet

Informations- og kommunikationsteknologien (IKT) har i forligsperioden bidraget til omstillingen af forsvaret ved gennemførelse af rationaliseringer og effektiviseringer af stabs- og støttestrukturen til fordel for de operative kapaciteter. Herunder er Informatikstaben og DeMars Afdelingen i Forsvarskommandoen og funktioner fra Forsvarsministeriet samlet i en informatikafdeling i Forsvarskommandoen.

Forsvaret har i forligsperioden påbegyndt en modernisering af den arkitektur og de systemer, der understøtter den operative opgaveløsning. Moderniseringen sigter mod, at der skal rådes over et fælles netværk af netværk, hvor der kan udveksles operative og forvaltningsmæssige informationer, internationalt som nationalt, på tværs af systemer, værn, kommandoniveauer samt til og fra samarbejdspartnere. Informationerne skal præsenteres på én platform, hvor de er tilgængelige sikkerhedsmæssigt forsvarligt, i rette form, på rette tid og sted. For at sikre denne udvikling har Forsvaret indledt udarbejdelse af en målarkitektur, der beskriver de langsigtede mål for udviklingen af informations- og kommunikationsteknoligiområdet i forsvaret. Efterfølgende er der udarbejdet en overordnet systemarkitektur, så det sikres, at IKT-udviklingen koordineres internt i forsvaret og med udviklingen inden for det offentlige Danmark samt med NATO.

I forligsperioden gennemføres endvidere en teknisk opgradering af DeMars. Hertil er it-driften centraliseret og optimeret, og der er bl.a. implementeret et koncernfælles elektronisk sags- og dokumenthåndteringssystem, der har til hensigt at gøre sagsbehandling mere effektiv ved Forsvarsministeriets myndigheder og på tværs mellem disse.

1-NET er under udvikling, hvilket skal gøre det muligt at udveksle information mellem forsvarets intranet (FIIN) og Internettet, samt foretage en løbende opgradering af DeMars, hvor ny funktionalitet tages i brug, processer løbende opdateres, og der afsættes ressourcer til at vedligeholde en høj datakvalitet, samtidig med at DeMars gøres mere brugervenligt. Endelig sigter en række projekter mod at gøre nuværende infrastruktur og systemer tidssvarende og i stand til at håndtere kommende informatikbehov.

Informations- og kommunikationsteknologien skal bidrage til en øget effektivitet i både den hjemlige opgaveløsning og i internationale operationer. Det er derfor nødvendigt stedse at sikre, at udviklingen inden for området står mål med de operative krav og forretningens behov i øvrigt.

Der planlægges således en række tiltag, der skal effektivisere og optimere forsvarets forretningsprocesser. Der er tale om en effektivisering, der primært sker gennem en tilpasning af eksisterende systemers evne til at understøtte virksomhedens processer og tilvejebringelse af et forbedret beslutningsgrundlag for forsvarets ledelse. I de kommende år skal der ske en omfattende opgradering af delområder i DeMars, der resulterer i, at forsvarets specialprogrammering konverteres til SAP standard programmering, så forsvaret får en moderne it-platform. For at DeMars kan tjene som et effektivt beslutningsstøtteværktøj, er der behov for højere datakvalitet end den aktuelle. Der er behov for at styrke uddannelsesindsatsen og behov for en stabil periode, hvor brugerne får tid til at blive fortrolige med systemerne (modulerne). Dertil kommer en række projekter, der sigter mod at højne de operative kapaciteters evne til at deltage i internationale operationer med koalitionspartnere, herunder forøget effekt af netværksbaserede operationer og forbedrede kommando- og kontrolsystemer.

En særlig udfordring for Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste er at udnytte den hastige udvikling i den civile it-verden, men samtidig undgå at blive afhængig af få specialister. De store it-systemer med klassificerede informationer skal løbende sikres mod nye trusler i cyberspace.

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste

Baggrund

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste (FKIT) blev oprettet i forbindelse med aftale om forsvarets ordning 2005-2009 med personel fra forsvaret og hjemmeværnet, og udgør sammen med Forsvarskommandoens informatikafdeling den funktionelle tjeneste på informations- og kommunikationsteknologi- (IKT) området. Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste er beliggende i lejede lokaler i Hvidovre. Chefen for Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste refererer til Chefen for Forsvarskommandoens Informations- og Kommunikationsteknologi (IKT) og Procesafdeling.

Dansk Forsvars Management- og Ressourcestyringssystem (DeMars) er det primære styringsværktøj i forsvaret. Forsvarskommandoen gennemførte i 2004 et udbud omfattende drift, vedligeholdelse og videreudvikling af DeMars og den koncernfælles del af IKT-infrastruktur. Udbuddet resulterede i en fortsat udlicitering af DeMars, men med en ny leverandør. Udlicitering af drift og udvikling af infrastrukturen blev derimod fravalgt, idet en accept af de indkomne tilbud ville medføre en merudgift på 40 %. Denne opgave løses derfor af Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste.

Faglig indsigt i forsvarets operative vilkår samt viden om vilkår for de øvrige funktionelle tjenester, departementet og koncernens niveau I myndigheder er nødvendig for kontinuerligt at kunne optimere anskaffelse og anvendelse af informations- og kommunikationsteknologi. Denne indsigt sikres gennem en kombination af civile og militære medarbejdere i organisationen, samt gennem deltagelse i en række tværfaglige fora. Andelen af militære medarbejdere bidrager desuden til robusthed i forhold til beredskab, strejker og katastrofesituationer.

Organisation

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste – med i alt 349 årsværk – er struktureret således:

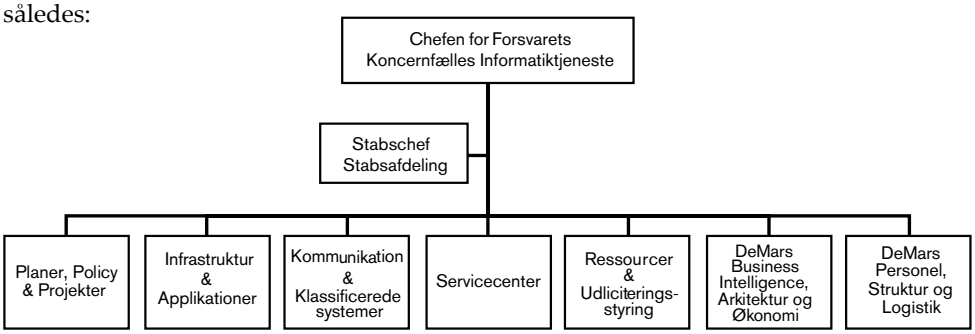

Figur 6.4. Strukturen for Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste er siden oprettelsen tilført en betydelig mængde nye opgaver og i alt 49 nye normer til løsning af disse. Der er endvidere gennemført et effektiviseringsprojekt, der substituerer tidligere tiders køb af eksterne konsulentydelser med i alt 47 faste normer.

Opgaver

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste har ansvar for drift, vedligeholdelse og udvikling af ministerområdets koncernfælles informations- og kommunikationsteknologi, infrastruktur og applikationer. Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste har desuden ekspertise til at yde teknisk, projektmæssig og kommerciel rådgivning for optimal understøttelse af de forretningsmæssige behov og kan derved bidrage til opstilling af krav til aktuelle og fremtidige informations- og kommunikationsteknologikapaciteter.

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste understøtter koncernens forvaltnings- og styringsmæssige funktioner gennem drift, vedligeholdelse og videreudvikling af DeMars. Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste har den forretnings-, bruger- og driftsmæssige kompetence samt den systemtekniske ekspertise, og kan herved i samarbejde med den civile operatør, til hvem driften er udliciteret, sikre en "cost effective" drift og varetage vedligeholdelse og videreudvikling rationelt.

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste besidder kompetencer inden for en række specialområder, herunder koordinering og planlægning af informations- og kommunikationsteknologi projekter, informations- og kommunikationsteknologi sikkerhed, drift af systemer, fjernsupport, kryptomanagement samt ressource- og udliciteringsstyring af it opgaver mv. Desuden har Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste DeMars ekspertise inden for struktur, personel, økonomi, materiel, ledelsesinformation, løsningsarkitektur og autorisationer.

Følgende informations- og kommunikationsteknologi opgaver er ikke relateret til Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste, men løses af de operative kommandoer og øvrige myndigheder:

- Myndighedsspecifikke løsninger.
- Informations- og kommunikationsteknologi ved udsendte eller sejlende enheder (IKT-support er integreret i den operative kapacitet).
- Decentrale internetinstallationer.

Desuden er kommando- og kontrolsystemer samt informations- og kommunikations-

teknologi integreret i våbensystemer ikke en del af Forsvarets Koncernfælles Informatiktjenestes opgaver. Ansvaret påhviler her Forsvarets Materieltjeneste og de operative kommandoer med underlagte enheder.

Status

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste leverer IKT-serviceydelser til alle myndigheder inden for Forsvarsministeriets ressort. Der er udarbejdet standarder for de enkelte IKT-serviceydelser, der leveres til koncernens myndigheder. Hvis myndighederne har behov, der afviger fra standarden, kan der indgås en særskilt serviceaftale mellem Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste og pågældende myndighed. På det opgavemæssige område er der udarbejdet et grænsedragningsdokument, der beskriver snitfladerne og opgavefordelingen mellem Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste og koncernens myndigheder. Der udestår fortsat indgåelse af en række "service level agreements" med de støttede myndigheder.

Informatikområdet er både organisatorisk og økonomisk dimensioneret ud fra det netop tilstrækkelige. I en situation med ubesatte stillinger samt tilførsel af en række udviklingsopgaver har der i forhold til den indledende dimensionering vist sig at være behov for tilførsel af personelressourcer til løsning af tilførte opgaver. I den forbindelse vil der sidst i forligsperioden blive gennemført en ekstern revurdering af Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste.

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjenestes personelressourcer løser opgaver med udgangspunkt i kompetencer, der i høj grad efterspørges i det civile. Muligheden for at tilbyde vilkår, der matcher den civile verden, er således afgørende for at kunne tiltrække og fastholde nødvendige personelressourcer til varetagelse af Forsvarets Koncernfælles Informatiktjenestes opgaver.

Øvrige områder inden for støttevirksomheden

Forsvarets Sundhedstjeneste

Baggrund
Som en konsekvens af Forsvarsforliget 2005-2009 blev Forsvarets Sundhedstjeneste oprettet som myndighed på Flyvestation Skalstrup pr. 1. januar 2006. Forsvarets Sundhedstjenestes opgavekompleks blev i forhold til tidligere suppleret med det lægefagli-

ge ansvar for masseødelæggelsesvåbenområdet samt driftsansvaret for Flyvemedicinsk Center, Center for Idræt, dele af dykkermedicinen, lægefaglig og idrætsfaglig støtte til Hjemmeværnskommandoen og endelig forsvarets infirmeristruktur.

Organisation

Forsvarets Sundhedstjeneste – med i alt 409 årsværk – er organiseret således:

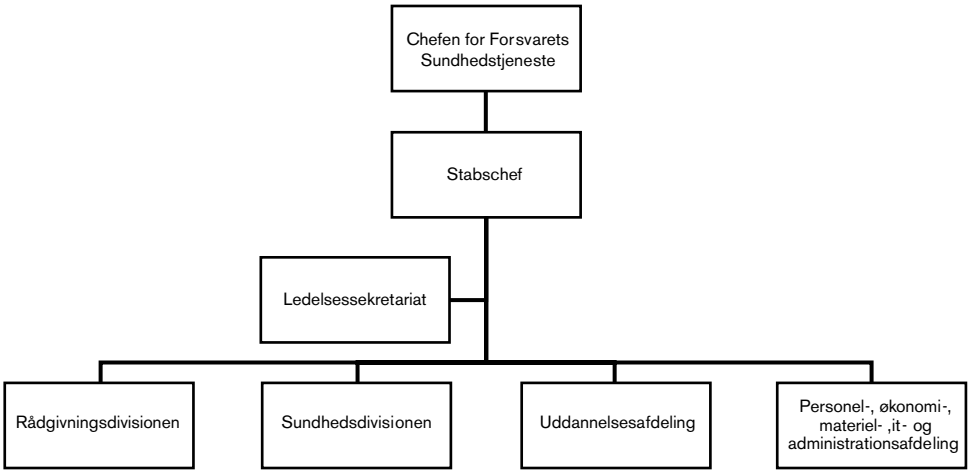

Figur 6.5. Strukturen for Forsvarets Sundhedstjeneste.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Under Sundhedsdivisionen er alle infirmerier, Flyve- og Navalmedicinsk Center og en klinikstøttesektion placeret.

Opgaver

Forsvarets Sundhedstjenestes opgaver kan rubriceres i tre kerneområder: Uddannelsesydelser, sundhedsydelser og rådgivningsydelser.

Uddannelsesydelserne består af sanitets-, sundheds- og idrætsfaglige uddannelser. Ved de sanitetsfaglige uddannelser uddannes primært sygepassere og sygepasserførere til alle tre værn samt førstehjælpsinstruktører. Ved de idrætsfaglige kurser uddannes idrætsfagligt personel, og der sker en vartning og ledelse af de militære landshold. Derudover leverer Forsvarets Sundhedstjeneste den flyvefysiologiske træning.

Sundhedsydelser består af lægelige, sygeplejefaglige og tandlægelige ydelser, dels overfor værnepligtige, dels for at sikre at forsvarets – samt hjemmeværnets ansatte –

personel bedst muligt vedblivende kan holdes egnet til at kunne indgå i international tjeneste. Dette sker ved regelmæssige helbredsundersøgelser og tandeftersyn, specifikke hjemtagningsundersøgelser efter internationale operationer, overvågning af sygdomsmønster nationalt såvel som internationalt, vaccination, hygiejne, veterinære spørgsmål mv.

Rådgivningsydelser leveres til alle forsvarets myndigheder, herunder Grønlands Kommando, på det sanitets, sundheds- og idrætsfaglige område. Et par meget væsentlige områder er den medicinske efterretning og medicinske policy sager. Derudover støttes Forsvarets Personeltjeneste vedrørende rekruttering og udstikning af alt sundhedsfagligt personel til internationale operationer. Endelig er Forsvarets Sundhedstjeneste forsvarets repræsentant i en lang række medicinske fora.

Forsvarets Sundhedstjeneste har ikke ansvaret for den operative sanitetsstøtte eller opstilling og uddannelse mv. af operative sanitetsenheder og -kapaciteter. Denne opgave varetages af de operative kommandoer.

Status

Forsvarets Sundhedstjeneste har gennemgået en revurdering, der er afsluttet i juni 2008. På baggrund af denne revurdering er Forsvarets Sundhedstjeneste omorganiseret i henhold til ovenstående figur. Derudover sker der en nedlæggelse af et antal sengeafsnit, en udjævning af arbejdsbelastningen mellem infirmerierne, en omstrukturering af rekrutteringen og en styrkelse af administrationen. Endelig oprettes et centralt indkaldelseskontor til de periodiske helbreds- og tandlægefaglige helbredsundersøgelser.

For at nedbringe den del af forsvarets personel, der er fysisk uegnet til udsendelse i internationale operationer eller sejlende tjeneste, og for at højne den generelle sundhedsmæssige tilstand blandt forsvarets personel, har forsvaret iværksat Sundhedstriaden, der består af træningstilstandsprøver, lægeundersøgelser og grundvaccinationer.

Forsvarets Regnskabstjeneste

Baggrund
Forsvarets Regnskabstjeneste blev oprettet den 1. januar 2006 som en selvstændig myndighed under Forsvarskommandoens område.

Forsvarets Regnskabstjeneste blev oprettet dels gennem en sammenlægning af regnskabskontorerne (regnskabsmyndigheder) under Forsvarskommandoens område, dels gennem en inkorporering af regnskabsfunktioner fra niveau 1 myndighederne under Forsvarsministeriet.

Organisation

Den 1. december 2007 blev strukturen i Forsvarets Regnskabstjeneste justeret, således at Forsvarets Regnskabstjeneste i dag består af to afdelinger og et ledelsessekretariat. Med denne justering af strukturen er der skabt sammenhæng og en entydig placering af ansvar og opgaveløsning.

Dette forhold er yderligere styrket ved justeringen af Forsvarsstabens organisation i 2008, hvor bl.a. økonomifunktionen er styrket ved oprettelse af en Økonomistab. I den forbindelse er Forsvarets Regnskabstjenestes strategiske forankring styrket, idet chefen for Forsvarskommandoens Finans- og Regnskabsafdeling tillige er chef for Forsvarets Regnskabstjeneste.

Forsvarets Regnskabstjenestes organisation – der omfatter 211 årsværk – fremgår af nedenstående figur.

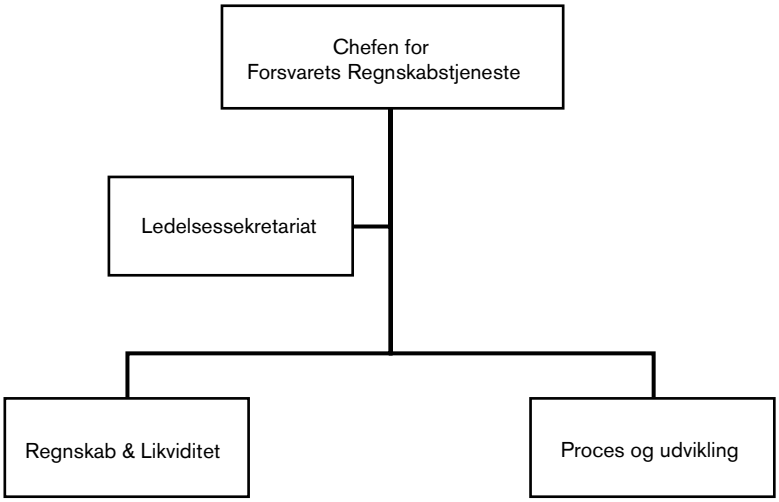

Figur 6.6. Strukturen for Forsvarets Regnskabstjeneste.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Opgaver
Den primære opgave for Forsvarets Regnskabstjeneste er regnskabsaflæggelse, herunder opfølgning og udstikning af retningslinjer på forvaltningsområdet, sikring af rejseafregninger, gennemførelse af betalinger, likviditetsstyring mv.

Status

Opbygningen af Forsvarets Regnskabstjeneste blev afsluttet i 2008, hvor de sidste regnskabsmyndigheder blev nedlukket decentralt, og alle opgaverne samlet i Forsvarets Regnskabstjeneste i Hjørring. Implementeringen forløber efter planen og holder sig inden for de tildelte årsværk og tidsfrister. Der er undervejs blevet indgået serviceaftaler med samtlige de niveau l og niveau ll myndigheder, som Forsvarets Regnskabstjeneste løser opgaver for.

Forsvarets Regnskabstjeneste er undtaget fra den netop udmeldte samling af regnskabsopgaver i staten i administrative servicefællesskaber. Dette skyldes, at SAP (DeMars) brugere ikke umiddelbart kan sammenlægges med Navision brugere. Forsvarsministeriets analysearbejde i forbindelse med konsolidering af beredskabsforliget viste, at der ingen stordriftsfordele er at hente, når der benyttes to forskellige it-platforme.

Forsvarets Mediecenter

Baggrund
Forsvarets Mediecenter på Holmen i København blev oprettet som følge af aftale om forsvarets ordning 2005-2009 som en fusion af forskellige medieproducerende enheder, herunder informationssektionen og udstillingssektionen fra Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, redaktionen for medarbejderbladet "Forsvaret", Forsvarets Tv samt elementer fra Forsvarskommandoens Presse- og Informationssektion. Hensigten med fusionen var at skabe en samlet medievirksomhed i forsvaret med bedre muligheder for udnyttelse af ressourcer og platforme. Mediecentret blev formelt etableret den 1. august 2005 og blev erklæret operativt den 22. marts 2007.

Organisation

Forsvarets Mediecenter beskæftiger i alt 54 medarbejdere. Chefen for Forsvarets Mediecenter referer til Chefen for Forsvarsstaben.

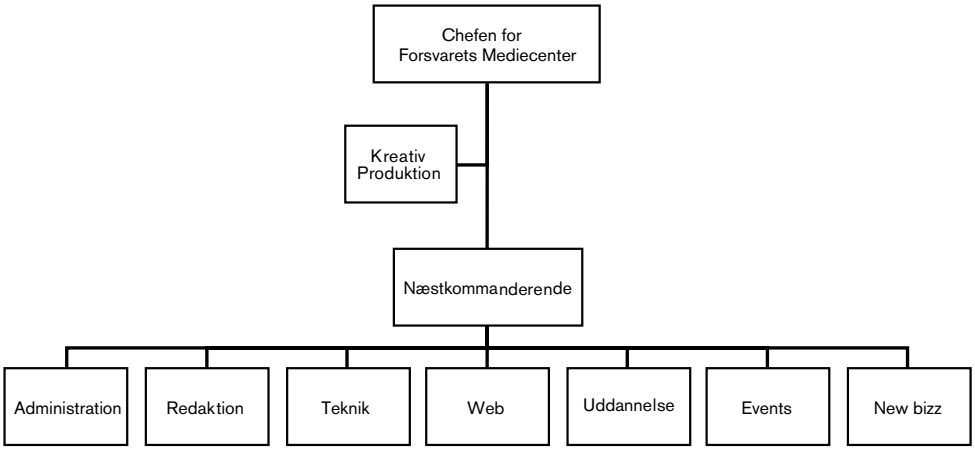

Figur 6.7. Strukturen for Forsvarets Mediecenter.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Opgaver

Med overflytningen af informationssektionen fra Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste overtog Forsvarets Mediecenter oplysningsvirksomheden om forsvaret. Forsvarets Mediecenter skal således udbrede kendskabet til forsvaret og fremme den indbyrdes forståelse mellem forsvaret og befolkningen. Forsvarets Mediecenter har endvidere en vigtig rolle i forsvarets interne kommunikation bl.a. ved produktion af medarbejderbladet "Forsvaret" samt produktion af materiale til forsvarets interne formidlingssystem "Mediekanalen". Forsvarets Mediecenter udfører desuden kommunikationsopgaver for Forsvarsministeriet og ministeriets øvrige underlagte myndigheder.

Mediecentrets serviceydelser til øvrige myndigheder under Forsvarsministeriet sker på baggrund af konkrete serviceaftaler med de enkelte myndigheder. Forsvarets Mediecenters virksomhed drøftes endvidere i Forsvarsministeriets "Kommunikationsnetværk", som består af de kommunikationsansvarlige for myndigheder under Forsvarsministeriet.

Mediecenteret producerer nyheder, baggrundsstof, information og undervisning til medier inden for Tv broadcast, Web, informationsfilm, blade og brochurer. Centeret

udfører desuden uddannelse i kommunikation, udstillings- og oplysningsvirksomhed og feltunderholdning for udsendte styrker. Endelig forestår mediecenteret publicering af bøger og undervisningsmateriale.

Status

Udviklingen på medieområdet har siden beslutningen om etablering af Forsvarets Mediecenter gået i retning af, at det samme journalistiske arbejde i form af f.eks. research, interviews, historier m.m. anvendes på mange forskellige medieplatforme, som f.eks. nyhedsmodul på Internettet, forsvarets webbaserede tv, medarbejderblad og brochurer. Herudover er mulighederne for at formidle produkterne til medier og samarbejdspartnere blevet forøget i takt med stigende båndbredder. Produkterne fra Forsvarets Mediecenter, herunder videomateriale og historier, anvendes i stigende omfang helt eller delvis af medier og samarbejdspartnere. Forsvarets Mediecenter støtter bl.a. NATO med at drive NATO's tv-kanal (Natochannel.tv). NATO's tv-kanal blev efter dansk initiativ oprettet i foråret 2008 – og lanceret ved topmødet i Bukarest – på baggrund af drøftelserne ved mødet vedrørende Public Diplomacy 8. - 9. oktober 2007 i København. Forsvarets Mediecenter leverer som "pilotprojekt" en professionel videoproduktionsfacilitet og gennemfører drift af en internetbaseret NATO tv-kanal på NATO's hjemmeside. Til NATO's tv-kanal produceres der løbende tv- og videoindslag fra bl.a. NATO's operationer, herunder i Afghanistan. Danmark har dækket investeringsudgifter til materiel (ca. 1,6 mio. kr.) samt forpligtet sig til at dække driftsudgifter indtil efteråret 2009 (årlige driftsudgifter ca. 9 mio. kr.).

Forsvarets skolestruktur

Forsvarsakademiet

Baggrund
Forsvarsakademiet på Svanemøllens Kaserne består af Fakultet for Strategi og Militære Operationer, Fakultet for Militærpsykologi, Ledelse og Pædagogik og Forsvarsakademiets Informationsservice. Endvidere støttes Dansk Institut for Militære Studier og Center for Koldkrigsforskning som selvstændige forskningsenheder administrativt af Forsvarsakademiet.

Organisation

Forsvarsakademiets organisation – omfattende i alt 348 årsværk[65] – fremgår af nedenstående figur.

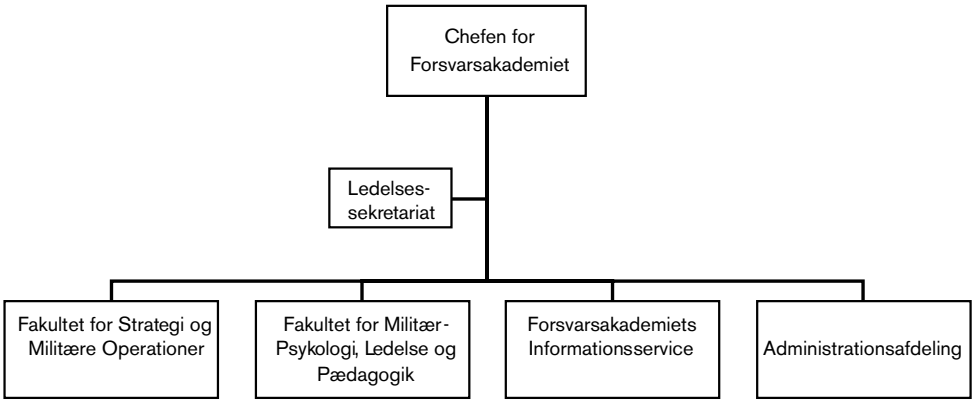

Figur 6.8. Strukturen for Forsvarsakademiet.
Kilde: Forsvarskommandoen.

Opgaver

Forsvarsakademiets opgaver kan inddeles i tre hovedområder: Uddannelse og forskning samt støtte til forsvarets internationale opgaver og rådgivning.

Forsvarsakademiet videreuddanner kaptajner og kaptajnløjtnanter til majorer/orlogskaptajner og efteruddanner de officerer, der skal udvikles på et horisontalt niveau. Forskningsindsatsen fokuseres mod udvikling af Forsvarsakademiets akademiske niveau og medvirker til at sikre den nødvendige viden, for at forsvarets kan løse sine opgaver. Forsvarsakademiet uddanner endvidere sprogofficerer og tolke og udvikler og gennemfører en række af forsvarets ledelses- og pædagogiske kurser for militære og civile medarbejdere.

Støtten til forsvarets internationale engagement består af opretholdelse af psykolog- og socialrådgiverberedskab, psykolog- og socialrådgiverydelser til de udsendte og deres pårørende og endelig bidrag til den forberedende missionsorienterede uddannelse, der gennemføres inden soldaterne udsendes.

---

[65] De 348 årsværk er inklusiv elevårsværk.

I rådgivningsrollen bistår Forsvarsakademiet særligt Forsvarets Personeltjeneste med udvælgelse af nye medarbejdere, herunder kadetter til officersskolerne, udvikler strategiske HR tiltag som Forsvarets kompetenceudviklings- og bedømmelsessystem, arbejdsklimamålinger og endelig tiltag, der er rettet mod den pædagogiske udvikling i forsvaret og herunder anvendelsen af E-learning og fjernundervisning. Endelig er Forsvarsakademiet ansvarlig for drift og udvikling af forsvarets fire forskningsbiblioteker.

Status

I indeværende forligsperiode har særligt efterspørgslen af ydelser fra Institut for Militærpsykologi[66] i forbindelse med forsvarets internationale engagement været i meget kraftig vækst. Den øgede efterspørgsel gælder særligt inden for udvælgelse, krisepsykologi, undervisning samt støtte før, under og efter udsendelse i internationale operationer. En styrkelse af instituttet i form af tilførsel af personelressourcer overvejes for nærværende.

Forsvarsakademiet gennemgik i marts-april 2007 en revurdering med støtte fra et eksternt konsulentfirma. På baggrund heraf blev der iværksat justeringer af organisation og processer.

Værnsspecifikke skoler

Hærens skolestruktur består af syv skoler: Hærens Officersskole, Hærens Sergentskole samt fem tjenestegrensskoler: Hærens Kampskole, Hærens Ildstøtteskole, Hærens Ingeniør- og ABC-skole, Hærens Føringsstøtteskole og Hærens Logistikskole. Tjenestegrensskolerne dækker som udgangspunkt en af hærens tjenestegrene og er generelt geografisk samplacerede med operative enheder fra samme tjenestegren.

Søværnets skolestruktur består af tre skoler: Søværnets Officersskole, Søværnets Sergent- og Grundskole og Søværnets Specialskole. Søværnets Specialskole har følgende underlagte kurser: Søværnets Taktikkursus, Søværnets Teknikkursus, Søværnets Våbenkursus, Søværnets Dykkerkursus og Søværnets Havarikursus.

---

[66] Instituttet er underlagt Fakultet for Militærpsykologi, Ledelse og Pædagogik.

Flyvevåbnets skolestruktur består af Flyvevåbnets Officersskole, Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole samt Flyveskolen, der er organisatorisk underlagt Helikopter Wing Karup.

Hjemmeværnets skolestruktur består af Hjemmeværnsskolen i Nymindegab, inklusiv en marinehjemmeværnssektion på Slipshavn ved Nyborg.

Generelt har alle de værnsspecifikke skoler omtrent samme overordnede opgave, nemlig uddannelses- og kursusvirksomhed, studie- og udviklingsvirksomhed og evaluerings- og inspektionsvirksomhed inden for deres respektive værns- eller fagspecifikke område.

Skolerne i søværnet, flyvevåbnet og hjemmeværnet løser primært opgaver relateret til uddannelsesvirksomhed, herunder gennemføres bl.a. basisuddannelse for værnepligtige i søværnet og flyvevåbnet ved henholdsvis Søværnets Sergent- og Grundskole og Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole. Ved hærens skoler og ved Hjemmeværnsskolen løses opgaver inden for studie- og udviklingsvirksomheden i større omfang end de øvrige værns skoler. Endvidere gennemføres hærens basisuddannelse af værnepligtige i den operative struktur. Skolernes relative anvendelse af ressourcer på evaluerings- og inspektionsvirksomhed er generelt meget ens.

Flertallet af værnenes skoler løser desuden en række værnsfælles opgaver, idet de er forsvarets kompetencecentre inden for forskellige specialer (eksempelvis er Hærens Kampskole studieførende for hele forsvaret inden for håndvåbenområdet) – mestendels efter størstebrugerprincippet.

Som følge af Aftale om forsvarets ordning 2005-2009 er der gennemført en analyse af forsvarets skolestruktur. Resultatet af denne analyse indgår i beretningens kapitel 7.

Brug af offentligt-privat samarbejde, herunder outsourcing, udlicitering mv.

Generelt

Forsvaret bruger i en vis udstrækning offentligt-privat samarbejde til løsning af opgaver. Samarbejdet spænder over de mange aftalekonstruktioner, der findes. På områder, hvor det ikke er muligt at købe den fulde opgaveløsning hos civile, eller områder, hvor

forsvaret har vurderet at kunne løse opgaven mere fordelagtigt selv, etableres samarbejdsrelationer, der sikrer videndeling mellem forsvaret og det private erhvervsliv.

I 2007 gennemgik forsvaret den samlede opgaveportefølje med henblik på at kortlægge de opgaver, der kunne kategoriseres som værende udbudsemner. Opgaverne analyseres efterfølgende med henblik på at afdække, hvorvidt de er udbudsegnede. Kortlægningen mundede ud i ca. 50 emner, der i første omgang skal undersøges nærmere. De første analyser er iværksat, og resultaterne foreligger i 2009. Udbudsemner omfatter mindre såvel som større opgaver.

Regelsæt

Brug af offentligt-privat samarbejde inden for staten er reguleret af Finansministeriets cirkulære nr. 159 af 17. december 2002 om udbud og udfordring af statslige drifts- og anlægsopgaver[67]. Det er Forsvarsministeriets mål, at varetagelse af især driftsopgaver i tiltagende grad baseres på udlicitering, offentlig-privat partnerskab og andre former for offentligt-privat samarbejde. Forsvarets Strategi for Offentligt-Privat Samarbejde fastlægger forsvarets retningslinjer på området.

Forsvarets brug af offentligt-privat samarbejde

Offentligt-privat samarbejde dækker over en række forskellige samarbejdsformer spændende fra nære partnerskaber over traditionelle kontrakter til mere løse strategiske samarbejder. Forsvaret anvender en meget bred palet af disse, og nedenfor belyses hovedgrupperingerne.

Strategiske samarbejder
Strategiske samarbejder er de fora, hvor forsvaret mødes med repræsentanter fra det private erhvervsliv og drøfter udviklingstendenser. Strategiske samarbejder medvirker til at give forsvaret et bedre beslutningsgrundlag for fremadrettede investeringer samtidig med, at de private samarbejdspartnere omvendt opnår et indblik i en potentiel kundes behov og syn på fremtiden, hvorved såkaldt brugerdrevet innovation opnås.

Strategiske samarbejder har primært værdi inden for de områder af forsvarets opgave-

[67] Kaldet "udbudscirkulæret".

løsning, hvor der findes relevante civile kompetencer, men hvor udlicitering ikke er en mulighed. De strategiske samarbejder medvirker således til at sikre en fortsat tidssvarende og moderne opgaveløsning. Inden for it-området er brug af strategiske samarbejder et godt fundament i relation til fastlæggelse af udviklingstendenser og potentialer samt til at påvirke markedet i en for forsvaret hensigtsmæssig retning.

Strategiske udviklingssamarbejder

Som generelt princip indgår forsvaret ikke i udviklingsprojekter, men køber i stedet hyldevarer, der allerede findes på markedet. I situationer, hvor forsvaret har brug for materiel eller lignende, der ikke findes på markedet i dag, er det dog muligt at indgå i strategiske udviklingssamarbejder. Forsvaret indgår herunder i et udviklingssamarbejde med den private leverandør, og samarbejdet bevirker bl.a., at begge parter efterfølgende kan drage nytte af erfaringerne fra projektet. Et eksempel på et strategisk udviklingssamarbejde er udviklingen af felthospitalet og feltambulancerne, hvor Forsvarets Sundhedstjeneste indgik i et tæt samarbejde med producenterne. Erfaringerne herfra er positive, og har givet forsvaret dels de ønskede kapaciteter, dels en attraktiv omdømmeplatform.

Traditionelle kontraktforhold

Det traditionelle kontraktforhold er den samarbejdsform, hvor en privat leverandør udfører en given opgave for forsvaret. Denne samarbejdsform kan indeholde større eller mindre grad af vidensdeling og samarbejde. Afledt af almindelige udbud i henhold til EU's udbudsdirektiv såvel som egentlige udliciteringer er det i denne kategori, at en anseelig del af forsvarets offentligt-private samarbejde findes.

Nedenfor følger et udsnit af disse aftaleområder:

- Etablissementsdrift, nationalt og i forbindelse med internationale operationer (facility management som rengøring, kantinedrift, vedligeholdelse af tekniske installationer, grønne områder mv.). Fem etablissementer har været udbudt, hvoraf etablissementsdriften ved Forsvarets Materieltjeneste i Ballerup nu løses i offentlig-privat samarbejde og dermed er udliciteret.
- Vedligeholdelse af bygninger. Forsvaret har indgået landsdækkende rammeaftaler inden for de hyppigst anvendte håndværkerydelser, og på baggrund af disse udføres langt størsteparten af vedligeholdelsesarbejderne.
- Service og vedligeholdelse af materiel. Eftersyn og vedligeholdelse af søværnets og hjemmeværnets skibe sker på skibsværfter. Samme gør sig gældende på andre materielområder, hvor der findes et civilt marked. Det er målet, at den nuværende andel af materielindkøb, opfattelnde efterfølgende service og vedligeholdelse,

skal øges støt.

- Ombygning af materiel. I det omfang, der ikke haves kapacitet internt, eller kapaciteten ønskes anvendt til andet formål, benyttes eksterne til eksempelvis ombygning af hærens køretøjer.
- Uddannelsesvirksomhed. Inden for ikke-militær efteruddannelse anvendes i stor udstrækning eksterne kursusudbydere. Desuden anvendes der eksterne undervisere på interne uddannelser.
- It-drift og -service. DeMars drift løses for nuværende af Siemens og drift af det koncernfælles elektroniske sagsbehandlings- og dokumenthåndteringssystem (Captia) løses af det private it-firma CSC[68].
- Projektering af bygge- og anlægsprojekter. Se nedenfor.
- Salg af ejendomme. Brug af ekstern bistand i forbindelse med afhændelse af ejendomsmasse.
- Specialistbistand i forbindelse med projekter. Der anvendes i stor udstrækning eksterne konsulenter i forbindelse med projektarbejder og inden for områder, hvor forsvaret ikke ønsker opbygning af egen ekspertise.
- Transport både i forbindelse med nationale og internationale operationer, eksempelvis indchartring af fly til strategiske transportopgaver.

Projektering af bygge- og anlægsprojekter løses alene ved hjælp af rådgivnings- og arkitektvirksomheder. Det samme gør sig i vid udstrækning gældende inden for bygningsvedligehold. Vedrørende vedligeholdelse og ombygning af materiel foretages der i hvert enkelt tilfælde en vurdering af, hvorvidt brug af civile firmaer giver en mere fordelagtig opgaveløsning. Brugen af civile firmaer vil derfor naturligt variere over tid. Det kan nævnes, at alene inden for materielområdet bliver opgaver i størrelsesordenen 1 mia. kr. løst i offentligt-privat samarbejde.

Forsvarets erfaringer med udlicitering i nyere tid er for nærværende begrænsede og findes primært inden for etablissementsdrift.

Anvendelse af civile firmaer i forbindelse med internationale operationer er et område, der er i stadig udvikling. Mange aspekter indgår her[69], og det er nødvendigt i hvert enkelt tilfælde at vurdere, om det eksempelvis er forsvarligt og hensigtsmæssigt at anvende civile firmaer frem for eget personel. Eksempler på brug af civile firmaer er transport af materiel til områderne, tolke, kantineservice (eksempelvis Danish Camp

[68] Computer Sciences Corporation.

[69] Eksempelvis trusselsbilledet, evnen til selvbeskyttelse mv.

Supply) og materielvedligeholdelse (eksempelvis vedligeholdelse af Piranha køretøjer i Helmand).

Med henblik på at udarbejde fælles retningslinjer inden for området, arbejder Forsvarskommandoen for nærværende på en afdækning af de mange aspekter ved brug af civile aktører i militære opgaver.

De enkelte aftaler vurderes løbende med henblik på at fastlægge, om de fortsat er de mest fordelagtige for forsvaret, og genudbud gennemføres efter gældende regler.

Offentligt-privat partnerskab

Offentligt-privat partnerskab er en samarbejdsform som samtænker design, anskaffelse, etablering, drift og finansiering på en sådan måde, at den samlede økonomi på kontraktgenstanden, set over en 10-30 års periode, bliver den økonomisk mest fordelagtige.

Et offentligt-privat partnerskab er således en samarbejdsform, der skaber rammerne for en komplet pakke vedrørende anskaffelse og drift af en genstand. Den statslige institutions modydelse er en lejeafgift, også kaldet offentligt-privat partnerskabsafgift.

Forsvaret har på nuværende tidspunkt ikke indgået et rent offentligt-privat partnerskab. Flere potentielle projekter har været drøftet, særligt inden for ejendomsområdet. Der har imidlertid ikke hidtil været fundet et egnet projekt grundet flere forhold, herunder muligheden for at opfylde den økonomiske tærskelværdi, muligheden for i tid at kunne forberede projektet samt projektets karakteristika i relation til egnethed som offentligt-privat partnerskabsprojekt.

Kapitel 7

Forsvarets udvikling

Indledning

Kapitel 7 beskriver Forsvarskommissionens overvejelser om forsvarets udvikling med en tidshorisont frem til ca. år 2025. I kapitlet anvendes betegnelsen "kort sigt" for perioden 2010-2014 og betegnelsen "længere sigt" for perioden efter 2014. Kapitlet er mest detaljeret for så vidt angår udviklingen på kort sigt, mens udviklingen på længere sigt er behandlet mere overordnet.

Kapitel 7 bygger på beretningens seks første kapitler. Kapitlet indledes med en beskrivelse af de sikkerhedspolitiske præmisser for forsvarets fremtidige opgaver og en redegørelse for de forventede fremtidige vilkår for denne opgaveløsning. Dette bygger på beretningens kapitel 1 og 2 samt Forsvarets Efterretningstjenestes risikovurdering, der er udarbejdet til Forsvarskommissionen. Endvidere sammenfattes forsvarets situation ved udgangen af forligsperioden i 2009 på baggrund af beretningens kapitel 3-6, og der gennemføres en analyse i relation til de faktorer, der har betydning for forsvarets fremadrettede udvikling og den heraf følgende udvikling inden for forsvarets struktur og operative kapaciteter. Endvidere analyserer kapitlet den ønskede udvikling inden for støttevirksomheden samt for forsvarets medarbejdere.

De sikkerhedspolitiske præmisser, forsvarets fremtidige opgaver og vilkår

Internationale opgaver

Som det fremgår af beretningens kapitel 1 og 2, kan det forventes, at internationale opgaver fortsat vil have en fremtrædende rolle i forsvarets samlede opgaveportefølje. Det vurderes således, at der på såvel kort som lang sigt vil være en øget efterspørgsel efter styrkebidrag til indsættelse i multinationale internationale operationer. Som følge heraf må det forventes, at efterspørgselen efter danske militære bidrag ikke vil mindskes. Derfor anbefales det i beretningens kapitel 1, at det nuværende fastlagte internationale ambitionsniveau for forsvaret som minimum bør fastholdes. Det nuværende ambitionsniveau er i forsvarsforliget 2005-2009 fastlagt til "opretholde udsendte kapaciteter svarende til ca. 2.000 soldater (ca. 1.500 fra hæren og ca. 500 fra søværnet og flyvevåbnet)". Erfaringer fra forligsperioden 2005-2009 viser endvidere, at forsvaret hidtil har skullet håndtere udsendelse af samtidige styrkebidrag til flere missionsområder.

Opgaver
Kapitel 1 viser, at forsvarets fremtidige opgaver overordnet må forventes at kunne falde inden for det fulde militære opgavespektrum og de tre hovedområder:

- Væbnet konflikt – det vil sige kamp mod en modstanders regulære og irregulære militære styrker.
- Stabiliseringsopgaver – det vil sige, at der med militær styrke skabes betingelser for sikkerhed, genopbygning og udvikling, herunder bl.a. militær kapacitetsopbygning.
- International ordenshåndhævelse – det vil sige sikre efterlevelse af internationale regler eller resolutioner gennem magtanvendelse eller trussel herom.

Hvilke og hvor mange operationer, man fra dansk side konkret vil deltage i, vil være et politisk valg. Da internationale operationer vil kunne komme på tale inden for alle tre områder i den behandlede periode, anses det for hensigtsmæssigt, at forsvaret vil kunne bidrage til operationer inden for alle områderne. Det fremgår endvidere af kapitel 1 og 2, at forsvaret forventes at skulle bidrage til humanitære operationer. Forsvaret bør således kunne løse opgaver inden for det fulde opgavespektrum, gående fra humanitære operationer og ordenshåndhævelse over stabiliseringsopgaver til egentlig væbnet konflikt.

Udviklingen i relation til operationstyper er beskrevet i Forsvarets Efterretningstjenestes efterretningsmæssige risikovurdering. Det konkluderes heri, at vestlige militære styrker (herunder det danske forsvar) fortsat skal kunne udkæmpe konventionelle konflikter, men at der i stigende omfang også vil være behov for at kunne deltage i langvarige konflikter, hvor modstanderen – typisk oprørsbevægelser – gør brug af f.eks. beskydning med raketter og morterer samt asymmetriske virkemidler som f.eks. selvmordsangreb og improviserede sprængladninger.

Af beretningens kapitel 1 fremgår det, at der i fremtiden ses et voksende behov for, at forsvaret kan bidrage til militær kapacitetsopbygning, forebyggende for at forhindre konflikt såvel som sideløbende med f.eks. løsning af stabiliseringsopgaver i en konflikt.

Samtidig forventes det også fremadrettet, at formålet med stabiliseringsoperationer – og til dels væbnede konflikter – kun kan opnås ved integration af militære og civile virkemidler i operationsområdet. Dette betyder på den ene side, at det igangsatte samtænkningsarbejde skal fastholdes og videre udbygges. På den anden side medfører dette forhold, at opnåelse af målet for en militær operation er afhængig af civilt-rettede

tiltag, som f.eks. genopbygning. Normalt vil kapaciteter fra f.eks. nødhjælpsorganisationer, andre ressortområder og ministerier gennemføre sådanne civilt-rettede tiltag i missionsområdet. Erfaringen viser dog, at disse andre kapaciteter ikke altid er eller kan fungere i missionsområdet, når der fra et operativt synspunkt er behov for dem. For at sikre fremtidig militær og overordnet politisk succes i internationale operationer er det derfor nødvendigt, at forsvaret fortsat i begrænset omfang også kan bidrage til genopbygning – især i operationsområder, hvor civile genopbygningskapaciteter ikke kan eller vil operere på grund af sikkerhedssituationen. Det kan typisk være tilfældet, hvor sikkerhedssituationen i en overgangsperiode vanskeliggør, at civile aktører kan operere.

Forsvarskommissionen finder på den baggrund, at samtænkningskonceptet bør videreudvikles og styrkes. Herunder bør forsvaret fortsat kunne bidrage inden for dette område med egne kapaciteter såvel som med støtte til, herunder beskyttelse, og uddannelse af andre aktører, der kan bidrage til genopbygningsindsatsen under krævende vilkår allerede fra de indledende faser af en operation.

I relation til anvendelsen af militære kapaciteter til løsning af opgaver i forbindelse med international ordenshåndhævelse, vurderes at komme en stadig større efterspørgsel. Dette gælder f.eks. på områder som håndhævelse af embargoer eller af "no fly zones", overvågning af våbenhvileaftaler og indsats mod pirateri.

Endelig ses der fremadrettet fortsat at være behov for, at forsvaret kan udsende kapaciteter til – samt i et vist omfang lede – humanitære indsatser i forbindelse med naturkatastrofer og lignende.

Vilkår

I relation til internationale operationer peger udviklingen på, at forsvarets deployerbare kapaciteter i princippet bør kunne indsættes globalt. Som det fremgår af beretningens kapitel 1, ses de mest sandsynlige indsatsområder for forsvarets fremtidige internationale operationer at være Afrika, Mellemøsten og visse dele af Asien. Det betyder bl.a., at forsvaret bør kunne indsætte styrker i klimatisk og terrænmæssigt krævende områder, som f.eks. ørken- og bjergområder. Endvidere bør forsvaret kunne operere i områder med begrænset infrastruktur og i urbaniserede områder. Desuden er de nævnte indsættelsesområder alle langt fra Danmark. Samlet vil disse operationsvilkår derfor stille store krav til forsvarets personel, materiel, uddannelse, logistisk kapacitet og mobilitet, herunder f.eks. strategisk sø- og lufttransportkapacitet.

Som tidligere anført vil det være hensigtsmæssigt, at forsvaret vil kunne deltage i både væbnet konflikt, stabiliseringsopgaver og international ordenshåndhævelse – ofte sam-

tidigt og parallelt eller kort tid efter hinanden. Samtidigt peger udviklingen på, at forsvarets styrkebidrag bør kunne virke i såvel højintensive som lavintensive operationsmiljøer – ofte samtidigt eller umiddelbart i forlængelse af hinanden.

Operationsmiljøet forventes også fremover at stille store krav til forsvarets enheder, herunder til uddannelse og materiel. Den hidtidige og den forventede udvikling inden for internationale operationer peger f.eks. på, at det fremtidige operationsmiljø vil kunne være præget af et højt trusselsniveau. Det heraf afledte behov for personelbeskyttelse stiller store krav til både materiel, personel og uddannelse af styrkebidrag. Samtidigt forventes det, at de modstandere, som forsvaret fremadrettet vil skulle kæmpe imod, i stigende grad vil benytte sig af såvel asymmetriske virkemidler – f.eks. selvmordsangreb, improviserede sprængladninger og gidseltagninger – som mere traditionelle virkemidler, f.eks. indirekte ild fra raketter og morterer. Mere teknisk avancerede virkemidler, som langtrækkende raketter og missiler samt angreb i cyberspace mod computersystemer, må endvidere kunne forventes anvendt mod danske styrkebidrag fra alle tre værn.

Samtidig hermed vil forsvaret fortsat kunne blive indsat mod mere konventionelt organiserede og opererende modstandere. Det er derfor Forsvarskommissionens vurdering, at forsvaret også skal bibeholde evnen til at kæmpe og vinde mod denne type modstandere.

Forsvarskommissionen forventer, at der i alle typer operationer vil blive stadig mere fokus på at forhindre skader på civilbefolkningen og civile installationer i forbindelse med gennemførelse af militære operationer. Det kræver dels, at indsatte kapaciteter er i stand til at skelne militære mål fra civile personer, installationer mv., dels at kapaciteterne er i stand til at bekæmpe eventuelle mål så præcist, at skader på udenforstående undgås eller holdes på et absolut minimum. Dette fordrer, at forsvaret råder over og har adgang til avancerede efterretnings- og overvågningskapaciteter, og at forsvaret råder over våbensystemer, der er tilstrækkeligt præcise til at sikre, at det tilsigtede mål rammes. Endvidere bør forsvaret råde over et så bredt spektrum af virkemidler, at der kan vælges et tilpasset magtmiddel, så følgevirkninger minimeres. Endeligt stiller bl.a. hensynet til dette forhold store krav til forsvarets operative uddannelse, herunder uddannelse i samarbejdet mellem land-, sø- og luftstyrker.

Forsvarets styrkebidrag skal kunne virke i multinational ramme og som del af multinationale styrker. Endvidere skal forsvaret kunne deltage i operationer i værnsfælles ramme eller med en høj grad af integration mellem styrkebidrag fra flere værn – f.eks. mellem land- og luftstyrker. Dette peger på, at forsvarets styrkebidrag skal være inter-

operable med styrker fra NATO og andre samarbejdspartnere såvel som interoperable mellem bidrag fra forskellige værn. Endvidere peger udviklingen inden for samtænknings- og genopbygningsområdet på, at forsvarets operative kapaciteter skal kunne integreres med kapaciteter og elementer fra andre ressortområder, civile organisationer mv. Endelig ses der fremadrettet et øget behov for at kunne samarbejde med lokale sikkerhedsstyrker.

Interoperabilitet fordrer tekniske løsninger, der sikrer, at der kan kommunikeres og udveksles informationer mellem styrkebidrag fra forskellige nationer og værn. Interoperabilitet drejer sig imidlertid også om uddannelse i og anvendelse af fælles sprog, doktriner, procedurer og teknikker, der sikrer samordning og samarbejde af planlægning og gennemførelse af operationer.

På området international ordenshåndhævelse forventes udviklingen at fordre evnen til at kunne indsætte styrkebidrag i et globalt perspektiv. Eksempler herpå kan være håndhævelse af våbenembargoer eller "no fly zones" samt indsats mod pirateri, overvågning af grænser, våbenhvileaftaler og lignende.

Opgaver relateret til NATO og forsvaret af Danmark

NATO-medlemskabet vil også fremadrettet være en hjørnesten i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Som følge heraf skal forsvarets deltagelse og integration i Alliancens militære samarbejde derfor fortsat være højt prioriteret. Det gælder både deltagelse i NATO-ledede operationer og bidrag til NATO's kommando- og styrkestruktur. Endvidere bør forsvaret fortsat aktivt bidrage til Alliancens transformationsproces ved f.eks. at bidrage til NATO Response Force.

Da der ikke foreligger en direkte eller umiddelbar forudsigeligt konventionel militær trussel mod dansk territorium, og fordi forsvaret af dansk territorium skal ses i sammenhæng med forsvarsplanlægningen i NATO, kan forsvarets dedikerede beredskab til løsning af opgaver relateret til Danmarks eksistens- og territorialforsvar fastholdes på et uændret niveau. Ultimativt skal alle forsvarets kapaciteter fortsat kunne deltage i forsvaret af Danmark; men det strategiske varsel muliggør, at forsvarets kapacitetsindhold bør prioriteres i forhold til de internationale opgaver.

Nationale opgaver

Overvågning og suverænitetshåndhævelse
I forbindelse med aftale om forsvarets ordning for 2005-2009 blev niveauet for overvågning af farvandene og luftrummet i og omkring Danmark, Færøerne og Grønland tilpasset. Forsvarskommissionen vurderer, at der vil være et uændret behov for, at forsvaret kan overvåge farvande og luftrum i og omkring Danmark. I og omkring Grønland vurderes det sandsynligt, at der især på længere sigt vil ske en udvidelse af trafikmængden og aktivitetsniveauet – især til søs. Dette vil fremadrettet kunne få konsekvenser for forsvarets opgaveløsning i og omkring Grønland.

Andre opgaver
Forsvaret vil også fremadrettet skulle løse opgaver til støtte for det danske samfund, herunder f.eks. eftersøgnings- og redningstjeneste, ammunitionsrydning og støtte til politiet, SKAT med flere.

Når der ses bort fra hjemmeværnet, bør hovedreglen dog fortsat være, at forsvaret kun bidrager til sådanne opgaver, såfremt forsvarets kapaciteter ikke er optaget af anden opgaveløsning, og at forsvarets kapaciteter er de bedst egnede til løsning af opgaven. Samtidigt bør forsvaret også fremadrettet kunne pålægges at løse sådanne opgaver, hvis forsvarets kapaciteter samfundsmæssigt samlet set er de bedst egnede, og anvendelse af forsvarets kapaciteter sikrer mod opbygning af dublerende kapaciteter i offentligt regi.

Vilkår
Forsvarskommissionen vurderer, at der for forsvarets nationale opgaver kan forventes stort set uændrede vilkår for opgaveløsningen i perioden. Der vil fortsat være behov for at indsætte militære kapaciteter til at overvåge farvandene og luftrummet i og omkring Danmark, Færøerne og Grønland, og der vil fortsat være behov for indsatsklare styrker rede til at gribe ind over for eventuelle krænkelser af suveræniteten.

Endvidere ses der fortsat behov for, at forsvaret kan støtte det øvrige samfund ved opgaveløsning med militære kapaciteter, som det i dag sker i forbindelse med eksempelvis søredning eller ammunitionsrydning. Der forudses ikke nogen væsentlig ændring i den operative effekt, forsvaret skal levere i forbindelse med denne støtte, men mulighederne for at levere den samme effekt med færre kapaciteter og systemer bør forfølges i forbindelse med anskaffelse af moderne og mere kapabelt materiel.

Der ses tillige fortsat behov for, at forsvaret kan støtte det øvrige samfund med bl.a. militære kapaciteter i tilfælde af katastrofer eller terrorangreb. Endvidere ses forsvaret, herunder hjemmeværnet, fortsat at skulle kunne yde hjælp til politiet.

Meget tyder på, at klimaændringer kan medføre betydelige forandringer i issituationen i Arktis. Disse forandringer vil især på længere sigt dels kunne medføre muligheder for olie- og anden råstofudvinding, dels medføre øget trafik i farvandene omkring Grønland. Der vil fortsat være behov for, at forsvaret kan overvåge skibstrafikken omkring Grønland, samt at forsvaret kan forhindre, at der forekommer systematiske krænkelser af Grønlands territorium, også hvis trafikmængden øges.

Konsekvenserne af disse klimaforandringer, og heraf eventuelle følger for forsvarets opgaveløsning, kan ikke fuldstændigt fastlægges, men det er sandsynligt, at det samlet set vil have betydning for den sikkerheds- og forsvarspolitik, som Danmark fører i det arktiske område. Der bør derfor snarest iværksættes en egentlig risikoanalyse for havmiljøområdet i og omkring Grønland, ligesom mulighederne for på kort sigt at intensivere overvågningen i og omkring Grønland bør undersøges. Endvidere bør der gennemføres en mere omfattende analyse af forsvarets fremtidige opgaveløsning i Arktis, herunder om der kan være fordele ved at indgå i et tættere samarbejde med andre nordiske lande, USA eller Canada omkring overvågning og lignende, samt om der ved Grønland – i lighed med andre havområder – kan implementeres og videreudvikles overvågningssystemer og lignende for skibsfarten. Implementering af sådanne systemer vil kunne forbedre forsvarets muligheder for at opbygge et situationsbillede i og omkring Grønland og herved fokusere indsættelsen af de rådige operative kapaciteter.

For det færøske område forventes der i perioden ingen signifikante ændringer i vilkårene for forsvarets virke.

Forsvarets status, herunder materiel, medarbejderne og støttevirksomheden

I det foregående er beskrevet den forventede udvikling i forsvarets internationale og nationale opgaveløsning, herunder behovet for at fastholde det nuværende ambitionsniveau for forsvarets internationale engagement, hvilket udgør en væsentlig faktor for forsvarets fortsatte udvikling. Det fremgår endvidere af kapitlerne 3-6, at der er en række andre faktorer af væsentlig betydning for den udvikling, forsvaret bør gennemgå.

Forsvarets status

Forsvaret har gennem de seneste 15-20 år gennemgået en forvandling fra et territori-

alforsvar baseret på mobiliseringsenheder til et moderne forsvar baseret på fleksible deployerbare kapaciteter. Særligt perioden fra 2005 og frem har været kendetegnet ved gennemførelse af en omfattende omlægning, rationalisering og effektivisering af forsvaret, hvor der er opbygget en helt ny struktur med bedre sammenhæng mellem forsvarets opgaver og de enheder, forsvaret råder over.

Der er i samme periode gennemført en omlægning af den operative kapacitet, således at forsvarets struktur ved udgangen af 2009 principielt vil være dimensioneret til at opretholde udsendte kapaciteter svarende til det i forsvarsforliget fastlagte ambitionsniveau på ca. 2.000 soldater i internationale operationer.

Hjemmeværnet har i samme periode gennemført omfattende strukturændringer og effektiviseringer på alle niveauer. Dette har bl.a. medført væsentligt skærpede krav til de frivilliges uddannelse og tjeneste.

Den samlede belastning af forsvarets medarbejdere har i indeværende forligsperiode alene på grund af de gennemførte rationaliseringer, effektiviseringer og organisatoriske ændringer været betydelig. Sammenholdt med den store belastning af personellet på grund af de ændrede operationsvilkår og præmisser i forbindelse med forsvarets internationale operationer har dette betydet, at der ved udgangen af forligsperioden vil være et stort antal ubesatte stillinger i forsvaret. Det er især manglen blandt yngre officerer, stampersonel og specialister, der påvirker forsvarets evne til at udsende enheder i internationale operationer.

Forsvaret har siden 2004 håndteret den omfattende omlægning af forsvaret og ændringen i vilkårene for forsvarets opgaveløsning ved dels at foretage omprioriteringer inden for den samlede forsvarsramme, dels ved at anvende uforbrugt lønsum i størrelsesordenen ca. 1,4 mia. kr. i perioden 2005-2008. Denne er bl.a. anvendt til at finansiere merudgifter i forbindelse med materieldrift, ligesom en del af fastholdelsestiltagene for personellet også er finansieret ved hjælp af den uforbrugte lønsum.

Udgifterne til forsvarets internationale operationer er steget markant i indeværende forlig. Især den kraftige forøgelse af udgifterne til operationerne i Afghanistan skal bemærkes. Den skyldes primært de ændrede operationsvilkår i forhold til tidligere dansk engagement i internationale operationer.

Værnepligten er i indeværende forlig omlagt, forkortet til fire måneder og målrettet mod samfundets samlede krise- og katastrofeberedskab. Værnepligten fungerer endvidere som grundlag for forsvarets rekruttering og har endelig til formål at sikre for-

svarets fortsatte forankring i samfundet. Den nye værnepligt betegnes som en succes af både dem, der gennemfører den, og af forsvaret.

Forsvaret og hjemmeværnet yder gennem løsningen af andre opgaver et substantielt bidrag til andre sektoransvarlige myndigheders opgaveløsning. Der er gennem de seneste år set et stigende behov for at yde denne støtte til samfundet som et led i en fleksibel og prioriteret ressourceanvendelse af forsvarets kapaciteter.

Materiel

Udviklingen i forsvarets operative opgaveløsning og de stadigt mere krævende operationer, forsvaret deltager i, har i perioden siden 2005 medført et stort pres på både forsvarets personel og materiel. Udviklingen har på materielområdet således medført en markant øget nedslidning af forsvarets materiel og et øget træk på forsvarets lagre og beholdninger, ligesom behovet for konstant at holde materiellet moderne og opdateret er øget væsentligt. Endvidere er udgifterne til drift af forsvarets materiel steget væsentligt. Disse forhold betyder, at forsvarets udvikling på kort sigt må tage hensyn til, at forsvarets materielkapacitet og lagerbeholdninger skal dimensioneres og opbygges i forhold til de aktuelle vilkår. Endvidere stiller udviklingen i operationsvilkårene øgede krav til enhedernes uddannelse og materiel. Det ses i den forbindelse som værende centralt, at de enheder, der uddannes i Danmark, råder over relevant og tilstrækkeligt materiel til uddannelse og forberedelse.

Forsvarskommissionen finder således, at antal og kvalitet af det materiel, der er til rådighed for hjemlig uddannelse, bør tilpasses, således at de enheder, der forbereder en konkret udsendelse, råder over samme type materiel, der anvendes i missionsområdet, mens øvrige enheder under uddannelse og beredskab tilsvarende råder over moderne og relevant materiel. Endvidere skal der fremadrettet sikres ressourcer til driften af forsvarets materiel.

Personel

Den høje personelafgang fra forsvaret har vidtrækkende konsekvenser for hele forsvaret. En væsentlig konsekvens er, at forsvarets aktuelle faktiske og konkrete evne til at udsende styrker i internationale operationer – selv om den strukturelle ramme herfor er opbygget som planlagt – for nærværende er mindre end det i indeværende forlig beskrevne politiske ambitionsniveau om at kunne opretholde udsendte kapaciteter

svarende til 2.000 soldater.

En anden konsekvens er, at belastningen af det tilbageværende personel er større – ikke bare i relation til udsendelser, men også i dagligdagen. Den store afgang har medført et betydeligt kompetencetab i forsvaret, hvilket nødvendiggør, at uddannelsesstruktur og rekrutteringsindsats må tilpasses en ny og højere personaleomsætning. Det vil tage flere år og kræve en betydelig ekstra uddannelsesindsats at indhente de nuværende personelmangler. Inddækning af erstatning for afgangen af militært personel vanskeliggøres af, at personel med de rette militærfaglige kompetencer ikke kan rekrutteres direkte fra det civile samfund, men skal igennem et langt uddannelses- og erfaringsindhentningsforløb i forsvaret.

Forsvaret har påbegyndt en modulopdeling af de længerevarende lederuddannelser for derigennem at kunne tilbyde mere fleksible uddannelsesforløb. Der udestår dog stadig en del arbejde for så vidt angår meritering af civile uddannelser i forhold til de længerevarende uddannelser i forsvaret samt den modsatrettede meritering af forsvarets uddannelser i forhold til tilsvarende civile uddannelsesforløb. Forsvaret har endvidere indledt en proces med beskrivelse af de realkompetencer, som forsvarets personel erhverver sig i både det normale tjenesteforløb og i forbindelse med internationale operationer.

Højkonjunkturen på arbejdsmarkedet har skabt en efterspørgsel efter personel, der sammen med bl.a. udsendelsesbyrden for personellet har medvirket til, at forsvaret har en øget personaleomsætning. Denne højkonjunktur er som en konsekvens af den globale finanskrise afløst af en begyndende afmatning. Personelmanglen har været mest udtalt ved de operative enheder, der skal opstille og udsende kapaciteter i internationale operationer svarende til ca. 2.000 soldater. Dette har afstedkommet en intensivering af samarbejdet med det civile erhvervsliv i rammen af Interforce. Et samarbejde der også bør indeholde overvejelse om unge generationers ønske om at kunne veksle mellem civilt og militært karriereforløb.

For at opretholde det nuværende niveau for deltagelse i internationale operationer er det nødvendigt at udsende personel fra hele organisationen, herunder også fra hjemmeværnet og de funktionelle tjenesters stabe og enheder. Personelmanglen skaber et pres på forsvarets personel, der sammen med flere og mere intensive udsendelser skaber øget afgang, der igen belaster det tilbageværende personel i strukturen.

Forsvaret har for at mindske arbejdsbelastningen på den hjemlige struktur genindført en reserveofficersuddannelse med henblik på, at disse kan bidrage til en del af uddan-

nelsen af de værnepligtige. Dette tiltag skal endvidere ses i relation til initiativerne i forbindelse med samarbejdet med det civile erhvervsliv, hvor der kan forventes en synergieffekt inden for reserveofficersordningen.

Forsvarets internationale engagement har medført, at et stort antal soldater i dag har haft mindst en international mission, og som sådan kan betegnes som veteraner. Denne kategori omfatter såvel tjenstgørende soldater som hjemsendte.

Støttestrukturen og støttevirksomheden

Forsvarets støttevirksomhed er blevet fundamentalt ændret i løbet af de sidste fem år. Støttestrukturen, der førhen var decentralt forankret, er i videst muligt omfang centraliseret og rationaliseret, så støttestrukturen nu grundlæggende er forankret i værnsfælles funktionelle tjenester.

Denne ændring var en grundlæggende forudsætning for at nå målet med forsvarsforliget 2005-2009: At styrke forsvarets operative kapaciteter og opnå større evne til opgaveløsning inden for en uændret økonomisk ramme.

Omstillingen af støttevirksomheden har omfattet alle forsvarets og hjemmeværnets myndigheder og berørt alle forsvarets medarbejdere. Omstillingen har ikke været problemfri og har – bl.a. grundet uforudset afgang af medarbejdere fra støttestrukturen – medført et vist produktionsdyk og kompetencetab inden for støttevirksomheden.

Forsvarets støttestruktur, herunder de nyoprettede funktionelle tjenester, undergår allerede i opbygningsfasen systematiske revurderinger. På baggrund heraf har forsvaret iværksat nødvendige justeringer i struktur og processer mv., med henblik på at afhjælpe allerede konstaterede fejl og uhensigtsmæssigheder i støttestrukturen.

På bygnings- og etablissementsområdet er der konstateret et fremadrettet behov for at iværksætte og fortsætte igangværende initiativer inden for områder som modernisering af skydefaciliteter, indhentning af vedligeholdelsesefterslæb og opdatering af indkvarteringsfaciliteter til tidssvarende standard.

Faktorer af betydning for forsvarets udvikling

En række faktorer vurderes at have væsentlig indflydelse på forsvarets fortsatte udvikling.

Ambitionsniveau for bidrag til internationale operationer

Forsvarskommissionen finder, at forsvaret hurtigt og fleksibelt skal kunne opstille og udsende styrker i internationale operationer. Forsvaret skal herunder kunne opretholde udsendte kapaciteter svarende til op til ca. 2.000 soldater.

Forsvarets kapaciteter udsendes i form af enheder, elementer og enkeltpersoner, idet det bør tilstræbes, at der trækkes bredt på den operative struktur i forsvaret, ikke mindst af hensyn til en jævn fordeling af belastningen på forsvarets personel og struktur. Således vil opretholdelse af udsendte kapaciteter svarende til op til ca. 2.000 soldater kunne opnås ved en kombination af nogle af nedenstående eksempler, som ikke er udtømmende. Det bemærkes, at sammensætning af de enkelte bidrag, herunder størrelse mv., som oftest vil skulle tilpasses mulighederne for samarbejde med andre nationer.

- Hæren bør samtidigt kunne udsende op til to enheder organiseret som kampgrupper samt et antal mindre bidrag. For kampgruppestrukturerne gælder, at de sammensættes afpasset efter behov, og de vil således kunne variere i størrelse, typisk fra ca. 300 og op til ca. 800 soldater. Tilsvarende sammensættes de mindre bidrag i forhold til behovene.
- Søværnet bør med tilgang af tre nye fregatter samtidigt kunne udsende op til to enheder i form af fregatter, støtteskibe eller inspektionsskibe. Hertil kommer muligheden for periodevis at udsende mindre bidrag i form af eksempelvis fartøjer af Flyvefisken-klassen (Standard Flex 300) samt Søværnets Taktiske Stab.
- Flyvevåbnet bør samtidigt kunne udsende op til tre bidrag, der typisk vil kunne udgøres af transportfly, helikoptere, kampfly samt kontrol- og varslingsbidrag. Endvidere bør flyvevåbnet kunne bidrage med en taktisk stab samt en række specialiserede bidrag i form af eksempelvis støtte til at laste og losse fly samt støtte til drift af lufthavne mv.
- Øvrige bidrag fra hæren, søværnet, flyvevåbnet og hjemmeværnet vil kunne omfatte specialoperationsstyrker, mindre enheder og elementer til militær kapacitetsopbygning samt enkeltpersoner til stabe, observatører mv.

Styrkebidragene skal som udgangspunkt kunne løse normalt forekommende opgaver inden for alle tre opgavetyper: Væbnet konflikt, stabiliseringsopgaver og international ordenshåndhævelse. Forhold i de aktuelle missionsområder, såsom højt intensitetsniveau, store geografiske afstande, ringe infrastruktur og belastende klima, kan medføre øget belastning og merudgifter, der kan reducere mulighederne for at opretholde udsendte bidrag eller udsendelse af yderligere bidrag.

Ved ovenstående målsætning finder Forsvarskommissionen, at NATO's målsætning om, at mindst 50 % af medlemslandenes landstyrker skal være deployerbare, og mindst 8 % af landstyrkerne skal kunne opretholdes udsendt i internationale operationer, opfyldes.

Det er i den sammenhæng væsentligt at understrege, at forsvarets mulighed for at leve op til ambitionsniveauet afhænger af, at alle forsvarets rådige kapaciteter over en periode anvendes i det internationale engagement. Sker dette ikke, vil det medføre, at forsvarets konkrete evne til at udsende styrkebidrag kan være mindre end ambitionsniveauet. Endvidere kan det medføre et "ujævnt træk" på den operative struktur, hvor visse kapaciteter belastes over evne, mens andre belastes mindre. Samtidigt kan forhold som det aktuelle udsendelsesmønster (f.eks. antallet af missionsområder) og forsvarets aktuelle bemandings- og materielsituation medføre, at forsvarets konkrete evne til udsendelse i den pågældende situation afviger fra det fastsatte ambitionsniveau.

Endvidere skal forsvarets muligheder for udsendelse af styrkebidrag ses i sammenhæng med den tildelte økonomiske ramme til dækning af merudgifter forbundet med internationale operationer. I forliget 2005-2009 blev en del af forsvarsrammen, 900 mio. kr. om året (prisniveau 2005), afsat som reserve på finanslovens § 35 til dækning af forsvarets merudgifter forbundet med deltagelse i internationale operationer. Der kan dog ikke på forhånd opstilles en direkte sammenhæng mellem antallet af udsendte soldater og de hermed forbundne merudgifter. Størrelsen af disse merudgifter afhænger derimod af, hvor og under hvilke vilkår de enkelte styrkebidrag indsættes. Merudgifterne er endvidere afhængige af sammensætningen og indholdet af de enkelte bidrag.

Forsvarskommissionen finder, at alle nettomerudgifter relateret til forsvarets internationale engagement, herunder udgifter relateret til tab og afskrivninger mv., bør synliggøres i forbindelse med opgørelsen af de nettomerudgifter, der som udgangspunkt inddækkes via finanslovens § 35.

Bemandings- og materielsituationen

På bemandingsområdet udgør den ugunstige bemandingssituation en strategisk udfordring for forsvarets evne til at løse opgaverne, herunder evnen til at deltage i internationale operationer.

Forsvarskommissionen finder, at der på den baggrund bør iværksættes og videreføres de nødvendige tiltag for at sikre, at forsvaret kan både rekruttere, uddanne og fastholde det nødvendige personel, idet sådanne tiltag til enhver tid skal kunne afpasses i forhold til de aktuelle behov. Finansiering af disse tiltag bør som følge heraf prioriteres i forsvarets fremtidige økonomi.

Udviklingen i forsvarets operative opgaveløsning og de stadigt mere krævende operationer, som forsvaret deltager i, har tillige medført et stort pres på forsvarets materiel. Det er Forsvarskommandoens vurdering, at der på kort sigt bør gennemføres ekstraordinære investeringer i indkøb til lager for så vidt angår ammunition og reservedele, og at investeringsbehovet hertil andrager op til ca. 1,4 mia. kr.

På baggrund af forsvarets behov for tilstrækkeligt og relevant materiel til uddannelsesbrug vurderer Forsvarskommandoen, at der på kort sigt bør investeres i uddannelsesmateriel for ca. 1 mia. kr. for at dække dette behov.

Endelig er det Forsvarskommandoens vurdering, at udgifterne til strukturens materieldrift fremadrettet årligt vil være ca. 600-700 mio. kr. højere, end hvad der i indeværende forlig er afsat til denne drift. Behovet er bl.a. baseret på en beregningsforudsætning om, at forsvarets struktur er fuldt bemandet i hele perioden med deraf følgende aktivitetsafhængige udgifter, eksempelvis materieldrift.

Forsvarskommissionen finder, at forsvarets udvikling på kort sigt må tage hensyn til, at forsvarets materielkapacitet og lagerbeholdninger bør opbygges og dimensioneres i forhold til de aktuelle forhold.

Forsvarskommissionen finder, at antal og kvalitet af materiel til rådighed for hjemlig uddannelse bør prioriteres, således at de enheder, der forbereder en konkret udsendelse, råder over samme type materiel, der anvendes i missionsområdet, mens øvrige enheder under uddannelse og beredskab råder over moderne og relevant materiel. Forsvarskommandoen har foreslået, at der gennemføres en omprioritering af materielinvesteringer i indeværende forlig, der muliggør indledende anskaffelse af uddannelsesmateriel for ca. 400 mio. kr, ud af et af Forsvarskommandoen opgjort samlet behov for anskaffelse af uddannelsesmateriel på 1 mia. kr.

Forsvarskommissionen finder, at der fremadrettet bør sikres tilstrækkelige ressourcer til driften af det materiel, der indgår i forsvarets struktur.

Udsendelsesperioder

I lyset af den fremtrædende rolle, forsvarets internationale opgaver spiller og vil spille fremadrettet, er forhold som udsendelsesperioders længde og tidsintervallet mellem udsendelser i internationale operationer væsentligt dimensionerende for forsvarets struktur og økonomi.

Forsvaret har analyseret den nuværende model for længden af og intervallerne mellem udsendelsesperioder til internationale operationer i hæren, samt en række alternativer til den nuværende model. Formålet hermed har været at afdække, om det ud fra en helhedsbetragtning kunne være formålstjenligt at ændre det nuværende mønster for udsendelsesperioder.

Den nuværende model indebærer, at søværnet og flyvevåbnet generelt anvender tre til fire måneders udsendelsesperioder. Udsendelsesperiodernes længde anses ikke som et problem for disse to værn, og der ses ikke anledning til at ændre den nuværende model for søværnet og flyvevåbnet.

Hæren anvender en fleksibel model, hvor hovedparten af udsendelserne foregår i seksmåneders perioder, mens der for enkelte personelgruppers eller funktioners vedkommende anvendes kortere perioder. Endelig kan operative og uddannelsesmæssige forhold betyde, at hele udsendelseshold udsendes i perioder kortere end seks måneder.

Forsvaret har analyseret fire overordnede styrende forhold i vurderingen af hærens udsendelsesmodeller: Operative forhold (operativ effektivitet samt personelsikkerhed), psykiske forhold, strukturelle og økonomiske forhold samt personelmæssige forhold inklusiv bemandingssituationen.

Set i et samlet operativt perspektiv vurderes den fleksible seksmåneders model i hæren at give den bedste kvalitative operative effekt. Den fleksible seksmåneders model sikrer optimal operativ effekt og har endvidere et veldokumenteret personelsikkerhedsniveau, der fremstår som det bedst opnåelige og som er et produkt af opnået erfaring, det opnåede lokalkendskab og opbygning af netværk, qua den længere rådige tid i missionsområdet.

Forsvaret er i færd med at gennemføre en mere omfattende undersøgelse af de psykologiske virkninger af forskellige udsendelseslængder blandt udsendte og disses pårørende. Det endelige resultat af denne undersøgelse vil dog først foreligge i 2010.

Set i perspektivet struktur og økonomi er den nuværende fleksible seksmåneders udsendelsesmodel den mest optimale. Hærens struktur og økonomi har i en årrække været dimensioneret i forhold til denne model. De øvrige modeller vil kræve strukturelle reorganiseringer i større eller mindre grad. En overgang til rene fire måneders udsendelser vil medføre de mest omfattende ændringer og den største fordyrelse i engangsinvestering og drift, idet produktionsapparat og støttestruktur tilnærmelsesvis vil skulle forøges med 50 %.

Direkte adspurgt foretrækker et flertal af personellet umiddelbart kortere udsendelsesperioder end seks måneder. Bemandingssituationen og muligheden for i overskuelig fremtid at tiltrække, uddanne og fastholde det nødvendige personel – primært specialister og officerer – vurderes dog ikke at kunne understøtte den rene firemåneders model, med mindre der sker en reduktion i ambitionsniveauet for forsvarets evne til at opretholde udsendte kapaciteter. Ud fra et rent bemandingsperspektiv peger det i retning af den nuværende fleksible seksmåneders udsendelsesmodel, der hurtigere end de øvrige modeller kan realisere ambitionsniveauet via den aktuelle bemandingsstrategi.

Valget af model afhænger i sidste instans af, hvilket perspektiv der vægtes højest. Ud fra et militærfagligt synspunkt vurderes operativ kontinuitet og dermed effekt samt personelsikkerhed at være de væsentlige faktorer. Kontinuiteten, og derigennem akkumulering af erfaringer og etablering af netværk i det aktuelle missionsområde, sikrer en høj operativ kvalitativ opgaveløsning med mulighed for at drive missionen i den ønskede retning. Samtidig opnås derigennem en høj personelsikkerhed. Ud fra et militærfagligt synspunkt peger dette entydigt på fastholdelse af den nuværende fleksible seksmåneders model. Lægger man dertil den aktuelle personel- og bemandingssituation samt de bedste muligheder for strukturelt og økonomisk at understøtte en model sammen, ses en fastholdelse af den nuværende fleksible seksmåneders model som det bedste samlede valg mellem de samlede beskrevne forhold. Endvidere vurderes den indbyggede leave delvist at kompensere for en udsendelsesperiode, der er længere end det, en stor del af personellet har ønsket.

Vedrørende udsendelsesperioder finder Forsvarskommissionen, at forsvaret af hensyn til de to afgørende faktorer – operativ effekt og personelsikkerhed – bør fortsætte med at udvikle hærens nuværende fleksible seksmåneders model inklusiv leave i op til to

perioder. Samtidig bør forsvaret udvikle den fleksible tilgang til udsendelsesperioder, så mulighederne for kortere udsendelsesperioder udnyttes, hvor det er operativt og sikkerhedsmæssigt forsvarligt og hensigtsmæssigt.

Endvidere finder Forsvarskommissionen, at der bør gennemføres en revurdering af forsvarets udsendelsesmodeller, når resultaterne af Forsvarsakademiets omfattende undersøgelse på området foreligger i 2010.

Teknologisk udvikling

Den teknologiske udvikling peger på, at det fremadrettet på visse områder vil være muligt at opnå samme operative effekt med mindre mandskabstunge våbensystemer. Samtidig peger erfaringerne fra stabiliseringsoperationer, herunder oprørsbekæmpelse, dog på, at sådanne opgaver samlet set kun kan løses tilfredsstillende med en indsats af såvel teknologitunge som mandskabstunge kapaciteter.

I denne forbindelse kan det synes nærliggende at overveje, hvorvidt forsvaret generelt bør fokuseres mod at kunne levere enten teknologitunge eller mandskabstunge bidrag til internationale operationer. Samfundets generelle teknologiske udviklings- og uddannelsesniveau taler på den ene side for, at forsvaret i højere grad baseres på højteknologiske kapaciteter. På den anden side taler operative erfaringer og hensynet til at kunne bidrage til alle typer operationer – også stabiliseringsoperationer – for, at forsvaret også fremadrettet skal kunne bidrage med mere mandskabstunge kapaciteter. Den militærteknologiske udvikling er så omfattende og vidtrækkende, at alle forsvarets kapaciteter, inklusive kapaciteter, der traditionelt opfattes som mandskabs- men ikke teknologitunge, allerede nu og i endnu højere grad i fremtiden vil have et betydeligt teknologiindhold for at kunne virke og integreres i et netværksbaseret operationsmiljø. Eksempelvis kan nævnes infanterienheder, der udnytter den teknologiske udvikling optimalt, f.eks. til at overvåge deres ansvarsområde, opretholde kendskab til egne styrkers placering og imødegå truslen fra improviserede våben mv. Samlet betyder dette, at en traditionel skelnen mellem teknologitunge og mandskabstunge kapaciteter i stigende grad vil blive irrelevant, eftersom alle typer styrkebidrag uafhængigt af mandskabsindsats vil kunne karakteriseres som "teknologitunge". Som følge heraf vil muligheden for skelnen mellem teknologi- og mandskabstunge kapaciteter i de kommende år blive udvisket.

Forsvarskommissionen finder, at forsvaret bør råde over tilstrækkeligt med forskellige kapaciteter, således at man fra dansk side kan vælge at deltage i konkrete operationer

med mere eller mindre mandskabstunge styrkebidrag efter ønsket effekt. Endvidere bør der rådes over en vifte af kapaciteter, der muliggør såvel et langvarigt engagement som hurtig reaktion i f.eks. en krisesituation. Dette betyder, at forsvaret fortsat bør råde over styrkebidrag på højt beredskab – det vil sige styrker, der med kort varsel kan være klar til at deployere – og råde over kapacitet til hurtigt at kunne gennemføre deployering af styrkebidrag til et indsættelsesområde.

Sammenfatning

Sammenfattende finder Forsvarskommissionen, at de betydende faktorer, herunder især personelsituationen og materielsituationen, peger på, at kræfterne på kort sigt bør koncentreres om at sikre forsvarets evne til national og international opgaveløsning og konsolidere den igangværende ændring af forsvarets operative kapaciteter, mens eventuel udvikling af nye kapaciteter principielt først bør ske på længere sigt. Visse påtrængende behov, f.eks. for militær kapacitetsopbygning og uddannelsesmateriel, bør dog tilgodeses på kort sigt. På kort sigt bør det være ambitionen at afhjælpe de nuværende personelmangler og opbygge forsvarets struktur til det niveau, der aftales i et kommende forsvarsforlig. Herunder bør forsvarets struktur tilføjes det nødvendige antal specialister mv. med henblik på at afhjælpe erkendte flaskehalse og sikre forsvarets evne og robusthed til at opretholde udsendte styrkebidrag til flere missionsområder.

Forsvarets fremtidige kapacitetsbehov og udviklingsmuligheder

Generelt

Forsvarsforliget 2005-2009 indebar en gennemgribende omstrukturering af forsvaret, så forsvarets operative kapaciteter blev målrettet mod bidrag til internationale operationer og mod bidrag til totalforsvaret. Samtidig blev forsvarets støttevirksomhed slanket og centraliseret for herved at overføre ressourcer til den operative struktur. Forsvarskommissionen finder, at denne transformation bør videreføres i den kommende periode.

I forbindelse med udviklingen af forsvarets kapaciteter er det Forsvarskommissionens vurdering, at der bør forfølges en afbalanceret linje, der tager hensyn til både kort- og langsigtede behov. Opbygning af en ny kapacitet kan tage mange år, i visse tilfælde måske ti år, hvorfor kapacitetsudviklingen og den vifte af kapaciteter, forsvaret bør råde

over, ikke alene bør ses på baggrund af dagens umiddelbare behov, men tillige bør ses på baggrund af en horisont, der strækker sig frem mod 2025 med alle de usikkerheder, dette medfører. Det er således Forsvarskommissionens vurdering, at der er behov for et afbalanceret og fleksibelt forsvar, der råder over en vifte af helstøbte og robuste kapaciteter, der ikke alene kan anvendes virkningsfuldt i de nuværende operationer, men også kan anvendes effektivt i fremtidige opgaver frem mod 2025, herunder har fleksibilitet til at reagere på uforudsete situationer og opgaver. Forsvaret skal derfor generelt undgå at opbygge kapaciteter, der alene kan anvendes til løsning af en bestemt type opgave eller kun kan anvendes i et bestemt geografisk område. Det er samtidig Forsvarskommissionens vurdering, at der på kort sigt bør ske en prioritering af ressourcer til afhjælpning af de aktuelle personel- og materielmæssige mangler i forsvaret.

Det er Forsvarskommissionens vurdering, at udviklingen peger på, at længerevarende militære operationer vil være reglen snarere end undtagelsen. Det understreger behovet for, at forsvarets operative kapaciteter – i alle værn – samlet set bør være tilstrækkeligt robuste og udholdende til at understøtte og opretholde et langvarigt internationalt engagement. Herudover bør forsvaret besidde evnen til i særlige situationer at udsende flere eller større bidrag i kortere tid, samt evnen til at udsende styrkebidrag med kort varsel i forbindelse med krisestyring, humanitære katastrofer, evakueringsoperationer, demonstration af solidaritet, NATO's vilje mv., hvilket bl.a. sikres gennem deltagelse i NATO's udrykningsstyrker.

Værnepligt [70]

I medfør af forsvarsforliget 2005-2009 er værnepligten blevet grundlæggende transformeret og målrettet, så den ikke længere er indrettet som en længerevarende uddannelse med henblik på at indgå i mobiliseringsstyrken. Den indebærer i stedet i dag en fokuseret firemåneders basisuddannelse rettet mod efterfølgende enten at indgå i totalforsvarsstyrken efter hjemsendelse eller ansættelse på kontrakt og videre uddannelse og tjeneste i forsvaret.

Værnepligten tjener således flere formål og giver fordele for forsvaret såvel som det øvrige samfund. Værnepligten er med til at sikre, at forsvaret råder over en tilstrækkelig stor reservestyrke, der kan anvendes til støtte for det øvrige samfund i tilfælde af større katastrofer eller terrorangreb. Samtidig understøtter værnepligten, at forsvaret

[70] Socialistisk Folkeparti og Det Radikale Venstre er principielt imod værnepligt.

kan rekruttere personel med de ønskede kvalifikationer og baggrund i det nødvendige omfang.

Erfaringerne med den nuværende værnepligtsordning viser bl.a., at andelen af frivillige er meget høj, og at de værnepligtige har en overvejende positiv opfattelse af basisuddannelsen, herunder en positiv opfattelse af omgangsformer, virksomhedskultur og pædagogiske principper samt uddannelsens kvalitet.

Det er Forsvarskommissionens opfattelse, at den nye værnepligtsordning har opfyldt de formål, der blev opstillet i forsvarsforliget 2005-2009. Totalforsvarsregistret er etableret, og forsvaret har ud af de værnepligtige kunnet rekruttere tilstrækkeligt personel til efterfølgende reaktionsstyrkeuddannelse og udsendelse i internationale operationer.

Generelt er det Forsvarskommandoens vurdering, at værnepligten har været en succes, og at den nuværende basisuddannelse for værnepligtige er passende i længde og indhold med henblik på at forberede de værnepligtige på efterfølgende enten at stå til rådighed for samfundets krise og katastrofeberedskab eller at fortsætte som ansat på en reaktionsstyrkekontrakt i forsvaret.

Samtidigt er det dog Forsvarskommissionens vurdering, at den reaktionsstyrkeuddannelse, der efterfølgende gennemføres for det personel, der under basisuddannelsen tegner reaktionsstyrkekontrakt med henblik på uddannelse til og udsendelse i internationale operationer, kan karakteriseres som meget kompleks og komprimeret.

Forsvarskommissionen finder, at det – blandt andet i lyset af forsvarets aktuelle bemandingsproblemer samt det komplekse og intensive miljø, forsvarets personel forventeligt skal virke i under forsvarets fremadrettede opgaveløsning – fremadrettet bør sikres, at forsvaret har det bedst og bredest mulige rekrutteringsgrundlag. Rekrutteringsindsatsen skal fokuseres mod hele ungdomsårgangen (ca. 65.000) og ikke kun mod de blot ca. 6.500 unge, der årligt aftjener værnepligt i forsvaret.

Forsvarskommissionen finder, at værnepligten fremadrettet står over for en række udfordringer. Forsvarskommissionen har endvidere noteret sig, at en række sammenlignelige europæiske lande har afskaffet værnepligt[71], mens andre sammenlignelige lande har besluttet at fastholde værnepligten[72].

---

[71] Eksempelvis Nederlandene, Letland og Frankrig.

[72] Eksempelvis Norge, Finland og Tyskland.

Forsvarskommissionen finder herunder, at det på kort sigt bør overvejes at forbedre værnepligtsuddannelsen yderligere, så uddannelsen af de værnepligtige, der ønsker at fortsætte i forsvaret, kan styrkes i retning af disses efterfølgende opgaver; mens uddannelse af de værnepligtige, der ikke fortsætter i forsvaret, kan styrkes i retning af løsning af opgaver relateret til samfundets samlede krise- og katastrofeberedskab. Således kan den sidste del af værnepligtsuddannelsen målrettes mod den efterfølgende reaktionsstyrkeuddannelse for de værnepligtige, der ønsker at tegne reaktionsstyrkekontrakt.

Forsvarskommissionen finder endvidere, at der på kort sigt bør gennemføres en omfattende undersøgelse af værnepligtens fremtid, hvorunder værnepligtens nuværende og fremadrettede udfordringer afdækkes og adresseres. En sådan undersøgelse bør analysere dels, hvordan værnepligten fremadrettet kan indrettes mest optimalt, dels eventuelle muligheder for at indføre alternativer til den nuværende værnepligt. Endvidere bør undersøgelsen belyse værnepligtens betydning for befolkningens forsvarsvilje og forsvarets forankring i samfundet samt værnepligtens holdningsdannende og opdragende betydning for de værnepligtige.

Undersøgelsen bør endvidere behandle forsvarets muligheder for eventuelt uden værnepligt eller ved et øget værnepligtsindtag at løse forsvarets opgaver – herunder forsvarets internationale opgaver, forsvarets bidrag til samfundets samlede krise- og katastrofeberedskab samt opgaver der løses til støtte for kongehuset mv. Undersøgelsen bør samtidigt behandle forsvarets muligheder for at rekruttere bredt, så sammensætningen af forsvarets personel bedst muligt afspejler befolkningen, herunder mulighederne for at rekruttere flere kvinder og mulighederne for at rekruttere unge med forskellig uddannelsesmæssig baggrund.

Undersøgelsen af værnepligtsområdet bør endvidere inddrage områder uden for forsvaret, der berøres af værnepligten, herunder Beredskabsstyrelsen, Militærnægteradministrationen mv.

Værnsfælles løsninger

Som følge af indeværende forlig er hovedparten af forsvarets støttestruktur gjort værnsfælles og centraliseret. Dette har som tidligere beskrevet bl.a. muliggjort, at opgaveløsningen har kunnet effektiviseres, og ressourcer dermed overføres til den operative struktur. Forsvarskommissionen finder, at forsvaret bør fortsætte denne udvikling, dels i støttestrukturen, hvor eventuelle yderligere muligheder for hensigtsmæssige værnsfælles løsninger bør forfølges, dels i den operative struktur, hvor værnsfælles opgave-

løsning bør implementeres, hvor det ud fra en samlet vurdering findes hensigtsmæssigt og effektivt.

Kommandostruktur

Forsvarets nuværende operative kommandostruktur, der består af dele af Forsvarskommandoen, de tre værns operative kommandoer samt Grønlands Kommando og Færøernes Kommando, er i medfør af forsvarsforliget 2005-2009 blevet væsentligt slanket og rationaliseret i form af overførsel af væsentlige ansvarsområder og strukturer til de værnsfælles funktionelle tjenester. Forsvarskommissionen finder, at det på kort sigt bør undersøges, om en yderligere integration af eller ændret arbejdsdeling imellem Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen giver mulighed for effektivisering med henblik på at opnå en yderligere rationalisering af forsvarets stabs- og støttestruktur.

I medfør af aftale om forsvarets ordning 2005-2009 har Forsvarsministeriet i samarbejde med Forsvarskommandoen gennemført en analyse af forsvarets operative kommandostruktur – omfattende Forsvarskommandoens Operationsstab og de tre værnsspecifikke operative kommandoer[73]. Analysen har behandlet mulighederne for at samle hele eller dele af kommandostrukturen samt mulighederne for at integrere Hjemmeværnskommandoen yderligere i forsvarets operative kommandostruktur.

Analysen af den operative kommandostruktur har behandlet den nuværende og et antal alternative modeller for den operative kommandostruktur – inklusive en model hvor hele den operative kommandostruktur samles i en myndighed.

Generelt set viser analysen af den operative kommandostruktur, at der ikke vil være nogen signifikant strukturel gevinst eller driftsbesparelse ved at sammenlægge den operative kommandostruktur helt eller delvist. Derimod kan der i alle de behandlede alternative modeller forventes betydelige etableringsudgifter. Endvidere vurderes det, at betydelige ændringer i den nuværende struktur – der bl.a. vil medføre geografisk flytning af myndigheder og medarbejdere – vil risikere at medføre yderligere uforudset personelafgang i forsvaret. Analysen konkluderer tillige, at der ikke kan forventes en signifikant bedre eller mere effektiv opgaveløsning end i dag ved implementering af en af de alternative modeller.

---

[73] Analysearbejdet er gennemført i perioden oktober 2007 til februar 2009. Analysen – ledet af en styregruppe med Forsvarsministeriets departementschef som formand – er gennemført af en arbejdsgruppe med deltagelse af Forsvarsministeriet, Forsvarskommandoen og Hjemmeværnskommandoen.

Hvad angår Hjemmeværnskommandoen peger analysen af den operative kommandostruktur på, at Hjemmeværnskommandoen, for at sikre den fornødne fokus på hjemmeværnets opgaver og identitet samt respekten for frivillighedens præmisser, fortsat bør være en selvstændig myndighed direkte under Forsvarsministeriet.

Samlet set viser analysen af den operative kommandostruktur, at der ikke ses signifikante økonomiske, strukturelle eller operative fordele ved at ændre den nuværende operative kommandostruktur. Der ses dog fortsat mulighed for især optimering af de nuværende strukturer, og forsvaret bør mere konsekvent også her satse på værnsfælles løsninger, hvor dette er muligt og hensigtsmæssigt. Dette kunne være i relation til koordination og ledelse af specialoperationsstyrkeoperationer, operativ logistik eller andre funktioner, hvor værnsbaggrund er underordnet.

Forsvarskommissionen har noteret sig anbefalingerne i Forsvarsministeriets analyse af den operative kommandostruktur. Forsvarskommissionen finder i den forbindelse, at Hjemmeværnskommandoens organisation på kort sigt bør tilpasses og effektiviseres, så den organiseres efter samme organisations- og ledelsesprincipper som forsvarets stabe på tilsvarende niveau.

Den nuværende lokale kommandostruktur er landsdækkende og har som primært formål at forestå hjemmeværnets styrkeproduktion. Strukturen består af to niveauer, totalforsvarsregioner og underlagte hjemmeværnsdistrikter, og udgør forsvarets lokale bidrag til samfundets krise- og katastrofeberedskab. Samfundets samlede krise- og katastrofeberedskab ledes og koordineres imidlertid af politikredsene, hvis grænser ikke alle steder er helt sammenfaldende med totalforsvarsregionernes eller hjemmeværnsdistrikternes grænser.

Det er Forsvarskommissionens vurdering, at det på kort sigt bør undersøges, om den lokale kommandostruktur i relation til forsvarets bidrag til samfundets krise- og katastrofeberedskab kan effektiviseres.

For de nordatlantiske operative kommandoers vedkommende bør strukturen effektiviseres, så der tages hensyn til den reelle og forventede udvikling i og omkring Grønland og Færøerne. Forsvarskommissionen finder, at Grønlands Kommando og Færøernes Kommando i denne forbindelse på kort sigt bør samles i en arktisk kommando i Grønland med et forbindelseselement på Færøerne. Den mest hensigtsmæssige placering af kommandoen i Grønland bør på kort sigt undersøges og afklares. Det bør i samme forbindelse undersøges, om Thulebasen med fordel kan spille en større rolle i forbindelse med forsvarets opgaveløsning i og ved Grønland i samarbejde med andre

partnerlande. Tilpasningen af de nordatlantiske operative kommandoer bør ske gennem dialog med Grønland og Færøerne, hvor alle parter inddrages og får mulighed for medindflydelse.

Operativ struktur

Det værnsfælles område

Forsvarskommissionen finder, at den nuværende udvikling af forsvarets specialoperationsstyrker, hvor evnen til samarbejde og integration af forsvarets specialoperationsstyrkekapaciteter fra hæren og søværnet styrkes, bør fortsættes på kort og længere sigt. På længere sigt bør det undersøges, hvorvidt flyvevåbnet bør styrke den nuværende evne til at deltage i specialstyrkeoperationer – eksempelvis med transportfly og helikoptere.

Ammunitionsrydningskapaciteter efterspørges i såvel nationale som internationale operationer. Den stigende trussel fra f.eks. improviserede sprængladninger i internationale operationer bør efter Forsvarskommissionens vurdering på kort sigt føre til en styrkelse af forsvarets samlede ammunitionsrydningskapacitet.

Den stigende trussel i internationale operationer fra raketter, artilleri og morterer (Rocket, Artillery and Mortar, forkortet RAM), bør modsvares af opbygning af en deployerbar kapacitet til beskyttelse mod denne trussel, benævnt Counter-RAM (C-RAM). Forsvarskommissionen finder, at etablering af en dansk kapacitet på dette område – henset til den igangværende udvikling af koncepter og systemer på C-RAM-området – først bør ske på længere sigt. På kort sigt bør udviklingen på området følges, samtidig med at de allerede iværksatte varslings- og beskyttelsestiltag videreføres og udbygges, ligesom det bør undersøges, hvordan forsvarets eksisterende kapaciteter (eksempelvis mobile radarer og artilleripejleradarer) kan integreres med eller udnyttes i relation til en C-RAM kapacitet.

Den fremadrettede trussel mod udsendte styrker fra taktiske ballistiske missiler vurderes at fordre, at det på længere sigt bør overvejes at opbygge en taktisk kapacitet, der kan deltage i overvågning og beskyttelse af udsendte styrkebidrag mod taktiske ballistiske missiler. En sådan kapacitet vil bl.a. kunne bidrage til NATO's taktiske missilforsvarskapacitet[74]. Forsvarskommissionen finder, at udviklingen på området bør

[74] NATO-landene besluttede på Istanbul-topmødet i 2004 at udvikle et deployerbart taktisk missilforsvarsprogram med henblik på at kunne beskytte udsendte styrker. Dette program – benævnt NATO Active Layered Tactical Ballistic Missile Defence Programme (NATO ALTBMD) – er under udvikling, og forventes tidligst at opnå en indledende operativ kapacitet omkring 2012-2013. Fuld operativ kapacitet forventes først på længere sigt. Der er ikke truffet politisk beslutning om dansk tilmelding af sensor- eller våbensystemer til det taktiske missilforsvarsprogram.

følges, samtidig med at forsvaret på kort sigt bør vedligeholde og opbygge viden og ekspertise på området.

Truslen fra potentielle modstanderes angreb mod forsvarets operative og administrative informations- og kommunikationssystemer betyder, at der inden for Forsvarsministeriets område på kort sigt bør opbygges en kapacitet til at forsvare sig mod angreb i cyberspace. Endvidere bør forsvaret fremadrettet kunne afdække og forhindre modstanderes anvendelse af cyberspace. Forsvarskommissionen finder, at der derfor på kort sigt bør oprettes en såkaldt Computer Network Operations (CNO) kapacitet inden for Forsvarsministeriets område med henblik på at forsvare egen brug af og forhindre modstanderes udnyttelse af cyberspace. En sådan kapacitet bør kunne indsættes til støtte for både nationale operationer og for deployerede styrkebidrag. En CNO-kapacitet inden for Forsvarsministeriets område skal endvidere have evnen til at samarbejde med samfundets øvrige kapaciteter på dette område.

Forsvaret råder over et felthospital. Forsvarskommissionen finder, at felthospitalet på kort sigt – sammen med forsvarets øvrige deployerbare sanitetskapaciteter – bør videreudvikles i en modulær retning. Herved skal sikres, at forsvaret fleksibelt og situationsbestemt kan udsende tidssvarende og relevante sanitetskapaciteter af forskellig størrelse og med forskellig kapacitet for at sikre støtte til udsendte styrkebidrag samt i form af selvstændige, modulære bidrag til f.eks. humanitære katastrofer.

I forbindelse med en eventuel anskaffelse af skibsbaserede helikoptere vurderer Forsvarskommissionen, at det på kort sigt bør undersøges, om der ud fra en samlet betragtning vil kunne opnås fordele ved organisatorisk at integrere søværnets og flyvevåbnets helikoptere på Flyvestation Karup, hvor Søværnets Helikoptertjeneste og Helicopter Wing Karup i forvejen er fysisk placeret. Hærens helikoptere er i indeværende forligsperiode integreret organisatorisk i Helicopter Wing på Flyvestation Karup.

Forsvarskommissionen finder, at det på kort sigt bør undersøges om og hvorledes hærens og flyvevåbnets luftmilitære kontrol- og varslingskapaciteter kan integreres med henblik på at sikre et fagligt miljø af tilstrækkelig robusthed og størrelse.

Forsvaret har allerede gjort betydelige erfaringer med militære kapacitetsopbygningsopgaver, f.eks. ved udsendelse af Danish Advisory and Training Staff (DATS) til de baltiske lande, og i forbindelse med uddannelse af lokale sikkerhedsstyrker i Irak og Afghanistan. Sikkerhedssamarbejdet i Afrika planlægges gennemført i form af støtte til kapacitetsopbygning. En Advisory and Training Staff baseret på erfaringerne fra brigadeprojekterne i de baltiske lande planlægges således udsendt til støtte for den østafri-

kanske brigade EASBRIG[75] fra 2010.

Forsvarskommissionen finder, at forsvarets evne til at bidrage til kapacitetsopbygningsopgaver skal udbygges, og at forsvaret fremadrettet skal kunne bidrage yderligere til denne type opgaver. Denne opgaveløsning kan spænde vidt, gående fra f.eks. uddannelse af udenlandsk personel i Danmark, over udsendelse af DATS-lignende bidrag til lande med udviklingsbehov til uddannelse af lokale sikkerhedsstyrker i missionsområdet før, under og efter en eventuel konflikt. Forsvarets kapacitet kan hensigtsmæssigt organisatorisk forankres ved Forsvarskommandoen, samtidig med at operative kapaciteter i værnene samt i hjemmeværnet pålægges at kunne udføre kapacitetsopbygningsopgaver. Ved Forsvarsakademiet bør der på kort sigt oprettes et kompetencecenter, der skal kunne uddanne personel til udsendelse i kulturforståelse samt basale sprogfærdigheder for et specifikt område.

Som nævnt ovenfor i afsnittet om forsvarets fremtidige opgaver, vil formålet med en operation ofte kun kunne opnås, såfremt den civiltrelaterede genopbygning mv. i et konfliktområde kan gennemføres. Forsvarskommissionen finder derfor, at der er behov for, at ikke kun forsvarets, men statens samlede evne til at gennemføre stabilisering, genopbygning og udviklingsprojekter i konfliktområder styrkes og udbygges. Der bør herunder oprettes en samtænkningsstruktur i centraladministrationen, der sikrer integration af militære og civile dele af indsatsen i en samlet strategi i forbindelse med udsendelse af bidrag til internationale operationer. Endelig bør det overvejes at etablere en model for administration af midler til bredere stabiliseringsindsatser, herunder samtænkningstiltag, der kan bidrage til denne integration.

Landmilitære kapaciteter

Det er Forsvarskommissionens opfattelse, at hærens opgaver fremadrettet fortsat vil være fokuseret omkring internationale operationer. Vægten bør lægges på evnen til langvarige udsendelser, men hæren skal samtidig fastholde en evne til koncentration af indsatsen i kortere perioder med intensive operationer, f.eks. i de indledende faser af en konflikt. Hæren vil desuden fortsat skulle løse en række nationale opgaver, herunder vagttjeneste ved de kongelige slotte og palæer.

Forsvarskommissionen finder, at erfaringerne fra hærens langvarige bidrag til internationale operationer viser, at hæren typisk udsender enheder af bataljonsstørrelse, der indeholder elementer fra i princippet alle våbenarter og er i stand til at kæmpe selv-

[75] Eastern Africa Standby Brigade.

stændigt. Disse styrkebidrag betegnes normalt bataljonskampgrupper. Fremadrettet vurderes der at være behov for at kunne opretholde udsendte bataljonskampgrupper indeholdende en bred vifte af landmilitære kapaciteter.

På denne baggrund finder Forsvarskommissionen, at udviklingen af hærens operative struktur bør fokuseres omkring bataljonskampgruppeniveauet, hvortil elementer fra alle hærens våbenarter kan knyttes. Samtidig bør hæren fastholde en evne til – efter et passende varsel – at indsætte en enhed af brigadestørrelse. Hærens struktur bør i øvrigt tilpasses i overensstemmelse med fokuseringen på bataljonskampgruppeniveauet samt behovet for at understøtte langvarige indsættelser. I denne forbindelse bør hæren fortsat råde over to brigadestrukturer, ligesom kampstøtte-, føringsstøtte- og logistiske enheder bør være modulopbyggede og kunne indsættes i rammen af bataljonskampgrupper.

Forsvarskommissionen vurderer, at det forventede operationsmiljø, trusselsniveau og operationstyper fordrer, at alle hærens deployerbare kapaciteter kan virke i høj- såvel som lavintensive operationer og under alle trusselsniveauer. Disse forskellige typer operationer og mulige trusselsniveauer medfører behov for, at hæren råder over et højt uddannelsesniveau samt et spektrum af materielkapaciteter og virkemidler, så enhedernes indsættelse kan tilpasses den aktuelle situation. Eksempelvis kan der i et missionsområde være behov for, at en enhed kan indsættes i både pansrede og upansrede køretøjer, afhængigt af opgave og trussel. Hæren skal derfor råde over moderne og relevant materiel, og det skal sikres, at der rådes over relevant og tilstrækkeligt materiel til uddannelse og forberedelse.

Hærens kampvognskapacitet var tidligere i hovedsagen organiseret og dimensioneret med henblik på at kunne bekæmpe en modstanders kampvogne og andre pansrede køretøjer. De senere års erfaringer fra indsættelse af kampvogne i stabiliseringsopgaver på Balkan og i Afghanistan viser dog, at kampvogne i nutidens operationsmiljø især viser deres værdi i kraft af kapacitetens høje beskyttelsesniveau, evne til observation under alle lys- og vejrforhold, samt kampvognes evne til at levere mobil, præcis og hurtig ildstøtte. Forsvarskommissionen vurderer på denne baggrund, at kampvogne fortsat vil udgøre en relevant og nødvendig kapacitet. Kampvognskapaciteten bør derfor fastholdes, idet organisationen og kapaciteten på kort sigt – på baggrund af den ovenfor beskrevne fokusering af hærens operative struktur – bør reduceres, så den i højere grad målrettes mod indsættelse i rammen af bataljonskampgrupper i det langvarige internationale engagement.

Det er Forsvarskommissionens vurdering, at balancen mellem kampvogne, infanteri-

kampkøretøjer, øvrige pansrede køretøjer og upansrede køretøjer i kamptropperne på længere sigt bør overvejes. Herunder bør bl.a. de erfaringer, der fremadrettet gøres i forbindelse med den beskrevne tilpasning af hærens operative struktur til det langvarige engagement og fokusering af strukturen på bataljonskampgruppeniveauet, inddrages sammen med de operative erfaringer, der indhentes i den forbindelse.

I lyset af bl.a. den påkrævede udskiftning af hærens selvkørende haubits M109 og behovet for præcis ildstøtte i internationale operationer, samt i lyset af den tidligere beskrevne udvikling af hærens operative struktur, finder Forsvarskommissionen, at det bør overvejes, om hærens ildstøttekapacitet på kort sigt kan reduceres og tilpasses opgaveløsningen i relation til det langvarige internationale engagement.

Med baggrund i de aktuelle operationer samt den forventede udvikling i trusselsbilledet, der er beskrevet i beretningens kapitel 1 og Forsvarets Efterretningstjenestes risikovurdering, vurderer Forsvarskommissionen, at det er mindre sandsynligt, at forsvaret på kort og længere sigt vil indsætte styrkebidrag i operationer, hvor der er behov for danske kortrækkende jordbaserede luftværnskapaciteter. Forsvarskommissionen finder på den baggrund, at det bør overvejes, om hærens luftværnsmissilafdeling, der er udrustet med kortrækkende Stinger-missiler, kan nedlægges, idet afdelingens radarer søges genanvendt i andre kapaciteter.

I lyset af det nuværende og forventede trusselsbillede, hvor potentielle modstanderes anvendelse af pansrede køretøjer må vurderes mindre sandsynlig, finder Forsvarskommissionen, at det bør overvejes, om hærens panserværnskapacitet baseret på TOW-panserværnsmissiler[76] kan nedlægges.

Forsvarskommissionen finder, at det bør overvejes, om hærens ingeniørkapacitet på kort sigt bør styrkes i relation til ammunitionsrydning og imødegåelse af vejsidebomber mv.

Hærens evne til at understøtte længerevarende udsendelse af styrkebidrag bør efter Forsvarskommissionens vurdering på kort sigt styrkes. I den forbindelse bør hærens logistiske og administrative kapacitet styrkes, f.eks. ved indføring af flere pansrede logistikkøretøjer samt rekruttering af flere specialister.

[76] TOW står for Tube-launched, Optically tracked, Wire-guided og er et amerikansk trådstyret panserværnsvåben.

Forsvarskommissionen vurderer, at hærens deployerbare kapaciteter fortsat vil skulle tilmeldes NATO. Desuden må hæren forudsættes lejlighedsvis at kunne bidrage til NATO's reaktionsstyrker.

Sømilitære kapaciteter

Søværnets opgaver vil efter Forsvarskommissionens opfattelse fremadrettet fortsat være overvågning og suverænitetshævdelse af det nationale territorium og interesseområde sideløbende med længerevarende bidrag til internationale operationer.

Forsvarskommissionen finder, at søværnets kapacitet til at deltage i internationale operationer bør udvikles, så evnen til at opretholde udsendte sømilitære styrkebidrag sikres. Endvidere bør søværnets evne til at støtte enheder indsat på landjorden udbygges.

Søværnets større enheder vil fremadrettet bestå af tre fregatter, to fleksible støtteskibe og fire inspektionsskibe. Med hensyn til fregatkapaciteten vurderer Forsvarskommissionen, at indsatsen på kort sigt bør koncentreres om ibrugtagning af fregatterne, herunder uddannelse af besætninger. Med henblik på at optimere fregatternes evne til at yde ildstøtte til enheder indsat på landjorden kan det på længere sigt overvejes at anskaffe systemer, der kan yde ildstøtte til landmilitære operationer.

For at udvide de større enheders indsættelsesevne, bør de på kort sigt suppleres med nye skibsbaserede helikoptere, der samtidig er planlagt at skulle erstatte de nuværende Lynx-helikoptere. Efter Forsvarskommissionens vurdering bør der vælges en helikoptertype, der fleksibelt kan støtte enhedernes opgaveløsning både internationalt og i Nordatlanten, det vil sige løse opgaver i relation til bl.a. transport, overvågning, eftersøgning og redning. Det bør tillægges vægt, at en sådan helikopter bl.a. kan styrke evnen til at støtte operationer på land. En sådan helikopter bør endvidere råde over selvbeskyttelsesudstyr med henblik på indsættelse i internationale operationer.

Søværnets kapaciteter til overvågning og suverænitetshåndhævelse i danske farvande bør udvikles, så indfasningen af moderne enheder og kapaciteter udnyttes til en mere effektiv opgaveløsning. Samtidig bør marinehjemmeværnets rolle i løsning af disse opgaver styrkes og udvikles. Forsvarskommissionen finder, at det i forbindelse med indfasningen af fartøjer af Diana-klassen[77] på kort sigt bør undersøges, om et antal af de nuværende overvågningsenheder af Flyvefisken-klassen[78] kan udfases og deres

[77] Standardfartøjer, længde: 43 meter, deplacement: 186 tons, besætning: 9-12 mand.

opgaver i farvandsovervågningsrollen overtages af de eksisterende enheder af Diana-klassen mv.

Relateret til det nordatlantiske område er det Forsvarskommissionens vurdering, at den sidste inspektionskutter i Grønland – der på kort sigt vil være operativt og teknisk forældet – bør erstattes af et nyt inspektionsfartøj. Dette skal tillige ses i lyset af det ændrede trafikmønster ved Grønland og det heraf følgende krav om at kunne operere længere fra kysten.

Behovet for strategisk søtransportkapacitet vurderes – på baggrund af de beskrevne fremadrettede vilkår og internationale opgaver for forsvaret – at vokse. Danmark råder via ARK-projektet over en værdifuld strategisk søtransportkapacitet. Forsvarskommissionen finder, at ARK-konceptet bør udvikles i takt med det nationale og internationale behov for søtransportkapacitet.

Forsvarskommissionen finder, at forsvarets miljøskibe på længere sigt bør erstattes. Muligheden for hel eller delvis udlicitering af miljøopgaven eller anden tilvejebringelse af miljøkapacitet bør undersøges på kort sigt, herunder mulighederne for yderligere udnyttelse af marinehjemmeværnets kapacitet på dette område. Tilsvarende overvejelser bør gennemføres, for så vidt angår kapaciteten til isbrydning.

Søværnets kapaciteter vil efter Forsvarskommissionens opfattelse fortsat skulle tilmeldes NATO. I denne forbindelse bør tilmeldingen både afspejle kapaciteten til længerevarende udsendelser samt kapaciteten til koncentration af indsatsen i kortere perioder. Endvidere må søværnet forudsættes at skulle bidrage til NATO's reaktionsstyrker.

Luftmilitære kapaciteter

Flyvevåbnets opgaver vil efter Forsvarskommissionens vurdering fremadrettet fortsat være overvågning og suverænitetshævdelse af det nationale territorium og interesseområde sideløbende med længerevarende bidrag til internationale operationer. Udover at fokusere på evnen til længerevarende udsendelse af styrkebidrag, bør flyvevåbnet fastholde en evne til koncentration af indsatsen i kortere perioder med intensive operationer.

Med hensyn til kampfly vurderer Forsvarskommissionen, at der i forbindelse med nationale operationer på såvel kort som længere sigt skal løses opgaver i form af suveræni-

[78] Standardflex-fartøjer, længde: 54 meter, deplacement: 450 tons, besætning: 19 mand (i farvandsovervågningsrollen).

tetshævdelse af det nationale luftrum samt overvågning af nationalt interesseområde. Det kan i forbindelse med den tidligere nævnte analyse af den fremtidige opgaveløsning i det arktiske område overvejes også at anvende f.eks. kampfly til lejlighedsvis opgaveløsning i relation til overvågning og suverænitetshævdelse i og omkring Grønland.

I internationale operationer er der relevante opgaver for kampfly inden for alle områder af opgavespektret. Inden for international ordenshåndhævelse omfatter opgaverne således f.eks. overvågning og luftrumshævdelse (air policing), eksempelvis i forbindelse med kontrol med flyveforbudszoner, såfremt sådanne etableres. I forbindelse med stabiliseringsoperationer er opgaverne bl.a. overvågning og efterretningsindhentning, herunder indsamling og videregivelse af oplysninger om aktiviteter til lands, til vands og i luften, kontrol med luftrummet samt beskyttelse af styrker på jorden, herunder ildstøtte. I forbindelse med væbnet konflikt omfatter kampflys opgaver bl.a. overvågning samt indsættelse mod mål til lands, til vands eller i luften – enten som støtte til andre operationer eller som selvstændig indsættelse. I forbindelse med indsættelse mod mål på landjorden er moderne kampfly med tidssvarende præcisionsstyret ammunition i stand til at bekæmpe mål med stor præcision. Såfremt en modstander råder over luftmilitær kapacitet, vil denne skulle nedkæmpes eller på anden måde forhindres i at true egne styrker.

Kampfly udgør i internationale operationer en fleksibel og bredt anvendelig kapacitet, der i forbindelse med internationale operationer hurtigt kan udsendes til et operationsområde og hurtigt kan trækkes tilbage igen. Kampflys rækkevidde og hastighed gør endvidere, at kampfly ikke behøver at være baseret i selve operationsområdet, men kan være baseret flere hundrede kilometer borte. Det betyder dels, at kampfly kan være et fleksibelt instrument i forbindelse med krisestyring, dels at kampfly kan baseres i relativt sikre områder, hvorved baser mv. kun i mindre udstrækning udsættes for trusler. Herved reduceres risikoen for tab væsentligt. Kampfly er endvidere en kapacitet, der kræver udsendelse af relativt få soldater.

Længerevarende udsendelse af kampfly kræver ikke kun rotation af personellet men også rotation af fly i forbindelse med periodiske eftersyn og lignende. Derfor vil internationale operationer binde et større antal fly, end der numerisk er udsendt på et givet tidspunkt.

Fremtidige kampfly har væsentligt forbedrede sensorer og kommunikationsmidler i forhold til dagens kampfly, hvorfor evnen til at gennemføre overvågning og efterretningsindhentning i internationale operationer samt overvågning af nationalt interesse-

område forventes markant forbedret. Dette skyldes bl.a. udviklingen i radarteknologi, som er beskrevet i kapitel 4, samt udviklingen inden for optiske sensorer. Fremtidige kampfly ses således nationalt og internationalt at være en fleksibel kapacitet, der kan løse et bredt spektrum af opgaver, hvoraf deciderede kampopgaver kun udgør en begrænset del. Kampfly vurderes fremadrettet tillige at kunne nyttiggøres i forbindelse med samfundets samlede krise- og katastrofeberedskab, herunder til at skabe overblik over katastrofeområder eller lignende, og anvendes i forbindelse med eftersøgningsopgaver mv.

Som det fremgår af rapporten fra "Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007", kan ubemandede fly ikke inden for overskuelig fremtid erstatte bemandede kampfly. Erfaringen viser desuden, at bemandede kampfly løbende kan tilpasses ændrede opgaver og operationsvilkår, hvilket også vurderes at ville være tilfældet fremadrettet.

Sammenfattende vurderer Forsvarskommissionen, at forsvaret fortsat skal opretholde en kampflykapacitet til suverænitetshævdelse af det nationale luftrum samt overvågning af nationalt interesseområde. Forsvaret skal endvidere fortsat opretholde en kapacitet til udsendelse af kampfly til internationale opgaver.

På kort sigt bør det efter Forsvarskommissionens opfattelse overvejes, hvordan udgifterne for kampflystrukturen kan reduceres. I forbindelse med eventuel beslutning om anskaffelse og indfasning af en ny type kampfly bør det overvejes, hvordan flyvestationsstrukturen mest optimalt kan udnyttes på længere sigt.

Forsvarskommissionen finder, at det nationale, stationære kontrol- og varslingscenter i Karup bør videreføres. På baggrund af den igangværende indfasning af nye overvågningsradarer bør det på kort sigt undersøges, om overvågningen af det nationale luftrum kan effektiviseres. På kort sigt bør den igangværende opstilling af et modulopbygget mobilt kontrol- og varslingscenter, der kan udsendes i internationale operationer, fortsættes. Det mobile kontrol- og varslingscenter kan endvidere forstærke den nationale opgaveløsning ved behov herfor, herunder eksempelvis i Grønland.

På lufttransportområdet ses der et tydeligt behov for både strategisk og taktisk lufttransport. For strategisk lufttransports vedkommende finder Forsvarskommissionen, at de allerede igangsatte initiativer omkring fuldtidschartring af civile transportfly på kort sigt bør videreføres. Endvidere bør eventuelle multinationale løsninger på dette område undersøges og om muligt forfølges.

Kapaciteten til taktisk lufttransport består af fire C-130J fly. Det er Forsvarskommissio-

nens opfattelse, at denne kapacitet på kort sigt bør konsolideres, herunder med uddannelse af besætninger. På længere sigt bør evnen til at deltage i specialstyrkeoperationer styrkes. På længere sigt kan det endvidere overvejes at anskaffe yderligere taktisk transportflykapacitet.

Helikoptere til troppetransport er en meget efterspurgt ressource i forbindelse med internationale operationer. Forsvaret har hidtil ikke rådet over en decideret helikopterkapacitet til troppetransport. Seks EH-101 helikoptere er imidlertid under implementering i troppetransportudgaven. Forsvarskommissionen finder, at denne kapacitet på kort sigt bør etableres og nyttiggøres i internationale operationer. Herunder opbygges den nødvendige logistiske støtte hertil. På længere sigt kan det overvejes at styrke troppetransporthelikopterkapaciteten, herunder etablere en kapacitet til at deltage i specialstyrkeoperationer.

Forsvarets observationshelikoptere (Fennec) anvendes til løsning af bl.a. internationale opgaver, støtte til civile myndigheder samt opgaver i relation til skole- og træningsflyvning. Forsvarskommissionen finder, at kapacitetens opgavekompleks og dimensionering på kort sigt bør overvejes, herunder om den internationale kapacitet eventuelt kan nedlægges.

Forsvarskommissionen finder, at forsvaret bør opretholde struktur til at kunne opretholde fly- eller helikopterbidrag deployerede uden for Danmark i længere perioder, herunder C-130J Hercules fly. Denne struktur kan være hensigtsmæssig i relation til indsættelse i internationale missionsområder. Samtidig ses en sådan struktur relevant i relation til løsning af nationale opgaver i det arktiske område.

Forsvarskommissionen finder, at mulighederne for på kort sigt at styrke inspektionsflykapacitetens opgaveløsning i og omkring Grønland bør undersøges. Det bør tillige undersøges, om ubemandede systemer og satellitbaseret overvågning på længere sigt kan løse visse af de opgaver, inspektionsflykapaciteten løser i dag. Disse undersøgelser skal ses i sammenhæng med den tidligere nævnte samlede analyse af opgaveløsningen i Arktis.

Det er Forsvarskommissionens vurdering, at forsvarets evne til at løse eftersøgnings- og redningsopgaver skal fastholdes. Henset til indfasningen af moderne EH-101 redningshelikoptere med større ydeevne bør det på kort sigt overvejes, hvordan opgaveløsningen kan effektiviseres, f.eks. ved differentiering af beredskabet i forhold til årstider og trafikmønster.

Flyvevåbnets kapaciteter vil efter Forsvarskommissionens opfattelse fortsat skulle tilmeldes NATO. I denne forbindelse bør tilmeldingen både afspejle kapaciteten til længerevarende udsendelser samt kapaciteten til koncentration af indsatsen i kortere perioder. Endvidere må flyvevåbnet forudsættes fortsat at skulle kunne bidrage til NATO's reaktionsstyrker.

Hjemmeværnets støtte til forsvarets opgaveløsning og bidrag til samfundets samlede krise- og katastrofeberedskab [79]

Hjemmeværnets hovedformål, identitet og relevans som frivillig militær organisation vil efter Forsvarskommissionens opfattelse fortsat være baseret på at støtte forsvarets opgaveløsning og samfundets samlede beredskab, med udgangspunkt i et folkeligt, frivilligt engagement.

Hjemmeværnet bør efter Forsvarskommissionens vurdering fokuseres mod bidrag til forsvarets nationale opgaveløsning, først og fremmest bevogtning. Endvidere bør hjemmeværnet fortsat og i muligt omfang øge bidraget til forsvarets internationale opgaveløsning, bl.a. bevogtning og andre relevante funktioner, ikke mindst indsatser i forbindelse med civil genopbygning for såvel forsvaret som øvrige samarbejdspartnere.

Med ovennævnte udgangspunkt finder Forsvarskommissionen, at hjemmeværnets bidrag til det øvrige samfund ligeledes fortsat bør udvikles til støtte for samfundets samlede krise- og katastrofeberedskab gennem en effektiv udnyttelse af hjemmeværnets samlede kapaciteter.

Med tilgang af en reserveofficerskapacitet bør det desuden være muligt at gennemføre en kvalitativ styrkelse og effektivisering af den regionale føringsstruktur.

Det bør efter Forsvarskommissionens opfattelse desuden på kort sigt undersøges, hvordan sammensætningen af hjemmeværnets enheder fremadrettet kan tilpasses og effektiviseres yderligere i forhold til forsvarets opgaveløsning og det samlede danske krise- og katastrofeberedskab, eksempelvis støtte fra politihjemmeværnet samt løsning af bevogtningsopgaver. I den forbindelse bør virksomhedshjemmeværnet udvikles.

---

[79] Socialistisk Folkeparti tager forbehold for formuleringerne om hjemmeværnet. Socialistisk Folkeparti finder, at hjemmeværnet bør overføres til det civile beredskabssystem.

Forsvarskommissionen finder, at det – for at forbedre hjemmeværnets muligheder for at støtte forsvaret og det danske samfund – på kort sigt bør sikres, at de frivillige tilbydes tilstrækkelig kompensation for tabt arbejdsfortjeneste, ulempe mv., når frivilligt hjemmeværnspersonel yder længerevarende tjeneste til støtte for forsvaret og samfundet i øvrigt.

Efter Forsvarskommissionens vurdering må kravene til aktive hjemmeværnsfolk i de højst prioriterede enheder således forventes at blive øget, og det skal i den forbindelse påses, at relevante uddannelseskrav for de forskellige enhedstyper overholdes, og at bevillingerne anvendes effektivt.

Forsvarets fremtidige støttevirksomhed

Det er Forsvarskommissionens vurdering, at konceptet med de funktionelle tjenester bør fastholdes. Der har været relativt kort tid til at implementere den omfattende organisationsændring, som etableringen af de funktionelle tjenester har medført, og der er behov for mere tid til at konsolidere konceptet. Nye fundamentale ændringer af støttestrukturen vurderes hverken at være nødvendige eller hensigtsmæssige på nuværende tidspunkt. Der er derimod behov for, at modellen med de funktionelle tjenester kan modne og realisere sit fulde potentiale.

Brugerne skal være omdrejningspunktet for tilrettelæggelsen af driften i støttestrukturen; det skal opleves nemmere (mindre koordinationskrævende) at få tildelt serviceydelserne.

Støttestrukturen skal ikke indsætte enheder, idet styrkeindsættelse alene sker i ramme af de operative kommandoer. I det omfang, der skal udsendes enkeltpersoner fra støttestrukturen, fordi specialisterne kun findes i denne (regnskabsførere, sundhedsfagligt personel, it-specialister, sprogofficerer mv.) skal støttestrukturen være dimensioneret til også at kunne løse denne opgave.

Der vil løbende være behov for at se på balancen imellem værnsfælles og værnsspecifik støttestruktur, idet støttevirksomhed, der kræver et detaljeret værnsspecifikt kendskab, placeres i værnene, og idet det konstant holdes for øje, at værnene skal kunne være kompetente kunder hos de funktionelle tjenester.

Der bør arbejdes målrettet med mulighederne for effektivisering og procesforbedring, herunder offentligt-privat samarbejde i de opgavefelter, der ikke er en del af forsvarets

kerneopgaveløsning, men som kan løftes via professionel kontraktstyring samt tætte relationer mellem forsvaret og leverandøren. Potentialerne inden for offentligt-privat samarbejde bør udnyttes, så kernekompetencer bevares i forsvaret, og så ressourcer udnyttes mest hensigtsmæssigt.

Samlet set finder Forsvarskommissionen, at støttestrukturen i endnu højere grad bør fokuseres imod at sikre kunderne – herunder de operative kapaciteter og forsvarets personel – de rette leverancer i rette mængde, tid og kvalitet.

Materielområdet og Forsvarets Materieltjeneste

De allerede omtalte tiltag på materielområdet – f.eks. de beskrevne behov for ekstraordinære investeringer i uddannelsesmateriel og til opfyldning af lagre mv., og det voksende behov for relativt hurtige anskaffelser med henblik på at dække operative behov ved udsendte enheder – vil have afsmittende effekt på krav til og organisation af Forsvarets Materieltjeneste, idet forsvaret skal sikre, at organisationen kan håndtere tiltagene.

Den igangværende udvikling af forsvarets materielanskaffelsesprocedurer – herunder de ministerielle krav og forventninger – vil ligeledes stille krav til Forsvarets Materieltjenestes organisation og processer.

Personelområdet og Forsvarets Personeltjeneste

Som nævnt i kapitel 5 arbejder forsvaret med flere fremadrettede langsigtede rekrutterings- og fastholdelsestiltag. Forsvarskommissionen finder, at forsvarets evne til at fastholde især nøglepersonel skal forbedres, og kommissionen finder derfor de planlagte tiltag relevante. Den beskrevne højkonjunktur er dog som en konsekvens af den globale finanskrise afløst af en begyndende afmatning. Hvis den konjunkturbestemte udvikling på arbejdsmarkedet fører til en lavere personelomsætning i forsvaret end forventet på tidspunktet for opgørelsen af merbehovet, vurderes det muligt at nedjustere forsvarets opgjorte merbehov på personelområdet De beskrevne tiltag bør derfor løbende tilpasses den konjunkturbestemte del af personaleomsætningen.

Forsvarets opgaver medfører hyppige udsendelser af grupper af militære medarbejdere. Belastningen gør det nødvendigt at udnytte alle muligheder for at bemande relevante stillinger i forbindelse med internationale missioner med civilt personel, i det

omfang disse ikke kan bemandes med militært personel, og det i øvrigt vurderes muligt. Det vil kunne være aktuelt for funktioner, hvis arbejdsopgaver ikke involverer deltagelse i kamp- eller bevogtningsopgaver. Foruden aflastning af det militære personel vil det også bidrage til, at en større del af forsvarets ansatte – uanset baggrund – får personlige erfaringer fra udsendelser, som kan anvendes i tjenesten i den hjemlige støttestruktur. Det vil kunne bidrage til en fortsat fokusering på forsvarets kerneopgaver og de gældende vilkår i forbindelse hermed, ligesom det vil bidrage til fleksibilitet ved besættelse af stillinger.

Forsvaret er som nævnt i kapitel 5 i konkurrence om arbejdskraften med andre arbejdsgivere – offentlige såvel som private. Det øger forsvarets interesse for, hvordan man kan synliggøre de kompetencer, som forsvarets ansatte erhverver sig – gennem eksempelvis en akkreditering af forsvarets uddannelser. Samtidig betyder forsvarets øgede professionalisering, at de unikke militærfaglige kompetencer kommer i centrum.

Forsvarskommissionen finder, at en sådan synliggørelse af kompetencer kan gøre en karriere i forsvaret mere attraktiv, men det er også en anerkendelse af den indsats, som bliver ydet af forsvarets ansatte f.eks. i internationale missioner. Ydermere kan en synliggørelse af kompetencer gøre det muligt at identificere civile kompetencer, som kan anvendes i forsvaret, og dermed åbne nye muligheder for rekruttering.

Synliggørelse af kompetencer erhvervet i forsvaret kan ske på to måder. Enten i kraft af en realkompetencevurdering, som dokumenterer, hvilke erfaringer og færdigheder, som den enkelte person har gjort sig i kraft af sit arbejde og de uddannelsesformål, som vedkommende har gennemgået i den forbindelse; eller i kraft af meritoverførsel, hvor fag taget ved en uddannelse overføres til en anden uddannelse.

En række af forsvarets faglige uddannelser er allerede udformet på en måde, så de svarer til tilsvarende civile uddannelser. Således er forsvarets redderuddannelse sammenlignelig med tilsvarende civil uddannelse, hvilket betyder, at forsvarets reddere umiddelbart kan søge civilt arbejde og omvendt. Dette fokus på, hvorvidt en uddannelse er meriterende, kan således sikre relevansen såvel som det faglige niveau i forsvarets uddannelser, men det kan også åbne mulighed for, at personer med civile uddannelser har nogle af de kompetencer, som forsvaret har brug for. Imidlertid er det vigtigt at holde sig for øje, at forsvaret har nogle unikke behov for uddannelse i f.eks. militære operationer, som civile ikke umiddelbart vil kunne honorere. Derfor er det vigtigt, at de, som bliver ansat på baggrund af deres civile kompetencer, kan modtage supplerende militærfaglig uddannelse.

Forsvarskommissionen finder, at ovenstående princip om meritering bør udbredes til den størst mulige del af forsvarets uddannelser. Den fremtidige udvikling af forsvarets uddannelser, herunder en forøget modulopbygning, bør således ske under hensyn til dette.

Forsvarskommissionen finder, at der, i forlængelse af bestræbelserne på at forsvarets uddannelser i størst muligt omfang følger udviklingen i det civile uddannelsessystem og dermed understøtter udveksling og samarbejde mellem det militære og det civile uddannelsessystem, bør ske en øget koordinering på det uddannelsesmæssige område på tværs af ministerierne. Et sådant samarbejde kan samtidig understøtte forsvarets arbejde med, at meriteringsmuligheder og kompetenceniveauer i forsvarets uddannelser synliggøres i forhold til civile uddannelsestilbud. Dette arbejde sigter på rekruttering og fastholdelse af forsvarets personel såvel som på klarlæggelse af mulighederne for at skabe uddannelsesspor, der går via forsvarets uddannelser og tjenesteerfaringer til civile uddannelser.

Det er Forsvarskommissionens vurdering, at det bør undersøges, om der med fordel i forsvaret kan oprettes et uddannelsesråd. Et sådant råd skal have til opgave at virke som rådgivende organ i forbindelse med opbygning og udvikling af forsvarets uddannelser, herunder sammenhængen til de civile uddannelser. En eventuel oprettelse af et overordnet uddannelsesråd i forsvaret skal ses i sammenhæng og koordineret med de i kapitel 5 beskrevne "Personelfagligt Forum i forsvaret" og "Underudvalget vedrørende Omstilling og Kompetenceudvikling under Forsvarskommandoens Hovedsamarbejdsudvalg".

Den nye reserveofficersuddannelse vil tilvejebringe kvalificerede instruktører til basisuddannelse af værnepligtige gennem uddannelse af en ny form for reserveofficerer, som skal kunne virke i rollerne som delingsførere, faglærere og instruktører. Ordningen vurderes at ville udgøre en væsentlig aflastning for det faste personel. For nærværende er uddannelsen alene møntet på virket i en værnepligtsbasisuddannelsesenhed og skaber ikke grundlag for eventuel udsendelse i internationale mission.

Forsvarskommissionen finder på den baggrund, at der bør implementeres strukturelle efter- og videreuddannelser for reserveofficerer med henblik på at give reserveofficererne den nødvendige uddannelsesmæssige baggrund, så de kan indgå i løsningen af forsvarets opgaver på flere og relevante niveauer.

Forsvaret har fortsat mulighed for at nyttiggøre en del af de reserveofficerer, der er uddannet i den tidligere struktur. En del af disse har vedligeholdt deres kompetencer

gennem lejlighedsvis tjeneste som støtte for uddannelse af enheder før udsendelse eller ved egentlige udsendelser. For en større del sker der imidlertid en fortsat svækkelse af de allerede erhvervede kompetencer som følge af manglende anvendelse, og fordi der sker en løbende udvikling af forsvarets virksomhed – eksempelvis som følge af introduktion af nyt materiel, ændrede uddannelsesformer eller ændrede operative fremgangsmåder.

Forsvarskommissionen finder det derfor relevant at søge at holde relevante grupper af reserveofficerer passende aktiverede gennem lejlighedsvis tjeneste, så en ajourføring af konkret brugbare kompetencer sikres.

Der bør endvidere etableres ordninger, der sikrer reserveofficerer og tidligere ansatte – som fortsat ønsker at bevare et tæt forhold til forsvaret og følge udviklingen inden for det tidligere anvendelsesområde – gode muligheder for at holde sig orienteret og følge den faglige udvikling i relation til den enkelte medarbejders mere specifikke fagområde.

Forsvarskommissionen finder endvidere, at det bør undersøges, hvorvidt det er muligt at indgå partnerskaber med civile firmaer om eksempelvis periodevis udsendelse af teknisk uddannede eller administrative medarbejdere. Det kan eksempelvis være aktuelt inden for vedligeholdelse af køretøjer, logistik eller på It-området og for tilsvarende funktioner, som ikke involverer kamp, og som principielt ikke stiller krav om, at medarbejderen skal være militært uddannet eller bære våben. Relevante samarbejdspartnere kunne eksempelvis være forsvarets materielleverandører og servicesamarbejdspartnere. Herved vil det være muligt at fordele udsendelsesbyrden på flere aktuelt kritiske funktionsområder og samtidig sikre forsvaret de nødvendige og ofte meget omkostningstunge kapaciteter på en rationel måde. Det eksisterende InterForcesamarbejde henholdsvis virksomhedshjemmeværnets aftaler med erhvervslivet, bør i den forbindelse nyttiggøres. En stigende tendens til medarbejderes vekslen mellem kompetenceudvikling og job i forsvaret og det omgivende arbejdsmarked taler for en styrkelse af samarbejdet med det civile erhvervsliv.

Undersøgelser viser, at langt størstedelen af de soldater, der udsendes i internationale operationer, vender tilbage fysisk og psykisk stærkere end da de tog af sted. Et mindre antal af de udsendte vender dog hjem med fysiske eller psykiske negative følgevirkninger af deres udsendelse.

Forsvarskommissionen finder, at Forsvarsministeriet bør have en eksplicit veteranpolitik, som understøtter, at de ansatte og deres pårørende gennem en forebyggende ind-

sats er bedst muligt rustet til udsendelse i internationale operationer og perioden efter hjemkomsten. Veteranpolitikken bør beskrive den vifte af muligheder, der er for hjælp og støtte til håndtering af mulige psykiske og sociale belastninger samt fysiske skader som følge af udsendelsen. Endelig bør politikken tage højde for, at den udsendtes indsats skal værdsættes, og at samfundets ansvar herfor skal tydeliggøres.

Forsvarskommissionen finder, at det bør undersøges, om samfundet gennem støtte til veteraner kan medvirke til, at udsendte soldater kan komme i gang med en civil uddannelse eller et civilt arbejde efter den risikofyldte indsats, de har ydet for Danmark.

Som det er beskrevet i kapitel 5, udføres en del af støtten til hjemvendte soldater ved hjælp af kammeratstøtteordningen under foreningen "De Blå Baretter". Forsvarskommissionen finder i lyset af den forventede fortsatte høje intensitet i de internationale operationer, at sådanne initiativer er vigtige og bør videreføres og søges udviklet i samarbejde med både de faglige organisationer og andre interesseorganisationer, herunder "De Blå Baretter".

Foruden muligheden for uddannelse eller arbejde vil der også være behov for egentlig rehabilitering af tilskadekomne soldater med fysiske eller psykologiske mén. Forsvarets kontaktofficerer, socialrådgivere, kontaktlæger og psykologer har en aktiv rolle heri, men Forsvarskommissionen finder, at der er et øget behov for, at samfundet gennem en helhedsorienteret indsats retter fokus på en hurtig, relevant, koordineret og respektfuld behandling af tilskadekomne i international tjeneste og deres pårørende. Det er principielt samfundets opgave at sikre et samlet effektivt rehabiliteringsforløb, men det er naturligvis i forsvarets interesse, at opgaven bliver løst. Til dette formål arbejder forsvaret med at oprette en central tovholderfunktion, der bl.a. skal indgå i et samarbejde med relevante aktører både internt i forsvaret og eksternt. Endvidere har Forsvarsministeriet oprettet en gruppe, der skal se på, hvorledes støtten til de udsendte soldater, deres pårørende og veteranerne kan koordineres og optimeres inden for ministerområdet.

Forsvarskommissionen finder, at samfundet bør tilstræbe, at der blandt de forskellige rehabiliteringscentre og -steder i Danmark bliver udpeget nogle, som henvender sig specifikt til patienter med den form for skader, som forsvarets medarbejdere typisk kan pådrage sig i internationale operationer, og som dermed opnår en særlig ekspertise på området. Dette kendes i øvrigt fra den lægelige behandling af sårede soldater i det offentlige sygehusvæsen, hvor Rigshospitalet anvendes som primært modtagesygehus for netop at opnå en høj rutine og ekspertise ved modtagelse og behandling af syge og sårede soldater. Der vil være behov for at inddrage kommuner og regioner i opgaven

med effektiv afvikling af rehabiliteringsforløb. Opgaven bør forankres på ministerieniveau og under inddragelse af de relevante ministerier.

Forsvaret gennemførte ved Den Kongelige Livgarde et forsøgsprojekt for det kompagni, der vendte hjem fra Afghanistan i august 2008. Kompagniet forblev samlet indtil ultimo november via en korttidskontrakt. Projektet gav de hjemkomne soldater mulighed for langsomt at vænne sig til den civile tilværelse igen og bearbejde deres oplevelser med ligesindede, herunder søge uddannelse eller arbejde. På baggrund af de positive erfaringer fra forsøgsprojektet har Forsvarskommandoen besluttet at lade det næste hjemvendte hold fra Afghanistan gennemgå et tilsvarende forløb. Forsvarskommissionen finder, at projektets resultater bør følges nøje, da det umiddelbart vurderes at udgøre et godt supplement til de i kapitel 5 beskrevne tiltag for at akklimatisere soldater efter hjemkomst fra internationale operationer.

Som det fremgår af kapitel 5, modtager personellet i dag – udover løn og et FN-tillæg – et udetillægslignende tillæg, der er skattefrit, til dækning af de omkostninger, der er forbundet med en udsendelse i internationale operationer. Tillægget fastsættes af forsvarsministeren i henhold til lov om forsvarets personel § 11, stk. 2. Tillægget er 8. januar 2009 med virkning fra 1. december 2008 blevet forhøjet fra 23 % af bruttohjemmelønnen til 28 %, svarende til en månedlig forhøjelse på mellem 1.200 og 2.400 kr., så tillægget efter forhøjelsen udgør mellem ca. 10.800 kr. og ca. 17.800 kr. pr. måned.

Forsvarskommissionen finder, at det samlede tillægsområde bør analyseres nærmere i en kommende forligsperiode, specielt med henblik på at overveje fordelingen af de samlede tillægsmidler mellem de udsendte personelgrupper, bl.a. i forhold til deres udsendelsesvilkår og forsørgermæssige stilling. Forsvarskommissionen noterer sig i den forbindelse den oven for nævnte gennemførte forhøjelse af det udetillægslignende tillæg fra 23 % til 28 % af bruttohjemmelønnen.

Forsvarskommissionen finder, at Forsvarets Dag og de særlige inspirationsdage for kvinder er nyttige i forhold til rekruttering af og generel oplysning om forsvaret overfor unge kvinder. Gennem et samarbejde med folkeskoler og ungdomsuddannelsesinstitutioner kunne en orienteringsdag gennemføres i en ramme, hvor det er naturligt for langt flere kvinder at blive oplyst om mulighederne i forsvaret. Dette kunne indledningsvist gennemføres som forsøg, så udbyttet kunne vurderes nærmere forud for en landsdækkende iværksættelse.

Forsvarets gode omdømme som arbejdsplads blandt unge og i befolkningen som helhed skal søges fastholdt og udbygget. Information om forsvaret vil understøtte en mere

positiv opfattelse i det omkringliggende samfund, hvilket igen kan bidrage til øget rekruttering og fastholdelse.

Arbejdsmarkedet forventes også i fremtiden at være præget af øget konkurrence om den vigende arbejdsstyrke. Dette fordrer, at forsvarets position som foretrukken arbejdsgiver blandt de 16-20-årige prioriteres og søges fastholdt, da det i væsentlighed er imellem denne gruppe af unge, at forsvaret skal rekruttere nye medarbejdere. Informationsindsatsen skal gennem kampagner således fokuseres mod de segmenter, der skal udgøre kernen i fremtidens forsvar.

Forsvarskommissionen finder, at forsvaret fortsat skal afpasse sin rekrutteringsstrategi til forsvarets behov. Det skal i den sammenhæng tages i betragtning, at en livslang ansættelse i det offentlige ikke nødvendigvis tilgodeser forsvarets behov endsige anses som værende attraktivt blandt de unge. Rekrutteringsstrategien skal derfor afspejle, at en karriere i forsvaret er forenelig med et ønske om en senere civil karriere – og omvendt.

For at styrke rekrutteringsgrundlaget bør forsvaret fortsat øge indsatsen for at rekruttere og fastholde kvinder i forsvaret. Indsatsen for at øge andelen af medarbejdere med anden etnisk herkomst bør også fortsat styrkes.

Bygnings- og etablissementsområdet og Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste

Forsvarskommissionen finder, at forsvaret bør fokusere udviklingen inden for dette område mod at indhente det konstaterede vedligeholdelsesefterslæb samt at etablere tidssvarende indkvarterings-, uddannelses- og øvelsesfaciliteter. Det omfatter behov for modernisering af forsvarets skydebaner, bl.a. som følge af miljøkrav. Det bør i den forbindelse undersøges, hvilke tiltag der bør prioriteres på kort sigt, og hvilke der kan udskydes med henblik på gennemførelse på længere sigt, herunder hvilke miljøkrav der kan dispenseres for.

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste ses yderligere udviklet i forhold til effektivt at kunne levere efterspurgte ydelser på opstillings- og driftsfunktionen – både i forbindelse med styrkeproduktion og styrkeindsættelse – ved brug af interne og eksterne leverandører efter vurdering af økonomisk fordelagtighed.

Endelig ses bygnings- og etablissementsområdet at være et kapacitetsområde, hvor det på kort sigt bør undersøges, i hvor høj grad dele af eller hele opgaveløsningen med

fordel kan gennemføres ved hjælp af offentligt-privat samarbejde, f.eks. udlicitering eller offentligt-privat partnerskab. Erfaringer fra allerede gennemførte udbud skal inddrages i denne undersøgelse.

Disse tiltag på etablissementsområdet vil have afsmittende effekt på opgaver og organisation for Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste, der må tilpasses tilsvarende.

Informatikområdet og Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste

Informatikområdet udvikles inden for rammerne af forsvarets informatikarkitektur i overensstemmelse med brugernes behov, NATO's informatikarkitektur og regeringens digitaliseringsstrategi.

Udviklingen inden for informatikområdet omfatter en række projekter, der sigter mod effektivisering og optimering af forsvarets forretningsprocesser. Effektiviseringen sker primært gennem en tilpasning af eksisterende systemers evne til at understøtte virksomhedens processer samt tilvejebringelse af et forbedret beslutningsgrundlag for forsvarets ledelse.

Dertil kommer projekter, der sigter mod at højne de operative kapaciteters evne til at deltage i internationale operationer med koalitionspartnere, herunder forøget effekt af netværksbaserede operationer og forbedrede kommando- og kontrolsystemer.

Endelig sigter en række projekter mod at gøre nuværende infrastruktur og systemer tidssvarende og i stand til at håndtere kommende informatikbehov.

For hjemmeværnets vedkommende er der i forhold til den frivillige struktur fortsat behov for at optimere og videreudvikle grundlaget for internetbaseret digital forvaltning, herunder afrapporteringer. Endvidere anvendes it-platformen som omdrejningspunkt for hjemmeværnets informationsvirksomhed.

Finansministeriet har indledt etablering af servicefællesskaber, der betjener flere ministerområder, herunder ét på informatikområdet. Statsministeriet, Udenrigsministeriet, Justitsministeriet og Forsvarsministeriet blev i første omgang holdt uden for servicefællesskabet på informatikområdet, primært på grund af de særlige sikkerhedsmæssige forhold, der gør sig gældende for disse ministerområder. På kort sigt finder Forsvarskommissionen, at det bør undersøges, hvorvidt forsvaret skal lade sig betjene af disse servicefællesskaber.

Øvrig støttestruktur

Forsvarets Sundhedstjeneste
Forsvarskommissionen finder, at de igangsatte initiativer med henblik på at forbedre den generelle sundhedstilstand blandt forsvarets medarbejdere skal videreføres. Forsvarets Sundhedstjeneste bør derudover udvikles ved en fremtidig yderligere værnsfælles tilgang til de sanitets- og sundhedsfaglige uddannelser. Ved en samling i Forsvarets Sundhedstjenestes regi af de uddannelser, som er uafhængige af den taktiske enhedsramme, kan der i disse uddannelser opnås ensartethed i uddannelsesindhold samt bedre uddannelsesudvikling og formidling.

Forsvarskommissionen finder endvidere, at der bør gennemføres en analyse af den overordnede opgaveportefølje for Forsvarets Sundhedstjeneste og snitfladerne til det offentlige sundhedssystem med henblik på at afdække mulige effektiviseringsgevinster for forsvaret som helhed.

Forsvarets Regnskabstjeneste
Forsvarets Regnskabstjeneste tilpasses løbende på baggrund af eventuelle ændringer i opgavekomplekset og resultaterne fra revurderingsprocessen.

Forsvarets Mediecenter
Forsvarskommissionen finder, at Forsvarets Mediecenter på kort sigt bør udvikles til at kunne bidrage med deployerbare kapaciteter til støtte for udsendte danske bidrag.

Forsvarets skolestruktur

Forsvarsakademiet
Forsvarskommissionen finder, at bestræbelserne på at få akkrediteret forsvarets uddannelser fremover bør søges kædet stærkere sammen med de militære kompetencer. Herved vil akkreditering kunne baseres på ligeværdighed frem for lighedspunkter imellem militære og civile uddannelser, og Forsvarsakademiets rolle i det danske uddannelsesmiljø vil fremstå mere veldefineret. Det indebærer en øget fokus på uddannelserne inden for militære strategi, militære operationer og militær ledelse.

Kapaciteten inden for sprog og interkulturel uddannelse skal ses i en bred sammenhæng, idet den ikke alene bidrager til at sikre en nødvendig kapacitet for dansk forsvar, men også for eksempelvis Udenrigsministeriet, politiet og samfundet i det hele taget. En operativ sprog- og kulturkapacitet kan være afgørende for at sikre en missions suc-

ces. Forsvarskommissionen finder på denne baggrund, at forsvaret bør fokusere på at uddanne sprogofficerer til de konfliktområder, som Danmark er indsat i, samt genoptage uddannelsen i russisk.

Forsvarskommissionen finder tillige, at der er behov for at forfølge forskellige muligheder for at tilvejebringe sprogkyndige (sprogofficer, dansktalende personer med det efterspurgte sprog som modersmål, tolke, lokale tolke mv.) med rette kompetencer i rette tempo, herunder f.eks. i et samarbejde med universiteterne.

Herudover finder Forsvarskommissionen, at det bør overvejes at oprette et sprogligt grundberedskab i et mindre antal sprog, som vil være af betydning fremover, enten i forbindelse med udsendelse i missioner eller henset til landenes strategiske betydning.

Officersskolerne
Forsvarskommissionen finder, at det – med henblik på at styrke mulighederne for yderligere inddragelse af værnsfælles aspekter i officersuddannelserne – på kort sigt bør undersøges, om samarbejdet mellem de tre nuværende officersskoler kan integreres yderligere, eller om skolerne evt. kan samles – f.eks. under Forsvarsakademiet.

Værnenes øvrige skoler
Som opfølgning på aftalen om forsvarets ordning for 2005-2009 har Forsvarsministeriet gennemført et analysearbejde med henblik på at afdække eventuelle muligheder for optimering af forsvarets skolestruktur. Analysearbejdet omfatter Hærens Kampskole, Hærens Føringsstøtteskole, Hærens Ildstøtteskole, Hærens Sergentskole, Hærens Ingeniør- og ABC-skole, Hærens Logistikskole, Søværnets Sergent- og Grundskole, Søværnets Specialskole, Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole og Hjemmeværnsskolen.

Der er i denne forbindelse gennemført en analyse af skolernes opgaver, struktur, afhængighed og ressourcer. Skolernes opgaver omfatter generelt uddannelsesvirksomhed, studie- og udviklingsvirksomhed samt evaluerings- og inspektionsvirksomhed. Skolernes virksomhed inden for de tre områder er forskellig og har nøje sammenhæng til de respektive værns gennemførelse af styrkeproduktionen.

Skolernes organisering afspejler det enkelte værns specifikke og særegne behov, herunder placering og vægtning af henholdsvis uddannelsesvirksomhed, studie- og udviklingsvirksomhed samt evaluerings- og inspektionsvirksomhed mellem værnets operative enheder, skoler og den operative kommando.

Analysen har afdækket en række afhængigheder for de enkelte skoler og for skolestrukturen generelt. De væsentligste omfatter skolernes geografiske placering i forhold til bl.a. skyde- og øvelsesterræn, maritime faciliteter og operative enheder, skolernes opgavevaretagelse i forbindelse med respektive værns styrkeproduktion samt skolestrukturens sammenhæng til den operative kommandostruktur.

Der er ved denne analyse identificeret følgende overordnede elementer som grundlag for opstilling af alternativer til den eksisterende skolestruktur: Yderligere samplacering af skoler og operative enheder, organisatorisk sammenlægning af skoler og operative enheder, centralisering ved etablering af én værnfælles skolemyndighed, delvis centralisering ved etablering af én skolemyndighed pr. værn samt sammenlægning af uddannelser og kurser på tværs af værn.

Analysen har ikke identificeret konkrete muligheder for at opnå væsentlige rationaliseringsgevinster uden risiko for reduktion i skolernes faglige kvalitet.

Analysen har afdækket, at valg vedrørende fremtidig justering og optimering af forsvarets skolestruktur nøje afhænger af beslutninger relateret til forsvarets aktuelle bemandingssituation og eventuelle ændringer af forsvarets operative kommandostruktur. Således kan eventuelle rationaliseringspotentialer ikke fastlægges, før der bl.a. foreligger konkrete forhold vedrørende en eventuel forøgelse af skolernes produktion som konsekvens af en øget personelomsætning.

Med afsæt i denne analyse er der opstillet to yderpunktsmodeller for organisering af forsvarets skolestruktur.

Den første model – etablering af kapacitets- og skolecentre – indbefatter en organisatorisk sammenlægning og yderligere samplacering af operative enheder med skole/kursus inden for tilsvarende tjenestegrene/specialer i kapacitetscentre. Hvert kapacitetscenter underlægges én chef med ansvar for al uddannelse og opstilling af operative enheder inden for kapaciteten. Endvidere indbefatter modellen en delvis centralisering ved etablering af ét skolecenter i hvert værn med ansvar for uddannelse af mellemledere samt uddannelse af generel karakter. Modellen medfører de største ændringer i hærens skolestruktur.

Den anden model – etablering af Forsvarets Skole – indbefatter en centralisering ved etablering af en værnsfælles skolestab og en værnsfælles skolestruktur med ansvar for uddannelse og studie- og udviklingsvirksomhed. Ressourcerne til skolestaben tilvejebringes ved at foretage en reduktion ved de enkelte skoler. Skolernes nuværende geo-

grafiske placering fastholdes.

Konsekvensanalysen har afdækket en række fordele og ulemper ved de to modeller. For den første model blev det bl.a. identificeret, at etablering af kapacitetscentre, hvor operative enheder organisatorisk sammenlægges med skole/kursus inden for tilsvarende tjenestegrene/specialer, vil styrke kvaliteten inden for uddannelsesområdet og den decentrale studie- og udviklingsvirksomhed. Endvidere har analysen afdækket, at udgifterne til flytning af Søværnets Teknikkursus og Søværnets Dykkerkursus fra Holmen til Korsør med henblik på samplacering med de operative enheder ved flådestationen ikke står mål med mulighederne for at opnå kvalitative forbedringer eller øget faglig synergi. Herudover er det for den første model identificeret, at en sammenlægning af Hærens Kampskole og Hærens Sergentskole samt af Søværnets Sergent- og Grundskole og Søværnets Specialskole med henblik på at etablere henholdsvis Hærens Skolecenter og Søværnets Skolecenter skaber en uhensigtsmæssig stor opgaveportefølje og et øget koordinationsbehov uden kvalitative forbedringer eller konkrete rationaliseringsgevinster.

For den anden model – Forsvarets Skole – har konsekvensanalysen afdækket en række ulemper, hvoraf enkelte ikke umiddelbart kan justeres og derfor fremstår som en klar svaghed ved modellen. Herunder er det bl.a. identificeret, at der er risiko for, at værnenes faglige ekspertise svækkes ved en centralisering i en værnsfælles stab. Særligt vurderes hærens decentrale studie- og udviklingsvirksomhed at blive svækket, hvilket medfører betydelige risici for evnen til hurtigt at kunne omstille uddannelse eller implementere nyt materiel til gavn for udsendte styrker. Endvidere har analysen vist, at denne skolemodel medfører et ekstra ledelsesniveau mellem den ansvarlige operative kommando og de udførende led (den enkelte skole). Konsekvensen heraf er længere kommandovej og øget behov for koordination og styring.

Skoleanalysen anbefaler samlet, at den justerede og optimerede første skolemodel – etablering af kapacitetscentre i hæren – implementeres. Endvidere anbefales det, at der gennemføres supplerende analysearbejde.

Forsvarskommissionen noterer sig skoleanalysens anbefaling.

Kapitel 8

Ressourcer

Indledning

Dette kapitel vil med baggrund i de forrige kapitler beskrive en række af de økonomiske forhold omkring forsvarets aktuelle situation og internationale engagement.

Forsvarskommissionen finder, at fastlæggelse af den økonomiske ramme for forsvaret i lyset af de anførte behov og den endelige overordnede prioritering af ressourcerne inden for denne ramme skal ske i forbindelse med indgåelse af en ny politisk aftale om forsvarets ordning for 2010-2014.

Ressourcemæssige konsekvenser af forsvarets aktuelle status

Forsvarets aktuelle situation er, som beskrevet i kapitel 3, præget af, at den aktuelle bemandingssituation og de markant ændrede operationsvilkår har medført et ændret omkostningsmønster. Der har på denne baggrund været behov for at omprioritere bl.a. uforbrugt lønsum, forbruge ressourcer fra forsvarets lagerbeholdninger og udskyde materielinvesteringer for at afholde de ekstraordinære tiltag på personelsiden og de stigende driftsudgifter, der skyldes de ændrede operationsvilkår.

Selv med de allerede iværksatte omprioriteringer og disponeringer er der imidlertid ikke for nærværende balance mellem forsvarets opgaver og de tildelte ressourcer. Forsvarskommissionen finder, at der på kort sigt bør skabes den nødvendige sammenhæng mellem opgaver og ressourcer. For at genskabe denne balance anbefales en række tiltag og justeringer, som bl.a. fremgår af de foregående kapitler, inden for materiel-, personel- og etablissementsområdet.

Materiel

Forsvarets aktuelle situation inden for materielområdet er beskrevet i kapitel 4 og den forventede udvikling inden for området er beskrevet i kapitel 7.

Det fremgår heraf, at erfaringerne fra indeværende forligsperiode viser, at vilkårene i forbindelse med forsvarets internationale operationer har forandret sig siden indgåelse af indeværende forlig. Ændringerne i vilkårene skyldes primært ændring i truslernes karakter, truslernes uforudsigelighed, den højere intensitet i missionerne, det større

antal af og afstand til de internationale operationer, samt – som det har været tilfældet i Afghanistan – den store spredning af styrkebidragene inden for missionsområdet.

Udviklingen i vilkårene for operationernes gennemførelse betyder, at der stilles øgede krav til enhedernes og personellets selvbeskyttelse overalt i missionsområdet samt evnen til at kunne imødegå eller undvige hurtigt skiftende trusler. Operationsområdernes størrelse og geografiske beskaffenhed medfører endvidere, at der sker en hurtigere nedslidning af det indsatte materiel. Forsvarskommandoen har vurderet, at visse materielgenstande nedslides op til ti gange hurtigere under de aktuelt gældende vilkår end under tjeneste i Danmark.

Disse forhold har væsentlige konsekvenser for materielområdet, herunder øgede krav om anskaffelse af materiel samt behov for hyppige opdateringer og udskiftning af det indsatte materiel. Herudover er der udgifter forbundet med erstatning af materiel, der er gået tabt i forbindelse med internationale operationer. Forsvarskommandoen har vurderet, at der er behov for at afsætte flere ressourcer til drift af forsvarets materiel.

Som en konsekvens af det forøgede forbrug af ammunition og øvrige forsyningsgenstande i forsvarets internationale operationer, og de afledte forøgede uddannelses- og træningsbehov for forsvarets enheder forud for udsendelse, har forsvaret i indeværende forligsperiode trukket på de eksisterende beholdninger. Forsvarskommandoen har vurderet, at forsvarets lagerbeholdninger nu befinder sig på et for lavt niveau, og at der bør anvendes et engangsbeløb på ca. 1,4 mia. kr. for at kunne foretage en genopbygning af forsvarets lagerbeholdninger. Det vurderes imidlertid, at engangsbeløbet formentlig kan reduceres med op til ca. 500 mio. kr., såfremt lageropfyldningen fokuseres i forhold til de aktuelle behov, herunder særligt i forhold til indsatsen i Afghanistan. Forsvarskommissionen finder på denne baggrund, at der bør afsættes ressourcer til genopbygningen af forsvarets lagre.

Erfaringerne fra forsvarets indsættelse i kamphandlinger i Irak og Afghanistan har understreget behovet for at gennemføre uddannelsen af soldater og enheder i de rigtige rammer og med det materiel, der vil skulle anvendes i kamp. Forsvarskommandoen har vurderet, at dette vigtige princip, der benævnes "train as you fight", medfører, at der bør afsættes et engangsbeløb på ca. 1 mia. kr. til indkøb af uddannelsesmateriel til brug for enheder, der skal udsendes i internationale operationer. Indledningsvis forventer Forsvarskommandoen, at der kan gennemføres en omprioritering af materielinvesteringer i indeværende forlig, der muliggør anskaffelse af uddannelsesmateriel for ca. 400 mio. kr. Forsvarskommissionen finder på den baggrund, at der bør afsættes ressourcer til indkøb af uddannelsesmateriel.

Forsvarskommandoen har vurderet, at et uændret gennemsnitligt årligt investeringsniveau på ca. 3,0 mia. kr. til større materielanskaffelser i perioden 2010-2014 vil muliggøre den løbende genanskaffelse af forsvarets eksisterende kapaciteter. Dette investeringsniveau åbner imidlertid ikke mulighed for anskaffelser af eventuelle nye kapaciteter. På denne baggrund finder Forsvarskommissionen, at det på længere sigt kan overvejes at hæve materielinvesteringsniveauet, såfremt der ønskes anskaffet nye kapaciteter samtidig med, at alle eksisterende kapaciteter bevares.

Forsvarskommandoen har vurderet, at de årlige udgifter til materieldrift for en struktur, der kan understøtte opstilling og uddannelse af kapaciteter med henblik på opretholdelse af udsendte kapaciteter svarende til op til ca. 2.000 soldater i internationale operationer, reelt er forøget med ca. 600-700 mio. kr. årligt. Behovet er bl.a. baseret på en beregningsforudsætning om, at forsvarets struktur er fuldt bemandet i hele perioden. Forsvarskommissionen finder på denne baggrund, at der bør afsættes de fornødne ressourcer til forsvarets materieldrift.

Medarbejdere

Som det fremgår af kapitel 5 er forsvarets bemandingssituation kraftigt medvirkende til at påvirke forsvarets aktuelle og konkrete evne til at udsende styrker i internationale operationer i negativ retning. Det fremgår endvidere, at forsvaret står overfor en dobbelt udfordring, der både kræver en forbedret fastholdelse af det nuværende personel, og samtidig kræver en forøgelse af rekruttering og uddannelse inden for både konstabler, befalingsmænd og yngre officerer.

Den lave bemandingsprocent har i forligsperioden 2005-2009 medført et mindreforbrug af lønsum i forsvaret. Den uforbrugte lønsum er bl.a. anvendt til delvist at finansiere fastholdelsestiltag og de ekstraordinære udgifter som følge af de internationale opgaver.

Forsvaret har som beskrevet i kapitel 5 iværksat en række tiltag for at forbedre de ansattes hverdag og derved imødegå den i indeværende periode høje uforudsete afgang. Videreføres tiltagene under den allerede iværksatte Operation Bedre Hverdag, vil dette isoleret set medføre årlige udgifter på ca. 300 mio. kr. Samtidig har forsvaret planlagt en række yderligere tiltag for at forbedre fastholdelse og rekruttering inden for bestemte personelområder, der dog endnu ikke er iværksat endnu. En iværksættelse af de yderligere planlagte tiltag – forsvarets bemandingsstrategi – vil i givet fald medføre udgifter på op til 200 mio. kr. årligt. De fremadrettede initiativer vil selvsagt skulle skaleres efter

de aktuelle behov og i lyset af konjunktursituationen.

Parallelt med disse fastholdelses- og rekrutteringstiltag vurderer Forsvarskommandoen at der er behov for, og foreslår derfor, en forøgelse af forsvarets uddannelseskapacitet med henblik på en tilpasning til den forventede øgede rekruttering. Såfremt forøgelsen af forsvarets uddannelseskapacitet iværksættes og fastholdes i en kommende forligsperiode, har Forsvarskommandoen vurderet, at dette medfører årlige udgifter på op til ca. 200 mio. kr. Hertil kommer en engangsinvestering på ca. 100 mio. kr. til udvidelse af eksisterende uddannelsesetablissementer mv. Initiativet kan tilpasses behovet.

Forsvarskommissionen finder, at der skal øremærkes et beløb på 14 mio. kr. årligt til nye initiativer for at støtte udsendt personel med forsørgerforpligtelser over for børn.

Forsvarskommissionen finder, at det samlede tillægsområde bør analyseres nærmere i en kommende forligsperiode, specielt med henblik på at overveje fordelingen af de samlede tillægsmidler mellem de udsendte personelgrupper i forhold til deres udsendelsesvilkår.

Det bemærkes i forhold til ovenstående vurderinger, at den aktuelle konjunktursituation dels kan virke dæmpende på personaleafgangen, dels kan betyde en forøget tilbagevenden af personel fra det civile erhvervsliv. Det er således muligt, at både fastholdelse og rekruttering af personel vil blive forbedret alene på grund af den ændrede konjunktursituation.

Forsvarskommissionen finder på den baggrund, at iværksættelsen af ovennævnte tiltag bør prioriteres, således at der sker en hensigtsmæssig opbygning af forsvarets personelstruktur. Videreførelsen af eksisterende tiltag og iværksættelsen af nye tiltag bør endvidere overvejes i forhold til konjunktursituationen og forventningen til udviklingen i bemandingssituationen.

Danske enheder har i de seneste år været deployeret længere væk fra Danmark end tidligere. Samtidig har operationsmønstret med flere samtidige større bidrag i Kosovo, Irak og Afghanistan samt den store geografiske spredning på især bidragene i Afghanistan oversteget det i indeværende forlig forventede operationsmønster for hæren, der var forudset til to større geografisk adskilte missioner. Det har ikke mindst kunnet mærkes på områder som kommunikation, logistik, ingeniørsoldater og militærpoliti, idet der er behov for sådanne specialister ved alle spredte enheder. Dette har medført en række strukturelle flaskehalse, der viser sig ved, at antallet af stillinger inden for specifikke områder er for lille i forhold til de faktiske opgaver, hvorved belastningen på personel og materiel bliver større end forudset. Forsvarskommandoen har vurderet, at

en forøgelsen af antallet af stillinger inden for specifikke områder er væsentlig for forsvarets evne til at kunne opretholde udsendte kapaciteter svarende til ca. 2.000 soldater. Forsvarskommandoen vurderer, at der på kort sigt bør anvendes op til ca. 350 mio. kr. årligt til at udvide strukturen og forøge antallet af stillinger. Derved etableres en mere robust struktur inden for de identificerede områder. Forsvarskommissionen finder, at der bør afsættes ressourcer til afhjælpning af de beskrevne strukturelle flaskehalse.

Forsvarets etablissementer

Som beskrevet i kapitel 7 er der et behov for at forbedre indkvarteringen, forsvarets skydebaner og øvelsespladser samt for at leve op til skærpede miljøkrav og reducere vedligeholdelsefterslæbet. Forsvarskommandoen har vurderet, at der i en kommende femårig forligsperiode bør afsættes i alt ca. 1,2 mia. kr. på etablissementsområdet for bl.a. at tilgodese disse behov. Forsvarskommissionen finder på den baggrund, at forsvarets etablissementsområde bør styrkes.

Forsvarskommissionen har noteret sig, at der som grundlag for Forsvarskommandoens vurdering af merbehovet inden for etablissementsområdet er forudsat en række dispensationer fra miljøkrav til skydebaner, øvelsespladser mv.

Forsvarets internationale engagement

Forsvarskommissionen finder, at alle nettomerudgifter relateret til forsvarets internationale engagement, herunder udgifter relateret til tab og afskrivninger mv., bør synliggøres i forbindelse med opgørelsen af de nettomerudgifter, der som udgangspunkt inddækkes via finanslovens § 35.

Forsvarskommissionen finder, at der er behov for at ikke kun forsvarets men hele statens samlede evne til at gennemføre stabilisering, genopbygning og udviklingsprojekter i konfliktområder styrkes og udbygges. Der bør herunder oprettes en samtænkningsstruktur i centraladministrationen, der sikrer integration af militære og civile dele af indsatsen i en samlet strategi i forbindelse med udsendelse af bidrag til internationale operationer. Endelig bør det overvejes at etablere en model for administration af midler til bredere stabiliseringsindsatser, herunder samtænkningstiltag, der kan bidrage til denne integration.

Yderligere prioritering af forsvarets ressourcer

I henhold til regeringens redegørelse til Folketinget vil destruktion af den danske beholdning af klyngeammunition til artilleri og raketkastere finde sted, når der er tilvejebragt forudsætningerne herfor, herunder undersøgelse af eksisterende og fremtidige destruktionsprogrammer, indhentelse af tilbud mv. Forsvarskommandoen har vurderet, at udgifterne til destruktion af disse ammunitionstyper vil være op til ca. 300 mio. kr. men at udgifterne muligvis vil falde i takt med, at der etableres et internationalt marked for destruktion af klyngeammunition. Forsvarskommissionen finder på den baggrund, at forsvaret bør kompenseres for de faktiske udgifter til destruktion af klyngeammunition. Forsvarskommissionen har noteret sig, at Danmarks forpligtelse til at destruere denne ammunition ikke nødvendigvis indebærer, at destruktionen skal gennemføres inden for en kommende forligsperiode. Udgifterne forudsættes således først afholdt efter en kommende forligsperiode.

Kapitel 7 beskriver etableringen af to nye kapaciteter i forsvaret på kort sigt, henholdsvis en kapacitet til Computer Network Operations og en kapacitet til militær kapacitetsopbygning. Forsvarskommandoen har vurderet, at en etablering af de to kapaciteter vil medføre driftsudgifter på i alt ca. 160 mio. kr. årligt. Hertil kommer etableringsudgifter, indledende materielanskaffelser og etablissement, på ca. 200 mio. kr. over en femårig periode.

Forsvarskommissionen finder, at de i kapitel 7 nævnte reduktioner og nedlæggelser af forsvarets kapaciteter vil kunne medføre væsentlige besparelser. Det præcise omfang af den samlede besparelse i forbindelse med kapacitetsreduktioner vil selvsagt afhænge af hvilke yderligere konkrete reduktioner, der måtte blive besluttet som led i indgåelse af en ny femårig aftale for forsvaret.

Forsvarskommandoen har vurderet, at den trinvise opbygning af forsvarets personelstyrke vil indebære en reduktion i de aktivitetsbestemte udgifter i forsvaret på i alt ca. 4 mia. kr. over en femårs periode. Besparelsen skyldes, at Forsvarskommandoens økonomiske beregninger tager udgangspunkt i en fuldt bemandet struktur. Ved en trinvis opbygning af personellet i perioden fra 2010 vil der opstå et mindreforbrug på bl.a. lønsum, materieldrift, etablissementsdrift mm. i forhold til udgifterne til en fuldt bemandet struktur.

Forsvarskommissionen finder tilsvarende, at det på kort sigt skal sikres, at forsvarets tildelte ressourcer udnyttes optimalt imod løsningen af kerneopgaverne. Dette skal dels gennemføres ved en vedvarende indsats for at minimere omkostningerne gennem

fortsat effektivisering og rationalisering, dels ved en stadig opfølgning på forsvarets ressourceanvendelse for herved at skabe forudsætning for at disponere ressourcerne optimalt i forhold til de aktuelle behov.

Tillæg til Forsvarskommissionens beretning

Mindretalsudtalelse af Enhedslistens medlem af Forsvarskommissionen, folketingsmedlem Frank Aaen

Enhedslisten kan ikke støtte flertallet i Forsvarskommissionen.

Flertallet i Forsvarskommissionen ønsker at fortsætte den såkaldt aktivistiske forsvars- og udenrigspolitik, som Danmark har ført de senere år. En politik, der har trukket Danmark ind i to store katastrofale krige i Irak og Afghanistan. Ikke mindst diskussionen om nye bombefly, egnet til angrebskrige, og andet tungt udstyr bekræfter, at det er linjen.

Generelt er der sket en drejning, hvor sikkerhedspolitik er blevet mere og mere synonymt med bomber og krig. Efter Enhedslistens opfattelse har det ikke medført mere sikkerhed, tværtimod.

Enhedslisten ønsker en fundamental ændring af dansk forsvars- og sikkerhedspolitik.

I stedet for at indrette forsvaret så det passer ind i forhold til nye krige sammen med USA og NATO, ønsker Enhedslisten, at forsvars- og sikkerhedspolitikken drejes i retning af forhandlinger, politiske løsninger, demokrati og udvikling. Og i stedet for at satse på militære koalitioner af lande med USA i spidsen, skal FN have en stærkere rolle. Det kan Danmark bidrage til.

Efter Enhedslistens opfattelse kunne Danmark gøre en forskel:

- Ved at medvirke til politiske løsninger på nogle af de afgørende globale konflikter, fred i Mellemøsten, løsning af konflikter i Afrika og så videre. Danske ressourcer kunne her gøre en forskel i form af bistandshjælp, militær indsats i fredsbevarende aktioner og fremme af forhandlinger om politiske løsninger, hvor et lille uafhængigt land har muligheder, som en stormagt med sin egen politiske dagsorden ikke har.
- Ved at bruge ressourcer på støtte til civilsamfundet og styrkelse af folkelige bevægelser, fagbevægelse, demokratiske organisationer, kvinde- og miljøorganisationer, ungdomsorganisationer og så videre, der kan hjælpe demokratiet på vej ved bevægelse fra neden.
- Ved at bekæmpe uretfærdighed i form af fattigdom og mangel på rettigheder og give fattige og undertrykte folk håb om at de har en fremtid med fremskridt, socialt og demokratisk.

I stedet for at satse på indkøb af dyrt militært udstyr og træning af militæret til nye "Irak"-krige skal Danmark bruge ressourcerne på udstyr, der er velegnet til

- deltagelse i fredsbevarende operationer,
- hurtig hjælp til humanitære katastrofer,
- indsats for at fremme lokal konfliktløsning og mægling mellem stridende parter, samt
- opbygning af regionale sikkerhedsorganisationer.

Frank Aaen

Stikordsregister

Absalon: 31, 215.

Air Policing: 75, 146, 172, 298.

Afghanistan: 10, 27-28, 30-31, 37, 39, 40, 43, 50, 59-60, 67-68, 72, 75, 78-79, 82-87, 91, 93, 95, 100, 145-147, 150, 152, 172, 180, 199, 201, 212, 215, 258, 275, 292, 294, 308, 319, 321, 328.

Afrika: 11, 37, 39-40, 43, 48, 51-55, 57-58, 64-66, 68-72, 75-76, 80-81, 85, 87-88, 90, 95, 96-97, 100-101, 134, 146-147, 152-153, 270, 292, 328.

Alliancen: 77-79, 88, 98, 106-107, 111, 114, 140, 181-182, 272.

Ambitionsniveau: 41, 119, 135-136, 173, 182, 268, 276, 279, 280, 283.

Ammunitionsrydning: 128, 137, 200, 273, 291, 295.

ARK-Projekt: 130, 149, 297.

Arktis / det arktiske område: 17-18, 28-29, 55, 70-72, 74, 98, 101, 111, 274, 290, 298, 300.

Artikel 5: 77-78, 84, 97, 111.

Asien: 37, 41, 48-51, 61, 63-64, 66-68, 72, 82-84, 96, 153, 270.

Asymmetrisk: 110, 147, 151, 202, 224, 269, 271.

Balkan: 40, 43, 63-64, 75, 82-84, 134, 146-147, 202, 294.

Baltikum: 75, 146.

Beredskab: 11, 18, 22, 40, 83, 97-98, 101, 108, 111-114, 118, 120-122, 126-127, 129, 137-139, 143, 145-146, 151, 158, 169, 172, 233, 237, 250, 256, 259, 272, 275-276, 281, 285, 287, 288, 290, 299-301, 312.

C-130: 30, 138, 146, 157, 299-300.

Challenger: 132, 137-138.

CFE-traktaten: 132.

Computer Network Operations (CNO): 11, 292, 323.

Cyberspace: 11, 57, 101, 163, 249, 271, 292.

Danske Division: 124, 135, 149.

Dannebrog (Kongeskibet): 126, 138, 143.

Darfur: 43, 59, 70, 78.

Deployering, deployerbar mv.: 30, 45, 48, 63, 72, 76-79, 81, 83, 85, 90, 99, 118, 125-127, 130, 135, 146, 152, 197, 270, 275, 280, 285, 291-292, 294, 296, 300, 311, 321.

De baltiske lande: 133, 172, 292.

Diana-klassen: 296.

Driftsudgifter: 166, 179, 258, 318, 323.

EH-101: 31, 177, 300.

Eftersøgnings- og redningstjeneste: 137, 139, 273.

Energisikkerhed: 60, 78.

EU: 11, 16, 27, 29, 40, 42-49, 58-64, 66, 68-69, 73-77, 79-82, 88, 92-94, 96-97, 99, 102, 109, 139-142, 183, 185, 188, 244, 263.

European Defence Agency (EDA): 45-46, 81.

F-16: 17, 131-132, 146, 156, 166-174.

Fastholdelse: 66, 188, 190-192, 216, 220, 223-224, 243, 275, 283, 303, 305, 309, 320-321.

Finanslovens
§ 12: 120, 149.
§ 35: 11, 149-150, 280, 322.

Flyvefisken-klassen: 126, 191, 279, 296.

Flyvertaktisk Kommando: 31, 121, 132.

Flyvestation: 31, 127, 252, 292.

FN: 16, 27-28, 44, 46, 48-49, 52, 54, 58-60, 62, 66, 68-71, 74-77, 80, 87-88, 92-97, 100, 102, 109, 130, 134-136, 146, 148, 202, 206, 215, 226, 308, 328.

Folketinget: 18-21, 99, 102, 185, 323.

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste: 203, 242-243, 245-248, 309-310.

Forsvarets Dag: 145, 222-223, 308.

Forsvarets Efterretningstjeneste: 18, 22, 25-26, 40, 233, 268, 295.

Forsvarets Materieltjeneste: 19, 22, 203, 232, 234-238, 252, 263, 303.

Forsvarets Mediecenter: 232-234, 256-258, 311.

Forsvarets Personeltjeneste: 188, 203, 222, 225, 227, 234, 238-241, 254, 260, 303.

Forsvarets Regnskabstjeneste: 232, 254-256, 311.

Forsvarets Sundhedstjeneste: 197, 203, 233, 252-254, 311.

Forsvarschefen: 18, 31, 223, 247.

Forsvarsforbeholdet: 45, 80-82, 88, 93, 102, 185.

Forsvarsforlig: 11, 16, 26, 94, 98, 108, 119, 167, 177-179, 214, 232, 234, 242, 252, 268, 275, 285-7, 289.

Forsvarspolitik: 36-37, 44-45, 72, 75, 79-81, 99, 108, 274.

Forsvarskommandoen: 24-26, 75, 120-125, 127, 129, 174, 176-177, 179-180, 189, 195-196, 198, 200, 203, 208, 213, 220-221, 232-233, 236, 238-239, 245-246, 248, 250, 253-257, 259, 281, 287, 289, 293, 305, 308, 319-323.

Forsvarsministeren: 12, 18-19, 107, 114, 120, 122, 136, 308.

Forsvarsministeriet: 17-19, 21-26, 120-121, 145, 150, 164, 188, 192, 208, 211, 226, 234, 236, 239, 246-247, 249, 252, 255, 257, 262, 289-290, 292, 306-307, 310, 312.

Fredsbevarelse: 59.

Fredsskabelse: 59.

Fregat: 157, 279, 296.

Færøerne: 19, 21, 121-123, 131-132, 138-139, 273, 289-291.

Færøernes Kommando: 121-123, 131-132, 289.

Genopbygning: 37, 84, 86-88, 94, 97, 109, 113, 148, 152, 269-270, 272, 293, 301, 319, 322.

Globalisering: 36, 38-41, 49, 53, 55-58, 60-61, 72, 98, 111.

Grønland: 18-19, 21, 27, 29-30, 121-123, 131-132, 138-139, 254, 273-274, 289-291, 297, 299-300.

Grønlands Kommando: 30, 121-123, 131, 289-290.

Helikopter: 30-31, 87, 100, 125-127, 131-132, 135, 137-138, 146, 151, 177, 261, 279, 291-292, 296, 300.

Hjemmeværnet: 11, 18, 22, 107, 115, 118-120, 122, 126, 128-130, 136-138, 143, 148-149, 156, 158, 164, 176, 181, 188, 190-191, 194, 198, 203, 210, 222, 233, 236, 238, 240, 244, 246, 250, 253, 261, 263, 273, 275-276, 278-279, 290, 293, 296-297, 301-302, 306, 310.

Hjemmeværnsdistrikter: 128-129, 290.

Hjemmeværnskommandoen: 120-122, 128, 190, 253, 289-290.

Hovedkvarter: 30, 92, 96-97, 118, 123, 126-127, 130, 136, 149, 242.

Hærens Operative Kommando: 31, 121, 136, 246.

Ildstøtte: 260, 294-296, 312.

ISAF: 30, 146, 201.

Islam: 47, 50, 52, 56, 65-67, 69.

Indien: 37-38, 40, 46, 48-49, 54, 57, 61, 66-69, 88.

Informationsteknologi: 55, 57, 121-122, 159-160.

Infanterikampkøretøj: 147, 157, 177.

Inspektionsskib: 126, 130, 132, 279, 296.

Inspektionsfartøj: 30, 126, 132, 297.

Interoperabilitet: 86, 88, 151, 158-160, 272.

Isbryder: 126, 138.

Irak: 10, 41, 43-44, 65, 72, 75, 83-86, 88, 95, 145-147, 150, 152, 292, 319, 321, 328-329.

Iran: 39, 42, 44, 51, 65-66, 72.

Kampfly: 127, 145-146, 156, 163, 166-169, 172, 279, 297-299.

Kampfly, ubemandede: 87, 100, 147.

Kampgruppe: 30, 45, 81, 124, 146-147, 279, 294-295.

Kampvogne: 177, 180, 294.

Kapacitetsopbygning: 11, 37, 72, 83, 86-87, 89, 95-97, 100, 110, 113-114, 135, 269, 285, 292-293.

Kaukasus: 63-64, 82-83.

KFOR: 88, 201.

Kina: 37-38, 40, 44, 46-49, 54, 57, 61, 64, 66-69, 74, 184.

Koalition: 65, 75, 84, 148, 160, 172, 249, 310, 328.

Kommandostruktur: 17, 26, 118, 121, 123, 289-290, 313.

Konfliktforebyggelse: 83, 107, 114, 130.

Kontrakt: 124, 136, 144, 148, 184-185, 190, 225, 262-263, 265, 286-288, 303, 308.

Konventionel militær trussel: 112.

Korps: 124-126, 135, 138, 175, 198.

Korvetter: 126.

Kosovo: 10, 42-44, 64, 78, 84, 88, 93, 134, 146, 150, 152, 172, 199, 201, 212, 215, 246, 321.

Krisestyring: 43, 80-82, 92-93, 106-107, 114, 130, 286, 298.

Krise- og katastrofeberedskab: 98, 101, 108, 113-114, 197, 275, 288, 290, 299, 301.

Lagerbeholdning: 177, 276, 281, 318-319.

Lagre: 10, 97, 177, 181, 276, 303, 319.

Levetidsforlængelse: 156-157, 165-167, 176.

Magtcentre: 40-41, 49-50, 60-62, 84-85.

Mandat: 59, 66, 76, 92, 95, 110, 148, 202, 204.

Marinedistrikter: 126, 131, 137.

Marinehjemmeværnet: 121, 126, 129, 137, 261, 296-297.

Masseødelæggelsesvåben: 10, 36, 49-52, 58, 60, 72-73, 76, 78, 98, 102, 108, 253.

Materielanskaffelser: 17, 156-157, 174, 178-179, 181, 184, 320, 323.

Materieldrift: 178-179, 275, 281, 320, 323.

Materielinvesteringer: 175-176, 181-183, 318, 320.

Mellemøsten: 39, 43, 50-51, 53-55, 57, 64, 68, 71-72, 84-85, 96, 146, 153, 270, 328.

Menneskerettigheder: 53, 73, 76, 107, 114.

Merudgifter / Nettomerudgifter: 11, 120, 149-150, 181, 226, 250, 275, 280, 322.

Miljøskibe: 126, 297.

Minerydning: 135, 180.

Missil: 42, 51-52, 64, 67, 77-78, 97, 161-162, 168-169, 171, 271, 291, 295.

Missilforsvar: 42, 52, 77-78, 291.

Mobilisering: 56, 65, 118, 193, 197, 275, 286.

NATO: 16, 18, 21, 27, 29-30, 42-47, 52, 58-59, 63-64, 66-67, 73-82, 84, 87-88, 92-94, 96-98, 102, 106-107, 109, 111, 114, 126-127, 130, 132-134, 139-142, 146, 148-149, 156-162, 171-172, 181-183, 201, 242, 248, 258, 272, 280, 286, 291, 296-297, 301, 310, 328.

Nedslidning: 41, 69, 152, 158, 164, 169, 179, 276, 319.

Nordatlanten: 18-19, 29, 132, 296.
Nordatlantisk: 158, 290-291, 297.

Nordisk samarbejde: 74, 96.

Nordkorea: 42, 51, 67-68, 72.

Nordvestpassagen: 71.

Nærområdet: 43, 218.
Nærområde: 43, 81, 107-108, 114, 133, 218.

Operationer:
Nationale: 292.
Internationale: 17, 28, 45, 52, 59, 66, 73-75, 77-79, 86, 88-90, 92, 94-95, 97, 101-102, 108-110, 114, 118-120, 123, 125-128, 133-136, 140, 142, 144-146, 148-152, 156-158, 162, 165, 169, 172, 175, 177-179, 181, 191, 198, 200-202, 204-207, 211, 216, 221-222, 225, 233, 235, 249, 254, 260, 263-264, 268-271, 275-277, 279-282, 284, 285, 287, 291, 293, 295-300, 307, 308, 310, 318-319.

Opgaver:
Nationale: 111, 126, 157-158, 273, 293, 300.
Internationale: 10, 78, 79, 81, 83, 99, 108-110, 113, 122, 125-127, 130, 177, 219, 259, 268, 272, 282, 288, 297, 299.

Opgavetyper: 83, 85-86, 99, 109-110, 125-126, 145, 147, 151, 199, 280.

Offentligt-Privat Partnerskab (OPP) / Offentligt-Privat Samarbejde: 261-265, 302-303, 310.

OSCE: 16, 75, 82-83.

Overvågning: 71-72, 87, 90, 98, 100, 111-112, 126-127, 131-132, 137, 139, 157, 160-163, 172, 254, 270-271, 273-274, 291, 296-300.

Pansrede mandskabsvogne: 160, 177, 180.

Patruljeskibe: 157.

Prague Capabilities Commitment (PCC): 157.

Personelorganisationer: 26-27, 208.

Pirateri: 40, 70-71, 76, 78, 85, 87, 96-97, 99, 146, 270, 272.

Reaktionsstyrker: 79, 124, 130, 144, 199, 212, 216, 287-288, 296-297, 301.

Regional, regionalisering mv.: 30, 37-39, 50-53, 58-59, 63, 65-68, 70, 72, 76, 83, 87, 90, 95-96, 100, 110, 113, 119, 129, 143, 188, 193, 197, 237, 246, 301, 329.

Regioner: 41, 53-55, 57, 66, 95-96, 122, 128-129, 133, 219, 290, 307.

Rekruttering: 94-95, 143-144, 190, 192-194, 198, 212, 214, 220, 222-224, 240, 243, 254, 275, 277, 287, 295, 304-305, 308-309, 320-321.

Religion: 55-56.

Reservedele: 149, 156, 158, 166, 173-174, 177-179, 191, 237, 281.

Reserveofficer: 143, 192-193, 198, 277-278, 301, 305-306.

Risiko: 26, 38, 47-48, 50-52, 54, 56-57, 65, 68, 73, 84, 90, 125, 160, 163, 171, 182, 212, 219, 224-225, 238, 268-269, 274, 295, 298, 307, 313-314.

Risikovurdering: 26, 268-269, 295.

Rusland: 44, 46-47, 61, 63-64, 71, 74, 82, 134, 184.

Scenarier: 62, 83-84.

SHIRBRIG: 134-136.

Sikkerhed
- Direkte: 50, 106.
- Indirekte: 106.

Sikkerhedspolitik: 11, 16, 27, 36, 42-43, 58, 62, 73, 99, 106, 118, 272, 328.

Sirius: 123, 132.

Skader: 171, 180, 202, 204-205, 218-219, 271, 307.

Skole: 17, 26, 31, 121, 123-125, 127-129, 144-145, 148, 203, 206-208, 212, 216, 232-233, 258, 260-261, 300, 308, 311-314.

Stabilisering
- Indsats: 84-85, 97, 99, 293, 322.
- Opgaver: 83-84, 109, 110, 269-270, 280, 294.
- Operationer: 37, 66, 84-85, 88-91, 101, 146-148, 269, 284, 298.
- Tiltag: 96, 101.

STINGER-missiler: 295.

Strukturelle flaskehalse: 153, 321-322.

Styrkestruktur: 78-79, 118, 120, 123-128, 272.

Styrkeproduktion: 122, 129-130, 139, 244, 290, 309, 312-313.

Støtteskibe: 31, 126, 130, 157, 279, 296.

Suverænitet: 55, 71-72, 97-98, 101, 107, 111, 114, 126, 131-132, 137, 139, 146, 158, 171-172, 211, 273, 296-299.

Suverænitetshåndhævelse: 71-72, 97-98, 101, 111, 158, 273, 296.

Søværnets Helikoptertjeneste: 135, 146, 292.

Søværnets Operative Kommando: 121, 138, 247.

Sudan: 43, 48, 69, 78, 134.

Tab (ekskl. kompetencetab): 11, 89-90, 95, 156, 160, 167-168, 174, 176, 179-181, 199, 216, 280, 298, 302, 319.
Kompetencetab: 209, 248, 277-278.

Terrorisme: 10, 36, 41-42, 47, 50-51, 53, 57-58, 60, 64, 67, 72-73, 76, 78-79, 89, 97-98, 108, 111.

Terrornetværk: 39-41, 53, 57, 68-69.

Thetis-klassen: 132.

Thule: 78, 123, 290.

Tillæg: 10, 24, 32, 191, 206, 215, 220, 226-227, 308, 321, 327.

Totalforsvar: 108, 112-113, 119, 123, 128-130, 138, 143, 188, 285, 287, 290.

Transportfly: 81, 87, 100, 145-146, 149, 153, 157, 279, 291, 299-300.

Ubåde: 109.

Uddannelsesmateriel: 10, 156, 175-176, 181, 281, 185, 303, 319.

Udenrigspolitik: 10, 46-47, 56, 61, 328.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007 (UFOM): 26, 164, 166-167, 173, 299.

Udsendelsesperiode: 199-200, 215, 282-284.

Underafdeling: 128, 246.

USA: 28-29, 37, 40-44, 46-50, 61-69, 71, 74, 78, 80, 82, 87, 125.

Veteran: 204, 221, 278, 306-307.

Virksomhedshjemmeværnet: 129, 301, 306.

Værnepligt: 11, 118-119, 124, 128-129, 138, 143-145, 188-190, 193, 221-222, 244, 253, 261, 275-276, 278, 286-288, 305.

Værnsfælles: 121-123, 128-129, 149, 203, 232-233, 237, 261, 271, 278, 288-289, 291, 302, 312-314.

Østersøområdet: 134.

Bilagsbind 1

Dansk forsvar
Globalt engagement

Beretning fra Forsvarskommissionen af 2008

Bilagsbind 1
Dansk forsvar - Globalt engagement
Beretning fra Forsvarskommissionen af 2008

Dansk forsvar
Globalt engagement

Forsvarskommissionens
beretning, marts 2009

Publikationen kan
bestilles eller afhentes hos:

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K

Tlf.: 3392 3320

Fax: 3332 0655

Elektronisk postkasse:

fmn@fmn.dk

Publikationen kan også
hentes på nedenstående
hjemmeside:

www.fmn.dk

Papir:

Omslag: Galerie Image
Indhold: Re-print

Sat med:

Berthold Akzidenz Grotesk &
Palatino linotype

Grafisk design og layout:

Goodmorning Technology
www.gmtn.dk

Tryk:

Schultz Grafisk

Billeder:

Polfoto
Forsvarets Mediecenter

ISBN 978-87-90616-27-4

Oplag:
Bilagsbind 1 - 1.500

NORDISK MILJØMÆRKNING

Bilagsbind 1

Dansk forsvar
Globalt engagement

Beretning fra
Forsvarskommissionen
af 2008

Indledning

Rapporten fra "Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007" har indgået i grundlaget for kommissionens overvejelser.

"Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007" blev nedsat af Forsvarsministeriet den 1. oktober 2007 som en del af forberedelserne til en politisk aftale om forsvarets ordning efter 2009.

Udvalget bestod af repræsentanter fra Forsvarsministeriet, forsvaret og hjemmeværnet. Opgaven var at foretage en vurdering af levetiden for forsvarets materielsystemer og hovedmaterielgenstande med udgangspunkt i forsvarets aktuelle materielsituation, materielanskaffelsesprojekter indeholdt i aftale om forsvarets ordning for perioden fra 2005 til 2009, den teknologiske udvikling samt det stigende internationale engagement.

Rapporten har en tidshorisont på 20 år efter udløbet af aftale om forsvarets ordning 2005-2009 og dækker således perioden 2010-2030.

Udvalget afleverede sin rapport til Forsvarsministeriet den 16. maj 2008. Rapporten blev umiddelbart herefter sendt til Forsvarskommissionens medlemmer.

Rapporten er gengivet i sin helhed i bilagsbind 1 til Forsvarskommissionens beretning.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Rapport

fra

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDHOLDSFORTEGNELSE 2

INDLEDNING 6

Udvalgets nedsættelse 6

Udvalgets kommissorium 6

Rapportens indhold 6

KAPITEL 1 – Værnene og deres operative anvendelse 8

Generelt 8

Hæren 10

Søværnet 12

Flyvevåbnet 14

Hjemmeværnet 16

Specialoperationsstyrker 19

Netværksbaserede operationer 19

KAPITEL 2 – Kapacitetsbeskrivelser og -levetid 21

Teknisk, operativ og økonomisk levetid 21

Materiel til uddannelse, erstatning for tab og reservedele 24

Hærens materielkapaciteter 26

Kampkapaciteter 26

Kampkøretøjer 26

Udrustning og våben 31

Kampstøttekapaciteter 40

Ildstøtte 40

Sensorer og opklaringssystemer 43

Ingeniørstøtte 47

Logistikstøttekapaciteter 52

Køretøjer 52

Logistik-, lejr- og sanitetsmateriel 57

Føringsstøttekapaciteter 60

Kommando-, kontrol- og informationssystemer 60

Kommunikationssystemer 62

Føringsstøttemateriel 67

Øvrigt materiel 68

Beskyttelsessystemer 68

Trænings- og simulationssystemer 69

Levetidsskema, hæren 76

Søværnets materielkapaciteter 86

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

FLEX-koncepten 86
Fregatter og korvetter 87
Fregatter 87
NIELS JUEL-KLASSEN 89
Støtteskibe 90
ABSALON-KLASSEN 90
Strategisk søtransportkapacitet 92
ARK-projektet 92
Patruljefartøjer 94
FLYVEFISKEN-KLASSEN 94
DIANA-KLASSEN 95
HOLM-KLASSEN 96
BARSØ-KLASSEN 97
Inspektionsskibe og inspektionsfartøjer 97
THETIS-KLASSEN 97
KNUD RASMUSSEN-KLASSEN 99
AGDLEK-KLASSEN 100
Isbrydere, miljøskibe og miljømateriel 102
DANBJØRN, ISBJØRN, THORBJØRN 102
GUNNAR SEIDENFADEN og GUNNAR THORSON 103
METTE MILJØ og MARIE MILJØ 104
MILJØ-KLASSEN 105
Lægtvandsfartøj 105
Øvrigt miljømateriel 106
Øvrigt sejlende materiel 107
DANNEBROG 107
SLEIPNER 107
LÆSØ 107
Mindre orlogskuttere og -fartøjer 108
Maritim helikopter 113
LYNX MK 90B 113
Øvrige materielkapaciteter 115
Materiel ved søværnets Operative Logistiske Støttecentre (OPLOG) 115
Våbensystemer 116
Luftforsvarsmissilsystemer 116
Sømålsmissilsystemer 117
Artillerisystemer 118
Anti-ubådssystemer 121
Missilvildledningssystemer 122
Søminer 123
Minerydningsudstyr 123
Dykkermateriel 125
Farvandsovervågningssystemer 128
Kystradarer 128
Elektro-optiske sensorer 129
Kommando-, kontrol- og informationssystemer 129
Landbaseret CCIS 129
Skibsbaserede kommando- og kontrolsystemer 130
Link-systemer 132
Kommunikationssystemer 134
Særligt træningsmateriel 136
Levetidsskema, søværnet 141

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Flyvevåbnets materielkapaciteter 151
Kampfly 151
F-16 MLU FIGHTING FALCON 151
Flybårne våben- og rekognosceringssystemer 155
Transport- og inspektionsfly samt træningsfly 161
Taktisk transportfly C-130J-30 HERCULES 161
Transport- og inspektionsfly CL-604 CHALLENGER 162
SAAB T-17 SUPPORTER 164
Helikoptere 165
Rednings- og transporthelikopter S-61 SEA KING 165
Rednings- og transporthelikopter EH101 MERLIN 166
Observationshelikopter AS-550 FENNEC 168
Selvbeskyttelse på fly 170
Kommando-, kontrol- og informationssystemer 172
Multi-AEGIS Site Emulator (MASE) 173
Northern European Command - Command Control and Information System (NEC CCIS) 173
Sensorer og radarer 174
Varslingsradar RAT31-DL 174
Varslingsradar Martello S-723 175
Varslingsradar TPS-77 175
Identification Friend Foe/Selective Identification Feature (IFF/SIF) 175
Lufttrafikkontrolsystemer 176
Danish Air Traffic System Information/Airport Information Management System 177
Ground Controlled Approach/Precision Approach Radar og Instrument Landing System 177
Indflyvningsradarsystemer 178
Navigationssystemer 178
Integrated Remote control and Information System 179
Kommunikationssystemer 179
Radiokommunikation 180
Voice Communications Systems 182
Satellitkommunikation 183
LINK-16 184
Operationsstøtte 186
Brand- og Redningstjeneste 186
Aerial Port Services 187
Sanitet 188
Ingeniørmateriel 189
Military Working Dog kapacitet 190
Levetidsskema, flyvevåbnet 191

Hjemmeværnets materielkapaciteter 198
Våben 198
Enkeltmandsudrustning 201
Kommunikationsmateriel 204
Simulationsmateriel 205
Køretøjer 206
Fartøjer 207
Levetidsskema, hjemmeværnet 211

Værnsfælles materielkapaciteter 215
Specialoperationsmateriel 215
Lejrmateriel 215

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

CBRN-materiel 216
Luftmålsdroner 217
Levetidsskema, værnsfælles kapaciteter 219

KAPITEL 3 – Vurdering af de teknologiske udviklingstendenser 220

Teknologiudviklingens betydning for materielkapaciteterne generelt 220

NBO betydning for materielkapaciteter 221

Teknologiudviklingens betydning for specifikke materielkapaciteter 222

KAPITEL 4 – Vurdering af de økonomiske udviklingstendenser 228

Forsvarsudgifter vs. prisudvikling 228

Forsvarets investeringsomkostninger 228

Forsvarets materieldriftsomkostninger 228

BILAG: UFOM 2007 organisation 231

Udvalget 231

Sekretariatet 231

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

INDLEDNING

Udvalgets nedsættelse

Som en del af forligsforberedelserne nedsatte Forsvarsministeriet Udvalget vedrørende Forsvarets Materiel 2007 (UFOM 2007) den 1. oktober 2007[1]. UFOM 2007 organisation og deltagere fremgår af bilag.

Udvalgets kommissorium

Udvalget skal foretage en vurdering af levetiden for forsvarets materielsystemer og hovedmaterielgenstande med udgangspunkt i:

- Forsvarets nuværende materielsituation,
- materielanskaffelsesprojekter indeholdt i aftale af 10. juni 2004 om forsvarets ordning 2005-2009,
- den teknologiske udvikling, samt
- det stigende, internationale engagement.

Vurderingen omfatter hæren, søværnet, flyvevåbnet, hjemmeværnet og det værnsfælles område og baseres på:

- Materiellets operative anvendelse,
- den operative anvendelsesgrad og dermed nedslidning af materiellet, samt
- den operative, tekniske og økonomiske levetid.

Udvalget skal endvidere vurdere den forventede, teknologiske og økonomiske udvikling på materielområdet, og denne udviklings betydning for forsvarets materielanskaffelser over en 20-årig planlægningshorisont. Beskrivelsen af udviklingens betydning skal fremstå som generelle tendenser og heraf afledte konsekvenser. Beskrivelsen skal således ikke omfatte konkrete forslag til fremtidige materielanskaffelser.

Terminen for arbejdet var som udgangspunkt den 15. april 2008, men udarbejdelse af UFOM 2007 rapport blev undervejs i arbejdet synkroniseret med Forsvarskommissionens arbejde på materielområdet, hvorfor terminen for udvalgets færdiggjorte rapport blev ændret til den 9. maj 2008.

Rapportens indhold

Rapporten tager udgangspunkt i kommissoriets rammer for og opgaver til UFOM. Rapporten består af et hovedbind med og et sammenfatningsbind uden kapacitetsbeskrivelser og billeder.

[1] FMN-AC1 skr. "Kommissorium for Udvalget vedrørende Forsvarets Materiel 2007" af 2007-10-11

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Rapporten har en tidshorisont på 20 år efter udløbet af Aftale om forsvarets ordning 2005-2009, og dækker således perioden 2010-2030.

Rapporten er inddelt i fire kapitler:
Kapitel 1 beskriver værnenes operative anvendelse.

Kapitel 2 beskriver forsvarets materielkapaciteter, kapaciteternes anvendelse og deres vurderede levetid.

Kapitel 3 indeholder en beskrivelse og en vurdering af de teknologiske udviklingstendenser, der kan have indflydelse på forsvarets fremtidige anskaffelser.

Kapitel 4 indeholder en beskrivelse og vurdering af de økonomiske rammer og udviklingstendenser, der vil have indflydelse forsvarets fremtidige anskaffelser.
.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

KAPITEL 1 – Værnene og deres operative anvendelse

Kapitel 1 giver en beskrivelse af udviklingen i værnene på baggrund af Aftale om forsvarets ordning for 2005-2009 og værnenes forventede operative anvendelse på baggrund af de seneste års indsættelse i nationale og internationale operationer. Herudover beskriver kapitlet dansk forsvars tilgang til netværksbaserede operationer, der vurderes at få stor indflydelse på værnenes operative anvendelse og dermed materielplanlægningen over de næste 20 år.

Generelt

I henhold til Lov om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v.[2] skal dansk forsvar bidrage til at fremme fred og sikkerhed, og har som et væsentligt sikkerhedspolitisk middel til formål:

- at forebygge konflikter og krig,
- at hævde Danmarks suverænitet og sikre landets fortsatte eksistens og integritet og
- at fremme en fredelig udvikling i verden med respekt for menneskerettighederne.

Hertil opridser loven følgende dimensionerende opgaver:

- § 3. Forsvaret skal som en integreret del af NATO i samarbejde med allierede styrker kunne deltage i konfliktforebyggelse, krisestyring samt forsvar af NATO´s område i overensstemmelse med alliancens strategi.
- § 4. Forsvaret skal kunne konstatere og afvise krænkelser af dansk suverænitet og varetage myndighedsopgaver.
- § 5. Forsvaret skal kunne deltage i løsningen af tillidskabende og stabilitetsfremmende opgaver samt dialog og samarbejde på det forsvarsmæssige område med lande i og uden for NATO såvel i Danmarks nærområde som globalt.
- § 6. Dansk forsvar skal med militære midler kunne bidrage til løsning af konfliktforebyggende, fredsbevarende, fredsskabende, humanitære og andre lignende opgaver.
- § 7. Forsvaret skal efter forsvarsministerens nærmere bestemmelse og forhandling med vedkommende ministre kunne løse andre opgaver.
    - § 7a. Forsvarsministeren har det overordnede, koordinerende ansvar for søredningstjenesten i danske farvande.
- § 8. Forsvaret skal råde over styrker af hæren, søværnet og flyvevåbnet, hvis størrelse, kampkraft, udholdenhed, mobilitet og fleksibilitet gør det muligt at løse de i §§ 3-7 nævnte opgaver. Hjemmeværnet deltager som en del af forsvaret i løsningen af de opgaver, der påhviler de tre værn.

Aftale om forsvarets ordning for 2005-2009[3] betyder, at dansk forsvar styrker kapaciteten på to centrale områder: 1) Internationale, deployerbare, militære kapaciteter og 2) Evnen til at imødegå terrorhandlinger og deres virkninger.

2 LOV nr. 122 af 27. februar 2001 (Gældende). Senere ændret ved LOV nr. 568 af 9. juni 2006.

3 Aftale af 10. juni 2004 med bilag

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Forsvarets operative virksomhed består således af internationale operationer i en global ramme og nationale operationer inden for hele rigsfællesskabets område. Dansk forsvar skal derfor opbygge og vedligeholde materielkapaciteter til løsning af opgaver både internationalt og nationalt, og alle forsvarets kapaciteter skal som udgangspunkt kunne anvendes både uden for landets grænser og i en national opgaveløsning.

Forsvaret er struktureret til at kunne tilvejebringe de nødvendige operative kapaciteter således, at dansk forsvar kan indsættes globalt i en eller flere af operationsformerne "støtteoperationer", "stabiliseringsoperationer" og "kampoperationer" i spektret fra fred over krise til krig, herefter benævnt "det fulde opgavespektrum".

Deltagelse i det fulde opgavespektrum medfører en række forhold af materielmæssig betydning, herunder store risici for personel og materiel samt øget nedslidning af materiellet. Til alle opgaver, herunder især i relation til deltagelse i internationale operationer, har forsvarets enheder behov for godt og moderne materiel, så personellet beskyttes bedst muligt og effektiv opgaveløsning kan finde sted. Relativt hyppige udskiftninger og opdateringer af materiellet er derfor nødvendige.

Vilkårene for forsvarets internationale engagement har de seneste år ændret sig i retning af skarpere operationer i fjerne dele af verden og under stadig mere krævende klimatiske forhold. Herved er vilkårene for de nuværende og forventede internationale operationer i betydelig grad skærpede og mere krævende, end hvad der var forudset ved forligets indgåelse.

Deltagelse i internationale operationer medfører, at danske enheder ofte indsættes under stærkt varierede geografiske og klimatiske forhold. Indsættelserne i klimazoner og terræn, der afviger væsentligt fra danske forhold, har medført behov for at modificere og nyanskaffe materiel, der kan tåle ekstreme påvirkninger fra varme, kulde, bjerge, stenørken, marskområder mv.

Specielt i internationale operationer indsættes danske enheder i større, multinationale rammer, hvor flere værn deltager. Det medfører stadig større krav til interoperabilitet, dvs. evnen til både teknologisk og doktrinært at samarbejde på tværs af nationer og værn. Høj grad af interoperabilitet er med til at øge beskyttelsen af personellet og effektiv opgaveløsning og til at sikre dansk forsvars fortsatte relevans som:

- Samarbejdspartner i FN og NATO,
- som en relevant partner i Danmarks strategiske, militære samarbejde med USA og Storbritannien, og
- som et forsvar, der evner at deltage i netværksbaserede, internationale operationer.

Forsvarets nationale opgaver omfatter aktiviteter fra suverænitetshåndhævelse over eftersøgnings- og redningsopgaver til specifikke årstids- eller situationsafhængige opgaver i hele rigsfællesskabet. Fælles for opgaverne er, at de typisk er veldefinerede, foregår i et kendt miljø og ofte indgår som en del af forsvarets langtidsplanlægning afledt af samfundets bered-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

skabskrav. Det betyder, at forsvarets indsættelse i nationale opgaver for så vidt angår antallet af enheder, beredskab og dermed materiellets anvendelsesgrad er relativ forudsigelig. Interoperabilitet mellem især statsinstanser er også nationalt en forudsætning for smidig og effektiv opgaveløsning.

Hæren

Hæren gennemfører i indeværende forligsperiode en omfattende transformation fra en struktur dimensioneret til territorialforsvar til en struktur dimensioneret til internationale operationer i det fulde opgavespektrum, og som tillige kan løse opgaver i regi af totalforsvaret.

Hæren indledte i 2005 opbygningen af logistiske kapaciteter samt kommando-, kontrol- og kommunikationskapaciteter. Der er anskaffet en serie af pansrede køretøjer og infanterikampkøretøjer, og der gennemføres en fortsat modernisering af kampvogne, bjærgningssystemer og ingeniørmateriel.

Allerede besluttet anskaffelse af nyt materiel til visse ingeniørkapaciteter, et modulært opbygget felthospital samt nyere bjærgningssystemer forventes at finde sted fra 2009. Hæren vil således råde over disse kapaciteter fra 2012-2014. Ildstøtte i form af artilleri baseres fortsat på hærens 155 mm selvkørende haubits M109. Indførelsen af nye, lette, tidssvarende, strategisk og taktisk deployerbare ildstøttemidler er planlagt, men det er ikke afklaret, om og i givet fald hvornår anskaffelsen gennemføres.

I overensstemmelse med det indeværende forsvarsforlig skal hæren kontinuerligt kunne have kapaciteter svarende 1500 mand udsendt. Hæren er således dimensioneret til at kunne udsende to større bidrag af bataljonsstørrelse og et mindre bidrag af kompagnistørrelse (i alt ca. 1.400 soldater) samt en række mindre bidrag i form af enkeltmandsudsendelser (i alt ca. 100 soldater). Større styrkebidrag består af sammensatte enheder, der omfatter hærens forskellige våbenarter og specialkapaciteter. En indsat enhed skal kunne løse opgaver inden for det fulde opgavespektrum, og skal umiddelbart kunne omstilles fra indsats i stabiliserings- og støtteoperationer til indsættelse i kamp og omvendt.

Hærens operationsvilkår har siden 2004 gennemgået en betydelig udvikling. Det har øget de operative krav til, og øget anvendelsen af og påvirkningerne på materiellet. Hæren er indsat i missionsområder med stærkt varierende klimatiske og geografiske forhold. Stærk varme og ekstreme geografiske områder, som ørken og stenet terræn, medvirker ved støv og mekaniske påvirkninger til en betydelig hurtigere nedslidning af materiellet end hidtil set. Herudover vil udstrakte operationsområder med store logistiske afstande, ringe infrastruktur, uvejsomt terræn og fjendtlig beskydning øge nedslidningen og forkorte materiellets levetid. Opsamlede erfaringer viser, at nogle materielkapaciteter vil nedslides op til 10 gange hurtigere ved indsættelse under de mest ekstreme forhold.

Hærens operative vilkår tegnes primært af den internationale indsats og forberedelserne hertil. Hæren har leveret enheder til missioner i Irak, Kosovo og Afghanistan. I to af missionsområderne har enhederne været deployeret som to henholdsvis fire geografisk adskilte styrkebidrag. Konkret fordelte bidragene sig i en periode på i alt syv geografisk adskilte indsættel-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

sesområder. De udsendte styrkebidrag skal – uanset geografisk spredning – kunne genforsynes med alt fra vand og fødevarer til køretøjer, våben og ammunition, ligesom enhederne i hvert af de geografisk adskilte områder skal være i stand til at vedligeholde og reparere det materiel og de køretøjer, der anvendes i opgaveløsningen. Styrkebidragene udsendes situationsbestemt og kontinuerligt og opretholdes ofte over en længere årrække. Disse faktorer stiller væsentlige krav til den logistiske støttestruktur og øger slidtagen på materiellet. Hæren har derfor behov for at råde over materiel i et omfang, der muliggør fleksibel deltagelse i det internationale engagement, og som understøtter den forudgående hjemlige uddannelse og beredskab.

Styrkeindsættelsen sker ofte i områder, hvor truslen er meget høj. Det indebærer, at materiel går tabt som følge af fjendtlig våbenvirkning, dvs. beskydning, vejsidebomber etc. Dette afføder behov for en højere grad af beskyttelse end tidligere, herunder pansring af de udsendte enheder, ligesom tabt materiel skal erstattes. Enhederne i de meget intensive internationale operationer som fx Afghanistan har derfor et stigende behov for flere og bedre pansrede og beskyttede køretøjer end tidligere, og for mere moderne våbensystemer. Denne udvikling er bl.a. afspejlet i den seneste anskaffelse af pansrede ambulancer. Operationsvilkårene medfører endvidere, at utilstrækkeligt beskyttede køretøjer ikke kan anvendes, og således forældes operativt, før de bliver teknisk forældede.

Kravene til materiel, der beskytter den individuelle soldat, er også stigende i takt med den stigende trussel. Både i relation til kvalitet og kvantitet. Truslen mod udsendte styrker er i dag til stede i hele missionsområdet. De operative krav til hærens materiel er derfor også øget ved enheder, hvor truslen hidtil har været begrænset, fx ved logistiske enheder.
Dette fordrer ikke blot stadigt bedre materiel ved udsendte enheder, men også at enhederne før udsendelse og i beredskab kan træne realistisk med materiel svarende til det, de senere udsendes med. Endelig er der et stigende behov for hyppigere nyanskaffelser som følge af

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

modstanderens udvikling af nye kapaciteter, og fordi der opstår nye teknologiske muligheder for at beskytte personel og materiel generelt.

Samlet set har hærens aktuelt skærpede operationsvilkår en række afledte konsekvenser for den operative og tekniske levetid for hærens materielsystemer, hvor materiellet bør opdateres eller udskiftes hyppigere. Der bør opbygges en tilstrækkelig materielreserve, og der bør sikres en normering, der skaber bedre balance i strukturen - hjemme som ude. Behovene ved indsatte styrker har bragt uddannelse og forberedelse til udsendelse under pres på grund af manglende materiel til uddannelse og træning.
Hæren har således i de seneste år haft et stigende behov for midler til materielanskaffelser og -drift som følge af indsættelse i internationale operationer.

Søværnet

Søværnet fortsætter i indeværende forligsperiode tilpasning af flåden, der vil sikre søværnets evne til også fremadrettet at løse de pålagte internationale og nationale opgaver.

Anskaffelse af støtteskibe og fregatter vil sikre søværnets evne til global deltagelse i internationale operationer i det kystnære miljø, herunder operationer rettet mod land. To støtteskibe er på nuværende tidspunkt taget i brug, og tre fregatter er under opbygning og forventes klar til indsættelse i perioden 2012-2014.

Internationale operationer med henblik på overvågning af kystnære havområder har tillige muliggjort indsættelse af mindre enheder, fx FLYVEFISKEN-klassen. Generelt vil søværnets mindre enheder kunne indsættes i internationale operationer, afhængig af opgave og forhold i et specifikt operationsområde.

På baggrund af NATO topmødet i 2002 i Prag har søværnet charteret fire civile transportskibe for at etablere den nødvendige løftekapacitet til danske styrker i internationale operationer og for at styrke NATO samlede løftekapacitet. Projektet gennemføres i samarbejde med Tyskland.

Anskaffelsen af inspektionsfartøjer (KNUD RASMUSSEN-klassen) og standardfartøjer MK I (HOLM-Klassen) og MK II (DIANA-klassen) vil sammen med inspektionsskibene (THETIS-klassen) og FLYVEFISKEN-klassen sikre søværnets evne til at løse det nuværende nationale opgavekompleks. Afhængig af den specifikke opgave vil visse af enhederne ligeledes kunne anvendes i internationale operationer.

MK I er indfaset i perioden 2005-2007. Den første MK II enhed blev leveret november 2007, og de resterende fem enheder er planlagt leveret inden udgangen af indeværende forligsperiode. Begge inspektionsfartøjer indfases ligeledes i indeværende forligsperiode.

Søværnets nationale operationer omhandler opgaver, der permanent varetages inden for rigsfællesskabet, som fx suverænitetshævdelse, redning til søs, støtte til civil skibsfart, miljøopgaver og fiskeriinspektion i Nordatlanten. Til løsning af de nationale opgaver har søværnet forskellige døgnbemandede myndigheder i Danmark, på Færøerne og i Grønland samt kon-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

tinuerligt en lang række sejlende enheder i danske og nordatlantiske farvande. Opgaverne løses på alle tider af året under de herskende klimatiske og geografiske forhold. Opgavernes karakter er som oftest veldefinerede, ligesom det anvendte materiel er optimeret til formålet. Anvendelsen af søværnets materiel ved løsning af det nationale opgavekompleks er således forholdsvis veldefineret.

I søværnets operative struktur indgår to eskadrer, hvor 1. Eskadre primært har ansvaret for uddannelse og opstilling af enheder til varetagelse af de nationale opgaver, mens 2. Eskadre primært har ansvaret for uddannelse og opstilling af enheder til varetagelse af de internationale opgaver.
Der er tilstræbt størst mulig standardisering af både materiel og uddannelse mellem de to eskadrer for at muliggøre smidig og hurtig forskydning af indsatsen mellem disse to opgaver. Hertil er søværnets operative logistiske støttecentre organiseret, så de bedst muligt yder støtte til enhederne i både nationale og internationale operationer.

Søværnets udsendelser ses fortrinsvis at omfatte indsættelse af sammensatte kapaciteter, fx en stor overfladeenhed, dvs. en fregat eller et støtteskib med helikopter samt opgaverelevante elementer bestående af fx specialoperationsstyrker, militærpoliti og minører. Afhængigt af opgaven kan udsendelser herudover fleksibelt omfatte en række forskellige kapaciteter, såsom sejlende enheder, stabe eller dele heraf samt enkeltpersoner.

De internationale maritime operationer har fx til formål at sikre kontrollen med kystnære områder eller sikre den civile skibsfart fri passage i et specifikt farvand. Disse operationer kan foregå i rammen af FN, NATO eller i koalitionsregi. Hertil kommer dansk deltagelse i stående flådestyrker, som fx NATO flådestyrke i det Nordatlantiske område[4].
Det internationale engagement stiller store materielmæssige krav til de enkelte kapaciteter, som skal kunne operere under meget forskellige klimatiske forhold samtidig med, at de skal

[4] Standing NATO Maritime Group 1

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

kunne indsættes i det fulde opgavespektrum. Truslen er ligeledes varierende og kan spænde fra trusler bestående af små fartøjer fyldt med sprængstof til mere konventionelle trusler som fx sømålsmissiler.

Som udgangspunkt vil søværnets bidrag til internationale operationer blive udsendt som en del af en større international maritim styrke. Dette sker dels for at opnå en større effekt af den udsendte kapacitet gennem synergi med andre landes bidrag, dels fordi hovedparten af mulige, internationale operationer er af en størrelse, som Danmark ikke kan håndtere alene. Denne indsatsform giver herudover en mindre logistisk belastning, fordi der kan indgås samarbejde med andre nationers logistiske netværk.

Anvendelsen af søværnets materiel forventes ikke markant ændret som følge af øget deltagelse i nationale og internationale operationer. Nedslidningen af søværnets materiel vil primært være afhængig af antal dage til søs og mindre afhængig af forholdene i indsættelsesområdet.
Søværnet skal fra 2009 sammen med flyvevåbnet kontinuerligt kunne udsende kapaciteter svarende til ca. 500 mand i internationale operationer.

Aftalen om forsvarets ordning fra 2005-2009 indeholder anskaffelse af fire maritime helikoptere til anvendelse på støtteskibe og fregatter, samt en opdatering af søværnets eksisterende LYNX-helikoptere. For nærværende undersøges mulighederne for at gennemføre en samlet anskaffelse af nye, maritime helikoptere. Der gennemføres derfor for nærværende kun tilpasset opdatering af de eksisterende LYNX-helikoptere. Denne opdatering forventes gennemført i 2008-2009, således at kapaciteten kan opretholdes, indtil en eventuel erstatningsanskaffelse finder sted.

Flyvevåbnet

Flyvevåbnet gennemgår i indeværende forligsperiode omstilling fra et garnisonsflyvevåben til et ”expeditionary” flyvevåben, dvs. et flyvevåben struktureret til at gøre tjeneste uden for landets grænser. Omstillingen vil medføre, at alle operative kapaciteter fleksibelt kan deployeres internationalt og/eller bidrage til national opgaveløsning.

Flyvevåbnet løser en række nationale opgaver, herunder overvågning og suverænitetshævdelse, fiskeriinspektion, havmiljøflyvninger, eftersøgnings- og redningsoperationer, transportopgaver for regering og kongehus, samt støtte til Rigspolitiet. Flyvevåbnet kan endvidere bidrage til løsning af totalforsvarsopgaver med samtlige kapaciteter.

Flyvevåbnet skal fra 2009 sammen med søværnet kontinuerligt kunne udsende kapaciteter svarende til ca. 500 mand i internationale opgaver.

Som en del af indeværende forlig er Combat Support Wing oprettet med det formål at kunne understøtte flyvevåbnets fly- og varslingsbidrag i internationale operationer, men Combat Support Wing kan også udsende selvstændige delbidrag eller, i begrænset omfang, støtte øvrige værns udsendelser, fx på kommunikationsområdet.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

De danske F-16 kampfly udgør fortsat en moderne og effektiv kampflykapacitet, der kan indsættes i hele opgavespektret. F-16 kan, bl.a. på grund af kontinuerlige opdateringsprogrammer og indkøb af moderne våbensystemer, indsættes som luftstøtte med stor præcision under alle vejr- og lysforhold, og den kan indgå i netværksbaserede operationer.
F-16 flyenes levetid vurderes dog at ville udløbe i perioden, hvorfor der er iværksat analyser af mulighederne for at tilvejebringe en ny kampflykapacitet som erstatning.
Danmarks behov for lufttankningskapacitet til kampfly tilgodeses på nuværende tidspunkt gennem bilaterale aftaler med alliancepartnere.

Danmarks øgede internationale engagement har medført et stærkt stigende behov for adgang til både strategisk og taktisk lufttransportkapacitet. I 2007 nåede omfanget af chartret, civil lufttransportkapacitet til dansk forsvar et niveau på knapt 100 mio.kr., og ved udgangen af første kvartal 2008 var der chartret fly for ca. 60 mio. kr. Chartringerne har dækket det behov for strategisk og taktisk lufttransport, som oversteg flyvevåbnets egen kapacitet. Forsvarets har anskaffet fire nye HERCULES transportfly af typen C-130J-30. Det fjerde fly blev anskaffet i 2007, og forventes efter en række modificeringer at kunne indsættes i 2008.

HERCULES flyets hastighed, lastekapacitet, evne til at lande på primitive pladser, samt selvbeskyttelsesniveau gør det særligt velegnet i den taktiske rolle. Sammen med en særlig luftevakueringsenhed fra Combat Support Wing opretholder de danske HERCULES fly desuden et særligt beredskab til luftevakuering af syge, sårede og omkomne soldater.

Strategisk lufttransport tilvejebringes i multinationalt regi ved en fast leasing af en civil luftfragtkapacitet med mulighed for tilkøb af yderligere kapacitet. En mindre del af chartringen finder sted gennem NATO Strategic Airlift Interim Solution (SALIS) projekt. Denne kontrakt udløber med udgangen af 2009. Danmark har deltaget i et multinationalt projekt i NATO-regi for at se på mulighederne for at etablere strategisk lufttransportkapacitet. Det har dog vist sig, at udgifterne i forbindelse med tilvejebringelsen af kapaciteten gennem dette projekt, set fra et dansk synspunkt, ville være for store. For nærværende arbejdes derfor på etablering af en

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

national strategisk lufttransportkapacitet baseret på en fuldtidschartring af et antal civile transportfly.

Til erstatning for de snart udtjente S-61 helikoptere og opbygning af en ny taktisk troppetransportkapacitet har flyvevåbnet modtaget 14 EH101 helikoptere. Efter anmodning er seks EH101 helikoptere imidlertid overdraget til Storbritannien på grund af et akut engelsk behov for helikoptere bl.a. i Afghanistan. Det er aftalt, at Storbritannien leverer seks nye EH101 helikoptere til Danmark senest i 2009.

FENNEC-helikopteren, der er under udvikling som observationshelikopter, har senest været anvendt i Irak til støtte for både koalitionspartneres og egne styrkers landoperationer. Endelig fastlæggelse af helikopternes nationale henholdsvis internationale opgavekompleks pågår.

Flyvevåbnet fortsætter moderniseringen af den samlede kontrol- og varslingskapacitet. Implementering af et mobilt luftoperationscenter samt mobile radarer vil for første gang give flyvevåbnet mulighed for at kunne overvåge, kontrollere og koordinere lufttrafikken, samt lede indsættelse af fly i offensive og defensive luftoperationer under internationale operationer. Kontrol- og varslingskapaciteten moderniseres endvidere gennem opdatering af kommunikations- og linksystemer og vil forventeligt kunne deltage i internationale operationer efter 2009. Implementering af NATO Air Command and Control System (ACCS) forventes at finde sted i 2012-2013.

I internationale operationer vil flyvevåbnets flyoperative kapaciteter typisk operere fra meget forskellige flyvepladser fra små air strips (primitive landingsbaner) over internationale lufthavne til NATO baser. Anvendelsen af primitive flyvepladser i områder med ringe eller ingen infrastruktur, som det har været tilfældet de seneste år, har medført en øget nedslidning af materiellet. Flyvepladser og baser etableret i eller meget tæt på missionsområdet bringer de flyoperative kapaciteter tættere på de lokale trusler. Truslen mod udsendte styrker er til stede i hele missionsområdet, og har medført en forøgelse af truslerne mod såvel fly og helikoptere som mod flyvevåbnets enheder på jorden. De operative krav til flyvevåbnets materiel er også øget ved enheder, hvor truslen hidtil har været begrænset, fx ved luftbaser uden for selve konfliktområderne. Det har medført et øget behov for udstyr til beskyttelse af fly og helikoptere, og for beskyttelse af personel og materiel på jorden.

Indsættelse i internationale opgaver vil som oftest ske sideløbende med varetagelse af nationale opgaver. Nationale opgaver løses typisk gennem en på forhånd planlagt disponering af en kapacitet, fx luftfartøjer på et givet beredskab, en kontinuerlig overvågningsopgave eller afgivelse af flyvetimer, og er derfor en forholdsvis veldefineret andel af flyvevåbnets samlede kapacitet.

Hjemmeværnet

Hjemmeværnet fortsætter i indeværende forligsperiode en struktur- og materieltilpasning for derved fortsat at kunne være en aktiv bidragyder i løsningen af de opgaver, der påhviler totalforsvaret og værnene.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Materieltilpasningen omfatter bl.a. anskaffelsen af enkeltmandsudrustning, marinehjemmeværnsfartøjer, miljømateriel til marinehjemmeværnsfartøjer, simulationsmateriel, antiterrormateriel og kommunikationsmateriel.

Anskaffelse af enkelmandsudrustning omfatter blandt andet støvler, multifiltratorer og sikkerhedsbriller, ligesom regntøj og refleksveste er under anskaffelse.

Der er til marinehjemmeværnet foreløbig leveret syv fartøjer af MHV 900-klassen. De resterende fire fartøjer i klassen er planlagt leveret inden udgangen af indeværende forsvarsforlig. De nye fartøjer er i stand til at medbringe og udlægge flydespærringer i forbindelse med forureningsbekæmpelse til søs. Flydespærringer og gummibåde er indkøbt og under implementering.

Der er endvidere indkøbt og indfaset bevissikringsmateriel, automatisk identifikationssystem og elektronisk søkortsystem til brug i marinehjemmeværnets fartøjer.

Til undervisning og træning af marinehjemmeværnets navigatører er anskaffet en navigationssimulator, der er installeret og i drift ved hjemmeværnsskolen på Slipshavn.
Et laserduelsystem til GV M/95 er under anskaffelse.

Anskaffelsen af antiterrormateriel omfatter blandt andet trailere til gummibåde, rødpunktssigtemidler, natbriller og termisk observationsudstyr. Dette er under anskaffelse, og indfasningen i hjemmeværnet forventes gennemført i indeværende forsvarsforlig.

Hjemmeværnet er i relation til opgaverne i totalforsvarsregi i færd med at anskaffe kommunikationsmateriel, der er baseret på TETRA-netværket. Dermed er hjemmeværnet i stand til at kommunikere med øvrige myndigheder i totalforsvaret. Systemet er under anskaffelse og forventes implementeret i forsvar og hjemmeværn i indeværende forsvarsforlig. Derudover plan-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

lægges der på anskaffelsen af nyt VHF-kommunikationsudstyr i lighed med hærens VHF-udstyr.

De anførte anskaffelser vil medvirke til at tilgodese hjemmeværnets behov for moderne kapaciteter med henblik på at kunne yde støtte til forsvarets opgaveløsning samt at kunne indgå i totalforsvaret.

Operativt deltager hjemmeværnet som en del af det militære forsvar i løsningen af de opgaver, der påhviler hæren, søværnet og flyvevåbnet, herunder opgaver, der støtter myndigheder i disses opgavevaretagelse, jf. Lov om Hjemmeværnet.

Hjemmeværnet skal som bidrag hertil deltage i forebyggelse og hindring af terrorvirksomhed og større katastrofer i koordination med indsættelsen af politiets og forsvarets enheder. I dette skal hjemmeværnet støtte de myndigheder og instanser i totalforsvaret, der har det overordnede ansvar for koordination og udførsel i forbindelse med opgaven.

Hjemmeværnets uddannelser af de frivillige i blandt andet brand, redning, miljøbekæmpelse, og førstehjælp styrker det generelle civile beredskab på arbejdspladser og i samfundet.

Hjemmeværnets opgaveløsning relateret til det civile samfund omfatter blandt andet:

- Eftersøgning af forsvundne personer,
- hjælp ved natur- eller menneskeskabte katastrofer (storm, snefald, brand, fly- og togulykker),
- logistiske opgaver (transport, evakuering, forplejning og nødindkvartering),
- miljøovervågning,
- forureningsbekæmpelse til søs,
- vejledning af den civile skibsfart og
- hjælp i forbindelse med ulykker ved civile lufthavne.

Hjemmeværnet kan således bidrage til afhjælpning af større menneske- og naturskabte ulykker og katastrofer til støtte for og koordineret med politiets, forsvarets og redningsberedskabets enheder. Dette vil medføre, at hjemmeværnets indsats, når påkrævet, vil omfatte afgrænsede fagligt definerede opgaver.

I danske farvande er mængden af sejlende trafik jævnt stigende. Dermed forøges også risici relateret til sejlads og miljøuheld. Dette sammenholdt med øget international og national fokus på kontrol med skibsfarten, ressourceudnyttelsen på havet samt bekæmpelse af grænseoverskridende kriminalitet gør, at marinehjemmeværnet forventes at skulle øge støtten i den nationale, maritime opgaveløsning, herunder farvandsovervågningen.

Hjemmeværnets opgaveløsning er generelt søgt styrket gennem opstilling af hjemmeværnets flyvende delinger. De flyvende delinger er oprettet som forsøgsordning med anvendelse af lejede fly.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Hjemmeværnets bidrag til forsvarets internationale opgaveløsning gennem tilvejebringelse af enkeltpersoner og mindre, samlede enheder med relevant uddannelse forudses øget.

Specialoperationsstyrker

Forsvarets specialoperationsstyrker udgøres af Jægerkorpset under hæren og Søværnets Frømandskorps. Forsvarets specialoperationsstyrker kan indsættes i operationer globalt eller nationalt som hjælp til politiet.

Forsvarets specialoperationsstyrker kan i internationale operationer indsættes delt eller som en samlet kapacitet under hensyntagen til deres landmilitære og maritime specialer. Specialoperationsstyrker har således været anvendt inden for det fulde opgavespektrum til støtte for bl.a. hærens og søværnets internationale operationer under vanskelige geografiske og klimatiske forhold.

Netværksbaserede operationer

Netværksbaserede operationer (NBO) betegner et af de seneste og mest omfattende skridt i udviklingen af militære operationer.

Udgangspunktet for NBO er, at etablering af et informationsnetværk, der betjener sensorer, beslutningstagere og våbensystemer, vil øge både informationsdelingen og - kvaliteten. Gennem det derved etablerede fælles situationsbillede forbedres grundlaget for at træffe de rigtige beslutninger. NBO er således ikke et mål i sig selv, men en måde at arbejde såvel teknisk som proceduremæssigt sammen på med henblik på at opnå forbedret og mere sikker opgaveløsning. NBO kræver interoperabilitet mellem deltagerne i informationsnetværkene.

Copyright: www.cfd-cdf.forces.gc.ca

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Forsvarets tilgang til NBO er i høj grad fokuseret på det pragmatiske, virkelighedsnære og praktisk anvendelige. Først når en sikker tendens viser sig inden for et givet område, vil dansk forsvar binde sig til den fortsatte udvikling. Udvikling og valg af teknologi og standarder sker i en evolutionær proces. Dansk forsvar har valgt at følge udviklingstendenserne i NATO, USA og Storbritannien på disse områder. Derved sikres, at dansk forsvar også fremadrettet vil være en relevant international samarbejdspartner samtidig med, at forsvaret med dets relativt begrænsede, økonomiske ressourcer undgår de fleste risici ved udvikling af prototyper, som måske viser sig at være forkerte eller for dyre.

I forlængelse heraf vil dansk forsvar udvikle evnen til at indgå i netværk samt anvende modulariseret opbygning af kapaciteter. Det vil sige, at eksisterende kapaciteter i muligt omfang gives evnen til at indgå i netværk, og i muligt og hensigtsmæssigt omfang sker implementering med et nyt modul frem for udskiftning af hele kapaciteten.

Forsvaret stiller allerede i dag krav om, at alle nye materielkapaciteter skal besidde evnen til at indgå i netværksbaserede operationer. Nyanskaffelser skal således kunne kobles til relevante netværk. Endelig undersøger forsvaret, hvad der yderligere skal iværksættes på det informationsteknologiske, organisatoriske og uddannelsesmæssige område for at udvikle dansk forsvars evne til at indgå i netværksbaserede operationer.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

KAPITEL 2 – Kapacitetsbeskrivelser og -levetid

Kapitel 2 beskriver materielkapaciteter i hæren, søværnet, flyvevåbnet, hjemmeværnet og på det værnsfælles område fremskrevet til udgangen af indeværende forlig i 2009. Materielkapaciteterne er beskrevet i afsnittet for det enkelte værn i en inddeling i forhold til kapacitet eller platform. Hvor det er fundet relevant, er kapaciteter for flere værn samlet i ét afsnit under ét værn fx håndvåben, der er samlet under hæren.

Beskrivelsen af den enkelte materielkapacitet omfatter en kort tekstdel, der giver en generel beskrivelse af materielkapaciteten, dens anvendelse og fordeling i forsvaret. Beskrivelsen indeholder desuden en vurdering af udviklingspotentialet og den operative, tekniske og økonomiske levetid, som defineret i et selvstændigt afsnit herunder.

Levetidsvurderingen fremgår tillige af en grafisk fremstilling som afslutning på hvert værns afsnit. Der gives desuden en øjeblikkelig status på mængden af materiel til uddannelse, beholdningen af materiel til erstatning for tabt materiel og reservedele.

Den anførte levetid forudsætter, at materiellet løbende opdateres og modificeres, som beskrevet under den enkelte kapacitet, så materielkapacitetens samlede udviklingspotentiale udnyttes fuldt ud. Såfremt de anførte opdateringer ikke gennemføres, kan især den operative levetid blive væsentlig afkortet. Levetidsvurderingen tager desuden udgangspunkt i den nuværende nationale opgaveløsning samt det aktuelle internationale engagement. Det forudsættes endvidere, at materiel indsat ved udsendte styrker roteres jævnligt, så nedslidningen udjævnes på den samlede materielkapacitet.

Levetidsvurderingen foretages som et bedste skøn, idet forskellig nedslidning af det enkelte system i hvert enkelt værn, afhængig af anvendelse og brugsprofil vil have en indflydelse på, hvornår kapaciteten er moden til udskiftning. Det må forventes, at det enkelte system nedslides hurtigere end angivet i det pågældende levetidsskema, såfremt anvendelse øges eller brugsprofil ændres markant. Tilsvarende vil større tekniske opdateringer kunne udskyde tidspunktet for, hvornår materielkapaciteten regnes for operativt forældet.

Det betyder, at levetidsskemaerne skal ses som retningsvisende for størsteparten af det pågældende system under de nu kendte forudsætninger for materiellets anvendelse, der i overordnede træk er beskrevet i kapitel 1.

Rapporten tager ikke stilling til den regnskabsmæssige levetid dvs. den anvendte regnskabspraksis i Forsvarskommandoen, der danner grundlag for den regnskabsmæssige behandling af materiellet i det omkostningsbaserede regnskab.

Teknisk, operativ og økonomisk levetid

Anskaffelse af nye materielsystemer er som regel begrundet i teknisk forældelse af eksisterende systemer, økonomiske forhold eller ændrede operative krav. I det efterfølgende beskrives forhold omkring materielsystemers levetid, herunder begreberne teknisk, operativ og økonomisk levetid.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Teknisk levetid
Et materielsystems tekniske levetid er den periode, hvor det rent teknisk er muligt at holde systemet i drift.
Et materielsystem anses således for teknisk forældet, når det af tekniske årsager ikke er muligt at holde det i drift eller opnå en acceptabel operativ rådighed på grund af fx stigende fejlrater, manglende mulighed for at skaffe reservedele, manglende mulighed for at gennemføre modifikationer m.v.

For de fleste materielsystemer er der ikke fastsat nogen bestemt teknisk levetid. For nogle materielsystemer, eller delkomponenter af disse, er den tekniske levetid dog fastsat af leverandøren på baggrund af en sikkerhedsmæssig maksimal driftstid eller anvendelse. Dette gælder fx for fly. For alle systemer gælder dog, at anvendelse og operationsvilkår, herunder fx de klimatiske og geografiske forhold, har en stor betydning for den tekniske levetid, idet en hyppig anvendelse under ekstreme klimatiske forhold generelt vil betyde en større nedslidning af materiellet og dermed også en mindre teknisk levetid, eksempelvis på grund af stigende fejlrater.

En særlig form for teknisk forældelse er miljømæssig forældelse, hvor materielsystemet ikke længere overholder gældende miljøregler, og ikke af tekniske eller økonomiske årsager kan modificeres, så disse regler kan opfyldes.

Den tekniske levetid kan undertiden øges ved en levetidsforlængelse, der forbedrer materielsystemets tekniske tilstand og øger den af leverandøren fastsætte maksimale driftstid. En betingelse for at gennemføre en levetidsforlængelse er, at materiellet besidder det tilstrækkelige, tekniske udviklingspotentiale.

Operativ levetid
Et materielsystems operative levetid er den tid, hvor systemet med hensyn til effekt og ydeevne bidrager effektivt til løsning af den stillede opgave.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Et materielsystem anses således for operativt forældet, hvis det på grund af manglende operativ effekt eller ydeevne, herunder fx også beskyttelsesgrad, ikke bidrager tilstrækkeligt til løsningen af den stillede opgave. Materiellets evne til at indgå i rammerne af netværksbaserede operationer (NBO), er tillige en af de parametre, der indgå i vurderingen af operativ levetid.

Den operative levetid for et materielsystem afhænger af udviklingen i de operationsvilkår, som systemet indsættes i. Da operationsvilkårene specielt i internationale operationer kan være meget dynamiske, betyder det, at et materielsystem inden for et kort tidsrum kan blive operativt forældet, fx hvis ændrede operationsvilkår tilsiger en anden beskyttelsesgrad.

Den operative levetid for materielsystemer kan eventuelt øges ved at gennemføre en større samlet opdatering og/eller løbende mindre modifikationer og opdateringer i systemets levetid. De dynamiske operationsvilkår og fx et stort islæt af softwarebaserede komponenter betyder, at det for en række materielsystemer er nødvendigt med en løbende opdatering, for at disse ikke skal blive operativt forældede.
En betingelse for at gennemføre et større opdateringsprogram er, at materiellet besidder det tilstrækkelige, tekniske udviklingspotentiale.

<u>Økonomisk levetid</u>
Et materielsystems økonomiske levetid er den tid, hvor det rent økonomisk lønner sig at holde systemet i drift.

Et materielsystem anses således for økonomisk urentabelt, hvis enten driften af et eksisterende system er så meget dyrere end drift af et nyt og mere tidssvarende system, at udgifterne i forbindelse med en nyanskaffelse kan udlignes inden for en rimelig periode, eller hvis den operative ydeevne og effekt af et materielsystem ikke står mål med de udgifter, der er forbundet med driften af systemet.

For mindre komplicerede materielsystemer vil driften af et nyt system normalt være mindre ressourcekrævende end for et eksisterende system af tilsvarende type, hvorimod tendensen for nye mere komplicerede materielsystemer er modsatrettet. Nye komplicerede materielsystemer medfører i mange tilfælde forøgede driftsudgifter på grund af en række forhold som fx større kompleksitet herunder et større antal komponenter, dyrere reservedele, nødvendigheden af løbende softwareopdateringer m.v.

Som nævnt under teknisk og operativ levetid kan en opdatering eller levetidsforlængelse eventuelt anvendes til at afhjælpe, at et materielsystem bliver operativt eller teknisk forældet. Økonomiske hensyn har også i den forbindelse stor betydning, idet opdatering eller levetidsforlængelse af et eksisterende system ofte anvendes i stedet for en indledningsvis meget omkostningstung nyanskaffelse. Restlevetiden efter gennemførelsen af en levetidsforlængelse vil dog oftest være kortere end for nyt materiel.

Kapacitetsbeskrivelserne vurderer levetiden for hvert område over perioden 2010-2030. Afsluttende foretages en samlet afvejning af kapacitetens levetid angivet med årstal for skiftene

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

mellem ”tilfredsstillende” (er operativt, teknisk og økonomisk i stand til at varetage en operativ funktion), ”mindre tilfredsstillende” (er operativt, teknisk og økonomisk i stand til at varetage en reduceret operativ funktion) og ”ikke tilfredsstillende” (er af operative, tekniske og økonomiske årsager ikke i stand til at varetage en operativ funktion).

Materiel til uddannelse, erstatning for tab og reservedele

Tre materielfaktorer påvirker forsvarets operative virke betydeligt i disse år: Mangel på materiel til uddannelse af personel, mangel på materiel til erstatning for materiel, der er gået tabt under kamphandlinger og mangel på reservedele til de individuelle kapaciteter.

Mangel på materiel til uddannelse betyder, at forsvaret ikke i alle tilfælde kan sikre, at enheder under uddannelse og i beredskab råder over tilstrækkeligt materiel til at uddanne personel med det udstyr, som de senere skal anvende under udsendelse. Utilstrækkelige materielmængder besværliggør opnåelsen af de fastsatte mål for uddannelsen, skaber flaskehalse i uddannelsen og giver ikke personellet tilfredsstillende funktionsvilkår.

Prioritering mellem enheder er et middel til at mindske ulemperne for de aktuelt højt prioriterede enheder. Men samtidigt forværres vilkårene for de øvrige periodisk lavere prioriterede enheder med lavere uddannelsesniveau og øget behov for tid til uddannelsen. Følgevirkningen er fastholdelsesproblemer. Det belaster enhederne, virker demotiverende og hindrer effektiv træning, at materiellet ved enheder under uddannelse ofte er ældre og tillige har ringere teknologisk og operativ effekt.
Kapacitetsbeskrivelserne vurderer dette område med et ”Tilstrækkelig/Ikke tilstrækkelig”.

Mangel på erstatningsmateriel medfører, at materiel, der er gået tabt ved indsatte enheder ikke tilstrækkeligt hurtigt kan erstattes, og at erstatning umiddelbart kun kan ske ved at tage materiel fra enheder under uddannelse.
Kapacitetsbeskrivelserne vurderer dette område med et ”Til rådighed/Ikke til rådighed”.

Mangel på reservedele til de individuelle kapaciteter har skabt og vil også fortsat skabe problemer for den operative drift af forsvarets kapaciteter i de kommende år. Reservedelsmangler opbygget over år vil kun gradvist kunne afhjælpes henset til de betydelige økonomiske udgifter og ofte lange leveringstider, der er forbundet med anskaffelser på reservedelsområdet. Forsvaret har prioriteret reservedelsområdet gennem flere tiltag, der skal styrke netop reservedelsbeholdninger og -leverancer.
Kapacitetsbeskrivelserne vurderer dette område som ”Tilfredsstillende” (påvirker ikke kapacitetens operative evne), ”Mindre tilfredsstillende” (påvirker kapacitetens operative evne) og ”Ikke tilfredsstillende” (hindrer kapacitetens operative evne).

Hvor det ikke findes relevant at tale om en mængde af erstatningsmateriel fx i relation til skibe og fly, eller hvor reservedelsbeholdning ikke har relevans, er disse områder vurderet ”Ej relevant”.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Status på områderne ”materiel til uddannelse” og ”erstatningsmateriel” er i kapacitetsbeskrivelserne vurderet på baggrund af materielsituationen, der følger af den planlagte struktur, som fremgår af Aftale om forsvarets ordning for 2005-2009.

Status på ”reservedelsbeholdninger” er i kapacitetsbeskrivelserne angivet på baggrund af den øjeblikkelige materielsituation ved UFOM 2007 afslutning den 9. maj 2008.

Evt. ændringer i den operative struktur kan afføde ændrede rådighedsbehov og derfor også ændrede vurderinger på de anførte områder.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Hærens materielkapaciteter

Dette afsnit gennemgår og beskriver hærens materielkapaciteter fremskrevet til udgangen af år 2009, hvorefter kapaciteternes potentiale vurderes i perioden 2010-2030.

Kampkapaciteter

Kampkøretøjer

Kampvogn LEOPARD 2A5

Hærens LEOPARD 2 kampvogne er siden leveringen opgraderet til 2A5-niveau omfattende blandt andet forbedret beskyttelse og forbedret sigte til kommandøren. Endvidere er kampvognens ildledelsessystem udbygget. Kampvognen er bevæbnet med en 120 mm glatløbet kanon, samt 1-2 maskingeværer. Frem til 2004 var 51 kampvogne indfaset i hæren. I perioden 2005-2009 anskaffes yderligere seks kampvogne. Ved udgangen af 2009 råder hæren således over 57 kampvogne LEOPARD 2A5.

Kampvognen er hærens tungeste og bedst beskyttede våbensystem. Den er udstyret med et højteknologisk ildledelsessystem, så kampvognen effektivt kan bekæmpe mål under alle lys- og vejrforhold. Systemet er udbygget, så kommandøren kan stedfæste nye mål, mens skytten er i færd med at bekæmpe et allerede identificeret mål. Kampvognens ildkraft er kombineret med høj præcision og gode observationssystemer og kan ramme et mål på 4-6000 meters afstand. Kampvognen kan bekæmpe alle typer mål med begrænset risiko for utilsigtede følgeskader på civile og øvrige omgivelser.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Kampvognens høje grad af beskyttelse gør den velegnet til indsættelse under alle typer trusler. Kampvogne kan med fordel indsættes i samvirke med infanteri, henset til kampvognens evne til at levere præcis og direkte støtte.

Hærens kampvogne indgår i 1. Brigades kampenheder. Kampvognene er placeret på Holstebro Kaserne, hvor uddannelsen gennemføres. Et mindre antal vogne er placeret ved Hærens Kampskole og Hærens Logistikskole.

Kampvognen besidder et betydeligt udviklingspotentiale på alle væsentlige områder, herunder våben og ildledelsessystem, ammunition, beskyttelse, motor og kommunikationsudstyr. Kampvognen vurderes operativt tilfredsstillende frem til 2025. Kampvognen fremstår efter opgraderingen til 2A5-niveau på langt de fleste områder teknologisk tidssvarende. Kampvognen vurderes at være teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2020.

Samlet vurderes kampvognen tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

<u>Infanterikampkøretøj CV9035</u>
Hæren har indkøbt 45 infanterikampkøretøjer af typen CV9035. Infanterikampkøretøjet er købt i 2005 med levering fra 2007. Køretøjet er den seneste generation af CV90-bæltekøretøjet, og er bevæbnet med 35 mm maskinkanon og et maskingevær.

Fra 2009 vil de 45 køretøjer indgå i hærens fire pansrede infanterikompagnier. Køretøjet har i forhold til hærens mandskabsvogne øget beskyttelse og ildkraft. Infanterikampkøretøjet CV9035 er udstyret med et højteknologisk ildledelsessystem, så køretøjet kan bekæmpe mål under alle lys- og vejrforhold. Infanterikampkøretøjet besidder ikke kampvognens ildkraft, men har i kraft af høj præcision, moderne ammunitionstyper og gode observationssystemer evnen til at identificere og bekæmpe mål ud til 4000 meter. Køretøjet kan ikke bekæmpe moderne kampvogne.
Køretøjets ildkraft og beskyttelse gør det velegnet til indsættelse i stort set alle trusselsmiljøer. Infanterikampkøretøjet kan engagere fjendtlige våbensystemer, uden at personellet skal bevæge sig uden for køretøjets beskyttelse. Køretøjet kan medbringe op til syv soldater, som kan sidde af og løse opgaver, når køretøjet er fremme ved målområdet.

Køretøjerne vil tilgå pansrede infanterikompagnier i 1. Brigades to infanteribataljoner. Køretøjerne vil blive garnisoneret på Høvelte og Antvorskov Kaserne samt ved Hærens Kampskole, hvor uddannelsen gennemføres. Køretøjerne kan umiddelbart indsættes sammen med hærens øvrige enheder.

Infanterikampkøretøjet CV 9035 indeholder et stort operativt udviklingspotentiale. Køretøjet har en stor vægtreserve, der tillader en kraftig udvidelse af beskyttelsesniveauet, og da køretøjet er fuldt digitaliseret, indeholder det et stort potentiale for kommende digitale føringssy-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

stemer og selvforsvarssystemer. Infanterikampkøretøjet vurderes med udnyttelse af dette potentiale operativt tilfredsstillende frem til 2030.
Infanterikampkøretøjet vurderes at være teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2030.

Samlet vurderes infanterikampkøretøjet tilfredsstillende frem til 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Pansret mandskabsvogn M113
Hæren råder over 297 pansrede mandskabsvogne af typen M113. Herudover er et antal ældre pansrede mandskabsvogne stillet i depot med henblik på udfasning. Den bæltedrevne pansrede mandskabsvogn M113 er indført i hæren fra 1962 og er leveret over flere omgange. De pansrede mandskabsvogne er opbygget i forskellige versioner tilpasset forskellige formål omfattende ambulance, mandskabsvogn til infanterienheder, føringskøretøj samt mekanikerkøretøj. Herudover anvendes køretøjet som platform for hærens observatører for fly- og artilleristøtte samt pansrede ingeniørsoldater.

Siden leveringen har hovedparten af hærens pansrede mandskabsvogne gennemgået opgraderingsprogrammet til en model, benævnt ”G3”, som blandt andet har forbedret beskyttelsen af køretøjet og øget motorkraften. Hærens beholdninger af M113 fordeler sig med 242 vogne af G3 modellen samt 55 i original A1 version. Der er aktuelt kun en underafdeling med 12 PMV M113 A1 i drift. Den pansrede mandskabsvogn er beregnet til transport af op til otte soldater med udrustning. Den pansrede mandskabsvogn er bevæbnet med et tungt maskingevær.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

PMV M113 er hærens gamle, alsidige, pansrede køretøj.

Den pansrede mandskabsvogn anvendes som transportkøretøj for soldater til og fra indsættelsesområdet. Køretøjet yder nogen beskyttelse mod håndvåben, miner, sprængstykker samt panserværnsgranater, når iværksat gitterbeskyttelse er monteret, og muliggør herved hurtig flytning af soldater under kampladsens påvirkninger. Den pansrede mandskabsvogn kan indsættes i alle klimazoner.
De pansrede mandskabsvogne er bredt fordelt i hærens enheder i både 1. og 2. Brigade samt til divisionstropperne, og kan indsættes sammen med hærens øvrige enheder.

M113 A1 vurderes at være operativt, teknisk og økonomisk forældet og ikke tilfredsstillende.
Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

M113 G3 har et begrænset udviklingspotentiale. M113 G3 vurderes generelt operativt tilfredsstillende frem til 2020. M113 G3 vurderes teknisk tilfredsstillende frem til 2015. Økonomisk vurderes køretøjet tilfredsstillende frem til 2020.

Samlet vurderes M113 G3 at være tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Pansret mandskabsvogn PIRANHA

Hæren råder over 113 pansrede mandskabsvogne af typen PIRANHA III, heraf 22 af den ældre H-model og 91 af den netop leverede C-model, hvor 16 er leveret i en opklaringsversion og 16 i en ambulanceversion. PIRANHA III er en hjuldrevet, pansret mandskabsvogn. Hæren påbegyndte indførelse af PIRANHA i hæren i 2000. Bortset fra ambulanceversionen er PIRANHA bevæbnet med et tungt maskingevær.

PIRANHA er hærens nye, alsidige, pansrede køretøj.

Hovedparten er bygget til transport af op til otte soldater med udrustning. Fra 2006 er der leveret 91 køretøjer til brug som pansrede mandskabsvogne, opklaringskøretøjer, feltambulance, føringskøretøjer, signalkøretøjer samt observatørkøretøj.

Køretøjet yder nogen beskyttelse mod håndvåben, miner, sprængstykker samt panserværnsvåben, og muliggør derfor hurtig transport af soldater i næsten alle typer terræn.

Køretøjets evne til at opretholde høj hastighed på vej over lange afstande og med minimal belastning af soldaterne inde i køretøjet gør det særligt anvendeligt til opgaveløsning over store afstande.

PIRANHA er bredt fordelt i hærens enheder i både 1. og 2. Brigade samt til divisionstropperne og kan indsættes sammen med hærens øvrige enheder.

PIRANHA IIIC besidder, ikke mindst grundet en stor vægtreserve, et betydeligt udviklingspotentiale. Med gennemførelse af løbende opdateringer af teknik, beskyttelse samt våben og føringssystemer vurderes køretøjet operativt tilfredsstillende frem til 2030.
Med den høje indsættelsesgrad som PIRANHA IIIC forventes at have, vurderes den at være teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2020.

Samlet vurderes PIRANHA IIIC tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Vægtmæssige begrænsninger i forhold til PIRANHA IIIC medfører, at H-modellen ikke har samme udviklingspotentiale. Det vurderes muligt at holde PIRANHA IIIH operativt tilfredsstillende frem til 2015 med en omfattende genopbygning først i perioden. Grundet intensiv indsættelse i missionsområder er der behov for, at PIRANHA IIIH gennemgår en større genopbygning efter at have været udsendt til både Kosovo og Irak. C- og H-modellerne er logistisk væsentligt forskellige med ringe komponentfællesskab og deraf følgende øgede driftsudgifter i forhold til kun at besidde én type af køretøjet. På baggrund af køretøjets nedslidningsgrad

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

og stigende udfordringer med at opretholde reservedelsforsyningen vurderes H-modellen teknisk og økonomisk mindre tilfredsstillende fra 2010 og ikke tilfredsstillende fra 2015.

Samlet vurderes PIRANHA IIIH tilfredsstillende frem til 2010 og mindre tilfredsstillende frem til 2015.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Udrustning og våben

Kamp- og tjenesteuniformssystemer
Kamp- og tjenesteuniformssystem M/84 blev introduceret fra 1984 og er udleveret til alt personel i hæren, flyvevåbnet, hjemmeværnet og store dele af søværnet. M/84 er løbende blevet moderniseret, blandt andet med indførelsen af kampuniform let M/01 og kampuniform let M/01 ørken.

Det samlede uniformssystem blev oprindeligt udviklet til indsats i det nordeuropæiske område, så indsatsen af danske styrker i andre dele af verden har nødvendiggjort implementeringen af et let kampuniformssystem M/01. Uniformformssystem M/84 består af under-, mellem- og yderbeklædning, samt en række supplerende beklædningsgenstande. Kampuniform M/84 dækker temperaturområdet -25°C - +25°C. Ved indsættelse i områder, hvor klimaet ikke falder inden for disse grænser, anskaffes supplerende udrustning.

Under- og mellembeklædning er teknisk forældet, umoderne og meget lidt brugt af soldaterne, blandt andet fordi den er svedabsorberende. Yderbeklædningen yder begrænset beskyttelse mod vejrliget. Det medfølgende regntøj fungerer dog meget tilfredsstillende.
Et klimatilpasset og justerbart uniformssystem er af stor betydning for soldatens fysiske formåen i en kampsituation. Kamp- og tjenesteuniformssystem M/84 lever ikke fuldt op til de operative krav og soldaternes forventninger på disse områder, blandt andet er brandbeskyttelsen ikke optimal. Der er derfor i stigende grad behov for supplerende anskaffelser for at dække konkrete behov i missionsområderne.

For at tilgodese krav i missionsområder i varmere klimazoner er der løbende indført en række beklædningsgenstande, der samlet udgør et let kampuniformssystem, benævnt M/01. Dette system er ikke introduceret som et samlet og dermed samarbejdet system. Yderbeklædningen findes i såvel ørken- som olivengrøn camouflage, og under- samt mellemmundering er anskaffet specielt under hensyntagen til ønsket om stor åndbarhed og lavest mulig vægt.

Systemet og dets enkelte beklædningsgenstande anses principielt fortsat som et supplement til kampuniformssystem M/84. Disse løbende mindre opdateringer forbedrer uniformssystemet, men giver ikke mulighed for at udnytte det samlede teknologiske potentiale, der nås ved udvikling af et samlet nyt uniformssystem.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Den teknologiske udvikling på tekstilområdet indikerer, at det i de kommende år vil blive muligt at opnå større komfort og beskyttelsesgrad i flere klimazoner med samme materiale.
Det er i denne forbindelse behov at se på muligheden for at reducere det samlede omfang af beklædningsgenstande, der aktuelt indgår i kampuniformssystemerne.
Således vurderes udviklingspotentialet for nuværende uniformssystemer begrænset, og samlet vurderes det at være mindre tilfredsstillende fra 2012 og ikke tilfredsstillende fra 2015.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ej relevant.
Rådighed over erstatningsmateriel er til rådighed.

Oppakningssystem M/96
Oppakningssystem M/96 blev indført i 1996. Systemet er siden blevet suppleret med forskellige funktionsrelaterede tasker, samt med en kampvest. Systemet består nu af et rem-system og en kampvest, med mulighed for at montere diverse tasker og rygsække til transport af den øvrige mundering og enkeltmandsudrustning.
Oppakningssystemet føres over fragmentationsvesten med de gener og ulemper, det giver.
Oppakningssystemet anvender en utidssvarende fastgørelsesmetode af taskerne, der ikke er kompatibelt med nutidens standardbespændingssystem til udrustningsgenstande mm. Det betyder, at alle tasker fremstilles specielt til danske forhold.
Hærens nuværende operationsvilkår stiller i større grad end tidligere krav om mulighed for individuel tilpasning. Særligt behovet for øget personlig beskyttelse medfører, at det nuværende oppakningssystem kun i begrænset omfang kan integreres med de øgede beskyttelseskrav til soldaten.

Oppakningssystem M/96 vurderes teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2015.

Da systemet allerede nu har operative begrænsninger, vurderes det samlet set mindre tilfredsstillende til 2015 og ikke tilfredsstillende fra 2015.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ej relevant.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Håndvåben

9 mm pistol M/49
Forsvaret råder over et stort antal pistoler, og er samlet normeret med ca. 6000 pistoler indført i forsvaret i 1949. Pistolen anvendes som standard sekundærvåben i alle værn. Enkelte specialfunktioner fx læger har fortsat udleveret pistol som eneste bevæbning.

Pistolen besidder ikke noget udviklingspotentiale. Pistolen er operativt mindre tilfredsstillende som primærvåben, og giver ikke muligheder for at montere moderne lys- og lasermarkeringssystemer.
Skydeteknisk og ergonomisk fungerer pistolen tilfredsstillende, og som sekundærvåben vurderes pistolen operativt mindre tilfredsstillende frem til 2015.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Pistolen vurderes teknisk og økonomisk mindre tilfredsstillende frem til 2015.

Samlet vurderes pistol M/49 mindre tilfredsstillende frem til 2015 og ikke tilfredsstillende derefter.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

7,62 mm let maskingevær M/62
Forsvaret er normeret med ca. 1500 lette maskingeværer indført i forsvaret i 1962. Maskingeværet er luftkølet og båndfødet, og anvendes som infanterivåben og som sekundær bevæbning på kampvogne og infanterikampkøretøjer.

Maskingeværet anvendes i alle værn, primært mod ubeskyttede mål og upansrede køretøjer, men kan også anvendes mod luftmål. Maskingeværet kan udrustes med moderne dag- og natsigtemidler. Maskingeværet betjenes af to personer.

Det lette maskingevær anvendes som hærens standard nærstøttevåben, og indgår stort set i alle hærens og hjemmeværnets enheder.

Maskingeværet lever ikke op til moderne krav, og våbnet har kun et ringe udviklingspotentiale. Anvendt af personel til fods vurderes våbnet mindre tilfredsstillende grundet såvel vægt, som ringe træfsikkerhed.

Med anvendelse af moderne affutager, der kan understøtte såvel funktion som træfning, vurderes maskingeværet operativt tilfredsstillende som infanterivåben frem til 2010, og som sekundær bevæbning på kampvogne og lignende frem til 2012. Det lette maskingevær vurderes teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2015.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Samlet vurderes let maskingevær M/62 tilfredsstillende frem til 2010 og mindre tilfredsstillende frem til 2015.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Gevær M/95
Forsvarets personel af alle værn er udrustet med våben af M/95-"familien", der omfatter gevær, karabin, nærkampskarabin, karabin til specialstyrker og let støttevåben.

Våbnet er forsvarets standardhåndvåben, og tilbehør udleveres alt efter opgave og funktion. Våbnet er forbedret med rødpunktssigte, holografisk sigte, lys- og lasermarkeringssystem, infrarødt lys- og lasermarkeringssystem, og senest gennemføres forsøg med 40 mm granatkaster.

Våbenfamilien besidder et vist udviklingspotentiale og vurderes med løbende opdatering af våbnene at have en operativ levetid frem til 2025. Krav om øget effekt vil gøre det lette støttevåben operativt mindre tilfredsstillende i løbet af en kortere årrække.
Nedslidningen af våbnene i GV M/95 familien er markant. Gevær M/95 vurderes teknisk tilfredsstillende frem til 2012 og mindre tilfredsstillende frem til 2015. Gevær M/95 vurderes økonomisk tilfredsstillende frem til 2020.

Samlet vurderes beholdningen af gevær M/95 tilfredsstillende frem til 2012 og mindre tilfredsstillende frem til 2015.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Panserværn

147 mm panserværnsvåben (TOW[5])
Hæren råder over 18 sæt TOW-systemer, benævnt 147 mm Raketstyr M/87. Systemet er implementeret i perioden 1974-1980, og er et langtrækkende panserbekæmpelsesvåben. Raketstyret er monteret på et terrængående hjulkøretøj. Raketstyret kan afmonteres og indsættes eksempelvis med helikopterindsatte styrker. Raketstyret blev i 1984 modificeret til TOW 2, der har forbedret rækkevidde, gennembrydningsevne og præcision.

Våbensystemet anvendes primært til at nedkæmpe pansrede køretøjer på afstande op til 3750 m. Våbnet kan anvendes døgnet rundt. Missilerne er også effektive mod upansrede køretøjer og fjendtlige styrker, der opholder sig i bygninger eller befæstede stillinger.

TOW-systemet indgår i kampbataljonernes panserværnsdelinger i 1. Brigade, og er fordelt til enheder i Holstebro, Høvelte og Slagelse.

Med udnyttelse af systemets udviklingspotentiale vurderes systemet operativt tilfredsstillende indtil 2015. Med anskaffelse af moderne ammunitionstyper kan våbnet udvikles til et mere fleksibelt våben.

Systemet vurderes teknisk tilfredsstillende frem til 2015 og økonomisk tilfredsstillende frem til 2020 med løbende opdatering.

Samlet vurderes 147 mm panserværnsvåbenet tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

84 mm dysekanon M/79 og M/85
Hæren råder over ca. 300 dysekanoner indført i to versioner i henholdsvis 1979 og 1985. Hjemmeværnet råder over 594 dysekanoner. Dysekanonen er et mandbåret og kortrækkende panserværnsvåben.

Våbnet kan anvendes til at nedkæmpe pansrede og upansrede køretøjer samt infanteri på afstande op til 600 meter. Det kan endvidere anvendes til at oplyse kamppladsen og udlægge røg i en afstand ud til 2000 m. Hjemmeværnet og Jægerkorpset råder over nyere granattyper til anvendelse mod infanteri og kampstillinger. Dysekanonen er i perioden 1995-1997 modificeret med nye sigtemidler, som muliggør anvendelse af nyere ammunitionstyper. Der er desuden indført lysforstærkende natsigte- og observationskikkert i 1996. Endelig er der i

[5] Tube launched Optical Wire guided missile (TOW)

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

2001 indført laserafstandsmåler i kombination med natsigtet. De nye sigtemidler kombineret med laserafstandsmåler har øget våbnets træfsikkerhed væsentligt.

Dysekanonen anvendes bredt i alle hærens og hjemmeværnets infanterienheder, panseringeniørgrupper, opklaringsenheder og spejderenheder.

Dysekanonen har fortsat et vist udviklingspotentiale. Der udvikles fortsat nye ammunitionstyper til våbnet, og dysekanonen vurderes operativt tilfredsstillende frem til 2020. Nye ammunitionstyper omfatter blandt andet ammunition, der kan afskydes fra lukkede rum, ammunition mod bygninger og infrarød lys-ammunition.

Dysekanonen vurderes teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2020.

Samlet vurderes dysekanonen tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

<u>84 mm panserværnsvåben M/95 og M/97 Confined Space</u>
Hæren råder over ca. 7000 panserværnsvåben af typerne M/95 og M/97 Confined Space. Hjemmeværnet råder herudover over 426 panserværnsvåben. Våbnet er indfaset i hæren i 1996. Panserværnsvåben M/95 er et kortrækkende panserværnsvåben.
Våbnet er et èngangsvåben, og er primært beregnet til at bekæmpe pansrede køretøjer på afstande ud til 300 m. Panserværnsvåbnet findes i en version, som kan anvendes fra delvist lukkede rum og bygninger med en rækkevidde ud til 250 m.

Panserværnsvåbnet anvendes ved alle enheder i hæren og i hjemmeværnet.

Panserværnsvåbnet lever ikke op til moderne krav om fleksibel anvendelse, og har derfor kun en kortere operativ levetid frem til 2012.
Den tekniske levetid for våbnene udløber i 2010.

Samlet vurderes 84 mm panserværnsvåben tilfredsstillende frem til 2010 og mindre tilfredsstillende frem til 2012.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ej relevant.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

12,7 mm tungt maskingevær M/50

Hæren råder over 600 tunge maskingeværer, der primært anvendes som bevæbning af hærens pansrede køretøjer. Søværnet er normeret med ca. 150, der anvendes til bekæmpelse af sø- og luftmål. Det tunge maskingevær har været i anvendelse siden 1950. Maskingeværet er som udgangspunkt monteret i en vognaffutage, og betjenes fra køretøjet, hvor det anvendes til sikring af kolonner m.v. Det kan desuden afmonteres og opstilles i en feltaffutage, hvorfra det også kan indsættes i en kampstilling. Det tunge maskingevær kan påmonteres moderne dag- og natsigtemidler.

Det tunge maskingevær kan fleksibelt anvendes fra hovedparten af hærens køretøjer, men anvendes dog primært på hærens pansrede køretøjer. Ud over sikring af kolonner anvender hærens enheder det tunge maskingevær i forbindelse med forsvarskamp fra etablerede kampstillinger, observationsposter og lejre. Med moderne ammunition kan det tunge maskingevær således anvendes til at bekæmpe mål fra ubeskyttede til let pansrede køretøjer.

På trods af systemets meget høje alder besidder våbnet stor, operativ værdi, især som følge af gennemførte forbedringer af sigtesystemer for et begrænset antal våben. Med indførelse af især Overhead Weapon Station (beskrevet herunder) og i nogen grad indførelse af moderne affutager vurderes det tunge maskingevær at være operativt tilfredsstillende frem til 2025. Der ses ikke umiddelbart nogen afløser for den kapacitet, som tungt maskingevær giver enhederne.

Det tunge maskingevær vurderes at være teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2015. I den efterfølgende periode vil nedslidning i stigende grad vanskeliggøre en tilfredsstillende

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

drift af våbnene. Det tunge maskingevær vurderes at være teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2015.

Samlet vurderes tungt maskingevær tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Overhead Weapon Station, LEMUR
Hæren har anskaffet 134 LEMUR, som er et højteknologisk våbensystem, der integrerer optiske dag- og natsensorer, laserafstandsmåler og røgkastere med det tunge maskingevær. LEMUR kan også bevæbnes med en 40 mm granatkaster.

LEMUR øger det tunge maskingeværs effektive skudafstand fra ca. 800 meter i vognaffutage til ca. 2200 meter, og den gyrostabiliserede affutage giver våbnet markant større præcision samt mulighed for skydning under kørsel. LEMURs optiske systemer muliggør en mere sikker identifikation af målet og reducerer risikoen for utilsigtede følgeskader på civile og øvrige omgivelser. Systemet fjernbetjenes fra den beskyttede mandskabskabine, og kan fleksibelt monteres på forskellige køretøjer, typisk pansret patruljekøretøj, pansret mandskabsvogn af typen PIRANHA samt de nye pansrede lastvogne. LEMUR anvendes sammen med det tunge maskingevær ved udsendte styrker. Hæren har primo 2008 indsat den første enhed i Afghanistan med systemet. Systemet har p.t. driftsproblemer som følge af den hurtige introduktion i operativ tjeneste. Disse problemer forventes afhjulpet i nærmeste fremtid.

LEMUR vurderes at være operativt, teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2025.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

LEMUR vurderes teknisk og økonomisk mindre tilfredsstillende fra 2025 til 2030.

Samlet vurderes LEMUR tilfredsstillende frem til 2025 og mindre tilfredsstillende frem til 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Mørkekampsmateriel
Forsvaret råder over ca. 9000 sæt mørkekampsudstyr fordelt og anvendt i alle værn. Hæren har som største bruger ca. 5000 sæt tildelt, og har siden 1995 implementeret en bred vifte af mørkekampsmateriel omfattende termisk observationsudstyr, som viser temperaturforskelle, og lysforstærkningsudstyr, som muliggør observation ved lys fra måne og stjerner alene. Materiellet spænder fra lette natbriller til at spænde på hjelmen, til natsigteudstyr til infanterivåben. Generelt er den teknologiske udvikling på området gået hurtigt, hvorfor anskaffelsen er sket lidt ad gangen. Materiellet omfatter tre hovedtyper; lysforstærkningsbriller, som hæren har 6749 af, sigteudstyr, som hæren har 1750 af, samt termisk observationsudstyr, som hæren har 200 af.

Systemerne muliggør manøvre og kamp på en mørklagt og ubelyst kampplads, uden brug af hvidt lys. Dette betyder, at alle soldater kan observere og kæmpe i mørke. Lysforstærkningsbriller og termisk udstyr anvendes primært til at overvåge kamppladsen med henblik på at indsætte våben. Disse systemer er derfor anvendt af førere og observatører for de indirekte skydende systemer som artilleri og fly. Sigteudstyr er udstyr monteret direkte på det enkelte våbensystem. Sigteudstyret kan være baseret på lysforstærkning eller termisk udstyr.

Alle forsvarets enheder råder over mørkekampsmateriel i forskellig udstrækning alt efter enhedstype og opgave. Det mest moderne materiel anvendes ved enheder indsat i internationale operationer.

Med den nuværende teknologiudvikling på området, vurderes den operative levetid generelt at være op til 10 år for hærens mørkekampsmateriel. Udviklingspotentialet for den nuværende generation af mørkekampsmateriel vurderes begrænset, og især på det termiske område lever materiellet ikke i fuldt omfang op til de operative krav og muligheder. Nyere systemer vurderes at være operativt tilfredsstillende indtil 2015, mens ældre systemer vurderes operativt tilfredsstillende indtil 2010.

Nye typer lysforstærkningsbriller, -kikkerter og termisk udstyr vurderes at være teknisk tilfredsstillende indtil 2020, mens de ældre typer vurderes teknisk tilfredsstillende indtil 2012. Reservedelsforsyning er meget vanskelig og løses i stor udstrækning ved anvendelse af dele fra defekte briller.

Mangel på reservedele til ældre typer udstyr gør vurdering af økonomisk levetid irrelevant. Over tid vil nedslidning medføre en stadig ringere rådighedsgrad over materiellet ved de operative enheder.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Samlet vurderes de nye typer mørkekampsudstyr tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2020, mens de ældre typer mørkekampsudstyr vurderes tilfredsstillende frem til 2010 og mindre tilfredsstillende frem til 2012.

Mørkekampmateriel, ældre
Rådighed over materiel til uddannelse er ej relevant.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Mørkekampmateriel, nyt
Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Kampstøttekapaciteter

Ildstøtte

155 mm selvkørende haubits
Hæren råder over 24 selvkørende haubits M109. Den selvkørende haubits er anskaffet i perioden 1963-1970 i et antal af 76. I perioden 1985-1989 blev den selvkørende haubits modificeret til den nuværende version A3. Den selvkørende haubits har en skudrækkevidde på 18-24 km afhængig af ammunitionstype. Haubitsen kan anvende brisantgranater med sprængstykkeeffekt mod infanteri og upansrede køretøjer, ammunition beregnet til anvendelse mod pansrede køretøjer, samt røg- og lysgranater. Den selvkørende haubits er let pansret, og yder begrænset beskyttelse af betjeningspersonellet.

Den selvkørende haubits anvendes til at yde ildstøtte til indsatte enheder. Haubitsen er kendetegnet ved dens evne til at kunne flytte ildstøtten på kampladsen. Haubitsen er med sin nuværende ammunitionstildeling effektiv til bekæmpelse af ubeskyttede fjendtlige styrker, artilleri og morterer samt pansrede køretøjer i stilling.

Den selvkørende haubits indgår i 1. Brigade, og er placeret i Oksbøllejren.

Selvkørende haubits M109A3 vurderes operativt, teknisk og økonomisk forældet. Systemet lever ikke op til den moderne kampplads krav om hurtighed, ildmængde, autonomi og ildledelse. Systemet vurderes ikke at besidde yderligere udviklingspotentiale.
Teknisk kan systemet alene holdes i drift ved afmontering af reservedele fra systemer, der ikke er i drift. Levetidsforlængelse vurderes ikke økonomisk rentabelt.

Samlet vurderes selvkørende haubits M109A3 mindre tilfredsstillende og ikke tilfredsstillende fra 2010.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Erstatningsmateriel er til rådighed.

60 mm let morter M/06
Hæren råder over 75 moderne, lette morterer. I 2006 genindførte hæren 60 mm let morter som ildstøtte til kamptropperne, Jægerkorpset og Forward Air Controllere. Morteren har en rækkevidde på knap 5 km, og betjenes af to mand. Med de nuværende ammunitionstyper til rådighed for hæren kan morteren anvendes til at bekæmpe infanteri, udlægge røgslør og belyse kamppladsen. Morteren har et moderne ildledelsessystem, som gør det muligt at samle ilden fra flere morterer mod det samme mål, selvom mortererne er opstillet spredt over et større område. Ildledelsessystemet kan lede ilden fra op til tolv morterer på én gang.

Den lette morter er tildelt enheder i Afghanistan. Den lette morter udgør kampenhedernes eget ildstøttemiddel, og den anvendes i udstrakt grad under kamphandlinger. Ilden påkaldes og dirigeres af fremskudte observatører, der entydigt kan identificere modstanderens position. Mortererne ved Forward Air Controller anvendes primært til at markere mål, der ønskes bekæmpet med fly.

Der indgår tre lette morterer i infanterikompagnier og opklaringseskadroner.

Med anskaffelsen af den lette morter råder infanterienheder over et moderne og fleksibelt støttemiddel, som kan indsættes enkelt og hurtigt. Den lette morter vurderes at være operativt tilfredsstillende frem til 2020.

Grundet intensiv anvendelse vurderes det, at morteren alene vil være teknisk tilfredsstillende frem til 2015. Systemet vurderes økonomisk tilfredsstillende frem til 2025.

Samlet vurderes 60 mm let morter tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Tactical Air Control Party materiel.
Hæren råder over tre sæt materiel til Tactical Air Control Party. Materiellet benyttes af 12 Tactical Air Control Parties, som leder flystøtte for indsatte enheder. Elementet råder over en række hovedmaterielgenstande:

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Ground Laser Target Designator er et transportabelt lasermarkeringssystem, som anvendes til at lede laserstyrede flybomber og missiler mod erkendte fjendtlige styrker.

Infrarød pointer anvendes til på lang afstand at markere mulige mål samt egne styrker. Pointeren kan anvendes både med almindeligt lys og med infrarød markering, der ikke kan ses med det blotte øje, men kun ved anvendelse af mørkekampsmateriel.

Herudover råder kapaciteten over krypterede taktiske satellitradioer til kommunikation med fly og ildstøtteenheder på landjorden.

Den operative levetid er i betydelig grad afhængig af, hvornår allieredes udstyr opgraderes eller udskiftes. Det vurderes, at udstyret er operativt tilfredsstillende frem til 2013, hvorefter udstyret efter kort tid ikke vil kunne anvendes.
Udstyret vurderes teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2013. Herefter må det påregnes, at fejlfrekvensen øges på grund af problemer med mekaniske komponenter. Systemerne har ikke noget videre udviklingspotentiale.

Samlet vurderes Tactical Air Control Party-materiel tilfredsstillende frem til 2013 og mindre tilfredsstillende frem til 2015.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Luftværn

Hærens luftværnssystem M/93.
Hæren og søværnet råder over en fælles pulje på ca. 900 STINGER luftværnsmissiler. Luftværnsmissiler STINGER indgår i Luftværnssystem M/93. Luftværnssystemet er opbygget af en række delsystemer, men grundlæggende af et kontrol- og varslingssystem og et missilsystem.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Kontrol- og varslingsdelen omfatter langtrækkende søgeradarer med en rækkevidde op til 100 km, samt kortrækkende indvisningsradarer med en rækkevidde op til 20 km. Missilsystemet består af to STINGER-missiler monteret på feltaffutage med en våbenterminal og sigtemidler. STINGER-missilet er udviklet i USA i 1980´erne. Danmark modtog de første missiler i 1993. Missilet er et såkaldt ”fire and forget” missil, der efter affyring styrer efter flyets infrarøde varmeudstråling eller alternativt den negative, ultraviolette skygge som flyet efterlader på himlen. Missilet har en rækkevidde på 5 km.
Missilsystemet kan ikke indsættes under bevægelse, og er upansret.

Luftværnsmissilerne yder indsatte enheder beskyttelse mod trusler fra luften, og muliggør kontrol med luftrummet. Kontrol- og varslingssystemet giver et opdateret situationsbillede af luftrummet af egne og fjendtlige fly, helikoptere, luftværnsmissiler, ubemandede fly samt morter- og artillerigranater. Systemet kan bl.a. udveksle radarbilleder og kommando- og kontrolordrer med overordnede myndigheder. Udveksling af billedinformationer sker gennem LINK-11B - en HF-frekvensforbindelse med de nødvendige protokoller for bl.a. at kunne udveksle luftspor, hvor systemets Joint Link Converter opkobles som bruger i et netværk.

Hærens luftværn er organiseret i en luftværnsmissilafdeling bestående af en stab, et kontrol- og varslingsbatteri og to luftværnsmissilbatterier bevæbnet med STINGER-missiler. Luftværnsmissilafdelingen er garnisoneret i Varde.

Operativt vurderes missilsystemet mindre tilfredsstillende. Missilsystemet har kun et ringe udviklingspotentiale.
Missilernes tekniske levetid udløber i 2008, men kan ved tekniske undersøgelser hvert tredje år forlænges til 2018. STINGER-missilet vurderes økonomisk tilfredsstillende frem til 2018. Kontrol og varslingssystemet vurderes at være operativt, teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2015.

Samlet vurderes missilsystemet mindre tilfredsstillende frem til 2018. Kontrol- og varslingssystemerne vurderes tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Sensorer og opklaringssystemer

Sensorer

Ubemandet opklaringsmateriel RAVEN
RAVEN er et lille, ubemandet fly med sensorer. Det er anskaffet i 2007 til Jægerkorpset og Søværnets Frømandskorps, samt som troppeforsøg i hæren. Der er anskaffet 12 sæt, hver med tre fly og en kontrolstation. Flyet har digitale dag- og natkameraer, og kan sende højopløselige billeder tilbage til enheden på jorden. Dermed tilvejebringes oplysninger om vanskeligt tilgængeligt terræn og fjenders placering og aktivitet. Flyet har en begrænset udholdenhed og rækkevidde.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Systemet er driftmæssigt sat til ca. 600 missioner, hvilket forventeligt svarer til ca. to år. Der er indgået en toårig logistikaftale, hvorefter der er behov for genopbygning eller erstatning af større dele af systemet.

Systemet forventes at have en teknisk levetid på 4-6 år i den nuværende konfiguration. Producenten er i gang med yderligere udvikling af kapaciteten på systemet, som vil kunne levetidsforlænge systemet forventeligt op til 10 år. Udvikling af kapaciteten kan omfatte større rækkevidde, længere flyvetid samt forbedrede sensorer. Den økonomiske levetid vurderes stort set at være sammenfaldende med den tekniske levetid 4-6 år. Den operative levetid vurderes, at være tilfredsstillende til ca. 2015 og mindre tilfredsstillende til 2020. Den tekniske levetid vurderes tilfredsstillende til 2015 og mindre tilfredsstillende til 2020. Den økonomiske levetid vurderes at følgende den tekniske.

Samlet vurderes systemet tilfredsstillende indtil 2015 og mindre tilfredsstillende til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Opklaringssystemer

Pansret opklaringskøretøj PIRANHA
Hæren råder over 16 pansrede opklaringskøretøjer af typen PIRANHA IIIC, som er indeholdt i den samlede beholdning på 113 PIRANHA III. Køretøjet er anskaffet i 2007. Opklaringskøretøjet er udstyret med et tungt maskingevær i en Overhead Weapon Station.
Køretøjet råder ikke over særlige sensorsystemer. Opklaringskøretøjet er udstyret med filtre, der muliggør indsættelse i områder med biologisk, kemisk og nuklear forurening.

Køretøjet anvendes til alle typer opklaringsopgaver, og anvendes ved opklaringsbataljonen under 1. Brigade. Køretøjet er garnisoneret i Rønne.

For nærværende adskiller opklaringskøretøjet PIRANHA IIIC sig ikke fra øvrige PIRANHA-konfigurationer.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Pansret patruljekøretøj EAGLE I
Hæren råder over 33 pansrede patruljevogne af typen EAGLE I, der er anskaffet i perioden 1995-1997. EAGLE I er bevæbnet med et tungt maskingevær. Køretøjet yder begrænset beskyttelse mod håndvåben, miner og sprængstykker.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

EAGLE I anvendes som pansret spejderkøretøj i opklaringsenheder. Køretøjet anvendes til alle patrulje- og opklaringsopgaver. Herudover anvendes EAGLE I til løsning af forbindelses-opgaver, lette transportopgaver samt som let føringskøretøj.

Køretøjet anvendes af opklaringseskadroner samt udsendte enheder og erstattes med EAGLE IV i takt med dennes indfasning (se afsnit herefter).

EAGLE I vurderes operativt mindre tilfredsstillende, og køretøjet besidder et ringe udviklings-potentiale, primært fordi køretøjets nyttelast er utilstrækkelig.
Køretøjet er stærkt nedslidt efter intensiv brug ved udsendte styrker. Køretøjet vurderes tek-nisk mindre tilfredsstillende frem til 2009, hvorefter det vil være teknisk ikke tilfredsstillende.
Køretøjet vurderes økonomisk ikke tilfredsstillende.

Samlet vurderes EAGLE I mindre tilfredsstillende frem til 2009 og herefter ikke tilfredsstillen-de.

Rådighed over materiel til uddannelse er ej relevant.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Pansret Patruljekøretøj EAGLE IV
Hæren har indkøbt over 90 pansrede patruljevogne af typen EAGLE IV. Køretøjet er anskaf-fet fra 2007. EAGLE IV er udstyret med et tungt maskingevær og kan udstyres med Over-head Weapon Station. Køretøjet yder nogen beskyttelse mod håndvåben, miner, spræng-stykker samt panserværnsvåben, og muliggør derfor hurtig flytning af soldater i næsten alle typer terræn under kamppladsens påvirkninger. Køretøjets evne til at opretholde høj hastig-hed på vej, under minimal belastning af soldaterne inde i køretøjet, gør det særligt anvende-ligt til opgaveløsning over store afstande.

EAGLE IV afløser EAGLE I, og anvendes til alle patrulje- og opklaringsopgaver. Udover den planlagte anvendelse vurderes køretøjet anvendeligt til løsning af forbindelsesopgaver, lette transportopgaver samt som let føringskøretøj.

Køretøjet anvendes af opklarings- og spejdereskadroner samt af opklaringssektionerne bredt ved hærens kampbataljoner.

Køretøjet vurderes operativt tilfredsstillende frem til 2025. Køretøjet har et betydeligt udvik-lingspotentiale. Køretøjet vurderes teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2020.

Samlet vurderes EAGLE IV tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel ikke tilstrækkelig.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Artilleripejleradar ARTHUR

Hæren råder over seks sæt Artillery Hunting Radar (ARTHUR) systemer. I 2001 blev der anskaffet otte systemer, heraf er to systemer blevet ødelagt.

Artilleripejleradaren er et avanceret materielsystem.
Det kan ved hjælp af en kombination af radar- og computerteknologi fastlægge position af og typebestemme artillerigranater ud til 15 km, mortergranater ud til 20 km og raketter ud til 30 km. Radaren føres på en terrængående, upansret lastvogn, men containeren kan monteres på en 10 fods containerramme, og kan dermed anvendes sammen med forsvarets øvrige køretøjer, herunder pansrede køretøjer.

Systemet er autonomt med GPS, gyro og digitale kort og er således i stand til at retnings- og stedbestemme sig selv. Systemet er opbygget i en container, der har egen generator. Artilleripejleradaren kan overføre data til feltartilleriets skyde-, ildledelses- og føringssystem. Artilleripejleradaren indgår i Danske Divisions stabs- og målopklaringsbatteri med tre delinger, der hver har to radarer.

ARTHUR er indsat i Afghanistan, hvor de giver varsel om indkommende granater og missiler til Kandahar Airfield, og dermed giver personel mulighed for at søge dækning forinden. Systemet indgår i stabs- og målopklaringsbatteriet ved 3. afdeling i Danske Division, og er garnisoneret i Varde. Herudover er et system ved Værksted Danmark som referencemodel og prototype.

ARTHUR er et 1. generations artilleripejlesystem, der har udviklingspotentiale til 2. generationsniveauet. Systemet vurderes at være operativt tilfredsstillende frem til 2013.

Stadigt større krav om præcision, integration og automatisering vil herefter medføre, at systemet operativt vil være mindre tilfredsstillende.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tredje generation er netop lanceret med væsentligt større præcision, rækkevidde og radarvifte, samt med kraftige forbedringer i form af bl.a. filtrering af falske mål og klassificering af våbentyper ud fra ballistiske data.

Teknisk vurderes det ikke relevant at gennemføre større modifikationer af systemet. Der er begyndende problemer med levering af visse typer reservedele. Systemet vurderes dog teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2020 med mindre opgraderinger.

Samlet vurderes artilleripejleradarsystemet tilfredsstillende frem til 2013 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Ingeniørstøtte

Som en del af indeværende forsvarsforlig gennemføres i perioden 2010-2012 en anskaffelse af ingeniørmateriel til erstatning for et begrænset antal af de nedslidte ingeniørkapaciteter.

Panserbrovogn
Hæren råder over 10 panserbrovogne med 20 tilhørende broer. Panserbrovognen blev indfaset i hæren i perioden 1994-1997, og er fremstillet til belastningen fra kampvogn Leopard 1. Broen tillader derfor kun begrænsede overkørsler med hærens noget tungere Leopard 2 kampvogne. Broen udlægges mekanisk på fem minutter og rækker over et spænd på 20 meter. Panserbroen indgår i panseringeniørkompagniet under 1. Brigade, og er garnisoneret i Skive. Panserbroer anvendes til at støtte hærens mobile operationer. Panserbrovognen kan med sin pansring, bevæbning og mekaniske udlægning indsættes direkte i kampzonen til overvindelse af mindre vandhindringer og lignende.

Panserbrovognen vurderes operativt mindre tilfredsstillende i nuværende konfiguration. Systemet besidder fortsat et udviklingspotentiale, der muliggør, at broen kan anvendes til overførsel af tunge kampvogne. Broen vurderes operativt tilfredsstillende frem til 2020.
Panserbrovognen vurderes teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2020.

Samlet vurderes panserbrovognen tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Feltbro M/71.
Hæren råder over 5 stk. feltbro M/71. Broen er udviklet i 1970 og indført i hæren i 1971. Feltbroen er modulopdelt og etableres manuelt på bygningsstedet. Feltbroen er mandskabskrævende ved etablering og har en relativt lang etableringstid. På grund af begrænset bæreevne

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

besidder broen ikke tilstrækkelig fleksibilitet til anvendelse som erstatningsbro under genopbygning af ødelagt infrastruktur. Feltbroen udlægges af ubeskyttet personel. Broen er derfor primært anvendelig som midlertidig erstatningsbro uden for kampzonen.

Feltbroen indgår i panseringeniørkompagniet under 1. Brigade og ingeniørbataljonen under Danske Division – begge garnisoneret i Skive.

Feltbroen vurderes operativt mindre tilfredsstillende, men kan anvendes til støtte for visse typer operationer i mindre intense miljøer, og broen vurderes ikke tilfredsstillende fra 2015. Feltbroen vurderes teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2013 og mindre tilfredsstillende frem til 2018.

Samlet vurderes feltbro M/71 mindre tilfredsstillende frem til 2015.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Feltbro DIB.
Hæren råder over 19 stk. feltbro DIB. Broen er udviklet i 1950´erne. Brosystemet er modulopdelt og baseret på 12 meter lange profiljern, som samles til en bro. Feltbro DIB er senere moderniseret og kan således nu udlægges direkte fra køretøjet, som transporterer broen. Feltbroen har en relativ lang etableringstid og udlægges af ubeskyttet personel. Broen besidder, på grund af begrænset bæreevne, ikke tilstrækkelig fleksibilitet til anvendelse som erstatningsbro under genopbygning af ødelagt infrastruktur.

Feltbroen indgår i ingeniørbataljonen. Broen er primært anvendelig som midlertidig erstatningsbro uden for kampzonen på lettilgængelige broslagningssteder.

Broen besidder et begrænset udviklingspotentiale. Broen er operativt og teknisk tilfredsstillende i perioden frem til 2020.

Samlet vurderes feltbro DIB således tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Kolonnevej
Hæren råder over tre ældre typer kolonnevej. Systemerne er anskaffet i 1970´erne. Alle tre typer er kendetegnet ved lang etableringstid, at være mandskabskrævende og have begrænset bæreevne.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Kolonneveje placeres i tilknytning til alle typer broer for at muliggøre til- og frakørsel til broer, der er placeret i vanskeligt passabelt terræn. Kolonnevejen indgår i panseringeniørkompagniet under 1. Brigade og ingeniørbataljonen under Danske Division.

Alle tre systemer vurderes operativt mindre tilfredsstillende. Systemerne kan i begrænset omfang anvendes i en årrække frem til 2012.
Teknisk kan systemerne ikke opgraderes. I takt med beskadigelse af komponenter vil beholdningen blive opbrugt. Systemerne vurderes således teknisk og økonomisk ikke tilfredsstillende.

Samlet vurderes kolonnevejssystemerne ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Mineplejl
Hæren råder over 16 mineplejle af typen Hydrema. To plejle er moderniseret, mens de resterende er under modificering. Plejlen er monteret med et antal kraftige kæder, der under hastig rotation bringer minen til detonation, eller sønderdeler den.

Mineplejlen anvendes med stor effektivitet af ingeniørenheder til rydning af større arealer og veje. Køretøjet er mindre egnet til at følge kampenhedernes bevægelse på kampladsen, ligesom den er mindre effektiv under kamp, idet betjeningsmandskabet er beskyttet mod detonation af miner, men kun i begrænset omfang mod beskydning. På den baggrund indsættes plejlen primært i områder, der beherskes af egne enheder bag de egentlige kampområder.

Mineplejlen besidder fortsat et betydeligt udviklingspotentiale. Mineplejlen vurderes at være operativt tilfredsstillende frem til 2020. Mineplejlen vurderes at være teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2014.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Samlet vurderes mineplejlen tilfredsstillende frem til 2014 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Pansermine M/56
Hæren råder over 75.000 panserminer af typen M/56. Minen er en manuelt udlagt, trykudløst pansermine, der er udviklet i 1950´erne. Minen er det eneste tilbageværende minevåben i hæren. Andre minesystemer er udfaset på grund af konventionsbestemte restriktioner.

Minen er tænkt anvendt i de situationer, hvor det er eneste mulighed for at standse en modstander.

Minen vurderes som operativt mindre tilfredsstillende til anvendelse som nærsikringsminering og operativt ikke tilfredsstillende til anvendelse i deciderede minefelter.
Panserminen vurderes som teknisk og økonomisk ikke tilfredsstillende. Der er ingen mulighed for modifikation.

Samlet vurderes panserminen ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ej relevant.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Ammunitionsrydning (Explosive Ordnance Disposal)
Den nuværende kapacitet til rydning af kompleks og improviseret ammunition anvendes primært til national støtte for politiet. Herudover har hæren et ammunitionsrydningskompagni, som kan eftersøge og uskadeliggøre ueksploderet ammunition, der er efterladt i et øvelsesområde eller i en krigszone. Til brug for ammunitionsrydning har hæren rådighed over et antal robotter, bombedragter, elektroniske beskyttelsesforanstaltninger samt en række specialværktøjer til brug for identifikation og neutralisering af ammunition. Dette udstyr anvendes primært i forbindelse med hjælp til politiet, hvorimod rydning af konventionel ammunition foregår ved kontrolleret neutralisering på stedet med efterfølgende bortsprængning et passende sted.

Hærens ammunitionsrydning anvendes til håndtering og bortskaffelse af ammunition i internationale operationer. Rydningen gennemføres for at fjerne ammunition, som udgør en risiko for dansk personel, eller som potentielt kan anvendes til fremstilling af bomber mod danske styrker. Sekundært ryddes ammunition til støtte for lokalbefolkningen i indsatsområdet. Hærens ammunitionsryddere har ikke kapacitet til at undersøge, håndtere og bortskaffe vejsidebomber.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Materiel til støtte for politiet er organiseret ved Hærens Ingeniør- og ABC-skole, som arbejder fra Skive og Amager. Ammunitionsrydningen er organiseret i ammunitionsrydningskompagniet ved ingeniørbataljonen, som er garnisoneret i Skive.

Bomberydningsrobotterne som platform til levering af specialværktøjer mod improviserede bomber vurderes at være operativt tilfredsstillende til nationalt brug frem til 2025.
Øvrigt materiel, der indgår i beredskabet, vurderes at være operativt tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.
Materiel til søgning og rydning af konventionel ammunition vurderes at være teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2013.

Samlet vurderes ammunitionsrydningsmateriellet tilfredsstillende frem til 2013 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

<u>Øvrigt ingeniørmateriel</u>
Hæren råder over forskelligt ingeniørmateriel, der bl.a. omfatter bulldozere, læssemaskiner, rendegravere, jordhøvle, dumpere og teleskoplæssere.

Ingeniørmaskinerne indgår i ingeniørbataljonen under Danske Division og anvendes primært til militære konstruktionsopgaver, sekundært til mobilitetsfremmende foranstaltninger og anden ingeniørtjeneste. Ingeniørmaskinerne er ubeskyttede mod såvel beskydning som miner.
Konstruktionsopgaverne består bl.a. af konstruktion af lejre, værkstedsområder, forsyningsområder og infrastruktur under internationale operationer.
Mobilitetsfremmende foranstaltninger består bl.a. af gennembrydning og rydning af hindringer samt etablering af overgange og forberedelse af broslagningssteder. Med det nuværende materiel løses opgaven af ubeskyttet personel.
Anden ingeniørtjeneste består bl.a. af støtte til ammunitionsrydning og civilt-militært samarbejde.

Ingeniørmaskinerne vurderes generelt operativt mindre tilfredsstillende grundet manglende beskyttelse og udviklingspotentiale. For de fleste maskiner vurderes selve maskinkapaciteten tilfredsstillende.
Alderen på materiellet varierer en del. De fleste systemer er af ældre dato, og vurderes teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2012. De få nyere systemer vurderes teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2020.

Samlet vurderes ældre maskintyper mindre tilfredsstillende frem til 2012, og herefter ikke tilfredsstillende. Nyere maskintyper vurderes tilfredsstillende frem til 2012 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Øvrigt ingeniørmateriel, ældre
Rådighed over materiel til uddannelse er ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Øvrigt ingeniørmateriel, nyere
Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Logistikstøttekapaciteter

Køretøjer

Bjærgningssystemer
Som en del af indeværende forlig anskaffes nye bjærgningssystemer i perioden 2007-2013. Hæren råder over 9 pansrede bjærgningsvogne af typen LEOPARD 1, der er produceret i perioden 1973-1980 og indfaset i hæren i 1995-1997. Bjærgningsvognen blev oprindeligt anskaffet som bjærgningskøretøj til kampvognsenheder. I dag anvendes den tillige som bjærgningskøretøj i infanterikompagnierne. Køretøjet har foruden bjærgningskapacitet, krankapacitet til at løfte fx motorer fra de pansrede køretøjer.

Hæren råder endvidere over fem pansrede bjærgningsvogne af typen WISENT. Bjærgningsvogn WISENT er opbygget på LEOPARD 1 undervogne i 2007 og 2008. Bjærgningskøretøjet kan løse bjærgningsopgaver i forbindelse med LEOPARD 2 kampvognen, den har kran og kan foretage udskiftning af motor og tårn.

Hæren råder endvidere over 20 upansrede, hjulbaserede bjærgningsvogne af to ældre typer, der er anskaffet i perioden 1988-2001. Bjærgningsvognen har krankapacitet og kan bjærge hjulkøretøjer.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

LEOPARD 1 bjærgningskøretøjet anvendes ved infanterikompagnierne. WISENT anvendes ved kampvognsenheder. De upansrede bjærgningsvogne anvendes ved kampenheder og kampstøtteenheder, hvor bjærgningsstøtte i terræn er påkrævet.

De fem WISENT bjærgningsvogne indgår i 1. Brigade og er garnisoneret i Holstebro. De øvrige bjærgningskøretøjer er bredt fordelt i hæren.

LEOPARD 1 bjærgningsvognen har et betydeligt udviklingspotentiale, og kan opgraderes til WISENT-niveau med mulighed for implementering af Battle Management Systemer og Overhead Weapon Station.
LEOPARD1 bjærgningsvognen vurderes operativt og teknisk mindre tilfredsstillende og ikke tilfredsstillende fra 2013.

WISENT bjærgningsvogn vurderes at være teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2020 med god mulighed for at opretholde reservedelsforsyningen i perioden frem til 2030. Samlet vurderes den pansrede WISENT bjærgningsvogn tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Bjærgningsvogn LEOPARD1.
Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Bjærgningsvogn WISENT.
Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Hærens hjulbjærgningsvogne er alle af ældre dato. Køretøjerne besidder et ringe udviklingspotentiale og kan ikke beskyttes til et tilfredsstillende niveau. I forbindelse med implementeringen af nye lastvogne i hæren opfylder de hjulbaserede bjærgningsvogne ikke de operative brugerkrav og de bugseringsmæssige krav. Køretøjerne vurderes operativt mindre tilfredsstillende.
Køretøjerne vurderes teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2013.
Samlet vurderes de hjulbaserede bjærgningsvogne mindre tilfredsstillende fra 2008 og ikke tilfredsstillende fra 2013.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

<u>Lastvogne</u>
Forsvaret råder over ca. 2500 lastvogne fordelt på alle værn, heraf ca. 2000 tildelt hæren. Køretøjerne omfatter forskellige typer og størrelser. Af disse er knap 250 moderne lastvogne til forskelligt brug. Den nye lastvognstype er af mærket MAN. Den findes i en upansret version, der kan tillægsbeskyttes, og i en pansret version.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

De nyanskaffede lastvogne har modulførerhus, som er ens på alle typer. Der er fremstillet tillægsbeskyttelsessæt til førerhusene, der giver såvel ballistisk som minebeskyttelse for personellet. Køretøjet kan anvendes fleksibelt, idet tillægsbeskyttelsen kan flyttes til de køretøjer, der har behov herfor. Førerhusopbygningen gør det muligt at montere et maskingevær. Der er anskaffet et mindre antal køretøjer i en pansret version med særdeles god minebeskyttelse. Det pansrede køretøj kan monteres med Overhead Weapon Station. Den ny lastvognstype findes i alle vægtklasser inden for lastvogne.

Øvrige lastvognstyper er af varierende type og alder. Ældre køretøjstyper er kendetegnet ved, at de kun kan monteres med tillægsbeskyttelse og dermed har ringere grad af beskyttelse end nyere lastvogne. En del af de ældre køretøjer kan bevæbnes med et tungt maskingevær.

Lastvogne anvendes i to roller; som lastkøretøj og som funktionskøretøj. I rollen som moderne lastkøretøj er især køretøjet med kroghejs anvendeligt til fleksibel transport og distribution af forsyninger, der er læsset på 20 fods Flat Racks eller i 20 fods containere. Hærens nye lastvogne muliggør deltagelse i transportopgaver med anvendelse af Flat Racks i multinationale enheder. Som funktionskøretøj anvendes lastvognene blandt andet som kommandostationer, hvor der monteres containere med forskellige opbygninger på lastvognene.

Lastvogne anvendes bredt ved alle forsvarets enheder.

De ældre lastvognstyper vurderes operativt mindre tilfredsstillende og har alle et begrænset udviklingspotentiale, der udelukker tilstrækkelig beskyttelse, moderne bevæbning og kommunikationsmuligheder.
De nye lastvogne, Muliti Purpose Vehicles (MPV), giver mulighed for tidssvarende beskyttelse, bevæbning og føringssystemer og vurderes operativt tilfredsstillende frem til 2025. Ældre lastvognstyper vurderes generelt teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2013, idet der vil være et vist udsving inden for den samlede flåde. De nye lastvogne forventes at være teknisk tilfredsstillende frem til 2020.

Samlet vurderes de ældre lastvognstyper mindre tilfredsstillende frem til 2013, mens nye lastvogne vurderes tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Lastvogne, ældre
Rådighed over materiel til uddannelse ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Lastvogne, nye (MPV)
Rådighed over materiel til uddannelse ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

<u>Lette køretøjer</u>

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Forsvaret råder over ca. 3000 lette køretøjer. Køretøjerne er primært af typen Mercedes GD 240, der siden 1980´erne har været forsvarets primære, terrængående personvogn. Der gennemføres løbende erstatning med Mercedes GD 270. Mercedes GD er anskaffet i tre hovedvarianter: En stationcar, en kassevogn og en soft top model. En variant af soft top modellen er eskortekøretøjet, som hæren har opbygget 114 stk. af. Denne version er bevæbnet med to lette maskingeværer og anvendes bredt af indsatte, lette opklaringsenheder.

Der er desuden anskaffet et mindre antal Toyota Land Cruiser primært til brug for udsendte beskyttelseshold, og uddannelse af disse i den hjemlige struktur.
Forsvarets behov for pansrede og beskyttede personvogne er indledningsvis dækket ved at tillægsbeskytte eksisterende Mercedes GD. Tillægsbeskyttelse er en midlertidig løsning, indtil der er anskaffet tilstrækkeligt mange fabriksbeskyttede køretøjer.
Forsvaret har anskaffet en række fabriksbeskyttede personvogne, der yder nogen beskyttelse mod håndvåben, miner og sprængstykker.

Forsvaret råder endvidere over 80 nyere, lette køretøjer af varierende typer. Køretøjerne er tilpasset anvendelsen, hvorfor nogle har top-luge med mulighed for observation og brug af våben fra køretøjet. Tilsvarende har nogle af køretøjerne øget frihøjde for derved at styrke de terrængående egenskaber. Køretøjerne er anskaffet i perioden 2004-2007 og anvendes blandt andet til hjemlig uddannelse af eksempelvis beskyttelseshold forud for udsendelse.

De ubeskyttede, lette køretøjer anvendes bredt i hæren som førings-, transport og forbindelseskøretøjer under uddannelse, og kun i mindre grad ved udsendte styrker. De beskyttede køretøjer anvendes ved udsendte styrker til bl.a. civil-militære operationer og ved stabe i internationale missioner. Herudover anvendes de af militærpolitiet og beskyttelseshold, og de forventes at blive anvendt bredere ved udsendte styrker i takt med, at rådigheden øges.

De lette køretøjer anvendes ved alle forsvarets enheder.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Ældre typer af lette køretøjer vurderes operativt ikke tilfredsstillende grundet manglende lasteevne, beskyttelse og ringe udviklingspotentiale. Nyere typer af lette køretøjer vurderes operativt tilfredsstillende, idet det dog også for de nyere typer gælder, at udviklingspotentialet er begrænset, og at køretøjerne ikke kan anvendes til alle typer opgaver. Til specifikke opgaver vurderes de nyere køretøjer operativt tilfredsstillende frem til 2020.
Teknisk og økonomisk vurderes ældre typer køretøjer ikke tilfredsstillende. Nyere typer vurderes teknisk tilfredsstillende frem til 2020 og økonomisk tilfredsstillende frem til 2025.

Samlet vurderes de ældre typer af lette køretøjer ikke tilfredsstillende. Nyere typer vurderes tilfredsstillende til visse opgaver frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Lette køretøjer, ældre
Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Lette køretøjer, nyere
Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Ambulancer
Forsvaret råder over 47 pansrede ambulancer, der alle har udstyr svarende til det civile ambulanceberedskab. Hæren har tre ambulancetyper med ens opbygget behandlerkabine. Ambulancerne er udstyret med primærbåre og sekundærbåre. Køretøjerne er beskyttede mod miner og beskydning af de fleste håndvåben. Ambulancerne kan følge indsatte enheder gennem terrænet.

Hæren råder over to ambulancer opbygget på pansret mandskabsvogn M113 G3 i en lang model (bæltekøretøjer) fra 2004. Hæren råder over 16 PIRANHA IIIC ambulancer, som er indeholdt i den samlede beholdning på 113 PIRANHA III. Ambulancerne er opbygget som det tilsvarende infanterikøretøj, dog er taget hævet for at få tilstrækkelig højde i behandlerkabinen.

Forsvaret er i færd med at anskaffe 29 DURO IIIP ambulancer med 25 til hæren og fire til flyvevåbnet. Ambulancerne forventes modtaget i 2008. DURO IIIP er en pansret lastvogn, som er i familie med hærens nye pansrede patruljekøretøj EAGLE IV med stort komponentfællesskab til følge.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Ambulancerne anvendes til at transportere sårede fra skadestedet til behandling. Ambulancerne råder derfor over betydelig mobilitet og beskyttelse. DURO ambulancerne er fordelt til sanitetsenhederne ved henholdsvis logistikbataljonen på Ålborg Kaserner og ved Logistisk Støttebataljon under Det Danske Internationale Logistik Center på Vordingborg Kaserne, samt ved udsendte styrker. Øvrige pansrede ambulancer er bredt fordelt til sanitetsdelingerne i hærens enheder.

Samlet vurderes M113 G3 og PIRANHA III C ambulancer som M113 G3 og PIRANHA III C generelt og DURO IIIP ambulancer vurderes som EAGLE IV. M113 G3 vurderes samlet tilfredsstillende til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2020. PIRANHA IIIC og DURO IIIP vurderes samlet tilfredsstillende til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen, f.s.v.a. den sanitetsfaglige opbygning, er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Logistik-, lejr- og sanitetsmateriel

De logistiske enheder er generelt organiseret med en fleksibel og modulær opbygning, således at enheder og underenheder situationsbestemt kan sammensættes til en konkret opgave inden for hele opgavespektret, herunder situationsbestemt at kunne støtte eller indgå i enheder fra andre værn eller multinationale enheder.

Sanitetsmateriel

Sanitetsmateriel ved udsendte styrker
Til de udsendte styrker er der anskaffet en del nyt sanitetsmateriel. I 2008 er der tilgået en ny, individuel førstehjælpspakke, der sætter soldaten i stand til at behandle større blødninger, smerter og modvirke chok. Pakningen indeholder bl.a. et kraftigt smertestillinde middel. Sygehjælperne har samtidig fået en moderne sygehjælpertaske, hvori der bl.a. indgår hæ-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

mostatiske forbindinger, som er behandlet med et stof, der får blødninger til at standse otte gange hurtigere end normalt.

Lægerne har fået en ny lægerygsæk, som udover medicinpakning indeholder genoplivningsudstyr, herunder en transportabel respirator. Med disse nye midler vil sårede soldater kunne behandles effektivt, indtil de overgår til egentlig kirurgisk behandling på felthospital. I lejrene er der etableret infirmerier, der svarer til en lægekonsultation med tilsvarende udstyr. Danske styrker anvender allieredes felthospitaler, der har et højt teknologisk og lægefagligt niveau.

Sanitetsmateriel til udsendte styrker opdateres løbende. Sanitetsmateriel på enkeltsmands- og sygehjælperniveau er generelt forbrugsgods, så teknisk og økonomisk levetid er ikke relevant. Indholdet i de respektive førstehjælps- og lægesæt opdateres løbende, så den operative levetid til stadighed er tilfredsstillende.

Samlet vurderes sanitetsmateriellet ved udsendte enheder tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ej relevant.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Sanitetsmateriel ved forbindepladsgruppen (Role 1).
Hæren råder over materiel til 18 forbindepladsgrupper, der p.t. ikke indgår i indsatte styrker. Forbindepladsen ved afdelingen er det første led i sanitetskæden, hvor soldaten møder lægelig behandling. Forbindepladsen er en nøglekapacitet ved indsatte enheder. Forbindepladsen er teltbaseret, semimobil og upansret. Der kan gennemføres almindelig lægebehandling, prioritering af tilskadekomne og stabiliserende lægebehandling, der muliggør patientens videre transport til næste behandlingsled.

Forbindepladsen indgår i sanitetsdelinger og -sektioner og placeres ved de indsatte enheder. Patienter bringes fra skadestedet til forbindepladsen i pansrede ambulancer. På afdelingsforbindepladsen udføres prioritering af tilskadekomne (triage) og stabilisering med henblik på videre evakuering. Forbindepladsgruppen anvendes bredt ved udsendte styrker.

Forbindepladsgrupper indgår i sanitetsdelinger på bataljonsniveau i 1. Brigade. De indgår tillige i opklaringsenhedernes sanitetssektioner og i Logistisk Støttebataljon.

Forbindepladsen vurderes operativt ikke tilfredsstillende. Forbindepladsen har med eksisterende materiel ikke et udviklingspotentiale, der honorerer moderne krav til behandling af syge og sårede eller til beskyttelse.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Sanitetsmateriel ved brigadeforbindepladsen (Role 2).
Hæren råder over to brigadeforbindepladser, der p.t. ikke indgår i indsatte styrker. De består af et teltbaseret behandlingsmodul, hvor der kan gennemføres liv- og ekstremitetsreddende kirurgi.

Brigadeforbindepladsen er andet led af sanitetskædens tre behandlingsled med lægelig behandling. Dele af brigadeforbindepladsens behandlingsmodul kan fremskydes til de indsatte enheder for at udføre liv- og ekstremitetsreddende kirurgi.

Hærens to brigadeforbindepladser indgår i Sanitetskompagniet i Logistikbataljonen i 1. Brigade på Aalborg Kaserner.

Brigadeforbindepladsen vurderes operativt ikke tilfredsstillende. Forbindepladsen har med eksisterende materiel ikke et udviklingspotentiale, der honorerer moderne krav til behandling af syge og sårede eller til beskyttelse.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Felthospital (Role 3)
Som en del af indeværende forsvarsforlig anskaffes nye behandlingskapaciteter til felthospitalet.

Hæren råder over ét felthospital, som indgår i Logistisk Støttebataljon. Felthospitalet er tredje og sidste led i sanitetskæden. Kapaciteten består af et telt- og containerbaseret behandlings- og sengemodul, hvor der udføres lægelig behandling, inden patienten udskrives eller overføres til videre behandling i det civile sundhedssystem.

Felthospitalet kan anvendes til støtte for det civile samfund eller internationalt ved humanitære katastrofer. Felthospitalet kan yde kirurgisk og medicinsk behandling herunder tandbehandling af op til hundrede tilskadekomne personer i døgnet på et niveau svarende til det civile sundhedssystem. Felthospitalet kan efter endt behandling yde sundhedspleje til 50-100 patienter dagligt. Patienter, som ikke kan hospitaliseres på felthospitalet, overføres til det civile plejesystem efter endt behandling.

Felthospitalet kan opdeles i to mindre felthospitaler, der fx kan indsættes som en maritim sanitetsenhed på et fleksibelt støtteskib.

Hovedparten af det eksisterende materiel nyttiggøres i internationale operationer. Den øvrige del af materiellet er i nogen udstrækning operativt forældet. Felthospitalet mangler på nøgle-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

områder moderne materiel. Derfor lever felthospitalet ikke op til nutidens behandlingsmæssige krav. Felthospitalet vurderes derfor operativt mindre tilfredsstillende. Felthospitalet indeholder dog et udviklingspotentiale, der med tilførsel af visse moderne moduler og elementer vil kunne gøre felthospitalet operativt tilfredsstillende. Felthospitalet har en operativ levetid på mindst 10 til 15 år. Felthospitalet vurderes teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2015.

Samlet vurderes felthospitalet tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Føringsstøttekapaciteter

Kommando-, kontrol- og informationssystemer

Hærens kommando og kontrol system

Et kommando-, kontrol- og informationssystem (C2IS) er et feltmæssigt IT-system, der via et militært IT- og kommunikationsnetværk giver mulighed for elektronisk at gennemføre planlægning og udveksling af informationer mellem militære aktører på kamppladsen, herunder distribution af situationsbillede, efterretninger og logistiske informationer. Et C2IS skal være hærens militære udgave af de avancerede ledelsesinformationssystemer, der i dag anvendes i de fleste større virksomheder som grundlag for hurtige og velovervejede beslutninger.

Formålet med et C2IS er hurtigt at kunne producere og koordinere operative planer og befalinger, distribuere dem til de underliggende operative niveauer på kamppladsen, løbende at opdatere dem, samt til stadighed at have et fælles, opdateret, operativt, situationsbillede til rådighed.

Hæren har i 2005 fået leveret et C2IS, kaldet DACCIS (Danish Army Command, Control and Information System), i en øvelses- og uddannelsesversion. Systemet anvendes til øvelsesvirksomhed ved hærens enheder samt til uddannelsesbrug på hærens skoler. Forsvaret har opsagt kontrakten vedrørende videreudvikling af DACCIS, da leverandøren ikke kunne levere en stabil og operativt brugbar version inden for en acceptabel tidshorisont. Der udvikles således ikke en operativ version af DACCIS. Øvelsesversionen af DACCIS vil, når et nyt C2IS implementeres som erstatning, ikke længere være relevant, hvorfor DACCIS-systemet til den tid udfases. Et nyt C2IS søges implementeret i 2009. Det nye C2IS skal være internationalt interoperabelt, og skal kunne indgå i internationale operationer.

Allerede udviklet C2IS på markedet vurderes at kunne holdes operativt tilfredsstillende frem til 2020 under forudsætning af, at systemerne holdes opdaterede og interoperable med andre nationers informationssystemer.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Battle Management System

Overordnet set er Battle Management System et system, der anvendes til udveksling af informationer på kampppladsen. Battle Management System skal støtte føring ved at:

- Formidle egne enheders positioner,
- skabe interoperabilitet gennem data- og informationsudvekslinger,
- formidle information og beslutninger mellem sensorer, beslutningstagere, enheder og våbensystemer,
- forbedre førerens beslutningsgrundlag gennem hurtig og sikker formidling af information,
- forbedre førerens mulighed for håndtering af store mængder information og
- forbedre personellets sikkerhed.

Battle Management System øger herved effekten af hærens kapaciteter.

Hæren er ved at implementere et Battle Management System (BMS), der vil muliggøre deltagelse i netværksbaserede operationer for de første enheder fra 2010. Battle Management System er et netværksbaseret computersystem, der anvendes til informationsudveksling med det formål, at forbedre vilkårene for taktisk planlægning. Desuden kan man med BMS skabe et fælles - tæt på realtime - billede af den taktiske situation på de lavere taktiske niveauer fra køretøjsniveau til bataljonsniveau. Battle Management System vil blive interoperabelt med hærens kommende kommando-, kontrol- og informationssystem på højere niveauer.

Battle Management System vil erstatte eller supplere en lang række lavteknologiske hjælpemidler, som papirkort, plastikkalker, meldingsblanketter og til dels verbal kommunikation.

Battle Management System anskaffes primært til pansrede køretøjer, og anvendes på de lavere taktiske niveauer i hæren.

Systemet anskaffes trinvist fra 2008. Det vurderes, at Battle Management System med nødvendige opdateringer kan opfylde operative krav i mindst 15 år. Systemet kan udbygges i takt med udviklingen i forsvarets kommunikationsmæssige infrastruktur.
Systemet vurderes teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2025.

Samlet vurderes Battle Management System tilfredsstillende frem til 2025 og mindre tilfredsstillende frem til 2030.

Hærens Network Management System

Hærens Network Management System er et softwaresystem til planlægning, gennemførelse og monitering af mobile netværk. I Network Management System er inkluderet kommando- og kontrolelementer, der kan angive såvel egen som fjendens position, beregne og tildele frekvenser samt monitere og konfigurere kommunikationsudstyr.

Network Management System er oprindeligt udviklet til planlægning, indsættelse og overvågning af hærens taktiske Wide Area Subsystem kommunikationssystem (DEOS 2000). Network Management System blev udviklet og implementeret i perioden fra 2003-2006.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

På baggrund af informationer om den operative indsættelse af styrkerne anvendes Network Management System til at planlægge indsættelse af kommunikationskapaciteterne og monitere, at den nødvendige kapacitet er til rådighed for enhederne. Network Management System anvendes dermed til at optimere udnyttelsen af kapaciteterne.

Network Management System er fordelt til 3. Telegrafbataljon. Elementer af Network Management System indgår i Communication and Information Systems Centre, som er placeret ved 5. Telegrafbataljon på Haderslev Kaserne. Forsvarets Værnsfælles Satellitkommunikation i Karup råder over elementer af Network Management System for at overvåge og optimere forbindelserne til udsendte styrker.

Systemet vurderes at have et omfattende udviklingspotentiale bl.a. til anvendelse i netværksbaserede operationer. Systemet vurderes operativt og teknisk tilfredsstillende frem til 2020. Den hastige udvikling på software området gør det dog vanskeligt at forudsige den økonomiske levetid. Det vurderes, at systemet økonomisk vil være tilfredsstillende frem til 2014.

Samlet vurderes Network Management System tilfredsstillende frem til 2014 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ej relevant.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Kommunikationssystemer

Hærens digitale Wide Area Subsystem DEOS 2000
DEOS 2000 er hærens taktiske Wide Area Subsystem kommunikationssystem ved troppeenheder og selvstændigt indsatte enheder. DEOS 2000 er et telefonsystem og datatransmissionssystem, der via et antal knudepunkter etablerer et kommunikationsnetværk med et antal adgangscentraler og radiokædecentraler.

DEOS 2000 er en opgradering af DEOS, der blev udviklet og indført i perioden fra 2001-2004 for at skabe interoperabilitet til andre landes kommunikationssystemer og større båndbredde med henblik på at øge muligheden for datatransmission. Forbindelserne mellem kundepunkter og adgangscentraler etableres via UHF radiokædeforbindelser, der er krypteret med NATO godkendt kryptoudstyr. DEOS 2000 er godkendt til at kunne transmittere højt klassificeret materiale.

DEOS 2000 består af flere identiske, samarbejdende systemer, der sikrer, at prioriterede informationer når frem til tiden i et operationsområde på 100 x 100 km. Systemet anvendes til at etablere forbindelser til andre nationer og til at etablere ISDN-forbindelser til det offentlige net eller andre nationer. Systemet kan i begrænset grad understøtte mobile operationer.

DEOS 2000 er fordelt til 3. Telegrafbataljon på Ryes Kaserne i Fredericia og udsendte styrker. Elementer af systemet indgår i Communications and Information System Centre, som er

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

placeret ved 5. Telegrafbataljon på Haderslev Kaserne. Forsvarets Værnsfælles Satellitkommunikation er ligeledes tildelt elementer af DEOS 2000 for at sikre forbindelserne til INTOPS.

DEOS 2000 er ved at blive opgraderet til større båndbredde og satellitforbindelser for at tilgodese fremtidige behov for informationsudveksling. Systemet vurderes at være operativt tilfredsstillende til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025. DEOS 2000 har et omfattende teknisk udviklingspotentiale og vurderes at være teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2020.

Samlet vurderes DEOS 2000 tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

VHF-radioer
Hæren råder over ca. 4200 VHF-radiostationer. VHF-radioer er hærens primære kommunikationsmiddel mellem enheder fra gruppeniveau til og med bataljonsniveau. Informationerne kan udelukkende udveksles ved ikke-krypteret tale.

Hærens nuværende VHF-radio, 2061-serien, blev indfaset i hæren fra 1970. Serien består bl.a. af en lille mandbåren radio, PRC 361, der anvendes på gruppeniveau. PRC 361 kan udelukkende anvendes til overførsel af tale. På højere niveauer anvendes radiotyper med større kapacitet, der kan konfigureres i forskellige opstillinger. Den sidst anskaffede model kan i meget begrænset omfang overføre data. Radioerne kan være mandbårne og installeres i køretøjer eller anvendes fra faste installationer. Radioerne kan ikke understøtte behov for datatransmission i forbindelse med netværksbaserede operationer.

VHF radioen anvendes af alle hærens enheder; primært til udveksling af informationer og ordrer mellem enheder.

Hærens VHF-radioer har ikke noget udviklingspotentiale, og er operativt forældet. Radioerne produceres ikke længere, vedligeholdelse er vanskelig, og radioerne vurderes teknisk og økonomisk forældede.

Samlet vurderes hærens VHF-radioer mindre tilfredsstillende frem til 2009, og herefter ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

UHF radioer – Personal Role Radios
Hæren har anskaffet ca. 2100 af det samlede behov på ca. 4850 stk. Personal Role Radios. De resterende ca. 2750 radioer er under anskaffelse. Personal Role Radios anvendes til

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

kommunikation mellem de individuelle soldater på gruppeniveau. Brugen af Personal Role Radio letter gruppernes interne kommunikation og forbedrer opgaveløsning gennem hurtig, korrekt og samtidig informations- og ordreformidling til hele gruppen.

Radioen anvendes som kommunikationsmiddel på gruppe- og delingsniveau for at give den enkelte soldat mulighed for at kommunikere med sine kolleger og dermed reducere risikoen for egenbeskydning.

Personal Role Radios anvendes ved udsendte styrker, og er i nogen udstrækning til rådighed for hærens enheder under uddannelse.

Systemet vurderes, grundet en hastig teknologisk udvikling og stigende behov for netværks-opkobling, at have en begrænset operativ levetid. Den nuværende beholdning af Personal Role Radios vurderes operativt tilfredsstillende frem til 2012 og mindre tilfredsstillende frem til 2015, da systemerne har et ringe udviklingspotentiale. Teknisk vurderes radioerne at være tilfredsstillende frem til 2012. Økonomisk vurderes de tilfredsstillende frem til 2015.

Samlet vurderes den nuværende beholdning af UHF-radioerne tilfredsstillende frem til 2012 og mindre tilfredsstillende frem til 2015. Levetid for nye Personal Role Radios er pt. ukendt.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

<u>HF-radioer</u>
Hæren råder over ca. 400 HF-radioer af typen HARRIS 5800. Det er en langtrækkende radio, der bl.a. anvendes som sekundært kommunikationsmiddel mellem udsendte styrker, og som strategisk signalmiddel fra Danmark til missionsområderne. Radioerne kan anvendes både til fods og monteret i køretøjer. Til radioerne findes en bærbar PC, der giver mulighed for over-førsel af befalinger, mails, billeder, programmeringer til radioen etc.

HF-radioen anvendes i internationale operationer som det primære, langtrækkende, jordba-serede kommunikationsmiddel samt som supplement til VHF-radioen, der har en kortere rækkevidde.

HF-radioen er fordelt til udsendte enheder, samt enkelte enheder i den hjemlige struktur.

HARRIS 5800 radioen blev indfaset fra 1999. Hæren er i gang med opdatering af alle radioer til den nyeste udgave, ”3G”. Radioen vurderes operativt tilfredsstillende frem til 2020.

Radioerne vurderes at være teknisk tilfredsstillende frem til 2015. Det vurderes muligt at op-retholde reservedelsforsyningen frem til 2020. Radioerne vurderes økonomisk tilfredsstillen-de frem til 2020.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Samlet vurderes HF-radioerne tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

TACSAT 117F
Hæren råder over et lille antal TACSAT radioer. Hærens nyeste taktiske radio TACSAT 117F virker som en taktisk radio, men kommunikerer via amerikanske satellitter. Den særlige kommunikationsform bevirker, at radioen kan anvendes over meget store afstande. Radioens særlige egenskaber gør, at den i modsætning til andre satellitbaserede systemer kan sende og modtage fra flere radioer samtidig. Radioen har ligesom HF-radioer en PC, der muliggør overførsel af mails, billeder etc. Radioen kan anvendes til klassificeret kommunikation.

Radioen er software-baseret og kan derfor opdateres. Radioen vurderes operativt tilfredsstillende frem til 2020.

Radioerne har et betydeligt udviklingspotentiale. Den hastige udvikling på området medfører dog, at den teknisk vurderes tilfredsstillende frem til 2013. Radioen vurderes økonomisk tilfredsstillende frem til 2020.

Samlet vurderes radioen tilfredsstillende frem til 2013 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Satellitkommunikation - VSAT
Hæren råder over et lille antal VSAT satellitterminaler, der anvendes til tale- og datatransmission. Systemet kan alene anvendes til strategisk kommunikation og ikke i forbindelse med

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

taktisk indsættelse. Systemerne korresponderer med Forsvarets Satellitkommunikation i Karup.

Systemet anvendes i hæren og i flyvevåbnet. Satellitkommunikation anvendes i dag mellem de udsendte enheder og de operative kommandoer til at etablere forbindelse til Forsvarets Integrerede Informatiknetværk. Systemet anvendes desuden til velfærdsinternet og velfærdstelefoni.

Så længe udbyderne kan opretholde og tilbyde tilstrækkelig båndbredde vil systemerne være operativt tilfredsstillende. Det vurderes, at det er muligt at holde systemet operativt og teknisk tilfredsstillende frem til 2020.

Samlet vurderes VSAT-systemet tilfredsstillende frem til minimum 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Satellitkommunikation – IRIDIUM/INMARSAT
Hærens råder over et mindre antal satellitkommunkations-systemer, baseret på et håndholdt, opkaldsbaseret satellitsystem, der i princippet virker som en mobiltelefon. Systemet har global dækning og er uafhængigt af jordbaseret infrastruktur.

Systemet anvendes alene i hæren som back-up til militære kommunikationssystemer ved udsendte styrker. Systemerne anvender kommercielle satellitter.

Operativt vurderes systemet tilfredsstillende frem til 2018.

Satellitter fra systemer som INMARSAT, IRIDIUM, GLOBALSTAR og THURAYA anvender små terminaler, og den tekniske levetid er direkte afhængig af de respektive satellitters fortsatte civile anvendelse. De anvendte terminaler vurderes teknisk tilfredsstillende frem til 2011.

IRIDIUM vurderes økonomisk tilfredsstillende frem til 2011.
INMARSAT vurderes økonomisk tilfredsstillende frem til 2015.
Samlet vurderes systemerne generelt tilfredsstillende til 2011 - INMARSAT dog til 2015.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ej relevant.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Føringsstøttemateriel

Udtrækkelige føringscontainere

Hæren råder over 32 udtrækkelige føringscontainere til etablering af hovedkvartersfaciliteter. Udtrækkelige føringscontainere er fleksible kapaciteter til føringsenheder på primært brigade, divisions og Land Component Command niveau, men er principielt brugbare for alle typer af indsatte stabe. De udtrækkelige containere giver omtrent den samme volumen som tre standard 20 fods containere og kan betjenes af to mand.

De primære containere udgør føringsinstallationerne for Danske Division og 1. Brigade, men kan desuden anvendes til føringsinstallationer for en stab indsat i internationale operationer. Containeren er fordelt med 18 systemer til Danske Division og 14 systemer til 1. Brigade på Haderslev kaserne.

Med opdateringer vurderes systemet at være operativt tilfredsstillende frem til 2020. Teknisk vurderes systemet at have en levetid på 5-10 år. Indbyggede IT- og kommunikationsnetværk vurderes at have en levetid på mellem 3 og 15 år, da der er mulighed for software opdateringer af styringsenheder m.m. Økonomisk vurderes systemet tilfredsstillende frem til 2015.

Samlet vurderes føringscontainerne tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Øvrigt materiel

Beskyttelsessystemer

Gitterbeskyttelse til pansrede køretøjer.
Det er besluttet at anskaffe gitterbeskyttelse til hærens pansrede mandskabsvogne, PIRANHA og M113 G3, samt kampvogne, LEOPARD 2, til levering og implementering i 2008. Gitterbeskyttelsen er en ekstra beskyttelse, som påmonteres køretøjet til beskyttelse mod panserværnsvåben, som i vid udstrækning anvendes af fjendtlige styrker.

Anskaffelsen omfatter to typer gitterbeskyttelse. Et metalgittersystem til PIRANHA og kampvogne, som monteres uden på den eksisterende beskyttelse. Fjendtlige raketter vil enten detonere på selve gitteret, hvorved skaden reduceres, eller sprænghovedet vil blive klemt i gitteret, hvorved rakettens antændingsmekanisme ødelægges uden at detonere.

Til M113 G3 anvendes beskyttelsesnet, der monteres i en ramme uden på køretøjet, og som har samme virkning som metalgittersystemet.

De oven for beskrevne systemer er i anvendelse ved andre NATO landes indsatte styrker og er anvendt i såvel Irak som Afghanistan.

Området er under hastig udvikling. Der kommer til stadighed nye og mere effektive systemer til imødegåelse af forskellige former for beskydning. I forhold til den teknologiske udvikling vurderes systemet operativt tilfredsstillende frem til 2013.
Teknisk svarer levetiden til levetiden for systemet, det monteres på.

Samlet vurderes gitterbeskyttelsen tilfredsstillende frem til 2013, når bedre systemer kan operationaliseres.

Rådighed over materiel til uddannelse er ej relevant.
Reservedelssituationen er ej relevant.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Tillægsbeskyttelse
Tillægsbeskyttelse beskytter mod fjendtlig våbenvirkning fra håndskydevåben og fragmenter fra granater og vejsidebomber. Der er i forbindelse med materielanskaffelsesprojekter indkøbt tillægsbeskyttelse til forskellige køretøjer. Tillægsbeskyttelse kan give upansrede køretøjer en operativt nødvendig beskyttelse samt øge pansrede køretøjers beskyttelse.

Tillægsbeskyttelse kan påmonteres køretøjer, der er forberedt til det, afhængigt af trusselsniveau og mission. Tillægsbeskyttelse er udviklet til en specifik type køretøj. Tillægsbeskyttelsens øgede vægt har indflydelse på køretøjernes mobilitet, nyttelast, driftsudgifter og slitage. Tillægsbeskyttelse anvendes derfor situationsafhængigt.
Der er indkøbt tillægsbeskyttelse til alle PMV M113 G3, til ca. halvdelen af alle PIRANHA IIIC og til et mindre antal af lastvogne og lette køretøjer.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Systemerne er i anvendelse ved andre NATO landes indsatte styrker, og er anvendt i såvel Irak som Afghanistan.

Tillægsbeskyttelse er et område under hastig udvikling. Det gælder både passive systemer, reaktive systemer og aktive systemer.
Det vurderes, at de nyeste typer af tillægsbeskyttelse vil være operativt tilfredsstillende frem til 2013, mens ældre systemer vurderes mindre tilfredsstillende frem til 2009 og herefter ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er ej relevant.
Reservedelssituationen er ej relevant.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Electronic Counter Measures
Kapaciteten tilvejebringer en aktiv, elektronisk beskyttelse af køretøjer og personer mod elektronisk udløste kampmidler. For opretholdelse af kapaciteten kræves kontinuerlig opdatering gennem udskiftning af hovedkomponenter og/eller software.

Kapaciteten er påmonteret udvalgte operative og logistiske køretøjer, der løser opgaver i internationale operationer.

De nuværende systemer har en operativ, teknisk og økonomisk levetid på 2-5 år. Systemerne har et begrænset udviklingspotentiale. Udviklingen dikteres af modpartens valg af teknologi. Derfor er en kontinuerlig udskiftning/opdatering af kapaciteten essentiel for opretholdelse af kapaciteten.

Eksisterende udstyr vurderes således at være tilfredsstillende frem til 2010 og mindre tilfredsstillende frem til 2012 for de nyeste typer. Ældre typer vurderes mindre tilfredsstillende frem til 2010.

Electronic Counter Measures, ældre
Rådighed over materiel til uddannelse er ej relevant.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Electronic Counter Measures, nyere
Rådighed over materiel til uddannelse er ej relevant.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Trænings- og simulationssystemer

Simulatorer til kampvogn
Til uddannelse på kampvogne råder hæren over kampvognsdelingssimulatorer samt Gunnery Training Cabin. I begge simulatortyper er skyttens og kommandørens plads modelleret så-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

ledes, at simulatoren kan anvendes til at træne skytten og kommandøren i enten besætningsramme (en kampvogn alene) eller delingsramme (sammen med to andre kampvogne).

Når igangværende ombygning af kampvognsdelingssimulatoren er tilendebragt i 2009 vil simulator og Gunnery Training Cabins kunne operere på samme softwareplatform. Det vil på afgørende vis forbedre interoperabiliteten. Herudover rådes der over et antal PC-baserede Table Top Trainers, der anvendes i enten lær-selv-rollen eller som en integreret del af funktionsuddannelsen.

Simulatorerne kan via et lokalt netværk kobles sammen. Herved er det muligt at træne op til 10 kampvognsbesætninger samtidigt. I begge typer simulatorer indgår en instruktørpult, hvorfra øvelserne kan overvåges. Øvelserne bliver automatisk gemt, så instruktøren efterfølgende har mulighed for vise eleven, hvordan eleven reagerede i forskellige situationer.

Simulatorerne anvendes til at uddanne kører, kommandør og skytte på kampvogn LEOPARD 2. Simulatoren understøtter uddannelse inden for kampvognseskadronen på tre niveauer:

- Personellet enkeltvis, hvor det uddannes i egen funktion.
- Samarbejde inden for den enkelte besætning.
- Samarbejdet mellem kampvogne.

Med de i alt 10 simulationssæt til kampvognsbesætninger kan en komplet eskadronens indsættelse øves samtidigt.

Kampvognsdelingssimulatoren og Gunnery Training Cabin er placeret i Holstebro. Der udestår leverance af yderligere seks Gunnery Training Cabins, hvorefter dette materiel også vil være til stede ved uddannelsen på Hærens Kampskole i Oksbøl.
Systemerne er opbygget på PC-systemer og kommerciel teknologi, og vil kunne holdes opdateret i takt med den almindelige udvikling inden for teknologien.

Samlet vurderes simulator-systemet tilfredsstillende frem til 2012 og mindre tilfredsstillende frem til 2015.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

<u>Joint Conflict and Tactical Simulation (JCATS)</u>
Joint Conflict and Tactical Simulation er et alsidigt, interaktivt, konfliktsimulationsprogram, der kan anvendes til at simulere alt fra indsættelse af civilt redningsberedskab i forbindelse med naturkatastrofer, storbrande m.v. til indsættelse af styrker i egentlige krigsoperationer.

Joint Conflict and Tactical Simulation anvendes til at uddanne officerer/førere i føring på bataljonsniveau og højere niveauer. Den anvendes primært ved Hærens Taktiske Træner på Hærens Kampskole i Oksbøl samt ved Hærens Officersskole i København.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Simulatoren kan håndtere op til 10 forskellige parter i en konflikt med diverse indbyrdes relationer; allierede, fjendtlige og neutrale. Det er muligt at simulere næsten alle typer af enheder og materiel, herunder hærenheder, skibe, fly, brandfolk, politi m.v. Der kan således også gennemføres totalforsvarsøvelser i simulatoren. Efter øvelsen er det muligt for øvelsesledelsen at give tilbagemelding til øvelsesdeltagerne ved at afspille hele eller dele af øvelsen.

Simulatoren bygger på simulation af de reelle data på materiel, våbensystemer, terrænobjekter og andre faktorer. På grund af fleksibiliteten er simulationsprogrammet tidløst i forhold til udvikling af materiel og taktik, og det anvendes i mange NATO-medlemslande. Joint Conflict and Tactical Simulation vurderes ud fra disse betragtninger at have en levetid på 5-10 år. Teknisk og operativt har producenten forlænget systemets levetid til 2012.

Samlet vurderes simulationssystemet tilfredsstillende frem til 2012 og mindre tilfredsstillende frem til 2014.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende er ej relevant.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Laserduelsystemer
Hæren råder over laserduelsystemer til montering på kampvogne, infanterikampkøretøjer, panserværnsraket (TOW), gevær M/95 og karabin M/96. Systemerne til de enkelte våben kan dog ikke arbejde sammen. Det er derfor ikke muligt for fx en kampvogn at simulere nedkæmpelse af en soldat og omvendt.

Laserduelsystemerne anvendes i forbindelse med uddannelse af soldater og besætninger på køretøjer. I forbindelse med handlebaner kan udstyret monteres på skiver m.v., så soldatens og besætningernes reaktionsevne og evne til at ramme kontrolleres. Udstyret anvendes også

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

under øvelser, hvor der skydes med løst. Herved opnås et mere realistisk billede af, hvem der skød hvem. Systemet er med til styrke soldatens korrekte, taktiske optræden.

Laserduelsystemerne er fordelt bredt i hæren.

Med de anførte uddannelsesmæssige begrænsninger vurderes systemerne at være operativt tilfredsstillende frem til 2015. Teknisk vurderes systemerne tilfredsstillende frem til 2025 og økonomisk vurderes systemerne tilfredsstillende frem til 2020.

Samlet vurderes laserduelsystemerne tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Garnisonsskydesimulator
Garnisonsskydesimulator er en simulator til brug i soldatens uddannelse på håndvåben. Simulatoren består af en stor skærm, hvor de forskellige mål bliver præsenteret. I simulatoren er der plads til 10 personer. I simulatoren er det muligt at gennemføre simulerede skydninger med gevær M/95, karabin M/96, let støttevåben M/04, let maskingevær M/62, pistol M/49, panserværnsvåben M/95, dysekanon M/85 og tungt maskingevær.

Garnisonsskydesimulator anvendes i forbindelse med den grundlæggende skydeuddannelse ved hærens basisuddannelse samt ved grundlæggende og vedligeholdende skydeuddannelse ved reaktionsstyrker og stående reaktionsstyrker. I simulatoren gennemføres skydninger for enkeltmand, i makkerpar, for hold og for grupper i visse dele af den grundlæggende enhedsuddannelse.

Garnisonsskydesimulator vil blive udskiftet over årene 2008-2010. Fremover indgår alle infanteriets våben i simulatoren. På denne baggrund vurderes den operative levetid at være 10 år under fortsat løbende opdatering i takt med udviklingen.

Samlet vurderes garnisonsskydesimulator tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

STEEL BEASTS
STEEL BEASTS er et kommercielt PC-kampvognsspil. Hæren har siden 2000 deltaget i udviklingen af STEEL BEASTS således, at den danske version på nuværende tidspunkt indeholder et bredt spektrum af hærens køretøjer, fx kampvogn LEOPARD 2, pansret mandskabsvogn M113 G3, pansret hjulkøretøj PIRANHA og Infanterikampkøretøj CV9035.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

STEEL BEASTS giver mulighed for at indlægge operative planer på et almindeligt todimensionelt "hærkort" og efterfølgende gennemføre kampen i et tredimensionelt miljø. Sideløbende hermed anvendes og udvikles softwaren til brug for den føringsmæssige simulation, der primært anvendes ved Hærens Officersskole på forskellige niveauer.

STEEL BEASTS anvendes til føringsuddannelse fra delingsniveau til bataljonsniveau, samt til uddannelse af enkeltmand og besætning på kampvogn, Overhead Weapon Station og infanterikampkøretøj CV9035. Specielt er visualiseringen af kampen i tre dimensioner med til at øge forståelse for kampens vilkår. STEEL BEAST er under udvikling og implementering som fremtidig, fælles softwareplatform ved en række våbenarter i hæren. STEEL BEASTS er bredt fordelt i hæren.

Såvel økonomisk som funktionelt, vurderes STEEL BEAST at besidde et betydeligt udviklingspotentiale. Det vurderes, at programmet fortsat kan udvikles til at understøtte uddannelsen frem til 2015. Da antallet af brugerlande fortsat stiger, vurderes systemet teknisk og økonomisk tilfredsstillende frem til 2015.

Samlet vurderes STEEL BEASTS tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ej relevant.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Luftmålssimulator
Luftmålssimulatoren består hovedsagligt af tre luftmålsprojektorer, en instruktørcomputer, en operatørcomputer, et skulder-affyret missil og en feltaffutage. Systemet er i stand til at gengive luftmål på en 'buet skærm', som i forhold til skyttens placering dækker 180 grader horisontalt og fra vandret til 90 grader vertikalt. På skærmen projiceres et scenarie med luftmål.

Luftmålssimulatoren anvendes til at træne missilskytten i at låse systemets sensorer på målet og korrekt skudafgivelse med luftværnsmissilet. Det er samtidigt muligt at træne gruppeføreren i procedurer og betjening af materiel i forbindelse med engagement af luftmål. Desuden er det muligt for instruktøren at indlægge funktionsfejl på materiel, som skytten og gruppeføreren trænes i at afhjælpe.

Hæren råder over en simulator, der er placeret på Varde Kaserne. Søværnet har en tilsvarende simulator, som er placeret Søværnets Specialskole/Våbenkursus på Sjællands Odde.

Systemet vurderes operativt tilfredsstillende. Systemet vurderes i den nuværende konfiguration teknisk og økonomisk forældet, og det har gennem en længere periode ikke været muligt at gøre systemet brugbart efter et større nedbrud. Hærens uddannelsesbehov er derfor midlertidigt søgt inddækket på Søværnets Specialskole/Våbenkursus på Sjællands Odde. Mulighederne for at opgradere systemet, så det fortsat kan levere et tilfredsstillende uddannelsesmiljø til hærens missilskytter, undersøges pt.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Hvis en opgradering af systemet ikke er teknisk mulig og/eller økonomisk rentabel, vurderes hærens simulator samlet ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Kontrol- og varslingssimulator
Kontrol- og varslingssimulatoren består hovedsagligt af et antal computere og 15 våbenterminaler, der bruges til at simulere luftværnsmissilgrupper. Derudover kan der opkobles virkelig radar og luftværnssystemer. Systemet er mobilt. Det kræver kun et lokale, hvor systemet kan opstilles og et netværk etableres. Systemet bygger på samme software, som indgår i det operative kontrol- og varslingssystem.

Kontrol- og varslingssimulatoren anvendes til at uddanne og træne i alle funktioner inden for ild- og luftrumskontrol. Kontrol- og varslingssimulatoren kan anvendes til at træne personel på alle niveauer fra enkeltmand til en fuldt bemandet luftværnsmissilafdeling, samt koordinationen til divisionsniveauet.

Hæren råder over én kontrol- og varslingssimulator, der er placeret på Varde Kaserne.

Simulatorens levetid følger kontrol- og varslingssystemet. Systemet vurderes tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ej relevant.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Artillerisimulator
Artillerisimulatoren består af en storskærm, nogle 2 cm hærkort, et antal computere, kikkerter og laserafstandsmålersimulator. På skærmen er projekteret et billede af et terrænområde. På dette billede er det muligt at indlægge forskellige mål, som artilleriobservatøren skal bekæmpe. Observatøren kan se nedslagene på skærmen og kan rette ilden ud fra dette.

Artillerisimulatoren anvendes til indøvelse af de grundlæggende skydeprocedurer for artilleriobservatøren. Hæren råder over en Artillerisimulator, der er opstillet i Varde.

Artillerisimulatoren er teknisk nedslidt og fungerer kun delvist. Systemet har ikke noget videre udviklingspotentiale og muliggør ikke gennemførelse af tidssvarende uddannelse.

Artillerisimulatoren er teknisk og økonomisk mindre tilfredsstillende. Det vurderes muligt at holde simulatoren i drift i yderligere 3-5 år, hvorefter den er ikke tilfredsstillende.

Samlet vurderes artillerisimulatoren ikke tilfredsstillende.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ej relevant.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

Levetidsskema, hæren

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
1. Kampvogn LEOPARD 2 A5		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
2. Infanterikampkøretøj CV9035 Mk III				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
3. Pansret mandskabsvogn M113 A1			O, T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
4. Pansret mandskabsvogn M113 G3		T	O, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
5. Pansret mandskabsvogn PIRANHA IIIC		T, Ø	T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
6. Pansret mandskabsvogn PIRANHA IIIH		T, Ø	O, T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
7. Uniformssystem		O		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
8. Oppakningssystem M/96		O	T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Ej relevant Erstatningsmateriel: Til rådighed.
9. Pistol M/49			O, T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
10. Let maskingevær M/62		O	T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
11. Gevær M/95 familien		T	T	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
12. Panserværnsvåben TOW		O, T	Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
13. Dysekanon M/79 og M/85		O, T, Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
14. Panserværn M/95 og M/97 Confined Space		T	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
15. Tungt Maskingevær M/50		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
16. Overhead Weapon Station LEMUR		O, T, Ø		Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
17. Mørkekampmateriel, ældre		O	T	Materiel til uddannelse: Ej relevant. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ikke til rådighed.
18. Mørkekampmateriel, nyt		O	T	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
19. Selvkørende haubits M109 A3			O, T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
20. Let Morter M/06		T	O	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
21. Tactical Air Control Party materiel		O, T, Ø	O, T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
22. Luftværn M/93, Stinger			Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
23. Luftværn M/93, Kontrol & Varsling		O, T, Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
24. Ubemandet fly RAVEN		O, T, Ø	O, T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
25. PIRANHA IIIC, Opklaring		T, Ø	T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
26. Pansret patruljekøretøj Eagle I			T	Materiel til uddannelse: Ej relevant. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
27. Pansret patruljekøretøj Eagle IV		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
28. Artilleripejleradar ARTHUR		O	T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
29. Panserbrovogn		O, T, Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
30. Feltbro M/71			O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
31. Feltbro DIB		O, T		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
32. Kolonnevej				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
33. Mineplejl		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
34. Pansermine M/56				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
35. Ammunitionsrydning		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
36. Øvrigt ingeniørmateriel, ældre		O, T, Ø		Materiel til uddannelse: Ej relevant Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant
37. Øvrigt ingeniørmateriel, nyere		O	T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
38. Bjærgningssystemer, hjulbaserede			O, T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
39. Bjærgningssystem, LEOPARD 1			O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
40. Bjærgningssystem, WISENT		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
41. Lastvogne, ældre		O	T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant
42. Lastvogne, nye (MPV)			O	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
43. Lette køretøjer, ældre				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
44. Lette køretøjer, nye		O, T	Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
45. Ambulance, M113 G3		T	O, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
46. Ambulance PIRANHA IIIC		T, Ø	T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
47. Ambulance DURO III		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
48. Sanitetsmateriel INTOPS				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
49. Sanitetsmateriel, forbindepladsgruppen				Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
50. Sanitetsmateriel, brigadeforbindepladsen				Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
51. Felthospital		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
52. Kommando- og kontrolsystem				Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
53. Battle Management System			O, T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
54. Network Management System		Ø	O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Ej relevant Erstatningsmateriel: Til rådighed.
55. Digitalt bredbåndssystem DEOS 2000		O, T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
56. VHF- radioer				Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende Erstatningsmateriel: Ej relevant.
57. UHF-radioer - Personal Role		O, T	O, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
58. HF- radioer		T	O, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ikke til rådighed.
59. Satellitkommunikation TACSAT 117F		T	O, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
60. Satellitkommunikation VSAT		O, T		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
61. Satellitkommunikation IRIDIUM		T		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
62. Satellitkommunikation INMARSAT		T		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
63. Udtrækkelige containere		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030 (10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29)	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
		Grøn/Gul	Gul/Rød	
64. Gitterbeskyttelse		O, T	Uafklaret	Materiel til uddannelse: Ej relevant. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
65. Tillægsbeskyttelse				Materiel til uddannelse: Ej relevant. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
66. Electronic Counter Measures, ældre		O, T		Materiel til uddannelse: Ej relevant. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
67. Electronic Counter Measures, nye		O, T	O, T	Materiel til uddannelse: Ej relevant. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
68. Simulatorer til kampvogn		T	T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
69. Joint Conflict and Tactical Trainer		T, Ø	T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
70. Laserduelsystemer		O	T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
71. Garnisonsskydesimulator		O		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
72. Kampvognstræner Steel Beast		T, Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
73. Luftmålssimulator				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
74. Kontrol- og varslingssimulator		O, T, Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
75. Artillerisimulator			T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Søværnets materielkapaciteter

I dette afsnit gennemgås og beskrives søværnets materielkapaciteter fremskrevet til udgangen af 2009, hvorefter kapaciteternes potentiale og levetid vurderes i perioden 2010-2030.

Behandlingen af søværnets skibe omfatter selve platformen med fast monteret udstyr. Ud over de forskellige skibe med fast monteret udstyr består søværnets kapaciteter af en række fleksible og modulære våben- og materielsystemer, der i vid udstrækning muliggør skibenes tilpasning til skiftende opgaver. I tilknytning hertil er beskrevet en række materielsystemer og -genstande, der er forudsætningsskabende for opbygningen af søværnets samlede kapaciteter.

I vurdering af skibenes levetid indgår alderen som en væsentlig parameter. Krigsskibe er traditionelt konstrueret i lette og tynde materialer for at kunne rumme et maksimum af våbensystemer og samtidig opretholde høj hastighed. Dette gælder dog ikke i samme grad for flådens nye skibe som for de eksisterende skibe. Desuagtet nedslides skibsskrog generelt som følge af de påvirkninger, det udsættes for fra søen. Dette forhold har indflydelse på sikkerheden til søs og indgår derfor som et væsentligt element i vurdering af skibenes levetid.

FLEX-koncepten

FLEX-koncepten, der oprindeligt blev benævnt STANDARD FLEX 300-koncepten, er udviklet til FLYVEFISKEN-klassen, men den er efterfølgende anvendt i forbindelse med alle større nybygnings- og modifikationsprojekter i søværnet. Dette gælder således bygning af inspektionsskibene af THETIS-klassen, modifikationsprogrammet for NIELS JUEL-klassen, bygning af HOLM-klassen (Standard Fartøj MK I) og DIANA-klassen (Standard Fartøj MK II), inspektionsfartøjerne af KNUD RASMUSSEN-klassen samt støtteskibene af ABSALON-klassen. Ligeledes er koncepten benyttet ved konstruktionen af de kommende fregatter.

FLEX-koncepten var oprindelig baseret på, at skibene skulle kunne udrustes til at løse forskellige roller ved omskiftning af moduler. Modulerne består af en kombination af forskellige containeriserede våben- og materielsystemer. Koncepten er siden udviklet, således at flere skibsklasser kan benytte de samme våben- og materielsystemer. Dette sikrer en optimal udrustning og fleksibilitet i forhold til opgaven samt en høj grad af standardisering på tværs af den samlede flåde.

Til de oprindelige 14 enheder af FLYVEFISKEN-klassen er der anskaffet moduler til farvandsovervågning, minelægning, minerydning, anti-overflade-, anti-luft- og antiubådskrigsførelse. Endvidere er der anskaffet et antal civile moduler til oceanografi- og miljøkontrol, forureningsbekæmpelse og søopmåling.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Der er anskaffet følgende containeriserede og modulopbyggede systemer:

Containertyper	Beholdning
76 mm Kanon M/85	19
Luftforsvarsmissilsystem Mk 48	10
Luftforsvarsmissilsystem Mk 56	10
Sømålsmissilsystem HARPOON	4
Sømålsmissilsystem Advanced HARPOON	6
MCM system	5
Antiubådsvåbensystem	4
Variable Depth Sonar (VDS) slæbesonar	4[6]
Oceanografi- miljøkontrol	2
Forureningsbekæmpelse	3
Søopmåling	3
Kran, standard	18
Kran, umagnetisk titanium	4
Lagercontainere	15
Mineskinner (sæt)	10
MU90 ASW torpedolauncher[7] (sæt)	4
35 mm Kanon M/04[8]	4[9]

FLYVEFISKEN-klassens enheder har fire FLEX-containerpositioner, THETIS-klassen har tre positioner, NIELS JUEL-klassen to positioner, DIANA-klassen en position, HOLM-klassen en position, KNUD RASMUSSEN-klassen fire positioner (to positioner er dog alene forberedt, men ikke etableret), ABSALON-klassen fem positioner og de kommende fregatter ligeledes fem positioner.

Samlet vurderes FLEX-koncepten operativt, teknisk samt økonomisk tilfredsstillende i perioden frem til 2030.

Fregatter og korvetter

Fregatter

Anskaffelsen af de tre nye fregatter[10] er baseret på Finansudvalgets Aktstykke 186 af 17/8 2004 samt Aktstykke 175 af 7/6 2006. Bygning af første enhed påbegyndtes som planlagt

[6] Derudover er yderligere fire stk. VDS slæbesonar fast installeret THETIS-klassen.
[7] ASW torpedorørene er ikke monteret i FLEX container men er modulariserede. Yderligere fem skibssæt til fast montering er anskaffet til ABSALON-klassen og de nye fregatter.
[8] 35 mm pjecen er ikke monteret i FLEX-container men er udrustet med særlige beslag, der muliggør nem omskiftning.
[9] Derudover er yderligere to pjecer under levering.
[10] Tidligere benævnt patruljeskibe.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

primo 2008, og byggeperioden forventes at løbe frem til 2011. Fregatterne påregnes indsat operativt i 2012-2014. Skibene vil få en længde på ca. 138 m, bredde på ca. 19,5 m og dybgang på ca. 6,0 m. Skibenes deplacement vil blive ca. 6000 tons.

Fregatterne udrustes med en alsidig bevæbning og bliver en moderne, slagkraftig og alsidig kapacitet med global rækkevidde, der tilgodeser Danmarks behov for maritime kapaciteter til løsning af internationale opgaver inden for det fulde opgavespektrum.

Enhederne forberedes til at kunne udføre områdeluftforsvar med brug af den langtrækkende SMART-L varslingsradar og våbenkontrolradaren APAR. De valgte radarsystemer anvendes allerede ved de hollandske og tyske flåder, og har ud over traditionelt områdeluftforsvar potentiale til videreudvikling til forsvar mod taktiske ballistiske missiler. Enhederne udrustes med MK41 VLS launcheren, der ud over missiler til områdeluftforsvar kan anvendes til en række andre missiltyper, herunder taktiske og strategiske missiler mod mål på land, missiler mod taktiske ballistiske missiler samt anti-ubådsmissiler. De valgte radarsystemer giver sammen med den valgte missillauncher mulighed for en fleksibel videreudvikling af kapaciteten.

Derudover udrustes fregatterne med en omfattende sensorpakke herunder det avancerede radarvarslingsudstyr EDO-3701. Fregatterne anvender FLEX-koncepten, og har plads til fem FLEX-containere. Disse forudses anvendt til missilcontainere samt artilleri, men kan efter behov anvendes til andre systemer. Ud over disse våbensystemer bliver fregatterne konstruktionsmæssigt forberedt for montering af en langtrækkende 127 mm kanon. Indledningsvis vil de dog blive udrustet med 76 mm M/85 kanoner fra søværnets eksisterende beholdning.

Til bekæmpelse af luftmål på korte afstande samt imødegåelse af den asymmetriske trussel vil fregatterne blive udrustet med en eller to 35 mm hurtigt skydende kanoner. Til nærforsvar bliver skibene udrustet med et antal affutager til SEA STINGER samt 12,7 mm tungt maskingevær. Til bekæmpelse af ubådstruslen bliver fregatterne udrustet med den skrogmonterede ASO-94 sonar. Sonarudrustningen har potentiale til udvidelse med avancerede, langtrækkende, slæbte systemer som Variable Depth Sonar (VDS), Towed Array Sonar (TAS) eller Active Towed Array Sonar (ACTAS). Skibene er udrustet med moderne MU90 anti-ubådstorpedoer. Udover de nævnte sensorer forudses skibene udrustet med omfattende kommunikationsudstyr.

Fregatterne bliver udrustet med et stort helikopterdæk og helikopterfaciliteter, der muliggør operationer med en helikopter med en vægt op til ca.15 tons. Helikopterfaciliteterne omfatter bl.a. en hangar, der kan garagere en middeltung helikopter samt et eventuelt ubemandet system (UAV).

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Fregatternes størrelse, udrustning og design styrker søværnets evne til at opstille deployerbare styrkebidrag, der kan indgå i værnsfælles og multinational opgaveløsning målrettet mod det internationale engagement i hele perioden frem til 2030.

Fregatternes design, herunder anvendelse af container- og modulprincipper, samt udrustningen med multimissil-affyringssystemer muliggør fleksibel videreudvikling af kapaciteten. Fregatterne kan derfor senere udrustes med nye våben, og således løbende tilpasses de operative behov.

Fregatternes skrog og maskineri samt våben- og elektroniksystemer vil løbende blive vedligeholdt. Skrog og maskineri forventes at have en levetid på ca. 30 år. Dele af skibenes våben- og elektroniksystemer må forventes at skulle opdateres løbende eller udskiftes ved en levetidsforlængelse omkring 2025 på grund af operativ, teknologisk eller økonomisk forældelse.
Det vurderes, at fregatterne har en operativ, teknisk samt økonomisk levetid til efter 2030.

Samlet vurderes fregatterne tilfredsstillende frem til efter 2030.

NIELS JUEL-KLASSEN

De tre korvetter af NIELS JUEL-klassen NIELS JUEL, OLFERT FISCHER og PETER TORDENSKIOLD er søsat i perioden 1978-1980. Korvetterne har en længde på ca. 84,0 m, en bredde på ca. 10,3 m og en dybgang på ca. 4,8 m. Deplacementet er på ca. 1500 tons.

Korvetterne er konstrueret til operationer i danske og tilstødende farvande. Korvetternes hovedopgave var oprindeligt eskortering og beskyttelse af andre enheder. Med introduktion af det udvidede sikkerhedsbegreb og NATO nye strategi har korvetterne fået yderligere og anderledes opgaver i forbindelse med internationale operationer.

Korvetterne indgår rutinemæssigt i Standing NATO Maritime Group 1. Korvetterne kan desuden deltage i løsning af opgaver i FN-regi. Skibene har således deltaget i embargooperationer i den Persiske Bugt under 1. Golfkrig og i Adriaterhavet under krigene i det tidligere Jugoslavien. Endvidere deltog OLFERT FISCHER i den 2. Golfkrig som en del af den internationale koalition.

Korvetterne er udrustet med forskelligt sensorudstyr, 76 mm kanon, Evolved Sea Sparrow Missile (ESSM) luftforsvarsmissiler samt HARPOON sømålsmissiler med tilhørende ildledelsesanlæg, der gør skibene i stand til at bekæmpe luft- og overfladetrusler. Til nærforsvar er skibene udrustet med et antal affutager til SEA STINGER samt 12,7 mm tungt maskingevær.

Korvetterne har gennemgået en levetidsforlængelse i midten af 1990'erne omfattende skrog, hjælpemaskineri samt våben- og elektroniksystemer. Enhederne blev bl.a. modificeret til anvendelse af FLEX-koncepten med indbygning af to FLEX-containerpositioner. Gennem periodiske eftersyn er skrog og maskineri blevet vedligeholdt løbende, men materiellet påvirkes i kritisk grad af nedslidning. Det drejer sig, ud over skibsskroget, især om det oprindelige materiel, bl.a. fremdrivningsmaskineri (turbine, hovedmotor, gear og propellersystem), der er

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

næsten 30 år gammelt. Vedligeholdelsesomkostningerne forventes derfor at stige markant i takt med enhedernes fortsatte ældning.

For nuværende er kun OLFERT FISCHER og PETER TORDENSKIOLD fuldt operative, mens NIELS JUEL fremover kun planlægges at operere nationalt som uddannelsesplatform.

Korvetternes materielmæssige og operative tilstand må betegnes som mindre tilfredsstillende. Skibene planlægges erstattet af de nye fregatter, og der er derfor ikke planlagt yderligere levetidsforlængende tiltag. NIELS JUEL-klassen skal levere personel til fregatterne, hvorfor udfasning af de tre skibe vil ske successivt, dvs. NIELS JUEL i 2012, OLFERT FISCHER i 2013 og PETER TORDENSKIOLD i 2014.

Samlet vurderes NIELS JUEL-klassen mindre tilfredsstillende frem til 2012.
Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Støtteskibe

ABSALON-KLASSEN

Søværnets to støtteskibe ABSALON og ESBERN SNARE er bygget i perioden 2002-2004, hvorefter skibene overgik til udrustning ved forsvarets egne værksteder. Arbejdet på ABSALON blev afsluttet i august 2007 og arbejdet på ESBEN SNARE forventes afsluttet i maj 2008. Skibene har en længde på ca. 137 m, bredde på ca. 19,5 m og dybgang på ca. 6,3 m. Skibenes deplacement er ca. 6600 tons.
Skibene har tilstrækkelig selvbeskyttelse til at kunne operere i et højt trusselsmiljø, og kan anvendes til løsning af opgaver i hele opgavespektret.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Skibene er udrustet med avancerede sensorer, herunder den nyudviklede langtrækkende luftvarslingsradar SMART-S Mk2 samt det avancerede radarvarslingsudstyr EDO-3701.

Skibene anvender FLEX-koncepten og kan udrustes med fem FLEX-containere på våbendækket midtskibs. Disse forudses anvendt til missilcontainere, men kan efter behov udstyres med andre systemer. Udover disse våbensystemer er ABSALON-klassen udrustet med en 127 mm kanon, således at skibene vil kunne levere artilleristøtte ud til en afstand på 70-90 km med GPS-styrede granater, når disse er færdigudviklet omkring 2011. Derudover er skibene udrustet med to stk. 35 mm hurtigt skydende kanoner til bekæmpelse af luftmål på korte afstande samt imødegåelse af den asymmetriske trussel.

Til nærforsvar er skibene udrustet med et antal affutager til SEA STINGER samt 12,7 mm tungt maskingevær. Til bekæmpelse af ubådstruslen er støtteskibene udrustet med den avancerede, skrogmonterede ASO-94 sonar. Sonarudrustningen har potentiale til udvidelse med avancerede, langtrækkende, slæbte systemer. Skibene er udrustet med moderne MU90 anti-ubådstorpedoer.

ABSALON-klassen er indrettet med et beskyttet lastdæk på ca. 900 m² (FLEX-dæk), der kan anvendes til en lang række formål. Skibene kan således løse egentlige transportopgaver eller udrustes med særligt udstyr som fx et Deployable Joint Task Force Headquaters, dele af hærens felthospital eller udstyr til specialoperationsstyrker. FLEX-dækket kan også bruges til at løse opgaver som tidligere er løst af specialiserede skibe som fx udlægning af søminer.

ABSALON-klassen er udrustet med et stort helikopterdæk og helikopterfaciliteter, der muliggør operationer med helikoptere med en vægt op til ca. 15 tons. Helikopterfaciliteterne omfat-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

ter bl.a. en hangar, der kan garagere to middeltunge helikoptere. Derudover er ABSALON-klassen forberedt til at kunne operere eventuelle maritime Unmanned Aerial Vehicles (UAV). Hver af enhederne af ABSALON-klassen er endvidere udrustet med to hurtigtgående, langtrækkende indsatsfartøjer.

ABSALON-klassen er udrustet med kommunikationsmidler til at understøtte en Task Group stab. Udrustningen omfatter et antal satellitsystemer, og der er mulighed for tilkobling til både nationale, NATO- og alliance-computernetværk. Endvidere er skibene udrustet med søværnets nye standard kommando-, kontrol- og informationssystem, som løbende kan holdes opdateret.

Det vurderes, at ABSALON-klassen har en levetid frem til efter 2030.

Skibene har på grund af FLEX-konceptens anvendelse i skibenes konstruktion et stort udviklingspotentiale. De to skibe vil være attraktive i såvel nationale som internationale operationer i hele perioden frem til 2030.

Samlet vurderes ABSALON-klassen tilfredsstillende til efter 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende, men er under opbygning med forventet termin ultimo 2009.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Strategisk søtransportkapacitet

ARK-projektet

I forbindelse med NATO topmøde i Prag i 2002 efterspurgtes en række særlige, strategiske kapaciteter blandt de enkelte nationer. En af disse var strategisk søtransportkapacitet. På den baggrund besluttede Danmark at etablere ARK-projektet som en national kapacitet. Formålet med ARK-projektet er at etablere den nødvendige, strategiske løftekapacitet for Danmarks tilmeldte styrker til NATO Response Forces. Herudover vil skibene være til rådighed for NATO-lande, koalitionspartnere eller ikke-statslige organisationer. Målet er at sikre, at den nødvendige løftekapacitet er til rådighed, så Danmark og NATO har den nødvendige frihed til at agere med fleksibilitet og troværdighed.

I 2006 blev ARK-projektet udvidet til et bilateralt samarbejde med Tyskland, og siden har ejerskabet af projektet været delt mellem Danmark og Tyskland. Projektet løber indtil 2011, men forventes forlænget.

Kapaciteten består i dag af fire fuldtidschartrede skibe, TOR ANGLIA, TOR FUTURA, TOR DANIA og ARK FORWARDER på tidsbegrænsede kontrakter. I forbindelse med en eventuel forlængelse tænkes aftalen udvidet med et femte skib.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

ARK-skibene anvendes til at levere strategisk maritim løftekapacitet til transport af militært materiel. Kapaciteten har været anvendt til både nationale og multinationale opgaver, fx til deployering af militært udstyr til Irak, Afghanistan og større NATO-øvelser.

Skibenes operative brug kontrolleres af Søværnets Operative Kommando og koordineres med blandt andet NATO Movement Coordination Centre Europe i Eindhoven, Holland. Frem til i dag har NATO, Belgien, Frankrig, Holland, Norge, Tyskland, Spanien, Slovakiet, Italien, Polen og Storbritannien anvendt kapaciteten.

Skibene er af Roll On/Roll Off (RO/RO)-typen, hvor lasten primært køres til og fra borde. Derved er skibet afhængig af havnekapaciteterne i operationsområdet. Skibene kan hver håndtere mellem 600 og 900 containere, eller omkring 2500 vognbane meter, hvilket svarer til ca. 150 lastvognstog.

Skibene chartres for tidsbestemte perioder. Det gør det relativt enkelt at udvide eller reducere kapaciteten på baggrund af behovet, og aftalen tilvejebringer således en særdeles fleksibel kapacitet for hele forsvaret og internationale samarbejdspartnere.

Ved at gå i spidsen for tilvejebringelsen af denne strategiske kapacitet bidrager Danmark med en stærkt efterspurgt kapacitet i NATO og international sammenhæng. Efterspørgslen forventes ikke at blive mindre.

Samlet vurderes ARK-kapaciteten tilfredsstillende til efter 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse. Ej relevant.
Reservedelssituation. Ej relevant.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Patruljefartøjer

FLYVEFISKEN-KLASSEN

FLYVEFISKEN-klassens 14 enheder er leveret i perioden 1989-1995. I indeværende forlig er to enheder afhændet til Litauen, og en enhed er ophugget.

FLYVEFISKEN-klassen baserer sig på FLEX-koncepten. Enheden er bygget i glasfiberforstærket plastik med særlig armering af visse rum. Skroget er indrettet med fire containerpositioner, hvori der kan placeres udrustning svarende til de ønskede roller. Fremdrivningsmaskineriet består af to dieselmotorer og en gasturbine. Grundet problemer med at holde det fulde antal af gasturbiner i funktionsdygtig stand og på grund af skibenes vægt, pladsforhold og reducerede fartkrav i visse roller er det nu kun de fire enheder i kamprollen, som er udrustet med gasturbine.

FLYVEFISKEN-klassen kan udrustes til forskellige roller som følger:
Farvandsovervågningsrollen var oprindelig dækket af grundenheden, udrustet med 76 mm kanon, stor gummibåd og kran. Behovet for våbenudrustning er siden revurderet, og skibene i denne rolle sejler nu uden 76 mm kanon og ildledelse, skibenes luftvarslingsradar demonteret, og radarsystemet anvendes for at holde de øvrige varslingsradarsystemer i funktionsdygtig stand. Skibe udrustet i denne rolle kan løse pålagte opgaver i hjemlige farvande, men har kun begrænset potentiale for deltagelse i internationale operationer i forbindelse med opgaver i kystnære områder.Klassen er i alle roller udrustet med et antal affutager til 12,7mm tungt maskingevær.

Kamprollen omfatter i praksis to roller; en til kamp mod andre overflade enheder (anti-overflade) og en til kamp mod undervandsbåde (anti-ubåd). Begge roller er udrustet med luftforsvarsmissiler.
De to roller har følgende containere/ udrustning:

	Kanon	Luftforsvars-missiler	HARPOON missile	Slæbe sonar	Anti-ubåds-torpedoer	Kran og gummibåd
Anti-overflade	x	x	x			x
Anti-ubåd	x	x		x	x	x

Begge kamproller kræver enhedens fulde fartpotentiale, hvorfor de har gasturbine installeret. De benyttede FLEX-containere har alle en teknisk levetid til omkring 2020 eller længere. Heraf dog undtaget slæbesonaren, som forventes at nå udløbet af sin tekniske og økonomiske levetid inden for de kommende fem år.

Minerydnings (MCM)-rollen er den mest specialiserede rolle. Det er dog samtidig en rolle, som ikke stiller særlige krav til fart. Det betyder, at MCM-enhedernes skibsplatforme må forventes at kunne holdes operative længst, da disse har været udsat for færrest belastninger. Der er iværksat en opdatering af det containeriserede MCM system.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Alle 10 tilbageværende enheder kan operere i minelægningsrollen, og udrustes med et antal mineskinner, som boltes fast på dækket. I denne rolle vil skibene kunne udrustes med våben til selvbeskyttelse.

Grundenheden er udrustet med forskellige aktive og passive sensorer til varsling mod fly, skibe og undervandsbåde. Der er mindre forskelle i, hvilke sensorer den enkelte enhed er udrustet med. Alle sensorer er udviklet i 1980'erne, hvorfor der nu opleves stigende vedligeholdelsesudgifter. Dette gælder specielt for luftvarslingsradarerne AWS 6 og TRS 3D samt den skrogmonterede sonar.

Alle disse sensorer vil inden for 5-8 år have nået udløbet af deres tekniske og økonomiske levetid. De skal derfor erstattes af nye tidssvarende sensorer, hvis enhederne forsat skal kunne løse pålagte opgaver. Enhedernes kommunikationsudrustning undergår aktuelt en opgradering, så den forventede tekniske levetid er frem til ca. 2020.

Enhedernes taktiske datasystem er ligeledes ved at nå udløbet af dets tekniske og økonomiske levetid, idet visse reservedele ikke længere kan anskaffes.

FLYVEFISKEN-klassen er som nævnt bygget over en periode på seks år. Erfaringen med glasfiberforstærket plastik som materiale for skibsskrog af denne størrelse er meget positive. Skrogene er næsten uforgængelige, og har markant lavere vedligeholdelsesomkostninger end tilsvarende stålskrog. De enheder, som har sejlet i kamprollen, er dog generelt mere slidt end klassens øvrige enheder.

Samlet vurderes kamprolle-enhederne tilfredsstillende til 2020, og mindre tilfredsstillende frem til 2025, mens de øvrige enheders vurderes tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

DIANA-KLASSEN

De seks patruljefartøjer af DIANA-klassen[11], indgår som en del af forrige forsvarsforlig (2000-2004). Første enhed blev leveret i november 2007, og de resterende fem enheder er planlagt leveret frem til medio 2009. Alle enheder planlægges operative inden udgangen af indeværende forligsperiode.

Enhederne har en længde på ca. 46 m, et deplacement på ca. 270 tons og et fartpotentiale på ca. 25 knob. Enheden har ligeledes en FLEX-containerposition, hvilket gør dem mere fleksible m.h.t., hvilke opgaver de kan løse. Bevæbningen består af to stk. 12,7 mm tungt maskingevær samt håndvåben. Andre våben er aktuelt ikke planlagt. Enheden har dog udviklingspotentiale for udrustning med en mindre pjece (20-40 mm) på agterdækket med en tilhørende let ildledelse.

[11] Tidligere benævnt Standard Fartøj Mk 2.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Enhederne er planlagt til at overtage BARSØ-klassen opgaver i kystnære områder omkring Danmark. De er specielt bygget til patruljetjeneste, farvandsovervågning og søredning samt stationstjeneste med målslæbning og mindre transportopgaver.

På baggrund af søværnets positive erfaringer med glasfiberforstærket plastik som skrogmateriale vurderes der ikke at opstå væsentlige problemer med platformen frem til 2030. Der kan i perioden opstå behov for opdatering/udskiftning af tekniske komponenter, sensorer etc.

Samlet vurderes DIANA-klassen tilfredsstillende frem til efter 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er ej relevant.
Reservedelssituation er ej relevant. Er under opbygning til ultimo 2009.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

HOLM-KLASSEN

Seks fartøjer af HOLM-klassen[12] indgår som en del af det forrige forsvarsforlig (2000-2004). Enhederne er bygget i perioden 2005-2007. Enhederne er bygget i glasfiberforstærket plastik, og er udrustet i tre forskellige konfigurationer med bemaling efter deres opgaver. Opgaverne behandles i de efterfølgende afsnit. Fartøjerne har en længde på ca. 29 m og et deplacement på ca. 100 tons.

Fartøjerne ERTHOLM og ALHOLM er udrustet som skolefartøjer og underlagt 1. Eskadre. De planlægges anvendt i kystnære områder omkring Danmark til praktisk navigationsuddannelse for elever på Søværnets Officersskole.

Fartøjerne BIRKHOLM og FYRHOLM er udrustet som søopmålingsfartøjer. De er organisatorisk underlagt 1. Eskadre, men anvendes af Farvandsvæsnet til søopmåling i kystnære områder omkring Danmark.

Fartøjerne HIRSHOLM og SALTHOLM var oprindelig forudsat udrustet som stationsfartøj, men er nu under udrustning for anvendelse i rollen som minerydningsdroner under 2. Eskadre. Netop størrelsen af fartøjerne gør dem velegnede til MCM-opgaver i forbindelse med internationale operationer fjernt fra hjemlige farvande samt til selvstændig ”route-survey” i hjemlige farvande i fredstid.

På baggrund af søværnets positive erfaringer med glasfiberforstærket plastik som skrogmateriale vurderes der ikke at opstå væsentlige problemer med platformen i perioden frem til

[12] Tidligere benævnt Standard Fartøj Mk 1.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

2030. Der kan i perioden opstå behov for opdatering/udskiftning af tekniske komponenter, sensorer etc.

Samlet vurderes HOLM-klassen tilfredsstillende frem til efter 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

BARSØ-KLASSEN

BARSØ-klassens ni enheder er søsat i perioden 1969-1973. To enheder er udfaset og efterfølgende solgt, mens LÆSØ er ombygget og udrustet til dykkerskib (behandles i særskilt afsnit).

BARSØ-klassen har en længde på ca. 26 m, en dybgang på knap tre m samt et deplacement på ca. 145 tons. Enhederne blev oprindeligt bevæbnet med to 20 mm maskinkanoner, der i perioden 2003-2004 blev erstattet af to 12,7 mm tungt maskingevær. Enhederne er, grundet deres alder, slidte og teknisk, økonomisk og operativt mindre tilfredsstillende.

Enhederne anvendes i kystnære områder omkring Danmark. De er specielt beregnet til patrulje- og stationstjeneste, søredning, målslæbning og mindre transport opgaver. Barsøklassen er planlagt udfaset i takt med indfasning af DIANA-klassen.

Samlet vurderes BARSØ-klassen mindre tilfredsstillende frem til udfasning. BARSØ-klassen udfases og dens opgaver og besætninger overføres til DIANA-klassen i takt med DIANA-klassens indfasning, forventeligt i 2008 for BARSØ, DREJØ og FARØ, i 2009 for SAMSØ og RØMØ, og i 2010 for THURØ.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Inspektionsskibe og inspektionsfartøjer

THETIS-KLASSEN

Søværnet råder over fire inspektionsskibe af THETIS-klassen bygget i perioden 1988-1991. Skibene har en længde på ca. 112 m, en dybgang på ca. seks m samt et deplacement på ca. 3500 tons.

Inspektionsskibenes primære opgaver er overvågning af territoriet, suverænitetshævdelse, inspektions-, stations- samt søredningstjeneste ved Grønland, Færøerne og i Nordsøen. Ved krig eller krise skal inspektionsskibene deltage i NATO overvågning af Nordatlanten, herunder Grønland og Færøerne. Endvidere løser enhederne med særlig udrustning andre opgaver som søopmåling, oceanografiske opmålinger og havbiologiske undersøgelser.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

THETIS-klassen er konstrueret specifikt til at kunne operere i Nordatlanten året rundt uanset vejrliget. Skibsskrogene er således forstærket til sejlads i is, hvilket giver enhederne gode isbrydende egenskaber. THETIS-klassen er dobbeltskroget.

For at kunne dæmpe skibets bevægelse i kraftig sø er skibene udstyret med aktive rulledæmpnings- og finnestabiliseringsanlæg. Ankerspil og fortøjningsudstyr er placeret under dæk for at modvirke overisning, ligesom dele af dæk og overbygning er forsynet med afisningsanlæg. Inspektionsskibene har helikopterdæk og hangar, hvilket giver skibene mulighed for at bære en integreret helikopterkapacitet.

Skibene er forsynet med aktive og passive varslingssystemer for fly, skibe og undervandsbåde. Skibene er udstyret med søværnets kommando- og kontrolsystem C3.

THETIS-klassens bevæbning består af en 76 mm kanon monteret i FLEX-container samt et kasteapparat for dybdebomber mod undervandsbåde. Til nærforsvar er skibene udrustet med et antal affutager til SEA STINGER samt 12,7 mm tungt maskingevær.

Inspektionsskibet THETIS er indrettet med stabsfaciliteter i agterskibet, hvilket gør det muligt at anvende skibet som kommandoskib for Søværnets Taktiske Stab eller en anden mindre stab.

Inspektionsskibene har vist, at de er velegnede til at løse et bredt spektrum af opgaver i Nordatlanten og Nordsøen. Med enkelte tilpasninger har enhederne også vist sig velegnede til at operere uden for deres primære operationsområder, senest under GALATHEA III ekspeditionen i 2006-2007 samt World Food Program operationen ved Afrika i 2008.

Inspektionsskibene er i stor udstrækning bygget efter civile standarder. Indtil nu har det været muligt at opretholde et tilfredsstillende vedligeholdelsesniveau, ligesom reservedele er blevet løbende genanskaffet. Platformene er generelt i god stand. Som følge af den teknologiske

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

udvikling vil visse systemer dog ikke kunne forsynes med reservedele, hvorfor disse løbende må opdateres eller udskiftes.

Økonomisk forudses ingen større ændringer til drift af våbensystemerne, mens drift af sensor- og kommunikationssystemerne vil kræve markant flere ressourcer i de kommende år. De nuværende systemer vurderes at fungere med en stigende fejlrate frem til ca. 2020, hvorefter nyanskaffelse vurderes at ville være nødvendig for fortsat at kunne opretholde kapaciteten. Der er allerede markant stigende fejlrate på dele af sensorsystemerne, herunder særligt luftvarslingsradaren AWS-6, det infra-røde system STAR SAPHIRE (FLIR) samt VDS systemet TSM 2640 SALMON. Disse systemer må betragtes som økonomisk og teknologisk forældet inden for de næste 5 år.

THETIS-klassen vurderes operativt tilfredsstillende, mens den tekniske tilstand på visse områder vurderes mindre tilfredsstillende.

Samlet vurderes THETIS-klassen tilfredsstillende til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

KNUD RASMUSSEN-KLASSEN

Anskaffelse af to inspektionsfartøjer af KNUD RASMUSSEN-klassen indgår som en del af det forrige forsvarsforlig (2000-2004). Første enhed blev leveret til søværnet ultimo 2007 og anden enhed forventes leveret ultimo 2008. Enhederne har en længde på ca. 72 m, en dybgang på ca. fem m samt et deplacement på ca. 1700 tons. Kontrakten med værftet indeholder optioner for anskaffelse af yderligere enheder, skulle dette blive aktuelt.

Inspektionsfartøjerne skal erstatte to af de nuværende inspektionsfartøjer af AGDLEK-klassen, samt det tidligere udfasede inspektionsskib BESKYTTEREN. Enhederne skal løse et bredt spektrum af militære og andre opgaver primært i det nordatlantiske område, herunder overvågning og suverænitetshævdelse, fiskeriinspektion, patruljetjeneste, søredning samt opgaver til støtte for det civile samfund.

KNUD RASMUSSEN-klassen er konstrueret til at kunne operere i Nordatlanten året rundt uanset vejrliget. Skibsskrogene er forstærket til sejlads i is, hvilket vil giver enhederne gode isbrydende egenskaber. For at kunne dæmpe skibets bevægelse i kraftig sø, er skibene udstyret med aktive finnestabiliseringsanlæg. Ankerspil og fortøjningsudstyr er placeret under dæk for at modvirke overisning, ligesom dele af dæk og overbygning er forsynet med afisningsanlæg.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Inspektionsfartøjerne er forsynet med et helikopterdæk (uden hangar), hvilket muliggør modtagelse af middeltunge helikoptere, optankning af disse, og for et kortere tidsrum at sejle med disse om bord.

KNUD RASMUSSEN-klassen er endvidere udrustet med et hurtiggående, langtrækkende indsats- og søredningsfartøj. Fartøjerne er isforstærkede og særligt anvendelige ved hurtig indsat i indenskærsområderne på Grønland.

Inspektionsfartøjerne er forsynet med aktive varslingssystemer mod fly og skibe, samt navigationssonar til støtte for navigationen i uopmålt farvand. Endvidere udrustes de med et passivt, infrarødt varslingssystem. Enhederne er forberedt for et aktivt varslingssystem mod undervandsbåde.

KNUD RASMUSSEN-klassen bevæbning vil bestå af et antal 12,7mm tungt maskingevær. Enhederne er under anvendelse af FLEX-konceptens containeriserings- og modulariseringsprincip forberedt for udrustning med et stk. 76 mm kanon, et stk. Mk 56 container for ESSM samt to stk. MU90 anti-ubådstorpedolaunchere.

Samlet vurderes KNUD RASMUSSEN-klassen tilfredsstillende i perioden frem til efter 2030.

Rådighed over materiel til styrkeproduktion er endnu ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituation er endnu ikke tilfredsstillende, men er under opbygning til ultimo 2009.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

AGDLEK-KLASSEN

Søværnet råder over tre inspektionsfartøjer af AGDLEK-klassen søsat i perioden 1974-1978. Fartøjerne har en længde på ca. 31 m, en dybgang på 3,3 m samt et deplacement på ca. 330 tons.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Inspektionsfartøjerne anvendes i de kystnære områder ved Grønland og Færøerne. Her indgår de i patrulje og stationstjeneste med samme opgavekompleks som inspektionsskibene - dog med visse begrænsninger henset til skibenes beskedne størrelse.

Klassen er udrustet med civile radarer samt et infrarødt varslingssystem og er endvidere bevæbnet med to stk. 12,7 mm tungt maskingevær.

AGDLEK-klassens generelle tilstand må betegnes som mindre tilfredsstillende.
For TULUGAQ vurderes den operative og tekniske levetid i forhold til operationer i Nordatlanten ikke længere end 2017.

AGDLEK-klassen er ikke tidssvarende i forhold til nuværende arbejdsmiljøkrav, og de plads- og støjmæssige forhold i apteringen er ikke acceptable.
AGDLEK er derfor udfaset i 2008 og AGPA tænkt udfaset i 2009. Enhederne vil blive erstattet i forbindelse med tilgangen af de nye inspektionsfartøjer af KNUD RASMUSSEN-klassen. Der er endnu ikke truffet afgørelse om fremtiden for den sidste enhed (TULUGAQ).

Størstedelen af enhedens sensor- og kommunikationssystemer er operativt, teknisk og økonomisk forældede. Driftsikkerheden er mindre tilfredsstillende, og systemerne har intet udviklingspotentiale. De nuværende systemers restlevetid anslås til 1-3 år.

Samlet vurderes AGDLEK-klassen mindre tilfredsstillende. TULUGAQ vurderes tilfredsstillende frem til 2012 og mindre tilfredsstillende frem til 2017.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

Isbrydere, miljøskibe og miljømateriel

DANBJØRN, ISBJØRN, THORBJØRN

Søværnets isbryderkapacitet består af tre enheder, DANBJØRN og ISBJØRN samt THORBJØRN.

DANBJØRN og ISBJØRN er søsat i 1965. Skibene har en længde på ca. 75 m, en bredde på ca. 17 m og en dybgang på ca. otte m samt et deplacement på 3685 tons.

De to skibe er løbende vedligeholdt, men alderen begynder at sætte sine spor. Reservedele er svære at fremskaffe, og i visse tilfælde er det nødvendigt at specialfremstille dele eller skifte hele systemer. Vedligeholdelsesomkostningerne forventes derfor at stige markant i takt med skibenes fortsatte ældning. Skibene har forekomster af asbest i isoleringen, som holdes under løbende observation. I forbindelse med udfasning skal der forud for skrotning gennemføres asbestsanering.

THORBJØRN er søsat i 1980. Skibet har en længde på ca. 67 m, en bredde på ca. 15 m og en dybgang på ca. 4,7 m og et deplacement på 1548 tons.
Skibet har foruden sine opgaver som isbryder varetaget funktionen som opmålingsskib for Farvandsvæsenet i danske farvande. Skibets generelle tilstand vurderes som tilfredsstillende. Skibet er løbende vedligeholdt, men alderen begynder at sætte sine spor. Vedligeholdelsesomkostningerne forventes derfor at stige i takt med skibets fortsatte ældning.

De tre isbrydere vurderes operativt tilfredsstillende. DANBJØRN og ISBJØRN generelle tilstand vurderes alderen taget i betragtning som tilfredsstillende og henset til de forventede begrænsede driftstimer vurderes skibene at kunne holdes teknisk og økonomisk i drift til ca. 2015. THORBJØRN generelle tilstand må alderen taget i betragtning ligeledes vurderes som

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

tilfredsstillende. Ud fra tekniske samt økonomiske betragtninger vurderes levetiden at være op mod 2030.

Samlet vurderes DANBJØRN og ISBJØRN tilfredsstillende frem til 2015, og mindre tilfredsstillende frem til 2020, mens THORBJØRN vurderes tilfredsstillende frem til 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

GUNNAR SEIDENFADEN og GUNNAR THORSON

De to miljøenheder af SUPPLY-klassen, GUNNAR SEIDENFADEN og GUNNAR THORSON, er bygget i 1981 og 1982. Skibene har en længde på ca. 56 m, en bredde på ca. 12,3 m og en dybgang på ca. fire m. Skibenes deplacement fuldt udrustet er på ca. 1750 tons.

Skibenes hovedopgave er at bekæmpe olieforurening i indre danske farvande samt i Østersøen og Nordsøen. Denne opgave løses ved udlægning/bjærgning af flydespærringer, inddæmning af olie på havoverfladen, opsamling af olie fra havoverfladen med grab, skimmer og lignende. Den opsamlede olie kan opbevares i indbyggede tanke eller overføres til flydende containere. Herudover kan enhederne transportere oliebekæmpelsesmateriel samt fungere som ledelsesfartøj og kommunikationscenter ved større bekæmpelsesaktioner.

Gennem periodiske eftersyn er skrog og maskineri løbende vedligeholdt, men materiellet påvirkes dog i stigende grad af nedslidning. Ligeledes medfører alderen stigende logistiske problemer ved fx tilvejebringelse af reservedele.

Vedligeholdelsesomkostningerne forventes derfor at stige markant i takt med enhedernes ældning og nedslidning.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

SUPPLY-klassen var allerede ved ressortoverførslen til forsvaret operativt forældede. Enhederne har yderst begrænset kapacitet til bekæmpelse af kemikalieudslip, og er ligeledes begrænsede i bekæmpelsen af olieforurening i gasfyldt havområde, idet de ikke kan gøres gastætte. Det skal bemærkes, at skibene ikke kan opnå tidssvarende, civil godkendelse for olieforureningsbekæmpelsesskibe. Enhederne er derfor principielt begrænset operativt i områder, hvor der kan forekomme gasudslip/gasfordampning. Endvidere kan det forekomme, at modtagecentraler (havne, olietankere etc.) vil kræve specielle, operative foranstaltninger, før losning kan foretages. Tiltag er iværksat for at eksplosivsikre installationer i dæksområderne, hvilket i praksis vil forbedre sikkerheden, men det vil ikke bringe enhederne op på det formelle, tidssvarende niveau.

Enhederne er i dag operativt forældede, mens den tekniske og økonomisk tilstand vurderes som mindre tilfredsstillende frem til 2012-2015, hvorefter enhederne må vurderes som ikke tilfredsstillende.

Samlet vurderes enhederne mindre tilfredsstillende frem til 2015.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

METTE MILJØ og MARIE MILJØ

SEATRUCK-klassen består af to enheder, METTE MILJØ og MARIE MILJØ, der er bygget i 1979 og 1980. Skibene har en længde på ca. 30 m, en bredde på ca. otte m og en dybgang på ca. 2,4 m. Skibenes deplacement fuldt udrustet er på ca. 250 tons. Skibene er begrænset til kystnære operationer.

Skibenes hovedopgave er at bekæmpe olieforurening og assistere ved olieforurening i indre danske farvande. Denne opgave løses ved udlægning/ bjærgning af flydespærringer, inddæmning/ opsamling af olie på havoverfladen, opbevaring/transport af opsamlet olie, transport af oliebekæmpelsesmateriel, bugsering/slæbning af oliepramme samt bjærgning/transport af kemikalietromler.

Gennem periodiske eftersyn er skrog og maskineri løbende vedligeholdt, men materiellet påvirkes i stigende grad af nedslidning. Skibenes alder medfører stigende logistiske problemer ved fx tilvejebringelse af reservedele. Vedligeholdelsesomkostningerne forventes derfor at stige markant i takt med enhedernes ældning og nedslidning. Enhederne har notation for bekæmpelse af olieforurening i

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

gasfyldt havområde, og er herfor sikkerhedsmæssigt tidssvarende for så vidt angår civile krav til olieforureningsbekæmpelsesskibe.

SEATRUCK-klassen var allerede ved ressortoverførslen til forsvaret operativt forældede. Der må med enhedernes lave fart på kun ni knob regnes med betydelige forlægningstider. Arbejdsmiljø- og komfortforholdende ombord er ikke tidssvarende.

Samlet vurderes enhederne mindre tilfredsstillende. De er i dag operativt forældede, mens den tekniske og økonomisk tilstand vurderes som mindre tilfredsstillende frem til 2012-2015, hvorefter enhederne må vurderes som værende ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

MILJØ-KLASSEN

De to enheder af MILJØ-klassen, MILJØ 101 og MILJØ 102, er bygget i 1977. Fartøjerne har en længde på ca. 16 m, en bredde på ca. fire m og en dybgang på ca. 1,9 m. Deplacementet er på ca. 16 tons. Fartøjerne har tilladelse til sejlads i indre danske farvande.

Fartøjernes opgaver er bekæmpelse af mindre olieforureninger på kyststrækninger med lave vanddybder, undersøgelsesopgaver samt at virke som støttefartøj for SUPPLY- og SEATRUCK-klasserne.

Gennem periodiske eftersyn er skrog og maskineri blevet vedligeholdt løbende, men materiellet påvirkes dog i stigende grad af nedslidning. Vedligeholdelsesomkostningerne forventes derfor at stige markant i takt med enhedernes fortsatte ældning. Fartøjernes operative levetid vurderes generelt som udløbet, og behovet for erstatning var kendt allerede i forbindelse med overførslen af ressort fra Miljøstyrelsen til forsvaret.

Enhedernes generelle tilstand anses som teknisk og økonomisk tilfredsstillende, men deres operative værdi er stærkt begrænset.

Samlet vurderes enhederne mindre tilfredsstillende frem 2012.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Lægtvandsfartøj

Et nyt lægtvandsmiljøfartøj er indgået i operativ tjeneste i 2008. Fartøjet har en længde på 16 m, en bredde på 4,6 m og en dybgang på 0,6 m. Fartøjet har en tonnage på 20 tons. Fartøjets opgave er bekæmpelse af mindre olieforureninger tæt under kysten på vanddybder indtil ca. 0,6 m samt deltagelse i undersøgelsesopgaver.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Samlet set vurderes fartøjet tilfredsstillende til efter 2030.

Rådighed over materiel til styrkeproduktion er tilstrækkelig.
Reservedelssituation er under opbygning med forventet termin ultimo 2009.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Øvrigt miljømateriel

Flydespærringskapacitet og kapacitet til skimning og optagning af olie samt lagerkapacitet til opbevaring af opsamlet olie udgør en vigtig forudsætning for effektiv udnyttelse af den samlede materielkapacitet på havmiljøområdet både på åbent hav og i kystnære strækninger, herunder i havstokken.
Forsvarets beholdning af flydespærringer til bekæmpelse på åbent hav er løbende serviceret og suppleret, og vurderes overordnet dækkende for det krævede beredskab.

Der er tilvejebragt tre FLEX forureningsbekæmpelsescontainere, som kan installeres på FLYVEFISKEN-klassen, DIANA-klassen og HOLM-klassen. Desuden er alle enheder i hjemmeværnets MHV 900-klasse permanent udrustet med ca. 300 meter flydespærringer, som umiddelbart kan sættes fra klassens fartøjer. Denne kapacitet udgør et centralt element i det samlede havmiljøberedskab.

Blandt det øvrige miljømateriel udgør tre oliepramme, MS 201, MS 202 og MS 203, et vigtigt element i lagerkapaciteten for opbevaring af opsamlet olie. Prammene er bygget i 1980. Prammene har en længde på ca. 24 m, en bredde på ca. otte m og en dybgang på ca. 2,2 m. De har et deplacement på ca. 350 tons. Prammenes opgaver er at opbevare og transportere opsamlet olie samt transportere oliebekæmpelsesmateriel.

Gennem periodiske eftersyn er prammene blevet vedligeholdt løbende, men påvirkes dog i stigende grad af nedslidning. Vedligeholdelsesomkostningerne forventes derfor at stige i takt med prammenes ældning.

Miljømateriellet, som omfatter materiel til inddæmning, optagning og oplagring af olie, er løbende vedligeholdt, og kapaciteten er blevet opretholdt, siden ressortområdet blev overført fra Miljøstyrelsen til forsvaret.

Samlet vurderes øvrigt miljømateriel tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende, men forventes tilfredsstillende primo 2009.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Øvrigt sejlende materiel

DANNEBROG

Kongeskibet DANNEBROG er søsat i 1932 og blev levetidsforlænget i 1980-81. Skibet har en længde på ca. 75,6 m, en bredde på ca. 10,4 m og en dybgang på ca. 3,7 m. Deplacementet er på ca. 1225 tons.
Forsvaret stiller DANNEBROG til rådighed for Hendes Majestæt Dronningen og den kongelige familie. Kongeskibet har til opgave at fungere som sejlende sommerbolig for regenten og den kongelige familie samt deltage i repræsentative opgaver for Danmark.

DANNEBROG er mere end 75 år gammelt og er løbende vedligeholdt og teknisk opdateret. Der forudses ingen problemer med fortsat gennemførelse af en forsvarlig planlagt vedligeholdelse.

Samlet vurderes DANNEBROG tilfredsstillende til efter 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

SLEIPNER

Transportskibet SLEIPNER er søsat i 1986. Skibet har en længde på ca. 36,5 m, en bredde på ca. 7,6 m og en dybgang på ca. 2,7 m. Skibets deplacement er på ca. 465 tons med en lasteevne på 150 tons.
SLEIPNER har til opgave at løse transportopgaver for forsvaret.

Gennem periodiske eftersyn er SLEIPNER blevet vedligeholdt løbende. Transportskibets operative levetid nærmer sig sin afslutning, og skibet har stærkt begrænset potentiale for international indsættelse.

Samlet vurderes SLEIPNER tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

LÆSØ

Dykkerskibet LÆSØ er bygget i 1973 som en af enhederne i BARSØ-klassen. LÆSØ har en længde på ca. 26,3 m, en bredde på 7,4 m og en dybgang på 2,9 m samt et deplacement på ca. 220 tons.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Skibet blev ombygget i 1991 med galge til dykkerklokken og lukket forskib. LÆSØ anvendes som platform for uddannelse af såvel militære som civile dykkere, og er udrustet permanent med dekompressionsstank og åben dykkerklokke. Senere blev skibet yderligere ombygget i forbindelse med installering af større dekompressionstank foran broen.

LÆSØ opfylder ikke de nutidige krav til dykkerskibe og deres systemer, som stillet af Søfartsstyrelsen m.v.

Samlet vurderes LÆSØ mindre tilfredsstillende frem til 2010.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Mindre orlogskuttere og -fartøjer

Bugser- og stationsfartøjerne ARVAK og ALSIN
Enhederne er søsat i 2002. Fartøjerne har en længde på ca. 16 m, en bredde på ca. 6,6 m og en dybgang på ca. 2,8 m. Fartøjernes deplacement er ca. 79 tons.

Fartøjerne er beregnet til lettere bugser- og slæbeopgaver, persontransport op til 12 passagerer samt transport af én FLEX-container. Fartøjerne er begrænset til sejlads i en afstand op til 15 sømil fra kysten.

Samlet vurderes fartøjerne tilfredsstillende frem til 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Bugserbådene BALDER og HERMOD
Enhederne er søsat i 1983. Bådene har en længde på ca. 11,9 m, en bredde på ca. fire m og en dybgang på ca. 1,9 m. Bådene har deplacement på 31,9 tons.
Bådene er beregnet til lettere bugser- og slæbeopgaver og mindre persontransportopgaver.

Gennem periodiske eftersyn er skrog og maskineri blevet vedligeholdt løbende, men materiellet påvirkes dog i stigende grad af nedslidning. Bådene har begrænset bugserkraft og er operativt forældede.

Samlet vurderes bådene ikke tilfredsstillende.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

VTS-fartøjerne VTS 3 og VTS 4
Enhederne er søsat i 1997 og 1998. Fartøjerne har en længde på ca. 17 m, en bredde på ca. 4,9 m og en dybgang på ca. 2,1 m.

Fartøjerne er oprindelig anskaffet som erstatning for stationsfartøjer af Botved-typen (Y375/Y376), men indgår nu som vagtskibe i Vessel Traffic Service (VTS) Storebælt og som stationsfartøjer.

Gennem periodiske eftersyn er skrog og maskineri blevet vedligeholdt løbende, men materiellet påvirkes dog i stigende grad af nedslidning.

Samlet vurderes fartøjerne tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Stationsfartøjet Y 376
Enheden er søsat i 1975. Fartøjet har en længde på ca. 13,3 m, en bredde på ca. 4,5 m og en dybgang på ca. 1,1 m. Fartøjet har et deplacement på ca. 12 tons.

Fartøjet har til opgave at fungere som stationsfartøj for Flådestation Korsør med bl.a. havnebevogtningsopgaver, og indgår desuden som reservefartøj for VTS Storebælt.

Gennem periodiske eftersyn er skrog og maskineri blevet vedligeholdt løbende, men materiellet er generelt præget af nedslidning. Fartøjets generelle tilstand vurderes som nedslidt og klar til udfasning.

Samlet vurderes fartøjet mindre tilfredsstillende frem til 2010, og herefter ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Stationsfartøjet LUNDEN
Enheden er søsat i 1941. Fartøjet har en længde på ca. 17,9 m, en bredde på ca. 5,2 m og en dybgang på ca. 2,3 m. Fartøjet har et deplacement på ca. 42 tons.

Fartøjet har til opgave at fungere som stationsfartøj ved Søværnets Specialskole/Våbenkursus Sjællands Odde, hvor det benyttes ved slæbning af skydemål.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Gennem periodiske eftersyn er skrog og maskineri blevet vedligeholdt løbende, men materiellet er dog i stigende grad præget af nedslidning. Vedligeholdelsesomkostningerne er derfor stigende. Fartøjets generelle tilstand vurderes som nedslidt og klar til udfasning.

Samlet vurderes fartøjet mindre tilfredsstillende frem til 2010.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Stations- og lægefartøjet KUGSAK
Enheden er søsat 2003. Fartøjet har en længde på ca. 10,7 m, en bredde på 3,6 m.

Fartøjet har til opgave at fungere som indenskærs stations- og lægefartøj ved Grønlands Kommando. Fartøjets skrog og maskineri vil løbende blive vedligeholdt ved de periodiske eftersyn.

Samlet vurderes fartøjet tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Stationsfartøjerne SKA13 og SKA14
Enhederne er søsat i 1982. Fartøjerne blev bygget som opmålingsfartøjer til Farvandsvæsenet. Fartøjerne har en længde på ca. 19,9 m, en bredde på 5,2 m og en dybgang på 2,1 m. Fartøjernes deplacement er ca. 52 tons. I 2002 blev de ombygget til stationsfartøjer til henholdsvis Minørtjenesten og Søværnets Frømandskorps.

Samlet vurderes fartøjerne tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Søopmålingsfartøjerne SKA 12 og SKA 16
Enhederne er søsat i henholdsvis 1981 og 1984 som opmålingsfartøjer til Farvandsvæsenet. De er begge blevet isforstærkede til opmålingsopgaver ved Grønlands kyster.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Fartøjerne har en længde på ca. 19,9 m, en bredde på 5,2 m og en dybgang på 2,1 m. Fartøjernes deplacement er ca. 52 tons.
Gennem periodiske eftersyn er fartøjerne blevet løbende vedligeholdt.

Samlet vurderes fartøjerne henset til arbejdsmiljøforhold (støj) som mindre tilfredsstillende frem til 2015.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Søopmålingsbådene O-1 og O-2
Enhederne er søsat i 1998 som opmålingsbåde til Farvandsvæsenet. Bådenes længde er ca. 7,7 m, bredden er ca. 2,5 m og dybgangen er ca. 0,6 m. Bådene har et deplacement på ca. 3,5 tons.

Bådene anvendes fortrinsvis i forbindelse med søopmålingsopgaver på lavt vand. Gennem periodiske eftersyn er bådene blevet vedligeholdt løbende.

Samlet vurderes fartøjerne tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Skolefartøjerne SVANEN og THYRA
Enhederne er søsat i 1960 og 1961. Fartøjerne har en længde på ca. 18.8 m, bredden er ca. 4,4 m og dybgangen er ca. 2,4 m. Fartøjernes deplacement er ca. 32 tons.

Fartøjerne er bygget som øvelsessejlfartøjer. Fartøjerne har til opgave at virke som øvelsesplatforme ved uddannelsen af kadetter ved Søværnets Officersskole. De er vedligeholdt løbende og teknisk opdateret. Der forudses ingen større problemer med forsvarlig gennemførelse af planlagt vedligeholdelse.

Samlet vurderes fartøjerne tilfredsstillende frem til efter 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Indsatsfartøjerne LCP1 - LCP4 samt SAR1 og SAR2
Enhederne er søsat i henholdsvis 2003 og 2007. Fartøjernes længde er ca. 11,9 m, bredden er ca. 2,9 m og dybgangen ca. 0,7 m. Fartøjernes deplacement er ca. 6,5 tons.

LCP 1-4 har til opgave at fungere som langtrækkende indsatsfartøjer ombord på støtteskibene af ABSALON-klassen.

SAR 1 og SAR 2 er blevet isforstærkede og skal fungere som indenskærs indsatsfartøjer ombord på inspektionsfartøjerne af KNUD RASMUSSEN-klassen. Fartøjernes skrog og maskineri vil løbende blive vedligeholdt ved de periodiske eftersyn.

Samlet vurderes fartøjerne tilfredsstillende frem til 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Minerydningsdronerne af MRD-klassen
Enhederne, seks stk., er søsat i perioden 1991-1996. Dronernes længde er ca. 18,5 m, bredden er ca. 4,8 m og dybgangen er ca. 1,30 m. Dronerne har et deplacement på ca. 32 tons.

Dronerne blev bygget som ubemandede droner ved minerydningsoperationer, men deres søegenskaber begrænser anvendeligheden til meget kystnære operationer i danske farvande.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

MRD 1, 2, 5 og 6 blev afrigget som operativt forældede i 2003 og oplagt på land ved Depot Jerup. MRD 1, 2, 5 og 6 afventer endelig udfasning og kassation. MRD 3 fortsatte som MCM-drone indtil 2006, hvor også den blev oplagt på land på Flådestation Frederikshavn. MRD 4 fungerer efter en mindre ombygning som stationsbåd på Flådestation Korsør.

Samlet vurderes MRD 1, 2, 5 og 6 efter 4 års oplægning som ikke tilfredsstillende. MRD 3 og 4 vurderes tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er ej relevant.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Minerydningsdronerne af MSF-klassen
Enhederne, fire stk., er søsat i 1999. Dronerne har en længde på ca. 26,5 m, bredden er ca. 7,0 m og dybgangen er ca. 2,2 m. Dronerne har et deplacement på ca. 125 tons.

Dronerne blev bygget som ubemandede fartøjer med bedre søegenskaber end MRD-klassen.
MSF 1-4 fungerer som droner ved MCM-operationer for 2. Eskadre. Dronernes skrog og maskineri vil løbende blive vedligeholdt ved de periodiske eftersyn.

Samlet vurderes dronerne tilfredsstillende i perioden frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Andre fartøjer
Søværnet råder over en række mindre chalupper, motorbåde, gummibåde, travaljer, joller og sejlbåde af varierende alder. Disse enheder har ingen sømilitære opgaver, og vil kun blive genanskaffet ved erkendt behov.

Maritim helikopter

LYNX MK 90B

Forsvaret fik leveret otte maritime helikoptere af typen Westland LYNX Mk 80 til søværnet i perioden 1980-81. Til erstatning for to havarerede helikoptere blev i 1987 anskaffet yderligere to helikoptere, således søværnet forsat har otte helikoptere.

LYNX er specielt designet til skibsoperationer. Helikopterne er bl.a. udstyret med et dækfastholdelsessystem til anvendelse i forbindelse start og landing fra et skib. LYNX har sensorer, herunder radar og infrarødt observationsudstyr, til maritim overvågning. LYNX helikopteren kan i transportrollen medtage op til seks passagerer.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

I perioden 1999-2007 blev der gennemført et levetidsforlængelsesprogram, primært rettet mod strukturel modifikation af helikopterens stel, for at muliggøre operationer ud over helikopternes designlevetid på 7000 flyvetimer. Efter levetidsforlængelsen betegnes alle helikoptere LYNX Mk 90B. Det seneste opdateringsprojekt indeholdt ikke opdatering af flyinstrumenter (avionics).

Helikopterne er tildelt Søværnets Helikoptertjeneste, der er placeret ved Helicopter Wing Karup.

Helikopternes primære opgave er at indgå på THETIS-klassen til støtte for opgaveløsningen ved Grønland og Færøerne, herunder udføre maritim overvågning, suverænitetshævdelse, redningstjeneste og transportopgaver m.m. Til denne opgave er der kontinuerligt udstationeret to helikoptere.

Helikopterne anvendes desuden til hjemlige opgaver, herunder farvandsovervågning, hjælp til politiet m.m. og, i mindre grad, til internationale operationer, hvor helikopterens primære opgave er maritim overvågning, mindre transportopgaver og styrkebeskyttelse.

Helikopterens sensorer, taktiske datasystem samt navigations-, kommunikationssystemer er alle af ældre dato, og er ikke løbende blevet opdateret. De operative systemer vurderes således på nuværende tidspunkt som utidssvarende, men de operative opgaver ved Grønland og Færøerne vurderes dog fortsat at kunne udføres tilfredsstillende.

For at øge anvendelsesmulighederne i internationale operationer er der i 2006 anskaffet et mindre antal 12,7 mm tunge maskingeværer med tilhørende affutager. Ud over armeret gulvbelægning i kabinen er helikopterne ikke udrustet med selvbeskyttelsesudstyr. Sammenholdt med utidssvarende, operative systemer samt motorernes begrænsede ydeevne i klimatiske områder med høje temperaturer, er helikopterne mindre egnet til deltagelse i internationale operationer.

Udviklingspotentialet for motorerne og de operative systemer vurderes at være meget begrænset. Bevarelse eller forbedring af den operative kapacitet skal derfor ske ved installation af nyt udstyr. Helikopterens alder og manglende tekniske udviklingspotentiale sætter dog begrænsninger for operative opdateringer.

Efter den gennemførte levetidsforlængelse er LYNX helikopterens stelstruktur, rotorhoveder, hoved- og halerotorblade i en tilfredsstillende teknisk tilstand med en levetid på mere end 10 år.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Mange delsystemer i helikopteren er originale, baseret på design fra 1970'erne og kan ikke genanskaffes. Særligt motorområdet er kritisk. En del systemer er unikke for de danske LYNX, fx det taktiske datasystem. Forældelsesproblematikken er allerede til stede for enkelte systemer. Generelt har det vist sig sværere og sværere at vedligeholde og skaffe brugsklare reservedele. Dette medfører bl.a., at det tager længere og længere tid at gennemføre eftersyn, og antallet af helikoptere til operativ rådighed har i en årrække været under 50 %. Det vurderes, at de nuværende kritiske vedligeholdelsesmæssige problemer i den nuværende konfiguration vil fortsætte og muligvis tiltage. Materielsystemet er derfor samlet set på et mindre tilfredsstillende niveau. Vedligeholdelsesudgifterne forventes at stige i takt med at helikopterne bliver ældre. Ekstra udgifter til udskiftning af fx avionics og operative systemer må forventes, hvis helikopterne skal holdes operative i en længere årrække.

LYNX helikopterne har som støtte til THETIS-klassens operationer vist sig velegnet til løsning af opgaverne ved Grønland og Færøerne. De operative systemer vurderes dog på nuværende tidspunkt som utidssvarende, og helikopteren vurderes bl.a. derfor mindre egnet til deltagelse i internationale operationer.

Samlet vurderes LYNX mindre tilfredsstillende frem til 2017.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Øvrige materielkapaciteter

Materiel ved søværnets Operative Logistiske Støttecentre (OPLOG)

Søværnets Operative Logistiske Støttecentre (OPLOG) i henholdsvis Frederikshavn og Korsør forestår al operativ logistik i søværnet i form af vedligeholdelse og forsyning af de operative enheder på Vedligeholdelsesniveau 1 (basale logistikopgaver).

OPLOG skal kontinuerligt kunne yde støtte i såvel dansk som i internationalt regi fra to geografisk uafhængige missioner. OPLOG skal selvstændigt kunne oprette og operere to uafhængige Forward Support Units/National Support Elements. Dette skal OPLOG kunne alene eller som en del af multinationale "Forward Logistic Sites".

OPLOG skal derfor være i besiddelse af, eller have umiddelbar adgang til, en lang række større og komplekse materielsystemer samt tilhørende værksteds- og reparationsmateriel. Især med baggrund i OPLOG assistance til enheder i internationale operationer, øvelser og deployeringer, er der en høj grad af mobilitet indbygget i OPLOG virke og materiel.

Visse af OPLOG større materielsystemer er af værnsfælles tilsnit og detailbeskrives andetsteds i rapporten. Af særlige materielsystemer ved OPLOG skal imidlertid fremhæves køretøjer, containere m.m., der rutinemæssigt udskiftes med henblik på opretholdelse af den operative kapacitet.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Samlet vurderes OPLOG materielkapacitet tilfredsstillende i perioden frem til 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Våbensystemer

Luftforsvarsmissilsystemer

Søværnet råder i dag over to typer luftforsvarsmissiler: SEA SPARROW RIM 7P og det nyere, forbedrede EVOLVED SEA SPARROW MISSILE (ESSM) RIM 162. Missilerne er semi-aktivt målsøgende. De er meget hurtige og har meget stor manøvrerevne. Rækkevidden er 12-15 km. Begge missiler er udviklet og produceret i samarbejde med en række NATO-lande.

RIM 7P anvendes fra Mk 48 SAM launchere med plads til seks missiler, mens RIM 162 anvendes fra Mk 56 SAM launchere med plads til 12 missiler. Begge launchertyper er monteret i FLEX-containere.

Samlet råder søværnet over 10 stk. Mk 48 SAM containere og 10 stk. Mk 56 SAM containere. Både Mk 48 og Mk 56 SAM containerne kan anvendes på FLYVEFISKEN-klassens kamprolleenheder samt på NIELS JUEL-klassen. ABSALON-klassen og de kommende fregatter planlægges kun at benytte Mk 56 SAM launcherne.

På NIELS JUEL-klassen benyttes den ældre Mk 91 ildledelse, på FLYVEFISKEN-klassen FLEXFIRE ildledelse og på ABSALON-klassen CEROS ildledelse.

Beholdningen af de nye RIM 162 missiler er endnu meget begrænset og stadig under opbygning. De gamle RIM 7P missiler vurderes operativt forældede og bortskydes i træningsøjemed i takt med, at beholdningen af RIM 162 missilerne opbygges. Endelig udfasning af RIM 7P missilerne samt Mk 48 SAM containere forventes omkring år 2015.

Mk 91 ildledelsen på NIELS JUEL-klassen er oprindeligt udviklet og produceret i 1970'erne, hvorfor den i dag er teknisk og økonomisk forældet. Den planlægges udfaset i forbindelse med udfasning af NIELS JUEL-klassen (2012-2014).

På FLYVEFISKEN- og ABSALON-klassen benyttes henholdsvis FLEXFIRE- og CEROS ildledelserne (begge omtalt i særskilt punkt). FLEXFIRE har en teknisk

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

levetid til omkring 2015, mens CEROS forventes at have en teknisk levetid ud over 2030.

Der er etableret et internationalt samarbejde med Holland, Norge og Tyskland omkring vedligeholdelse af RIM 162 missilerne, og der er opbygget et fælles testcenter i Den Helder i Holland. RIM 162 forventes løbende opdateret og videreudviklet, og missilet forventes at have en operativ restlevetid til ca. år 2030.

Luftforsvaret af søværnets større enheder suppleres med missilsystemet SEA STINGER M/93 til brug på korte afstande. Missilet er identisk med hærens luftværnsmissilsystem M/93, men anvendes i den maritime version i en særlig skibsaffutage med plads til to missiler. Hver af søværnets større enheder er udrustet med fire til seks affutager. Missilernes tekniske levetid udløber i 2008, men kan ved tekniske undersøgelser hvert tredje år forlænges yderligere ca. 10 år.
Kapaciteten vurderes mindre tilfredsstillende i perioden frem til 2018.

De kommende fregatter udrustes med APAR våbenkontrolradaren, der kan kontrollere søværnets eksisterende RIM 162 missiler. Herudover kan den, sammen med SMART-L radaren, udføre områdeluftforsvar med langtrækkende missiler.

Launchersystemet til fregatterne er den nyeste version af den amerikanske Mk 41 VLS multimissillauncher med 32 celler pr. skib. Launcheren er anskaffet i den længste udgave og har potentiale til tilpasning til en række moderne missiltyper, herunder luftforsvarsmissiler, taktiske og strategiske missiler mod mål på land, missiler mod taktiske ballistiske missiler samt anti-ubådsmissiler.

Samlet set vurderes ESSM RIM 162 luftforsvarsmissiler tilfredsstillende til efter år 2030.
SEA SPARROW RIM 7P luftforsvarsmissiler vurderes ikke tilfredsstillende.
SEA STINGER M/93 vurderes mindre tilfredsstillende frem til 2018.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Sømålsmissilsystemer

Søværnets sømålsmissilsystemer udgøres i dag af to versioner af HARPOON RGM 84 systemet, der oprindeligt blev introduceret i 1979. Det er løbende blevet opdateret, og vil efter udfasning af NIELS JUEL-klassen udelukkende findes monteret i FLEX-containere.

Søværnet råder over to versioner af HARPOON missilet. Knap halvdelen af beholdningen består af den oprindelige version, Block I, mens resten har gennemgået opgradering til Block II. Missilerne anvendes med en af to typer ildledelse benævnt HSCLCS og AHWCS. Begge ildledelser kan kontrollere begge typer af missiler, men kun AHWCS kan udnytte alle de nye funktionaliteter i Block II missilerne.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Missilerne har en rækkevidde på ca. 120 km. Én af de nye funktionaliteter i Block II missilerne er evnen til at kunne anvendes med meget stor præcision mod mål på land. Missilerne vil således kunne anvendes til støtte for landoperationer i det kystnære område. Der er fortsat mulighed for opgradering af den resterende beholdning af Block I missiler til Block II, hvorved deres operative og tekniske levetid samtidig forlænges.

Søværnet har ni HSCLCS ildledelsesanlæg. De benyttes på de tre enheder af NIELS JUEL-klassen samt i de fire ældste SSM containere til FLYVEFISKEN-klassens kamprolle-enheder. De sidste to anlæg stammer fra de nedlagte, landbaserede, missilbatterier. Et af disse anlæg benyttes aktuelt til uddannelse ved Søværnets Våbenkursus.

Søværnet råder endvidere over seks AHWCS anlæg, alle i SSM containere, som kan benyttes i FLYVEFISKEN-klassens kamprolle-enheder, ABSALON-klassen og planlægges benyttet på de kommende fregatter.

Der er etableret et internationalt samarbejde omkring vedligeholdelse af missilerne sammen med Grækenland, Holland, Portugal og Tyskland, og der er opbygget et fælles testcenter i Den Helder i Holland.

Block I missilernes operative levetid er ved at være nået, og den tekniske og økonomiske levetid vurderes til 2015. Block II missilernes operative og tekniske levetid vurderes til 2025. HSCLCS ildledelsesanlæggenes vurderes operativt, teknisk samt økonomisk tilfredsstillende i perioden frem til 2020, mens den tilsvarende for AHWCS vurderes til 2030.

Samlet vurderes Block I missilerne mindre tilfredsstillende frem til 2015. Block II missilerne vurderes tilfredsstillende frem til 2025. HSCLCS vurderes tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2023. AHWCS vurderes tilfredsstillende frem til 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Artillerisystemer

Søværnet råder over fire forskellige artillerisystemer, der alle består af pjece og tilhørende ildledelsesanlæg. Det drejer sig om:

- 76 mm Maskinkanon M/71 med RAKEL ildledelse
- 76 mm Maskinkanon M/85 med FLEXFIRE eller CEROS ildledelse
- 127 mm Maskinkanon M/02 med CEROS ildledelse
- 35 mm Maskinkanon M/04 med CEROS ildledelse.

<u>76 mm Maskinkanon M/71 med RAKEL ildledelse</u>
76 mm maskinkanon model 71 med RAKEL ildledelse blev indkøbt i 1970'erne til brug på torpedomissilbådene af WILLEMOES-klassen og korvetterne af NIELS JUEL-klassen. Samlet blev der leveret 15 pjecer og 14 ildledelser.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Systemet anvendes i dag på NIELS JUEL-klassen, mens ét system anvendes ved Søværnets Våbenkursus på Sjællands Odde til uddannelse. Systemet er et "dual purpose" system, dvs. lige velegnet til engagementer mod luftmål som mod sømål. Systemet har en rækkevidde på ca. 16 km. Til brug mod landmål er anskaffet en særlig langtrækkende semi-panserbrydende ammunition.

Vedligeholdelse af nuværende systemer gennemføres løbende, og der forventes ingen væsentlige stigende omkostninger.

RAKEL ildledelsen er teknisk forældet, ligesom pjecen ikke længere er tidssvarende henset til dens lavere skudkadence i forhold til 76 mm M/85 pjecen. Systemet kan dog holdes operativt, indtil NIELS JUEL-klassen endeligt udfases. Herefter udfases systemet.

Samlet vurderes 76 mm maskinkanon M/71 med RAKEL ildledelse mindre tilfredsstillende frem til 2014.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

<u>76 mm Maskinkanon M/85 med FLEXFIRE eller CEROS ildledelse</u>
76 mm maskinkanon model 85 med FLEXFIRE ildledelse blev indkøbt i 1980'erne til brug på FLYVEFISKEN-klassen og THETIS-klassen. Samlet er der indkøbt 19 pjecer og 18 ildledelser. Alle pjecer indgår som del af FLEX koncepten, og er indbygget i FLEX-containere. Pjecen er en videreudvikling af M/71, og har en meget høj skudkadence. Systemet anvendes til samme formål som M/71 og anvender den samme ammunition.

FLEXFIRE ildledelsen består af to separate sigter (et radarsigte og et elektrooptisk sigte), som hver især kan kontrollere pjecen. Systemet benyttes aktuelt på otte FLYVEFISKEN-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

klassen enheder i henholdsvis kamp- og MCM-rollen. Fire systemer benyttes på THETIS-klassen og ét system på Søværnet Våbenkursus. De resterende anlæg genanvendes på ABSALON-klassen i en opdateret version benævnt CEROS.

Vedligeholdelse af systemerne gennemføres løbende, og der forventes ingen væsentlige omkostningsstigninger. Dette skyldes til dels den iværksatte opdatering af FLEXFIRE ildledelsen til CEROS. Den tekniske og operative levetid forventes derved at blive forlænget fra år 2015 til 2030. Der vil være mulighed for forlængelse af den operative levetid ved gennemførelse af opgradering til brug af en ny avanceret type styret ammunition, som er under udvikling.

Pjecerne operative levetid vurderes til 2020, mens den tekniske og økonomiske levetid vurderes til 2030.
Pjecen har dog potentiale til en teknisk opgradering, som vil kunne forøge levetiden til efter 2030.
Med de igangsatte tiltag med opgradering til CEROS versionen vurderes ildledelsesanlæggene operativt, teknisk og økonomisk tilfredsstillende til 2030, idet beholdningen af anlæg dog ikke er tilstrækkelig.

Samlet vurderes 76 mm maskinkanon M/85 tilfredsstillende frem til 2020, og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

<u>127 mm Maskinkanon M/02 med CEROS ildledelse</u>
127 mm maskinkanon M/02 er indkøbt i et antal af to pjecer til støtteskibene af ABSALON-klassen. De benytter sig af den oven for omtalte CEROS ildledelse. De nye fregatter bliver konstruktionsmæssigt forberedt for installation af denne pjece, men der er ikke truffet beslutning om anskaffelse.

Pjecernes primære anvendelse er at kunne yde ildstøtte til enheder på land samt engagement af sømål og sekundært mod luftmål. Rækkevidde mod sø- og landmål med traditionel ammunition er ca. 24 km. Ammunitionsbeholdningen til pjecerne er endnu ikke fuldt udbygget. Pjecen er endvidere forberedt til at kunne anvende en ny type langtrækkende, styret ammunition til brug mod landmål. Denne ammunition forventes at få en rækkevidde på 70 – 90 km med meget stor præcision i målet. Den nye ammunition samt tilhørende ildledelse er dog stadig under udvikling ved to mulige leverandører, hvorfor typevalg og indkøb endnu ikke er gennemført.

Vedligeholdelsen af systemet planlægges gennemført løbende, og der forventes ikke væsentlige omkostningsstigninger.

Samlet vurderes 127 mm maskinkanon M/02 med CEROS ildledelse tilfredsstillende frem til efter 2030.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ej relevant.

35 mm Maskinkanon M/04 med CEROS ildledelse
35 mm maskinkanon model 04 er valgt til støtteskibene af ABSALON-klassen (to pjecer hver) og de kommende fregatter (1 pjece hver). Der er indledningsvis indkøbt seks pjecer. Ammunitionsbeholdningen til pjecerne er endnu ikke fuldt udbygget.

Pjecerne styres af skibenes CEROS ildledelse. Systemets primære anvendelse er som Close In Weapon System (CIWS) mod indkommende sømålsmissiler og andre typer luftmål, sekundært mod sømål, herunder specielt mindre hurtiggående fartøjer.

Pjecen er mudulopbygget og udstyret med særlige monteringsbeslag, der muliggør nem omskiftning. Den vil således kunne anvendes fra de forberedte CIWS installationer på ABSALON-klassen og fregatterne samt fra eksisterende FLEX-containerpositioner i søværnets enheder[13].

Vedligeholdelse af systemet planlægges gennemført løbende, og der forventes ingen væsentlige stigende omkostninger.

Samlet vurderes 35 mm maskinkanon M/04 med CEROS ildledelse tilfredsstillende frem til efter 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Anti-ubådssystemer

MU90 letvægts anti-ubådstorpedosystem
MU90 torpedoen er en moderne let, elektrisk fremdreven, aktiv anti-ubådstorpedo. Torpedoen kan affyres fra skibe, undervandsbåde, helikoptere og fly.

Systemet anvendes i FLYVEFISKEN-klassens kamprolle-enheder, ABSALON-klassen og er planlagt installeret i de kommende fregatter.

MU90 torpedosystemet besidder et væsentligt udviklingspotentiale. I en fremtidig version forventes torpedoen blandt andet at kunne modificeres til anvendelse som aktivt middel mod ”angribende” torpedoer.

Samlet vurderes MU90 tilfredsstillende frem til efter 2030.

[13] Ved anvendelse fra FLEX-containerposition monteres pjecen på et ”containerlåg” med særlige beslag.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Dybdebomber
Dybdebomber har i en lang årrække været søværnets primære våben mod neddykkede undervandsbåde. Søværnet råder over tre dybdebombetyper, der alle kastes i et frit fald via et manuelt betjent kasteapparat placeret agter på THETIS-, NIELS JUEL- og FLYVEFISKEN-klassen.

Som egentligt nedkæmpelsesvåben mod moderne undervandsbåde må dybdebomberne betragtes som operativt forældede. De kan dog have en begrænset signaleffekt. Anvendt som signalmiddel over for undervandsbåde eller til egentlig bekæmpelse af mindre undervandsfartøjer og dykkere er den tekniske og økonomiske restlevetid udløbet uden mulighed for levetidsforlængelse. En snarlig udfasning overvejes.

Samlet vurderes dybdebomberne ikke tilfredsstillende, og står for udfasning.

Rådighed over materiel til uddannelse er ej relevant.
Reservedelssituationen er ej relevant.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Missilvildledningssystemer

Søværnets nuværende missilvildledningssystem, Soft Kill Weapon System (SKWS), er udviklet i 1980'erne. Systemet er baseret på standard NATO 130 mm ammunition til afskydning af Chaff[14] og Flares[15]. Afskydningen foregår fra fastmonterede rør.

Missilvildledningssystemer anvendes primært til beskyttelse af egen enhed. Effektiviteten er afhængig af, at systemet bliver integreret med skibenes kommando/kontrol- og sensorsystemer.

Søværnet råder i dag over to typer passiv ammunition til missilvildledning: En kombineret Chaff og Flares ladning (Chimera) og en ren Chaff ladning (Mk 214). Der forventes ingen problemer med at holde et tilfredsstillende teknisk vedligeholdelsesstade, ligesom nødvendige reservedele vil kunne genanskaffes.

I takt med, at avanceret missilteknologi i stigende grad må forventes til rådighed for selv lavteknologiske modstandere, vurderes passive missilvildledningssystemer i løbet af de næste 10-15 år ikke længere at være tilstrækkelige.

[14] Chaff (amerikansk slang for hakkelse) er en sky af fx små aluminiumsstrimler, der skydes ud fra et fly eller et skib, for at skabe et falsk radarekko. Bruges som jamming af fjendtlige radarer og radarstyrede missiler.
[15] En Flare er en lys/varme-bombe, der skydes ud fra en flyvemaskine eller et skib for at vildlede varmesøgende missiler. Oftest skydes serier af Flares ud, når et missil opdages, eller når der flyves i så lav højde over fjendtligt område, at der ikke er den fornødne reaktionstid. Flareudskydning kan også initieres af automatiske missildetektorer.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Udviklingen på trusselsområdet medfører, at der vil være behov for løbende opdatering af søværnets missilvildledningssystem og herunder opdatering af ammunitionen. Missilvildledningssystemet vil være operativt tilfredsstillende frem til ca. år 2020, mens den tekniske og økonomiske levetid vurderes tilfredsstillende frem til 2030.

Samlet vurderes missilvildledningssystemet tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2023.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Søminer

Beholdningen af krigsminer består af forankrede miner, bundminer, kabelkontrollerede miner samt anti-invasionsminer. Ved udgangen af 2008 forventes samtlige krigsminer at være teknisk adskilt og lagt på depot. Søminerne efterses ikke, og der indkøbes ikke batterier og reservedele. Uddannelserne i søminer og minelægning blev sat i bero i 2004. Søminelad-ningerne (sprængstofferne) vurderes generelt at have en teknisk restlevetid på 30-50 år og sandsynligvis længere for de nyeste af ladningerne.

Øvelsesminerne anvendes primært til at træne sejlende enheder og særligt uddannet dykkerpersonel til indsættelse i farvandsområder med en søminetrussel. Søværnet råder over et bredt spektrum af øvelsesminer, der er repræsentative for de minetyper, der vil kunne findes i et operationsområde. For langt størstedelen af disse øvelsesminers vedkommende vurderes den tekniske levetid at udløbe inden for de nærmeste år samtidig med, at muligheden for levetidsforlængelse ikke vurderes økonomisk rentabel. Der forudses dog mulighed for at forlænge restlevetiden for de nyeste af øvelsesminerne.

Samlet vurderes de nyere typer øvelsesminer tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025. De ældre minetyper vurderes tilfredsstillende frem til ca. 2010 og mindre tilfredsstillende frem til 2015.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ej relevant.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Minerydningsudstyr

Herunder beskrives kort de større materielsystemer, der anvendes i forbindelse med maritim mine- og ammunitionsrydning, og som ikke er nævnt under foregående punkter vedr. de sejlende eller de landbaserede enheder. Dykkermateriel til anvendelse i minerydningsopgaver beskrives i særskilt punkt.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Fjernstyrings- og kontrolsystemer til minerydningsdronerne
FLYVEFISKEN MCM-koncept baserer sig i dag på anvendelse af ubemandede og fjernstyrede overfladedroner. Disse overfladedroner slæber enten en ”side scan sonar” for kortlægning af objekter på havbunden, eller også slæber de minestrygningsmagneter og støjgivere, der illuderer skibssignaturer med henblik på at få søminerne til at detonere.

Fjernstyrings- og kontrolsystemerne er under opgradering og den operative, tekniske samt økonomiske levetid vurderes at ville være frem til ca. år 2020 med forventet mulighed for levetidsforlængelse.

Samlet vurderes systemerne tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende, men er under opbygning med forventet termin ultimo 2009.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Minestrygningssystemer
Minestrygningssystemer supplerer minejagtssystemer, dvs. primært sonarsystemer, i farvandsområder med dårlige sonarforhold herunder bl.a. ved havbundstyper med mange minelignende objekter, fx stenbund. I forbindelse med rydning af nedgravede søminer kan afstandsstrygning være den eneste mulighed.

Søværnet råder for nuværende over to forskellige typer af afstandsstrygegrej: Et tungt magnetsystem (MAXI DYADS), der kan illudere større skibe, samt et lettere system (MINI DYADS). Den akustiske undervandssignatur, dvs. propel- og maskinstøj m.v., illuderes med mekaniske støjgivere med begrænset operativ og teknisk levetid.

Samlet vurderes DYADS-systemerne tilfredsstillende frem til efter 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Maritime minerydningsladninger
Til neutralisering og eventuel bortsprængning af bundminer og øvrige ammunitionsgenstande i havet anvendes særlige minerydningsladninger af typen DAMDIC (Danish Mine Disposal Charge). Disse anvendes fra undervandsdronerne af typen DOUBLE EAGLE. DAMDIC anvendes primært mod bundminer. DAMDIC anvendes ikke mod forankrede miner, dvs. søminer, der står i vandsøjlen, eller mod drivende miner, dvs. søminer, der driver i vandsøjlen eller i overfladen. DAMDIC er udviklet i slutningen af 1980’erne og videreudvikles løbende. Teknisk levetid vurderes at være mere end 10 år med mulighed for levetidsforlængelse.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Søværnets mine- og MCM-dykkere anvender flere forskellige former for minerydningsladninger, der alle placeres på eller tæt ved den sømine eller ammunitionsgenstand, der skal neutraliseres.

Samlet vurderes minerydningsladningerne tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Materiel til måling af undervandssignaturer
Af hensyn til sikkerheden for personel og materiel under minerydningsoperationer og ved sejlads i områder med minefare er det afgørende at have et detaljeret kendskab til eget skibs/materiels undervandssignatur, herunder især den magnetiske og akustiske undervandssignatur.

Til måling af magnetisk undervandssignatur for bl.a. NIELS JUEL-klassen samt patruljefartøjer af FLYVEFISKEN-klassen benyttes den stationære målebane ved Lynetten i København. Målebanen ved Lynetten blev anlagt af tyskerne i 1942 og overtaget af søværnet i 1945.

Målebanen opnår teknisk forældelse inden for ca. fem år. Måling af minerydningsfartøjer og større enheder gennemføres på udenlandske målebaner herunder især tyske og svenske baner.

Måling af akustiske undervandssignaturer for minerydningsfartøjerne foretages primært ved udenlandske målestationer. For nogle enheders vedkommende, såvel minerydningsfartøjer som andre, har søværnet i et par år anvendt en prototype ”akustisk målebøje” som supplement til anvendelsen af udenlandske målestationer. Der vurderes at være udviklingspotentiale i denne akustiske målebøje.

Den nuværende målebane ved Lynetten planlægges afviklet i forbindelse med udfasningen af korvetter af NIELS JUEL-klassen. Herefter vil måling alene blive foretaget ved udenlandske målebaner.

Samlet vurderes materiel til måling af undervandssignaturer mindre tilfredsstillende frem til 2012.
Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel. Ej relevant.

Dykkermateriel

En lang række tjenestesteder i søværnet udfører dykkervirksomhed. Dykning i søværnet må alene udføres af personel, der efter gennemført dykkeruddannelse er kvalificeret til at udføre

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

forskellige funktioner under vand. Der er tre hovedgrupper af dykkere i søværnet: Skibsdykkere, mine- og MCM-dykkere samt frømænd ved Søværnets Frømandskorps.
Søværnets dykkere anvendes også i forbindelse med forsvarets generelle støtte til civile myndigheder herunder især til støtte for politiet og Søfartsstyrelsen.

Skibsdykkermateriel
Alle søværnets dykkere (grund-)uddannes som skibsdykkere. Skibsdykkere udfører SCUBA-dykning (Self Contained Underwater Breathing Apparatus), hvor dykkeren bærer egen luftbeholdning. Skibsdykkerudstyret er egnet til inspektionsopgaver og lettere eftersøgningsopgaver indtil 30 meters dybde. Skibsdykkerne gør primært tjeneste ved søværnets mellemstore og store sejlende enheder.

Skibsdykkermateriellet er under udskiftning i 2007/2008, hvorefter samtlige skibsdykkere (m.fl.) vil have modtaget nyt SCUBAPRO materiel.

Samlet vurderes SCUBAPRO tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Minedykkermateriel samt dykkermateriel til Søværnets Frømandskorps
Mine- og MCM-dykkerne indgår i søværnets ammunitionsrydningskapacitet. De er uddannet til dykning med atmosfærisk luft (SCUBAPRO) samt til dykning med blandingsgas til 50 meters dybde.

Dykkermateriellet, der anvendes i forbindelse med mine- og MCM-dykning, skal have særligt lave magnetiske og akustiske signaturer. Mine- og MCM-dykkermateriellet udskiftes i 2008. Det nye materiel vil kunne anvendes på dybder større end 50 meter. Teknisk levetid for det nye materiel forventes at være til ca. 2025.

Dykkere fra Søværnets Frømandskorps er specialuddannede til at udføre taktiske opgaver samt indgå i særlig dykkerhjælp til politiet. Udover skibsdykkeruddannelsen er frømænd uddannet til dykning med oxygen til syv meters dybde og dykning med blandingsgas til 50 meters dybde. Frømænd er desuden uddannet til dykning med slangedykkerudrustning til 50 meters dybde.

Samlet vurderes minedykkermateriel samt dykkermateriel til Søværnets Frømandskorps tilfredsstillende frem 2025 og mindre tilfredsstillende frem til 2028.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Materiel til dybdedykning

Søværnets dykkeopgaver på større dybder løses under anvendelse af særligt dykkerudstyr. Materiellet til dybdedykning kræver særlig uddannelse og træning. Disse særlige dybdedykninger forestås derfor primært af personel og materiel fra Søværnets Dykkerkursus.

I forbindelse med udfasningen af det danske ubådsvåben blev ubådsbjærgningsberedskabet nedlagt, og det særlige materiel til ubådsbjærgning blev udfaset/anvendt til andre formål.

Den tekniske levetid for nuværende materiel til dybdedykning vurderes at udløbe omkring år 2009. Levetidsforlængelse for en periode af 5-8 år vurderes mulig.

Samlet vurderes dybdedykningsmateriel tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2018.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Trykkammeranlæg

For at tilgodese personellets sikkerhed ved dykkeroperationer råder søværnet over et antal trykkamre. Disse trykkamre optimerer den umiddelbare sikkerhed i forbindelse med alle dykninger over 24 meter og minimere de eftervirkninger, som dykkerpersonellet kan pådrage sig.

Søværnets råder over ét stationært trykkammeranlæg ved Søværnets Dykkerkursus i København. Den tekniske levetid for dette kammer forventes at udløbe omkring år 2015. Levetidsforlængelse derudover anses ikke for mulig.

Søværnet råder desuden over ét fast monteret behandlingskammer i dykkerskibet LÆSØ. Teknisk levetid for dette kammer forventes at udløbe omkring år 2020. Levetidsforlængelse for en periode af 5-10 år vurderes mulig.

Søværnet råder over ét mobilt behandlingskammer baseret ved Søværnets Dykkerkursus. Dette mobile behandlingskammer anvendes bl.a. i forbindelse med særlig dykkevirksomhed ved Søværnets Frømandskorps og Søværnets Minørtjeneste. Den tekniske levetid for dette kammer forventes at udløbe omkring år 2015. Levetidsforlængelse for en periode af ca. fem år vurderes mulig.

Danmark stiller i 2009 et kommandoskib til Standing NATO Mine Counter Measure Group 1. Til dette kommandoskib anskaffes i 2008 et trykkammeranlæg. Dette trykkammeranlæg forventes i år 2010 overført til generel anvendelse i søværnet. Teknisk levetid forventes at udløbe omkring år 2030.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Samlet vurderes søværnets trykkammerkapacitet tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Farvandsovervågningssystemer

Kystradarer

Med baggrund i lov nr. 57 i 2005 om udbygget radardækning af Danmarks farvandsområder er søværnets landbaserede radarovervågningssystem under udbygning. Når udbygningen er færdiggjort i midten af 2008, vil 29 radarer dække de danske farvandsområder, undtagen det sydfynske øhav og Lillebælt samt et enkelt område langs den jyske vestkyst.

Radardækning er opnået ved en kombination af flere forskellige typer af radarer, og senest er der opnået mulighed for inddragelse af allerede installerede VTS radarsystemer i Storebælt.

Kystradarsystemet består primært af:

- 16 stk. SCANTER 2001, som er en standard overfladevarslingsradar,
- otte nyudviklede SCANTER 4000 radar, som er en kombineret overflade- og lavluftvarslingsradar.
- tre eksisterende TERMA VTS Radarer, samt
- to radarer af typen Northrop Grumman Sperry Marine Bridgemaster.

Sidstnævnte fem radarer har været i drift siden opstarten af VTS systemet og må forventes at have en restlevetid på ca. 10 år.

De 29 kystradarstationer er placeret således: Oksbøl Skydeområde, Thyborøn, Hanstholm, Slettestrand, Hirtshals, Skagen, Frederikshavn, Læsø, Hals, Bønnerup Strand, Anholt, Boulstrup ved Hov, Sjællands Odde, Røsnæs, Enebjerg, Sprogø, Hou, Keldsnor, Rødbyhavn, Gedser, Møns Klint, Stevns, Peberholm, Helsingør, Hellebæk, Vejby Strand, Hammeren, Rytterknægten samt Nexø.

Samlet vurderes kystradarsystemerne tilfredsstilende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2023. VTS radarerne vurderes tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2018.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen for nyudviklede radarer er under opbygning med termin ultimo 2009.
Reservedelssituationen for eksisterende radarer er ikke tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Elektro-optiske sensorer

I forbindelse med, at Farvandsvæsnet nedlagde en række bemandede fyr og fyrskibe i starten af 1990'erne, besluttede søværnet at anskaffe en række elektrooptiske systemer, som kan lokalt betjenes, men også fjernstyres fra marinedistrikterne. Kapaciteten består af 12 fastmonterede systemer.

De fastinstallerede elektrooptiske systemer har følgende placeringer: Skagen, Stenderup Hage, Kegnæs, Fornæs, Stevns, Hestehoved, Røsnæs, Albuen, Hammeren, Dragør, Lynetten samt Rødby.

Det elektrooptiske system vedligeholdes løbende for at opretholde driftsikkerheden. På grund af nedslidning som følge af særdeles intensiv drift må der forventes en stærkt stigende fejlrate efter år 2010.

Den kraftige udvikling inden for digitale kameraer betyder, at det nuværende system allerede er operativt og teknisk forældet og ikke besidder udviklingspotentiale. Der er iværksat et projekt omkring forundersøgelse af et nyt elektrooptisk system til landbaseret overvågning af søterritoriet som erstatning for og udbygning af det eksisterende system.

Samlet vurderes det elektrooptiske system ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Kommando-, kontrol- og informationssystemer

Landbaseret CCIS

RDN CCIS
Søværnets stationære, landbaserede, kommando, kontrol- og informationssystem (RDN CCIS) blev taget i operativ anvendelse i 1986. Fra 1995 til 2007 gennemgik systemet en større teknisk modernisering under størst mulig anvendelse af kommercielle standarder og hyldevarer (Commercial Of The Shelf - COTS).

I takt med, at søværnet har overtaget civilrelaterede opgaver er systemets kapacitet tilpasset disse. Disse kapaciteter omfatter bl.a. søredning, miljøovervågning, forureningsbekæmpelse samt EU- og andre reguleringssystemer for skibsfarten.

Systemet består af tre operationscentre med tilhørende computersystemer placeret ved Søværnets Operative Kommando i Århus samt ved marinedistrikterne i Frederikshavn og på Bornholm. Herudover findes fjernkonsoller placeret ved bl.a. Forsvarskommandoen, Forsvarets Efterretningstjeneste og Forsvarets Materieltjeneste. Desuden har systemet direkte forbindelse til myndigheder og systemer i internationalt regi, blandt andet NATO og EU.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Formålet med systemet er at opbygge og vedligeholde et maritimt situationsbillede, som danner det nødvendige beslutningsgrundlag for løsning af søværnets militære og civile opgaver. Systemet skal sikre en smidig og hurtig udveksling af informationer og ordrer.

Systemets informationer indhentes fra en række af forskellige kilder, herunder:

- Realtidstidskilder: Kystradarstationer, elektro-optiske kystudkigsstationer, AIS (Automated Identification System) samt rapporter fra mobile enheder.
- Ikke-realtidskilder: Efterretninger, SafeSeaNet, og andre nationale og internationale fora for deling af maritim viden og information.
- Farvandsovervågningsenheder.

Derudover udveksles oplysninger om det maritime miljø med lokale myndigheder, andre tjenester og civile kapaciteter, herunder Joint Rescue Coordination Centre, Maritime Assistance Service, Vessel Traffic Service m.v.

Systemet er netop opdateret med COTS-produkter. Da disse produkter højest kan forventes understøttet af fabrikanterne i en 3-6-årig periode, er en løbende teknisk opdatering nødvendig. Det vil tillige være nødvendigt løbende at tilpasse systemet til de stedse ændrede operative krav.

Samlet vurderes RDN CCIS tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2023.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Skibsbaserede kommando- og kontrolsystemer

Søværnets skibsbaserede kommando- og kontrolsystemer benyttes til den centrale koordinering og styring af enhedernes operative indsættelse. Systemerne kontrollerer således enhedernes sensorer og våben, opbygger det maritime situationsbillede og udveksler informationer med landbaserede kommandofaciliteter og andre mobile enheder.

Søværnet råder over to typer sejlende kommando- og kontrolsystemer. Disse er benævnt henholdsvis C3 og C-FLEX.

<u>Command, Control and Communication (C3)</u>
C3 systemet blev taget i anvendelse midt i 1980'erne og er siden jævnligt opdateret med tidssvarende software.

Søværnet har tre skibstyper, som er udrustet med C3:

- FLYVEFISKEN-klassen, har det mest komplekse C3 system af de tre skibsklasser, hvor stort set alle våben, sensor samt kommando og kontrol funktioner er integreret.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

- NIELS JUEL-klassen fik C3 midt i halvfemserne i forbindelse med levetidsforlængelse. Her er kun link- og nogle af sensorsystemerne integrerede.
- THETIS-klassen med færre systemer end FLYVEFISKEN-klassen. Her er de fleste våben, sensor og kommando kontrol funktionerne integreret.

Grundet kompleksiteten i det "lukkede" system har C3-enheder forskellig software og enkelte hardware moduler, der er forskellige.

Den tekniske og operative stand vurderes tilfredsstillende for nuværende. De tekniske udviklingsperspektiver er dog meget begrænsede. Grundet teknologiske forhold vurderes mulighederne for større opdateringer ikke at være realistiske.

Den hurtige teknologiske udvikling og en mangel på kritiske reservedele, har dog medført, at restlevetiden forventes at være til 2015. Forlængelse ud over dette tidspunkt vil kun vanskeligt kunne lade sig gøre, og kun ved anvendelse af komponenter fra udtagne systemer fra oplagte eller levetidsforlængede skibstyper.

Samlet vurderes C3-systemet tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2023.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

C-FLEX
Søværnets nyeste kommando- og kontrolsystem, C-FLEX, blev introduceret i 2004 og videreudviklet på testfartøjet LOMMEN. C-FLEX er et moderne og fleksibelt kommando- og kontrolsystem med stort potentiale. Det er modulært opbygget og kan skaleres alt efter behov.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Det benytter moderne software, og kan relativt let løbende tilpasses de aktuelle operative krav.

C-FLEX er søværnets fremtidige kommando- og kontrolsystem, og vil blive anvendt i søværnets nye enheder, ligesom det vil blive installeret i udvalgte eksisterende enheder i forbindelse med modernisering af disse:

- ABSALON-klassen planlægges fuldt operativ med bl.a. C-FLEX i 2008.
- KNUD RASMUSSEN-klassen får C-FLEX installeret i 2008.
- De kommende fregatter udrustes med C-FLEX.

C-FLEX besidder et meget tilfredsstillende udviklingspotentiale, og vil kunne indgå i NBO sammenhæng. Vedligeholdelsen af systemerne gennemføres løbende, da det er et projekt under kontinuerlig drift. Dog kan der for visse dele af systemet på sigt forudses en teknologisk forældelse, som vil kræve traditionel opdatering henholdsvis levetidsforlængelse. Grundet den modulære opbygning af C-FLEX vil det være muligt løbende at tilpasse systemet de operative krav.

Samlet vurderes C-FLEX tilfredsstillende frem til efter 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Link-systemer

LINK-11, LINK-16 og LINK-22
LINK-11 er et maritimt link-system, der er udviklet af NATO i 1950'erne. Det anvendes næsten udelukkende til maritime operationer, hvor skibe og fly, som løser maritime opgaver, kommunikerer sammen via HF/UHF-radiobaseret datanetværk. LINK-11 forventes operativt anvendt til ca. år 2014.

LINK-11 er fast installeret i korvetterne OLFERT FISCHER og PETER TORDENSKIOLD. Herudover råder søværnet over otte flytbare LINK-11 systemer. Disse er for nuværende placeret ombord i ABSALON-klassen, THETIS og fire enheder af FLYVEFISKEN-klassen i kamp- eller MCM-rolle.

Den tekniske levetid forventes at være frem til omkring år 2017. I ABSALON-klassen planlægges LINK-11 i år 2010 afløst af et Multi LINK-11 og LINK-16 system, jf. nedenstående.

LINK-16 er et taktisk datalink-system, der er udviklet af det amerikanske forsvar i takt med den stigende fokus på værnsfælles operationer. LINK-16 er et datatransmissionssystem, som via en krypteret radioforbindelse overfører information mellem landstyrker, skibe, fly, helikoptere og hovedkvarterer. Formålet er at etablere et situationsbillede med positioner af koalitionsenheder og fjendtlige enheder. Med LINK-16 kan der i modsætning til LINK-11 transmitteres jamming-sikret.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Af teknologiske og integrationsmæssige årsager planlægges anskaffelse af en Multi Link Processor, der kan håndtere såvel LINK-11, LINK-16 som LINK-22. Dette kombinerede link-system planlægges installeret i ABSALON-klassen og i de kommende fregatter. Den tekniske og operative levetid forventes at være frem til mindst 2030, forudsat at der løbende sker op-gradering af systemet.

Samlet vurderes LINK-11 tilfredsstillende frem til 2012 og mindre tilfredsstillende frem til 2015. LINK-16 vurderes tilfredsstillende frem til 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig. LINK-16 kapaciteten er under opbyg-ning.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende. LINK-16 kapaciteten er under opbygning. Erstatningsmateriel er til rådighed.

DANLINK
Det nationale danske sømilitære linksystem, DANLINK, er udviklet tilbage i 1970'erne. DANLINK anvender som LINK-11 HF-radiokommunikation, men systemet følger ikke de in-ternationale dataformater. Systemet anvendes primært til transmission mellem farvandsover-vågningsenheder og farvandsovervågningssystemet i land, RDN CCIS.

Systemet findes også i søværnets LYNX helikoptere, men anvendes ikke i hæren og flyve-våbnet, og ingen andre lande har systemet. DANLINK er meget billigt og enkelt at betjene. DANLINK er indbygget i søværnets C-FLEX system, og alle skibe med C-FLEX installeret vil automatiske få DANLINK til rådighed. Systemet er ikke modstandsdygtigt over for jamming.

Taktisk Datalink (TDL)
Taktisk datalink (TDL) er et system, der anvender den eksisterende Automatic Identification System (AIS) infrastruktur[16] til automatisk udveksling af uklassificeret information mellem sø-værnets skibe og den landbaserede infrastruktur for farvandsovervågning. Da TDL anvender eksisterende AIS infrastruktur, er det således et meget billigt system at anskaffe, og det er meget enkelt at betjene. Systemet er i lighed med DANLINK ikke modstandsdygtigt over for jamming. Der er mulighed for at indbygge TDL i søværnets C-FLEX system. P.t. er TDL in-stalleret på tre skibe og forventes implementeret på hovedparten af søværnets skibe senest ved udgangen af år 2009.

På grund af anvendelsen af COTS-produkter og den teknologiske udvikling vil TDL konstant besidde et tilfredsstillende udviklingspotentiale. Den operative og tekniske levetid forventes således at være til mindst år 2030.

Maritime Command, Control and Information System (MCCIS)

[16] Den eksisterende AIS infrastruktur består af AIS på søværnets skibe og de AIS sender-/modtagestationer, der er opstillet i land.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Maritime Command, Control and Information System (MCCIS) er principielt ikke et datalink-system. Alligevel medtages det som et linksystem, når der er tale om MCCIS på søværnets skibe. Det skyldes, at MCCIS på søværnets skibe blandt andet bruges til at modtage og afsende positioner af koalitionsenheder og fjendtlige enheder med henblik på at opbygge det maritime situationsbillede. MCCIS giver også adgang til NATO Secret Wide Area Network (NSWAN). Som kommunikationsforbindelse til MCCIS anvendes satellitforbindelse.

MCCIS på søværnets skibe findes i dag alene som stand-alone system. For nuværende er MCCIS installeret i ABSALON-klassen, THETIS-klassen, i to korvetter af NIELS JUEL-klassen og i fem enheder af FLYVEFISKEN-klassen. Endvidere planlægges MCCIS anskaffet til de kommende fregatter.

Det vurderes, at der er udviklingspotentiale til at kunne interface MCCIS med C-FLEX, således at udvalgte data kan overføres direkte mellem MCCIS og C-FLEX.

Den operative og tekniske levetid på MCCIS vurderes at være frem til omkring år 2020.

Samlet vurderes DANLINK tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende fra 2018.
TDL vurderes tilfredsstillende til frem til efter 2030.
MCCIS vurderes tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2023.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Kommunikationssystemer

Ship-Shore-Ship systemer
Søværnets kommunikationsorganisation består af et kommunikationscenter ved Søværnets Operative Kommando i Århus, hvorfra kommunikationsmateriel ved Århus, Frederikshavn, Anholt og Stevns samt på Bornholm og Færøerne kan fjernbetjenes. Herudover findes en flåderadio på Grønland. Formålet med organisationen er at sikre kommunikation til og fra nationale og allierede myndigheder og kommandoer, til og fra skibe i og uden for nærområder samt mellem disse skibe. Kommunikationen omfatter tråd-, radio- og satellitbaseret kommunikation. Mellem landbaserede myndigheder og kommandoer formidles kommunikationen via Forsvarets Integrerede Informationsnetværk (FIIN) og via X-post.

Radiobaseret kommunikation
Som forbindelse til og fra skibe samt fly og mellem disse enheder anvendes forskellige former for radiobaseret kommunikation, der dækker frekvensområderne VLF, HF, VHF og UHF. HF anvendes primært som forbindelse fra land til skibe og omvendt. De anvendte kommunikationsformer dækker både radio, telefoni samt datalink og foregår med eller uden kryptering. Radioudstyret, herunder søværnets antennepark, er løbende vedligeholdt, og det er i forbindelse med udskiftning blevet opdateret og søgt fremtidssikret. Dette gælder dog ikke HF-senderne i land, som er mellem 20 og 30 år gamle. Bortset fra disse HF-sendere befinder

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

materiellet sig generelt på et fuldt tilfredsstillende stade, og det vurderes at kunne fungere med tilfredsstillende driftssikkerhed frem til mindst 2030.

Samlet vurderes systemerne tilfredsstillende frem til efter 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

BRASS
Broadcast And Ship-Shore (BRASS) er et NATO-projekt, der har to formål. For det første at udskifte de efterhånden nedslidte HF-sendere i land. For det andet, og som konsekvens af den teknologiske udvikling, at sikre en modernisering af signalbehandlingsprocedurer.

I forbindelse med implementeringen af BRASS vil antallet af HF-Sendere blive reduceret fra 22 til 15. Som følge af denne reduktion er en nedlæggelse af 2-3 af eksisterende Sender Sites forventelig inden 2011. ABSALON-klassen er allerede udrustet med radiomateriel, der kan håndtere BRASS, og de kommende fregatter planlægges ligeledes udrustet med dette materiel. Projektet planlægges igangsat i 2008 og forventes fuldt implementeret i år 2016. Halvdelen af projektudgifterne for så vidt angår landbaseret materiel forventes finansieret af NATO infrastrukturmidler.
BRASS projektet inkluderer ikke radioudstyr på Færøerne og Grønland og hovedparten af søværnets sejlende enheder. Dette udstyr skal anskaffes i et nyt projekt i perioden 2008-2013.

Den tekniske og operative levetid for BRASS forventes at være frem til mindst år 2030.

Samlet vurderes BRASS tilfredsstillende til efter år 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er p.t. ikke til rådighed. Kapaciteten er under opbygning.

Satellitkommunikation generelt
Implementering af satellitkommunikation i søværnet har overordnet set været drevet af to faktorer: Adgang til DeMars via FIIN og krav om satellitkapacitet til netværksbaserede operationer. Hertil kommer et øget behov for adgang til internettet med henblik på at tilgodese besætningernes velfærd. Behovet for satellitkommunikation har i de senere år været kraftigt stigende og forventes fremadrettet at stige eksponentielt.

VSAT
Very Small Aperture Terminal (VSAT) er et kommercielt satellitkommunikationssystem, hvor der benyttes kommercielt udbudte satellitforbindelser. I søværnet anvendes Ku-båndet som frekvensbånd. Til trods for den begrænsede antennestørrelse er VSAT kun egnet til søværnets større skibe. VSAT er ikke modstandsdygtig over for jamming.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

VSAT er for nuværende installeret i ABSALON-klassen, THETIS-klassen, NIELS JUEL-klassen, FLYVEFISKEN-klassen og GUNNAR THORSON-klassen. Endvidere er VSAT installeret ombord på inspektionskutteren TULUGAQ. Fremadrettet planlægges VSAT installeret på DANNEBROG, de to inspektionsfartøjer af KNUD RASMUSSEN-klassen og de kommende fregatter.

På grund af et forventet eksponentielt stigende behov for transmissionskapacitet og et begrænset udviklingspotentiale for VSAT-systemerne (uplink-kapacitet), så forventes den operative levetid at være frem til 2012.
Samlet vurderes VSAT tilfredsstillende frem til 2012 og mindre tilfredsstillende frem til 2015.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

X-bånd system
Et X-båndssystem anvender det militære X-bånd. For at opnå en rimelig økonomi i udnyttelsen af X-båndet, skal en X-båndsantenne være rimelig stor. Afledt heraf er det kun muligt at installere et X-båndssystem i søværnets største skibe. Der er for nuværende anskaffet tre X-bånds-systemer. To af systemer er installeret i ABSALON-klassen, mens det tredje system planlægges installeret ombord på THETIS i 2008.
Fordelene ved at installere X-båndssystem i disse enheder er dels, at der opnås redundans på satellitkommunikation, dels gennem X-båndssystemet at få et system, der er mere modstandsdygtigt over for jamming end VSAT-systemer.

X-båndssystemerne har et begrænset udviklingspotentiale grundet en forudset øvre grænse på den satellitkapacitet, der er til rådighed. Den operative levetid forventes derfor maksimalt at være frem til 2020.

Samlet vurderes X-båndssystemerne tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2023.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig. Kapaciteten er under opbygning.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende, men er under opbygning.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Særligt træningsmateriel

Træningsmateriel ved Søværnets Officersskole.
Søværnets Officersskoles (SOS) navigationstræner er fra 2005. Den består af en brosimulator, der er opbygget som et skibs bro. Simulatoren indeholder alt det manøvre- og navigationsudstyr, der skal bruges for at navigere et skib, og omverdenen bliver computergenereret og vist i skibets vinduer. Simulatoren benyttes som støtte til den almindelige undervisning i søvejsregler, navigation og skibsteknik for skibsførerklasserne til udannelse og træning af militære navigatører. Simulatoren bruges som et led i skibsføreruddannelsen, der omfattes af et civilt krav om simulationskursus.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Systemet kan udbygges til distribueret simulation med koordineret sejlads med andre elever og/eller skoler.

Samlet vurderes navigationstræneren ved Søværnets Officersskole tilfredsstillende frem til 2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Træningsmateriel ved Søværnets Grundskole.
Søværnets Grundskole er under etablering i Frederikshavn, hvor en maritim træningsfacilitet er under opførelse. Her vil man fremover kunne træne overlevelse til søs og træne anvendelsen af såvel kollektive som personlige redningsmidler.

Samlet vurderes den maritime træningsfacilitet ved Søværnets Grundskole tilfredsstillende frem til 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Træningsmateriel ved Søværnets Specialskole/Havarikursus
Søværnets Specialskole/Havarikursus (SHK) i Hvims har følgende særlige træningsmateriel:

- Bevægeligt lækskrog, hvor lækstopning, lænsning samt afstivninger kan øves under konditioner svarende til dem på åbent hav. Desuden anvendes bygningen til sanitetsøvelser. Bygningen er fra 1996.
- Røgdykkerbane, hvor kommende røgdykkere lærer at anvende apparaturet under sikre og kontrollerede forhold. Desuden øves og trænes evakuering af personel i røgfyldte lokaliteter. Bygningen er fra 1996, men det er planlagt at opføre et erstatningsbyggeri i 2009.
- Brandhus, der simulerer et skibs aptering og maskinrum, hvor røgdykkere og andet havaripersonel træner brandslukning under realistiske, men kontrollerede forhold. I tilknytning hertil findes en helikopterdækssimulator, hvor der trænes ”helikopter i nød”-procedurer samt brandslukning og evakuering fra skadet helikopter. Bygningen er fra 1996.
- CBRN-kampstofhus, hvor den korrekte anvendelse af personlige beskyttelsesmidler mod CBRN-kampstoffer trænes. Bygningen er fra 1996, men det er planlagt at opføre et erstatningsbyggeri i 2009.
- En containerby, hvor brandslukning i containeriserede, internationale lejre kan trænes, er etableret og taget i brug.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

For alle træningsfaciliteterne gælder, at de vedligeholdes løbende. Da faciliteterne er centreret omkring de forskellige bygninger og ikke omkring speciel teknologi, er det bygningernes tilstand, der er bestemmende for trænernes tilstand.

Samlet vurderes træningsmateriellet tilfredsstillende frem til 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Træningsmateriel ved Søværnets Specialskole/Dykkerkursus
Dykkertanken er leveret i 2006/2007. Tanken benyttes til grundlæggende og særlig træning af dykkere i et instruktørovervåget miljø.
Levetiden vurderes til efter år 2030.

En særlig træningstank til dybdedykning kan sættes under tryk for efterligning af miljøet på store dybder. Denne tank forventes at være teknisk forældet omkring 2015.

Samlet vurderes dykkertanken ved Søværnets Specialskole/Dykkerkursus tilfredsstillende frem til 2030. Den særlige træningstank vurderes tilfredsstillende frem til 2015 og mindre tilfredsstillende frem til 2018.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Træningsmateriel ved Søværnets Specialskole/Taktikkursus)
Taktisk træner på Flådestation Frederikshavn blev taget i anvendelse i 1972. Træneren er løbende moderniseret og søgt opdateret med nye kapaciteter i takt med indførelsen af nye sensorer og kommando- og kontrolsystemer på søværnets sejlende enheder.

Træneren benyttes til taktisk uddannelse og træning af alle personelkategorier i søværnet. Undervisningen dækker alle sømilitære aspekter af sensorbetjening, billedopbygning, flykontrol, maritim taktik og procedurer samt navigatorisk uddannelse og træning.
Herudover benyttes træneren til civilt relaterede uddannelser omfattende søredning, havmiljøkontrol og fiskeriinspektion. Uddannelser i søredning, sejlads i simulatorer og radarassisteret navigation tilbydes desuden til andre værn, NATO Partnership-for-Peace nationer og kursister fra det civile samfund.

Systemet består af flere simuleringsbaserede trænere, hvor forskellige situationer, øvelser og procedurer kan afprøves i et simuleret miljø såsom:

- Søre dnings- og navigationstræneren.
- Taktisk træner med et antal modelrum, som kan simulere skibe og fly. Disse anvendes til henholdsvis holdtræning eller individuel operatøruddannelse i de forskellige typer enheder, som personellet skal uddannes til.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

- LYNX Observer Procedure Trainer til taktisk træning af helikopterobservatører.
- RDN CCIS-system til træning af varslingsoperatører i farvandsovervågning.
- LINK-11 til træning af taktisk dataoverførsel med NATO enheder.
- Radiosimulering til indøvelse af radiobetjening, tale- og taktikprocedurer.

Systemet bliver løbende opdateret med nye funktioner. Ultimo 2008 vil den taktiske træner afspejle søværnets skibsbårne kommando- kontrolsystemer, såvel det gamle C3 som det nye C-FLEX.
Træneren er et projekt under kontinuerlig udvikling, som i forbindelse med løbende opdateringer vil give en tilfredsstillende teknisk og operativ levetid for løsning af uddannelsesopgaver ved Taktikkursus.

Medio 2008 vil kommunikationskursus have implementeret nye kapaciteter ved Søværnets Specialskole/Taktikkursus, og ultimo 2008 er store dele af systemet moderniseret under størst mulig anvendelse af kommercielle standarder. Medio 2009 forventes resterende hovedcomputere at være moderniseret. Den ny kommunikationstræner vil blive anvendt til at uddanne og træne personel i betjening af radioudstyr. Kommunikationstræneren består af hardware med tilhørende software og et antal COTS-computere, hvorpå forskelligt radioudstyr kan simuleres. Kommunikationstræneren besidder et vist udviklingspotentiale, idet der er mulighed for at opgradere såvel software som hardware.

Samlet vurderes træningsmateriellet ved Søværnets Specialskole/Taktikkursus tilfredsstillende frem til efter 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

<u>Træningsmateriel ved Søværnets Specialskole/Våbenkursus.</u>
Våbenkursus på Sjællands Odde er tildelt et antal af søværnets våben- og kontrol systemer, der anvendes til uddannelse i betjening. I tilknytning hertil er Våbenkursus tildelt en luftmålssimulator, der anvendes til at træne SEA STINGER missilskytter i at låse missilsystemets sensorer på målet og korrekt skudafgivelse.

Luftmålssimulatoren besidder et begrænset udviklingspotentiale og har en forventet operativ, teknisk og økonomisk levetid indtil ca. år 2020.

Samlet vurderes SEA STINGER luftsimulatoren tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2023.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

GAVIA sonartræningsmål

Ved afviklingen af ubådsvåbnet erkendtes det, at søværnet herefter manglede en kapacitet til at træne og opretholde sonaroperatørernes basale færdigheder.

Købskontrakt på et selvsejlende sonartræningsmål benævnt GAVIA blev indgået i februar 2007. Leveringen til søværnet fandt sted i december 2007. Kontrakten indeholder option for yderligere systemer.

GAVIA er et lille, modulært opbygget AUV (Autonomous Underwater Vehicle), der er baseret på COTS-teknologi. Den modulære opbygning muliggør, at GAVIA som platform kan konfigureres til at udføre en bred vifte af opgaver, idet missionsspecifikke moduler kan føjes til platformen. For søværnet er der specifikt udviklet et sonartransponder-modul, der muliggør, at en sonaroperatør kan få præsenteret et ekko på sin brugerflade, der fysisk vil opføre sig som en kystundervandsbåd.

Samlet vurderes GAVIA sonartræningsmål tilfredsstillende frem til 2020 og mindre tilfredsstillende frem til 2023.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

Levetidsskema, søværnet

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
1. FLEX-koncepten				
2. Fregatter				Materiel til uddannelse: Ej relevant. Reservedelssituation: Ej relevant. Erstatningsmateriel. Ej relevant
3. Korvetter NIELS JUEL-kl	(Udfases. Afløses af Fregat-kl)		O, T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
4. Støtteskibe ABSALON-kl				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende ult. 2009. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
5. Søtransport ARK-projektet				Materiel til uddannelse: Ej relevant. Reservedelssituation: Ej relevant. Erstatningsmateriel. Ej relevant.
6. Patruljefartøjer FLYVEFISKEN-kl (kamprolle)		T	Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
7. Patruljefartøjer FLYVEFISKEN-kl (Minerydningsrolle)		T		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
8. Patruljefartøjer DIANA-kl				Materiel til uddannelse: Ej relevant. Reservedelssituation: Tilfredsstillende ult. 2009. Erstatningsmateriel. Ej relevant
9. Patruljefartøjer HOLM-kl				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
10. Orlogsfartøjer BARSØ-kl	(Udfases. Afløses af DIANA-kl)			Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
11. Inspektionsskibe THETIS-kl		O, T	Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
12. Inspek.fartøj KNUD RASMUSSEN-kl				Materiel til uddannelse: Ej relevant. Reservedelssituation: Tilfredsstillende ult. 2009. Erstatningsmateriel: Ej relevant
13. Inspektionsfartøj AGDLEK-kl	(Udfases. Afløses af KNUD RASMUSSEN-kl)		T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
14. Inspektionsfartøj TULUGAQ		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
15. Isbrydere DANBJØRN-kl		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
16. Isbryder THORBJØRN				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
17. Miljøenheder SUPPLY-kl			O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
18. Miljøenheder SEATRUCK-kl			O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
19. Miljøfartøjer MILJØ-kl				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
20. Lægtvandsfartøj				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Under opbygning. Erstatningsmateriel. Ej relevant
21. Øvrigt miljømateriel		T, Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
22. Kongeskibet DANNEBROG				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
23. Transportskib SLEIPNER		O	T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030																					Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29		Grøn/Gul	Gul/Rød	
24. Dykkerskib LÆSØ																							O, T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
25. Stationsfartøjer ARVAK og ALSIN																								Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
26. Bugserbåde BALDER og HERMOD																								Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
27. VTS vagtfartøjer																						T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
28. Stationsfartøjer LUNDEN og Y376																						T, Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
29. Stations- og lægefartøj KUGSAK																						T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
30. Stationsfartøjer SKA13 og SKA14																						T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
31. Opmålingsfartøjer SKA12 og SKA16																							T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
32. Opmålingsbåde O-1 og O-2		T, Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
33. Skolefartøjer SVANEN og THYRA				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
34. Indsatsfartøjer LCP 1-4 og SAR 1-2				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
35. Minerydningsdroner, MRD-kl				Materiel til uddannelse: Ej relevant. Reservedelssituation: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel. Ej relevant.
36. Minerydningsdroner, MSF-kl		O, T	Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
37. Helikopter LYNX			O, T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituation: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
38. Logistikkapacitet OPLOG				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
39. Luftforsvarsmissilsystem, RIM 162				Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituation: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030 (10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29)	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
		Grøn/Gul	Gul/Rød	
40. Luftforsvarsmissilsystem, RIM 7P	(Udfases. Afløses successivt af RIM 162)	O		Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituation: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
41. Missilsystem SEA STINGER M/93		Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
42. Missil HARPOON RGM 84		O		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
43. Artillerisystem, 76 mm M/71	(Udfases med NIELS JUEL-kl)		O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
44. Artillerisystem, 76 mm M/85		O	T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
45. Artillerisystem, 127 mm M/02				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
46. Artillerisystem, 35 mm M/04				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende . Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
47. Anti-ubådssystem, MU 90				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030																				Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
48. Dybdebomber																					O, T, Ø		Materiel til uddannelse: Ej relevant. Reservedelssituation: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
49. Missilvildledningssystem, SKWS																					O,	T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
50. Søminer																					T	Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
51. Kontrolsystemer til MCM-droner																					O, T	Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
52. Minestrygningssystemer																							Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
53. Minerydningsladninger																					O, T	Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
54. Signaturmålingsudstyr																						O, T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
55. Skibsdykkermateriel																					T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030 (10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29)	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
		Grøn/Gul	Gul/Rød	
56. Minedykkermateriel		T, O	Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituation: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
57. Dybdedykningsudstyr		T, O	Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
58. Trykkammeranlæg		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
59. Kystradarsystemer		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: **Ikke** tilfredsstillende Erstatningsmateriel: Ej relevant.
60. Landbas. elektrooptiske systemer				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
61. Landbaserede CCIS systemer		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
62. Kommando/kontrol-system C3		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
63. Kommando/kontrol-system C-FLEX				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030																					Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29		Grøn/Gul	Gul/Rød	
64. LINK 11																						T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
65. LINK 16																								Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
66. DANLINK																						O	T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
67. TDL																								Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
68. MCCIS																						O, T	Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
69. Kommunikation, radiobaseret																								Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
70. BRASS																								Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ikke til rådighed.
71. VSAT																						O	T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030 (10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29)	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
		Grøn/Gul	Gul/Rød	
72. X-bånd		O	T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituation: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
73. Træningsmateriel, SOS		O, T, Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
74. Træningsmateriel, SGS				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
75. Træningsmateriel, SPS/SHK				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
76. Træningsmateriel, SPS/SDK		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
77. Træningsmateriel, SPS/TAK				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
78. Træningsmateriel, SPS/VBK		O, T	Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
79. Træningsmateriel, GAVIA		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituation: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

Flyvevåbnets materielkapaciteter

Dette afsnit gennemgår og beskriver flyvevåbnets materielkapaciteter fremskrevet til udgangen af 2009, hvorefter kapaciteternes potentiale vurderes i perioden 2010-2030.

Behandlingen af flyvevåbnets hovedmaterielkapaciteter omfatter selve platformen med fast monteret udstyr. Herudover er udvalgte dele af flyvevåbnets støttematerielkapaciteter beskrevet. I tilknytning hertil er beskrevet en række materielsystemer og -genstande, der er forudsætningsskabende for opbygningen af flyvevåbnets samlede kapaciteter.

Kampfly

F-16 MLU FIGHTING FALCON

Forsvarets F-16 anskaffelse omfattede 58 fly, der blev leveret over en treårig periode fra januar 1980. Anskaffelse af yderligere 12 F-16 fly, det såkaldte ”Follow-on Buy”, blev besluttet i 1985. Første fly af denne serie ankom i december 1989. Danmark har efterfølgende anskaffet yderligere henholdsvis tre og fire brugte F-16 fly fra det amerikanske flyvevåben. Den samlede F-16 anskaffelse omfatter således i alt 77 fly.

I perioden 1983-2001 har flyvevåbnet mistet ni fly som følge af havarier, og ved strukturtilpasningen i forbindelse nuværende forsvarsforlig, hvor F-16 strukturen blev reduceret til 48 operative kampfly, blev seks fly udfaset. Som led i strukturtilpasningen blev der udarbejdet en egentlig udfasningsplan for de nuværende 62 F-16, der gradvis reducerer antallet af kampfly til 48 under hensyntagen til tabsrate, restlevetid og planlagte modifikationsprogrammer. Flyvevåbnets 48 operative kampfly er alle fordelt til Fighter Wing Skrydstrup.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

F-16 er et ”multi-rolle” kampfly. Det betyder, at det kan udføre en række forskellige opgaver og missionstyper mod såvel luft- som overflademål, og de danske F-16 fly kan gennemføre hovedparten af de kategorier af luftoperationer, der er muligt at gennemføre med kampfly.

F-16 flåden er sammensat af henholdsvis 38 block 15 fly og 24 block 10 fly. Af disse er 13 fly tosædede. Den væsentligste forskel mellem block 10 og block 15 konfigurationerne er, at block 10 flyene ikke kan bære laserdesigneringsudstyr til understøttelse af indsats med laserstyrede præcisionsvåben, og endvidere har begrænsninger med hensyn til vingernes kapacitet at bære avancerede våbentyper som AMRAAM og AIM-9X.

Forskellen mellem de to versioner øges i takt med den teknologiske og operative udvikling, hvor nye våbentyper og større vægt på offensive missioner medfører ændret krav til den operative uddannelse af piloter. I praksis betyder det, at hovedparten af den offensive og dele af den defensive træning samt deltagelse i internationale operationer alene gennemføres med block 15 fly. Block 10 flyene anvendes primært til den indledende omskoling af piloter, træning af de grundlæggende operative færdigheder og til afvisningsberedskabet. Forskellen mellem de to versioner medfører øget anvendelse og derved nedslidning af block 15 flyene. Block 10 flyene kan ombygges til en block 15 lignende konfiguration, hvis der opstår levetidsproblemer for block 15 flyene.

De danske F-16 fly er moderniseret til Mid Life Update standard (M1) sidst i halvfemserne, og opdateres fortsat efter programmer som benævnes M2 til M6, så de teknologisk kan løse relevante kampflyopgaver, som fx netværksbaserede operationer, præcisions bombning og effektiv selvbeskyttelse. Opdateringerne gennemføres i samarbejde med europæiske F-16 brugere og det amerikanske flyvevåben. I øjeblikket er 24 fly moderniseret til M4-standard, og øvrige fly er opdateret til M2 konfigurationen. M5 opdateringen indledes i 2008, og M6 opdateringen blev godkendt ved aktstykke i januar 2008 og forventes påbegyndt i 2012.

Opdateringsprogram M4 omfatter:

- Indførelse af hjelmmonteret sigtesystem,
- kapacitet til netværksbaserede operationer (LINK-16)[17],
- night vision goggles[18] kapabilitet,
- sidewinder AIM-9X kapabilitet, og
- Joint Direct Attack Munition (JDAM[19]) kapabilitet.
- Styrket anvendelse af GPS-styrede våben, så det blev muligt at anvende våben, der både styres med GPS og laser, hvilket sikrer stor præcision i våbenafleveringen.

I forbindelse med gennemførelsen af dette kombinerede opdateringsprogram gennemføres af logistiske årsager også et betydeligt strukturforbedringsprogram til imødegåelse af flere erkendte problemområder på flyet. Den operative og teknologiske udvikling betyder, at F-16 flyet belastes langt mere end det er designet til. De operative opgaver og det daglige træningsmønster kræver langt tungere konfigurationer og operationer med andre flyveprofiler

[17] LINK-16 i flyvevåbnet beskrives under kommunikationssystemer.
[18] Intelligent lysforstærkningsbrille til brug under natflyvning.
[19] GPS styring til bomber

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

end oprindelig tænkt for flyet. Begge dele belaster flyets struktur, og vil resultere i revnedannelser i krop og vinger, der over tid vil medføre en øget vedligeholdelsesopgave og i enkelte tilfælde et flyvesikkerhedsmæssigt problem. Det nuværende program vedrører selve flykroppen. Der er planlagt et vingeprogram i perioden 2010-2013 til at afhjælpe levetidsproblemerne i vingerne. Yderligere kan der blive behov for, at enkelte block 15 fly gennemgår et mindre strukturprogram sidst i perioden. Det samlede strukturprogram skal sikre, at det enkelte block 15 fly kan holde til en samlet flyvetidsbelastning på ca. 6500 flyvetimer.

Billedet herunder viser revnedannelse ud for flyets cockpit, hvor udbedring kræver udskiftning af strukturdelen.

M5 og M6 programmet er planlagt gennemført på de 38 block 15 fly, og omfatter følgende:

M5:

- Tilpasning til udviklingen i GPS satellitnavigation,
- udbygning af præcisionsvåbenkapacitet, herunder mulighed for anvendelse af langtrækkende luft-til-jord våben herunder det amerikanske Joint Air-to-Surface Standoff Missile (JASSM),
- udbygning af kapaciteten for netværksbaserede operationer,
- udbygning af flyets selvbeskyttelseskapacitet,
- forberedelse til den fremtidige udvikling på identifikationsområdet, samt
- overgang til mere effektiv computerbaseret missionsplanlægning i form af Joint Mission Planning System.

M6:

- Indførelse af IFF Mode 5 identifikationsevne,
- udbygning af LINK-16 funktioner,
- forberedelse til anvendelse af nye præcisionsstyrede våbentyper, samt
- forbedring af allerede indførte funktionaliteter.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Flyvevåbnet råder over alsidige våbensystemer til F-16, der bidrager til den operative fleksibilitet i både luftforsvarsrollen og mod jordmål. I luftforsvarsmissilerne anvendes radar- og infrarøde sensorer som styring, mens de præcisionsstyrede våben mod jordmål benytter enten GPS, infrarød eller laserstyring.

Flyets systemer kombineret med de til rådighed værende våben sikrer en fleksibel evne til levering af en netop tilstrækkelig våbeneffekt med minimal risiko for følgeskader på civile og øvrige omgivelser.

I luftforsvarsrollen anvendes flyet til suverænitetshævdelse og afvisningsoperationer af dansk luftrum samt lejlighedsvis i andre NATO-lande. Danske F-16 fly har således deltaget i hævdelsen af suveræniteten i luftrummet over de baltiske lande. F-16 har desuden været anvendt i internationale operationer i denne rolle i bl.a. Kosovo. Flyet anvendes også til at beskytte store formationer af fly i offensive operationer.

Mod mål på landjorden anvendes flyet som en del af offensive formationer af fly. Flyet anvendes også til støtte af landtropper med præcisionsstyrede våben. Danske F-16 varetog denne opgave i Afghanistan i samarbejde med indsatte specialstyrker. F-16 kampflyets teknologiske formåen tillader, at piloten kan modtage og behandle direktiver og missionsordrer under flyvning. Det betyder, at F-16 kan omdirigeres med kort varsel for at støtte et pludseligt opstået behov for støtte af landstyrker.

For at kunne operere i operationer under højt trusselsniveau er flyene modificeret med en selvbeskyttelsespakke til beskyttelse mod fjendtlige våben.

Med den igangværende modifikationsrække indføres nye funktionaliteter, som sikrer, at flyene fortsat kan anvendes i internationale operationer. Den operative anvendelsesmulighed vurderes som tilfredsstillende i perioden frem til ca. 2020. Efter 2020 vil evnen til at kunne indgå i internationale missioner fra dag ét i en offensiv, fredsskabende luftkampagne forholdsvis hurtigt aftage. Der vil på dette tidspunkt være flere nye typer kampfly, der er mere effektive til løsning af denne type opgaver. F-16 vil derfor i stigende grad blive en mindre foretrukken platform i koalitionsoperationer. F-16 vil derfor blive ”ikke tilfredsstillende” i løbet af få år.

Med de igangsatte og planlagte modifikationer og strukturelle vedligeholdelsesprogrammer forventes F-16 flyenes tekniske levetid at kunne strækkes til ca. 2020. Det må det forventes, at udgiftsniveauet til drift og vedligeholdelse vil være stigende gennem perioden frem til ca. 2020. Efter 2020 vil der være systemer og komponenter, der ikke længere kan holdes i drift. Det drejer sig bl.a. om flyets motor, hvor der allerede i dag er indkøbt kritiske reservedele til den planlagte restlevetid. Delene er udgået af produktion, og kan ikke genanskaffes. En opdatering af motoren er en betydelig investering, og gennemføres den sent i levetiden vil nytteværdien være yderst begrænset. Yderligere skal der investeres i Flight Control System, generator, hydraulikkomponenter samt støtteudstyr. Flyvevåbnets vedligeholdelsesprogrammer og investeringer er baseret på en endelig udfasning omkring 2020. Det betyder, at flyets struktur og systemer på dette tidspunkt vil være nedslidte. Det vil derfor kræve uforholdsmæssige store investeringer at øge den tekniske levetid for F-16 mærkbart.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Samlet vurderes de M5 og M6 opdaterede F-16 fly at være tilfredsstillende frem til ca. 2020, om end kapaciteten gradvist reduceres i takt med F-16 flyenes udfasning frem mod dette tidspunkt. Fra 2020 bliver F-16 gradvis ikke tilfredsstillende i løbet af få år.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er til rådighed.

Flybårne våben- og rekognosceringssystemer

I det følgende beskrives de våbensystemer til F-16 flyet, som flyvevåbnet i øjeblikket råder over. De senere års anskaffelser af våben til F-16 er af logistiske årsager gået i retning af færre forskellige våbensystemer, der til gengæld er mere alsidige. Derved kan en bredere vifte af mål bekæmpes med de samme våben, samtidigt med at logistik og træning/uddannelse kan effektiviseres.

Missilsystem, AIM120B AMRAAM
AIM-120B, Advanced Medium Range Air-to-Air Missile (AMRAAM), er et radarstyret mellemdistancemissil til luftforsvar, som blev udviklet i USA i 1980'erne. Flyvevåbnet har i perioden 1996-1998 anskaffet et antal missiler, affyringsramper, tilhørende testudstyr, jordudstyr m.v. AIM-120B anvendes på F-16 til luftforsvar, og kan engagere mål ud over visuel afstand og mod lavtgående fly.
Missilet kan styres mod målet på flere måder. Hver af disse har særskilte fordele, herunder blandt andet varierende rækkevidde og evne til at forblive uopdaget. Affyringsramperne kan desuden anvendes til affyring af Sidewinder-missiler, der omtales særskilt.

Drifts- og vedligeholdelsesudgifter er relativt lave, men antages at have en stigende tendens henset til missilernes alder.

Cirka halvdelen af raketmotorerne har vist sig at være sikkerhedsmæssigt uforsvarlige ved en alder på 11 år. Disse udskiftes forventeligt i perioden 2010-11.

Missilerne er opdateret med ny software i 2005 og 2008, og har herved opnået en øget operativ levetid. Der er dog ikke yderligere udviklingspotentiale.
Fabrikanten har stoppet produktionen af typen AIM-120B i 2003. Der må derfor forudses problemer med anskaffelse af reservedele efter 2013. Ophugning kan derfor komme på tale for at skaffe reservedele til fortsat drift af tilbageværende missiler.

Missilerne vurderes at kunne opfylde de operative krav til luftforsvar, herunder selvforsvar. Missilerne er med de foretagne softwareopdateringer operativt tidssvarende og derfor velegnede, også i forbindelse med internationale operationer.

Samlet vurderes AIM-120B tilfredsstillende til 2018, herefter operativt og teknisk mindre tilfredsstillende og ikke tilfredsstillende fra år 2020.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Missilsystem, AIM-9 SIDEWINDER
AIM-9 SIDEWINDER er et varmesøgende kortrækkende luftforsvarsmissil. Missilet er udviklet i USA i 1950'erne og videreudviklet i adskillige versioner. Flyvevåbnet råder over typerne AIM-9L/I og AIM-9X. Sidstnævnte er modtaget i 2006. AIM-9X har en Imaging Infra Red-søger, og kan således kende forskel på forskellige måltyper og fjendtlige modforholdsaktioner, dvs. brug af Flares. AIM-9X kan tillige affyres mod mål ude på flyets sider under anvendelse af pilotens hjelmmonterede sigtesystem.

AIM-9L/I missilet vurderes begrænset operativt anvendeligt, idet missilet er relativt let at vildlede med forholdsvise simple modforholdsaktioner. Missilet anvendes derfor primært til vedligeholdende, kvalificerende træningsskydninger. Drifts- og vedligeholdelsesudgifter har været konstante, og vurderes faldende frem til 2016, hvor eventuelle ikke affyrede missiler påtænkes udfaset.

AIM-9X missilet er netop anskaffet. Missilet er omfattet af 10 års garanti, hvorfor drifts- og vedligeholdelsesudgifter forventes at være lave indtil 2015, hvorefter de må forventes at stige lidt. Missilet er softwarebaseret, og besidder derfor et betydeligt udviklingspotentiale. Missilet vurderes såvel teknisk som operativt tilfredsstillende til 2027.

Samlet vurderes AIM-9L/I missilerne allerede for nuværende at være operativt og teknisk mindre tilfredsstillende og ikke tilfredsstillende fra år 2016, hvor det planlægges udfaset. Samlet vurderes AIM-9X tilfredsstillende til 2030.

AIM-9L/I
Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

AIM-9X
Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Missilsystem, AGM-65 MAVERICK
MAVERICK missilsystemet er et luft-til-overflade missil udviklet i USA sidst i 1960'erne. Den udgave flyvevåbnet råder over er en termisk, billeddannende variant af missilet, der kan en-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

gagere mål både til lands og til søs. Flyvevåbnet har i perioden 1992-93 anskaffet et antal missiler, affyringsramper, tilhørende test- og jordudstyr m.v.
Missilet præsenterer et termisk billede af sit synsfelt, og piloten kan herefter "låse" missilet på målet.

Drifts- og vedligeholdelsesudgifter har været meget lave. Der er ingen erkendte problemer. Missilet er dog af ældre dato og kræver betydelig træning for piloter, ligesom tilstrækkelig målidentifikation ikke kan foretages på tilfredsstillende afstand. Rækkevidden er således utilstrækkelig over for moderne, overfladebaserede luftforsvarssystemer, hvorved egne fly i våbenafleveringsfasen vil være udsat for en uacceptabel høj risiko.
Missilet besidder intet udviklingspotentiale, og flyvevåbnet har foreslået udfasning.

Samlet vurderes AGM-65 for nuværende operativt og teknisk for ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Bombemateriel
Flybomber er modul-opbyggede. De består af et bombelegeme, en styresektion og et brandrør, der kan kombineres på forskellige måder. Det giver mulighed for at sammensætte en flybombe, der passer til et givent mål eller et givent scenarie.
Flyvevåbnet råder over bombelegemer i to størrelser til anvendelse mod bløde overflademål: MK82 på 500 pund og MK84 på 2000 pund. Bomberne er udviklet i USA i 1950'erne. Flyvevåbnet er ved at få modificeret et antal MK82 bombelegemer med reduceret sprængevne, så risikoen for utilsigtede skadevirkninger yderligere reduceres. Endvidere råder flyvevåbnet over et 2000 punds bombelegeme med forøget gennemtrængningsevne mod hårde mål.

Bomberne kan påmonteres en simpel hale, og vil ved kast uden styring flyve i en ballistisk bane mod målet.
Ved at anvende præcisionsstyringsudstyr påmonteret bombelegemerne kan bomberne kastes fra større højde og større afstand med større præcision. Det giver mulighed for at reducere de utilsigtede skadevirkninger på omgivelserne.
Flyvevåbnet råder over tre typer præcisionsstyringsudstyr:

- Laser-styring til 500 punds og 2000 punds bombelegemer, benævnt Paveway GBU-12 og GBU-24.
  GBU-12 og GBU-24 er alene laserstyrede bomber hvor. GBU-12 er en 500 punds bombe med et simpelt laserstyringssystem, der kun kan styre direkte mod lasermarkeringen. GBU-24 er en 2000 punds bombe med betydelig længere rækkevide og en mere avanceret styreenhed, idet der kan vælges imellem en række forudbestemte indflyvningsvinkler til lasermarkeringen. Dette kan være en fordel i marginalt vejr eller ved særlige måltyper. GBU-12 og GBU-24 er ikke alt-vejrs-våben og kan derfor ikke anvendes i regn, tåge eller lign.

- GPS-styring, benævnt JDAM (Joint Direct Attack Munition) til 2000 punds legemer.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

GPS er et satellitbaseret navigationssystem, og bomben styrer mod en angivet koordinat. JDAM kan anvendes under alle vejr og lys forhold.

- Dual-mode styring, dvs. kombineret laser og GPS styring, benævnt Enhanced Paveway 2 eller GBU-49, til 500 punds legemer.
  GBU-49 er en 500 punds bombe med en styringsenhed, der indeholder både GPS- og laserstyrings teknologi. Dette giver mulighed for en meget stor fleksibilitet, da våbnet har en stor rækkevidde. Våbnet kan kastes på mange forskellige måder, afhængigt af situationen. Eksempelvis kan bomben kastes på en GPS position og fortsætte på GPS hele vejen til målet (anvendes typisk i dårligt vejr). Våbnet kan også kastes på en GPS position, og efter at bomben har fløjet et stykke tid, kan laser anvendes til at flytte bomben til et andet mål, eller styrker på jorden kan overtage guidningen med våbnet. Fordelen ved dette er, at bomben altid vil kunne anvendes uanset hvilke lys- eller vejrforhold, der er i mål området, og uanset at det er vanskeligt at udpege målet fra jorden.

Drifts- og vedligeholdelsesudgifterne for bombemateriellet er lave.
Bombelegemer vurderes teknisk og operativt tilfredsstillende i perioden frem til 2030.
Det anskaffede GPS-styrede udstyr og dual-mode udstyr vurderes teknisk og operativt tilfredsstillende til 2020. Dette udstyr er anskaffet i begrænsede mængder. Der foretages løbende genanskaffelse i mindre portioner af hensyn til den teknologiske udvikling.

Samlet vurderes bombemateriel generelt tilfredsstillende til 2020, herefter operativt og teknisk mindre tilfredsstillende og ikke tilfredsstillende fra år 2024.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

<u>F-16 kanon og ammunition</u>
F-16 kanonen er en seks-løbet 20 mm kanon, der fungerer efter Gatling-princippet, og skyder 6.000 skud i minuttet.
Flyvevåbnet råder over kanonammunition af typen ”multi purpose” og ”multi purpose low drag” samt diverse typer til træning. ”Low drag” typen har øget rækkevidde og træfsikkerhed.

Den almindelige type ”multi purpose” er anskaffet i stor mængde sidst i 1970'erne, og er levetidsundersøgt i 2004-05. Levetiden vurderes at være mindre tilfredsstilende til 2009, hvorefter ammunitionen grundet alder bør udfases.
”Low drag” typen er anskaffet i mindre mængder i perioden 2006-2008 og vil løbende blive anskaffet med henblik på at bibeholde en operativ og teknisk tilfredsstilende ammunition. De sidste genanskaffelser vil blive afpasset i forhold til F-16 udfasning.

Samlet vurderes kanonammunition tilfredsstillende til 2020, herefter operativt og teknisk mindre tilfredsstillende og ikke tilfredsstillende fra år 2023.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

LANTIRN måludpegningsudstyr
Flyvevåbnet anskaffede i 2001-2003 14 stk. LANTIRN Laser Targeting Pods, der anvendes til måludpegning for laser styrede bomber fx Paveway systemet. Der er løbende blevet foretaget opdateringer i flyets software, der har forbedret LANTIRNs anvendelsesmuligheder. Flyvevåbnet mistede en LANTIRN under Operation Enduring Freedom (Afghanistan).

Forsvaret er for tiden i gang med en opdatering af LANTIRN, hvor dens anvendelsesmuligheder forbedres betydeligt, og en del problemer med udgåede reservedele løses. LANTIRN ER (Extended Range), som den nu benævnes, vil kunne udtage koordinater, der kan anvendes til præcis måludpegning, således at flyet selv kan udpege mål for GPS-styrede bomber.

LANTIRN ER udstyres tillige med en laser-pointer, der er synlig i Night Vision Goggles, hvilket hjælper piloten til at verificere, at bombens sensorer er låst på målet. Det sker i samarbejde med en Forward Air Controller på jorden, og reducerer derved risikoen for utilsigtede skadevirkninger yderligere. LANTIRN ER bliver i indeværende forligsperiode også opdateret med Video Down Link. Herved kan selve billedet fra LANTIRN ER sendes elektronisk ned til Forward Air Controller og andre som en forbedret opklarings- og måludpegningsfunktion.

I forbindelse med opdateringen anskaffes en erstatning for den tabte LANTIRN, samt to ekstra, så flyvevåbnet råder over i alt 16 LANTIRN ER.

LANTIRN fløj første gang før 1990, og en del af den oprindelige teknologi anvendes stadig. Det gør, at LANTIRN ER vil blive mere vanskelig at holde på et operativt tilfredsstillende niveau i resten af F-16 levetid, medmindre der foretages levetidsforlængende ændringer. Der vil fortsat kunne foretages software-opdateringer i både flyet og LANTIRN ER, som vil være med til at holde den operativt tilfredsstillende i F-16 forventede levetid frem til 2020.

Samlet vurderes LANTIRN ER at være tilfredsstillende til ca. år 2014. Herefter vil det af operative årsager blive nødvendigt at foretage en hardwaremæssig levetidsforlængelse. Der er dog endnu ingen konkrete planer herom.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Rekognosceringsudstyr
Flyvevåbnet anskaffede i 1999-2006 Tactical Reconnaissance System (TRS), der skal afløse vådfilm rekognosceringssystemet Red Baron, som bliver udfaset i løbet af 2008. TRS anvendes af F-16 rekognosceringsberedskabet.

TRS består af seks stk. Modular Reconnaissance Pods (MRP), Ground Service Equipment og Ground Exploitation System. MRP anvendes i to konfigurationer: Intelligence Mission Sy-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

stem (IMS), der fortrinsvis anvendes i lav flyvehøjde og Medium Altitude Reconnaissance System (MARS). Flyvevåbnet råder over to stk. IMS og fire stk. MARS.

Systemet kan anvendes både fuldautomatisk, hvor alle mål er planlagt hjemmefra, og manuelt, hvor piloten betjener kameraerne fx via knapper på styrepind og gashåndtag eller via det hjelmmonterede sigtesystem. Erfaringer viser, at piloterne skal have et vist fotografisk kendskab for at kunne udnytte systemet optimalt, selv om det anvendes automatisk. TRS anvender kun dagslyskameraer.

TRS bliver gjort NATO kompatibelt, og kan derefter læse andre nationers data i forskellige formater.

MRP holdes løbende opdateret med ny software.

Samlet vurderes Tactical Reconnaissance System at være tilfredsstillende til 2020 (forventeligt resten af F-16 levetid). Herefter vurderes systemet mindre tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

F-16 Simulator
Til træning af piloter råder Flyvevåbnet over to F-16 M1 simulatorer. Simulatorerne blev anskaffet i 1990 i en version svarende til datidens F-16 modifikationsstatus, M1. Hver simulator består af et cockpit og tre foranstående væg-skærme. Dette giver et vist niveau af realisme i simuleringen.

Da F-16 flåden nu er opgraderet til M2 samt M3/M4 er anvendeligheden af simulatorkapaciteten begrænset. Simulatorerne anvendes derfor stort set kun til træning af nødprocedurer og omskoling af nye piloter, og kun i begrænset omfang til simulering af taktiske missioner.

Ved aktstykke 105 iværksættes der i 2008 en M5 opdatering af de to F-16 M1 simulatorer samt anskaffelse af to PC-baserede M5 proceduretrænere. Proceduretrænerne skal desuden anvendes i forbindelse med deployering. Dette skal understøtte FTK træningskoncept, der i højere grad end tidligere gør brug af simulatorer i forbindelse med taktisk træning, for derved at reducere behovet for F-16 flyvetimer.
M5 simulatoropdatering og proceduretrænere forventes i drift i 2010.

F-16 simulatorkapaciteten skal i sagen natur eksistere i F-16's levetid og følge opdateringsprogrammerne for F-16. IT udstyret i simulatorerne kan forudses at være operativt og teknisk forældet i 2025. Opgradering af IT hardwaren anses dog for en forholdsvis simpel operation.

I forbindelse med M6 opdateringsprogrammet for F-16, kan der forudses behov for opdatering af simulatorerne. Der foreligger endnu ikke planer for dette, men det vil udelukkende være softwareopdateringer.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Samlet vurderes F-16 Simulator at være tilfredsstillende til 2025 og derfra mindre tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Transport- og inspektionsfly samt træningsfly

Taktisk transportfly C-130J-30 HERCULES

Forsvarets anskaffede i 2004 tre HERCULES transportfly af typen C-130J-30. Et fjerde fly er blevet anskaffet i 2007 og forventes efter en række modificeringer at blive operativt i sidste halvår 2008. Fra ultimo 2008 råder flyvevåbnet således over fire identiske C-130J-30, der er en videreudvikling af de tidligere HERCULES modeller med bl.a. længere krop og nye og mere effektive motorer og propeller, som samtidig er brændstofbesparende.
C-130J har en maksimal rækkevidde på ca. 6800 km og har en nyttelast på ca. 20 tons. Ved en nyttelast på knap 20 tons er rækkevidden ca. 4400 km. Flyet kan medbringe 128 soldater, 97 bårer eller to stk. 20 fods containere. Sidstnævnte kunne fx være to specialcontainere udrustet til luftevakuering af syge og sårede.

Flyvevåbnets C-130J fly er alle tildelt Eskadrille 721 ved Air Transport Wing Aalborg.

Flyene udfører opgaver for alle tre værn. C-130J flyenes primære og dimensionerende rolle er taktisk gods- og passagertransport over korte til mellemlange afstande. C-130J anvendes herudover også til evakuering, samt transport af døde, syge og sårede i forbindelse med udsendelse af dansk personel i internationale opgaver. Endvidere udføres nedkastning af nød-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

og redningsudstyr, hjælpeflyvninger for humanitære organisationer, lufttransportopgaver i FN og OSCE regi, der omfatter humanitær bistand og katastrofehjælp (fx under Tsunami-katastrofen i december 2004).

Flyene er modificeret med en selvbeskyttelsespakke mod fjendtlige våben. Flyene er bl.a. udstyret med missilvarsels- og selvbeskyttelsessystemer, armerede sæder samt eksplosionshæmmende skum i brændstoftankene. Flyene har allerede været udstationeret i Irak og Afghanistan, og der gennemføres fortsat hyppige støttemissioner til disse områder.

De sekundære roller er almindelig transport, Aeromedical Evacuation, drop af personel og gods, besætningstræning m.v.

Flyets strukturelle levetid forventes at være mindst 30 år. Afhængigt af operativt brugsmønster kan der være behov for omfattende opdateringer efter ca. 20-25 år.

Da Danmark deltager i et samarbejde med andre C-130J brugernationer[20] om et fælles opdateringsforløb, vurderes det, at C-130J platformen kan holdes operativ tidssvarende i hele flyets levetid til udover år 2030.

Flyets operationsradius og anvendelsesgrad vil kunne forøges væsentligt med lufttankning, ”air-to-air refueling”. Der foreligger dog ikke p.t. konkrete planer for udvikling af en sådan kapacitet til C-130J-30.

Den tekniske levetid for platformen vurderes til at vare udover år 2030.

Den økonomiske levetid forventes at holde til udover år 2030. I 2024 bør der iværksættes en evaluering af strukturens tilstand holdt op imod en økonomisk vurdering.

Samlet vurderes C-130J at være tilfredsstillende frem til 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Transport- og inspektionsfly CL-604 CHALLENGER

Forsvarets tre CL-604 fly er fremstillet i perioden 1998-2000. Flyet er brændstoføkonomisk, og har en rækkevidde på ca. 5000 km, der kan modsvares af lang tids overflyvning af et mindre operationsområde. Nyttelasten udgør 2,5 tons eller op til 18 passagerer. Når flyene er udstyret med ”gravel-kit” kan det lande på grus- og isbaner, hvilket bl.a. anvendes i Grønland.

[20] Det såkaldte C-130J Joint User Group (JUG) består udover Danmark af USA, Storbritannien, Australien og Italien. Canada og Norge forventes at optage medlemskab i løbet af 2008. Via JUG samarbejdet bliver flytypen internationalt opdateret med 2-3 års mellemrum.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Flyvevåbnets tre CL-604 fly er alle tildelt Eskadrille 721 ved Air Transport Wing Aalborg.

CL-604 er et multifunktionelt fly, og kan derfor løse opgaver for alle tre værn. I transportrollen er den primære opgave transport af mindre mængder gods og passagerer over kortere eller længere distancer fx flyvninger for regenten, regeringen og forsvaret.

I inspektionsrollen, bl.a. miljøovervågning, kan flyene konfigureres med forskellige former for sensorer og betjeningskonsoller. Flyet bruges desuden til redningsoperationer i de danske farvande, primært på Nordatlanten, hvor flyet også bruges til suverænitetshævdelse. Flyet anvendes desuden til medicinske evakueringsmissioner og udfører drop af mindre kasser og nødudstyr over land og vand.

Et af CL-604 flyene er forberedt for montering af selvbeskyttelsesudstyr.

CL-604 -flyene forventes at kunne dække de nuværende operative opgaver og leve op til generelle lovkrav frem til 2023. Herefter ses den tekniske levetid at blive begrænsende.

CL-604 flyet har en strukturel levetid svarende til 50 års tjeneste i forsvaret. Motorerne er ikke pålagt en levetidsbegrænsende driftstid. Der er programsat kassation af væsentlige komponenter ved intervaller svarende til 30-40 års drift.
Efter ca. 15 års drift bør gennemføres en opdatering af flyets el-, navigations-, og kommunikationssystemer.

CL-604 flyenes havmiljøsensorer består af en speciel radar (SLAR), optiske scannere og kamerasystemer.
Fiskeriinspektion-sensorerne består af en avanceret overvågningsradar af typen Ocean Eye og elektrooptiske sensorer placeret under flyet samt computerudstyr i kabinen.

Det vurderes, at flyet har en operativ, tekniske og økonomisk levetid frem til 2023.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Samlet vurderes CL-604 at være tilfredsstillende frem til 2023, hvorefter den af operative, tekniske og økonomiske årsager vurderes mindre tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

SAAB T-17 SUPPORTER

I 1975 blev 32 T-17 fly leveret til flyvevåbnet. T-17 er et enmotoret, propeldrevet fly, som i cockpittet har 2 sæder ved siden af hinanden med dobbelt styregrejer.

Flyvevåbnet har i dag 28 T-17 fly. Disse er fast fordelt til flyvevåbnets operative enheder, med henholdsvis 21 ved Helikopter Wing Karup, hvor under Flyveskolen er placeret, fem ved Air Transport Wing Aalborg og to ved Fighter Wing Skrydstrup.

T-17 flyet anvendes primært som uddannelsesplatform til den første pilotudvælgelse og -uddannelse, sekundært som vedligeholdelses- og træningsfly for forsvarets piloter. Derudover bruges T-17 flyet også til visse overvågningsopgaver, flyvninger der har til formål at kalibrere navigations- og landingsudstyr på jorden, forbindelsesflyvninger og andre transportopgaver. Flyene udfører opgaver for alle værn samt andre myndigheder, som Rigspolitiet og Skat. T-17 er ikke godkendt til flyvning i overisningsforhold.

Flyene gennemgik i 2000-2001 en større opdatering og modifikation af specielt flyets kommunikations- og navigations systemer. Erfaringsmæssigt skal disse systemer opdateres omkring hvert 15. år, næste gang forventeligt i 2015. På dette tidspunkt skal et fremtidssikret cockpit- og instrumenteringslayout vurderes i relation til den primære anvendelse som uddannelsesplatform.
T-17 strukturelle levetid blev i 1973 sat til 5000-8000 flyvetimer. Dette er nu forhøjet til 12.500 flyvetimer. Det betyder, at med et uændret flyvemønster på ca. 200 flyvetimer årligt, så kan flyet fortsat være i tjeneste i flyvevåbnet i gennemsnit 25 år endnu. Der vil i 2008 blive udført inspektioner på udvalgte stel for at konstatere strukturens tilstand og kvalificere vurderingen af den tekniske levetid.

Flyets operative levetid vurderes til 2015, hvor en revurdering af flyets operative levetid skal foretages som grundlag for en evt. godkendelse af opdatering af cockpit.

Flyet har en teknisk levetid udover 2030 i henhold til fabrikantens levetidsberegninger.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Flyet har en økonomisk levetid indtil 2015. I forbindelse med eventuel cockpit-opdatering i 2015, skal der foretages en revurdering af flyets økonomiske levetid.

Den operative, tekniske og økonomiske levetid vil dog afhænge af en vurdering af cockpit opdateringer og strukturinspektioner på udvalgte stel i 2008-2009. Derfor vurderes T-17 for nuværende for operativt, teknisk og økonomisk for uafklaret efter 2015. Den manglende afklaring skal ses i lyset af denne planlagte, men endnu ikke gennemførte, analyse af T-17.

Samlet vurderes T-17 at være tilfredsstillende frem til 2015, hvorefter det operativt, teknisk og økonomisk er uafklaret.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Helikoptere

Rednings- og transporthelikopter S-61 SEA KING

I 1965 anskaffede forsvaret otte S-61 helikoptere. De otte helikoptere skulle indgå i det nationale eftersøgnings- og rednings (SAR)-beredskab samt løse transportopgaver for Forsvaret. Til erstatning for en havareret helikopter blev der i 1971 anskaffet en ekstra helikopter.

S-61 har en maksimal rækkevidde på 1200 km. S-61 kan konfigureres som redningshelikopter, til patienttransport, til VIP transport eller til transport af materiel eller personel. Materiel kan transporteres internt eller som hængende last. S-61 er løbende blevet opdateret med udstyr, herunder radar og varmesøgende observationsudstyr (FLIR), der forbedrer eftersøgningskapaciteten. Desuden er der installeret GPS navigationssystem. S-61 er ikke udstyret med selvbeskyttelsesudstyr.

I forbindelse med træningen til S-61 anvendes en simulator i Kiel i Tyskland.

Flyvevåbnets S-61 er alle tildelt Eskadrille 722 ved Helicopter Wing Karup.

S-61 primær opgave er deltagelsen i det nationale redningsberedskab, der kontinuerligt opretholdes på tre destinationer og en fjerde destination på Bornholm efter behov. Som en del af redningsberedskabet gennemføres patienttransporter mellem sygehusene, samt fra isolerede områder til sygehusene. Sekundært løses nationale opgaver for Politiets Aktionsstyrke, samt transport af materiel eller personel, herunder VIP. Desuden kan S-61 indsættes som katastrofehjælp, nationalt eller internationalt, med mulighed for at støtte med redningshjælp eller transporthjælp.

S-61 er teknologisk udviklet for 50 år siden. Den opfylder for nuværende de operative krav til løsning af dens primære opgave med eftersøgning og redning. Helikopteren har opereret i 43 år med nedslidning af de enkelte systemer til følge. Antallet af aldersbetingede korrosions-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

skader er derfor stigende, hvilket medfører et væsentligt forøget forbrug af ressourcer til vedligeholdelse.

Det er muligt at få udført periodiske eftersyn både på stel og motorer ved ekstern reparatør.
Renovering og eftersyn af større dynamiske komponenter og motorer er muligt om end med længere leveringstid.

Det er vanskeligt eller umuligt at skaffe reservedele til mange af de originale undersystemer, og leveringstiden på reservedele er generelt stigende. Enkelte systemer, blandt andet Automatic Flight Control System, er unikke og findes kun i danske S-61 helikoptere. Den nødvendige vedligeholdelse af systemet kan blive en begrænsende faktor for fortsat drift.

Driftsbudgettet for S-61 viser en stigende tendens. Risikoen for ekstra udgifter er til stede på grund af den teknologiske forældelse og nedslidning af S-61. Drift frem til 2010 må forventes at være omkostnings- og ressourcekrævende udover det hidtidige årlige forbrug af de tidligere nævnte årsager.

S-61 ses operativt egnet til løsning af nationale opgaver. Dog begrænser manglende selvbeskyttelse evnen til indsættelse i internationale konflikter, bortset fra katastrofehjælp.
S-61 er under udfasning. EH101 er planlagt at overtage S-61 opgaver.

Samlet vurderes, at S-61 forventeligt vil være operativt tilfredsstillende, men teknisk og økonomisk mindre tilfredsstillende frem til 2010, hvorefter den vil være teknisk og økonomisk ikke tilfredsstillende og forventes erstattet af EH101.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Rednings- og transporthelikopter EH101 MERLIN

Forsvaret fik i 2006-07 leveret 14 EH101 MERLIN helikoptere. De otte helikoptere skal erstatte S-61 i det nationale eftersøgnings- og rednings (SAR)-beredskab, mens de resterende seks skal anvendes til taktisk troppetransport. Alle 14 helikoptere er identiske, bortset fra

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

missionsspecifikt udstyr, der kan flyttes mellem helikopterne. EH101 er desuden udstyret med en omfattende kommunikationspakke.

Medio 2007 blev de seks helikoptere tiltænkt transportrollen overdraget til England, der havde et akut behov for ekstra helikoptere. De seks helikoptere erstattes i 2009 af seks nybyggede helikoptere.

EH101 har en maksimal vægt på 15.600 kg og en maksimal rækkevidde på 1400 km. Den kan konfigureres som redningshelikopter, og herunder udstyres med lægefaglige patientbehandlingssystemer, eller som taktisk troppetransporthelikopter med plads til op til 24 soldater, til evakuering af sårede med op til ni bårer eller til materieltransport af op til 3000 kg. som hængende last eller tre Europa-paller internt.

Som taktisk troppetransporthelikopter er EH101 fra 2012 planlagt med en veludbygget selvbeskyttelsespakke mod missiltrusler, mulighed for at installere bevæbning med lette maskingeværer til selvforsvar, samt pansring af besætningens sæder. Desuden kan EH101 udstyres i en VIP konfiguration.

Flyvevåbnets EH101 helikoptere er alle tildelt Eskadrille 722 ved Helicopter Wing Karup.

EH101 har to primære opgaver:

- Redningsopgaven i det nationale redningsberedskab, der kontinuerligt opretholdes på tre destinationer og en fjerde destination på Bornholm efter behov. EH101 overtager successivt opgaven fra S-61 helikopteren senest medio 2010. Som en del af redningsberedskabet gennemføres patienttransporter mellem sygehusene, samt fra isolerede områder til sygehuse.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

- Transportopgaven som støtte for hæren ved internationale missioner.

Sekundært løses nationale opgaver for Politiets Aktionsstyrke, samt transport af materiel eller personel, herunder VIP. Desuden kan EH101 indsættes til katastrofehjælp, nationalt eller internationalt, med mulighed for at støtte med redningshjælp eller transporthjælp.

Med henblik på at kunne understøtte operationer i det landmilitære miljø med bl.a. specialstyrker er der anskaffet et lufttankningssæt til EH101 samt tre sæt foldbare rotorer, som muliggør garagering på fx søværnets skibe.

Det er på nuværende tidspunkt vurderingen, at forsvaret sandsynligvis ikke kan påregne at have mere end 50 % af de kommende 14 EH101 til rådighed i dagligdagen. Dette vil ikke være tilstrækkeligt til at løse hele det påtænkte opgavekompleks for EH101. EH101 samlede opgavekompleks overvejes derfor for nærværende. Erfaringer fra indfasning af andre komplicerede materielsystemer sandsynliggør, at rådighedsprocenten vil stige, når helikopteren modnes og personellet får mere erfaring gennem operativ brug.

EH101 helikopteren har en strukturel designlevetid på 20.000 flyvetimer, mens motorerne og el-, navigations-, og kommunikationssystemer ikke er pålagt en levetidsbegrænsende driftstid. Den hastige udvikling for elektronisk teknologi kræver erfaringsmæssigt, at disse systemer løbende opdateres og tilpasses. På nuværende grundlag må der forventes at være behov for væsentlige teknologiske opdateringer og modifikationer med 7-10 års mellemrum. Yderligere forventes det, at der løbende iværksættes evaluering af det operative behov. EH101 platformen vurderes at have en teknisk levetid på mere end 30 år.

Samlet vurderes EH101 for nuværende operativt, teknisk og økonomisk mindre tilfredsstillende grundet indfasningsproblemer. Forudsat afhjælpning af kapacitetens ydeevne vil den fra 2012 ses som operativt, teknisk og økonomisk tilfredsstillende til efter år 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Observationshelikopter AS-550 FENNEC

Forsvaret anskaffede i 1990-91 12 AS550 FENNEC helikoptere som panserværnshelikoptere. I forbindelse med indeværende forsvarsforlig blev den operative kapacitet begrænset til otte FENNEC. Derudover blev panserværnskapaciteten afviklet, hvorefter FENNEC udelukkende anvendes som observationshelikopter.

FENNEC har en maksimal rækkevidde på 650 km, og en maksimal lasteevne på 750 kg eller fire passagerer.

Overgangen fra opgaven som panserværnshelikopter til observationshelikopter har medført en række modifikationer. De væsentligste er installation af selvbeskyttelsesudstyr mod varmesøgende missiler samt installation af optisk- og varmesøgende observationssystem. Der-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

udover er der anskaffet GPS navigationsudstyr, besætningens sæder er pansrede og under gulvet kan monteres en fragmentationsmåtte.

Flyvevåbnets FENNEC helikoptere er alle tildelt Eskadrille 724 ved Helicopter Wing Karup.

Den primære opgave for FENNEC er som observationsplatform til støtte for hæren eller Rigspolitiet. Som observationsplatform for hæren har FENNEC løst internationale opgaver i Makedonien i 2002, og i Irak i 2005 og 2007. Nationalt støtter FENNEC rigspolitiet med to helikoptere på beredskab, primært til eftersøgningsopgaver og trafikkontrol.

Sekundært løses lette transportopgaver af materiel eller personel, herunder VIP flyvninger. Desuden anvendes FENNEC som taktisk føringsplatform for hæren, ligesom FENNEC støtter Rigspolitiets Aktionsstyrke.

Det årlige flyvetimebehov for 8 FENNEC er ca. 3380 timer. FENNEC har de seneste år fløjet mellem 2400 og 3000 timer om året. Heraf bruges FENNEC til politiopgaver i ca. 700 flyvetimer om året med opgaver som overvågning, eftersøgning, færdselskontrol og anti-terror opgaver. Differensen skyldes begrænset vedligeholdelseskapacitet. FENNEC har ikke haft væsentlige, tekniske problemer, og har med små ændringer vist sig hurtigt at kunne tilpasses nye og vejrmæssigt ekstreme miljøer. Muligheder for opgraderinger vil være til stede, så længe FENNEC ønskes anvendt.

Den operative levetid er afhængig af de opgaver, den tildeles. Den har ingen strukturel designlevetid, og motorerne er ikke pålagt en levetidsbegrænsende driftstid. En iværksat anvendelse af eksterne vedligeholdelseskapaciteter vil tilvejebringe den nødvendige FENNEC flyvetimeproduktion på 3380 flyvetimer årligt (for 8 FENNEC) til efter 2030. Produktionskapaciteten vurderes at kunne øges til 5380 flyvetimer årligt, hvis antallet af flystel forøges til 12.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Samlet vurderes FENNEC for operativt, teknisk og økonomisk tilfredsstillende til efter år 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Selvbeskyttelse på fly

For så sikkert som muligt at kunne gennemføre operationer under højt trusselsniveau har hovedparten af flyvevåbnets fly installeret selvbeskyttelsesudstyr mod fjendtlige våben.
I det følgende beskrives hvilke fly, der er udstyret med selvbeskyttelsespakker, og hvad pakkerne består af. Ved anskaffelse af selvbeskyttelsesudstyr er det tilstræbt at skabe ensartethed på tværs af flytyperne, hvor muligt.
Ændringer i trusselsmiljøet vil over de næste 10 år stille krav om opdateringer eller nyt materiel. Dette forhold gør, at systemerne i nuværende form ikke forventes operativt tilfredsstillende ud over 2020.
Vurderingen ”mindre tilfredsstillende” anvendes ikke i den samlede vurdering, da krav til overlevelse vurderes at være enten tilfredsstillende eller ikke tilfredsstillende.

F-16 MLU FIGHTING FALCON er udstyret med:

- Jammerudstyr, der forstyrrer målsøgeradaren på fjendtlige, missil-, fly- og landbaserede radarer. Systemet er under opdatering og forventes at have en teknisk levetid frem til 2025 med løbende opdateringer.
- Radar Warning Receiver (radarvarslingssystem), der advarer om, at fjendtlige radarsystemer er ”låst” på flyet. Også dette system undergår en opdatering og forventes at have en operativ og teknisk levetid til 2020.
- Manuel/automatisk styret udskydning af Chaff/Flare til vildledning af fjendtlige radar- og varmesøgende missiler. Systemet forventes at have en teknisk levetid til 2025.
- Missilvarslingssystem. M4- og M5-opdatering af F-16 har muliggjort implementering af et missilvarslingssystem, der automatisk erkender trusler og automatisk styrer udskydning af Flares. Samtidig adviseres piloten om indkommende missilangreb. Et sådant missilvarslingssystem er under anskaffelse og forventes operativt primo 2010. Systemet forventes at have en teknisk levetid til 2025 med løbende opdateringer i takt med fremkomst af nye trusselsbilleder.

Samlet vurderes F-16 selvbeskyttelsesudstyr at være tilfredsstillende til 2020 og operativt/teknisk ikke tilfredsstillende fra 2020.

Rådighed over materiellet til uddannelse er tilstrækkeligt.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

C-130J-30 HERCULES er udstyret med:

- Radarvarslingssystem samt aktivt jammersystem, der beskytter mod radarstyrede missiler, affyret fra jordbaserede platforme og fly. Begge systemer er af tilsvarende type som installeret på F-16.
- Levetiden for radarvarslingssystemet og jammersystem vil være kortere end C-130J og EH-101 levetid. Der er således tænkt at finde systemer, som kan implementeres på C-130J og EH-101 i løbet af disses levetid. For radarvarslingssystemets vedkommende vurderes den tekniske levetid at være frem til 2020 og for jammersystemets vedkommende at være frem til 2025.
- Udstyr til at udskyde Chaff/Flare til vildledning af fjendtlige, radar- og varmesøgende missiler. Der er afsat midler til at supplere dette system med en infrarød-jammer med aktiv infrarød belysning af det afskudte missil. Infrarød-jammeren forventes anskaffet i 2010 og implementeret i 2013. Systemerne forventes at have en teknisk levetid til minimum 2025.
- Missilvarslingssystem til erkendelse af missiltrusler muliggør samtidig automatisk udskydning af Flares samt varsling af piloten mod indkommende missilangreb. Systemet forventes at have en teknisk levetid til minimum 2025.
- Beskyttelsesplader i cockpittet samt brændhæmmende skum i brændstoftanke mindsker risici for besætningen under beskydning fra håndvåben.

Med ovennævnte opdateringer forventes C-130J-30 selvbeskyttelsesudstyr samlet at være tilfredsstillende til 2020 og operativt og teknisk ikke tilfredsstillende fra 2020.

Rådighed over materiellet til uddannelse er tilstrækkeligt.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er til rådighed.

EH101 MERLIN (i troppetransport-konfiguration) er fra 2012 planlagt udstyret med:

- Radarvarslingssystem samt aktivt jammersystem til beskyttelse mod radarstyrede missiler, affyret fra såvel jord som luftbaserede platforme. Begge systemer er af tilsvarende type som monteret på F-16.
- Levetiden for radarvarslingssystemet og jammersystem vil være kortere end C-130J og EH-101 levetid. Der er således tænkt at finde systemer, som kan implementeres på C-130J og EH-101 i løbet af disses levetid. For radarvarslingssystemets vedkommende vurderes den tekniske levetid at være frem til 2020 og for jammersystemets vedkommende at være frem til 2025.
- Manuel/automatisk styret udskydning af Chaff/Flare til vildledning af fjendtlige, radar- og varmesøgende missiler. Systemet forventes at have en teknisk levetid til minimum 2025.
- Missilvarslingssystem til vildledning af varmesøgende missiler, hovedsageligt af den skulderbårne type. Systemet er af tilsvarende type som monteret på C-130J. Vildledningen foretages ved aktiv jamming med infrarød belysning og/eller udskydning af Flares. Der vurderes at være behov for at udskifte infrarød-jammeren senest i 2010 ifm. implementering af EH-101 i TTT rollen for at sikre helikopterens overlevelsesevne samt et tilstrækkeligt antal af disse systemer. Systemet forventes at have en teknisk

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

levetid til minimum 2025. Det vil dog kræve en udskiftning af visse komponenter i systemet inden da.

Samlet vurderes EH-101 selvbeskyttelsesudstyr at være operativt og teknisk mindre tilfredsstillende til 2012, derefter operativt og teknisk tilfredsstillende til 2020 og derfra operativt og teknisk ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiellet til uddannelse er ikke tilstrækkeligt.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

AS-550 FENNEC er udstyret med:

- Missilvarslingssystem til vildledning af varmesøgende missiler, hovedsageligt af den skulderbårne type. Vildledningen foretages ved udskydning af Flares. Systemet er sammenligneligt med typen som er monteret på C-130J og EH-101. Systemet forventes at have en teknisk levetid til minimum 2025.

Samlet vurderes AS-550 selvbeskyttelsesudstyr at være tilfredsstillende til 2025 og operativt og teknisk ikke tilfredsstillende fra 2025.

Rådighed over materiellet til uddannelse er tilstrækkeligt.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er til rådighed.

Kommando-, kontrol- og informationssystemer

Luftrumsovervågning samt kommando og kontrol af NATO luftoperationer i det område, som Danmark er en del af, styres fra NATO luftoperationscenter i Finderup (CAOC1 - Combined Air Operation Center). CAOC1 er via data-links og kommunikationssystemer forbundet til flyvevåbnets luftoperationscentraler og mindre operationscentre.

Flyvevåbnet råder over et kommando- og kontrolsystem baseret på en stationær og en deployerbar luftoperationscentral. Herudover råder flyvevåbnet over en række mindre operationscentre på enhedsniveau (wing og eskadrille).

Flyvevåbnets to luftoperationscentraler er underlagt Air Control Wing (ACW), og er placeret på Flyvestation Karup. De mindre luftoperationscentraler er underlagt de enkelte flyoperative wings, og anvendes til kommando og kontrol på enhedsniveau, både nationalt og i internationale operationer.

Via sensorer, kommunikationssystemer og data-links har begge luftoperationscentralers kapacitet til luftrumsovervågning samt kommando og kontrol af luftoperationer. Centralerne anvendes til overvågning og suverænitetshævdelse af dansk luftrum, støtte af kamp- og støtteflys løsning af eller træning i opgaver, herunder miljøinspektioner og opgaver relateret til nødstedte eller kaprede luftfartøjer.
Kapaciteten indgår i NATO Integrated Air Defence System.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Den deployerbare luftoperationscentral kan indsættes til løsning af disse opgaver i internationalt regi. Desuden forventes den anvendt som knudepunkt i netværksbaserede operationer, hvor enheden distribuerer informationer mellem deltagere i operationen.

Den stationære og den deployerbare luftoperationscentral bruger de samme operative kommando- og kontrolsystemer, dvs. MASE og NEC CCIS (begge beskrives herunder). De mindre luftoperationscentraler anvender NEC CCIS.

Multi-AEGIS Site Emulator (MASE)

MASE er et kommando- og kontrolsystem, der primært anvendes til at opbygge, vise og distribuere det identificerede og aktuelle luftbillede. MASE er baseret på COTS-hardware, og blev i sin nuværende version taget i anvendelse i 2005-2006. Systemet forventes operativt indtil 2012-14 uden væsentlige udskiftninger. MASE vil således have en teknisk/operativ levetid, der overlapper implementering af afløseren, NATO ACCS, der forventes taget i drift i 2012-2013. Ved en evt. levetidsforlængelse i 2012-14 vil den tekniske/operative levetid kunne forlænges yderligere.

Samlet vurderes MASE at være tilfredsstillende til 2013, men operativt og teknisk ikke tilfredsstillende fra år 2016.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Northern European Command - Command Control and Information System (NEC CCIS)

NEC CCIS anvendes på alle niveauer af kommandokæden i flyvevåbnet fra Flyvertaktisk Kommando og luftoperationscentraler til enhedsniveauet, hvor luftoperationerne gennemføres. Systemet anvendes til planlægning af luftoperationer, og bruges primært til udveksling af informationer som efterretninger, vejrdata, status for flyvepladser etc.
NEC CCIS terminalerne giver desuden adgang til NATO Secret Wide Area Network.
Systemet er baseret på COTS-hardware, og blev taget i anvendelse i begyndelsen af 1980'erne.

Hardware og software vedligeholdelse sker løbende og med passende udskiftningsintervaller. Systemet er således stabilt og tidssvarende, og forventes at kunne operere tilfredsstillende, indtil afløseren ACCS fuldt ud dækker det operative behov på operationscenterniveau. På enhedsniveau (wing og eskadrille) indeholder ACCS ikke de nødvendige værktøjer. NEC CCIS må derfor forudses at skulle fremtidssikres, så den anvendes på wing- og eskadrilleniveau parallelt med, at ACCS anvendes i luftoperationscentraler og på højere niveauer. NEC CCIS besidder et tilfredsstillende udviklingspotentiale til dette.
Alternativt skal et andet system anskaffes til anvendelse på wing- og eskadrilleniveau.

Samlet vurderes NEC CCIS at være operativt, teknisk og økonomisk tilfredsstillende til 2030.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Sensorer og radarer

Flyvevåbnet råder over følgende sensorer i kontrol- og varslingsregi:

- FPS-110 radar (Skrydstrup og Skagen).
- LORD radar (Multebjerg – NATO anskaffet og ejet).
- RAT 31-DL langtrækkende varslingsradar (Skagen – NATO anskaffet og ejet).
- Martello S-723 langtrækkende varslingsradar (Bornholm – NATO anskaffet og ejet).
- TPS-77 deployerbar, langtrækkende varslingsradar (Skrydstrup og Skalstrup).
- IFF/SIF systemer.

På nær Martello-radaren, der er delvist driftsfinansieret af NATO, er alle øvrige nationalt driftsfinansieret.

FPS-110 radar (Skrydstrup) og LORD radar (Multebjerg) med tilhørende højdefindere udfases i 2008, når de to nyanskaffede TPS-77 radarer er operative.

Disse to nye radarer forventes placeret ved henholdsvis Skrydstrup og Skalstrup afhængigt af testperiodens udfald.

FPS-110 radar (Skagen) med tilhørende højdefinder udfases ultimo 2008, i forbindelse med operativ ibrugtagning af RAT31–DL samme sted**.**

Alle sensorer er tildelt radarhoveder, der er underlagt flyvevåbnets radarhoveder under Air Control Wing.

Sensorerne bliver anvendt til produktion af et identificeret billede af luftrummet over og i nærheden af dansk territorium. Dette produkt anvendes af flere af forsvarets enheder.

Således anvendes det identificerede luftbillede bl.a. i forbindelse med overvågning af dansk territorium og hævdelse af suverænitet, flyvende enheders løsning af eller træning til opgaver.

I kraft af deres mobilitet kan de deployerbare sensorer ligeledes udsendes og anvendes i internationale operationer som bidrag til produktion af et identificeret luftbillede.
Desuden leverer sensorer fra Skrydstrup og Karup data til det civile lufttrafikkontrol (NAVIAIR).

Varslingsradar RAT31-DL

Den nye radar i Skagen er anskaffet i NATO regi. Radaren forventes i fuld operativ drift i løbet af 2008 efter en udviklingsperiode. Radartypen er tredimensionel, dvs. at den kan finde både retning, afstand og højde på flyene, og skal indgå i ACCS. Forventet levetid ved anskaffelsen var planlagt til 20 år, men radarens lange udviklingsperiode har medført, at flere af de

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

tekniske komponenter er blevet forældede, og dermed udskiftet med ny levetid til følge. RAT31-DL forventes derfor at kunne holdes i drift til og med år 2022.

Samlet vurderes RAT31-DL at være tilfredsstilende til 2022, og operativt og teknisk ikke tilfredsstillende fra år 2026.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Varslingsradar Martello S-723

Radaren på Bornholm er anskaffet i 1987 i NATO regi. Radartypen er tredimensionel, og skal indgå i ACCS. Forventet levetid ved anskaffelsen var planlagt til 15 år, men vurderes at være længere i dag. Det skyldes blandt andet nedtagning af samme type radar på Færøerne, der har tilvejebragt en række kritiske reservedele. Martello S-723 forventes på denne baggrund at kunne holdes i drift til 2016.

Samlet vurderes Martello S-723 at være tilfredsstillende til 2016 og operativt, teknisk og økonomisk ikke tilfredsstillende fra år 2019.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Varslingsradar TPS-77

TPS-77 er deployerbare, langtrækkende varslingsradarer, der forventes at have en levetid frem til 2019. De to TPS-77 radarer, der er nationalt finansierede, sættes i drift primo 2008. Radarerne er tredimensionale med integreret IFF med Mode S, der honorerer de seneste civile krav. Radarerne er ACCS kompatible. TPS-77 Radarerne forventes at kunne holdes i drift til 2030.

Samlet vurderes TPS-77 at være tilfredsstillende til 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Identification Friend Foe/Selective Identification Feature (IFF/SIF)

IFF/SIF er et elektronisk system, der automatisk spørger fly om identifikation og om de væsentligste detaljer for flyvningen, og præsenterer informationen i både civile og militære kontrolcentre. En ”interrogater” (antenne m. udstyrspakke) udsender en forespørgsel til en ”transponder” i et fly. Når transponderen modtager forespørgslen, udsender den automatisk et svar, der identificerer luftfartøjet. Brug af systemet er et krav for flyvning i især civilt luft-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

rum. Detaljeringsgraden af de oplysninger, der spørges til, defineres af det ”Mode”, der spørges i. Også NATO har defineret egne krav og et eget ”Mode”.

De nødvendige IFF/SIF antenner og udstyr er placeret sammen med forsvarets radarer, og på air traffic control (ATC) radarer tilknyttet flyvestationerne Aalborg, Karup og Skrydstrup. Til flyene rådes over et større antal ”transpondere”, der automatisk svarer på forespørgslen. Antenner og tilhørende udstyr har meget stor aldersspredning. De ældste systemer er fra medio 1970’erne. I forbindelse med ændrede NATO krav (Mode 5) og ændrede civile krav (Mode S) må de fleste transpondere, og et antal antenner med udstyr, betegnes som teknisk og operativt forældede omkring år 2012.

Samlet vurderes IFF/SIF at være tilfredsstillende til 2012, hvorefter det vurderes teknisk ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Lufttrafikkontrolsystemer

Forsvaret råder over lufttrafiktjenestesystemer på flyvestationerne Karup og Skrydstrup. Systemerne omfatter:

- Radarsensorer og radar-displaysystemer
- Radiokommunikationssystemer
- Telefonsystemer
- Navigationsudstyr
- Informationssystemer
- Teleforbindelser og -udstyr til formidling af flyveplanoplysninger, meteorologiske oplysninger mm.

Den militære del af den integrerede kontrolcentral i Kastrup anvender lufttrafiktjenestesystemer stillet til rådighed af den civile flyvesikringstjeneste (NAVIAIR) samt radioudstyr stillet til rådighed af forsvaret.

Flyvevåbnets lufttrafiktjenestesystemer findes på flyvestationerne Karup og Skrydstrup, hvor brugerne er flyvelederne i flyvekontroltjenesterne (kontroltårne). Tilsvarende gælder for luftkontroltjenesten varetaget af NAVIAIR på flyvestation Ålborg. På Station Nord findes radiokommunikationssystemer, lyssystem og navigationsudstyr i begrænset omfang, ligesom Mestervig i Grønland råder over nødvendige kommunikationssystemer.

Udstyret anvendes i Karup og Skrydstrup døgnet rundt og året rundt til kontrol af civil og militær lufttrafik inden for ansvarsområderne. Udstyret er nødvendigt for, at enhederne kan løse pålagte opgaver herunder at koordinere/kommunikere med civile ATC enheder om afviklingen af lufttrafik i Danmark. På Station Nord og Mestervig anvendes udstyret efter behov.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Danish Air Traffic System Information/Airport Information Management System

Danish Air Traffic System Information/Airport Information Management System (DATSI/AIMS) anvendes til distribution af flyveinformation, vejroplysninger, flyveplaner etc. både til og fra flyvestationerne samt internt på stationerne.
Systemet blev anskaffet i 1999 og modificeret i 2007. En større opdatering er nødvendig efter 5 år, dvs. i ca. 2012. DATSI/AIMS er ikke tilfredsstillende efter 2019.

Samlet vurderes DATSI/AIMS at være tilfredsstillende til 2012 og vurderes operativt, teknisk og økonomisk ikke tilfredsstillende fra 2019.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Ground Controlled Approach/Precision Approach Radar og Instrument Landing System

Flyvevåbnet har siden 1950'erne benyttet NATO standard Precision Approach and Landing System (PALS), der er et Ground Controlled Approach/Precision Approach Radar (GCA/PAR) system, på alle flyveoperative flyvestationer. Systemet sender informationer om landingsbanens beliggenhed til fly, der er på vej til at lande og kan således hjælpe flyet ned - ideelt i alt slags vejr.

Systemet består af to radarsystemer, der dækker slutindflyvningsområdet. Ved hjælp af systemet kan flyvelederen i kontroltårnet på slutindflyvningen lede luftfartøjet ind til sikker landing. Der er for GCA/PAR stigende fejlrater, og det er ikke længere muligt at få leveret eller repareret reservedele hos leverandøren.

Systemet holdes fortsat i drift ved brug af reservedele fra nedlagte systemer. GCA/PAR holdes i drift så længe som muligt, og suppleres af ILS, indtil ny NATO standard er vedtaget for PALS. GCA/PAR økonomiske og tekniske levetid er til 2010. ILS økonomisk og tekniske levetid er til 2020.

Samlet vurderes GCA/PAR at være tilfredsstillende til 2010 og vurderes teknisk og økonomisk ikke tilfredsstillende fra år 2013.
ILS er tilfredsstillende til 2020 og teknisk og økonomisk ikke tilfredsstillende fra år 2024.

GCA/PAR
Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

ILS
Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Indflyvningsradarsystemer

TMA
TMA radarer (indflyvningsradarer) anvendes til fly kontrol og overvågning i luftrummet reserveret til en flyvestation.
Der er to operative TMA radarer (indflyvningsradarer). De er geografisk placeret ved Flyvestation Karup og Flyvestation Skrydstrup. Radarerne er anskaffet i 1980'erne, men teknologien stammer fra midten af 1960'erne. Det er ikke muligt at købe kritiske reservedele, selvom behovet for disse er stigende. TMA radarerne forventes at kunne holdes i drift til 2012.

Samlet vurderes TMA radarer at være tilfredsstillende til 2012, hvorefter de teknisk er mindre tilfredsstillende til 2014 og herefter teknisk ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Midlertidigt Radar Display System (MRDS)
Systemet behandler og præsenterer radardata både fra den lokale TMA radar og nærliggende radarer. Desuden har systemet en begrænset kapacitet til behandling af flyveplaner. MRDS er operativt ved alle flyveoperative flyvestationer, og som en del af Danish Air Force Radar Information System (DARIS) er det udsendt til Kabul International Airport. MRDS forventes at kunne holdes i drift til 2020.

Samlet vurderes MRDS at være tilfredsstillende til 2020, herefter teknisk mindre tilfredsstillende til 2023.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Navigationssystemer

TACAN, DME og NDB
TACAN er et militært navigations- og anflyvningshjælpemiddel. Der er opstillet TACAN anlæg på alle flyveoperative flyvestationer samt Rønne Lufthavn. Et luftfartøj kan ved hjælp af TACAN udstyr i luftfartøjet bestemme retning og afstand til en valgt TACAN-station på landjorden. TACAN-systemerne holdes udelukkende i drift ved brug af reservedele fra nedlagte systemer. TACAN forventes at kunne holdes i drift til 2010.
DME og NDB er et civilt navigations- og anflyvningshjælpemiddel indkøbt af flyvevåbnet. DME og NDB forventes at kunne holdes i drift til 2020.

Samlet vurderes TACAN at være tilfredsstillende til 2010 og vurderes teknisk ikke tilfredsstillende fra år 2013.
DME og NDB er tilfredsstillende til 2020 og operativt og teknisk ikke tilfredsstillende fra år 2024.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

TACAN
Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

DME og NDB
Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Integrated Remote control and Information System

Integrated Remote control and Information System (IRIS) forventes installeret i 2008 hos Air Traffic Control i flyvekontroltårnene i Karup og Skrydstrup. IRIS vil erstatte alle de systemer, som lufttrafikkontrollen i dag anvender til styring og overvågning af banelys, ILS, metrologiske systemer etc. IRIS forventes at kunne holdes i drift til 2028.

Samlet vurderes IRIS at være tilfredsstillende til 2028, hvorefter det er teknisk mindre tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Kommunikationssystemer

Flyvevåbnets kommunikationssystemer sikrer udveksling af informationer mellem myndigheder, enheder samt enkeltpersoner i forbindelse med flyvevåbnets operative opgaveløsning såvel lokalt og regionalt som globalt. Systemerne er enten fuldt integrerede i våbensystemer og kapaciteter eller stillet til rådighed for enhederne som selvstændige støttesystemer. Flyvevåbnets kommunikationssystemer er generelt udviklet og implementeret således, at disse i størst mulig grad kan anvendes af brugerne sammen med potentielle samarbejdspartnere nationalt og internationalt.

Kommunikationssystemerne baserer sig primært på militære standarder, men hvor det er muligt anvendes kommercielle standarder og produkter, hvorved der drages fordel af den almindelige kommercielle udvikling af kommunikationssystemer såvel operativt, teknologisk som økonomisk.

Som katalysator for udviklingen af flyvevåbnets evne til at gennemføre netværksbaserede operationer implementeres og anvendes i stigende grad det taktiske datalink, LINK-16, til udveksling af realtidsdata. Dette omfatter kamppladsinformationer samt kommandoer i et værnsfælles og multinationalt miljø.

Radiosystemer, herunder også opkaldsbaserede, satellitkommunikationssystemer, anvendes primært til kommunikation til og mellem brugere, der har behov for at kommunikere under bevægelse. Dette gælder kommunikation til og mellem fly samt til kommunikation mellem kø-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

retøjer og enkeltpersoner. Understøttelse af radiokommunikation til bestemte formål suppleres ofte med trådbaseret kommunikation for at sikre den nødvendige dækning i et givent operationsområde.

Til opretholdelse af langdistance kommunikation mellem udsendte enheder og danske myndigheder, hvor der er behov for overførsel af store datamængder, anvendes permanent etablerede satellitforbindelser. Disse forbindelser suppleres efter behov med langtrækkende High Frequency radiosystemer. Disse kan også anvendes til kommunikation med transportfly.

Radiokommunikation

Very High Frequency (VHF) radioer
Flyvevåbnet råder over VHF radioer, der udnytter frekvenser i civile frekvensbånd. Disse radioer anvendes til flyvekontrolformål på de militære flyvestationer, til brug for Air Control Wings gennemførelse af luftrumsovervågning m.v. samt i forsvarets fælles rednings- og koordinationscenter, Joint Rescue Coordination Centre.

Fighter Wing Skrydstrup og Helicopter Wing Karup råder over 15 VHF radioer, der anvendes til flyvekontrolformål. Til øvrige formål rådes over 40 VHF radioer. Radioerne er op til 30 år gamle, og er efterhånden vanskelige at vedligeholde. Allerede i dag er det vanskeligt at genforsyne, og radioerne vil i øvrigt ikke kunne levetidsforlænges med henblik på at kunne tilgodese fremtidens civilt fastlagte krav om frekvensudnyttelse m.v.

Samlet vurderes VHF radioerne allerede for nuværende at være teknisk mindre tilfredsstillende, og de vil fra år 2013 være teknisk og økonomisk ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Ultra High Frequency (UHF) radioer
Flyvevåbnet anvender 81 stationære jordbaserede UHF radioer, der opererer i det militære UHF frekvensbånd 225 MHz til 400 MHz, til brug for luftrumsovervågning og jagerkontrol.

Joint Rescue Coordination Centre, forsvarets fælles redningscentral, har også adgang til flyvevåbnets UHF radioer. Radioerne, der er en kombination af enkelt- og flerkanals radioer, har en alder på 25-30 år, og den tekniske levetid for radioerne er udløbet. Det vurderes ikke realistisk at opgradere radioerne for at tilgodese de operative krav om kryptering og beskyttelse mod jamming (tilsigtet elektronisk forstyrrelse).

Samlet vurderes UHF radioernes operative og tekniske levetid allerede for nuværende at være udløbet, og det er vanskeligt at honorere de aktuelle operative krav, der vurderes allerede ikke tilfredsstillende.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er mindre tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Kombinerede VHF/UHF radioer
Endvidere rådes over 35 kombinerede VHF/UHF (URC200) radioer og andre 25 VHF/UHF radioer (PRC113), hvor UHF delen er udbygget med et Have Quick-II modul til beskyttelse mod jamming. Disse radioer anvendes til støtte for et meget bredt opgavespektrum hos flyvevåbnets enheder. Radioerne anvendes såvel indbygget, som i en bærbar konfiguration, men kan ikke anvendes fjernbetjent.

Samlet vurderes kombinerede VHF/UHF at være fuldt tilfredsstillende frem til 2018. Herefter må materiellet operativt og teknisk forudses at være mindre tilfredsstillende og fra år 2021 ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Multi-kanals, bredbåndede, VHF/UHF-radioer
Flyvevåbnet råder over 20 stationære multi-kanals bredbåndede VHF/UHF radioer. Disse radioer indgår i luftforsvarets kommunikationsinfrastruktur. Radioerne indeholder på UHF siden en anti-jamming funktionalitet og muliggør også understøttelse af sikret kommunikation ved anvendelse i flyvevåbnets Voice Communications Systems.

Anti-jamming funktionaliteten er kapacitetens begrænsende faktor, og radiotypen skal derfor opgraderes med en nyere anti-jamming funktionalitet senest i år 2010 for at tilgodese de operative krav. Med opgradering af anti-jamming funktionaliteten vurderes radioen at være fuldt tilfredsstillende frem til 2030.

Samlet vurderes multi-kanals bredbåndede VHF/UHF at være tilfredsstillende til 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

High Frequency (HF) radioer
Flyvevåbnet råder over en HF radiostation ved Combat Support Wing omfattende HF-radioer og tilhørende antenneudstyr, der anvendes til kommunikation med flyvevåbnets transportfly. Det er et langtrækkende, jordbaseret kommunikationsmiddel mellem Danmark og udsendte styrker. Materiellet består dels af nyere kommercielt HF udstyr og dels af ældre, utidssvarende, militært udstyr, der ikke længere lever op til de operative krav.

Samlet vurderes High Frequency radioerne, grundet det militære materiels utilfredsstillende tilstand, allerede nu at være operativt og teknisk mindre tilfredsstillende og fra år 2010 operativt og teknisk ikke tilfredsstillende.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Flyvevåbnets lokalradiosystem FLORA
Flyvevåbnet råder over et lokalt radiokommunikationssystem til brug i forbindelse med blandt andet bevogtningsopgaver samt brand- og redningstjeneste og som enhedernes kommandonet. Systemet er et mere end 20 år gammelt analogt radiosystem bestående af basestationer og aktuelt ca. 1400 stk. terminaler. Materiellet er vanskeligt at genforsyne, og systemet indeholder ikke operativt tidssvarende funktionaliteter, herunder mulighed for datakommunikation. Frekvensmæssigt kan systemet ikke godkendes til brug uden for landets grænser, og nationalt vil frekvenserne ikke kunne anvendes efter år 2009.

Samlet vurderes lokalradiosystemet operativt og teknisk for ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Voice Communications Systems

Voice Communications System er et kommunikationssystem til håndtering af VHF/UHF radiokommunikation og telefonkommunikation til støtte for luftforsvaret og jagerkontrol m.v.

Voice Communications System er etableret ved det stationære luftoperationscentral, dets back-up facilitet i Karup samt ved den deployerbare luftoperationscentral.

Systemet er under opgradering til Secure Voice Communication System til behandling af klassificerede informationer. I løbet af 2008 får Combined Air Operation Centre 1 i Finderup også adgang til systemet. Voice Communication System er forbundet til ca. 80 radioer fordelt på 15 Remote Radio Sites over hele landet.

I løbet af 2008 bliver Eskadrille 515, der indgår i kontrolcentralen i Kastrup, moderniseret med et tilsvarende Voice Communication System.

Ved flyvesikringstjenesterne på Skrydstrup og Karup er der etableret et lignende Voice Communication System, der tilgodeser de militære flyvelederes behov for radio- og telefonkommunikation.

Samlet vurderes Voice Communication System at være fuldt tilfredsstillende til mindst år 2030. I forbindelse med implementeringen af det kommende NATO Air Command and Control System (ACCS) kan der dog blive tale om omfattende tilpasninger.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Satellitkommunikation

Værnsfælles satellitkommunikation
Forsvarets værnsfælles satellitkommunikation, der under et benævnes Very Small Aperture Terminals (VSAT), består af en fælles parabolfarm ved flyvevåbnets Combat Support Wing i Karup. Herfra er der forbindelse til de udsendte enheder via VSAT terminaler. I parabolfarmen indgår Ku-bånds, C-bånds og X-bånds paraboler.

Baseret på en forudgående detailundersøgelse af jordstationens status er der iværksat et projekt til en modernisering og omplacering af VSAT parabolfarmen, idet der skal tilsikres en optimal og fremtidssikret løsning.

Værnenes behov for støtte fra parabolfarmen i de næste 3-5 år vil, foruden den eksisterende X-bånds parabol, blive tilgodeset af et antal Ku-bånds paraboler (ca. 4-meter) og C-bånds paraboler (ca. 7-meter), der er under anskaffelse. Den første Ku-bånds parabol til Afghanistan-forbindelsen er leveret og installeret i 2007.

Samlet vurderes satellitkommunikation, baseret på værnenes behov, at være tilfredsstillende til 2013 og derefter teknisk mindre tilfredsstillende til ca. år 2018-2020.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Very Small Aperture Terminals (VSAT)
Flyvevåbnet råder over fire Ku/C bånds Very Small Aperture Terminals (VSAT-terminaler). De anvendes til tale- og datakommunikation mellem udsendte enheder, herunder også hæren, og de operative kommandoer m.v., herunder også til velfærdsformål for det udsendte personel. Udstyret benytter civile satellitter og operatører. De serviceres fra det fælles VSAT

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

driftscenter i Karup. VSAT terminaler deployeres i forbindelse med udsendelse af større flyvevåben styrkebidrag.

Samlet vurderes satellitkommunikation, med det aktuelle og forudsete brugsmønster, at være tilfredsstillende frem til 2010, hvorefter terminalerne operativt og teknisk vurderes mindre tilfredsstillende og ikke tilfredsstillende fra år 2014.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Satellitkommunikationsterminaler
Flyvevåbnet råder tillige over et mindre antal opkaldsbaserede satellitkommunikationsterminaler. Disse terminaler anvendes til tale- og datakommunikation både fast installeret i luftfartøjer og som håndholdte terminaler hos udsendt nøglepersonel. Det bagvedliggende satellitkommunikationssystem er globalt dækkende og uafhængigt af en jordbaseret infrastruktur. De nuværende terminaler kan ikke levetidsforlænges, men forventes løbende udskiftet.

Samlet vurderes terminalerne at være tilfredsstillende frem til 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

LINK-16

LINK-16 anvendes eller er planlagt anvendt i flere af flyvevåbnets våbensystemer/platforme, der skal kunne deltage i internationale operationer. Endvidere anvendes LINK-16 i den stationære luftoperationscentral med henblik på at levere et identificeret luftbillede til alle LINK-16 brugere i dansk område og til træning for flyenes brug af LINK-16.

Som en støttefacilitet for LINK-16, er der i flyvevåbenregi oprettet et Joint Data Link Operation Centre. Centret varetager LINK-16 netværksdesign, og ved hjælp af fjernbetjente LINK-16 kommunikationsterminaler gennemfører det netværksmanagement og netværksmonitering. Derved sikres det, at brugen af LINK-16 i dansk område sker i henhold til gældende aftaler. På grund af den øgede anvendelse af LINK-16 i alle tre værn overvejes det at udvikle Joint Data Link Operation Centre til en værnsfælles kapacitet.

Flyvevåbnet vil i henhold til godkendte projekter anvende eller vil skulle anvende LINK-16 i F-16 kampfly, C130J transportfly, deployerbar luftoperationscentral og stationær luftoperationscentral. Sidstnævnte alene med henblik på træning af øvrige kapaciteter.

LINK-16 kapacitetens levetid er i høj grad styret af muligheden for at opretholde interoperabilitet med øvrige aktører på kampppladsen. Det forventes tillige, at LINK-16 vil blive anvendt i det værnsfælles miljø i en lang årrække fremover.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Opretholdelse af interoperabilitet omfatter såvel kommunikationssystemet, LINK-16 standarden som tilpasninger i de enkelte LINK-16 udrustede våbenplatforme. Det tænkes sikret som en kontinuerlig proces gennem NATO og i samarbejde med relevante nationer. Internationalt er det således vurderingen, at LINK-16 vil blive levetidsforlænget indtil 2030.

For flyvevåbnets enkelte LINK-16 platformstyper, herunder Joint Data Link Operation Centre som serviceorgan for forsvaret, gælder følgende vedrørende LINK-16 levetid:

F-16 kampfly: Operativ og teknisk levetid for LINK-16 i F-16 vil være indtil udfasning af F-16. Opgraderinger, formentligt software opdateringer, og dermed levetidsforlængelse, der imødekommer potentielle ændringer i opgaveløsningen for F-16 forventes gennemført i flyets restlevetid. Disse forventes at ske i rammen af det multinationale F-16 samarbejde.

C130J transportfly: Operativ og teknisk levetid for LINK-16 i C130J forventes at være sammenfaldende med levetiden for LINK-16 (frem til 2030). Opgraderinger og dermed levetidsforlængelser, formentligt kun i form af software opdateringer, der imødekommer potentielle ændringer i opgaveløsningen for C-130J, forventes gennemført i perioden frem til 2030. Opgraderinger vil ske i rammen af det multinationale samarbejde i Joint User Group.

EH-101 helikoptere: Der pågår analyser med henblik på at udstyre EH-101 med LINK-16 til brug i den taktiske troppetransportrolle, men der er ikke truffet beslutning om anskaffelse.

Deployerbare og stationære luftoperationscentraler: Operativ og teknisk levetid for LINK-16 i luftoperationscentraler forventes at være sammenfaldende med levetiden for LINK-16. Opgraderinger og dermed levetidsforlængelse, i form af hard- og software opdateringer, der imødekommer potentielle ændringer i opgaveløsningen forventes gennemført i perioden frem til 2030. Årlige software opdateringer vil ske gennem NATO Programming Centre, mens hardware opdateringer vil være nødvendige hvert 4. år.

Joint Data Link Operation Centre: Operativ og teknisk levetid for LINK-16 i Joint Data Link Operation Centre forventes at være sammenfaldende med levetiden for LINK-16. Opgraderinger og dermed levetidsforlængelse i form af hard- og software opdateringer, der imødekommer potentielle ændringer i opgaveløsningen for Joint Data Link Operation Centre forventes i kapacitetens restlevetid. Der vil være tale om årlige software opdateringer samt opgraderinger af hardware hver 4. år.

Samlet vurderes LINK-16 generelt at være tilfredsstillende frem til 2030.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Operationsstøtte

Flyvevåbnets operationsstøttekapaciteter omfatter følgende, som beskrevet herunder:

- Brand- og Redning.
- Aerial Port Services.
- Sanitetsmateriel.
- Ingeniørmateriel.
- Military Working Dog (MWD).

Derudover omfatter operationsstøtte også en sikkerhedsstyrke- eller ”Force Protection”-kapacitet. Materiellet heri, dvs. håndvåben, mørkekampsmateriel, lette køretøjer og lastvogne, er omfattet af hærens beskrivelser af samme.

Brand- og Redningstjeneste

Inden for Brand- og Redningstjenesten råder flyvevåbnet over 14 stk. Eagle-One brandkøretøjer. De blev anskaffet i 2001 til anvendelse ved de flyoperative wing samt på Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole til uddannelse.

Til anvendelse i forbindelse med internationale operationer anskaffes desuden fire lette brandkøretøjer i 2008. Foruden brandkøretøjer rådes der over materiel til snerydning, startbane fejemaskiner m.m. Materielkapaciteten dækker tillige over udstyr til indsættelse i forbindelse med kemikalieuheld og fastklemte ved trafikuheld m.m.

De 14 brandkøretøjer er fordelt med fire til hver af de flyoperative wings, samt to til anvendelse på Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole i forbindelse med den vedligeholdende uddannelse af flyvevåbnets brand- og redningspersonel.

Brandkøretøjerne anvendes primært til opretholdelse af det brandberedskab, der skal opretholdes i forbindelse med beflyvning af de enkelt wings. Ligeledes anvendes brandkøretøjerne til førsteindsats i forbindelse med bygningsbrand, miljøuheld, kemikalieuheld, frigørelse af

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

fastklemte i forbindelse med både fly- og køretøjsuheld på respektive wings. Materiellet kan udover den nationale anvendelse også anvendes i forbindelse med internationale missioner. Flyvevåbnets Brand- og Redningstjeneste har i flere omgange været indsat i forbindelse med hjælp til andre myndigheder. Som eksempel kan nævnes fyrværkeriulykken i Seest ved Kolding.

Flyvevåbnet råder over en moderne flymockup og et containerhus, en såkaldt bygningsmockup. Flymockupen anvendes til træning af brandslukning i fly under realistiske forhold. Bygningsmockup anvendes til træning i bygningsbrand.

Afhængigt af brugsmønsteret forventes Eagle-One brandkøretøjerne at være teknisk, økonomisk og operativt tilfredsstillende til 2017, mindre tilfredsstillende indtil 2022, hvorefter køretøjerne tilstand forventes at være ikke tilfredsstillende.

De lette brandkøretøjer er teknisk, økonomisk og operativt tilfredsstillende til 2023, mindre tilfredsstillende indtil 2028, hvorefter køretøjerne vil være ikke tilfredsstillende og forventes udskiftet.

Afhængigt af brugsmønsteret forventes flymockup at være teknisk, økonomisk og operativt tilfredsstillende indtil 2016 mindre tilfredsstillende indtil 2021 og herefter ikke tilfredsstillende. Bygningsmockup forventes teknisk, økonomisk og operativt tilfredsstillende indtil 2018 mindre tilfredsstillende indtil 2023 og herefter ikke tilfredsstillende.

Samlet vurderes Brand- og Redningstjenesten at være tilfredsstillende til 2017 og operativt, teknisk og økonomisk mindre tilfredsstillende til 2022.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Aerial Port Services

Denne kapacitet råder over materiel til håndtering af gods, specielt i relation til flytransport. Der rådes over en del forskelligt løfte og laste/lossemateriel. Materiellet består af flere typer gaffeltruks, K-loader til lastning og losning af fly og sideloader til bl.a. håndtering af containere m.m. Fire af K-loaderne forudses at skulle udskiftes omkring år 2013 og de øvrige fire omkring år 2028.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Materielkapaciteten ved udsendelser er samlet under Aerial Port Services under Combat Support Wing.

Materiellet anvendes nationalt i forbindelse med flytransport af materiel til Forsvarets internationale bidrag. Ligeledes kan kapaciteten udsendes til støtte for et udsendte bidrag eller udsendes som et selvstændigt bidrag.

Samlet vurderes Aerial Port Services at være tilfredsstillende til 2019 og operativt, teknisk og økonomisk mindre tilfredsstillende til 2024.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Sanitet

Flyvevåbnets sanitetsmateriel omfatter:

- Sanitetshjælpertasker til den enkelte soldat
- Hospitalsudstyr (Role 1)
- Modulopbygget luftevakueringsmateriel
- Materiel til opbevaring af sårede til intensiv observation i forbindelse med hjemtagning af syge og sårede fra forsvarets missionsområder.

Præhospital behandleudstyr i redningshelikoptere er fremtidssikret til luftevakuering af syge og sårede.

Flyvevåbnet forventer at modtage fire stk. pansrede ambulancer i 2008 som led i en værnsfælles anskaffelse.

Combat Support Wing råder over to sanitetseskadriller. Den ene med Role 1 kapacitet, herunder fire pansrede ambulancer. Den anden forestår luftevakueringsoperationer. Role 1 ud-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

fører infirmeri- og ambulancestøtte til udsendte flyvevåbenbidrag. Sanitetseskadrillen med luftevakueringskapaciteten forestår det nationale luftevakueringsberedskab.

Den tekniske og økonomiske levetid for de pansrede ambulancer vurderes tilfredsstillende til 2020, mindre tilfredsstillende til 2025 og ikke tilfredsstillende efter år 2025.

Den operative levetid afhænger af den teknologiske udvikling på civile ambulancer, som normalt følges i forsvaret. Den operative levetid må forventes at være kortere end den tekniske og økonomiske levetid.

Samlet vurderes sanitetsmateriel at være tilfredsstillende til 2020 og operativt mindre tilfredsstillende til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er til rådighed.

Ingeniørmateriel

Flyvevåbnet råder over ingeniørmateriel bestående af en gravemaskine, fire dumpere, tre frontlæssere (alle af ældre model) samt en del mindre materielgenstande. Herudover har flyvevåbnet i 2005 anskaffet tre avancerede entreprenørmaskiner, der fleksibelt kan konfigureres til at løse forskellige opgaver.

Materiellet er tildelt Combat Support Wing til brug i internationale operationer. Materiellet anvendes i forbindelse med drift og vedligehold af lejr samt til brug ved reparation af start- og rullebaner.

Den tekniske, økonomiske og operative levetid på gravemaskinen, dumperne og frontlæsserne vurderes tilfredsstillende indtil 2012, mindre tilfredsstillende indtil 2015, hvorefter materiellet vurderes ikke tilfredsstillende.

Den tekniske, økonomiske og operative levetid for entreprenørmaskinerne vurderes tilfredsstillende til 2020, mindre tilfredsstillende til 2025, hvorefter materiellet vurderes ikke tilfredsstilende.

Samlet vurderes ingeniørmateriel at være tilfredsstillende til 2020, operativt, teknisk og økonomisk mindre tilfredsstillende til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Military Working Dog kapacitet

Flyvevåbnet er i besiddelse af en materielkapacitet til understøttelse af en Military Working Dog kapacitet. Materiellet består af udstyr til træning og uddannelse, dyrlægeudstyr, hundekøretøjer samt stationære og mobile kennelfaciliteter.

De tre flyveoperative wings, Aalborg, Karup og Skrydstrup, er i besiddelse af stationære kennelfaciliteter, træningsudstyr samt hver fire hundekøretøjer. Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole råder over dyrlægemateriel, trænings- og genoptræningsfaciliteter, hundekøretøjer m.v. i forbindelse med drift af forsvarets hundetjeneste. Combat Support Wing råder over træningsmateriel, hundekøretøjer samt nyindkøbte mobile hundekenneler til internationale opgaver.

Materiellet anvendes i forbindelse med indkøb, optræning og operativ anvendelse af forsvarets tjenestehunde. Den operative anvendelse omfatter bevogtning, vagt- og patruljetjeneste, pladshunde samt specialhunde (bombe-, mine- og kombihunde), der løser nationale såvel som internationale opgaver.

Nye køretøjer indkøbes og leveres i 2008, og vurderes tilfredsstillende indtil 2023, operative, tekniske og økonomiske mindre tilfredsstillende indtil 2028, hvorefter materiellet vurderes ikke tilfredsstillende.
Den tekniske, økonomiske levetid på mobile hundekenneler vurderes tilfredsstillende indtil 2018, mindre tilfredsstillende indtil 2023, hvorefter materiellet vurderes ikke tilfredsstillende.

Samlet vurderes Military Working Dog at være tilfredsstillende til 2018 og operativt og teknisk mindre tilfredsstillende til 2023.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

Levetidsskema, flyvevåbnet

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030 (10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29)	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
		Grøn/Gul	Gul/Rød	
1. Kampfly F-16 MLU FIGHTING FALCON		O, T, Ø	O, T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
2. Missilsystem AIM120B AMRAAM		O, T	O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
3. Missilsystem AIM-9L/I SIDEWINDER	(Udfases. Afløses af AIM-9X)		O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
4. Missiludstyr AIM-9X SIDEWINDER				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
5. Missilsystem AGM-65 MAVERICK			O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
6. Bombemateriel		O, T	O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
7. F-16 kanon og ammunition		O, T,	O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030 (10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29)	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
		Grøn/Gul	Gul/Rød	
8. LANTIRN måludpegningsudstyr		O		**Fra 2014: O, T, Ø uafklaret.** Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
9. Rekognosceringsudstyr		O, T, Ø		**Fra 2020: O, T, Ø uafklaret.** Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
10. F-16 Simulator		O, T		Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
11. Transportfly C-130J-30 HERCULES				Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
12. Inspektionsfly CL-604 CHALLENGER		O, T, Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
13. Uddannelsesfly SAAB T-17 SUPPORTER		O, T, Ø		**Fra 2015: O, T, Ø uafklaret.** Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
14. Helikopter S-61 SEA KING	(Udfases. Afløses af EH101 fra 2009)		T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant
15. Helikopter EH-101 MERLIN				Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030																					Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29		Grøn/Gul	Gul/Rød	
16. Helikopter AS-550 FENNEC																								Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
17. Selvbeskyttelse F-16 FIGHTING FALCON																						O, T	O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
18. Selvbeskyttelse C-130J-30 HERCULES																						O, T	O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
19. Selvbeskyttelse EH101 MERLIN (transport)																						O, T	O, T	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
20. Selvbeskyttelse AS-550 FENNEC																						O, T	O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
21. Kommando/kontrol-system MASE																						O, T	O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
22. Kommando/kontrol-system NEC CCIS																								Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
23. Radar RAT31-DL																						O, T	O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030 (10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29)	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
		Grøn/Gul	Gul/Rød	
24. Radar Martello S-723		O, T, Ø	O, T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
25. Radar TPS-77				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
26. Identifikationssystem IFF/SIF		T	T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
27. Lufttrafikkontrolsystem DATSI/AIMS		O, T, Ø	O, T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
28. Lufttrafikkontrolsystem GCA/PAR		T, Ø	T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
29. Instrumentlandingssystem ILS		T, Ø	T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
30. Indflyvningsradarer TMA		T	T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
31. Præsentationssystem MRDS		T	T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
32. Navigationssystem TACAN		T	T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
33. Navigationssystem DME & NDB		O, T	O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
34. Fjemkontrol- og informationssystem IRIS		T		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
35. VHF radioer		T	T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
36. UHF radioer			O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
37. Kombinerede VHF/UHF radioer		O, T	O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
38. Multi-kanals, bredbånds VHF/UHF radioer				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
39. HF radioer			O, T	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030 (10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29)	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
		Grøn/Gul	Gul/Rød	
40. Lokalradiosystem FLORA			O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
41. Telefon/radio-system VCS				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
42. Satellitkommunikation, Væmsfælles		T	T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
43. Satellitkommunikation, VSAT		O, T	O, T	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
44. Satellitkommunikation, terminaler				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
45. LINK 16				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
46. Brand og redningstjeneste		O, T, Ø	O, T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
47. Aerial Port Services		O, T, Ø	O, T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030																				Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
48. Sanitetsmateriel																					O	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
49. Ingeniørmateriel																					O, T, Ø	O, T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
50. Military Working Dog (MWD)																					O, T	O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelsbeholdning: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Hjemmeværnets materielkapaciteter

Dette kapitel gennemgår og beskriver hjemmeværnets materielsituation fremskrevet til udgangen af 2009, hvorefter materiellets muligheder vurderes i perioden 2010-2030.

Det skal bemærkes, at der er medtaget materielkapaciteter ved hjemmeværnet, som ikke er anført ved de øvrige værn (fx støvler og hjelme), fordi anskaffelserne til hjemmeværnet er foretaget som aktstykkeanskaffelser, hvorimod de øvrige værn anskaffer disse materielgenstande via driftsmidler.
Slid på materiel i hjemmeværnet sammenholdt med det øvrige forsvar vil ikke nødvendigvis være sammenligneligt henset til forskellige operationsmønstre og anvendelsesforhold.

Våben

Gevær M/95 familien
Hjemmeværnets beholdning på 19.000 geværer af M/95 familien tjener som værnets standardgevær/karabin.
Øvrige oplysninger: Se under hærens materielkapaciteter.

Hjemmeværnet har endvidere, som ekstraudstyr til geværet, indkøbt ca. 350 stk. 40 mm granatkastere. Heraf er en del i udlån til hæren, som anvender disse på forsøgsbasis i forbindelse med udsendelser til internationale operationer.

Systemets operative og tekniske levetid i hjemmeværnet vurderes at vare frem til 2020. Den økonomiske levetid vurderes at vare frem til 2030

Samlet set vil systemet på tilfredsstillende vis kunne anvendes som udrustning til hjemmeværnets personel frem til 2020 hvorefter systemet vurderes at være mindre tilfredsstillende frem til 2030.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Gevær 7,62 mm M/75
Hjemmeværnets beholdning på 23.000 geværer af denne geværtype tjener til udrustning af hjemmeværnets reserve. Der er ydermere oplagt 14.000 M/75 ved forsvarets materieltjeneste. Således er det muligt at udruste hele hjemmeværnets reserve samt totalforsvarsstyrken.

Våbnet har hyppige funktionsfejl. Våbnet kræver en omfattende skydeuddannelse, og har en kraftig rekylpåvirkning af skytten. Dette har en negativ indflydelse på træfningen.
Dette betyder, at den operative anvendelighed vurderes mindre tilfredsstillende.
Forsyningssikkerheden er tilfredsstillende og driftsudgifterne lave.
Våbnet tjener i dag udelukkende som udrustning af reserven, og bliver dermed ikke påført nævneværdigt, yderligere slid. Geværets udbredelse er under stærk tilbagegang, og reservedele forventes at blive gradvis dyrere. Det må derfor forventes, at muligheden for at vedligeholde våbnet inden for fornuftige økonomiske rammer aftager hastigt.

Den operative, tekniske og økonomiske levetid vurderes at vare frem til 2030 med en relativt lille anvendelsesfrekvens.

Samlet vurderes våbnet på tilfredsstillende vis at kunne gøre fyldest som udrustning til hjemmeværnets reserve frem til 2030.

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Let maskingevær 7,62 mm M/62
Hjemmeværnets beholdning på 1005 maskingeværer anvendes som hjemmeværnsgruppens primære våben samt som primær bevæbning på marinehjemmeværnets fartøjer.
Øvrige oplysninger: Se under hærens materielkapaciteter.

Systemets operative levetid i hjemmeværnet vurderes at vare frem til 2010. Den tekniske og økonomiske levetid vurderes at vare frem til 2015.

Samlet set vil systemet på tilfredsstillende vis kunne anvendes som udrustning til hjemmeværnets personel frem til 2010 hvorefter det vurderes mindre tilfredsstillende frem til 2015.

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Let støttevåben 5,56 mm M/04
Hjemmeværnet har anskaffet en beholdning på 556 lette støttevåben til erstatning for let maskingevær 7,62 mm M/62 i hjemmeværnets indsatsstyrkes struktur.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Øvrige oplysninger: Se under hærens materielkapaciteter.

Systemets operative og tekniske levetid i hjemmeværnet vurderes at vare frem til 2020. Den økonomiske levetid vurderes at vare frem til 2030

Samlet set vil systemet på tilfredsstillende vis kunne anvendes som udrustning til hjemmeværnets personel frem til 2020 hvorefter systemet vurderes at være mindre tilfredsstillende frem til 2030.

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Panserværnsvåben 84 mm M/95 og M/97 Confined Space
Hjemmeværnet har en beholdning på 426 panserværnsvåben af denne type. Våbnet anvendes som enhedsvåben, og er bredt fordelt.
Øvrige oplysninger: Se under hærens materielkapaciteter.

Systemets tekniske levetid i hjemmeværnet vurderes at vare frem til 2010. Den operative levetid vurderes at vare frem til 2012 og den økonomiske levetid vurderes, at vare frem til 2030.

Samlet set vil systemet på tilfredsstillende vis kunne anvendes som udrustning til hjemmeværnets personel frem til 2010, hvorefter systemet vurderes, at være mindre tilfredsstillende frem til 2012.

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen: Ej relevant.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Dysekanon 84 mm M/79 og M/85 Carl Gustaf
Hjemmeværnet har en beholdning på 594 dysekanoner af denne type. Våbnet anvendes som enhedsvåben.
Øvrige oplysninger: Se under hærens materielkapaciteter.

Systemets operative, tekniske og økonomiske levetid i hjemmeværnet vurderes at vare frem til 2020.

Samlet set vil systemet på tilfredsstillende vis kunne anvendes som udrustning til hjemmeværnets personel frem til 2020 hvorefter systemet vurderes at være mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Enkeltmandsudrustning

Generelt
Hjemmeværnet følger de respektive værns uniformssystemer, og dermed også de løbende ændringer ved fx overgang til anvendelse af andre støvler som standardudleveret udrustning. Overgangen til andre systemer end anført vil i givet fald foregå løbende og i takt med den almindelige nedslidning samt ved nyiklædninger.

Oppakningssystem M/96
Hjemmeværnet anvender i lighed med hæren oppakningssystem M/96. Systemet er fuldt implementeret og er omfattet i standardudrustningen for hjemmeværnets personel. Oppakningssystemet tilgodeser hjemmeværnets operative behov under de for hjemmeværnet givne operationsvilkår. Systemet opdateres løbende.

Såvel operativt som teknisk og økonomisk forventes systemets levetid i hjemmeværnet at vare frem til 2030.

Samlet set vil systemet på tilfredsstillende vis kunne anvendes som udrustning til hjemmeværnets personel frem til 2030.

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Kampuniformssystem M/84
Hjemmeværnet anvender i lighed med hæren kampuniformssystem M/84. Uniformen er fuldt implementeret og er omfattet i standardudrustningen for hjemmeværnets personel.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Uniformssystem M/84 opdateres sideløbende med hærens opdateringer, efterhånden som hjemmeværnets beholdninger opbruges. Det vurderes, at uniformssystemet fortsat har et for hjemmeværnet tilfredsstillende udviklingspotentiale.

Systemets operative, tekniske og økonomiske levetid vurderes for hjemmeværnet at vare frem til 2030.

Samlet set vil systemet på tilfredsstillende vis kunne anvendes som udrustning til hjemmeværnets personel frem til 2030.

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Støvler M/58 og M/05
Hjemmeværnet er i færd med at udskifte støvle M/58 til den nyere støvle M/05 som en del af standardudrustningen for hjemmeværnets personel. Dette finder sted i takt med nyiklædninger til hjemmeværnet, og i øvrigt i takt med nedslidningen af de tilbageværende udleverede M/58 støvler.

Støvle M/58 vurderes at være ikke tilfredsstillende i hele perioden, da den operative, tekniske og økonomiske levetid vurderes at være udløbet. Støvlen er under udfasning.

Støvle M/05 vurderes som system at have en operativ, teknisk samt økonomisk levetid frem til 2030.

Samlet set vil støvle M/05 på tilfredsstillende vis kunne anvendes som udrustning til hjemmeværnets personel frem til 2030.

Rådigheden over materiel til styrkeproduktion vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

CBRN-maske M/69
Hjemmeværnet anvender CBRN-maske M/69 som en del af standardudrustningen for hjemmeværnets personel. Der er til masken indkøbt og udleveret 10.600 multi-filtratorer. Masken har dermed fået et udvidet anvendelsesområde, herunder anvendelse i forbindelse med civile ulykker og katastrofer, hvor den tjener som egenbeskyttelse for hjemmeværnets personel i forbindelse med afspærringsopgaver og lignende.

Den tekniske levetid vurderes at vare frem til 2012.
Den operative og økonomiske levetid vurderes at vare til 2015.

Samlet set vil CBRN-maske M/69 på tilfredsstillende vis kunne anvendes som udrustning til hjemmeværnets personel frem til 2012. I perioden 2012-2015 vurderes effekten at være mindre tilfredsstillende.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Rådigheden over materiel til styrkeproduktion vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

CBRN-beskyttelsesdragter
Hjemmeværnet har ca. 1500 sæt CBRN-beskyttelsesdragter som beredskabsbetinget beholdning fordelt med ca. 300 sæt dragter pr. region. Ydermere har hjemmeværnet en ekstra beredskabsbeholdning på ca. 3360 sæt.

Systemets operative, tekniske og økonomiske levetid vurderes at vare frem til 2020.

Samlet set vil CBRN-beskyttelsesdragterne på tilfredsstillende vis kunne anvendes som udrustning til hjemmeværnets personel frem til 2020, hvorefter dragterne anvendelse muligheder vurderes til at være mindre tilfredsstillende.

Rådigheden over materiel til styrkeproduktion vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Hjelm M/48
Hjelm M/48 anvendes som en del af standardudrustningen for hjemmeværnets personel. Hjelmen gør fyldest som generelt beskyttelsesmiddel i forbindelse med hjemmeværnets indsættelse i militære opgaver. Hjelmen yder dog ikke længere den optimale personelbeskyttelse i forbindelse med opgaver, hvor anvendelsen af våben kan finde sted. Hjelmen må derfor anses som såvel teknisk som operativt forældet.

Samlet set vurderes hjelm M/48 at være såvel operativt som teknisk forældet, og vurderes som ikke tilfredsstillende.

Rådigheden over materiel til styrkeproduktion vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Hjelm M/96
Hjelm M/96 er udleveret som en del af udrustningen til hjemmeværnets indsatsstyrke og indgår samtidig som en del af standardudrustningen for hærens personel.

Systemets operative, tekniske og økonomiske levetid vurderes at vare frem til 2030.

Samlet set vurderes hjelm M/96 på tilfredsstillende vis at kunne anvendes som udrustning til hjemmeværnets personel frem til 2030.

Rådigheden over materiel til styrkeproduktion vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Natbrille M/03

Hjemmeværnet råder over 918 sæt mørkekampudstyr/natbrille M/03. Systemet er et lysforstærkningsudstyr, som muliggør observation under brug af lys fra måne og stjerner. Systemet muliggør observation, manøvre og kamp på en mørklagt og ubelyst kampplads, uden brug af hvidt lys. Lysforstærkningsbriller anvendes i hjemmeværnet primært til at overvåge kamppladsen med henblik på at indsætte enhedens rådige ressourcer, herunder også at koordinere en eventuel indsats i samarbejde med hjemmeværnets eksterne samarbejdspartnere.

Hjemmeværnets enheder råder over mørkekampsmateriel i forskellig udstrækning alt efter enhedstype og opgave. Den hastige teknologiske udvikling på området vurderes at medføre en forholdsvis hurtig teknisk og økonomisk forældelse af systemet, sammenholdt med den forventede operative levetid.

Systemets operative levetid vurderes at vare frem til 2020.
Systemets tekniske og økonomiske levetid vurderes at vare frem til 2015 - 2017.

Samlet set vurderes natbrille M/03 på tilfredsstillende vis at kunne anvendes som udrustning til hjemmeværnets personel frem til 2015-2017, og mindre tilfredsstillende indtil 2020.

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Kommunikationsmateriel

Radiostationer

Hjemmeværnets kommunikationsmateriel er over 35 år gammelt og som en naturlig følge heraf generelt nedslidt. Materiellet er begrænset til kun at kunne overføre uklassificeret kommunikation. Hjemmeværnet har radiostation DA/PRC 281, der anvendes mellem regionsniveauet og distrikterne. Rækkevidden er ca. 30 km. Radioen kan ikke overføre datatransmission.

Her ud over rådes over radiostation DA/PRC-271, DA/PRC-371 og AN-PRC 77 med en rækkevidde på ca. 10 km.

Systemets operative, tekniske og økonomiske levetid vurderes at vare frem til 2012.

Samlet set vil hjemmeværnets radiostationer være mindre tilfredsstillende som udrustning til hjemmeværnets personel frem til 2012, hvorefter systemet vurderes som ikke tilfredsstillende.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

TETRA - kommunikationssystem
Hjemmeværnet er som forsvaret i øvrigt i færd med at indfase TETRA kommunikationssystemet. Hjemmeværnet forventes p.t. at blive forsvarets største bruger af systemet. Systemet gør hjemmeværnets instanser i stand til at kommunikere direkte med de øvrige myndigheder i totalforsvaret samt at koordinere operationer / indsatser med disse myndigheder. Systemets operative, tekniske og økonomiske levetid vurderes at vare frem til 2020.

Samlet set vil TETRA kommunikationssystemet på tilfredsstillende vis kunne anvendes i hjemmeværnet frem til 2020, hvorefter anvendeligheden vurderes til at blive mindre tilfredsstillende.

Rådigheden over materiel til uddannelse forventes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen forventes tilfredsstillende.
Erstatningsmaterielsituationen forventes tilstrækkelig.

Simulationsmateriel

Navigationssimulator
Hjemmeværnet har i indeværende forlig indkøbt en navigationssimulator til brug ved uddannelsen af marinehjemmeværnets navigatører og fartøjsførere samt til vedligeholdelse af dette personels erhvervede navigatoriske viden og færdigheder.

Anlægget er placeret på Hjemmeværnsskolen, Marinehjemmeværnssektionen på Slipshavn i 2007. Der er potentiale til opgradering af systemet. Endvidere er der potentiale til udvikling af samspil og interoperabilitet med søværnets navigationssimulator.

Systemets operative, tekniske og økonomiske levetid vurderes at vare frem til 2020.

Samlet set vil navigationssimulatoren på tilfredsstillende vis kunne anvendes til uddannelse og træning af hjemmeværnets personel frem til 2020, hvorefter anvendelsesværdien vurderes til at blive mindre tilfredsstillende.

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Laserduelsystem
Hjemmeværnet overtager 310 sæt til laserduelsystemer fra hæren til gevær M/95 med forventet levering medio år 2008.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Systemets tekniske og økonomiske levetid vurderes at vare frem til 2015. Den operative levetid vurderes at vare frem til 2020.

Samlet set vil skydesimulatorerne på tilfredsstillende vis kunne anvendes til uddannelse og træning af hjemmeværnets personel frem til 2015, hvorefter det vil være mindre tilfredsstillende indtil forventeligt 2020. Dette er i overensstemmelse med hærens vurdering, hvor gevær M/95 økonomiske levetid vurderes at udløbe i 2020.

Rådigheden over materiel til uddannelse forventes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen forventes tilfredsstillende.
Erstatningsmaterielsituationen forventes tilstrækkelig.

Køretøjer

Generelt
Hovedparten af hjemmeværnets køretøjer er i dag i en teknisk ikke tilfredsstillende stand. En del af bestanden står over for kassation. Det vurderes, at der fortsat vil være et operativt behov for lastbiler til rådighed for hjemmeværnet frem til 2030.

MAN 8
Hjemmeværnet har 109 MAN 8 lastbiler, hvoraf en del står over for kassation, og en del ikke længere er rentable i drift.
Det vurderes at være mindre tilfredsstillende, at bestandens tekniske og økonomiske levetid forventes at udløbe ultimo år 2010. I perioden efter 2010 vurderes det at være ikke tilfredsstillende.

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes ikke tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

MAN 10
Hjemmeværnet har 27 MAN 10 lastbiler, som fortsat er rentable i drift.
Det vurderes at være mindre tilfredsstillende, at hovedparten af køretøjerne forventes at have en teknisk og økonomisk levetid frem til perioden 2012-2015. I perioden efter 2015 vurderes det at være ikke tilfredsstillende.

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Mercedes GD
Hjemmeværnet har 25 Mercedes GD, som fortsat er rentable i drift.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Det vurderes at være mindre tilfredsstillende, at hovedparten af køretøjerne forventes at have en teknisk og økonomisk levetid frem til perioden 2012-2015. I perioden efter 2015 vurderes det at være ikke tilfredsstillende.

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Andre køretøjer
Hjemmeværnet har en pulje af forskellige modeller af personbiler til rådighed. Køretøjerne anvendes i forbindelse med hjemmeværnets operative virke. Disse bliver typisk udskiftet efter 5 år eller 100.000 km.

Sanitetstrailere
Der er i 2005 indkøbt og indfaset 24 sanitetstrailere til hjemmeværnet med henblik på at øge den pre-hospitale indsatskapacitet.
Den operative, tekniske og økonomiske levetid vurderes at vare tilfredsstillende frem til 2020, herefter vurderes anvendelsen at være mindre tilfredsstillende.

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Fartøjer

Generelt
Marinehjemmeværnets fartøjer er en integreret del af totalforsvaret i maritimt regi. Fartøjerne er designet til løsning af opgaver i de danske farvande. Marinehjemmeværnet har 30 fartøjer med gummibåde. De skal med én times varsel, baseret på frivilligt beredskab, kunne indsættes i løsning af katastrofeopgaver inden for maritim forureningsbekæmpelse samt eftersøgnings- og redningstjeneste i de danske farvande.

Marinehjemmeværnets fartøjer skal kunne løse samfundsnyttige opgaver for søværnet, herunder farvandsovervågning, maritim assistance service, havmiljøovervågning, maritim forureningsbekæmpelse samt eftersøgnings- og redningstjeneste. Fartøjerne skal endvidere kunne fungere som platformstøtte til forsvaret og civile myndigheder, der måtte have behov for maritim støtte.
For så vidt angår bevæbningen af marinehjemmeværnets fartøjer er MHV 800-klassen og MHV 900-klassen forberedt til at kunne bevæbnes med to 12,7 mm tungt maskingevær som erstatning for let maskingevær M/62 (jf. hærens levetidsvurdering af dette).

Marinehjemmeværnsfartøj 90-klassen

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Hjemmeværnet råder over seks fartøjer af MHV 90-klassen, som er en fartøjstype specielt bygget til hjemmeværnet i perioden 1973-75. Fem af fartøjerne er planlagt udfaset i takt med tilgangen af de resterende fartøjer af MHV 900-klassen jf. aftale om forsvarets ordning fra 2005-2009. Der vil i slutningen af 2009 være et fartøj af MHV 90-klassen tilbage.

MHV 90-klassen har en besætning på 12 personer og er bevæbnet med to LMG M/62, og kan ikke medbringe flydespærringer til operativ indsats ved olieforureningsbekæmpelse. Enheden har et ringe fartpotentiale og en ringe evne til at operere med gummibåd i forbindelse med redningsopgaver.
Det vurderes ikke rentabelt at levetidsforlænge det tilbageværende fartøj henset til fartøjets tekniske tilstand.

Fartøjets operative levetid vurderes at være udløbet.
Fartøjets tekniske og økonomiske levetid vurderes at vare frem til 2012.

Samlet set vil MHV 90-klassen maksimalt kunne anvendes til løsning af marinehjemmeværnets opgaver mindre tilfredsstillende frem til 2012, hvorefter det vurderes ikke tilfredsstillende.

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes mindre tilfredsstillende.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

<u>Marinehjemmeværnsfartøj 800-klassen</u>
Hjemmeværnet råder over 18 fartøjer af MHV 800-klassen bygget og søsat i perioden 1992-1999. MHV 800-klassen har en besætning på 12 personer og er bevæbnet med to LMG M/62. Den kan ikke medbringe flydespærringer til operativ indsats ved olieforureningsbekæmpelse.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

MHV 800-klassen er løbende blevet moderniseret og vedligeholdt og vurderes forsat at have potentiale til løbende opgradering. Herunder er der foretaget beregninger på en eventuel forlængelse af skrogene. Den vil muliggøre medtagelse og håndtering af to flydespærringer monteret på ruller.
Fartøjernes planlagte levetid er 30 år.

Fartøjets operative, tekniske og økonomiske levetid vurderes at vare frem til 2022-2029.

Samlet set vurderes MHV 800-klassen at have potentiale til at kunne anvendes tilfredsstillende til løsning af marinehjemmeværnets opgaver frem til 2022-2029, hvorefter anvendelsen vurderes mindre tilfredsstillende.

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes mindre tilfredsstillende. Opbygning af kritisk reservedelslager er iværksat.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

<u>Marinehjemmeværnsfartøj 900-klassen</u>
Hjemmeværnet råder over seks fartøjer af MHV 900-klassen. De er tilgået siden 2003, og yderligere fem fartøjer tilgår løbende i perioden frem til 2009 med henblik på at erstatte fem af de seks resterende fartøjer af MHV 90-klassen. Derved opretholdes marinehjemmeværnets kapacitet og beredskab. Ydermere har hjemmeværnet option på bygning af et 12. fartøj i serien til eventuel erstatning for det sidste fartøj af MHV 90-klassen.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

MHV 900-klassen har en besætning på 12 personer og er bevæbnet med to LMG M/62. MHV 900-klassen er designet til at kunne medbringe to flydespærringer monteret på ruller, hvorved marinehjemmeværnets havmiljøkapacitet er blevet optimeret. Der er planlagt indkøb af kystflydespærringer til alle MHV 900-klassens fartøjer, samt et uddannelsessæt til Hjemmeværnsskolen. Fartøjernes planlagte levetid er 30 år.

Fartøjets operative, tekniske og økonomiske levetid vurderes at vare til efter år 2030.

Samlet set vurderes MHV 900-klassen at kunne anvendes til løsning af marinehjemmeværnets opgaver tilfredsstillende til efter 2030.

Rådigheden over materiel til uddannelse vurderes tilstrækkelig.
Reservedelssituationen vurderes mindre tilfredsstillende. Opbygning af kritisk reservedelslager er iværksat.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

Levetidsskema, hjemmeværnet

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
1. Gevær 5,56 mm M/95		T, O		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
2. Gevær 7,62 mm M/75				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
3. Let maskingevær M/62		O	T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
4. Let støttevåben 5,56 mm M/95		T, O		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
5. Panserværn M/95 og M/97 Confined Space		T	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
6. Dysekanon M/79 og M/85		O, T, Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
7. Oppakningssystem M/96				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
8. Uniformssystem M/84				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
9. Støvler M/58	(Udfases løbende. Ikke tidsfastsat. Afløses af Støvle M/05)		O, T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
10. Støvler M/05				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
11. CBRN-maske M/69		T	O, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
12. CBRN-dragtsæt		O, T, Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
13. Hjelm M/48	(Udfases løbende. Ikke tidsfastsat. Afløses af Hjelm M/96)		O, T	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
14. Hjelm M/96				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
15. Natbrille M/03		T, Ø	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
16. Radio DA/PRC 281			O, T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
17. Radio DA/PRC-271/-371, AN-PRC 77			O, T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
18. Radio TETRA		O, T, Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
19. Navigationssimulator		O, T, Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
20. Laserduelsystem		O, T	Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
21. Lastbiler, MAN 8			T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: **Ikke** tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
22. Lastbiler, MAN 10		T, Ø	T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
23. Lette køretøjer, Mercedes GD		T, Ø	T, Ø	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030	Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29	Grøn/Gul	Gul/Rød	
24. Sanitetstrailere		O, T, Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
25. Fartøj MHV 90-kl		O	T, Ø	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
26. Fartøj MHV 800-kl		O, T, Ø		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
27. Fartøj MHV 900-kl				Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Mindre tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Ej relevant

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Værnsfælles materielkapaciteter

Dette afsnit gennemgår og beskriver værnsfælles materielkapaciteter fremskrevet til udgangen af 2009, hvorefter kapaciteternes potentiale vurderes i perioden 2010-2030.

Specialoperationsmateriel

Det er kendetegnende for specialoperationsstyrkers materielkapaciteter, at disse udskiftes med nyt materiel eller modificeres hyppigere end resten af forsvarets materielkapaciteter.

Specialoperationsstyrker råder bl.a. over indsatsfartøjer og indsatskøretøjer med integrerede våben- og ildledelsessystemer, personbeskyttelse, moderne sløringsmateriel, sensor- og detekteringssystemer samt kommunikationssystemer herunder til satellitkommunikation og netværksintegrering. Specialoperationsstyrkernes materielkapaciteter er generelt værnsfælles med stor vægt på interoperabilitet i relation til multinational opgaveløsning.

Materiellet anvendes ved Jægerkorpset og Søværnets Frømandskorps.

Lejrmateriel

Lejrmateriel er en væsentlig forudsætning for at etablere et deployeringsberedskab til nye, internationale missioner og pludseligt opståede behov ved eksisterende missioner. Lejrkapaciteter omfatter mobile og semimobile kapaciteter. Ved længerevarende missioner benyttes endvidere stationære lejrkapaciteter.

Ved deployering, flytning, almindelig uddannelsesbrug og operativ indsættelse i ekstreme klimazoner nedslides kapaciteterne hurtigt, hvorfor de som helhed må betragtes som forbrugsgenstande. Lejrkapaciteter er således kendetegnet ved en relativt hurtig afskrivning, typisk 1-2 år efter etablering. Det betyder, at det normalt ikke kan betale sig at hjemtage kapaciteten ved missioners ophør. Hæren råder over tre pakninger til stationære lejre samt en mobil lejr. Hæren og flyvevåbnet opbygger i løbet af 2008-2009 hver især en semimobil lejr.

Lejrkapaciteter omfatter bl.a. indkvarteringsfaciliteter, mobil initial-køkkenkapacitet, mobil initial-vaskerikapacitet, mobil vandkapacitet til transport, opbevaring, vedligeholdelse og distribution af vand, klimakapaciteter til diverse lejrfaciliteter primært til brug i varme og tørre områder.
Herudover omfatter det containerkapaciteter som indeholder køle- og affugtningscontainere, køle- og frysecontainere, drivmiddelcontainere, arbejdscontainere og generatormateriel til containere

Lejrmateriellet er organisatorisk fordelt til og anvendes ved udsendte styrker, samt til forudgående uddannelse.

Henset til den hurtige afskrivning af materiellet er der ikke fastsat levetid for systemerne.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

CBRN-materiel

CBRN-masker

Forsvaret råder over ca. 65.000 CBRN beskyttelsesmaske M/93. CBRN-masken anvendes af alt personel i den operative struktur til personlig beskyttelse mod biologiske og kemiske kampstoffer i damp og aerosolform samt mod radioaktivt støv.

Masken vurderes operativt tilfredsstillende frem til 2015. Masken produceres fortsat, og der vurderes ikke problemer med at skaffe reservedele. CBRN-maske M/93 vurderes ikke at have noget udviklingspotentiale. Det vurderes, at masken kan holdes teknisk tilfredsstillende frem til 2013.

CBRN-maske M/93 vurderes tilfredsstillende frem til 2013 og mindre tilfredsstillende frem til 2015.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

CBRN-dragtsæt

Forsvarets beholdning af CBRN-dragter er anskaffet fra 1989 og er levetidsforlænget af flere gange. Med udgangen af 2004 var alle dragter over 10 år gamle. Typen testes årligt, og enkelte partier lever fortsat op til kravene.

Dragten vurderes ikke egnet til brug i meget varme og tørre områder, og dragten vurderes ikke at have noget udviklingspotentiale.
Den af producenten garanterede levetid udløb 2004. Det vurderes ikke muligt på længere sigt at kunne fortsætte den hidtidige tekniske levetidsforlængelse.

CBRN-dragten vurderes mindre tilfredsstillende frem til 2010 og herefter ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er ej relevant.
Reservedelssituationen er ej relevant.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

CBRN-beskyttelsessystemer til grupper af personel

CBRN-beskyttelsessystemer til grupper af personel, på engelsk Collective Protection (COLPRO) omfatter en lang række systemer, der tillader grupper af personel at arbejde, opholde sig og hvile, selvom de opholder sig i CBRN-inficerede områder.
Forsvaret råder over to typer COLPRO-systemer:

- Seks COLPRO, SCHALL 300-telte anskaffet i 2002, og

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

- fire COLPRO "Rapid Deployable System" anskaffet i 2005. Disse er oprindeligt anskaffet til brug for et F-16 styrkebidrag, men kan efter behov anvendes værnsfælles.

COLPRO-faciliteterne anvendes ved deployerbare enheder, der planlægges indsat i områder, hvor der er trussel om anvendelse af CBRN-kampstoffer. COLPRO-faciliteterne kan anvendes til væsentlige dele af stabe, til sanitetsinstallationer eller som nævnt til personel, der har behov for hvile i trods det kontamineret område.

Systemerne vurderes operativt og teknisk tilfredsstillende frem til 2020 under udnyttelse af systemernes begrænsede udviklingspotentiale. Systemerne vurderes mindre tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er ikke tilstrækkelig.
Reservedelssituationen er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er ikke til rådighed.

Automatiske C-detektorer
Forsvaret råder over knap 500 M/85 automatiske C-detektorer. Detektoren anvendes som overvågningssporemateriel og ved overvågning af kollektive beskyttelsesanlæg.
Detektoren anvendes ved alle udsendte enheder i områder, hvor kemiske kampstoffer eller toksiske industrielle kemikalier har været anvendt, eller trussel herom foreligger.

Detektoren er operativt og teknologisk forældet og besidder ikke et udviklingspotentiale.
Detektoren er alene i stand til at detektere nervegas, hvilket ikke dækker tidssvarende trusselsbilleder.

Den automatiske C-detektor vurderes ikke tilfredsstillende.

Rådighed over materiel til uddannelse er ej relevant.
Reservedelssituationen er ej relevant.
Rådighed over erstatningsmateriel er ej relevant.

Luftmålsdroner

Luftmålsdrone systemet BANSHEE blev indkøbt i 1998 til brug i søværnet som luftmålsdrone ved luftmålsskydninger med SEA STINGER og artilleri. Da alle tre værn benyttede STINGER missiler i deres jordbaserede luftforsvar, blev det i 2003 besluttet at indkøbe yderligere et system og oprette et værnsfælles droneelemnet ved Søværnets Våbenkursus på Sjællands Odde. BANSHEE luftmålsdroner flyver i dag som luftmål ved skydninger for hærens luftforsvarsenheder, søværnets sejlende enheder samt som luftmål ved luft til luft skydninger for F-16.

Systemets hjerte er kontrolenheden, som er baseret på en COTS-computer og kan kontrollere op til fire droner samtidigt. Dronen er udstyret med en af to forbrændingsmotorer som driver en propel, hvorfor hastigheden er begrænset til maksimalt 200 knob. Dette betyder, at dronen ikke er et 100 % realistisk mål.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Der bliver løbende indkøbt erstatningsdroner, efterhånden som de ældre beskadiges eller skydes ned. Dermed har det også været muligt løbende at overgå fra BANSHEE 400 dronen til BANSHEE 500 dronen. Derfor bliver det samlede system heller ikke umiddelbart teknisk forældet. Derfor vurderes systemets tekniske levetid at være til 2025.

Samlet vurderes systemet tilfredsstillende frem til 2025.

Rådighed over materiel til uddannelse er tilstrækkelig.
Reservedelssituation er tilfredsstillende.
Erstatningsmateriel er til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

Levetidsskema, værnsfælles kapaciteter

Tilfredsstillende/ Mindre tilfredsstillende/ Ikke tilfredsstillende

O, T, Ø Operative faktorer/ Tekniske faktorer/ Økonomiske faktorer

Materielkapacitet	Perioden år 2010-2030																					Levetids- faktorer		Øvrige faktorer
	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29		Grøn/Gul	Gul/Rød	
1. CBRN-masker M/93																						T	O	Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.
2. CBRN-dragtsæt																							O, T	Materiel til uddannelse: Ej relevant. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
3. CBRN-beskttelse, COLPRO																						O, T	O	Materiel til uddannelse: **Ikke** tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: **Ikke** til rådighed.
4. Automatisk C-detektor M/85																								Materiel til uddannelse: Ej relevant. Reservedelssituationen: Ej relevant. Erstatningsmateriel: Ej relevant.
5. BANSHEE luftmålsdrone																						O		Materiel til uddannelse: Tilstrækkelig. Reservedelssituationen: Tilfredsstillende. Erstatningsmateriel: Til rådighed.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

KAPITEL 3 – Vurdering af de teknologiske udviklingstendenser

Kapitel 3 vurderer den forventede teknologiske udvikling på materielområdet og dennes betydning for forsvarets materielanskaffelser over en 20-årig planlægningshorisont.

Teknologiudviklingens betydning for materielkapaciteterne generelt

Forsvarets materielkapaciteter er allerede i væsentlig grad afhængige af civilt udviklet teknologi, og denne afhængighed må forventes at blive yderligere forøget i den 20-årige periode, som rapporten dækker. Det gælder både for komplette systemer og for komponentniveauet. Inden for flere områder er civil teknologi førende, og vil langt hen ad vejen kunne tilfredsstille forsvarets behov for teknologiudvikling. Dette gælder blandt andet inden for informationsteknologi, kommunikationsteknologi, simuleringsteknologi, materialeteknologi og sensorteknologi. Der vil dog fortsat være områder, hvor teknologi må udvikles på militære præmisser, primært inden for militær våbenteknologi, visse militære sensorer, bl.a. radar, samt større militære platforme som skibe, fly og kampkøretøjer.

Den operative forældelse af visse materielkapaciteter vil ske hurtigere, fordi potentielle modstandere også har adgang til avanceret, civil teknologi. I den forbindelse kan der blive behov for helt nye kapaciteter. Den tekniske forældelse vil også ske hurtigere, fordi den civile teknologiske livscyklus er kort. Ligeledes vil den økonomiske forældelse ske hurtigere, fordi de generelt lavere anskaffelsesomkostninger for COTS-teknologi bevirker, at nyanskaffelser kan være billigere end vedligeholdelse. Samlet set betyder den forøgede anvendelse af civil teknologi en hurtigere forældelse og dermed et hyppigere forekommende behov for erstatning eller opgradering.

Forsvarets voksende anvendelse af civile eller dual-use[21] teknologier har indflydelse på det teknologiske livsforløb. Tiden fra en teoretisk opdagelse i et civilt laboratorium til en endelig operativ anvendelse vil blive kortere end for mere traditionel udvikling af militær teknologi. Dette medfører et voksende pres for på nogle områder at følge den civile teknologiske livscyklus. Aktiviteter som teknologiovervågning, vurdering af parathed af teknologien, vurdering og anvendelse af standarder, vurdering og eksperimenter med militær anvendelse m.v. vil blive af voksende betydning.

Anvendelse af ny teknologi i forsvaret kræver, at teknologi og operative koncepter bliver afprøvet og evalueret før implementering i fuld skala. Systematiske eksperimenter kombineret med simuleringer vil være nødvendige forudsætninger for fyldestgørende vurderinger, ikke mindst fordi det i mange tilfælde vil være den eneste måde, hvorpå fornødne data kan tilvejebringes. Foruden praktiske eksperimenter med teknologi og kapaciteter kan teknologiske muligheder evalueres med simulering, computerunderstøttede øvelser, krigsspil m.v. Dette kan foregå både nationalt og i samarbejde med forsvarets samarbejdspartnere, herunder NATO.

[21] ”Dual-use” udtrykker, at teknologien kan anvendes både civilt og militært.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Tilpasning til den korte teknologiske livscyklus og anvendelse af åbne standarder gør det essentielt, at man er i stand til løbende at opgradere materiellet. Derfor bør specifikke danske tilpasninger så vidt muligt undgås, idet denne tilpasning ellers skal gentages ved efterfølgende opgraderinger. Såfremt militær tilpasning af civil teknologi er nødvendig, bør denne tilpasning udføres i samarbejde med koalitionspartnere, herunder NATO.

De generelt lavere anskaffelsespriser og den omfattende teknologispredning, bl.a. støttet af den store mængde let tilgængelig information i det offentlige rum, gør, at potentielle modstandere også har adgang til teknologisk avancerede løsninger, fx er kryptering blevet tilgængeligt for og anvendt af alle - også modstandere - hvorfor også informationsindhentning i relation til truslen bliver vanskeligere. Dette har militære konsekvenser, idet denne teknologi kan anvendes som dele af (improviserede) våben. Forsvarets materielkapaciteter skal være forberedt til at kunne imødegå sådanne, opdukkende trusler, ligesom anskaffelse af nye materielkapaciteter kan være nødvendige for at kunne bekæmpe denne type modstandere. Nye uforudsigelige trusler vil opstå, og tilpasning af eksisterende materielkapaciteter må ske løbende. Ydermere må den tid, der er til rådighed til at gennemføre ændringerne, forventes drastisk nedsat, fordi risikoen ved at være ubeskyttet i længere tid er uacceptabel.

Teknologiudviklingen drives i høj grad af den civile sektor og er derfor uden for forsvarets kontrol, hvilket bevirker, at balancen mellem midler og modmidler får væsentlig større betydning end hidtil. Nye materialer med forøget platform- og personbeskyttelsesegenskaber vil fx kunne modsvares af en forøget effekt og sprængvirkning af våben. Lavere signaturer og bedre stealth-egenskaber modsvares af bedre sensorer og sensornetværk. Informations- og kommunikationsteknologi anvendt overalt vil modsvares af forøget sårbarhed over for såvel elektromagnetiske våben[22] som cyberspace-baserede angreb i form af indtrængen i netværket. Denne balancegang får store konsekvenser for forældelsestakten af materielkapaciteterne og dermed for udskiftning eller opgradering.

NBO betydning for materielkapaciteter

Inden for den 20-årige planlægningsperiode vil dansk forsvars transformation mod NBO få stor betydning for materielkapaciteterne. Kapaciteter skal være ”NBO parate” for at kunne anvendes sammen med de ”netværk af netværk”, der er en del af NBO konceptet. Da også primære koalitionspartnere går NBO vejen, skal de danske materielkapaciteter - af hensyn til interoperabilitet - tilpasses til samme tempo som partneres kapaciteter.

Materielkapaciteternes ”NBO parathed” vil have indflydelse på opstilling, drift, opgradering og udfasning af kapaciteterne. Paratheden indebærer, at materielkapaciteter er udstyret med den nødvendige kommunikationsteknologi, således at information frit kan flyde mellem alle tilkoblede kapaciteter med henblik på at forøge den operative effektivitet.

For at fremtidens materielkapaciteter kan leve op til disse krav, er det vigtigt med en fast forankret sammenhængende arkitektur, som i videst muligt omfang er baseret på udvalgte åbne standarder. Denne arkitektur skal sikre den nødvendige interoperabilitet. Den operative an-

[22]Elektromagnetiske våben er de såkaldte High Power Microwave våben, der blandt andet kan ødelægge eller forstyrre de elektroniske komponenter, der anvendes inden for informations- og kommunikationsteknologi.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel
2007

vendelse af værnsfælles systemer kan udmærket være vidt forskellig, men basis er i videst mulige omfang de samme tekniske systemer. Eksempelvis er visionen i forsvarets sammenhængende arkitektur for informations- og kommunikationssystemer, at værnsspecifikke informations- og kommunikationssystemer ikke er relevante i fremtiden. På samme måde og under det samme krav om interoperabilitet vil såkaldt "danske" løsninger, dvs. dansk udviklede materielløsninger, søges undgået, hvis de ikke i fornødent omfang tager højde for samarbejdspartneres standarder og kapaciteter.

Samlet set er en materielkapacitet NBO parat, hvis:

- Den kan integreres i kommunikations- og informationsinfrastrukturen,
- Den efterlever arkitekturen, herunder lever op til de valgte åbne standarder.
- Er teknologisk moden, ligesom tilkobling til og anvendelse med eksisterende udstyr skal være afprøvet.

Paratheden af en materielkapacitet er således en vurdering af, i hvilket omfang disse krav er eller kan forventes at blive opfyldt.

Med opbygning af evnen til at deltage i og gennemføre NBO øges også afhængigheden af informations- og kommunikationsnetværk. Der vil derfor være behov for fortsat at udvikle evnen til at forsvare egne netværk. Denne evne indgår – sammen med andre – i begrebet Computer Network Operations (CNO). CNO er nærmere beskrevet nedenfor.

Teknologiudviklingens betydning for specifikke materielkapaciteter

I det følgende gives en vurdering af teknologiens indvirkning på en række udvalgte specifikke typer af materielkapaciteter. Der beskrives kun forhold, hvor der er en væsentlig teknologisk indvirkning i den 20-årige planlægningsperiode.

Militære platforme

Mulighederne for passiv og reaktiv beskyttelse af militære platforme er primært baseret på udviklingen inden for materialeteknologi. Udviklingen af både traditionelle og improviserede våben gør, at beskyttelse af landmilitære platforme ved anvendelse af forskellige typer af pansring og selvbeskyttelsessystemer bliver stadigt vigtigere. Ikke kun pansringen, men også de egentlige konstruktionsmaterialer, undergår en hastig udvikling. Udviklingen af moderne materialer som kompositter, keramiske og fiberforstærkede materialer gør, at metaller som aluminium og stål i stigende grad bliver erstattet af lettere og stærkere materialer. Lette og stærke metaller som titanium får også voksende udbredelse. Den voksende anvendelse af nanoteknologi[23] gør det også muligt at få platforme med dedikerede militære egenskaber som mindre signatur, bedre stealth-egenskaber og bedre tolerance over for kampskader. Ved konstruktion af nye store platforme, som eksempelvis fly, giver voksende anvendelse af modellerings- og simuleringsteknologi mulighed for på forhånd at vurdere effekten af materialevalg, formgivning, farvevalg m.v. på signatur og stealth-egenskaber.

[23]Nanoteknologi betegner de teknikker og processer, der muliggør manipulation af individuelle atomer ved design af materialer. Mange fundamentale fysiske egenskaber bestemmes på nanoskala. Nanoteknologi giver også mulighed for fremstilling af miniatureudgaver af komponenter.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Udviklingens muligheder for aktiv beskyttelse af de militære platforme er baseret på en bedre detektering af modstanderes våbenanvendelse samt anvendelse af de bedst egnede modmidler mod disse våben. Brug af bedre sensorer og brug af mange små sensorer, der alle samarbejder i sensornetværk, vil give en hurtig, præcis og dermed mere effektiv detektering af trusler. Udviklingen inden for modellering, optimering og intelligente systemer vil give bedre beslutningsstøttesystemer til at styre anvendelsen af modmidler, der teknologisk spænder bredt. Det omfatter eksempelvis udvikling inden for automatisk udskydning af falske mål, der er tilpasset både aktuelle våbentrussel, signaturen af egen platform og de operative omgivelser. Også teknologi, der kan afbøde virkning af modstanderes våbenanvendelse, vil få voksende betydning. Dette spænder vidt, eksempelvis fra nedskydning af indkomne missiler og jamming af avancerede missilers søgehoved til brug af elektromagnetiske våben til uskadeliggørelse af elektronisk styrede vejsidebomber og afbøjning af projektiler i en platforms ydre lag af pansring.

Samlet set vil en bred vifte af forskellige typer af platformsbeskyttelse blive tilgængelig i den 20-årige planlægningshorisont. Dette bevirker, at der vil være en balancegang mellem anskaffelser eller opgraderinger af beskyttelsen og fremkomst af nye eller ændrede trusler, både i relation til avancerede og mere traditionelle våben.

Ubemandede platforme under enhver form vil blive tilgængelige. Udviklingen i informations- og kommunikationsteknologi og sensorteknologi gør, at disse systemer kan gøres mere og mere autonome eller fjernstyres og dermed være anvendelige til flere missionstyper. Denne forøgede fleksibilitet vil muliggøre, at nogle bemandede platforme vil kunne erstattes af ubemandede platforme i den 20-årige periode. Der vil dog stadig være behov for bemandede platforme, idet ubemandede platforme ikke i alle tilfælde vil have den fornødne fleksibilitet. De ubemandede platforme har fx p.t. opgavemæssige begrænsninger som følge af platformenes specialisering mod en eller få opgaver, og der er praktiske begrænsninger i fjernstyring på op til flere tusinde kilometers afstand og dermed begrænsninger i mulighederne for hurtigt at danne sig et overblik over den lokale situation og reagere herpå. Den fulde udnyttelse af mulighederne i ubemandede platforme vil desuden hænge sammen med afklaring af de juridiske aspekter i anvendelsen - det er p.t. ikke lovligt at flyve ubemandede platforme i civilt luftrum over fx Europa af hensyn til kollisionsrisiko m.m.

Våben- og andre effektorkapaciteter[24]

Den teknologiske udvikling inden for energetiske[25] materialer og våbenteknologi bevirker, at udviklingen for våbenkapaciteterne går mod mere avancerede våben med større præcision, længere rækkevidde og bedre afstemt effekt, der vil bidrage til at begrænse utilsigtede ødelæggelser. Et eksempel er, at udvikling af materialer med større sejhed giver en forbedret effekt i kraft af bedre gennemtrængningsevne af projektiler. Et andet eksempel er, at bedre materialer til kanonrør og mere effektive drivladninger giver mulighed for en større mundingshastighed, hvilket betyder, at artilleri kan få længere rækkevidde. Anvendelse af våbenkapaciteter med eksempelvis lang rækkevidde eller anvendelse af ubemandede platforme, der styres

[24] Begrebet "effektor" dækker våben og andre midler, som direkte påvirker en modstander eller hans materiel.
[25] Energetiske materialer er karakteriseret ved et højt indhold af energi, der kan frigives på en kontrolleret måde. Eksempler på militær anvendelse er sprængstoffer, drivladninger til artilleri og drivmidler til missiler.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

på afstand eller opererer autonomt, kan give operative fordele på kamppladsen som fx øget effekt og minimering af egne tab.

Missiler følger de generelle tendenser med større hastighed, længere rækkevidde og bedre effekt i målet. Samtidig bliver missiler mere intelligente og fleksible, både hvad angår navigation, evnen til at finde og ramme målet, samt undgå modmidler. Tilsvarende vil der dog finde en udvikling sted inden for modmidler, men udviklingen kan betyde, at bekæmpelse og ødelæggelse af indkommende missiler kan blive yderst vanskelig. Dette betyder, at udvikling af nye taktiske koncepter til missilbekæmpelse kan blive aktuelle. Også truslen fra langtrækkende ballistiske missiler har sat gang i udviklingen inden for flere områder af missilteknologi. Eksempelvis vil nye og stærkere materialer bedre kunne modstå aerodynamiske påvirkninger ved hurtige manøvrer, eller brug af ny teknologi til effektiv navigering og manøvrering for at kunne ramme et mål præcist. Disse udviklingstendenser kan også få betydning for dansk forsvar med nye trusler og muligheder at forholde sig til.

Den forventeligt større betydning af andre effektorkapaciteter, herunder ikke-dødelige våben, elektronisk krigsførelse og Computer Network Operations (se selvstændigt afsnit herunder) betyder, at disse forskellige kapaciteter skal anvendes koordineret og sammenhængende for optimal løsning af opgaverne.

Ikke-dødelige våben er designet og udviklet til at afvise personer eller gøre dem ukampdygtige, idet der samtidig kun er lille sandsynlighed for at påføre personerne dødelige eller permanente skader. Ikke-dødelige våben kan også anvendes til at gøre platforme eller faste installationer ubrugbare, idet der samtidig er en minimal uønsket ødelæggelse eller påvirkning af omgivelserne. Ikke-dødelige våben spænder teknologisk meget vidt, herunder brug af akustisk støj, blændende lasere, elektromagnetisk våbenteknologi samt anvendelse af ikke-dræbende projektiler. Også fysiske virkemidler som eksempelvis spærringer, barrierer, stave og skum er typiske ikke-dødelige våben.

Computer Network Operations

Cyberspace er et kamprum, der får voksende betydning pga. den stigende anvendelse og øgede afhængighed af informations- og kommunikationssystemer - blandt andet i forbindelse med opbygning af evnen til at deltage i og gennemføre NBO med netværk af netværk mellem enheder, værn og nationaliteter. Dette betyder, at forsvaret skal kunne operere i cyberspace og samtidig forhindre modstandere i at operere. I cyberspace vil fokus være på kapaciteter til udførelse af Computer Network Operations[26], der drejer sig om herredømmet over informations- og kommunikationssystemer samt information i netværket. Området omfatter aktiviteter til forsvar af egne systemer, aktiviteter til angreb på modstanderens systemer og aktiviteter til at skaffe information om og hente information i modstanderes systemer. Da angreb på informations- og kommunikationssystemer kan udføres med få ressourcer og relativt risikofrit, er angreb på disse systemer et oplagt våben for enhver modstander, herunder også som middel i en asymmetrisk konflikt. Dette betyder, at forsvaret bør videreudvikle evnen til at forsvare

[26] Computer Network Operations svarer på mange måder til elektronisk krigsførelse, blot er kamprummet cyberspace, dvs. netværk og information, i stedet for det elektromagnetiske spektrum.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

egne informations- og kommunikationssystemer, samt opbygge en viden om en offensiv anvendt operativ militær kapacitet over for potentielle modstandere.

Overvågnings- og rekognosceringskapaciteter
Udviklingen i sensorteknologi og sensornetværk er grundlaget for overvågnings- og rekognosceringskapaciteter. Anvendelse af sensornetværk med mange sensorer vil samlet forbedre muligheden for detektering og identifikation af mål. Hertil kommer det fortsatte behov for større, decideret militære sensorer - eksempelvis multifunktionsradar, der fleksibelt kan anvendes til fx overvågning, målfølgning og elektronisk krigsførelse. Ved anvendelse i fx et fly vil opnås en forbedret evne til samtidig at opdage og stedfæste mål på landjorden, hvilket bl.a. kan give en markant forbedret evne til præcist at bekæmpe mål på landjorden.
Udvikling af softwaredefineret radar[27] giver en endnu større fleksibilitet i radaranvendelse.

De elektromagnetisk baserede sensorer som radar og elektrooptiske sensorer udvides til stadig flere frekvensområder. Dette sikrer en alt-vejrskapacitet og forøger mængden af de objekter, der kan detekteres og moniteres. En tilsvarende tendens ses i akustiske og seismiske sensorer. Ved at sammensætte information fra flere sensorer, enten af samme type eller af forskellig art, opnås større viden om operationsområdet. Forsvaret kortlægger sine væsentligste sensorer med henblik på at optimere deres anvendelse, så sensorernes information kan stilles til rådighed bredt, også ud over det domæne, de oprindeligt var anskaffet til. Tilsvarende skal nye sensorer bedømmes ud fra deres evne til at indgå i større netværk, så fx landbaseret rekognoscering foretaget med elektrooptiske sensorer på kampkøretøjer indgår sammen med satellitbilleder og oplysninger fra ubemandede platforme i den information, der eksempelvis kan give et situationsbillede. Dette situationsbillede kan udbygges med information fra andre sensorer og strategiske efterretninger.

Kommunikationskapaciteter
Kommunikationssystemerne vil fortsat være præget af internetteknologiens anvendelse i de netværk, der udgør en væsentlig del af informationsinfrastrukturen. Forsvarets krav til realtidsinformation og datasikkerhed betyder dog, at internetteknologi ikke kan tilfredsstille alle forsvarets krav, hvorfor der også er behov for dedikerede, militære datalinks.

Teknologien har muliggjort, at langt de fleste funktioner i en radio kan implementeres i software. Det giver fleksibilitet med hensyn til radioens rolle og med hensyn til frekvens, modulationsform og protokoller på alle niveauer. Sådanne softwaredefinerede radioer bliver en grundpille i trådløst kommunikationsudstyr. Fleksibiliteten kan bl.a. udnyttes til at give interoperabilitet både mellem militært udstyr internt og mellem militært og civilt udstyr som mobiltelefonnettet og et kommende beredskabsnet. For forsvaret betyder dette, at en enkelt radioplatform kan indeholde forskellige radiobaserede frekvensområder som eksempelvis UHF, VHF og HF. Den stigende udbredelse af softwaredefinerede radioer vil give både den enkelte soldat og føringssystemerne mulighed for at anvende både militære kommunikationssystemer, som fx taktiske radioer, og civile systemer, som mobiltelefoni.

[27] Softwaredefineret radar udvikles efter samme principper som softwaredefineret radio - se afsnit om kommunikationskapaciteter.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Føringsstøttekapaciteter
Disse kapaciteter omfatter kommando- og kontrolsystemer samt de tilknyttede kommunikationssystemer. Udvikling på teknologiområdet vil stille krav om en løbende anskaffelse og udvikling af informations- og kommunikationssystemer, så teknisk forældelse modvirkes. Det betyder, at deres arkitektur skal tillade, at dele af systemerne problemfrit kan udskiftes.

Kommando- og kontrolsystemerne vil blive udstyret med en række beslutningsstøttefaciliteter i form af optimerings- og simulationspakker. Systemerne vil i stigende grad trække på digitale kort- og billeddata for operationsområderne, og kilderne til disse data vil være mange, fra civile kortdata til billeder hentet fra militære satellitter og ubemandede fly. Kravene til interoperabilitet vil betyde, at det vil blive nødvendigt at følge valgte standarder. Det må forventes, at kommando- og kontrolsystemerne for alle værn bliver stadigt mere ens.

Enkeltmandsteknologi
Personbeskyttelse tilgodeses også af den teknologiske udvikling, herunder vægtreduktion, teknologiske miniatureudgaver og højere komfort af mundering og udstyr.

Udviklingen i materialeteknologi bevirker, at der må forudses væsentlige forbedringer af fragmenteringsveste og hjelme, både hvad angår beskyttelsesgrad og vægt. Egentlige skudsikre veste er under udvikling, og på længere sigt kan man forvente bedre beskyttelse mod projektiler.

Teknologien giver mulighed for, at den enkelte soldat vil blive udstyret med små sensorer - herunder sensorer til detektering af biologiske og kemiske kampstoffer samt overvågning af soldatens fysiologiske tilstand. Denne digitale soldat vil være en del af sensornetværket og vil som sådan også kunne få relevante oplysninger om egen position, fjenders og allieredes position, trusler og anden digital information. For kampsoldaten betyder denne udvikling en mulighed for identifikationssystemer med henblik på at undgå ”friendly fire”.

Et andet område under udvikling er smarte tekstiler/stoffer til uniformer - med indbyggede sensorer eller beskyttelsesforanstaltninger, både inden for ballistisk beskyttelse, beskyttelse mod stråling, biologiske og kemiske kampstoffer samt dynamisk signaturtilpasning. Smarte tekstiler er muliggjort af blandt andet udviklingen inden for nanoteknologi.

Logistikkapaciteter
Brug af elektroniske identitetsmærker helt ned til den enkelte materielgenstand sammen med forøget anvendelse af sensorer og informations- og kommunikationsteknologi vil ændre den militære logistik ved for eksempel at tillade, at en materielgenstand kan følges overalt i verden. Udviklingen gør det muligt at overvåge materialernes tilstand i platformene og de enkelte komponenter. Dette betyder eksempelvis, at materialet kan være selvreparerende eller med en farvereaktion efter slagpåvirkning udpege skadestedet, og dermed effektivisere vedligeholdelsen. Dermed kan man optimere vedligeholdelsen og samtidig minimere behovet for lagerkapacitet. Denne civilt udviklede teknologi vil ikke kun effektivisere den militære logistik, men også gøre grænsefladen til civile leverandører af logistik nemmere. Som for kommando- og kontrolsystemerne vil forøgede muligheder for beslutningsstøtte gøre logistikken nemmere, herunder også transportoptimering. Optimeret brug af transportkapaciteter samt formind-

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

skelse af lagre og oplagspladser vil blive udnyttet, men må stadigt afvejes mod krav om forsyningssikkerhed. Anvendelse af Enterprise Ressource Planning (ERP)[28]-systemer vil være af helt afgørende betydning for forsvarets fremtidige funktion. Fremtidens ERP systemer vil være langt mere intelligente og bedre til at forudsige behovene for vedligeholdelse. Det vil få indflydelse på både vedligeholdelsesstruktur og lageropbygning.

Trænings- og uddannelseskapaciteter

Udviklingen af simulatorer er kraftigt influeret af underholdningsindustrien, hvis teknologi gør det muligt at gøre simulatorer billigere og mere naturtro. Simulatorer kan i nogen udstrækning erstatte fx træning med rigtige våben og platforme. Samtidig gør en standardisering det muligt at binde simulatorer sammen, så øvelser med alle værns enheder eller andre samarbejdspartneres enheder suppleret med simulerede enheder kan finde sted. Endvidere gør den større regnekapacitet det muligt at træne strategiske beslutningstagere i realistiske scenarier. Forsvaret vil opleve en stigende anvendelse af simulatorer med syntetisk eller virtuel virkelighed, der gør det muligt at træne på alle niveauer. Næsten alle anskaffelser omfatter simulatorer til uddannelse og træning, og disse vil være af voksende betydning. Forøgede brug af simulatorer vil kunne nedsætte behovet for materiel til uddannelse.

Sanitets- og sundhedskapaciteter

Udviklingen i bioteknologi gør det nemmere og billigere at fremstille og anvende sensorer til detektering af kemiske og biologiske kampstoffer, både til overvågning af større områder og til beskyttelse af enkeltmand. En lovende udvikling er, at enzymbaserede midler gør rensning efter angreb med disse kampstoffer både mere miljøvenlig og mindre generende for personer. Data fra de sensorer, der overvåger soldatens vitale funktioner og reagerer, hvis målingerne er uden for de normale værdier, kan overføres til en medicinsk overvågningsenhed.

Den generelle medicinske udvikling gør forebyggelse af smitte og modmidler mod en række biologiske og kemiske kampstoffer mulig. Dette har ikke kun betydning for soldaten på kamppladsen men for befolkningen generelt, fordi kemiske og biologiske våben formentlig er de billigste og mest tilgængelige masseødelæggelsesvåben og dermed attraktive for terrorister.

[28] Forsvaret anvender DeMars som ERP-system.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

KAPITEL 4 – Vurdering af de økonomiske udviklingstendenser

Kapitel 4 beskriver den forventede økonomiske udvikling på materielområdet og dennes betydning for forsvarets materielanskaffelser over en 20-årig planlægningshorisont, og redegør herunder overoverordnet set for de økonomiske konsekvenser i forbindelse med anskaffelse og drift af forsvarsmateriel.

Forsvarsudgifter vs. prisudvikling

Forsvarsbudgettet er siden 2002 i lighed med statens øvrige budgetter reguleret med en procentsats svarende til udviklingen i forbrugerprisindekset, hvilket er mindre end den faktuelle prisudvikling på det materiel, som forsvaret anskaffer. Af den norske forsvarskommissions nylige rapport fremgår det, at man vurderer, at militært materiel gennemsnitligt stiger med 1,5 % om året ud over den almindelige prisudvikling i samfundet.

Forsvarets investeringsomkostninger

Omkostninger forbundet med anskaffelse af materiel omfatter investering i materiel som fx fly, skibe og køretøjer, herunder genanskaffelser af eksisterende materiel. I tilknytning til investeringerne indkøbes tilhørende logistik og reservedelsbeholdninger.
Forsvaret har i perioden 2000-2007 gennemsnitligt anvendt ca. 15 % af forsvarsbudgettet til investeringer i materiel, svarende til ca. tre mia. kr. årligt[29].

De seneste års forøgede indsættelse af danske styrker i internationale operationer, den deraf følgende forøgede nedslidning af materiellet, den øgede mængde af materiel, der går tabt samt et voksende behov for at råde over tidssvarende materiel har medført et forøget investeringsbehov, der i væsentlig grad overstiger, hvad der var forudset, da indeværende forsvarsforlig blev forberedt og indgået i 2004. Endvidere udhules investeringerne som nævnt af prisudviklingen. Det er på denne baggrund vurderingen, at det niveau for økonomiske ressourcer, der i indeværende forligsperiode er afsat til materielinvesteringer, samlet set er ikke er tilstrækkelige til at opretholde investeringerne på det nødvendige niveau. De utilstrækkelige midler har medført, at forsvaret gennem de seneste år har prioriteret investeringerne tidsmæssigt, således at visse betalinger af materiel er udskudt i tid. Tilsvarende har konsekvensen været, at forsvaret har prioriteret investering i materiel til styrker indsat i internationale operationer frem for materiel til styrker under opstilling og uddannelse. Samlet set har dette derfor ikke påvirket forsvarets materielgæld.

Forsvarets materieldriftsomkostninger

Omkostninger i forbindelse med materieldrift opdeles således:

- Modifikationer, reservedele og opdateringer m.v.
- Aktivitetsrelateret drift

Køb af forbrugsrelaterede reservedele, drivmidler, ammunition samt anskaffelse af forbrugsgenstande og udstyr til den enkelte soldat betegnes som aktivitetsrelateret drift, fordi denne

[29] Prisniveau 2004 svarende til prisniveau for forligsaftalen 2005-2009.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

del af driftsomkostningerne i vid udstrækning er afhængig af aktivitetsniveauet og dermed er en variabel omkostning.

I 2003 var der afsat ca. 2 mia. kr. til forsvarets materieldrift. Styrkelsen af materieldriftsområdet i indeværende forligsperiode afsætter ca. 2,7 mia. kr. om året i gennemsnit til materieldrift. Operative behov har medført, at forsvaret i indeværende forligsperiode har måttet afsatte ca. 3 mia. kr. om året i gennemsnit til drift. I 2008 lyder materieldriftsbudgettet på ca. 3,6 mia. kr. (løbende priser).

Som nævnt ovenfor nedslides forsvarets materielkapaciteter i højere grad end før i forbindelse med indsættelse i især internationale operationer, ligesom der er et forøget behov for løbende opdateringer og moderniseringer. Materielgenstande mistes under operationer, og den generelt høje trussel for styrkerne i missionerne har stillet krav om ekstra pansring og beskyttelsesudstyr. Samarbejdet med alliancepartnere og behovet for at være modstanderen teknologisk overlegen har tilsvarende medført, at der stilles større krav end tidligere til materiellets evne til at kunne kommunikere og udveksle data med andre systemer. Endvidere medfører den teknologiske udvikling et behov for hyppigere udskiftning af materiellet for at kunne opretholde en tilstrækkelig teknologisk standard. Samlet set er der konstateret en væsentlig forøgelse af materieldriftsomkostningerne, især som konsekvens af indsættelsen af styrker i internationale operationer.

Forholdet mellem aktivitetsrelaterede materieldriftsomkostninger og de øvrige materieldriftsomkostninger fremgår af nedenstående skema. Den blå graf [30] viser, at de forøgede materieldriftsomkostninger især relaterer sig til aktivitetsbestemt materieldrift, herunder indkøb af forbrugsrelaterede reservedele, drivmidler, ammunition samt anskaffelse af forbrugsgenstande og udstyr til den enkelte soldat. De aktivitetsbestemte materielomkostninger har været relativt stabile i perioden 2002 til 2004. Fra 2004 og frem til 2007 har omkostningerne været stigende, og i 2007 var forøgelsen på over 70 % i forhold til niveauet i 2004. Denne stigning tilskrives primært det forøgede internationale engagement, herunder især indsættelse af forsvarets styrker i Irak og Afghanistan.

[30] Kilde: Forbrugstal fra forsvarets IT system (Defence Management and Ressource System (DeMars)). Tal for 2007 udgør budgettal.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

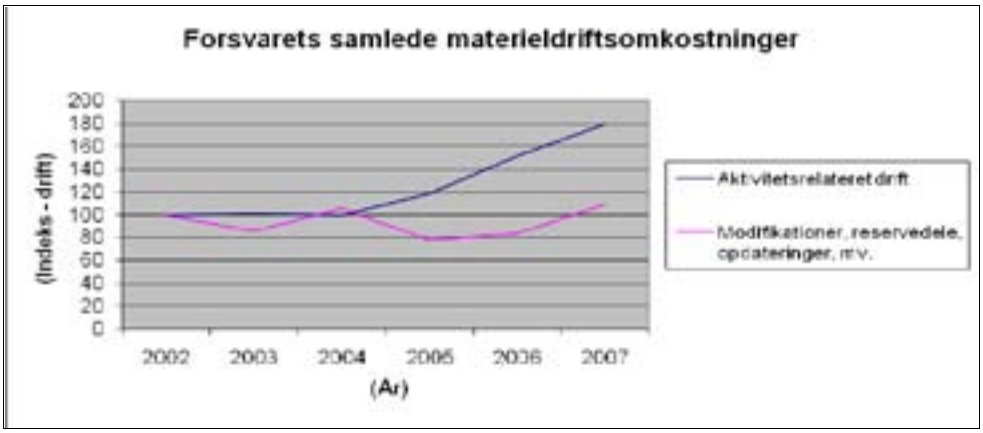

Det fremgår af ovenstående skema (lilla graf), at driftsomkostninger til opdatering, modernisering, modifikation, reservedele til materielkapaciteterne mv. i 2007 befinder sig på et uændret niveau set i forhold til 2002. Dette billede vurderes imidlertid ikke at være retvisende. Reelt har behovet for disse driftsomkostninger været stigende på lige fod med den aktivitetsbestemte drift, men der har ikke i fuld udstrækning været ressourcer hertil, hvorfor der nu er oparbejdet et efterslæb inden for dette område. Budgettallene for 2008 understøtter dette forhold og foreløbige opgørelser viser en forventet større afstand mellem aktivitetsrelateret drift og modifikationer mv.

For at kunne tilvejebringe forøgede ressourcer til den aktivitetsbestemte drift inden for et uændret forsvarsbudget har forsvaret gennem de seneste år anvendt uforbrugt lønsum til materieldrift, samt i vid udstrækning trukket på de eksisterende lagerbeholdninger for at inddække behovet for reservedele, drivmidler og ammunition. Forsvarets lagre er derfor på en række områder på et niveau, hvor indkøb til lager er hårdt tiltrængt for at bringe lagerbeholdningen op på et tilfredsstillende niveau.

Den fremadrettede estimerede materieldrift er fortsat stigende. Forsvaret står således overfor en situation, hvor de ressourcer, der i indeværende forsvarsforlig er afsat til materieldrift, fremadrettet ikke er tilstrækkelig til at opretholde driften af såvel eksisterende som nyt materiel. Tilsvarende medfører de seneste års forbrug af lagerbeholdninger, at forsvaret står overfor en engangsinvestering for at bringe lagerbeholdningerne op på et tilstrækkeligt niveau.

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

BILAG: UFOM 2007 organisation

Udvalget

Udvalget for Forsvarets Materiel 2007 (UFOM 2007) er sammensat som følger:

Formand

- Kontreadmiral Finn Hansen, Forsvarets Materieltjeneste. 15. marts 2008 afløst af generalløjtnant Per Ludvigsen, Forsvarets Materieltjeneste

Medlemmer

- Kontorchef Kim Jesper Jørgensen, Forsvarsministeriet
- Major Mikkel Vad Damgaard, Forsvarsministeriet. 1. februar 2008 afløst af major Johnny Rahbek Thomsen
- Oberst Flemming Lentfer, Forsvarskommandoen
- Oberstløjtnant Jan Hansen, Forsvarskommandoen. 1. januar 2008 afløst af kommandør Aage Buur Jensen, Forsvarskommandoen
- Kommandørkaptajn Carsten Fjord Larsen, Forsvarskommandoen
- Oberst Bernt Buchwald Christiansen, Forsvarets Materieltjeneste
- Kommandørkaptajn Mogens Nielsen, Forsvarets Materieltjeneste
- Oberstløjtnant Jesper Egendal, Forsvarets Materieltjeneste. Oktober måned 2007 afløst af overingeniør Jens Madsen, Forsvarets Materieltjeneste
- Teknisk chef Bent Hansen, Forsvarets Materieltjeneste
- Teknisk chef Henrik Hornhaver, Forsvarets Materieltjeneste. December måned 2007 afløst af oberstløjtnant Klavs Mundt, Forsvarets Materieltjeneste
- Teknisk chef Palle Buus Jensen, Forsvarets Materieltjeneste
- Afdelingsingeniør Gert Hvedstrup Jensen, Forsvarets Materieltjeneste
- Kommandørkaptajn Christen B. Jensen, Hjemmeværnskommandoen
- Oberstløjtnant Flemming Mathiasen, Hærens Operative Kommando
- Kommandør Lars Rosendahl Christophersen, Søværnets Operative Kommando
- Oberstløjtnant Lars Nielsen, Flyvertaktisk Kommando

Sekretariatet

Sekretariatet for UFOM 2007 er sammensat som følger:

Leder
Oberstløjtnant Gert Carl Bode, Forsvarets Materieltjeneste

Stedfortrædende leder
Oberstløjtnant Morten Schmidt Pedersen, Forsvarets Materieltjeneste

Sekretær
Major Michael Ellung Schwaner, HMD Adjudantstab/Forsvarets Materieltjeneste

Udvalget vedr. Forsvarets Materiel 2007

Medlemmer
Repræsentanter fra Forsvarskommandoen
Repræsentanter fra Hjemmeværnskommandoen
Repræsentanter fra Forsvarets Materieltjeneste
Repræsentanter fra Hærens Operative Kommando
Repræsentanter fra Søværnets Operative Kommando
Repræsentanter fra Flyvertaktisk Kommando

Sekretariatet har prokura til at inddrage repræsentanter fra andre militære myndigheder.

Bilagsbind 2

Dansk forsvar
Globalt engagement

Beretning fra Forsvarskommissionen af 2008

Bilagsbind 2
Dansk forsvar - Globalt engagement
Beretning fra Forsvarskommissionen af 2008

Dansk forsvar
Globalt engagement

Forsvarskommissionens
beretning, marts 2009

Publikationen kan
bestilles eller afhentes hos:

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K

Tlf.: 3392 3320

Fax: 3332 0655

Elektronisk postkasse:

fmn@fmn.dk

Publikationen kan også
hentes på nedenstående
hjemmeside:

www.fmn.dk

Papir:

Omslag: Galerie Image
Indhold: Re-print

Sat med:

Berthold Akzidenz Grotesk &
Palatino linotype

Grafisk design og layout:

Goodmorning Technology
www.gmtn.dk

Tryk:

Schultz Grafisk

ISBN 978-87-90616-28-1

Oplag:
Bilagsbind 2 - 1.500

NORDISK MILJØMÆRKNING

Bilagsbind 2

Dansk forsvar
Globalt engagement

**Beretning fra
Forsvarskommissionen
af 2008**

Indledning

Til brug for det sikkerhedspolitiske udredningsarbejde og for kommissionens overvejelser udarbejdede Forsvarets Efterretningstjeneste en risikovurdering, som blev udleveret til kommissionen i april 2008. Risikovurderingen blev opdateret af Forsvarets Efterretningstjeneste pr. 15. december 2008 og udleveret til Forsvarskommissionen to dage senere på kommissionens 12. møde. Risikovurderingen af 15. december 2008 er gengivet i sin helhed i dette bilagsbind.

Forsvarsministeriets analyserapport vedrørende forsvarets skolestruktur og Forsvarsministeriets analyserapport vedrørende forsvarets operative kommandostruktur, der begge blev udarbejdet i henhold til aftale om forsvarets ordning for perioden 2005-2009, har indgået i grundlaget for kommissionens overvejelser. Analyserapporten vedrørende forsvarets skolestruktur blev sendt til kommissionen den 17. februar 2009. Analyserapporten vedrørende forsvarets operative kommandostruktur blev sendt til kommissionen den 20. februar 2009. Resumeerne af de to analyser er gengivet i dette bilagsbind.

Endvidere har der i grundlaget for kommissionens overvejelser indgået en række baggrundsnotater, som er udleveret til kommissionens medlemmer. Baggrundsnotaterne er enten udarbejdet af Forsvarskommissionens sekretariat eller af Forsvarskommandoen. Disse notater indgår i dette bilagsbind. Baggrundsnotaterne er udarbejdet til brug i de forskellige faser af kommissionens arbejde. De enkelte notaters indhold reflekterer derfor situationen på tidspunktet for udarbejdelsen. Alle notater er dateret med tidspunktet herfor. Et antal bilag til Forsvarskommandoens notat vedrørende forsvarets materielanskaffelser i perioden 2005-2009 er ikke medtaget på grund af klassifikation.

Indholdsfortegnelse

Forsvares Efterretningstjenestes risikovurdering

8 Efterretningsmæssig risikovurdering.

Forsvarsministeriets analyserapporter og notater

67 Orienteringspapir om aftale om redningsberedskabet efter 2006.
69 Aftale om redningsberedskabet efter 2006.
79 Resume af rapport om analysearbejde vedrørende forsvarets skolestruktur.
97 Notat om beslutningsprocessen omkring eventuel anskaffelse af nye kampfly.
103 Resume af rapport om analysearbejdet vedrørende forsvarets operative kommandostruktur.

Forsvarskommissionens sekretariats notater

125 Notat vedr. den politiske aftale om forsvarets ordning 2005-2009.
147 Notat vedr. forsvarets opgaver.
167 Notat vedr. lov om forsvarets formål, opgaver og organisation mv.
177 Notat vedr. beskrivelse af Farvandsvæsenets kystredningstjeneste.
181 Notat vedr. Beredskabsstyrelsens opgaver, kapaciteter og organisering.
191 Notat vedr. forsvarets løsning af civile og civilt relaterede opgaver.
209 Notat vedr. hjemmeværnets opgaver og status.
239 Notat vedr. totalforsvaret.
247 Notat vedr. evaluering af værnepligten 2007.
267 Notat vedr. værnepligtsmodellen og forsvarets erfaringer med denne.
275 Notat vedr. modtagelse og "akklimatisering" af dansk personel fra internationale operationer.
281 Notat vedr. soldatens vilkår.
291 Notat vedr. ambitionsniveau for internationale operationer.
299 Notat vedr. status for forsvaret.
383 Notat vedr. forsvarets, Farvandsvæsenets og Søfartsstyrelsens aktuelle opgaveløsning i Nordatlanten.
395 Notat vedr. planlægning og gennemførelse af sprogundervisning i forsvaret.
401 Notat vedr. den danske værnepligtsmodel – udviklingsmuligheder.
407 Notat vedr. forøgelse af det årlige antal værnepligtige.
419 Notat vedr. totalforsvarsstyrkens formål, udrustning og føring.
421 Notat vedr. forskelle mellem 2003-redegørelsen og den sikkerhedspolitiske analyse.
423 Notat vedr. NATO's efterspørgsel på kampfly, herunder i forbindelse med operationerne i Afghanistan.

Forsvarskommandoens notater

427 Notat om opbygning af lagre.

433 Notat om uddannelsesmateriel.

437 Notat om forsvarets rekrutteringstiltag uden for værnepligten.

447 Notat om reduktion af værnepligtstiden fra 4 til 3 måneder.

455 Notat vedr. værneret.

467 Notat om mulighed for øget timeantal i værnepligtiges basisuddannelse.

471 Notat om arbejdsgruppen vedr. justering af forsvarets personel- og uddannelsesstruktur (AGPU).

475 Notat om Forsvarets Dag obligatorisk for både mænd og kvinder.

479 Notat om afskaffelse af værnepligt.

491 Notat om befolkningsgrundlaget opdelt på mænd og kvinder i perioden 2009-2024.

493 Notat om styrkelse af forsvarets kapacitet til militær kapacitetsopbygning.

499 Notat om model med færre indkaldte værnepligtige og øget hvervning af konstabelelever.

503 Notat om omlægning af Forsvarets Dag til et 14 dages arrangement.

507 Notat vedr. rationaliseringer og effektiviseringer af stabs- og støttestrukturen til fordel for de operative kapaciteter.

519 Notat vedr. forsvarets materielanskaffelser i perioden 2005-2009.

527 Notat vedr. budgetredegørelse for forsvarets virksomhed 2004-2008.

545 Notat om suverænitetshævdelse i dansk luftrum.

549 Notat om sundhedsfaglige erfaringer med udsendelse til Afrika.

FE

Efterretningsmæssig risikovurdering

Bidrag til Forsvarskommissionen af 2008

Forord ... 3
Definitioner ... 4
Hovedkonklusion ... 5
Globale tendenser ... 7
Økonomisk vækst ... 7
Energi og råstoffer ... 8
Terrorisme ... 9
Spredning af masseødelæggelsesvåben ... 10
Militære konflikttyper og indsatsområder ... 12
Militærteknologiske udviklingstræk ... 14
Hackerangreb mod computersystemer ... 15
Forsvarsudgifter og våbenhandel ... 16
Pirateri ... 17
Stormagterne og de internationale organisationer ... 17
USA's ledende rolle ... 18
Kina's styrkede stormagtsposition ... 18
Indien som stormagt ... 19
Ruslands nye stormagtsrolle ... 20
Våbenkontrolaftalerne ... 22
EU ... 24
NATO ... 24
FN ... 25
Europa ... 26
Terrorisme i Europa ... 27
Udviklingen på Balkan ... 28
Det østlige Europa ... 29
Ukraine ... 30
Belarus ... 31
Det arktiske område ... 31
Energi- og øvrige naturressourcer ... 32
Søtransportruter ... 33
Militær tilstedeværelse i det arktiske område ... 34
Øvrige aktører i det arktiske område ... 35
Konfliktpotentialet ... 35
Mellemøsten ... 38
Israel og de palæstinensiske selvstyreområder ... 39
Libanon og Syrien ... 40
Irak ... 42
Iran ... 43
Ægypten ... 45
Saudi-Arabien ... 46
Afghanistan ... 47
Pakistan ... 49
Asien ... 51
Taiwan ... 52
Den Koreanske Halvø ... 52
Japan ... 53
Afrika ... 54
Nordafrika ... 54
Afrika syd for Sahara ... 55

Forord

Forsvarets Efterretningstjeneste har som bidrag til Forsvarskommissionens arbejde med forsvarets udvikling efter 2009 udarbejdet en ikke-klassificeret efterretningsmæssig risikovurdering.

Risikovurderingen indeholder en efterretningsmæssig vurdering af globale og regionale forhold og udviklingstendenser af betydning for udviklingen af forsvarets struktur, herunder for forsvarets deltagelse i internationale operationer og forsvaret af Danmark.

Konklusioner og perspektiver vurderes holdbare med en varslingshorisont på op til ti år, hvilket FE definerer som langt sigt. Kun i få tilfælde vurderes udviklingen på meget langt sigt, dvs. ud over ti år, på grund af usikkerheden knyttet hertil.

Risikovurderingen kan blive påvirket af efterfølgende begivenheder og efterretninger.

Redaktionen er afsluttet den 17. april 2008.

F. HANSEN

Chef for Forsvarets Efterretningstjeneste

Definitioner

Varslingshorisonten

- 0 - 2 år: kort sigt
- 2 - 5 år: mellemlangt sigt
- 5 - 10 år: langt sigt

Længere end ti år (meget langt sigt) giver så stor usikkerhed, at FE kun i få tilfælde anlægger dette tidsperspektiv.

Sandsynligheder

- ”Det er **usandsynligt** at…”:
  FE forventer ikke en given udvikling. Det er (næsten) ikke en mulighed.

- ”Det er **ikke sandsynligt** at…”:
  Der er mere sandsynligt, at det ikke sker end det modsatte.
  Sandsynlighed omkring 25 %.

- ”Det er **i nogen grad sandsynligt** at…”:
  Det er en sandsynlig mulighed, men FE har ikke grundlag for at vurdere, om det er mere eller mindre sandsynligt.
  Sandsynlighed omkring 50 %.

- ”Det er **sandsynligt** at…”:
  Det er mere sandsynligt, at det sker end det modsatte.
  Sandsynlighed omkring 75 %.

- ”Der er **meget sandsynligt** at…”:
  FE forventer en given udvikling. Det er (næsten) bekræftet.

Hovedkonklusion

Globaliseringen fremmer et interessefællesskab mellem udviklede stater, primært af økonomisk karakter, og det mindsker i betydelig grad risikoen for krige mellem disse stater. Selv på langt sigt er det usandsynligt, at der opstår en konventionel militær trussel mod NATO's territorium, og at der opstår krig i Europa.

Vestens normer og politiske idealer møder modstand i den islamiske verden, og forholdet til denne er blevet Vestens mest påtrængende sikkerhedspolitiske problem. Det kommer bl.a. til udtryk i terrorisme, spredning af våben og våbenteknologi, herunder masseødelæggelsesvåben, samt politisk ustabilitet i en række stater. Disse udgør et konfliktbælte, der strækker sig fra Fjernøsten over det sydlige Asien og Mellemøsten til Nordafrika og langt ned i det afrikanske kontinent. Endelig er der usikkerhed om energipriser og energiforsyning samt udvandring til Europa.

Det er sandsynligt, at militante sunniekstremister fortsat vil planlægge angreb i Europa. Myndighederne i mange lande har skærpet indsatsen mod terror, og det er derfor sandsynligt, at langt de fleste angreb vil kunne forhindres. Det er imidlertid også sandsynligt, at enkelte simple angreb eller angreb af en vis kompleksitet vil blive gennemført. Dertil kommer, at al-Qaida er blevet styrket som organisation i løbet af de seneste par år. Det medvirker til, at det er sandsynligt, at den globale trussel fra militante sunniekstremister vil stige noget på kort og mellemlangt sigt.

De forskellige regimer til forhindring af spredning af masseødelæggelsesvåben er under pres. En række lande har kapacitet til at udvikle masseødelæggelsesvåben, ligesom flere har programmer for udvikling af ballistiske missiler. Det er derfor sandsynligt, at masseødelæggelsesvåben bliver mere udbredte. Det er i nogen grad sandsynligt, at der opstår en ikke-konventionel trussel mod NATO's territorium på langt sigt.

Militante sunniekstremister har forsøgt at udvikle kemiske og biologiske terrorvåben, men med meget ringe succes. Det er ikke sandsynligt, at militante sunniekstremister vil kunne gennemføre angreb med sådanne våben med meget store tab af menneskeliv til følge.

Islamismen får næring af og bidrager til de mange konflikter i konfliktbæltet, herunder den israelsk-palæstinensiske konflikt og konflikterne i Irak, Afghanistan, Libanon og ved Afrikas Horn. USA's og Europas muligheder for at bidrage til løsningen af konflikterne kompliceres af, at islamister fremstiller Vestens politiske og militære adfærd som et forsøg på at dominere den islamiske verden.

I den islamiske verden er der stigende følsomhed over for handlinger, som opfattes som en krænkelse af islam, f.eks. tegningerne af profeten Muhammed. Sagen har været med til at påvirke en række islamiske landes forhold til Danmark. Forholdet mellem landene i den muslimske verden og især Europa er blevet mere kompliceret. Et element i den forbindelse er et øget fokus på vilkårene for den voksende muslimske befolkningsgruppe i Europa.

Befolkningen i Mellemøsten og Nordafrika vil blive fordoblet i løbet af de næste tre årtier. Samtidig har hovedparten af regionens lande ikke formået at udvikle moderne økonomier, som kan give uddannelse og beskæftigelse til det voksende antal unge. Det er sandsynligt, at den høje befolkningstilvækst og manglende økonomiske dynamik vil forstærke strømmen af illegale udvandrere, der søger mod Europa, og give de yderliggående kræfter bedre mulighed for rekruttering.

Der er fortsat mange konflikter i Afrika, hovedsageligt interne. Konflikterne har elementer, der rækker ind over nabostaternes grænser. Det er ikke sandsynligt, at de på mellemlangt sigt vil inddrage stormagterne. Det er sandsynligt, at konflikternes antal og mønstre vil fortsætte selv på langt sigt.

Ud over fortsat at kunne udkæmpe konventionelle krige skal vestlige militære styrker i stigende grad kunne udkæmpe langvarige asymmetriske krige, som det er tilfældet i Afghanistan. Oprørere vil også i fremtiden søge at svække vestligt engagement i internationale operationer ved hjælp af asymmetrisk oprørskamp.

Cyberspace er blevet en ny kampplads. Hackerangreb er velegnede som led i asymmetrisk krigsførelse. De kan udføres af stater, internationale kriminelle organisationer, terrororganisationer og i visse tilfælde af enkeltpersoner. Hackervåbnet er attraktivt, fordi den skadevoldende effekt er stor sammenholdt med omkostningerne ved at iværksætte dem.

Pirateri er et sikkerhedsproblem for den civile, langsomtgående skibsfart, og det samlede antal piratoverfald er vokset i 2007. Truslen er størst ud for Afrikas Horn og Vestafrika, mens antallet af overfald er aftagende i Sydøstasien. Det er meget sandsynligt, at der selv på langt sigt vil være en trussel fra pirateri.

Globaliseringen forskubber gradvis det økonomiske tyngdepunkt fra Nordamerika og Europa i retning af Asien, især Kina og Indien. Det vil skabe nye magtcentre, der på meget langt sigt vil udfordre den vestlige verdens dominerende rolle.

USA vil bevare sin ledende rolle, men vil blive udfordret af især Kina og til dels Rusland. Det kinesiske kommunistparti har reelt forkastet sin ideologi, og landet bruger sin størrelse og økonomiske vækst til at sikre sig status som stormagt. Også Indiens økonomiske vækst har ført til stormagtsambitioner. Rusland har fået større selvtillid og moderniserer dele af sine væbnede styrker. Landet har dog ikke ressourcer til en generel oprustning og udgør trods sine stormagtsambitioner ingen militær trussel mod Vesten selv på langt sigt.

Den globale økonomiske vækst øger presset på energi- og råstofforsyningerne og behovet for forsyningssikkerhed, men samtidig er det sandsynligt, at klimaændringerne vil gøre det muligt at udvinde formodede naturressourcer i det arktiske område og benytte kortere søtransportveje. Den forøgede interesse for det arktiske område vil føre til større militær aktivitet primært med henblik på overvågning, tilstedeværelse og suverænitetshævdelse. Skønt risikoen for mindre sammenstød og diplomatiske kriser vil vokse, er det usandsynligt, at det vil føre til militære konflikter.

Globale tendenser

Forholdet til den islamiske verden er blevet Vestens mest påtrængende sikkerhedspolitiske problem. Globaliseringen vil gradvis forskubbe det økonomiske tyngdepunkt fra Nordamerika og Europa i retning af Asien.

Udvekslingen af mennesker, varer, kapital, teknologi, information og ideer skaber et mere og mere sammenhængende, verdensomspændende økonomisk system. Det sammenfattes ofte under betegnelsen globaliseringen. Samtidig befinder verden sig i en brydningstid, som er præget af sikkerhedspolitiske problemer, der primært opstår i forholdet mellem Vesten og den islamiske verden.

Forholdet til den islamiske verden er blevet Vestens mest påtrængende sikkerhedspolitiske problem. Det kommer bl.a. til udtryk i terrorisme, spredning af våben og våbenteknologi, herunder masseødelæggelsesvåben, samt politisk ustabilitet i en række stater. Disse udgør et konfliktbælte, der strækker sig fra Fjernøsten over det sydlige Asien og Mellemøsten til Nordafrika og langt ned i det afrikanske kontinent. Endelig er der usikkerheden om energipriser og energiforsyning samt udvandring til Europa.

Globaliseringen spreder den vestlige verdens kultur og teknologi, men der er opstået bevægelser, der er stærkt kritiske over for Vestens politiske og kulturelle værdier. I mange ikke-vestlige samfund er svaret på ringe økonomisk udvikling og forværrede sociale forhold at vende tilbage til egne traditionelle kulturelle værdier.

Den reaktion ses tydeligst i dele af den islamiske verden, hvor de kræfter, der ønsker at indrette samfundene efter islamiske forskrifter, er i fremgang. Specielt i den arabiske verden øger de økonomiske og sociale forhold befolkningernes utilfredshed. En meget kraftig befolkningstilvækst med flere og flere unge giver de yderliggående kræfter bedre muligheder for rekruttering.

Mange muslimer opfatter Vestens politiske og militære adfærd som forsøg på at dominere den islamiske verden. Den mest ekstreme reaktion på dette kommer fra de islamistiske terrorbevægelser med udspring i Mellemøsten, Nordafrika, det sydlige Asien og blandt muslimer i Europa.

Globaliseringen fremmer et interessefællesskab mellem udviklede stater, primært af økonomisk karakter, og det mindsker i betydelig grad risikoen for krige mellem disse. Globaliseringen vil gradvis forskubbe det økonomiske tyngdepunkt fra Nordamerika og Europa i retning af Asien, især Kina og Indien. Det vil skabe nye magtcentre, der på meget langt sigt vil udfordre den vestlige verdens dominerende rolle.

Økonomisk vækst

Globaliseringen fremmer den økonomiske vækst. Det er sandsynligt, at Asiens andel af den samlede verdensøkonomi vil stige fra ca. 30 % til op mod 40 % om 20 år.

Globaliseringen medfører store stigninger i verdenshandelen og i internationale investeringer. Det betyder, at verdensøkonomien vokser mere og mere sammen, og at globaliseringen i stigende grad udgør grundlaget for den økonomiske vækst.

Den økonomiske vækst foregår dog ikke jævnt. I de næste 20 år er det sandsynligt, at Asien får den kraftigste vækst, men også Mellemøsten, Latinamerika og størstedelen af Afrika ligger over den gennemsnitlige økonomiske vækst. De højtudviklede lande vil sammen med resten af verden ligge under dette gennemsnit. Denne udvikling skal ses på baggrund af lavere udgangspunkter i Asien, Mellemøsten, Latinamerika og størstedelen af Afrika.

Kina og Indien vil fortsat være de væsentligste drivkræfter i Asien, og det er sandsynligt, at denne verdensdels andel af den samlede verdensøkonomi vil stige fra knap en tredjedel i dag til op mod 40 % om 20 år.

Det er sandsynligt, at Nordamerika i kraft af sin økonomiske fremdrift fortsat vil stå for godt en femtedel af verdensøkonomien, mens de europæiske økonomier fortsætter deres vækst i det nuværende forholdsvis moderate tempo.

Store dele af den islamiske og dele af den afrikanske verden har haft høje vækstrater de senere år. Det er særligt stigende eksportindtægter, som har skabt den økonomiske vækst. I størstedelen af landene er de øgede indtægter brugt til at øge velstanden i eliten. Langt de fleste lande har lavet udviklingsplaner, men virkningen er endnu ikke slået igennem for store dele af befolkningen.

Energi og råstoffer

Den globale økonomiske vækst øger presset på energiforsyningerne. Energisikkerhed og kontrol med forsyninger og transportveje er blevet vigtigere i international politik.

Verdens energiforbrug vil blive ved med at stige. Især Asiens økonomiske vækst vil føre til øget forbrug og efterspørgsel efter olie, men også den økonomiske vækst i USA og Europa vil bidrage til det. Stigningen i olieforbruget og ustabilitet i mange af de regioner, der producerer olien, er med til at presse olieprisen op.

Golfstaterne dominerer verdenshandelen med olie gennem organisationen af olieeksporterende lande, OPEC. Det er sandsynligt, at organisationens markedsandel vil stige fra det nuværende niveau på 42 % til over 50 % i 2030, selv om Rusland og andre lande uden for OPEC har opnået en central rolle i den globale energiforsyning. Mens OPEC fortsat vil kunne bruge olien som politisk våben på kort sigt, vil der være grænser for organisationens mulighed for at regulere olieprisen på langt sigt. OPEC-landene er bevidste om, at prisen på olie skal holdes på et niveau, der ikke gør det alt for attraktivt for omverdenen at finde holdbare alternativer til olieimport fra OPEC.

Alle lande forsøger at begrænse deres afhængighed af Golflandenes olie. USA og flere europæiske lande søger at forbedre deres adgang til de russiske og kaspiske energireserver. Asien, hvor økonomierne er meget afhængige af importeret olie, dækker hovedsagelig det øgede behov for olie med import fra Golfen, men øger på energiområdet også samarbejdet med Rusland og en række centralasiatiske og afrikanske lande. Golflandene vil dog forblive Asiens største energileverandør.

Afrika spiller en voksende rolle som olieproducerende region. Kina har foretaget store investeringer i Sudans olieindustri, og USA importerer en betydelig del af sin olie fra den afrikanske vestkyst, især fra Nigeria. Dette har ført til en skarp konkurrence mellem de interesserede købere, ikke bare af energi, men også af andre råstoffer.

Den øgede efterspørgsel efter energi betyder, at både køber- og sælgerlande har store interesser i at placere deres energiselskaber mest fordelagtigt i projekter, der drejer sig om at udvinde olie og gas eller etablere olie- og gasrørledninger. Energisikkerhed og kontrol med forsyninger og transportveje er derfor blevet vigtigere i international politik.

Terrorisme

Al-Qaida er styrket, og det er sandsynligt, at terrortruslen vil stige noget på kort og mellemlangt sigt. Den intensiverede indsats mod terrorisme betyder dog fortsat, at det er sandsynligt, at langt de fleste planer om angreb vil blive afværget.

Den globale terrortrussel stammer i dag hovedsageligt fra al-Qaida og personer og netværk, som i forskellige grader er tilknyttet eller sympatiserer med al-Qaidas antivestlige ideologi. Der findes militante sunniekstremistiske netværk i store dele af verden og især i Mellemøsten, Afghanistan, Pakistan, Centralasien, Nordafrika, Østafrika og dele af Vestafrika samt på Den Arabiske Halvø. Sydøstasien har fortsat problemer med militante sunniekstremister, men efter en succesfuld indsats fra ikke mindst fra den indonesiske regering vurderes truslen der at være nedadgående. Også i Europa er der netværk af militante sunniekstremister.

Det er sandsynligt, at den globale trussel fra militante sunniekstremister vil stige noget på kort og mellemlangt sigt. De civile tab vil dog medvirke til at begrænse terrornetværkenes tiltrækningskraft. Det er sandsynligt, at personer i al-Qaidas topledelse fortsat vil være involveret i angrebsplanlægning, også mod mål i Europa.

Efter i perioden 2001 – 2005 at have været svækket af den internationale terrorbekæmpelse er al-Qaida i dag en styrket organisation. Fredsaftalerne mellem Pakistans regering og stammelederne i visse områder ved grænsen til Afghanistan har givet al-Qaidas øverste ledelse bedre muligheder for at operere i fristeder. Fristederne har stor betydning for al-Qaidas mulighed for at udvikle nye operationsmetoder og videregive dem til folk fra andre dele af verden. Den pakistanske del af grænseområdet fungerer samtidig som fristed for en lang række personer og grupperinger, som yder støtte til al-Qaidas aktiviteter regionalt og i nogle tilfælde også i fjernere dele af verden.

Al-Qaidas fornyede styrke er også et resultat af en forbedret kommunikations- og propagandastrategi, som ikke bare retter sig mod sunniekstremistiske inderkredse, men også mod bredere muslimske kredse og mod den interne debat i de vestlige lande. Der er udsigt til, at militante sunniekstremister vil få mere opbakning og bedre muligheder for at rekruttere, bl.a. fordi mange muslimer føler, at deres tro og traditioner er under pres, og at Vestens politik f.eks. i Israel-Palæstina-konflikten og Irakkonflikten er uretfærdig. Opbakningen og rekrutteringsmulighederne bliver dog begrænset af, at langt de fleste muslimer tager afstand fra angreb mod civile, og at kun

de mest ekstreme blandt terroristerne kan acceptere de mange drab på civile muslimer.

Endvidere er al-Qaidas fornyede styrke et resultat af fusioner med andre militante sunniekstremistiske grupper rundt omkring i verden, f.eks. i Irak og Nordafrika. De grupper kalder sig i dag "al-Qaida i Irak" og "al-Qaida i De Islamiske Maghreb-lande". Det betyder, at organisationen har fået bedre muligheder for selv eller gennem samarbejdspartnere at ramme vestlige mål mange steder i verden.

Ud over stammeområderne i Pakistan vil der fortsat være en lang række steder i verden, hvor militante sunniekstremister kan operere i en vis frihed, fordi regeringerne ikke har fuld kontrol over deres territorier. Det gælder på kort og mellemlangt sigt særligt visse områder i Mali og Somalia. I nogle tilfælde anvender militante sunniekstremister den slags fristeder til udvikling af nye operationsmåder som f.eks. sprængstoffer og anordninger til antændelse af hjemmelavede bomber.

Det er sandsynligt, at hjemmelavede bomber også på langt sigt vil være det terrorvåben, som udgør den største trussel. Angreb foretaget med relativt lettilgængelige materialer, som f.eks. kemikalier til husholdningsbrug og nitratholdige gødninger, kan forårsage ganske alvorlig skade – det sås f.eks. ved angrebet i London i juli 2005. Vejledninger i bl.a. bombefremstilling, der kan findes på internettet, kan i den sammenhæng få afgørende betydning. Om det lykkes at fremstille sprængstoffer ved hjælp af manualerne afhænger dog i nogen grad af, hvor kyndige gerningsmændene er. Ophold i træningslejre kan være med til at øge mulige terroristers vidensniveau.

Militante sunniekstremister har forsøgt at udvikle kemiske og biologiske terrorvåben, men med meget ringe succes. Det er ikke sandsynligt, at militante sunniekstremister vil kunne gennemføre angreb med sådanne våben med meget store tab af menneskeliv til følge.

Generelt har myndighederne i mange lande intensiveret deres indsats mod militante sunniekstremistiske netværk og har afværget langt de fleste planlagte angreb. Det er sandsynligt, at det også vil være tilfældet på kort, mellemlangt og langt sigt. Desuden er det er ikke sandsynligt, at det vil lykkes for terrorister på kort og mellemlangt sigt at gennemføre et meget komplekst terrorangreb i stil med angrebet den 11. september 2001.

Spredning af masseødelæggelsesvåben

De forskellige regimer til forhindring af spredning af masseødelæggelsesvåben er under pres. En række lande har kapacitet til at udvikle masseødelæggelsesvåben, ligesom flere har programmer for udvikling af ballistiske missiler. Det er derfor sandsynligt, at masseødelæggelsesvåben bliver mere udbredte. Det er i nogen grad sandsynligt, at der opstår en ikke-konventionel trussel mod NATO's territorium på langt sigt.

Masseødelæggelsesvåben er en fælles betegnelse for kernevåben, biologiske våben og kemiske våben. Af de tre typer har nukleare våben langt det største ødelæggelsespotentiale. Biologiske og især kemiske våben er relativ lettere at fremstille, hvilket gør visse simple typer af disse våben interessante for terrororganisationer.

Udvikling og spredning af masseødelæggelsesvåben er en tendens, der også vil fortsætte på langt sigt. Relevante fremføringsmidler - især ballistiske missiler - ses ofte udviklet parallelt med masseødelæggelsesvåben.

Kapacitet til at fremstille masseødelæggelsesvåben kræver en omfattende teknologisk og videnbaseret infrastruktur, hvor der både skal rådes over visse råstoffer, komponenter og fremstillingsudstyr samt den nødvendige viden og en generel industriel kapacitet.

De forskellige regimer til forhindring af spredning af masseødelæggelsesvåben er under pres. Dette skyldes, dels at stater, der ønsker at opbygge kapacitet til fremstilling af masseødelæggelsesvåben, sjældent pålægger sig selv ressourcemæssige eller politiske begrænsninger, dels den almindelige teknologiske udvikling i verden. Kapløbet mellem stater, der ønsker at udvikle masseødelæggelsesvåben, og de stater, der forsøger at forhindre denne udvikling, vil således fortsætte.

Globaliseringen har bidraget til at øge den teknologiske udvikling og samhandlen i verden. Det har medført, at den teknologi og de produkter, som er nødvendige for at udvikle masseødelæggelsesvåben, i stigende grad er tilgængelige for stater, der har de nødvendige finansielle og organisatoriske ressourcer. Denne tendens vil fortsætte, og det er tillige sandsynligt, at den vil accelerere. Flere og flere stater vil derfor råde over de nødvendige midler til at fremstille masseødelæggelsesvåben og fremføringsmidler.

Stater, der ønsker at fremstille masseødelæggelsesvåben og disses fremføringsmidler, har ofte behov for at anskaffe råstoffer og komponenter i andre lande, herunder i den vestlige verden. Der anvendes sindrige indkøbsbestræbelser med bl.a. anvendelse af dækfirmaer og forsøg på at hemmeligholde transporter og betalinger for at skaffe råstoffer og komponenter uden om gældende eksportkontrol. Tilsvarende forsøges en sådan intern kapacitetsopbygning som regel gennemført i det skjulte og gerne i en eksisterende industriel infrastruktur. Der er ofte tale om civil teknologi og produkter, der har dobbelt anvendelse – såkaldt dual use – hvilket bidrager til vanskelighederne ved at dæmme op for udviklingen.

En række lande har kapacitet til at udvikle masseødelæggelsesvåben. Et program til udvikling og fremstilling af masseødelæggelsesvåben er så krævende, at det forudsætter en politisk beslutning.

Udadtil kan indikatorer på eksistensen af programmer til udvikling af masseødelæggelsesvåben være opbygning af en kapacitet, der eksempelvis synes unødig stor i forhold til et forventet behov eller ulogisk i forhold til eksisterende muligheder. Det kunne være etablering af kernekraft i et olierigt land, der ikke råder over nævneværdige uranressourcer, men som ønsker at producere sit eget reaktorbrændsel.

Det er især kapaciteten til at fremstille kernevåben, der har givet og stadig giver anledning til bekymring. Der er også fokus på kemiske våbenprogrammer og stigende fokus på biologiske våbenprogrammer, da biologiske våben kan lægge hele samfund øde. Det er meget vanskeligt at påvise kapacitetsopbygning på det biologiske områ-

de, da et biologisk våbenprogram meget nemt kan skjules i almindeligt forekommende biotek-industri.

På det nukleare område har Nordkoreas kernesprængning i oktober 2006 vakt bekymring. Det samme har Irans nukleare program. Ligeledes gav seks arabiske landes henvendelse i 2006 til Det Internationale Atomenergiagentur (IAEA) om hjælp til etablering af kernekraft anledning til bekymring om en forestående nuklear kapacitetsopbygning i Mellemøsten. Endelig har der fra Pakistan tidligere været spredt teknologi og knowhow relateret til kernevåben. Dette sås bl.a. ved oprulningen af Khannetværket i 2003-2004, der leverede følsom nuklear teknologi til en række lande.

Flere af de ovenfor nævnte lande har programmer til udvikling af ballistiske missiler. Ballistiske missiler er en af de foretrukne måder til fremføring af staters masseødelæggelsesvåben. Det skyldes bl.a., at det er yderst vanskeligt ved nedskydning at forsvare sig mod et indkommende ballistisk missil. Udvikling og fremstilling af ballistiske missiler er meget ressourcekrævende.

Opbygning af en kapacitet til udvikling og fremstilling af ballistiske missiler over en vis størrelse er vanskelig at skjule. Et ballistisk missil skal som regel gennemgå flere prøveaffyringer, før det kan erklæres operativt. Denne kapacitetsopbygning kan foregå skjult i rumfartsprogrammer, da der er store ligheder mellem udvikling af ballistiske missiler og flertrinsraketter anvendt i rumfartsprogrammer.

Lande, der besidder ballistiske missiler med flydende drivmiddel kan være interesserede i at udvikle ballistiske missiler med fast drivmiddel. Missiler med fast drivmiddel er lettere at håndtere, både mens de opbevares, og når de skal affyres. Teknologien til fremstilling af ballistiske missiler med fast drivmiddel er imidlertid mere avanceret.

Det er i nogen grad sandsynligt, at der opstår en ikke-konventionel trussel mod NATO's territorium på langt sigt.

Militære konflikttyper og indsatsområder

Ud over fortsat at kunne udkæmpe konventionelle krige, skal vestlige militære styrker i stigende grad kunne udkæmpe langvarige asymmetriske krige. Oprørere vil også i fremtiden søge at svække vestligt engagement i internationale operationer ved hjælp af asymmetrisk oprørskamp.

Blandt de seneste års militærstrategiske udviklingstræk springer især to forhold i øjnene. For det første overgiver de sandsynlige militære modstandere sig kun sjældent, når de er besejrede i traditionel forstand. For det andet er asymmetrisk krig ved at blive den vigtigste overordnede form for kamp, som vestlige militære styrker vil blive udsat for, selv om de også fortsat skal kunne føre en konventionel krig, der i reglen vil være kortvarig og højintensiv.

De to udviklingstræk, der også vil gøre sig gældende på langt sigt, er delvis sammenhængende. Da det teknologisk overlegne vestlige militærapparat ikke længere kan forvente fuldstændig ophør af fjendtlige handlinger ved at nedkæmpe sin modstander militært, vil en konventionel krig ofte blive efterfulgt af en konflikt, hvor Vesten bliver mødt med asymmetrisk krigsførelse. Også i stabiliserings- og genopbyg-

ningsoperationer vil de vestlige militære styrker ofte stå over for oprørsgrupper, der benytter asymmetrisk krigsførelse. Denne type konflikter vil ofte være langvarige. En interventionsstyrke, der er indsat i længere tid, risikerer i den forbindelse at bevæge sig fra at blive opfattet som en befrielseshær til at blive set som en besættelsesstyrke.

Enhver krigsførelse må i sin natur være asymmetrisk i den meget brede forstand, at en militær leder altid vil stræbe efter at udligne eller reducere sin modstanders styrke for at optimere sine egne muligheder for succes. Når der her tales om asymmetrisk krigsførelse menes, at de stridende parter kæmper på en grundlæggende forskellig måde. Det gælder styrkesammensætning, kampdoktrin, kampmidler og ofte også militærteknologisk kapacitet samt efterlevelse af internationale konventioner.

Når vestlige militære styrker i så vid udstrækning vil blive mødt med asymmetrisk krigsførelse, skyldes det især, at den vestlige militærteknologiske overlegenhed er så markant, at ingen tænkelig modstander kan udfordre den på konventionelle betingelser. Det gælder både statslige og ikke-statslige modstandere. Samtidig demonstrerer især udviklingen i Irak over for fremtidige modstandere, hvordan de med fordel kan kæmpe mod vestlige styrker, herunder hvordan den vestlige kampmoral kan søges svækket.

Asymmetrisk krig udkæmpes i reglen af irregulære styrker. Men også statslige aktører vil kunne operere med militære midler og metoder, der adskiller sig fra de konventionelle, som vestlige styrker traditionelt benytter sig af. Vestlige militære styrker vil således også kunne møde asymmetrisk krigsførelse under den konventionelle fase af sin egen krigsførelse. Det vil sige på et tidspunkt, hvor den vestlige styrke (endnu) ikke har kontrol over modstanderens territorium. De vestlige styrker vil dog primært møde asymmetrisk modstand i forbindelse med bekæmpelse af oprør.

Oprørere vil blande moderne teknologi med asymmetrisk krigsførelse. Tendensen vil fortsat være angreb med forholdsvis enkle midler, f.eks. vejsidebomber, selvmordsangreb og gidseltagninger. De tiltrækker sig massemediernes interesse og bliver udnyttet til at påvirke vestlige regeringer og befolkninger. Oprørere forstår til fulde, at psykologisk påvirkning er lige så vigtig som væbnet kamp. De udnytter dette meget bevidst for at skabe utryghed og modvilje mod, at styrkerne er indsat, eksempelvis med billeder fra henrettelser af gidsler eller selvmordsaktioner og rapporter om påståede civile tab. Påvirkningen er også rettet mod oprørsbevægelsernes egne medlemmer og den øvrige lokale befolkning, som oprørerne ofte, men ikke altid, er en del af. Formålet med påvirkningen er at forhindre samarbejde med vestlige modstandere og den lokale regering samt at få størst mulig opbakning til oprørsbevægelserne.

Oprørerne er i deres valg af midler og metoder ikke forpligtet af internationale konventioner, som vestlige militære styrker er underlagt. Der vil bl.a. af den grund ofte opstå en ulighed i brugen af midler og metoder, hvilket kan begrænse de vestlige styrkers militære overlegenhed.

En afgørende forudsætning for en succesfuld oprørskamp vil også i fremtiden være lokalbefolkningens støtte eller i hvert fald passivitet, så oprørerne kan bevæge sig frit og skjule sig i den øvrige befolkning. Påvirkning af lokalbefolkningen sker gennem trusler og løfter.

For at fremkalde en politisk omvæltning vil oprørsbevægelser forsøge at svække statsmagtens evne til at sikre borgernes liv, ejendom og almindelige dagligdag. De nedbryder imidlertid kun sikkerheden i de områder, de ikke kontrollerer, mens de overtager statsmagtens rolle i de områder, de kontrollerer.

Oprørsbevægelserne vil i første række angribe modstanderens vilje snarere end at forsøge at tilintetgøre hans styrker. Det kan f.eks. ske ved selvmordsangreb og beskydning af lejre og andre opholdssteder blot for at skabe utryghed. Oprørere vil også angribe organisationer, der udfører genopbygning og forsøger at forbedre befolkningens levevilkår. Hvis disse organisationer tvinges til at trække sig ud af området, og hvis levevilkårene ikke forbedres, vil befolkningen ikke se nogen fordel i, at en international styrke er til stede. Oprørsbevægelserne vil ofte have en interesse i at trække konflikten i langdrag, fordi det mindsker den folkelige støtte i Vesten til at udsende styrker.

Oprørskampens natur er foranderlig. Det stiller store krav til vestlige militære styrkers evne til at tilpasse sig. Ofte vil oprørere bevidst ændre oprørskampen for dermed at rokke ved de forudsætninger, den indsatte styrkes mandat bygger på. Ad den vej søger de at påvirke den vestlige opinion til at kræve tilbagetrækning af de indsatte styrker.

Militærteknologiske udviklingstræk

Den konstante rivalisering mellem stater og udviklingen inden for kommercielle it-systemer vil sammen med taktiske behov fra igangværende konflikter præge den militærteknologiske udvikling.

Den teknologiske udvikling kan grundlæggende opdeles i to sideløbende våbenteknologiske udviklingsforløb. Det ene angår de aktuelle militære dispositioner, der knytter sig til igangværende konflikter, herunder de langvarige engagementer i Irak og Afghanistan. Det andet forløb knytter sig til en mulig konventionel krig mellem stormagter. Det drejer sig her om udviklingen af kapaciteter, der skal sikre, at man har tilstrækkeligt overlegne kampmidler, hvis afskrækkelsen slår fejl.

Den teknologiske udfordring i forbindelse med de aktuelle militære dispositioner består især i, at eksisterende teknologi tilpasses og introduceres med en meget kort udviklingsfase løbende fra, hvornår behovet på kamppladsen erkendes, til udstyret kan indsættes. Der er en række eksempler på dette i forbindelse med operationerne i Irak og Afghanistan, herunder køretøjers anvendelse af elektronisk beskyttelsesudstyr mod vejsidebomber. Modstanderen anvender forholdsvis enkle teknologiske midler, f.eks. vejsidebomber, selvmordsangreb og raketangreb. Risikoen for tab blandt egne civile og militære har derfor betydet et stort teknologisk fokus på beskyttelse. Disse teknologiske fremskridt vedrører især materiel, som yder den enkelte soldat bedre beskyttelse og øger hans taktiske overlegenhed, herunder evnen til at undgå civile tab i forbindelse med bekæmpelse af f.eks. oprørskamp.

Det langsigtede globale højteknologiske udviklingsforløb kommer primært til udtryk i russisk, europæisk og kinesisk våbenindustris forsøg på at indhente eller mindske den amerikanske våbenindustris teknologiske forspring. Andre større lande som In-

dien kan på langt sigt komme til at indgå i denne konkurrence. Det er dog også på langt sigt meget sandsynligt, at den amerikanske våbenindustri vil bevare sit forspring.

Det højteknologiske udviklingsforløb omfatter primært udvikling af skibe, ubåde, fly- og missilsystemer mm., der vil have en relativ lang levetid på 20 til 40 år på grund af en mere fleksibel opbygning, der skaber mulighed for løbende opgraderinger. Den lange operative levetid for våbensystemer tilsiger en mere modulær opbygning af fremtidens materiel. Systemerne vil endvidere også være fundamentet for de enheder, der også i fremtiden indsættes i mindre konflikter, hvor bl.a. præcisionsvåben vægtes højt. Det højteknologiske udviklingsforløb omfatter også projekter som f.eks. rumbaserede våben og missilforsvar.

Udviklingen inden for kommercielle it-systemer har generelt overhalet udviklingen af specifikt militære it-systemer, og udviklingen af militære kommunikations-, kommando- kontrol- og informationssystemer vil i langt højere grad være baseret på anvendelse af kommercielt udviklet teknologi. Det er sandsynligt, at det også vil gælde opbygningen af systemerne til netværksbaserede operationer (NBO). Ud over at NBO vil kunne forbedre valg af våben og ammunition, således at man opnår den ønskede effekt i målet, rummer NBO også mulighed for en større grad af central kontrol af operationerne. NBO vil dermed også spille en stor rolle i forhold til styrkernes sammensætning. Kommercielle it-systemer er i højere og højere grad også anvendelige i en egentlig våbenproduktion, der blandt andet vil betyde, at flere og flere lande samt ikke-statslige aktører vil kunne udvikle relativt avancerede våben.

Hackerangreb mod computersystemer

Cyberspace er blevet en ny kampplads. Hackerangreb er velegnet som led i asymmetrisk krigsførelse.

Estland blev i foråret 2007 udsat for et massivt hackerangreb. Estlands vitale it- og kommunikationsinfrastruktur blev ramt, hvorved blandt andet banktransaktioner, livsvigtig kommunikation (sundhedssektoren) og anden kommunikation blev sat ud af spillet. Det er ikke klart, hvem der udførte angrebet, hvilket illustrerer, at sporbarhed af den type angreb er vanskelig.

NATO's egen it- og kommunikationsinfrastruktur er tidligere blevet generet af lignende angreb i forbindelse med Balkan-operationer. Ved disse angreb blev NATO-netværk med forbindelse til internettet udsat for "denial of service attacks", således at den informationsudveksling, NATO har på disse netværk, enten blev umuliggjort eller forsinket i betydelig grad, indtil NATO fik iværksat modforanstaltninger. Kina er i færd med at opbygge en kapacitet på området Computer Network Operations (CNO) blandt andet med det formål at kunne opnå "electromagnetical dominance" i en konfliktsituation samt med virusangreb at ødelægge modstanderens computernetværk.

Cyberspace er blevet en ny kampplads. Dette gælder både i relation til Danmarks vitale samfundsfunktioner og i relation til forsvarets egne opgaver. Hackerangreb er velegnet som led i asymmetrisk krigsførelse. Modstanderen befinder sig i cyberspace, hvor ubestemthed af geografisk sted og internationale love og konventioner medvirker til at skaber usikkerhed for "rules of engagement". Hackerangreb er en

trussel, som kan effektueres af stater, internationale kriminelle organisationer, terrororganisationer og i visse tilfælde af enkeltpersoner. Den skadevoldende effekt ved hackerangreb målt i forhold til omkostningerne ved at iværksætte disse sammenholdt med risikoen for at blive "opdaget" og udsat for "modangreb" gør hackervåbnet attraktivt.

Forsvarsudgifter og våbenhandel

De globale forsvarsudgifter og efterspørgslen efter våben stiger.

Forsvarsudgifterne stiger i verden som helhed, og det vil fortsætte i de kommende år. Stigningen i USA's forsvarsudgifter har bidraget væsentligt til denne udvikling, fordi de udgør over 45 % af verdens forsvarsudgifter. Også i Kina, Rusland og Indien vil forsvarsudgifterne stige, men ingen af de tre lande har økonomisk mulighed for at nå USA's niveau, selv på meget langt sigt.

I Kina stiger forsvarsudgifterne kraftigst. Det er i nogen grad sandsynligt, at denne udvikling vil fortsætte, og at Kina dermed på langt sigt vil blive den dominerende militærmagt i den vestlige del af Stillehavet. På meget langt sigt vil det blive muligt for Kina at optræde som global militærmagt. I Rusland og Indien vil stigninger i forsvarsudgifterne blive brugt til fortsat modernisering af deres forsvar i moderat tempo.

I Europa og Canada er forsvarsudgifterne begyndt at stige igen efter en periode med fald. Det skyldes, at mange lande er i gang med at omstille deres militære styrker til internationale operationer, hvilket er dyrt. I Mellemøsten og Sydøstasien skyder forsvarsudgifterne fortsat i vejret med stor fart.

Samtidig bruger de mange militser i Mellemøsten og Afrika samt den hurtigt voksende private sikkerhedsindustri flere penge på våben end for ti år siden. Disse udgifter indgår ikke i de officielle forsvarsudgifter.

Den største eksportør af våben er USA, dernæst følger på lavere niveauer Rusland, Frankrig, Storbritannien og Tyskland. Ruslands eksport er voksende. Det samme gælder Kina, om end fra et lavt udgangspunkt. Generelt betyder de stigende forsvarsudgifter, at det er sandsynligt, at væksten i våbeneksporten vil fortsætte i de kommende år.

De våbeneksporterende lande henvender sig traditionelt til forskellige markeder. USA sælger ikke kun våben til vestlige lande, men også til en lang række andre lande, f.eks. Ægypten, Saudi-Arabien og Kuwait. Ruslands vigtigste markeder er Kina og Indien. Lande i Mellemøsten og Nordafrika er traditionelt også aftagere af russiske våben, og eksporten er inde i en stigning. Det hænger bl.a. sammen med, at Rusland har eftergivet Syrien og Algeriet store gældsposter i forbindelse med nye våbenkøb. Kina har længe haft Pakistan som en stor kunde, men har gennem de seneste år også solgt våben i stor målestok til afrikanske lande, bl.a. Sudan.

Pirateri

Pirateri er et sikkerhedsproblem for den langsomtgående civile skibsfart, og det er meget sandsynligt, at der på kort, mellemlangt og langt sigt vil være en trussel fra pirateri.

Globalt steg antallet af piratoverfald med 10 % fra 2006 til 2007, hvor der blev registreret 263 piratoverfald. Det er første gang siden 2003, at det samlede antal piratoverfald er forøget. Truslen er størst ud for Afrikas Horn og Vestafrika, mens antallet af overfald er aftagende i Sydøstasien. Faldet i Sydøstasien er sket, efter at Indonesien, Malaysia og Singapore har iværksat koordineret sø- og luftovervågning af Malacca-strædet. Mens der i 2004 var 38 piratoverfald, var der kun syv i 2007.

Stigningen i pirateri ved Afrikas Horn og det vestlige Afrika skyldes, at et antal stater ikke har kapacitet til at kontrollere deres kyststrækninger. Alene ved Somalia og Nigeria var der i 2007 73 overfald.

Piratoverfald har en mangeartet karakter. Ud for eksempelvis Somalia har de været kendetegnet ved, at et mindre antal små både nærmer sig langsomtgående handelsskibe og forsøger at få dem til at stoppe. Efterfølgende bordes skibet, og piraterne overtager kontrollen. Det kaprede skib og besætning sejles derefter hurtigst muligt ind i somalisk territorialfarvand, hvor der forlanges løsepenge for at frigive besætning, last og skib.

Antallet af piratangreb berører kun et meget lille antal skibe på verdensplan, men er visse steder et stort problem. Bekæmpelsen af pirateri tvinger den internationale skibsfart til at opretholde og løbende forbedre sine forholdsregler over for pirateri. Det er meget sandsynligt, at der på kort, mellemlangt eller langt sigt vil være en trussel fra pirateri.

Stormagterne og de internationale organisationer

Magtforholdene i verden er under langsom forandring, men vil ikke blive væsentligt ændret inden for de næste ti år. Kina og Rusland står i stigende grad fast på deres egne politiske værdier og interesser. Det vil skabe vanskeligheder i forholdet mellem stormagterne fremover.

Magtforholdene i verden er under langsom forandring, men vil ikke blive væsentligt ændret inden for de næste ti år. Men allerede nu er USA's dominans ved at blive udfordret. Det er i første række Kina, der i kraft af sin økonomiske vækst har et potentiale til at kunne manifestere sig som stormagt. Også Indien er langsomt ved at opbygge en stormagtsstatus. Den rolle kan blive stimuleret af, at Indien som regional konkurrent til Kina er en attraktiv samarbejdspartner for USA, EU og Rusland. Også Rusland søger i stigende grad at markere egne interesser, ikke mindst ved at udnytte USA's langvarige og omkostningsfulde militære engagement i Irak.

Samtidig med at Kina og Rusland har fået et tilstrækkeligt økonomisk rygstød til at udfordre Vesten politisk, lægger de stadig mere afstand til vestlige normer for politisk adfærd og står fast på egne værdier, traditioner og interesser. Den tendens vil blive forstærket og vil inspirere andre lande.

Selv om EU på mellemlangt til langt sigt næppe for alvor vil kunne manifestere sig som en slagkraftig udenrigspolitisk aktør, vil unionen i stigende grad indtage en vigtig storpolitisk rolle, ikke mindst på grund af sin økonomiske status.

Den langsomme bevægelse i retning af svækket amerikansk dominans vil skabe nye internationale samarbejdsmønstre, men vil ikke nødvendigvis føre til storpolitiske konflikter. Forskellene i politisk kultur vil dog blive tydeligere, og det vil bidrage til, at uenigheder mellem stormagterne bliver større.

USA's ledende rolle

USA vil bevare sin ledende rolle, men vil i stigende grad blive udfordret af især Kina og til dels Rusland.

USA har verdens største økonomi og er i dag den eneste militærmagt, der vil og kan sætte sine militære styrker ind over hele kloden. USA har militær evne til at fjerne regeringer og ændre regionale magtforhold, selv om denne evne, som Irakkrigen viser, har sine begrænsninger, når beslutsomme væbnede grupper, der falder i med befolkningen, skal bekæmpes.

USA's status som supermagt vil ikke blive grundlæggende ændret inden for de næste ti år, hvor USA på grund af sin økonomiske og militære styrke samt politiske tiltrækningskraft vil bevare sin supermagtsstatus og ledende rolle i international politik.

USA's dominans bliver imidlertid allerede nu i stigende grad udfordret af lande, der søger at manifestere sig som økonomiske og til dels militære stormagter. Det gælder især Kina og til dels Rusland. Kina er den eneste reelle supermagtskandidat og den nærmeste økonomiske konkurrent. Årtiers strategisk konkurrence i Asien ligger forude.

Mens USA's dominans på meget langt sigt vil blive gradvis svækket, er det endnu uklart, om det på meget langt sigt vil føre til en situation med to konkurrerende supermagter, USA og Kina, eller om der vil være en række stormagter med USA som den første blandt ligemænd.

Kina's styrkede stormagtsposition

I Kina har kommunistpartiet reelt forkastet den kommunistiske ideologi. Landet bruger sin størrelse og økonomiske vækst til at sikre sig status som stormagt.

Kina har delvis omstillet sin økonomi efter markedsøkonomiske principper. Kinas Kommunistiske Parti har reelt forkastet den kommunistiske ideologi, men har bevaret sit magtmonopol. Partiet vil kun meget langsomt og forsigtigt kunne gennemføre politiske reformer, da dets fløje endnu ikke står samlet om et fælles politisk projekt. Gradvise politiske reformer vil blive forsøgt baseret på traditionelle kinesiske principper som harmoni, enighed og autoritet.

Den kinesiske ledelse har erkendt, at det kinesiske forsvar er forældet, og at Kina vil være USA teknologisk underlegen selv på meget langt sigt. Det har resulteret i en

betydelig indsats for at modernisere udvalgte dele af de væbnede styrker, især flåde- og flystyrkerne.

Kina vil dog ikke kun bygge sin stormagtsposition på militær magt, men snarere på den tiltrækningskraft, som landets størrelse og voksende økonomi fører med sig. Det er Kinas hensigt at udnytte sin økonomiske styrke til at samle Østasiens lande om sig, og deres økonomier påvirkes nu i stigende grad af deres relationer med Kina. I Nordøstasien stiger investeringerne og samhandelen mellem Kina, Japan og Sydkorea således kraftigt, også selv om de politiske forbindelser mellem Kina og Japan er kølige. Kinas store overskud på handelen med USA betyder, at de to lande er blevet afhængige af hinanden.

Allerede nu ser Kina USA som den største hindring for at udfolde sin indflydelse i Asien. Taiwan rummer en væsentlig mulighed for konflikt. Kina har forpligtet sig til at genforene ø-republikken med moderlandet, om nødvendigt med magt, mens USA har forpligtet sig til at forsvare den mod et kinesisk angreb.

Sekspartsforhandlingerne viser, at USA anerkender, at Kina er den eneste magt, der kan fremtvinge en fredelig afvikling af Nordkoreas kernevåbenprogram.

Kina har en fælles interesse med Rusland i at dæmme op for USA's globale rolle. De vigtigste elementer i det kinesisk-russiske forhold er russiske leverancer af våben, våbenteknologi og energi, herunder atomkraftværker, til Kina.

Kinas økonomiske vækst betyder, at det bliver stadig mere afhængigt af olie og andre råstoffer fra udlandet. Kina søger at sikre sin olieforsyning fra Mellemøsten ved at pleje tætte kontakter til Iran, men søger i øvrigt at stå på god fod med alle landene omkring Golfen. I Afrika søger Kina økonomisk indflydelse og adgang til energi ved at sprede sine investeringer til flere lande og ved at udbygge sit forhold til f.eks. Sudan, Angola og Zimbabwe.

Kina vil fortsat afvise politisk indblanding i egne og andre landes indre forhold. Det gør Kina attraktiv som samarbejdspartner for en lang række lande, og kinesiske investeringer er et tillokkende alternativ til vestlige investeringer, der ofte ledsages af krav til landenes politiske adfærd, f.eks. med hensyn til menneskerettigheder.

Indien som stormagt

Indiens økonomiske vækst har ført til stormagtsambitioner. Landet kan blive brobygger i international politik, men plages af store interne problemer.

Indiens økonomi er gennem de sidste to årtier vokset med omkring 6 % om året, og det har ført til øget levestandard for en del af landets hastigt voksende befolkning. Indiens regering håber, at den økonomiske vækst kan føre landet frem mod en væsentlig rolle i verdenssamfundet. Samtidig har Indien en velfunderet demokratisk tradition og kan således placere sig som en naturlig storpolitisk partner for Vesten. Med sin alliancefri tradition kan Indien være brobygger til ikke-vestlige stormagter og udviklingslande.

Indiens økonomiske vækst trues dog af mangler inden for transport og kommunikation samt statsstyring af økonomien. Indiens demokratiske system gør det svært at gennemføre økonomiske reformer, fordi størstedelen af den fattige befolkning stemmer på partier, som vil opretholde den statsstyrede økonomi.

Den indiske regering skal lægge store kræfter i at håndtere landets mange konflikter, fra Kashmir i nordvest til de maoistiske og etniske oprør i øst. De religiøse, politiske og etniske konflikter og den meget ujævne økonomiske og sociale udvikling i Indiens delstater bidrager til, at den fremvoksende stormagt på visse områder vil bevare sin karakter af en såkaldt svag stat.

Det er Indiens strategiske mål at hæve sig op på niveau med Kina som asiatisk stormagt. Det er derfor et vigtigt mål for Indien at få en permanent plads i FN's Sikkerhedsråd.

Indien har styrket sit forhold til USA, der har anerkendt dets status som atommagt. USA ser en fordel i at have Indien som strategisk partner for at have en modvægt til Kina i Asien og på langt sigt også til at løfte strategiske opgaver i Mellemøsten. Set med amerikanske øjne er Indien en stor, venligtsindet, demokratisk magt, som man kan samarbejde med og dermed en potentiel allieret. Indien vil dog ikke alliere sig med USA, men vil manøvrere mellem Kina, Rusland og USA.

Det er desuden et vigtigt mål for Indien at skabe stabilitet i sit nærområde, der er plaget af en lang række konflikter, hvoraf flere har direkte indflydelse på landets indre sikkerhed. Indien har mange ressourcer bundet i det problematiske forhold til Pakistan, og den uløste konflikt om Kashmir forsinker Indiens ambitioner om en regional stormagtsrolle. Den igangværende fredsproces har forbedret klimaet mellem Indien og Pakistan, men det er ikke sandsynligt, at den står foran et gennembrud.

Indien prioriterer sit forsvar højt og råder allerede over et konventionelt stormagtsforsvar med en afbalanceret sammensætning. Det er kun på det militære område, at Indien har stormagtsstatus, men det er sandsynligt, at landet på langt sigt vil styrke sin udenrigspolitiske indflydelse.

Ruslands nye stormagtsrolle

Økonomisk vækst giver Rusland større selvtillid. Landet søger en ny stormagtsrolle ved at udfordre Vesten. Rusland moderniserer dele af de væbnede styrker, men har ikke ressourcer til en generel oprustning og udgør ikke nogen militær trussel mod Vesten selv på langt sigt.

Rusland er kommet så meget til kræfter, politisk og økonomisk, at dets ledelse nu kan forme landets videre udvikling og fremtidige politiske system. Det betyder, at det delvis vil afvise vestlige demokratiers parlamentariske og retlige normer.

Det politiske system er præget af en centraliseret og stadig mere autoritær statsmagt, der ser Ruslands egen historiske og kulturelle tradition som et forbillede for sin magtudøvelse. Dette accepteres bredt i den politiske elite og i befolkningen.

Rusland er i en økonomisk fremgang, der først og fremmest drives frem af landets rolle som verdens største eksportør af naturgas og som den næststørste olieeksportør. Rusland vil formentlig kunne fastholde en årlig økonomisk vækst på ca. 5 % og dermed en stigende levestandard. Hvis tendenserne til statslig styring af økonomien bliver endnu mere udtalte, vil det kunne skade den økonomiske vækst.

Rusland har indledt en konfrontatorisk udenrigspolitik, der undertiden fører til retoriske militære trusler over for udlandet. Det afspejler en opfattelse i landets ledelse af, at Ruslands magt er voksende, og at den skal bruges til at stå fast på egne politiske værdier og til at genskabe Rusland som en magt, der i international politik handler ud fra sine egne interesser.

Med renationaliseringer af betydelige dele af energisektoren har Kreml øget sin kontrol med både produktion og transport af energi. Det har styrket statens muligheder for mere direkte at bruge energieksporten og adgangen til eksportnettet i udenrigspolitikken. Kreml bruger dette instrument til at vinde politisk og økonomisk indflydelse i særdeleshed i SNG-området, hvor Rusland er opsat på at styrke sin position som den enerådende regionale leder, men også de baltiske lande har været udsat for energipolitisk afpresning. Det har fremkaldt mistillid i EU til Ruslands energipolitik, og den russiske stats kontrol med landets energisektor har ført til uoverensstemmelser med EU om det fremtidige samarbejde, bl.a. vedr. energi.

EU vil blive mere afhængig af naturgas fra Rusland, men Rusland er også afhængig af at sælge sin gas til EU. Der er tale om en meget betydelig indtægtskilde for Rusland, og Rusland råder ikke over gasrørledninger, der gør det muligt at sælge gassen til andre kunder. Det ville i høj grad ramme Rusland selv, hvis det brugte ”naturgasvåbnet” over for EU. Det er derfor ikke sandsynligt, at politiske og økonomiske modsætninger mellem Rusland og EU-landene vil føre til et stop for gaseksporten til EU.

Også forholdet mellem Rusland og USA er præget af sammenstød om politiske værdier og en række sikkerhedspolitiske spørgsmål, bl.a. USA’s missilskjold og fremtiden for traktaten om begrænsninger af konventionelle våben i Europa Conventional Armed Forces in Europe Treaty (CFE-traktaten).

Betydelige politiske, økonomiske, sociale, befolkningsmæssige og militære problemer hindrer, at Rusland kan få magt, herunder militær magt, til alene at kunne udgøre en militær trussel mod NATO eller Kina.

Rusland vil derfor søge at samarbejde med andre stormagter og regionale magter som f.eks. Kina, Indien og Iran. Der vil ikke være tale om egentlige alliancer, men om samarbejdsmønstre, hvor interessesammenfald og styrken af samarbejdet vil variere meget. For EU og USA betyder det, at Rusland vil blive en mere selvhævdende og egenrådig aktør i mange internationale spørgsmål.

Ruslands økonomiske genrejsning har muliggjort øgede forsvarsudgifter. Rusland er derfor i stand til at gennemføre en vis militær modernisering og have et højere aktivitetsniveau på udvalgte områder, men har ikke ressourcer til en generel oprustning og udgør trods sine stormagtsambitioner ingen militær trussel mod Vesten selv på langt sigt.

Rusland prioriterer evnen til at demonstrere militær magt over lange afstande med fly- og flådestyrker. Rusland har således siden efteråret 2007 gennemført flere aktiviteter med strategiske bombefly og flådestyrker til områder langt fra landets grænser. Rusland vil dermed demonstrere, at det råder over militære magtmidler, der kan understøtte en konfrontatorisk udenrigspolitik. Det er tvivlsomt, om Rusland kan opretholde det operationstempo, som har præget efteråret og vinteren 2007-08. Det er den underliggende infrastruktur for svag til, da området har været forsømt i over ti år.

De russiske militære operationer i Østersøen har i en lang årrække været kendetegnet ved mindre maritime øvelser og test af maritimt eksportmateriel. Den russiske østersøflåde gennemfører således øvelsesaktivitet samt afprøvning af nye enheder, våbensystemer og sensorer i den østlige del af Østersøen. Det russiske luftvåben anvender fortsat baser, værksteds- og vedligeholdelsesfaciliteter i Kaliningrad Oblast, men egentlig militær flyveaktivitet i Østersøen er meget begrænset.
Det nuværende militære aktivitetsniveau forventes uændret på kort til mellemlangt sigt.

Den reelle trussel mod Ruslands sikkerhed kommer fra området fra Kaukasus over Centralasien til Kina. På langt sigt vil Kina kunne komme til at udgøre en potentiel trussel især mod russisk Fjernøsten. Trods erklæringer om venskab og strategisk partnerskab med Kina har Rusland fortrinsvis stationeret sine nye kampfly og taktisk-operative missiler i Sibirien. Noget tilsvarende er ikke observeret i den vestlige retning. Det samme gælder større militærøvelser i Fjernøsten, mens sådanne øvelser ikke har fundet sted i den vestlige retning siden 1999.

Kun en mindre del af Ruslands våbenindustri har overlevet nedgangstiderne i 1990erne. Der er hidtil næsten udelukkende blevet produceret moderniserede udgaver af sovjetisk materiel til eksport. Kvaliteten af de producerede våben er ikke altid i top. Samtidig er voldsomt stigende priser årsag til, at Ruslands væbnede styrker ikke kan anskaffe materiel i den kvalitet og mængde som planlagt.

Rusland kan ikke på langt sigt opretholde sine strategiske kernevåbenstyrker på det nuværende niveau. Nye strategiske missiler opstilles kun i et meget langsomt tempo, og det nyeste ubådsbaserede missil tegner foreløbig til at blive en fiasko. Landstyrkerne er i en kritisk overgangsfase, idet værnepligtstiden er skåret ned til ét år, samtidig med at der er problemer med at rekruttere og især fastholde kontraktansat personel af tilstrækkelig kvalitet. Flåden opererer igen på oceanerne, men kapaciteten er begrænset. Der satses stærkt på demonstrative flyvninger med de strategiske bombefly, men de er få og alle af ældre dato. Ingen nye typer er på vej, og nedslidningen er uafvendelig. En lille produktion af moderne kampfly er indledt, men det samlede antal fly vil på langt sigt falde drastisk.

Våbenkontrolaftalerne

Rusland er på vej ud af våbenkontrolaftaler. Landet anser aftalerne for enten forældede eller er ikke i stand til at udfylde deres rammer.

I slutningen af 2007 suspenderede Rusland sin deltagelse i CFE-traktaten fra 1990. Rusland begrunder det med, at NATO-landene, modsat Rusland og enkelte lande i SNG-området, ikke har ratificeret den tilpassede CFE-traktat fra 1999. NATO-

landene vil imidlertid ikke ratificere den tilpassende CFE-traktat, så længe Rusland ikke overholder sluterklæringen fra OSCE-topmødet i Istanbul i 1999, hvori det kræves, at Rusland trækker sine tropper tilbage fra Georgien og Transdnestr. I 2007 fuldførte Rusland tilbagetrækningen fra Georgien, men har fortsat en mindre styrke i Transdnestr. Rusland hævder, at der ikke er en juridisk sammenhæng mellem den tilpassede CFE-traktat og sluterklæringen fra Istanbul-mødet.

CFE-traktaten har været hovedhjørnestenen i den konventionelle nedrustning i Europa. Ruslands udtræden af traktaten vil skabe mindre gennemsigtighed på det konventionelle militære område. Det er dog usandsynligt, at Rusland vil benytte sin udtræden af traktaten til en konventionel oprustning over for Europa (NATO). Derimod er en mindre forøgelse af de russiske styrker i Nordkaukasus-området sandsynlig.

Rusland har antydet, at det også vil udtræde af Intermediate Range Nuclear Forces Treaty (INF-traktaten) fra 1987. Den forbyder USA og Rusland at besidde ballistiske missiler med rækkevidder på mellem 500 og 5.500 km, men ingen andre lande er bundet af INF-traktaten. Adskillige stater, ikke mindst på det asiatiske subkontinent, råder i dag over missiler med en rækkevidde, som USA og Rusland har forbudt hinanden at råde over.

Det er sandsynligt, at Rusland vil opsige INF-traktaten. Herefter vil Rusland kunne øge rækkevidden af sine nye taktisk-operative missiler (SS-26) til over 500 km og vil på langt sigt kunne genoptage produktionen af den type missiler, som blev skrottet som følge af INF-traktaten (SS-20), og som havde en rækkevidde på omkring 5.000 km. Til forskel fra Europa vil USA ikke være specielt bekymret over INF-aftalens mulige bortfald. Ruslands væsentligste interesse i at kunne generhverve missiler på mellem 500 og 5.500 km rækkevidde ligger dog ikke i at kunne rette disse mod Europa, men mod potentielle trusler fra Ruslands sydflanke.

Rusland kan ikke på mellemlangt til langt sigt udfylde rammerne i den strategiske våbenkontrolaftale, som blev indgået med USA i Moskva i 2002, kendt som Strategic Offensive Reduction Treaty (SORT). Det er sandsynligt, at Rusland vil benytte udløbet af Strategic Arms Reduction Treaty 1 (START-1- aftalen) i december 2009 til at få USA med til en samlet revision af de to traktater om strategiske våben (START-1 og SORT). Rusland vil bruge forskellige former for pression, herunder modstanden mod det amerikanske missilforsvarsprojekt, for at få USA til at indgå en ny traktat på et langt lavere niveau. Ud over at opnå muligheden for - efter 2009 - at udstyre nye missiler med flere sprænghoveder (Multiple Independently Targetable Reentry Vehicle (MIRV)), hvilket START-1-traktaten forbyder, er det ikke sandsynligt, at Rusland vil få USA's opbakning til den ønskede traktatrevision. Det er dog usandsynligt, at USA fremover vil lade våbenkontrolaftaler med Rusland definere rammerne for sin strategiske kapacitet.

Der er sandsynligt, at Rusland på mellemlangt til langt sigt højst vil kunne opretholde et styrkemål på omkring 1.000 sprænghoveder.

EU

EU's økonomiske tyngde og politiske tiltrækningskraft vil i stigende grad gøre det muligt for EU at spille en storpolitisk, herunder sikkerhedspolitisk, rolle. Det vil bl.a. ske med udgangspunkt i den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik, ESDP.

EU's udvidelser har efterhånden gjort det traditionelt fransk-tyske samarbejde mindre toneangivende. Der er opstået mere diffuse samarbejdsmønstre, og det vil i mange tilfælde gøre det vanskeligt at etablere en entydig udenrigspolitisk profil. Hvis EU's tre stormagter, Tyskland, Frankrig og Storbritannien, kan etablere en fælles linje som f.eks. i Iran-spørgsmålet, vil de formentlig kunne trække på det øvrige EU's opbakning og dermed de facto tegne unionens udenrigspolitik. Hertil kommer, at EU's økonomiske tyngde og politiske tiltrækningskraft i stigende grad vil gøre det muligt for EU at spille en vigtig storpolitisk, herunder sikkerhedspolitisk, rolle. EU's øgede økonomiske indflydelse og betydning ses bl.a. af, at det er EU's handelsstandarder, der er blevet de globale normer i stedet for de amerikanske.

Med udgangspunkt i den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik, ESDP, vil EU få en stigende evne til at spille en sikkerhedspolitisk rolle. Indsættelsen af en European Force (EUFOR) i Bosnien-Hercegovina i 2004 var EU's første skridt mod at løfte mere af ansvaret for den militære sikkerhed i EU's eget nærområde. EU's overtagelse af FN's mission i Kosovo (UNMIK), som siden 1999 har haft til opgave at støtte udviklingen af Kosovos civile administration og dermed iværksættelsen af politi- og sikkerhedsmissionen EULEX i Kosovo i løbet af foråret 2008, betegner endnu et væsentligt skridt i den retning. Uden for Europa tyder udviklingen på, at EU især vil kunne få en militær rolle i inddæmning og stabilisering af konflikter i Afrika. EU har således i perioden 2006 til 2007 haft en EUFOR-styrke til støtte for FN's mission i Congo, og EU er ved at iværksætte deployeringen af en EUFOR-styrke i Tchad.

EU's opbygning af en forsvarskapacitet vil fortsætte til trods for uenighed mellem fortrinsvis Storbritannien og Frankrig om ønskeligheden af en selvstændig militær EU-kommandostruktur uden for NATO. EU vil først og fremmest satse på at samordne nationale kapaciteter, herunder føringskapaciteter. Det vil ske inden for rammerne af et antal kampgrupper, der indgår i et rotationssystem. Et fuldt udbygget EU-forsvar vil imidlertid ikke selv kunne håndtere større og komplekse operationer uden for Europa, men vil i sådanne tilfælde have behov for at støtte sig på USA's evne til at gennemføre globale strategiske operationer.

NATO

Også NATO har fortsat stor tiltrækningskraft, men alliancen er i en vanskelig omstillingsproces.

NATO befinder sig i en vanskelig omstillingsproces, efter at der er opnået enighed om at ændre organisationens opgaver fra sikkerheden i Europa til bredere opgaver uden geografiske begrænsninger. Siden 2002 har alliancen søgt at demonstrere sit nye globale sigte i Afghanistan.

NATO's evne og vilje til at løse Afghanistan-missionen vil få stor betydning for alliancens fremtid. Det gælder også USA's interesse for NATO, som i en årrække har været vigende. Den tendens vil blive forstærket, hvis alliancen ikke er i stand til at nå si-

ne mål i Afghanistan, da USA anskuer alliancens værdi ud fra dens evne og vilje til engagere sig militært langt fra det nordatlantiske område.

NATO vil fortsat tjene til at styrke forudsætningerne for samordning af enheder på det militære plan, herunder især fælles kommunikationsstandarder og procedurer, der muliggør indsættelse af især fly- og flådestyrker i taktisk samarbejde. Dette på trods af at USA på grund af især sin teknologiske overlegenhed har problemer med at operere med europæiske enheder og derfor ofte har haft tendens til at operere i egne afgrænsede områder.

Det har været tydeligt i Afghanistan og navnlig i Irak. Operationerne i Irak har vist, at afstanden mellem amerikansk og europæisk militær kapacitet og måde at operere på er voksende. I den offensive fase kan europæiske hærstyrker reelt ikke længere deltage i fælles operationer med det højteknologiske amerikanske forsvar. Under de efterfølgende stabiliseringsoperationer betyder den teknologiske afstand mindre. I Irak og Afghanistan er disse teknologiske og doktrinære forskelle, især under den offensive fase, men også under stabiliseringsfasen, blevet håndteret ved at adskille de amerikanske operationszoner fra de europæiske.

Med NATO's seneste udvidelse, som ud over de baltiske lande rummede Rumænien, Bulgarien, Slovakiet og Slovenien, har alliancen udvidet sig kraftigt mod sydøst. Den seneste invitation til Kroatien og Albanien i 2008 følger op herpå. Også de øvrige Balkan-lande nærmer sig i varierende grad NATO-medlemskab. Det gælder i nogen grad også for Serbien, der er blevet omfattet af Partnership for Peace (PfP-samarbejdet) med NATO. Som i EU's tilfælde rækker ønskerne om NATO-medlemskab også endnu længere mod øst, hvor Ukraine og Georgien indtil videre forgæves har stilet efter hurtig optagelse i alliancen. Der er i NATO samtidig overvejelser om at etablere formelle samarbejdsrelationer til lande, der ikke har geografisk tilknytning til alliancens geografiske kerneområde, men som på andre områder deler alliancens strategiske interesser og demokratiske værdigrundlag, i første omgang Japan og Australien.

Frankrigs mulige genindtræden i den fælles kommandostruktur vil kunne bidrage til at revitalisere NATO. Det er formentlig Frankrigs hensigt med sit forstærkede engagement i alliancen at bruge det som en vej til også at skabe mere dynamik i udviklingen af det europæiske forsvarssamarbejde. Frankrig sigter givetvis her især på at få Storbritannien til at gå med i en selvstændig EU-kommandostruktur. Det vil samtidig muliggøre et tættere samarbejde mellem NATO og EU. Det er dog sandsynligt, at USA vil forholde sig skeptisk og tøvende over for øget fransk indflydelse på NATO's dagsorden.

FN

FN's Sikkerhedsråd vil fortsat have en legitimerende rolle for internationale operationer. Det er ikke sandsynligt, at Sikkerhedsrådets sammensætning ændres.

Trods stor uenighed i Sikkerhedsrådet i forbindelse med Irakkrigen har Sikkerhedsrådet givet mandat til den multinationale styrke i Irak. NATO's indsats i Afghanistan og Kosovo samt EU's styrker i Bosnien-Hercegovina er andre eksempler på internationale operationer, der har mandat fra Sikkerhedsrådet, men som ikke ledes af FN.

Det mønster vil fortsætte i de kommende år. FN's Sikkerhedsråd vil fortsat være den primære mandatgiver for internationalt engagement i en række konflikter Verden over, herunder ikke mindst i Afrika.

Blandt FN's 192 medlemslande er der fortsat en bred erkendelse af, at antallet af faste medlemmer i Sikkerhedsrådet bør udvides, så det ikke længere afspejler magtbalancen efter 2. verdenskrig. Alligevel grundstødte det seneste forsøg på at gennemføre en udvidelse af Sikkerhedsrådet ved FN-topmødet i 2005. Det skyldes bl.a. uenighed om, hvorvidt de nye permanente medlemmer skal have vetoret. Desuden er der hverken i Afrika eller Asien enighed om, hvilke lande der er de retmæssige repræsentanter for de to kontinenter. Det er ikke sandsynligt, at der på kort sigt bliver enighed om at give flere lande permanente pladser og vetoret i Sikkerhedsrådet.

Europa

Væbnede konflikter mellem Europas stater er i dag usandsynlige. Det er især EU's udvikling, der driver den europæiske integration.

Udviklingen i Europa vil fortsat gå mod stadig større samarbejde og integration, og væbnede konflikter mellem europæiske stater er i dag usandsynlige. Det er især EU's udvikling, der driver den europæiske integrationsproces. Efter den seneste udvidelsesrunde med Rumænien og Bulgarien i 2007 omfatter EU næsten hele det europæiske kontinent og nærmer sig 500 millioner indbyggere, dvs. mere end en tredjedel flere end USA.

EU's økonomiske og politiske tyngde har stor tiltrækningskraft på alle de lande i det sydøstlige Europa, der endnu ikke er medlemmer af unionen. Kroatien, Makedonien og Tyrkiet har status som kandidatlande. De øvrige Balkanlande, herunder Serbien, har forhandlet stabilitets- og associeringsaftaler med EU. Desuden har EU en betydelig tiltrækning på de resterende lande i Østeuropa, først og fremmest Ukraine.

Det bliver en særlig udfordring for EU at håndtere forholdet til de lande, hvis ambitioner om medlemskab af unionen ikke kan indfries med den hast, som de forventer. Det gælder i særdeleshed for Tyrkiet og Ukraine. EU vil også på langt sigt skulle håndtere et kompliceret forhold til Rusland, der vil være en meget væsentlig energileverandør, men som vil have et politisk system, der afviger fra de fremherskende normer i EU's medlemskreds.

Det kraftigt stigende befolkningstal i Mellemøsten og Afrika fører til et øget pres på Europas grænser. Det vil medføre interne problemer i de europæiske lande og kan blive et stridspunkt mellem de europæiske stater. De muslimske befolkningsgruppers opfattelse af deres vilkår i de europæiske samfund har væsentlig betydning for, om islamistisk ideologi vil have tiltrækningskraft og dermed danne grundlag for rekruttering af fremtidige terrorister. Som helhed står Europa således over for betydelige politiske og økonomiske udfordringer på grund af den befolkningsmæssige udvikling, både i og uden for kontinentet.

Terrorisme i Europa

Det er sandsynligt, at militante sunniekstremister fortsat vil planlæggeangreb i Europa. Myndighederne i mange lande har skærpet indsatsen mod terror, og det er derfor sandsynligt, at langt de fleste angreb vil kunne forhindres. Det er dog også sandsynligt, at enkelte simple angreb eller angreb af en vis kompleksitet vil blive gennemført.

Den primære terrortrussel mod Europa på kort, mellemlangt og langt sigt kommer fra militante sunniekstremister, der har været i træningslejre i Pakistans stammeområder. Der er både tale om, at personer radikaliseres i disse lejre, og at allerede radikaliserede undervises i bl.a. fremstilling af bomber. Det er lettest for personer med pakistansk baggrund at gennemføre sådanne træningsophold uden at vække myndighedernes opmærksomhed.

Samtidig udgør lokale europæiske celler af militante sunniekstremister, der er inspireret af al-Qaidas ideologi, en terrortrussel, hvis de på egen hånd formår at tilegne sig den fornødne erfaring og kapacitet. Disse celler kan bestå af personer af forskellig etnisk baggrund, og de er ofte i stand til at operere uopdaget, fordi de ikke har forbindelse til kendte terrornetværk. Til gengæld vil sådanne celler normalt have begrænset kapacitet til at gennemføre terrorangreb.

Desuden udgør militante sunniekstremister med nordafrikansk baggrund en terrortrussel mod mål i Europa. Denne trussel kan blive øget, idet nordafrikanske ekstremister i Europa, der hidtil har beskæftiget sig med at støtte ligesindedes kamp i Nordafrika og f.eks. Irak, på kort til mellemlangt sigt vil kunne opbygge en operativ kapacitet, specielt i Sydeuropa.

På grund af det forøgede sikkerhedsniveau i det meste af verden efter 11. september 2001 har terrorister i Europa fået sværere ved at ramme højt profilerede mål. Det betyder, at de typisk vælger såkaldte bløde mål, hvor de kan dræbe så mange mennesker som muligt, fordi de er svære at beskytte. Angrebene i morgentogene i Madrid i 2004 og i en bus og undergrundsbanen i London i 2005 er eksempler på denne type mål. Endvidere viser f.eks. mordet på den nederlandske filminstruktør Theo Van Gogh i 2004, at enkeltpersoner, som militante sunniekstremister opfatter som provokerende, opfattes som mulige mål.

Den omfattende terrorbekæmpelsesindsats, der udføres i mange lande, herunder i Danmark, har betydet, at langt de fleste planlagte terrorangreb er blevet afværget. Siden angrebet i London i 2005 er det ikke lykkedes militante sunniekstremister i Europa at gennemføre andet end et begrænset og delvist mislykket angreb mod lufthavnen i Glasgow i 2007, mens et antal angreb enten er blevet afværget eller er mislykkedes for gerningsmændene.

Det er sandsynligt, at militante sunniekstremister fortsat på kort, mellemlangt og langt sigt vil planlægge angreb i Europa, men også at myndighederne fortsat vil være i stand til at forhindre langt de fleste af dem. Det er imidlertid også sandsynligt, at enkelte angreb vil blive gennemført enten som angreb af en vis kompleksitet som angrebene i Madrid og London eller som simple angreb, herunder angreb på fremtrædende enkeltpersoner.

Udviklingen på Balkan

Situationen på Balkan er under stabilisering, men Kosovo vil have store interne problemer og vil være et problem for det internationale samfund på kort og mellemlangt sigt.

På Balkan går det fremad med politiske og økonomiske reformer, men i et langsomt tempo. Regionen er blandt de fattigste i Europa med en levestandard, der i gennemsnit ligger langt under niveauet i både Vesteuropa og Rusland. Den udbredte organiserede kriminalitet og almindelige kriminalitet udgør en væsentlig dimension af den sikkerhedspolitiske udvikling på det vestlige Balkan.

Området fungerer som transitregion for smugling af narkotika, illegale indvandrere og prostituerede til Vesteuropa. Problemet er mest fremtrædende i de albansk dominerede områder. Der er en generel tendens til, at kampen mod organiseret kriminalitet styrkes, men en effektiv kontrol med den organiserede kriminalitets aktiviteter er ikke sandsynlig på mellemlangt til langt sigt. De militære styrker på Balkan er blevet orienteret mod intern sikkerhed og nationalt forsvar.

I Bosnien-Hercegovina dominerer etnisk funderede partier stadig de to dele (den bosnisk-kroatiske føderation og den serbiske republik – Republika Srpska (RS)). Selv om der er opnået visse fremskridt i retning af centralisering, har det indtil videre gjort det umuligt at ændre Bosnien-Hercegovinas forfatning, så centralregeringen kan styrkes på bekostning af entiteterne. Det internationale samfund har endnu ikke kunnet realisere hensigten om at afslutte Den Høje Repræsentants (Office of the High Representative (OHR)) mission i Bosnien-Hercegovina. De ledende politikere, både i den bosnisk-kroatiske føderation og i RS, arbejder dog for at få OHR nedlagt hurtigst muligt.

Truslerne fra ledende RS-politikere om løsrivelse fra Bosnien-Hercegovina efter Kosovos selvstændighed er overvejende en del af de bosnisk-serbiske politikeres taktiske spil med deres bosnisk-kroatiske modparter og OHR. Det er ikke sandsynligt, at RS vil gøre alvor af truslerne om løsrivelse. Generelt er sikkerhedssituationen i Bosnien-Hercegovina stabil, og en ny væbnet konflikt er ikke sandsynlig.

Kosovo vil på kort og mellemlangt sigt have store interne problemer og forblive det fattigste land i Europa, og det vil være præget af intern politisk ustabilitet og organiseret kriminalitet. Der vil fortsat være spændinger mellem de kosovoalbanske og de kosovoserbiske befolkningsgrupper, og det er sandsynligt, at de kosovoserbisk befolkede områder i det nordlige Kosovo på kort til mellemlangt sigt de facto vil blive kontrolleret fra Beograd.

Kosovo vil derfor fortsat lægge beslag på det internationale samfunds, og i særdeleshed EU's, opmærksomhed i form af politisk- og sikkerhedsmæssig stabilisering og økonomisk støtte. En række lande, primært Serbien og Rusland, vil fortsat ikke anerkende Kosovos selvstændighed. Det vil hindre Kosovos optagelse i f.eks. FN, og Kosovo vil kunne blive udsat for chikane i internationale samarbejdsorganisationer.

Kosovos selvstændighed vil dominere den politiske dagsorden i Serbien, hvor befolkningen er dybt splittet mellem tilbageskuende nationalister og pragmatiske tilhængere af tilnærmelse til EU. Det er sandsynligt, at den politiske elite gradvist vil er-

kende, at Kosovo er tabt for Serbien, men på grund af Kosovos store symbolværdi i serbisk national identitet vil Kosovo blive brugt taktisk i det indenrigspolitiske magtspil. De radikale nationalistiske kræfter vil kunne blive styrket, og det vil kunne føre Serbien ud i øget isolation i forhold til de øvrige lande på Balkan, i takt med at disse fortsætter integrationen i EU. Det kan føre til en reaktion fra de europæisk orienterede kræfter, og landets politiske situation kan blive domineret af et opgør mellem nationalister og pragmatiske EU-tilhængere.

Rusland vil forsøge at knytte Serbien tættere til sig. Således har Rusland allerede investeret massivt i Serbiens energisektor, og Serbien er udset til at få en central placering i det russiske netværk af naturgasledninger på Balkan. På mellemlangt sigt vil Rusland dog ikke kunne fremstå som et egentligt alternativ til EU's økonomiske og politiske tiltrækningskraft.

De sydlige Balkan-landes udenrigspolitiske orientering vil ikke være et entydigt valg mellem Rusland og EU. På grund af Serbiens, Bulgariens, Montenegros og Makedoniens sydslavisk-ortodokse fællesskab og på grund af Ruslands og Grækenlands ortodokse fællesskab vil Rusland have mulighed for at pleje særlige relationer til disse lande.

Der er grobund for militant sunniekstremisme i Bosnien Hercegovina, Kosovo og i mindre grad i den sydlige Sandzak-region i Serbien. De radikale islamiske grupperinger, der er til stede på Balkan, primært med tilknytning til den bosniske islamiske ungdomsorganisation Aktivna Islamska Omladina udgør på kort, mellemlangt og langt sigt en vis terrortrussel mod mål i Europa. Det er dog sandsynligt, at international tilstedeværelse på langt sigt vil være med til at forhindre, at disse grupperinger får mulighed for at udvikle sig og etablere fristeder, hvor de kan opbygge en kapacitet til at udføre terrorangreb.

Det østlige Europa

Der er stadig mange bånd mellem staterne i det tidligere Sovjetunionen, men der er en klar tendens til, at landene i det østlige Europa modsætter sig Ruslands dominans.

I det østlige Europa er uviljen mod russisk dominans større end nogen sinde, og de reformorienterede lande er i stigende grad tiltrukket af EU og NATO. Det gælder Ukraine, men også Moldova og længere mod øst Georgien. Også Ruslands forhold til Belarus er køligt, skønt Belarus politisk, økonomisk og militært er nært knyttet til Rusland.

Infrastrukturen, herunder energiforsyningen, og de økonomiske bånd binder stadig landenes økonomier sammen i et net af gensidig afhængighed. Det betyder, at Ruslands økonomiske vækst også driver den økonomiske vækst i det østlige Europa. For at styrke sin position i forhold til EU forsøger Rusland at inddrage Ukraine og Belarus (samt Kasakhstan) i frihandelsområdet Single Economic Space (SES), der i russisk optik på langt sigt skal ligne EU. Ukraine er stærkt skeptisk over for SES, men har en klar interesse i øget frihandel med Rusland.

Det militære samarbejde mellem landene i dette område er ikke videre veludbygget. Collective Security Treaty Organisation (CSTO), der i det europæiske område omfatter Rusland, Belarus og Armenien (og længere væk fire centralasiatiske stater) er det primære koordinerende organ. Der er også et luftforsvarssamarbejde mellem Rusland og Belarus. Det militære samarbejde mellem Rusland og Ukraine begrænser sig til et sporadisk militær-teknisk samarbejde.

Der er ikke fundet endelige løsninger på problemerne med den række af ikke-anerkendte statsdannelser, der omfatter Transdnestr i Moldova og Abkhasien, Sydossetien og Nagornyy Karabakh i Transkaukasus. Rusland er tilfreds med status quo, da det sikrer Ruslands en indflydelse i udbryderrepublikkerne og gør moderstaterne afhængige af russisk mægling i konfliktløsningen. Det er ikke sandsynligt, at disse væbnede konflikter igen blusser op i fuldt omfang. Konflikterne vil dog forblive uløste på meget langt sigt.

Ukraine

Ukraine er plaget af permanent politisk krise, og landets udenrigspolitik vil stadig være en pendulbevægelse mellem Vesten og Rusland.

Det politiske system i Ukraine har en mere demokratisk og gennemsigtig karakter end det russiske, men det politiske systems beslutningsevne har været lammet i flere år. Fortolkninger af forfatningen, af regler for politiske procedurer, hyppige parlamentsvalg og regeringsændringer indgår i et magtspil mellem politiske og økonomiske klaner. Det bliver meget vanskeligt for landets politikere at finde en vej ud af den fastlåste politiske situation.

Ukraines udenrigspolitiske orientering er en stadig pendulbevægelse mellem Vesten og Rusland. I hvilken retning pendulet bevæger sig mellem disse målsætninger, afhænger af, hvilke kræfter der dominerer regeringen. Der er et udbredt ønske om et fremtidigt medlemskab af EU, men samtidig også en udbredt erkendelse af, at de økonomiske bånd til Rusland enten ikke kan eller bør svækkes.

For de mest vestorienterede politiske kræfter ses medlemskab af NATO som et lettere realiserbart mål på kort sigt end EU-medlemskab, og Ukraine har nu et institutionaliseret samarbejde med NATO. Medlemskab af NATO er dog yderst omstridt, og kun et mindretal af landets befolkning ønsker NATO-medlemskab. Spørgsmålet har en central placering i det indenrigspolitiske magtspil.

Trods øgede bevillinger er de ukrainske væbnede styrker underfinansierede og i dyb krise. Officielt skal værnepligten ophøre med udgangen af 2009, men professionaliseringen skrider kun langsomt frem. Der tilgår stort set ikke nyt, moderne materiel, og eksisterende materiel vedligeholdes kun i strengt nødvendigt omfang. Det har en stærkt negativ indflydelse på moralen, som er meget lav.

Ukraines våbenindustri er tæt forbundet med den russiske, men har kapacitet til selv at fremstille forskellige våbensystemer. Produktionen går dog næsten udelukkende til eksport, hovedsagelig i form af modernisering af sovjetiske våben.

Belarus

Europas sidste diktatur. Belarus har et tæt, men problemfyldt samarbejde med Rusland.

I Europa er Belarus det eneste tilbageværende diktatur og det mest isolerede land. Belarus tillægger ikke samarbejde med de europæiske lande eller institutioner betydning. Belarussisk udenrigs- og sikkerhedspolitik er rettet mod samarbejde med Rusland, men samarbejdet er ofte meget problematisk, idet regeringen i Belarus forsøger at undgå russisk økonomisk og politisk dominans. Derfor forsøger Belarus at afbalancere forholdet til Rusland med demonstrative kontakter til f.eks. Venezuela og Iran.

Det militære samarbejde mellem Belarus og Rusland fungerer stort set gnidningsfrit. Rusland synes at betragte Belarus som et fremskudt russisk militærdistrikt, og det militære samarbejde er veludbygget, især på luftforsvarsområdet.

Kun Rusland har reelt mulighed for at ændre det nuværende regime i Belarus, men så længe Rusland ikke har fundet et egnet alternativ, vil regimet kunne regne med Ruslands støtte. Belarus' politiske orientering efter et regimeskifte er noget usikker. Det er dog meget sandsynligt, at en ny ledelse, der er kommet til magten på Ruslands præmisser, fortsat vil knytte landet tæt til Rusland. Det er dog i nogen grad sandsynligt, at et ledelsesskifte kan fremkalde en sådan dynamik i det belarussiske samfund, at et krav om tilnærmelse til Europa kan blive fremherskende.

Det arktiske område

Klimaændringerne vil på langt sigt gøre det muligt at udvinde formodede naturressourcer i det arktiske område og benytte kortere søtransportveje.

Klimaændringerne har sammen med den stigende efterspørgsel efter olie og gas på verdensplan medført en markant øget interesse for Arktis fra Rusland, USA (Alaska), Canada, Danmark (Grønland) og Norge (inkl. Svalbard), der alle grænser op til Polarhavet.

Klimaændringerne vil medføre forbedrede muligheder for handelsskibes besejling af Nordvestpassagen, nord om det nordamerikanske kontinent, og Den Nordlige Søvej, tidligere benævnt Nordøstpassagen, nord om det euroasiatiske kontinent. Dette vil medføre en væsentlig reduktion af sejltiden og dermed omkostningerne ved søtransport mellem Asien og Europa.

Klimaændringerne betyder, at kyststaterne har øget deres bestræbelser på at sikre sig rettigheder i Polarhavet. Med de formodede naturressourcer, der muligvis kan udnyttes i Polarhavet i fremtiden, vil der uundgåeligt være modstridende interesser mellem kyststaterne. Det vil øge kravene til FN's Kontinentalsokkelkommission som forum for eventuel konfliktløsning.

I henhold til FN's Havretskonvention fra 1982 har kyststaten den fulde suverænitet over ressourceudnyttelsen i den såkaldte eksklusive økonomiske zone, der har en maksimal udstrækning på 200 sømil fra kysten. Derudover har kyststaten den fulde

suverænitet over ressourceudnyttelsen på kontinentalsoklen. Fastlæggelsen af kontinentalsoklen følger nogle komplicerede regler, men Havretskonventionen gør det muligt, at tilstedeværelsen af en undersøisk højderyg, Lomonosov-højderyggen i Polarhavet, kan føre til, at kyststatens kontinentalsokkel kan udvides ud over de 200 sømil.

I medfør af Havretskonventionen kan de kontraherende lande fremsætte krav på udvidelse af kontinentalsoklen i op til ti år efter ratificering, hvorefter FN's Kontinentalsokkelkommission tager stilling til kravene. Der er således indbygget en form for konfliktløsningsmodel i Havretskonventionen, som de kontraherende parter er forpligtet til at følge.

Rusland har længe hævdet, at Lomonosov-højderyggen er en naturlig forlængelse af den nordsibiriske kontinentalsokkel. I sommeren 2007 foretog Rusland geologiske boringer for at søge at fastslå, om højderyggen er af samme geologiske beskaffenhed som dens tilsyneladende udspring ved De Nysibiriske Øer for dermed at kunne hævde, at væsentlige dele af Polarhavet er russisk. Det forventes, at Rusland efter denne og flere efterfølgende maringeologiske undersøgelser over for FN's Kontinentalsokkelkommission inden for det nærmeste par år vil præsentere et krav om en udvidelse af den russiske kontinentalsokkel i størrelsesordenen 1,2 mio. km².

Nye amerikanske undersøgelser viser, at den nordamerikanske kontinentalsokkel (fra Alaska) strækker sig mere end 100 sømil længere i retning af Nordpolen, end man hidtil har troet. Resultatet peger i retning af, at også USA vil fremsætte krav om ret til dele af Polarhavet. USA har ikke ratificeret Havretskonventionen og er derfor ikke forpligtet til at deltage i den beskrevne konfliktløsningsmodel. Det er uklart, i hvilken udstrækning USA's eventuelle krav vil kollidere med russiske krav.

Senest har også Canada iværksat undersøgelser af forbindelsen mellem den canadiske del af det nordamerikanske kontinent og ikke blot Lomonosov-højderyggen, men også den parallelle Alpha-højderyg. Den vil Rusland, der kalder den Mendelejev-ryggen, formentlig også gøre krav på.

Uanset hvordan kyststaternes kontinentalsokkel vil blive fastlagt, vil den del af Grønlands territorialfarvand og eksklusive økonomiske zone, der kan besejles, blive markant udvidet.

Energi- og øvrige naturressourcer

Udvindingen af de formodede naturressourcer er meget kostbar, men de stigende energipriser vil gøre det attraktivt i fremtiden.

Langt størstedelen af undergrunden i Arktis er endnu uudforsket. Men der er påvist forekomster af bl.a. olie, naturgas, tin, mangan, guld, nikkel, bly, platin og diamanter. På grund af den sparsomme udforskning findes der imidlertid kun få og løse skøn over størrelsen og udbredelsen af disse forekomster. De nævnte metaller er således kun påvist på landjorden.

Udforskning af områdets naturressourcer har indtil videre været koncentreret omkring energiforekomster inden for de fem kyststaters respektive eksklusive økonomiske

zoner. Udforskning har påvist betragtelige forekomster af olie og/eller naturgas i alle landes zoner, bortset fra Danmarks, hvis mest lovende område endnu ikke er undersøgt.

De mest optimistiske skøn peger på, at Arktis kan indeholde op imod 25 % af verdens uopdagede olie- og naturgasressourcer. En stor del af dem findes imidlertid formentlig inden for landenes eksklusive økonomiske zoner, dvs. inden for deres 200 sømilegrænser. Dermed er ejerskabet allerede afgjort. F.eks. peger et skøn på, at over halvdelen af energiressourcerne i Arktis findes inden for Ruslands eksklusive økonomiske zone. Der er derfor næppe tale om, at det omstridte område, som ligger uden for landenes 200 sømilegrænser, indeholder de nævnte 25 % af verdens uopdagede olie- og naturgasressourcer, men formentlig kun en væsentlig mindre andel af de skønnede forekomster.

Erfaringer med efterforskning og udvinding offshore i Arktis er forholdsvis sparsomme og tyder på, at begge dele er meget kostbare. Men jo højere energipriser og jo mere tilgængelige de arktiske egne bliver, des mere attraktivt vil også udvinding af områdets energireserver blive.

Søtransportruter

De kommende muligheder for at besejle Nordvestpassagen og Den Nordlige Søvej vil reducere søvejen mellem Fjernøsten og Europa med op til 40 %.

Hvis de nuværende klimaændringer fortsætter, er der udsigt til, at der i en større del af året vil være mulighed for at besejle såvel Nordvestpassagen som Den Nordlige Søvej, også med skibe, der ikke er særligt forstærkede med henblik på sejlads i is. Benyttelsen af de to søtransportruter vil kunne betyde en reduktion af søvejen mellem Fjernøsten og Europa på mellem 20 og 40 %.

Krydstogtindustriens vækst sammen med en stigende efterspørgsel efter alternative, eksotiske rejsemål, øko- og adventureturisme m.m. vil sammen med de forbedrede besejlingsmuligheder af det arktiske område meget sandsynligt medføre en kraftig vækst i turismen i det arktiske område til søs, både i form af krydstogtskibe og fritidssejlere.

Den Nordlige Søvej er i princippet åben for international sejlads. I praksis er den imidlertid en rent national, russisk transportvej, der forbinder Atlanterhavet og Stillehavet. Dens længde er cirka 5.600 kilometer. Rusland forventer, at der i de nærmeste år vil ske en betydelig stigning i godstransporten ad Den Nordlige Søvej. Søvejen serviceres af russiske isbrydere, men er i store dele af året kun betinget sejlbar. Russiske forskere vurderer imidlertid, at Den Nordlige Søvej kan være helt isfri i 2020-2035, hvis isen i de arktiske områder fortsætter med at smelte i det nuværende tempo.

Canada bruger mange ressourcer på at fastholde, at Nordvestpassagen er canadisk territorialfarvand. Heroverfor finder USA, at passagen er internationalt farvand og som sådant vil kunne besejles af alle. Derfor har USA gentagne gange sendt flådefartøjer gennem passagen for at demonstrere, at det er internationalt farvand. Det er sandsynligt, at USA's interesse i Nordvestpassagens juridiske status i højere grad er

et principspørgsmål end et praktisk økonomisk eller militærstrategisk anliggende. Fri besejling af verdenshavene er en principiel sag for USA.

Ud over den kommercielle skibstrafik kan USA muligvis se en militær fordel i at anvende Nordvestpassagen som transitrute, når flådeenheder skal flyttes fra Atlanterhavskysten til Stillehavet. Da de fleste flådeenheder imidlertid vil kunne gå gennem Panama-kanalen, hvor afstanden mellem USA's øst- og vestkyst er kortere end gennem Nordvestpassagen, er fordelen begrænset.

Militær tilstedeværelse i det arktiske område

Det er sandsynligt, at den forøgede interesse for det arktiske område vil føre til større militær aktivitet i området, primært med henblik på overvågning, tilstedeværelse og suverænitetshævdelse.

Når de arktiske farvande bliver lettere at besejle, er det sandsynligt, at det vil føre til en betydelig forøgelse af de maritime, herunder sømilitære, aktiviteter i det arktiske område

USA's kystvagt har udvidet sine aktiviteter til også at gælde det arktiske område. Der er i første omgang tale om at overvåge området for at få et overblik over, hvor meget ekstra kapacitet, der skal til for at gennemføre udvidede arktiske aktiviteter. USA har ikke oprettet egentlige nye baser i området, men har planlagt at etablere to fremskudte støttepunkter i Alaska. Samtidig overvejer USA at indkøbe flere isbrydere til supplement og eventuel delvis erstatning for den eksisterende flåde på tre isbrydere, hvoraf de to er ved at være udtjente.

Rusland har igennem de seneste år udvist et markant stigende aktivitetsniveau, der vidner om stor beslutsomhed med henblik på at udnytte det arktiske område. Eksempelvis begyndte Rusland i 2006 at udvide sine grænsekontrolfaciliteter på øerne Franz Josef Land. Derudover har Rusland planer om at øge kulproduktionen på Svalbard, hvor Rusland har ret til minedrift, selv om Svalbard tilhører Norge.

Rusland har i forvejen stor erfaring med hensyn til sejlads i arktiske farvande og ved Nordflåden, der har sin hovedbase ved Murmansk, findes verdens kraftigste isbrydere. Nye og til dels endnu større atomdrevne isbrydere er planlagt, og den første forventes at tilgå efter 2015.

Ruslands Nordflåde er landets største og vigtigste. Den omfatter de fleste og nyeste atomubåde, herunder strategiske missilubåde og de største og kraftigst armerede overfladeskibe, landets eneste hangarskib og et stort antal hjælpeskibe.

Canada har den mest udtalte relative forøgelse af den militære tilstedeværelse. Tidligere har Canada varslet, at det ville udbygge isbrydningskapaciten, men har i stedet iværksat anskaffelse af en række isforstærkede patruljeskibe til kystvagten. Samtidig planlægger Canada at anlægge et træningscenter for arktisk krigsførelse og en fremskudt flådebase to steder langs Nordvestpassagen for på den måde at kunne håndhæve sine interesser i Arktis.

Forøgelsen af de arktiske nationers kapacitet i regionen skal primært ses i lyset af diplomatiske stridigheder om territorial kontrol med søvejen og adkomst til udvinding af naturressourcer. Begge dele styrker de arktiske nationers incitament til at markere deres overhøjhed i regionen. Ved at markere evne og vilje til tilstedeværelse i dét arktiske område, som kyststaterne gør juridisk krav på, søger de at øge sandsynligheden for, at retten til området tilfalder dem.

Den øgede trafik i det arktiske område og beskyttelse de arktiske søtransportruter medfører et behov for øget kapacitet primært til overvågning, tilstedeværelse og suverænitetshævdelse. Ikke mindst USA ser en central strategisk interesse i at beskytte søtransportruter.

Øvrige aktører i det arktiske område

Kina er også interesseret i det arktiske område, primært i energi og de nye søtransportveje.

Ud over de fem kyststater, der grænser op til Polarhavet, har en række andre nationer vist forskellige former for interesse for det arktiske område. Blandt disse er større europæiske lande som Italien, Frankrig, Spanien og Storbritannien samt Kina og i nogen grad Indien.

Kina har udtrykt villighed til at investere kraftigt i det arktiske område, foreløbig på det miljømæssige område. Der er dog næppe tvivl om, at Kinas interesser primært angår søtransportveje og energi. Blandt Kinas partnere i denne sag er primært Norge, men også Island er i Kinas søgelys. Kinas interesse i det arktiske område skal også ses i Kinas ønske om observatørstatus i Arktisk Råd, hvis medlemmer er Danmark, Norge, Finland, Sverige, Island, USA, Canada og Rusland. Rådet omfatter desuden en række organisationer, som repræsenterer de indfødte befolkningsgrupper i det arktiske område. Også andre lande er interesserede i observatørstatus.

Konfliktpotentialet

Den øgede aktivitet i det arktiske område vil på mellemlangt til langt sigt betyde, at der er risiko for mindre sammenstød og diplomatiske kriser. Det er dog usandsynligt, at det vil føre til militære konflikter.

Der er øget aktivitet i det arktiske område. Ruslands tydelige interesse for udvidelser af sit arktiske område, kombineret med en lige så tydeligt demonstreret vilje og evne til at projicere militær magt, kan blive et problem. Rusland er i stigende grad fokuseret på adgangen til sine rige forekomster af olie og gas i den arktiske del af Rusland og Barentshavet, eftersom energi er landets vigtigste eksportartikel.

Når Rusland, trods egne meget betydelige energiressourcer uden for det arktiske område, antagelig vil gå langt for at sikre sig retten til de omstridte områder i Arktis, har det to vigtige årsager: Ønsket om at sikre sig adgang til mulige yderligere ressourcer i Polarhavet og et strategisk betinget ønske om at udvide det russiske overhøjhedsområde for derved at kunne kontrollere andre aktørers adgang til Ruslands nordlige periferi. Selv om Rusland besidder det største militære potentiel i Arktis, primært i kraft af sin veludbyggede flådebase ved Murmansk og flybaser langs Den

Nordlige Søvej, opfatter Rusland i militærstrategisk henseende sin lange kyst mod Polarhavet som særdeles sårbar.

Norge er af rent geografiske årsager den nation, der er mest udsat for pression fra russisk side. Norges overhøjhed over Svalbard, hvor Rusland har udvindingsrettigheder, kan på langt sigt give anledning til problemer på grund af modstridende interesser og fortolkninger af Svalbard-traktaten. Svalbard er ifølge denne traktat delvis afmilitariseret.

Selv om flere kyststater har indledt en styrkelse af deres polarrelaterede militære kapaciteter, er det usandsynligt, at det vil føre til militære konflikter. På mellemlangt til langt sigt er der dog en risiko for mindre sammenstød og diplomatiske kriser mellem kyststaterne i det arktiske område, fordi væsentlige strategiske og ikke mindst energipolitiske interesser kan støde sammen. Konfrontationerne vil f.eks. kunne bestå i militær chikane af andre staters militære styrker eller deres civile udnyttelse af naturressourcerne i de omstridte områder.

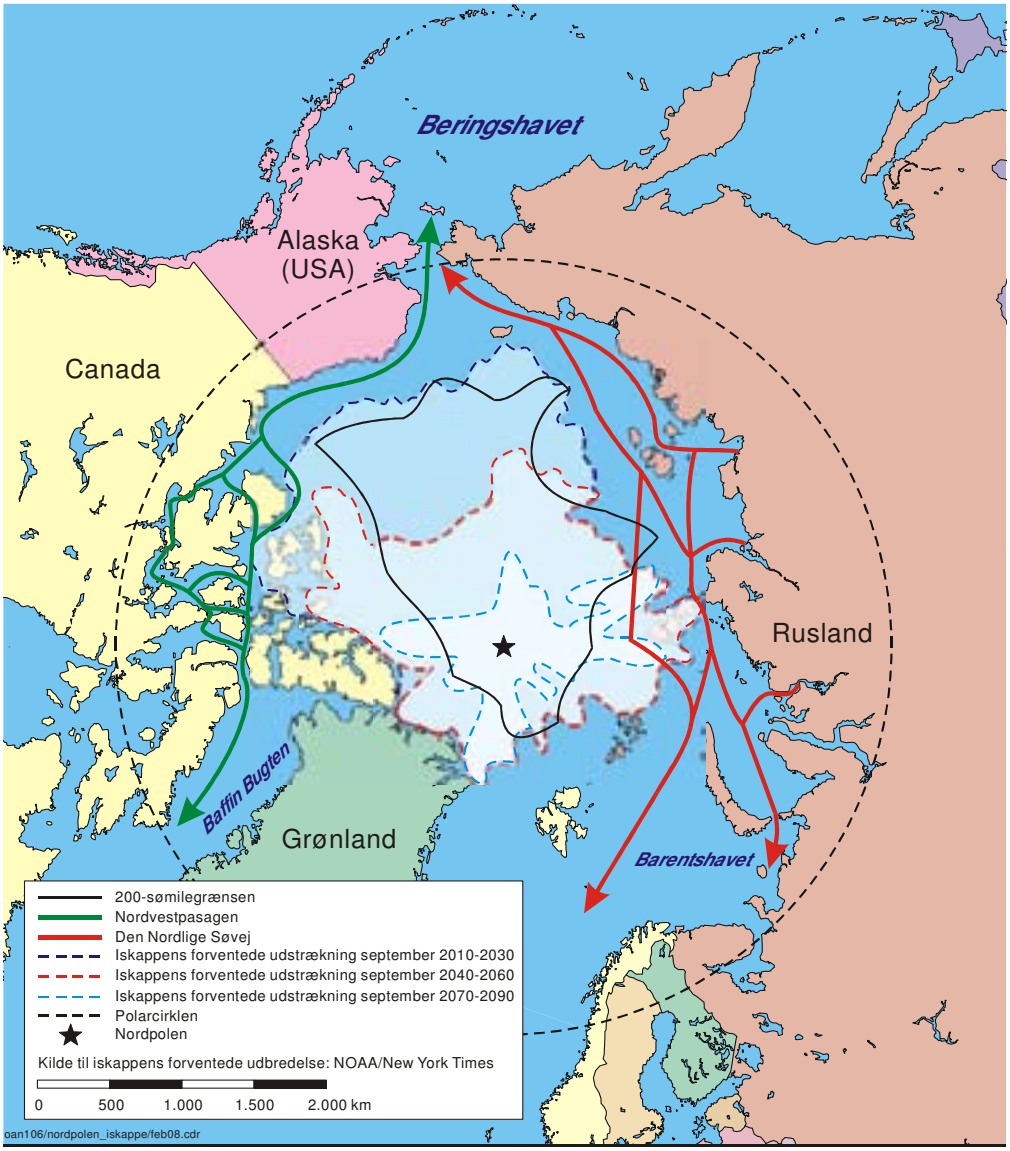
Beringshavet
Alaska
(USA)
Canada
Rusland
Baffin Bugten
Grønland
Barentshavet
200-sømilegrænsen
Nordvestpasagen
Den Nordlige Søvej
Iskappens forventede udstrækning september 2010-2030
Iskappens forventede udstrækning september 2040-2060
Iskappens forventede udstrækning september 2070-2090
Polarcirklen
Nordpolen
Kilde til iskappens forventede udbredelse: NOAA/New York Times
0
500
1.000
1.500
2.000 km
oan106/nordpolen_iskappe/feb08.cdr

37

Mellemøsten

Der er stadig større folkelig opbakning til islamistiske bevægelser i de arabiske lande, og regeringerne må forholde sig til islamisternes opbakning.

Hovedparten af Mellemøstens politiske systemer har begrænset folkelig opbakning og er ikke stabile på langt sigt. Arrestation af oppositionspolitikere, kritiske journalister og menneskerettighedsforkæmpere er udbredt. Islamistiske bevægelser får stadig større folkelig støtte og fremstår nu som den største og bedst organiserede politiske opposition. Regionens statsledere afviser derfor generelt demokratiske reformer, som kan give den islamistiske opposition større indflydelse. Af indenrigspolitiske hensyn antager regeringerne en mere muslimsk profil for at imødekomme krav om at indføre islam som en del af grundlaget for statens politik.

Flere af regionens regeringer har gennem de seneste år, bl.a. med henvisning til kampen mod terror, slået ned på deres islamistiske opposition. De har dog ikke skelnet mellem fredelige islamistiske bevægelser med brede politiske og sociale mål og mindre, yderliggående grupper, som bekender sig til terrorisme. I modsætning til de verdslige oppositionsbevægelser har det ikke været muligt på samme måde at slå den islamistiske strømning ned. Det skyldes primært, at den med sine værdier spiller på befolkningernes kulturelle og historiske arv og dermed gør sig til en del af en regional identitet, som ingen magthaver i Mellemøsten reelt vover at undertrykke.

De islamistiske bevægelser, der de seneste årtier har vundet frem blandt befolkningerne i Mellemøsten, tager udgangspunkt i ideologiske fortolkninger af islam. De har det fællestræk, at de fremstiller sig som virkeliggørelsen af sand islam. Deres endemål er ofte indførelsen af en islamisk stat. Dvs. en stat, hvis forfatning og lovgivning bygger på en fortolkning af koranen og overleveringerne fra profeten Muhammed. Desuden appellerer de til en udbredt folkelig skepsis over for de siddende regeringer og den vestlige tilstedeværelse i den muslimske verden. De islamistiske bevægelser hviler ligesom deres verdslige politiske konkurrenter ofte på et nationalt fundament og må betragtes som nationalt orienterede politiske aktører. Deres mærkesager er typisk islamisk orienterede reformer på det sociale, uddannelsesmæssige og økonomiske område.

Befolkningen i Mellemøsten og Nordafrika har verdens næsthøjeste fertilitetskvotient, og befolkningstallet vil blive fordoblet i løbet af de næste tre årtier. Samtidig har hovedparten af regionens lande ikke formået at udvikle moderne økonomier, som kan give uddannelse og beskæftigelse til den voksende generation af unge. Det er sandsynligt, at Mellemøstens og Nordafrikas høje befolkningstilvækst og manglende økonomiske dynamik i de kommende årtier vil forstærke den islamistiske strømning.

Islamismen får næring af og bidrager til de mange konflikter i Mellemøsten, herunder den israelsk-palæstinensiske konflikt og konflikterne i Irak, Afghanistan, Libanon og ved Afrikas Horn. USA's og Europas muligheder for at bidrage til løsningen af konflikterne kompliceres af, at islamister fremstiller Vestens politiske og militære adfærd som et forsøg på at dominere den islamiske verden. Mange regeringer i regionen er dog sikkerhedspolitisk afhængige af USA. Det gælder ikke mindst Irans arabiske nabolande, som frygter Irans stormagtsambitioner – herunder udsigten til et Iran bevæbnet med atomvåben.

Den voksende opbakning til islamistiske bevægelser i Mellemøsten og Nordafrika har stor sikkerhedspolitisk betydning for Europa. Selv om de fleste islamister tager afstand fra terror, så skaber islamismen et intellektuelt klima, der fremmer rekrutteringen til terrorbevægelser. Modstand mod Vesten og vestlig livsførelse er et centralt element i islamismen. I den islamiske verden er der stigende følsomhed over for handlinger, som opfattes som en krænkelse af islam. Der er i mange muslimske lande fokus på Danmark pga. sagerne om tegninger af profeten Muhammed. Regeringer i den islamiske verden har af egen drift eller pga. folkeligt pres valgt at lade sagerne om Muhammed-tegningerne påvirke deres udenrigspolitiske forhold til Danmark.

De fleste regeringer i den islamiske verden kanaliserer en del af deres modstand mod, hvad de opfatter som krænkelser af islam, gennem Organization of the Islamic Conference (OIC). Det aktive udenrigspolitiske forsvar for islam afholder måske for en tid en del fra at støtte de islamistiske oppositionsbevægelser, men på langt sigt styrker denne kurs disse bevægelsers legitimitet. Forholdet mellem landene i den muslimske verden og især Europa vil på langt sigt blive mere kompliceret som følge af denne udvikling. Et vægtigt element i den forbindelse er også et øget fokus hos f.eks. OIC på vilkårene for den voksende muslimske befolkningsgruppe i Europa. Danmark vil i de kommende år bl.a. pga. tegningerne af profeten Muhammed være i centrum af dette forstærkede fokus på Europa.

Europa vil i de kommende årtier opleve en kraftig demografisk forandring. De europæiske befolkninger har en af verdens laveste fertilitetskvotienter. I de kommende år vil antallet af muslimer i Europa vokse markant. Muslimer vil med den nuværende udvikling udgøre 20 % af Europas befolkning i 2050. Der sker samtidig en radikalisering af unge muslimer i Europa. Det er sandsynligt, at den politiske udvikling i Mellemøsten, Nordafrika, Sydasien og Sydøstasien vil påvirke politiske strømninger blandt Europas muslimer, herunder også graden af radikalisering.

Israel og de palæstinensiske selvstyreområder

Den israelsk-palæstinensiske konflikt vil fortsat have en central rolle i Mellemøsten og være en kilde til uro på langt sigt. Konflikten vil involvere en lang række aktører, der vil prøve at udnytte konflikten til at fremme deres interesser.

Konflikten mellem Israel og palæstinenserne vil fortsat have en central rolle i Mellemøsten og være en kilde til uro på langt sigt. Det gælder, selv om parterne måtte finde frem til en aftale. Yderliggående grupper i begge samfund vil gennem nye voldshandlinger gøre deres til at forhindre implementering af en eventuel aftale. Desuden er det selv på langt sigt ikke sandsynligt, at Israel reelt vil afgive den fulde kontrol med Vestbredden og Gazastriben. Det vil heller ikke ændre sig, hvis der bliver oprettet en palæstinensisk stat. Israel vil fortsat forbeholde sig retten til at svare igen på angreb fra de palæstinensiske områder.

På den palæstinensiske side vil konflikten med Israel fortsætte som hovedtema. Situationen vil være ustabil, indtil der er fundet en balance i den politiske situation, der tilpasser sig den nye virkelighed, hvor Hamas spiller en central rolle. Hamas vil være uomgængelig i enhver intern palæstinensisk politisk bestræbelse, hvis den skal opnå

folkelig tilslutning. Det gælder også en holdbar palæstinensisk aftale om fred med Israel.

Israel vil på langt sigt fortsat være både økonomisk og militært den suverænt stærkeste stat i Mellemøsten. Så længe Israel opretholder det strategiske partnerskab med USA, er der ingen reel konventionel trussel mod Israels eksistens som stat.

Israel anser generelt udvikling og spredning af masseødelæggelsesvåben og især muligheden for, at Iran får atomvåben, som den største militære trussel. Set i lyset af udviklingen i Mellemøsten de seneste år er det sandsynligt, at Iran også på langt sigt vil være den primære regionale sikkerhedspolitiske trussel mod Israel. En anden trussel mod Israel kommer fra den asymmetriske krigsførelse primært fra Hizbollah og militante palæstinensiske grupper. Hovedtemaerne i Israels sikkerhedspolitik vil på langt sigt fortsat være Irans atomprogram, konflikten med palæstinenserne, og det iransk-syriske samarbejde, herunder deres støtte til Hizbollah og Hamas.

Med hensyn til terrorisme i de palæstinensiske selvstyreområder har der i 2006 og 2007 været en voksende tendens til militant sunniekstremistisk sprogbrug, og en række mindre grupper med navne inspireret af militant sunniekstremisme er dukket op. Der er dog ingen tegn på kontakt vedrørende operationer mellem personer eller grupper i de palæstinensiske selvstyreområder og al-Qaida.

Det er i nogen grad sandsynligt, at den voksende tilslutning til militant sunniekstremisme i især Gaza på kort og mellemlangt sigt vil øge risikoen for simple angreb på vestlige mål. Trods den voksende tendens til sympati med militant sunniekstremisme er det ikke sandsynligt, at transnationale militante sunniekstremistiske grupper vil få fodfæste i Gaza på kort og mellemlangt sigt og dermed blive en konkurrent til de etablerede militante, nationalistiske, palæstinensiske grupper.

På langt sigt afhænger den transnationale militante sunniekstremismes udvikling i de palæstinensiske områder især af de nationalistiske palæstinensiske gruppers og partiers evne til at kontrollere selvstyreområderne og til at tilfredsstille mange palæstinenseres ønske om modstand mod de efter deres opfattelse uacceptable vilkår, Israel giver selvstyreområderne. Selv hvis der på mellemlangt eller langt sigt bliver indgået en aftale om oprettelse af en palæstinensisk stat, vil der som minimum være ekstremistiske kredse, der vil være utilfredse med aftalen og anvende voldelige midler mod Israel og evt. mod palæstinensiske eller vestlige mål.

Libanon og Syrien

Libanon vil fortsat være præget af interne stridigheder og magtkampe på kort, mellemlangt og langt sigt. De mange og modsatrettede interesser i Libanon vil fastholde landet i en sårbar og labil situation både indenrigspolitisk og i forhold til Israel.

Libanon befinder sig i sin værste politiske krise siden borgerkrigen 1975-1990.
De politiske og etniske grupper er stadig i gang med at positionere sig i forhold til de ændrede realiteter, efter at Syrien trak sig tilbage fra Libanon i 2005. Flere elementer fra Taif-aftalen, der lagde grunden til afslutningen af borgerkrigen i 1990, er endnu ikke gennemført og vil blive mødt af modstand og krav om genforhandling. Grundlæggende knytter de politiske konflikter i Libanon sig også til en ændring i landets be-

folkningssammensætning. Shiitternes befolkningsandel er steget markant gennem de sidste årtier. Det medfører krav om større politisk indflydelse for denne traditionelt set marginaliserede gruppe.

For Syrien er Libanon en vigtig strategisk brik i spillet om at få de israelsk besatte Golanhøjder tilbage. Desuden er styret i Damaskus bekymret for, hvad den internationale domstol vedrørende mordet på tidligere premierminister Rafiq Hariri og andre kan nå frem til. Endelig er det i Damaskus en udbredt holdning, at Beiruts ret til fuld uafhængighed af Damaskus er historisk tvivlsom. Efter den militære tilbagetrækning fra Libanon i 2005 er Syriens greb om landet betydeligt svækket, men Syrien søger stadig at øve indflydelse gennem politiske og økonomiske forbindelser. Samtidig er udviklingen i Libanon også præget af interne dynamikker, som Syrien ikke altid har kontrol over.

Konflikten i Libanon tiltrækker generelt en række regionale såvel som internationale aktører, der alle forsøger at fremme deres interesser i Libanon. Overordnet går skillelinjerne mellem de provestlige stater Ægypten, Saudi-Arabien og Jordan, med primært USA i ryggen, og Iran og Syrien. For USA og de provestlige arabiske stater handler det bl.a. om at svække den iransk-syriske støtte til Hizbollah og derudover at begrænse Hizbollahs indflydelse i Libanon som led i forsøget på at svække den radikale lejr.

Situationen i det sydlige Libanon har generelt udviklet sig relativt roligt siden våbenstilstanden efter krigen mellem Israel og Hizbollah i sommeren 2006. Konfliktens grundlæggende forudsætninger er dog stort set uændrede. Der hersker stadig et konfliktfyldt forhold mellem Israel og Hizbollah. Kampen mod Israel udgør en stor del af Hizbollahs eksistensberettigelse som væbnet milits. Der er derfor ikke udsigt til, at Hizbollah lader sig afvæbne. Tværtimod er der indikationer på, at Hizbollah militært set har oprustet betydeligt siden sommeren 2006. Med israelske øjne nødvendiggør dette en offensiv militær planlægning og adfærd over for Libanon. Det er derfor sandsynligt, at situationen igen vil eskalere på kort til mellemlangt sigt.

De palæstinensiske flygtningelejre i Libanon fungerer som fristed for forskellige militante sunniekstremistiske grupper med forbindelse til al-Qaida. Militante sunniekstremister har gennemført angreb mod vestlige interesser, raketangreb mod Israel samt angreb på UNIFIL.

Det er sandsynligt, at militante sunniekstremister i Libanon er involveret i at skjule al-Qaida-relaterede planlæggere, at rekruttere, træne og transportere mujahediner til Irak, at støtte planlægning af terror i nabolandene og at varetage forbindelse til militante sunniekstremister i Europa. På kort til mellemlangt og langt sigt er det sandsynligt, at de militante sunniekstremistiske palæstinensiske grupper i Libanon fortsat i betydeligt omfang vil samarbejde med transnationale militante sunniekstremistiske netværk.

Det er sandsynligt, at de palæstinensiske flygtningelejre også på mellemlangt og langt sigt vil fungere som fristeder for militante sunniekstremister, da det er sandsynligt, at lejrene fortsat vil blive kontrolleret uden indblanding fra de libanesiske myndigheders side. Det er desuden sandsynligt, at grupperne på kort, mellemlangt og

langt sigt fortsat har kapacitet til at udføre terrorangreb mod vestlige interesser i Libanon.

Syrien er hjemsted for omfattende transnationale støttenetværk for militante sunniekstremister, som primært sender folk til Irak, men som gennem det sidste år også har ydet støtte til ligesindede i Libanon. De syriske myndigheder søger at bekæmpe disse netværk. Det er dog sandsynligt, at militante sunniekstremistiske støttenetværk på kort, mellemlangt og langt sigt vil kunne operere i Syrien på trods af myndighedernes indsats. Netværkenes aktivitetsniveau vil dog afhænge af myndighedernes indsats og udviklingen i Irak. Det er sandsynligt, at der på kort, mellemlangt og langt sigt lejlighedsvis vil finde angreb sted imod vestlige og lokale mål i Syrien.

Irak

Sikkerhedssituationen i Irak er forbedret, men regeringen er ineffektiv og har ikke kontrol med landet. Der er ikke udsigt til forsoning mellem de stridende etniske og religiøse grupper. Hvis koalitionens tilstedeværelse reduceres væsentligt, før der etableres en stærk statsmagt, er det sandsynligt, at militante sunniekstremister vil kunne etablere fristeder i Irak.

Irak har stadig ikke en effektiv regering. Etnisk-religiøse magtkampe og udbredt korruption lammer statens institutioner. I 2008 ligger magten i højere grad hos milits- og stammeledere i provinserne end hos regeringen i Bagdad. Irak er de facto opdelt i etnisk-religiøse områder. Først i begyndelsen af 2008 har premierminister Nuri al-Maliki fået vedtaget enkelte lovforslag fra en reformpakke, der skal bane vejen for politisk forsoning mellem sunniarabere, shiitter og kurdere.

Alliancen mellem ledende kurdiske og shiitiske partier har udelukket sunniaraberne fra politisk indflydelse. Flere større politiske partier, herunder den største sunniarabiske blok, Tawafuq, og den største folkelige shiitiske bevægelse, Sadr-bevægelsen, har det seneste år stået uden for regeringssamarbejdet.

I løbet af 2007 har fronterne i den irakiske konflikt ændret sig. Sunniarabiske stammer og tidligere oprørere samarbejder med koalitionen og regeringen mod al-Qaida. Det har ført til en begrænset tilnærmelse mellem regeringen og de tidligere sunniarabiske stammer og oprørere. Samtidig er rivaliseringen mellem de shiitiske bevægelser øget. Det kommer i perioder til udtryk i væbnede sammenstød mellem militser og regeringsstyrker samt i øget splittelse i den ledende politiske shiitiske alliance, United Iraqi Alliance (UIA). Endelig er spændingerne mellem arabere og kurdere taget til på grund af uenighed om Kirkuks tilhørsforhold og udkastet til en ny olielov, der bl.a. skal fordele olieindtægterne.

Striden om forholdet mellem centralregeringen og provinserne og fordelingen af landets ressourcer er blevet en kilde til voksende politisk konflikt på tværs af de etnisk-religiøse skel. Føderalisterne ønsker stærke provinser, mens nationalister ønsker en stærk, centraliseret stat. Regeringen følger i nogen grad en proføderal politik, mens parlamentet i højere grad præges af den centralistiske linje. Størstedelen af regeringens lovforslag bremses af oppositionen i parlamentet. Der er ikke tegn på, at der på kort eller mellemlangt sigt vil blive flertal i den irakiske befolkning for oprettelsen af en shiitisk og en sunnitisk region syd for den kurdiske region. Det er derfor ikke sand-

synligt, at den de facto decentralisering af magten, der har fundet sted i Irak siden invasionen, vil blive formaliseret ved lov.

Der er sket forbedringer i sikkerhedssituationen, selv om der er betydelige geografiske variationer i voldsniveauet. På det politiske plan er der vedtaget enkelte love fra en reformpakke, der har til formål at bane vejen for politisk forsoning. På kort sigt er der ikke udsigt til afgørende gennembrud i den politiske forsoningsproces, men på langt sigt kan de nye love åbne for øget dialog mellem de etnisk-religiøse grupper. En længere periode med øget stabilitet og sikkerhed samt politisk fremdrift i forsoningsprocessen er dog afgørende betingelser for, at konflikten i Irak ikke får et sådant omfang, at landet går i opløsning.

De militante sunniekstremistiske terrorgrupper i Irak trækker på transnationale netværk. De to vigtigste sunniekstremistiske terrorgrupper i Irak er organisationen al-Qaida in Iraq (AQI), og den kurdisk ledede ”Ansar al-Islam”. Begge grupper forfølger en kompromisløs voldelig strategi og viser ingen tegn på at ville indgå i forhandlinger om Iraks fremtid. AQI og Ansar al-Islam forfølger på kort sigt en plan om at destabilisere Irak mest muligt. I kraft af gruppernes vidtforgrenede støttenetværk uden for Iraks grænser kan de dog også på kort, mellemlangt og langt sigt udgøre en terrortrussel mod mål både i og uden for Mellemøsten.

Det er sandsynligt, at Irak fortsat vil virke tiltrækkende for udenlandske ekstremister, der kommer for at kæmpe mod koalitionsstyrkerne og den irakiske regering. På langt sigt afhænger udviklingen dog især af de irakiske myndigheders evne til at bekæmpe terror og omfanget af koalitionens tilstedeværelse.

Det er kun ganske få militante sunniekstremister, der er vendt tilbage til Europa efter at have kæmpet i Irak. Få personer med kamperfaring og den status, det giver blandt militante sunniekstremister at have været på jihad, vil imidlertid kunne udgøre en stor trussel, bl.a. i Europa.

Så længe den nuværende koalitionsstyrke opretholdes i Irak, er det ikke sandsynligt, at militante sunniekstremister vil kunne etablere varige fristeder i Irak. Hvis der sker en væsentlig reduktion i koalitionens tilstedeværelse, før der etableres en stærk statsmagt, er det sandsynligt, at militante sunniekstremister vil kunne etablere fristeder i visse af de sunniarabiske områder af Irak.

Iran

Iran vil være en magtfaktor i Mellemøsten på lang sigt og vil fortsætte sin involvering i regionens konflikter. Især forholdet til USA har betydning for Irans rolle i regionen. Iran har ikke indstillet sine nukleare aktiviteter i forbindelse med bl.a. uranberigning.

Forskellige konservative fraktioner dominerer den iranske ledelse og magtelite. Indenrigspolitikken præges af magtkamp og skiftende alliancer mellem disse konservative fraktioner. Trods udbredt utilfredshed i befolkningen med de dårlige sociale og økonomiske vilkår og jævnlig uro blandt Irans etniske minoriteter udgør oppositionen ikke umiddelbart en trussel mod styrets overlevelse eller stabilitet.

Den iranske økonomi lider under væsentlige strukturelle problemer i form af korruption, massiv subsidiering af varer, stærk afhængighed af olieindtægter og en underudviklet finansiel sektor. Negative konsekvenser af regeringens kortsigtede og populistiske økonomiske politik er for alvor begyndt at vise sig i form af høj og stigende inflation og en fortsat høj arbejdsløshed. Regeringens økonomiske politik er genstand for betydelig hjemlig kritik, der har sat præsident Mahmoud Ahmadinejad under pres.

I de senere år er Irans indflydelse i Mellemøsten øget, bl.a. som en konsekvens af omvæltningerne i Afghanistan i 2001 og i Irak i 2003. Iran samarbejder med Irak og Afghanistan, yder humanitær bistand og bidrager til genopbygning, men støtter også væbnede grupper, der spiller en destabiliserende rolle, især i Irak og Libanon.

Med sin placering mellem Irak, Afghanistan og Pakistan er det shiitiske Iran et yndet transitområde for sunniekstremistiske netværk, som også benytter iransk territorium som opholdssted og bagland for operationerne i Irak. De iranske myndigheder bestræber sig på at bekæmpe disse transnationale netværk. Al-Qaida har et omfattende netværk i landet, som bl.a. støtter organisationen AQI og al-Qaida i Pakistan. På kort, mellemlangt og muligvis på langt sigt er det sandsynligt, at militante sunniekstremister vil benytte sig af iransk territorium til denne type af aktiviteter, og det er i nogen grad sandsynligt, at militante sunniekstremister vil angribe vestlige og lokale mål i Iran.

Iran bruger sin indflydelse blandt parterne i Mellemøstens konflikter, herunder også i Libanon og blandt palæstinenserne, til at konsolidere og styrke sin regionale stilling. Trods relativ styrke er den iranske ledelse præget af en opfattelse af at være omkranset af fjendtlige kræfter. I iransk optik dæmoniserer USA Iran og forsøger at begrænse det i at udfolde sin retmæssige stilling som stormagt i Mellemøsten. Til Israel har Iran et erklæret fjendtligt forhold. Dertil kommer modsætningsforholdet mellem det shiitiske, persiske Iran og regionens sunniarabiske lande.

Det til tider spændte forhold mellem Iran og flere sunniarabiske lande, anført af Saudi-Arabien, er reelt en kamp om magten i regionen. De sunniarabiske lande fokuserer bl.a. på Irans fremme af shiitisk politisk magt og de regionale konsekvenser af et eventuelt nukleart bevæbnet Iran. Imidlertid har Iran behov for den arabiske verdens opbakning som modvægt til det betydelige vestlige pres på landet. Dertil kommer, at Iran søger en islamisk lederrolle ved bl.a. at fremstå som islams stærke forsvarer, både på shia- og sunnimuslimers vegne, mod Vestens angreb og arrogance. Iran spiller på den betydelige anti-amerikanske og anti-israelske stemning i de arabiske befolkninger. Samtidig søger det at drive en kile ind mellem USA og dets sunniarabiske allierede for at svække USA's indflydelse i regionen.

Iran fastholder, at dets nukleare program alene har fredelige formål. Ifølge Iran har landets nukleare program to formål. Det ene er at producere elektricitet, og det andet er forskning samt produktion af radioisotoper til medicinsk og industriel brug. De nukleare anlæg, der enten er blevet eller er ved at blive konstrueret til disse formål (bl.a. anlæg til berigning af uran), vil imidlertid også sætte Iran i stand til at producere det afgørende element i en kernesprængladning, fissilt (spaltbart) materiale af våbenkvalitet.

Trods flere FN-sikkerhedsrådsresolutioner siden december 2006 har Iran ikke indstillet sine aktiviteter i forbindelse med bl.a. uranberigning eller i tilstrækkelig grad afklaret udestående spørgsmål med IAEA.

Iran har endvidere et ambitiøst program til udvikling af ballistiske missiler. Iran besidder bl.a. SCUD-missiler, der har en rækkevidde på op til ca. 500 km. Iran arbejder dog også med udvikling af missiler med længere rækkevidde.

Iran vil formodentlig modstå internationalt pres i atomsagen, herunder skærpede FN-sanktioner og udbygget finansiel boykot. Atomsagen har potentiale til at udvikle sig til en egentlig konfrontation mellem Iran og USA eller andre af regionens stormagter, f.eks. Israel. Også på langt sigt vil Iran være en betydelig magtfaktor i regionen og kæmpe for sin stilling som regional stormagt, men det vil afpasse sin involvering i regionens konflikter efter de aktuelle vilkår, herunder forholdet til USA.

Ægypten

Ægypten forsøger at balancere mellem den arabiske verden og interessefællesskabet med Vesten. Indenrigspolitisk står Ægypten over for store problemer, og Ægypten vil fortsætte sin forsigtige reformkurs.

Udenrigspolitisk forsøger Ægypten at balancere mellem den arabiske verden og interessefællesskabet med Vesten. Ægypten indtager på mange områder en lederrolle i den arabiske verden. Den ægyptiske udenrigspolitik er som følge heraf præget af en arabisk-islamisk identitet. Den ægyptiske regering må dog samtidig generelt betegnes som provestlig. Ægypten har et tæt samarbejde med USA og modtager omfattende bistand bl.a. til militæret.

Den israelsk-palæstinensiske konflikt er central i den ægyptiske udenrigspolitik. Ægypten er en naturlig mægler i den israelsk-palæstinensiske konflikt i kraft af sit særlige forhold til USA og Israel kombineret med den betydelige politiske vægt, som landet har i arabiske, herunder palæstinensiske, kredse.

Indenrigspolitisk står Ægypten over for store problemer: Krav om ophævelse af den undtagelsestilstand, der har været gældende siden 1981, krav om politiske reformer og demokratisering og en stigende islamisering i samfundet.

I foråret 2007 gennemførte regeringen en række forfatningsændringer med henblik på at give præsidenten en række beføjelser, der hidtil kun har været gældende under undtagelsestilstanden. Ændringerne har til formål at sikre styrets muligheder for at inddæmme opposition, herunder Det Muslimske Broderskab og andre islamistiske organisationer, når undtagelsestilstanden kan ophæves.

Der er flere kandidater til præsidentposten efter den aldrende præsident Hosni Mubarak, der hidtil bevidst har undladt at udpege en efterfølger. Der er tegn på, at Mubarak aktivt arbejder på, at hans søn Gamal skal overtage hans post. Det vil kunne ske ved at indsætte eksempelvis den loyale efterretningschef Omar Sulayman som vicepræsident i en overgangsperiode.

Det er sandsynligt, at Ægypten vil fortsætte sin forsigtige reformkurs, der i perioder indebærer små gradvise åbninger og i andre perioder en skærpelse af kursen over for oppositionen, herunder især det største oppositionsparti, Det Muslimske Broderskab.

Landet har en række strukturelt betingede økonomiske problemer. En udbredt subsidiepolitik for særligt energi og fødevarer fører til store årlige underskud på statens budget og landets handelsbalance. Arbejdsløsheden er stigende, og hvert år stiger arbejdsstyrken med over en halv million mennesker som en følge af mange års høj befolkningstilvækst. Reformer, som kan afhjælpe problemerne, er i igangsat af den nuværende regering. Processen vil dog ikke kunne færdiggøres før på langt sigt, og den besværliggøres løbende af stor utilfredshed i befolkningen.

Siden 2004 har Ægypten været udsat for en række terrorangreb, senest i april 2006. Der er dog ingen tegn på, at disse angreb har forbindelse til al-Qaida. Det er sandsynligt, at militante sunniekstremistiske netværk på kort, mellemlangt og langt sigt vil have kapacitet til at gennemføre angreb af en vis kompleksitet i Ægypten. På nuværende tidspunkt har al-Qaida ikke fodfæste i Ægypten, og det er ikke sandsynligt, at al-Qaida på kort sigt vil have kapacitet til at gennemføre angreb i landet. Bl.a. fordi en del af al-Qaidas øverste ledere er ægyptere, er det imidlertid i nogen grad sandsynligt, at al-Qaida på mellemlangt og langt sigt vil forsøge at finde samarbejdspartnere i Ægypten med henblik på at gennemføre angreb.

Saudi-Arabien

Det er sandsynligt, at Saudi-Arabien vil opretholde sin strategiske alliance med USA på kort og mellemlangt sigt. Samtidig vil regeringen fortsætte den hårde kurs mod militante sunniekstremister.

Saudi-Arabien indtager en førende rolle, både politisk og religiøst i den muslimske verden. Det islamisk meget konservative styre har sin rod i en aftale mellem kongefamilien og landets religiøse ledere. Denne aftale sikrer begge legitimitet som henholdsvis landets magthavere og ledere af statsreligionen. Positionen som statsreligion bliver af de religiøse ledere brugt til at fremhæve deres fortolkning af islam som sand og ægte. Religiøse mindretal som shiamuslimer og kristne nyder ingen reel anerkendelse, og saudiske statsborgere, der ikke bekender sig til wahhabismen, bliver underkastet officiel juridisk, religiøs og økonomisk diskrimination. Organisationer med relation til det saudiske religiøse etablissement arbejder aktivt på at sprede den saudiarabiske statsreligion, wahhabismen, blandt muslimer verden over. Dette sker bl.a. gennem finansiering af skoler og moskeer.

Den nuværende kong Abdullahs politik er kendetegnet ved noget større villighed til indenrigspolitiske reformer og dialog samt et større udenrigspolitisk engagement end hans forgænger, kong Fahd. Under kong Abdullah har Saudi-Arabien øget sin kritik af amerikansk mellemøstpolitik. Denne kritik afspejler, at de nære alliancebånd mellem den saudiske kongefamilie og USA står i stærk kontrast til folkestemningen i landet.

Kongehuset i Saudi-Arabien vil formodentlig fortsætte den forsigtige reformproces. Det er ikke sandsynligt, at det på kort eller mellemlangt sigt vil gennemføre juridiske

eller politiske reformer i et omfang, som for alvor vil føre til ændringer i kongehusets overordnede position. Vægten vil derimod ligge på økonomiske reformer med det formål at diversificere økonomien og øge beskæftigelsen. Fraværet af reformer i retning af øget demokratisering vil dog på langt sigt kunne presse det saudiske kongehus yderligere, både nationalt og internationalt. Den positive udvikling for shiamuslimer i nabolandet Irak vil kunne motivere den shiamuslimske minoritet i det nordøstlige Saudi-Arabien til at kræve politisk og religiøs anerkendelse.

Det er sandsynligt, at Saudi-Arabien vil fortsætte sin strategiske alliance med USA på kort og mellemlangt sigt, men vil holde en lav offentlig profil. Statsstøttet eksport af wahhabistisk ideologi vil fortsætte, men kongefamilien vil forsøge at undgå, at omverdenen ser denne religiøse fortolkning som anstiftelse af terrorvirksomhed.

Den Arabiske Halvø har stor symbolsk betydning for al-Qaidas ledelse, og det er sandsynligt, at det også i fremtiden vil stå højt på al-Qaidas prioritetsliste at ramme mål i regionen. Den saudiarabiske gruppe "Al-Qaida på Den Arabiske Halvø" blev fra 2004 sat under voldsomt pres fra de saudiarabiske myndigheders side og har ikke været aktiv siden begyndelsen af 2006. Det er sandsynligt, at regeringen vil fortsætte den hårde kurs mod militante sunniekstremister. Selv om det således er blevet sværere for militante sunniekstremister at operere i Saudi-Arabien, gennemfører de lejlighedsvis mindre angreb mod lokale og vestlige mål i landet. Det er sandsynligt, at dette vil fortsætte på kort, mellemlangt og langt sigt, men det er ikke sandsynligt, at militante sunniekstremister kommer til at udgøre en reel trussel mod kongehuset på kort til mellemlangt sigt.

Afghanistan

Indre modsætninger, oprør og narkotikakriminalitet vanskeliggør opbygning af den afghanske stat. Regeringen har yderst begrænset lokal kontrol. Hverken oprørerne eller de afghanske sikkerhedsstyrker med støtte fra ISAF har hidtil været i stand til at tilkæmpe sig et afgørende, vedvarende overtag.

Den internationale aftale, Afghanistan Compact, fra 2006 danner den overordnede ramme for det internationale samfunds støtte til Afghanistan. Aftalen tager sigte på opbygning af et demokratisk funderet statsapparat, som skal garantere intern stabilitet, sikkerhed og et livsgrundlag for den enkelte afghaner. Et afgørende element i denne plan er den NATO-ledede internationale sikkerhedsstyrke ISAF, der siden 2003 sammen med de afghanske sikkerhedsstyrker har haft ansvaret for tilvejebringelse af sikkerhed i Afghanistan. Til trods for en række fremskridt inden for sikkerhed, herunder opbygning af de afghanske sikkerhedsstyrker, er den afghanske regering fortsat stærkt afhængig af støtte fra såvel NATO som resten af det internationale samfund, såfremt man skal nå målet om en stabil afghansk stat, som kan garantere sikkerhed og livsgrundlag for den enkelte afghaner.

Opbygningen af et effektivt, demokratisk statsapparat møder modstand fra mange sider af det traditionelle afghanske stammesamfund. Indre modsætninger, oprør og narkotikakriminalitet vanskeliggør således opbygningen af den afghanske stat. Nye og gamle stridigheder er igen blusset op, og sikkerhedssituationen er kritisk i dele af landet. Opbygningen af det afghanske statsapparat er på mange områder stagneret. Udgangspunktet var dog meget vanskeligt. Fraværet af et sammenhængende rets-

væsen og den omfattende korruption er en hæmsko for opbygningen af et bæredygtigt statsapparat. Regeringen søger aktivt at inddrage moderate taliban-ledere i den politiske proces. Trods store forhindringer eksisterer der et relativt gunstigt forhandlingsklima frem til præsidentvalget i 2009.

Afghanistans økonomi er tæt forbundet med opium. Opiumproduktionen er af et omfang, hvor det påvirker alle samfundslag og institutioner. Det er ikke sandsynligt, at opiumproduktionen i Afghanistan vil falde markant på kort til mellemlangt sigt. En væsentlig del af Talibans økonomiske fundament kommer fra opiumproducenterne.

Regeringen har reelt ikke en sammenhængende lokalpolitisk strategi. Den har af mange årsager yderst begrænset lokal kontrol. Præsident Karzai forsøger at ændre situationen, men der er ikke udsigt til, at dette vil lykkes på kort sigt.

Provinserne er generelt kendetegnet ved svagt funderede provinsregeringer, som præges af ressourcemangel, korruption, nepotisme og forbindelser til den illegale opiumindustri. Helmand-provinsen afspejler dette billede. De traditionelle magthavere, herunder stammeledere, narkobaroner og militsledere, er en fremherskende del af provinsens magtstruktur. Den nye guvernør Mangal, udnævnt i februar 2008, står over for en svær opgave, men har solid erfaring fra tidligere guvernørposter under Karzai-regeringen.

Afghanistans problemer forværres af, at de gensidigt overlapper og forstærker hinanden. Landets voldelige konflikter og de involverede aktørers alliancer er oftest delelementer i større konflikter, som rækker ud over statens grænser. Konflikt- og problemløsning i Afghanistan er således sjældent et rent afghansk anliggende.

Pakistans uløste grænsestridigheder i forhold til Afghanistan og Indien (Kashmir) vil også fremover påvirke sikkerhedssituationen i Afghanistan negativt. Disse forhold og tilstedeværelsen af personer og grupper, der med base i Pakistan aktivt kæmper mod Vesten, forhindrer udbredelsen af stabilitet i hele regionen.

Iran og Afghanistan har traditionelt haft gode relationer. Iran har et bredt og dybt netværk i Afghanistan. Det vil Iran også fremover benytte sig af i en nøje afbalanceret håndtering af de trusler og muligheder, som der set fra Teheran udspringer af Afghanistan.

Taliban er en lokalt forankret pashtunsk oprørsbevægelse. Taliban ønsker at vælte den afghanske regering, fordrive de udenlandske styrker og genindføre den styreform, som Taliban praktiserede i Afghanistan indtil 2001. Trods disse overordnede mål er Taliban en særdeles uhomogen bevægelse, hvis operationer kun delvist er styret fra centralt hold. Talibans oprørskamp har et langt sigte. ISAF står over for en vanskelig modstander, der hverken er uniformeret eller følger krigens love.

Hverken oprørerne eller de afghanske sikkerhedsstyrker med støtte fra ISAF har hidtil været i stand til at tilkæmpe sig et afgørende, vedvarende overtag. I det sydlige Afghanistan har regeringshæren og ISAF generelt kontrollen i distrikterne, hvor provinshovedstæderne ligger, og hvor ISAF har baser, mens Taliban generelt har kontrollen i de landlige distrikter.

Taliban er ude af stand til militært at generobre Kabul eller den strategisk vigtige Kandahar by, så længe ISAF opretholder tilstedeværelsen på det nuværende niveau. For det flertal af afghanere, som bor i landområderne, har Kabul eller Kandahar dog ikke afgørende betydning. Det er i landområderne, at kampen om Afghanistan vil blive udkæmpet på kort sigt.

Taliban har i 2007 lidt betydelige tab af ikke mindst flere prominente ledere. Det har været medvirkende til, at Taliban ikke har kunnet koordinere indsatsen eller opnå det erklærede og afgørende mål om en generobring af Kandahar by. Antallet af angreb med improviserede bomber og selvmordsangreb er steget relativt i takt med, at oprørerne er blevet presset. Det er sandsynligt, at denne tendens vil fortsætte på kort og mellemlangt sigt. Taliban har formået at opretholde en kritisk sikkerhedssituation i store dele af det sydlige og østlige Afghanistan.

Hovedparten af angreb mod vesterlændinge i Afghanistan gennemføres af oprørsbevægelsen Taliban, men transnationale netværk af militante sunniekstremister opererer i provinserne langs grænsen til Pakistan, især i den østlige del af landet, og har også gennemført angreb i Kabul. Ekstremisternes angrebsmetoder er fortrinsvis improviserede bomber, herunder selvmordsbomber, og kidnapninger af civile udlændinge. Det er sandsynligt, at såvel oprørs- som terrororganisationer på kort sigt i stigende grad vil rette deres angreb mod civile udlændinge. Det er sandsynligt, at adgangen til fristeder på pakistansk territorium på såvel mellemlangt som langt sigt er afgørende for de militante sunniekstremisters evne til at fortsætte deres angreb i Afghanistan.

Pakistan

Al-Qaida og Taliban er veletablerede i det vestlige Pakistan, hvor store områder reelt er uden for regeringens kontrol. Landets rolle i krigen mod terror er præget af uløste konflikter mellem radikale islamister og moderate politiske kræfter.

Pakistan spiller en nøglerolle i krigen mod terror, herunder kampen i Afghanistan mod Taliban. Landets udvikling er betinget af militærets vilje til at sikre stabiliteten. Al-Qaida og Taliban er veletablerede i det vestlige Pakistan, hvor store områder reelt er uden for regeringens kontrol.

Pakistan råder over kortrækkende ballistiske missiler, og der er sandsynligt, at missilerne er udrustet med nukleare sprænghoveder. Disse våben er vendt mod Indien, men den politiske ustabilitet i Pakistan gør kontrollen med landets atomvåben til et kritisk spørgsmål.

Pakistan er præget af stærke regionale etniske identiteter. Hver provins har sin særlige etniske sammensætning. De væbnede styrker er en afgørende institution for at holde sammen på Pakistan. Militæret lægger beslag på betydelige ressourcer. Udgifterne til statens sikkerhed hindrer i betydeligt omfang Pakistan i at gennemføre en langsigtet økonomisk vækstpolitik.

Islam spiller en central rolle for pakistanernes nationale selvforståelse. De ser Pakistan som hjemlandet for undertrykte muslimer på det indiske kontinent. Pakistans islamistiske bevægelser findes i mange afskygninger. Det er i praksis vanskeligt at

sondre mellem rent politiske bevægelser, missionerende bevægelser og mere militante grupper. En central brudflade går mellem tilhængere af en islamisk stat og mere verdsligt orienterede kræfter.

Præsident Pervez Musharraf har i stigende omfang lagt sig ud med såvel Pakistans meget islamistiske grupperinger som landets mere demokratiske og moderate politiske kræfter. Parlamentsvalget i februar 2008 blev et massivt nederlag for Musharraf, og Pakistan er i færd med at skifte fra militærdiktatur til skrøbeligt demokrati. Politisk ustabilitet kan føre til militær undtagelsestilstand og en proces, som omdanner Pakistan til en islamisk stat. De øverste lag i de væbnede styrker har hidtil haft en verdslig orientering, men de mellemste og lavere lag bliver i stigende omfang præget af officerer med en radikal islamistisk holdning. Dette holdningsskift i officerskorpset er også en del af forklaringen på, at de væbnede styrker har problemer med at nedkæmpe militante islamistiske oprørere i det vestlige Pakistan.

I De Føderalt Administrerede Stammeområder, der er en del af Den Nordvestlige Grænse Provins, og Baluchistan har regeringen i Islamabad meget begrænset myndighed. Musharraf har ikke været i stand til at drive en kile ind mellem al-Qaida og Taliban, som begge står stærkt blandt områdets pasthunske befolkning. Lokale aftaler om våbenhvile har givet Taliban og al-Qaida mulighed for at udbygge deres position. Det er ikke sandsynligt, at det vil lykkes for den pakistanske regering at få mere kontrol med det meget autonome stammeområde langs grænsen til Afghanistan på mellemlangt sigt.

I Pakistan er der en lang række militante sunniekstremistiske terrorgrupper. Nogle af dem retter deres angreb mod religiøse mindretal, herunder især shiitter, mens andre fokuserer på konflikten i Kashmir eller er engagerede i konflikterne i Irak og Afghanistan. En stor del af de militante sunniekstremistiske grupper i Pakistan har tilknytning til al-Qaida. Siden 2001 har de pakistanske myndigheder bekæmpet disse grupper, og nogle af dem har som gengæld bl.a. deltaget i forsøg på at dræbe den pakistanske præsident. I løbet af 2007 er antallet af angreb mod især den pakistanske hær og pakistanske politikere steget meget markant. Vestlige interesser i Pakistan er også mål for disse gruppers angreb.

Området omkring den 2.500 km lange afghansk-pakistanske grænse fungerer som et fristed for personer og grupper på begge sider af grænsen med forbindelse til terror. Pakistansk Taliban kontrollerer visse områder i den pakistanske del af grænseregionen, især i De Føderalt Administrerede Stammeområder, som også er hjemsted for størstedelen af al-Qaidas øverste ledelse. Al-Qaida har mulighed for at gennemføre træning samt udvikling af nye operationsmåder i disse områder med henblik på angreb både i og uden for regionen, herunder i Europa.

Det er sandsynligt, at de etniske, kulturelle, religiøse og geografiske forhold i grænseområderne betyder, at al-Qaida og andre militante sunniekstremister vil have fristeder i disse områder på kort, mellemlangt og langt sigt.

Forholdet til Indien og striden om Kashmirs tilhørsforhold er afgørende for Pakistans sikkerhedspolitiske orientering. Indien ønsker at ophøje den nuværende våbenstilstandslinje til en grænse, hvilket Pakistan er imod. Indien betragter Kashmir som et lokalt problem, mens Pakistan forsøger at internationalisere konflikten. Indiens

voksende økonomiske forspring og militære overlegenhed betyder, at Pakistans forhandlingsposition bliver stadig dårligere. Det er ikke sandsynligt, at der sker et gennembrud i forhandlingerne om en løsning på Kashmirkonflikten på kort eller mellemlangt sigt.

Asien

Hele Asien drager fordel af Kinas økonomiske vækst, og det vil påvirke de sikkerhedspolitiske samarbejdsmønstre.

Kinas økonomiske vækst vil være motor for en generel vækst i et område, som strækker sig fra Kina og Japan i nord til Australien i syd og Indien i vest. I dette områdes centrum ligger ASEAN-landene. På langt sigt vil området formentlig blive et af verdens største frihandelsområder, og de store asiatiske lande vil udfordre den eksisterende globale politiske magtfordeling.

Det er sandsynligt, at Kinas rolle ikke på mellemlangt sigt vil føre til større konflikter i regionen, men territoriale uoverensstemmelser i Det Sydkinesiske Hav og lokale uroligheder, der involverer kinesiske mindretal, kan føre til politiske og diplomatiske kriser. Med Kinas voksende militære styrke vil kriserne dog overvejende blive løst på Kinas præmisser.

USA vil se sin politik over for regionen i lyset af terrorbekæmpelse og Kinas vækst. USA vil udbygge relationerne til Singapore, Thailand, Filippinerne og Indonesien og vil samtidig søge at styrke forholdet til Malaysia og Vietnam, som begge har vist øget interesse for samarbejde med USA. USA behandler allerede Kina som en ligeværdig partner, med hvem spørgsmål må afklares i form af kompromisser.

Den sikkerhedspolitiske situation i regionen vil dog være præget af rivalisering mellem Kina og USA og af ASEAN-landenes forsøg på at balancere mellem de to stormagter. I forsøget på at afbalancere Kinas og USA's roller vil der være en interesse i dele af Sydøstasien for at bringe Indien og Australien tættere på det regionale samarbejde.

Regionen er kendetegnet ved stor ulighed i befolkningerne, som medfører en risiko for social uro. Uroen i Burma i efteråret 2007 var således fremkaldt af, at militærregeringen ikke har formået at udnytte landets rige ressourcer til gavn for hele befolkningen. Samtidig er regionen hjemsted for potentielle konflikter mellem stater. Det kan hæmme den regionale udvikling. Selv om risikoen for væbnede konflikter mellem landene i regionen generelt er lav, indeholder de centrale konflikter, Taiwan og Korea, et risikopotentiale. De store konsekvenser af en mulig konflikt vil dog formentlig afskrække aktørerne fra at indlede større militære aktioner.

Sydøstasien vil forblive relativt stabil på mellemlangt sigt, men truslen fra sunniekstremistiske terrornetværk vil fortsat gøre sig gældende, især i Indonesien, Malaysia og Filippinerne og måske også Thailand.

Indonesien har været udsat for terrorangreb udført af den sunniekstremistiske terrorgruppe Jemaah Islamiyyah, der også har været aktiv i andre sydøstasiatiske lande. Med hjælp fra især USA og Australien har de indonesiske myndigheder kunnet be-

kæmpe terrorismen effektivt, og regeringen har formået at håndtere spørgsmålet om islamisk terrorisme på en sådan måde, at terrorbekæmpelsen ikke er blevet opfattet som generelt anti-islamisk af den indonesiske befolkning. Jemaah Islamiyyah og relaterede grupper udgør dog fortsat på kort og mellemlangt sigt en terrortrussel i Indonesien. De islamistiske partier har opbakning fra mellem 10 og 15 % af vælgerne, men forventes ikke at kunne øge deres vælgerandel væsentligt derudover. Der er dog en tendens til, at islam får indflydelse på indonesisk politik på regionalt og lokalt niveau.

Terrortruslen vil dog bidrage til et stadig øget sikkerhedspolitisk samarbejde mellem regionens lande og dermed også til en fortsat integration.

Taiwan

Udviklingen arbejder for en løsning af Taiwan-spørgsmålet på Kinas præmisser.

Det er et ufravigeligt krav i al kinesisk politik, at Taiwan er en del af Kina. Taiwan forsøger at opretholde sin isolation over for Kina, og forholdet mellem Taiwan og Kina er præget af gensidig mistillid. En begyndende økonomisk integration med Kina er dog allerede en kendsgerning. Ledelsen i Beijing har startet en uformel dialog med sin historiske rival, det regerende nationalistparti Koumintang, og det kan, afhængigt af den indenrigspolitiske udvikling på Taiwan, bane vejen for en mere substantiel dialog på tværs af Taiwanstrædet.

På langt sigt vil Taiwans fremadskridende integration i den kinesiske økonomi kunne skabe forudsætning for en gensidigt acceptabel genforeningsløsning efter en Hongkong-lignende model ("ét land - to systemer"). Det er ikke sandsynligt, at forholdet mellem Kina og Taiwan udvikler sig til en militær konflikt, da udviklingen arbejder for den kinesiske politik. En løsning af Taiwan-spørgsmålet vil markant forøge Kinas indflydelse i Østasien.

Den Koreanske Halvø

Nordkorea har lukket og forseglet en række nukleare anlæg, men det er dog muligt, at Nordkorea stadig råder over fissilt materiale af en kvalitet, der kan anvendes i en kernesprængladning. Sekspartforhandlingerne er et skridt mod en fredsløsning på Den Koreanske Halvø. Hverken Nordkorea eller Sydkorea er interesserede i en hurtig genforening.

Nordkorea gennemførte i oktober 2006 en underjordisk kernesprængning. Sprængningen vurderedes ifølge internationale eksperter til at være i størrelsesordenen 1-2 kilotons konventionelt sprængstof, men usikkerheden på tallet er stor. Til sammenligning kan nævnes, at kernesprængningerne over Hiroshima og Nagasaki i 1945 hver var på omkring 20 kilotons, svarende til 20.000 tons konventionelt sprængstof.

Som et led i Sekspartsforhandlingerne mellem USA, Kina, Nordkorea, Sydkorea, Japan og Rusland om Nordkoreas nukleare program har Nordkorea i juli 2007 i samarbejde med IAEA lukket og forseglet en række nukleare anlæg i landets nukleare center ved Yongbyon; heriblandt en 5 MW(e)-reaktor, en fabrik til fremstilling af brændsel og et anlæg til oparbejdning af brugt brændsel. Det er dog muligt, at Nordkorea sta-

dig råder over fissilt materiale af en kvalitet, der kan anvendes i en kernesprængladning.

Nordkorea har et ambitiøst program til udvikling af ballistiske missiler. Nordkorea besidder bl.a. SCUD-missiler, der har en rækkevidde på op til ca. 500 km. Der er også indikationer på, at Nordkorea arbejder med udvikling af missiler med længere rækkevidde.

Det er sandsynligt, at sekspartsforhandlingerne om Nordkoreas nukleare program på kort sigt kan afsluttes med en fredsaftale for Den Koreanske Halvø. For Nordkorea er det afgørende at få en formel afslutning på Koreakrigen, da det kan fjerne grundlaget for USA's militære tilstedeværelse i Sydkorea og muliggøre en bilateral dialog på lige fod med Sydkorea.

Det er af stor betydning for Nordkorea, at en kommende fredsaftale skal kunne bruges til at legitimere styret i Pyongyang, ideelt ved at Nordkorea skal kunne fremstå som den sejrende part i Koreakrigen. Ledelsen i Pyongyang har dog tid til at vente og vil først indgå en aftale, når den finder, at sandsynligheden for en fredsaftale, hvor også USA er part, er optimal. Det er Nordkoreas langsigtede mål at opnå sikkerhed for, at USA efter en fredsaftale ikke igen modarbejder Nordkorea. Den største risiko for sekspartforhandlingerne og dermed en fredsaftale er derfor, at Nordkorea trækker forhandlingerne så langt ud, at USA igen reducerer sit engagement i en forhandlingsløsning.

Nordkoreas ledelse har erkendt, at Kinas stigende økonomiske indflydelse betyder, at Nordkorea kan ende som en kinesisk lydstat. Derfor vil Nordkorea søge at etablere handelsmæssige bånd med andre dele af verden, herunder USA, efter oprettelse af diplomatiske forbindelser mellem de to lande.

Hverken Syd- eller Nordkorea er interesserede i en hurtig genforening. Sydkoreas solskinspolitik og øget kommunikation med Nordkorea kan dog føre til, at en genforening kan komme hurtigt. Når Nordkoreas leder, Kim Jong-il, dør, kan det også betyde, at udviklingen får et andet forløb. Kina kan komme til at spille en kortvarig rolle i et internt nordkoreansk magtspil, men det er sandsynligt, at udfaldet vil blive, at nationalistiske kræfter i Nordkorea får overtaget og søger at udnytte de stærke etniske bånd til Sydkorea.

Japan

Den økonomiske sværvægter er i et dilemma mellem Kina og USA.

Trods sin status som en af verdensøkonomiens sværvægtere har Japan ikke tilstrækkelig politisk styrke til at optræde som international hovedaktør. Japan er ved at blive integreret i Kinas økonomiske sfære. Tokyo søger samtidig at afbalancere sin voksende afhængighed af det kinesiske marked med et styrket sikkerhedspolitisk fællesskab med USA.

Bekymringen over Nordkoreas nukleare og ballistiske programmer, men også pres fra USA for japansk deltagelse i internationale missioner, har skabt en betydelig debat i Japan om landets fremtidige militære rolle. Herunder er også spørgsmålet om

japansk kernevåbenbevæbning blevet rejst. Japan vil formentlig gennemføre en grundlovsændring, der vil muliggøre, at dets militære styrker kan anvendes mere aktivt i landets udenrigs- og sikkerhedspolitik, men det er usandsynligt, at der vil kunne skabes folkelig opbakning til et kernevåbenprogram.

Afrika

Nordafrika

Stabile og provestlige, men udemokratiske regeringer sidder fortsat på magten. Trods den nuværende store økonomiske vækst vil Nordafrika også på langt sigt være plaget af store sociale og økonomiske problemer. Det er sandsynligt, at al-Qaida i de Islamiske Maghreb-lande vil udvide sit operationsområde til hele regionen.

Tidligere lovede demokratiske reformer i de nordafrikanske lande er i store træk udeblevet. Marokko har gennemført en række reformer, men kongen sidder fortsat suverænt på magten. Algeriets regering har sikret sig mere magt, men militæret sidder fortsat med den afgørende magt i landet. Ærkefjenderne Marokko og Algeriet gennemførte i 2007 relativt frie parlamentsvalg, der dog var præget af rekordlav valgdeltagelse. Libyen er fortsat styret af oberst Muammar Ghadaffi, der har ført en mere forsonlig politik over for Vesten i de seneste år. Det er sandsynligt, at Libyen vil fortsætte den forsonlige politik i de kommende år.

De senere års stigende energipriser kombineret med langsom økonomisk liberalisering inden for energisektorerne har givet flere af de nordafrikanske stater store vækstrater og en forbedret købekraft. En generel velfærdsstigning er dog udeblevet. Væksten opvejes delvis af den fortsatte befolkningstilvækst, men har også manifesteret sig i en betydelig militær oprustning, hvor især Algeriet og Libyen har købt stort ind af nye, primært russiske våbensystemer. Selv om de nordafrikanske lande langsomt er begyndt at åbne sig, er deres økonomier fortsat hæmmet af omfattende statsstyring og subsidier, og arbejdsløsheden er meget høj. Der er behov for omfattende økonomiske reformer, herunder nedskæringer i de offentlige sektorer samt privatiseringer. Reformerne kan medføre midlertidige forringelser i levestandarden for store dele af befolkningen og kan medføre uroligheder. Terrorisme hæmmer demokratiseringsprocessen og tiltrængte udenlandske investeringer.

Flere og flere immigranter fra det øvrige Afrika slår sig ned i Nordafrika efter at være blevet afvist af EU. Det udgør et stigende problem for de nordafrikanske lande. Marokko og Algeriet har i de seneste år udbygget deres samarbejde med USA og Europa inden for bl.a. bekæmpelse af terrorisme og illegal indvandring.

På grund af uafsluttede konflikter er regionalt samarbejde begrænset i Nordafrika. Det betyder bl.a. manglende økonomisk gevinst ved samhandel og manglende enighed om at etablere en regional brigade til Den Afrikanske Unions stående reaktionsstyrke, African Standby Force (ASF).

Den største militante sunniekstremistiske gruppe i Nordafrika er ”Al-Qaida i de Islamiske Maghreb-lande” (AQIM). AQIM udfører ugentligt bagholdsangreb mod de algeriske myndigheder, men har siden sin fusion med al-Qaida i 2006 også udført selv-

mordsangreb og angreb mod udenlandske mål i Algeriet og Mauretanien. Derudover stod AQIM i marts 2008 bag kidnapningen af nogle østrigske turister, som formentlig opholdt sig i Tunesien. Det er sandsynligt, at AQIM på kort, mellemlangt og langt sigt fortsat vil angribe både algeriske og vestlige interesser og vil udvide sit operationsområde i regionen.

Desuden er det sandsynligt, at lokale grupper især i Marokko og i mindre grad i Tunesien og Libyen har kapacitet til at angribe lokale og vestlige mål.

Det er i nogen grad sandsynligt, at AQIM på mellemlangt sigt vil kunne opbygge en operativ kapacitet i Europa.

Afrika syd for Sahara

Der er fortsat mange konflikter i Afrika syd for Sahara, hovedsageligt interne. De har grænseoverskridende elementer, men det er ikke sandsynligt, at de på mellemlangt sigt vil inddrage stormagterne. Trods politiske og økonomiske reformer i en række lande kan nye konflikter og ustabilitet hurtigt opstå. Al-Qaida i de Islamiske Maghreblande udgør en trussel og har fristeder i visse dele af Sahel-området.

Afrika syd for Sahara har siden bølgen af uafhængighed i 1960'erne været plaget af et stort antal konflikter. Udviklingen er dog blevet mere stabil i mange af landene i de seneste år, og flere lande har indledt politiske og økonomiske reformer. Der er dog fortsat en række markante undtagelser, hvor interne konflikter hindrer politisk og økonomisk udvikling. Samarbejdet i Den Afrikanske Union (AU) har givet et rygstød til de normer for demokrati og regeringsførelse, som primært vestlige donorlande søger at fremme. Det er sandsynligt, at det navnlig på langt sigt vil påvirke den generelle udvikling på kontinentet. Alligevel er det sandsynligt, at der fortsat vil opstå situationer, hvor de nye normer for regeringsførelse vil kollidere med de mere traditionelle magtmønstre, der fortsat præger de afrikanske samfund. Situationen i Kenya i begyndelsen af 2008 er et eksempel herpå. Derfor kan nye konflikter og ustabilitet hurtigt opstå.

Samlet har det afrikanske kontinent haft en årlig økonomisk vækst på omkring 6 % de seneste fire år. Gennemsnittet dækker over store forskelle, og særligt lande med konflikter har ligget markant under gennemsnittet. Prisstigningerne i 2008 på olie og fødevarer har ført til uroligheder i flere lande. Regeringerne er derfor under pres for at sikre fødevarer og energi til lave priser. Subsidier vil på kort sigt kunne afhjælpe urolighederne, men vil medføre store udgiftsposter på statsbudgetterne. På mellemlangt sigt vil prisstigningerne dog medføre, at produktionen af fødevarer i Afrika stiger. Den samtidige befolkningsvækst vil dog medføre et pres på de knappe ressourcer. Det er sandsynligt, at det vil medføre øgede spændinger mellem forskellige befolkningsgrupper og kan medføre civile uroligheder og voldelige konflikter.

De afrikanske konflikter har hovedsageligt været interne. Grænsekrigen mellem Etiopien og Eritrea har været en undtagelse. Konflikterne kan dog godt have alvorlige grænseoverskridende følger. Folkemordet i Rwanda har haft stor betydning for konflikten i Den Demokratiske Republik Congo (DR Congo) og Liberia under Charles Taylor havde stor betydning på konflikterne i Sierra Leone, Guinea og Elfenbenskysten. Den interne karakter betyder heller ikke, at andre stater ikke har været indblandet. Som eksempler kan nævnes Rwandas og Ugandas roller i det østlige DR Con-

go, Tchads og Sudans støtte til oprørsgrupper på modpartens territorium samt Etiopiens og Eritreas roller i konflikten i Somalia, der har elementer af en stedfortræderkrig. Det er sandsynligt, at disse konfliktmønstre vil fortsætte på langt sigt.

Oprettelsen af en sikkerhedsarkitektur med AU som paraply støttet af regionale organisationer, herunder det vestafrikanske Ecomomic Community of West African States (ECOWAS) og det østafrikanske Intergovernmental Authority on Development (IGAD), har forbedret kapaciteten til at håndtere kriser. Oprettelsen af ASF skal styrke kapaciteten til at deltage i fredsstøttende missioner under FN og AU. Erfaringerne med AU-missioner i Burundi, Darfur og Somalia viser dog, at der er lang vej, før AU har kapacitet til at planlægge, lede og opretholde en fredsstøttende operation med et robust mandat i en længere periode.

Dynamikken bag AU skyldtes ikke mindst personligt engagement fra Nigerias tidligere præsident Obasanjo og præsident Mbeki fra Sydafrika. Det første år af præsident Yar'Aduas mandat i Nigeria antyder dog, at han vil lægge vægt på Nigerias interne udvikling, og Mbeki går af som præsident i 2009. Det er dermed usikkert, om de to afrikanske stormagter vil udgøre den samme drivkraft for AU i de kommende år.

Også i de kommende år vil der være mange konflikter på det afrikanske kontinent, og FN vil stå med mange komplekse missioner. Foruden de allerede kendte konfliktområder er det sandsynligt, at der også vil opstå situationer, hvor lande, der hidtil har været kendetegnet ved stabilitet, oplever uro som i Kenyas tilfælde. FN vil fortsat have behov for veluddannede enheder, herunder afrikanske, for at kunne udfylde sine mandater i Afrika. AU, de afrikanske regionale organisationer og de enkelte afrikanske lande vil have behov for at opbygge yderligere kapacitet til at håndtere kriserne.

Afrikas Horn er præget af en række konflikter. Det er sandsynligt, at konflikten i Somalia vil fortsætte på mellemlangt sigt, og der er ikke udsigt til, at en national regering kan kontrollere territoriet. Landets skrøbelige regering vil fortsat blive udfordret både af magtfulde klaner og den sunniekstremistiske gruppe, al-Shabaab. Det er sandsynligt, at omfattende politisk forsoning samt solid international støtte og tilstedeværelse på langt sigt vil være en forudsætning for at stabilisere Somalia.

Grænsedragningen mellem Etiopien og Eritrea er stadig problematisk, og det er ikke sandsynligt, at konflikten vil blive løst på kort sigt. Nye væbnede konfrontationer mellem de to lande er mulige også på langt sigt. Det er sandsynligt, at Afrikas største land, Sudan, også på langt sigt vil være præget af væbnede konflikter mellem det arabisk-islamistiske regeringsparti, NCP, og oppositionen i randområderne. Konflikterne vil være præget af både race og religion. Fredsaftalen mellem Syd- og Nordsudan bliver kun langsomt gennemført. Det er sandsynligt, at der i hvert fald på kort sigt vil være politiske og muligvis væbnede konfrontationer mellem parterne. En ny, omfattende borgerkrig er dog ikke sandsynlig.

Der er ikke på kort sigt udsigt til hverken en politisk eller militær løsning på konflikten i Darfur. Darfur-konflikten vil i hvert fald på kort sigt have konsekvenser for situationen i Tchad og Den Centralafrikanske Republik. Tchad og Sudan vil fortsætte med at støtte oprørsgrupper på modpartens territorium.

I det centrale Afrika er det sandsynligt, at det vil vare flere år, før situationen i DR Congo er stabiliseret. Det internationale samfunds engagement, herunder indsættelsen og udbygningen af FN's fredsbevarende mission Mission des Nations Unies en République Democratique du Congo (MONUC) betyder dog, at det er sandsynligt, at det vil lykkes at holde konfliktniveauet nede og holde den aktuelle politiske proces på sporet. Navnlig i den østlige del af DR Congo vil der dog være modsætningsforhold, der også på langt sigt kan føre til konflikter. De seneste år har både Rwanda og Burundi haft en stabil udvikling. Udviklingen er skrøbelig, men det er ikke sandsynligt, at landene vil glide tilbage i omfattende voldelige konflikter. Også på langt sigt er det dog sandsynligt, at der vil være væbnede konflikter i regionen.

I det vestlige Afrika er borgerkrigene i Liberia og Sierra Leone blevet afsluttet, og robuste fredsbevarende missioner fra FN er indsat. Det er ikke sandsynligt, at konflikterne vil blive genoptaget, så længe det internationale engagement fortsætter. Konflikten i Elfenbenskysten er det seneste år aftaget, og konfliktens parter følger en politisk proces. Udviklingen er dog yderst skrøbelig, og der er fortsat stor risiko for at konflikten blusser op. Den politiske udvikling i både Guinea og Guinea-Bissau er meget skrøbelig. Samlet set er det også på langt sigt sandsynligt, at der vil være væbnede konlikter i det vestlige Afrika. Nigeria og Ghana har dog i de seneste år været stabile, og begge lande har været aktivt involveret som drivkraft i både AU og ECOWAS. Under Nigerias ledelse spillede ECOWAS en central rolle for at løse krisen i Togo efter præsidentvalget i 2005. Det er dog usikkert, om der også på langt sigt vil være lande med kapacitet til at drive den regionale integration.

Siden afslutningen på borgerkrigen i Angola i 2002 har det sydlige Afrika overordnet været kendetegnet ved fred og udvikling af de politiske og økonomiske systemer, dog med Zimbabwe som en markant undtagelse. De fleste lande er kendetegnet ved, at de politisk er domineret af de tidligere selvstændighedsbevægelser, herunder MPLA i Angola, ZANU-PF i Zimbabwe, FRELIMO i Mozambique og SWAPO i Namibia. Desuden er Sydafrika domineret af ANC. Skønt landene har udviklet demokratiske systemer, er det ikke sandsynligt, at disse partier selv på langt sigt fredeligt vil overlade magten til andre. Bortset fra MDC i Zimbabwe er det dog heller ikke sandsynligt, at der på i hvert fald mellemlangt sigt vil være en opposition, der kan true magthaverne. Sydafrika vil fortsat være regionens primære politiske og økonomiske magtfaktor. På langt sigt kan Zimbabwe igen, i kraft af sin ressourcebase, blive en økonomisk drivkraft i regionen. Det er dog i nogen grad sandsynligt, at Zimbabwe på kort og mellemlangt sigt vil blive ramt af væbnet konflikt. Selv på langt sigt er det ikke sandsynligt, at der vil være omfattende væbnede konflikter i eller mellem de øvrige lande i det sydlige Afrika.

I det vestlige Afrika er militant sunniekstremisme mest udbredt i Mauretanien, Mali, Niger, Tchad og Nigeria. Den største trussel kommer fra den algeriske gruppe AQIM, der bl.a. har fristed og træningsaktiviteter i ørkenområdet i det nordlige Mali. AQIM har desuden i de seneste år øget sine aktiviteter i Mauretanien, hvor gruppen har stået bag angreb på både de lokale sikkerhedsstyrker og udenlandske mål.

Det er sandsynligt, at AQIM vil forsøge at øge sin operative kapacitet i Mali og Mauretanien og på langt sigt i andre lande i området. Det er sandsynligt, at AQIM vil planlægge og udføre angreb mod særligt udenlandske mål med fokus på jødiske, franske og amerikanske interesser i både Mali og Mauretanien. På langt sigt er det sandsyn-

ligt, at en eventuel markant øget indsats fra de lokale myndigheder og sikkerhedsstyrker, evt. med støtte fra det amerikanske Trans Sahara Counter Terrorism Initiative vil kunne begrænse AQIM's aktiviteter i de vanskeligt kontrollerbare ørkenområder i de nævnte landes nordlige territorier.

Militante sunniekstremistiske netværk har en betydelig tilstedeværelse i det østlige Afrika, især i Somalia. Denne tilstedeværelse består primært af den somaliske militante sunniekstremistiske gruppe al-Shabaab. Det er sandsynligt, at denne gruppe har tætte forbindelser til resterne af al-Qaidas netværk i Østafrika. Al-Shabaab-militser angriber dagligt de somaliske sikkerhedsstyrker, de etiopiske styrker samt de ugandiske og burundiske styrker fra den Afrikanske Union i Somalia. Det er sandsynligt, at gruppen derudover står bag drab og kidnapning af udlændinge i Somalia. Det er sandsynligt, at al-Shabaab på både kort, mellemlangt og langt sigt vil udgøre den største terrortrussel mod udlændinge i Somalia. Det er ikke sandsynligt, at Al-Shabaab vil blive afgørende svækket, før det lykkes at opbygge et velfungerende somalisk sikkerhedsapparat, der har bred støtte blandt landets klaner. Det er ikke sandsynligt, at Somalia får et velfungerende sikkerhedsapparat på mellemlangt sigt.

FORSVARSMINISTERIET

Beredskabsforlig

Hovedpointer i aftale om redningsberedskabet efter 2006

Der er mellem Venstre, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti, Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre den 24. april 2007 indgået aftale om redningsberedskabets ordning i perioden 2007 - 2010. Nedenfor ses nogle af aftalens væsentlige punkter.

Ny politisk aftale om redningsberedskabet efter 2006

Den nye aftale om redningsberedskabet for perioden 2007 - 2010 betyder, at bevillingen til det statslige redningsberedskab styrkes med ca. 6 % i forhold til aftaleperioden 2003 - 2006.

Hertil kommer, at det udsparede provenu som følge af omlægninger og sammenlægninger mv. tilføres beredskabsområdet, således at der sker en samlet styrkelse af beredskabet med initiativer for i alt gennemsnitlig ca. 55-60 mio. kr. pr. år.

Udgifter til det statslige redningsberedskab

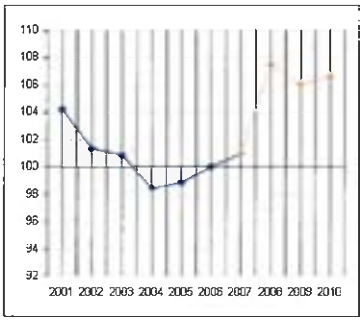

Nye udfordringer, nye kapaciteter

Et moderne samfund som det danske må til stadighed arbejde for at reducere sårbarheden og øge robustheden for at kunne modstå de nye udfordringer og risici, som samfundet står overfor. Udviklingen i det danske samfund og verdenen i øvrigt har således betydet, at vilkårene for beredskabet har ændret sig.

Det gælder i forhold til den sikkerhedspolitiske situation, herunder terror og globalisering, konsekvenserne af den teknologiske udvikling og de naturskabte ulykker og katastrofer. Aftalen styrker både det statslige og det kommunale beredskab.

Beredskabets kapaciteter justeres, så de bedre svarer til dagens beredskabsmæssige udfordringer.

Styrkelse af kapaciteter som følge af ændrede trusler og risici

Ændret trussel	Virkning	Område	Styrkede kapaciteter
Nye asymmetriske, dynamiske og uforudsigelige trusler	Antallet af tænkelige angrebsmål er vokset, og de mulige konsekvenser af et angreb er blevet voldsommere	Terrorberedskabet	Styrkelse af rammerne for det kommunale beredskab i form af en udvidet indsatslederuddannelse, et mere fleksibelt uddannelsessystem samt øget fokus på øvelser. Kapaciteterne til afhjælpende indsats, herunder koordination af indsats og ledelse, samt evnen til at håndtere kemiske, biologiske, radiologiske og nukleare angreb styrkes. Styrkelse af frivilligområdet inden for det samlede redningsberedskab.
Globalisering og den teknologiske udvikling	Øget kompleksitet, specialisering og afhængighed mellem sektorer. Øget hastighed i global spredning af problemer, herunder miljøkatastrofer	Forebyggelse	Tæt koordination og informationsudveksling mellem de ansvarlige myndigheder sikres, herunder øget fokus på evaluering og rådgivning. Fokus på sårbarhedsovervågning, tværgående krisestyringskapacitet og koordination af indsatsressourcer fastholdes.
Forøget indirekte trussel	Øget behov for international opgaveløsning	Internationalt samarbejde	Kapaciteterne til at indsætte assistancestyrker til international humanitær støtte/katastrofebistand gennem substantielle bidrag til et modulbaseret beredskab.

FORSVARSMINISTERIET

Beredskabsforlig

Tilpasning og udvikling af redningsberedskabet

Aftalen omfatter blandt andet følgende ændringer af redningsberedskabet:

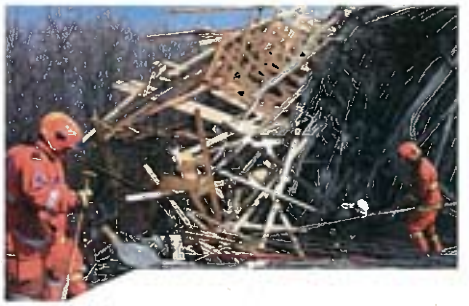

Beredskab ved skibsbrande

Der etableres et stående beredskab til bistand i forbindelse med brand ombord i skibe til søs.

Fokus på frivillighed

Der etableres et landsdækkende register vedr. personel, der har meldt sig frivilligt, som kan indsættes til såvel national som international indsats. Dette indebærer, at det statslige redningsberedskab får øget kapacitet til at deltage i flere store samtidige indsatser både nationalt og internationalt.

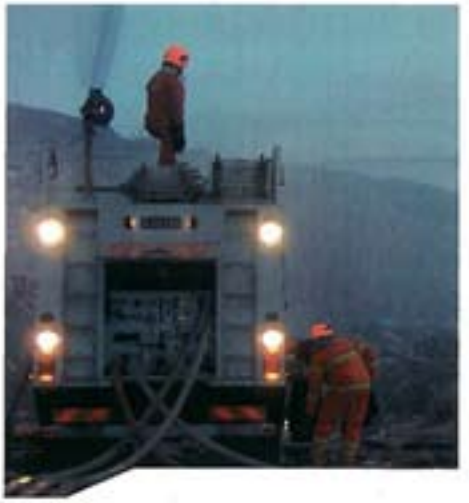

Styrkelse af rådgivningsindsats

Kapacitet til rådgivning, vejledning og tilsyn med de kommunale beredskaber styrkes.

Opprioritering af øvelsesvirksomhed

Der afsættes ressourcer til planlægning og gennemførelse af øvelsesvirksomhed på centralt niveau, herunder særligt regelmæssige krisestyringsøvelser og fuldskala øvelser, idet deltagende sektorer og myndigheder afholder udgifter forbundet med egen deltagelse heri.

Udvidelse af indsatslederuddannelsen

Indsatslederuddannelsen udvides fra de nuværende obligatoriske tre uger til syv uger, jf. regeringens terrorhandlingsplan.

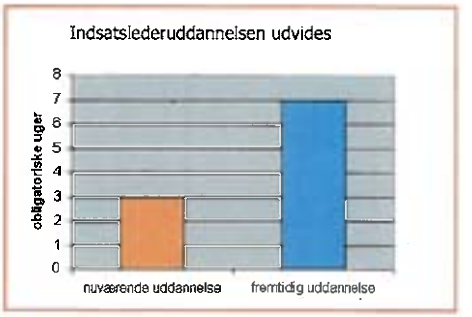

Øvrige tiltag samt baggrund for aftalen er beskrevet i aftaleteksten.

FORSVARSMINISTERIET

AFTALE OM REDNINGSBEREDSKABET EFTER 2006

24. april 2007

Der er mellem Venstre, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti, Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre indgået følgende aftale om redningsberedskabets ordning i perioden 2007 - 2010.

Indledning

1. Partierne er af den fælles opfattelse, at et moderne samfund som det danske til stadighed må arbejde for at reducere sårbarheden og øge robustheden for at kunne modstå de nye udfordringer og risici, som samfundet står overfor. Udviklingen i det danske samfund og verdenen i øvrigt har således betydet, at vilkårene for beredskabet har ændret sig. Det gælder i forhold til den sikkerhedspolitiske situation, herunder terror og globalisering, konsekvenserne af den teknologiske udvikling og de naturskabte ulykker og katastrofer. Som en konsekvens heraf vil kravene til beredskabet og dermed beredskabets opgaver også fremadrettet være i udvikling, hvorfor beredskabets kapaciteter må justeres i takt hermed.

Ændringer i trusler og risici

2. Den konventionelle militære trussel mod Danmark vurderes at være bortfaldet i en overskuelig fremtid, men nye asymmetriske, dynamiske og uforudsigelige trusler er kommet til. Terrortruslen stiller krav til redningsberedskabet om at være klar til assistance med henblik på at afhjælpe virkningerne af et eventuelt terrorangreb, der kan have karakter af flere samtidige angreb som eksempelvis i Madrid, hvor der var tale om i alt 13 bomber rettet mod det spanske jernbanenet eller London, hvor der var tale om 5 samtidige angreb mod jernbane og busser. Partierne er derfor enige om, at forskydningen af redningsberedskabets beredskab i forhold til krigsrelaterede civilforsvarsopgaver mod fredsmæssige opgaver kan fortsættes.

Endvidere indebærer terrortruslen, at navnlig området vedrørende koordination og ledelse af det samlede beredskab – hvor den koordinerende ledelse varetages af politiet og den tekniske ledelse varetages af det kommunale redningsberedskab - skal styrkes, at redningsberedskabet skal have en stående kapacitet til at imødegå konsekvenserne af uvarslede terrorangreb, samt at beredskabet skal være tilstrækkeligt robust til at kunne håndtere flere samtidige og omfattende indsatser.

3. Den teknologiske udvikling giver sammen med en stigende specialisering i samfundet et mere komplekst samfund, hvor vigtige infrastrukturområder som bl.a. transport, energiforsyning, vandforsyning og it- og telekommunikation har en høj grad af indbyrdes afhængigheder. Det medfører en større kompleksitet og sårbarhed, idet uheld, nedbrud og forsætlige angreb mod et system hurtigt kan få betydning for en bred vifte af vigtige samfundsfunktioner - også på tværs af landegrænser. Hertil kommer, at vurderingerne i bl.a. den nationale sårbarhedsudredning peger på, at risikoen for sådanne ulykker er stigende, og at ulykkernes omfang ligeledes må for-

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 06 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25.77.56.35
EAN: 5798000201209

ventes at øges som følge af større transportmængder, større oplag osv. Fyrværkeriulykken i Seest i 2004 var et eksempel herpå. Partierne er enige om, at den teknologiske udvikling kan give anledning til mangeartede og vidt forskellige skadestyper, og at disse forhold må tages i betragtning i forbindelse med dimensioneringen af redningsberedskabets indsatskapacitet. Derfor er der behov for at udvikle en større redundans i det statslige redningsberedskab, så beredskabet bedre bliver i stand til at håndtere flere omfattende ulykker og katastrofer, herunder som følge af terror, samtidig. Dette gælder såvel nationalt som internationalt. Som et led heri bør den tværgående krisestyringskapacitet og koordination af indsatsressourcer styrkes.

4. Endelig har flere beredskabsmæssige udfordringer gennem de senere år været forårsaget af vejrfænomener, herunder blandt andet oversvømmelser, og partierne finder, at beredskabet må forventes at skulle yde en intensiveret indsats på disse områder.

5. Globaliseringen, der er et grænseoverskridende fænomen drevet af udbredelsen af markedsøkonomi, frihandel og teknologiske landvindinger, medfører en internationalisering af problemer, idet f.eks. konflikter, sygdomme, miljøproblemer m.v. hurtigere kan spredes. Det øger sandsynligheden for, at trusler og risici, der udspringer i andre regioner, kan få betydning for Danmark. En væsentlig sikkerhedspolitisk konsekvens af globaliseringen er således, at ikke-geografiske faktorer får større betydning for trusselsbilledet, og at ingen stater eller regioner kan tillade sig at ignorere grundlæggende problemer og konflikter i selv fjerne dele af verden. Derfor er partierne enige om, at redningsberedskabet skal kunne bidrage til at afhjælpe konsekvenserne af hændelser, ulykker og katastrofer, der opstår i andre lande, men som hurtigt kan ramme Danmark i form af f.eks. pandemier og husdyrsygdomme.

6. Terrortruslen, epidemier og forureningsulykker respekterer ikke landegrænser, og der foregår et intensiveret internationalt samarbejde om disse spørgsmål. Med fremvæksten af den internationale terrorisme har der endvidere vist sig et stigende behov for multilaterale, civile, humanitære indsatser, og internationalt samarbejde har fået øget fokus. Dette indebærer således, at den indre sikkerhed er nært forbundet med internationale forhold, og dermed til behovet for at kunne bidrage til løsningen af humanitære katastrofer med civile midler eksempelvis i form af redningsberedskabets internationale indsats. Dette gælder også i forhold til større ulykker og katastrofer – som eksempelvis under tsunamien i Sydøstasien i 2004 og jordskælvet i Pakistan i 2005. Partierne er derfor enige om, at redningsberedskabets kapacitet hertil bør styrkes.

Øvrige rammebetingelser

7. 1. januar 2007 træder kommunalreformen i kraft. Reformen indebærer en reduktion i antallet af kommuner fra 271 til 98. Dette må forventes generelt at øge kommunernes bæredygtighed, hvilket må antages at medføre, at det kommunale redningsberedskab bliver mere målrettet og effektivt til løsning af de dagligdags hændelser. Samtidig hermed er reglerne for kommunernes dimensionering af redningsberedskabet blevet ændret pr. 1. september 2005 med en 2-årig overgangsperiode. Kommunerne skal fremover selv dimensionere deres beredskaber efter en konkret lokal risikovurdering, så beredskabet - på baggrund af det af kommunalbestyrelsen fastsatte serviceniveau - skræddersys til den enkelte kommunes risikoprofil og behov. Med de større kommuner og den næsten samtidige indførelse af risikobaseret dimensionering af kommunernes beredskab er de oprindelige forudsætninger for at etablere de kommunale støttepunkter (nuværende niveau 2) ændret.

Partierne er derfor enige om at gennemføre en undersøgelse af det statslige redningsberedskabs organisation, struktur og kapaciteter dels i forhold til risici og trusler, dels i forhold til det kommunale redningsberedskabs kapaciteter (risikobaseret dimensionering). Formålet hermed er at sikre, at niveauerne i det samlede redningsberedskab komplementerer hinanden i opgaveløsningen, og skabe grundlag for beslutning om eventuelle ændringer i det nuværende niveau 2 beredskab. Samtidig er partierne enige om det hensigtsmæssige i, at undersøge fordele og ulemper ved eventuelt at adskille de nuværende myndighedsopgaver og operative opgaver i Beredskabsstyrelsen.

8. Ved kongelig resolution af 19. januar 2004 blev Beredskabsstyrelsen med tilhørende opgaver pr. 1. februar 2004 overført fra indenrigs- og sundhedsministerens til forsvarsministerens ressort. Denne samling har ikke ændret ved ansvarsfordelingen mellem redningsberedskabet og forsvaret, men har skabt grundlag for, at der blandt andet inden for det statslige redningsberedskabs støttestrukturer er en række muligheder for at udnytte de servicefællesskaber, som opstilles inden for Forsvarsministeriets koncern, samt at der på en række områder kan ske en samtænkning af uddannelsesvirksomheden i forsvaret, hjemmeværnet og det statslige redningsberedskab. Endvidere giver samlingen forbedrede muligheder for at udnytte fælles ressourcer i forbindelse med både nationale og internationale indsatser. Der kan herved udspares ressourcer, som kan anvendes til andre initiativer på beredskabsområdet.

9. Partierne er enige om, at evaluering af store indsatser og indsatser med et usædvanligt forløb er væsentligt i forhold til fremadrettet forebyggelse og planlægning og bør derfor prioriteres yderligere. Aktiviteterne bør rette sig såvel mod det forebyggende som det afhjælpende beredskab med henblik på at sikre, at ny viden gennem erfaringsindsamling og forskning tilvejebringes og anvendes til gavn for samfundets robusthed og som et bidrag til et øget helhedssyn på beredskabsområdet.

10. Partierne er endvidere enige om, at tilsynet med og rådgivningen af kommunerne samt den forebyggende indsats og de beredskabsfaglige uddannelser bør styrkes. Hertil kommer den fortsatte udvikling og forankring af ODIN (On Line Data Indberetning) og ressourcedatabasen. Behovet for styrkelse af dette myndighedsområde skal bl.a. ses i lyset af at behovet for at kunne følge udviklingen i kommunerne tæt bliver mere udtalt efter indførelsen af risikobaseret dimensionering af de kommunale redningsberedskaber, og de frihedsgrader dette medfører for det kommunale selvstyre. Partierne hilser de tiltag, der er iværksat for at styrke rådgivningen af kommunerne i forhold til disses risikobaserede dimensionering af beredskaberne, velkomne og finder, at de bør fortsættes.

Sammenfattende vurdering

11. Sammenfattende er partierne enige om, at den udvikling af redningsberedskabet, som i lyset af 11. september 2001 blev påbegyndt med den politiske aftale om redningsberedskabet efter 2002, bør fortsættes. Dog har nye asymmetriske, dynamiske og uforudsigelige trusler i mellemtiden manifesteret sig som mere nærværende end tidligere – blandt andet ved terrorangrebene i USA, på Bali, i Madrid, London og senest i Egypten.

Der er derfor også enighed om, at den fortsatte udvikling af redningsberedskabet bør lægge vægt på udvikling af kapaciteter til at håndtere følgerne af eventuelle terrorangreb mod Dan-

mark, forebyggelse af større ulykker og katastrofer samt ikke mindst kapaciteter til at deltage i internationalt samarbejde, jf. nedenstående tabel:

Behov for styrkelse af kapaciteter som følge af ændrede trusler og risici

Ændret trussel	Virkning	Område	Behov for styrkede kapaciteter
Nye asymmetriske, dynamiske og uforudsigelige trusler	Antallet af tænkelige angrebsmål er vokset stærkt, og de mulige konsekvenser af et angreb er blevet voldsommere	Terrorberedskabet	Koordination af den tværgående beredskabsplanlægning bør styrkes. Kapaciteterne til afhjælpende indsats, herunder koordination af indsats og ledelse, samt evnen til at håndtere kemiske, biologiske, radiologiske og nukleare angreb bør styrkes. Internationalt samarbejde bør styrkes.
Globalisering og den teknologiske udvikling	Øget kompleksitet, specialisering og afhængighed mellem sektorer. Øget hastighed i global spredning af problemer, herunder miljøkatastrofer	Forebyggelse	Tæt koordination og informationsudveksling mellem de ansvarlige myndigheder skal sikres. Sårbarhedsovervågning, tværgående krisestyringskapacitet og koordination af indsatsressourcer bør styrkes. Internationalt samarb. bør styrkes.
Forøget indirekte trussel	Øget behov for international opgaveløsning	Internationalt samarbejde	Kapaciteterne til at indsætte assistancestyrker til international humanitær støtte/katastrofebistand og eksperter til civiladministration i.f. civilbeskyttelse styrkes. Det skal sikres, at Danmark kan modtage udenlandske assistancestyrker ved katastrofer.

Tilpasning og udvikling af redningsberedskabet

12. På baggrund af ovenstående tilpasses redningsberedskabet således:

- Det statslige redningsberedskab støttestruktur i forhold til personale, regnskab, materiel, kasernedrift mv. indtænkes i størst muligt omfang i de servicefællesskaber, der er eller er under etablering i forsvaret. De udsparede ressourcer anvendes til nye initiativer på beredskabsområdet.
- Der etableres et fleksibelt og "virtuelt" uddannelsessystem med faglig og organisatorisk forankring i Beredskabsstyrelsen, hvorved der opnås en mere nutidig og tilpasningsdygtig struktur, der i højere grad matcher markedets behov og ønsker samt åbner mulighed for en optimal ressourceudnyttelse inden for Forsvarsministeriets samlede koncern.
- Hold- og indsatslederuddannelsen samles ved Beredskabsstyrelsens Tekniske Skole i Tinglev, hvorved beredskabsmiljøet styrkes, ligesom en række kursus- og uddannelsestilbud flyttes til hjemmeværnets kursusejendom i Søgårdlejren, Hjemmeværnsskolen i Nymindegab, Forsvarsakademiets kursuscenter på Høveltegård og Forsvarets Sundhedstjenestes kursuscenter på Flyvestation Skalstrup. Uddannelsesaktiviteterne på Beredskabsstyrelsens Center for Lederuddannelse, som i dag er fysisk placeret på Bernstorff Slot, overføres til Beredskabsstyrelsens Tekniske Skole i Tinglev og til en kursusenhed placeret centralt i Beredskabsstyrelsen. Beredskabsstyrelsens Højskole i Snekkersten bibeholdes, men tilpasses i øvrigt den nye skolestruktur. De herved udsparede ressourcer anvendes til nye initiativer på beredskabsområdet.
- Det overvejes i perioden at flytte Beredskabsstyrelsen til en mere central placering i forhold til den øvrige krisestyringsorganisation, ligesom der søges opnået en mindre besparelse på lejeudgifter, som kan anvendes til andre formål inden for beredskabsområdet.

- Det krigsmæssige beredskab i form af ambulancetjeneste, 3-måneders beredskabet (mobiliseringsstyrken på 5.000 personer) samt motorudskrivningstjenesten nedlægges, og de derved frigjorte ressourcer anvendes til nye initiativer på beredskabsområdet.
- Der gennemføres en undersøgelse af det statslige redningsberedskabs organisation, struktur og kapaciteter dels i forhold til risici og trusler, dels i forhold til det kommunale redningsberedskabs kapaciteter (risikobaseret dimensionering), jf. vedlagte udkast til kommissorium.
- Der etableres et CBRN-institut, der kan varetage alle CBRN-specialopgaver relateret til sikkerhedsmæssige trusler. Instituttet etableres med udgangspunkt i det nuværende biologiske beredskab, der er etableret på Seruminstituttet i et samarbejde med forsvaret.
- Atomberedskabet styrkes, herunder blandt andet atomberedskabet på Færøerne og i Grønland.
- Der afsættes midler til fornyelse af materiellet ved gasrenseberedskabet på Bornholm.
- Der afsættes ressourcer til planlægning og gennemførelse af øvelsesvirksomhed på centralt niveau, herunder særligt regelmæssige krisestyringsøvelser og fuld-skala øvelser, idet deltagende sektorer og myndigheder afholder udgifter forbundet med egen deltagelse heri.
- Indsatslederuddannelsen udvides fra de nuværende obligatoriske tre uger til syv uger, jf. regeringens terrorhandlingsplan.
- Der etableres en hjemmeside (www.kriseinfo.dk) med henblik på information til befolkningen i krisesituationer, jf. regeringens terrorhandlingsplan.
- Kapacitet til rådgivning, vejledning og tilsyn med de kommunale beredskaber styrkes.
- Der etableres et evalueringsinstitut i Beredskabsstyrelsen, der udformes som et ikke ansvarsplacerende sagkyndigt institut med mulighed for efter behov at tilknytte eksterne eksperter. Instituttets opgave er alene at beskæftige sig med den tværgående, beredskabsfaglige indsats, og således blandt andet ikke med eksempelvis politiets efterforskningsmæssige indsats. Det vil være en fordel for instituttet at have både en reel og formel uafhængighed i forbindelse med konkrete hændelser i Danmark. Derfor etableres der en gruppe på 3 uafhængige personer, som udpeges af forsvarsministeren. Ved evaluering af større konkrete hændelser i Danmark udpeger denne gruppe yderligere to eksperter, der indgår i instituttets evaluering af den konkrete hændelse.
- Frivilligcentret i Hedehusene videreføres.
- Hverveindsatsen til den frivillige indsatsstyrke (DFI) ved frivilligcenteret i Hedehusene og Beredskabscenteret i Herning styrkes, ligesom hverveindsatsen af kommunale frivillige bør have øget fokus.
- Der etableres et landsdækkende register vedr. frivilligt personel, der kan indsættes til såvel national som international indsats, hvilket indebærer, at det statslige redningsberedskab får øget kapacitet til at deltage i flere store samtidige indsatser både nationalt og internationalt.
- Der investeres i en fornyelse og tilførsel af yderligere materiel på de fem statslige beredskabscentre og ved frivilligcentret i Hedehusene, ligesom garageringsforholdene forbedres. Investeringerne i materiel mv. afventer resultatet af den ovenfor nævnte undersøgelse af det statslige redningsberedskabs organisation, struktur og kapaciteter.
- Der etableres et stående beredskab til bistand i forbindelse med brand ombord i skibe til søs.

Andre forhold

13. Danmark har aktivt arbejdet for at sætte beredskabsspørgsmål på dagsordenen i internationale fora, og partierne er enige om, at der fortsat bør være fokus på udviklingen af civilbeskyttelsessamarbejdet inden for EU, der de seneste år har vedtaget en række udviklingsmål inden for

beskyttelse af den kritiske infrastruktur, styrkelse af indsatsberedskabet (herunder arbejdes der – på forslag fra den danske regering – hen mod opbygning af et modulbaseret beredskab), information til befolkningen og internationalt koordinerede initiativer med særlig fokus på samlet indsats mod terrorisme.

Det statslige redningsberedskab har gennem de senere år deltaget i en række internationale indsatser i forbindelse med naturkatastrofer mv. Disse indsatser har for hovedpartens vedkommende været finansieret af Udenrigsministeriet.

Partierne er enige om, at Danmark derfor bør have kapaciteterne til at kunne indsætte assistancestyrker til international humanitær støtte og eksperter til civiladministration inden for civilbeskyttelse i længere perioder, ligesom Danmark bør kunne bidrage substantielt til et modulbaseret beredskab. Det skal endvidere sikres, at Danmark kan modtage udenlandske assistancestyrker ved katastrofer.

Med hensyn til myndighedsopgaverne vedrørende internationalt samarbejde om civilbeskyttelse er partierne enige om, at det internationale engagement på beredskabsområdet i EU, FN og NATO fra dansk side bør styrkes som en konsekvens af Danmarks mere aktive engagement inden for området og den generelle udvikling og styrkelse af området internationalt. Den øgede fokus på det internationale samarbejde på civilbeskyttelsesområdet skaber grundlag for udsendelse af en fast dansk rådgiver til Bruxelles.

14. Den teknologiske udvikling, øget kompleksitet, specialisering og afhængighed mellem og inden for de forskellige sektorer medfører, at den kritiske infrastruktur bliver mere sårbar. Partierne er derfor enige om, at den nuværende fokus på sårbarhedsovervågningen bør fortsættes med de årlige sårbarhedsrapporter, således at de enkelte sektorer kan forebygge, begrænse og afhjælpe nedbrud og skader i samarbejde med eksterne aktører.

15. Selvom hjemmeværnet ikke er en del af det daglige redningsberedskab, er partierne enige om behovet for at nyttiggøre det samlede potentiale af frivillige i totalforsvaret. Derfor bør det eksisterende frivilligkontaktudvalgs opgaver redefineres og udvides således, at disse omfatter både redningsberedskabets og hjemmeværnets frivillige. Kontaktudvalget sammensættes både af de operative myndigheder, Beredskabsstyrelsen, Hjemmeværnskommandoen, Kommunernes Landsforening (som repræsentant for de kommunale redningsberedskaber) og Københavns Brandvæsen m.fl. samt repræsentanter fra frivilligorganisationen Beredskabsforbundet og repræsentanter for de frivillige i Hjemmeværnets Landsråd. Frivilligkontaktudvalget skal danne rammerne for koordination, udvikling samt videns- og erfaringsudveksling om emner i relation til anvendelse, samarbejde, uddannelse, øvelser, informations- og rekrutteringskampagner m.v. i relation til frivillige i redningsberedskabet og hjemmeværnet. Det bemærkes, at hensigten ikke er at ændre den nuværende opgavefordeling mellem de frivillige inden for redningsberedskabet og de frivillige inden for hjemmeværnet, men derimod at udvikle frivilligområdet til gavn for det samlede danske samfund.

Samtidig skal der - i tilknytning til ovennævnte styrkelse af frivilligområdet i redningsberedskabet - igangsættes en undersøgelse af, hvorledes frivilligområdet samlet set styrkes ikke mindst efter implementeringen af kommunalreformen og indførelsen af risikobaseret dimensionering. Denne

undersøgelse skal i foråret 2008 komme med anbefalinger til, hvorledes frivilligområdet kan styrkes inden for de fastlagte rammer. Kommissorium for undersøgelsen forelægges partierne.

16. Det er besluttet, at der skal etableres et landsdækkende digitalt radiokommunikationssystem. Og der bør derfor afsættes midler til anskaffelse af digitalt radiomateriel til det statslige redningsberedskab samt det statslige redningsberedskabs andel af fællesudgifter i forbindelse med driften af systemet.

17. Tilpasningerne og udviklingen af beredskabet kræver en række investeringer i blandt andet kapacitetstilpasning på ejendomme mv. Der er enighed om, at udgifterne hertil afholdes inden for det statslige redningsberedskabs budgetramme, hvilket betyder at en række tilpasninger i beredskabets nuværende struktur skal foretages for at frigøre ressourcer til investeringer og nye initiativer. Det medfører behov for, at aftalen implementeres over en periode, dog således at fuld implementering er gennemført senest med udgangen af perioden, hvor der vil være opnået balance mellem det statslige redningsberedskabs struktur, økonomi og opgaver. Der udarbejdes en implementeringsplan, som forelægges partierne i september 2007.

18. På baggrund af ovenstående fastsættes den økonomiske ramme til det statslige redningsberedskab således (PN 2007):

Alle beløb i mio. kr.	2007	2008	2009	2010
Det statslige redningsberedskab	461,2	491,3	484,7	487,1

Den i pkt. 12 nævnte samtænkning af det statslige redningsberedskabs støttestruktur med forsvarets servicefællesskaber, omlægning af skolestrukturen og nedlæggelse af de krigsmæssige beredskaber samt generelle effektiviseringer på 0,5 % i årene 2008, 2009 og 2010 vurderes ved fuld implementering at frigøre et provenu på 20 - 25 mio. kr. årligt (afhængig af undersøgelsen af det statslige redningsberedskab). Det betyder, at der ved fuld implementering af nærværende aftale gennemføres en styrkelse af beredskabet med initiativer for i alt 55 - 60 mio. kr. om året (afhængig af undersøgelsen af det statslige redningsberedskab).

Med henblik på at fastholde og nyttiggøre frivillige med en beredskabsfaglig uddannelse tilføres Beredskabsforbundets bevilling ca. 1 mio. kr. årligt. Endvidere tilføres Beredskabsforbundet 0,5 mio. kr., der øremærkes til oplysning af befolkningen om redningsberedskabet. Således afsættes der 12,5 mio. kr. årligt i perioden 2007 – 2010. Redningsberedskabets informations- og oplysningspulje under Beredskabsstyrelsen nedlægges som følge heraf.

Der afsættes 5 mio. kr. i 2008, 10 mio. kr. i 2009 og 15 mio. kr. i 2010 til anskaffelse af digitalt radioudstyr til det statslige redningsberedskab og til dækning af det statslige redningsberedskabs andel af fællesudgifter ved drift af et landsdækkende digitalt radiokommunikationssystem.

19. Detaljerede oplysninger om struktur og ressourceforbrug, herunder personale, vil fremgå af de årlige finanslove. Endvidere udarbejdes der med skæringsdato den 1. januar en årlig redegørelse om aftalens implementering, som danner grundlag for en drøftelse mellem forligspartierne - første gang den 1. januar 2008.

Bilag 1

København, den 24. april 2007

Kommissorium for analyse vedrørende dimensionering af det statslige redningsberedskab

Baggrund og Formål

I januar 2007 trådte kommunalreformen i kraft. Reformen indebærer blandt andet, at antallet af kommuner reduceres fra 271 til 98. Dette må forventes generelt at øge kommunernes bæredygtighed, således at det kommunale redningsberedskab bliver mere målrettet og effektivt til løsning af de dagligdags hændelser. Samtidig hermed skal kommunerne fremover selv dimensionere deres beredskab efter en lokal risikovurdering, så beredskabet – på baggrund af det af kommunalbestyrelsen fastsatte serviceniveau – skræddersys til den enkelte kommunes risikoprofil og behov. Med disse ændringer er de oprindelige forudsætninger for at etablere de kommunale støttepunkter (nuværende niveau 2) ændret. Hertil kommer, at de kommunale støttepunkter i stor udstrækning er blevet anvendt til indsatser i de kommuner, hvor støttepunkterne er placeret.

På den baggrund vurderes det hensigtsmæssigt, at gennemføre en undersøgelse af det statslige redningsberedskabs organisation, struktur og kapaciteter dels i forhold til risici og trusler, dels i forhold til det kommunale redningsberedskabs kapaciteter (risikobaseret dimensionering). Formålet hermed er at sikre, at niveauerne i det samlede redningsberedskab komplementerer hinanden i opgaveløsningen, og undersøgelsen skal særligt fremsætte forslag til dimensioneringen af det statslige redningsberedskab, herunder skabe grundlag for beslutning om eventuelle ændringer i det nuværende niveau 2 beredskab.

Endvidere medfører kommunernes dimensionering af beredskaberne på baggrund af en lokal risikovurdering en fortsat øget fokus på Beredskabsstyrelsens rådgivningsindsats. Det vurderes derfor hensigtsmæssigt at overveje sammenhængen mellem styrelsens myndighedsopgaver, herunder tilsyns- og rådgivningsvirksomhed, og operative opgaver.

Opgave

Der nedsættes en tværgående arbejdsgruppe, som udarbejder en analyse af det statslige redningsberedskabs organisation, struktur og kapacitet. På baggrund af analysen fremsættes forslag til evt. ændringer i organiseringen af det statslige redningsberedskab, herunder behovet for fortsat at opretholde de nuværende 9 kommunale støttepunkter, der er statsligt finansieret, og i givet fald fordelingen af materiel mellem det kommunale redningsberedskab og det statslige redningsberedskab, idet den samlede ressourcefordeling forudsættes at finde sted inden for den afsatte økonomiske ramme.

Endvidere skal arbejdsgruppen udarbejde en analyse, der afvejer fordele og ulemper ved at adskille styrelsens myndighedsopgaver og operative opgaver samt fremsætte anbefaling herom.

Arbejdsgruppen mv.
Der nedsættes en arbejdsgruppe bestående af:

Chefen for Forsvarsministeriets 5. kontor (formand).
To repræsentanter fra Forsvarsministeriets departement.
Tre repræsentanter fra Beredskabsstyrelsen.
En repræsentant fra Kommunernes Landsforening.
En repræsentant fra Københavns kommune.
En repræsentant fra Foreningen af kommunale beredskabschefer.
En repræsentant fra Beredskabsforbundet.
En repræsentant fra Dansk Institut for Militære Studier.

Arbejdsgruppen kan nedsætte undergrupper efter behov. Endvidere kan der knyttes eksterne eksperter/konsulenter til arbejdsgruppen eller underarbejdsgrupper efter behov.

Sekretariatet varetages i et samarbejde mellem Forsvarsministeriet og Beredskabsstyrelsen.

Tid
Arbejdet iværksættes snarest og senest den 1. maj 2007 og afsluttes ved aflevering af rapport til forsvarsministeren senest 1. juli 2008, idet arbejdsgruppen udarbejder en synopsis med milepælsplan mv., der forelægges Forsvarsministeriet senest den 1. juli 2007.

Rapportens anbefalinger drøftes med partierne bag den politiske aftale om det statslige redningsberedskab.

Økonomi
Udgifter forbundet med arbejdet, herunder udgifter til konsulentbistand, afholdes over finanslovens § 12.41. Redningsberedskabet, idet repræsentanter fra myndigheder uden for Forsvarsministeriet afholder egne udgifter til mødedeltagelse mv.

31. oktober 2008

Notat vedrørende forsvarets skolestruktur

Ref.:
Rapport "Analysearbejde vedrørende forsvarets skolestruktur" af 31. oktober 2008.

RESUME AF RAPPORT

Indledning

Som opfølgning på aftalen om forsvarets ordning for 2005-2009 har Forsvarsministeriet gennemført et analysearbejde med henblik på at afdække eventuelle muligheder for optimering af forsvarets skolestruktur. Analysearbejdet omfatter Hærens Kampskole, Hærens Føringsstøtteskole, Hærens Ildstøtteskole, Hærens Sergentskole, Hærens Ingeniør- og ABC-skole, Hærens Logistikskole, Søværnets Sergent- og Grundskole, Søværnets Specialskole, Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole og Hjemmeværnsskolen.

Redegørelse og indledende analyse

Der er gennemført en redegørelse for og analyse af skolernes opgaver, struktur, afhængighed og ressourcer. Skolernes opgaver omfatter generelt uddannelsesvirksomhed, studie- og udviklingsvirksomhed samt evaluerings- og inspektionsvirksomhed. Skolernes virksomhed inden for de tre områder er forskellig og har nøje sammenhæng til de respektive værns gennemførelse af styrkeproduktionen.
Skolernes organisering afspejler det enkelte værns specifikke og særegne behov, herunder placering og vægtning af henholdsvis uddannelsesvirksomhed, studie- og udviklingsvirksomhed samt evaluerings- og inspektionsvirksomhed mellem værnets operative enheder, skoler og staben ved den operative kommando.

Den indledende analyse har afdækket en række afhængigheder for de enkelte skoler og for skolestrukturen generelt. De væsentligste omfatter skolernes geografiske placering i forhold til blandt andet skyde- og øvelsesterræn, maritime faciliteter og operative enheder, skolernes opgavevaretagelse i forbindelse med respektive værns styrkeproduktion samt skolestrukturens sammenhæng til den operative kommandostruktur.
Der er ved den indledende analyse identificeret følgende overordnede elementer som grundlag for opstilling af alternativer til den eksisterende skolestruktur: Yderligere samplacering af skoler og operative enheder, organisatorisk sammenlægning af skoler og operative enheder, centralisering ved etablering af én værnfælles skolemyndighed, delvis centralisering ved etablering af én skolemyndighed pr. værn samt sammenlægning af uddannelser og kurser på tværs af værn.

Den indledende analyse har ikke identificeret konkrete muligheder for at opnå rationaliseringsgevinster uden risiko for reduktion i skolernes faglige kvalitet.

Den indledende analyse har afdækket, at valg vedrørende fremtidig justering og optimering af forsvarets skolestruktur nøje afhænger af beslutninger relateret til forsvarets aktuelle bemandingssituation og eventuelle ændringer af forsvarets operative kommandostruktur. Således kan eventuelle rationaliseringspotentialer ikke fastlægges, før der blandt andet foreligger konkrete forhold vedrørende en eventuel forøgelse af skolernes produktion som konsekvens af en øget personelomsætning.
Med afsæt i den indledende analyse er der opstillet to yderpunktsmodeller for organisering af forsvarets skolestruktur. Modellerne tager sigte på at kunne kombineres med eksisterende samt alternative modeller for organisering af forsvarets kommandostruktur.

Skolemodel 1, etablering af kapacitets- og skolecentre, er opstillet med henblik på at skabe sammenhæng til modeller for forsvarets kommandostruktur, hvori der fortsat er værnsspecifikke operative kommandoer med ansvar for styrkeproduktion. Skolemodel 1 indbefatter en organisatorisk sammenlægning og yderligere samplacering af operative enheder med skole/kursus inden for tilsvarende tjenestegrene/specialer i kapacitetscentre. Hvert kapacitetscenter underlægges én chef med ansvar for al uddannelse og opstilling af operative enheder inden for kapaciteten. Endvidere indbefatter modellen en delvis centralisering ved etablering af ét skolecenter i hvert værn med ansvar for uddannelse af mellemledere samt uddannelse af generel karakter.

Skolemodel 2, etablering af Forsvarets Skole, er opstillet med henblik på at skabe sammenhæng til en model for forsvarets kommandostruktur, hvori der etableres én værnsfælles operativ kommando med ansvar for styrkeproduktion og styrkeindsættelse. Skolemodel 2 indbefatter en centralisering ved etablering af en værnsfælles skolestab og en værnsfælles skolestruktur med ansvar for uddannelse og studie- og udviklingsvirksomhed. Ressourcerne til skolestaben tilvejebringes ved at foretage en reduktion ved de enkelte skoler. Skolernes nuværende geografiske placering fastholdes.

Konsekvensanalyse

Konsekvensanalysen har afdækket en række fordele og ulemper ved de to modeller. For skolemodel 1 er det blandt andet identificeret, at etablering af kapacitetscentre, hvor operative enheder organisatorisk sammenlægges med skole/kursus inden for tilsvarende tjenestegrene/specialer vil styrke kvaliteten inden for uddannelsesområdet og den decentrale studie- og udviklingsvirksomhed. Endvidere har analysen afdækket, at udgifterne til flytning af Søværnets Teknikkursus og Søværnets Dykkerkursus fra Holmen til Korsør med henblik på samplacering med de operative enheder ved flådestationen ikke står mål med mulighederne for at opnå kvalitative forbedringer eller øget faglig synergi. Herudover er det for skolemodel 1 identificeret, at en sammenlægning af Hærens Kampskole og Hærens Sergentskole samt af Søværnets Sergent- og Grundskole og Søværnets Specialskole med henblik at etablere henholdsvis Hærens Skolecenter og Søværnets Sko-

lecenter skaber en uhensigtsmæssig stor opgaveportefølje og et øget koordinationsbehov uden kvalitative forbedringer eller konkrete rationaliseringsgevinster.

For skolemodel 2 har konsekvensanalysen afdækket en række ulemper, hvoraf enkelte ikke umiddelbart kan justeres og derfor fremstår som en klar svaghed ved modellen. Herunder er det blandt andet identificeret, at der er risiko for, at værnenes faglige ekspertise svækkes ved at reducere i tildelingen af ressourcer til fordel for en centralisering i en værnsfælles stab. Særligt vurderes hærens decentrale studie- og udviklingsvirksomhed, herunder den del der gennemføres for hele forsvaret, svækket, hvilket medfører betydelige risici for evnen til hurtigt at kunne omstille uddannelse eller implementere nyt materiel til gavn for udsendte styrker. Endvidere har analysen vist, at skolemodel 2 medfører et ekstra ledelsesniveau mellem den ansvarlige operative kommando og de udførende led (den enkelte skole). Konsekvensen heraf er længere kommandovej og øget behov for koordination og styring.

På baggrund af konsekvensanalysen er de opstillede skolemodeller justeret og optimeret. Skolemodel 1 er justeret, således at der ikke foretages sammenlægning af Hærens Kampskole og Hærens Sergentskole samt af Søværnets Sergent- og Grundskole og Søværnets Specialskole i henholdsvis Hærens Skolecenter og Søværnets Skolecenter. Skolemodel 2 er justeret således, at staben for Forsvarets Skole etableres som en integreret del af staben ved den værnsfælles operative kommando for at undgå et ekstra ledelsesniveau.

Vurdering og anbefaling

Skolemodel 1 vurderes med justeringer at kunne forbedre kvaliteten inden for uddannelse og studie- og udviklingsvirksomheden i hæren. Endvidere vurderes skolemodel 1 at kunne tilpasses til en værnsfælles operativ kommando med ansvar for styrkeproduktion og styrkeindsættelse, såfremt dette måtte blive tilfældet. Skolemodel 2 vurderes at indebære ulemper og risici, der diskvalificerer modellen som et reelt alternativ til den eksisterende struktur. Særligt skal fremhæves risikoen for forringelse af den værnsspecifikke faglighed. Justering af skolemodel 2 har ikke reduceret de væsentligste ulemper og risici ved modellen.

Det anbefales, at forsvaret og hjemmeværnet iværksætter implementering af den justerede og optimerede skolemodel 1.

ANALYSE AF FORSVARETS SKOLESTRUKTUR

Som opfølgning på aftalen om forsvarets ordning for 2005-2009 har Forsvarsministeriet gennemført et analysearbejde vedrørende eventuelle muligheder for optimering af værnenes skolestruktur.

Med udgangspunkt i et kommissorium udarbejdet af Forsvarsministeriet har en arbejdsgruppe med repræsentanter fra Forsvarsministeriet, Forsvarskommandoen, Hjemmeværnskommandoen, Hærens Operative Kommando, Søværnets Operative Kommando, Flyvertaktisk Kommando samt Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste gennemført et analysearbejde med henblik på at afdække eventuelle muligheder for optimering af værnenes skoler for at opnå en mere effektiv organisering. Det gennemførte analysearbejde omfatter Hærens Kampskole, Hærens Føringsstøtteskole, Hærens Ildstøtteskole, Hærens Sergentskole, Hærens Ingeniør- og ABC-skole, Hærens Logistikskole, Søværnets Sergent- og Grundskole, Søværnets Specialskole, Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole og Hjemmeværnsskolen. Værnenes officersskoler og Flyveskolen er ikke omfattet af analysearbejdet.

Analysearbejdet omfatter en redegørelse, en indledende analyse, en konsekvensanalyse, en vurdering og en anbefaling. I forbindelse med redegørelsesdelen har arbejdet fokuseret på at danne et overblik over skolernes opgaveportefølje, organisering, ressourceanvendelse og eventuelle særlige forhold, der har betydning for den pågældende skoles opgaveløsning. I forbindelse med den indledende analyse er der foretaget en vurdering af de pågældende skoler for så vidt angår opgaveløsning, organisering, ressourceanvendelse og afhængigheder. Endvidere er der foretaget en vurdering af øvrige forhold, der kan have betydning for den overordnede organisering af forsvarets skolestruktur samt vurdering af forhold, der i øvrigt vurderes at kunne tjene som inspiration til, hvorledes skolestrukturen eventuelt kan organiseres mere hensigtsmæssigt. På denne baggrund er det blandt andet vurderet relevant at undersøge sammenhængen til forsvarets operative kommandostruktur og forsvarets bemandingssituation.

På baggrund af den indledende analyse har udgangspunktet for opstilling af alternative modeller til organisering af skolestrukturen været, at de opstillede modeller skal belyse yderpunkter i forhold til den eksisterende skolestruktur. Disse modeller er efterfølgende vurderet (konsekvensanalyse) i forhold til følgende vurderingskriterier: Ledelse og styring, opgaveløsning, organisering, sammenhæng til den operative struktur, medarbejdermæssige konsekvenser samt ressourcemæssige konsekvenser.

På baggrund af konsekvensanalysen er der identificeret fordele og ulemper for de opstillede skolemodeller, hvorefter der er foretaget en række justeringer og optimeringer med henblik på at reducere ulemperne. Endelig er der foretaget en afvejning og en samlet vurdering af model-

lerne og på denne baggrund givet anbefaling til, hvilken skolestruktur der vurderes bedst at understøtte forsvarets samlede styrkeproduktion i forhold til anvendte ressourcer.

Redegørelse

Forsvarets skolestruktur udgøres af ti skoler eksklusiv officersskolerne. Skolerne er organisatorisk placeret under de operative kommandoer og Hjemmeværnskommandoen. Af de ti skoler har hæren seks skoler, søværnet to skoler og flyvevåbnet og hjemmeværnet hver en skole.

Eksisterende skolestruktur:

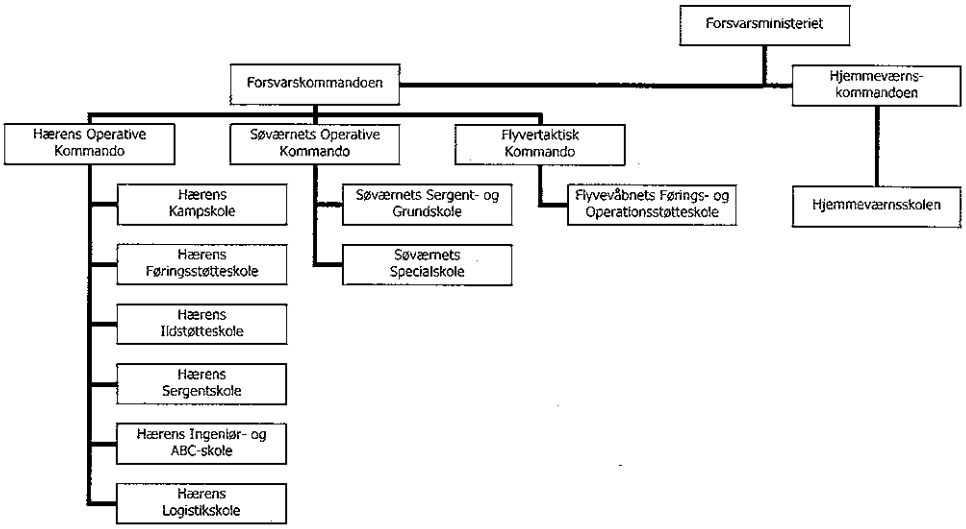

Skolerne i søværnet, flyvevåbnet og hjemmeværnet løser primært opgaver relateret til uddannelsesvirksomhed. Søværnets Sergent- og Grundskole og Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole gennemfører blandt andet værnenes basisuddannelse for værnepligtige, mens den i hæren gennemføres i den operative struktur. Cirka 25 % af de samlede personelressourcer ved hærens skoler anvendes på studie- og udviklingsvirksomhed, mens de øvrige værn i gennemsnit anvender cirka 7 %. Årsagen til denne forskel er, at hærens studie- og udviklingsvirksomhed i højere grad gennemføres decentralt, samt at hæren gennemfører værnfælles studie- og udviklingsvirksomhed inden for blandt andet for håndvåben og køretøjsområdet. Skolernes anvendelse af ressourcer på evaluerings- og inspektionsvirksomhed er generelt meget ens (gennemsnitligt cirka 5 %). Der er generelt en høj udnyttelsesgrad af de etablissementer, hvor skolerne er garnisoneret. Dette gælder dog ikke for Nymindegabiejren, hvor Hjemmeværnskolen er garnisoneret.

Nedenstående tabel viser antal årsværk ved de enkelte værn.

	Hæren	Søværnet	Flyvevåbnet	Hjemmeværnet	Samlet
Årsværk (fastansatte)	8.229	3.458	3.343	650	15.680
Årsværk (reaktionsstyrkeuddannelse)	869	-	-	-	869
Årsværk (værnepligtige, basisuddannelse)	2.130	200	185	-	2.515
Samlet	11.228	3.658	3.528	650	19.064

I nedenstående er angivet skolestrukturens produktion inden for uddannelsesvirksomhed. Tabellen viser de enkelte værns samlede antal kursusmanddage.

	Hæren	Søværnet	Flyvevåbnet	Hjemmeværnet	Samlet
Antal faste medarbejdere ved skoler	586	309	199	57	1.151
Skolestruktur i forhold til værnets samlede struktur	5,2 %	8,5 %	5,7 %	8,8 %	-
Antal medarbejdere inden for uddannelsesvirksomhed	302	199	160	29	690
Kursusmanddage	198.867	137.959	82.375	9.393	428.594
Kursusmanddage pr. medarbejder inden for uddannelse	659	693[1]	515[2]	323	621

Udgifter til forsvarets skolestruktur andrager ca. 870 mio. kr. årligt jævnfør nedenstående tabel (beløb er angivet i mio. kr.).

	Hæren	Søværnet	Flyvevåbnet	Hjemmeværnet	Samlet
Løn	239,8	115,4	76,5	30,1	461, 8
Materieldrift	156,7	46,2	15,1	4,0	222,0
Etablissementsdrift	12,7	6,4	4,8	2,3	26,2
IT-drift	19,0	10,1	6,5	2,2	37,8
Øvrig drift	42,5	55,4	8,1	8,8	114,8
Samlet	**470,7**	**233,5**	**111,0**	**47,4**	**862,6**

[1] Inklusiv uddannelse af værnepligtige i Søværnet.
[2] Inklusiv uddannelse af værnepligtige i Flyvevåbnet.

Indledende analyse

Af den indledende analyse fremgår det, at skolernes organisering afspejler værnenes placering og vægtning af henholdsvis uddannelsesvirksomhed, studie- og udviklingsvirksomhed og evaluerings- og inspektionsvirksomhed. Skolernes stabs- og støttestruktur udgør fra 12 % til 30 % af de samlede personelressourcer. Generelt er andelen af stabs- og støttestrukturen lav for hærens skoler og høj for øvrige værns skoler. Forskellen i anvendelse af ressourcer til stabs- og støtteopgaver forklares primært ved større administrative byrder relateret til uddannelse af værnepligtige (Søværnets Sergent- og Grundskole og Flyvevåbnet Førings- og Operationsstøtteskole) og frivillige (Hjemmeværnsskolen). Der vurderes at være et rationaliseringspotentiale, der dog kræver et separat analysearbejde.

Sammenhængen i værnenes samlede uddannelsesvirksomhed medfører en betydelig forskel i skolernes uddannelsesproduktion. Ved hærens skoler gennemføres primært uddannelser for instruktører og førerpersonel samt specialistuddannelser for særlige funktioner, idet basisuddannelse, enkeltmandsuddannelse, funktionsuddannelse og enhedsuddannelse som udgangspunkt gennemføres ved hærens operative enheder. Ved søværnets skoler gennemføres al basis- og funktionsuddannelse, idet personellet forud for påmønstring ved søværnets fartøjer dermed er færdiguddannede i funktionen. Ved søværnets operative enheder gennemføres alene enhedsuddannelse. Ved flyvevåbnets skole gennemføres basis-, grund- og generelle uddannelser, idet al funktions- og specialistuddannelse gennemføres ved de operative wings eller uden for forsvaret. Ved Hjemmeværnsskolen gennemføres al uddannelse af frivillige befalingsmænd og officerer, idet grund- og funktionsuddannelse af frivillige menige gennemføres i distrikterne. Den beskrevne sammenhæng vanskeliggør direkte sammenligning mellem værnene, men klarlægger til gengæld en nøje sammenhæng til de operative enheder i de respektive værn.

Sammenhængen i værnenes samlede studie- og udviklingsvirksomhed stiller vidt forskellige krav til de respektive skolers virksomhed inden for studie- og udvikling. Generelt gælder det i alle værn, at studie- og udviklingsvirksomheden er centralt forankret ved den operative kommando samt at virksomheden gennemføres i nøje koordination med og støttet af kapacitetsansvarlig land, maritim og luft ved Forsvarets Materieltjeneste.
I hæren gennemføres en stor del af studie- og udviklingsvirksomheden, i modsætning til de øvrige værn, decentralt ved skolerne. Ved hærens skoler gennemføres således den praktisk orienterede del af studie- og udviklingsvirksomheden, herunder afprøvninger og tests, udfærdigelse af manualer, procedurer og reglementer. Ligeledes gennemføres besøg ved udsendte styrker i de internationale operationer med henblik på umiddelbar erfaringsindhentning og tilpasning af doktriner, materiel m.m. En større del af studie- og udviklingsvirksomheden ved hærens skoler gennemføres på vegne af alle værn, herunder eksempelvis værnsfælles områder som skyde- og køreuddannelser. I søværnet og flyvevåbnet gennemføres i mindre omfang decentral studie- og udviklingsvirksomhed henset til et relativt mindre behov for udvikling af nationale procedurer mv. I flyvevåbnet gennemføres der ikke decentral studie- og udviklingsvirksomhed ved skolen. I stedet gennemfører de operative wings dele af virksomheden efter direktiv fra Flyvertaktiske Kommando. I hjemmeværnet

anvendes den studie- og udviklingsvirksomhed, der gennemføres ved de øvrige værn. Kun hvor der er tale om områder, der alene vedrører hjemmeværnet gennemføres denne studie- og udviklingsvirksomhed ved Hjemmeværnsskolen.
Den nære sammenhæng inden for studie- og udviklingsvirksomheden i de respektive værn mellem den operative kommando, skolerne og de operative enheder betyder, at der bør gennemføres en separat analyse af området for at afdække samtlige konsekvenser ved en anden organisering af studie- og udviklingsvirksomheden. Herunder skal forhold vedrørende organisering af forsvarets kommandostruktur inddrages.

Sammenhængen i værnenes evaluerings- og inspektionsvirksomhed vurderes ligeledes at skulle undersøges nærmere ved et separat analysearbejde, idet valg vedrørende forsvarets kommandostruktur på lignende vis skal inddrages.

Hærens Kampskole og Hærens Ildstøtteskole har en geografisk afhængighed til Oksbøl skyde- og øvelsesterræn, hvor hovedparten af disse skolers uddannelsesvirksomhed og studie- og udviklingsvirksomhed, herunder forsøg og afprøvninger, gennemføres. Søværnets Våbenkursus under Søværnets Specialskole samt Hjemmeværnsskolens Marinehjemmeværnssektion har en særlig afhængighed af disses nuværende geografiske placering ved henholdsvis Sjællands Odde og Slipshavn med adgang til farvande til brug for skydning og uddannelse. For de øvrige skoler er der ingen særlige geografiske afhængigheder. Det konstateres dog, at Hærens Føringsstøtteskole, Hærens Ildstøtteskole, Hæren Ingeniør- og ABC-skole og Hærens Logistikskole er garnisoneret med operative enheder inden for samme tjenestegren. Herudover er Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole samplaceret med tre af fem operative wings i Flyvevåbnet, ligesom Søværnets Sergent- og Grundskole er samplaceret med den ene af søværnets to eskadrer. Det vurderes generelt, at samplaceringen af skoler og operative enheder har meget stor betydning for udvikling og gennemførelse af skolestrukturens virksomhed.

Herudover peger den indledende analyse af værnenes skoler på, at der er et potentiale for kurser og uddannelsesretninger, der kan gennemføres som værnsfælles kurser/uddannelser, fx ved grænsedragning og fastlæggelse af ansvar ved skolerne. Dette forhold skal undersøges yderligere med henblik at fastlægge de konkrete kurser/uddannelser.

Forsvaret står i dag i en situation med en øget personelomsætning, der på visse områder har medført bemandingsproblemer. For skolerne har personelsituationen reelt to konsekvenser. For det første mangler den enkelte skole medarbejdere og er derved sårbar overfor eventuelle omstruktureringer, herunder især i forhold til en geografisk flytning. For det andet betyder den øgede personelomsætning et øget behov for uddannelse inden for alle personelkategorier for at sikre fuld bemanding. Det vurderes, at skolestrukturens virksomhed, herunder særligt uddannelsesvirksomheden, fremadrettet bør justeres som følge af ændringerne i personelomsætningen. Der bør således tages højde for et forøget produktionsbehov i skolestrukturen med henblik på at forbedre bemandingssituationen.

Sideløbende med nærværende analysearbejde er der gennemført et tilsvarende analysearbejde vedrørende forsvarets operative kommandostruktur. Den operative kommandostruktur ses i forhold til forsvarets samlede virksomhed at være den styrende faktor i relation til forsvarets styrkeproduktion og styrkeindsættelse (opgaveløsning). En eventuel justeret skolestruktur skal således fortsat kunne understøtte/virke i sammenhæng med en eventuel justeret operativ kommandostruktur.

Som grundlag for opstilling af modeller anvendes følgende områder til at belyse yderpunkter i forhold til den eksisterende skolestruktur:

Etablering af én værnsfælles skolemyndighed (centralisering)

- Muligheden for etablering af én værnsfælles skolestruktur belyses. En sådan struktur vurderes at omfatte en værnsfælles ledelse med et antal underliggende tjenestegrensskoler/specialskoler, der kan være helt eller delvist værnsfælles. Formålet med den værnsfælles skolestruktur er at etablere én fælles myndighed med ansvar for forsvarets uddannelsesvirksomhed, herunder styring og koordinering af denne virksomhed. Endvidere belyses en værnsfælles skolemyndighed med henblik på at skabe sammenhæng til en eventuel værnsfælles operativ kommando samt at styrke det uddannelsesmæssige grundlag i forhold til at deltage i værnsfælles operationer.

Etablering af én skolemyndighed pr. værn (delvis centralisering)

- Muligheden for at der for hvert værn etableres én fælles skoleledelse samt stabs- og støttestruktur belyses. En sådan struktur er principielt etableret ved hjemmeværnet og i flyvevåbnet, mens søværnet har to skoler og hæren har seks skoler. Formålet hermed er at optimere og rationalisere den eksisterende ledelses- samt stabs- og støttestruktur for hæren og søværnet. Eventuelle rationaliseringsgevinster bør belyses i forhold til eventuelle tiltag for at øge produktionen i den samlede skolestruktur, ligesom særligt kvaliteten i løsningen af opgaverne i relation til kerneområderne for skolestrukturen bør vurderes.

Samplacering af skoler og operative enheder

- Muligheden for øget samplacering af skoler og operative enheder inden for samme tjenestegren/speciale belyses. En sådan struktur er på visse områder etableret for hæren og flyvevåbnet, mens dette kun er delvist gældende for søværnet og ikke gældende for hjemmeværnet, da de operative enheder geografisk er bredt fordelt over hele landet. Formålet med samplaceringen er blandt andet at opnå øget synergi og faglighed i forhold til uddannelsesvirksomheden, øget vidensdeling og øget fleksibilitet og geografisk stabilitet for medarbejdere. For søværnet belyses mulighederne for at samplacere skoler/kurser med størstebruger.

Organisatorisk sammenlægning af skoler og operative enheder

- Muligheden for organisatorisk sammenlægning af skoler og operative enheder inden for samme tjenestegren/speciale belyses. Det samlede ansvar inden for de enkelte kapaciteter samles ved én myndighedschef. For hæren undersøges muligheden for at sammenlægge skoler og

operative enheder inden for kamptropperne, kampstøtte, logistik og føringsstøtte med henblik på at samle ansvaret inden for respektive tjenestegrene. For søværnet vurderes det ikke muligt at gennemføre en organisatorisk sammenlægning af skoler og operative enheder, da de nuværende operative enheder (primært 1. og 2. Eskadre) er spredt på to flådestationer. I flyvevåbnet eksisterer modellen principielt i form af de operative wings, hvor det samlede ansvar for den enkelte kapacitet er placeret, herunder gennemføres blandt andet funktions- og specialuddannelse ved wings (eller ved civile institutioner og i udlandet). For hjemmeværnet vurderes det ikke relevant at belyse muligheder for at sammenlægge skole og operative enheder organisatorisk.

Sammenlægning af uddannelser og udlicitering

- Muligheden for øget samplacering af uddannelser samt udlicitering af uddannelser bør belyses. En model ses således, at alle uddannelser og kurser med værnsfælles potentiale sammenlægges, og alle uddannelser og kurser, der kan købes civilt, udliciteres, i det omfang det er muligt og hensigtsmæssigt. Formålet hermed er blandt andet at minimere omkostninger til uddannelsesvirksomhed, kunne fokusere på kerneopgaver samt løbende sikre adgang til de nyeste og mest opdaterede uddannelser og kurser. I forbindelse med sammenlægning af uddannelser og kurser bør overvejes muligheden for etablering af en værnsfælles skole/tjenestegren, uanset de pågældende uddannelser og kurser herved placeres ved ét værn.

Den indledende analyse fører således frem til opstilling af to yderpunktsmodeller for organisering af forsvarets skolestruktur. Modellerne tager sigte på at kunne kombineres med de opstillede modeller for forsvarets kommandostruktur.

Skolemodel 1, etablering af kapacitets- og skolecentre, er opstillet med henblik på at skabe sammenhæng til modeller for forsvarets skolestruktur, hvori der fortsat er værnsspecifikke operative kommandoer med ansvar for styrkeproduktion. Skolemodel 1 indbefatter en organisatorisk sammenlægning og yderligere samplacering af operative enheder med skole/kursus inden for tilsvarende tjenestegrene/specialer i kapacitetscentre. Hvert kapacitetscenter underlægges én chef med ansvar for al uddannelse og opstilling af operative enheder inden for kapaciteten. Endvidere indbefatter modellen en delvis centralisering ved etablering af ét skolecenter i hvert værn med ansvar for uddannelse af mellemledere samt uddannelse af generel karakter.

Skolemodel 1:

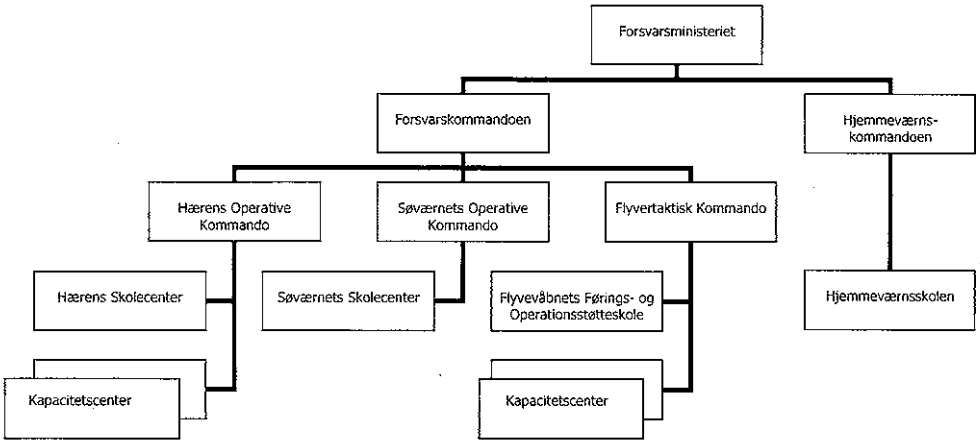

For hæren sammenlægges tjenestegrensskoler med tilsvarende tjenestegrene i kapacitetscentre. Hærens Føringsstøtteskole, Hærens Ildstøtteskole, Hærens Ingeniør- og ABC-skole og Hærens Logistikskole forbliver på eksisterende etablissementer og sammenlægges organisatorisk med tilsvarende operative enheder inden for føringsstøttetropperne, artilleriet, ingeniørtropperne og logistiktropperne. Kapacitetscenterchefen får ansvaret for al uddannelse inden for kapaciteten, herunder basisuddannelse (uddannelse af værnepligtige), funktions- og specialistuddannelse samt enhedsuddannelse samt den decentrale studie- og udviklingsvirksomhed og evaluerings- og inspektionsvirksomhed. Øvrig uddannelsesvirksomhed samles ved Hærens Skolecenter, der udgøres af Hærens Kampskole og Hærens Sergentskole i henholdsvis Oksbøl og Sønderborg. Hærens kampvognsekspertise, infanterikampkøretøjsekspertise og opklaringsekspertise styrkes ved øget samvirke mellem Hærens Kampskole og kamptropenhederne i stil med eksisterende anvendelse af forbindelsesofficerer og udflytning af kursusvirksomhed fra Hærens Kampskole til brugende enheder. Chefer for kapacitetscentre og Hærens Skolecenter refererer til chefen for den operative kommando.

For søværnet sammenlægges Søværnets Sergent- og Grundskole samt Søværnets Specialskole i en myndighed benævnt Søværnets Skolecenter, der placeres i Frederikshavn. Søværnets Specialskoles stab flyttes fra København til Frederikshavn og Søværnets Dykkerkursus samt Søværnets Teknikkursus flyttes fra København til Korsør. Chefen for Søværnets Skolecenter refererer til chefen for den operative kommando.

For flyvevåbnet fastholdes den eksisterende organisering af værnets skolestruktur med gennemførelse af generelle uddannelser og kurser ved Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole og uddannelser af mere specialiseret karakter ved de operative wings svarende til ovennævnte kapacitetscentre. Der foretages ingen flytning af skolen.

For hjemmeværnet fastholdes den eksisterende organisering af hjemmeværnets skolestruktur med gennemførelse af nuværende uddannelser og kurser ved Hjemmeværnsskolen. Hjemmeværnsskolen placeres fortsat i Nymindegablejren og i Slipshavn.

Skolemodel 2, etablering af Forsvarets Skole, er opstillet med henblik på at skabe sammenhæng til en model for forsvarets skolestruktur, hvori der etableres én værnsfælles operativ kommando med ansvar for styrkeproduktion og styrkeindsættelse. Skolemodel 2 indbefatter en centralisering ved etablering af en værnsfælles skolestab og en værnsfælles skolestruktur med ansvar for uddannelse og studie- og udviklingsvirksomhed. Ressourcerne til skolestaben tilvejebringes ved at foretage en reduktion ved de enkelte skoler. Skolernes nuværende geografiske placering fastholdes.

Skolemodel 2:

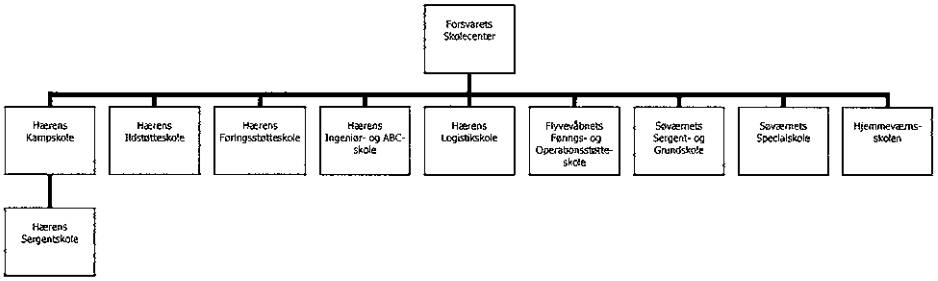

For hæren fastholdes den eksisterende geografiske placering af nuværende tjenestegrensskoler, idet Hærens Sergentskole organisatorisk forankres under Hærens Kampskole. Hærens studie- og udviklingsvirksomhed (med undtagelse af den del af virksomheden, der relateres til afprøvning af systemer og materiel) udskilles af skolerne og placeres centralt ved Forsvarets Skolecenter, så der fremadrettet alene fastholdes et antal årsværk ved skolerne til gennemførelse af den praktisk orienterede del af studie- og udviklingsvirksomheden.

For søværnet fastholdes den eksisterende geografiske placering af nuværende skoler og kurser. Der foretages en reduktion af de to skolers struktur. Denne reduktion anvendes til at finansiere staben ved Forsvarets Skole.

For flyvevåbnet fastholdes den eksisterende geografiske placering af Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole. Der foretages en reduktion af strukturen ved Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole. Denne reduktion anvendes til at finansiere staben ved Forsvarets Skole.

For hjemmeværnet fastholdes den eksisterende geografiske placering af Hjemmeværnsskolen i Nymindegablejren og i Slipshavn. Der foretages en reduktion af strukturen ved Hjemmeværnsskolen. Denne reduktion anvendes til at finansiere staben ved Forsvarets Skole.

Konsekvensanalyse

For model 1 vurderes det, at den overordnede tilgang med etablering af kapacitetscentre, hvor operative enheder organisatorisk sammenlægges med skole/kursus inden for tilsvarende tjenestegrene/specialer vil styrke kvaliteten inden for uddannelsesområdet og den decentrale studie- og udviklingsvirksomhed betydeligt. Denne tilgang fastholdes således som det gennemgående element i en optimeret skolemodel 1a.

Konsekvensanalysen viser imidlertid, at der er betydelige udgifter forbundet med at flytte Søværnets Teknikkursus og Søværnets Dykkerkursus fra Holmen til Korsør med henblik på samplacering med de operative enheder i eskadrerne. Etablissementsudgifter (ca. 185 mio. kr.) til denne flytning fra Holmen til Korsør vurderes ikke at stå mål med mulighederne for at opnå kvalitative gevinster inden for blandt andet uddannelsesområdet, da en flytning af de to kurser som udgangspunkt alene vil kunne skabe faglig synergi med de operative enheder i Korsør og ikke enhederne i Frederikshavn. Hertil kommer risikoen for tab af kompetence som følge af en flytning af personel ved de to kurser.

Herudover viser konsekvensanalysen, at en organisatorisk sammenlægning af Hærens Kampskole og Hærens Sergentskole samt af Søværnets Sergent- og Grundskole og Søværnets Specialskole med henblik på at etablere henholdsvis Hærens Skolecenter og Søværnets Skolecenter skaber en uhensigtsmæssig stor opgaveportefølje og et øget koordinationsbehov uden kvalitative forbedringer eller konkrete rationaliseringsgevinster. I denne sammenhæng vurderes en flytning af staben ved Søværnets Specialskole fra Holmen til Frederikshavn ikke hensigtsmæssig.

På denne baggrund opstilles skolemodel 1a med følgende indhold:

For hærens vedkommende etableres kapacitetscentre ved at sammenlægge Hærens Føringsstøtteskole og Telegrafregimentet, Hærens Ildstøtteskole og Danske Artilleriregiment, Hærens Ingeniør- og ABC-skole og Ingeniørregimentet, Hærens Logistikskole og Trænregimentet. For så vidt angår Hærens Kampskole og Hærens Sergentskole fastholdes den eksisterende struktur med nuværende geografiske placering. Hærens kampvognsekspertise, infanterikampkøretøjsekspertise og opklaringsekspertise styrkes ved øget samvirke mellem Hærens Kampskole og kamptropenhederne i stil med eksisterende anvendelse af forbindelsesofficerer og udflytning af kursusvirksomhed fra Hærens Kampskole til brugende enheder.

For søværnets vedkommende fastholdes den eksisterende skolestruktur med nuværende geografiske placering.

For flyvevåbnets vedkommende fastholdes den eksisterende skolestruktur med nuværende geografiske placering.

For hjemmeværnets vedkommende fastholdes den eksisterende skolestruktur med nuværende geografiske placering.

Skolemodel 1a:

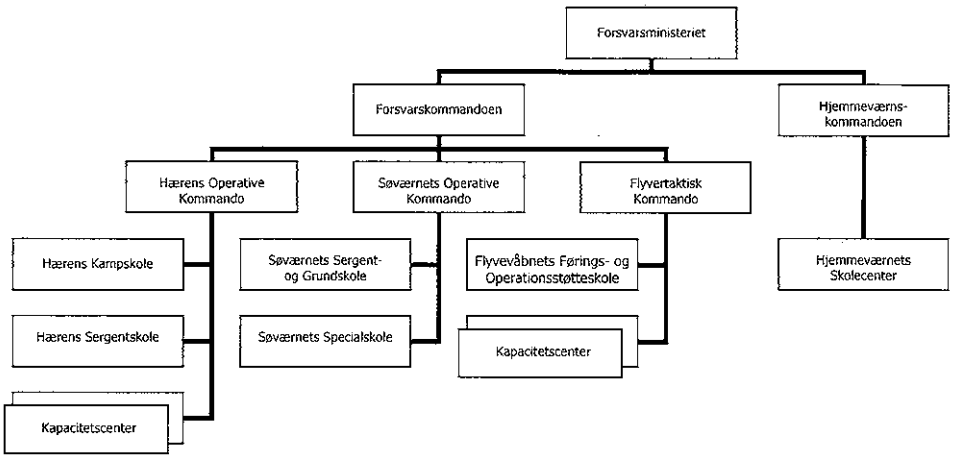

For skolemodel 2 kan det blandt andet identificeres, at der er risiko for, at værnenes faglige ekspertise svækkes ved at reducere i tildelingen af ressourcer til fordel for en centralisering i en værnsfælles stab. Det vurderes, at hærens decentrale studie- og udviklingsvirksomhed svækkes, herunder den del der gennemføres på vegne af alle værn, hvilket medfører betydelige risici for evnen til hurtigt at kunne omstille uddannelse eller implementere nyt materiel til gavn for udsendte styrker.

I henhold til den gennemførte konsekvensanalyse vurderes det, at etableringen af Forsvarets Skole vil medføre flere niveauer i relation til den samlede opgaveløsning inden for uddannelse, studie- og udviklingsvirksomhed samt evaluerings- og inspektionsvirksomhed. Den organisatoriske afstand mellem skoler og operative enheder øges, hvilket kan medføre, at skolernes produktion ikke opdateres i forhold til behovet og efterspørgslen ved de operative enheder. Endvidere er der risiko for at den værnsspecifikke faglighed og kvaliteten ved skolerne reduceres. Behovet for koordination mellem værnene (de operative enheder), Forsvarets Skole og den værnsfælles operative kommando vurderes at stige markant sammenlignet med koordinationsbehovet i den nuværende struktur.

I forhold til skolernes nuværende niveauplacering på niveau III bør Forsvarets Skole niveauplaceres på niveau II, med underlagte skoler. Imidlertid vil dette principielt betyde, at Forsvarets Skole sidestilles med den værnsfælles operative kommando, der forudsættes niveauplaceret på niveau II. Denne sidestilling er imidlertid ikke hensigtsmæssig i forhold til, at den værnsfælles operative kommando bør være foresatte myndighed og opgavestiller for Forsvarets Skole. Herudover vil en

niveauplacering af Forsvarets Skole på niveau II betyde en yderligere opdeling af studie- og udviklingsvirksomhed over flere sidestillede myndigheder, hvor ansvaret for styrkeindsættelse og styrkeproduktion er placeret ved den operative kommando og ansvaret for studie- og udviklingsvirksomhed er placeret ved Forsvarets Skole. Denne opdeling vurderes uhensigtsmæssig i forhold til at skabe sammenhæng mellem lessons identified, lessons learned, udviklingsvirksomhed og implementering ved de operative enheder.

Ulemperne ved den øgede organisatoriske afstand mellem de operative enheder og skolerne vurderes at kunne reduceres ved at etablere kapacitetscentre som anført i skolemodel 1.
Endvidere viser konsekvensanalysen, at udgifterne til etablering af et selvstændigt domicil ikke umiddelbart vurderes rentabelt, medmindre der kan gennemføres betydelige rationaliseringer som følge af den øgede centralisering.

På denne baggrund opstilles skolemodel 2a med følgende indhold:

Staben ved Forsvarets Skole tilpasses til at kunne indgå i en værnsfælles operative kommando og oprettes ikke som en selvstændig niveau II-myndighed. Staben for Forsvarets Skole etableres ved den operative kommando som division (eller fagstab) med ansvar for den samlede uddannelsesvirksomhed i skolestrukturen samt studie- og udviklingsvirksomhed i forsvaret. Udgiften til domicilering af staben ved Forsvarets Skole indgår i de samlede udgifter til etablering af domicil for den værnsfælles operative kommando.

For hærens vedkommende kan der etableres kapacitetscentre som anført for model 1a.
Der etableres kapacitetscentre ved at sammenlægge Hærens Føringsstøtteskole og Telegrafregimentet, Hærens Ildstøtteskole og Danske Artilleriregiment, Hærens Ingeniør- og ABC-skole og Ingeniørregimentet, Hærens Logistikskole og Trænregimentet. Hærens kampvognsekspertise, infanterikampkøretøjsekspertise og opklaringsekspertise styrkes ved øget samvirke mellem Hærens Kampskole og kamptropenhederne i stil med eksisterende anvendelse af forbindelsesofficerer og udflytning af kursusvirksomhed fra Hærens Kampskole til brugende enheder. Hærens skoler reduceres i årsværk med henblik på at etablere uddannelses- og udviklingsdivisionen ved den operative kommando.

For søværnets vedkommende fastholdes den eksisterende skolestruktur med nuværende geografiske placering, idet Søværnets Sergent- og Grundskole og Søværnets Specialskole reduceres i årsværk med henblik på at etablere uddannelses- og udviklingsdivisionen ved den operative kommando.

For flyvevåbnets vedkommende fastholdes den eksisterende skolestruktur med nuværende geografiske placering, idet Flyvevåbnets Operations- og Føringsstøtteskole reduceres i årsværk med henblik på at etablere uddannelses- og udviklingsdivisionen ved den operative kommando.

For hjemmeværnets vedkommende fastholdes den eksisterende skolestruktur med nuværende geografiske placering, idet Hjemmeværnsskolen reduceres i årsværk med henblik på at etablere uddannelses- og udviklingsdivisionen ved den operative kommando.

Skolemodel 2a:

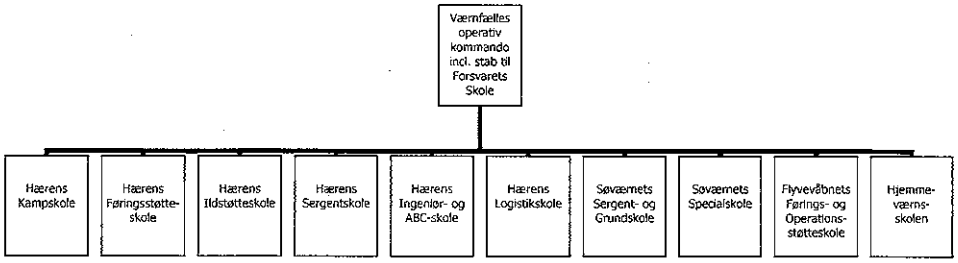

Vurdering og anbefaling

Skolemodel 1 vurderes med justeringer at kunne forbedre kvaliteten inden for uddannelse og studie- og udviklingsvirksomheden i hæren. Endvidere vurderes skolemodel 1 at kunne tilpasses til en værnsfælles operativ kommando med ansvar for styrkeproduktion og styrkeindsættelse, såfremt dette måtte blive tilfældet. Skolemodel 2 vurderes at indebære ulemper og risici, der diskvalificerer modellen som et reelt alternativ til den eksisterende struktur. Særligt skal fremhæves risikoen for forringelse af den værnsspecifikke faglighed. Justering af skolemodel 2 har ikke reduceret de væsentligste ulemper og risici ved modellen.

Med baggrund i den samlede vurdering af de opstillede modeller, herunder en vurdering inden for områderne kvalitet, rationaliseringspotentiale og risici vurderes skolemodel 1a at være den mest hensigtsmæssige organisering af værnenes skolestruktur. Det anbefales, at forsvaret og hjemmeværnet implementerer den justerede og optimerede skolemodel 1a.

Det anbefales, at følgende områder afdækkes i supplerende analysearbejde:

- Krav til skolestrukturen i relation til en forøgelse af produktionen som følge af en øget personelomsætning.
- Mulige gevinster ved eventuel rationalisering af stabs- og støttestrukturen.
- Anvendelsen af chefstillinger i skolestrukturen.
- Afdækning af konsekvenser for sammenhængen i studie- og udviklingsvirksomheden i forhold til valg vedrørende forsvarets operative kommandostruktur, herunder afdækning af muligheder for organisering af studie- og udviklingsvirksomheden i henholdsvis forsvarets skolestruktur og den operative kommandostruktur.
- Afdækning af konsekvenser for sammenhængen i evaluerings- og inspektionsvirksomheden i forhold til valg vedrørende forsvarets operative kommandostruktur, herunder afdækning af muligheder for organisering af evaluerings- og inspektionsvirksomheden i henholdsvis forsvarets skolestruktur og den operative kommandostruktur.

- Muligheder for fremadrettet anvendelse af designeringsfunktioner i skolestrukturen ved hæren, søværnet og flyvevåbnet.
- Identificering af det nøjagtige potentiale for eventuel sammenlægning og udlicitering af uddannelser og kurser med værnsfælles potentiale.

Det anbefales, at der udarbejdes en implementeringsplan for skolemodel 1a.

Forsvarsudvalget (2. samling)
FOU alm. del - Bilag 54
Offentligt

FORSVARSMINISTERIET

NOTAT

11. januar 2008

BESLUTNINGSPROCESSEN OMKRING EVENTUEL ANSKAFFELSE AF NYE KAMPFLY

Indledning
De danske F-16 fly planlægges pt. anvendt indtil ca. 2020, hvorefter de knap 40 år gamle fly vil være nedslidte og teknologisk utidssvarende. Det betyder, at Danmark allerede nu nærmer sig det tidspunkt, hvor der skal tages stilling til spørgsmålet omkring eventuel erstatning for F-16 flyene i form af et nyt kampfly.

Dette notat beskriver rammerne for den proces, der i givet fald leder frem til en anskaffelse af nye kampfly til erstatning for forsvarets F-16 fly.

Politiske rammer
Kampflyprojektet og den deraf afledte eventuelle anskaffelse af nye kampfly har eksisteret i flere år og er i den henseende blevet omtalt i flere sammenhænge med relation til det politiske niveau.

Udvalget vedrørende forsvarets materiel og Forsvarskommissionen af 1997
I forbindelse med indgåelse af aftale af 8. december 1995 om forsvarets ordning 1995 – 1999 besluttedes det at nedsætte Udvalget vedrørende forsvarets materiel samt Forsvarskommissionen af 1997.

Forsvarskommissionen af 1997 havde generelt til opgave at overveje, hvilke ændringer i forsvaret der måtte være nødvendige i lyset af den sikkerhedspolitiske udvikling. I forlængelse heraf skulle forsvarskommissionen vurdere forslag om materielanskaffelser fra Udvalget vedrørende forsvarets materiel.

Forsvarskommissionen af 1997 anbefalede blandt andet at opretholde den eksisterende kampflystruktur. I Beretning fra Forsvarskommissionen af 1997 gengives endvidere anbefalingen fra Udvalget vedrørende forsvarets materiel om at foretage indledende forberedelser til erstatning for F-16 i perioden 2004-2007 (mellemlang sigt) samt fortsat forberedelse til erstatning af F-16 i perioden 2008-2011 (lang sigt).

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 06 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25-77-56-35
EAN: 5798000201200

Endeligt valgte kommissionen at uddybe beskrivelsen af en erstatningsanskaffelse for F-16 flyene i selve beretningen. Som årsag anføres blandt andet:

> *"Kampflyprojekter karakteriseres imidlertid ved meget lange og omkostningskrævende udviklingsforløb. Det indebærer, at forsvaret allerede på nuværende tidspunkt har et behov for at følge potentielle kampflyprojekter, der forudses at kunne erstatte F-16 efter 2011. Formålet hermed er blandt andet at være i besiddelse af et konsolideret beslutningsgrundlag for valg af fly til erstatning for F-16, når dette bliver aktuelt."*

I forlængelse heraf konkluderes det, at det kun er Joint Strike Fighter projektet, ud af samtlige kampflyprojekter, hvori der kan være fordele af militær og industriel karakter ved en tidlig involvering, idet dette projekt befandt sig på udviklingsstadiet med mulighed for aktiv dansk deltagelse, herunder tidlig involvering af dansk industri.

Aftale af 25. maj 1999 om forsvarets ordning fra 2000 – 2004
I dette forlig bekræftede og videreførte man arbejdet med fortsat at forberede en erstatning for F-16 flyene ved følgende formulering:

> *"Der deltages i næste fase af Joint Strike Fighter projektet, idet udgifterne hertil afholdes af Erhvervsministeriet. Øvrige projekter, som potentielt kan være af interesse i forhold til afløsning af F-16, følges nøje."*

Forliget blev indgået mellem Socialdemokratiet, Det Radikale Venstre, Venstre, Det Konservative Folkeparti, Centrum-Demokraterne og Kristeligt Folkeparti.

Aftale af 10. juni 2004 om forsvarets ordning fra 2005 – 2009
I forbindelse med indgåelse af det nuværende forsvarsforlig bekræftes relevansen af en kampflykapacitet, ligesom dennes sammenhæng med mulighederne for på sigt at indfase et nyt kampfly anføres:

> *"Herudover udgør opdaterede F-16 fly fortsat en betydelig kapacitet i relation til den hjemlige suverænitetshævdelse (afvisningsberedskab) og relevant deltagelse i internationale operationer, herunder i "NATO's Response Force". Den samlede kampflystruktur, herunder antallet af operative fly, tilpasses i overensstemmelse med aktuelle opgaver og under hensyn til F-16 flyets samlede levetid og mulighederne for på sigt at indfase et nyt kampfly."*

Endelig videreføres forberedelserne til en erstatning for F-16 flyene:

> *"Danmark deltager fortsat i Joint Strike Fighter projektet."*

Nuværende forsvarsforlig er indgået mellem Socialdemokraterne, Det Radikale Venstre, Venstre, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti og Kristendemokraterne.

Overordnet proces
Forsvarsministeriet er ansvarlig for at tilvejebringe grundlaget for en politisk beslutning om eventuel anskaffelse af nye kampfly, herunder typevalg af samme, hvilket blev understreget i forsvarsministerens besvarelse af spørgsmål 50 (alm. del) fra Forsvarsudvalget af 6. juli 2007. Det fremgår heraf, at grundlaget vil blive baseret på flere faktorer, der omfatter både faglige, økonomiske og politiske forhold, herunder;

- Den militære anbefaling,
- omfang og karakter af industrisamarbejde med dansk industri,
- økonomiske forhold,
- strategiske overvejelser og
- sikkerhedspolitiske forhold.

Den samlede grundlag for en politisk beslutning om eventuel anskaffelse af nye kampfly vil indeholde en prioriteret anbefaling om type og antal og foreligge senest primo 2009.

Den militære anbefaling
Den militære anbefaling udarbejdes af forsvaret på baggrund af et større analysearbejde, der udmøntes i en notatpakke, som afsluttes med den militærfaglige anbefaling i relation til eventuel anskaffelse af nye kampfly.

Notatpakken indeholder blandt andet en analyse af behovet for nye kampfly. Efterfølgende beskrives kandidaterne og den model, der hver især evalueres i forhold til. Endeligt sammenfattes og sammenlignes evalueringsresultaterne, hvilket munder ud i en konkret begrundet militær anbefaling om, hvilken kandidat der bør vælges som eventuel afløser for forsvarets F-16 fly.

Industrisamarbejde
Forhold vedrørende industrisamarbejde har hjemmel i lov om erhvervsfremme, § 18 (nr. 602) af 24. juni 2005. Det vurderes dog stadig relevant at vurdere kandidaternes intentioner og fremskridt i relation til modkøbsforpligtelserne.

En af kandidaterne, Joint Strike Fighter, adskiller sig, idet aftalebetingelserne for Danmarks deltagelse i den såkaldte PSFD-fase (Production, Sustainment and Follow-on Development) forudsatte en dispensation fra lovkravet om industrisamarbejde. Dispensationen blev givet af Økonomi- og Erhvervsministeriet.

Som følge heraf har Forsvarsministeriet den 21. december 2006 underskrevet en hensigtserklæring vedrørende industrisamarbejde med Lockheed Martin, der er hovedproducenten i Joint Strike Fighter projektet. I forlængelse heraf underskrev Danmark den 20. april 2007 en lignende hensigtserklæring med Pratt & Whitney, som er producenten af den oprindelige motor til JSF benævnt F135 motoren. Der arbejdes i øjeblikket på en lignende hensigtserklæring med Fighter Engine Team, som er producenten af den alternative motor til JSF benævnt F136 motoren. Denne forventes færdiggjort og underskrevet i 2008.

Aftalerne har til formål at tydeliggøre betydningen af industrisamarbejde i den danske beslutningsproces vedrørende eventuelt nyt kampfly over for den involverede industri i Joint Strike Fighter projektet. Aftalerne giver endvidere mulighed for regelmæssigt at få en opdateret opgørelse af aktuelt og potentielt industrisamarbejde i relation til Joint Strike Fighter projektet.

I forlængelse heraf har Økonomi- og Erhvervsministeriet aftalt en monitoreringsordning med Lockheed Martin, hvor ordretilgangen til danske virksomheder regelmæssigt kan følges. En tilsvarende monitoreringsmekanisme er under udarbejdelse med de to motorproducenter til Joint Strike Fighter – Pratt & Whitney og Fighter Engine Team.

Evalueringen af industrisamarbejde vil omfatte den aktuelle status for industrisamarbejde samt intentionerne og potentialet for hver enkelt kandidat. Det vil sige, i hvilket omfang er kandidaten allerede involveret i samarbejdet med dansk industri, og hvorledes forventes dette at udvikle sig i perioden efter en eventuel kampflyanskaffelse.

Herudover vurderes tillige, hvad industrisamarbejde med de respektive kandidater har og kan få af betydning for det danske samfund, herunder erhvervslivet. I den sammenhæng vil det blandt andet være relevant at vurdere, i hvilket omfang industrisamarbejdet vil medføre overførsel af ny viden og teknologi til Danmark.

Evalueringen af industrisamarbejdet foretages i tæt koordination med Økonomi- og Erhvervsministeriet, herunder Erhvervs- og Byggestyrelsen.

Økonomiske forhold

I forbindelse med beslutningen om Danmarks videre deltagelse i Joint Strike Fighter projektet blev der truffet beslutning om at nedsætte en tværministeriel arbejdsgruppe til at belyse de økonomiske forhold vedrørende en eventuel anskaffelse af nye kampfly.

Arbejdsgruppens primære formål vil være at tilvejebringe et fyldestgørende økonomisk grundlag, der kan indgå i det samlede grundlag for en beslutning om eventuel anskaffelse af nye kampfly.

Den økonomiske vurdering vil blandt andet omhandle en vurdering af den samlede omkostning for eventuel anskaffelse af nye kampfly og efterfølgende drift, vedligeholdelse og opdatering af disse. Arbejdsgruppen forventes derudover at foretage en vurdering af de samfundsøkonomiske konsekvenser ved en anskaffelse af nye kampfly samt usikkerheden forbundet med de vurderede omkostninger.

Arbejdsgruppen forventes at påbegynde arbejdet primo 2008.

Strategiske forhold

Erfaringerne med F-16 flyene har vist, at Danmark opnår gode resultater gennem samarbejde med øvrige F-16 nationer for så vidt angår operative og tekniske forhold. Uanset hvilken kandidat der peges på som erstatning for F-16 flyene, er det hensigten at indgå samarbejde med andre nationer på en lang række områder relateret til drift, vedligeholdelse og indsættelse af nye kampfly.

Det er således væsentligt at holde for øje, at en anskaffelse af et våbensystem af en størrelse og omfang som et nyt kampfly medfører et implicit valg af strategiske samarbejdspartnere de næste 30-40 år i relation til luftoperationer.

På den baggrund evalueres kandidaterne i relation til fremtidigt samarbejde med øvrige nationer for så vidt angår operative og tekniske forhold. Evalueringen foretages af Forsvarsministeriet.

Sikkerhedspolitiske forhold
De sikkerhedspolitiske forhold omhandler en vurdering af anvendeligheden af kampfly som et aktivt sikkerhedspolitisk instrument nu og i fremtiden.

Der forudses således en vurdering, der for det første omfatter den rent nationale anvendelse af kampfly i forbindelse med udøvelsen af nationale myndighedsopgaver. Hernæst forudses en vurdering af, i hvilket omfang Danmark skal bidrage til NATO's samlede kampflykapacitet.

I den forbindelse vil Forsvarsministeriet i samarbejde med relevante myndigheder og/eller organer foretage en overordnet sikkerhedspolitisk vurdering.

Den politiske beslutningsproces
På baggrund af førnævnte grundlag træffes beslutning om eventuelt at indeholde anskaffelse af nye kampfly, herunder typevalg og antal, som en del af et oplæg til et kommende forsvarsforlig. Alle kendte tal i relation til en kampflyanskaffelse vil indgå i beslutningsgrundlaget i forbindelse med næste forsvarsforlig.

Såfremt der bliver truffet en principbeslutning om anskaffelse af nye kampfly som en del af det næste forsvarsforlig, vil forsvaret herefter kunne indlede kontraktforhandlinger med den foretrukne leverandør. Sådanne kontraktforhandlinger vurderes at kunne tage ca. 2 år.

En politisk principbeslutning i forbindelse med forligsforhandlingerne i 2009 udgør ikke den endelige beslutning om anskaffelse af nye kampfly. Denne tages først, når Forsvarsministeriet efter afsluttede kontraktforhandlinger vil søge om politisk godkendelse til at anskaffe nye kampfly.

Kontraktforhandlingerne afsluttes med et udkast til kontrakt om anskaffelse af nye kampfly. Kontrakten indeholder i sagens natur bindende oplysninger om pris m.v. Kontraktudkastet vil efterfølgende danne grundlaget for udarbejdelse af et aktstykke om en kampflyanskaffelse.

Aktstykket, som der politisk skal tages stilling til, vil indeholde en angivelse af omkostningerne, herunder de beløb, der er resultatet af kontraktforhandlingerne. Først herefter kan forsvaret bemyndiges til at underskrive kontrakten.

Derfor skal der først træffes en endelig beslutning, når der er forhandlet et udkast til kontrakt på plads omkring 2012. Herved vil de politiske beslutningstagere have det fornødne overblik over den samlede anskaffelsespris, ligesom beregninger af levetidsomkostningerne på nye kampfly løbende vil blive opdateret og valideret frem mod endelig politisk godkendelse.

Den endelige politiske beslutning vil således først blive taget, når der er sikre og bindende oplysninger til rådighed.

Overordnet tidsplan
Førnævnt generelle beskrivelse af den danske beslutningsproces vedrørende eventuelt nyt kampfly giver følgende overordnede tidsplan:

Periode	Aktivitet
→ primo 2009	Grundlaget for en politisk beslutning om eventuel anskaffelse af nye kampfly tilvejebringes ved Forsvarsministeriets foranstaltning.
Primo 2009 – medio 2009	Politiske forhandlinger om forsvarets ordning efter 2009.
Ultimo 2009 – ultimo 2011	Forsvaret gennemfører kontraktforhandlinger med den foretrukne leverandør af nyt kampfly.
Primo 2012	På baggrund af de gennemførte kontraktforhandlinger indstiller Forsvarsministeriet et aktstykke til godkendelse omhandlende en anskaffelse af nye kampfly.
Primo/medio 2012	Der tages politisk stilling til aktstykket. Forsvaret bemyndiges herefter til at underskrive kontrakten om anskaffelse af nye kampfly.
2016	Forventet starttidspunkt for levering af nye kampfly.

Rigsrevisionens undersøgelse
På Statsrevisorernes møde den 28. november 2007 blev Rigsrevisionen anmodet om at gennemføre en større undersøgelse af forsvarets eventuelle anskaffelse af nye kampfly. Undersøgelsen vil omfatte følgende hovedpunkter:

- Fremtidigt behov for kampfly
- Sammenligningsgrundlaget for de forskellige kandidater
- Samlede udgifter til de forskellige kandidater
- Organisering af kampflyprocessen
- De erhvervsøkonomiske effekter ved en eventuel anskaffelse

Selve undersøgelsen gennemføres i 2008 og forventes at kunne bidrage positivt til at sikre en så god proces omkring en eventuel kampflyanskaffelse som overhovedet muligt.

Ekstern kvalitetssikring
Forsvarsministeriet undersøger i øjeblikket muligheden for at få en ekstern kvalitetssikring af grundlaget for en politisk beslutning om eventuel anskaffelse af nye kampfly. Dette kan foregå ved en afsluttende kvalitetssikring af det samlede grundlag eller løbende i processen af de enkelte delelementer, der senere udgør det samlede grundlag.

Dette vil kræve involvering af ekstern konsulentbistand. Forhold omkring dette afklares i den nærmeste fremtid.

FORSVARSMINISTERIET

Februar 2009

Analysearbejdet vedrørende forsvarets operative kommandostruktur

Analyserapport

Resumé

Indholdsfortegnelse

1 Indledning 2
2 Vurderingsområder 2
3 Den nuværende operative kommandostruktur 3
3.1 Den operative virksomhed 5
3.2 Styrkeindsættelse. 6
3.3 Styrkeproduktion. 6
3.4 Studie- og Udviklingsvirksomhed 7
3.5 Økonomi 8
4 Andre landes operative kommandostruktur 8
5 Modeller for forsvarets operative kommandostruktur 9
5.1 Model F1 - værnsspecifikke operative kommandoer 11
5.2 Model F2 – værnsfælles styrkeindsættelseskommando 11
5.3 Model F3 – værnsfælles styrkeindsættelse forankret i Forsvarskommandoen 12
5.4 Model F4 – værnsfælles operativ kommando, komplet 12
6 Modeller for hjemmeværnets evt. integration i forsvarets operative kommandostruktur 13
6.1 Model H1 - Videreførelse af Hjemmeværnskommandoen som en selvstændig niveau I myndighed under Forsvarsministeriet 14
6.2 Model H2 – Integration af hjemmeværnsstaben i forsvarsstaben. 14
6.3 Model H3 – Hjemmeværnskommandoen som selvstændig myndighed under Forsvarskommandoen 15
7 Analysen af modeller for forsvarets operative kommandostruktur 16
7.1 Forsvarets model 1 (M F1) 16
7.2 Forsvarets model 2 (M F2) 17
7.3 Forsvarets model 3 (M F3) 17
7.4 Forsvarets model 4 (M F4) 18
8 Analyse af modeller for hjemmeværnets evt. integration i forsvarets operative kommandostruktur 18
8.1 Hjemmeværnets model 1 (M H1). 18
8.2 Hjemmeværnets model 2 (M H2). 19
8.3 Hjemmeværnets model 3 (M H3). 20
9 Konklusion 21

1 Indledning

I "Aftale om forsvarets ordning 2005-2009" af 10. juni 2004 er bl.a. anført følgende: *"Der nedsættes en arbejdsgruppe, som i løbet af perioden skal analysere fordele og ulemper, herunder økonomiske konsekvenser, med henblik på at samle de tre operative kommandoer og den operative virksomhed i én kommando"*.

På baggrund heraf nedsatte Forsvarsministeriet i efteråret 2007 en arbejdsgruppe med deltagelse fra departementet, Forsvarskommandoen og Hjemmeværnskommandoen. I kommissorium for analysearbejdet er opstillet en række krav til arbejdet. Det er i den forbindelse hensigten at analysere den nuværende kommandostruktur i en komparativ analyse med alternative modeller for den operative kommandostruktur.

I kommissoriet er begrebet "*de tre operative kommandoer og den operative virksomhed*" afgrænset således, at analysen skal omfatte "*Hærens Operative Kommando, Søværnets Operative Kommando og Flyvertaktisk Kommando samt de tilknyttede aktiviteter ved Forsvarsstaben*", samt muligheder for at integrere Hjemmeværnet yderligere i forsvarets operative kommandostruktur.

Som følge af nedsættelse af Forsvarskommissionen af 2008 blev analysearbejdets opdrag primo 2008 justeret, således at det blev præciseret, at analysearbejdet ikke skulle anbefale en bestemt model, men i stedet målrette analysen, så resultatet kunne indgå i Forsvarskommissionens arbejde. Arbejdsgruppen har afleveret sin analyserapport i februar 2009.

Nærværende er et kortfattet resume af den samlede analyserapport. For mere detaljerede oplysninger om den operative kommandostruktur, de opstillede modeller m.v. henvises derfor til selve analyserapporten med tilhørende bilag.

2 Vurderingsområder

Analysen er gennemført efter nedenstående model:

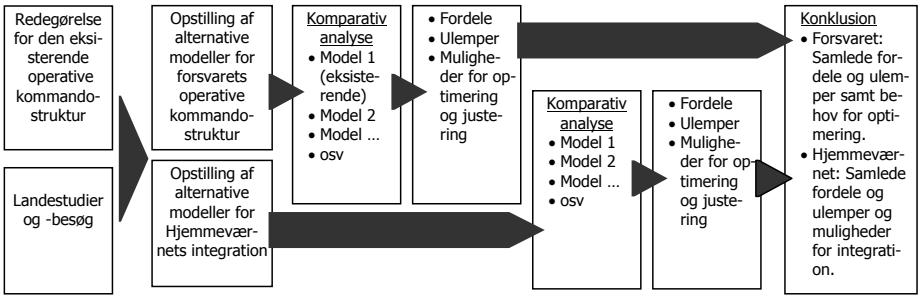

Figur 1: Model for analysen.

En af de centrale faktorer for analysen er fastlæggelse af de vurderingsområder, den komparative analyse – sammenligningen – af de forskellige modeller skal foretages ud fra.

Det fremgår af kommissioriet for analysearbejdet, at "*En eventuel ny operativ kommandostruktur skal give anledning til en mere effektiv opgaveløsning end den eksisterende kommandostruktur. Ved vurdering af mere effektiv opgaveløsning inddrages styrkeproduktion, styrkeindsættelse, studie- og udviklingsvirksomhed samt informationsformidling fra den operative kommandostrukturs udførende led til det militærstrategiske og politiske niveau. Øvrige kriterier for vurdering af modeller opstilles under arbejdsgruppens opgaveanalyse.*

I overvejelserne om en eventuel ny operativ kommandostruktur inddrages hensynet til forsvarets medarbejdere."

På baggrund af ovenstående og gennemgang af de processer, der for nærværende gennemføres i relation til den overordnede aktivitet i den operative virksomhed - eksempelvis styrkeproduktion - er der opstillet en række overordnede vurderingsområder.

For så vidt angår strukturelle og økonomiske forhold opstilles direkte målbare kriterier og værdier. For øvrige områder er der i stedet beskrevet områder, der efterfølgende kan vurderes og analyseres i forhold til hver enkelt model.

Der er ikke umiddelbart foretaget en specifik vægtning af de enkelte vurderingsområder i forhold til hinanden. På baggrund af kommissoriet og den operative virksomheds formål og opgaver, står det dog klart, at de centrale områder i analysen er

- Styrkeindsættelse, dvs. anvendelse af forsvarets enheder og kapaciteter til løsning af forsvarets opgaver.
- Styrkeproduktion, dvs. opstilling, uddannelse og forberedelse af forsvarets enheder og og kapaciteter mhp. styrkeindsættelse.
- Studie- og udviklingsvirksomhed, omfattende udvikling af forsvarets operative kapaciteter og doktrinerne for deres anvendelse.
- Informationsformidling til det strategiske niveau, herunder især formidling af særlige hændelser til forsvarets øverste ledelse og til Forsvarsministeriets departement.
- Økonomi, idet der vurderes på såvel eventuelle etableringsudgifter samt driftsmæssige udgifter forbundet med de enkelte modeller samt
- Personelmæssige forhold og påvirkninger af forsvarets medarbejdere, herunder årsværksbehov og behov for flytning af årsværk og medarbejdere for de enkelte modeller.

Herudover analyseres der på områderne

- Generelle organisatoriske forhold, herunder organisationens enkelthed eller kompleksitet, ledelsesmæssige vilkår og
- Værnskompetence, herunder vilkår for at opbygge den nødvendige værnsspecifikke faglige kompetence og vilkårene for organisatorisk forankring af værnenes identitet.

I forlængelse af analysen af den operative kommandostruktur analyseres mulighederne for evt. integration af hjemmeværnet heri. Modellerne for evt. integration analyseres på baggrund af vurderingskriterier, der primært tager hensyn til hjemmeværnets fortsatte identitet og synlighed. Disse kriterier fokuserer især på tre områder. For det første hjemmeværnets mulighed for at støtte forsvarets opgaveløsning, totalforsvarskomponenterne og det øvrige samfund, for det andet hjemmeværnets mulighed for at bibeholde en samlet organisationsstruktur og ledelse, samt for det tredje hjemmeværnets mulighed for selvstændig styring, prioritering og allokering af den tildelte økonomiske ramme.

3 Den nuværende operative kommandostruktur

Forsvarskommandoen er en selvstændig styrelse under Forsvarsministeriet med en række underlagte myndigheder og tjenester: De tre værnsspecifikke operative kommandoer: Hærens Operative Kommando, Søværnets Operative Kommando og Flyvertaktisk Kommando; Grønlands Kommando og Færøernes Kommando (der i medfør af kommissioriet ikke behandles i denne analyse); samt en række værnsfælles myndigheder og funktionelle tjenester, der i hovedsagen udfører opgaver inden for støttevirksomheden. Organiseringen af myndigheder og styrelser under Forsvarsministeriet fremgår af nedenstående figur 3.

Forsvarets nuværende operative kommandostruktur er et resultat af aftale om forsvarets ordning 2005-2009. Tidligere indeholdt både Forsvarskommandoen og de operative kommandoer stabselementer mhp. varetagelse af støttevirksomheden inden for de respektive myndigheders område. I medfør af forsvarsforliget 2005-2009 blev størstedelen af forsvarets støttevirksomhed samlet i værnsfælles funktionelle tjenester; og stabene i de operative kommandoer og Forsvarskommandoen blev tilsvarende reducerede og omorganiserede.

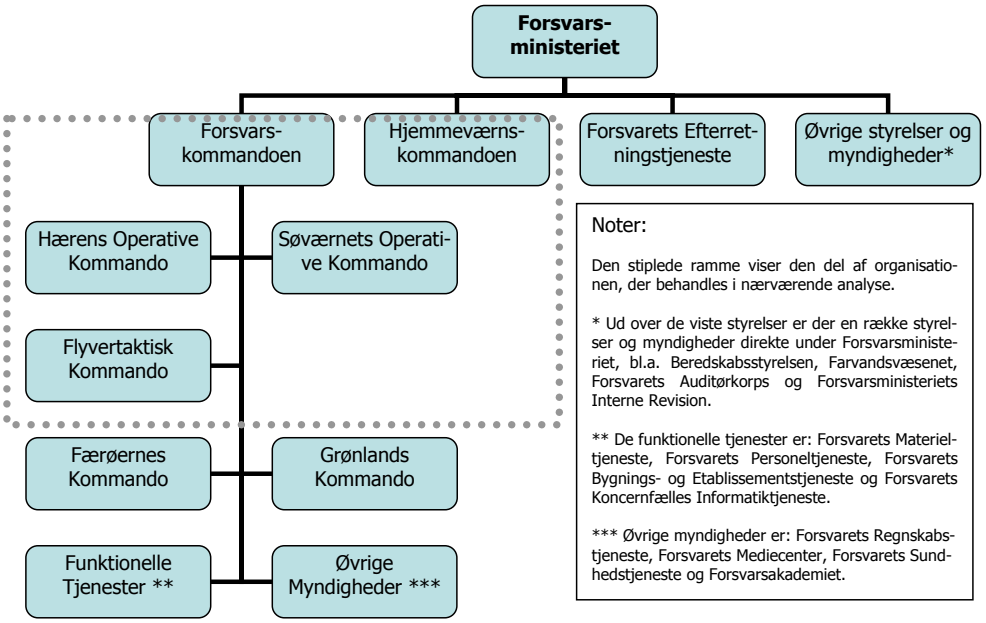

Figur 2. Ministerområdet og forsvarets overordnede struktur.

Forsvarskommandoen består af Forsvarschefen og Forsvarsstaben. Forsvarskommandoen er ansvarlig for den militærstrategiske styring af forsvaret, herunder den koordinerende styring af den samlede virksomhed. Forsvarskommandoen omsætter de overordnede opgaver til delopgaver, der anvises til de underlagte myndigheder. En af de fire fagstabe i Forsvarsstaben er Operationsstaben. Chefen for Operationsstaben har det overordnede ansvar for den funktionelle styring af den operative virksomhed. Forsvarskommandoen er placeret på Holmen (Arsenaløen) i København.

Hjemmeværnskommandoen er en selvstændig styrelse under Forsvarsministeriet. I relation til den operative virksomhed er det Hjemmeværnskommandoen, der omsætter de overordnede opgaver til delopgaver, mens de underlagte myndigheder opstiller og uddanner hjemmeværnets enheder. Hjemmeværnskommandoen er således ikke en operativ, men en styrkeproducerende kommando. Hjemmeværnskommandoen er placeret på Kastellet i København.

De operative kommandoer – Hærens Operative Kommando, Søværnets Operative Kommando og Flyvertaktisk Kommando – er ansvarlige for at planlægge og gennemføre styrkeindsættelse og styrkeproduktion inden for respektive værn. Endvidere er de operative kommandoer foresat myndighed for værnenes operative enheder og kapaciteter samt øvrige værnsspecifikke myndigheder (f.eks. værnenes skoler).

Stabene for Hærens Operative Kommando og Flyvertaktisk Kommando er placeret på Flyvestation Karup. Søværnets Operative Kommando stab er placeret i Aarhus.

Figur 3 viser en samlet oversigt over den operative struktur, inkl. de dertil hørende underliggende myndigheder, enheder og stabe m.v.

Niveauerne og myndighederne underlagt de operative kommandoer behandles ikke i dette analysearbejde.

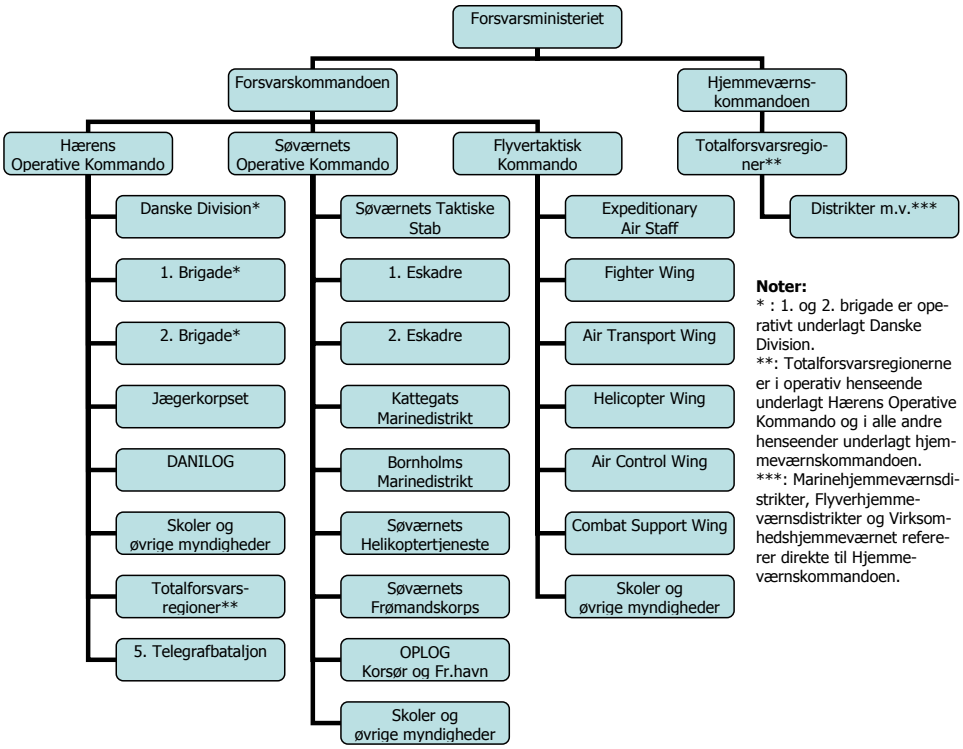

Figur 4: Den operative kommandostruktur inkl. de underliggende myndigheder m.v.

3.1 Den operative virksomhed

Forsvarets samlede virksomhed kan funktionsopdeles i den operative virksomhed og støttevirksomheden. Den operative virksomhed omfatter forsvarets opgaveløsning samt tilvejebringelse og vedligeholdelse af forsvarets operative enheder og kapaciteter. Opgaveløsningen, dvs. anvendelse af forsvarets enheder og kapaciteter til at løse forsvarets pålagte opgaver, kaldes styrkeindsættelse. Tilvejebringelse og vedligeholdelse af forsvarets operative styrker benævnes styrkeproduktion. Den operative virksomhed er således opdelt i styrkeindsættelse og styrkeproduktion.

Støttevirksomheden, der ikke beskrives nærmere i denne redegørelse, omfatter de strukturer, aktiviteter og processer m.v., der er nødvendige for at tilvejebringe og vedligeholde den støttekapacitet, den operative virksomhed har brug for. I forsvaret opdeles støttekapaciteten i personel-, materiel-, etablissements- og informatikkapacitet. Støttevirksomheden i forsvaret er i hovedsagen samlet i værnsfælles, funktionelle tjenester.

Forsvarets opgavekompleks er – på baggrund af lov om forsvaret m.v. – opdelt i seks overordnede opgaver, der er benævnt således:

1. Konfliktforebyggelse, krisestyring, kollektivt forsvar.
2. Suverænitets- og myndighedsopgaver.
3. Tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver.
4. Internationale operationer.

5. Andre opgaver.
6. Opretholdelse af indsættelsesevnen, styrkeproduktion.

I relation til den operative virksomhed relaterer styrkeindsættelse sig således til anvendelse af forsvarets styrker og kapaciteter til løsning af overordnet opgave 1 til 5; mens styrkeproduktionen refererer til en særskilt opgave, overordnet opgave 6.

Også Hjemmeværnets opgavekompleks er – på baggrund af Lov om Forsvaret, Lov om Hjemmeværnet samt forsvarsministeriets policy for hjemmeværnets operative indsættelse – opdelt i overordnede opgaver:

1. Hjemmeværnet deltager som en del af det militære forsvar i løsning af de opgaver, der påhviler hæren, søværnet og flyvevåbnet, herunder opgaver, der støtter myndigheder i disses opgavevaretagelse.
2. Hjemmeværnet yder støtte til civile myndigheder i fredstid.
3. Hjemmeværnet bidrager til løsning af forsvarets internationale opgaver.
4. Synliggørelse af hjemmeværnet, styrke forsvarsviljen og skabe et godt forhold til befolkningen.
5. Styrkeproduktion.

I relation til hjemmeværnets operative virksomhed relaterer styrkeindsættelse sig således til overordnet opgave 1 til 4; mens styrkeproduktionen refererer til en særskilt opgave, overordnet opgave 5. Hjemmeværnet støtter således den operative virksomhed – både styrkeproduktion og styrkeindsættelse.

3.2 Styrkeindsættelse.

Forsvarskommandoen gennemfører den overordnede strategiske koordination og styring af forsvarets opgaveløsning. Forsvarskommandoen koordinerer målkrav o.lign. for forsvarets opgaveløsning med Forsvarsministeriet og med andre eksterne myndigheder. Forsvarskommandoen omsætter krav fra Forsvarsministeriet og ønsker fra andre samarbejdspartnere til opgaveanvisninger og direktiver til de operative kommandoer og øvrige myndigheder. Forsvarskommandoen overvåger og følger de operative kommandoers opgaveløsning, idet Forsvarschefen bevarer fuld kommando over indsatte danske styrkebidrag.

De operative kommandoer planlægger, tilrettelægger og varetager forsvarets opgaveløsning. Opgaveanvisninger, direktiver og rammer fra Forsvarskommandoen nedbrydes og omsættes til programmer, planer og ordrer til underlagte enheder og myndigheder. De operative kommandoer indsætter enheder og styrkebidrag i opgaveløsning, enten med styrken under direkte operativ kommando af den pågældende operative kommando, hvilket er reglen i f.m. styrkeindsættelse i Danmark; eller via delegation af operativ kontrol af styrken til en international styrkechef (f.eks. til ISAF i Afghanistan).

Fællestrækket for disse indsættelser er, at forsvarschefen til enhver tid har den fulde kommando over de udsendte bidrag, chefen for den respektive operative kommando har operativ kommando, mens den operative kontrol med udsendte danske enheder sædvanligvis uddelegeres til den stedlige militære chef. Den daglige operative ledelse af udsendte styrkebidrag sker således normalt lokalt i operationsområdet, og gennemføres af den udpegede militære chef i alliance- eller koalitionsramme.

De operative kommandoer overvåger permanent situationen ved indsatte enheder, nationalt og internationalt, via døgnbemandede situations- eller operationscentre. Disse centre besidder tillige en vis kapacitet til at føre indsatte styrker, hvis der er behov herfor. De operative kommandoer melder om betydende ændringer i situationen og om særlige hændelser til Forsvarskommandoens døgnbemandede operations- og efterretningscenter. Herfra meldes om nødvendigt videre til Forsvarsministeriet.

3.3 Styrkeproduktion.

Forsvaret skal råde over styrker af hæren, søværnet og flyvevåbnet – og hjemmeværnet - og opretholde evnen til at kunne indsætte forsvarets styrker, således at disse inden for det fastlagte beredskab kan indsættes i løsningen af de øvrige overordnede opgaver. Dette indebærer bl.a. opstilling og opretholdelse af operative enheder i overensstemmelse med de politisk fastsatte rammer. En del af dette er selve styrkeproduktionen og den heri indeholdte uddannelses- og øvelsesvirksomhed.

Nedenstående figur 5 viser sammenhængen og planlægningsprocesserne i forsvarets (og *hjemmeværnets*) styrkeproduktion.

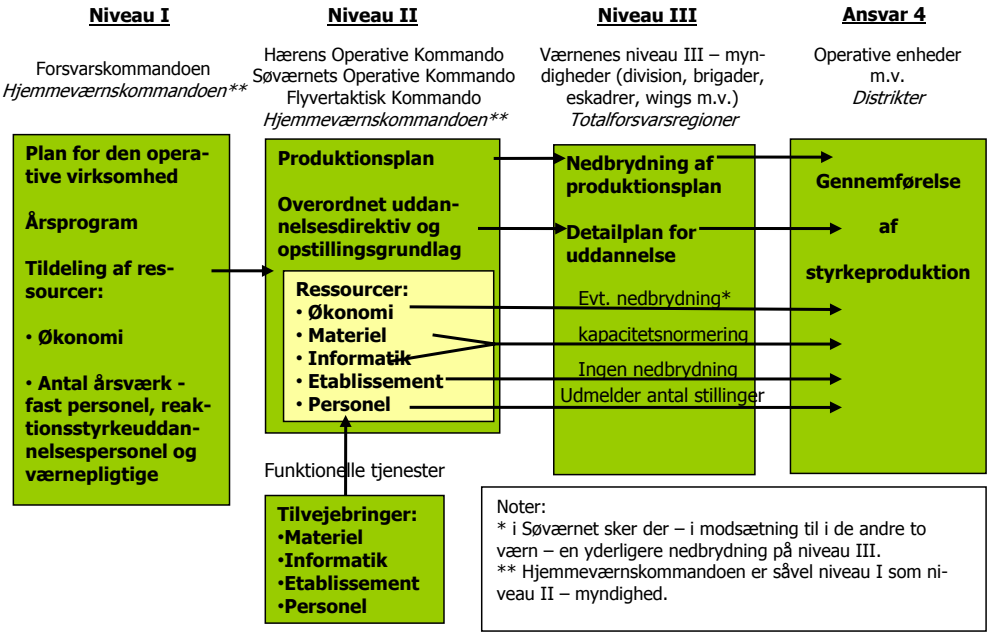

Figur 5: Sammenhæng og planlægningsprocesser i f.m. forsvarets styrkeproduktion.

Forsvarskommandoen fastlægger og udgiver de overordnede rammer og mål for styrkeproduktionen. Disse nedbrydes og omsættes ved de operative kommandoer og underlagte myndigheder til konkrete programmer, direktiver og planer for styrkeproduktionens gennemførelse. Udførelsen sker ved de operative enheder, skoler m.v.

Hjemmeværnskommandoen fastlægger og udgiver ligeledes de overordnede rammer og mål for styrkeproduktionen. Eftersom hjemmeværnet ikke indeholder "niveau II"-myndigheder som i Forsvarskommandoens område, er det Hjemmeværnskommandoen, der nedbryder de overordnede rammer til konkrete planer og direktiver for styrkeproduktionen i hjemmeværnets enheder.

3.4 Studie- og Udviklingsvirksomhed

Formålet med den operative studie- og udviklingsvirksomhed er at udvikle forsvarets operative kapaciteter og doktrinerne for deres anvendelse. I koncepter beskrives behov for og krav til kapaciteter. Konkrete anbefalinger vedrørende delområder eller materielsystemer udledes i studier, der tager udgangspunkt i en koncept og giver mere specifikke anbefalinger. Studievirksomheden analyserer således relevante forhold, og udleder anbefalinger om fremtidig udvikling på baggrund heraf. Der er tale om en hierarkisk proces, hvor der på hvert niveau tages hensyn til overordnede koncepter.

For at opretholde en effektiv studie- og udviklingsvirksomhed, der kan tilvejebringe en smidig og rettidig udvikling af forsvarets operative kapaciteter og doktriner tilpasset de foranderlige forhold i operationsområderne, er det essentielt at der en tæt kobling mellem styrkeindsættelse, styrkeproduktion og studie- udvikling. Behovet for udarbejdelse eller opdatering af koncepter og studier opstår eksempelvis som følge af poli-

tiske aftaler om forsvaret, teknologiske fremskridt eller nye internationale missioner. Men behovet kan også drives af erfaringer (lessons learned) fra styrkeindsættelse.

I Hjemmeværnet varetages studie- og udviklingsvirksomhed primært af Hjemmeværnskommandoen, støttet af Hjemmeværnets Udviklingsråd, hvori der bl.a. indgår frivillige repræsentanter, der er udpeget af landsrådet, og støttet af et antal fagcentre placeret ved regionerne. Grundlaget for studie- og udviklingsvirksomheden opbygges primært gennem anvendelse af resultater tilvejebragt af Forsvarskommandoen samt de operative kommandoer med tilhørende myndigheder, herunder forsvarets skoler.

Der foregår tillige en omfattende studie- og udviklingsvirksomhed i NATO, som forsvaret drager nytte af. Inden for doktrinudvikling og materielstandarder er arbejdet i NATO styrende for forsvaret af hensyn til evnen til at operere med de andre lande i Alliancen.

3.5 Økonomi

Årlige udgifter for den nuværende operative kommandostruktur er nedenfor angivet i mio. kr. i prisniveau 2007. Visse af udgifterne varierer fra år til år, ligesom afgrænsninger for stabens udgifter i relation til sin funktion som stab hhv. øverste udgiftsansvarlig for pågældende værn er anvendt.

	HOK	SOK	FTK	HJK	OP andel FST	Nuværende struktur
Etablissement udgifter	15,3	11,0	8,2	4,8	5,3	**44,6**
Informatik udgifter	8,8	10,1	10,1	3,3	3,4	**35,8**
Øvrig drift udgifter	11,7	37,1	32,3	6,7	22,7	**110,4**
Løn udgifter	82,7	125,3	111,5	48,4	36,8	**404,7**
Samlede udgifter	**118,5**	**183,6**	**162,1**	**63,1**	**68,2**	**595,5**

4 Andre landes operative kommandostruktur

De lande, der er undersøgt i forbindelse med analysearbejdet, er overordnet opdelt efter, hvorvidt styrkeproduktion og styrkeindsættelse i det pågældende land gennemføres i værnsfælles eller værnsspecifikt regi. Neden for i figur 6 er sammenhængen mellem de respektive landes gennemførelse af styrkeindsættelse og styrkeproduktion illustreret.

Det skal bemærkes, at figur 6 viser kommandostrukturen, og ikke hvordan de operative opgaver udføres. Værnfælles styrkeindsættelse refererer i denne sammenhæng til at den del af kommandostrukturen, der indsætter styrker, er værnsfælles – dog kan selve indsættelsen dog stadig være værnsspecifik.

Værnsfælles operationer er operationer, hvor en værnsfælles kommandostruktur har kommandoen over styrkebidrag fra mere end et værn i en operation.

Fuld integration af styrkeproduktion og styrkeindsættelse i værnsfælles regi ses kun i Sverige. Sverige har stadig tre værn, og den praktiske uddannelse af enheder foregår stadig i stor udstrækning værnsvis, om end styrkeproduktionen styres og koordineres i en værnsfælles kommando.

For de undersøgte lande kan det samlet konkluderes, at styrkeproduktion i overvejende grad gennemføres værnsspecifikt i de forskellige lande, og der ikke er en umiddelbar kobling mellem værnsfælles styrkeproduktion og styrkeindsættelse.

Sammenfattende er den overordnede tendens blandt de beskrevne lande, der alle i større eller mindre omfang har en værnsfælles operativ kommandostruktur, at styrkeproduktion styres værnsspecifikt, og at det er styrkeindsættelsen, der er værnsfælles, med indsættelse i internationale operationer som dimensionerende faktor frem for indsættelse i nationale operationer.

Figur 6. Opdeling af de undersøgte landes kommandostrukturer efter hvorvidt styrkeproduktion og styrkeindsættelse gennemføres i værnsfælles eller værnsspecifik kommandoregi.

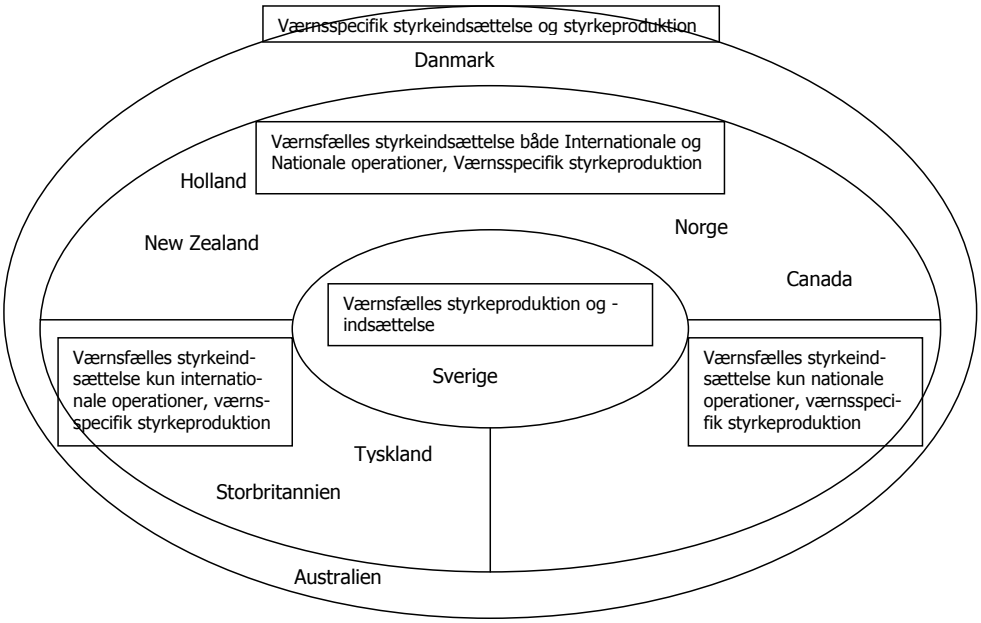

Det er herudover karakteristisk, at samtlige sammenlignelige lande i en eller anden grad har sammenlagt de politisk-strategiske og militær-strategiske ledelsesniveauer (Forsvarsministerium og Forsvarskommando); et aspekt der i henhold til kommissoriet for analysearbejdet ikke behandles i denne rapport.

5 Modeller for forsvarets operative kommandostruktur

De modeller, der anvendes i analysen, opstilles på baggrund af kommissoriet, redegørelsen og ovenstående behandling af andre landes kommandostrukturer.

Den nuværende model

Den nuværende operative kommandostruktur danner grundlaget for analysearbejdet, og udgør dermed den ene model, der skal analyseres. Modellen bruges som reference i analysen, og vil sammen med landestudier anvendes til mere detaljeret udarbejdelse af alternative modeller.

Værnsspecifik styrkeproduktion – værnsfælles styrkeindsættlse

Denne model omfatter værnsspecifik styrkeproduktion og værnsfælles styrkeindsættelse. Modellen kan deles op i flere varianter. Bl.a. kan man – i relation til de organisatoriske niveauer i forsvaret og forsvarets virksomhedsmodel – forestille sig værnsfælles styrkeindsættelse forankret enten på niveau II, dvs. under Forsvarskommandoen, eller man kan forestille sig værnsfælles styrkeindsættelse forankret på niveau I, dvs. i Forsvarskommandoen.

Værnsfælles styrkeproduktion og styrkeindsætttelse
Kommissoriet for analysearbejdet med den operative kommandostruktur beskriver som tidligere nævnt i opgaveformuleringen, at muligheden for eventuelt at samle den operative virksomhed i én kommando skal analyseres.

Denne model fremkommer derved umiddelbart af kommissoriet – at samle den operative virksomhed i én kommando, der er ansvarlig for både styrkeproduktion og styrkeindsættelse nationalt som internationalt.

På baggrund af ovenstående anvendes følgende modeller i det videre analysearbejde:
For forsvarets operative kommandostruktur:

- Model F1, der er en videreførelse af den eksisterende kommandostruktur.
- Model F2 omfatter værnsspecifik styrkeproduktion og værnsfælles styrkeindsættelse. Den værnsfælles styrkeindsættelse samles i en niveau II – myndighed under Forsvarskommandoen
- Model F3 omfatter også værnsspecifik styrkeproduktion og værnsfælles styrkeindsættelse. Den værnsfælles styrkeindsættelse samles i Forsvarskommandoen
- Model F4 fremkommer umiddelbart af kommissoriet – at samle den operative virksomhed i én kommando, der er ansvarlig for både styrkeproduktion og styrkeindsættelse nationalt som internationalt.

Neden for er disse fire modeller illustreret med deres respektive placering i modellen, der viser de sammenlignelige landes operative kommandostruktur.

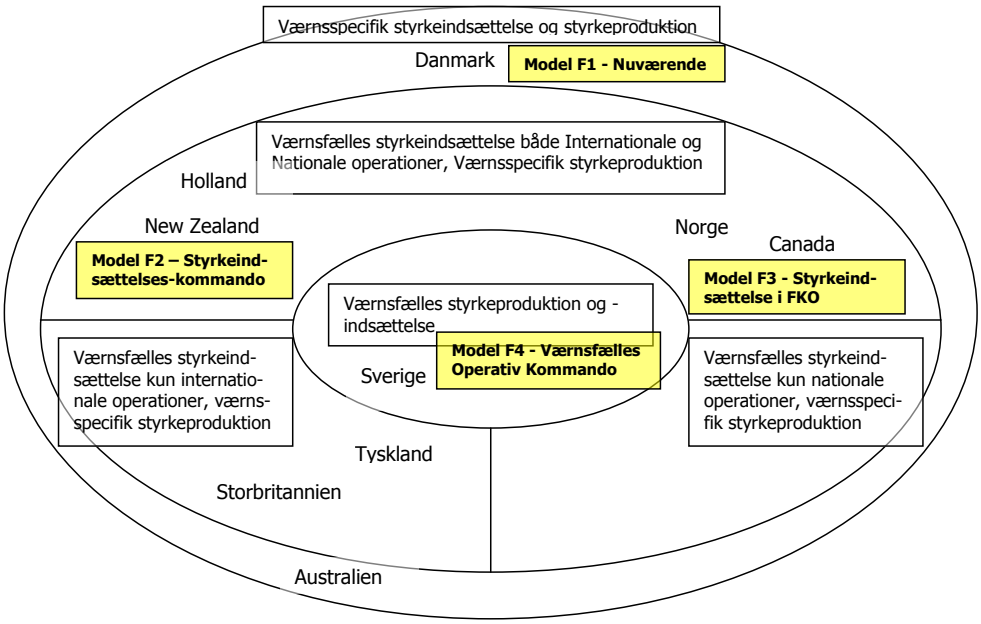

Figur 7. De fire modeller for forsvarets operative kommandostruktur, der analyseres på – sammenholdt med sammenlignelige landes operative kommandostruktur. Sammenlign med figur 6 ovenfor.

Økonomiske forudsætninger ved opstilling af de alternative modeller
De økonomiske konsekvenser ved de alternative opstillede modeller er opgjort ud fra en udgiftsbaseret tilgang. Overordnet set er det vurderingen, at de driftsmæssige udgifter ved en valgt model (når denne er implementeret) primært drives af antallet af årsværk der tilføres eller reduceres. Antallet af medarbejdere

påvirker lønudgifter, antallet af pc'er, kvadratmeterbehovet mv., og er således den største omkostningsdriver.

En vurdering af implementeringsudgifterne kan først endeligt opgøres, når geografisk placering er valgt. Afhængigt af udnyttelse af allerede eksisterende etablissementer (eller manglende udnyttelse af samme) vil denne udgift kunne antage betydelig størrelse.

5.1 Model F1 - værnsspecifikke operative kommandoer

Dette er den nuværende operative kommandostruktur, der er beskrevet i redegørelsen ovenfor. Strukturen kan illustreres således:

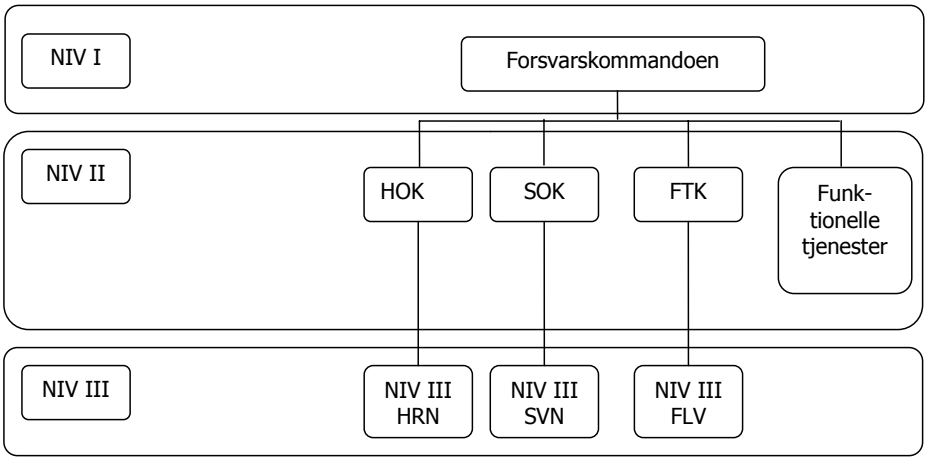

5.2 Model F2 – værnsfælles styrkeindsættelseskommando

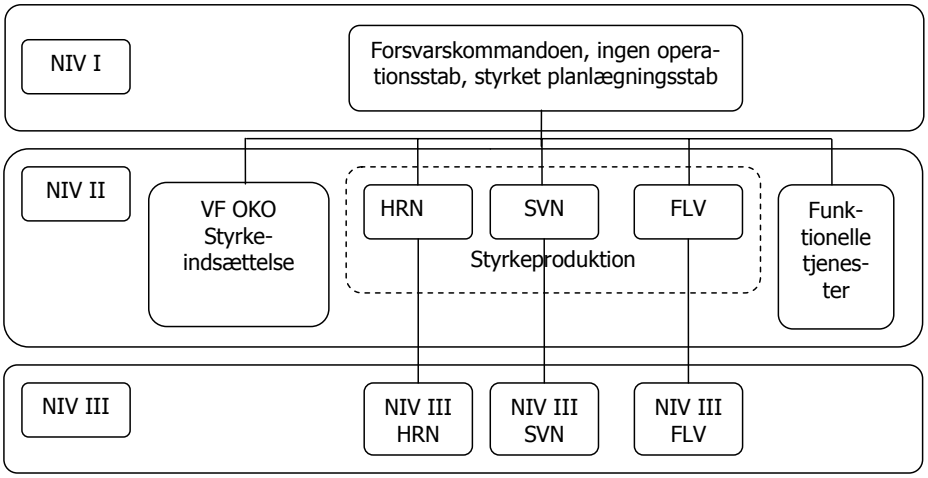

Den værnsfælles styrkeindsættelseskommando sammensættes af dele af Forsvarskommandoens operationsstab og styrkeindsættelsesselementer fra de nuværende operative kommandoer. Styrkeindsættelseskommandoen får ansvaret for at gennemføre al forsvarets styrkeindsættelse, såvel nationalt som internationalt. Det nuværende opgavekompleks i relation til styrkeproduktion videreføres ved tre værnsvise styrkeproduktionskommandoer.

5.3 Model F3 – værnsfælles styrkeindsættelse forankret i Forsvarskommandoen

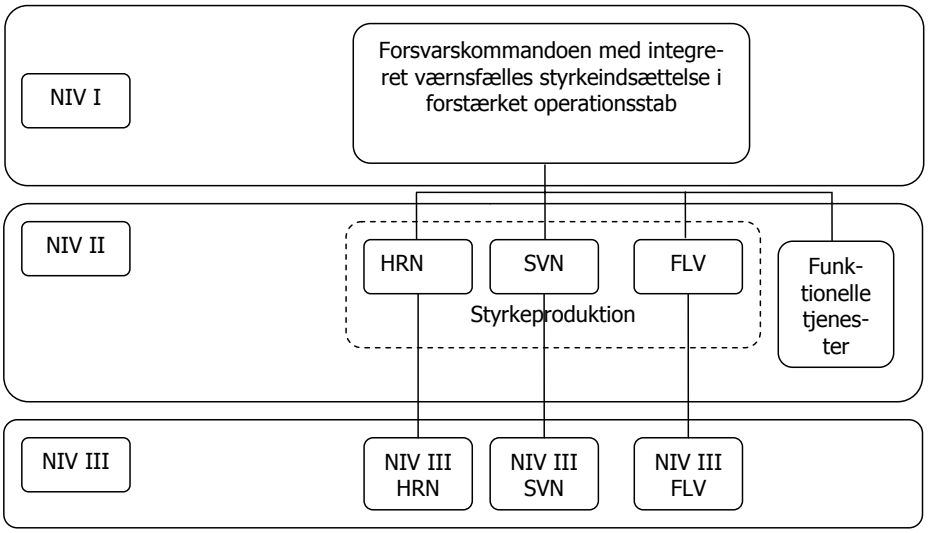

Forsvarets styrkeindsættelse integreres i Forsvarskommandoens operationsstab, der forstærkes med styrkeindsættelsesselementer fra de nuværende operative kommandoer. Forsvarskommandoen får ansvaret for at gennemføre al forsvarets styrkeindsættelse, såvel nationalt som internationalt. Der er således et niveau mindre end i dag fra Forsvarschefen til de udsendte enheder. Det nuværende opgavekompleks i relation til styrkeproduktion videreføres ved tre værnsvise styrkeproduktionskommandoer.

5.4 Model F4 – værnsfælles operativ kommando, komplet

Den værnsfælles operative kommando etableres ved sammenlægning af de tre eksisterende operative kommandoer og dele af Forsvarskommandoens operationsstab. Værnene videreføres med værnsvise myndigheder på niveau III.

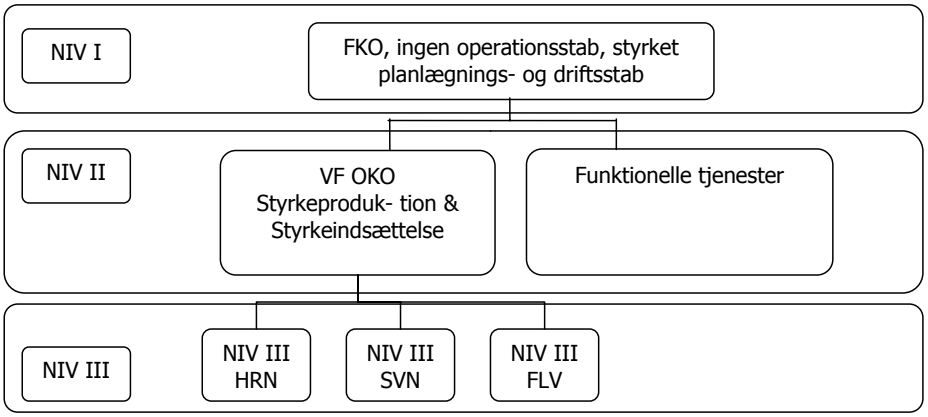

6 Modeller for hjemmeværnets evt. integration i forsvarets operative kommandostruktur

Alle modeller for art og omfang af hjemmeværnets evt. integration vil være afhængig af forsvarets operative kommandostruktur. De modeller, der opstilles for hjemmeværnet (Hjemmeværnskommandoen) vil derfor om muligt skulle være kompatible med de ovennævnte modeller for forsvarets operative kommandostruktur.

Ved opstilling af modeller forudsættes, at opgaveporteføljen fortsat skal løses i forsvarets struktur og at normeringen til løsning af disse opgaver fastholdes.

Hjemmeværnets alternative modeller er udarbejdet med baggrund i de alternative modeller for forsvarets operative kommandostruktur og ved sammenligning med lande som Sverige, Norge, England m.fl.

Umiddelbart ses der – på baggrund af ovenstående – tre grundlæggende væsensforskellige modeller, der adskiller sig f.s.v.a. niveau og grad af værnsfællesskab: Fortsat forankring af hjemmeværnet under hjemmeværnskommandoen som selvstændig myndighed på niveau I, integration af hjemmeværnsstabens funktioner i forsvarskommandoens fagstabe (niveau III), forankring af hjemmeværnskommandoen som en selvstændig myndighed på niveau II under Forsvarskommandoen.

Det skal bemærkes at Hjemmeværnskommandoens status som selvstændig styrelse ikke nødvendigvis opretholdes i de opstillede modeller.

<u>Videreførelse af Hjemmeværnskommandoen på niveau I:</u>
Ved denne model videreføres Hjemmeværnskommandoen som selvstændig niveau I myndighed.
Denne model ses umiddelbart at kunne kombineres med alle fire ovenstående muligheder for forsvarets operative kommandostruktur. Denne model benævnes model H1

<u>Integration af Hjemmeværnskommandoen i Forsvarsstaben og i de operative kommandoer</u>
Ved denne model integreres dele af hjemmeværnskommandoen i forsvarsstabens fagstabe og der oprettes et udvidet hjemmeværnsinspektorat. Resten af hjemmeværnskommandoen placeres i de operative kommanoder enten ved de enkelte værnsgrensinspektorater eller ved de enkelte hjemmeværnsdivsioner. Denne model benævnes model H2. Denne model ses umiddelbart at kunne kombineres med alle fire ovenstående muligheder for forsvarets operative kommandostruktur.

Integration af Hjemmeværnskommandoen under Forsvarskommandoen som niveau 2 myndighed.
Ved denne model integreres Hjemmeværnskommandoen, som en selvstændig niveau II myndighed, under Forsvarskommandoen. Denne model benævnes model H3. Model H3 ses umiddelbart alene at kunne kombineres med modeller, hvor styrkeproduktion varetages af værnsspecifikke kommandoer, dvs. ovenstående model F1, F2 og F3.

Der arbejdes således i analysen videre med tre modeller for hjemmeværnets eventuelle integration i forsvarets operative kommandostruktur.

- Model H1: Videreførelse af Hjemmeværnskommandoen som niveau I myndighed.
- Model H2: Integration af Hjemmeværnskommandoen i Forsvarsstaben og i de operative kommandoer.
- Model H3: Integration af Hjemmeværnskommandoen under Forsvarskommandoen som niveau 2 myndighed.

Nedenstående afsnit indeholder en overordnet beskrivelse af disse modeller.

6.1 Model H1 - Videreførelse af Hjemmeværnskommandoen som en selvstændig niveau I myndighed under Forsvarsministeriet

Beskrivelse af M H1.
M H1 er den nuværende organisation med en uændret opgaveportefølje. Hjemmeværnskommandoen forbliver en selvstændig niveau I myndighed. Hjemmeværnskommandoen vil fortsat være en teknisk niveau II myndighed på økonomiområdet med et selvstændig budgetansvar overfor Forsvarsministeriet.

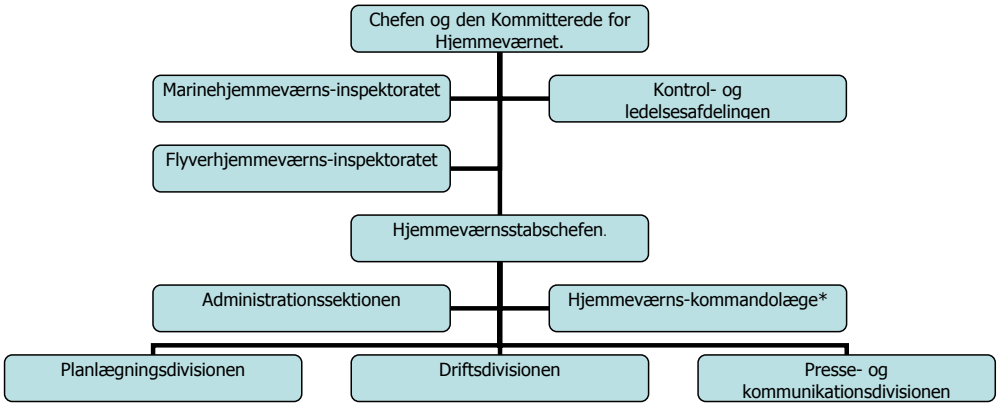

* Stillet til rådighed af Forsvarets Sundhedstjeneste.

6.2 Model H2 – Integration af hjemmeværnsstaben i forsvarsstaben.

Beskrivelse af M H2.
Model M H2 omfatter en integration af Hjemmeværnskommandoen i Forsvarsstaben og en integration i de operative kommandoer. Der oprettes et udvidet hjemmeværnsinspektorat i Forsvarsstaben til løsning af de opgaver som ikke kan placeres i de enkelte fagsstabe. Der oprettes ligeledes et inspektorat og en hjemmeværnsdivision ved hver operativ kommando.

Organisationsstruktur i Forsvarsstaben

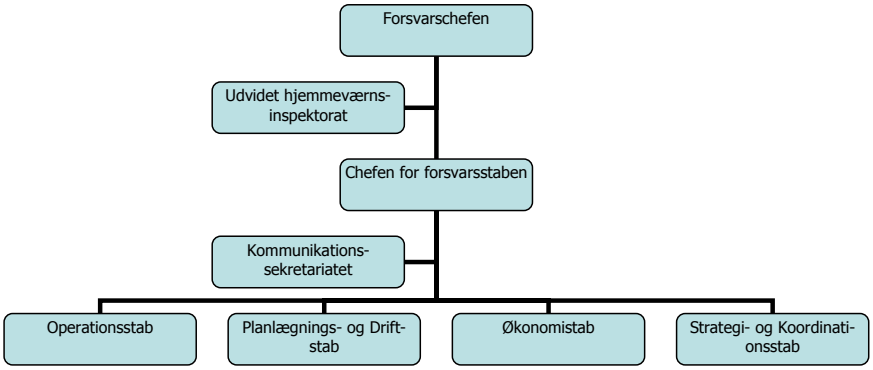

Organisationsstruktur (niveau 2):

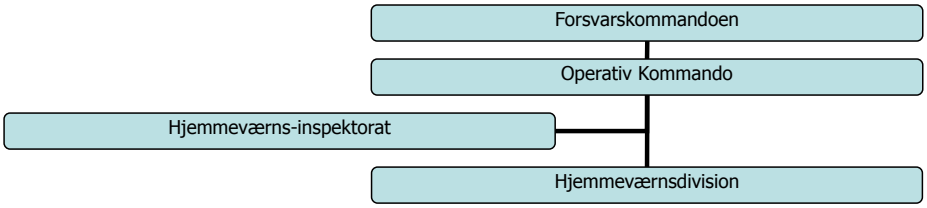

6.3 Model H3 – Hjemmeværnskommandoen som selvstændig myndighed under Forsvars-kommandoen

Model H3 omfatter en forankring af Hjemmeværnskommandoen som selvstændig niveau 2 myndighed under Forsvarskommandoen.

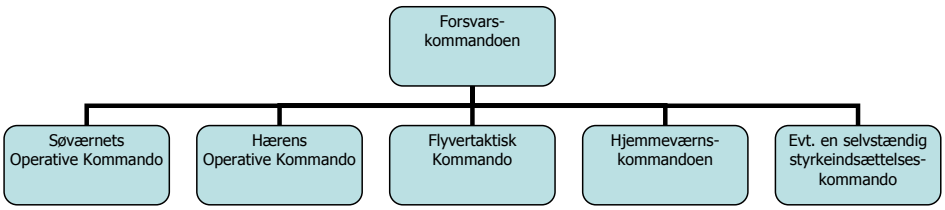

Styrkeindsættelse kan ligeledes være forankret i Forsvarskommandoen i Operationsstaben jf. modellerne for forsvarets operative kommandostruktur.

Hjemmeværnskommandoens organisation (niveau 2):

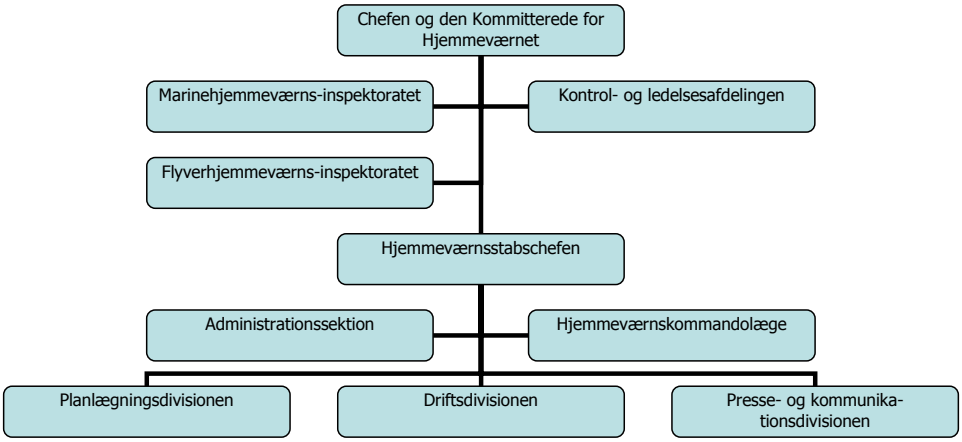

7 Analysen af modeller for forsvarets operative kommandostruktur

7.1 Forsvarets model 1 (M F1)

Effektivitet i den operative kommandostruktur
Modellen (den nuværende operative kommandostruktur) er tilpasset det nuværende operationsmønster og afspejler den ramme, forsvarets operative kapaciteter indsættes på. Det vurderes, at der gennem den seneste årrække er udviklet effektive strukturer, der sikrer en betydelig effektivitet i løsningen af opgaver relateret til styrkeproduktion og styrkeindsættelse.

Den operative effektivitet skabes i høj grad i kraft af den gode sammenhæng mellem styrkeproduktionsapparatet og styrkeindsættelsen, hvor den operative kommando entydigt har ansvaret for begge dele, og således hurtigt og smidigt kan prioritere ressourcer mellem de to søjler. Placeringen af ansvaret ved én operativ kommando muliggør hurtige justeringer af for eksempel doktrin og materiel, når ændringer i den operative situation nødvendiggør det. Den nuværende model vurderes således at understøtte en effektiv operativ virksomhed.

Koordinationsbehovet mellem operative kommandoer, funktionelle tjenester og Forsvarskommandoen vurderes i dag at køre tilfredsstillende. Der tilsikres en "flad struktur" ved at operative kommandoer og funktionelle tjenester koordinerer direkte med hinanden. Forsvarskommandoen udgiver bl.a. direktiver, moniterer fremdriften og prioriterer ressourcer, hvor dette findes nødvendigt. Denne arbejdsdeling og styring understøttes af forskellige koordinationsfora, der ikke fremgår af den formelle struktur.

Omkostninger og risici
Denne model kræver ikke nye etableringsomkostninger, ændringer til lønsummen eller personelrokader, der kan føre til midlertidig produktionsnedgang og kompetencetab, som følge af personelafgang og omstilling.

Optimering
Hvad angår specialoperationsstyrkeoperationer kunne det overvejes at indføre særlige arrangementer for ledelse af sådanne operationer – dels mhp. optimering af værnsfælles aspekter, dels mhp. at sikre forankringen til det strategiske niveau.

7.2 Forsvarets model 2 (M F2)

Effektivitet i den operative kommandostruktur
Modellen vurderes at kunne understøtte det nuværende operationsmønster, der baserer sig på værnsspecifikke styrkebidrag. Analysen indikerer dog ikke, at modellen vil medføre en øget evne til at producere og indsætte styrker. Modellen vil dog give bedre muligheder for at inddrage værnsfælles aspekter i relation til styrkeindsættelse, såfremt behovet opstår. Forsvarets samlede ressourcer kan potentielt anvendes mere effektivt når styrkeindsættelse sker i én værnsfælles kommando. Modellen vil medføre, at de funktionelle tjenester skal betjene et større antal myndigheder.

Såvel kompleksiteten i den værnsfælles styrkeindsættelseskommandos opgaveportefølje som adskillelsen fra styrkeproduktionen vil kunne medføre et forøget koordinationsbehov. Dette kan besværliggøre beslutningsprocesser, der vedrører sammenhængen til styrkeproduktionen. Koordination af studie- og udviklingsvirksomheden vanskeliggøres ligeledes, hvilket risikerer at påvirke evnen til hurtigt at tilpasse indsatte styrkebidrag (for eksempel doktrin og materiel) til den operative situation i missionsområdet.

Modellen vil medføre, at de funktionelle tjenester skal betjene et større antal myndigheder, hvilket skaber øget koordinationsbehov.

Omkostninger og risici
Modellen vil medføre betydelige etableringsomkostninger (op til ca. 240 mio. kr. afhængig af placeringen af den værnsfælles styrkeindsættelseskommando) og en omtrent uændret årsværksforbrug – og dermed lønsum.

Modellen vil forventelig medføre en midlertidig produktionsnedgang og kompetencetab, som følge af personelafgang og omstilling. Omfanget vil afhænge af beslutningen om kommandoens geografiske placering.

Muligheder for optimering
Evt. prioriteringskonflikter mellem styrkeindsættelseskommandoen og de producerende kommandoer kunne muligvis afhjælpes ved at "løfte" stillingen som chef for styrkeindsættelseskommandoen til M405-niveauet. (generalløjtnant/viceadmiral)

7.3 Forsvarets model 3 (M F3)

Effektivitet i den operative kommandostruktur
Modellen vurderes at kunne understøtte det nuværende operationsmønster, der baserer sig på værnsspecifikke styrkebidrag. Analysen indikerer dog ikke, at modellen vil medføre en væsentlig styrkelse af evnen til at producere og indsætte styrker. Dog vil der ved denne model være mulighed for hurtigere rapportering til det strategiske niveau i forbindelse med særlige hændelser i missionsområdet.

Modellen vil give bedre muligheder for at inddrage værnsfælles aspekter i relation til styrkeindsættelse, såfremt behovet opstår. Forsvarets samlede ressourcer kan potentielt anvendes mere effektivt når styrkeindsættelse sker ved én værnsfælles kommandomyndighed.

Såvel kompleksiteten i den udvidede Forsvarskommandos opgaveportefølje som adskillelsen fra styrkeproduktionen vil medføre et koordinationsbehov, og risiko for at besværliggøre beslutningsprocesser, der vedrører sammenhængen til styrkeproduktionen. Koordination af studie- og udviklingsvirksomheden kan vanskeliggøres, hvilket risikerer at påvirke evnen til hurtigt at tilpasse indsatte styrkebidrag (for eksempel doktrin og materiel) til den operative situation i missionsområdet.

Med denne model vil Forsvarschefen potentielt have direkte ansvar for føring af enkelte enheder på taktisk niveau, f.eks. i f.m. søværnets løsning af nationale opgaver. Der sker således en sammenblanding af det

strategisk-operative og det operative-taktiske niveau, hvilket kan udviske fokus på det strategiske niveau for Forsvarskommandoen og forsvarets øverste ledelse.

Omkostninger og risici
Modellen vil medføre store etableringsomkostninger (Mellem 230 og 410 mio. kr. afhængig af den valgte løsning) og et let reduceret årsværksforbrug og lønsum (årligt ca. 10 mio. kr.).

Modellen risikerer at medføre en betydelig produktionsnedgang og kompetencetab, som følge af uforudset personelafgang og omstilling. Med Forsvarskommando og operationsstab placeret i Københavnsområdet vil modellen medføre flytning af et stort antal medarbejdere fra Jylland til Sjælland.

Optimering
For at minimere den nævnte sammenblanding af ledelses- og føringsniveauerne kan det overvejes at undersøge mulighederne for at justere kommandoforhold og –struktur f.s.v.a. føring af nationale operationer, især i søværnet. Det kunne i den forbindelse overvejes at inddrage hele den nationale kommandostruktur (inkl. totalforsvarsregioner, marinedistrikter m.v.) i en sådan undersøgelse.

7.4 Forsvarets model 4 (M F4)

Effektivitet i den operative kommandostruktur
Modellen vurderes at kunne understøtte det nuværende operationsmønster, der baserer sig på værnsspecifikke styrkebidrag. Modellen giver gode muligheder for at skabe sammenhæng mellem styrkeproduktion og styrkeindsættelse.

Modellen vil give gode muligheder for at inddrage værnsfælles aspekter i relation til styrkeindsættelse, såfremt behovet opstår. Forsvarets samlede ressourcer kan potentielt anvendes mere effektivt når styrkeindsættelse sker i én værnsfælles kommando.

Placeringen af ansvaret ved én operativ kommando muliggør hurtige justeringer af for eksempel doktrin og materiel, når ændringer i den operative situation nødvendiggør det. Ligeledes vil der nemmere kunne overføres erfaringer mellem værnene.

Modellen vil desuden medføre, at de funktionelle tjenester skal tilpasse deres virksomhed til et mindre antal kunder.

Omkostninger og risici
Modellen vil medføre store etableringsomkostninger (op til 540 mio. kr. afhængig af den valgte geografiske løsning) og en meget begrænset årsværksbesparelse og besparelse i lønsum (årligt ca. 4 mio. kr.)

Modellen vil forventelig medføre en betydelig og længerevarende produktionsnedgang og kompetencetab, som følge af personelafgang og omstilling. Risikoen er særlig stor, hvis den værnsfælles operative kommando placeres på Sjælland, da det vil medføre flytning af det største antal medarbejdere fra Jylland til Københavnsområdet.

8 Analyse af modeller for hjemmeværnets evt. integration i forsvarets operative kommandostruktur

8.1 Hjemmeværnets model 1 (M H1).

Som selvstændig niveau 1 myndighed opfylder den nuværende model vurderingsområdet hjemmeværnets identitet og synlighed. Der er samtidig en entydig kommandovej til Forsvarsministeriet, det politiske niveau og mellem styrkeproduktionen og studie- og udviklingsvirksomheden. Sammenhænget til styrkeindsættelsen kan dog forbedres, da Hjemmeværnskommandoen ikke er en operativ myndighed. Det kan samtidig konstateres, at muligheden for at koordinere med Forsvarskommandoen og de operative kommandoer ikke er optimal.

Hjemmeværnskommandoen er i denne model samlet, hvilket giver gode muligheder for at sikre anvendelsen af hjemmeværnets ressourcer og sikre værnskompetencen.

Som selvstændig niveau 1 myndighed, er der ligeledes optimale forhold til, at sikre hjemmeværnet som frivillig organisation og de frivillige har mulighed for, at kunne kommunikere direkte med hjemmeværnets øverste ledelse.

Som niveau 1 myndighed er der ligeledes mulighed for, at skabe direkte forbindelser til samarbejdspartnere udenfor forsvaret. Dette sikrer, at hjemmeværnet kan støtte totalforsvarskomponenter efter direkte aftale. Hjemmeværnet vil samtidig opfattes som en selvstændig myndighed af samarbejdspartnerne.
Ved denne model er der samtidig gode muligheder for at afrapportere de aktiviteter som hjemmeværnet gennemfører til Forsvarsministeriet og det politiske niveau.

Modellen lever fuldt op til hjemmeværnets landsråds udtalelse af 17. august 2008.

Optimering
Der ses mulighed for at gennemføre en optimering af den nuværende model, ved at sikre en bedre koordination med de operative kommandoer og Forsvarskommandoen. Det gælder specielt forholdet omkring styrkeproduktion og styrkeindsættelse.

I den forbindelse ses det at være uhensigtsmæssigt, at Hjemmeværnskommandoen er meget anderledes organiseret end tilsvarende kommandomyndigheder i forsvaret. Det bør undersøges om samarbejdet mellem hjemmeværnet og forsvaret – og hjemmeværnets muligheder for at støtte forsvarets opgaveløsning - vil kunne forbedres ved at tilpasse Hjemmeværnskommandoens organisation, så denne bedre modsvarer tilsvarende organisationer inden for forsvarschefens myndighedsområde. I samme forbindelse bør værnsrepræsentationen i Hjemmeværnskommandoens chefstillinger overvejes.

Integration i modeller fra forsvarets operative kommandostruktur
Denne model vil kunne anvendes ved alle fire modeller for forsvarets operative kommandostruktur. Der vil umiddelbart ikke ved denne model blive en større integration med det øvrige forsvar udover førnævnte optimering.

8.2 Hjemmeværnets model 2 (M H2).

Hjemmeværnskommandoen vil blive placeret i forsvarsstaben og ved de operative kommandoer. Hjemmeværnets øverste myndighed som samlet myndighed vil blive nedlagt.

Ved denne model forsvinder hjemmeværnets identitet og synlighed som selvstændig myndighed. Ved at oprette et udvidet hjemmeværnsinspektorat, bestående af dele af den nuværende organisation som løser de strategiske opgaver, vil man kun i ringe grad kunne sikre hjemmeværnet som en frivillig organisation. Værnskompetencen for hjemmeværnet vil ikke kunne bibeholdes. Den frivillige organisation vil opleve modellen som om hjemmeværnet har mistet sin selvstændig. Dette vil få følger i forhold til de frivilliges ønske om at være medlem af en frivillig organisation.

Hjemmeværnsledelsen vil ikke have et helhedsansvar og der vil ikke være en direkte kommandovej mellem Hjemmeværnsledelsen, Forsvarsministeriet og det politiske niveau.

Kommandovejen vil være uoverskuelig både til de operative kommandoer og til underlagte myndigheder. Det udvidede hjemmeværnsinspektorat vil blive placeret på det strategiske niveau uden en direkte kommandovej til de enkelte værngrensinspektorater eller til de enkelte hjemmeværnsdivisioner. Der vil ligeledes ikke være en direkte kommandovej fra hjemmeværnsledelsen og ned til den frivillige organisation.

Det vurderes at denne model vil medføre, at hjemmeværnets myndigheder skal overgå til respektive operative kommandoer. Der vil med denne model ikke ske en styrkelse af sammenhænget mellem styrkeproduktion, styrkeindsættelse og studie- og udviklingsvirksomheden.

Hjemmeværnets mulighed for, at sikre ressourcer og tildelingen til hjemmeværnet vil være meget begrænset grundet indplaceringen i Forsvarskommandoen.

Samarbejdet med det øvrige forsvar vil blive forbedret, imens det må forventes at samarbejdet med de øvrige totalforsvarskomponenter og andre samarbejdspartnere vil blive forringet grundet den større fokusering på løsning af forsvarets opgaver.

Hjemmeværnsskolen som hjemmeværnskommandoens uddannelsesdivision vil umiddelbart ikke kunne fastholdes, hvorved denne opgave skal omplaceres.

Modellen lever ikke op til hjemmeværnets landsråds udtalelse af 17. august 2008.

Integration i forsvarets operative kommandostruktur.
Hjemmeværnets øverste myndighed vil blive fuldt integreret i forsvarets operative kommandostruktur. Alle opgaver, årsværk og økonomi hertil vil blive overført, hvorved der umiddelbart ikke vil være nogen besparelser ved en integration.

Samarbejdet vil formentlig blive bedre med det øvrige forsvar, mens samarbejde med andre myndigheder m.v. vil blive ringere. Denne model vil dog kommandomæssigt give store udfordringer, hvilket vil slække integrationen og optimering i forhold til den nuværende model.
Denne model vil medfører for hjemmeværnet en mistet selvstændighed, synlighed og identitet, hvilke bl.a. kan betyde en betydelig afgang af de frivillige.

Denne model vil umiddelbart ikke medfører en styrkelse af den operative kommandostruktur.

8.3 Hjemmeværnets model 3 (M H3).

Hjemmeværnets øverste myndighed vil fortsat være samlet ved denne model. Dette medfører at der fortsat er mulighed for at sikring hjemmeværnet som en frivillig organisation. Der er ikke nogen direkte kommandovej til Forsvarsministeriet og det politiske niveau. Hjemmeværnsledelsen helhedsansvar vil delvis fortsat være tilstede. Det vil dog være Forsvarskommandoen som sætter rammer i stedet for Forsvarsministeriet. Der vil blive et tættere samarbejde med de øvrige operative kommandoer samt Forsvarskommandoen. Hjemmeværnskommandoens muligheder for at sikre prioritering og sikring af egne ressourcer vil blive ringere, men vil være på samme niveau som de andre operative kommandoer.

Forholdet omkring styrkeproduktion, styrkeindsættelsen og studie- og udviklingsvirksomheden vil være uændret i forhold til den nuværende model. Idet Hjemmeværnskommandoen vil være en selvstændig niveau 2 myndighed vil hjemmeværnet fortsat opfattes af eksterne samarbejdspartnere som er selvstændig myndighed. Det frivillige personel vil ligeledes opfatte modellen som om hjemmeværnet fortsat er en selvstændig myndighed.

Hjemmeværnskommandoens indflydelse på de strategiske beslutninger reduceres, hvilket kan medføre en forringet kvalitet af det frivillige hjemmeværn.

Samarbejdet omkring de militære opgaver med de operative kommandoer og Forsvarskommandoen vil blive forbedret imens samarbejdet omkring andre opgaver med de øvrige totalforsvarskomponenter og øvrige det samfund vil blive forringet grundet den øgede fokusering på løsning af forsvarets opgaver.

Modellen lever ikke helt op til hjemmeværnets landsråds udtalelse af 17. august 2008.

Integration i forsvarets operative kommandostruktur.
Hjemmeværnets øverste myndighed integreres fuldt ud. Samtidig bevares den som en selvstændig niveau 2 myndighed på lige fod med de andre operative kommandoer. Alle opgaver, årsværk og økonomi hertil vil blive overført hvorved der umiddelbart ikke vil være nogen besparelser ved denne integration. Denne model vil på sigt og over tid kunne optimere forsvarets operative virksomhed. Forsvarschefen vil ved denne model

over tid få helhedsansvaret i hele forsvaret indenfor områderne styrkeproduktion, styrkeindsættelse og studie- og udviklingsvirksomhed.

Denne model vil dog ikke kunne anvendes hvis model F4 (samling af de tre operative kommandoer i én kommando) besluttes.

9 Konklusion

Samlet viser analysen, at alle de opstillede modeller vil kunne løse de samme opgaver som den nuværende operative kommandostruktur. Analysen konkluderer tillige, at der ikke kan forventes en signifikant bedre eller mere effektiv opgaveløsning end i dag ved implementering af en af de alternative modeller. Den teoretiske fordel, en evt. oprettelse af en værnsfælles operativ kommando kunne tænkes at opnå i relation til værnsfælles operationer, vil i praksis næppe materialisere sig, idet forsvaret i dag ikke selv gennemfører værnsfælles operationer.

Analysen viser også, at behovet for fortsat at kunne løse en uændret samlet opgaveportefølje medfører, at alle de opstillede modeller udviser et nogenlunde uændret samlet årsværksforbrug – der er stort set det samme behov for stabselementer og stabspersonel i den her behandlede operative kommandostruktur, uanset hvordan kommandostrukturen kombineres eller opdeles. Årsagen til dette forhold er primært, at forsvarets støttestrukturer i medfør af forliget 2005-2009 i vidt omfang blev samlet i de værnsfælles funktionelle tjenester og at støttestrukturen i den forbindelse blev rationaliseret og optimeret. De stabsfunktioner og – elementer i den operative kommandostruktur, der potentielt kunne slankes og samles i værnsfælles strukturer, blev således allerede i medfør af forliget 2005-2009 fjernet fra de værnsspecifikke operative kommandoer og samlet i de værnsfælles tjenester.

Generelt set viser analysen af den operative kommandostruktur derfor, at der ikke vil være nogen signifikant strukturel gevinst eller driftsbesparelse ved at sammenlægge den operative kommandostruktur helt eller delvist. Derimod kan der i alle de behandlede alternative modeller forventes betydelige etableringsudgifter – afhængigt af geografisk placering af de enkelte myndigheder i kommandostrukturen og deraf evt. opstående behov for etablissementsinvesteringer og støttestrukturer.

Endvidere vurderes det, at betydelige ændringer i den nuværende struktur – der bl.a. vil medføre geografisk flytning af myndigheder og medarbejdere – vil risikere at medføre betydelig personelafgang i forsvaret.

Hvad angår Hjemmeværnskommandoen peger analysen af den operative kommandostruktur på, at hensynet til hjemmeværnets identitet og synlighed medfører, at Hjemmeværnskommandoen fortsat bør fastholdes som en selvstændig niveau I – myndighed under Forsvarsministeriet. Det bør dog undersøges, hvordan Hjemmeværnskommandoens organisation kan optimeres, så Hjemmeværnskommandoen organiseres efter samme principper som modsvarende kommandomyndigheder i forsvaret.

Samlet set viser analysen af den operative kommandostruktur således, at der ikke ses signifikante økonomiske, strukturelle eller operative fordele ved at ændre den nuværende operative kommandostruktur.

Der ses dog fortsat mulighed for en vis optimering af de nuværende strukturer, og forsvaret bør også her satse på værnsfælles løsninger, hvor dette er muligt og hensigtsmæssigt. Dette kunne være i relation til koordination og ledelse af specialoperationsstyrkeoperationer, operativ logistik eller andre funktioner, hvor værnsbaggrund er underordnet.

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

22. februar 2008

NOTAT

DEN POLITISKE AFTALE OM FORSVARETS ORDNING 2005 - 2009

Resumé
Transformationen af det danske forsvar er fastlagt i aftale om forsvarets ordning 2005 – 2009. Målsætningen for forliget er en styrkelse af evnen til at deltage i internationale operationer og en styrkelse af totalforsvaret.

For at opnå målsætningerne gennemføres en omlægning af forsvaret fra mobiliseringsforsvar til et forsvar bestående af deployerbare kapaciteter. Denne omlægning (transformation) finansieres ved en effektivisering og rationalisering af støttestrukturen, hvilket medfører, at transformationen gennemføres uden at øge forsvarsrammen.

Konkret medfører transformationen, at evnen til at deltage i internationale operationer fordobles, således at Danmark ved udgangen af forligsperioden planlægger at have kapacitet til deltagelse i kontinuerlige internationale operationer på et niveau på kapaciteter svarende til ca. 2.000 soldater.

Forliget indebærer tillige en omlægning værnepligten, der nu er målrettet mod totalforsvaret og som herudover har til formål at kunne danne grundlag for rekruttering og bidrage til forsvarets forankring i det danske samfund.

Endelig medfører forliget en styrkelse af totalforsvaret ved at hjemmeværnets opgaver målrettes totalforsvaret.

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 28
TELEFAX: 33 32 36 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25-77-56-35
EAN: 5798000201200

Baggrund
Rammerne for transformationen af det danske forsvar er givet ved aftale om forsvarets ordning 2005 – 2009, jf. vedlagte bilag.

Baggrunden for aftalen er de markante ændrede sikkerhedspolitiske udfordringer og risici, som blandt andet Danmark står over for. Truslerne behøver ikke at udspringe fra Danmarks geografiske nærområde, men kan, selvom de manifesterer sig i udlandet, udgøre risici for Danmark. Derfor er den sikkerhedspolitiske vægt rettet mod at kunne imødegå truslerne der, hvor de opstår, hvad enten det er inden for eller uden for landets grænser.

Dette har udmøntet sig i følgende målsætninger for forsvaret:
- Evnen til deltagelse i internationale operationer styrkes.
- Totalforsvaret styrkes.

Strategien for at nå målsætningen er:
- Effektivisering og rationalisering af støttestrukturen gennem etablering af administrative fællesskaber (internt i forsvaret benævnt "funktionelle tjenester") i koncernen.
- Anvendelse af det afledte provenu til investering i den operative struktur.

Ved at anvende denne strategi gennemføres omlægningen af forsvaret i princippet uden en forøgelse af forsvarsrammen.

Ændringerne medfører, at:
- Forsvaret hen over forligsperioden vil fordoble kapaciteten til deltagelse i kontinuerlige internationale operationer til et niveau på kapaciteter svarende til ca. 2.000 soldater i 2009. Endvidere vil forsvaret i kortere perioder kunne udsende ca. 5.000 soldater.
- Personelsammensætningen ændres. I 2004 var 2 ud af 3 fastansatte militære. I 2009 vil 3 ud af 4 være fastansatte militære.
- Ressource-balancen mellem den operative struktur og støttestrukturen vendes fra 60% ansatte i stabs- og støttestrukturen og 40% i den operative struktur til 40% i stabs- og støttestrukturen og 60% i den operative struktur.
- Mobiliseringsforsvaret og de tilhørende strukturer nedlægges. Tilbageværende stabs- og støttestrukturer rationaliseres og effektiviseres, således at de netop er tilstrækkelige til at understøtte de operative enheder, herunder totalforsvaret og den øvrige hjemlige opgaveløsning.

Sammen med disse ændringer gennemføres en række større materielprojekter og lukning af et antal kaserner og etablissementer. Aftalen betyder den største omkalfatring af forsvarets struktur i nyere tid med en omfattende flytning af personel.
Disse store forandringer er endnu ikke tilendebragt og dele af dem vil først være tilendebragt efter 2009.

Materielprojekter
Forsvaret gennemfører i forlængelse af aftalen en række større materielprojekter, se det vedlagte underbilag til forligsaftalen. Opmærksomheden skal især henledes på erhvervelsen af tre patruljeskibe, fire transportfly, infanterikampkøretøjer, samt den værnsfælles logistiske opbygning til brug ved internationale operationer.

Værnepligtsmodellen
Værnepligten i Danmark er fastholdt, men målrettet mod totalforsvaret. Dette indebærer, at de ca. 6.000 personer, der årligt indkaldes til værnepligt, gennemfører en 4 måneders uddannelse omfattende såvel egentlige våben- og kampuddannelser, som uddannelser rettet mod anvendelse i totalforsvaret (brandslukning, katastrofehjælp mv.). Den samlede uddannelse omfatter ca. 700 timer og er principielt ens i de tre værn.

Ved hjemsendelsen indgår de værnepligtige i en totalforsvarsstyrke på ca. 12.000 personer. Denne styrke er forpligtiget til inden for de første tre år efter afsluttet værnepligt, at gøre tjeneste i op til tre måneder. Totalforsvarsstyrken sikrer, at samfundet råder over tilstrækkelig kapacitet til at imødegå trusler mod Danmark og større katastrofer.

De værnepligtige kan efter afsluttet værnepligt lave en kontrakt med forsvaret, hvorefter de gennemfører 8 – 9 måneders militær udsendelse, og herefter kan udsendes i en mission i op til 6 måneder eller indgå i en forsvarets operative kapaciteter.

Ud over at være målrettet mod totalforsvaret, er hensigten med værnepligten også at danne grundlag for rekruttering til de stående enheder, samt at bidrage forsvarets forankring i det danske samfund.

Totalforsvaret
Generelt omfatter totalforsvaret udnyttelse af alle samfundets ressourcer for at opretholde et organiseret og funktionsdueligt samfund, beskytte befolkningen samt samfundets værdier.

Totalforsvaret styrkes i øvrigt i videst muligt omfang ved at samle løsningen af det statslige redningsberedskabs og forsvarets opgaver i en struktur, der sikrer synergieffekt og forenkling. Tilsvarende gælder for hjemmeværnet, der under bevarelse af dets identitet integreres i forsvarets operative og støttende strukturer.

Hjemmeværnet
Hjemmeværnet er ved forliget blevet opdelt i en aktiv og en passiv struktur. For at blive medlem af den aktive struktur skal man gennemføre en lovpligtig uddannelse på 250 – 300 timer inden for de første tre år. Herudover skal man som aktiv forrette mindst 24 timers funktionsrelateret uddannelse årligt.

Hjemmeværnets passive struktur består af det personel som ikke er aktive. Denne struktur har ikke udleveret våben og udrustning, idet kun aktive medlemmer kan få udleveret våben. Personel, der har udleveret våben, skal deltage i årlig skydeuddannelse.

Hjemmeværnet integreres hen over forligsperioden i forsvarets støttestruktur. Dette indebærer tillige, at hjemmeværnets bevilling på ca. 700 mio. kr. årligt inden 2009 nedtrappes til ca. 430 mio. kr.

Det statslige redningsberedskab
Beredskabsstyrelsens område er fra 1. februar 2004 blevet overført til forsvarsministerens ressort. En del af redningsberedskabets virksomhed integreres i forsvarets øvrige virksomhed, herunder ved fælles udnyttelse af støttestrukturen i de funktionelle tjenester.

Øvrige forhold
Den politiske aftale indeholder ud over de ovenfor angivne hovedpunkter også bl.a. aftaler om støtte til personel, der har været udsendt, gennemførelse af konkrete forsvars- og sikkerhedspolitiske projekter hos dansk Institut for militære studier og etablering af en uafhængig forskningskapacitet i relation til sikkerhedspolitisk med vægt på forsvarspolitik (Dansk Institut for Militære Studier).

Aftalen indeholder endvidere krav om en række undersøgelser og evalueringer af bl.a. værnepligt og udsendte soldaters indstilling til mission og lokalbefolkning.

Afslutningsvis skal fremhæves, at der af den samlede forsvarsramme afsættes i alt 950 mio. kr. på Finanslovens §35, generelle reserver. Reserven må kun aktiveres til internationale operationer, idet de 50 mio. er afsat til det internationale politiberedskab.

Folketingets Forsvarsudvalg modtager hvert år, med skæringsdato 1. januar en redegørelse om forsvarets samlede virke, herunder udsendelse og hjemtagelse af styrkebidrag, den økonomiske situation samt om forligets implementering, herunder udviklingen af de funktionelle tjenester.

Forsvarsministeriet

København, den 10. juni 2004
Hertil fire bilag

Der er mellem Venstre, Det Konservative Folkeparti, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Kristendemokraterne indgået følgende aftale om forsvarets ordning fra 2005 - 2009.

Indledning

1. Forsvaret udgør et væsentligt virkemiddel i en aktiv dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik med henblik på en fredelig udvikling i verden med fremme af demokrati, frihed og menneskerettigheder.

Forsvaret har til formål at: 1) Imødegå direkte og indirekte trusler mod Danmarks og allieredes sikkerhed, 2) hævde dansk suverænitet og beskyttelse af den danske befolkning samt 3) bidrage til international fred og sikkerhed i overensstemmelse med principperne i FN-pagten, særligt gennem konfliktforebyggende, fredsbevarende, fredsskabende og humanitære opgaver.

Den sikkerhedspolitiske udvikling fordrer, at dansk forsvar styrker kapaciteten på to centrale områder: 1) Internationale deployerbare militære kapaciteter og 2) Evnen til at imødegå terrorhandlinger og deres virkninger.

FN er den centrale ramme for udviklingen af en international retsorden. I de senere år har FN udviklet en mere effektiv kapacitet til at beslutte og gennemføre fredsstøttende operationer, og denne udvikling bør støttes. Samtidig skal FN's og regionale organisationers evne til at forebygge og løse konflikter, herunder i Afrika, styrkes.

Forligspartierne er enige om at fastholde NATO som det centrale forum for solidarisk og forpligtende sikkerheds- og forsvarspolitisk samarbejde. Det kollektive forsvar forbliver forankret i NATO, som også fremover skal være ramme for det transatlantiske partnerskab, hvorved nye trusler kan imødegås, og Europas sikkerhed kan garanteres. Danmark skal fortsat kunne yde troværdige bidrag til NATO, herunder til NATO's Response Force.

Dansk forsvar skal kunne bidrage med indsatsklare, veludrustede og effektive styrker til internationale operationer samtidig med en styrket samordning mellem den militære og den civile, humanitære indsats i et indsatsområde.

Endvidere vil dansk forsvar ved en eventuel ophævelse af det danske forsvarsforbe-hold kunne deltage i EU's indsats uden for Unionens område med henblik på freds-skabelse, fredsbevarelse, konfliktforebyggelse, humanitære operationer og styrkelse af international sikkerhed i overensstemmelse med principperne i FN-pagten.

Partierne er enige om, at forsvarets struktur og kapacitet i forligsperioden indrettes på en måde, som sikrer, at Danmark efter eventuel ophævelse af forsvarsforbeholdet umiddelbart vil være i stand til at levere tilfredsstillende bidrag til kommende europæi-ske forsvarsopgaver, herunder terrorbekæmpelse, forhindre spredning af masseøde-læggelsesvåben samt fredsstøttende operationer, der løses med bidrag fra EU og NA-TO.

Den aktuelle sikkerhedspolitiske situation, herunder udvidelsen af NATO og EU, understreger, at den konventionelle militære trussel mod dansk område er bortfaldet i en overskuelig fremtid, hvorfor der ikke længere er behov for mobiliseringsforsvaret.

Terrorangrebene den 11. september 2001 og senere terrorangreb har demonstreret, at de sikkerhedspolitiske udfordringer og risici, som blandt andet Danmark står over for, har ændret sig markant. Nye asymmetriske og uforudsigelige trusler i form af international terrorisme og spredning af masseødelæggelsesvåben og deres fremførings-midler er kommet til.

Truslerne behøver ikke at udspringe fra Danmarks geografiske nærområde, men kan, selvom de manifesterer sig i udlandet, udgøre risici for Danmark, vore allierede og vores fælles værdier. Derfor bør den sikkerhedspolitiske vægt være rettet mod at kunne imødegå truslerne der, hvor de opstår, hvad enten det er inden for eller uden for landets grænser. Det danske forsvar bør derfor fokusere på dels sammen med øvrige komponenter at styrke totalforsvaret af Danmark og landets befolkning, dels at kunne deltage i internationale operationer.

Truslernes uforudsigelighed indebærer, at dansk forsvar ikke længere kan indrettes efter et veldefineret trusselsbillede. Derfor bør forsvaret fremover indrettes efter en kapacitetsbaseret tilgang, således at en bred vifte af kapaciteter kan stilles til rådighed i situationer, hvor dansk sikkerhed eller danske interesser direkte eller indirekte er truet eller berørt, eller hvor dansk ansvar i det internationale samarbejde tilsiger det. Truslernes uforudsigelige karakter stiller krav om øget vægt på indsatsberedskab og evnen til at kunne indsætte kapaciteter, hvor der er behov herfor, hvad enten der er tale om en humanitær indsats, fredsstøttende operationer, katastrofesituationer i eller uden for Danmark eller indsats i egentlige militære operationer.

Totalforsvaret

Generelt omfatter totalforsvaret udnyttelse af alle ressourcer for at opretholde et organiseret og funktionsdueligt samfund, beskytte befolkningen samt samfundets værdier.

De trusler, totalforsvaret skal imødegå, går både på tværs af landegrænser og på tværs af de indenlandske administrative grænser mellem myndighedsudøverne. Imødegåelse af truslerne fordrer derfor både fælles løsninger og tæt koordination mellem internationale og nationale ansvarlige myndigheder.

Forsvarets hidtidige uddannelse af værnepligtige til den mobiliseringsbaserede krigs-styrke har blandt andet indebåret, at det danske samfund har kunnet drage nytte af, at store dele af den danske befolkning som soldater har modtaget uddannelse i en række discipliner, der nu har fået øget relevans. Dette gælder eksempelvis bevogtning, førstehjælp, katastrofeindsats, forsvar mod atomare, biologiske og kemiske kampstoffer mv. I den nuværende situation har andre dele af den traditionelle uddannelse af værne-pligtige til territorialforsvaret mistet en stor del af sin relevans, men der er imidlertid fortsat behov for mandskab til, at forsvaret kan bidrage til totalforsvaret. Den i henhold til grundlovens § 81 fastlagte værnepligt bør derfor tilpasses i henhold hertil.

Totalforsvaret styrkes i øvrigt i videst muligt omfang ved at samle løsningen af det statslige redningsberedskabs og forsvarets opgaver i en struktur, der sikrer synergieffekt og forenkling. Til-

svarende gælder for hjemmeværnet, der under bevarelse af dets identitet integreres i forsvarets operative og støttende strukturer.

Endvidere styrkes totalforsvaret ved, at der etableres en totalforsvarsstyrke på ca. 12.000 soldater, som har gennemgået en relevant uddannelse af ca. 700 timers varighed på fire måneder. Denne styrke er forpligtet til inden for de første tre år efter den første samlede uddannelse i forsvaret at stille sig til rådighed i op til tre måneder i forbindelse med løsning af totalforsvarsopgaver for det danske samfund, såfremt forsvarets stående styrker, det statslige redningsberedskab og hjemmeværnet ikke er tilstrækkeligt. Totalforsvarsstyrken sikrer således, at samfundet råder over tilstrækkelig kapacitet til at imødegå trusler mod Danmark og større katastrofer.
Forsvarets behov er styrende for antallet af unge, der indkaldes til aftjening af værne-pligt. Indkaldelse og rekruttering gennemføres ved, at alle unge mænd indkaldes, og alle unge kvinder inviteres til "Forsvarets Dag", hvor forsvaret præsenteres, herunder præsentation af ansættelses- og karrieremuligheder, og der udleveres relevant informationsmateriale. På baggrund af deltagelse i denne præsentation og orientering tilkendegiver den enkelte, hvorvidt han eller hun har ønske om at aftjene frivillig værne-pligt eller har ønske om en eller anden form for ansættelse i forsvaret. På baggrund heraf indgår forsvaret frivillig uddannelsesaftale og fastsætter antallet af værnepligtige, der udskrives, i overensstemmelse med forsvarets behov. Efterfølgende gennemføres sessionsbehandling med henblik på at vurdere den enkeltes egnethed.
Løn og ydelser for de værnepligtige forhøjes i forhold til den nuværende aflønning i de første fire måneder af værnepligtstiden.

Værnepligten evalueres, herunder forhold vedrørende antal, længde og indhold, ved udgangen af 2006.

Internationale opgaver
De militære styrker omstilles og udvikles. Sammen med allierede skal forsvaret indledningsvis kunne virke effektivt i operationer med høj intensitet under ofte vanskelige og omskiftelige vilkår, så forudsætningerne for stabilisering af givne konfliktområder tilvejebringes, og styrkerne skal kunne udsendes hurtigt. Herved kan og skal forsvaret i væsentlig højere grad end hidtil være i stand til at deltage i fredsstøttende opgaver, herunder konfliktforebyggende, fredsbevarende, fredsskabende, humanitære og andre lignende opgaver.

Den militære indsats skal sammentænkes med øvrige danske indsatser for at opnå maksimal effekt af den samlede indsats og styrke Danmarks mulighed for at påtage sig et ansvar. De relevante aktører bør bringes sammen så tidligt som muligt i forberedelsen af udsendelsen af danske militære styrkebidrag, så det dermed bliver muligt fra starten at definere eventuelle relevante civile stabiliseringsindsatser i det militære indsatsområde. En koncentreret indsats og gensidig udnyttelse af militære og civile erfaringer i denne forbindelse vil gøre det muligt at opnå bedre resultater og dermed alt andet lige også forkorte behovet for militær tilstedeværelse.

Det er partiernes fælles opfattelse, at den stedfundne og forudseelige sikkerhedspolitiske udvikling giver mulighed for, at mobiliseringsforsvaret kan nedlægges for at styrke forsvarets evne til både at bidrage til totalforsvaret, herunder evnen til at imødegå terrorhandlinger og deres virkninger, og til at udsende veluddannede og veludrustede enheder i internationale opgaver. De militære styrker skal kunne anvendes både internationalt og inden for Danmarks grænser, og

forsvaret af Danmark vil i påkommende tilfælde selvsagt være hovedopgaven i samarbejde med Danmarks allierede.

Øvrige forhold
Omstillingen af forsvaret gennemføres ved rationaliseringer og effektiviseringer af stabs- og støttestrukturen til fordel for de operative kapaciteter. Ved en centralisering af forvaltning af personel, materiel og etablissementer mv. reduceres den nuværende administrative opgaveportefølje ved Forsvarsstaben, Farvandsvæsenet, Hjemmeværnskommandoen, Forsvarets Bygningstjeneste, de operative kommandoer og underliggende myndigheder, herunder regimenter, flyvestationer og flådestationer, skoler mv. Tilpasningerne medfører, at den nuværende balance mellem stabs- og støttestrukturen og de operative kapaciteter ændres markant til fordel for de operative kapaciteter.

Forligspartierne noterer sig, at der er taget skridt til udlicitering af forsvarets it-drift. Der er enighed om, at Forsvarsministeriets institutioner og myndigheder til stadighed skal drives så effektivt som muligt. Det følger af ministeriets effektiviseringsstrategi, at alle driftsopgaver skal gennemgås for at vurdere deres udbudsegnethed. Der vil således blive sat fokus på uudnyttet potentiale for udlicitering og derved udnytte konkurrencen på det private marked for at opnå høj effektivitet og kvalitet i løsning af drifts-opgaver.

Sammenfattende medfører dette, at:

- Forsvaret omstilles således, at der tilvejebringes operative kapaciteter og frigøres ressourcer til, at forsvaret hurtigt og fleksibelt kan opstille og udsende styrker i internationale operationer samt opretholde udsendte kapaciteter svarende til ca. 2.000 soldater (ca. 1.500 fra hæren og ca. 500 fra søværnet og flyvevåbnet).

- Det nuværende mobiliseringsforsvar og tilhørende strukturer nedlægges. Tilbage-værende stabs- og støttestrukturer rationaliseres og effektiviseres, således at de netop er tilstrækkelige til at understøtte de operative enheder, herunder totalforsvaret og den øvrige hjemlige opgaveløsning.

- Det statslige redningsberedskab, hjemmeværnets og forsvarets opgaver samles under forsvarsministerens ressort.

- Den nuværende værnepligt i forsvaret omlægges, så den målrettes mod totalforsvaret. Denne værnepligt vil samtidig kunne danne grundlag for rekruttering til forsvaret for dem, som måtte ønske det, og vil i det hele bidrage til forsvarets forankring i det danske samfund.

- Det samlede antal af operative enheder mindskes til gengæld for en fokusering og kvalitativ styrkelse af de tilbageværende enheder.

- Et antal kaserner og etablissementer lukkes.

- Der frigøres økonomiske ressourcer til indsættelse af danske styrkebidrag i internationale operationer.

Hæren

2. Hærens kapacitet til hurtigt at kunne indsætte styrker for at hindre kriser i at opstå eller i at udvikle sig yderligere styrkes, samtidig med at der skal kunne opretholdes styrker ude gennem længere tid i et større omfang, end det hidtil har været tilfældet. Hæren opstilles derfor i to brigader, der indgår i rammen af Danske Division. Divisionsstaben og divisionstropper samt den ene af brigaderne består hovedsageligt af fast-ansatte soldater, mens den anden brigade primært udgøres af soldater på reaktionsstyrkekontrakt. Brigaderne opstilles, således at der fleksibelt kan sammensættes relevante styrkebidrag afhængig af opgave og vilkår for aktuelle operationer. Deployering og logistik forudsættes planlagt og løbende afprøvet i forbindelse med blandt andet øvelser, deltagelse i NATO's Response Force mv., idet søværnet og flyvevåbnet inddrages heri i relation til henholdsvis sø- og lufttransport, således at udsendelse af styrker kan ske med kort varsel.

Danske Division med tilhørende brigader og divisionstropper tilknyttes Allied Command Europe Rapid Reaction Corps, der har hovedkvarter i Rheindahlen i Tyskland, og enhederne vil desuden kunne tilknyttes Multinational Corps North East, som har hovedkvarter i Polen. Endvidere fortsættes deltagelsen i Multinational Standby Forces High Readiness Brigade for UN operations (SHIRBRIG) med et hovedkvarterskompagni, en opklaringsenhed, et militærpolitielement og stabspersonel. De til SHIRBRIG tilmeldte styrker tilvejebringes fra hærens to brigader.
Forligspartierne er enige om, at Danmark skal arbejde for en udvikling af SHIRBRIG, således at den multinationale brigade - udover fredsbevarende operationer på grundlag af FN-pagtens kapitel VI - kan indsættes med mere robuste enheder i fredsgennemtvingende operationer på grundlag af FN-pagtens kapitel VII.

Værnepligten omlægges, således at uddannelsen sætter de værnepligtige i stand til at løse samfundsrelaterede opgaver i totalforsvarsregi. Uddannelsen rettes mod såvel en militær uddannelse, der omfatter enkeltmandsuddannelse rettet mod soldatens evne til at løse opgaver i et usikkert miljø samt uddannelse med henblik på, at soldaten under føring kan virke i mindre enheder i forbindelse med løsning af opgaver i totalforsvars-regi, som et totalforsvarsmæssigt indhold (blandt andet brandbekæmpelse, katastrofe-indsats, medvirken til opretholdelse af lov og orden mv.). Uddannelsen er således primært rettet mod totalforsvaret i Danmark, hvorimod uddannelse af soldater til egentlige kampenheder kræver en betydelig længere uddannelse i form af reaktionsstyrke-uddannelse af ca. ni måneders varighed, som står åben for dem, som måtte ønske dette med henblik på fastansættelse i forsvaret eller udsendelse i internationale operationer.

Herudover indkaldes fortsat værnepligtige til varetagelse af opgaver i relation til forsvarets forpligtelser over for kongehuset, herunder til Livgarden og Hesteskadronen. Disse værnepligtige, der indkaldes 8 henholdsvis 12 måneder, har ikke efterfølgende beredskabsforpligtelse.
3. På baggrund af ovenstående tilpasses hæren således:

- To brigader, Sjællandske Kampgruppe, Jyske Kampgruppe, kampgruppen ved Danske Division, Hærens Operative Kommandos opklaringsbataljon samt kamp-bataljonerne – i alt fem – i det territoriale forsvar nedlægges. Endvidere nedlægges en række divisionstropper, herunder Eskadrille 724 (panserværnshelikopterkompagniet), der indgår i flyvevåbnets nuværende struktur. Helikopterne anvendes til opstilling af en observations- og let transporthelikopterenhed.

- Danske Division med stab, én kommunikationsenhed samt ét kommunikationscenter, der er etableret i Haderslev, og divisionstropper i form af én stående telegraf-bataljon, og ét elektronisk opklaringskompagni i Fredericia, ét kadrebemandet militærpolitikompagni i Aalborg, én stående ingeniørbataljon i Skive, én stående artilleriafdeling bestående af stab, målopklaringsbatteri og element til ledelse af flystøtte i Oksbøl, UAV-batteri (ubemandede luftfartøjer til opklaring) samt luft-værnsmissilafdeling i Varde. Hertil et kompagni til civilt, militært samarbejde (CIMIC), der placeres i Vordingborg. På baggrund af evaluering af erfaringer, der indhentes i aftaleperioden, tager forligspartierne stilling til, hvordan CIMIC-kapaciteten i givet fald kan styrkes.

- 1. Brigade bestående af primært fast personel etableres med stab og stabskompagni i Haderslev, én stående panserbataljon i Holstebro, én stående panserinfanteribataljon i Høvelte, én stående opklaringsbataljon i Slagelse, én stående, let opklaringseskadron på Bornholm, én stående logistikbataljon og ét stående militærpoliti-kompagni i Aalborg, ét stående panseringeniørkompagni i Skive samt én delvis stående artilleriafdeling i Varde. Brigaden tilmeldes NATO på højt beredskab.

- 2. Brigade bestående af primært personel på reaktionsstyrkekontrakt etableres med stab, stabskompagni og én kadrebemandet panserinfanteribataljon i Slagelse, én kadrebemandet panserinfanteribataljon i Høvelte, én kadrebemandet panserinfanteribataljon i Holstebro, én kadrebemandet artilleriafdeling i Varde, ét kadrebemandet panseringeniørkompagni i Skive, én kadrebemandet logistikbataljon og ét kadrebemandet militærpolitikompagni i Aalborg samt én stående, let opklaringseskadron på Bornholm. Brigaden tilmeldes NATO på lavere beredskab.

- Den Danske Operative Logistikgruppe etableres med primært fast personel i Vordingborg.

- Jægerkorpsets styrke søges øget til ca. 135 specialuddannede soldater.

- Der etableres basisuddannelse i Aalborg, Skive, Holstebro, Fredericia, Varde, Slagelse, Høvelte og Vordingborg.

- Skolestrukturen i hæren tilpasses det aktuelle behov. Hærens grundlæggende sergentuddannelse samles i Sønderborg.

- Hærens nuværende tre musikkorps bevares.

- Sjælsmark kaserne afhændes, mens øvelsesterrænet i Melby nedlægges, og der sø-ges mageskifte af skydeterrænet i Hevring, som nedlægges. Ved øvrige etablisse-menter etableres et garnisonsstøtteelement.

Forsvarsbudgettet bygger beregningsteknisk på et værnepligtsforbrug i hæren på ca. 2.150 værnepligtige årsværk svarende til ca. 6.000 værnepligtige. Det samlede antal fastansatte udgør ca. 9.150 årsværk, og antallet af reaktionsstyrkekontrakter udgør ca. 4.070, hvortil der afsættes 27.800 indkommanderingsdage.

Der er ved placering af hærens enheder og myndigheder lagt vægt på et afbalanceret antal enheder i forhold til regionale hensyn, hensigtsmæssig udnyttelse af kaserner, herunder byg-

ningsmæssig standard og miljømæssige forhold, samt uddannelsesforhold, herunder øvelsesterræner, idet den efterfølgende konsolidering af de enkelte tilpasninger kan medføre behov for ændringer.

Der anskaffes materiel til hæren således:

- Stabsøvelsessimulationssystem (taktisk simulationssystem til føringsuddannelse i hæren).
- Kommando- og kontrolsystemer (C3I) (kommunikations- og føringssystemer).
- Opklaringskøretøjer.
- Infanterikampkøretøjer, idet der udfases et antal pansrede mandskabsvogne af typen M113 samt 180 kampvogne (alle Leopard 1).
- Pansrede hjulkøretøjer.
- Indledende anskaffelse af et moderne ildstøttesystem.
- Bjærgningskøretøjer.
- Ingeniørmateriel.
- Logistik (del 1 og 2)
- "Klimamateriel".
- Felthospitalet opdateres.
- Indsatskøretøjer samt andet specialmateriel til Jægerkorpset.
- ABC-materiel til værnsfælles anvendelse.

Søværnet
4. Generelt fastholdes søværnets specialiserede kapaciteter til at gennemføre kystnære operationer, og den igangsatte udvikling vedrørende fleksible støtteskibe og patrulje-skibe fortsættes. Evnen til deltagelse i NATO's stående flådestyrker, herunder deltagelse i NATO's Response Force, prioriteres, idet der skabes mulighed for at kunne bidrage med relevante enheder og taktisk stab samt den nødvendige kommandoplatform. Der anskaffes derfor tre patruljeskibe i perioden, mens der udfases fire Standard Flex 300 fartøjer.

Herudover fastholdes søværnets evne til at løse de hjemlige opgaver, herunder opgaverne i det nordatlantiske område.

En række nationale og internationale initiativer, der vedrører statens ansvar for sikkerheden til søs, foranstaltninger mod forurening af havmiljøet og sikring af skibsfarten mod terror medfører et stadigt større tilsyn med og overvågning af den civile skibstrafik i danske farvande med deraf følgende større ressourceforbrug. For at styrke den operative udførelse af redningstjenesten

sammenlægges flyvevåbnets og søværnets redningscentraler ved Søværnets Operative Kommando.

Værnepligten i søværnet omlægges, således at værnepligtige i søværnet principielt gennemfører uddannelsen som anført for hærens værnepligtige, idet uddannelsen i sø-værnet tillige omfatter et antal sejldage med henblik på rekruttering til søværnets faste personel. Herudover indkaldes et antal værnepligtige i ni måneder med henblik på at indgå i besætningen på kongeskibet.

Værnepligtige, der har forrettet tjeneste på kongeskibet, har ikke efterfølgende beredskabsforpligtelse som for øvrige værnepligtige.

5. Søværnet tilpasses i øvrigt således:

- Ubådsvåbnet nedlægges.

- Søværnets Taktiske Stab videreføres i Korsør og tilmeldes NATO på højt beredskab.

- "Maritime Assistance Service" (MAS) ved Søværnets Operative Kommando i Århus, der er i den indledende fase, udbygges.

- To fleksible støtteskibe med to besætninger og én vedligeholdelsesbesætning placeres under 2. eskadre i Frederikshavn. Ét fleksibelt støtteskib med helikopter tilmeldes NATO på højt beredskab.

- Tre patruljeskibe med tre besætninger og én vedligeholdelsesbesætning placeres under 2. eskadre i Korsør. Tre korvetter udfases, i takt med at patruljeskibene bliver fuldt operative. Ét patruljeskib eller én korvet tilmeldes NATO på højt beredskab.

- 10 patruljefartøjer (Standard Flex 300), herunder fire fartøjer i kamprollen med fire besætninger og én vedligeholdelsesbesætning placeres under 2. eskadre i Korsør. To fartøjer i overvågningsrollen med tre besætninger placeres under 1. eskadre i Korsør. Fire fartøjer i minerydningsrollen med fire besætninger og én vedligeholdelsesbesætning placeres under 2. eskadre i Frederikshavn. To fartøjer i kamprollen og to i minerydningsrollen tilmeldes NATO på højt beredskab. To minelæggere af Lindormenklassen og én minelægger af Falsterklassen udfases.

- Chartring af yderligere ét civilt skib til strategisk søtransport, således at den samlede kapacitet udgør to i henhold til NATO's kapacitetsinitiativer.

- Fire inspektionsskibe af Thetisklassen med fire besætninger og én vedligeholdelsesbesætning samt to inspektionsfartøjer og én inspektionskutter af Agdlekklassen med i alt fem besætninger placeres under 1. eskadre i Frederikshavn.

- To skolefartøjer, ét transportfartøj og tre isbrydere placeres under 1. eskadre i Frederikshavn.

- Seks enheder af MK II typen med seks besætninger og to miljøenheder placeres under 1. eskadre i Korsør. To miljøenheder under 1. eskadre forbliver i København. Otte kuttere af Barsø-klassen udfases, i takt med at fartøjerne af MK II typen indfases.

• Frømandskorpset, der søges øget til ca. 90 specialuddannede soldater, og Minørtjenesten samles i Kongsøre.

• Der etableres operative logistiske funktioner i Korsør og Frederikshavn, der kan udskille den nødvendige logistik i forbindelse med indsættelse af søværnets enheder i internationale operationer.

• Søværnets Grundskole flyttes fra Auderød til Frederikshavn. Søværnets Sergent- og Grundskole oprettes i Frederikshavn. Auderød afhændes.

• Antallet af eskadrer reduceres til to, idet 3. eskadre og 5. eskadre nedlægges.

Det samlede antal fastansatte i søværnet fastsættes til ca. 3.400 og antallet af reaktionsstyrkekontrakter til ca. 50, hvortil der afsættes ca. 300 indkommanderingsdage om året. Forsvarsbudgettet bygger beregningsteknisk på et værnepligtsforbrug i søværnet på ca. 200 værnepligtige årsværk.

Der er ved placering af søværnets enheder og myndigheder lagt vægt på hensynet til en rationel udnyttelse af den nødvendige vedligeholdelseskapacitet, herunder faglige kompetencer mv., samt til en passende balance mellem flådestationerne, idet den efterfølgende konsolidering af de enkelte tilpasninger kan medføre behov for ændringer.

Der anskaffes følgende materiel til søværnet:

• Tre patruljeskibe.

• Radar og sensorpakke til patruljeskibene.

• Fire maritime helikoptere til anvendelse på de fleksible støtteskibe og patruljeski-bene.

• Opdatering af Lynx helikopterne.

• Indledende anskaffelse af luftforsvarsmissiler, missiler til anvendelse mod overfla-demål samt ildledelsesintegration til patruljeskibe.

• Indsatsfartøjer samt andet specialmateriel til Frømandskorpset.

Flyvevåbnet

6. Med tilgang af nye transportfly (Hercules C130 J) og nye helikoptere (EH 101) øges flyvevåbnets kapacitet til at støtte landmilitære operationer og humanitære indsatser, ligesom de tilgåede inspektionsfly (Challenger) giver flyvevåbnet en tilstrækkelig kapacitet til miljøovervågning og til løsning af de hjemlige opgaver i øvrigt, herunder opgaverne i det nordatlantiske område. Herudover udgør opdaterede F-16 fly fortsat en betydelig kapacitet i relation til den hjemlige suverænitetshævdelse (afvisningsberedskab) og relevant deltagelse i internationale operationer, herunder deltagelse i "NATO's Response Force". Den samlede kampflystruktur, herunder antallet

af operative fly, tilpasses i overensstemmelse med aktuelle opgaver og under hensyn til F-16 flyets samlede levetid og mulighederne for på sigt at indfase et nyt kampfly.

Ambitionsniveauet for flyvevåbnets deltagelse med kampfly i internationale operationer fastsættes til otte kampfly på højt beredskab og otte kampfly på lavere beredskab.

NATO's beslutning om at etablere en stor luftoperationsfacilitet i Karup, der er et væsentligt og højt prioriteret bidrag til NATO's luftforsvarskapaciteter, medfører et behov for fortsat udvikling af føringsvirksomheden i flyvevåbnet, samt at flyvevåbnet i betydeligt omfang bidrager med operativt personel og støtte til luftoperationsfaciliteten.

Dansk deltagelse i NATO's kapacitetsinitiativer vedrørende lufttankning og strategisk lufttransport styrkes.

Værnepligten i flyvevåbnet omlægges, således at værnepligtige i flyvevåbnet princi-pielt gennemfører uddannelsen som anført for hærens og søværnets værnepligtige.

7. Herudover tilpasses flyvevåbnet således:

- Det jordbaserede luftforsvar (DeHawk) nedlægges.

- Der etableres i Flyvertaktisk Kommando en stab, som kan udskilles og udsendes selvstændigt eller sammen med øvrige danske enheder.

- Der tilmeldes otte kampfly på højt beredskab og otte kampfly på lavere beredskab til NATO, hvilket sammen med fly til den hjemlige opgaveløsning betyder, at der under hensyntagen til et nødvendigt antal fly til uddannelse, de enkelte flys resterende flyvetid mv. opretholdes 48 operative F-16 fly, som organiseres i to eskadriller, der placeres på Flyvestation Skrydstrup.

- Ét transportfly på højt beredskab og yderligere to transportfly til lejlighedsvis indsættelse på lavere beredskab tilmeldes NATO. Flyene er indeholdt i en transportenhed bestående af 4 transportfly og 3 inspektionsfly, der er baseret i Aalborg.

- Der tilmeldes ét transporthelikopterelement på fire helikoptere på højt beredskab til NATO. Bidragene indgår i en helikopterenhed med 14 EH-101 helikoptere, som blandt andet også varetager det nationale redningsberedskab. Helikopterne er placeret på Flyvestation Karup.

- Der tilmeldes ét observations- og let transporthelikopterelement bestående af fire helikoptere på højt beredskab til NATO. Elementet indgår i en helikopterenhed med 8 Fennec helikoptere.

- Én mobil luftoperationsfacilitet med langtrækkende radar, der er baseret på Flyve-station Karup og Flyvestation Skrydstrup, tilmeldes NATO på højt beredskab. Herudover udgør den samlede radarstruktur en mobil radar (Multebjerg), en stationær luftoperationsfacilitet (Karup) samt to stationære radarer (Skagen og Bornholm).

- Herudover tilmeldes én enhed til etablering af flyvepladser, én kommunikationsenhed, én enhed til visitering og luftevakuering af sårede samt ét stabselement til NATO på højt beredskab.

- Flyvevåbnets Specialskole og Flyvevåbnets Operations- og Føringsskole samles på Flyvestation Karup.

- Hovedvedligeholdelsen af transportfly, inspektionsfly og helikoptere udliciteres, hovedværkstedet på Flyvestation Værløse nedlægges, og flyvestationen afhændes.

Det samlede antal fastansatte i flyvevåbnet fastsættes til ca. 3.400 årsværk og antallet af reaktionsstyrkekontrakter til ca. 250, hvortil der afsættes ca. 2.500 indkommanderingsdage om året. Forsvarsbudgettet bygger beregningsteknisk på et værnepligtsforbrug i flyvevåbnet på ca. 100 værnepligtige årsværk.

Der er ved placering af flyvevåbnets enheder og myndigheder lagt vægt på en optimal udnyttelse af den samlede rådige kapacitet, idet den efterfølgende konsolidering kan medføre behov for ændringer.

Der anskaffes følgende materiel til flyvevåbnet:

- Ét Hercules C130 J transportfly.

- Systemer til elektronisk krigsførelse.

- Kommando- og kontrolsystemer til blandt andet F-16 (C3I, Link 16).

- Opdatering af F-16 (M5).

- Deltagelse i PCC (lufttankning og strategisk lufttransport).

- Mobilt "Control and Reporting" Center.

- Deltagelse i NATO's fælles finansierede kapacitetsinitiativer (PCC), herunder Allied Ground Surveillance og AWACS.

Danmark deltager fortsat i Joint Strike Fighter projektet.

Værnsfælles område

8. Nedlæggelse af mobiliseringsforsvaret og de tilhørende strukturer samt moderne teknologi muliggør en samling af de forvaltningsmæssige funktioner i forsvaret, hvorved der opnås en mere rationel og effektiv udnyttelse af ressourcerne. En centralisering af forvaltningen medfører tillige færre forvaltende niveauer og dermed kortere kommandoveje og en tværgående udnyttelse af ressourcerne.

Med henblik på at opnå rationaliseringer og effektivisering af Forsvarsministeriets departement samt at styrke kommunikationen mellem forsvarsministeren og forsvarets øverste ledelse ænd-

res organiseringen i departementet, således at departementets virk-somhed fokuseres mod strategisk udvikling og overordnet styring og kontrol. Som føl-ge heraf flyttes en række opgaver fra departementet til Forsvarsstaben. Forsvarsstaben placeres i København så geografisk tæt på departementet som muligt.

I Forsvarsstaben etableres en stærk og central økonomifunktion, og økonomistyringen i forsvaret tilføres de fornødne kvalitative og kvantitative ressourcer.

9. På den baggrund tilpasses det værnsfælles område således:

- Til varetagelse af personellets forhold oprettes Forsvarets Personeltjeneste som central myndighed, der forankres i forsvarets strategiske ledelse. Personeltjenesten etableres på grundlag af Personelstaben i Forsvarsstaben, tilsvarende funktioner ved Farvandsvæsenet, Forsvarets Bygningstjeneste og Hjemmeværnskommandoen samt de personelforvaltende funktioner ved underliggende myndigheder. Forsvarets Personeltjeneste placeres dels i København, dels i Hjørring.

- Til varetagelse af det samlede materielområde etableres Forsvarets Materieltjeneste på grundlag af dele af den nuværende materielstab og informatikstab i Forsvarsstaben, tilsvarende funktioner ved Farvandsvæsenet, Hjemmeværnskommandoen og de nuværende tre materielkommandoer samt Forsvarets Forskningstjeneste. Forsvarets Materieltjeneste forankres i forsvarets strategiske ledelse. Inden for informatikområdet fortsættes den påbegyndte udlicitering, således at forsvaret fremover primært driver de operative informatiksystemer. Under materieltjenesten etableres en værkstedstruktur med nationale og regionale værksteder og vedligeholdelsescentre. Endvidere etableres en depotstruktur med et hoveddepot i Skrydstrup og et antal udleverende depoter ved forsvarets enheder. Forsvarets Materiel-tjeneste placeres i Vedbæk.

- Forsvarets Forskningstjeneste nedlægges som myndighed under Forsvarsakademiet og oprettes som en selvstændig afdeling i Forsvarets Materieltjeneste.

- Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste, der forankres i forsvarets strategiske ledelse, etableres på grundlag af den nuværende infrastrukturdel af materielstaben i Forsvarsstaben, Forsvarets Bygningstjeneste og underliggende myndigheder samt Hjemmeværnskommandoens og Farvandsvæsenets tilsvarende funktioner. Tjenesten får til opgave at varetage alle opgaver inden for etablissementsområdet. Under tjenesten etableres et antal regionale støttecentre, der varetager opgaverne lokalt i forhold til myndigheder, enheder og etablissementer. Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste placeres i Hjørring. Forsvarets Bygningstjenestes besiddelser i København og Viborg afhændes.

- Der etableres en regnskabstjeneste, som skal varetage den samlede regnskabsvirksomhed for forsvaret, herunder udvikling, validering af data, varetagelse af den finansielle controllervirksomhed mv. Forsvarets Regnskabstjeneste, der forankres i forsvarets strategiske ledelse, placeres i Hjørring.

- Den påbegyndte centralisering af Forsvarets Sundhedstjeneste fortsættes, og der etableres en række regionale sundhedsfaglige centre, som servicerer alle myndig-heder og enheder i den

pågældende region. Sundhedstjenesten placeres på Flyve-station Skalstrup, og Jægersborg kaserne afhændes.

• Den igangsatte udvikling af Forsvarsakademiet, der overordnet fører til en styrkelse af militære kernekompetencer inden for international politik, strategi og militære operationer samt militær ledelse og styring, fortsættes.

• Forsvarets kommunikation styrkes ved at etablere Forsvarets Kommunikationstjeneste under forsvarets øverste ledelse. Tjenesten skal varetage den interne og eksterne kommunikation i forsvaret og herunder sikre den størst mulige åbenhed omkring forsvarets forhold.

• Det organisatoriske forhold og opgavefordelingen mellem Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, herunder Værnepligtsrådet, Forsvarets Kommunikationstjeneste og Forsvarets Personeltjeneste overvejes i perioden.

• Omfanget af personel udsendt i international stabstjeneste tilpasses reduktioner i NATO's kommandostruktur.

• Grønlands Kommando og Færøernes Kommando fortsætter som selvstændige myndigheder tilpasset den aktuelle udvikling i forsvarets opgavekompleks i Nordatlanten. Det overvejes i samarbejde med NATO og under inddragelse af Færøernes Landsstyre at nedlægge radarstationen og flåderadioen på Færøerne.

• Der nedsættes en arbejdsgruppe, som i løbet af perioden skal analysere fordele og ulemper, herunder økonomiske konsekvenser, med henblik på at samle de tre operative kommandoer og den operative virksomhed i én kommando.

Der er ved placering af forsvarets funktionelle tjenester lagt vægt på en hensigtsmæssig udnyttelse af forsvarets eksisterende etablissementer og afbalancerede regionalpolitiske forhold.
Det samlede personaleforbrug inden for det værnsfælles område fastsættes til ca. 7.850 årsværk.

Hjemmeværnet
10. Nedlæggelse af mobiliseringsforsvaret og det territoriale forsvar, som det hidtil har været kendt, giver mulighed for, at hjemmeværnet kan fokusere sin indsats mod total-forsvaret. Hjemmeværnets overordnede struktur deles i en aktiv struktur og en passiv struktur.

Som medlem af hjemmeværnets aktive struktur skal man gennemføre den lovpligtige uddannelse inden for de første tre år på 250 – 300 timer, herunder en grunduddannelse på 100 timer som forudsætning for at få udleveret våben. Herefter skal medlemmet for at forblive medlem af den aktive struktur forrette mindst 24 timers funktionsrelateret tjeneste årligt. Hertil kommer årlig skydeuddannelse for hjemmeværnspersonel, der har udleveret våben. Den aktive struktur består således af medlemmer med et tilstrækkeligt uddannelsesniveau, der årligt kontrolleres.

De aktive medlemmer indgår alt efter aktivitetsniveau i hjemmeværnets indsatsstyrke, marinehjemmeværnets sejlende besætninger og i øvrige enheder i hjemmeværnet. Særligt for så vidt angår den nuværende "3000-mandsstyrke" gælder, at opgaverne omdefineres, således at hjemmeværnet opstiller en tilsvarende indsatsstyrke fordelt på de fem lokalforsvarsregioner, der

fremover benævnes totalforsvarsregioner. Dette personel uddannes, således at deres uddannelse modsvarer den totalforsvarsuddannelse, som værnepligtige i det øvrige forsvar modtager.

Hjemmeværnet forudses i øvrigt målrettet mod totalforsvaret, og indsatsen samtænkes med det statslige redningsberedskab og totalforsvarsstyrken. Hjemmeværnet opstiller blandt andet en føringsstruktur i totalforsvarsregionerne, hvortil det øvrige forsvar bidrager med 800 – 1200 officerer og øvrige befalingsmænd af reserven, som kan føre hjemmeværnets personel og enheder samt forsvarets totalforsvarsstyrke.

Marinehjemmeværnet indgår, når det indsættes, som hidtil i søværnets operative struktur, hvor det deltager i den nationale, maritime opgaveløsning, herunder farvandsovervågning, støtte til Told og Skat, politiet mv. Endvidere deltager marinehjemmeværnet i havmiljøberedskabet og søredningsberedskabet. Der opstilles resultatkrav for den operative virksomhed, herunder beredskabet.

Den passive struktur består af hjemmeværnets øvrige medlemmer, der ikke har udleveret våben og udrustning.

For at udnytte synergi mellem forsvarets og hjemmeværnets kapaciteter integreres hjemmeværnet i forsvarets støttestruktur. Herudover overvejes en integration i den fremtidige totalforsvarsstruktur i forbindelse med overvejelserne om, hvordan det civile beredskabs opgaver integreres i forsvaret. Yderligere integration gennemføres således, at hjemmeværnet bevarer sin identitet.

Personel, der har gennemført værnepligtsuddannelse i det øvrige forsvar, kan umiddelbart optages i hjemmeværnet efter frivillighedsprincippet med henblik på anvendelse i den indsatsstyrke, hjemmeværnet opstiller med henblik på at løse totalforsvarsopgaver.

11. Hjemmeværnet tilpasses på grundlag heraf således:

• Hjemmeværnet opdeles i en aktiv struktur og en passiv struktur.

• Hjemmeværnskommandoens fremtidige rolle overvejes yderligere, herunder i sam-menhæng med overvejelserne om, hvordan det statslige redningsberedskabs struk-tur og opgaver videre kan integreres i forsvarets øvrige struktur, jf. nærværende af-tales pkt. 12. Hjemmeværnet er repræsenteret i arbejdsgruppen.

• Hjemmeværnet integreres i forsvarets støttestruktur.

• Lokalforsvarsregionerne benævnes totalforsvarsregioner. Regioner og distrikter tilpasses i overensstemmelse med behovet.

• Opgaverne for den såkaldte "3000 mandsstyrke" omdefineres, og der opstilles en indsatsstyrke af tilsvarende størrelse fordelt på de fem totalforsvarsregioner.

• Der opstilles en føringsstruktur i hver af de fem regioner, herunder under anvendel-se af 800 - 1.200 officerer og befalingsmænd af reserven, som kan føre forsvarets totalforsvarsstyrke, når denne aktiveres.

- Hjemmeværnets myndigheder serviceres fremover af det øvrige forsvars depot- og vedligeholdelsesstruktur.

Hjemmeværnets bevilling på ca. 700 mio. kr. (prisniveau 2004) aftrappes i takt med integrationen i forsvarets støtte struktur og ændring af hjemmeværnets opgaver og organisation til en bevilling på ca. 430 mio. kr. (prisniveau 2004).
Der anskaffes materiel til hjemmeværnet således:

- Enkeltmandsudrustning til de højest prioriterede enheder.

- Fem fartøjer til erstatning af fem fartøjer af MHV 90-klassen.

- Simulationsmateriel (blandt andet til simulatortræning af sejlads).

- Materiel til imødegåelse af terrorvirksomhed (materiel til overvågning, bevogtning, afspærring mv.).

- Miljømateriel til hjemmeværnets fartøjer.

- Kommunikationsmateriel.

- Observationsmateriel.

Endvidere sikres, at hjemmeværnet overtager relevant materiel, som udfases i det øvrige forsvar.

Det statslige redningsberedskab
12. Det civile beredskab med den tilhørende økonomi er den 1. februar 2004 overført til forsvarsministerens ressort. Der er enighed om, at den indgåede politiske aftale om redningsberedskabet efter 2002 respekteres.

Ved at samle løsningen af det statslige redningsberedskabs og forsvarets opgaver i en integreret struktur styrkes totalforsvaret, samtidig med at der opnås synergieffekt og en forenkling af den samlede struktur i totalforsvaret.

Der er nedsat en arbejdsgruppe, som skal overveje, hvordan det statslige redningsberedskabs struktur og opgaver videre kan integreres i forsvarets øvrige struktur, herunder hvordan og i hvilket omgang der kan ske en fælles udnyttelse af funktionelle tjenester, kaserner, skoler mv. Resultatet af arbejdsgruppens arbejde skal foreligge inden udgangen af 2004.
Det er opfattelsen, at to forhold har særlig betydning for en succesfuld integration af det statslige redningsberedskab og forsvaret. For det første skal det sikres, at der sker den fornødne omstilling i forsvaret, således at der etableres tilstrækkeligt fokus på varetagelsen af beredskabsopgaverne samt på opretholdelse og udvikling af de kerne-kompetencer, der findes i det statslige redningsberedskab. For det andet skal det sikres, at den velfungerende varetagelse af det daglige beredskab fastholdes og udvikles. Arbejdsgruppens kommissorium er vedlagt som bilag.
Det er vurderingen, at beredskabsmyndighedernes nuværende radiosystemer opfylder beredskabsmyndighedernes daglige behov for kommunikation, men at der kan være behov for at

styrke kommunikationen ved store katastrofesituationer. Der nedsættes på den baggrund et udvalg, der skal udarbejde oplæg til et nyt landsdækkende radiokommunikationssystem for det samlede beredskab. Systemet vurderes tidligst at kunne implementeres fra 2007. Udgifterne forbundet med udarbejdelsen af oplægget afholdes under forsvarsrammen med op til ca. 15 mio. kr. Resultatet af analyser mv. forelægges forligspartierne.

Andre forhold

13. Der afsættes 2 mio. kr. pr. år til det arbejde, foreningen "De Blå Baretter" gør til støtte for personel, som har været udsendt i international tjeneste.

14. Der afsættes 7 mio. kr. pr. år på Forsvarsministeriets budget til gennemførelse af konkrete forsvars- og sikkerhedspolitiske projekter hos Dansk Institut for Internationale Studier, DIIS. Endvidere afsættes 5 mio. kr. og ca. 10 årsværk til etablering af en uafhængig forskningskapacitet i relation til sikkerhedspolitik og med vægt på forsvarspolitik, som organisatorisk placeres ved Forsvarsakademiet.

15. Personalesammensætningen i forsvaret tilpasses løbende under hensyntagen til løsningen af forsvarets opgaver, den personelmæssige fleksibilitet, rekrutteringsmuligheder, strukturtilpasninger mv. Forsvaret skal være en moderne, dynamisk og attraktiv arbejdsplads, der kan tiltrække både mænd og kvinder. Forsvaret skal derfor fokusere på, at rekruttering til forsvaret følger udviklingen i samfundet, således at der tilstræbes et bredt og forskelligartet rekrutteringsgrundlag, der blandt andet repræsenterer bredden i det danske samfund. Kravene, herunder de fysiske og psykiske krav, til ansættelse i forsvaret fastholdes.

Der gennemføres en anonymiseret undersøgelse blandt udsendte danske soldater om deres indstilling til missionen og lokalbefolkningen. Undersøgelsen skal også evaluere uddannelsesindsatsen af menige og officerer til stressfyldte udsendelsesopgaver med henblik på at vurdere, om den eksisterende forberedelse og uddannelse er tilstrækkelig. Undersøgelsens indhold forelægges forligskredsen.

Aftalekomplekset inden for Forsvarsministeriet søges forenklet efter forhandlinger med de relevante organisationer. Forsvarets årsværksforbrug reduceres fra i størrelses-ordenen ca. 29.000, heraf ca. 6.500 værnepligtige årsværk, ved udgangen af 2004 til ca. 26.400 årsværk, heraf ca. 2.450 værnepligtige årsværk, ved udgangen af 2009. Personelsammensætningen mv. fremgår af de årlige finanslove.

Personel af reserven vil fortsat være af stor betydning for forsvarets opgaveløsning i relation til internationale opgaver, men også i relation til uddannelse af forsvarets enheder og totalforsvaret. Som følge af nedlæggelse af mobiliseringsforsvaret og de tilhørende strukturer vil det kvantitative behov dog falde, hvorfor antallet af reserveofficerer i strukturen tilpasses i løbet af perioden.

16. Der er enighed om, at forsvarets drift til stadighed skal være effektiv og rationel i forhold til de aktuelle opgaver. Der skal derfor løbende foretages relevante rationaliseringer og tilpasninger i strukturen, der sikrer størst mulig relevant operativ kapacitet. Større strukturtilpasninger forelægges forligspartierne.

17. Der er endvidere enighed om, at budgetrammen skal overholdes. Uforudsete udgifter, som opstår i løbet af perioden, skal udlignes ved fornødne tilpasninger i strukturen, andre aktiviteter eller lignende. Sådanne justeringer skal efter drøftelse med forligspartierne indarbejdes i de årlige forslag til finanslov.

18. Detaljerede oplysninger om struktur og ressourceforbrug, herunder personel, vil fremgå af de årlige finanslove. De årlige forslag til finanslov samt aktstykker, der udfylder budgettet, drøftes forudgående med forligspartierne. Endvidere orienteres forligspartierne løbende om forhold inden for denne aftales rammer, der har betydning for personelstruktur og materielanskaffelser. Herudover udarbejdes med skæringsdato hver den 1. januar en redegørelse om forsvarets samlede virke, herunder udsendelse og hjemtagelse af styrkebidrag, den økonomiske situation samt om forligets implementering, herunder særligt udviklingen af de funktionelle tjenester. Redegørelsen sendes til orientering for Folketingets Forsvarsudvalg og danner grundlag for en drøftelse mel-lem forligspartierne. Drøftelserne har blandt andet til formål at overveje fornødne korrektioner af forsvarets udvikling i forligsperioden for at sikre optimal relevans af for-svaret og dets kapaciteter samt at vurdere sammenhængen mellem hjemmeværnets aktiviteter, indsats og økonomi.

19. Forligspartierne orienteres om forsvarets deltagelse i internationale operationer, herunder i regi af FN, NATO og – ved en eventuel ophævelse af det danske forsvars-forbehold – på sigt EU, idet partierne tager stilling hertil i forbindelse med den parlamentariske behandling heraf.

20. Der er enighed om, at samordningen af den militære og civile indsats i internationale operationer skal styrkes, således at der opnås synergieffekt mellem indsatserne, og således at den samlede danske indsats synliggøres. Der nedsættes en arbejdsgruppe under formandskab af Udenrigsministeriet, hvori ikke statslige nødhjælpsorganisationer inddrages, som udarbejder forslag til procedurerne for samarbejdet mellem nødhjælpsorganisationerne og forsvaret. Resultatet af arbejdet forelægges og drøftes i forligskredsen.

21. Lov om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v., lov om forsvarets personel, værnepligtsloven og lov om hjemmeværnet justeres i overensstemmelse med nær-værende aftale om forsvarets ordning.

22. Frem til efteråret 2004 gennemføres en detaljeret konsolidering af forligets enkelte projekter. Resultatet forelægges forligspartierne med henblik på at sikre den nødven-dige strukturelle og økonomiske sammenhæng, herunder en vurdering af mulighederne for inden for den økonomiske ramme at tilvejebringe yderligere operative kapaciteter.

23. Omstillingerne af forsvaret er af en sådan størrelse, at de kræver ikke ubetydelige initialinvesteringer. Det er vurderingen, at disse investeringer vil kunne beløbe sig til i størrelsesordenen 1,5 mia. kr. fordelt med 0,8 – 1,0 mia. kr. til bygninger og modernisering af bygninger samt op til 0,5 – 0,7 mia. kr. til personelrelaterede omkostninger. En endelig beregning af implementeringsudgifterne vil blive foretaget i forbindelse med konsolideringen af aftalen i løbet af 2004.
Der er enighed om, at implementeringsudgifterne afholdes inden for forsvarsbudgettet, og at omstillingen af forsvaret derfor må forløbe over nogen tid. Der er endvidere enighed om, at det er vigtigt, at implementeringsmidlerne ikke findes ved egentlige driftsbesparelser, fordi det vil påvirke forsvarets operative kapaciteter, herunder evne til at indsætte disse på kort og langt sigt, og at det i øvrigt har negativ effekt på forsvarets personale. Hertil kommer, at det er vig-

tigt, at det internationale engagement samt træning hertil, herunder deltagelse i NATO's Response Force, kan opretholdes, ligesom de støttende strukturer skal kunne fungere forsvarligt i implementeringsperioden.

På den baggrund er der enighed om, at midlerne til implementering kan tilvejebringes ved at reducere de ordinære bygge- og anlægsprogrammer samt ved at udskyde ansættelsen af noget af det faste militære personel til senere i forligsperioden og herved indledningsvis anvende den sparede lønsum til implementeringsudgifter. Der er endvidere enighed om, at forsvaret efter sædvanlig forelæggelse for bevillingsmyndighederne kan anvende indtægter fra afhændelse af ejendomme som følge af flytning af myndigheder og enheder til direkte relaterede anlægsudgifter eller erhvervelse af ejendomme til relokalisering af de pågældende myndigheder og enheder. Provenu fra salg af forsvarets ejendomme placeres på § 35, hvoraf ovennævnte udgifter afholdes. Heraf afholdes tillige udgifter i forbindelse med et nyt NATO hovedkvarter.

Det skønnes, at de samlede personeltilpasninger, herunder afskedigelser, som følge af nærværende aftale ikke kan gennemføres alene ved naturlig afgang. Job- og uddannelseskonsulentordningen til støtte for beskæftigelse og uddannelse af hjemsendt eller afskediget personel videreføres. Personeltilpasningerne som følge af strukturelle ændringer gennemføres efter hidtidig praksis for så vidt angår omskoling, efteruddannelse mv. og fratrædelsesvilkår i øvrigt, herunder det i tekstanmærkning nr. 101 (FL 2004) anførte vedrørende adgangen til at erhverve yderligere indtil 10 års pensionsalder for personel omfattet af civilarbejderloven. Det berørte personel tilbydes i størst muligt omfang anden beskæftigelse i forsvaret.

Der er endvidere enighed om at nedsætte en arbejdsgruppe under Forsvarskommandoen med det formål at evaluere de personelbegunstigende ordninger, som har været en del af aftalen om forsvarets ordning 2000 - 2004, med henblik på snarest og inden 1. oktober 2004 at fremkomme med forslag til evt. yderligere tiltag inden for de eksisterende rammer på en for personellet og forsvaret hensigtsmæssig måde. Personelorganisationerne inddrages i dette arbejde.
Der udarbejdes en implementeringsplan, der forelægges forligskredsen.
24. Forsvarsrammen for aftaleperioden fastsættes således, idet forsvarsbudgettet forudsættes reguleret som hidtil[1]:

Forsvarsrammen (alle beløbsangivelser i prisniveau 2004)
Alle beløb i mio. kr.

2005	2006	2007	2008	2009
18.600	19.300	19.300	19.200	19.100

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT

22. februar 2008

FORSVARETS OPGAVER

Forsvarets opgaver er fastlagt i Lov om forsvaret. Disse opgaver opdeles af forsvaret i seks overordnede opgaver, der herefter gradvist nedbrydes til en række delopgaver, herunder styrkeproduktion, opstilling af beredskab og deltagelse i internationale operationer. Delopgaverne delegeres til – og løses af de underliggende myndigheder.

Forsvarets struktur er dimensioneret ud fra de overordnede opgaver, og de målsætninger der er angivet heri, samt i Aftale om forsvarets ordning 2005 – 2009.

Indledning

Forsvarets opgaver er fastlagt i Lov om forsvaret, hvor opgaverne er anført i lovens § 3 til § 8. Forsvaret opdeler disse opgaver i overordnede opgaver, hovedopgaver og delopgaver.

Dette notat beskriver den detaljerede opbygning af forsvarets opgavehierarki samt indholdet i de enkelte overordnede opgaver. En tilsvarende notat om hjemmeværnets opgavehierarki samt indholdet i de enkelte overordnede opgaver udarbejdes forud for 3. møde i FKOM08

Forsvarets overordnede opgaver

Forsvarets opgavekompleks er opdelt i 6 overordnede opgaver, der alle tager udgangspunkt i Lov om forsvaret. De overordnede opgaver er:

1. Konfliktforebyggelse, krisestyring, kollektivt forsvar.
2. Suverænitets- og myndighedsopgaver.
3. Tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver.
4. Internationale operationer.
5. Andre opgaver.
6. Styrkeproduktion.

Opgaverne er uddybet jf. nedenstående:

Overordnet Opgave 1: Konfliktforebyggelse, krisestyring, kollektivt forsvar
Jf. lov om forsvaret § 3
Forsvaret skal kunne planlægge og gennemføre beredskabsforanstaltninger samt indledende forsvarsforanstaltninger og forberedelser til løsning af krigsopgaver.

Overordnet Opgave 2: Suverænitets- og myndighedsopgaver.
Jf. lov om forsvaret § 4
Forsvaret skal kunne konstatere og afvise krænkelser af dansk suverænitet og varetage myndighedsopgaver.

Overordnet Opgave 3: Tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver.
Jf. lov om forsvaret § 5
Forsvaret forestår informationsudveksling og gennemfører aktive og passive våbenkontrolaktiviteter i medfør af Conventional Forces Europe Traktaten (CFE-traktaten), Wien-dokumentet og Dayton-aftalen. Forsvaret støtter Erhvervsfremmestyrelsen i forbindelse med inspektioner i henhold til konventionen om forbud mod kemiske våben. Forsvaret varetager den overordnede planlægning og udgiver direktiv i forbindelse med gennemførelse af Open Skies aktiviteter.

Forsvaret bidrager med militær rådgivning i forbindelse med Udenrigs- og Forsvarsministeriets deltagelse i møder relateret til våbenkontrolaftalerne.

I forbindelse med Forsvarets sikkerhedssamarbejde (SIKSAM) skal alle myndigheder på det værnsfælles område gennemføre pålagte aktiviteter.[1]

Overordnet Opgave 4: Internationale operationer.
Jf. lov om forsvaret § 6
Forsvaret planlægger og gennemfører udsendelse af styrker og enkeltpersoner til deltagelse i internationale operationer. Styrkerne tilvejebringes under anvendelse af forsvarets deployerbare styrker, herunder styrker tilmeldt UN Standby Arrangements System i rammen af Standing High Readiness Brigade (SHIRBRIG).

Forsvaret opstiller operative enheder, der gør det muligt – hurtigt og fleksibelt – at opstille og udsende styrker i internationale operationer samt opretholde udsendte kapaciteter svarende til ca. 2.000 soldater (ca. 1.500 fra hæren og ca. 500 fra søværnet og flyvevåbnet). Forsvarets kapacitet til kontinuerlig udsendelse opbygges i forligsperioden med følgende målsætninger:

	2005	2006	2007	2008	2009
Kapacitet svarende til ca. (soldater)[2]	1150	1200	1400	1800	2000

[1] Eksempelvis: 1) støtte til opbygning af IT-netværk i Albanien, Montenegro og Kroatien, 2) opbygning af en serbisk redningskapacitet (SAR) og 3) opbygningen af et maritimt operationsrum i Kroatien.

Overordnet Opgave 5: Andre opgaver.
Jf. lov om forsvaret § 7
Forsvaret skal efter forsvarsministerens nærmere bestemmelse og forhandling med vedkommende ministre kunne løse andre opgaver. Forsvarets "andre opgaver" falder sædvanemæssigt inden for et meget bredt spektrum, og har det til fælles, at opgavernes løsning enten er en hensigtsmæssig følge af den virksomhed, som det militære forsvar i øvrigt udfører, eller er et udtryk for, at samfundets civile ressourcer på det pågældende område ikke er tilstrækkelige eller ikke er så egnede som forsvarets ressourcer. Der er tale om varetagelse af eller deltagelse i offentlige tjenester og om forskellige former for permanent eller lejlighedsvis opgaveløsning. "Andre opgaver" er som udgangspunkt ikke dimensionerende for forsvarets opbygning af kapaciteter. Eksempler på "Andre opgaver" er følgende:

- Forsvaret har ansvaret for Statens Istjeneste og ansvaret for den statslige maritime miljøovervågning og håndhævelse samt den statslige maritime forureningsbekæmpelse til søs.
- Forsvaret udøver fiskeriinspektion ved Færøerne og Grønland og yder bistand til de lokale samfund.
- Forsvaret bidrager til eftersøgnings- og redningstjenesten.
- Forsvaret varetager bevogtning af de kongelige slotte og palæer mv.
- Forsvaret udfører ammunitionsrydning mv. og yder efter anmodning bistand til politiet, SKAT, redningsberedskabet, sygehusvæsenet m.fl.
- Forsvaret samarbejder med og støtter det øvrige totalforsvar, hvor totalforsvaret er et samarbejde mellem forsvaret (herunder hjemmeværnet), politiet, redningsberedskabet og det civile beredskab, som udgør de fire totalforsvarskomponenter. Indsatsen koordineres i totalforsvarssamarbejdet med henblik på at optimere indsatsen i tilfælde af katastrofe, krise eller krig, for herunder at sikre effektiv og afbalanceret ressourceudnyttelse mellem civile og militære myndigheder.

Forsvarets totalforsvarsstyrke.
Af aftale om forsvarets ordning 2005 - 2009 af 10. juni 2004 fremgår, at totalforsvaret styrkes ved, at der etableres en totalforsvarsstyrke på ca. 12.000 soldater, som har gennemgået en værnepligtuddannelse af ca. 700 timers varighed på fire måneder.

Soldater i forsvarets totalforsvarsstyrke er forpligtet til, inden for de første tre år efter gennemførelse af den firemåneders basisuddannelse og hjemsendelse, at stille sig til rådighed i op til tre måneder i forbindelse med løsning af totalforsvarsopgaver for det danske samfund. Totalforsvarsstyrken vil primært blive anvendt, såfremt forsvarets stående styrker, det statslige redningsberedskab og hjemmeværnets kapacitet ikke er tilstrækkeligt. Totalforsvarsstyrken sikrer således, at

[2] Baseret på en kombination af to større geografisk adskilte hærbidrag, et eller flere bidrag fra søværnet og flyvevåbnet samt op til 100 stabsofficerer/observatører udsendt som enkeltpersoner.

samfundet råder over tilstrækkelig kapacitet til at imødegå større katastrofer og trusler mod Danmark.

Totalforsvarsstyrken vil efter indkaldelsen kunne forstærke allerede indsatte styrker fra de andre totalforsvarskomponenter med henblik på at øge deres udholdenhed eksempelvis ved mandskabstunge opgaver, eller hvor der er behov for en anden uddannelsesmæssig baggrund samt særligt materiel. Derudover kan totalforsvarsstyrken afløse dele af de øvrige totalforsvarskomponenter med henblik på at frigøre deres ressourcer til løsning af andre opgaver.

Aktivering og anvendelse af forsvarets totalforsvarsstyrke skal ses i sammenhæng med indsættelse af totalforsvarets øvrige styrker og ressourcer, der besidder den egentlige, hurtige reaktionsevne. Disse må principielt - men ikke udelukkende - forventes disponeret forud for aktivering af forsvarets totalforsvarsstyrke. Totalforsvarsstyrken indsættes af forsvarets operative kommandoer.

For at udnytte den etablerede landsdækkende regionale kommandostruktur er det hjemmeværnet, der opstiller og uddanner den regionale føringsstruktur, som gør forsvarets totalforsvarsregioner i stand til at indsætte og føre indkaldte dele af totalforsvarsstyrken. Den regionale føringsstruktur er dimensioneret til at føre ca. 6.000 personer ad gangen.

Totalforsvarsregistret indeholder det personel, der på et givent tidspunkt udgør totalforsvarsstyrken. Totalforsvarsregisteret skal ikke anskues som en samlet enhed, men som et register af enkeltindivider, der kan aktiveres individuelt i forhold til de kompetencer, der i den givne situation er behov for. For personel optaget i Totalforsvarsregistret fastsættes beredskabet til 3-4 dage regnet fra modtagelsen af "meddelelse om indkaldelse til Forsvarets Totalforsvarsstyrke" og til personen giver møde.

Efter gennemførelse af basisuddannelsen overføres personellet til totalforsvarsregisteret.

For det menige personel i totalforsvarsregistret (forsvarets totalforsvarsstyrke) planlægges der ikke gennemført mønstringer eller øvelsesvirksomhed.

<u>Den regionale føringsstruktur</u>.
Hjemmeværnet opstiller og uddanner en regionsbaseret føringsstruktur, der gør forsvarets totalforsvarsregioner i stand til at indsætte og føre indkaldte dele af totalforsvarsstyrken. Forsvarskommandoen bidrager til opstillingen med cirka 900 officerer, befalingsmænd og konstabler af reserven og bidrager endvidere til den videre opretholdelse heraf. Stillingerne er som udgangspunkt tiltænkt personel af reserven.
Den regionale føringsstruktur er grundlæggende organiseret i en underafdelingsstruktur suppleret med stabsofficerer og forbindelsesofficerer.
Den regionale føringsstruktur skal føre forsvarets totalforsvarsstyrke inden for totalforsvarets samlede opgavespektrum. Opgaveløsningen for den regionale føringsstruktur vurderes at blive karakteriseret ved indsættelse af mindre enheder i fortrinsvis stationære opgaver, herunder opgaven at lede arbejdsmandskab.

Overordnet Opgave 6: Styrkeproduktion.
Jf. lov om forsvaret § 8
Forsvaret skal råde over styrker af hæren, søværnet og flyvevåbnet, hvis størrelse, kampkraft, udholdenhed, mobilitet og fleksibilitet gør det muligt at løse de overordnede opgaver 1 til 5.
Forsvaret skal opretholde indsættelsesevnen ved enheder, således at disse indenfor det fastlagte beredskab kan indsættes i løsningen af de øvrige overordnede opgaver.
Opretholdelse af indsættelsesevnen omfatter opstilling og opretholdelse af relevante operative enheder i overensstemmelse med de politisk fastsatte rammer. En del af dette er selve styrkeproduktionen og den deraf følgende uddannelses- og øvelsesvirksomhed.

Støtteopgaver
Støttevirksomheden understøtter forsvarets daglige virke. Støttestrukturen udgøres af de centraliserede funktionelle tjenester, der bl.a. støtter forsvarets myndigheder med serviceydelser inden for personel, materiel, bygnings- og etablissementstjeneste samt IT. Endvidere omfatter støttevirksomheden uddannelse (Forsvarsakademiet), sundhed og idræt (Forsvarets Sundhedstjeneste), regnskabstjeneste (Forsvarets Regnskabstjeneste) samt medieproduktion (Forsvarets Mediecenter). Støttevirksomheden udmøntes enten centralt eller ved de funktionelle tjenesters tilstedeværelse på tjenestestederne i form af depoter og værksteder, lokale etablissementsstøtteelementer, IT-elementer, infirmerier mv.

For at optimere den samlede virksomhed inden for forsvarsministerens ressort, er de funktionelle tjenesters opgaveportefølje ved at blive udvidet til at understøtte alle koncernens myndigheder i det omfang dette er hensigtsmæssigt i et koncernmæssigt perspektiv. De funktionelle tjenester fungerer i denne sammenhæng som koncernfælles administrative servicefællesskaber.

Forsvarets opgavehierarki
Forsvarets 6 overordnede opgaver (OO) er opdelt i en række hovedopgaver (HO), der igen er opdelt i en række delopgaver. Nedenfor er vist et eksempel på nedbrydning af en overordnet opgave til delopgaver. Opgavernes indbyrdes prioritering fastslås årligt i forbindelse med udgivelsen af Forsvarskommandoens Årsprogram, hvor der endvidere tildeles ressourcer til opgaveløsningen.

Eksempelvis nedbrydning af lov om forsvaret:

Lov om forsvaret										
§ 4 Forsvaret skal kunne konstatere og afvise krænkelser af dansk suverænitet og varetage myndighedsopgaver.										
Forsvarets overordnede opgaver										
Konfliktforebyggel-se, krisestyring, kollektivt forsvar (OO 1)			**Suverænitets- og myndighedsopga-ver (OO 2)**	Tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver (OO 3)		Internationale opera-tioner (OO 4)		Andre opgaver (OO 5)		Styrkeproduktion (OO 6)
Hovedopgaver										
Kon-flikt-fo-reby-ggel-se, kri-sesty-ring …	Kol-lek-tivt for-svar	Kon-flikt-fore-byg-gel-se, kri-sesty-ring …	**Suverænitets- og myndighedsopga-ver (HO 21)**	Våbenkon-trol samt tillids- og stabilitets-fremmen-de opga-ver	Aktivi-teter med samar-bejdsla nde	Inter-natio-nale opera-tioner	Anden fredsstøt-tende virksom-hed	Perma-nente opgaver	Lejlig-hedsvise opgaver	Styrkeproduktion
Delopgaver										
			(2101) Overvågning og håndhæ-velse af suverænitet, dansk områ-	**(2102) Overvågning og håndhæ-velse af suverænitet, Grønland**	**(2103) Overvågning og håndhæ-velse af suverænitet, Færøerne**					

Den overordnede operative struktur og de tilknyttede opgaver

Den operative virksomhed omfatter styrkeindsættelse, dvs. indsættelse af forsvarets operative enheder og kapaciteter til løsning af forsvarets opgaver, samt styrkeproduktion, dvs. uddannelse af operative enheder (kapaciteter).

Forsvarets struktur og aktiviteter dimensioneres af, at forsvaret rettidigt skal kunne løse de pålagte opgaver. Dimensionering, opstilling og uddannelse af enheder vil være karakteriseret ved, at forsvaret skal kunne producere operative enheder af tilfredsstillende kvalitet til styrkeindsættelse og beredskab.

Nedenstående grafiske fremstilling af forsvarets virksomhedsmodel understreger – læst fra højre mod venstre – hvorledes de operative opgaver fordrer indsættelse af operative enheder i den konkrete opgaveløsning eller operative enheder på beredskab til, efter nærmere ordre, at løse opgaver.
For at dette kan lade sig gøre, skal der gennemføres en styrkeproduktion. Det vil sige, at enhederne bliver uddannet, så de kan håndtere de opgaver, som de måtte blive indsat til at løse. Forsva-

rets støtteproduktion tilvejebringer de medarbejdere, det materiel, de bygninger og etablissementer samt den informationsteknologi, der er nødvendig for opstilling og uddannelse af de operative enheder. Det er således kravene til opgaveløsningen, der er bestemmende for hvilke kapaciteter, som skal tilvejebringes.

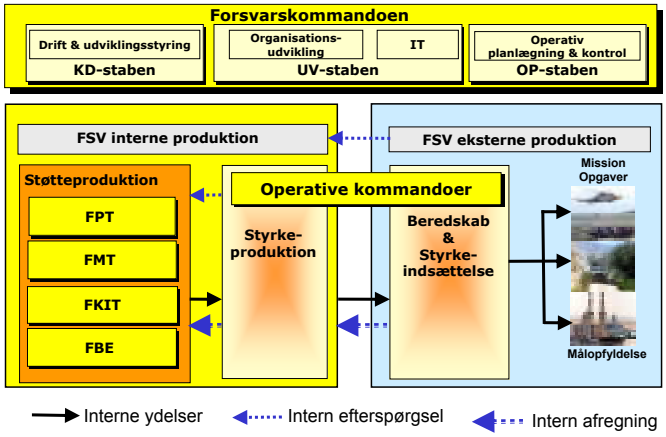

Læses figuren i stedet fra venstre mod højre fremgår det, at den rådige kapacitet naturligvis har en væsentlig indflydelse på den effekt, som forsvaret kan levere i form af opgaveløsning på kort sigt. Det er således ikke muligt at indsætte forsvarets enheder i opgaveløsning, som de enten ikke har uddannelsen til at løse, eller ikke har det nødvendige personel, materiel, bygninger og etablissementer samt informationsteknologi til at løse.

Det er Forsvarskommandoen, der omsætter de overordnede opgaver til delopgaver, mens det er de operative kommandoer, der for hvert værn opstiller, uddanner og indsætter forsvarets operative enheder.

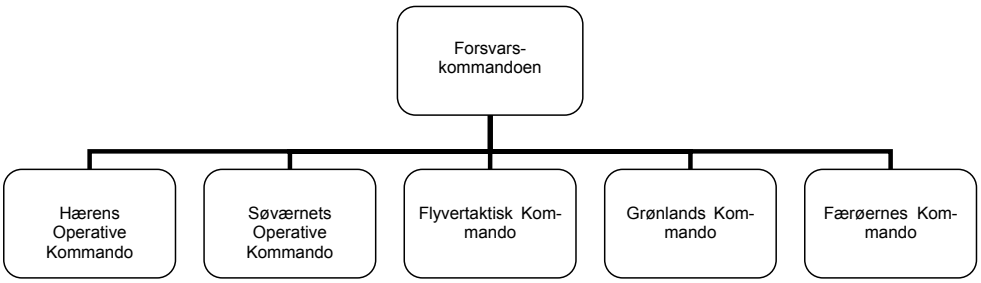

I den efterfølgende del af notatet redegøres der for de enkelte værns bidrag til opgaveløsningen.

Hæren.
Hærens Operative Kommando har det overordnede ansvar for opstilling, uddannelse og træning af hærens enheder.
Hæren er overordnet organiseret som anført herunder.

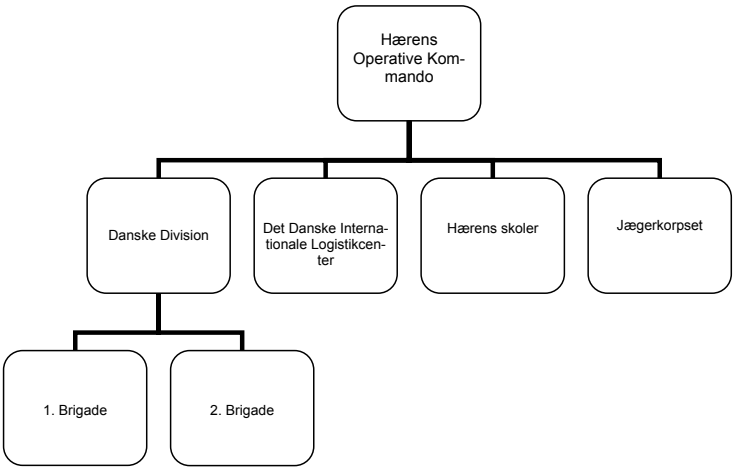

Hærens opgaver i relation til konfliktforebyggelse, krisestyring, kollektivt forsvar (overordnet opgave 1).
Hæren skal kunne deltage i NATO konfliktforebyggelse og krisestyring, herunder demonstration af solidaritet, bl.a. gennem deltagelse i NATO's Hurtige Reaktionsstyrke (NRF) og i puljen af allierede deployerbare styrker. Hærens bidrag til NATO's deployerbare styrker omfatter såvel enheder på højt beredskab (High Readiness Forces, HRF) som enheder på lavt beredskab (Forces of Lower Readiness, FLR).

I tilfælde af en konflikt, hvor Danmarks eller allieredes eksistens vil være truet, således at opgaveløsning i relation til det kollektive forsvar vil være aktuel, vil alle hærens operative enheder kunne indsættes.

I forsvaret har man tillige valgt at bruge denne overordnede opgave til at angive, hvilke enheder der er i beredskab til at løse opgaver i relation til diverse NATO-styrker - som anført ovenfor - samt de enheder, der er i beredskab til at løse opgaver i regi af fx FN.

Hærens opgaver i relation til overvågning og håndhævelse af suveænitet (overordnet opgave 2).
Hæren deltager i efterretningsmæssige aktiviteter, herunder efterretningsindhentning.
Der er ikke tildelt specifikke enheder til løsning af denne opgave.

Hærens opgaver i relation til tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver (overordnet opgave 3).
I forbindelse med gennemførelse og verifikation af aftaler på våbenkontrolområdet stiller hærens myndigheder personel til rådighed for Forsvarskommandoen. Hærens myndigheder gennemfører rapportering om traktatbegrænset materiel og opretholder beredskab for at kunne modtage inspektioner og evalueringsbesøg i henhold til Conventional Forces Europe (CFE) traktaten og Wiendokumentet. Hærens myndigheder bidrager med ekspertviden i relation til Ottawa-konventionen, Våbenkonventionen og Small Arms and Light Weapons Konventionen samt til løsningen af opgaver i forbindelse med inspektioner i henhold til Konventionen om Forbud mod Kemiske Våben.
I forbindelse med forsvarets sikkerhedssamarbejde skal hærens myndigheder kunne gennemføre pålagte aktiviteter.

Der er ikke tildelt specifikke enheder til løsningen af denne opgave. Alle enheder, der besidder materiel, som i henhold til traktater og aftaler vil kunne blive inspiceret, rapporterer til Forsvarskommandoen med antal og placering. Hærens garnisoner har et beredskab med henblik på modtagelse af inspektionshold, der kan aktiveres i tilfælde af en inspektion.

Hærens opgaver i relation til Internationale Operationer (overordnet opgave 4).
Hæren bidrager med styrker og enkeltpersoner til deltagelse i internationale operationer. Styrkerne søges primært tilvejebragt under anvendelse af hærens deployerbare enheder, herunder også enheder, der er tilmeldt til løsning af opgaver i rammen af FN.

Hæren skal endvidere opbygge og vedligeholde ekspertviden samt uddanne personel inden for humanitær minerydning og kunne etablere en militær minerydningskapacitet til støtte for danske non governmental organisations (NGO). Hæren har etableret og vedligeholder et register over personel med ekspertise og uddannelse på området. Dette støttes af de øvrige to værn.

Hærens bidrag til internationale operationer tilvejebringes primært under anvendelse af enheder fra 1. Brigade og divisionstropperne ved Danske Division samt de reaktionsstyrkeuddannede soldater fra 2. Brigade.

Det i forliget forudsatte ambitionsniveau for kapacitet til varetagelse af internationale opgaver udgør for hæren to større geografisk adskilte missionsområder, heraf en mission med ca. 625 soldater fra 1. brigade samt en mission med ca. 775 soldater fra 2. brigade (175 fastansatte samt 600 på korttidskontrakt), i alt ca. 1.400 soldater. Hertil kommer bidrag fra hæren til øvrige missioner (enkeltmandsudsendelser) svarende til ca. 100 soldater, fordelt med ca. 50 fastansatte og ca. 50 kontraktansatte.
Dette ambitionsniveau er den primære faktor i dimensioneringen af hærens struktur.

Hærens opgaver i relation til andre opgaver (overordnet opgave 5).
Hæren løser et antal permanente og lejlighedsvise opgaver.

Permanente opgaver:
De permanente opgaver omfatter ammunitionsrydningsberedskab (bomberydning), bevogtning af de kongelige slotte og palæer mv., ammunitionsrydning på Amager fælled, støtte til det nationale biologiske beredskab samt faste aftaler med Rigspolitichefen om særlig hjælp.

Lejlighedsvise opgaver:
De lejlighedsvise opgaver omfatter hjælp til politiet (bl.a. i f.m. eftersøgninger), sneberedskab, katastrofehjælp samt uskadeliggørelse af fyrværkeri, ammunition m.v.

Anvendte kapaciteter:
Dedikerede kapaciteter omfatter:
- to ammunitionsrydningscentre, hhv. Jylland og Sjælland, som hver opstiller et ammunitionsrydningshold på 15 minutters beredskab i perioden 0600 – 1800 samt 1 times beredskab i perioden 1800 – 0600.
- Vagtkompagni og Hesteskorte.
- En underafdeling til løsning af opgaven på Vestamager.
- Specialister fra Hærens Ingeniør- og ABC-skole, der med 1 times varsel kan rykke ud til støtte for Center for Biologisk Beredskab.
- Kapaciteter fra Jægerkorpset.

De lejlighedsvise opgaver løses af kapaciteter, der periodevis sættes på højere beredskab (fx et antal bæltekøretøjer i vinterperioden), eller aktiveres, når behov opstår.

Værnepligtige, der alene gennemfører hærens basisuddannelse, indgår efter endt tjeneste i totalforsvarsstyrken, der kan anvendes inden for landets grænser, eksempelvis i forbindelse med naturkatastrofer.

Hærens styrkeproduktion (overordnet opgave 6).
Hærens struktur og aktiviteter dimensioneres af, at hæren rettidigt skal kunne løse de anførte overordnede opgaver. Dimensionering, opstilling og uddannelse af enheder karakteriseres ved, at hæren skal kunne producere enheder af tilfredsstillende kvalitet til styrkeindsættelse og beredskab.

Hæren opretholder en operativ struktur med:
- En operativ kommando,
- et divisionshovedkvarter,
- en stående brigade (1. Brigade),
- en brigadestruktur, der bl.a. varetager uddannelse af værnepligtige og reaktionsstyrkeuddannelse dedikeret til udsendelse i internationale operationer (2. Brigade),
- en operativ logistisk struktur (DANILOG),
- divisionstropper samt
- Jægerkorpset.

Hæren gennemfører styrkeproduktion af operative kapaciteter til indsættelse for opgaveløsningen nationalt såvel som internationalt. Hærens styrkeproduktion omfatter desuden de uddannelses-

mæssige, ledelsesmæssige og operative logistiske strukturer, som er nødvendige for de operative kapaciteters indsættelse i opgaveløsningen.

Hæren producerer operative kapaciteter, der kan løse opgaver i en national såvel som en international ramme (FN, NATO mm.)

Uddannelsen af værnepligtige samt den efterfølgende reaktionsstyrkeuddannelse, som skaber grundlaget for opstillingen af enheder til hærens internationale engagement samt til hvervning til den fastansatte styrke, gennemføres i rammen af 2. Brigade.

Hærens styrkeproduktion foregår ved de operative kapaciteter såvel som i støttestrukturen.

Søværnet.
Søværnets Operative Kommando har det overordnede ansvar for opstilling, uddannelse og træning af søværnets enheder.

Søværnet er overordnet organiseret som anført herunder.

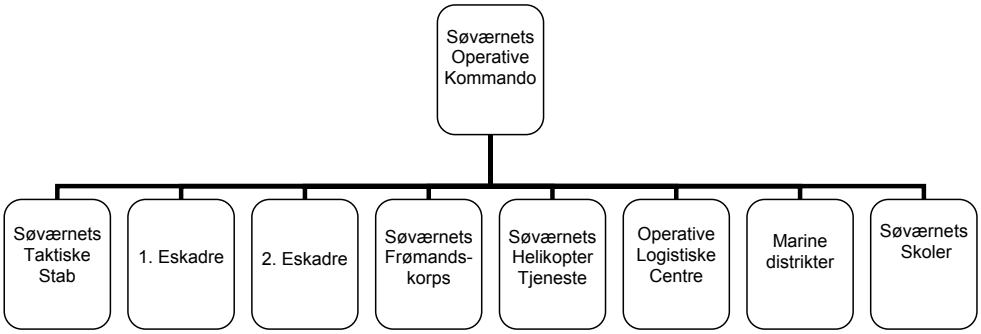

Søværnets opgaver i relation til konfliktforebyggelse, krisestyring, kollektivt forsvar (Overordnet opgave 1).
Søværnet skal kunne deltage i NATO's konfliktforebyggelse og krisestyring, herunder demonstration af solidaritet, bl.a. gennem deltagelse i NATO's Hurtige Reaktionsstyrke (NRF) og i puljen af allierede deployerbare styrker. Søværnets bidrag til NATO's deployerbare styrker omfatter såvel enheder på højt beredskab (High Readiness Forces, HRF) som enheder på lavt beredskab (Forces of Lower Readiness, FLR).

I tilfælde af en konflikt, hvor Danmarks eller allieredes eksistens vil være truet, således at opgaveløsning i relation til det kollektive forsvar vil være aktuel, vil alle søværnets operative enheder kunne indsættes.

I forsvaret har man tillige valgt at bruge denne overordnede opgave til at angive, hvilke enheder der er i beredskab til at løse opgaver i relation til diverse NATO styrker - som anført ovenfor, herunder også de enheder, der indgår i NATO stående flådestyrker - samt de enheder, der er i beredskab til at løse opgaver i regi af fx FN.

Søværnets opgaver i relation til overvågning og håndhævelse af suverænitet (Overordnet opgave 2).
Søværnet forestår overvågningen af farvandene omkring Danmark, Grønland og Færøerne, herunder indhentning af efterretningsoplysninger og udførelse af suverænitetshævdelse.

Opgaver i forbindelse med overvågning af søterritoriet og tilstødende farvande er pålagt Søværnets Operative Kommando, Grønlands Kommando og Færøernes Kommando og udføres ved en koordineret indsats med tildelte operative kapaciteter, evt. andre militære myndigheder - såvel nationale som allierede - og relevante civile myndigheder i overensstemmelse med Forsvarets Beredskabsplan.

Til løsning af opgaverne i danske farvande indgår følgende typer enheder:
- Patruljefartøjer af FLYVEFISKEN-klassen.
- Orlogskuttere af BARSØ-klassen. (Under udfasning, erstattes af DIANA-klassen.)
- Standardfartøjer af DIANA-klassen.
- Helikoptere af typen LYNX.
- Landbaserede radarovervågningssystemer.
- Hertil kommer flyvevåbenets støtte med F-16 rekognosceringsfly og Marinehjemmeværnets deltagelse med sejlende enheder.

For løsning af opgaverne i grønlandske og færøske farvande indgår følgende typer enheder:
- Inspektionsskibe af THETIS-klassen med LYNX helikopter.
- Inspektionskuttere af AGDLEK-klassen.
- Inspektionsfartøjer af KNUD RASMUSSEN-klassen.
- Operative kapaciteter placeret i Grønland, eks. Sirius patruljen.
- Hertil kommer flyvevåbnets støtte med overvågningsfly af typen Challenger.

Herudover anvendes søværnets øvrige enheder i forbindelse med løsning af andre opgaver, såfremt det er muligt eller nødvendigt.

Søværnets opgaver i relation til tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver (Overordnet opgave 3).
I forbindelse med våbenkontrolområdet bidrager søværnets myndigheder med ekspertviden i relation til Våbenkonventionen og Small Arms and Light Weapons konventionen, samt til løsning af opgaver i forbindelse med inspektioner i henhold til konventionen om forbud mod kemiske våben.

I forbindelse med Forsvarets sikkerhedssamarbejde gennemfører søværnets myndigheder såvel projektrelaterede som ikke-projektrelaterede aktiviteter.

Der er ikke tildelt specifikke enheder til løsning af denne opgave.

Søværnets opgaver i relation til Internationale operationer (Overordnet opgave 4).

Søværnet bidrager med enheder og enkeltpersoner til deltagelse i internationale operationer. Styrkerne søges primært tilvejebragt ved anvendelse af søværnets styrkebidrag tilmeldt NATO deployerbare styrker.

Søværnets bidrag til internationale operationer tilvejebringes primært under anvendelse af de sejlende enheder fra 2. Eskadre. Hertil kommer bidrag fra fx Søværnets Frømandskorps og Søværnets Helikoptertjeneste.

Ambitionsniveauet er, at søværnet sammen med flyvevåbnet kontinuerligt skal kunne udsende kapaciteter svarende til ca. 500 soldater.

Søværnets opgaver i relation til andre opgaver (Overordnet opgave 5).

Søværnet bidrager til løsningen af en række permanente og lejlighedsvise maritime samfundsopgaver. Søværnets enheder skal til stadighed være rede til at yde militær hjælp til civile myndigheder.

Permanente opgaver:
Søværnets Operative Kommando deltager, leder og koordinerer, i Joint Rescue Coordination Centre (JRCC) regi, løsningen af opgaver med relation til sø- og flyredningstjenesten i Danmark. JRCC bemandes i fællesskab af søværnet og flyvevåbnet. For Grønland forestår Grønlands Kommando sø- og redningstjenesten med Maritime Rescue Coordination Centre, og Statens Luftfartsvæsen forestår Air Rescue Coordination Centre. Ved Færøerne assisterer forsvaret den færøske redningstjeneste, når søværnets enheder er forlagt til området.

Søværnet deltager i gennemførelsen af fiskeriinspektion i samarbejde med de lokale myndigheder på Grønland og Færøerne.

Havmiljømæssige aktiviteter, herunder maritim forureningsbekæmpelse, gennemføres i overensstemmelse med ressortoverførslen af området fra Miljø- og Energiministeriet til Forsvarsministeriet.

Den statslige maritime miljøovervågning, håndhævelse af bestemmelser på området, forureningsbekæmpelse til søs samt udstedelse af administrative bøder udgør en del af søværnets opgaveløsning.

Søværnet deltager i skibsrapporteringssystemet SHIPPOS, hvor søværnet hver tredje time udsender en samlet oversigt over modtagne positionsmeldinger.

Den overvågning, der gennemføres i forbindelse med løsningen af opgaver under overordnet opgave 2, udnyttes tillige i forbindelse med de ovenfor nævnte opgaver.

Søværnet er ansvarlig for gennemførelse af istjenesten i Danmark. Delopgaven omfatter ismeldetjeneste og isbrydning.

Maritime Assistance Service er placeret ved Søværnets Operative Kommando og fungerer som centralt kontaktpunkt mellem skibsfarten og danske myndigheder, herunder kommunikation og støtte til skibsfarten, samt myndighedsudøvelse.

Søværnet varetager funktionen som Vessel Traffic Service myndighed for Storebælt og Øresund. Grønlands Kommando varetager ledelse og drift af GREENPOS, som er det obligatoriske skibsmeldesystem for den civile skibsfart til og fra Grønland.

Danmark har overfor International Maritime Organisation påtaget sig så vidt muligt at føre kontrol med, om bestemmelserne for sejlads i trafiksepareringssystemer, i overensstemmelse med De Internationale Søvejsregler, overholdes. Søværnet deltager i løsningen af denne opgave i farvandene omkring Danmark i Sundets nordlige del, sydøst for Gedser (Kadetrenden), i Storebælt (Østersørenden) og ved Hatter Barn.

Søværnet er på vegne af Farvandsvæsenet ansvarlig for udsendelse af de daglige farvandsefterretninger til skibsfarten.

Endvidere løses opgaver i forbindelse med uskadeliggørelse af søminer og sprængstof, rydning af gasammunition, dykkeruddannelse, dykkerassistance og dykkermedicinsk bistand samt det hyperbare beredskab på Rigshospitalet.

Tilsvarende løser Færøernes Kommando på Færøerne opgaver i forbindelse med uskadeliggørelse af søminer og sprængstof, herunder også løsning af andre ammunitionsrydningsopgaver.

Søopmålingsaktiviteter er planlagt udført med særligt udrustede enheder. Søopmålingsaktiviteter gennemføres i overensstemmelse med samarbejdsaftaler mellem henholdsvis Forsvarskommandoen, Farvandsvæsenet og Kort- og Matrikelstyrelsen.

Søværnets Operative Kommando yder, med Frømandskorpset, særlig hjælp til politiet som en permanent opgave.

Søværnet gennemfører endvidere sejlads med den kongelige familie.

<u>Lejlighedsvise opgaver:</u>
Søværnet yder almindelig støtte til politiet og SKAT efter Forsvarskommandoens bestemmelser.

Søværnet yder støtte i forbindelse med eventuelle katastrofesituationer til søs. Endvidere gives bistand til de lokale samfund på Grønland og Færøerne.

Anvendte kapaciteter:
For løsning af opgaverne, der er tilknyttet overordnet opgave 5, anvendes følgende typer enheder:

- Søredningstjenesten
  Gennemføres under anvendelse af de under overordnet opgave 2 oplistede enheder, samt øvrige enheder der er i området.
  Flyvevåbnet bidrager med helikoptere af typen SIKORSKY (S-61) eller MERLIN (EH-101).

- Maritim miljøopgave (overvågning)
  Gennemføres under anvendelse af de under overordnet opgave 2 oplistede enheder, samt øvrige enheder der er i området.
  Herudover anvendes oplysninger fra satellitovervågning samt oplysninger via indførte pligtige meldinger fra skibsfarten.
  Flyvevåbnet bidrager med flybåren overvågning med fly af typen CHALLENGER.

- Miljøbekæmpelse
  Indsættelsesberedskabet udgøres af to beredskabsbelagte miljødivisioner med tilhørende materiel.
  Miljødivisionerne er sammensat af enheder af henholdsvis GUNNAR THORSON – klassen og MARIE MILJØ – klassen, og enheder af SEA TRUCK type kan støtte.
  Herudover kan søværnets øvrige enheder samt Marinehjemmeværnets enheder indsættes som støtte.

- Istjeneste
  Til hjælp for skibsfarten i danske farvande kan der indsættes op til tre isbrydere.
  Der rådes over to isbrydere af DANBJØRN-klassen samt isbryderen THORBJØRN.

- Støtte til sikker afvikling af skibstrafik
  I Korsør er der oprettet et Vessel Traffic Service center, som har til opgave at overvåge skibstrafikken gennem Storebælt. I forbindelse med opgavens udførelse rådes der i Storebælt over et hurtigtgående fartøj, der anvendes som afvisningsfartøj.
  I samarbejde med svenske myndigheder er der, som pilotprojekt, iværksat undersøgelser omkring oprettelse af et center for Øresund.

- Ammunitionsrydning
  Med henblik på at kunne uskadeliggøre opfisket og ilanddrevet ammunition og sprængstoffer opretholdes der beredskab for ét minørhold ved Kattegats Marinedistrikt og ét minørhold ved Bornholms marinedistrikt. Herudover løser minørtjenesten opgaver med rydning ved Skallingen.

- Søopmåling
  Søopmåling udføres under ledelse af Farvandsvæsenet. Søopmåling er sæsonbetonet til gennemførelse i perioden fra foråret til efteråret. Søværnet stiller to mindre enheder til rådighed for søopmålingen i Danmark samt to enheder til rådighed for søopmålingen i Grønland. Enhederne bemandes med personel fra såvel søværnet som Farvandsvæsenet. Enhederne er af HOLM-klassen og af typen SKA- og O-både (enheder der specielt er udrustet til opgavens formål).

- Hjælp til øvrige myndigheder
  Hjælp til SKAT, politi samt øvrige myndigheder gennemføres under anvendelse af allerede indsatte enheder, og der er ikke oprettet et særskilt beredskab for løsning af disse opgaver.
  Assistance til sygehusvæsenet (patienttransporter) gennemføres primært under anvendelse af de ressourcer, der er allokeret til løsning af SAR-opgaven.

- Andet
  Til søværts transport af den kongelige familie stiller søværnet Kongeskibet DANNEBROG til rådighed.
  Søværnet skal herudover, efter anmodning, kunne gennemføre VIP transport med LYNX helikopter.

Søværnets styrkeproduktion (Overordnet opgave 6).

Søværnet struktur og aktiviteter dimensioneres af, at søværnet rettidigt skal kunne løse de anførte overordnede opgaver. Dimensionering, opstilling og uddannelse af enheder vil være karakteriseret ved, at søværnet skal kunne producere enheder af tilfredsstillende kvalitet til styrkeindsættelse og beredskab.

Søværnet opretholder en operativ struktur med:
- En operativ kommando,
- Søværnets Taktiske Stab,
- to eskadrer,
- Søværnets Helikoptertjeneste og
- Søværnets Frømandskorps.

Søværnet gennemfører styrkeproduktion af operative kapaciteter til indsættelse for opgaveløsningen nationalt såvel som internationalt. Søværnets styrkeproduktion omfatter desuden de uddannelsesmæssige, ledelsesmæssige og operative logistiske strukturer, som er nødvendige for de operative kapaciteters indsættelse i opgaveløsningen.

Søværnet producerer operative kapaciteter, der kan løse opgaver i en national såvel som en international ramme (FN, NATO mm.)

Søværnets styrkeproduktion foregår ved de operative kapaciteter såvel som i støttestrukturen.

Flyvevåbnet.
Flyvertaktisk Kommando har det overordnede ansvar for opstilling, uddannelse og træning af flyvevåbnets enheder.

Flyvevåbnet er overordnet organiseret som anført herunder.

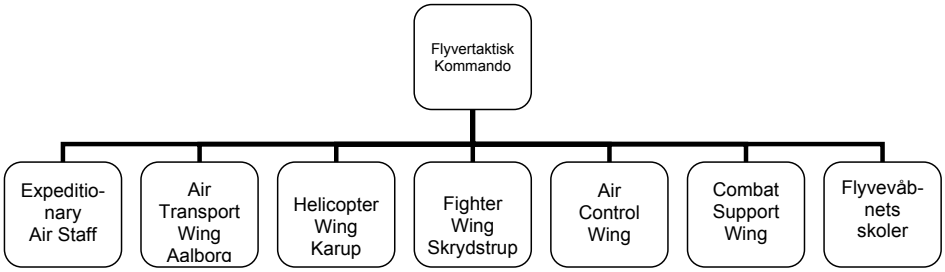

Flyvevåbnets opgaver i relation til konfliktforebyggelse, krisestyring, kollektivt forsvar (Overordnet opgave 1).
Flyvevåbnet skal kunne deltage i NATO konfliktforebyggelse og krisestyring, herunder demonstration af solidaritet, bl.a. gennem deltagelse i NATO's Hurtige Reaktionsstyrke (NRF) og i puljen af allierede deployerbare styrker. Flyvevåbnets bidrag til NATO's deployerbare styrker omfatter såvel enheder på højt beredskab (High Readiness Forces, HRF) som enheder på lavt beredskab (Forces of Lower Readiness, FLR).

I tilfælde af en konflikt, hvor Danmarks eller allieredes eksistens vil være truet, således at opgaveløsning i relation til det kollektive forsvar vil være aktuel, vil alle flyvevåbnets operative enheder kunne indsættes.

I forsvaret har man tillige valgt at bruge denne overordnede opgave til at angive, hvilke enheder der er i beredskab til at løse opgaver i relation til diverse NATO styrker - som anført ovenfor - samt de enheder, der er i beredskab til at løse opgaver i regi af fx FN.

Flyvevåbnets opgaver i relation overvågning og håndhævelse af suverænitet (Overordnet opgave 2).

Flyvevåbnet skal overvåge dansk luftrum, hævde dansk suverænitet heri samt deltage i løsningen af opgaver med relation til lufttrafikkontrol samt farvandsovervågning. Endvidere skal flyvevåbnet tildele kapaciteter til Grønlands Kommando og Færøernes Kommando til opgaveløsningen i Nordatlanten.

Til løsning af opgaverne i dansk område anvendes følgende typer af enheder:
- F-16 som afvisningsfly.

- F-16 som rekognosceringsfly.
- Radarer.
- Overvågnings- og kontrolenheder.

Hertil kommer støtte til grønlandsk og færøsk område med overvågningsfly at typen Challenger.

Flyvevåbnets opgaver i relation tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver (Overordnet opgave 3).

I forbindelse med gennemførelse og verifikation af aftaler på våbenkontrolområdet stiller flyvevåbnets myndigheder personel til rådighed for Forsvarskommandoen. Flyvevåbnets myndigheder gennemfører rapportering om traktatbegrænset materiel og opretholder beredskab for at kunne modtage inspektioner og evalueringsbesøg i henhold til CFE Traktaten og Wien-dokumentet. Flyvevåbnets myndigheder bidrager endvidere med ekspertviden i relation til Våbenkonventionen og Small Arms and Light Weapons konventionen samt til løsningen af opgaver i forbindelse med inspektioner i henhold til konventionen om forbud mod kemiske våben.

I forbindelse med Forsvarets sikkerhedssamarbejde (SIKSAM) skal flyvevåbnets myndigheder kunne gennemføre pålagte aktiviteter.

Der er ikke tildelt specifikke enheder til denne opgave, men flyvevåbnet opretholder et generelt beredskab til modtagelse og servicering af inspektionshold. Ligeledes stilles der helikoptere og fly til rådighed i forbindelse med inspektioner.

Flyvevåbnets opgaver i relation Internationale operationer (Overordnet opgave 4).

Flyvevåbnet bidrager med styrker og enkeltpersoner til deltagelse i internationale operationer. Styrkerne søges primært tilvejebragt ved flyvevåbnets styrkebidrag tilmeldt NATO's deployerbare styrker.

Flyvevåbnets bidrag til internationale operationer kommer fra alle dele af flyvevåbnets operative struktur.

Ambitionsniveauet er, at flyvevåbnet sammen med søværnet kontuerligt skal kunne udsende kapaciteter svarende til ca. 500 soldater.

Flyvevåbnets opgaver i relation andre opgaver (Overordnet opgave 5).
Flyvevåbnet bidrager til løsningen af en række permanente og lejlighedsvise samfundsopgaver.

Permanente opgaver.
Flyvevåbnet deltager i sø- og flyredningstjenesten i Danmark (under kontrol af Joint Rescue Coordination Centre i Århus), støtter søværnets varetagelse af fiskeriinspektion, havmiljøovervågning og isrekognoscering samt yder hjælp til politiet.

Lejlighedsvise opgaver.

Flyvevåbnet yder hjælp til politi (herunder eftersøgninger) og SKAT, lufttransport for en række myndigheder og organisationer, herunder patient- og organtransporter for sygehusvæsnet, transportopgaver i f.m. katastrofehjælp, herunder i udlandet, samt transport af VIP (primært medlemmer af Kongehuset og ministre), i f.m. løsning af deres officielle opgaver.

Anvendte kapaciteter.
For løsning af opgaverne, der er tilknyttet overordnet opgave 5, anvendes følgende typer enheder:

- SAR-beredskabet i Danmark opretholdes med tre redningshelikoptere af typen EH-101 eller S-61, under særlige forhold (erfaringsmæssigt ca. 30 dage pr. år) etableres endvidere et SAR-beredskab på Bornholm.
- Til fiskeriinspektion, havmiljøovervågning, isrekognoscering og transportopgaver anvendes fastvingede fly af typen Challenger (bl.a. med særligt miljøovervågningsudstyr) og Hercules (C-130) samt helikoptere.
- Støtten til politiet udføres med helikoptere, bl.a. er en Fennec på 60 minutters beredskab inden for normal arbejdstid og 90 minutters beredskab uden for normal arbejdstid.

Værnepligtige, der alene gennemfører flyvevåbnets basisuddannelse, indgår efter endt tjeneste i totalforsvarsstyrken, der kan anvendes inden for landets grænser, eksempelvis i forbindelse med naturkatastrofer.

Flyvevåbnets Styrkeproduktion (Overordnet opgave 6).

Flyvevåbnets struktur og aktiviteter dimensioneres af, at flyvevåbnet rettidigt skal kunne løse overordnede opgaver. Dimensionering, opstilling og uddannelse af enheder vil være karakteriseret ved, at flyvevåbnet skal kunne producere enheder af tilfredsstillende kvalitet til styrkeindsættelse og beredskab.

Flyvevåbnet opretholder en operativ struktur med:
- En operativ kommando,
- en Expeditionary Air Staff,
- en Fighter Wing,
- en Air Transport Wing,
- en Helicopter Wing,
- en Air Control Wing og
- en Combat Support Wing, der indeholder operative logistiske elementer.

Flyvevåbnet gennemfører styrkeproduktion af operative kapaciteter til indsættelse for opgaveløsningen nationalt såvel som internationalt. Flyvevåbnets styrkeproduktion omfatter desuden de uddannelsesmæssige, ledelsesmæssige og operative logistiske strukturer, som er nødvendige for de operative kapaciteters indsættelse i opgaveløsningen.

Flyvevåbnet producerer operative kapaciteter, der kan løse opgaver i en national såvel som en international ramme (FN, NATO mm.)

Flyvevåbnets styrkeproduktion foregår ved de operative kapaciteter såvel som i støttestrukturen.

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT

22. februar 2008

LOV OM FORSVARETS FORMÅL, OPGAVER OG ORGANISATION M.V.

Indledning
Forsvarets opgaver er givet og reguleret ved den vedlagte Lov om forsvarets formål, opgaver og organisation (lov nr. 122 af 27. februar 2001). Dette notat vil fokusere på indholdet af kapitel et og to (paragraf 1-7), hvor forsvarets formål og opgaver er behandlet.

Forsvarets formål
Loven beskriver i § 1 det overordnede formål med det militære forsvar således: Det militære forsvar skal "*bidrage til at fremme fred og sikkerhed*". Forsvaret udgør dermed et væsentlig sikkerhedspolitisk middel og skal anvendes til at understøtte de tre delformål, som beskrevet i §2:

§ 2. *Forsvaret udgør et væsentligt sikkerhedspolitisk middel og har til formål*
1) at forebygge konflikter og krig,
2) at hævde Danmarks suverænitet og sikre landets fortsatte eksistens og integritet
3) at fremme en fredelig udvikling i verden med respekt for menneskerettighederne.

Det overordnede formål ("*bidrage til at fremme fred og sikkerhed*") sker altså ved at hævde Danmarks suverænitet og sikre landets fortsatte eksistens samt ved at påvirke den internationale udvikling med respekt for de grundlæggende menneskerettigheder. Det nuværende fokus på de internationale opgaver synes ikke fuldt ud afspejlet i lovens implicitte fokus på det nationale formål.

Det overordnede formål beskriver ikke noget om andre end de sikkerhedspolitiske opgaver.

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 36 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25-77-56-35
EAN: 5798000201200

Forsvarets opgaver
Loven definerer Forsvarets opgaver i §§ 3-8, hvor § 5 efterfølgende blev ændret ved ændringsloven af 9. juni 2006:

§ 3. *Forsvaret skal som en integreret del af NATO i samarbejde med allierede styrker kunne deltage i konfliktforebyggelse, krisestyring samt forsvar af NATO´s område i overensstemmelse med alliancens strategi.*

§ 4. *Forsvaret skal kunne konstatere og afvise krænkelser af dansk suverænitet og varetage myndighedsopgaver.*

§ 5. *Forsvaret skal kunne deltage i løsningen af tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver samt dialog og samarbejde på det forsvarsmæssige område med lande i og uden for NATO såvel i Danmarks nærområde som globalt.«*

§ 6. *Dansk forsvar skal med militære midler kunne bidrage til løsning af konfliktforebyggende, fredsbevarende, fredsskabende, humanitære og andre lignende opgaver.*

§ 7. *Forsvaret skal efter forsvarsministerens nærmere bestemmelse og forhandling med vedkommende ministre kunne løse andre opgaver.*

Opgaverne kan inddeles i fire hovedgrupper, der behandler krig og konflikter, nationale opgaver, de internationale opgaver samt tværministerielle opgaver.

Den militære forebyggelse af konflikter og krig beskrives i § 3 som en integreret del af NATO sammen med allierede styrker. Det kraftige fokus på NATO som den sikkerhedspolitiske ramme for den militære forebyggelse af konflikter og krig afspejler ikke fuldt ud de senere års erfaringer med også FN, EU og ad hoc koalitioner som sikkerhedsskabende organisationer.

Beskrivelsen af den nationale opgave med afvisning af suverænitetskrænkelser og andre myndighedsopgaver er beskrevet i generelle termer. Placeringen foran de internationale opgaver harmonerer med den forudgående formålsbeskrivelse, om end det implicitte fokus igen ikke synes at afspejle det nuværende fokus på de internationale opgaver.

Den del af de internationale opgaver, der beskriver de tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver i §§ 5 og 6, er ved ændringsloven af 9. juni 2006 beskrevet som et "*samarbejde på det forsvarsmæssige område med lande i og uden for NATO i såvel Danmarks nærområde som globalt*". Det skal dog bemærkes, at der stadig eksisterer tillidsskabende opgaver over for eksempelvis Rusland, hvorfor den generelle opgave stadig eksisterer. Den stabilitetsfremmende indsats ses i dag mere tydeligt i sammenhæng med konfliktforebyggelse og i forbindelse med genopbygningen af svage stater. Disse dele af konfliktforebyggelse er beskrevet ved, at dansk forsvar

skal bidrage med militære midler til humanitære opgaver. Denne meget skarpe opdeling mellem militære og humanitære opgaver afspejler ikke til fulde ambitionerne om samtænkning af civile og militære virkemidler i forbindelse med konfliktløsning, herunder bestræbelserne for at skabe et tættere samarbejde mellem forsvaret og civile organisationer i missionsområderne.

Beskrivelsen af de tværministerielle opgaver er i § 7 beskrevet i generelle termer og vurderes stadig at være dækkende. Det skal dog bemærkes, at de tværministerielle opgaver ikke ses afspejlet fra det tredelte overordnede formål.

Det skal bemærkes, at forsvarets rolle og opgaver i totalforsvaret ikke nævnes eksplicit.

Lov om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v.

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Kapitel 1

Forsvarets formål

§ 1. Det militære forsvar skal bidrage til at fremme fred og sikkerhed.

§ 2. Forsvaret udgør et væsentligt sikkerhedspolitisk middel og har til formål

1) at forebygge konflikter og krig,

2) at hævde Danmarks suverænitet og sikre landets fortsatte eksistens og integritet og

3) at fremme en fredelig udvikling i verden med respekt for menneskerettighederne.

Kapitel 2

Forsvarets opgaver

§ 3. Forsvaret skal som en integreret del af NATO i samarbejde med allierede styrker kunne deltage i konfliktforebyggelse, krisestyring samt forsvar af NATO´s område i overensstemmelse med alliancens strategi.

§ 4. Forsvaret skal kunne konstatere og afvise krænkelser af dansk suverænitet og varetage myndighedsopgaver.

§ 5. Forsvaret skal kunne deltage i tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver samt dialog og samarbejde på det forsvarsmæssige område med lande uden for NATO med særlig vægt på de central- og østeuropæiske lande.

§ 6. Dansk forsvar skal med militære midler kunne bidrage til løsning af konfliktforebyggende, fredsbevarende, fredsskabende, humanitære og andre lignende opgaver.

§ 7. Forsvaret skal efter forsvarsministerens nærmere bestemmelse og forhandling med vedkommende ministre kunne løse andre opgaver.

§ 8. Forsvaret skal råde over styrker af hæren, søværnet og flyvevåbnet, hvis størrelse, kampkraft, udholdenhed, mobilitet og fleksibilitet gør det muligt at løse de i §§ 3-7 nævnte opgaver. Hjemmeværnet deltager som en del af forsvaret i løsningen af de opgaver, der påhviler de tre værn.

Kapitel 3

Forsvarets organisation m.v.

§ 9. Forsvarsministeren er højeste ansvarlige myndighed for forsvaret.

§ 10. Forsvarsministeren fastsætter størrelsen, sammensætningen og organisationen af hæren, søværnet og flyvevåbnet, herunder styrker m.v. til løsning af internationale opgaver, samt af organer til støtte for forsvaret.

§ 11. Forsvarschefen har under ansvar over for forsvarsministeren kommandoen over hæren, søværnet og flyvevåbnet samt de organer til støtte for forsvaret, der ikke henhører direkte under Forsvarsministeriet.

Stk. 2. Forsvarsstaben bistår forsvarschefen ved løsning af de opgaver, der påhviler denne. Chefen for Forsvarsstaben er stedfortræder for forsvarschefen.

Stk. 3. Forsvarschefen og Forsvarsstaben udgør Forsvarskommandoen.

§ 12. Forsvarschefen kan efter bemyndigelse fra forsvarsministeren delegere dele af sin kommando over militære styrker m.v., der indsættes til løsning af opgaver i henhold til §§ 5 og 6, til chefen for den pågældende internationale styrke eller mission.

Stk. 2. Forsvarschefen kan efter bemyndigelse fra forsvarsministeren delegere dele af sin kommando over militære styrker m.v., der indsættes til løsning af opgaver i NATO-regi, jf. § 3, til NATO´s øverstkommanderende for Den Fælles Forsvarsstyrke i Europa (SACEUR) eller til NATO´s øverstkommanderende for De Fælles Forsvarsstyrker i Atlantområdet (SACLANT).

Stk. 3. Forsvarschefen kan efter bemyndigelse fra forsvarsministeren delegere dele af sin kommando over de militære styrker til chefen for Forsvarets Operative Styrker.

Kapitel 4

Forsvarets Efterretningstjeneste

§ 13. Forsvarets Efterretningstjeneste er underlagt og virker under ansvar over for forsvarsministeren.

Stk. 2. Forsvarets Efterretningstjenestes opgave er at indsamle, bearbejde og formidle informationer om forhold i udlandet af betydning for Danmarks sikkerhed, herunder for danske enheder m.v. i udlandet.

Kapitel 5

Andre bestemmelser

§ 14. Forsvarsministeren fastsætter bestemmelser om fremmede orlogs- og statsfartøjers og militære luftfartøjers adgang til dansk område.

§ 15. Forsvarsministeren kan efter forhandling med justitsministeren fastsætte nærmere regler om forsvarets udøvelse af politimyndighed til søs og i luften.

§ 16. Der må ikke oprettes private sammenslutninger af personer, der organiseres, uddannes eller udrustes til militær virksomhed.

§ 17. Under krig eller andre ekstraordinære forhold kan forsvarsministeren

1) uden retskendelse træffe foranstaltninger som omhandlet i grundlovens § 72 over for telefonsamtaler, postforsendelser og anden kommunikation,

2) regulere og kontrollere sejlads og fiskeri inden for dansk søterritorium og uden for dette udøve kontrol med danske skibes sejlads og

3) regulere og kontrollere lufttrafik inden for dansk luftrum og uden for dette udøve kontrol med danske flys lufttrafik.

Stk. 2. Under de forhold, der er nævnt i stk. 1, skal borgerne mod fuld erstatning stille deres ejendom til rådighed for landets forsvar efter regler, der fastsættes af forsvarsministeren. Erstatningen fastsættes efter tilsvarende regler, som er indeholdt i beredskabsloven.

§ 18. Overtrædelse af § 16 straffes efter straffelovens § 114, stk. 2.

Stk. 2. I forskrifter, der udfærdiges i medfør af § 17, stk. 1, nr. 2 og 3, kan fastsættes straf af bøde, fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 3 år for overtrædelse af bestemmelserne i forskrifterne.

Stk. 3. Den, der undlader at efterkomme forbud eller påbud udstedt i medfør af § 17, stk. 1, nr. 2 eller 3, straffes med bøde, fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 3 år.

Stk. 4. Der kan pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

Kapitel 6

Ikrafttrædelsesbestemmelser m.v.

§ 19. Loven træder i kraft den 1. marts 2001.

Stk. 2. Lov nr. 909 af 8. december 1993 om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v. ophæves.

§ 20. Frem til den 1. juli 2001 kan i forskrifter, der udfærdiges i medfør af § 17, stk. 1, nr. 2 og 3, tillige fastsættes straf af hæfte for overtrædelse af bestemmelserne i forskrifterne.

Stk. 2. Frem til den 1. juli 2001 kan den, der undlader at efterkomme forbud eller påbud udstedt i medfør af § 17, stk. 1, nr. 2 eller 3, tillige straffes med hæfte.

Givet på Amalienborg, den 27. februar 2001
Under Vor Kongelige Hånd og Segl

I Dronningens navn
Joachim
Prins til Danmark
Rigsforstander

/Jan Trøjborg

Lov om ændring af lov om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v.

(Ændringer som følge af regeringens terrorhandlingsplan og aftale om forsvarets ordning 2005-2009 m.v.)

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1

I lov nr. 122 af 27. februar 2001 om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v. foretages følgende ændringer:

1. *§ 5* affattes således:
»§ 5. Forsvaret skal kunne deltage i løsningen af tillidskabende og stabilitetsfremmende opgaver samt dialog og samarbejde på det forsvarsmæssige område med lande i og uden for NATO såvel i Danmarks nærområde som globalt.«

2. Efter § 7 indsættes:

»§ 7 a. Forsvarsministeren har det overordnede, koordinerende ansvar for søredningstjenesten i danske farvande.«

3. *§ 12, stk. 2,* affattes således:
» Stk. 2 . Forsvarschefen kan efter bemyndigelse fra forsvarsministeren delegere dele af sin kommando over militære styrker m.v., der indsættes til løsning af opgaver i NATO-regi, jf. § 3, til NATO's øverstkommanderende for de fælles forsvarsstyrker.«
4. *§ 12, stk. 3,* ophæves.
5. I *§ 13* indsættes som *stk. 3:*
» Stk. 3 . Ved den i stk. 2 nævnte virksomhed rettet mod forhold i udlandet kan tjenesten medtage oplysninger om danske statsborgere og personer, der opholder sig i Danmark.«
6. I *§ 13* indsættes som *stk. 4:*
» Stk. 4 . Forsvarets Efterretningstjeneste kan videregive oplysninger til Politiets Efterretningstjeneste, i det omfang videregivelsen kan have betydning for varetagelse af tjenesternes opgaver.«
7. I *§ 18, stk. 1,* ændres »§ 114, stk. 2« til: »§ 114 g«.
8. *§ 20* ophæves.

§ 2

Loven træder i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende.

§ 3

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

Givet på Fredensborg Slot, den 9. juni 2006
Under Vor Kongelige Hånd og Segl

Margrethe R.

/Søren Gade

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT

12. marts 2008

BESKRIVELSE AF FARVANDSVÆSENETS KYSTREDNINGSTJENESTE

Farvandsvæsenet driver Kystredningstjenesten med 21 redningsstationer, hvis ressourcer stilles til rådighed for Søværnets Operative Kommando i forbindelse med redningsopgaver og assistancer. Farvandsvæsenet og dermed Kystredningstjenesten henhører under Forsvarsministeriets ressort.

Kystredningstjenesten indgår i de ressourcer, der permanent er i beredskab og til rådighed for Søværnets Operative Kommando i Århus, der er dansk søredningscentral. Derfra bliver søredningsarbejdet ledet og koordineret. Andre elementer i søredningstjenesten er søværnets skibe og helikoptere, flyvevåbnets redningshelikoptere, marinehjemmeværnets enheder og andre søfarende i det pågældende område.

Kystredningstjenesten alarmeres enten via Søværnets Operative Kommando, via VHF kanal 16 eller via alarmcentralerne (på 112). Kystredningstjenesten alarmeres desuden ofte via direkte opkald fra den nødstedte - dette gælder især fiskere. Desuden modtages der ofte opkald fra havnefogeden/-mesteren.

Der bliver hvert år foretaget ca. 1000 aktioner af Kystredningstjenesten, hvor alle former for fartøjer og skibe modtager assistance. Ud af disse er 350 – 400 egentlige redningsaktioner og ca. 400 er assistance til andre, hvor der ikke er liv i fare. De resterende ca. 200 aktioner er interne opgaver såsom øvelser, forlægning til værft og åbent-skib-arrangementer.

Placeringen af de 21 redningsstationer fremgår af nedenstående kort over kystredningsstationer i Danmark.

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 06 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25 77 56 35
EAN: 5798000201200

Farvandsvæsenets samlede omkostninger forbundet med opgaven beløber sig til ca. 55 mio. kr. pr. år, heraf ca. 21. mio. kr. til løn, ud af Farvandsvæsenets samlede ramme på ca. 260 mio. kr. (prisniveau 2007).

Redningsbåde af forskellige typer og størrelser og redningskøretøjer bliver benyttet til eftersøgning og redningsopgaver. I alt er der 41 redningsfartøjer og 18 køretøjer til disposition.

Farvandsvæsenets Kystredningstjeneste beskæftiger ca. 200 personer, hvoraf ca. 150 er ansat på frivillig basis og har deres hovederhverv andetsteds. Alle er på varsel døgnet rundt og udstyret med mobiltelefon for alarmering. Kystredningstjenestens reaktionstid – målt fra alarm indløber til den bedst egnede enhed afgår fra kaj - er under 20 minutter. Dette krav stilles af Skibsfartens og Luftfartens redningsråd, jf. mål og resultatkrav for søredningstjenesten. Den faktiske reaktionstid ligger i gennemsnit under 10 minutter (målt i perioden 2003-2007).

Samtlige redningsmænd modtager en uddannelse, der er udformet i samarbejde med Søfartsstyrelsen. Uddannelsesforløbet strækker sig over en 2-årig periode og omfatter uddannelse i navigation, udvidet førstehjælp, køreteknikker og radiokommunikation m.m.

Billeder af en type-20 motorredningsbåd fra Thyborøn redningsstation og Hirtshals redningsstation vedlægges.

Type-20 motorredningsbåd fra Thyborøn redningsstation

Hirtshals redningsstation

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT

14. marts 2008

BEREDSKABSSTYRELSENS OPGAVER, KAPACITETER OG ORGANISERING

Resume

Beredskabsstyrelsen vil ved aftaleperiodens udløb bestå af en central styrelse og otte decentrale afdelinger - fem beredskabscentre, en skole, et kursuscenter samt et frivilligcenter. Beredskabsstyrelsens opgaver vil være koncentreret om styrelsens tre hovedområder – tilsyn og rådgivning, uddannelsesvirksomhed samt varetagelse af de statslige operative opgaver.

Tilsyns- og rådgivningsområdet står centralt i den politiske aftale, og der vil således i løbet af aftaleperioden ske en fortsat udvikling og styrkelse af området med særlig vægt på forebyggelse, evaluering, krisekommunikation og rådgivning til kommunerne.

På uddannelsesområdet gennemføres en markant omlægning af skolestrukturen, så styrelsen ved udgangen af aftaleperioden vil råde over en stor beredskabsfaglig skole i Tinglev og et kursuscenter i Snekkersten. Samtidig vil der være sket en udvikling og styrkelse af de beredskabsfaglige uddannelser og en øget nyttiggørelse af den samlede kursuskapacitet inden for Forsvarsministeriets ressort.

Det statslige redningsberedskab er omfattet af en dimensioneringsundersøgelse, der først afsluttes medio 2008. Indtil da må der derfor tages forbehold for resultatet af dette arbejde.
Det statslige redningsberedskab består af fem statslige beredskabscentre med døgnbemandet udrykningsvagt samt et frivilligcenter. Det statslige redningsberedskab kan være fremme med assistance inden for 1 time i hovedparten af landet.

Det statslige redningsberedskab kan indsættes med en samlet styrke bestående af værnepligtige, beredskabsofficerer og frivillige samt den særlige 48 timers mobiliseringsstyrke på i alt op til 1650 mand ved store hændelser. Det statslige redningsberedskab råder over materiel til løsning af omfattende og komplekse opgaver inden for redning, miljø og storbrande, herunder naturbrande.
Udover ydelse af assistance til nationale indsatser yder det statslige redningsberedskab også bistand ved katastrofer i udlandet. Ydelse af international assistance er højt prioriteret i den politiske aftale. I aftalen er indeholdt en pulje til gennemførelse af materielinvesteringer med henblik på en udbygning og videreudvikling af Beredskabsstyrelsens materiel til international indsats.

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K

TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 06 55

MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK

CVR: 25-77-56-35
EAN: 5798000201200

Beredskabsstyrelsens hovedopgaver
Beredskabsstyrelsen er en statslig myndighed under Forsvarsministeriet. Styrelsen har til opgave at opstille og lede det statslige redningsberedskab, uddanne værnepligtige til redningsberedskabet og forestå koordineringen af den civile sektors beredskab. Endvidere varetager Beredskabsstyrelsen det kemiske og nukleare beredskab. Endelig varetager Beredskabsstyrelsen tilsyns- og rådgivningsopgaver i relation til de kommunale redningsberedskaber og andre myndigheder m.fl., samt opgaver vedrørende forebyggelse af ulykker og katastrofer og generel udvikling på det beredskabsfaglige område.

Beredskabsstyrelsens formål er at sikre borgernes tryghed og samfundets robusthed. Det gælder såvel i forhold til terror som til ulykker og katastrofer, der er naturskabte eller skyldes ubevidste teknologiske eller menneskeskabte fejl.

Styrelsens myndighedsudøvelse inden for beredskabsområdet er baseret på følgende principper[1]:

- En sondring mellem varslede og uvarslede hændelser i stedet for mellem krigsmæssige og fredsmæssige opgaver.
- Et enstrenget, integreret og niveaudelt beredskab baseret på ansatte, værnepligtige og frivillige, der kan indsættes mod alle typer af ulykker og katastrofer, herunder terror, og som kan forøges alt efter indsatsens omfang.
- En samtænkning af den forebyggende og afhjælpende indsats i beredskabsplanlægningen, der baseres på konkrete risikoanalyser.
- Indsamling, analyse og evaluering af viden og data med henblik på dels at reducere samfundets sårbarhed gennem forebyggelse, dels at øge robustheden ved ulykker og katastrofer.

Lovgrundlaget
Redningsberedskabets opgaver og struktur er fastlagt i beredskabsloven[2]. Efter beredskabslovens § 1 er redningsberedskabets opgave at forebygge, begrænse og afhjælpe skader på personer, ejendom og miljøet ved ulykker og katastrofer, herunder krigshandlinger, eller overhængende fare herfor. Dette omfatter opgaver vedrørende brand og redning samt akutte uheld med farlige stoffer.

Redningsberedskabet omfatter det statslige redningsberedskab og det kommunale redningsberedskab.
Forsvarsministeren kan bemyndige Beredskabsstyrelsen til at udøve det statslige tilsyn med det kommunale redningsberedskab. Endvidere leder Beredskabsstyrelsen det statslige redningsberedskab og rådgiver myndighederne i spørgsmål om redningsberedskabet.

[1] Jf. beredskabsloven og de politiske aftaler om redningsberedskabets udvikling.
[2] jf. lovbekendtgørelse nr. 137 af 1. marts 2004 med senere ændringer.

Redningsberedskabet, herunder Beredskabsstyrelsen, er omfattet af Geneve-konventionernes og tillægsprotokollernes bestemmelser om civilforsvaret og nyder som følge heraf – som ikke-militær myndighed - en særlig folkeretlig status og beskyttelse, der er symboliseret ved den blå trekant på orange baggrund.

Det niveaudelte redningsberedskab

Opgaverne inden for redningsberedskabet er delt mellem staten og kommunerne. Der er tilvejebragt en klar opgavefordeling, hvor det kommunale redningsberedskab udgør det primære beredskab tæt på borgerne (niveau 1). På niveau 1 kan det kommunale redningsberedskab suppleres med mellemkommunal bistand (nabohjælp). På niveau 2 kan det kommunale redningsberedskab assisteres med statsligt finansierede materielmæssige forstærkninger fra 9 kommunale støttepunktsberedskaber og fra Beredskabsstyrelsens 5 statslige beredskabscentre. På niveau 3 ydes assistance fra de 5 statslige beredskabscentre, dels ved mandskabskrævende og langvarige miljø-, brand- og redningsindsatser, dels ved indsatser, der kræver specialudstyr og specialuddannet mandskab. Niveau 3 suppleres med støtte fra Beredskabsstyrelsens Frivilligcenter i Hedehusene.

Principperne i det niveaudelte, sammenhængende redningsberedskab bygger således på en sondring mellem håndteringen af de almindeligt forekommende ulykker og de store, komplekse relativt sjældent forekommende ulykker og katastrofer. Niveau 1 i beredskabet skal kunne håndtere de hyppigt forekommende ulykker, mens der ved omfattende ulykker og katastrofer skal kunne trækkes på assistance fra niveau 2 og 3.

Udviklingen i styrelsens opgavevaretagelse

Siden 1993 har Beredskabsstyrelsen gennemført en omstilling af et beredskab mod den kolde krigs trusler til det aktuelle trusselsbillede, hvor truslen om konventionel krig i Danmark er erstattet af terrortruslen, truslen fra klimaforandringer, globaliseringen og den større teknologiske sårbarhed. Samtidig med denne omstilling har styrelsen øget sin produktion på alle centrale opgaveområder ganske væsentligt og gennemført en væsentlig effektivisering af styrelsens opgavevaretagelse.

Udviklingen i antal indsatser og ydede mandtimer fra det statslige redningsberedskab i perioden 1989 – 2007:

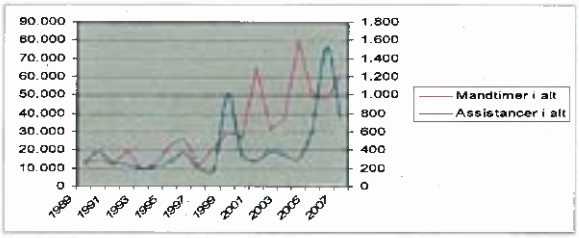

I perioden fra 1993 er antallet og omfanget af Beredskabsstyrelsens operative indsatser såvel nationalt som internationalt steget markant. I 2007 ydede Beredskabsstyrelsen 723 nationale indsatser med et mandtimeforbrug på 63.000 timer samt 9 internationale indsatser. Assistancerne er ydet til såvel det kommunale redningsberedskab som til andre statslige myndigheder, herunder bl.a. til politiet, forsvaret og fødevaremyndighederne. De opgaver, som det statslige redningsberedskab løser for andre myndigheder end de kommunale redningsberedskaber udgør omkring 50 pct. af de samlede opgaver i perioden 2003 til 2006.

Produktionen af kursisttimer i styrelsens skolesystem er siden 1996 steget med 62 pct. og er i 2007 på 157.000 timer.

Endelig har der på myndighedsområdet været tale om en udvikling, der har styrket data- og vidensindsamling, forebyggelsesinitiativer samt ikke mindst styrelsens rådgivningsfunktioner i forhold til kommunerne og den civile sektors myndigheder m.fl.

Udgifterne til Beredskabsstyrelsen er i perioden 1992-2006 reduceret med knapt 35 pct. i forhold til 1992. Aftalen om redningsberedskabet efter 2006 indebærer, at styrelsens bevilling forøges med godt 30 mio. kr. i gennemsnit i hvert af årene til finansiering af en række nye opgaver. Antallet af årsværk i Beredskabsstyrelsen på landsplan er i perioden 1991 – 2007 reduceret. I 1991 anvendte Beredskabsstyrelsen således knapt 20 pct. flere årsværk end i dag.

Den øgede produktion kombineret med reduktioner i årsværksforbruget har medført, at over 60 pct. af årsværkene i Beredskabsstyrelsen i dag er beskæftiget med varetagelsen af styrelsens kerneproduktion (operativt beredskab, skolevirksomhed og myndighedsudøvelse), mens knapt 40 pct. varetager opgaver til støtte for kerneproduktionen. Dette forhold forventes yderligere forstærket gennem de yderligere effektiviseringer, som styrelsen skal gennemføre i perioden 2008 - 2010[3].
I forlængelse af Beredskabsstyrelsens overførsel til Forsvarsministeriets ressort 1. februar 2004 er der blevet gennemført en række grundige analysearbejder[4]. Disse analyser har haft til formål at få belyst mulighederne for at realisere yderligere effektiviserings- eller synergigevinster gennem en samtænkning af dele af opgaveløsningen i redningsberedskabet med forsvarets opgaveløsning, herunder ikke mindst i relation til de administrative støttefunktioner. De på kortere sigt mulige synergigevinster vedrørende navnlig de administrative støttefunktioner og uddannelsesområdet er indarbejdet i den politiske aftale, og vil blive realiseret i de kommende år. De mere langsigtede synergigevinster i forhold til de administrative støttefunktioner er imidlertid afhængige af, at styrelsen overgår til forsvarets økonomisystem DeMars. En sådan overgang kan først

[3] Jf. den politiske aftale om redningsberedskabet efter 2006, hvori der er fastsat en række effektiviseringskrav til Beredskabsstyrelsen med henblik på at skabe finansiering til de nye initiativer, der er indeholdt i aftalen.
[4] Det drejer sig navnlig om Arbejdsgruppen om sammenlægning af det statslige redningsberedskab og forsvaret (AG SAM) og Projektgruppen vedrørende implementering af anbefalingerne fra AG SAM (PG IAS).

ske, når de tekniske og økonomiske forudsætninger herfor er tilvejebragt, hvilket næppe vil kunne ske inden for de nuværende aftaleperioder.

Opfølgning på aftalen om redningsberedskabet efter 2006
Også på beredskabsområdet er der tradition for flerårige politiske aftaler. Den seneste aftale blev indgået 27. april 2007 og omfatter perioden 2007 – 2010.
Samtlige aftalerelaterede initiativer forventes at være gennemført ved udgangen af aftaleperioden i 2010.

Dette indebærer, at slutmålsstrukturen i forhold til Beredskabsstyrelsens struktur og opgaver som udgangspunkt kan beskrives allerede nu. Dette gælder dog ikke for så vidt angår Beredskabsstyrelsens operative opgaver, hvor der aktuelt ikke er endelig klarhed over det statslige redningsberedskabs dimensionering ved udgangen af aftaleperioden.

Dette skyldes, at dimensioneringen af det statslige redningsberedskab for tiden er genstand for et analysearbejde, der er en del af den politiske aftale. Der er således nedsat en arbejdsgruppe under formandskab af Forsvarsministeriet - Arbejdsgruppen vedrørende dimensionering af det statslige redningsberedskab (AG DIMSUN) – der skal gennemføre en undersøgelse af det statslige redningsberedskabs organisation, struktur, herunder antal niveauer i redningsberedskabet og kapaciteter dels i forhold til risici og trusler, dels i forhold til det kommunale redningsberedskabs kapaciteter (risikobaseret dimensionering).

Det vurderes, at kommunerne – uanset indførelsen af risikobaseret dimensionering og gennemførelsen af kommunalreformen må forventes at have et uændret behov for assistance fra det statslige redningsberedskab i de kommende år. Denne vurdering skal ses på baggrund af, at en gennemgang, som styrelsen har foretaget af de kommunale risikobaserede dimensioneringsplaner viser, at de kommunale redningsberedskabers kapacitet ikke er blevet væsentligt ændret i forhold til tidligere.

Gennemgangen viser også, at kommunerne primært fokuserer på de hyppigt forekommende hændelser og dimensionerer deres redningsberedskab til at håndtere disse hændelser. For så vidt angår de større hændelser, kan det konstateres at 75 af landets kommuner inddrager store brande i deres dimensioneringsgrundlag, mens f.eks. vejrlig kun indgår i dimensioneringsgrundlaget i 22 kommuner. Tilsvarende kan det konstateres, at kommunerne primært inddrager de dagligt forekommende CBRN[5] hændelser og redningsopgaver, hvorimod de store, længerevarende og / eller komplekse hændelser, som f.eks. sammenstyrtning af bygninger m.v. ikke indgår i dimensioneringsgrundlaget.

Det aktuelle nationale trusselsbillede viser endvidere, at der på nogle opgaveområder er en forøget risiko i de kommende år. Det gælder bl.a. i forhold til voldsomt vejr og terror, hvilket stiller

[5] CBRN: Chemical, Biological, Radiological and Nuclear

øgede krav til det statslige redningsberedskab i forhold til navnlig redningsopgaver i forbindelse med eksplosioner og sammenstyrtninger m.v., oversvømmelser og mere omfattende uheld med farlige kemikalier.

Den konkrete dimensionering af det statslige redningsberedskab afventer resultatet af arbejdet i AG DIMSUN. En række materielinvesteringer til det nationale redningsberedskab samt udbygning af garagekapaciteten på de statslige beredskabscentre afventer således ligeledes resultatet af analysearbejdet.

Den følgende beskrivelse af det statslige redningsberedskabs kapaciteter og opgaver ved udgangen af aftaleperioden ultimo 2010 skal derfor tages med et forbehold for resultatet af det igangværende analysearbejde.

Beredskabsstyrelsens kapaciteter og opgaver ved udgangen af aftaleperioden ultimo 2010

Beredskabsstyrelsen vil ved aftaleperiodens udløb bestå af en central styrelse og otte decentrale afdelinger - fem beredskabscentre, en skole og et kursuscenter samt et frivilligcenter. Som en del af det operative beredskab opretholder styrelsen også et kemisk og et nukleart ekspertberedskab. Der er i 2010 ca. 630 årsværk i Beredskabsstyrelsen på landsplan.

Beredskabsstyrelsens opgaver vil være koncentreret om styrelsens tre hovedområder – tilsyn og rådgivning, uddannelsesvirksomhed og varetagelse af de statslige operative opgaver. I det følgende beskrives status for styrelsens organisering, opgaver og kapaciteter inden for hvert af disse tre områder pr. 1. januar 2011, idet hovedvægten er lagt på varetagelsen af de operative opgaver.

Tilsyn og rådgivning:

Tilsyns- og rådgivningsområdet står centralt i den politiske aftale, og der vil således i løbet af aftaleperioden ske en fortsat udvikling og styrkelse af Beredskabsstyrelsens tilsyns- og rådgivningsfunktioner.

Det gælder særligt i forhold til rådgivningen af kommunerne i forhold til disses risikobaserede dimensionering af beredskaberne og arbejdet med forebyggelse, hvor den teknologiske udvikling medfører et behov for en styrket indsats. I sammenhæng hermed sker en styrkelse af data- og videnssindsamlingen gennem bl.a. en videreudvikling af Beredskabsstyrelsens dataindberetningssystem ODIN (Online Data INdberetning) og – ikke mindst – etableringen af et ikke-ansvarsplacerende evalueringsinstitut i Beredskabsstyrelsen, der skal varetage evalueringen af den tværgående, beredskabsfaglige indsats i forbindelse med ulykker og katastrofer.

Endvidere er arbejdet med planlægning og gennemførelse af øvelsesvirksomhed på centralt niveau blevet styrket gennem etablering af et centralt øvelsesforum, der sekretariatsbetjenes af Beredskabsstyrelsen.

Endelig er der etableret en myndighedsfælles internetportal for kriseberedskab og krisekommunikation (www.kriseinfo.dk), hvis redaktion er placeret i Beredskabsstyrelsen. Formålet med kriseinfo.dk er at forbedre mulighederne for at informere befolkningen, så borgerne kan tage de relevante forholdsregler i den aktuelle situation.

Uddannelsesvirksomhed:
Uddannelsesvirksomheden vil ved udgangen af aftaleperioden være markant ændret for så vidt angår struktur og organisation, idet den politiske aftale indebærer en grundlæggende omlægning af Beredskabsstyrelsens skolesystem.

Omlægningen har til formål at styrke uddannelsesvirksomheden i Beredskabsstyrelsen samtidig med, at der skal ske effektiviseringer som skal medgå til finansieringen af de aftalte nye initiativer på beredskabsområdet.

Omlægningen indebærer for det første, at der sker en samling af indsatslederuddannelsen på Beredskabsstyrelsens Tekniske Skole i Tinglev. Samlingen skal ses i sammenhæng med, at der – som led i aftalen - sker en væsentlig udvidelse af indsatslederuddannelsen fra de nuværende obligatoriske tre uger til syv uger. Ved udgangen af aftaleperioden vil der være sket en markant forøgelse af aktivitetsniveauet på Beredskabsstyrelsens Tekniske Skole i Tinglev, idet der sker en flytning af en meget væsentlig del af kursusaktiviteten fra hovedstadsområdet til den tekniske skole.

For det andet etableres der en ny kursusenhed i Beredskabsstyrelsen, der skal bidrage til at styrke udviklingen af de uddannelsesfaglige kapaciteter gennem en fusionering i Beredskabsstyrelsen af ressourcerne til planlægning, udvikling og gennemførelse af uddannelsesaktiviteter.

Samlingen af uddannelser på teknisk skole i Tinglev og etableringen af en central kursusenhed indebærer, at Beredskabsstyrelsens Højskole i Snekkersten skifter status fra en selvstændig skole til et kursuscenter for uddannelsesaktiviteter i Beredskabsstyrelsen, og at aktiviteterne på Beredskabsstyrelsens Center for Lederuddannelse videreføres i nye rammer.

Endelig indeholder omlægningen en mulighed for, at Beredskabsstyrelsen i relevant omfang kan nyttiggøre den samlede skolekapacitet inden for Forsvarsministeriets område gennem indgåelse af aftaler om gennemførelsen af kurser på hjemmeværnets og forsvarets skoler og kursuscentre.

Ved afslutningen af aftaleperioden vil styrelsen således råde over en beredskabsfaglig skole i Tinglev og et kursuscenter i Snekkersten, der bl.a. vil udgøre rammen for de internationale kurser, som Beredskabsstyrelsen gennemfører for EU-kommissionen – bl.a. i samarbejde med Sverige. Samtidig vil der være sket en udvikling og styrkelse af de beredskabsfaglige uddannelser og en øget nyttiggørelse af den samlede kursuskapacitet inden for Forsvarsministeriets ressort.

De operative opgaver
Beredskabsstyrelsens operative opgaver består af det nationale assistanceberedskab, det internationale beredskab og specialberedskaberne på det nukleare og kemiske område.

Det nationale assistanceberedskab
Det statslige redningsberedskab er, jf. afsnit 6, omfattet af en dimensioneringsundersøgelse. Den følgende beskrivelse må derfor tage forbehold for resultatet af dette arbejde.
Det statslige redningsberedskab består af fem statslige beredskabscentre med døgnbemandet udrykningsvagt samt et frivilligcenter. Beredskabscentrene er beliggende i Thisted, Herning, Haderslev, Næstved og Allinge. Frivilligcenteret ligger i Hedehusene. Det statslige redningsberedskab kan være fremme med assistance inden for 1 time i hovedparten af landet.

Ved meget store og komplicerede hændelser vil det være muligt at foretage en massiv indsættelse af det statslige redningsberedskabs samlede kapaciteter på et eller flere objekter ved at flytte kapaciteterne mellem landsdelene. En sådan omfattende flytning koordineres af Beredskabsstyrelsen.

Ifølge aftalen om beredskabet skal der årligt uddannes 750 værnepligtige i det statslige redningsberedskab. Uddannelsen er en 6 måneders kompetencegivende uddannelse inden for brand, redning og CBRN. I værnepligtsuddannelsen indgår bl.a. den obligatoriske uddannelse i indsatstjeneste på ca. 260 timer, som en kommunal brandmand gennemfører. Under uddannelsen indgår de værnepligtige i udrykningsvagten, og udgør dermed det manuelle personelniveau i det statslige redningsberedskab.
Til at varetage uddannelsen af de indkaldte værnepligtige samt forestå den operative planlægning og opretholdelse af udrykningsvagten i det statslige redningsberedskab rådes over ca. 200 beredskabsofficerer og mellemledere.

Som en yderligere ressource for det samlede redningsberedskab råder det statslige redningsberedskab over ca. 550 frivillige og reservebefalingsmænd, der er tilknyttet de enkelte beredskabscentre og Frivilligcenteret i Hedehusene.

Ved særligt store hændelser kan der inden for 48 timer indsættes et ekstra beredskab på i alt 500 mand. Det ekstra beredskab bemandes af færdiguddannede værnepligtige og mellemledere, der er nyligt hjemsendt, samt en gruppe af reserveofficerer. Mandskabet kan indsættes med det materiel, der er dedikeret 48 timers beredskabet, men kan tillige indgå som afløsningsmandskab for indsatte enheder. Beredskabsstyrelsen kan med endog meget kort varsel indsætte dele af 48 timers beredskabet.

Det statslige redningsberedskab kan således indsættes med en samlet styrke på op til i alt 1650 mand ved større hændelser.

Det statslige redningsberedskab råder over materiel til løsning af omfattende og komplekse opgaver inden for redning, miljø og storbrande, herunder naturbrande. Beredskabsstyrelsen har i sidste forligsperiode gennemført projekt "Ny Udrykningsvagt". Projektets formål var at sikre, at det statslige redningsberedskab kunne opfylde sin assistanceforpligtigelse i forhold til rekvirenterne, herunder de kommunale redningsberedskaber, når de overgik til risikobaseret dimensionering. Projektet havde således defineret anskaffelsen af materiel og køretøjer, som kan supplere og komplementere de kommunale redningsberedskabers kapaciteter.

For så vidt angår det statslige redningsberedskab er der i den politiske aftale afsat midler til indkøb af materiel – primært til erstatning for eksisterende nedslidt materiel og køretøjer – samt etablering af enkelte nye garager. Herudover er der afsat midler til, at det statslige redningsberedskab kan indgå i det kommende landsdækkende digitale radiokommunikationssystem i løbet af aftaleperioden.

International indsats

Udover ydelse af assistance til nationale indsatser yder det statslige redningsberedskab også bistand ved katastrofer i udlandet. Ydelse af international assistance er højt prioriteret i den politiske aftale. Fra 2003 og fremefter er der konstateret en stigende efterspørgsel efter Beredskabsstyrelsens kerneydelser og kompetencer vedrørende international assistance, ligesom Beredskabsstyrelsen har assisteret på helt nye opgaveområder, som f.eks. under evakueringen af danske statsborgere fra Libanon i 2006 samt ved udviklingen af de modulbaserede indsatskoncepter i EU-samarbejdet på civilbeskyttelsesområdet.

Beredskabsstyrelsen råder over en pulje af materiel specifikt klargjort og pakket til hurtigt og effektivt at kunne indsættes som international assistance. Beredskabsstyrelsen har opbygget sit internationale materiel som modulbaserede kapaciteter, og i samarbejde med International Humanitarien Partnership og EU arbejdes der fortsat på at videreudvikle og koordinere den tekniske sammensætning af modulerne.

Det er en forudsætning for det internationale beredskab, at det nationale beredskab kan levere personel, og i visse enkeltstående tilfælde også materiel. Mandskabet skal kunne møde op i nærmeste lufthavn senest 10 timer efter modtagelsen af en anmodning om international bistand, ligesom materiel skal være klargjort på 10 timer.

I aftalen er indeholdt en pulje til gennemførelse af materielinvesteringer med henblik på en udbygning og videreudvikling af Beredskabsstyrelsens materiel til international indsats, så styrelsens materielmæssige kapaciteter på det internationale område øges i aftaleperioden.

Det nukleare beredskab

Beredskabsstyrelsen er dansk nuklear sikkerhedsmyndighed, som varetager det danske nukleare beredskab. Styrelsen varetager i den forbindelse følgende opgaver:

- Nuklear sikkerhed

- Tilsyn med nukleare anlæg
- Beredskab i relation til uheld på nukleare anlæg

I aftalen er indeholdt en styrkelse af atomberedskabet, så det sikres, at det danske atomberedskab fortsat er pålideligt og troværdigt. Dette vil indebære, at atomberedskabet er styrket ved aftaleperiodens udløb.

Kemisk Beredskab

Beredskabsstyrelsens kemisk beredskab kan rekvireres hele døgnet via Kemikalieberedskabsvagten, som er bemandet med kemikere. Der er således mulighed for både at få telefonisk rådgivning, at få lavet kemiske analyser og at få assistance på skade- og gerningssteder hele døgnet. Der er en stigende efterspørgsel efter assistance fra Kemisk Beredskab, og kemikalieberedskabsvagten havde eksempelvis i 2007 knapt 500 henvendelser og der blev gennemført godt 350 analyseopgaver.

Aftalen indeholder ikke særskilte initiativer vedrørende Kemisk Beredskab, og derfor vil der ikke blive foretaget større investeringer i aftaleperioden.

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT

14. marts 2008

FORSVARETS LØSNING AF CIVILE OG CIVILT RELATEREDE OPGAVER

Resume

Forsvarets løser et antal opgaver til støtte for det civile samfund. Dette sker gennem formaliserede samarbejder, støtte ved rekvirering fra civile sektorer samt gennem et antal opgaver, som forsvaret løser selvstændigt.

En stor del af disse opgaver løses i forbindelse med forsvarets løsning af opgaver i relation til suverænitetshævdelse. Suverænitetshævdelse kan som sådan ikke opfattes som en civil eller civilrelateret opgave, men de kapaciteter, der anvendes ved løsningen af denne opgave, giver samtidig kapacitet til løsning af andre opgaver, herunder opgaver med civile og civilt relaterede tilsnit.

Opgaveløsningen kan opdeles i almindelig hjælp til samfundet, særlig hjælp til politiet samt de opgaver, der løses af respektive værn og hjemmeværnet.

Almindelig hjælp til samfundet defineres som tilfælde, hvor der ydes hjælp til andre myndigheder med forsvarets særlige materiel og/eller personel, og hvor der normalt ikke kræves Forsvarsministeriets godkendelse.

Særlig hjælp til politiet gives, når der kan være risiko for konfrontation mellem forsvarets personel og civile, eller forsvarets personel risikerer at komme til skade i forbindelse med hjælpeydelsen. Er der risiko herfor, vil hjælpen blive karakteriseret som Særlig Hjælp, og en aftalt godkendelsesprocedure for hjælpen træder i kraft.

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K

TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 06 55

MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK

CVR: 25-77-56-35
EAN: 5798000201200

Indledning

Forsvaret løser et antal opgaver til støtte for det civile samfund. Dette sker gennem formaliserede samarbejder, støtte ved rekvirering fra civile sektorer samt gennem et antal opgaver, som forsvaret løser selvstændigt.

Opgaverne kan ikke direkte henføres til en bestemt overordnet opgave i Lov om forsvaret. Et flertal af de opgaver, der løses, falder ind under lovens §7 om "Andre opgaver", mens de egentlige myndighedsopgaver hører under §4 (suveænitetshævdelse). Suveænitetshævdelse kan som sådan ikke opfattes som en civil eller civilrelateret opgave, men de kapaciteter, der anvendes ved løsningen af denne opgave, giver samtidig kapacitet til løsning af andre opgaver, herunder opgaver med civile og civilt relaterede tilsnit.

Generelt kan anføres, at de civile og civilt relaterede opgaver, som forsvaret løser, løses som faste opgaver eller ved anmodning fra gang til gang fra civile sektorer om støtte mod afregning. Ved tildeling af opgaver til forsvaret indgår altid overvejelser som konkurrenceforvridning, ressourceudnyttelse, forsyningssikkerhed (hvorvidt forsvarets civile opgavevaretagelse kan videreføres under krise og krig), opgaveprioritering og kvalitetsaspekter. Tilsvarende elementer samt udfordringsretten indgår i forsvarets overvejelser om, hvorvidt nogle af forsvarets opgaver er udbudsegnede og derfor kan udliciteres.

Ved civile myndigheders anmodning om støtte ydes denne ved at tilvejebringe rådige ressourcer under hensyntagen til forsvarets egen opgaveløsning, herunder bl.a. det internationale engagement og den igangværende uddannelse. Endvidere må der ikke ydes en konkurrenceforvridende opgaveløsning, hvis der findes civile kapaciteter på området (eksempelvis bjærgning af havarerede skibe). Undtagelser herfor kan være situationer, hvor hurtig iværksættelse er afgørende for succesfuld opgaveløsning, eller situationer, hvor civile ressourcer er opbrugt.

På enkelte områder er der gennem en årrække sket en forøget rekvirering af støtte, herunder også områder, hvor rekvirenten ikke skal betale for indsættelsen. For så vidt angår ydelser, som forsvaret yder ud over egen opgaveportefølje, har statens interne afregningsprincip bevirket, at forsvarets støtte til det civile samfund afregnes efter totalomkostningsprincippet.

Flere af de kapaciteter, der anvendes til at løse disse opgaver, er kendetegnet ved at have høje driftsomkostninger. For en stor dels vedkommende er de efterspurgte kapaciteter tillige sammenfaldende med de kapaciteter, der er efterspurgte i andre sammenhænge, herunder især til løsning af internationale opgaver. Som eksempel på dette kan nævnes forsvarets flyvende materiel.

Afslutningsvis skal det nævnes, at en del af forsvarets opgaveløsning i relation til civile og civilt relaterede opgaver også omfatter anvendelse af kapaciteter fra hjemmeværnet.

Almindelig hjælp til samfundet

Almindelig hjælp til samfundet defineres som tilfælde, hvor der ydes hjælp til andre myndigheder med forsvarets særlige materiel og/eller personel, og hvor der normalt ikke kræves Forsvarsministeriets godkendelse. Det overordnede formål med at yde den militære hjælp er at tilsikre en optimal udnyttelse af samfundets samlede ressourcer. I relation til politiets arbejde med opretholdelse af sikkerhed, fred og orden og med efterforskning af forbrydelser er hjælpen inden for denne kategori begrænset til indsats, hvor politiet vurderer, at støtten ikke indebærer mulighed for direkte konfrontation mellem forsvarets og hjemmeværnets personel og eventuelle gerningsmænd. Almindelig hjælp ydes ubevæbnet.

Almindelig hjælp omfatter bl.a. patienttransport, transport af livsbevarende organer, materiel til nødstedte skibe, eftersøgning af forsvundne personer, eftersøgning af farlige eller for samfundet særligt betydningsfulde effekter, ammunitionsrydning, mineuskadeliggørelse, hjælp ved snefald, slukning af brande, trafikregulering, lufttransport, skibstransport, udtagning af forureningsprøver samt assistance til jernbane-, fly- og trafikulykker. Almindelig hjælp ydes desuden i forbindelse med natur- og menneskeskabte katastrofer.

Generelt er der ikke pålagt et beredskab i forsvaret til løsning af almindelig hjælp, men ved anmodning vil materiel, operative enheder og andre enheder i strukturen kunne indsættes, hvis de er til rådighed, og såfremt indsættelsen ikke er konkurrenceforvridende. Der er dog med Rigspolitiet aftalt en mulighed for at anvende helikoptere f.eks. til eftersøgning af personer samt trafikkontrol m.v. Flyvevåbnet skal til almindelig hjælp opretholde to helikoptere på 60 min beredskab inden for normal arbejdstid og to helikoptere på 90 min beredskab uden for normal arbejdstid. Andre helikoptere vil kunne indsættes i den udstrækning, de er operationsklare.

Af hensyn til forsvarets iværksættelse af almindelig hjælp udnyttes de eksisterende beredskaber, der i forvejen er opstillet til andre formål. Endvidere er der udpeget nøglepersonel inden for forsvarets funktionelle tjenester, der kan blive aktuelle i en given situation. Nøglepersonellet omfatter blandt andet kontaktpersoner i Personeltjenesten, Materieltjenesten, Sundhedstjenesten og Bygnings- og Etablissementstjenesten.

Opgaver, som er omfattet af forsvarets opgaveportefølje, løses ved forsvarets egne ressourcer, mens ydelser til eksterne myndigheder eller øvrige myndigheder under Forsvarsministeriet sker ved økonomisk afregning efter totalomkostningsprincippet.

Forsvaret har sammen med Statens Seruminstitut etableret et nationalt døgnberedskab til indsamling og identifikation af biologiske prøver (Center for Biologisk Beredskab).

Som en del af den politiske aftale om redningsberedskabet er der nedsat en tværministeriel arbejdsgruppe under formandskab af Forsvarsministeriet, der skal implementere etableringen af et

fælles CBRN-institut[1] inden udgangen af 2008. Instituttet skal varetage alle CBRN-specialopgaver relateret til sikkerhedsmæssige trusler samt skabe et samlet forsknings- og videnbaseret beredskabsmiljø. Instituttet vil referere til Forsvarsministeriet.

Særlig hjælp til politiet

Efter anmodning fra politiet kan forsvaret yde særlig hjælp til politiet. Det særlige består i, at der kan være risiko for konfrontation mellem forsvarets personel og civile, eller at forsvarets personel risikerer at komme til skade i forbindelse med hjælpeydelsen. Er der risiko herfor, vil hjælpen være Særlig Hjælp til politiet, og en aftalt godkendelsesprocedure for hjælpen træder i kraft.

Særlig Hjælp ydes efter direkte anmodning fra Rigspolitiet til Forsvarskommandoen, som i forbindelse hermed udarbejder et direktiv, der skal godkendes i Forsvarsministeriet. Særlig Hjælp omfatter transportopgaver, bevogtning, overvågning eller direkte bistand til politiet samt støtte i forbindelse med opretholdelse af sikkerhed, fred og orden eller til forhindring og efterforskning af forbrydelser.

Særlig Hjælp gennemføres under politiets udøvelse af sine magtbeføjelser og ved brug af forsvarets og hjemmeværnets ressourcer. Dette sker under almindelige forhold primært i et snævert samarbejde mellem Rigspolitiets Aktionsstyrke, Søværnets Frømandskorps, Jægerkorpset og specialuddannede flybesætninger. Ligeledes kan øvrige ressourcer i forsvaret anvendes, hvis det er nødvendigt, f.eks. ved bomberydning.

Forsvaret skal kunne støtte politiet med særlig hjælp i helt ekstraordinære situationer, som f.eks. større terrorhændelser, hvor bevogtning med andre enheder fra forsvaret og hjemmeværnet vil kunne komme på tale.

Forsvaret gennemfører årligt en række samtræningsøvelser med Rigspolitiets Aktionsstyrke med henblik på at optimere samarbejdet. I forbindelse med disse øvelser ligger visse dele af opgaveløsningen inden for forsvarets område, mens ydelser herudover afregnes økonomisk efter totalomkostningsprincippet.

Udviklingen inden for terrorvirksomhed og særlig grov kriminalitet har de senere år ændret karakter, hvilket har betydet, at politiets behov for at kunne disponere over helikoptere er blevet mere udtalt, herunder behovet for video-link og natudstyr. Dette behov udmøntes i øget samtræning mellem politiet og forsvarets særlige enheder.

Det er ofte en forudsætning for sikkerhedsopsætningerne i forbindelse med større møder, besøg og konferencer, at forsvaret kan levere den ønskede støtte til politiet. Dette har sammenhæng med de omfattende sikkerhedsmæssige aspekter i forbindelse med større besøg og konferencer

[1] CBRN: Chemical, Biological, Radiological and Nuclear

(Præsident Bush, EU formandskab og klimatopmøde). Området har gennem længere tid medført en øget anvendelse af forsvarets ressourcer til støtte for politiet.

De seneste år har det kriminelle miljø samt terrorceller anvendt eller planlagt anvendelse af eksplosivstoffer. Ammunitionsrydningsberedskabet har derfor støttet Rigspolitiets Aktionsstyrke i forbindelse med ransagning og andre undersøgelser.

Afslutningsvis skal det nævnes, at det jf. regeringens terrorpakke er pålagt forsvaret at koordinere de materielanskaffelser, som kan have betydning for Rigspolitiets Aktionsstyrkes arbejde og anvendelse af forsvarets materiel.

Hæren

Som det fremgår nedenfor løser hæren en række opgaver, der kan relateres til civile eller civilt relaterede opgaver. Det skal i denne sammenhæng fremhæves, at opgaver for Kongehuset, herunder bevogtning af de kongelige slotte og palæer mv. samt sejlads med kongeskibet Dannebrog, ikke i denne sammenhæng henregnes som værende civile eller civilt relaterede.

Totalforsvar.

Hæren uddanner langt størstedelen af de værnepligtige i forsvaret og derfor også den største leverandør af personel til forsvarets Totalforsvarsstyrke. Hæren bidrager endvidere med personel til opstilling af landets fem totalforsvarsregioner, der har til opgave at føre alle forsvarets og hjemmeværnets kapaciteter inden for deres respektive geografiske områder. Indsættelse af totalforsvarsregioner gennemføres i rammen af Hærens Operative Kommando.

Opstilling af totalforsvarsstyrken er en del af forsvarets opgaveportefølje, og ressourcer til denne opgaveløsning afholdes således over forsvarets finanslovsramme.

Herudover kan alle hærens kapaciteter, som ikke løser højere prioriterede opgaver, støtte samfundet i tilfælde af katastrofer eller andre helt ekstraordinære situationer.

Fredsmæssig ammunitionsrydning.

Forsvarets indsats i forbindelse med fredsmæssig ammunitionsrydning har til formål, på politiets anmodning, at undersøge og uskadeliggøre ammunition, miner, torpedoer, improviserede bomber og andre eksplosiver. Formålet er at sikre mod bombers og andre eksplosivers skadelige virkning på det civile samfund.

Den fredsmæssige ammunitionsrydningskapacitet på land består af to ammunitionsrydningscentre, et på Sjælland og et i Jylland, opstillet af Hærens Operative Kommando. Grønland og Færøerne dækkes af den fredsmæssige ammunitionsrydningstjeneste i Danmark.

I forbindelse med den større fokus på ulovligt fyrværkeri samt restriktioner på opbevaring af godkendt fyrværkeri, bliver ammunitionsrydningstjenesten af politiet i stigende omfang anvendt

til at uskadeliggøre eller opsamle fyrværkeri, både lovligt og ulovligt, fundet af politiet. Udviklingen på dette område har medført, at forsvaret yder støtte til opgaveløsning uden for eget område, hvorfor forsvaret er i dialog med Rigspolitiet om grænsedragning og økonomisk afregning om indsats på dette område. I 2006 var på landsplan 849 opgaver i relation til ammunitionsrydning. Dette tal var i 2007 steget til 1075 opgaver.

Sneberedskab.
Forsvaret opstiller et årligt sneberedskab fra 1. november til 31. marts. Beredskabet har til formål at støtte det civile redningsberedskab i forbindelse med større snefald, hvor forsvarets køretøjer er eneste mulighed for at nå frem til patienter og uheldsramte.

Hærens Operative Kommando har ansvaret for at opstille sneberedskabet, hvilket gennemføres ved totalforsvarsregionerne i koordination med det civile beredskab. Der er således ikke opstillet deciderede ressourcer til beredskabet, men de aftalte kapaciteter bindes i takt med at beredskabet øges på baggrund af vejr-varsling.

Der er ikke etableret en struktur udelukkende til denne opgaveløsning, men sneberedskabet er en del af forsvarets opgaveportefølje, og ressourcer til denne opgaveløsning afholdes således over forsvarets finanslovsramme.

Anden støtte.
Hærens Operative Kommando skal efter anmodning yde støtte til løsning af en række civile opgaver m.v., bl.a.:

- Støtte til erhvervsfremmende foranstaltninger.
- Uddannelse af civile på forsvarets skoler.
- Forestå orientering af praktikanter (skoleelever).

Der er ikke etableret en struktur udelukkende til denne opgaveløsning. For så vidt angår anden støtte, som er indeholdt i forsvarets opgaveløsning eller er af rekrutteringsmæssig interesse for forsvaret, foretages dette ud fra tildelt finanslovramme.

Søværnet

Sø- og flyveredningstjenesten.
I Danmark påhviler det overordnede koordinerende ansvar samt løsningen af tværministerielle opgaver inden for redningstjenesten i de danske farvande forsvarsministeren. Den praktiske ledelse og koordinering af sø- og flyveredningstjenesten i Danmark forestås af forsvaret. Forsvaret samarbejder i denne henseende med Beredskabsstyrelsen i forhold vedr. uddannelse, materielindkøb og internationale operationer.

Sø- og flyveredningstjenesten er en del af forsvarets opgaveportefølje, og ressourcer til denne opgaveløsning afholdes således over forsvarets finanslovsramme. Der er etableret en struktur udelukkende til denne opgaveløsning.

Flyvertaktisk Kommando opstiller alle årets dage tre redningshelikoptere på beredskab. De er placeret i hhv. Ålborg, Skrydstrup og Roskilde og dækker således det danske ansvarsområde. Ved ekstreme vejrforhold placeres yderligere én helikopter på Bornholm.

I forbindelse med suverænitetshævdelse opstiller Søværnets Operative Kommando 3-4 maritime indsatsenheder, der kontinuerligt er på havet og i den forbindelse kan indsættes med øjeblikkeligt varsel i søredningstjenesten. Endvidere kan Farvandsvæsenets Redningsstationer og Marinehjemmeværnets flotiller samt Fiskeridirektoratets redningsskibe efter alarmering indsættes med meget kort varsel.

Eftersøgnings- og redningstjenesten, dagligt benævnt SAR-tjenesten (Search And Rescue), ledes fra Joint Rescue Coordination Centre, som ligger ved Søværnets Operative Kommando i Århus. Joint Rescue Coordination Centre er bemandet med personel fra søværnet og flyvevåbnet og varetager opgaver, der relaterer sig til såvel søredning- som flyredningsopgaver inden for det danske ansvarsområde.

Joint Rescue Coordination Centre behandler hvert år i gennemsnit ca. 2.500 anmeldelser. Af disse leder ca. 1.000 til iværksættelse af en aktion, heraf ca. 350 som søredningsoperationer.

Flyvestationerne videregiver meldinger om civile fly, der er i en nødsituation, samt yder hjælp i forbindelse med nødlandinger og havari inden for flyvestationernes område. I den udstrækning, der måtte blive rekvireret hjælp i forbindelse med nødlanding og havari på civilt område, ydes hjælpen umiddelbart med alle til rådighed værende ressourcer. Hjælpen kan ydes 24 timer i døgnet.

Istjenesten.
Forsvarsministeriet har det overordnede ansvar for Istjenesten i Danmark. Istjenesten består af to tjenester, en ismeldetjeneste og en isbrydningstjeneste.

Ismeldetjenesten omfatter cirka 150 observatører, som tilsammen rapporterer om issituationen i cirka 260 områder i de danske farvande. En del færger og alle søværnets egne enheder til søs rapporterer om issituationen i gennemsejlingsfarvandene. Dette ismeldesystem iværksættes i slutningen af november måned og er i kraft til hen i slutningen af marts måned hvert år.

Isbrydningstjenesten er den del af istjenesten, der udfører isbrydning og i øvrigt assisterer skibsfarten i isfyldt farvand. Hvis isen begynder at genere skibsfarten, disponerer Søværnets Operative Kommando de tre statsisbrydere, samt evt. indchartrede slæbebåde, til assistance, hvor skibsfarten har behov.

I perioden 15. december til 31. marts opstiller søværnet et beredskab for de tre statsisbrydere (DANBJØRN, ISBJØRN OG THORBJØRN) ud fra følgende retningslinjer: Én isbryder klar til indsættelse på 48 timers varsel og to isbrydere, som kan indsættes inden for fem døgn. Statsisbryderne vedligeholdes af en fast, civil besætning. Under indsættelse bemandes isbryderne herudover med personel fra søværnets andre skibe, der står til rådighed for sejlads med isbryderne i perioden 15. december til 31. marts.

Der er etableret en struktur udelukkende til denne opgaveløsning, og istjenesten er en del af forsvarets opgaveportefølje. Forsvaret modtager dog kun midler via finansloven for så vidt opgaveløsningen konkret finder sted det pågældende år. Midlerne på finansloven finansieres fra iskassen gennem afgifter betalt ved handelsskibes brug af de danske havne.

Støtte til sikker afvikling af skibstrafikken.
Regeringen nedsatte i 2003 "Udvalget vedrørende øget anvendelse af lodser samt styrket overvågning af sejladssikkerheden". På baggrund af udvalgets rapport udarbejdede regeringen en handlingsplan for gennemførelse af rapportens anbefalinger. Handlingsplanen rummer 18 tiltag, hvoraf etablering af trafikseparerings- og sejladsvejledningssystemer indgår.

Danmark har overfor IMO (International Maritime Organisation) påtaget sig at føre kontrol med, om bestemmelser for sejlads i trafikseparerings-systemer overholdes.

I farvandene omkring Danmark er der etableret trafikseparerings-systemer bl.a. i Sundets nordlige del, sydøst for Gedser (Kadetrenden), i Storebælt (Østerrenden), ved Hatter Barn og Bornholms Gat.

Maritime Assistance Service (MAS) er etableret som en integreret del af Søværnets Operative Kommando og fungerer som et centralt maritimt kontaktpunkt for skibsfarten i og omkring de danske farvande. MAS er døgnbemandet og sikrer assistance til skibe i forbindelse med blandt andet: Forureningsbekæmpelse, brand eller eksplosion ombord, kollisioner, grundstødninger og maritim sikring.

Søværnets Operative Kommando er udpeget som dansk Vessel Traffic Service-myndighed, og driver i medfør heraf Vessel Traffic Service-systemet i Storebælt. Vessel Traffic Service-tjenesten har til formål at assistere skibsfarten ved passage af det aktuelle farvandsafsnit for herigennem bl.a. at beskytte samfundsværdier, skibsfarten og miljøet. I Øresund er etableret et pilotprojekt for landbaseret sejladsvejledning, som pt. drives af Farvandsvæsenet i samarbejde med de svenske myndigheder. Projektet påregnes videreført af Søværnets Operative Kommando som Vessel Traffic Service Øresund.

Der er etableret en struktur udelukkende til denne opgaveløsning. Vessel Traffic Service Storebælt finansieres delvist af Sund & Bælt Holding A/S, som betaling for at søværnet varetager den maritime del af Storebæltsforbindelsens sikkerhed.

Ammunitionsrydning til søs

Den fredsmæssige ammunitionsrydning til søs varetages af Søværnets Operative Kommando. Kattegats Marinedistrikt og Bornholms Minedistrikt har hver et minørhold til indsættelse på døgnvagt.

Søværnet er ansvarlig for uskadeliggørelse af funden ammunition og sprængstof, herunder ilanddrevet eller opfisket gasammunition. Ansvarsområdet omfatter de danske farvande inklusiv strandkanten. Derudover løser søværnet tilsvarende opgaver på Færøerne og Grønland i forbindelse med uskadeliggørelse af sprængstof.

Opgaven løses til dagligt af personel som er tilknyttet Søværnets Operative Logistiske Støttecenter Frederikshavn og Korsør samt Bornholms Marinedistrikt. Ledelse og koordination af udrykninger udføres af henholdsvis Kattegats og Bornholms marinedistrikter. Søværnets Minørtjeneste besidder ekspertisen i ammunitionsrydning og er ansvarlig for den overordnede sikkerhed.

Antallet af ammunitionsrydninger i Danmark årligt er ca. 140, hvoraf egentlige gas-sager udgør ca. ti. I de årligt tilbagevendende sager ryddes hvert år ca. 600.000 kvadratmeter.

Forsvaret løser opgaver i forbindelse med rydningen af det kystnære havområde ud for Skallingen. Der er i den forbindelse tilført Søværnets Minørtjeneste 11 årsværk i perioden 2006 – 2011.

Ammunitionsrydning til søs er en del af forsvarets opgaveportefølje, og ressourcer til denne opgaveløsning afholdes således over forsvarets finanslovsramme.

Søopmåling.

Farvandsvæsenet er inden for Forsvarsministeriets område ansvarlig for søopmåling ved Danmark, Grønland og Færøerne. Farvandsvæsenet har på denne baggrund indgået en driftsaftale med forsvaret, hvor forsvaret bidrager på forskellige måder til denne opgave, bl. a. ved at stille enheder, materiel og personel til rådighed for Søopmålingen. Søopmålingen består i en kortlægning af dybdeforhold i farvandet omkring Grønland og i danske farvande.

For nærværende svarer den maksimale kapacitet til fire søopmålingsfartøjer i indtil 6 måneder i sommerhalvåret (april til oktober), en støtteenhed som sikkerhedsfartøj ved Grønland, samt to søopmålingsfartøjer i de danske farvande.

De særlige opmålingsfartøjer anvendes og bemandes af søværnet, og det er Søværnets Operative Kommando, der udøver operativ kommando over de sejlende enheder i søopmålingen.

Søopmåling er en del af forsvarets samarbejde med Farvandsvæsenet på det geospatiale område, der også omfatter oceanografi og hydrografi, hvor forsvaret stiller personel til rådighed for Farvandsvæsenet.

Der er etableret en struktur udelukkende til denne opgaveløsning, og søopmåling er en del af forsvarets opgaveportefølje, hvorfor ressourcer til denne opgaveløsning afholdes over forsvarets finanslovsramme.

Fiskeriinspektion på Færøerne og i Grønland.
I forbindelse med overvågning og suverænitetshævdelse udfører forsvaret fiskeriinspektion. Fiskeriinspektionen sker i Grønland alene under anvendelse af forsvarets ressourcer. Ved Færøerne sker fiskeriinspektionsvirksomheden i snævert samarbejde med de færøske myndigheder.

Til brug for fiskeriinspektionen anvendes følgende ressourcer:

- Inspektionsskib med LYNX helikopter.
- Inspektionsfartøjer.
- Inspektionskuttere.
- CL-604 inspektionsfly.
- Besætningsmedlemmer med særlig fiskerikyndig uddannelse.
- Personel ved Grønlands Kommando og Færøernes Kommando med særlig fiskerikyndig uddannelse.

Fiskeriet ved Grønland og Færøerne har de seneste år ikke ændret omfang, om end omgåelse af fiskerilovgivningen vurderes at være blevet økonomisk mere attraktiv, hvorfor incitament til omgåelse er steget.

Der er ikke etableret en struktur udelukkende til denne opgaveløsning, men fiskeriinspektion på Færøerne og i Grønland er en del af forsvarets opgaveportefølje, og ressourcer til denne opgaveløsning afholdes således over forsvarets finanslovsramme.

Støtte til lokalsamfundene i Grønland og ved Færøerne.
Forsvaret udfører støtte til lokalsamfundene i Grønland og på Færøerne i forbindelse med varetagelse af hovedopgaverne overvågning og suverænitetshævdelse.

I forbindelse med forsvarets engagement i Grønland støttes det grønlandske samfund på en række områder, som ikke umiddelbart er omfattet af andre bestemmelser. Søværnets enheder udfører således i forbindelse med overvågnings- og suverænitetshævdelsesopgaven også en række humanitære og samfundsnyttige opgaver. Flyvevåbnets luftfartøjer stationeret i Kangerlussuaq (Søndre Strømfjord) udfører transportopgaver, herunder patienttransporter, både internt i Grønland og til Danmark.

I forbindelse med gennemførelse af videnskabelig aktivitet i Grønland støtter forsvaret hovedsageligt disse aktiviteter i form af lufttransport til ubeboede egne i Nordøstgrønland. Forsvaret arbejder i den forbindelse tæt sammen med Dansk Polarcenter under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling.

Forsvarets Station Nord i det nordøstligste Grønland støtter i forbindelse med udførelse af øvrige pålagte opgaver den stadigt stigende videnskabelige og forskningsmæssige aktivitet i området. Stationens flyveplads er i den forbindelse af særlig betydning som et logistisk støttepunkt.

Dansk Polarcenter har oprettet en forskningsstation på lokaliteten Zackenberg samt udbygget forskningsfaciliteterne ved Daneborg på Grønlands østkyst nær ved Slædepatruljen SIRIUS hovedkvarter. I den anledning er der mellem Forsvarskommandoen og Dansk Polarcenter indgået en samarbejdsaftale, som regulerer det gensidige samarbejde af hovedsagelig logistisk art, som det nære naboskab gør naturligt.

Slædepatruljen SIRIUS udfører overvågning og suverænitetshævdelse i Nordøstgrønland ved med jævne mellemrum at afpatruljere den ubeboede kyststrækning fra Jameson Land i syd over Peary Land til Hall Land i vest. SIRIUS personel udfører i forbindelse med den almindelige patruljevirksomhed også kontrol med aktiviteterne i Den Grønlandske Nationalpark på vegne af det Grønlandske Landsstyre. I denne forbindelse er personellet tillagt politimyndighed.

I forbindelse med forsvarets tilstedeværelse på Færøerne støttes det færøske samfund på en række områder. Støtten er ikke så omfattende som i Grønland, hvilket skyldes Færøernes meget mindre geografiske udstrækning og bedre infrastruktur. Dog udfører forsvaret eksempelvis patientevakueringer i de tilfælde, hvor Færøernes eget beredskab ikke slår til.

Støtte til lokalsamfundene i Grønland og ved Færøerne er en del af forsvarets opgaveportefølje, og ressourcer til denne opgaveløsning afholdes således over forsvarets finanslovsramme.

Redningsopgaver på Færøerne og i Grønland.
Forsvaret udfører eftersøgnings- og redningsopgaver (SAR) i forbindelse med varetagelse af hovedopgaverne overvågning og suverænitetshævdelse.

Udviklingen indenfor SAR ved Færøerne har de seneste år ikke ændret omfang, hvilket skal ses i lyset af, at de færøske myndigheders har fået ansvaret for den maritime redningscentral samt har anskaffet egne Search and Rescue ressourcer. Ved Grønland udgør forsvarets enheder fortsat en vigtig ressource, idet der alene rådes over én dedikeret SAR helikopter i Grønland. I den forbindelse skal det præciseres, at forsvaret ikke opretholder et SAR beredskab i Grønland, men bidrager med de til enhver tid værende enheder.

Ved Færøerne udføres SAR i snævert samarbejde med de færøske myndigheder, som leder den maritime redningscentral i Thorshavn.

Ved Grønlands Kommando er etableret en døgnvagttjeneste, som bl.a. varetager ansvaret og driften af redningscentralen i Grønnedal.

Redningsopgaver på Færøerne og i Grønland er en del af forsvarets opgaveportefølje, og ressourcer til denne opgaveløsning afholdes således over forsvarets finanslovsramme.

Transportopgaver på Færøerne og i Grønland.
I sammenhæng med varetagelse af overvågning og suverænitetshævdelse udfører forsvaret transportopgaver i Grønland og på Færøerne.

Ved transportopgaver forstås opgaver, hvor myndigheder uden for forsvaret anmoder om støtte i forbindelse med besøg og anden offentlig virksomhed. Støtten sker hovedsagelig i Grønland, henset til de geografiske forhold.

Udviklingen inden for transportstøtte har været jævnt stigende over årene, idet offentlige myndigheders behov for transport i Grønland er blevet større.

Transportopgaver på Færøerne og i Grønland er en del af forsvarets opgaveportefølje, og ressourcer til denne opgaveløsning afholdes således over forsvarets finanslovsramme.

Havmiljø.
Den 1. januar 2000 blev ressortansvaret for udøvende tiltag på havmiljøområdet overført fra det daværende Miljø- og Energiministerium til Forsvarsministeriet. Forsvaret skal som følge heraf forestå og koordinere det statslige maritime olieforureningsbekæmpelsesberedskab i samarbejde med Beredskabsstyrelsen. Derudover gennemfører forsvaret maritim miljøovervågning og håndhævelse inden for den danske Eksklusive Økonomiske Zone, og indsætter miljøskibe og/eller andre enheder mod eventuelle bekæmpbare forureninger.

Opgavens overordnede mål er gennem overvågning, håndhævelse og bevissikring, primært på søterritoriet og sekundært i Danmarks Eksklusive Økonomiske Zone, at tilsikre en præventiv virkning som led i en generel forebyggelse af maritime olieforureninger.

Søværnets Operative Kommando har ansvaret for den operative ledelse og koordinering af de statslige ressourcer til søs, herunder også assistance fra involverede eksterne myndigheder. Søværnets Operative Kommando disponerer de tildelte statslige ressourcer og koordinerer om nødvendigt med kommunale og regionale beredskaber.

Den skibsbaserede havmiljøovervågning gennemføres i tilknytning til farvandsovervågningen. Derudover tildeles Søværnets Operative Kommando 500 jetflytimer med overvågningsfly af Flyvertaktisk Kommando dedikeret til miljøovervågning. Søværnets Operative Kommando planlægger i direkte koordination med Flyvertaktisk Kommando afflyvning af miljøovervågningen. Tillige

afsættes der op til 100 helikoptertimer årligt blandt andet til olieprøveopsamling. Overvågningen suppleres af andre midler, som f.eks. satellitter, andre skibe og fly, observatører i land og kampagner som "Stop Olien", hvor fritidssejlere rapporterer observationer til Søværnets Operative Kommando.

Den maritime bekæmpelseskapacitet udgøres af to miljødivisioner med tilhørende materiel, stationeret i henholdsvis Korsør og København. Beredskabet består af et primært indsættelsesberedskab med to miljøskibe på én times varsel og et sekundært indsættelsesberedskab med to miljøskibe på 16 timers varsel. Derudover har forsvaret et supplerende maritimt miljøberedskab, der udgøres af de maritime indsatsenheder samt tre bekæmpelsesmoduler til brug på andre skibe.

Endvidere deltager Marinehjemmeværnet aktivt i løsningen af havmiljøopgaven blandt andet ved slæbning af pramme, slæbning af spærringer og udlægning af spærringer enten fra kysten eller fra egen enhed. Marinehjemmeværnets skibe er alle på én times varsel. Endelig kan Farvandsvæsenets og Fiskeridirektoratets skibe i givet fald inddrages i en bekæmpelsesoperation.

Forsvarsministeriet udpegede i 2005 og 2006 havmiljøområdet til at være et særligt indsatsområde, og tog i den forbindelse initiativ til, at der skulle udarbejdelse en risikoanalyse for havmiljøet. På baggrund af denne analyse er der gennemført en kapacitetsundersøgelse af det samlede havmiljøberedskab. Formålet med kapacitetsundersøgelsen var at undersøge, hvorvidt den nationale målsætning for beredskabet til bekæmpelse af havmiljøforureninger er tilstrækkelig - henset til risikoen for forureninger med olie og kemikalier, herunder hvorvidt de samlede ressourcer til forureningsbekæmpelse til søs er placeret mest hensigtsmæssigt i forhold til risici.

I kapacitetsundersøgelsen er der fremsat syv konkrete anbefalinger, blandt andet at det dedikerede havmiljøberedskab i Øresund helt eller delvist anbefales omplaceret til Frederikshavnsområdet. Som en afledt konsekvens anbefales placeringen af Marinehjemmeværnets enheder revideret, så det blandt andet sikres, at der fortsat er enheder i Øresund med flydespærringer om bord.

Forsvarsministeriet udpegede i 2005 og 2006 havmiljøområdet til at være et særligt indsatsområde, og tog i den forbindelse initiativ til, at der skulle udarbejdelse en risikoanalyse for havmiljøet. På baggrund af denne analyse er der gennemført en kapacitetsundersøgelse af det samlede havmiljøberedskab mhp. at havmiljøberedskabsplanen eventuelt revideres som følge af ovenstående analyse og undersøgelse.

I kapacitetsundersøgelsen er der fremsat syv konkrete anbefalinger, blandt andet at det dedikerede havmiljøberedskab i Øresund helt eller delvist omplaceres til Frederikshavnsområdet. Som en afledt konsekvens anbefales placeringen af Marinehjemmeværnets enheder revideret, så det blandt andet sikres, at der fortsat er enheder i Øresund med flydespærringer om bord.

Den praktiserede maritime miljøovervågning ved Grønland og Færøerne udføres i forbindelse med søværnets tilstedeværelse i relation til anden opgavevaretagelse. Den flybaserede miljøovervågning udføres ligeledes i forbindelse med flyenes tilstedeværelse i forbindelse med løsning af andre opgaver i disse områder.

Færøernes Landsstyre forestår bekæmpelse af olie- eller kemikalieforurening på det færøske sø - og fiskeriterritorium samt sanering af forurenede kyststrækninger.

Grønlands Hjemmestyre har ansvaret for forureningsbekæmpelse fra basislinjerne ud til 3 sømil fra kysten. Uden for tre sømil af basislinjen til 200 sømil af basislinjen, henholdsvis skillelinjen Grønland/Canada og Grønland/Island, påhviler forureningsbekæmpelsen forsvaret. Forsvarets bekæmpelsesmuligheder i relation til Grønland og Færøerne er baseret på overførsel af materiel og personel fra Danmark og Grønland eller Færøerne, samt samarbejde med islandske og canadiske myndigheder.

Forsvaret samarbejder med Beredsskabsstyrelsen f.s.v.a. uddannelse, materielindkøb og internationale operationer. Forsvaret udsender til tider eksperter i olieforureningsbekæmpelse på anmodning fra EU Monitoring and Information Center (EU MIC) til internationale bekæmpelsesoperationer. Udsendelsen foregår i koordination med og i regi af Beredskabsstyrelsen.

Havmiljøovervågning er en del af forsvarets opgaveportefølje, og ressourcer til denne opgaveløsning afholdes således over forsvarets finanslovsramme. Ved forureningsbekæmpelse, hvor forureneren kan gøres ansvarlig, dækkes omkostninger af forureneren.

Støtte til SKAT

Søværnet kan efter anmodning yde hjælp til SKAT i form af overvågning og rapportering af særligt udpegede skibe og/eller etablering af skærpet overvågning i særlige farvandsafsnit. Endvidere kan der blive tale om transport af SKAT personel, hvor konkret indsats til søs er nødvendig.

Der er ikke etableret en struktur udelukkende til denne opgaveløsning. For så vidt støtte til SKAT ikke kan foregå som en naturlig del af den øvrige opgavevaretagelse, vil brugerbetaling finde sted efter totalomkostningsprincippet.

Assistance til Redningsberedskabet

Søværnet opretholder det nationale beredskab til behandling af trykfaldssyge i henhold til aftale mellem Rigshospitalet og Forsvarskommandoen. Dette beredskab betragtes som en integreret del af søredningsberedskabet.

Yderligere skal søværnets skibe være i stand til at gennemføre patienttransport såfremt transport med helikopter ikke er mulig.

Der er ikke etableret en struktur udelukkende til denne opgaveløsning, men assistance til Redningsberedskabet er en del af forsvarets opgaveportefølje, og ressourcer til denne opgaveløsning afholdes således over forsvarets finanslovsramme,

Støtte til andre myndigheder
Søværnets Operative Kommando skal efter anmodning yde støtte til søtransport, herunder ved at indchartre civil skibskapacitet, støtte til Danmarks Meteorologiske Institut, støtte til videnskabelige undersøgelser og andre forskningsmæssige opgaver samt anden fiskeriinspektion end ovennævnte ved at rapportere om formodede overtrædelser og efter nærmere ordre at lokalisere og identificere fiskefartøjer samt rapportere aktivitet i udpegede fiskbare områder.

Der er ikke etableret struktur udelukkende til denne opgaveløsning. For så vidt angår anden støtte, som er indeholdt i forsvarets opgaveløsning eller er af rekrutteringsmæssig interesse for forsvaret, foretages dette ud fra tildelt finanslovramme.

Kursusvirksomhed
Søværnets Dykkerkursus er forsvarets dykkerskole og uddanner både civile og militært personel til erhvervsdykkere. Uddannelsen foregår i København og fra forsvarets dykkerskib. Der opkræves brugerbetaling i f.m. kurser for civile.

Søværnet uddanner desuden civile navigatører og samarbejdspartnere i Search and Rescue og Automatic Radar Plotting Aids.

Flyvevåbnet

Redningstjeneste, fiskeriinspektion, havmiljøovervågning mv.
Flyvevåbnet deltager i løsningen af en række opgaver i f.m. eftersøgnings- og redningstjeneste, hjælp til politiet, fiskeriinspektion, havmiljøovervågning mv. som beskrevet ovenfor under hæren og søværnet, idet det er flyvevåbnet, der stiller de nævnte fastvingede fly og helikoptere til rådighed (undtagen Lynx helikoptere, som hører under søværnet).

VIP transport.
Forsvaret skal kunne udføre lufttransport, herunder lufttransport af "Very Important Person(s)" (VIP).

Forsvarets flytransportkapacitet skal primært anvendes til løsning af lufttransporter i forbindelse med forsvarets operative virksomhed. Forsvarets flytransportkapacitet kan dog også anvendes til befordring af Kongehusets medlemmer samt af statsministeren, udenrigsministeren og evt. andre regeringsmedlemmer.

Flyvertaktisk Kommando skal planlægge, tilrettelægge og gennemføre al militær lufttransport, herunder transport af VIP. Transport af VIP udføres under anvendelse af Challenger fly (CL-

604). Andet luftfartøj (transportfly C-130J/helikopter) kan dog også anvendes til at udføre transport af VIP.

Flyvertaktisk Kommando opretholder ét Challenger og ét C-130J fly på 72 timers beredskab.

Flyvertaktisk Kommando har afsat et mandeår til at varetage funktionen f.s.v.a. planlægning og tilrettelæggelse. Derudover er der ikke speciel organisation afsat til formålet, da kapaciteterne tages fra den ordinære struktur.

Rekvirenten betaler ud fra totalomkostningsprincippet for flyvningen jævnfør de fastsatte flyvetimepriser samt andre direkte relaterede ydelser, eksempelvis start og landingsafgifter samt besætningens underbringelse.

Der er tildelt 300 flyvetimer med Challenger og et antal flyvetimer med øvrige transportfly og helikoptere til transport af VIP. Lufttransport kan, i tilfælde hvor dette findes hensigtsmæssigt, varetages ved hjælp af civilt chartrede fly.

Udover VIP flyvning foretager flyvevåbnet også almindelige flytransportopgaver for civile organisationer efter særlig aftale. Et eksempel herpå er, at flyvning med C-130J for Dansk Røde Kors afregnes ifølge en samarbejdsaftale.

Sporing af radioaktivt udslip.
Forsvarskommandoen og Beredskabsstyrelsen har aftalt, at forsvaret indsætter helikoptere til sporing af eventuelt radioaktivt udslip. Opgaven er, at bestemme om der ved et uheld på et atomkraftværk er sket eller sker udslip af radioaktive stoffer, om dette bevæger sig mod dansk område, samt det eventuelle udslips udstrækning og dosis intensitet i og omkring udslippet. Som supplement til "Plan for det landsdækkende atomberedskab" af 1992 har Beredskabsstyrelsen og Forsvarskommandoen indgået aftale vedrørende anvendelse af forsvarets helikopter til indsættelse af det flybårne måleberedskab.

Der er ikke etableret en struktur udelukkende til denne opgaveløsning, og Beredskabsstyrelsen betaler gældende flyvetimepris for anvendelsen af forsvarets helikoptere.

Støtte til SKAT.
Flyvertaktisk Kommando skal efter anmodning i videst mulig omfang yde hjælp til SKAT i form af:

- Overvågning og rapportering af fartøjer (på søen og i luften).
- Transport af personel ved konkret eksekutiv indsats (aktioner hvor Skat skal udøve myndighed).

Der er en formaliseret aftale om emnet mellem Forsvarskommandoen og SKAT.

Der er ikke etableret en struktur udelukkende til denne opgaveløsning, og ydelser i relation hertil afregnes ved brugerbetaling ud fra totalomkostningsprincippet.

Fotoflyvninger.
Flyvertaktisk Kommando gennemfører fotoflyvninger på baggrund af rekvisitioner fra de civile myndigheder. Det kan være ministerier, styrelser, politiet, universiteter, kommuner og museer m. fl.

Fotoflyvninger for civile myndigheder indpasses normalt i forbindelse med almindelig trænings-flyvning eller beordrede fotorekognosceringsmissioner. I enkelte, normalt hastende, tilfælde har fotoflyvninger været gennemført alene for at dække civile behov. Fotoflyvninger gennemføres af særligt udrustede F-16 fly. I enkelte tilfælde anvendes andre fly med en fotograf om bord

Der er ikke etableret en struktur udelukkende til denne opgaveløsning, og leverede ydelser afregnes ved brugerbetaling.

Civil-militært samarbejde om lufthavne.
Etablering af civile lufthavne på forsvarets etablissementer stammer fra lov dateret 5. april 1965. Denne lov åbner mulighed for en begrænset civil indenrigsruteflyvning fra forsvarets flyvestationer.

På dette grundlag er der senere indgået overenskomster på henholdsvis Flyvestation Skrydstrup, Flyvestation Karup og Flyvestation Aalborg. Til de etablerede overenskomster er yderligere indgået driftsaftaler, der regulerer de økonomiske forhold for forsvaret.

Forsvarets ydelser omfatter flyvesikringstjeneste (med undtagelse af flyvesikringstjenesten på Flyvestation Aalborg, som udøves af NAVIAIR, på vegne af forsvaret), brand- og redningstjeneste samt diverse etablissementsforhold (levering af el, vand, varme mv.), herunder afisning af baner, rullebaner og parkeringsområder.

Flyvevåbnets engagement i løsning af ovenfor nævnte opgaver indgår som en daglig integreret del af flyvestationernes óperative virksomhed. Materielberedskabet indgår ligeledes i driftsaftaler og overenskomster.

Civil-miltært samarbejde om lufthavne afregnes ved brugerbetaling.

Anden støtte.
Flyvevåbnet skal efter anmodning yde støtte til løsning af en række civile opgaver m.v., bl.a.:

- Støtte til erhvervsfremmende foranstaltninger.
- Uddannelse af civile på forsvarets skoler.
- Forestå orientering af praktikanter (skoleelever).

Der er ikke etableret en struktur udelukkende til denne opgaveløsning. For så vidt angår anden støtte, som er indeholdt i forsvarets opgaveløsning eller er af rekrutteringsmæssig interesse for forsvaret, foretages dette ud fra tildelt finanslovramme.

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT

14. marts 2008

HJEMMEVÆRNETS OPGAVER OG STATUS

Resume

Hjemmeværnet deltager som en del af det militære forsvar i løsningen af de opgaver, der påhviler hæren, søværnet og flyvevåbnet, herunder opgaver, der støtter øvrige myndigheder i disses opgavevaretagelse. Hjemmeværnet opretholder et højt landsdækkende beredskab og stiller sine kapaciteter til rådighed for hele samfundet.

Hjemmeværnets opgaver omfatter nationale militære opgaver, civile opgaver, bidrag til forsvarets internationale opgaver, synliggørelse samt styrkeproduktion. Strukturen omfatter Hjemmeværnskommandoen, hærhjemmeværnet, herunder virksomhedshjemmeværnet og politihjemmeværnet, marinehjemmeværnet og flyverhjemmeværnet samt Hjemmeværnsskolen. I hjemmeværnets driftsstruktur indgår tillige den regionale føringsstruktur til ledelse af forsvarets Totalforsvarsstyrke, der består af hjemsendte værnepligtige.

Hjemmeværnet er opdelt i en aktiv styrke på ca. 22.000 medlemmer og en reserve på ca. 28.000 medlemmer, som alle er organiseret i underafdelinger underlagt distrikter. Alle modtager en militær uddannelse samt en totalforsvarsuddannelse, der modsvarer den totalforsvarsuddannelse, som værnepligtige i forsvaret modtager.

Efter sammenlægninger omfatter distriktsstrukturen atten hærhjemmeværnsdistrikter, et værnsfælles distrikt på Bornholm, to marinehjemmeværnsdistrikter, to flyverhjemmeværnsdistrikter og virksomhedshjemmeværnet. Hertil kommer den regionale struktur, som nu består af fem totalforsvarsregioner sammenfaldende med den civile regionsinddeling.

Hjemmeværnets støttestruktur er ved aftale om forsvarets ordning 2005 – 2009 overført til forsvarets funktionelle tjenester, der i denne sammenhæng fungerer som koncernfælles administrative servicefællesskaber. Dette samarbejde fastsættes ved serviceaftaler.

Hjemmeværnets implementering af indeværende forsvarsaftale er i hovedsagen gennemført som planlagt. Herunder er hjemmeværnets bevilling på ca. 700 mio. kr. (prisniveau 2004) i takt med overførslen af opgaver til forsvarets funktionelle tjenester blevet reguleret til ca. 430 mio. kr. Endvidere har værnet gennemført hovedparten af de planlagte materielinvesteringer, i det dog en mindre del udestår til forventet anskaffelse i 2009.

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K

TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 06 55

MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK

CVR: 25-77-56-35
EAN: 5798000201200

Generelt

Hjemmeværnet er en landsdækkende, militær, frivillig organisation, hvis primære opgave er at støtte forsvaret. Hjemmeværnet yder samtidig støtte til totalforsvarets myndigheder.

Grundlaget for hjemmeværnets formål og organisation er lovbekendtgørelse nr. 198 af 9. februar 2007 (hjemmeværnsloven), hvoraf det fremgår, at hjemmeværnet deltager som en del af det militære forsvar i løsningen af de opgaver, der påhviler hæren, søværnet og flyvevåbnet, herunder opgaver, der støtter øvrige myndigheder i disses opgavevaretagelse. Hjemmeværnsloven er vedlagt som bilag.

Hjemmeværnskommandoen har med udgangspunkt heri udarbejdet mission og vision for hjemmeværnet:

Hjemmeværnets mission

- Vi bidrager til forsvaret og beskyttelsen af Danmark med en troværdig og fleksibel kapacitet ved at levere militære, frivillige styrker, der tilgodeser samfundets behov under alle forhold.

Hjemmeværnets vision

- Vi vil være en attraktiv og troværdig, militær partner for alle, der deltager i forsvaret og beskyttelsen af Danmark.
- Vi vil udvikle og anvende vores kapaciteter aktivt i totalforsvaret efter samfundets behov.
- Vi vil skabe relevante og udfordrende aktiviteter for frivillige, så viljen til at træde frem motiveres.

Hjemmeværnets overordnede struktur opdeles jf. lov om hjemmeværnet i en aktiv styrke og i en reserve. Aktive medlemmer indgår alt efter aktivitetsniveau i hjemmeværnets indsatsstyrke, marinehjemmeværnets sejlende besætninger og i øvrige enheder i hjemmeværnet. Indsatsstyrken fordeles på totalforsvarsregionerne samt marine- og flyverhjemmeværnsdistrikter.
Der er pt. ca. 22.000 medlemmer i den aktive struktur. Alle aktive medlemmer har udleveret udrustning og kan endvidere have udleveret våben (pt. ca. 10.700). Et medlem af den aktive struktur forretter gennemsnitlig godt 18 timers hjemmeværnstjeneste om måneden.

Hjemmeværnets reserve består af medlemmer, der forretter mindre end 24 timers funktionsrelateret tjeneste om året, eller som ikke ønsker at binde sig for de 24 timer. Der er pt. ca. 28.000 medlemmer i reserven. Reserven har udleveret en personlig udrustning, som kan anvendes, når medlemmet deltager i indsættelser, men kan ikke have udleveret våben.

Hjemmeværnets idégrundlag er udviklet i takt med de stigende krav til hjemmeværnets virke, men bygger fortsat på det oprindelige grundlag, nemlig at alle egnede kvinder og mænd har ret til frivilligt at deltage i et landsdækkende forsvar af Danmark, vore demokratiske rettigheder, vore frihedsidealer og menneskerettigheder. En mere detaljeret beskrivelse af frivillighedens forudsætninger er vedlagt som bilag.

Hjemmeværnets overordnede opgaver

Hjemmeværnets overordnede opgaver er givet i Lov om Forsvaret, Lov om Hjemmeværnet, Forsvarsministeriets policy for hjemmeværnets operative indsættelse samt Forsvarskommandoens direktiv for hjemmeværnets operative anvendelse. De overordnede opgaver omfatter:

- **Overordnet opgave 1:** Hjemmeværnet deltager som en del af det militære forsvar i løsning af de opgaver, der påhviler hæren, søværnet og flyvevåbnet, herunder opgaver, der støtter myndigheder i disses opgavevaretagelse.
  Jf. Lov om forsvaret § 8 og Lov om hjemmeværnet § 1.
  Hjemmeværnet skal kunne støtte forsvaret med løsning af militære opgaver på dansk territorium. Hjemmeværnet kan ligeledes under krig eller andre ekstraordinære forhold beordres til at deltage i løsningen af forsvarsmæssige opgaver.

- **Overordnet opgave 2:** Hjemmeværnet kan i lighed med forsvaret yde støtte til civile myndigheder i fredstid.
  Jf. Forsvarsministeriets policy for hjemmeværnets operative indsættelse.
  Hjemmeværnet skal kunne støtte totalforsvaret og andre myndigheder i forbindelse med katastrofer, terrorangreb og lignende forhold.

- **Overordnet opgave 3:** Hjemmeværnet kan bidrage til løsning af forsvarets internationale opgaver.
  Jf. bemærkningerne til lov om hjemmeværnet.
  Hjemmeværnet bidrager til forsvarets internationale operationer gennem støtte til forsvarets udsendte enheder ved at tilvejebringe enkeltpersoner fra hjemmeværnet, som deltager i forsvarets internationale operationer, eller som frigør personel fra forsvaret til udsendelse.

- **Overordnet opgave 4:** Synliggørelse af hjemmeværnet, styrke forsvarsviljen og skabe et godt forhold til befolkningen.
  Jf. Lov om hjemmeværnet § 4.
  Den Kommitterede for Hjemmeværnet har til opgave at sikre synliggørelse af hjemmeværnet i samfundet, styrke forsvarsviljen og skabe et godt forhold til befolkningen.

- **Overordnet opgave 5:** Styrkeproduktion.
  Jf. Lov om forsvaret § 8.
  Hjemmeværnet skal råde over styrker af hærhjemmeværnet, marinehjemmeværnet og flyverhjemmeværnet, som gør det muligt at løse de overordnede opgaver inden for det fastlagte beredskab. Opretholdelse af indsættelsesevnen omfatter opstilling og opretholdelse af relevante, operative kapaciteter i overensstemmelse med de politisk fastsatte rammer. En del af dette er selve styrkeproduktionen og den deraf følgende uddannelses- og øvelsesvirksomhed.

Hjemmeværnets opgaveløsning

Nationale militære opgaver (Overordnet opgave 1)

Forsvaret er ansvarlig for bevogtning af egne faciliteter og militære områder. Hjemmeværnet kan efter aftale bistå med bevogtning af militære faciliteter og områder, herunder hjemmeværnets egne installationer. Hjemmeværnet støtter de operative kommandoer med følgende:

- Bevogtning, sikring og afspærring, herunder sikring af materiel på civile områder.
- Overvågning.
- Logistiktjeneste, herunder forplejning, kørsel, kommunikation og førstehjælp.
- Trafikkontroltjeneste ved troppetransport.

Hærhjemmeværnet, herunder politihjemmeværnet og virksomhedshjemmeværnet, støtter herudover med følgende:

- Terminaltjeneste ved bl.a. sikring af personel og materiel i forbindelse med deployering og redeployering af enheder.
- Trafikregulering.

Marinehjemmeværnet støtter herudover med følgende:

- Farvandsovervågning, herunder kystnær overvågning.
- Sikring af havnefaciliteter, herunder bevogtning af fartøjer i civile havne.
- Vejledning af og kontrol med skibsfart (Naval Co-operation and guidance to shipping).
- Støtte i forbindelse med anløb af allierede fartøjer i dansk havn (Host nation support).

Flyverhjemmeværnet støtter herudover med følgende:

- Bevogtning, sikring, opholds- og adgangskontrol af primært luftmilitære faciliteter samt observation og rapportering ved forøgelse af sikkerhedsberedskabet.
- Bevogtning/sikring af militære fly på militære områder eller civilt område.
- Chemical, Biological, Radiological and Nuclear opgaver.

Nationale militære støtteopgaver (Overordnet opgave 1)

Hjemmeværnet deltager ligeledes i de operative kommandoers styrkeproduktion. Opgaverne kan bl.a. omfatte:

- Støtte tilrettelæggelse og gennemførelse af den afsluttende kontroløvelse i forbindelse med værnepligtsuddannelsen.
- Deltagelse og støtte til almindelig øvelses- og kontrolvirksomhed, herunder for flyverhjemmeværnet Combat Search and Rescue øvelser og operativ træning.
- Deltagelse i forsvarets almindelige øvelsesvirksomhed med forbindelsesofficerer og enheder.
- Støtte til forsvarets missionsorienterede uddannelse samt reaktionsstyrkeuddannelsen.
- Instruktørstøtte generelt, støtte til erhvervspraktik, Forsvarets Dag, sikkerhedspolitisk kursus mv.
- Planlægning og gennemførelse af Nijmegen marchen.

Civile opgaver (Overordnet opgave 2)

Hjemmeværnet har ikke et selvstændigt sektoransvar, men støtter de sektoransvarlige myndigheder i løsning af deres opgaver.

Hjemmeværnets uddannelser af de frivillige i bl.a. brand, redning, miljøbekæmpelse og førstehjælp styrker det generelle civile beredskab på arbejdspladser og i samfundet.

De efterfølgende typer opgaver gennemføres af hjemmeværnet og opdeles i almindelig hjælp og særlig hjælp. Opgaverne omfatter hjemmeværnet generelt og kan i relation til almindelig hjælp omhandle:

- Eftersøgning af forsvundne personer eller genstande.
- Hjælp ved katastrofer (natur- eller menneskeskabte), større ulykker og hændelser (storm, oversvømmelse, snefald, brand, fly- og togulykker) samt følgevirkninger af terrorangreb.
- Støtte i forbindelse med redningsindsatsområder (afspærring, belysning, trafikregulering o. lign.) samt sikring af områder eller værdier.
- Logistiske opgaver, herunder transportopgaver, evakuering, forplejning samt nødindkvartering.
- Miljøopgaver, herunder oprydning efter storme eller forurening mv.
- Chemical, Biological, Radiological and Nuclear opgaver, herunder sporing, rensning, afspærring og uddannelse i egenbeskyttelse.
- Transport af VIP.

Hærhjemmeværnet, herunder virksomhedshjemmeværnet og politihjemmeværnet, støtter herudover i følgende:

- Overvågning, sikring, afspærring og bevogtning af den civile infrastruktur.
- Trafikregulering (alene politihjemmeværn).

Marinehjemmeværnet støtter herudover, til søs, i følgende opgaver:

- Eftersøgnings- og redningstjeneste.
- Miljøovervågning og forureningsbekæmpelse.
- Sikring af bevis i forbindelse med olie- eller kemikalieudslip.
- Maritime Assistance Service, herunder vejledning af civil skibsfart.
- Transport af materiel til f.eks. miljøskibene.
- Assistance til politiet, SKAT og andre offentlige myndigheder. Marinehjemmeværnets fartøjer anvendes som platform i forbindelse med assistancen.
- Assistance til kommunale myndigheder, f.eks. ved brandbekæmpelse.

Flyverhjemmeværnet støtter herudover i følgende:

- Hjælp ved ulykker mv. i forbindelse med civile lufthavne.

Opgaver i relation til særlig hjælp kan løses af elementer fra hjemmeværnet som støtte til forsvarets bidrag til politiet.

Hjemmeværnets støtte til forsvarets løsning af de internationale opgaver (Overordnet opgave 3)

Hjemmeværnet bidrager med enkeltpersoner (frivillige og ansatte) til forsvarets deltagelse i internationale operationer, idet disse ansættes for udsendelsesperioden og udsendes af den for styrkebidraget ansvarlige operative kommando. Det frivillige personel bidrager med såvel militære færdigheder som civile kompetencer. Såfremt der primært er krav om militære færdigheder, udsendes personel fra hjemmeværnets enheder med højt uddannelsesniveau. Ved krav om civile kompetencer kan hjemmeværnet bidrage med personel med håndværkermæssig baggrund samt personel med færdigheder inden for forskellige støttefunktioner som administration, forplejning, sundhed, presse- og informationsvirksomheden etc.

En stor andel af forsvarets internationale operationer kan støttes af hjemmeværnets enheder eller enkeltpersoner. Støtten til internationale operationer er ikke dimensionerende for hjemmeværnets opbygning af kapaciteter, men anskues som et led i løsningen af forsvarets opgaver. Hjemmeværnet anser tillige støtten som en mulighed for at højne den generelle opgaveløsning gennem medlemmernes adgang til supplerende uddannelse, udviklende udfordringer og erfaringer.

Hjemmeværnets fastansatte personel, såvel militære som civile, deltager på lige fod med det fastansatte personel fra forsvaret. Hjemmeværnet har blandt andet udsendt civilt og militært personel til Kosovo, Irak, Afghanistan og andre missionsområder. Enkelte personer fra hjemmeværnet har endvidere bidraget til løsning af opgaver i rammen af forsvarets sikkerhedssamarbejde.

Synliggørelse af hjemmeværnet, styrke forsvarsviljen og skabe et godt forhold til befolkningen (Overordnet opgave 4)

Den generelle orientering af og synliggørelse i offentligheden sker via en aktiv presse- og kommunikationsindsats med jævnlig omtale af indsættelser og øvrige aktiviteter gennem hjemmesiden på internettet (www.hjv.dk) og gennem det centralt udgivne hjemmeværnsmagasin.

Ifølge lov om hjemmeværnet har Den Kommitterede for Hjemmeværnet til opgave at sikre synliggørelse af hjemmeværnet i samfundet, styrke forsvarsviljen og skabe et godt forhold til befolkningen samt skabe forudsætninger for fornyet tilgang. Disse opgaver kan overordnet udmøntes i nøgleordene:

- Synliggørelse
- Hvervning
- Fastholdelse.

Her spiller presse- og kommunikationsvirksomheden en afgørende rolle, både internt og eksternt.

Ekstern virksomhed
Hjemmeværnet skal sikre et bredt kendskab til hjemmeværnet, herunder medvirke til at skabe sikkerhed og tryghed i befolkningen ved oplysning om værnets beredskab, opgaveløsning og robusthed.

Grundlaget for hvervning skabes bl.a. gennem synliggørelse samt ved orientering af potentielle værnepligtige på Forsvarets Dag, ved tjenestestedsorienteringer gennem værnepligtsforløbet, ved tilrettelæggelse og gennemførelse af afsluttende kontrolløvelser både ved afslutning af forsvarets basisuddannelse og ved afslutning af den efterfølgende reaktionsstyrkeuddannelse. Der foretages tillige målrettet hvervning via mail og telefonisk kontakt efter hjemsendelse. Det enkelte medlems personlige kontakt til venner, familie, virksomhed m.fl. er ligeledes meget vigtig i forhold til hvervning af nye medlemmer.

Endvidere medvirker hjemmeværnets musik- og tamburkorps til at synliggøre hjemmeværnet i forbindelse med eksterne informations- og hvervekampagner.

Intern virksomhed
Det er vigtigt, at det enkelte medlem har et bredt kendskab til den organisation, han/hun er medlem af. Den frivillige skal kende hjemmeværnets værdigrundlag, mission og vision og skal kunne se sig selv som en nødvendig og vigtig del af helheden. Medlemmerne skal kende deres opgaver i forhold til samfundets behov, herunder forståelse for den nødvendige uddannelse og udrustning for at kunne løse pålagte opgaver på bedst mulig måde. Behovet for den frivillige indsats og den enkeltes engagement skal synliggøres. Den enkelte skal sikres en anerkendelse både af den almindelige og den ekstraordinære indsats. Herved styrkes korpsånd og gejst som en væsentlig forudsætning for fastholdelse.

Den interne orientering og synliggørelse sker gennem Hjemmeværnsmagasinet f.s.v.a. den landsdækkende og tværgående information. Magasinet suppleres med underlagte myndigheders blade med lokal/regional omtale af uddannelse, øvelser, opgaver og anvendelse. Nyhedsbreve og underafdelingsbreve indgår i denne information, ligesom www.hjv.dk på alle niveauer medvirker til nyhedsspredningen.

Presse- og informationsvirksomheden, der "servicerer" den samlede organisations ca. 50.000 frivillige og ca. 600 ansatte, er organiseret på alle niveauer i organisationen med en central presse- og kommunikationsdivision samt regionale og værnsgrensvise informationselementer, alle med ansat personel. Den frivillige del af strukturen bidrager til denne væsentlige virksomhed på regions-, distrikts- og underafdelingsniveau.

Styrkeproduktionen ved opstilling af hjemmeværnets kapaciteter og tilknyttede opgaver (Overordnede opgave 5)

Hjemmeværnets struktur og aktiviteter dimensioneres af, at hjemmeværnet rettidigt skal kunne løse pålagte opgaver. Dimensionering, opstilling og uddannelse af enheder er karakteriseret ved,

at hjemmeværnet skal kunne producere operative kapaciteter af tilfredsstillende kvalitet til beredskab og indsættelse.

Hjemmeværnet består af Hjemmeværnskommandoen, hærhjemmeværnet, herunder virksomhedshjemmeværnet og politihjemmeværnet, marinehjemmeværnet og flyverhjemmeværnet samt Hjemmeværnsskolen. Som bilag 1 er vedlagt oversigt over alle hjemmeværnets myndigheder.

Hjemmeværnskommandoen

Hjemmeværnskommandoen er en selvstændig niveau-1 myndighed, der primært har til opgave at opstille og uddanne personel og enheder i hjemmeværnet. Hjemmeværnskommandoen har selvstændigt budget, der bl.a. skal dække alle omkostninger ved indsættelser af hjemmeværnet.

I Hjemmeværnskommandoen indgår Hjemmeværnsledelsen, Marinehjemmeværnsinspektoratet, Flyverhjemmeværnsinspektoratet og Hjemmeværnsstaben. Hjemmeværnsledelsen består af Chefen for Hjemmeværnet og Den Kommitterede for Hjemmeværnet. Chefen for Hjemmeværnet er tillige inspektør for hærhjemmeværnet. Hjemmeværnsledelsen er over for forsvarsministeren ansvarlig for hjemmeværnets samlede virke.

Hjemmeværnskommandoen omsætter de overordnede opgaver til delopgaver, mens de underlagte myndigheder opstiller, uddanner og indsætter hjemmeværnets enheder. Hjemmeværnskommandoen er således ikke en operativ, men en styrkeproducerende kommando.

Hjemmeværnsskolen

Hjemmeværnsskolen er overfor Hjemmeværnskommandoen ansvarlig for al uddannelse i hjemmeværnet og gennemfører på vegne af chefen for Hjemmeværnet inspektionsvirksomheden på uddannelsesområdet. Hjemmeværnsskolen fungerer som Hjemmeværnskommandoens uddannelsesdivision.

Hjemmeværnsskolen er geografisk placeret i Nymindegab og i Slipshavn. Skolens primære virke er udvikling og gennemførelse af uddannelsesvirksomhed for frivilligt personel, evaluerings- og inspektionsvirksomhed samt studie- og udviklingsvirksomhed. Hjemmeværnsskolen er center for uddannelse i hjemmeværnet, uanset værnsgren.

Hjemmeværnsskolen gennemfører alle uddannelser for hjemmeværnets frivillige befalingsmænd og officerer samt visse kurser for ansat personel i hjemmeværnets struktur. Skolen tilbyder både tilstedekurser og fjernundervisningskurser. Hjemmeværnsskolen tilbyder kurser til forsvaret, civile myndigheder og virksomheder, ligesom skolen på anmodning leverer ekstern instruktør- og hjælperstøtte.

HJEMMEVÆRNETS OVERORDNEDE ORGANISATION

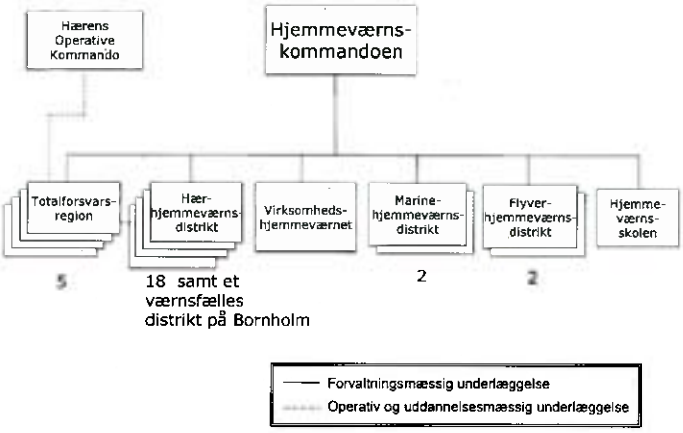

Værnsgrenenes bidrag til opgaveløsningen

Hærhjemmeværnet, inkl. virksomhedshjemmeværnet og politihjemmeværnet
Til løsning af de militære og civile opgaver opstilles følgende enhedstyper:

- Infanteridelinger.
- Motoriserede overvågningsdelinger.
- Patruljeindsatsdelinger.
- Politidelinger.
- Bevogtningsdelinger.
- Sikrings- og overvågningsdelinger.
- Sanitetsindsatsgrupper.
- Chemical, Biological, Radiological and Nuclear sektioner.
- Trafikkontrolgrupper.

Som støtte for de indsatte enheder opstilles en række førings- og støtteenheder som kommandodelinger, stabskommandodeling på regionsplan, stab og stabskompagni på distriktsplan, totalforsvarsstøtteelement, lokalforsvarsafsnit samt musikkorps.

Hærhjemmeværnet bidrager efter anmodning til forsvarets internationale operationer med enkeltpersoner. For 2006 og 2007 har dette bidrag bl.a. omfattet personel med særlige militære

kompetencer til at løse opgaver som bodyguard for udenrigsministeriet, personel til støtte for civilt militært samarbejde, efterretningsindhentning, mekanikere og håndværkere.

Hærhjemmeværnets myndigheder består pr. 1. februar 2008 af:
- 5 totalforsvarsregioner.
- 18 hærhjemmeværnsdistrikter og et værnsfælles distrikt på Bornholm.
- Virksomhedshjemmeværnet.

Hærhjemmeværnets styrkeproduktion pr. 1. februar 2008 omfatter:
- 5 stabskompagnier ved regionerne.
- 19 stabskompagnier ved distrikter.
- 117 hjemmeværnskompagnier.
- 17 motoriserede infanterikompagnier.
- 47 politihjemmeværnskompagnier.
- Special Støtte- og Rekognosceringskompagni.
- 21 virksomhedshjemmeværnskompagnier.

Totalforsvarsregionerne er ansvarlige for opstilling og uddannelse af hjemmeværnets enheder, herunder også ansvaret for planlægning, gennemførelse og kontrol af hjemmeværnets indsatsstyrke. Indsatsstyrken er en styrke, hvis uddannelse modsvarer den uddannelse de værnepligtige i det øvrige forsvar modtager. Styrken kan indsættes direkte til støtte for regionerne.

Totalforsvarsregionerne er operativt underlagt Hærens Operative Kommando og gennemfører operativ uddannelse samt løser operative opgaver med baggrund i direktiver herfra. Regionerne samordner alle operative indsættelser inden for deres geografiske områder. Endvidere repræsenterer regionerne det samlede forsvar i respektive politikredses beredskabsstabe.

Politihjemmeværnskompagnierne og selvstændige politihjemmeværnsdelinger er tilknyttet de enkelte politikredse. Chef og næstkommanderende for et politihjemmeværnskompagni samt en delingsfører er normalt polititjenestemænd.

Virksomhedshjemmeværnets forskellige grene, telehjemmeværnet, jernbanehjemmeværnet, energihjemmeværnet og posthjemmeværnet, dækker hele landet og bidrager til at sikre virksomhedens fortsatte drift under alle forhold.

Den regionale føringsstruktur
Hjemmeværnet skal i indeværende forlig opstille en regional føringsstruktur, som kan føre forsvarets totalforsvarsstyrke af hjemsendte værnepligtige, når denne aktiveres. Forsvarskommandoens myndigheder bidrager med op til 900 officerer og befalingsmænd af reserven. Den regionale føringsstruktur er opstillet.

For den regionale føringsstruktur er der udarbejdet en totalforsvarsuddannelse, der tilsikrer, at den kan føre op til 6.000 soldater fra totalforsvarsstyrken i indtil tre måneder. Føringsstrukturen ledes og støttes af hjemmeværnets operative og frivillige struktur.

Marinehjemmeværnet
Til løsning af de militære og civile opgaver opstilles følgende enhedstyper:
- Operationsdivisioner med 3 – 4 besætninger.
- Bevogtnings- og nærforsvarsdelinger.

Til støtte for de indsatte enheder opstilles en række førings- og støtteenheder som stab, logistikdivision, stabsdeling, informationselement, tjenestestedsdivision, uddannelsesbesætning samt musikkorps.

Marinehjemmeværnet støtter efter anmodning forsvarets internationale operationer med enkeltpersoner.

Marinehjemmeværnets myndigheder består pr. 1. februar 2008 af:
- To marinehjemmeværnsdistrikter.

Marinehjemmeværnets styrkeproduktion pr. 1. februar 2008 omfatter:
- 31 flotiller med 29 fartøjer.
- En flotille med fartøj ved det værnsfælles distrikt på Bornholm.
- 5 bevogtnings- og nærforsvarsflotiller.

Flyverhjemmeværnet.
Til løsning af de militære og civile opgaver opstilles følgende enhedstyper:
- Bevogtningsdelinger.
- Sikringsdelinger (Survive-To-Operate-delinger).
- Observationsdelinger.
- Supportdelinger.
- Hjemmeværnets flyvende enheder.
- Sanitetsgrupper.
- Chemical, Biological, Radiological and Nuclear grupper.
- Overvågningsceller.

Til støtte for de indsatte enheder opstilles en række førings- og støtteenheder som kommandodelinger, stabseskadriller, musikkorps.

Flyverhjemmeværnet støtter efter anmodning forsvarets internationale operationer med enkeltpersoner.

Flyverhjemmeværnets myndigheder består pr. 1. februar 2008 af:
- To flyverhjemmeværnsdistrikter.
- Flyverhjemmeværnsafsnittet ved det værnsfælles distrikt på Bornholm.

Flyverhjemmeværnets styrkeproduktion pr. 1. februar 2008 omfatter:
- 2 stabseskadriller.
- 34 hjemmeværnseskadriller.
- 2 eskadriller ved det værnsfælles distrikt på Bornholm.

Hjemmeværnets indsættelser

Hjemmeværnet er i stand til at løse et bredt spektrum af opgaver med indsættelser flere steder samtidig og over længere perioder. Henset til hjemmeværnets landsdækkende opstilling kan indsættelse gennemføres med kort varsel og over alt. I 2007 gennemførte hjemmeværnet gennemsnitlig mere end 6 indsættelser dagligt, svarende til i alt godt 2.200 indsættelser, på i alt ca. 350.000 timer. Den samlede oversigt over indsættelser for 2005, 2006 og 2007 er vedlagt som bilag.

Status for forligsimplementering

Hjemmeværnet tilpasses på grundlag af aftale om forsvarets ordning for 2005 – 2009 af 10. juni 2004. Status for implementering fremgår af nedenstående.

Hjemmeværnets nye opgavekompleks

Forsvarsministeriet har udsendt policy for hjemmeværnets operative indsættelse. I forlængelse heraf har Forsvarskommandoen udgivet direktiv for hjemmeværnets anvendelse. De operative kommandoer har i samarbejde med Hjemmeværnskommandoen udarbejdet direktiver og bestemmelser for hjemmeværnets indsættelser i respektive værn.

Hjemmeværnet har i forligsperioden indledt indgåelse af aftale med SKAT med henblik på SKAT udøvelse af toldkontrol til søs. Systematisk sejlads påbegyndes medio 2008.

Hjemmeværnets opdeling i en aktiv styrke og en reserve

Opdelingen i en aktiv styrke og en reserve er gennemført og vedligeholdes kontinuerligt i forhold til medlemmernes tjeneste og ønsker. Opdelingen har betydet en reduceret mængde af udleveret funktionsudrustning m.v.

Reservestyrken er en færdiguddannet styrke, hvor den enkelte frivillige kontraktligt ønsker at fastholde sit bidrag, men ikke vedligeholder sin uddannelse. Reserven kan deltage i indsættelser og under visse omstændigheder i uddannelse. Fordelen ved opdelingen er, at hjemmeværnet kan fokusere funktionsudrustning og uddannelse til de aktive, mens hjemmeværnet fastholder robustheden med reserven. Opdelingen giver endvidere den styrke, at hjemmeværnet ved ind-

sættelse kan allokere reserven til de mindst krævende opgaver og dermed fastholde de aktives kampkraft i længere tid.

Materielanskaffelser

Planlagte materielanskaffelser til hjemmeværnet omfatter enkeltmandsudrustning, marinehjemmeværnsfartøjer, kommunikations-, observations-, antiterror- og simulationsmateriel. Halvdelen af enkeltmandsudrustning til de højst prioriterede enheder er anskaffet og resten, som primært omfatter regntøj, forventes leveret inden udgangen af 2009.

Ved udgangen af forliget vil hjemmeværnet råde over 11 fartøjer af MHV 900-klasse med fuld miljøkapacitet, 18 fartøjer af MHV 800-klasse samt et fartøj i MHV 90-klassen med begrænset miljøkapacitet.

Hjemmeværnskommandoen arbejder fortsat med grundlaget for øvrige anskaffelser, men forudser, at dele af anskaffelserne ikke vil være afsluttet med udgangen af 2009. Det omfatter primært materiel til observation og kommunikation, herunder terminaler og kontrolrumsudstyr til det landsdækkende kommunikationssystem, Sikkerhedsnet (SINE), der har afventet det endelige projektgrundlag før iværksættelse.

Endvidere har hjemmeværnet i forligsperioden overtaget materiel, der er udfaset af det øvrige forsvar, som følge af aftale om forsvarets ordning 2005 – 2009.

Distriktsstrukturen

Distriktsstrukturen er færdigimplementeret jf. den reduktion i antallet af distrikter, der er angivet i aftale om forsvarets ordning 2005 - 2009. Reduktionen har medført et øget styrketal og dermed flere medlemmer, der skal serviceres i hvert distrikt. Det øgede antal medlemmer i de enkelte distrikter samt de mange organisatoriske ændringer ved underafdelinger har indledningsvis medført en ekstra belastning ved distrikterne, som mange frivillige medlemmer har oplevet som en forringelse af servicen. Samtidig har mange frivillige fået længere afstand til distriktet, hvilket har haft konsekvens for nærhedsprincippet i relation til en fritidsaktivitet. Distrikterne har nu fået løst de indledningsvise problemer med den nye distriktsstruktur og har fundet et netop tilfredsstillende serviceniveau overfor de frivillige, der tillige er balanceret i forhold til de stadigt stigende forvaltningskrav.

På den uddannelsesmæssige side har forligsperioden været præget af omfattende organisationsændringer, herunder opdelingen af de frivillige i aktive og reserven. Det hermed forbundne arbejde har reduceret de frivilliges mulighed for at deltage i uddannelse og andre aktiviteter. For distrikterne har det endvidere været gældende, at de ændrede krav til uddannelserne har påført yderligere opgaver. Et antal kurser er derfor ud fra ressourcemæssige betragtninger blevet centraliseret ved totalforsvarsregionerne.

Inden for det operative område har distrikterne som følge af sammenlægningerne fået større geografiske ansvarsområder og derved flere samarbejdspartnere. Omvendt er antallet af politikredse efter politireformen reduceret, hvilet har medført en lettelse for distrikterne.

Reduktionen i antallet af distrikter har tillige medført, at de tilknyttede områdedepoter skal betjene flere enheder og enkeltpersoner med større geografisk spredning. Det betyder for den enkelte frivillige en længere transport til distriktet ved lån af materiel og køretøjer til uddannelser og øvelser, administrative samt logistiske forretninger m.v.

Regionsstrukturen

Regionsstrukturen er færdigimplementeret. Etableringen af de nye totalforsvarsregioner skete samtidig og i overensstemmelse med de af Strukturkommissionen fastlagte grænser for de civile regioner. Ændringen af regionsbetegnelserne og de administrative grænser har ikke medført væsentlige ændringer i forhold til de frivillige.

Skolestrukturen

Hjemmeværnsskolens organisation er tilpasset ændringerne i opgaver m.v.

Hjemmeværnsskolen optager udover personel fra hjemmeværnet personel fra forsvaret, civile myndigheder og virksomheder på skolens kurser, ligesom skolen på anmodning leverer ekstern instruktør- og hjælperstøtte. Kurser omfatter p.t. instruktørkurser, ledelseskurser, speedbådscertifikatkurser, maritimt kursus for livvagter, maritimt sikkerhedskursus, støtte i forbindelse med reaktionsstyrkeuddannelse.

Ud over den egentlige kursusvirksomhed løser Hjemmeværnsskolen følgende uddannelsesrelaterede opgaver:

- Yder uddannelsesfaglig bistand til hjemmeværnets myndigheder og enheder, herunder vejledning vedrørende meritering og konvertering af allerede erhvervede kompetencer.
- Tilrettelægger og gennemfører uddannelseskoordinationsmøder, studieperioder og anden uddannelsesrelateret mødevirksomhed.
- Gennemfører brevkurser for hele forsvaret efter nedlæggelse af Forsvarets Brevskole.
- Reviderer/udarbejder uddannelsesdirektiver for tilstedekurser og fjernundervisning.
- Vedligeholder publikationer i form af håndbøger, reglementer m.m.
- Nedsætter og styrer løbende et antal arbejds- og projektgrupper, der udarbejder forslag til udarbejdelse af uddannelser, håndbøger og publikationer m.v.

Driften af Nymindegablejren og Slipshavn er overdraget til Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste.

Opstilling af den regionale føringsstruktur

Hjemmeværnskommandoen har sammen med totalforsvarsregionerne og Forsvarets Personeltjeneste gennemført hvervning til den regionale føringsstruktur, der med udgangen af 2007 var opstillet. Den regionale føringsstruktur er organiseret med følgende:

- 45 underafdelingskadrer, der skal kunne føre totalforsvarsstyrken.
- 10 lokalforsvarsafsnit med en kadre, der skal kunne føre totalforsvars- og hjemmeværnsunderafdelinger i særlige situationer.
- 5 forbindelsesgrupper, der skal sikre forbindelse til øvrige totalforsvarskomponenter inden for regionens område.

Personel i den regionale føringsstruktur vedligeholder deres soldatermæssige viden og færdigheder gennem deltagelse i hjemmeværnsaktiviteter.

Der er udarbejdet en plan for aktivering af totalforsvarsstyrken. Planen forventes afprøvet i 2008 – 2009 og vil indgå som et tillæg til Hærens Operative Kommandos beredskabsplan.

Udvikling og implementering af uddannelsen

Med baggrund i "Aftale om forsvarets ordning 2005-2009" er der blevet indført en række øgede krav til den fremtidige uddannelse af det enkelte hjemmeværnsmedlem. Hjemmeværnet har implementeret en ny samlet uddannelsesstruktur for alt frivilligt personel. Uddannelsen er blevet målrettet mod, at det enkelte hjemmeværnsmedlem inden for de første 3 år skal gennemføre en uddannelse på 250 – 300 timer.

Aktive medlemmer af hjemmeværnet, som har udleveret våben, er forpligtet til årligt at gennemføre en færdighedsprøve i våbenbetjening samt en kontrolskydning, ellers inddrages våbenet. Dette har været praksis siden 1. april 2005. Herudover kontrolleres våbenopbevaringsforhold hos det enkelte medlem systematisk.

Hjemmeværnet har fået defineret opgaver i rammen af de sektoransvarlige aktører i totalforsvaret og bidrager dermed substantielt og fleksibelt til beskyttelsen af det danske samfund under alle forhold. Det har fokuseret hjemmeværnets uddannelse til at bidrage i sammenhænge, hvor større ulykker, terrorhandlinger eller katastrofer truer eller er indtruffet.

Hjemmeværnet skal således opstille og uddanne hjemmeværnets indsatsstyrke inden for alle tre hjemmeværnsgrene samt øvrige aktive enheder. Personellet modtager en militær uddannelse samt en totalforsvarsuddannelse, der modsvarer den totalforsvarsuddannelse, som værnepligtige i forsvaret modtager.

Konsekvensen af fokuseringen mod totalforsvaret har betydet en øget centralisering af uddannelsesansvar og -steder. Baggrunden herfor er de mere komplicerede uddannelser og krav til uddannelsesfaciliteter, samt at dele af uddannelsen gennemføres af politiet og redningsberedskabet. Kompleksiteten af det samlede uddannelsesforløb stiller øgede tidskrav til det enkelte hjemmeværnsmedlem.

Hjemmeværnets støttestruktur

Hjemmeværnet har pr. 1. januar 2007 overdraget alle støtteopgaver med tilhørende økonomi til forsvarets støttestruktur i form af forsvarets funktionelle tjenester, der i denne sammenhæng

fungerer som koncernfælles administrative servicefællesskaber. Undtaget herfra er regnskabsfunktionen, der er planlagt overdraget pr. 1. juli 2008. Som følge heraf er hjemmeværnets støttestruktur blevet nedlagt successivt i takt med, at de enkelte funktionelle tjenester er oprettet og opgaverne er overdraget.

Som følge af de funktionelle tjenesters overtagelse af støtteopgaverne er Hjemmeværnets årlige bevilling på ca. 700 mio. kr. (prisniveau 2004) løbende blevet nedtrappet til en bevilling på ca. 430 mio. kr. (prisniveau 2004).

For at sikre den nødvendige støtte skal de funktionelle tjenesters opgavevaretagelse reguleres ved serviceaftaler (Service Level Agreements), der definerer støtten til det operative virke og den daglige uddannelse. Udarbejdelsen af disse aftaler er iværksat og arbejdet forventes endeligt afsluttet i løbet af første halvår af 2008.

På baggrund af de hidtidige erfaringer vedr. de funktionelle tjenesters varetagelse af støtteopgaverne er der afdækket nogle områder, hvor den faktiske opgaveløsning afviger fra det forventede plangrundlag. På denne baggrund forventes det, at det fremadrettet kan blive nødvendigt at gennemføre mindre justeringer af hjemmeværnets driftsstruktur.

Justering af lovgrundlaget

Lov om hjemmeværnet blev tilrettet i februar 2007.

Gennemførte udviklingsprojekter med baggrund i aftalen om redningsberedskabet

Samtænkning af uddannelsesvirksomheden i forsvaret, hjemmeværnet og det statslige redningsberedskab

Med baggrund i "Aftale om redningsberedskabet efter 2006" om samtænkning af uddannelsesvirksomheden i forsvaret, hjemmeværnet og det statslige redningsberedskab er lederuddannelsen for medlemmer af Beredskabsforbundet under implementering på Hjemmeværnsskolen til udgangen af 2008. Omstruktureringen af det statslige redningsberedskabs uddannelsesstruktur medfører ligeledes, at en række kursus- og uddannelsestilbud flyttes til hjemmeværnets kursusejendom i Søgårdlejren.

Repræsentation i Frivilligkontaktudvalget

Fra 2007 indgår repræsentanter for de frivillige i Hjemmeværnets Landsråd på linje med de frivillige fra redningsberedskabet samt Hjemmeværnskommandoen i Frivilligkontaktudvalget.

Udviklingsperspektiver for hjemmeværnet på længere sigt

Hjemmeværnet har ved aftale om forsvarets ordning 2005 – 2009 gennemført omfattende ændringer i såvel struktur som opgaveportefølje. Disse ændringer vurderes at skabe grundlag for yderligere udvikling i såvel hjemmeværnets generelle opgavevaretagelse, samt dets muligheder

for i endnu højere grad at støtte såvel forsvaret, som de øvrige komponenter i totalforsvaret, i deres opgavevaretagelse.

Hjemmeværnet vil med en sådan udvikling kunne bidrage til en integreret indsats, hvor der i højere grad tænkes i effekt og kapacitet i stedet for myndigheder mv. Dette indebærer, at opgaveløsningen i vid udstrækning tager udgangspunkt i opgavens karakter og de kapaciteter, der mest hensigtsmæssigt kan anvendes til at løse denne, end i hvilke myndigheder, der bedst kan løse opgaven.

Nedenfor er angivet en række områder, hvor der umiddelbart ses at være potentiale for fortsat udvikling af hjemmeværnet. De nævnte muligheder er alene udtryk for eksempler på områder, hvor der kunne være potentiale. Konkret iværksættelse af de nævnte - eller andre – tanker, vil i hvert tilfælde kræve en nærmere afklaring af ressourcemæssige og andre konsekvenser.

Værnepligt og Totalforsvarsstyrken

Ved aftale om forsvarets ordning 2005 – 2009 er der gennemført en omlægning af værnepligten, der nu er målrettet totalforsvaret. Værnepligten danner tillige grundlag for rekruttering til forsvaret for dem, der ønsker dette, og bidrager i det hele taget til forsvarets forankring i det danske samfund.

De værnepligtige gennemfører en uddannelse af ca. 700 timers varighed på fire måneder, hvorefter de enten kan skrive en kontrakt om fortsat ansættelse i forsvaret, eller efter hjemsendelse blive overført til forsvarets Totalforsvarsstyrke. Af den samlede uddannelse udgør de dele, der direkte vedrører totalforsvaret ca. 100 timer. Hertil skal lægges øvrige aktiviteter, der indirekte har effekt i relation til de værnepligtiges kompetencer i totalforsvarssammenhæng.

Totalforsvarsstyrken er en styrke på ca. 12.000 soldater, der ved aftale om forsvarets ordning er etableret for at styrke totalforsvaret. De værnepligtige er forpligtet til inden for de første tre år efter den første samlede uddannelse i forsvaret at stille sig til rådighed i op til tre måneder i forbindelse med løsning af totalforsvarsopgaver i det danske samfund, såfremt forsvarets stående styrker, det statslige redningsberedskab og hjemmeværnet ikke er tilstrækkeligt. Totalforsvarestyrken kan aktiveres afpasset i det omfang, der opstår behov for hel eller delvis indsættelse af styrken.

Hjemmeværnet bidrager ved uddannelsen af de værnepligtige i form af bl.a. støtte til gennemførelse af den afsluttende kontroluddannelse.

Til føring af Totalforsvarsstyrken opstiller hjemmeværnet, som tidligere nævnt, en regional føringsstruktur bestående af ca. 900 officerer og befalingsmænd. Personellet til denne føringsstruktur tilvejebringes af forsvaret i form af designeringer og personel fra forsvarets reserve.

Bl.a. som konsekvens af en kapacitets- og effektbaseret opgaveløsning ses der fremadrettet at være potentiale i en integration mellem hjemmeværnet og Totalforsvarsstyrken. Dette kan ske

ved at Totalforsvarsstyrken underlægges hjemmeværnet og at der åbnes op for, at hjemmeværnet tildeles en større rolle i selve værnepligtsuddannelsen.

Ved aktivering af Totalforsvarsstyrken føres denne af den regionale føringsstruktur, der organisatorisk opstilles af hjemmeværnet.

Ved en større integration mellem forsvaret og hjemmeværnet i relation til værnepligt og Totalforsvarsstyrken åbnes der mulighed for, at forsvaret i større grad kan fokusere på det personel, der efterfølgende skal gennemføre videre uddannelse i forsvaret med henblik på deltagelse i de internationale operationer. Samtidig kan den del af de værnepligtige, der ikke skriver kontrakt med forsvaret, i større udstrækning uddannes mere målrettet mod at kunne yde indsats i en totalforsvarsramme.

Rent praktisk kan dette udmøntes ved, at den nuværende værnepligtsmodel justeres, så der gennemføres en opdeling mellem en militærfaglig del og en totalforsvarsdel. Alle værnepligtige vil som udgangspunkt skulle starte deres værnepligt ved gennemførelse af en militærfaglig uddannelse. Herefter udskilles den del af personellet, der ønsker fortsat tjeneste i forsvaret, til en direkte og målrettet uddannelse mod en efterfølgende udsendelse i en international operation, mens den øvrige del af de værnepligtige gennemfører en målrettet totalforsvarsuddannelse.

Totalforsvarsuddannelsen gennemføres i regi af hjemmeværnet og beredskabsstyrelsen med fornøden støtte fra forsvaret og øvrige totalforsvarskomponenter. Det kan i forlængelse af dette overvejes, hvorvidt hjemmeværnet kan tildeles hele, eller dele af ansvaret for denne del af uddannelsen.

Der vurderes at være flere fordele ved en sådan ordning. For forsvaret vil det betyde, at der kan fokuseres direkte mod uddannelsen til internationale operationer. Dette sker ved, at der nu reelt vil være mulighed for at gennemføre et langt samlet uddannelsesforløb for den enkelte soldat, der efterfølgende udsendes i en mission. Forsvaret vil endvidere kunne lægge tyngde i den militære del af virksomheden for så vidt angår anvendelse af ressourcer mv.

For samfundet betyder en sådan ordning, at den kapacitet, som Totalforsvarsstyrken udgør, i endnu højere grad vil kunne uddannes til løsning af totalforsvarsopgaver. Ordningen vil muliggøre en smidig og afpasset indsættelse af en fælles kapacitet ved udnyttelse af de særlige kompetencer og muligheder, der ligger i hjemmeværnet, henholdsvis Totalforsvarsstyrken. Dette kan således være medvirkende til en forøgelse af såvel reaktionsevne som udholdenhed i opgaveløsningen. Endvidere vurderes det rent praktisk at være hensigtsmæssigt, at både Totalforsvarsstyrken og den føringsstruktur, der i givet fald skal lede styrken, tilhører samme organisation, nemlig hjemmeværnet. En væsentlig fordel vil endvidere være, at hjemmeværnet og Totalforsvarsstyrken bedre vil kunne anvendes som en samlet kapacitet, der afpasset kan indsættes i det omfang opgaverne kræver det.

En anden fordel vil være, at den regionale føringsstruktur og hjemmeværnets øvrige føringsstruktur fuldt ud kan integreres med det formål at kunne føre den samlede kapacitet bestående af hjemmeværnet og Totalforsvarsstyrken. Herved anvendes ressourcerne optimalt og kan som følge heraf formentlig optimeres.

Afslutningsvis skal det bemærkes, at den foreslåede ordning vurderes at forbedre hjemmeværnets hvervemuligheder over for hjemsendte værnepligtige.

Udvidet støtte til forsvaret

Forsvarets øgede bidrag til det internationale engagement har i et vist omfang medført en forringelse af mulighederne for i samme omfang som tidligere at løse øvrige opgaver uden at dette har konsekvenser for bl.a. personellet.

I den sammenhæng ses der at være mulighed for, at hjemmeværnet i højere grad end i dag direkte kan indgå i løsningen af internationale opgaver, eller midlertidigt kan afløse enheder i den hjemlige struktur i de tilfælde, hvor forsvarets kapaciteter er udsendt til internationale opgaver eller er svækket bemandingsmæssigt som følge af dette.

En sådan udvikling vil medføre, at de enkelte komponenter i hjemmeværnet i et større omfang end hidtil vil indgå som ligeværdige partnere og bidragydere til forsvarets operative kapaciteter. De nævnte opgaver forudses at bidrage til dimensioneringen af hjemmeværnets enheder.

Konkret medfører forslaget, at hjemmeværnet skal bidrage med komplette enheder, moduler eller enkeltpersoner til såvel forsvarets internationale opgaver som løsning af hjemlige opgaver. Bidragene kan evt. afpasses så de opstilles i en given tidsperiode, hvor der er et vurderet behov, men det kan også tænkes, at hjemmeværnet permanent opstiller enheder eller moduler, der har til formål at indgå i forsvarets opgaveløsning.

Som eksempel på ovennævnte kan nævnes opstilling af moduler, der direkte kan indgå i det internationale engagement, som en del af et operativt bidrag. Sådanne moduler kan fx omfatte ammunitionstjeneste, bevogtning, kørselstjeneste, sanitetstjeneste og drift af lejre. Endvidere kan det tænkes, at der også er muligheder i opstilling af elementer til støtte af civil genopbygning mv. Samtidig med den direkte støtte til de internationale opgaver kan hjemmeværnet evt. støtte eller afløse enheder herhjemme i den periode, hvor en given enhed er udsendt.

Fordelen ved dette forslag er, at hjemmeværnets kapacitet i højere grad tænkes sammen med det øvrige forsvars kapaciteter og dermed udnyttes bedre end i dag. I denne forbindelse kan man forestille sig en tæt association mellem hjemmeværnets enheder og de enheder fra det øvrige forsvar, som hjemmeværnets enheder er øremærket til at forstærke, hvilket i sidste ende bl.a. kan være med til at slække presset på forsvarets personel.

Endvidere vurderes hjemmeværnet i højere grad end i dag at kunne bidrage til forsvarets rekrutteringsindsats. Som eksempel på dette kan man forestille sig hjemmeværnets flyvende de-

linger anvendt i rekrutteringssammenhæng, fx for at give potentielle ansøgere til forsvarets flyvende enheder en positiv luftmilitær oplevelse. Et arrangement i denne retning anvendes i dag i Storbritannien.

Øvrige udviklingsmuligheder

Hjemmeværnet besidder ved såvel størrelse som kapacitet generelt kvaliteter, der i endnu højere grad end i dag kan udnyttes til støtte for hele samfundet. Begrænsningen i hjemmeværnets anvendelse ligger stort set alene i, at hjemmeværnets kapaciteter overvejende består af frivillige, hvorfor den afledte indsatsevne er betinget af parametre som motivation og muligheder i relation til fx den enkeltes varetagelse af civile jobs, uddannelse mv. Indsatsen skal derfor være et udtryk for en balance mellem medlemmets civile forpligtelser og de operative indsættelser.

Tilvejebringes de rigtige rammer gennem forbedrede vilkår og betingelser for hjemmeværnets frivillige personer, ses der således at være potentielle udviklingsmuligheder for øget anvendelse inden for et bredt spektrum af opgaver til gavn for hele samfundet.

BILAG 1: HJEMMEVÆRNETS ORGANISATION

Hjemmeværnets organisation jf. Lov om hjemmeværnet og udkast til KFF B.2-10.

1. Hjemmeværnet består af:

- Hjemmeværnskommandoen
- Hærhjemmeværnet, herunder virksomhedshjemmeværnet.
- Marinehjemmeværnet
- Flyverhjemmeværnet.

2. Hjemmeværnskommandoen består af:

- Hjemmeværnsledelsen.
- Inspektorat for Marinehjemmeværnet.
- Inspektorat for Flyverhjemmeværnet.
- Hjemmeværnsstaben.

3. Under Hjemmeværnskommandoen hører:

1. Hærhjemmeværnet
   a. Totalforsvarsregion Nordjylland. Herunder hører
      1) Hærhjemmeværnsdistrikt Vendsyssel.
      2) Hærhjemmeværnsdistrikt Aalborg.
      3) Hærhjemmeværnsdistrikt Himmerland-Thy.
   b. Totalforsvarsregion Midtjylland. Herunder hører:
      1) Hærhjemmeværnsdistrikt Djursland.
      2) Hærhjemmeværnsdistrikt Østjylland.
      3) Hærhjemmeværnsdistrikt Skive.
      4) Hærhjemmeværnsdistrikt Herning.
   c. Totalforsvarsregion Fyn, Syd- og Sønderjylland. Herunder hører:
      1) Hærhjemmeværnsdistrikt Sydvestjylland.
      2) Hærhjemmeværnsdistrikt Vejle
      3) Hærhjemmeværnsdistrikt Sønderjylland
      4) Hærhjemmeværnsdistrikt Nordvestfyn
      5) Hærhjemmeværnsdistrikt Sydfyn.
   d. Totalforsvarsregion Sjælland. Herunder hører:
      1) Hærhjemmeværnsdistrikt Køge Bugt.
      2) Hærhjemmeværnsdistrikt Vestsjælland.
      3) Hærhjemmeværnsdistrikt Storstrømmen.
   e. Totalforsvarsregion København. Herunder hører:
      1) Hærhjemmeværnsdistrikt Nordsjælland
      2) Hærhjemmeværnsdistrikt Storkøbenhavn
      3) Hærhjemmeværnsdistrikt København City

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 06 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25 77 56 35
EAN: 5798000201200

4) Det Bornholmske Hjemmeværn, hvortil Hjemmeværnsflotille 471 og Flyverhjemmeværnsafsnit Bornholm henføres i administrativt henseende.

f. Virksomhedshjemmeværnet

2. Marinehjemmeværnet:
   a. Marinehjemmeværnsdistrikt Vest.
   b. Marinehjemmeværnsdistrikt Øst.
   c. Hjemmeværnsflotille 471.
3. Flyverhjemmeværnet:
   a. Flyverhjemmeværnsdistrikt Vest.
   b. Flyverhjemmeværnsdistrikt Øst.
   c. Flyverhjemmeværnsafsnit Bornholm.
4. Hjemmeværnsskolen.

I Totalforsvarsregionerne indgår personel fra både Hjemmeværnskommandoen og Forsvarskommandoen.

BILAG 2: INDSÆTTELSER I 2005 – 2007.

Hjemmeværnets støtte i timer til samfundet og forsvaret for 2005 - 2007:

	2005	**2006**	**2007**
Støtte til samfundet	96.951	160.956	131.063
Støtte til forsvaret	135.194	192.519	220.347
Den samlede støtte	232.145	353.475	351.410

Hjemmeværnets støtte i antal indsættelser i 2007[1] til samfundet og forsvaret. Indsættelserne er fordelt i hovedområder:

	Planlagt/ikke planlagt	**2007**
Støtte til forsvaret	planlagt/ikke planlagt	370
Katastrofehjælp	ikke planlagt	274
Sportsstævner	planlagt	389
Trafikregulering	planlagt	914
Oplevelsesture	planlagt	68
Førstehjælpsvagt	planlagt	74
Fyrværkeridemonstrationer	planlagt	176
Samlet antal indsættelser i 2007		**2.265**

Som en del af støtten til forsvaret havde marinehjemmeværnets fartøjer 76 ikke planlagte indsættelser i 2007 fordelt således:

- Search And Rescue (SAR) 41
- Olieforureningsbekæmpelse 12
- Maritim Assistance Service (MAS) 13
- Fritidsassistance Service (FAS) 10

[1] Der findes ikke en opgørelse over antal indsættelser i 2005 og 2006, idet disse blev opgjort i timer.

BILAG 3: FRIVILLIGHEDENS FORUDSÆTNINGER

Et væsentligt fundament for hjemmeværnets identitet blev defineret 27. september 2003, idet Hjemmeværnets Landsråd, som er Hjemmeværnsledelsens øverste rådgivende organ bestående primært af valgte frivillige medlemmer, udtrykte det væsentligt, at hjemmeværnet har sin egen ledelse, at medlemmerne fra alle tre værnsgrene og korps tilhører samme organisation, samt at hjemmeværnet har et selvstændigt budget.

Frivilligheden

Med meget kort varsel kan en stor styrke af kvalificerede og engagerede mennesker indsættes til løsning af specifikke opgaver i en ordnet organisatorisk ramme under egen ledelse og føring. Frivilligheden og kravet til faglig kompetence samt tidsmæssig udstrækning under indsættelse i pålagte samfundsnyttige og -nødvendige opgaver adskiller hjemmeværnstjenesten fra de fleste andre frivillige "tjenester".

En rapport *Frivillige i hjemmeværnet, juni 2007*, som Socialforskningsinstituttet (det nuværende nationale forskningscenter for velfærd) har udarbejdet, definerer det typiske hjemmeværnsmedlem som en person, der for de aktives vedkommende i gennemsnit bruger godt 18 timer om måneden på hjemmeværnet. Hjemmeværnets medlemmer udgør et bredt udsnit af befolkningen, som er parat til at yde en frivillig og ulønnet indsats for at forsvare og beskytte Danmark

Hjemmeværnets identitet er tæt forbundet med de frivilliges ønske om at deltage i forsvaret og beskyttelsen af Danmark. I rapporten angiver stort set alle adspurgte de to faktorer, som de vigtigste årsager til, at de er medlemmer af hjemmeværnet. At støtte forsvaret og hjælpe politi, beredskab m.fl., anses for at være lige vigtige.

Den militære uddannelse og vedligeholdelsen af samme er alfa og omega for hjemmeværnets medlemmer, idet den vurderes helt afgørende for at kunne løse opgaver for forsvaret og samtidig nødvendig for kvalificerede civile indsatser. Sidstnævnte fordi hjemmeværnets medlemmer, individuelt og i grupper og netop på grund af den militære disciplin, ubesværet og selvstændigt kan arbejde under politiets og andre myndigheders kommando.

Ud over det konkrete og nøgterne billede af hjemmeværnet, som dannes af faktuelle data om opgaver, organisation, uddannelse og operative indsættelser, er meget vigtige nøgleord i hjemmeværnets identitet således: Forsvarsvilje, hjælp til civile myndigheder, frivillighed, engagement og evne til at stille med kort varsel.

Af ovenstående rapport kan derudover udledes, at det enkelte hjemmeværnsmedlem "kun" kan eller ønsker at stille et samlet antal timer til rådighed til hjemmeværnstjeneste. Den rådige tid er konstant, men er, henset til den generelle situation på arbejdsmarkedet, under pres. Et øget antal indsættelser medfører således mindre tid til rådighed for uddannelse, øvelse samt administration og omvendt.

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 06 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25.77.56.35
EAN: 5798000201200

Hjemmeværnets synlighed

Yderligere identitetsskabende elementer skal findes i befolkningens syn på hjemmeværnet, dets opgaver, og hvordan disse løses.

I den seneste af flere undersøgelser, som hjemmeværnet jævnligt får foretaget af Institut for Konjunktur-Analyse fremgår, at ca. to tredjedele af befolkningen har tillid eller stor tillid til hjemmeværnet generelt og på samme høje niveau har tillid til, at hjemmeværnet kan løse sine opgaver. Hjemmeværnets støtte til det civile samfund prioriteres som vigtigst, idet godt 80 % af de adspurgte vurderer, at indsatsen ved orkaner og stormflod samt ved miljø- og olieforurening er vigtig eller meget vigtig.

Hjemmeværnets identitet og værdigrundlag

Hjemmeværnets identitet er således sammensat af en række faktorer, hvoraf nogle er mere konkrete end andre. Alle faktorer er indbyrdes afhængige, og i forskellige sammenhænge vil der være en situationsbestemt vigtighed af de enkelte faktorer. Ingen af faktorerne kan imidlertid udelades i en beskrivelse af hjemmeværnet som helhed.

Hjemmeværnet har formuleret følgende værdigrundlag:

- Vi er en militær organisation og baserer vores virke for samfundet på ansvarlighed, engagement og frivillighed.

Bekendtgørelse af lov om hjemmeværnet

Herved bekendtgøres lov om hjemmeværnet, jf. lovbekendtgørelse nr. 80 af 12. februar 2004, med de ændringer, der følger af lov nr. 277 af 5. april 2006 og § 2 i lov nr. 489 af 7. juni 2006.

Kapitel 1

Opgaver og organisation m.v.

§ 1. Hjemmeværnet deltager som en del af det militære forsvar i løsningen af de opgaver, der påhviler hæren, søværnet og flyvevåbnet, herunder opgaver, der støtter myndigheder i disses opgavevaretagelse.

Stk. 2. Hjemmeværnets virksomhed tilrettelægges således, at de frivilliges opgaver i muligt omfang udføres i nærheden af den enkeltes hjemegn.

Stk. 3. Hjemmeværnets frivillige, jf. § 7, er opdelt i en aktiv styrke og i en reserve.

§ 2. Hjemmeværnet består af Hjemmeværnskommandoen, hærhjemmeværnet, herunder virksomhedshjemmeværnet, marinehjemmeværnet og flyverhjemmeværnet samt organer til støtte herfor.

Stk. 2. Hjemmeværnsledelsen består af chefen for hjemmeværnet og den kommitterede for hjemmeværnet. Hjemmeværnsledelsen er over for forsvarsministeren ansvarlig for hjemmeværnets samlede virke.

Stk. 3. Hjemmeværnsstaben bistår hjemmeværnsledelsen med løsningen af de opgaver, der påhviler denne.

Stk. 4. Hjemmeværnsledelsen, Marinehjemmeværnsinspektoratet, Flyverhjemmeværnsinspektoratet og hjemmeværnsstaben indgår i Hjemmeværnskommandoen.

§ 3. Hjemmeværnet hører administrativt under forsvarsministeren.

Stk. 2. Når enheder af hjemmeværnet deltager i værnenes øvelser, er de deltagende hjemmeværnsenheder operativt underlagt vedkommende værnsenhed.

Stk. 3. Når hjemmeværnet eller dele heraf under krig eller andre ekstraordinære forhold beordres til at deltage i løsningen af forsvarsmæssige opgaver, overtager forsvarschefen kommandoen over de deltagende hjemmeværnsenheder.

§ 4. Chefen for hjemmeværnet fastsætter bestemmelser for uddannelsen i hjemmeværnet og er forsvarschefens rådgiver i militære anliggender, der vedrører hjemmeværnet.

Stk. 2. Den kommitterede for hjemmeværnet er leder af arbejdet for tilgang til hjemmeværnet og det folkelige arbejde inden for dette. Den kommitterede virker for et godt forhold mellem

hjemmeværnet og befolkningen og fastsætter bestemmelser for hjemmeværnets informationsvirksomhed. Den kommitterede har et antal informationschefer til sin rådighed.

Stk. 3. Hjemmeværnets landsråd rådgiver hjemmeværnsledelsen vedrørende hjemmeværnets overordnede udvikling og planlægning.

§ 5. Sammensætningen og organisationen af hjemmeværnet fastsættes i øvrigt af forsvarsministeren.

Kapitel 2

Personel

§ 6. Hjemmeværnets personel omfatter:

1) Personel, der er ansat til tjeneste i hjemmeværnet.

2) Frivillige i hjemmeværnet.

Stk. 2. Det i stk. 1, nr. 1, nævnte personel er omfattet af lov om forsvarets personel.

Kapitel 3

Frivillige i hjemmeværnet

§ 7. Som frivillige i hjemmeværnet kan optages mænd og kvinder, som er fyldt 18 år, og som

1) har dansk indfødsret, jf. dog stk. 2,

2) er egnede til tjeneste i hjemmeværnet,

3) er bosiddende her i landet, jf. dog stk. 2, og som

4) er værdige til den agtelse og tillid, som tjenesten forudsætter.

Stk. 2. Forsvarsministeren kan tillade, at en person, der ikke har dansk indfødsret eller ikke er bosiddende her i landet, kan optages som frivillig i hjemmeværnet, når særlige omstændigheder taler derfor og det ikke strider mod overenskomst med fremmed stat.

Stk. 3. Forsvarsministeren kan bestemme, at personer, der er ansat ved bestemte myndigheder og virksomheder, eller som har mødepligt ved forsvarets øvrige myndigheder eller redningsberedskabet, ikke eller kun under bestemte betingelser kan optages som frivillige i hjemmeværnet.

§ 8. Frivillige i hjemmeværnet er militært personel og omfatter befalingsmænd og menige, der indordnes i en rækkefølge af militære grader efter forsvarsministerens nærmere bestemmelse.

Stk. 2. Befalingsmænd omfatter personel af officersgruppen og sergentgruppen.

§ 9. Landet opdeles i et antal distriktsområder, for hvilke der oprettes distriktsudvalg. Udvalgene træffer afgørelse om optagelse af frivillige i hjemmeværnet. Udvalgenes afgørelser kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 2. Distriktsudvalgene består af en formand og 4 til 10 medlemmer, der udpeges for 4 år ad gangen. Formanden udpeges af forsvarsministeren, der også udpeger de øvrige medlemmer efter indstilling fra hver af landets kommunalbestyrelser.

Stk. 3. Der indstilles et medlem pr. kommune til distriktsudvalget, dog således at der indstilles mindst 4 medlemmer pr. distriktsudvalg. Flere medlemmer fra samme kommune kan indstilles, såfremt kommunen har et befolkningsgrundlag på mere end 100.000 indbyggere.

Stk. 4. Distriktsområder med en kommunesammensætning, der medfører indstilling af mere end 10 medlemmer, skal opdeles i flere distriktsudvalg.

Stk. 5. Forsvarsministeren fastsætter de nærmere bestemmelser for distriktsudvalgenes nedsættelse og sagsbehandling.

Stk. 6. Udgifter i forbindelse med lægeundersøgelser og attestudstedelse, der er foretaget efter anmodning fra et distriktsudvalg, kan godtgøres efter regler, der fastsættes af forsvarsministeren.

§ 10. Forsvarsministeren fastsætter regler for

1) udbetaling af ydelser m.v. til frivillige i hjemmeværnet og

2) godtgørelse til virksomheder, institutioner m.v. til dækning af udgifter ved ansattes deltagelse som frivillige i virksomhedshjemmeværn.

Stk. 2. Frivillige i hjemmeværnet, der forretter tjeneste under krig eller andre ekstraordinære forhold, ydes løn m.v. efter regler, der fastsættes af forsvarsministeren.

Kapitel 4

Uddannelse af frivillige i hjemmeværnet

§ 11. Frivillige i hjemmeværnet skal gennemføre en uddannelse i hjemmeværnet på 250 – 300 timer inden for de første tre år, herunder en grunduddannelse på 100 timer som forudsætning for at få udleveret våben. Personer, der har gennemført værnepligtsuddannelse i det militære forsvar, skal ikke gennemføre den i 1. pkt. anførte uddannelse.

Stk. 2. For at forblive medlem af den aktive styrke, skal frivillige i hjemmeværnet, der har gennemført uddannelsen som nævnt i stk. 1, forrette mindst 24 timers funktionsrelateret tjeneste årligt.

Stk. 3. Frivillige i hjemmeværnets aktive styrke, som har fået udleveret våben, skal bestå en årlig færdighedsprøve i våbenbetjening samt en kontrolskydning.

Stk. 4. Uddannelse og tjeneste, som nævnt i stk. 1-3, skal kontrolleres årligt.

Stk. 5. Hjemmeværnet kan indgå aftale med frivillige i hjemmeværnet om løsning af særlige opgaver med udvidede krav til uddannelse og tjeneste.

Stk. 6. Afgørelse om, hvorvidt den enkelte frivillige opfylder kravet om uddannelse eller tjeneste, som nævnt i stk. 1-3, kan træffes af den nærmeste foresatte chef, hvis afgørelse kan påklages til dennes nærmeste foresatte chef. Afgørelser vedrørende stk. 2 og 3 kan ikke indbringes for anden administrative myndighed.

Kapitel 5

Pligter, rets- og straffeforhold for frivillige i hjemmeværnet

§ 12. En person optages som frivillig i hjemmeværnet ved at underskrive en kontrakt, hvorefter den pågældende skal

1) gennemgå uddannelse, jf. § 11,

2) forrette tjeneste under krig eller andre ekstraordinære forhold,

3) give møde i fredstid ved katastrofealarm,

4) overholde reglerne for den militære sikkerhed også efter udtræden af hjemmeværnet,

5) opbevare og vedligeholde personlig udrustning, herunder våben og mundering, i overensstemmelse med de forskrifter, der er fastsat herfor,

6) yde erstatning for tab af den udleverede udrustning eller for skade på denne efter de almindelige erstatningsregler og

7) overholde de tjenstlige bestemmelser, der i øvrigt er fastsat for frivillige i hjemmeværnet.

Stk. 2. Frivillige i hjemmeværnet, der ikke er bosiddende her i landet, må ikke opbevare våben på deres bopæl.

Stk. 3. Under krig eller andre ekstraordinære forhold kan frivillige i hjemmeværnet ikke bringe kontraktforholdet til ophør.

Stk. 4. Bortset fra de i stk. 3 nævnte tilfælde kan frivillige i hjemmeværnet opsige deres kontrakt med 3 måneders varsel.

Stk. 5. En frivillig befalingsmand skal fratræde som befalingsmand senest med udgangen af den måned, hvori den pågældende fylder 60 år, medmindre andet aftales i hvert enkelt tilfælde.

Stk. 6. Kontrakten kan af hjemmeværnet ophæves uden varsel, hvis den frivillige ikke længere opfylder de betingelser, der er fastsat for optagelse i hjemmeværnet, eller tilsidesætter de pligter, der påhviler den pågældende i forbindelse med tjenesten.

§ 13. Frivillige i hjemmeværnet er kun under krig eller andre ekstraordinære forhold omfattet af reglerne i militær straffelov, militær retsplejelov og militær disciplinarlov.

§ 14. Tjenstlige forseelser, der begås af frivillige, kan afgøres med anvendelse af disciplinære midler.

Stk. 2. Som disciplinære midler kan anvendes mundtlige og skriftlige tilrettevisninger samt bortvisning fra uddannelsen på skoler og kurser.

Stk. 3. Forsvarsministeren fastsætter nærmere regler om anvendelse af disciplinære midler og om, hvem der skal have myndighed til at anvende disse.

§ 15. Afgørelser efter § 14 skal på begæring af den, der er pålagt et disciplinært middel, indbringes for rettergangschefen.

Stk. 2. Indbringelse af en afgørelse for rettergangschefen har ikke opsættende virkning.

§ 16. Forsvarsministeren fastsætter regler for ydelse af erstatning, herunder for tab af forsørger, samt godtgørelse for varigt men til frivillige i hjemmeværnet, som i tjenesten rydder, bortsprænger, fjerner eller destruerer ammunition, sprængstoffer og lignende i fredstid, for hvis fremstilling og udlægning det danske forsvar ikke er ansvarligt, og som omkommer eller påføres varigt men under eller som følge af denne tjeneste.

Stk. 2. Erstatning for tab af forsørger udbetales til den efterladte ægtefælle, samlever eller børn under 21 år. Såfremt der ikke efterlades nogen berettiget til erstatning for tab af forsørger, udbetales en erstatning til boet. Forsvarsministeren fastsætter nærmere regler herom.

Stk. 3. Størrelsen af erstatninger og godtgørelser for varigt men fastsættes på de årlige bevillingslove.

Kapitel 6

Ikrafttrædelsesbestemmelser m.v.

§ 17. Loven træder i kraft den 1. marts 2001.

Stk. 2. Samtidig ophæves lov nr. 231 af 26. maj 1982 om hjemmeværnet, jf. lovbekendtgørelse nr. 198 af 29. marts 1999.

Stk. 3. Regler udstedt i medfør af lov nr. 231 af 26. maj 1982 om hjemmeværnet er fortsat gældende, indtil de ændres med hjemmel i denne lov.

§ 18. (Udeladt)

Forsvarsministeriet, den 9. februar 2007
Søren Gade

/Susan Nissen

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT 14. marts 2008

TOTALFORSVARET

Resume

Totalforsvaret har gennem mange år været en samlet betegnelse, der dækker over "det samlede forsvar". Tidligere lå totalforsvarets fokus i forsvaret af landet samt indsatsen for at beskytte befolkningen og samfundet i tilfælde af truende krig eller udsigt til krig eller krigshandlinger rettet mod landet. Bl.a. som konsekvens af dette var totalforsvaret derfor opdelt i en militær og en civil del.

Da Danmark ikke længere på samme måde står overfor en konventionel trussel, er omdrejningspunktet for samarbejdet på beredskabsområdet ændret fra fokus på de militære til fokus på de civile områder. Tilsvarende er der ikke en stringent opdeling mellem en militær og en civil del af totalforsvaret, i stedet tales om "samfundets beredskab", der i denne forbindelse omfatter alles ansvar i en krisesituation.

Dette ansvar indebærer bl.a., at de enkelte ministre inden for deres område skal planlægge for opretholdelse og videreførelse af samfundets funktioner i tilfælde af ulykker og katastrofer, herunder krigshandlinger, samt for at kunne yde støtte til forsvaret. For forsvarsministerens vedkommende indebærer dette bl.a. ansvar for at koordinere planlægningen vedrørende den civile sektors beredskab, samt gennemføre den del af planlægningen, som ikke påhviler andre myndigheder.

Opgaver i relation til totalforsvaret omfatter såvel beredskabsplanlægning som krisehåndtering. For beredskabsplanlægning gælder, at den er forankret i den enkelte organisation og hos de enkelte myndigheder, men tilstræbes at være helhedsorienteret. Krisehåndtering indebærer overvejelser over, hvordan en organisation forholder sig fra det øjeblik, man konstaterer, at der findes en trussel, eller der er indtruffet en ekstraordinær hændelse, som kræver overordnet ledelse og aktiv indsats fra myndighedens side.

Såvel redningsberedskabet som forsvaret og hjemmeværnet bidrager i væsentligt omfang til totalforsvaret. Dette indebærer også, at dele af strukturen er dimensioneret med udgangspunkt i disse opgaver, ligesom gennemførelse af planlægning er en del af myndighedernes opgaveportefølje.

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 06 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25-77-56-35
EAN: 5798000201200

Generelt

Totalforsvaret er ikke nævnt specifikt i lovgivningen, men anvendes som begreb i en række lovbemærkninger. Der har gennem mange år i lovgivningen været anvendt betegnelsen "det samlede forsvar" som synonym for totalforsvaret. I regeringens politik for beredskabet fra juni 2005 anvendes betegnelsen "samfundets beredskab", som i denne forbindelse omfatter alles ansvar i en krisesituation, lige fra offentlige myndigheder, organisationer, private virksomheder til hver enkelt borger.

Totalforsvaret har historisk set bestået af en militær og en civil del. Den militære del omfattede forsvarets myndigheder og enheder, mens den civile del omfattede politiet, redningsberedskabet og det civile beredskab.

Udviklingen, herunder redningsberedskabets overflytning fra Indenrigsministeriet til Forsvarsministeriet, indebærer, at der ikke længere kan gennemføres en tilsvarende opdeling mellem den militære og den civile del. Nærværende notat vil udelukkende beskæftige sig med den del af totalforsvaret, der vedrører de komponenter, der tilhører forsvarsministerens ressortområde.

Totalforsvarssamarbejdet har tidligere primært haft fokus på forsvaret af landet samt indsatsen for at beskytte befolkningen og samfundet i tilfælde af truende udsigt til krig eller krigshandlinger rettet mod landet. Danmark står imidlertid ikke længere over for en direkte konventionel militær trussel. Omdrejningspunktet for samarbejdet på beredskabsområdet er derfor flyttet fra de militære til de civile behov.

Nedtoningen af den militære trussel i det samlede trusselsbillede har medført, at der gennem en årrække på de fleste områder allerede er sket en forskydning fra et traditionelt krigsmæssigt beredskab til fredstidsopgaver med fokus på beredskab ved alle typer af ekstraordinære hændelser, varslede såvel som uvarslede, uanset deres karakter og årsagen til dem. Det samlede totalforsvar (militært og civilt) har derfor antaget en mere samfundsbeskyttende rolle.

Ekstraordinære hændelser er karakteriseret ved at være uønskede hændelser, der har en egenart eller en karakter, der gør, at de skiller sig væsentligt ud fra andre hændelser, som aktørerne håndterer rutinemæssigt. Dette kan for eksempel komme til udtryk gennem hændelsens omfang og kompleksitet. Begrebet omfatter også hændelser, hvor den potentielle skade ikke sker, dvs. trusler og lign. Hændelserne kan være teknologiske eller menneskeskabte, herunder hidrøre fra den globale terrorisme, der i dag er rykket nærmere. De kan også skyldes voldsomme naturfænomener, som reelt har stillet og formentlig fortsat vil stille beredskabet i Danmark over for de fleste opgaver.

Beredskabsplanlægning

Beredskabsplanlægningen er forankret i de enkelte organisationer og hos de enkelte myndigheder, men tilstræbes at være helhedsorienteret.

Beredskabsarbejdet i alle sektorer og på alle niveauer bygger traditionelt på 3 overordnede principper:

- **Sektoransvarsprincippet**, som indebærer, at den myndighed eller organisation, der har ansvaret under normale forhold, også har ansvaret for både det forebyggende og afhjælpende beredskab på dette område.
- **Lighedsprincippet**, som indebærer, at der skal være størst mulig lighed mellem en given organisation under normale forhold og i tilfælde af ekstraordinære hændelser, således at omfanget af organisatoriske tilpasninger bliver mindst muligt.
- **Nærhedsprincippet**, som indebærer, at beredskabsopgaverne bør løses så tæt på borgerne som muligt og dermed på det laveste egnede organisatoriske niveau. Den daglige opgavevaretagelse i kommuner, regioner samt lokale og regionale statslige forvaltninger er grundlaget herfor.

Det er en del af sektoransvaret at overvåge risikobilledet inden for egen sektor både nationalt og internationalt, samt at dele denne viden med andre sektoransvarlige myndigheder. Identifikationen af potentielle hændelser gør det muligt at analysere risici og sårbarheder, og den danner grundlaget for at planlægge forebyggende og skadesbegrænsende foranstaltninger samt udarbejde dækkende beredskabsplaner.

Forsvarsministerens ansvar i relation til totalforsvaret

Af beredskabsloven fremgår, at de enkelte ministre inden for deres område skal planlægge for opretholdelse og videreførelse af samfundets funktioner i tilfælde af ulykker og katastrofer, herunder krigshandlinger, samt for at kunne yde støtte til forsvaret.

Forsvarsministeren skal koordinere planlægningen vedrørende den civile sektors beredskab, samt gennemføre den del af planlægningen som ikke påhviler andre myndigheder. Denne opgave er delegeret til Beredskabsstyrelsen.

Konkret inddrages Beredskabsstyrelsen i andre myndigheders lovgivningsarbejde med beredskabsmæssige konsekvenser. Styrelsen deltager endvidere i kortlægning af områder af beredskabsmæssig interesse, der involverer en eller flere myndigheder.

Beredskabsstyrelsen koordinerer civile myndigheders planlægning og deltagelse i tværgående krisestyringsøvelser såvel på nationalt som internationalt plan.

Krisehåndtering

Krisehåndtering indebærer overvejelser over, hvordan en organisation forholder sig fra det øjeblik man konstaterer, at der findes en trussel, eller der er indtruffet en ekstraordinær hændelse, som kræver overordnet ledelse og aktiv indsats fra myndighedens side. Det betyder, at myndighederne på forhånd skal tage stilling til de grundlæggende forhold så som ledelse, ansvarsforde-

ling, varslingsrutiner, krisekommunikation, koordinering, dispositionsret ved større uventede udgifter, samarbejdsaftaler m.v.

I visse sektorlove m.v. findes der særlige regler om krisehåndtering, der er tilpasset det konkrete områdes særlige behov og forhold. Som det fremgår, har dette også indflydelse i relation til forsvarsministerens ressortområde jf. nedenstående.

Havmiljøforurening
I henhold til lov om beskyttelse af havmiljøet forestår forsvarsministeren i samarbejde med redningsberedskabet og andre myndigheder, som ministeren bemyndiger dertil, bekæmpelse af olie- og kemikalieforurening af havet og de kystnære dele af søterritoriet.

Den daglige overvågning af de danske farvande samt eventuel iværksættelse af beredskabet sker fra Søværnets Operative Kommando, som har ansvaret for den operative indsats.

I tilfælde af olie- og kemikalieforurening forestås sanering af kyststrækninger og bekæmpelse af forurening i havne af kommunalbestyrelsen (normalt af det kommunale redningsberedskab).

I tilfælde af særlig alvorlige og omfattende forureninger kan forsvarsministeren bestemme, at sanering af kyststrækninger og bekæmpelse af forurening i havne skal ledes af forsvarsministeren eller andre myndigheder, som ministeren bemyndiger dertil.

Miljøministeren samordner de kommunale beredskabsplaner efter forhandling med de berørte kommuner og opstiller på grundlag af de kommunale beredskabsplaner et samlet beredskab.

Det nukleare beredskab
Beredskabsstyrelsen leder det nukleare beredskab og har udarbejdet en plan for det nukleare beredskab, hvis hovedformål er at opretholde et dagligt beredskab med overvågning, om nødvendigt at iværksætte beskyttelsesforanstaltninger, at informere offentligheden og de berørte myndigheder og at søge samfundets og den enkeltes reaktioner afpasset for at undgå eller begrænse skader i tilfælde af ulykker med radioaktive stoffer.

I det nukleare beredskab opretholdes til daglig et måleberedskab, hvor der rådes over et landsdækkende permanent målesystem. De permanente målesystemer overvåges både fra Forskningscenter Risø og Beredskabsstyrelsen.

Derudover kan der hurtigt iværksættes målinger på fødevarer og miljø.

Rigspolitiet fungerer som internationalt kontaktpunkt for det nukleare beredskab. Rigspolitiet har døgnbemanding og har til opgave straks at alarmere Beredskabsstyrelsen, hvis der kommer en melding om en ulykke på et nukleart anlæg i udlandet.

Det nukleare beredskabs organisation bygger på allerede eksisterende organisationer og beredskabsordninger. Den er bygget op omkring Beredskabsstyrelsen, herunder det statslige regionale redningsberedskab, samt politiet og forsvaret. Endvidere deltager en række statslige, faglige myndigheder og organisationer, samt visse regionale og kommunale myndigheder og institutioner i løsningen af beredskabsmæssige opgaver inden for atomberedskabet. Danmarks Radio og TV2 medvirker ved formidlingen af beredskabsmeddelelser og anden information til befolkningen.

Eftersøgnings- og redningstjenesten (SAR)
Den danske eftersøgnings- og redningsorganisation er opbygget med bidrag fra mange statslige myndigheder og er suppleret med bidrag fra kommunale og private organisationer.

Økonomi- og erhvervsministeriet er ressortministerium for søredningstjenesten, mens Transportministeriet, der er ansvarlig for alle forhold vedrørende civil luftfart i Danmark, er ressortministerium for flyveredningstjenesten.

Skibsfartens og Luftfartens Redningsråd er nedsat af forsvarsministeren med henblik på at overveje og indstille om foranstaltninger til den bedst mulige gennemførelse af eftersøgnings- og redningsoperationer på og over havet samt i luften, som det efter gældende nationale og internationale bestemmelser påhviler danske myndigheder at udføre eller lade udføre i relation til skibsfarten og luftfarten.

Alle SAR-operationer iværksættes, udføres og koordineres af Joint Rescue Coordination Center (JRCC Danmark). I forbindelse med SAR-operationer kan der fremsættes anmodning om bistand fra redningsberedskabet, politiet, ambulancetjenesten eller sygehusberedskabet med henblik på udførelse af redningsarbejde på havet.

I tilfælde af fly- og skibsulykker tæt ved kysten, omkring havne og i smalle farvande kan ledelsen af en SAR-operation evt. delegeres til en myndighed på land, f.eks. politiet, en kystredningsstation samt i visse tilfælde et havnekontor.

Ved drukneulykker, isulykker, bådulykker samt ulykker med gummibåde, windsurfere og luftmadrasser m.v. i moser, søer og vandløb ledes eftersøgnings- og redningsaktionen af politiet, som kan anmode om assistance fra forsvaret, herunder hjemmeværnet og andre beredskabsmyndigheder, herunder f.eks. redningsberedskabet, ambulancetjenesten og sygehusberedskabet.

Redningsberedskabets bidrag til totalforsvaret

Opgaver og grundlag
Redningsberedskabets opgave er at forebygge, begrænse og afhjælpe skader på personer, ejendom og miljøet ved ulykker og katastrofer, herunder krigshandlinger, eller overhængende fare herfor. Redningsberedskabet omfatter det statslige- og det kommunale redningsberedskab.

Struktur
Det statslige redningsberedskab omfatter bl.a. det nukleare beredskab, det kemiske beredskab og det statslige regionale redningsberedskab (Beredskabsstyrelsens regionale beredskabscentre).

Det kommunale redningsberedskab skal kunne yde en forsvarlig indsats mod skader på personer, ejendom og miljøet ved ulykker og katastrofer, herunder krigshandlinger. Redningsberedskabet skal endvidere kunne modtage, indkvartere og forpleje evakuerede og andre nødstedte. Beredskabsstyrelsen råder herudover over to frivillige indsatsstyrker (Den Frivillige Indsatsstyrke - DFI) i Hedehusene og Herning, der inden for kort tid kan støtte det øvrige beredskab med op til ca. 400 frivillige.

Niveau 1 udgøres af det kommunale redningsberedskab, hvor den enkelte kommune gennemfører indsatsen, eventuelt suppleret med assistance fra nabokommuner.

Hvis det kommunale beredskab ikke har kapacitet til at håndtere en ulykke med egne ressourcer alene, kan der tilkaldes assistance fra **niveau 2**, der udgøres af ni kommunale støttepunkter. Assistance fra støttepunkterne kan være fremme på et skadested over hele landet inden for en time. De kommunale støttepunkter er bemandet af kommunernes egne heltidsansatte, deltidsansatte eller frivillige, og Beredskabsstyrelsen stiller materiel til rådighed.

Niveau 3 består af det statslige regionale redningsberedskab. Ved omfattende ulykker, der kræver specielt udstyr eller meget materiel og mandskab, kan kommunerne få assistance fra Beredskabsstyrelsens fem beredskabscentre. Fra disse beredskabscentre kan der inden for 5 minutter afsendes mandskab og udstyr.

Forsvarets, herunder hjemmeværnets, bidrag til totalforsvaret

Opgaver og grundlag
Det overordnede lovgrundlag for forsvarets, herunder hjemmeværnets opgaveløsning, fremgår af Lov om forsvaret og Lov om hjemmeværnet.

Af forsvarslovens § 7 fremgår bl.a., at forsvaret efter forsvarsministerens nærmere bestemmelse og forhandling med vedkommende ministre skal kunne løse andre opgaver. Af bemærkningerne til § 7 fremgår, at forsvarets andre opgaver erfaringsmæssigt dækker et meget bredt spektrum og har det til fælles, at opgavernes løsning enten er en hensigtsmæssig følge af den virksomhed, som forsvaret, herunder hjemmeværnet, i øvrigt udfører, eller er et udtryk for, at samfundets civile ressourcer på det pågældende område ikke er tilstrækkelige, rettidige eller egnede. Opgaverne kan for eksempel omfatte hjælp til politiet, hjælp til SKAT, hjælp ved større ulykker og særligt voldsomme vejrfænomener eller assistance til redningsberedskabet, kommuner mv.

Som administrativt supplement til lovgrundlaget foreligger en række bestemmelser, som nærmere fastsætter, hvorledes forsvarets andre opgaver løses. Disse fremgår af Forsvarets Beredskabsplan, hvori forsvarets hjælp til andre myndigheder opdeles i "almindelig hjælp til det civile samfund" og "særlig hjælp til politiet". Særlig hjælp til politiet omfatter forhold, hvor konfrontation mellem forsvarets personel og civilbefolkningen ikke kan udelukkes, og sådan hjælp skal i hvert enkelt tilfælde forelægges og godkendes i Forsvarsministeriet.

I samfundsberedskabet (dvs. det redefinerede totalforsvar) er forsvarets inkl. hjemmeværnets opgave på landterritoriet at kunne støtte de øvrige samfundsberedskabsskomponenter i deres opgaveløsning. Således er eksempelvis indre sikkerhed og opretholdelse af lov og orden politiets ansvar og kompetence, mens redningsberedskabet bl.a. har ansvaret for at forebygge, begrænse og afhjælpe skader på personer, ejendom og miljøet.

Dette indebærer som udgangspunkt, at forsvaret i den sammenhæng ikke optræder som selvstændig aktør på det nationale landterritorium bortset fra nødvendig bevogtning af egne installationer, men efter behov og mulighed støtter øvrige myndigheder som fx politiet og redningsberedskabet i deres opgaveløsning.

I relation til sø- og luftterritoriet optræder forsvaret som selvstændig aktør på en række områder i kraft af særligt tillagte kompetencer og ansvar samt rådighed over særlige kapaciteter. Eksempelvis kan forsvaret udøve politimyndighed til søs og i luften, jf. en særlig aftale mellem Justitsministeriet og Forsvarsministeriet, ligesom forsvaret varetager andre samfundsorienterede statslige myndighedsopgaver, der er henlagt til forsvaret, herunder havmiljøopgaven og håndhævelse af EU-overvågningsdirektiver m.v., samt varetagelse af søredning og suverænitetshævdelse. Hertil kommer støtte til andre myndigheder ligesom på landterritoriet. Forsvaret, inkl. hjemmeværnet, råder derfor over sø- og luftmilitære kapaciteter til løsning af en række nationale militære opgaver, som f.eks. suverænitets- og myndighedsopgaver samt en række andre (civilrelaterede) opgaver, som f.eks. havmiljøopgaver, ammunitionsrydning, eftersøgning og redning.

Forsvarets Efterretningstjeneste har til opgave at indsamle, bearbejde samt formidle informationer om forhold i udlandet af betydning for Danmarks sikkerhed, herunder for danske enheder m.v. i udlandet. Forsvarets Efterretningstjeneste varetager endvidere på forsvarschefens vegne den militære sikkerhedstjeneste omfattende alle former for sikkerhed, herunder IT-sikkerhed.

Forsvarets Efterretningstjenestes efterretningsvurderinger samt trussels- og risikovurderinger udgør en del af grundlaget for fastsættelse af nationale beredskabsmæssige forhold. Trussels- og risikovurderinger vedrørende forhold i Danmark udarbejdes af Politiets Efterretningstjeneste.

Struktur

Forsvaret råder over fastansatte soldater fra de tre værn, der med en militær uddannelse vil være rede til umiddelbar indsættelse i såvel internationale som nationale operationer. Der op-

bygges endvidere en totalforsvarsstyrke på ca. 12.000 personer, som efter et fire måneders uddannelsesforløb er forpligtet til at forrette tjeneste i yderligere op til tre måneder inden for de første tre år efter hjemsendelsen. Personel i Totalforsvarsstyrken har modtaget en grundlæggende militær enkeltmandsuddannelse, uddannelse til at indgå i en mindre enhed til løsning af primært bevogtningsopgaver samt en totalforsvarsuddannelse, der blandt andet omfatter en grundlæggende uddannelse i førstehjælp samt rednings-, miljø- og branduddannelse.

Hjemmeværnet deltager som en del af det militære forsvar i løsning af de opgaver, der påhviler hæren, søværnet og flyvevåbnet, herunder opgaver der støtter myndigheder i disses opgaveløsning. Hjemmeværnet råder over ca. 50.000 frivillige, der er opdelt i en aktiv struktur og en passiv struktur, og opstiller blandt andet en indsatsstyrke på ca. 3.000 personer fordelt over hele landet samt en føringsstruktur, der kan føre hjemmeværnets kapaciteter og totalforsvarsstyrken. Hjemmeværnets kapaciteter kan aktiveres fleksibelt i forhold til den opgave, der skal løses.

Hjemmeværnets kapaciteter er uddannet til at støtte det øvrige samfund inden for en ramme, der rækker fra natur- og menneskeskabte ulykker og katastrofer til beskyttelsesopgaver, herunder militær bevogtning.

Såvel totalforsvarsstyrken som hjemmeværnet er fokuseret mod beskyttelsen af samfundet og kan fleksibelt indsættes til støtte for øvrige myndigheders opgaveløsning.

Planlægning

Forsvaret opererer med en trinvist aktiverbar krisestyringsorganisation. Organisationen er opbygget, så den fleksibelt kan tilpasses de konkrete behov, der opstår i den aktuelle situation.

Forsvarets krisestyringsorganisation er etableret for at kunne imødekomme interne såvel som eksterne krav. Organisationen har til formål at tilvejebringe relevante informationer til forsvarets beslutningstagere. Situationscentrene følger til stadighed egne styrkers aktiviteter og indsamler løbende information om emner og områder, hvor der potentielt kan opstå uroligheder eller egentlige kriser.

Endvidere indgår forsvaret i forskellige fora inden for dansk krisestyring, herunder den nationale operative stab, den internationale operative stab og Kriseberedskabsgruppen.

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

16. april 2008

NOTAT

EVALUERING AF VÆRNEPLIGTEN 2007

Indledning

I forbindelse med indgåelsen af den nuværende forligsaftale var der enighed om, at værnepligten skulle evalueres ved udgangen af 2006. Dette notat redegør for resultaterne af den evaluering af den ny værnepligtsordning, som blev foretaget af Forsvarskommandoen i slutningen af 2006.

Hovedkonklusioner

Forsvarskommandoen fandt, at den nuværende værnepligtsordning generelt burde fastholdes, herunder antallet af værnepligtige, længden og indholdet af uddannelsen. Forsvarskommandoen anbefalede samtidig, at der blev foretaget følgende mindre justeringer:

- Uddannelsen i den 4. uddannelsesmåned blev målrettet afhængig af om soldaten efterfølgende blev hjemsendt med henblik på at indgå i totalforsvarsstyrken eller ønskede at gennemgå reaktionsstyrkeuddannelsen henholdsvis sergentuddannelsen.

- For at sikre en bedre sammenhæng i søværnets basisuddannelse blev antallet af årlige indkaldelser i søværnet justeret fra 4 til 8. Det samlede antal af indkaldte værnepligtige til søværnet forblev uændret.

- Basisuddannelsen i hæren blev styrket ved at indføre 3 ekstra øvelsesdøgn.

Rapporten indeholdt en undersøgelse af de værnepligtiges syn på værnepligten. Denne var generelt positiv, herunder var der meget positive besvarelser vedr. emnerne omgangsformer, virksomhedskultur og pædagogiske principper samt uddannelsens kvalitet.

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 06 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25-77 56-35
EAN: 5798000201200

Rapporten var endvidere til udtalelse ved Værnepligtsrådet, der, bortset fra et par mindre forslag til justeringer, overvejende var positive.

Rapporten blev sendt til forsvarsforligskredsen i maj 2007, der ikke havde bemærkninger til rapporten eller de foreslåede justeringer, der efterfølgende blev implementeret.

Rapporten vedlægges til orientering.

UKLASSIFICERET

Bilag 1 til FKO-KDP2 skr. nr. 0601967-34 af 2007-03-06.

Forsvarskommandoen

21. februar 2007

RAPPORT VEDR.
EVALUERING AF VÆRNEPLIGTSORDNINGEN.

RESUMÉ
Forsvarskommandoen er i samarbejde med Hjemmeværnskommandoen pålagt at evaluere værnepligtsordningen. Nærværende rapport indeholder en status og en generel anbefaling og vurdering af værnepligtsordningen og giver svar på de i opgaveformuleringen stillede spørgsmål.

Rapporten er konsolideret og herunder tiltrådt af Hjemmeværnskommandoen. De værnepligtige er inddraget gennem undersøgelser af de værnepligtiges syn på uddannelsen. Værnepligtsrådet har haft rapporten til udtalelse og bemærkningerne fremgår af bilag til dækskrivelsen.

Rapporten indledes med en kort redegørelse for den nuværende værnepligtsordning, herunder Forsvarets Dag. Rapporten undersøger derpå en række delspørgsmål mundende ud i en samlet konklusion og anbefaling. Disse spørgsmål er valgt for at tilsikre en bred evaluering og spørgsmålene er formuleret i samarbejde med interessenterne og godkendt af Forsvarsministeriet.

Værnepligtsuddannelsen er rettet mod et fokuseret og relevant totalforsvarsindhold, der giver forsvaret en fleksibel kapacitet til indsættelse i rammen af forsvarets totalforsvar. Derudover skal uddannelsen være relevant og motiverende med et militært indhold og rette sig mod hvervning af personel til fortsat uddannelse i forsvaret og tjeneste i internationale missioner.

Det er Forsvarskommandoens konklusion og anbefaling, at værnepligtsordningen, som skitseret i indeværende forlig, er en succes og generelt bør fastholdes i den nuværende form. Det anbefales tillige, at antallet af værnepligtige, længden af uddannelsen og uddannelsens indhold fastholdes.

Det er Forsvarskommandoens opfattelse, at værnepligtsordningen og Forsvarets Dag giver et godt grundlag for den efterfølgende hvervning. Gennem Forsvarets Dag får et stort antal unge mennesker præsenteret forsvaret og de uddannelsesmuligheder der gives. Igennem værnepligten får mange unge mennesker et tæt og indgående kendskab til forsvaret, og derved anses værnepligten for at være med til at forankre forsvaret i det danske samfund. Dertil bibringer værnepligtsuddannelsen de unge en række realkompetencer ligesom de unge forberedes til samfundets krav.

Forsvarskommandoen evaluerer løbende basisuddannelsen m.h.p. at justere erkendte uhensigtsmæssigheder og optimere vilkårene for udannelsen for nærværende med fokus på personelsituationen ved uddannelseskadrene og støtten fra Politiet og Beredskabsstyrelsen. Rapporten peger på en række justeringer, der vurderes at kunne gennemføres inden for den skitserede ramme for værnepligten, herunder de økonomiske og strukturelle rammer.

Afslutningsvis hæfter Forsvarskommandoen sig ved den positive perception af basisuddannelsen blandt de værnepligtige. Særligt noteres de meget positive besvarelser vedr. emnerne omgangs-former, virksomhedskultur og pædagogiske principper samt uddannelsens kvalitet.

UKLASSIFICERET

1. INDLEDNING

Baggrunden for denne evalueringsrapport skal indledningsvist findes i forligsteksten af 10. juni 2004, hvor det er anført, at værnepligten skal evalueres ved udgangen af 2006, herunder forhold vedrørende antal, længde og indhold. Opgaven til Forsvarskommandoen fremgår endvidere af Forsvarsministeriets implementeringsskrivelse 4. kt. 04-0035-27(197) af 2005-03-01 og af Forsvarsministeriets skrivelse 2. kt. 04-0035-28 af 16. august 2006.

Forsvarskommandoen har på baggrund af opgavestillingen udfærdiget nærværende rapport, der indeholder en status og en generel vurdering og anbefaling af værnepligtsordningen samt giver svar på en række spørgsmål vedr. værnepligtsordningen, herunder de af Forsvarsministeriets stillede spørgsmål. Rapporten giver forslag til justeringer og beskriver eventuelle afledte konsekvenser.

Rapporten er udarbejdet under inddragelse af Hjemmeværnskommandoen, de operative kommandoer, Forsvarets Personeltjeneste, Forsvarsakademiet og Forsvarets Sundhedstjeneste, der alle har tiltrådt rapporten. Endvidere har Politiet og Beredskabsstyrelsen bidraget til rapporten.

De værnepligtige er inddraget gennem undersøgelser af de værnepligtiges syn på uddannelsen, herunder omgangsformer, virksomhedskultur og anvendte pædagogiske principper. Værnepligts-rådet har haft rapporten til udtalelse, og bemærkningerne fremgår af bilag til dækskrivelsen.

Rapporten indledes med en kort redegørelse for den nuværende værnepligtsordning, herunder Forsvarets Dag. Rapporten undersøger derpå en række delspørgsmål vedr. værnepligtsordningen mundende ud i en samlet konklusion og anbefaling. Disse spørgsmål er valgt for at tilsikre en bred evaluering og spørgsmålene er formuleret i samarbejde med interessenterne og godkendt af Forsvarsministeriet.

2. REDEGØRELSE FOR NUVÆRENDE VÆRNEPLIGTSORDNING

2.1. Den generelle ordning.

Baggrunden for den nuværende værnepligtsordning skal bl.a. findes i, at dette forlig indeholder en styrkelse af totalforsvaret gennem i videst muligt omfang at samle løsningen af det statslige redningsberedskabs og forsvarets opgaver i en struktur, der sikrer synergieffekt og forenkling. Tilsvarende gælder for Hjemmeværnet, der under bevarelse af dets identitet integreres i forsvarets operative og støttende strukturer. Endvidere styrkes totalforsvaret ved, at der etableres en totalforsvarsstyrke på ca. 12.000 soldater, som har gennemgået en relevant uddannelse af ca. 700 timers varighed på fire måneder. Denne styrke er forpligtet til inden for de første tre år efter den første samlede uddannelse i forsvaret at stille sig til rådighed i op til tre måneder i f.m. løsning af totalforsvarsopgaver for det danske samfund, såfremt forsvarets stående styrker, det statslige redningsberedskab og hjemmeværnet ikke er tilstrækkeligt. Totalforsvarsstyrken sikrer således, at samfundet råder over tilstrækkelig kapacitet til at imødegå trusler mod Danmark og større katastrofer.

Hvor forsvarets hidtidige uddannelse af værnepligtige var rettet mod den mobiliseringsbaserede krigsstyrke, sigter den nuværende værnepligtsuddannelse således mod et fokuseret og relevant totalforsvarsindhold, der giver forsvaret en fleksibel og veluddannet kapacitet til indsættelse i rammen af totalforsvaret. Værnepligtsuddannelsen skal derudover være en relevant og motiverende uddannelse, der har et militært indhold, der retter sig mod hvervning af personel til fortsat uddannelse i den operative struktur og til efterfølgende tjeneste i de internationale missioner.

UKLASSIFICERET 2

UKLASSIFICERET

Værnepligten i hæren er omlagt således, at uddannelsen sætter de værnepligtige i stand til at løse en række totalforsvarsopgaver. Uddannelsen rettes mod såvel en militær uddannelse, der omfatter enkeltmandsuddannelse, herunder soldatens evne til at løse opgaver i et usikkert miljø, uddannel-se med henblik på, at soldaten under kommando kan virke i mindre enheder i f.m. løsning af opgaver i totalforsvarsregi og et totalforsvarsmæssigt indhold (brandbekæmpelse, katastrofeindsats mv.). Uddannelsen er således primært rettet mod totalforsvaret i Danmark, hvorimod uddannelse af soldater til egentlige kampenheder kræver yderligere uddannelse i form af en reaktionsstyrkeuddannelse, som kan søges i forlængelse af værnepligten m.h.p. udsendelse i internationale operationer eller fastansættelse i forsvaret.

Værnepligten i søværnet er omlagt, således at værnepligtige i søværnet principielt gennemfører uddannelsen som anført for værnepligtige i hæren, idet uddannelsen i søværnet tillige omfatter et antal sejldage bl.a. med henblik på rekruttering til videre tjeneste i søværnet.

Værnepligten i flyvevåbnet er omlagt, således at værnepligtige i flyvevåbnet principielt gennem-fører uddannelsen som anført for værnepligtige i hæren.

Planlægningsgrundlaget indebærer, at der årligt indkaldes værnepligtige svarende til 2.475 årsværk fordelt med 2.130 årsværk til hæren, 200 årsværk til søværnet og 145 årsværk til flyvevåbnet.

Der henvises til pkt. 3.2. og underbilag 1 for mere information om basisuddannelsens indhold.

2.2. Særordningerne.
Udover værnepligtige indkaldt til hærens almindelige basisuddannelse indkaldes værnepligtige til varetagelse af opgaver i relation til forsvarets forpligtelser over for kongehuset, herunder til Den Kongelige Livgarde og Hesteskadronen. Disse værnepligtige, der indkaldes i 8 henholdsvis 12 måneder, har ikke efterfølgende beredskabsforpligtelse i Forsvarets Totalforsvarsstyrke.

Der indkaldes endvidere et antal værnepligtige til søværnet i 9 måneder med henblik på at indgå i besætningen på Kongeskibet Dannebrog. Værnepligtige, der har forrettet tjeneste på Kongeskibet Dannebrog, har ikke efterfølgende beredskabsforpligtelse i Forsvarets Totalforsvarsstyrke.

2.3. Værnsforskelle.
Den nuværende værnepligtsuddannelse er principielt ens i de tre værn og uddannelsen er i alle tre værn tilrettelagt således, at den sigter mod opgaveløsninger i totalforsvarsregi. Der er imidlertid værnsspecifikke forskelle og indholdet af henholdsvis hærens, søværnets og flyvevåbnets basisuddannelse varierer således, at uddannelsen er tilpasset det enkelte værns særpræg. Fx indgår et sejladsmodul i søværnets basisuddannelse ligesom de værnepligtige erhverver sig forskellige kompetencer, der kan nyttiggøres i forskellige sammenhænge.

Baggrunden for den forskelligartede uddannelse i de tre værn skal ses i sammenhæng med, at basisuddannelsen anvendes til at give den værnepligtige et grundlæggende kendskab til det enkelte værn og dets opgaver, herunder indsættelse i internationale operationer. Basisuddannelsen skal også give soldaterne et indblik i værnets identitet og kultur og særegne operationsvilkår. Det er vurderingen, at dette tilsikrer det bedst mulige grundlag for en bred rekruttering af personel til reaktionsstyrkeuddannelsen henholdsvis fastansættelse i de enkelte værn.

Forskellighederne i uddannelsen vurderes ikke at have indflydelse på muligheden for anvendelse af den enkelte værnepligtige i totalforsvarssammenhæng. Totalforsvarsregisteret skal ikke anskues som en samlet

enhed, men derimod et register af enkeltindivider, der kan aktiveres individuelt i forhold til de kompetencer, der i den givne situation er behov for. Derfor giver værnsforskellene en større grad af fleksibilitet i relation til totalforsvarsregistret. Hovedparten af de værnepligtige, som indgår i totalforsvarsregistret, vil dog have modtaget hærens basisuddannelse og dermed en relativ ensartet uddannelse.

2.4. Forsvarets Dag.

2.4.1. Koncepten bag Forsvarets Dag

Indkaldelse og rekruttering af værnepligtige gennemføres ved, at alle unge mænd indkaldes, og alle unge kvinder inviteres til Forsvarets Dag. Forsvarets Dag tjener flere formål, herunder at afklare, hvorvidt den enkelte er egnet til at aftjene værnepligt. Set fra forsvarets side giver Forsvarets Dag en god mulighed for at eksponere forsvaret som en moderne og troværdig arbejdsplads, som tilbyder attraktive, kompetencegivende uddannelser og endelig set fra de unges side, giver Forsvarets Dag mulighed for at afklare de muligheder, forsvaret kan tilbyde den enkelte.

Forsvarets Dag har siden begyndelsen af 2006 afløst den tidligere session, men er mere end det, der traditionelt set betragtes som sessionsrekruttering. Baggrunden, filosofien og gennemførelsen er ændret radikalt og Forsvarets Dag handler om rekruttering i en bredere forstand eller med andre ord en sammensmeltning af værnepligtsbegrebet og rekrutteringsaspektet.

Til Forsvarets Dag indkaldes alle unge mænd fra en bestemt årgang, og alle unge kvinder fra den samme årgang inviteres. Forsvarets Dag har i 2006 været medvirkende årsag til, at antallet af frivillige værnepligtige er øget og lodnummergrænsen er historisk lav (se tabel 1 og 2). Forsvarets Dag har samtidig været medvirkende til at øge søgningen til Forsvarets uddannelser.

Tabel 1, Antal værnepligtige i perioden 2002 til 2006 samt antal frivillige:

År	Hæren	Flyvevåbnet	Søværnet	I alt	Antal aftaler	Aftaler i %
2002	5.990	98	462	6.550	4.550	69,5
2003	5.821	335	397	6.553	4.579	69,9
2004	4.539	0	351	4.890	3.458	70,7
2005	5.895	149	283	6.327	3.869	61,2
2006	5.142	274	311	5.727	4.387	76,6

Tabel 2, Oversigt over lodnummergrænse i perioden 2001 til 2006.

År	Generel lodnummergrænse (tallene viser de numre der gav indkaldelse).
2001-2	00001-26.000
2002-1	00001-16.000
2002-2	00001-36.000
2003-1	00001-12.000
2003-2	00001-31.000
2004-1	00001-08.000
2004-2	00001-25.000
2005-1	00001-08.000
2005-2	00001-18.000
2006-1	00001-04.000

UKLASSIFICERET

Forsvarets Dag gennemføres på fem faste rekrutteringscentre placeret på forsvarets eller Beredskabsstyrelsens etablissementer. Forsvarets Dag gennemføres på Flyvestation Aalborg, Beredskabscenter Herning, Bülows Kaserne i Fredericia samt Antvorskov og Høvelte Kaserner. Endvidere gennemføres Forsvarets Dag af et rejsehold på Almegårds Kaserne i Rønne to uger om året.

Bemandingen på rekrutteringscentrene er ligeledes væsentligt ændret i forhold til den tidligere sessionsbehandling. På Forsvarets Dag lægges vægt på, at de unge møder forsvaret, og det gøres bedst gennem mødet med uniformeret personale. Der er således på rekrutteringscentrerne i alt fem medarbejdere i uniform, idet Hjemmeværnet, Beredskabsstyrelsen, hæren, søværnet og flyvevåbnet alle er repræsenteret. Derudover er der civile medarbejdere og lægefagligt personel, der har ansvar for helbredsundersøgelsen og selve sessionsafgørelsen.

En væsentlig del af tiden på Forsvarets Dag anvendes til information og fokus på den enkelte unge. Dagen indledes med, at de unge igennem powerpoint-baseret materiale og forskellige film bliver præsenteret for de forskellige muligheder for at gennemføre værnepligt samt om forsvarets rolle i dagens samfund. De unge gennemfører ligeledes den skriftlige sessionsprøve. Derefter følger helbredsundersøgelse, sessionsafgørelsen om egnethed til aftjening af værnepligt herunder trækning af lodnummer, afsluttende med en individuel vejledning/samtale med en uniformeret medarbejder. Ventetiden i dette forløb benytter den unge i et informationsrum/opholdslokale, hvor der er en mindre udstilling, der sætter fokus på forsvaret, Redningsberedskabet og Hjemmeværnet. I lokalet er der ligeledes en internetcafé, hvor de unge bl.a. kan besøge forsvarets hjemmesider. Et væsentligt forhold i ventetiden, er også at de uniformerede medarbejdere, der ikke er beskæftiget med andre funktioner, er til stede i lokalet, hvor de taler med de unge og informerer om de muligheder der i forsvaret.

Den afsluttende samtale kan føre til en aftale om værnepligtstjeneste eller en aftale om en afprøvning til en af forsvarets uddannelser. Den unge vil altså kunne forlade Forsvarets Dag med et bevis i hånden på, hvornår og hvor vedkommende skal indkaldes til aftjening af værnepligt. Der er til denne aftale knyttet en gensidig fortrydelsesret på 30 dage.

Efter gennemgang af ovenstående program bliver de unge opfordret til at besvare et internetbaseret spørgeskema leveret af firmaet Epinion. Forsvarets Personeltjeneste har løbende gennem 2006 modtaget rapporter fra Epinion for at følge de unges evaluering af deres oplevelser omkring Forsvarets Dag. De unges tilbagemeldinger er særdeles positive, hvilket fremgår af de efterfølgende data:

- 98 % af de unge har erklæret sig helt enig eller enig i udsagn om personalets imødekommenhed, engagement og den behandling de har fået.
- 80-95 % af de unge har erklæret sig helt enig eller enig i udsagn om de forskellige informationsmediers kvalitet.
- 95 % af de unge er meget positive (41 %) eller positive (54 %) over den måde dagen forløb på.
- 31 % af de unge giver udtryk for, at de er meget positivt overraskede over Forsvarets Dag og 41 % er positivt overraskede.
- 92 % af de unge siger, at deres indtryk af forsvaret er positivt eller meget positivt efter de har været på Forsvarets Dag.
- På spørgsmålet om indtrykket af forsvaret er mere positivt eller mere negativt, end før man var på Forsvarets Dag, svarer 19 % meget mere positiv, 50 % mere positiv, 27 % nogenlunde det samme. Kun 3 % har et mere eller meget mere negativt indtryk.

UKLASSIFICERET

Ovenstående er et udtryk for, at de unge oplever forsvaret som en moderne, seriøs og attraktiv virksomhed, der forbereder de unge til at træffe valg m.h.p. gennemførelse af værnepligt men også om eventuelle valg efter en gennemført værnepligt.

2.4.2. Kvinder og Forsvarets Dag
Som tidligere beskrevet bliver unge kvinder inviteret til at besøge Forsvarets Dag. I 2006 sagde mere end 1.100 kvinder ja til invitationen om at deltage i Forsvarets Dag. Dette svarer til ca. 4 % af de inviterede kvinder. Forsvarets Personeltjeneste har en forventning om, at antallet vil stige, efterhånden som kendskabet til Forsvarets Dag øges.

Forsvarets Personeltjeneste målretter informationen om Forsvaret Dag til kvinder ved besøg på uddannelsesinstitutioner og uddannelsesmesser samt ved en eksponering af Forsvarets Dag i relevante medier. Endvidere bliver det materiale, der udsendes i forbindelse med invitationen til Forsvarets Dag, løbende revideret og tilpasset målgruppen.

Som det er tilfældet med mænd, er det kun kvinder, der er erklæret egnet eller begrænset egnet, der har mulighed for at indgå aftale om tjeneste på værnepligtslignede vilkår. I 2005 var der i alt 178 kvinder, der indgik aftale om tjeneste på værnepligtslignede vilkår. Som det fremgår af tabel 3, blev der i 2006 rekrutteret et markant større antal kvinder til tjeneste på værnepligtslignede vilkår end i 2005.

Tabel 3, Antal kvinder, der i 2006 indgik aftale om tjeneste på værnepligtslignede vilkår.

Antal sagsbehandlede kvinder	Antal egnede inkl. de begrænset egnede	Antal uegnede	Antal kvinder, der har indgået aftale
944	807	137	537

2.4.3. Sammenfatning vedr. Forsvarets Dag.
Sammenfattende kan Forsvarets Dag betegnes som en unik mulighed for at præsentere forsvaret. Dagen er de unges første møde med forsvaret som virksomhed og de unges tilbagemeldinger viser, at det har været en særdeles positiv oplevelse og det samtidig også vist sig at være en medvirkende årsag til en forbedring af rekrutteringen til de grundlæggende uddannelser. Det er også målsætningen, at de unge, der ikke bliver fundet egnet til værnepligtstjeneste og de unge, der efter et frinummer ikke vælger tjeneste i forsvaret, forlader Forsvarets Dag med en positiv og afklarende oplevelse.

3. BESVARELSE AF DELSPØRGSMÅL
Efterfølgende besvares en række delspørgsmål, herunder de i opgaveformuleringen skitserede spørgsmål vedr. antallet af værnepligtige, uddannelsens indhold og uddannelsens længde.

3.1. Ordningens formål og relevans.

UKLASSIFICERET

UKLASSIFICERET

Som nævnt i rapportens redegørelse er den nuværende værnepligt i forsvaret omlagt, så den målrettes mod totalforsvaret. Værnepligten giver forsvaret en fleksibel og veluddannet kapacitet til indsættelse i rammen af totalforsvaret.

Værnepligten vil derudover kunne danne grundlag for rekruttering til forsvaret for dem, som måtte ønske det, og vil i det hele bidrage til forsvarets forankring i det danske samfund. Værnepligten medvirker til at sikre den folkelige forankring og hjemsendte værnepligtige vil for en stor dels vedkommende være "ambassadører" for forsvaret, ligesom de i deres tjenestetid har været med til at udvikle og inspirere forsvaret. På grund af de mange værnepligtige, som går gennem forsvarets uddannelsessystem, bliver forsvaret præget af viden, holdninger og færdigheder, som de unge repræsenterer.

Sammenfattende finder Forsvarskommandoen værnepligten relevant af flere grunde og værnepligten bør fastholdes.

3.2. Indholdet af uddannelsen.
Som supplement til efterstående punkter henvises til underbilag 1 for beskrivelse af indholdet af basisuddannelsen i hæren, søværnet og flyvevåbnet.

3.2.1. Basisuddannelsen i hæren.
Basisuddannelsen i hæren gennemføres i forskellige temamoduler, som bl.a. omfatter grundlæg-gende militæruddannelse, feltuddannelse, småstyrkers kamp og hjælp til den øvrige del af samfundet. Den militære grunduddannelse er afgørende for de øvrige moduler, således at soldaterne kan begå sig i et usikkert miljø, yde førstehjælp, betjene håndvåben samt anvende anden udrustning og materiel. Soldaterne lærer at samarbejde samt at kunne forstå og omsætte ordrer og signaler, så de kan løse opgaver i enhedsramme. Basisuddannelsen indeholder tillige et "åbent hus" arrangement og en "introduktion til fredsstøttende operationer". Disse aktiviteter giver et indblik i hærens opgaveløsning, materielsammensætning og aktiviteter og bidrager tillige bl.a. til hvervning af soldater til reaktionsstyrkeuddannelsen. Hvervningen bliver understøttet af orienteringer om uddannelser i forsvaret. Der gennemføres tillige et arrangement for pårørende under uddannelsesforløbet.

Basisuddannelsen afsluttes med en kontroløvelse, hvor samtlige totalforsvarskomponenter søges medinddraget. Øvelsen giver soldaten et billede af den ramme inden for hvilken, han/hun skal virke ved en evt. aktivering af Forsvarets Totalforsvarsstyrke. Der arbejdes fortsat med at få afstemt forventningerne til totalforsvarssoldatens uddannelsesniveau og totalforsvarskomponenternes uddannelsesstøtte. Hjemmeværnets støtte til gennemførelsen af kontroløvelserne har været uundværlig og i takt med at den regionale føringsstruktur opstilles forventes denne også inddraget i gennemførelsen af kontroløvelserne. Der gennemføres løbende en evaluering og optimering af basisuddannelsen med henblik på at opnå størst mulig uddannelseseffekt, begrænse antallet af teoretiske lektioner og for at opnå den rette balance i uddannelsen mellem totalforsvarsopgaverne og den militære træning.

Uddannelsesenhederne skal i 9. uddannelsesuge indstille soldater til den grundlæggende sergent-uddannelse og senest i 12. uddannelsesuge tegne kontrakt med de soldater, der ønsker at gennemgå reaktionsstyrkeuddannelsen. Som nævnt vil ingen af de soldater, der fortsætter uddannelsen efter basisuddannelsen indgå i totalforsvarsregistret, hvilket efter Forsvarskommandoens opfattelse åbner for en grad af differentiering af uddannelsen i 4. måned af hærens basisuddannelse. De værnepligtige, der ikke skal fortsætte tjenesten i forsvaret efter basisuddannelsen, kan i 4. uddannelsesmåned i højere grad fokusere på totalforsvarsopgaverne. Støtten fra Politiet og Beredskabsstyrelsen kan således målrettes mod værnepligtige til totalforsvarsregistret. Derimod kan de militære krav til de soldater, som fortsætter i forsvaret efter 4. uddannelsesmåned, øges ved

at fokusere på opgaven som kommende sergentelev eller reaktionsstyrkesoldat. Det vurderes, at dette vil styrke de grundlæggende militære færdigheder og feltuddannelsen, som er forudsætningen for at løse de internationale opgaver, samt reducere frafaldet under den efterfølgende reaktionsstyrkeuddannelse. For at optimere uddannelsen vil Forsvarskommandoen tilpasse basisuddannelsens 4. måned så den i højere grad rettes mod soldatens efterfølgende tjeneste som enten sergentelev, reaktionsstyrkesoldat eller som en del af totalforsvarsstyrken. Det er Forsvarskommandoens anbefaling, at soldater, der måtte afgå i løbet af den 4. måned af basisuddannelsen uanset uddannelsesretning, skal indgå i Forsvarets Totalforsvarsstyrke.

Ved Den Kongelige Livgarde indkaldes værnepligtige tre gange om året i henholdsvis august, december og april til otte måneders værnepligt, hvor der gennemføres en reduceret basisuddannelse herunder kontroløvelsen, ca. tre ugers vagtuddannelse og fire måneders vagttjeneste ved de kongelige slotte og palæer.

Ved Hesteskadronen indkaldes værnepligtige to gange om året i henholdsvis februar og august til 12 måneders værnepligt. Der gennemføres indledningsvis tre måneder af hærens basisuddannelse, derefter tre måneders grundlæggende uddannelse i ridning og slutteligt seks måneders videregående uddannelse i ridning samt opvisningstræning. I den sidste del af uddannelsen gennemføres den resterende del af basisuddannelse, herunder kontroløvelsen.

Gennemførelse af basisuddannelse ved særordningerne tjener til at bibringe soldaterne basale og nødvendige militære færdigheder og civile kompetencer, hvilket er hensigtsmæssigt af hensyn til den videre tjeneste som værnepligtig og af hensyn til en evt. efterfølgende reaktionsstyrkeuddannelse.

På lige fod med hærens almindelige basisuddannelse hverves der til hærens reaktionsstyrkeuddannelse fra hærens særordninger.

3.2.2. Basisuddannelsen i søværnet.
Generelt er basisuddannelsen i søværnet opdelt i et grundmodul, et totalforsvarsmodul og et sejladsmodulet. Grundmodulet indeholder ud over egentlige militære færdigheder også fag, som er nødvendige for, at den værnepligtige sikkerhedsmæssigt kan sejle med søværnets enheder. På totalforsvarsmodulet er de fag vægtet, som giver de værnepligtige kompetencer til at indgå i Forsvarets Totalforsvarsstyrke. På sejladsmodulet fortsættes den værnepligtiges sømandsmæssige uddannelse, herunder indsigt i arbejdet og livet om bord på søværnets skibe.

Af hensyn til kapaciteten på søværnets sejlende enheder har det været nødvendigt at opdele de værnepligtige i to hold efter grundmodulet. Det er imidlertid mest hensigtsmæssigt, relevant og motiverende, at værnepligtsforløbet afsluttes med sejladsmodulet. Under totalforsvarsmodulet gennemfører de værnepligtige en havariuddannelse, hvorfor de sejlende enheder har større mulighed for at lade de værnepligtige indgå i det daglige arbejde, herunder i havari- og brandberedskabet. For at sikre den optimale sammenhæng i uddannelsen vil indkaldelse til søværnets basisuddannelse blive justeret fra fire gange til otte gange om året med ikrafttræden fra 2008. Hvert indkaldelseshold vil således kunne gennemføre uddannelsesmodulerne afsluttende med sejladsmodulet. Dette ændrer ikke ved det samlede antal værnepligtige indkaldt til søværnet.

Værnepligtige til Kongeskibet Dannebrog gennemgår det sømilitære grundmodul, hvorefter de overgår til et særskilt uddannelsesforløb. Inden påmønstring modtager de funktionsuddannelse, der bl.a. omfatter speedbådsførerbevis, skibsrøgdykkeruddannelse, skibsvedligeholdelseskursus og et særligt introduktionsprogram.

3.2.3. Basisuddannelsen i flyvevåbnet.

UKLASSIFICERET

Basisuddannelsen i flyvevåbnet indeholder i hovedtræk fagene tjenestekendskab, militær optræden, idræt, beskyttelsesuddannelse, førstehjælpsuddannelse, feltuddannelse, småstyrkers kamp og kommunikationsuddannelse. Uddannelsen omfatter også totalforsvarsuddannelse, herunder brand- og redningsuddannelse samt orientering om uddannelsesmuligheder i forsvaret.

Uddannelsen har også til formål at give den værnepligtige et grundlæggende kendskab til flyvevåbnets identitet og opgaver, herunder internationale operationer, med henblik på at skabe grundlag for hvervning til videre uddannelse i flyvevåbnet.

3.2.4. Delkonklusioner vedr. uddannelsens indhold.
Forsvarskommandoens finder, at uddannelsesindholdet i basisuddannelsen ved hæren, søværnet og flyvevåbnet generelt er hensigtsmæssigt og tjener til at opnå formålet med uddannelsen, herunder at give soldaterne de nødvendige færdigheder, for at de kan løse opgaver i rammen af Forsvarets Totalforsvarsstyrke. Uddannelsesindholdet ved særordningerne findes relevant, herunder findes gennemførelse af basisuddannelse ved særordningerne hensigtsmæssig og nødvendig.

For at optimere uddannelsen vil Forsvarskommandoen tilpasse basisuddannelsens 4. måned så den i højere grad rettes mod soldatens efterfølgende tjeneste som enten sergentelev, reaktionsstyrkesoldat eller som en del af totalforsvarsstyrken. For at sikre den optimale sammenhæng i uddannelsen vil indkaldelse til søværnets basisuddannelse blive justeret fra fire gange til otte gange om året med ikrafttræden fra 2008.

3.3. Uddannelsens længde.
Basisuddannelsens længde er generelt fire måneder, undtaget herfor er værnepligtige indkaldt til særordningerne som beskrevet tidligere. Med den rådige uddannelsestid modtager den værnepligtige grundlæggende viden og færdigheder om de totalforsvarsopgaver, der skal løses i rammen af Forsvarets Totalforsvarsstyrke. Den militærfaglige uddannelse vurderes at være netop tilstrækkelig til at kunne løse disse opgaver.

Basisuddannelsen kan af nogen opleves som intens, ligesom nogen oplever tidspres og fysisk træthed. Det er imidlertid Forsvarskommandoens opfattelse, at netop det høje aktivitetsniveau er motiverende for de værnepligtige.

Det er Forsvarskommandoens anbefaling, at basisuddannelsens længde på fire måneder fast-holdes. Det er samtidig Forsvarskommandoens anbefaling, at uddannelsens længde ved særordningerne fastholdes.

3.4. Uddannelsens kvalitet.
3.4.1. Generelt.
Værnepligten er i dette forlig omlagt således, at uddannelsen sætter de værnepligtige i stand til at løse en række totalforsvarsopgaver i rammen af Forsvarets Totalforsvarsstyrke. Hele eller dele af denne styrke kan aktiveres samtidigt afhængigt af den givne situation, m.h.p. at kunne bidrage til følgende opgaver inden for totalforsvarets samlede opgavespektrum:

- Bevogtning af samfundsvigtige installationer.
- Overvågning og trafik-/adgangskontrol.
- Hjælp til redningsberedskabet, herunder rednings-/katastrofeindsats, brandbekæmpelse og miljøassistance.
- Anden hjælp til Politiet, herunder evakuering af civile.
- Støtte til hjemmeværnet, herunder afløsning eller supplement.

UKLASSIFICERET

UKLASSIFICERET

Det er Forsvarskommandoens vurdering, at indholdet i basisuddannelsen generelt er dækkende i forhold til de opgaver totalforsvaret forventes at skulle løse. Forsvarskommandoen arbejder løbende på at afstemme forventningerne til totalforsvarssoldatens uddannelsesniveau.

3.4.2. Vilkår for uddannelsens gennemførelse.
Forsvarskommandoen arbejder løbende på at sikre de bedst mulige vilkår og rammer for gennemførelse af basisuddannelsen. Materiel og udstyr samt indkvarteringsforhold forbedres løbende, men der er fortsat områder af uddannelsen og rammerne herfor, som kan optimeres.

Forsvaret i almindelighed og hæren i særdeleshed oplever for nærværende stor afgang blandt personalet, der bl.a. betyder, at der ikke rådes over det nødvendige antal instruktører i uddannelsesenhederne eller instruktører, der alle har den ønskede erfaring.

Med henblik på at forbedre situationen, har forsvaret bl.a. iværksat tiltag til at øge antallet af elever på hærens grundlæggende sergentuddannelse. I efteråret 2006 startede således 20 ekstra sergenter på Hærens Sergentskole, og i 2007 overvejes det at oprette yderligere pladser. Herudover har hæren i år oprettet to ekstra oversergenthold for at få uddannet flere instruktører.

3.4.3. Belastning under uddannelsen.
Det er som nævnt Forsvarskommandoens opfattelse, at uddannelsens indhold og længde er tilstrækkelig til at give soldaterne de nødvendige færdigheder, for at de kan løse opgaver i rammen af Forsvarets Totalforsvarsstyrke. Det er også opfattelsen, at de værnepligtige generelt ønsker øget aktivitet og feltuddannelse, men at de værnepligtige til tider kan opleve tidspres i forhold til den afsatte uddannelsestid. For at opnå en naturligt stigende belastning agter Forsvarskommandoen at styrke hærens basisuddannelse ved at tilføre tre ekstra øvelsesdøgn, hvor aktiviteterne kan afpasses døgnrytmen i et nedsat tempo. Denne styrkelse sammenholdt med øget vægt på den praktiske træning under basisuddannelsen og en stram belastningsstyring vurderes at forbedre soldaternes muligheder for at tilegne sig de nødvendige færdigheder samt reducere tidspresset.

3.4.4. Vurdering af støtten fra Politiet og Beredskabsstyrelsen.
Støtte fra Politiet og Beredskabsstyrelsen er nødvendig i forbindelse med uddannelsesmodulet "hjælp til den øvrige del af samfundet" og til den afsluttende kontroløvelse under basisuddannelsen, hvor også hjemmeværnets deltagelse er nødvendig og værdifuld.

Forsvarskommandoen noterer sig tilfredshed hos de operative kommandoer med aftalen indgået mellem Forsvarskommandoen og Rigspolitiet om støtte til basisuddannelsen. Forsvarskommandoen er i dialog med Politiet og Beredskabsstyrelsen m.h.p. løbende at optimere og justere støtten til værnepligtsuddannelsen.

3.4.5. Delkonklusion vedr. uddannelsens kvalitet.
Forsvarskommandoen er opmærksom på en række forhold vedr. vilkårene for uddannelsens gennemførelse, der ikke er optimale. Forsvarskommandoen arbejder på at tilvejebringe det nødvendige antal instruktører og løbende at forbedre og modernisere uddannelsesfaciliteterne. For at opnå en naturligt stigende belastning vil Forsvarskommandoen styrke hærens basisuddannelse ved at tilføre tre ekstra øvelsesdøgn, hvor aktiviteterne kan afpasses døgnrytmen i et nedsat tempo. Aftalen mellem Forsvarskommandoen og Rigspolitiet om støtte til basisuddannelsen er tilfredsstillende og Forsvarskommandoen er i dialog med Politiet og Beredskabsstyrelsen m.h.p. løbende at optimere og justere støtten til værnepligtsuddannelsen.

UKLASSIFICERET

UKLASSIFICERET

3.5. Merit.
Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udviklings bekendtgørelse nr. 362 af 20. maj 2005 om adgang m.v. til bachelor- og kandidatuddannelserne ved universiteterne anfører, at værnepligts-tjeneste sidestilles med erhvervsarbejde, hvis erhvervsarbejdet indgår i universitetets objektive kriterier til vurdering af ansøgere til kvote 2. Bekendtgørelsen har virkning for optagelse i 2008.

Basisuddannelsen giver merit for uddannelse i førstehjælp. Uddannelsesbeviset til udvidet førstehjælp er godkendt af Dansk Førstehjælpsråd. Der gives endvidere merit for brandbekæmpelse. Kursusbevis i elementær brandbekæmpelse er godkendt af Beredskabsstyrelsen.

Søværnets værnepligtige uddannes i sejlads med motorbåde. Elever, der består prøven, modtager et uddannelsesbevis, der efterfølgende kan konverteres til et "Bevis for førere af visse motordrevne fritidsfartøjer med en skroglængde under 15 m." (Speedbådskørekort). Endvidere gennemgår søværnets værnepligtige en uddannelse som skibsrøgdykker. Uddannelsen er certificeret af Søfartsstyrelsen og efter bestået prøve udleveres et gyldigt certifikat iht. STCW1-konventionen der kan anvendes ved job indenfor den civile skibsfart.

Uddannelsesenhederne udleverer et uddannelsesbevis/diplom til de værnepligtige efter afsluttet basisuddannelse. Dette uddannelsesbevis/diplom er ikke direkte meritgivende, men kan bl.a. understøtte de værnepligtiges muligheder i relation til jobsøgning i det civile erhvervsliv.

Derudover forbereder en del af fagene den værnepligtige til en samfundsmæssig indsats og i basisuddannelsen indgår også elementer af personlighedsudviklende karakter, som kan gøre den værnepligtige bedre rustet til at møde samfundets krav. Herunder videreudvikles den værnepligtiges modenhed, omhyggelighed, evne til at tage ansvar og forståelse for samarbejde.

3.6. Antallet af værnepligtige.
3.6.1. Forsvarets Totalforsvarsstyrkes behov.
Som nævnt styrkes totalforsvaret ved, at der etableres en totalforsvarsstyrke på ca. 12.000 soldater, som har gennemgået en relevant uddannelse af ca. 700 timers varighed på fire måneder. Under hensyntagen til frafald under basisuddannelsen, rekruttering til reaktionsstyrkeuddannelse og sergentuddannelse samt en vis usikkerhed vedrørende antallet af personer, som i kraft af deres civile arbejde allerede er eller bliver tilknyttet det statslige redningsberedskab m.v.[2], forventes der fra 2006 og fremover at tilgå ca. 4.000 menige årligt til totalforsvarsregistret således:

	2005	2006	2007	2008	2009
Tilgang	3.600	ca. 4.000	ca. 4.000	ca. 4.000	ca. 4.000
Afgang				3.600	ca. 4.000
I registret	3.600	ca. 7.600	ca. 11.600	ca. 12.000	ca. 12.000

3.6.2. Forsvarets behov.
Udover at dække behovet til totalforsvarsregistret skal værnepligtsordningen uddanne og rekruttere et varierende antal soldater til forsvarets reaktionsstyrker, internationale operationer og øvrige uddannelser. Det er Forsvarskommandoens vurdering, at det nuværende antal værnepligtige i hovedsagen kan dække hærens,

[1] STCW: Standards of Training, Certification & Watchkeeping, vedtaget af International Maritime Organization (IMO) under FN.
[2] Disse personer forventes ikke at blive optaget i Totalforsvarsregistret.

søværnets og flyvevåbnets behov. Sidstnævnte forudsætter imidlertid, at et rekrutteringsniveau på 20 % kan opretholdes[3], hvilket behandles under pkt. 3.7.

Det er imidlertid erkendt, at personelbehovet til især den stående reaktionsstyrke i hæren i opbygningsfasen ikke alene kan tilvejebringes via værnepligtsordningen. Da rekruttering fra værnepligten er variabel, er der iværksat supplerende rekrutterings- og uddannelsestiltag, som skal tilsikre øget tempo i opbygningen af den stående reaktionsstyrke i hæren. Når opbygningsfasen er tilendebragt, og strukturen herefter skal vedligeholdes, er det intentionen og vurderingen, at personelbehovet primært inddækkes via rekruttering fra værnepligten. Tilsvarende kan det konstateres, at det ikke er muligt at dække rekrutteringsbehovet inden for en række fagspecialer alene gennem værnepligten.

3.6.3. Særordningerne.
Generelt er det Forsvarskommandoens vurdering, at antallet af værnepligtige ved særordningerne (Den Kongelige Livgarde, Hesteskadronen og Kongeskibet Dannebrog) kan dække behovet i relation til forsvarets forpligtelser over for Kongehuset.

3.6.4. Delkonklusion vedr. antallet af værnepligtige.
Det er Forsvarskommandoens opfattelse, at antallet af værnepligtige generelt vil kunne dække behovet ved Forsvarets Totalforsvarsstyrke og forsvarets behov vedr. uddannelse og rekruttering af soldater til forsvarets reaktionsstyrker, internationale operationer og øvrige uddannelser, herunder behovet i relation til forsvarets forpligtelser over for Kongehuset. Da rekruttering fra værnepligten er variabel, kan værnepligten alene dog ikke dække behovet rekrutteringsbehovet inden for en række fagspecialer, ligesom opbygning af især den stående reaktionsstyrke i hæren i opbygningsfasen må suppleres af ekstra rekrutterings- og uddannelsestiltag.

3.7. Rekruttering.
3.7.1. Værnepligten som rekrutteringsgrundlag.
Gennem Forsvarets Dag har forsvaret og Beredskabsstyrelsen mulighed for hvert år at indkalde en årgang af unge mænd (for tiden ca. 30.000) og invitere unge kvinder fra samme årgang. Det første års erfaring med Forsvarets Dag viser, at den reelle frivillighed til at aftjene værnepligt er stigende. Som det fremgår af underbilag 2, er det lykkedes at rekruttere mere end de skitserede 20 %, der var opstillet som målsætning for at kunne dække det strukturelle behov. Det skal tilmed bemærkes, at en stor del af de værnepligtige, der ønsker at tegne kontrakt, netop beslutter sig under basisuddannelsen.

Som nævnt vurderer Forsvarskommandoen, at der på sigt kan rekrutteres det nødvendige antal personel med de rette kvalifikationer fra værnepligten, dog er det ikke muligt at dække behovet inden for en række fagspecialer alene gennem værnepligten. Forholdet forstærkes af, at det ikke længere er muligt at indkalde værnepligtige på baggrund af deres civile uddannelser/kompetencer. Det er derfor fortsat nødvendigt at gennemføre en række supplerende tiltag, herunder uddannelser til især faglige specialer. Rekrutteringsindsatsen er imidlertid styrket væsentligt, hvilket allerede viser sig ved en forøgelse af ansøgninger til bl.a. faglige uddannelser.

3.7.2. Rekrutteringsstrategi i f.t. reaktionsstyrkeuddannelsen.

[3] Baggrunden for de 20 % er affødt af en forudsætning om, at 2. Brigade principielt skal opstille et bidrag på 775 soldater hvert halve år bestående af 175 fastansatte soldater og 600 soldater, der har gennemført en reaktionsstyrkeuddannelse og efterfølgende udsendes i en mission. Herved opstår behovet for at hverve sammenlagt ca. 1.200 soldater årligt svarende til ca. 20 % af hærens samlede antal værnepligtige, der jf. forligsteksten er på ca. 6.000 som planlægningsgrundlag.

UKLASSIFICERET

Forsvarets Personeltjeneste har udarbejdet en rekrutteringsstrategi, som har til formål at markedsføre forsvaret som uddannelsessted, hvor deltagelse i internationale operationer er en del af hverdagen. Strategien består af en palet af rekrutteringsaktiviteter, hvoraf et antal er rettet mod værnepligtige og deres pårørende.

På hærens reaktionsstyrkeuddannelse Hold juni 2005 var afgangen under uddannelsen på 33 %, på Hold december 2005 var afgangen 22 % og på Hold juni 2006 er afgangen p.t. 18 %. Afgangsundersøgelser blandt soldater, der påbegyndte hærens reaktionsstyrkeuddannelse i juni 2006 viser, at frafaldet på reaktionsstyrkeuddannelsen ikke skyldes manglende information om international tjeneste eller om uddannelsesmulighederne i forsvaret. Hovedårsagerne til afgang under uddannelsen anføres i stedet som værende forhold, som forsvaret ikke direkte har indflydelse på, herunder tilbud om nyt job og manglende opbakning fra de pårørende. Udover rekruttering og information er en række supplerende tiltag iværksat, herunder tilbud om kontrakt i en tidlig fase og undersøgelser om at forenkle kontraktformerne, således personellet får en større vished og overblik over kontrakt- og ansættelsesforhold.

3.7.3. Delkonklusioner vedr. rekruttering.
Forsvarskommandoen vurderer, at der på sigt kan rekrutteres det nødvendige personel med de rette kvalifikationer fra værnepligten, herunder konstateres det, at det er lykkedes at rekruttere mere end 20 %, der var opstillet som målsætning for at kunne dække det strukturelle behov. Det er ikke muligt at dække behovet inden for en række fagspecialer alene gennem værnepligten, hvilket nødvendiggør supplerende tiltag.

Sammenholdt med den reducerede afgangsprocent under hærens reaktionsstyrkeuddannelse er det Forsvarskommandoens opfattelse, at informationen rettet mod de værnepligtige og deres familier under basisuddannelsen er hensigtsmæssig.

3.8. Fordelingsordningen.
Forsvarskommandoen har erkendt en række uhensigtsmæssigheder relateret til fordelingen af de værnepligtige. En stor del af de værnepligtige har indgået "aftale om frivillig aftjening af værne-pligt", hvilket betyder, at den enkelte har indflydelse på, hvor og hvornår han/hun ønsker at gennemføre værnepligtstjenesten. Det kan konstateres, at visse tjenestesteder er mere attraktive for de værnepligtige end andre, hvilket kan medføre ventetid for at aftjene værnepligt.

Forsvarskommandoen undersøger for nærværende mulighederne for at undgå skævhed mellem tjenestesteder i forhold til popularitet blandt de unge, mulighederne for at imødegå en kvalitativ forskel mellem forårs- og efterårsindkaldelserne og endelig mulighederne for at sikre, at indtaget af værnepligtige fordeles jævnt over hele året.

3.9. Indkaldelsesterminer.
Sammenfald mellem uddannelser i det civile uddannelsessystem og værnepligtstjenesten kan medføre, at visse værnepligtige må udsætte værnepligtstjenesten, hvilket er uhensigtsmæssigt for både de værnepligtige og for forsvaret. Det er dog Forsvarskommandoens opfattelse, at problemet ikke har samme dimensioner som under den tidligere værnepligtsordning.

Generelt har indkaldelsesterminerne en direkte relation til den normale cyklus for reaktionsstyrkeuddannelse og efterfølgende udsendelse i internationale missioner. For søværnets vedkommende har indkaldelsesterminerne dertil sammenhæng med indsættelse af sejlende enheder i opgaver i Nordatlanten, hvor de værnepligtige gennemfører sejladsmodulet. Rotation mellem de enkelte værnepligtshold ombord er af ressourcemæs-

sige årsager sammenfaldende med de rutinemæssige personeludskiftninger i Nordatlanten. Dette sikrer også, at enhederne kan tilbringe så meget tid på havet i operationsområdet som muligt.

Med baggrund i de skitserede hensyn til bl.a. den normale cyklus for reaktionsstyrkeuddannelse og efterfølgende udsendelse i internationale missioner er det Forsvarskommandoens umiddelbare anbefaling, at fastholde de nuværende generelle indkaldelsesterminer. Forsvarskommandoen undersøger imidlertid indkaldelsesterminerne sammenholdt med opstartstidspunkterne i det civile uddannelsessystem m.h.p. at vurdere behovet og muligheden for at foretage mindre justeringer af de nuværende indkaldelsesterminer.

3.10. Kvinder på værnepligtslignende vilkår.
Der er ved uddannelsesenhederne generelt positive erfaringer med kvinder ansat på værnepligtslignende vilkår. Det suppleres af tilsvarende generelle positive tilkendegivelser fra kvinderne selv.

I 2005 blev der indkaldt 170 kvinder på værnepligtslignende vilkår, hvoraf 28 afgik i løbet af uddannelsen. I 2006 blev der indkaldt 197 kvinder, hvoraf 30 afgik.

På baggrund af de afgangsinterviews, der foretages med hver enkelt kvinde på værnepligtslignende vilkår, der afgår under uddannelsen, kan det konstateres, at de to største faktorer for afgang er helbred og motivation. Helbredsmæssigt vurderes det fortsat at være de fysiologiske forskelle, der er årsagen, hvilket giver sig udslag i bl.a. belastningsskader. Manglende motivation kan relatere sig til det fysiske niveau, men vurderes i lige så høj grad at knytte sig til en erkendelse af, at tjeneste i forsvaret alligevel ikke var det rette for vedkommende.

For at mindske afgangen under uddannelsen vil Forsvarskommandoen øge informationen til de unge kvinder om vilkårene under tjeneste i forsvaret og basisuddannelsens indhold. Der skal lægges vægt på de fysiske krav og den træningstilstand og kondition, der forventes af den enkelte.

3.11. Sundheds- og idrætsforhold.
Efterfølgende behandles emnerne efterkassationer, sundhedstilstand, kontakten til sundhedssystemet under værnepligten forhold omkring sessionsbehandlingen med afsæt i undersøgelser foretaget af Forsvarets Sundhedstjeneste.

3.11.1. Efterkassationer.
Den samlede efterkassationsprocent var i 2005 på 7,9 % og i 2006 på 9 %. Den nye basisuddannelse afviger ikke væsentligt fra den tidligere værnepligtsordning hvad angår efterkassationer.

De største grupper af efterkasserede er[4]:

- Sygdomme i knogler, muskler og bindevæv: 40 %
- Læsioner, og andre ydre påvirkninger: 25 %
- Sygdomme i fordøjelsesorganer: 2 %
- Psykiske og adfærdsmæssige forstyrrelser: 24 %
- Faktorer af betydning for sundhedstilstand: 9 %
- Andre diagnoser: 13 %

[4] Det skal bemærkes, at flere soldater er blevet kasseret med flere diagnoser, hvorfor summen overstiger 100 %.

UKLASSIFICERET

Det bør nævnes, at der ved uddannelsesenhederne er stor fokus på belastningsstyring, således at soldaterne gradvist tilvænnes vilkårene. Det er bl.a. anvist i enhedernes uddannelsesdirektiver, at idræt gennem styrke- og kredsløbstræning gradvist, og afstemt med uddannelsens indhold, skal opbygge soldaternes træningstilstand, så de får de bedst mulige forudsætninger for at gennemføre uddannelsen uden belastningsskader. Det er også indskærpet overfor uddannelsesplanlæggerne, at der skal tages hensyn til behovet for restitution og belastningsgrad, således at aktiviteter med høj belastning efterfølges af aktiviteter med lav belastning.

3.11.2. Sundhedstilstanden.
Vedr. sundhedstilstanden kan det konstateres, at konditionen ved de værnepligtige forbedres og at de værnepligtige får en større muskelmasse og mindre fedtmasse i kraft af den fysiske træning og tjeneste under basisuddannelsen. Forsvarets Sundhedstjeneste har fokus på emnet og indsamler data og yderligere informationer om den fysiske udvikling af de værnepligtige med det sigte at følge den fysiske belastning og optimere den fysiske træning.

3.11.3. Kontakten til sundhedssystemet.
Vedr. kontakten til sundhedssystemet er der ved at blive implementeret en elektronisk patientjournal, hvilket betyder at de værnepligtiges kontakt til infirmerierne kan dokumenteres på en kvalitativ bedre måde, end tilfældet er i dag, hvor patientdata vedrørende henvendelser lægges i den enkeltes helbredspose, og hvor der kun registreres henvendelsesdiagnoser. Det er ikke opfattelsen, at henvendelsesmønstret til infirmerierne har ændret sig markant efter indførelse af den nye værnepligtsordning, men dataindsamlingen vil fremadrettet kunne bruges til at registrere ændringer.

3.11.4. Sessionsbehandling.
På Forsvarets Dag gennemføres som tidligere beskrevet en sessionsbehandling af de unge, hvor de bliver testet med hensyn til kundskaber, helbredsundersøgt og afhængig af om vedkommende er egnet eller uegnet, trækkes lodnummer. Sessionslægerne ved de enkelte rekrutteringscentre anvender som tidligere de retningslinier, som er fastsat i "Sessionsbedømmelse af Værnepligtige" med henblik på en så korrekt bedømmelse af den enkelte værnepligtiges helbredstilstand som overhovedet mulig. For at opnå en bedre og mere ens helbredsbedømmelse er der ved de fem rekrutteringscentre indført en række tiltag, der efterfølgende beskrives.

Helbredsposen til de værnepligtige, der afvises på mødedagen, bliver tilsendt Forsvarets Personeltjeneste, som herefter fordeler helbredsposerne til de rekrutteringscentre, der foretog den indledende helbredsundersøgelse på Forsvarets Dag. Dette giver mulighed for at sammenligne de to helbredsundersøgelser for at opnå et bedre erfaringsgrundlag til gavn for både de værnepligtige og Forsvarets Sundhedstjeneste.

Tre måneder før mødedagen udsender Forsvarets Personeltjeneste endvidere et velkomstbrev til den enkelte værnepligtige. Brevet indeholder bl.a. et træningsprogram, som den værnepligtige anbefales at følge for at forbedre sin træningstilstand op til indkaldelsesdagen. Forsvarets Personeltjeneste arbejder løbende på at opdatere og forbedre dette træningsprogram, for herigennem at bibringe den værnepligtige en bedre forståelse for vigtigheden af at være i god fysisk form på indkaldelsestidspunktet. Dette vil kunne medvirke til at nedbringe antallet af værnepligtige, der dels afvises på mødedagen, og dels hjemsendes i forbindelse med uddannelsesforløbet, med eks. belastningsskader.

En arbejdsgruppe under Forsvarets Personeltjeneste er for øjeblikket i færd med at færdiggøre en rapport vedr. forslag til en bedring af forholdene for værnepligtige, som kommer for en bedømmelseskommission, under basisuddannelsen.

UKLASSIFICERET

En arbejdsgruppe nedsættes primo 2007 med det formål at justere "Sessionsbedømmelse af Værnepligtige", således helbredskravene bedre modsvarer vilkårene i den kortere værnepligt og det forhold, at beredskabsperioden er kortere end under den tidligere værnepligtsordning. Hensigten er også at reducere den andel af de sessionsbehandlede, der erklæres uegnede eller begrænset egnede til værnepligtstjeneste. For at opnå dette, er det dog ikke hensigten at slække på de krav, der vedrører evnen til at tåle den fysiske belastning forbundet med værnepligtsuddannelsen.

3.11.5. Delkonklusion vedr. sundheds- og idrætsforhold.
På baggrund af den rådige empiri er det sammenfattende Forsvarskommandoens vurdering, at den nye basisuddannelse ikke adskiller sig væsentligt fra den tidligere værnepligtsordning hvad angår efterkassationer eller henvendelser til infirmeriet. Det er Forsvarskommandoens vurdering, at indførelse af Forsvarets Dag, herunder gennemførelse af individuelle samtaler med den enkelte og orientering om de fysiske krav værnepligtstjeneste stiller samt en systematisk udnyttelse af erfaringer vedr. helbredsundersøgelser, vil føre til at antallet af efterkassationer vil falde.

3.12. De værnepligtiges syn på værnepligten.
3.12.1. Baggrund.
Forsvarsakademiet har siden indførelse af den nye basisuddannelse gennemført spørgeskemaevaluering (videreudvikling af de tidligere holdningsmålingsskemaer) af de værnepligtiges opfattelse af basisuddannelsen som grundlag for evt. justeringer. Undersøgelserne giver mulighed for at identificere udviklingen over de forskellige holds basisuddannelse, ligesom materialet for hærens vedkommende giver mulighed for at sammenligne med den tidligere værnepligtsordning.

For flere detaljer henvises til underbilag 3, som er et uddrag af undersøgelserne foretaget af Forsvarsakademiet.

3.12.2. Resultater.
Generelt er resultaterne positive og relativt ens for de tre værn. For emnerne omgangsformer, virksomhedskultur og pædagogiske principper er målingerne meget positive. Værnepligtige under den nye basisuddannelse er generelt ligesa positive og på flere områder mere positive end under den tidligere værnepligtsordning. Dertil konstateres en positiv udvikling i løbet af uddannelsesholdene, hvilket indikerer, at uddannelsesenhederne drager nytte af de opnåede erfaringer.

De værnepligtige menige har i alle tre værn et positivt syn på deres arbejdsmæssige fællesskab og deres nærmeste foresatte. For hærens vedkommende ses et dyk fra første til andet indkaldelseshold og derefter fremgang for de efterfølgende hold. Sammenligning med evalueringsresultater fra den tidligere værnepligtsuddannelse i hæren i årene 1999 – 2004 viser, at fire-måneders værnepligtiges syn på det arbejdsmæssige fællesskab og nærmeste foresatte er på samme niveau.

Værnepligtige under hærens basisuddannelse har et markant mere positivt syn på ledelse og styring end under den tidligere grunduddannelse i hæren, ligesom udviklingen fra Hold 1 til 4 har været markant positiv. For søværnet og flyvevåbnets vedkommende ses en del spredning i de værnepligtiges syn på de forskellige områder af ledelse og styring. Der ses her behov for bedre kommunikation med de værnepligtige, som dog

UKLASSIFICERET

mener deres enhed fungerer effektivt og er tilfredse med den måde, deres enhed bliver ledet på.

De værnepligtige fra alle tre værn har et positivt syn på uddannelsen. For søværnets og flyvevåbnets vedkommende ses dog behov for bedre kommunikation med de værnepligtige og især en forbedret disponering af tiden, hvor kun halvdelen af de værnepligtige har svaret positivt.

Når de nye værnepligtige møder de nye vilkår og de fysiske krav, de skal leve op til for at gennemføre en enkeltmandsuddannelse inden for en kort tidsramme er det generelt for alle tre værn, at de fleste bliver forvirrede og trætte. For hærens vedkommende har kun halvdelen fundet, at de fysiske belastninger har været jævnt stigende. Der er sket tydelige forbedringer i forhold til den tidligere værnepligtsuddannelse, men der ses fortsat at være behov for forbedringer.

Fælles for de tre værn er, at de værnepligtige ikke har svært ved at vænne sig til værnets virksomhedskultur i form af omgangsform, kommandotone, orden og disciplin.

3.12.3. Delkonklusion vedr. de værnepligtiges syn på værnepligten.
Sammenfattende finder Forsvarskommandoen resultaterne positive og skal fremhæve den positive udvikling i f.t. den tidligere værnepligtsordning og den fortsat positive udvikling under den nuværende ordning. De værnepligtige er tilfredse med de omgangsformer, der anvendes, og det er lykkedes uddannelsesenhederne, at etablere og udvikle et læringsforløb med anvendelse af pædagogiske principper, der tilmed giver de værnepligtige grundlag for beslutning om kontrakttegning.

Forsvarskommandoen vil tage de i undersøgelserne anførte behov for forbedringer med i betragtningerne under den løbende evaluering og optimering af uddannelsen.

4. KONKLUSION OG ANBEFALING
Det er Forsvarskommandoens samlede konklusion og anbefaling, at værnepligtsordningen som skitseret i indeværende forlig, er en succes og generelt bør fastholdes i sin nuværende form. I forlængelse af dette anbefales det, at antallet af værnepligtige, længden af uddannelsen og uddannelsens indhold fastholdes, idet Forsvarskommandoen løbende arbejder på at afstemme forventningerne til totalforsvarssoldatens uddannelsesniveau. De værnsspecifikke forskelle i basisuddannelsen findes relevante og bør fastholdes.

Det konkluderes, at ordningen lever op til formålet og at værnepligten opleves som relevant og meningsfyldt både af forsvaret og af de værnepligtige. Dertil bibringer værnepligtsuddannelsen de unge en række realkompetencer. De unge forberedes til samfundets krav og de unges modenhed, omhyggelighed, evne til at tage ansvar og forståelse for samarbejde videreudvikles.

Det er Forsvarskommandoens opfattelse, at værnepligtsordningen og Forsvarets Dag giver et godt grundlag for den efterfølgende hvervning. Forsvarets Dag er en succes og opleves særdeles positivt af de unge. Gennem Forsvarets Dag får et stort antal unge mennesker præsenteret forsvaret og dets uddannelsesmuligheder. Igennem værnepligten får mange unge mennesker et tæt og indgående kendskab til forsvaret, og derved anses værnepligten for at være med til at forankre forsvaret i det danske samfund.

UKLASSIFICERET

Forsvarskommandoen evaluerer løbende basisuddannelsen m.h.p. at justere erkendte uhensigtsmæssigheder og optimere vilkårene for udannelsen for nærværende med fokus på personelsituationen ved uddannelseskadrene og støtten fra Politiet og Beredskabsstyrelsen.

Der kan sammenfattende peges på en række forhold, der anbefales optimeret, idet de nødvendige justeringer vurderes at kunne gennemføres inden for den skitserede ramme for værnepligten, herunder de økonomiske og strukturelle rammer.

Det anbefales, at optimere basisuddannelsens 4. måned, således at den målrettes soldatens efterfølgende tjeneste som enten en del af forsvarets totalforsvarsstyrke, som kommende sergentelev eller som kommende reaktionsstyrkesoldat.

For at sikre den optimale sammenhæng i uddannelsen vil indkaldelse til søværnets basis-uddannelse blive justeret fra fire til otte gange om året fra 2008.

Forsvarskommandoen vil styrke hærens basisuddannelse ved at tilføre tre ekstra øvelsesdøgn med det formål, at mindske tidspres, udligne belastningen, styrke de soldatermæssige færdigheder, som er nødvendige for at kunne løse opgaver i rammen af Forsvarets Totalforsvarsstyrke, samt imødekomme soldaternes ønske om mere aktivitet og feltuddannelse.

Forsvarskommandoen undersøger mulighederne for at imødegå en række uhensigtsmæssigheder i relation til fordelingsordningen, herunder skævhed mellem tjenestesteder i forhold til popularitet blandt de unge, kvalitativ forskel mellem forårs- og efterårsindkaldelsesholdene og ulige fordeling af de værnepligtige. Forsvarskommandoen undersøger mulighederne for at justere indkaldelsesterminerne i f.t. det civile uddannelsessystem. Det er imidlertid Forsvarskommandoens umiddelbare anbefaling, at fastholde de nuværende generelle indkaldelsesterminer bl.a. grundet hensynet til cyklus for reaktionsstyrkeuddannelse og udsendelse i internationale missioner.

Det er Forsvarskommandoens vurdering, at den nye basisuddannelse ikke adskiller sig væsentligt fra den tidligere værnepligtsordning hvad angår efterkassationer. Forsvarets Dag, herunder individuelle samtaler og orientering om de fysiske krav samt en systematisk udnyttelse af erfaringer vedr. helbredsundersøgelser, vurderes at føre til at antallet af efterkassationer vil falde.

Afslutningsvis hæfter Forsvarskommandoen sig ved den positive perception af basisuddannelsen blandt de værnepligtige. Særligt noteres de meget positive besvarelser vedr. emnerne omgangs-former, virksomhedskultur og pædagogiske principper samt uddannelsens kvalitet, ligesom Forsvarskommandoen noterer sig den positive udvikling ved de første hold værnepligtiges gennemførelse af den nye basisuddannelse.

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

16. april 2008

NOTAT

VÆRNEPLIGTSMODELLEN OG FORSVARETS ERFARINGER MED DENNE

Resume

Den nuværende værnepligtsuddannelse er beregnet til at sætte de værnepligtige i stand til at løse samfundsrelaterede opgaver i totalforsvarsregi. Soldater, der har gennemført basisuddannelsen, og ikke fortsætter på en uddannelse i forsvaret, overføres derfor til totalforsvarsregistret, der indgår i forsvarets totalforsvarsstyrke. Totalforsvarsregistret sikrer således, at samfundet råder over tilstrækkelig kapacitet til at imødegå trusler mod Danmark og større katastrofer.

Sessionerne er blevet overdraget fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet til Forsvarsministeriet, og varetages nu i rammerne af Forsvarets Dag. Den giver forsvaret og redningsberedskabet mulighed for at kommunikere med de unge og for at forberede de unge bedst muligt på værnepligtstjeneste samt at motivere de unge til frivilligt at indgå værnepligtstjeneste. Hjemmeværnet er ligeledes til stede på Forsvarets Dag m.h.p. at kunne informere om hjemmeværnet og skabe interesse for at blive medlem af hjemmeværnet. Årligt indkaldes ca. 5.500 værnepligtige til hæren, ca. 300 værnepligtige til søværnet og ca. 300 værnepligtige til flyvevåbnet.

Baggrunden for antallet af værnepligtige skal bl.a. findes i behovet for at opbygge og opretholde totalforsvarsregistret på ca. 12.000 soldater, samtidig med at der hverves tilstrækkeligt med personel til forsvarets reaktionsstyrkeuddannelse med evt. efterfølgende udsendelse i internationale operationer samt til forsvarets øvrige uddannelser. Opfyldelse af behovet for hvervning er baseret på et rekrutteringsniveau på mindst 20 %. Det er gennem hele forligsperioden lykkedes at rekruttere mere end de 20 %, hvilket sammen med et stigende efterkassationsniveau har medført en mindre tilgang til totalforsvarsregistret end forudset.

Det højere efterkassationsniveau efter omlægningen af værnepligten skyldes bl.a., at værnepligtstiden er blevet kortere, og genoptræning mv. efter fysiske skader og sygdom derfor ofte ikke kan nås indenfor det koncentrerede uddannelsesforløb.

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K

TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 06 55

MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK

CVR: 25-77-56-35
EAN: 5798000201200

Indledning
I dette notat redegøres for værnepligtmodellen, dens gennemførelse og forsvarets erfaringer med denne. Forsvarskommandoens rapport om evaluering af værnepligtsordningen af 21. februar 2007 er ikke medtaget, da den behandles i et separat notat.

Værnepligtsordningen
Ved aftale om forsvarets ordning 2005-2009 blev værnepligten omlagt til en fire måneders (ca. 700 timer) basisuddannelse. Uddannelsen sætter de værnepligtige i stand til at løse samfundsrelaterede opgaver i totalforsvarsregi. Uddannelsen i forsvaret gennemføres med støtte fra hjemmeværnet, redningsberedskabet og politiet. Værnepligten skal endvidere danne grundlag for rekruttering til forsvaret, bidrage til varetagelse af opgaver af ceremoniel karakter og for kongehuset samt bidrage til forsvarets forankring i det danske samfund.

Soldater, der har gennemført basisuddannelsen, og ikke fortsætter på en uddannelse i forsvaret, overføres ved hjemsendelse efter fire måneders værnepligtsuddannelse til forsvarets totalforsvarsstyrke. De er forpligtet til inden for de første tre år efter basisuddannelsen at være til rådighed i op til tre måneder for løsning af totalforsvarsopgaver for det danske samfund, såfremt forsvarets stående styrker, det statslige redningsberedskab og hjemmeværnet ikke er tilstrækkelige. Totalforsvarsstyrken sikrer således, at samfundet råder over tilstrækkelig kapacitet til at imødegå trusler mod Danmark og større katastrofer. Totalforsvarsregistret er et register af de personer, der indgår i totalforsvarsstyrken, der kan aktiveres individuelt i forhold til de kompetencer, der i den givne situation er behov for.

Værnepligtstjeneste sidestilles med erhvervsarbejde, hvis erhvervsarbejdet indgår i universiteters objektive kriterier til vurdering af ansøgere til kvote 2. Basisuddannelsen giver desuden merit for uddannelse i førstehjælp[1] og brandbekæmpelse[2]. Søværnets værnepligtige uddannes i sejlads med motorbåde[3] og gennemgår en uddannelse som skibsrøgdykker[4].

Udover værnepligtige indkaldt til den almindelige basisuddannelse indkaldes værnepligtige i de såkaldte særordninger til varetagelse af opgaver af ceremoniel karakter og for kongehuset. De har ikke efterfølgende beredskabsforpligtelse i totalforsvarsregistret.

Ved særordninger indkaldes værnepligtige til Kongeskibet Dannebrog (29 værnepligtige årsværk), Den Kongelige Livgarde i Høvelte (290 værnepligtige årsværk) og til Hesteskadronen ved Gardehusarregimentet i Slagelse (72 værnepligtige årsværk) til varetagelse af ceremonielle opgaver. Disse værnepligtige indkaldes i hhv. 9, 8 og 12 måneder. Der anvendes pt. 290 værnepligtige årsværk i Livgarden,

Ved aftale om forsvarets ordning 2005-2009 blev det besluttet, at sessionerne skulle overdrages fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet til Forsvarsministeriet, og sessionerne skulle varetages i

[1] Uddannelsesbeviset til udvidet førstehjælp er godkendt af Dansk Førstehjælpsråd.
[2] Kursusbevis i elementær brandbekæmpelse er godkendt af Beredskabsstyrelsen.
[3] Beståede elever modtager et uddannelsesbevis, der efterfølgende kan konverteres til et bevis for førere af visse motordrevne fritidsfartøjer med en skroglængde under 15 m.
[4] Uddannelsen er certificeret af Søfartsstyrelsen, og efter bestået prøve udleveres et certifikat, der kan anvendes ved job indenfor den civile skibsfart.

rammerne af Forsvarets Dag. Forsvarets Personeltjeneste overtog samtidig sessions- og udskrivningsansvaret for alle værnepligtsbrugende myndigheder, herunder Beredskabsstyrelsen. Forsvarets Dag gennemføres på fem faste rekrutteringscentre placeret på forsvarets eller Beredskabsstyrelsens etablissementer.

På Forsvarets Dag får de sessionssøgende mænd samtidig med sessionsbehandlingen orientering om uddannelsesmulighederne i forsvaret og mulighed for at indgå aftale om frivillig værnepligtstjeneste eller anden uddannelse i forsvaret. Alle unge kvinder bliver inviteret til at deltage i Forsvarets Dag.

Forsvarets Dag giver forsvaret og redningsberedskabet mulighed for at kommunikere med de unge og for at forberede de unge bedst muligt på værnepligtstjeneste samt at motivere de unge til frivilligt at indgå aftale om værnepligtstjeneste. Hjemmeværnet er ligeledes til stede på Forsvarets Dag m.h.p. at kunne informere om hjemmeværnet og skabe interesse for at blive medlem af hjemmeværnet.

Årligt indkaldes ca. 5.500 værnepligtige til hæren, ca. 300 værnepligtige til søværnet og ca. 300 værnepligtige til flyvevåbnet.

Basisuddannelsen
Basisuddannelsen gennemføres i værnsregi. For hærens vedkommende varetages den af uddannelsesbataljonerne i 2. Brigade og ved Det Danske Internationale Logistik Center. Uddannelsen gennemføres i Holstebro, Slagelse, Høvelte, Varde, Skive, Aalborg, Fredericia samt Vordingborg. I søværnet finder uddannelsen sted på Søværnets Sergent og Grundskole i Frederikshavn, mens flyvevåbnets basisuddannelse gennemføres på Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole på Flyvestation Karup.

Den nuværende værnepligtsuddannelse er tilrettelagt således, at den sigter mod opgaveløsning i totalforsvarsregi. Der er værnsforskelle, idet uddannelsen er tilpasset det enkelte værns særpræg. Det giver en fleksibilitet i totalforsvarsstyrken, idet eksempelvis værnepligtige uddannet i søværnet vil kende det maritime miljø. Basisuddannelsernes placering nær stående enheder i hæren, søværnets skibe samt en flyoperativ flyvestation medfører i sig selv, at de værnepligtige opnår et grundlæggende kendskab til det enkelte værns opgaver og operationsvilkår.

Uddannelsen er opdelt i de nedenfor viste moduler. Den militære grunduddannelse er afgørende for de øvrige moduler, idet soldaterne her lærer at begå sig i et usikkert miljø, yde førstehjælp, betjene håndvåben samt anvende anden udrustning og materiel.

Den værnepligtige søger typisk om optagelse på reaktionsstyrkeuddannelsen midt i basisuddannelsen. De første par måneder anvendes derfor typisk til at vurdere ansøgeren.

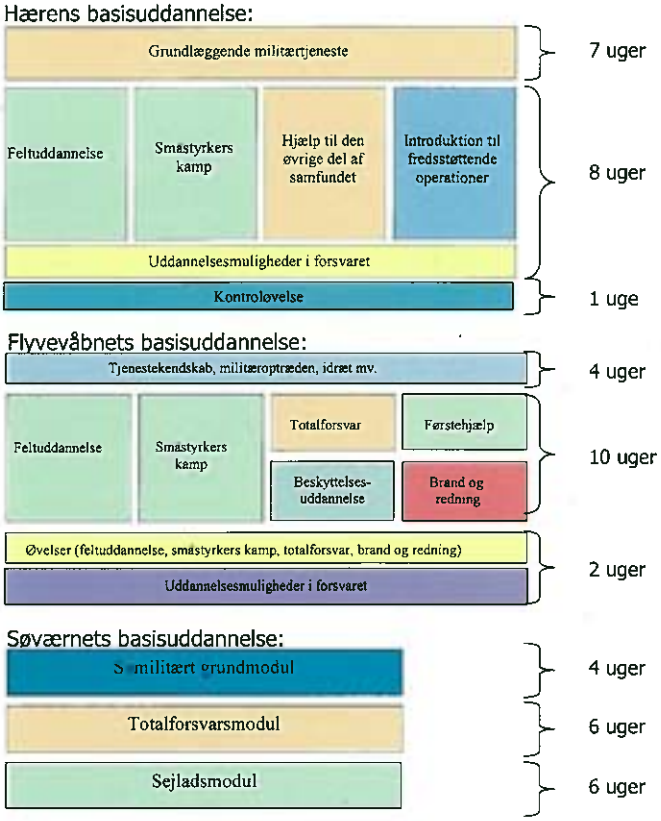

I totalforsvarsmodulet støttes de enkelte værn af politi (bl.a. "opmærksomhedsuddannelse" og eftersøgningsuddannelse) og hjemmeværn (bl.a. den afsluttende kontrolløvelse).

Der blev i forbindelse med evalueringen af værnepligtsordningen i 2007 åbnet mulighed for at optimere basisuddannelsens 4. måned, så den målrettes mod soldatens efterfølgende tjeneste som en del af totalforsvarsstyrken, som kommende reaktionsstyrkesoldat eller som kommende sergentelev.

Erfaringer med værnepligtsordningen
Værnepligten giver forsvaret en fleksibel og veluddannet kapacitet til indsættelse i rammen af totalforsvaret. Forsvaret har i forbindelse med fastsættelsen af ambitionsniveauet for det inter-

nationale engagement forudsat, at ca. 1/3 af de udsendte er personel, der har gennemført reaktionsstyrkeuddannelsen. Derfor er den en forudsætning for opretholdelse af det internationale engagement på højt niveau.

Baggrunden for antallet af værnepligtige skal bl.a. findes i behovet for at opbygge og opretholde totalforsvarsregistret på ca. 12.000 soldater. Muligheden for at opretholde dette afhænger af antal indkaldte soldater, frafald under uddannelsen samt hvor mange, der fortsætter i forsvaret efter basisuddannelsen og dermed ikke kommer i totalforsvarsregistret. Desuden vil personer, som i kraft af deres civile arbejde allerede er eller bliver tilknyttet det statslige redningsberedskab m.v., ikke blive overført til totalforsvarsregistret.

Udover opbygning af totalforsvarsregistret hverves der blandt værnepligtige personel til forsvarets reaktionsstyrkeuddannelse med evt. efterfølgende udsendelse i internationale operationer samt til forsvarets øvrige uddannelser. Opfyldelse af behovet for hvervning er baseret på et rekrutteringsniveau på mindst 20 %. Det er gennem hele forligsperioden lykkedes at rekruttere mere end de 20 % årligt, der i dette forlig var opstillet som mål for at kunne dække forsvarets behov særligt i relation til udsendelse af styrker i internationale operationer.

Nedenstående tabel for 2007 viser hvor mange af de indkaldte, der gennemførte basisuddannelsen, og hvor mange der blev rekrutteret til videre tjeneste i forsvaret. Som det fremgår af oversigten blev 21,1 % af de fremmødte i 2007 rekrutteret til fortsat tjeneste i forsvaret.

Kvalitativt bidrager værnepligten til rekruttering fra et bredt udsnit af befolkningen.

Nedenstående figur, fra FKO årsrapportering, viser fordelingen af værnepligtige og out put fra uddannelsen.

	Mænd		Kvinder		I alt	
Tabel over Værnepligtige i 2007	**Antal**	**Procent**	**Antal**	**Procent**	**Antal**	**Procent**
FORSVARET I ALT	**5700**		**419**		**6119**	
- Ikke gennemførte	758	13,3	110	26,3	868	14,2
- Heraf efterkasserede	677	11,9				
- Gennemførte	4942	86,7	309	73,7	5251	85,8
- Rekrutterede	1190	20,9	103	24,6	1293	21,1
HÆREN	**5107**		**379**		**5486**	
- Ikke gennemførte	708	13,7	105	27,7	813	14,8
- Heraf efterkasserede	657	12,9				
- Gennemførte	4399	86,3	274	72,3	4673	85,2
- Rekrutterede	1041	20,4	85	22,4	1126	20,5

SØVÆRNET	**317**		**21**		**338**	
- Ikke gennemførte	13	4,1	2	9,5	15	4,7
- Heraf efterkasserede	12	3,8				
- Gennemførte	304	95,9	19	90,5	323	95,6
- Rekrutterede	88	27,8	10	47,6	98	29,0
FLYVEVÅBNET	**276**		**19**		**295**	
- Ikke gennemførte	37	13,4	3	15,8	40	13,6
- Heraf efterkasserede	35	12,7				
- Gennemførte	239	86,6	16	84,2	255	86,4
- Rekrutterede	61	22,1	8	42,1	69	23,4

Baggrunden for den bedre rekruttering i søværnet og flyvevåbnet vurderes bl.a. at skyldes, at med de små indkaldelseshold er stort set alle værnepligtige i søværnet og flyvevåbnet frivillige. I søværnet og flyvevåbnet rekrutteres de værnepligtige primært til fastansættelse i forsvaret og derfor ikke direkte m.h.p. på udsendelse i internationale operationer umiddelbart efter afsluttet uddannelse. Rekrutteringen fra værnepligtige bidrager væsentligt til, at de to værn kan løse deres opgaver i internationalt eller nationalt regi. Dette vurderes ikke at ske på bekostning af hæren, da også hærens rekruttering er over det planlagte.

Af de indkaldte i 2007 blev 11,9 % af de værnepligtige mænd efterkasseret. Størsteparten af efterkassationerne sker af fysiske årsager, mens under en tredjedel af efterkassationerne sker af psykiske årsager. Ud over efterkassationerne hjemsendes en mindre del – under 1,5 % – af sociale årsager, pga. for meget fravær fra tjenesten, eller fordi de søger overførelse til militærnægtertjeneste.

Frafaldsprocenten blandt kvinder var i 2007 på 26,3 %. En af de væsentligste årsager er en svagere fysik. Desuden spiller det ind, at kvinderne er ansatte og frit kan opsige deres stilling.

Efterkassationsniveauet i 2006 og 2007 er højere end niveauet før omlægningen af værnepligten, hvilket bl.a. skyldes, at værnepligtstiden er blevet kortere, og genoptræning mv. efter fysiske skader og sygdom ofte ikke kan nås indenfor det korte og koncentrerede uddannelsesforløb. Samtidig er den sessionsvurdering, som Forsvarets Dag gennemfører, endnu ikke helt tilpasset erfaringerne fra den nye værnepligtstjeneste.

Ifølge værnepligtslovens § 21 kan udskrevne værnepligtige indgå aftale om at blive indkaldt til forsvaret eller det statslige redningsberedskab forud for værnepligtige, der ikke ønsker at indgå en sådan aftale, og uden hensyntagen til den enkeltes lodtrækningsnummer. Det betyder, at værnepligtige, der ved sessionsbehandlingen bedømmes begrænset egnede, har mulighed for at indgå aftale om aftjening af værnepligt. Efterkassationsprocenten for disse har vist sig lavere end for de egnede, hvilket må tilskrives, at kun meget motiverede begrænset egnede søger frivillig tjeneste.[5]

[5] I 2007 meldte 239 værnepligtige mænd, der på sessionerne blev bedømt begrænset egnet, sig til aftjening af værnepligt i forsvaret. Årligt bliver ca. 2600 unge mænd bedømt begrænset egnet, og det er således ca. 9 % af disse, der melder sig til værnepligtstjeneste. Af de 239 blev 22 senere kasseret, hvilket svarer til 9,2 %. Efterkassationsprocenten for alle værnepligtige mænd var i 2007på 11,9 %.

Den samlede mængde egnede eller begrænset egnede mænd i værnepligtsalderen andrager for tiden ca. 19.000 om året. Af disse melder ca. 21 % sig frivilligt til aftjening af værnepligt. Forsvarets Dag har ligeledes medvirket til, at antallet af kvinder, der ansættes på værnepligtslignende vilkår, er fordoblet. De reelt frivillige værnepligtige mænd og kvinder vurderes således at udgøre ca. 4.400 eller ca. 60 % af forsvarets og redningsberedskabets samlede behov.

Antallet af kvinder på værnepligtslignende vilkår er mere end fordoblet fra typisk under 200 indkaldte kvinder årligt til 419 kvinder i 2007.

Forsvaret er i færd med at afdække og iværksætte tiltag, der kan nedbringe frafaldet fra værnepligtstjenesten, herunder tiltag, der retter sig både mod sessionsvurderingen, værnepligtstjenesten og forberedelse af de værnepligtige forud for mødedagen.

Det kan konstateres, at det ikke er muligt at dække behovet for rekruttering inden for en række fagspecialer alene gennem værnepligten, ligesom rekruttering fra værnepligten ikke til fulde kan holde trit med personelafgangen og samtidig opbygge forsvarets stående styrker. Det er derfor fortsat nødvendigt at gennemføre en række supplerende tiltag, herunder uddannelser til især faglige specialer og indførelse af konstabelelevuddannelser, hvor kommende konstabler rekrutteres uden om værnepligtsordningen.

Forsvaret gennemfører løbende spørgeskemaevaluering af de værnepligtiges opfattelse af basisuddannelsen. Generelt er resultaterne positive og relativt ens for de tre værn. For emnerne omgangsformer, virksomhedskultur og pædagogik er målingerne meget positive; basisuddannelsens høje aktivitetsniveau, der indebærer tidspres og fysisk træthed, opleves af flertallet som motiverende. Dertil konstateres en positiv udvikling i løbet af uddannelsesholdene, der indikerer, at uddannelsesenhederne drager nytte af de opnåede erfaringer.

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT

16. april 2008

MODTAGELSE OG "AKKLIMATISERING" AF DANSK PERSONEL FRA INTERNATIONALE OPERATIONER.

Resume
Akklimatisering af personel fra internationale operationer løses i værnsregi. Hæren og flyvevåbnet har ensartede metoder. Deltagelsen i togter har været en integreret del af søværnets kultur i århundreder, hvorfor der ikke gennemføres særlige akklimatiseringsprocesser. Enkeltpersoner gennemfører hjemkomstprocedure ved Det Danske Internationale Logistik Center.

Der lægges i processen vægt på, at de danske soldater har behov for at tilbringe tid med familien umiddelbart efter afslutningen af indsatsen.

Selve akklimatiseringsprocessen gennemføres som regel som et fem-dages arrangement, der afholdes ved de lokale tjenestesteder og indeholder både samtaler med psykologer, helbredskontrol, orientering om forhold efter hjemkomsten samt sociale arrangementer.

Tre måneder efter hjemkomsten samles enheden til et arrangement. Forsvarsakademiets Institut for Militærpsykologi har et tidsubegrænset tilbud om rådgivning og behandling af alt personel, ligesom der kan søges råd og støtte i regi af Kammeratstøtteordningen. Desuden har forsvaret for nylig oprettet en pårørendetelefon til støtte for pårørende til forsvarets ansatte.

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 06 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25-77.56.35
EAN: 5798000201200

Indledning
Opgaven vedrørende modtagelse og "akklimatisering" af dansk personel fra internationale operationer løses af Hærens, Flyvevåbnets og Søværnets operative kommandoer. Der lægges under planlægning og gennemførelse af hjemtagning og afvikling vægt på, at indholdet heraf har en høj faglig og social kvalitet. Dermed sikres det udsendte personel og deres pårørende en god oplevelse som afslutning på udsendelsen.

Akklimatiseringsprocesserne kan variere de enkelte værn og operationer imellem. Således er bl.a. omfanget af egentlige kamphandlinger, skader og evt. psykiske påvirkninger heraf forskellige, eftersom der er forskel på missionerne i f.eks. Afghanistan (ISAF), Kosovo (KFOR) og Middelhavet (UNIFIL). Denne forskel kan - og bør - afspejles i akklimatiseringsprocessen hjemme. Akklimatiseringsprocessen indeholder typisk orientering om mulige efterreaktioner på psykiske belastninger og mulighederne for støtte, gennemførelse af lægeundersøgelser samt en lang række orienteringer af relevans for den enkeltes fremtid, herunder ved socialrådgivere, job- og uddannelseskonsulenter, fagforeninger, personelforvaltere og Kammeratstøtteordningen. Efter tre måneder gennemføres normalt et mindre opfølgningsarrangement, mens Institut for Militærpsykologi efter seks måneder udsender et spørgeskema vedrørende personellets oplevelser og evt. efterreaktioner.

Hjemtagelse og afvikling i hæren
Det er de enkelte regimenter, der planlægger og gennemfører afviklingsarrangementerne i koordination med cheferne for de udsendte enheder. Formålet med afviklingen er, at enheder, som under udsendelsen har fungeret og arbejdet sammen, også afvikles sammen. Afviklingen skal tilsikre, at grupper og enkeltpersoner mentalt afslutter udsendelsen gennem fælles aktiviteter med øvrige udsendte. Afviklingen forbereder endvidere den hjemsendte på den forestående hverdag.

Forud for hjemtagningen gennemføres et pårørendearrangement, der følger op på det tidligere midtvejsarrangement og herunder forbereder de pårørende på den forestående hjemkomst. Med invitationen til arrangementet fremsendes pjecen "Når du kommer hjem..." (udgivet af Institut for Militærpsykologi), mens mulige emner under arrangementet kan være orientering om soldaternes oplevelser i missionsområdet, mulige efterreaktioner på psykiske belastninger, støttemuligheder i Danmark, håndtering af henvendelser fra pressen m.v. For soldaterne i missionsområdet gennemføres ligeledes en hjemkomstorientering vedrørende den forestående afvikling og perioden mellem hjemkomsten og afviklingen. Der orienteres bl.a. om mulige efterreaktioner på psykiske belastninger og håndteringen heraf, støtte- og kontaktmuligheder i Danmark (fra regiment, læger, socialrådgiver, psykologer og Kammeratstøtteordningen), udpegning af kontaktofficer, håndtering af henvendelser fra pressen, militær sikkerhed og risici for hjembragte sygdomme. Der udleveres tillige en informationsmappe, ligesom enhederne anbefales at udarbejde adresselister (e-mail) mhp. etablering af netværk efter hjemkomsten.

Når det udsendte personel flyver hjem, foregår det typisk gennem flere rotationer på forskellige dage og tidspunkter. I rotationsflyets første danske ankomstlufthavn modtages alt personel af en udpeget regimentschef, eller dennes stedfortræder. Herefter vil personellet enten flyve videre, blive aftrådt og møde deres pårørende eller påbegynde videre transport til udpegede kaserner og offentlige trafikknudepunkter ved forsvarets foranstaltning.

Det tilstræbes, at der kan afholdes minimum to dages tjenestefri imellem hjemkomst og påbegyndelse af afvikling ved det enkelte regiment.

Selve afviklingsarrangementet er af ca. 5 dages varighed og omfatter bl.a.:

- Debriefing af udvalgt nøglepersonel.
- Individuelle samtaler med forsvarets psykologer (gælder ikke KFOR), enten ved eget ønske herom eller ved vurdering af behov. Ved udvalgte udsendelser, som f.eks. ISAF, er disse interviews obligatoriske for alt personel. Der er tale om en kort samtale, hvor der vil være mulighed for at træffe aftale om evt. yderligere bistand[1].
- Orientering om sundhedsforhold samt gennemførelse af helbredsundersøgelser ved Forsvarets Sundhedstjeneste.
- Orientering om løn, ydelser, kontrakter m.m. ved Forsvarets Personeltjeneste.
- Orientering om job- og uddannelsesmuligheder ved den lokale job- og uddannelseskonsulent samt tilbud om enkeltkonsultationer.
- Orientering ved den lokale socialrådgiver om overgangen mellem udsendelse og de første dage hjemme, herunder fysiske og psykiske efterreaktioner, samt tilbud om enkeltkonsultationer.
- Orientering ved de faglige organisationer herunder orientering om A-kassen.
- Orientering ved Kammeratstøtteordningen om overgang mellem udsendelse og de første dage hjemme samt om ordningens tilbud (se side 5).
- Hjemsendelsesparade inkl. udlevering af Veteranmærket.
- Udlevering af indledende indbydelse til senere tre måneders arrangement.

Tre måneder efter hjemkomst gennemfører de enkelte regimenter et "tre måneders arrangement" i koordination med cheferne for de udsendte enheder. Arrangementet er af ca. et døgns varighed og indebærer en overnatning. Deltagelse er obligatorisk for det personel, der fortsat er ansat i forsvaret, mens personel afgået fra forsvaret inviteres til at deltage.

Seks måneder efter hjemkomst udsender Institut for Militærpsykologi et spørgeskema til alt personel vedr. deres oplevelser og evt. efterreaktioner. På baggrund af besvarelsen henvender instituttet sig til de personer, der vurderes at være i fare for at udvikle belastende efterreaktioner. Institut for Militærpsykologi får herigennem også et generelt indtryk af enhedens tilstand, eftersom ca. 70 % af personellet normalt besvarer de tilsendte spørgeskemaer.

[1] Under den obligatoriske samtale med psykologen efter hjemkomst fra f.eks. ISAF informeres den enkelte om evt. efterreaktioner, ligesom der spørges ind til, om den udsendte har brug for hjælp nu. Derudover orienteres den udsendte om mulighed for hjælp senere, ligesom der udleveres et visitkort fra psykologen. Al efterfølgende hjælp eller støtte er frivillig.

Ved særlige omstændigheder kan der tillige gennemføres et eller flere supplerende arrangementer for hjemkomne enheder og stabselementer for bl.a. at imødegå psykiske efterreaktioner.

Udvalgte personer fra sidst udsendte hold støtter i øvrigt uddannelsen af nye hold gennem en række uddannelsesaktiviteter før deployering, herunder øvelser.

Hjemtagelse og akklimatisering i flyvevåbnet

Flyvevåbnets seneste erfaringer med hjemtagelse af personel fra internationale operationer baserer sig særligt på de to udsendelser af Helicopter Detachment (HELDET) til Irak, udsendelsen af den 45 mand store styrke i Afghanistan til deltagelse i driften af den militære del af den internationale lufthavn i Kandahar (KAF CE), samt et antal enkeltmandsudsendelser. Flyvevåbnets modtagelse og akklimatisering består af et antal delelementer, der tilpasses den enkelte udsendelse. Programmet er ikke ens de enkelte missioner imellem, men de ligner i høj grad hærens, som er beskrevet ovenfor.

Programmet indebærer typisk følgende delelementer:

- Personlig modtagelse ved ankomst i Danmark af Wing Commander eller dennes udpegede repræsentant.
- Pårørende arrangementer med fællesaktiviteter.
- Psykologsamtaler.
- Orientering ved socialrådgiver om forhold ved hjemkomst.
- Helbredsundersøgelse.
- Lessons Learned.
- Praktisk afvikling af enheden, herunder administration og returnering af udrustning.
- Drøftelse af mission.
- Kontinuerlig udsendelse af relevant litteratur og bogmateriale.

Som i hæren gennemføres senere et "tre måneders arrangement". Under arrangementet vægtes fastholdelse af det enheds- og missionsrelaterede kammeratskab. Der følges op på helbredet (fysisk og psykisk) og gives tilbud om psykologsamtaler. Desuden briefes der om "lessons identified" og "lessons learned".

Hjemtagelse og akklimatisering i søværnet

I søværnet findes ikke faste eller nedskrevne procedurer for modtagelse og akklimatisering af dansk personel fra internationale operationer. Modtagelsesprocedurer for skib og besætning er situationsbestemt afhængig af skibstype, den løste opgave, skibet og besætningens kommende opgaver.

Ved enhedens ankomst til hjemhavn modtages skibet af eskadrechefen og evt. Chefen for Søværnet Operative Kommando. Derudover er pårørende til besætningen inviteret til at overvære skibets ankomst.

Umiddelbart efter hjemkomst gennemgår besætningen lægelige hjemtagelsesundersøgelser på det lokale infirmeri. Besætningen orienteres ved den anledning om mulighederne for psykolog-

hjælp, samt at der kan rettes henvendelse til Institut for Militærpsykologi, såfremt der på et senere tidspunkt føles behov for psykologhjælp.

I forbindelse med flyvende udskiftning af en skibsbesætning modtages besætningen normalt af en repræsentant for eskadren i lufthavnen. Besætningen gives frihed straks, idet besætningsmedlemmerne inden udskiftningen er blevet pålagt tidspunkt for eventuel hjemtagelsesundersøgelse på det nærmeste infirmeri, samt hvornår og hvor de igen skal mødes til tjeneste. I denne periode kan besætningsmedlemmerne til enhver tid kontakte eskadrens personelbefalingsmand, hvis der opstår problemer, eller der er forhold, der skal afklares.

Hjemtagelse og afvikling af enkeltpersoner
Personel udsendt som enkeltpersoner afvikles efter hjemkomst ved Det Danske Internationale Logistikcenter. Dette gælder uanset, om den enkelte udsendte kommer fra hæren, flyvevåbnet eller søværnet. Afviklingen har en varighed på én dag og indeholder foredrag ved Forsvarets Personeltjeneste om løn og ydelser m.v., orientering om og gennemførelse af lægeundersøgelser, orientering ved socialrådgiver om psykiske efterreaktioner m.v., samtale med psykologer (kun obligatorisk ved ISAF og IRAK) samt orientering ved Kammeratstøtteordningen. Endvidere er der afsat tid til at konsultere socialrådgiveren, job- og uddannelseskonsulenten samt de faglige organisationer. Endelig indeholder programmet afhentning og aflevering af udrustning samt modtagelse af Veteranmærket.

Øvrig støtte
Institut for Militærpsykologi tilbyder rådgivning og behandling til personel, der i forbindelse med deres tjeneste (internationalt eller nationalt) har været udsat for traumatiserende hændelser. Endvidere tilbydes psykologbistand til personel med alvorlige gentilpasningsproblemer efter udsendelse i international mission. Begge tilbud er tidsubegrænset og gælder tillige de pårørende.

Kammeratstøtteordningen består af en række tilbud til personel, der er vendt hjem efter en udsendelse. Ordningen er finansieret af forsvaret og består af en døgnåben telefonlinje, som er beregnet til en uformel snak om forskellige problemer (kerneydelsen), E-post kontakt med chat- og netværksgrupper samt aktiviteter og socialt samvær for personellet. Støtteaktiviteterne forestås af tidligere udsendt frivilligt personel.

Forsvaret har netop oprettet "Pårørendetelefonen". Denne skal sikre, at pårørende til forsvarets ansatte nemt og hurtigt kan få den støtte, de har behov for – også udenfor normal arbejdstid. Derfor er den bemandet med forsvarets socialrådgivere, som på hverdage mellem 8 og 15 samt alle aftener mellem 19 og 22 sidder klar med information, vejledning og et lyttende øre. Pårørendetelefonen er en del af en større indsats rettet mod pårørende til forsvarets ansatte. I nær fremtid vil forsvaret også lancere "Pårørendeportalen".

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT

17. april 2008

SOLDATENS VILKÅR

Resume
Et særkende ved forsvarets struktur er, at man kun kan tilvejebringe det nødvendige rekrutteringsgrundlag til de højere funktionsniveauer, såfremt man formår at rekruttere og fastholde de laveste funktionsniveauer.

Udsendelsesperioden er for enheder i hæren typisk 6 måneder og typisk 3 måneder for søværnet og flyvevåbnet. Dertil kommer en missionsforberedende uddannelse, der indebærer fravær fra hjemmet. Det betyder, at især nøglepersonel og deres pårørende kan opleve det reelle fravær som værende væsentlig længere end selve udsendelsen til operationsområdet.

Målsætningen om at der skal gå 3 år mellem to udsendelser af 6 måneders varighed (fra hjemkomst til ny udsendelse) er baseret dels på en anbefaling fra Forsvarskommissionen af 1997, dels på erfaringerne siden da.

Afgangsinterview viser, at medarbejderne er særdeles positivt stemt overfor at deltage i internationale missioner. Afgangen skal derfor formentlig forklares med, at der opleves en ubalance mellem selve deltagelsen i internationale operationer og medarbejdernes privatliv.

Udover personlige og følelsesmæssige konsekvenser står familien også tilbage med en række udfordringer af mere praktisk karakter. Udfordringerne peger på et behov for, at forsvaret kan yde støtte for at sikre, at familien får bedre vilkår, der kan lette hverdagen, mens soldaten er udsendt.

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 06 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25-77-56-35
EAN: 5798000201200

Indledning
Notatet beskriver vilkårene for forsvarets ansatte, der omfatter alle ansatte under Forsvarskommandoens myndighedsområde, men hovedvægten lægges på vilkårene for det militære personel, som på mange måder adskiller sig væsentligt fra de vilkår, der hersker for størstedelen af ansatte i den offentlige sektor.

Forsvarets ledelse udarbejdede i efteråret 07 en ny samlet strategi for forsvaret, som skal føre til bedre sammenhæng mellem bemanding og opgaver, for derved at forbedre medarbejdernes vilkår.
Seks hovedområder blev identificeret: arbejdsvilkår, øget produktion af officerer og befalingsmænd samt faglærte specialister, reduktion af antallet af ikke udsendelsesbare personer, øget fleksibilitet inden for personaleadministration, reduceret belastning på forsvarets personel samt visse lønydelser, tillæg og personalegoder. Disse tiltag er behandlet relevante steder i nedenstående gennemgang af medarbejderens vilkår.

På trods af disse tiltag kan der stadig identificeres en række områder, hvor medarbejderens vilkår er væsentlig forandret eller forskellig fra andre offentlige ansattes.

For at give et samlet billede af personellets vilkår er det relevant at beskrive disse ud fra flere forskellige perspektiver: Arbejdsperspektivet, det private perspektiv og det samfundsmæssige perspektiv.

Arbejdsperspektivet
Fordelene ved forsvarets nuværende personelstruktur, der blev indført i 1983 er den overskuelige opbygning med klart definerede hoved- og funktionsniveauer samt tjenesteområder, som giver overblik over mulighederne for karriere- og uddannelsesmuligheder.

Et særkende er, at strukturen alene fødes fra de underliggende niveauer. Det betyder, at man kun kan tilvejebringe det nødvendige rekrutteringsgrundlag til de højere funktionsniveauer, såfremt man formår at rekruttere og fastholde de laveste funktionsniveauer.

Strukturen indebærer, at det er det militære indhold i stillingen, der afgør om en stilling er civil eller militær. I indeværende forlig er der desuden identificeret et behov for "restitutionsstillinger". En række stillinger er derfor oprettet som "skråstregsstillinger", hvilket betyder at den til enhver tid bedst egnede kandidat kan anvendes i stillingen. Dette kan f.eks. indebære en valgmulighed mellem et antal uddannelsesretninger eller en valgmulighed mellem civil og militær besættelse. Hvis en militær medarbejder skal anvendes i en civil stilling, så kræver det dog en begrundelse, f.eks. behovet for en restitutionsstilling.

<u>Pligten til at lade sig udsende</u>
Af Lov om Forsvarets Personel følger, at alle medarbejdere i forsvaret - militære som civile, er omfattet af pligten til at forrette tjeneste uden for landets grænser.

Pligten til at lade sig udsende er således et grundvilkår, men det er kun ca. 16% af de civile medarbejdere, der reelt udsendes. Det drejer sig først og fremmest om regnskabsførere, lastvognsmekanikere, maskinmestre osv.

Af hensyn til operations- og personelsikkerheden indførte man i 2006 sundhedstriaden, der omfatter alt militært personel samt de ovenvævnte civile medarbejdere. Sundhedstriaden består af træningstilstandsprøver, obligatoriske, periodiske helbredsundersøgelser (årlig tandundersøgelse og lægeundersøgelse hvert 2. år), samt grundvaccination. Sundhedstriaden medfører, at arbejdsgiveren aktivt medvirker til at opbygge et godt helbred og en generel god sundhedstilstand.

For de medarbejdere, der ikke er i stand til at honorere sundhedstriadens krav, udarbejdes en plan for, hvordan de kan blive i stand til at efterleve kravene, fordi en manglende opfyldelse – på sigt – kan have ansættelsesretlige konsekvenser, f.eks. i form af stillingsændring mv.

Udsendelsesforpligtelsen har en række konsekvenser for medarbejdernes vilkår. Disse varierer, afhængig af bl.a. opgavetyper, funktion, operationsvilkår, værn mv. Tre mere gennemgående faktorer kan imidlertid identificeres: Udsendelsesperiodernes længde, udsendelsesfrekvens samt varslingstid forud for den enkeltes udsendelse.

Kontinuerlige missioner, som f.eks. de aktuelle operationer i Afghanistan og Kosovo, giver i mange tilfælde mulighed for et langt varsel. Det indebærer, at hovedparten af de udsendte er bekendt med udsendelsen i god tid. Den aktuelle problemstilling vedr. bemanding medfører dog, at et stigende antal soldater udsendes med kort varsel. Særligt bemærkes, at frafald under hærens reaktionsstyrkeuddannelse kan betyde, at udsendelsesholdene skal fyldes op med fast personel, der typisk får et meget kort varsel. Tab, repatrieringer eller ændringer i situationen kan ligeledes medføre behov for udsendelse af personer eller nye eller ændrede styrkebidrag med kortere varsel.

Udsendelsesperioden er for enheder i hæren typisk 6 måneder og typisk 3 måneder for søværnet og flyvevåbnet. Dertil kommer en missionsforberedende uddannelse, der indebærer fravær fra hjemmet. Det betyder, at især nøglepersonel og deres pårørende kan opleve det reelle fravær som værende væsentlig længere end selve udsendelsen til operationsområdet. En række funktioner i hæren har dog – i den udstrækning det er operativt forsvarligt – fået mulighed for kortere udsendelser, fx at to personer deler en 6 mdr. udsendelsesperiode.

Civile får oftest et langt varsel og udsendes typisk som enkeltperson med en udsendelsesperiode op til 3 måneder.

Målsætningen om at der skal gå 3 år mellem to udsendelser af 6 måneders varighed (fra hjemkomst til ny udsendelse) er baseret dels på en anbefaling fra Forsvarskommissionen af 1997, dels på erfaringerne siden da, der peger på, at 3 år mellem udsendelser er nødvendigt for at modvirke udsendelsestræthed, idet både indsættelser og uddannelse forud herfor er blevet mere belastende. På grund af forsvarets nuværende bemandingssituation er det ikke muligt at overholde denne målsætning. Derfor vil en stor del af de militært ansatte medarbejdere blive udsendt hyppigere end forudset i internationale operationer. Enkelte faggrupper, eks. elektronikmekanikere, har oplevet perioder på under et år mellem to udsendelser.

Forsvaret gennemfører en afgangsundersøgelse af medarbejdere, der søger væk. Datamaterialet viser, at belastningen ved internationale operationer er den væsentligste årsag til, at medarbejderne forlader forsvaret. Paradoksalt nok viser afgangsinterviewene samtidig, at medarbejderne er særdeles positivt stemt overfor at deltage i internationale missioner. Dette dilemma kan formentlig forklares med, at der opleves en ubalance mellem selve deltagelsen i internationale operationer og medarbejdernes privatliv.

Samtidig har det i videre udstrækning end forudset været nødvendigt at udsende personel fra støttestrukturen, hvor tanken ellers var, at tjenesteperioder i den operative struktur med udsendelser kunne veksle med tjenesteperioder i støttestrukturen uden udsendelser. Dette forstærker opfattelsen af, at ekstrabyrden på de tilbageværende – i en struktur med huller – ikke bliver værdsat tilstrækkeligt, endsige bliver kompenseret på en tilfredsstillende måde.

Der blev på baggrund af "Rapport om udsendelsesperioder" fra december 2005 besluttet at fastholde udsendelsesperiodernes længde på 6 måneder som standard i hæren. Men som følge af rapporten er der implementeret en række delforanstaltninger, som har skabt større fleksibilitet, styrket støtte til de udsendte og deres pårørende mv. Samtidig har Forsvarsakademiet – i samarbejde med civile eksperter inden for bl.a. stressforskning – i september 2007 indledt en omfattende undersøgelse af, hvordan udsendelsesperioders længde og frekvens påvirker udsendte soldaters psyke og livssituation, herunder forhold vedrørende de pårørende. Undersøgelsens del 1 afsluttes i september 2008. Del 2 afsluttes i september 2010, idet den bl.a. indeholder en feltundersøgelse af et udsendelseshold i hæren, som følges før, under og efter udsendelse til Afghanistan. Parallelt hermed udredes udsendelseslængdernes betydning for operative og sikkerhedsmæssige forhold.

Uddannelse

Forsvaret bibringer selv det militære personel de fornødne kompetencer gennem et uddannelsesforløb, der for manges vedkommende omfatter en vekslen mellem uddannelse og praktisk tjeneste. Selvom militær viden og færdigheder står centralt, indgår der imidlertid også almene moduler som f.eks. sprog, samfundsvidenskab og pædagogik. Samtidig kan en række uddannelser på manuelt niveau sidestilles med civile uddannelser, og derfor direkte anvendes i det civile erhvervsliv. På mellemlederniveau kan en række uddannelsesmoduler sidestilles med moduler i det civile uddannelsessystem, mens man arbejder med at kunne akkreditere linieofficersuddannelsen på niveauer fra professionsbachelor til masterniveau.

Det er et grundlæggende princip og en forudsætning for effektiv indsættelse, at personellet og enhederne uddannes efter devisen "train as you fight". Det stiller høje krav under uddannelse, herunder til fysisk uddannelse, øvelser og materiel.

Det skal bemærkes, at uddannelsen af militært personel er livslang. Eksempelvis er "produktionstiden" for en major/orlogskaptajn på det højeste niveau op til 16 år eller længere regnet fra den ansattes første dag i forsvaret. Tilvejebringelse af officerer og øvrige befalingsmænd kræver således langt flere ressourcer end tilvejebringelse af overenskomstansat personel på manuelt niveau, og det er tidskrævende og omkostningstungt at erstatte afgået personel. Der pågår dog en stigende meritering af udvalgte personelgrupper.

Karrieremuligheder
Karriereplanlægning og -udvikling finder sted i et samspil mellem medarbejderen, den lokale chef og personforvaltningen under hensyntagen til forsvarets behov. Personelstrukturen giver mulighed for både vertikale og horisontale karriereforløb. Erfaringerne viser, at personellet, særligt for officersgruppen, primært fokuserer på det vertikale forløb, mens det mere specialiserede, horisontale forløb anses for mindre attraktivt.

For officerspersonellet anvender forsvaret et rotationsprincip, der indebærer skift mellem stillingerne hvert 3-5 år. En jævnlig rotation mellem stillinger bidrager med den dynamik, som er nødvendig for, at organisationen forandrer og udvikler sig, dog giver det mindre kontinuitet i organisationen. Samtidig medfører gentagne flytninger imidlertid begrænsede muligheder for geografisk stabilitet og har derfor betydelige økonomiske, uddannelsesmæssige, arbejdsmæssige og sociale konsekvenser for familien.

For samtidig at fastholde erfaring og viden, er der siden 2003 indført en større faglig stabilitet versus det tidligere fremherskende princip om bred anvendelighed. Den grundlæggende tanke er at bibeholde officeren inden for et til to fagområder (planlægning, økonomi, materiel og logistik, personel, operationer, uddannelse og kompetenceudvikling, ledelse samt informatik) uden derved at hindre individuel udvikling eller den eksisterende rotation mellem stillinger.

Udvælgelsen til udnævnelse er indledningsvis relateret til det operative miljø, mens der siden fordres mere akademiske discipliner og endelig erkendelse af chefpotentiale, dvs. udnævnelse til oberstløjtnant og højere. Antallet af egnede officerer til udnævnelse overstiger det strukturelle behov. Officerer vil sædvanligvis være i alderen 30 - 45 år, når det tydeliggøres, hvorvidt ambitioner om karriere til chefniveau i forsvaret kan opfyldes. Den enkelte må herefter afveje, hvorvidt forsvaret er attraktivt i forhold til en potentiel alternativ civil karriere.

For mellemledere er der gode muligheder for udvikling og udnævnelse til oversergent og seniorsergent. Udnævnelse til chefsergent er vanskeligere at nå på grund af det relativt begrænsede antal stillinger.

På det manuelle niveau ligger karrieremulighederne i højere grad i kompetenceudvikling i de respektive stillinger. I de sammenhænge, hvor svendebrev ikke allerede er en del af funktionsuddannelsen, kan den militære funktionsuddannelse eventuelt følges op til faglært niveau gennem meritforløb på beslægtede civile faglige uddannelser. Endvidere er korporalsgraden genindført, hvilket bidrager til at udvide karrieremulighederne, da der er tale om en ekstra befalingsmandsgrad – en institutionalisering af den i praksis anvendte "menig gruppefører".

Beordringssystemet
Forsvarets arbejdspladser er spredt ud over et stort geografisk område, der også rækker ud over Danmarks grænser. Som ansat i forsvaret kan en medarbejder blive beordret mod sin vilje og uden selv at have ansøgt om det til en stilling i et andet geografisk område eller en anden tjenestestilling inden for sit nuværende tjenestested.

Forsvaret anvender i dag beordringsretten under videst muligt hensyn til medarbejderens ønsker og personlige forhold; herunder geografisk stabilitet i længere sammenhængende perioder. For-

svarets behov indgår i vurderingen af, om beordring eventuelt skal finde sted imod medarbejderens ønsker. Uanset, at der lægges vægt på at give medarbejderen et rimeligt varsel ved en beordring, er beordrede flytninger en væsentlig årsag til, at medarbejdere vælger at forlade forsvaret.

Set fra et arbejdsgiversynspunkt sikrer beordringssystemet, at forsvaret kan prioritere personelressourcerne. Beordringssystemet sikrer, at forsvaret altid har muligheden for at kunne besætte de stillinger, som er vitale for landets sikkerhed (beredskab og vagter etc.), og dermed til stadighed kan udføre for eksempel suverænitetshævdelse og internationale operationer. Systemet giver endvidere forsvaret mulighed for at besætte stillinger i landsdele, som grundet deres geografiske beliggenhed eller andre forhold, er vanskelige at besætte.

Forsvarsministeriet har nedsat en arbejdsgruppe, som skal analysere mulighederne for, at forsvaret helt eller delvist kan overgå til et ansøgningssystem, kommissoriet vedlægges.

Civilt ansat personel
Der er i forsvaret ca. 6.000 civilt ansatte med meget varieret uddannelsesmæssig baggrund. De civile medarbejdere bidrager med en række kompetencer, der på lige fod med det militære personels kompetencer er en forudsætning for, at forsvaret kan løse sine opgaver. Der er tale om opgaver rækkende fra relativt simple rutineopgaver til højt specialiserede opgaver, som kun kan løftes af et meget begrænset antal ansatte – f.eks. særlige ingeniøropgaver i Forsvarets Materieltjeneste. Det er en udfordring for forsvaret at rekruttere og fastholde disse højt specialiserede grupper.

Det civile personel rekrutteres "fra gaden" i konkurrence med rekrutteringsbehovet i det øvrige samfund. En civil medarbejder rekrutteres som hovedregel til en specifik stilling. Henset til forsvarets størrelse vil der imidlertid normalt være mulighed for, at en civil medarbejder i løbet af sit arbejdsforløb i forsvaret kan prøve kræfter med forskellige stillinger.

Civile medarbejdere har en relativ høj grad af stabilitet i ansættelsen. Bortset fra egentlige omstruktureringer er der sjældent behov for, at civile medarbejdere skifter ansættelsesområde. De civile medarbejdere oplever således normalt relativ stor geografisk stabilitet i deres ansættelse.

Vilkår for personel i nationalt regi
Forsvarets løsning af nationale opgaver omfatter dels hjemlig uddannelse og forberedelse af enheder til indsættelse i nationale eller internationale operationer, dels operationer i Danmark og ved Grønland og Færøerne.

Forsvarets krav til, at enhederne til det internationale engagement skal være robuste og helstøbte, stiller store krav til professionalismen og uddannelse. Den stigende teknologisering af forsvarets kapaciteter inden for alle tre værn er samtidig med til at begrænse den tværfaglige fleksibilitet, hvilket kan medføre hyppig udsendelse eller særlig belastning af en given personelgruppe, som igen kan føre til ekstraordinær afgang inden for en enkelt personelkategori.

Den generelle kritiske bemandingssituation i forsvaret betyder, at de planlagte pusterum fra internationale operationer, vagttjeneste eller længerevarende ophold væk fra det faste tjeneste-

sted i f.m. eksempelvis uddannelse ikke eksisterer i tilfredsstillende omfang. Dette forstærkes af et stigende ønske fra medarbejderen om i større omfang at deltage aktivt i familielivet.

Manglen på materiel til de enheder, der ikke er indsat i operationer eller beredskab belaster den daglige tjeneste. De flere steder utidssvarende og nedslidte etablissementsforhold forringer arbejdsvilkårene. Det være sig i form af utidssvarende opholdslokaler, manglende eller utilstrækkelig adgang til toilet- og badefaciliteter, vedligeholdelsesfaciliteter samt utidssvarende faciliteter for personel, der skal forberede undervisning. Dette belaster tillige den daglige tjeneste.

Det er et grundvilkår for alt personel i hæren, at virksomheden primært er rettet mod den internationale indsats. Den professionelle soldat er enten udsendt, har lige været udsendt, forbereder udsendelse eller er i beredskab inkl. kontinuerlig uddannelse. Længere tids samarbejde inden for en enhed er afgørende for enhedens effektivitet og sikkerhed, når den bliver udsendt.

Søværnet har kontinuerligt indsat ca. 10 % af strukturen i nationale operationer. For så vidt angår sejlende tjeneste er kravene ikke afgørende forskellige, hvad enten sejladsen foregår i international ramme, ved deltagelse i stående flådebidrag til fx NATO eller som led i nationale operationer. Belastning for den enkelte er for visse enheder et fravær på op mod 180 dage om året. Personellet besætter typisk en bemandingspost ca. 12 timer i døgnet og er i øvrigt på "øjeblikkeligt" varsel i forhold til andre opgaver som fx søredning, boarding og assistance til andre skibe. Når enhederne under nationale operationer anløber havn, er de også på beredskab. Der er således tale om ganske krævende tjeneste, som dog i forhold til internationale operationer isoleret set er mindre psykisk belastende.

I lighed med søværnet er de fleste af flyvevåbnets kapaciteter karakteriseret ved, at de med samme struktur understøtter såvel national som international opgaveløsning. Den enkelte medarbejders vilkår vil således ikke være entydigt relateret til enten international eller national opgaveløsning, men vil ændre sig med udsendelsesmønstret.
Løsning af flyvevåbnets nationale opgaver stiller på mange områder krav om beredskaber. Den overvejende del af indsættelsesopgaverne medfører et beredskab varierende fra minutter til dage. Dette kommer for piloternes vedkommende bl.a. til udtryk ved, at personel, der ellers er afgivet til videreuddannelse, indkaldes til vagter under uddannelsen.

Vilkår for personel, der er udsendt i internationale missioner
Soldatens vilkår veksler meget fra operation til operation, men soldatens operative indsættelse kan være præget af hyppig vekslen mellem kamp og opgaveløsning uden kamp, samt en ofte allestedsnærværende trussel om pludselige angreb i form af vejsidebomber, miner, direkte eller indirekte beskydning, snigskytter, selvmordsbomber mv. Soldaten vil derfor naturligt fokusere på det rådige materiel, enhedens taktiske færdigheder og evnen til at tilpasse sig selv meget vanskelige vilkår.

Soldaten er under udsendelsen indsat døgnet rundt, når opgaver skal løses eller enheden bliver angrebet. Evt. fjendtlig beskydning af lejre med raketter og morterer bevirker, at der selv under ophold i lejre er en trussel. En udsendelse er derfor i sig selv en stor arbejdsmæssig belastning. Særlige udfordringer gør sig gældende for enkeltmandsudsendte, som ikke kan trække på en national omgangskreds under udsendelsen.

Den militære opgaveportefølje er blevet udvidet, og de beslutninger, den enkelte soldat træffer bl.a. i interaktionen med lokalbefolkningen, kan have implikationer på det politiske eller strategiske niveau. Det stiller nye krav til soldaten, som foruden at kunne mestre de militærfaglige discipliner, i højere grad end tidligere skal kunne foretage en hurtig analyse af komplekse situationer, træffe beslutninger ud fra en konkret vurdering samt mestre en række kompetencer, der knytter sig til sociale relationer.

Forsvarets bemandingssituation medfører, at store dele af personellet udsendes med kortere mellemrum end de tre år, som blev lagt til grund ved dimensioneringen af strukturen og ressourcerne til forsvarets internationale opgaver. Tilsvarende oplever mange medarbejdere og især deres pårørende, at en udsendelsesperiode på 6 måneder – kombineret med en intensiv forberedelsesperiode – er lang. Det skal holdes op imod operative og sikkerhedsmæssige forhold. Erfaringer peger på, at det kan tage en måned eller længere, før en enhed er effektiv i et nyt missionsområde, inkl. overdragelse fra tidligere hold, akklimatisering, opnåelse af områdekendskab, kendskab til lokale samarbejdspartnere mv. I sammenhæng hermed peger erfaringer på, at personellets sikkerhed bliver større efter en tilvænningsperiode i missionsområdet.

Orlov under udsendelse og dermed mulighed for samvær med familien er et andet område, der har betydning for soldaterne. Der er indført et princip om, at der skal være to orlovsperioder i stedet for én under en 6 mdr. udsendelse. Hvis de operative forhold ikke tillader to orlovsperioder, ydes der økonomisk kompensation.

Personellet har stort fokus på aflønningen i f. m. løsningen af internationale opgaver og sammenligner deres egen løn med tillæg med medarbejdere fra andre organisationer og ministerier i samme situation. Denne sammenligning falder ikke altid ud til forsvarets fordel, hvorfor flere anfører utilfredsstillende aflønning som årsag til, at de forlader forsvaret.

Som en følge af indsættelsen i stadigt skarpere internationale opgaver har forsvaret gennem de seneste år oplevet et øget antal sårede og dræbte soldater. Psykiske efterreaktioner er en potentiel følge af en udsendelse i international mission. Trods intensiveret uddannelse, anvendelse af krisepsykologer og feltpræster mv. har Institut for Militærpsykologi ved Forsvarsakademiet gennem de senere år kunnet konstatere en stigning i antallet af tidligere udsendte, der påbegynder et behandlingsforløb. Der er i forsvaret fokus på opgaven med at tage vare på og støtte såret personel og deres pårørende, ligesom indsatsen i forhold til at forebygge og behandle de psykiske problemer kontinuerligt udbygges og forbedres.

For en soldat, der vender hjem uden fysiske og psykiske skader, er det en udfordring at skulle finde sig til rette i overgangen mellem tilværelsen i den internationale opgave og dagligdagen i Danmark. I takt med, at indsatser er blevet skarpere, må forsvaret i stigende omfang sikre sig, at især hjemsendt personel får støtte til at håndtere denne udfordring.

Forsvaret oplever, at tidligere udsendte soldater i stigende omfang har forventninger til at ikke blot forsvaret, men også det omkringliggende samfund anerkender deres indsats. Det må forudses, at såvel forsvarets som det øvrige samfunds indsats overfor og tilbud til tidligere udsendte skal udvikles yderligere, evt. ud over det arbejde som i dag udføres af bl.a. De Blå Baretter.

Trods ovenstående er det vigtigt at understrege, at langt de fleste gennemgår en betydelig personlig udvikling under udsendelse og klarer sig godt efter hjemkomsten.

Vilkår for personel i støttestrukturen
Støttestrukturen er dimensioneret efter princippet 'netop tilstrækkelig' til at yde støtte, og principielt burde personel fra støttestrukturen derfor ikke udsendes, bortset fra sundhedsfagligt personel, IT-specialister, regnskabsførere, sprogofficerer og andre specialister, der organisatorisk er placeret i støttestrukturen.

Imidlertid gælder det også her, at forsvarets bemandingssituation medfører, at både civilt og militært personel udsendes til internationale missioner, hvilket efterlader vakancer i lange perioder. De tilbageværende medarbejdere pålægges flere opgaver og oplever et øget arbejdspres.

Ledelsestiltag
Den internationale indsats forudsætter, at forsvaret forsat er i stand til at producere dygtige og engagerede ledere, der formår i et samspil at få soldaterne til at løse meget vanskelige opgaver med livet som indsats, herunder at lede og føre soldaterne gennem længere perioder og fastholde soldaternes høje moral.

Gode vilkår for ledelse er i fokus, idet der deri ligger en formidling af fælles værdier og overbevisninger. Et nyt ledelsesgrundlag er netop udsendt og til dette knytter sig forsvarets nye Kompetenceudviklings- og Bedømmelsessystem - FOKUS.

Forsvarets system til arbejdsklimamåling og -udvikling er et andet redskab, som kan sætte fokus på det psykiske arbejdsmiljø. Det er en integreret del af systemet, at der efterfølgende skal arbejdes med de udviklingsområder, som målingen har afdækket.

Endelig har forsvaret etableret Organisation for Personlig Rådgivning. Organisationen har til formål at forebygge og rådgive om, hvordan krænkende adfærd kan håndteres ansvarligt.

Det private perspektiv
Tidens ændrede og forskelligartede familiemønstre giver en særlig udfordring for forsvarets ansatte i perioder og dele af karrieren, hvor de skal arbejde forskellige steder i landet og gøre tjeneste i internationale operationer.

Forsvaret kan ikke længere basere sig på en kernefamilie, hvor den ene part er hovedforsørger, og den anden er den primære omsorgsperson, der forholdsvist uproblematisk flytter med ved tjenesteskift til et nyt tjenestested. Forekomsten af enkeltforsørgere og skilsmissefamilier er højere i nutidens samfund, ligesom det er normalt, at begge forældre arbejder ude og evt. begge forfølger karrierer. En beordring til anden landsdel eller udsendelse i international operation eller sejladsperioder danner baggrund for beslutninger om, hvordan familien vil håndtere udfordringerne.

For såvel den ansatte, der er etableret med familie med hjemmeboende børn, som den unge soldat, hvis nære relationer primært er forældre, kæreste og venner, vil udsendelser og beor-

dringer medføre en belastning af alle involverede. Alle oplever et følelsesmæssigt afsavn, der kan give anledning til usikkerhed, utryghed og bekymringer omkring tab, invalidering mv. Det er derfor vigtigt, at de pårørende får adgang til objektiv, hurtig og relevant information fra forsvaret om, hvad der foregår i missionerne.

Udover personlige og følelsesmæssige konsekvenser står familien også tilbage med en række udfordringer af mere praktisk karakter. Det drejer sig fx om pasning af børn, skolekontakt, daglig husholdning og vedligeholdelse, kontakt til familie og øvrigt netværk samt håndtering af økonomi, forsikringer mv.

Undersøgelsen af årsagerne til uforudset afgang underbygger behovet for at sætte fokus på pårørende. Således kan der her noteres et større antal medarbejdere, der angiver, at de søger deres afsked, fordi deres familie ikke vil acceptere soldatens yderligere fravær fra hjemmet. Et antal unge soldater afgår fra reaktionsstyrkeuddannelse før udsendelse, fordi de tager hensyn til pårørendes ønske om, at de bliver hjemme.

Forsvaret har i en årrække haft fokus på de pårørendes situation og tilbyder en række støtte og rådgivningsmuligheder. Det er imidlertid nødvendigt at udbygge disse ordninger yderligere for at mindske belastningen på de pårørende med det formål at kunne forbedre fastholdelsen af personellet. Derfor gennemføres en undersøgelse, der bl.a. skal afdække de pårørendes tilfredshed med de nuværende tilbud og identificere eventuelle udækkede behov.

Afgangsundersøgelsen viser også, at medarbejdere i stigende grad har ønske om geografisk stabilitet og i stadig mindre grad er villige til at lade sig flytte fra den ene landsdel til den anden. Forsvaret har derfor iværksat forskellige tiltag for at kompensere for dette forhold, herunder en ordning om sikring af geografisk stabilitet i en region i en årrække. Denne ordning omfatter dog ikke forsvarets chefgruppe.
Endvidere er der etableret en mobilitetsstøtteordning, der tilbyder yderligere støtte til personel ved flytning til anden landsdel, tjeneste ved stabe i udlandet og til nye medarbejdere, der rekrutteres fra udlandet.

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT

NOTAT VEDR. AMBITIONSNIVEAU FOR INTERNATIONALE OPERATIONER 21. april 2008

Resume

Af Aftale om forsvarets ordning 2005 – 2009 fremgår det, at forsvaret skal fordoble evnen til at deltage i kontinuerlige internationale operationer til kapaciteter svarende til ca. 2.000 soldater. Denne faktor har været medvirkende ved dimensioneringen af forsvarets struktur og ved opstillingen af målsætningen for opbygningen af kapaciteten frem mod endemålet på kapaciteter svarende til ca. 2.000 soldater.

Det fremgår endvidere af den politiske aftale, at der afsættes ca. 900 mio. kr. på Finanslovens § 35, generelle reserver, til dækning af forsvarets merudgifter i relation til de internationale operationer.

Forsvaret forventer ved udgangen af indeværende forlig at have implementeret den fastlagte struktur, hvorved der i princippet er skabt forudsætning for opfyldelse af forligets målsætning, herunder også inddækning af forsvarets merudgifter inden for den fastlagte ramme på ca. 900 mio. kr. årligt.

Arten, antallet, omfanget og karakteren af de missioner forsvaret har deltaget i siden 2005 har betydet, at forsvaret ikke længere kan opfylde de målsætninger for opbygningen af den kontinuerlige kapacitet, der blev opstillet ved konsolideringen af indeværende forlig. Målsætningen for 2008 og 2009 er på denne baggrund justeret til kapaciteter svarende til knapt 1.400 soldater.

Problemerne med opfyldelse af målsætningerne skyldes dels, at de ændrede vilkår skaber strukturelle flaskehalse på en række områder såsom logistik og kommunikation. Dels at forsvaret har haft vanskeligt ved at fastholde personellet og herved fylde den struktur, der er under opbygning.

De ændrede vilkår har tillige betydet, at forsvaret for nærværende ikke kan holde merudgifterne til operationerne inden for de ca. 900 mio. kr., der er afsat på de internationale reserver.

En opretholdelse af det nuværende ambitionsniveau i forhold til de internationale opgaver, under de aktuelle vilkår, indebærer derfor et behov for at fjerne flaskehalse ved at styrke strukturen og samtidig gøre den mere fleksibel. Tillige vil der være behov for at styrke såvel materieldriftsbudgettet som mulighederne for investering for at opfylde de krav tidens operationer stiller.

HOLMENS KANAL 42 TELEFON: 33 92 33 20 MAIL: FMN@FMN.DK CVR: 25-77-56-35
1060 KØBENHAVN K TELEFAX: 33 32 06 55 WEB: WWW.FMN.DK EAN: 5798000201200

Indledning
Den indeværende aftale om forsvarets ordning 2005-2009 indebærer, at forsvaret skal omstilles således, at der tilvejebringes operative kapaciteter og frigøres ressourcer til at fordoble antallet af kontinuert udsendte i internationale operationer fra tidligere ca. 1.000 soldater til kapaciteter svarende til ca. 2.000 soldater (ca. 1.500 fra hæren og ca. 500 fra søværnet og flyvevåbnet).

Målsætninger og forudsætninger
Målsætningen for opbygningstakten blev fastlagt således:

PLANLAGT	2005	2006	2007	2008	2009
Kapacitet svarende til ca. (soldater)	1.150	1.200	1.400	1.800	2.000

Ambitionsniveauet i slutmålet var generelt tiltænkt udmøntet således:
- Fra hæren udsendelse af personel til to missioner:
  - En mission med 625 fastansatte fra 1. brigade.
  - En mission med 775 personer fra 2. brigade, heraf 175 fastansatte samt 600 kontraktansatte.
- Fra søværnet og flyvevåbnet udsendelse af kapaciteter svarende til i alt 500 personer, alle fastansatte.
- Herudover 100 personer udsendt som enkeltpersoner (fx observatører); dels 50 fastansatte fra hæren, dels 50 kontraktansatte.

Af forliget fremgår, at der årligt afsættes ca. 900 mio. kr. på Finanslovens § 35, Generelle reserver, til dækning af merudgifter forbundet med deltagelsen i forsvarets internationale operationer. Dette gælder fx udgifter til missionsspecifik uddannelse, forøgede lønudgifter, merforbrug af brændstof, reservedele og ammunition samt udgifter til udsendelse og hjemtagning af styrkebidrag samt oprettelse, drift og afvikling af lejre.

Udviklingen
De fastlagte målsætninger for opbygningstakten blev opfyldt i de første tre år af forliget. Bl.a. som følge af de ændre vilkår for forsvarets løsning af de internationale opgaver, er der dog opstået en række strukturelle flaskehalse, der primært kan relateres til den del af strukturen, der leverer støtte, såsom logistik og kommunikation.

Sammenholdes dette "flaskehalsproblem" med forsvarets problemer med fastholdelse af personellet betyder det, at det ikke er muligt at fastholde de fastlagte målsætninger for resten af forligsperioden, og at disse som følge heraf må justeres til et niveau, der i højere grad tilgodeser de nuværende operationsvilkår og forsvarets faktiske bemanding. Forsvaret har på denne baggrund nedjusteret målsætningen for det internationale engagement, således at der i 2008 og 2009 forventes udsendt kapaciteter svarende til knapt 1.400 soldater.

Udover behovet for at justere i målsætningen vedr. antallet af udsendte, har det også vist sig vanskeligt at holde merudgifterne til det internationale engagement inden for den fastlagte ramme på ca. 900 mio. kr. Disse problemer har nøje sammenhæng med de operationsvilkår, der er gældende i områder som Irak og Afghanistan, som indebærer forøgede udgifter til bl.a. deployering, brændstof, ammunition mv. Som eksempel på dette kan nævnes, at enhederne i Irak havde et ansvarsområde, der var større end Fyn - i en periode et endnu større område, der strakte sig over 250 km fra nord mod syd. Dette medførte, at patruljer på over 200 km om dagen ikke var unormalt, heraf en del uden for vejnettet for at nedsætte risikoen for vejsidebomber. Endvidere kan nævnes, at enheder i Afghanistan har opereret i op til 3 uger væk fra lejren. Hertil skal lægges terrænets beskaffenhed og klimaet, der tilsammen betyder, at såvel driftsudgifter som sliddet på materiellet er betydeligt større end forudsagt ved indgåelsen af forligsaftalen. Bjergrigt terræn i dele af Afghanistan stiller ekstreme krav til køretøjer.

Udviklingen i operationsmønstre.
Hæren, der ved konsolideringen af indeværende forligsaftale blev dimensioneret til at kunne varetage to geografisk adskilte kontinuerlige internationale operationer, var i perioden 2005-2007 indsat i missioner i Kosovo, Irak og Afghanistan på samme tid.

I Afghanistan har styrkerne siden operationens start været spredt over store afstande fra Feyzabad i nord, over Kabul til Helmand i syd, hvorved der ud fra et logistisk synspunkt reelt er tale om mere end én mission[1]. Spredning på flere missioner eller delområder er kritisk, fordi den medfører et større behov for specialister. Dette gælder fordi enhver selvstændigt indsat styrke, næsten uanset størrelse, skal indeholde personel og enheder til støtteopgaver inden for bl.a. kommunikation, logistik, lejrdrift, forplejning, administration, juridisk bistand, tolke, infirmeri mv., ligesom den hjemlige struktur skal håndtere flere del-missioner.

Udover antallet og spredningen har missionerne i Irak og Afghanistan stillet uventet høje krav til personel, materiel og logistik p.g.a. sparsom infrastruktur, krævende klima og terræn samt operationsmønstret.[2]

Styrkebidragenes sammensatte natur har betydet, at en del styrkebidrag har været sammensat stykvist. Det er med andre ord ikke standardenheder, der udsendes. Dette forhold forlænger dels behovet for tid til opbygning og uddannelse af styrkebidraget, dels er det vanskeligt gennem en hensigtsmæssig personelplanlægning at opretholde en jævn belastning af personellet.

Af yderligere forhold skal nævnes, at forsvaret på grund af operationernes omskiftelige karakter udsender en række mindre bidrag – en mellemting mellem enkeltmandsudsendelser og enheder – som ikke findes i strukturen. Eksempler på dette er personbeskyttelseshold, enheder til støtte for lokal genopbygning samt træningsmissioner. Flere af disse bidrag indeholder relativt mange

[1] Fra Helmand til Feyzabad er der 800 km. Det er i praksis kun muligt at komme fra det ene område til det andet ved brug af militære fly eller helikoptere.
[2] Som eksempel på dette kan nævnes, at temperaturen i Afghanistan svinger fra ekstrem varme (50 grader celcius +) til hård frost. Forsvaret måtte til denne mission anskaffe nye uniformer, uniformssystemer og særligt materiel til køretøjer mv.

officerer i forhold til den ratio, der er i forsvarets struktur, hvorved der opstår huller i ikke udsendte enheder samt myndigheder inden for støttestrukturen.

Udviklingen i forsvarets internationale engagement har således for visse personelkategorier, herunder specialister, ført til en akkumuleret belastning på personellet, der har medvirket til uforudset afgang.

Samlet set peger disse forhold på, at en opretholdelse af det nuværende ambitionsniveau vil kræve, at forsvarets enheder skal være mere robuste og fleksible. Dette kan fx ske ved, at de stående reaktionsstyrker i Danske Division og 1. brigade tilføres ekstra materiel og ved at produktionen i 2 brigade i endnu højere grad end nu gøres fleksibel og tilpasset den aktuelle mission. Også dette vil kræve materieltilgang i form af bl.a. uddannelsesmateriel.

Personel.
Forsvaret er ramt af ikke ubetydelige personelmangler i alle tre værn. Personelmanglen er størst blandt yngre officerer, yngre befalingsmænd samt for en række (faglige) specialister.

Hertil kommer, at vurderet ca. 10 % af forsvarets personel (det præcise tal er ikke kendt endnu) ikke er egnede til udsendelse i internationale operationer af helbredsbetingede årsager. Hårdt arbejde, uvant klima, bæring af beskyttelsesveste mv. stiller krav til fysikken. Den såkaldte Sundhedstriade (træningstilstandsprøver, periodiske helbredsundersøgelser samt grundvaccination) med opfølgende tiltag sigter mod at reducere omfanget af personel, der ikke kan udsendes. Det må dog forventes, at problemet med personel, der ikke kan udsendes af helbredsbetingede årsager, ikke helt kan fjernes. Dette peger på, at forsvarets struktur skal væres så robust, at der er plads til dette.

Personelmangelen har gennem hele forligsperioden betydet, at forsvaret har haft mindreforbrug af lønsum. I 2005 og 2006 udgjorde mindreforbruget i størrelsesordenen ca. 700 mio. kr., mens det i 2007 udgjorde ca. 225 mio. kr. (løbende priser). Mindreforbruget af lønsum er i overvejende grad anvendt til øvrig drift, herunder bl.a. til at finansiere de øgede udgifter på materielområdet i relation til de internationale opgaver.

Videre bemærkes, at erfaringerne har vist, at personel og kapaciteter på beredskab i f.m. tilmelding til NATO Responce Force medfører en belastning, som fremadrettet skal overvejes at blive set i sammenhæng med ambitionsniveauet for antal udsendte soldater. Årsagen til dette er, at der er en forventning om, at tilmeldte enheder ikke bliver brugt til andre opgaver i tilmeldingsperioden inkl. forberedelsesfasen. Den resterende del af strukturen skal således principielt tørne om et givent bidrag i internationale operationer med en højere udsendelsesfrekvens til følge.

Forsvaret har iværksat en række tiltag, der har til formål at forbedre medarbejdernes vilkår og herved hjælpe til at sikre større fastholdelse af personellet. Rækken af tiltag blev iværksat sidste år, og det er derfor endnu for tidligt at vurdere, i hvilket omfang dette får indflydelse på forsvarets evne til at løse opgaverne. Selv med en bedret fastholdelse vil det dog kræve tid at indhente efterslæbet på personelområdet.

Materiel og logistik.
Behovet for nyanskaffelser som følge af modstandernes udvikling af nye kapaciteter (fx vejsidebomber), er vokset. Der findes løbende nye teknologiske muligheder for at beskytte personel og materiel samt indhente efterretninger om modstanderne, men der er tale om et kapløb mellem midler og modmidler.

Materiel mistes eller nedslides desuden i et hidtil uset omfang og tempo som følge af klima, terræn og fjendtlig beskydning mv. Behovet for reservedele og genanskaffelser overstiger det forventede.

Endvidere er driftsomkostningerne til indsættelse i internationale operationer blevet forøget, fordi der forbruges flere drivmidler, mere ammunition samt forbrugsgenstande og materiel til den enkelte soldat.

De ændrede indsættelsesvilkår og trusiernes karakter fordrer ikke blot bedre materiel ved udsendte enheder, men også at enhederne før udsendelse kan træne så realistisk som muligt med materiel svarende til det, de udsendes med.

Tilsvarende stiller indsættelse af styrker med større spredning og over større afstande forøgede krav til logistik, herunder forsyning af styrkerne. Det er billigere og nemmere at genforsyne enheder på Balkan, som var de vilkår, der var kendt ved indgåelse af indeværende forligsaftale, end enheder udsendt til Afghanistan. Herved skabes et større pres på forsvarets logistiske struktur, og der bindes flere ressourcer til styrkebidragets løbende genforsyning og vedligeholdelse. Disse forhold udmøntes i en strukturel flaskehals, der kun kan fjernes ved en styrkelse af strukturen.

Økonomi.
De ca. 900 mio. kr. om året afsat på Finanslovens § 35 til dækning af merudgifter til forsvarets internationale operationer har som følge af de ændrede vilkår i forsvarets aktuelle missioner vist sig at være utilstrækkelige. Rammen på § 35 på ca. 900 mio. kr. var bl.a. baseret på, at merudgifterne til missionsorienteret uddannelse og deployering ville blive stabiliseret på et lavere niveau, og at driftsudgifterne ville falde, hvilket er illustreret i nedenstående figur.

Forsvarsrammen omfatter bevillinger på § 12. Forsvarsministeriet og § 35. Generelle reserver. Forsvaret har gennem hele forligsperioden afholdt merudgifterne til internationale operationer inden for den internationale reserve og forsvarsrammen på § 12 bl.a. ved at anvende mindreforbruget af lønsum som følge af den generelle personelmangel i forsvaret som finansiering., samt ved anvendelse af ressourcer afsat til materieldrift.

Fig. 1.: Forudsætning for finansiering af merudgifter inden for de afsatte 900 mio. kr.:

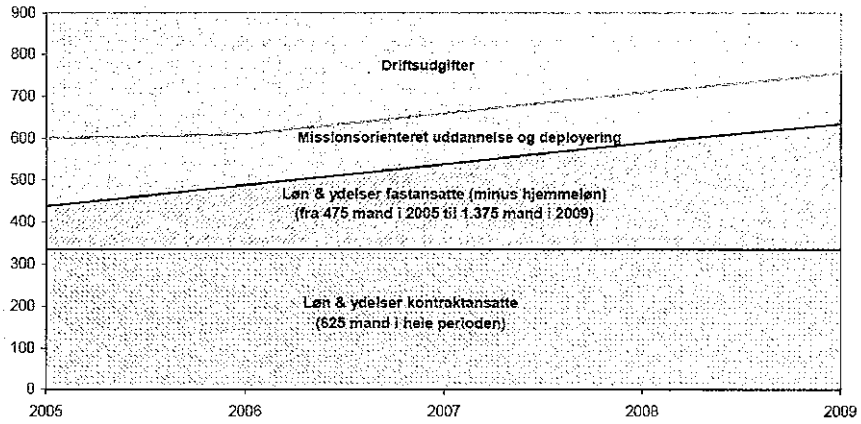

Den reelle udvikling har vist en stigning inden for de nævnte områder. Det har betydet, at forsvaret har finansieret en del af merudgifterne til internationale operationer ved at trække på forsvarets driftsramme afsat på Finanslovens § 12, herunder ved anvendelse af overskydende lønmidler og ved materieldrift generelt. Dette har haft konsekvenser for den generelle kapacitetsopbygning.

Konklusion

Samlet set kan det konstateres, at det fastlagte ambitionsniveau for forsvarets deltagelse i internationale operationer hidtil er blevet indfriet, men at det vil være vanskeligt at opnå de fastlagte målsætninger for den resterende del af forligsperioden. Forsvaret peger på et realistisk niveau på udsendte kapaciteter svarende til ca. knapt 1.400 soldater i 2008 og 2009.

Dette forhold kan ikke direkte relateres til strukturen, idet den forligsfastlagte struktur principielt er under implementering og vil være færdigimplementeret ved udgangen af indeværende forligsperiode.

Årsagen ligger derimod primært i den ændrede missionsprofil, der indebærer, at vilkårene for forsvarets opgaveløsning er anderledes end ved indgåelsen af indeværende aftale om forsvarets ordning. De ændrede operationsvilkår betyder bl.a., at strukturen ikke længere tilgodeser de faktiske behov, og at udgifterne til materieldrift ligger væsentligt over det forventede niveau. Dette indikerer bl.a. et behov for, at strukturen skal styrkes, så den bliver mere robust og fleksibel. Herunder vurderes særligt et behov for i højere grad at kunne håndtere udsendelse af mindre bidrag og enkeltmandsudsendelser.

Også forsvarets problemer i relation til fastholdelse af særligt specialister, befalingsmænd og officerer har negativ effekt på mulighederne for gennemførelse af opgaveløsningen. Forsvaret har i 2007 iværksat en række tiltag på personelområdet, men effekten af disse er endnu ikke kendt.

De aktuelle vilkår for opgaveløsningen indebærer tillige, at de i forligsaftalen fastsatte ca. 900 mio. kr., der er afsat på Finanslovens § 35 til finansiering af merudgifter i forbindelse med de internationale operationer, ikke fuldt ud dækker meromkostninger ved internationale operationer, som de gennemføres for nærværende.

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT

NOTAT VEDRØRENDE STATUS FOR FORSVARET 21. april 2008

Resume
Forsvaret har gennem de sidste 15 - 20 år gennemgået en forvandling fra et eksistensforsvar baseret på mobiliseringsenheder til et moderne forsvar baseret på fleksible deployerbare kapaciteter, der kan indsættes i operationer i det fulde spektrum af opgaver under stort set alle forhold.

Særligt Aftale om forsvarets ordning 2005 – 2009 betyder, at der gennemføres en omfattende omlægning af forsvaret, hvor den eksisterende struktur rives ned og der opbygges en ny tidssvarende og målrettet struktur. Denne omlægning gennemføres inden for en uændret økonomisk ramme og finansieres ved, at de midler der frigøres fra den eksisterende struktur overføres til den nye struktur i takt med, at dette er muligt.

Samtidig med at strukturen ændres og de nye operative kapaciteter opbygges, øges forsvarets operative kapaciteter gradvist, således at der i 2009 vil være sket en fordobling i forsvarets evne til gennemførelse af internationale operationer. Målsætningen er, at forsvaret ved udgangen af forliget kontinuerligt skal kunne udsende kapaciteter svarende til ca. 2.000 soldater i internationale operationer. Denne forøgelse af operativ kapacitet finansieres ved rationalisering og effektivisering af stabs- og støttestrukturen. Dette indebærer også, at der undervejs i forligsperioden gennemføres omfattende personeludskiftninger, og at en stor del af personellet i større eller mindre omfang oplever flytninger mv.

Overordnet set vurderer forsvaret, at den forligsfastlagte struktur vil være implementeret ved udgangen af forliget. Problemer med fastholdelse af personel indebærer dog, at der vil være en række huller i strukturen, hvilket også vil have indflydelse på forsvarets mulighed for at opfylde de fastlagte målsætninger på kapacitetsopbygningsområdet.

Centraliseringen af støttestrukturen og de heraf følgende personelflytninger mv. har betydet et kompetencetab for forsvaret, der også har afsmittende effekt i forhold til den operative opgaveløsning. På baggrund af en række gennemførte tiltag, herunder bl.a. eksternt ledede review af myndighederne i støttestrukturen, vurderer forsvaret, at der vil være en positiv udvikling på dette område.

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 23
TELEFAX: 33 32 36 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25-77-56-35
EAN: 5798000201200

Problemerne med at bemande strukturen og håndtere de udsving og strukturelle flaskehalse, der opstår som følge af bl.a. ændrede operationsvilkår, vil næppe kunne løses uden etablering af en mere robust og fleksibel struktur, der i højere grad er i stand til at håndtere udsving, og som er dimensioneret til også at tage højde for, at der altid vil være en del af forsvarets medarbejdere, der af den ene eller anden grund i en kortere eller længere periode ikke kan deltage i løsningen af de operative opgaver.

På materielområdet indebærer en kombination af materielarv, stadigt større krav til materiellet og skærpede operationsvilkår, at der vurderes at være behov for anvendelse af flere ressourcer til såvel investeringer som drift for at kunne opretholde et uændret ambitionsniveau.

Værnepligten er i indeværende forlig omlagt, forkortet til fire måneder og målrettet mod totalforsvaret. Værnepligten fungerer endvidere som grundlag for forsvarets rekruttering og har endelig til formål at sikre forsvarets forankring i samfundet. Den nye værnepligt betegnes som en succes af såvel dem, der gennemfører den, som forsvaret.

Afslutningsvis vurderer forsvaret, at den iværksatte udvikling vedr. helstøbte operative kapaciteter er rigtig og bør fortsættes og udbygges.

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDHOLDSFORTEGNELSE 3
1. INDLEDNING 5
2. GRUNDLAG OG HISTORTIK 5
3. OPERATIONER OG ANDRE OPGAVER 7
3.1. NATIONALE OPGAVER. 7
3.1.1. Suverænitetshævdelse. 7
3.1.2. Opgaver for kongehuset. 7
3.1.3. Civile og civilt relaterede opgaver. 7
3.2. INTERNATIONALE OPERATIONER. 8
3.2.1. Generelt. 8
3.2.2. Hæren. 10
3.2.3. Søværnet. 11
3.2.4. Flyvevåbnet. 12
4. STØTTEOMRÅDET 13
4.1. PERSONELOMRÅDET 13
4.1.1. Vilkår på personelområdet. 14
4.1.2. Iværksatte tiltag. 16
4.1.3. Det samfundsmæssige perspektiv. 17
4.1.4. Personelprognoser. 18
4.1.5. Personel af reserven. 21
4.2. MATERIELOMRÅDET 22
4.2.1. Materiel til styrkeproduktion (uddannelse). 22
4.2.2. Ressourcer til materiel. 23
4.3. ETABLISSEMENTSOMRÅDET 24
4.4. INFORMATIK. 26
5. VURDERING. 29
BILAG 1
1. STRUKTUR 1
1.1. FORSVARETS OVERORDNEDE STRUKTUR. 1
1.2. HÆREN. 3
1.2.1. Hærens struktur. 5
1.2.2. Hovedlinjer i opgavevaretagelsen. 8
1.2.3. Hærens vilkår. 13
1.3. SØVÆRNET, HERUNDER GRØNLANDS KOMMANDO OG FÆRØERNES KOMMANDO. 15
1.3.1. Søværnets struktur. 16
1.3.2. Hovedlinjer i opgavevaretagelsen. 21
1.3.3. Søværnets vilkår. 24
1.4. FLYVEVÅBNET. 26
1.4.1. Flyvevåbnets struktur. 27
1.4.2. Hovedlinjer i opgavevaretagelsen. 28
1.4.3. Flyvevåbnets vilkår. 32
1.5. VÆRNSFÆLLES OMRÅDE. 34
1.5.1. Generelt. 34
1.5.2. Forsvarskommandoen. 36
1.5.3. Funktionelle tjenester. 38
1.5.3.1. Forsvarets Personeltjeneste. 38

1.5.3.2. Forsvarets Materieltjeneste. 41
1.5.3.3. Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste. 42
1.5.3.4. Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste. 45
1.5.4. Øvrige niveau II myndigheder. 47
1.5.4.1. Forsvarsakademiet. 47
1.5.4.2. Forsvarets Sundhedstjeneste. 49
1.5.4.3. Forsvarets Regnskabstjeneste. 51
1.5.4.4. Forsvarets Mediecenter. 52

1. INDLEDNING

Notatet beskriver forsvarets forventede situation ved udgangen af 2009, herunder vilkårene for forsvarets opgaveløsning. Forsvarets udvikling i det seneste årti har været baseret på anbefalingerne fra Forsvarskommissionen af 1997 samt de to politiske aftaler om forsvarets ordning for hhv. 2000-2004 og 2005-2009, men er blevet påvirket væsentligt af ændrede vilkår for forsvarets opgaveløsning. Afslutningsvis vurderes sammenhængen mellem forsvarets opgaver, struktur, vilkår og ressourcer.

2. GRUNDLAG OG HISTORTIK

En del af grundlaget for forsvarets nuværende struktur skal naturligvis findes i "arven" fra forrige forlig. Som følge heraf er nedenfor angivet en kort beskrivelse af historikken tilbage fra Forsvarskommissionen af 1997.

Forsvarskommissionen af 1997 fandt, at lov om forsvaret fra 1993 med fordel kunne justeres. Det førte til Lov nr. 122 af 27. februar 2001 om forsvarets formål, opgaver og organisation.

Loven indebar, at forsvaret skulle kunne konstatere og afvise krænkelser af dansk suverænitet og løse pålagte myndighedsopgaver i tilslutning til dansk område, som defineret ved rigsfællesskabet mellem Danmark, Grønland og Færøerne, samt at forsvaret, som en integreret del af NATO, skulle kunne løse konfliktforebyggende opgaver og krisestyringsopgaver samt yde effektiv modstand mod angreb på dansk område.

Forudsætningen herfor var uændret, at forsvaret kunne udføre den fornødne efterretningsvirksomhed, overvågning og varsling, samt at der kunne opretholdes et afpasset beredskab inden for rammerne af hvilket, forsvaret skulle kunne gennemføre den fornødne uddannelse og foretage effektiv styrkeopbygning.

Aftale om forsvarets ordning 2000-2004 forskød endvidere vægten i dansk forsvar fra mobilisering til krisestyring med vægt på reaktionsstyrker – en udvikling, der blev styrket af NATOs nye strategiske koncept fra 1999, hvor vægten skiftede fra det såkaldte counter concentrations i europæisk område til deployerbare styrker m.h.p. krisestyringsoperationer (Crisis Response Operations). Kapaciteten til internationale operationer blev styrket, materielinvesteringerne øget, og større mobilitet prioriteret, mens kapaciteter primært beregnet på det nationale opgavespektrum blev videreført på samme niveau. Den mindre vægt i mobiliseringsforsvar medførte en mindre krigsstyrke, hvilket indebar, at der var behov for færre værnepligtige. Som følge af dette kunne støttestrukturen reduceres, hvorfor der blev gennemført betydelige strukturelle rationaliseringer og tilpasninger i forsvaret. Bl.a. blev forsvarets årsværksforbrug reduceret fra ca. 35.000 i 1999 til ca. 29.000 årsværk (inkl. værnepligtige) ved udgangen af 2004.

Internationale opgaver blev prioriteret, herunder bl.a. styrkelse af hærens Danske Internationale Brigade (DIB), søværnets fokus blev rettet mod færre, men større helstøbte enheder, flyvevåbnets materiel og organisation blev fokuseret mod international indsats, og hjemmeværnet overtog som følge af den længere forberedelsestid, en række større og mere krævende opgaver, som før lå ved værnene.

Den 1. januar 2000 blev ressortansvaret for udøvende tiltag på havmiljøområdet overført fra det daværende Miljø- og Energiministerium til Forsvarsministeriet.

Forsvarsrammen blev gennemsnitlig lagt på (prisniveau (PN) 1999) 16,9 mia. kr./år i perioden, hvoraf 572 mio. kr. pr. år var afsat til opgaver i relation til det internationale engagement. Endvidere var afsat 80 mio. kr. pr. år til materieldrift med henblik på erstatningsanskaffelser af nedslidt materiel indsat i det internationale engagement. Disponerings- og betalingsramme for materielanskaffelser udgjorde i perioden gennemsnitligt (PN1999) 2,4 mia. kr. pr. år.

Den efterfølgende aftale om forsvarets ordning for perioden 2005-2009 understreger forsvarets ændrede opgavefokus. Det centrale i aftalen er en fortsættelse af transformationen fra et mobiliseringsbaseret forsvar til et forsvar med fokus på opstilling af relevante og udsendelsesklare militære kapaciteter til global indsættelse inden for det fulde spektrum af opgaver, samt en styrkelse af totalforsvarets evne til at imødegå terrorhandlinger og deres virkninger.

Aftalen fastholder NATO som det centrale forum for solidarisk og forpligtigende sikkerheds- og forsvarspolitisk samarbejde, herunder rammen for det transatlantiske samarbejde. Endvidere fremhæves FN såvel for sin centrale rolle i udviklingen af den internationale retsorden som udviklingen af kapacitet til konfliktforebyggelse og -løsning.

Overordnet set betyder den indeværende forligsaftale også, at det samlede antal operative kapaciteter mindskes til gengæld for en fokusering og kvalitativ styrkelse af de tilbageværende enheder, herunder:

- Tilvejebringelse af operative kapaciteter og frigørelse af ressourcer til, at forsvaret hurtigt og fleksibelt kan opstille og udsende styrker i internationale operationer svarende til ca. 2.000 soldater.
- Etableringen af de funktionelle tjenester og myndigheder, hvor opgaver og aktiviteter, der vedrører personel-, materiel-, bygge- og anlæg samt informatik samt centraliseres.
- Fokusering af værnenes indsats mod alene at koncentrere sig om udvikling af udsendelsesklare militære kapaciteter til anvendelse i nationale og internationale operationer samt bidrage til totalforsvaret.
- Samling af det statslige redningsberedskab, hjemmeværnets og forsvarets opgaver under forsvarsministeriets ressort.
- Omlægning af værnepligten, så den forkortes, målrettes mod totalforsvaret, virker som rekruttering til forsvaret samt sikrer forsvarets forankring i samfundet. Session blev overført fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet, og "Forsvarets Dag" blev etableret.
- Forsvarets samlede årsværksforbrug reduceres fra ca. 29.000 (heraf ca. 6.500 værnepligtige) til ca. 26.400 (heraf ca. 2.450 værnepligtige) ved udgangen af 2009.
- Personelsammensætningen ændres, så en langt større del af forsvarets fastansatte er militære.

Ressourcefordelingen ændres fra tidligere at anvende ca. 60 % af den samlede struktur på stabs- og støttevirksomhed og ca. 40 % på operativ virksomhed, til at ca. 60 % af den samlede struktur anvendes til operativ virksomhed.

Aftalen indebærer endvidere, at omstillings- og implementeringsudgifter - anslået til 1,7 mia. kr. (PN 2004) - skal afholdes inden for forsvarsbudgettet uden effekt på driften, hvorfor finansiering skal etableres på baggrund af en reduktion i de ordinære bygge- og anlægsprogrammer samt ved

udsparing af lønsumsmidler. Provenu fra salg af forsvarets ejendomme placeres i den sammenhæng på § 35[1], hvoraf dele af ovennævnte udgifter kunne afholdes.

Forsvarsrammen blev gennemsnitlig fastlagt til 19,1 mia. kr. (PN2004) årligt i perioden. Heraf blev afsat ca. 900 mio. pr. år i på Finanslovens § 35 Generelle reserver til merudgifter i relation til det internationale engagement. Disponerings- og betalingsramme for materielanskaffelser blev i perioden fastlagt til gennemsnitligt 2,845 mia. pr. år (PN2004). Materielgælden skulle holdes uændret på ca. 6,7 mia. kr.

3. OPERATIONER OG ANDRE OPGAVER

3.1. Nationale opgaver.

3.1.1. Suverænitetshævdelse.

Forsvaret skal jf. Lov om forsvaret kunne konstatere og afvise krænkelser af dansk suverænitet.

Overvågning af landområdet påhviler politiet, efter anmodning med støtte fra forsvaret. Det eneste landterritorium, der fast overvåges af forsvaret, er den nordøstlige del af Grønland, hvilket løses med søværnets Sirius-patrulje, der er tillagt politimyndighed.

Farvandsovervågningen udføres af søværnet. Danske farvande overvåges med kystradarer, fire mindre skibe fra søværnet samt lejlighedsvis støtte fra Marinehjemmeværnet. Ved Grønland er der konstant indsat ét større og to til tre mindre skibe. Ved Færøerne er der indsat et stort skib. Andre skibe, fly eller helikoptere fra forsvaret supplerer overvågningen og løser derudover andre opgaver. Det kan i den sammenhæng fremhæves, at den stigende trafiktæthed i danske, nordatlantiske og arktiske farvande er en medvirkende faktor til ændringer i vilkårene for forsvarets opgaveløsning.

Luftrummet overvåges af flyvevåbnet ved brug af radarer, suppleret med information fra civile myndigheder samt kystradarer fra søværnet. Til afvisning af krænkelser opretholder flyvevåbnet et permanent afvisningsberedskab med to F-16 kampfly på få minutters beredskab[2].

3.1.2. Opgaver for kongehuset.

Opgaver for kongehuset omfatter bevogtning af de kongelige slotte og palæer, ceremoniel, flyvning samt sejlads med kongeskibet Dannebrog.

3.1.3. Civile og civilt relaterede opgaver.

Forsvarets civile og civilt relaterede opgaver omfatter delopgaverne:

- Almindelig hjælp til samfundet, herunder katastrofehjælp (støtte til blandt andet Politiet, SKAT, Falck, kommuner med flere).
- Særlig hjælp til politiet.
- Eftersøgnings- og redningstjeneste.
- Fiskeriinspektion ved Grønland og Færøerne.

[1] Finanslovens §35, Generelle reserver anvendes til udgiftspolitiske reserveposter. I denne sammenhæng er den relevante konto 35.11 "Reserve til merudgifter forbundet med forsvarets og politiets internationale operationer".
[2] Fra kl. 07-22: Max. 5 min. efter alarm skal piloterne sidde i flyene. Max. 5 min. senere, skal de være i luften. Fra kl. 22-07: Max. 10 min. efter alarm skal piloterne sidde i flyene. Max. 5 min. senere, skal de være i luften.

- Havmiljøovervågning, -håndhævelse og forureningsbekæmpelse i danske farvande.
- Istjeneste.
- Støtte til sikker afvikling af skibstrafikken.
- Ammunitionsrydning.
- Søopmåling.
- Støtte til nationalt biologisk beredskab.
- Bistand til lokalsamfundene i Grønland og Færøerne.
- Transport af meget vigtige personer (VIP).

Til nogle af disse opgaver er der etableret særlig struktur, kapaciteter og beredskab. For de fleste af opgaverne afholder forsvaret selv udgifterne, mens der for andres vedkommende afregnes efter et totalomkostnings- eller meromkostningsprincip. Inden for opgaver som patienttransporter og ammunitionsrydning (inkl. håndtering af fyrværkeri) har der kunnet konstateres en stigende efterspørgsel.

3.2. Internationale operationer.

3.2.1. Generelt.

Forsvaret har siden Forsvarskommissionen af 1997 deltaget i en række internationale operationer i form af kampoperationer, stabiliseringsoperationer og støtteoperationer. Flere af disse har været operationer over det fulde spektrum (benævnes doktrinært som fuldspektrumoperationer) indeholdende elementer af alle de tre nævnte operationsformer.

Under de indledende kampe i Afghanistan, der fulgte efter terroranslagene mod USA den 11. september 2001, deltog Danmark med specialoperationsstyrker fra hæren og søværnet samt transportfly fra flyvevåbnet. Danske hærenheder og kampfly har senere deltaget i kamphandlinger i Afghanistan. Under de indledende operationer mod Irak, der blev indledt i marts 2003, deltog Danmark i maritime operationer i Den Persiske Golf.

Stabiliseringsoperationer har især omfattet indsættelser i eller i forbindelse med Kosovo, Afghanistan siden 2002 samt Irak i perioden 2003-2007. Men der har også været indsættelser i og ved Afrika samt i Mellemøsten.

Forsvaret har gennemført støtteoperationer i f.m. naturkatastrofer, eksempelvis i det fjerne østen, samt som led i andre operationer.

Selv om forsvarets indsats overordnet har været koncentreret omkring stabiliseringsoperationer, har der været et islæt af kamphandlinger, der i væsentligt omfang er med til at definere vilkårene for forsvarets opgaveløsning. I Afghanistan og Irak har disse operationer primært haft karakter af oprørsbekæmpelse, mens der på Balkan og i Afrika har været tale om kontrol med større optøjer samt adskillelse af stridende parter.

Modstanderne anvender i voksende omfang asymmetrisk krigsførelse, der har medført krav om løbende tilpasninger af danske enheders taktikker, teknikker og procedurer, herunder et bredere spektrum af beskyttelsesforanstaltninger.

Sikkerhedsskabelsen har været forudsætning for andre elementer, der på længere sigt skulle stabilisere situationen i konfliktområderne. De vigtigste af disse har været uddannelse af lokale sik-

kerhedsstyrker og støtte til genopbygning, herunder institutionsopbygning ved at støtte lokale byråd o.l.

Med forsvarsforliget 2005-2009 kom der øget fokus på samtænkning af danske militære og civile indsatser, hvilket har ført til et samarbejde om genopbygningsindsatser mellem forsvarets enheder og eksperter udsendt af Udenrigsministeriet. De hidtidige erfaringer hermed vurderes at være et godt grundlag for videre udvikling af koncepten.

Udviklingen inden for stabiliseringsoperationer og oprørsbekæmpelse har ført til opstilling af nye kapaciteter som fx hold til uddannelse af lokale sikkerhedsstyrker eller enheder til støtte for lokal genopbygning. Disse er blevet opstillet ad hoc ved at omskole eller dobbeltuddanne eksisterende enheder eller sammensætte nye kapaciteter af fast personel fra alle tre værn (med støtte fra hjemmeværnet), støttestrukturen samt kontraktansat reservepersonel. Et andet eksempel er hold til personbeskyttelse (protection teams) af bl.a. personer udsendt af Udenrigsministeriet. Denne opgave blev indledningsvis løst af specialoperationsstyrker og militærpoliti fra alle tre værn samt særligt uddannede enheder fra hjemmeværnet, men der er nu ved at blive implementeret en målrettet produktion af enheder til personelbeskyttelse.

Indsættelse i stabiliseringsoperationer i fremmede kulturer har medført store krav til det udsendte personels kulturforståelse, efterlevelse af regler for magtanvendelse samt diplomatiske evner. Danske soldater har vist sig at kunne håndtere disse forhold i kraft af den mentalitet, som de har erhvervet gennem deres opdragelse, og den målrettede, missionsspecifikke uddannelse, som de modtager før udsendelse.

Indsættelserne i klimazoner og terræn, der afviger væsentligt fra danske forhold, har medført behov for at modificere og nyanskaffe materiel, der kan tåle ekstreme påvirkninger fra varme, kulde, bjerge, stenørken, marskområder mv.

Indsættelserne fjernt fra Danmark har medført behov for at kunne transportere enheder og materiel og kunne genforsyne dem over store afstande ved anvendelse af såkaldt strategisk løftekapacitet. Opgaverne er blevet løst med roll on - roll off skibe, som søværnet har indchartret i det såkaldte ARK-projekt (ARK er et navn, ikke en forkortelse) samt med transportfly fra flyvevåbnet eller ved at leje transport på udenlandske militære og/eller civile transportfly.

De internationale rammer for de danske indsættelser har dels været FN (bl.a. i forbindelse med indsættelse af SHIRBRIG) og NATO, dels været koalitioner, hvilket har indebåret samarbejde med en række forskellige nationer. At militært samarbejde er muligt skyldes først og fremmest, at der anvendes fælles doktriner og standarder, som er et resultat af mere end 50 års standardiseringsarbejde i NATO. NATO er herved bl.a. "coalition enabler". Som eksempler på dette kan nævnes danske enheders tætte samarbejde med britiske enheder i bl.a. Afghanistan, samarbejde med franske enheder i Kosovo, samarbejde med tyske enheder i den nordlige del af Afghanistan samt danske F-16 enheders tætte samarbejde med tilsvarende enheder fra Holland og Norge. I de danske hærbidrag har der endvidere været deltagelse af baltiske enheder. Danmark har støttet de baltiske enheders opstilling med materiel og uddannelse, herunder via Danish Advisory and Training Staff i Baltikum. Over tid er balterne blevet mere selvstændige i styrkeproduktionen, men før udsendelse deltager baltiske enheder og stabsmedlemmer i missionsspecifik uddannelse i Danmark.

I stabiliseringsoperationerne opretholdes altid en dansk kommandokæde til den ansvarlige operative kommando i Danmark, som sikrer, at styrkebidraget anvendes inden for det givne mandat; men danske enheder er normalt en integreret del af internationale formationer, fx multinationale land-, sø- og luftkomponenter i værnsfælles styrker. Den danske operative kommandostruktur, hvor det enkelte værn selv er ansvarlig for styrkeindsættelse og styrkeproduktion, har vist sig at være en enkel og smidig organisation til at understøtte indsættelsesmønstret.

Forsvarskommandoens Operationsstab udgiver de overordnede direktiver samt koordinerer støtte imellem værnene og fra de funktionelle tjenester til værnene. P.b.a. direktiver fra Forsvarsministeriet udarbejder Operationsstaben direktiv for de enkelte styrkebidrag. Herunder fastsættes styrkebidragenes størrelse – ofte som et kompromis mellem udgifter og hensynet til at kunne udsende helstøbte kapaciteter. Herudover følges udviklingen i operationerne p.b.a. indberetninger fra de operative kommandoer.

Ud over deltagelse i internationale operationer har Danmark siden 2003 deltaget i NATO Response Force (NRF), der blev til på amerikansk initiativ for dels at råde over en indsatsklar, deployerbar styrke, dels for at virke som katalysator for kapacitetsudviklingen i NATO. Enheder i NRF gennemfører et intensivt uddannelsesforløb på ca. 18 måneder i først national, derefter NATO-ramme, inden de indtræder i en 6-måneders beredskabsperiode. De danske bidrag har været fra alle tre værn. Som det hidtil største bidrag har Danmark til NRF-14 i 1. halvår af 2010 tilmeldt Danske Divisions stab med tilhørende føringsstøtteenheder (i alt ca. 840 mand), herunder fra søværnet og flyvevåbnet, m.h.p. at kunne virke som landhovedkvarter (Land Component Command) i NRF.

Ovennævnte vilkår har medført krav om løbende tilpasning af doktrin, organisation, uddannelse, personel og materiel. Indsættelse af forsvarets kapaciteter i internationale operationer er blevet mere ressourcekrævende. Omstillingen af forsvaret samt ambitionsniveauet for det internationale engagement som konsekvens af aftalen om forsvarets ordning 2005-09 har - sammen med de generelle personelmangler i forsvaret, der bl.a. skyldes højkonjunktur på arbejdsmarkedet – medført, at forsvarets enheder og kapacitet til udsendelse af styrkebidrag i internationale operationer har været strakt til det yderste, og det ønskede niveau på kapaciteter svarende til 2.000 kontinuert udsendte ikke forventes at kunne nås efter de planlagte målsætninger.

3.2.2. Hæren.

Udsendte kontinuerlige styrkebidrag fra hæren har typisk været på 400-600 mand. De har ofte opereret i deres eget geografiske ansvarsområde, fx i et dansk ansvarsområde i Kosovo ved byen Mitrovica og i et dansk ansvarsområde i Irak umiddelbart nord for Basra. De selvstændige områder og de komplekse fuldspektrumoperationer har medført behov for at råde over flere forskellige enhedstyper og for at styrke stabe og logistiske enheder. Organisatorisk har der således været en udvikling mod alsidige "bataljonskampgrupper", der i sammensætning minder mere om klassiske mindre brigader end bataljoner. Endvidere har ansvarsområdernes størrelser medført særlige udfordringer i relation til materiel, logistik mv.

Ud over bataljonskampgrupper har hæren udsendt en række mindre styrkebidrag som specialoperationsstyrker, spejdereskadroner, ingeniørdetachement, føringsstøtteenheder, personbeskyttelseshold, provincial reconstruction teams, liaison and monitoring teams og military training and assistance teams. Der har været et betydeligt antal enkeltmandsudsendelser i FN-, NATO- og koa-

litionsramme. Hæren udsender jævnligt udrykkehold i 1 – 3 måneder til vedligeholdelse af lejre, køretøjer mv.

I tilknytning til udsendte styrkebidrag udsender hæren stabspersonel til højere, multinationale stabe m.h.p. at lede eller deltage i stabsarbejde samt medvirke til, at de danske styrkebidrag anvendes inden for det givne mandat. Hæren bidrager desuden med stabsofficerer til multinationale korps i ramme af NATO, bl.a. Allied Rapid Reaction Corps (ARCC) og Multinational Corps North east (MNC(NE)), hvilket medvirker til, at hæren vedligeholder føringsevne på alle niveauer og kan være med til at påvirke, hvordan danske soldater indsættes.

Truslen i missionerne har været bredspektret fra regulære eller paramilitære hærenheder til asymmetrisk krigsførelse, hvor modstanderen anvender fx vejsidebomber og selvmordsbomber. Til imødegåelse heraf har hæren måttet udvikle nye taktiske fremgangsmåder samt anskaffe nye materieltyper som fx droner til indhentning af efterretninger, materiel til elektronisk opklaring og elektronisk beskyttelse mod vejsidebomber. I Irak introducerede hæren efterretningsenheder, som skulle indhente efterretninger ved personlige kontakter med lokale (de såkaldte Human Intelligence eller HUMINT enheder). Kapacitet til psykologiske operationer (PSYOPS) har også haft stor betydning under stabiliseringsoperationer, hvor opbygning af tillid og kendskab til lokalbefolkningen er centralt. Af hensyn til personellets beskyttelse har hæren øget pansringen af køretøjer mv. Bl.a. udrustes logistiske enheder i stigende omfang med letpansrede lastvogne. Herudover medvirker de nyligt anskaffede infanterikampkøretøjer til beskyttelse i form af såvel pansring som ildkraft.

De senere års indsættelser med komplekse operationer i krævende klima og terræn mod uforudsigelige modstandere har været krævende for hæren. I perioden 2005-07 var der større samtidige indsættelser i Kosovo, Irak og Afghanistan. Engagementet i Afghanistan omfatter både enheder i den nordlige del af landet og en bataljonskampgruppe i Helmand-provinsen i syd. Idet hæren p.b.a. aftalen om forsvarets ordning 2005-2009 blev dimensioneret til at kunne udsende to større samlede styrkebidrag, har operationsmønstret oversteget det forventede. Det har ikke mindst kunnet mærkes på områder som kommunikation, logistik, ingeniører og militærpoliti, idet der er behov for sådanne specialer ved alle spredte enheder. Dette har medført en række strukturelle flaskehalse, hvor strukturen er for lille i forhold til de faktiske aktuelle opgaver. Den øgede spredning af de udsendte bidrag har desuden medført større behov for investeringer til lejre og logistik.

3.2.3. Søværnet.

Søværnet har deltaget i internationale maritime operationer i bl.a. Middelhavet, den Persiske Golf og det Indiske Ocean. Omstillingen fra en flåde dimensioneret primært til kystnære operationer i danske farvande til en flåde med mere globale indsættelsesmuligheder bestående af færre, men større og mere udholdende enheder, er således blevet afspejlet i opgaveporteføljen. Ligeledes er søværnets kapacitet til strategisk søtransport blevet udviklet.

Søværnet deltager regelmæssigt med enheder i NATOs maritime stående reaktionsstyrker, herunder minerydningsenheder.

I forbindelse med NATOs overvågningsoperationer i Middelhavet under operation Active Endeavour har korvetter, patruljefartøjer samt en ubåd og en helikopter været indsat. Patruljefartøjernes indsats har været koncentreret om eskorte af transport- og handelsskibe gennem Gibraltarstrædet.

Minerydningsenheder var indsat i Adriaterhavet i forbindelse med oprydningen efter NATOs luftkampagne over Balkan. Ligeledes har søværnet stillet minørhold til rådighed i forbindelse med et udviklingsprojekt i Albanien med oprensning og udbygning af Durres havn.

I forbindelse med operation Iraqi Freedom i 2003 deltog en korvet og en ubåd i de maritime operationer, idet operationerne bl.a. omfattede overvågning og efterretningsindhentning i Hormuzstrædet samt sikring af olieinstallationer i den nordlige del af Den Persiske Golf.

Søværnets Frømandskorps har – i lighed med Jægerkorpset – været indsat i Afghanistan. Herudover har søværnet bidraget til varetagelsen af personbeskytterhold i Bagdad og Basra med såvel personel fra Søværnets Frømandskorps som personel fra Søværnets Militærpoliti i en periode på godt 2 år.

I forbindelse med konflikten mellem Israel og Hizbollah i Libanon i 2006 bidrog søværnet efter anmodning fra FN i den maritime del af UNIFIL med patruljefartøjer og et nationalt støtteelement. I f.m. deployeringen til operationsområdet blev der afprøvet brug af heavyliftskibe (transport af et skib på dækket af et større skib). Det sømilitære bidrag blev efter flere rotationer afbrudt i august 2007, men genoptaget med et korvetbidrag og støtteelement i første halvår af 2008.

I forbindelse med den humanitære situation i Somalia har søværnet i begyndelsen af 2008 med et inspektionsskib eskorteret de af World Food Programme indchartrede skibe, der sejler nødhjælp til Somalia for FN. I forbindelse med missionen har der været specialstyrker fra Frømandskorpset samt militærpoliti fra søværnet om bord samt et mindre støtteelement i land.

Søværnet overtager kommandoen over Task Force 150 i september 2008 med Chefen for Søværnets Taktiske Stab som styrkechef om bord på det fleksible støtteskib ABSALON. Task Force 150 er en international flådestyrke, der opererer ved Afrikas Horn m.h.p. at skabe maritim sikkerhed i området, herunder bekæmpe piratvirksomhed.

ARK-projektet med egne indchartrede roll on – roll off skibe har været indsat til at transportere materiel til danske enheder i Irak og Afghanistan samt i f.m. de humanitære operationer efter tsunamien i Indonesien, orkanen Katrina, jordskælvskatastrofen i Pakistan samt evakuering af danske statsborgere i Libanon. Herudover har ARK-projektet udført transportopgaver for en række allierede nationer. ARK-projektet blev i 2007 udvidet med en samarbejdsaftale med Tyskland, således at Danmark tillige opererer to skibe for den tyske stat.

Ud over ovennævnte bidrag har søværnet udsendt et antal enkeltpersoner i FN-, NATO- og koalitionsramme.

Søværnet har også udsendt enkeltpersoner og kapaciteter til at støtte med civilt relaterede opgaver som fx rådgivere i f.m. olieforureninger i Libanon og Ukraine, et miljøskib til Frankrigs vestkyst i 2002 og en isbryder til den Botniske Bugt.

3.2.4. Flyvevåbnet.

Flyvevåbnet har deltaget i en række internationale operationer. Bl.a. var flyvevåbnets kampfly (F-16) under operation Allied Force over Kosovo indsat i kampoperationer i en primært defensiv rolle, mens de under indsættelsen i Operation Enduring Freedom i Afghanistan var med i de offensive

operationer og gennemførte præcisionsbombninger samt Close Air Support til støtte for landoperationerne. Der var tale om krævende missioner over bjergrigt terræn med lange enkeltflyvninger muliggjort af lufttankning. F-16 flyene har tillige i perioder støttet suverænitetshævdelse i luftrummet over Baltikum (Baltic Air Policing).

Flyvevåbnets transportfly deltager kontinuerligt i deployering og genforsyning af udsendte styrkebidrag. Ét transportfly er konstant på beredskab m.h.p. evakuering af syge og sårede. Samtidig har der været et tiltagende behov for indsættelse af taktiske transportfly og helikoptere i operationsområder med store interne afstande og ringe infrastruktur. Danske Hercules-fly og lastehold har været udstationeret i Afghanistan og Irak (base i Kuwait). Herudover har flyvevåbnets transportfly været indsat til støtte i f.m. tsunamien i Indonesien og jordskælvskatastrofen i Pakistan. Transportflykapaciteten har været udnyttet i en grad, der har medført behov for udsættelse af specialiseret taktisk uddannelse af flybesætningerne.

Flyvevåbnet har udsendt observationshelikoptere af typen Fennec til støtte for hærens styrkebidrag i Irak i f.m. valghandlinger i 2005 samt et selvstændigt helikopterdetachement i 2007 til støtte for den britisk ledede Multinational Division Southeast. Under indsættelserne – bl.a. i f.m. større eskorter – har der kunnet konstateres et markant fald i antallet af vejsidebomber mod danske og britiske enheder.

Efterspørgsel efter transporthelikoptere har hidtil ikke kunnet efterkommes nationalt. I stedet har udsendte danske enheder fået helikopterstøtte fra andre lande, herunder britiske helikoptere i Irak og det sydlige Afghanistan, tyske helikoptere i det nordlige Afghanistan samt franske helikoptere i Kosovo. Taktisk troppetransport er en vigtig kapacitet i moderne operationer på grund af afstande, terræn, trusler fra vejsidebomber, opnåelse af overraskelse mv. Helikopterne anvendes endvidere til hurtig evakuering af sårede til felthospitaler. Flyvevåbnet har i perioder udsendt piloter til støtte for briterne.

Gennem de seneste år har flyvevåbnet endvidere udsendt jordpersonel til lufthavne – bl.a. i Kabul og Kandahar – herunder radarenheder og bevogtningspersonel med hunde. Efterspørgslen efter sådanne bidrag er høj.

Flyvevåbnet har i lighed med de andre værn i perioder udsendt personbeskyttelseshold til støtte for udenrigsministeriet samt bidraget med enkeltpersoner til uddannelses- og genopbygningshold eller -enheder i Afghanistan og Irak.

4. STØTTEOMRÅDET

En væsentlig forudsætning for gennemførelse den krævede rationalisering og effektivisering har været centraliseringen af støttestrukturen i funktionelle tjenester (administrative servicefællesskaber). Disse tjenester støtter ud over forsvaret også de øvrige myndigheder inden for Forsvarsministeriet og virker i den sammenhæng som administrative servicefællesskaber.

4.1. Personelområdet

Forsvarets Personeltjeneste blev etableret som den første funktionelle tjeneste i april 2005. Opgaven for tjenesten var i første omgang at skabe de personelmæssige forudsætninger for implementering af forsvarets omlægning. Dette har været en udfordrende opgave, der ikke er gjort lettere af den højkonjunktur, der har eksisteret i Danmark i hele forligsperioden.

4.1.1. Vilkår på personelområdet.

Et særkende ved den militære struktur er, at strukturen alene fødes fra de underliggende niveauer. Det betyder, at der kun kan tilvejebringes det nødvendige rekrutteringsgrundlag til de højere liggende funktionsniveauer, såfremt de laveste funktionsniveauer kan rekrutteres og fastholdes – en aktuel udfordring for specielt officersområdet.

Et andet forhold er, at medarbejderen ofte vil opleve at systemet er stift og baseret på formelle kompetencer frem for realkompetencer.

Forsvarets nuværende personelstruktur (P-83) indebærer, at alle stillinger som udgangspunkt er civile. En stilling skal således indeholde en "skarp opgave" for at kunne oprettes og klassificeres som militær. Konsekvensen af indeværende forlig er imidlertid et stigende behov for at anvende ellers civile stillinger som "restitutionsstillinger" for det militære personel. Forsvarets internationale engagement med udsendelse af kapaciteter svarende til 2.000 udsendte soldater med 3 år imellem udsendelserne kræver en hjemlig struktur på ca. 17.000 militære stillinger (forudsat at alle er udsendelsesegnede). Heraf vil skønsmæssigt ca. 3.000 stillinger skulle dække uddannelsesbehov mv.

Af personelloven følger, at alle medarbejdere - militære som civile - der er ansat i forsvaret, er omfattet af pligten til at forrette tjeneste uden for landets grænser.

Pligten til at lade sig udsende er således et grundvilkår, men hvor kravet er uomgængeligt for alle militære medarbejdere, er det kun ca. 1.000 af de civile medarbejdere inden for særligt udvalgte grupper, der reelt udsendes. Det drejer sig først og fremmest om regnskabsførere, lastvognsmekanikere, maskinmestre osv. – alle nødvendige funktioner for at drive missionerne.

Af hensyn til såvel operations- som personelsikkerheden, og da en stadig stigende andel af personellet ikke kan udsendes af helbredsmæssige årsager, indførte forsvaret i november 2006 Sundhedstriaden, der omfatter alt militært personel samt de ca. 1.000 udsendelsesbare civile medarbejdere.

Sundhedstriaden består af træningstilstandsprøver, obligatoriske, periodiske helbredsundersøgelser, samt grundvaccination. Sundhedstriaden medfører, at arbejdsgiveren medvirker aktivt til at opbygge et godt helbred og en generel god sundhedstilstand. Der bliver p.t. arbejdet på at iværksætte en række initiativer, som dels understøtter en god livskvalitet og dels medvirker til at fordele udsendelsesbyrden på flere skuldre ved at flere kan komme i kategorien "egnet til udsendelse".

For de medarbejdere, der ikke er i stand til at honorere Sundhedstriadens krav, vil der blive udarbejdet en plan for, hvordan de kan blive i stand til at efterleve kravene, fordi en manglende opfyldelse – på sigt – kan have ansættelsesretlige konsekvenser, f.eks. i form af stillingsændring mv.

Udsendelsesforpligtelsen har en række konsekvenser for medarbejdernes vilkår. Disse afhænger af bl.a. opgavetyper, funktion, operationsvilkår, værn mv. Tre mere gennemgående faktorer kan imidlertid identificeres som væsentlige for personellet: Udsendelsesperiodernes længde, udsendelsesfrekvens og varslet forud for udsendelse.

Forsvarets målsætning er, at der som minimum skal gå 3 år mellem to udsendelser af 6 måneders varighed. På grund af forsvarets nuværende bemandingssituation er det ikke muligt at overholde

denne målsætning. Derfor vil en stor del af de militært ansatte medarbejdere blive udsendt hyppigere end forudset i internationale operationer, for visse funktioners vedkommende under 1 år mellem udsendelserne.

Forsvaret gennemfører en undersøgelse af årsagerne til medarbejderes uforudsete afgang. Datamaterialet viser, at belastningen ved internationale operationer er en fremtrædende årsag til, at medarbejdere forlader forsvaret. Paradoksalt nok viser afgangsinterviewene samtidig, at medarbejderne er særdeles positivt stemt overfor at deltage i internationale missioner. Dette dilemma skal formentlig forklares med omstændighederne omkring de internationale operationer, herunder udsendelsesperiodernes længde, hyppighed, varsel inden udsendelsen, samt indvirkningen heraf for soldaten og for de pårørende. Dvs. der opleves en ubalance mellem internationale operationer og medarbejdernes privatliv.

Forsvaret bibringer selv det militære personel de fornødne kompetencer gennem et i princippet fremadskridende uddannelsesforløb. Karakteristisk for forsvarets uddannelser er, at de ikke er sammenlignelige med uddannelser i det ordinære uddannelsessystem. Selvom alle uddannelser har elementer, som kun er relevante for at kunne løse opgaver i krise og krig, indgår der også almene moduler som f.eks. samfundsvidenskab, pædagogik mv.

En række uddannelser på manuelt niveau kan imidlertid sidestilles med civile uddannelser; efter endt uddannelse kan der fortsættes direkte i et job i erhvervslivet. På mellemlederniveau kan en række uddannelsesmoduler ligeledes sidestilles med moduler i det civile uddannelsessystem, og i relation til linjeofficersuddannelsen arbejdes der på at få akkreditering for denne på henholdsvis professionsbachelor for Officersgrunduddannelsen og masterniveau for Videreuddannelsestrin - II for ledere.

Det er et grundlæggende princip, at personellet uddannes under "train as you fight"- vilkår. Da fysiske kompetencer er af afgørende betydning for mange militære funktioner, indgår dette aspekt centralt i uddannelsen og træningen i de militære kernekompetencer.

Det skal bemærkes, at uddannelsen af militært personel er livslang. Tilvejebringelse af officerer og øvrige befalingsmænd kræver således langt flere ressourcer end tilvejebringelse af overenskomstansat personel på manuelt niveau.

For officerspersonellet anvender forsvaret et rotationsprincip, der indebærer skift mellem stillingerne hvert 3-5 år. En jævnlig rotation mellem stillinger bidrager med den dynamik, som er nødvendig for at organisationen forandrer og udvikler sig, men medfører til gengæld – i et vist omfang – manglende kontinuitet.

Forsvaret anvender i dag beordringsretten under videst muligt hensyn til medarbejderens ønsker og personlige forhold, herunder geografisk stabilitet i længere sammenhængende perioder. Forsvarets behov indgår i vurderingen af, om beordring eventuelt skal finde sted imod medarbejderens ønsker. I alle tilfælde lægges der vægt på at give medarbejderen et rimeligt varsel ved en beordring, hvilket dog ikke altid er muligt.

Der er i forsvaret ca. 6.000 civilt ansatte med varieret uddannelsesmæssig baggrund. De civile medarbejdere bidrager med en række kompetencer, der på lige fod med det militære personels kompetencer er en forudsætning for, at forsvaret kan løse sine opgaver.

Der er stor fokus på de internationale opgaver, og personellets vilkår under internationale operationer er derfor et område, der påkalder sig særlig interesse.

Den militære opgaveportefølje er blevet udvidet, og de beslutninger, den enkelte soldat træffer bl.a. i interaktionen med lokalbefolkningen, kan have implikationer på det politiske og/eller strategiske niveau. Det stiller nye krav til soldaten, som foruden at kunne mestre de militærfaglige discipliner, i højere grad end tidligere, skal kunne foretage en hurtig analyse af komplekse situationer, træffe beslutninger ud fra en konkret vurdering samt mestre en række kompetencer, der knytter sig til sociale relationer.

Forsvarets bemandingssituation sammenholdt med et uændret ambitionsniveau medfører, at store dele af personellet udsendes med kortere mellemrum end de 3 år, som blev lagt til grund ved dimensioneringen af ressourcerne til forsvarets internationale opgaver. Denne belastning af personellet og deres pårørende påvirker forsvarets evne til at fastholde personellet i negativ retning.

Forsvaret oplever, at tidligere udsendte soldater i stigende omfang har forventninger til at ikke blot forsvaret, men også det omkringliggende samfund anerkender deres indsats. Det må forudses, at såvel forsvarets som det øvrige samfunds indsats overfor og tilbud til tidligere udsendte skal udvikles yderligere, evt. ud over det arbejde, som i dag udføres af bl.a. De Blå Baretter.

Opgaverne i støttestrukturen løses af både militære og civile medarbejdere, idet der dog er en overvægt af civilt ansatte. Støttestrukturen er dimensioneret efter princippet 'netop tilstrækkelig' til at yde støtte, og principielt burde personel fra støttestrukturen derfor ikke udsendes, bortset fra sundhedsfagligt personel, IT-specialister, regnskabsførere, sprogofficerer og andre specialister, der organisatorisk er placeret i støttestrukturen. Imidlertid gælder det også her, at forsvarets bemandingssituation medfører, at både civilt og militært personel udsendes til internationale missioner, hvilket efterlader vakancer i lange perioder. De tilbageværende medarbejdere pålægges flere opgaver og oplever et øget arbejdspres. Da de funktionelle tjenester fortsat er under opbygning, hersker der på nogle områder usikkerhed om opgaver og snitflader, hvilket ikke forbedrer situationen.

Tidens ændrede og forskelligartede familiemønstre giver en særlig udfordring for forsvarets ansatte i perioder og dele af karrieren, hvor de skal arbejde forskellige steder i landet og gøre tjeneste i internationale operationer. Forsvaret kan ikke længere basere sig på en kernefamilie, hvor den ene er hovedforsørger, og den anden er den primære omsorgsperson, der forholdsvist uproblematisk flytter med ved skift af tjenestested. Familiens tilværelse i dagens Danmark baseres ofte på to indkomster, hertil kommer, at forekomsten af enkeltforsørgere og skilsmissefamilier er højere i nutidens samfund. En beordring til anden landsdel eller udsendelse i international operation eller sejladsperioder danner baggrund for beslutninger om, hvordan familien vil håndtere udfordringerne.

4.1.2. Iværksatte tiltag.

De mangesidige årsager har været bestemmende for de varierede tiltag, som forsvaret har iværksat for blandt andet at sikre en bedre fastholdelse af personellet. P.b.a. prognoserne for personelsituationen, udarbejdede forsvarets ledelse i efteråret 07 en ny samlet strategi for forsvaret, som skal føre til bedre sammenhæng mellem bemanding og opgaver. Seks hovedområder blev identifi-

ceret: arbejdsvilkår, øget produktion af officerer og befalingsmænd samt specialister (faglærte), reduktion af antallet af ikke udsendelsesbare personer, øget fleksibilitet inden for personaleadministration, reduceret belastning på forsvarets personel samt visse lønydelser, tillæg og personalegoder. 66 konkrete tiltag blev besluttet iværksat. Den nye strategi og de 66 tiltag blev kendt som "Operation Bedre hverdag". Tiltagene, der andrager ca. 1,1 mia. kr. i indeværende forlig og 1,7 mia. kr. i perioden 2010-2014, finansieres i indeværende forlig inden for forsvarets driftsramme, idet midlerne primært hentes fra driftsudfald i form af lønsumskroner.

Forsvaret har i en årrække været opmærksom på de pårørendes situation og tilbyder en række støtte- og rådgivningsmuligheder. Det er imidlertid nødvendigt at udbygge disse ordninger yderligere for at mindske belastningen på de pårørende med det formål at kunne forbedre fastholdelsen af personellet. Derfor gennemføres en undersøgelse, der bl.a. skal afdække de pårørendes tilfredshed med de nuværende tilbud og identificere eventuelle udækkede behov.

Forsvaret støtter via "Interforce"-samarbejdet med private og offentlige virksomheder hjemvendte soldater i at skaffe et job. Det kunne undersøges, om samfundets anerkendelse vil kunne konkretiseres gennem støtte og særordninger til soldater, der i en periode har vanskeligheder med at få foden ind på arbejdsmarkedet.

4.1.3. Det samfundsmæssige perspektiv.

Implementering af aftale om forsvarets ordning 2005 – 2009 og den heraf medfølgende styrkelse af den operative struktur gennem en effektivisering af støttestrukturen fra en fordeling på 40 – 60 imellem hhv. operativ og støttestruktur til en 60 – 40 fordeling medførte en del omstruktureringer, omgarnisoneringer og deraf afledte personelflytninger mellem landsdele, hvilket berørte ca. 90 % af forsvarets personel. Ydermere er profilen i internationale missioner skærpet i form af flere antal udsendte samt mere krævende operationsmiljø. Disse forhold samt den nationale højkonjunktur har været medvirkende til, at forsvaret i de seneste år har oplevet en markant stigning i personaleomsætningen – fra 2 % til 3 % i 2004 til nu op mod 10 %. For mange civile virksomheder vil et tal i denne størrelsesorden ikke være alarmerende, men for forsvaret er det kritisk ud fra et ressource- såvel som kompetencemæssigt synspunkt – især for militært personel, som det tager mange år at uddanne.

Forsvaret undersøger løbende afgangsårsagerne hos de af forsvarets medarbejdere, der opsiger deres stilling eller søger tjenestefri uden løn. Omstændighederne ved udsendelse samt løndannelsen i forsvaret fremhæves af mange som afgørende for deres beslutning om at forlade forsvaret, men også forhold som alternative muligheder for karriereudvikling og jobindhold vægtes.

Der er generelt stor accept af behovet for udsendelser i intensive missioner; imidlertid fremhæves hyppighed og varighed som belastende – især for børnefamilier. Lønnen er en faktor, som især får betydning, når den enkelte sammenligner sin løn med andres, idet den opleves som lavere end på resten af arbejdsmarkedet. Ændringerne i forsvarets struktur i f. m. forsvarsforliget har medført en række frustrationer.

Den øgede personaleomsætning skaber et større pres på de tilbageværende medarbejdere, der skal varetage løsning af det øvrige opgavekompleks. Da det tager ca. 5 år at uddanne en premierløjtnant og ca. 15 år at uddanne en major/orlogskaptajn, medfører den uforudsete afgang en langsommere opbygning af de operative kapaciteter end planlagt.

Den samlede belastning p.g.a. internationale operationer har for nogle personelgrupper direkte indflydelse på rekrutteringen. Ansøgningerne til officersuddannelser i hæren og flyvevåbnet udviser en faldende tendens, hvilket yderligere mindsker mulighederne for at kompensere for den ekstraordinært store afgang af officerer.

Til konstabel- og sergentniveauerne er rekrutteringen generelt tilstrækkelig, hvilket blandt andet tilskrives værnepligten, men for faglærte konstabler og visse lærlingeuddannelser er det vanskeligt at rekruttere et tilstrækkeligt antal medarbejdere. Rekrutteringsvanskelighederne til fagligt personel forværres af højkonjunktur på arbejdsmarkedet.

Rekrutteringen af civilt personel er vanskelig for visse professioner som ingeniører, økonomer og IT specialister. Visse tjenestesteders placering i yderområder vurderes at være medvirkende årsag til forringet rekruttering.

4.1.4. Personelprognoser.

Med nuværende forsvarsforlig er det fastsat, at forsvaret ved udgangen af 2009 skal være i stand til kontinuerligt at udsende 2.000 soldater i internationale missioner. En faglig og sikkerhedsmæssig forsvarlig realisering af denne forpligtelse kræver, at forsvarets medarbejdere er bedst muligt rustede til opgaven. Udover at personellet skal være i besiddelse af de nødvendige faglige og personlige kompetencer, stilles der krav til personellets fysiske form og helbred. En stigende og relativ stor andel af det militære personel kan imidlertid ikke udsendes til internationale tjeneste eller deltage i sejlende tjeneste på grund af dårlig fysisk form eller dårligt helbred. Hensynet til operationskvaliteten og –sikkerheden, men også til den enkelte medarbejders og kollegers sikkerhed, medfører at forsvaret ikke kan gå på kompromis på dette område. Det forhold, at mange ikke kan udsendes på grund af helbred, betyder, at udsendelsesbyrden skal fordeles på færre skuldre, hvilket over tid medfører problemer med at fastholde det personel, der udsendes mere frekvent, end personelpolitikken foreskriver.

Fra ultimo 2009 viser foreløbige prognoser, at forsvaret forventer at have en militær bemanding som vist i nedenstående skema. Effekten af de iværksatte bemandingstiltag er vanskelig at forudse på nuværende tidspunkt. Skemaet er delt op på de tre værn og viser det totale antal årsværk i Forsvarsministeriets myndighedsområde, som skal besættes af militært personel fra det pågældende værn, antallet af årsværk samt den procentvise mangel. [3]

[3] Nedenstående figur er ekskl. værnepligtige.

Bemandingssituationen 2009										
	Hæren		Søværnet		Flyvevåbnet					
	Antal ÅV besat	Mangel i procent	Antal ÅV besat	Mangel i procent	Antal ÅV besat	Mangel i procent	Antal ÅV totalt	Antal ÅV besat	Mangel total	Mangler i procent
Chefniveau	***208***	5	***103***	4	***89***	16	432	400	32	7%
Lederniveau	***1488***	18	***675***	20	***700***	22	3561	2863	698	20%
Mellemleder-niveau	***1903***	36	***715***	29	***1087***	24	5403	3705	1698	31%
Manuelt niveau	***4915***	7	***1692***	12	***1506***	20	9110	8113	997	11%
							18.506	**15.081**	**3.425**	**17%**

Prognosen er beregnet ud fra, at der i aftale om forsvarets ordning 2005 – 2009 er fastsat en vægtning med 40 % af medarbejderne i administrative funktioner og 60 % i operative funktioner. Antallet af stillinger er opgjort ud fra forsvarets nuværende økonomiske planlægningsgrundlag. På baggrund af de herskende tendenser er der regnet med en skønsmæssig svagt faldende afgang for personel fra det militære manuelle niveau og med samme afgang som i 2007 for de øvrige personelgrupper. Prognosen forudsætter det samme indtag generelt på uddannelserne som i 2007, da outputtet fra de nye officersuddannelser ikke vil være til rådighed for forsvaret før efter 2009.

Såfremt rekrutteringen på det civile område fortsætter med uformindsket styrke, vurderes den civile struktur i 2009 at være tilnærmelsesvis fuldt bemandet. Der vil dog – afhængigt af konjunkturerne – være problemer for visse grupper på AC-området (som omtalt ovenfor).

Den forventede regionsfordeling på årsværk ultimo 2009 forventes at blive som anført i skema nedenfor.

Forventet regionsfordeling 2009						
	Hovedstaden	**Sjælland**	**Syddanmark**	**Midtjylland**	**Nordjylland**	**Total**
M400	155	61	39	131	44	**430**
M300	863	477	586	1.097	538	**3.561**
M200	1.085	717	1.006	1.537	1.077	**5.422**
M100	2.107	1.498	1.736	2.150	1.630	**9.121**
C400	63	5	2	1	18	**89**
C300	870	144	95	108	311	**1.528**
C200	325	114	80	100	204	**822**
C100	810	642	597	508	856	**3.413**
Total	**6.279**	**3.657**	**4.141**	**5.633**	**4.676**	**24.386**

For gruppen af officerer under chefniveauet og for stampersonel betyder en mangel på ca. 19 % henholdsvis ca. 24 % generelt en større belastning. For begge grupper gælder det i forhold til det internationale engagement, at det primært er de operative og uddannende enheder, der rammes, hvilket igen medfører, at kapaciteterne i mindre omfang kan uddannes og indsættes. Det betyder også, at der er kortere tid mellem udsendelserne for det tilbageværende personel, da der er færre og færre om at løse opgaverne.

Forsvaret har iværksat en lang række tiltag, der skal styrke fastholdelsen af personellet. Under forudsætning af, at disse tiltag virker, og at de nye grundofficersuddannelser (GRO) vil medføre en væsentligt forøgelse af rekrutteringen, forudses den nuværende afgang inden for ledergruppen relativt at ville kunne halveres.

En prognose for udviklingen i bemandingen for den militære ledergruppe samt sammenligneligt sundhedsfagligt personel vil i så fald se ud som afbilledet herunder. Af grafen ses, at selv under disse gunstige vilkår vil afgangen af premierløjtnanter og kaptajner/kaptajnløjtnanter først stabilisere sig i 2011. Det skal understreges, at stabiliseringen kun vil indtræde, såfremt de opstillede forudsætninger holder.

I beregningen er bl.a. indregnet et øget optag på officersgrunduddannelsen fra de nuværende 65 til 80 på Hærens Officersskole, fra 30 til 45 på Søværnets Officersskole og fra 30 til 36 på Flyvevåbnets Officersskole. De nuværende beståelsesprocenter er bibeholdt.

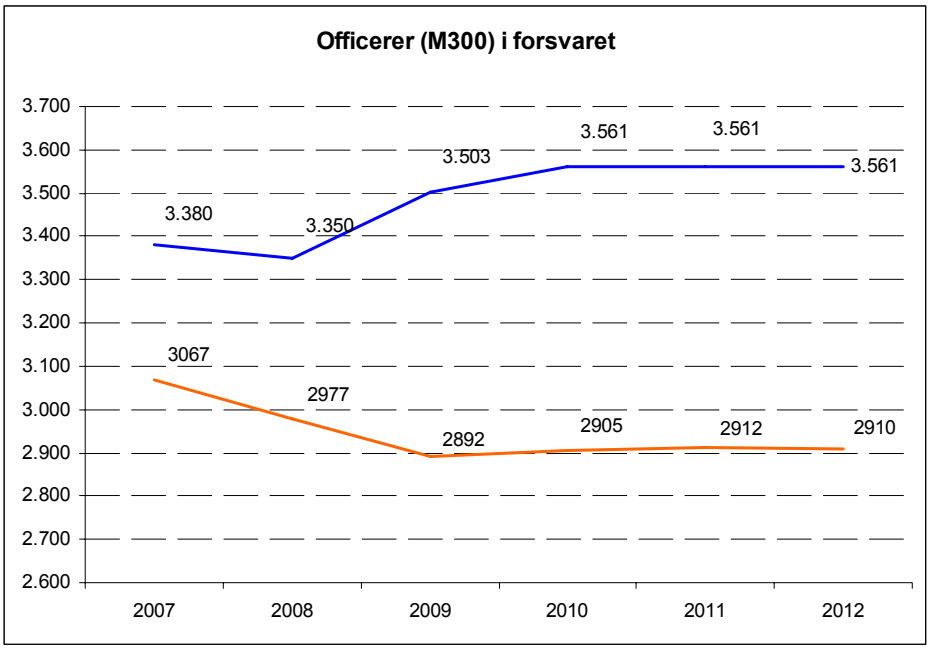

Den øverste linje viser forsvarets strukturelle behov.
Den nederste linje viser prognosen for bemandingen.

På det manuelle niveau er det især særlige grupper af specialister og faglærte, der belastes på grund af, at den hjemlige struktur ikke er i stand til at opfylde behovet for specialerne i internationale operationer. Dette medfører, at belastningen af fagligt personel i internationale operationer er særlig stor med hyppige udsendelser til følge.

4.1.5. Personel af reserven.

Den tidligere reservepersonelordning skal, som følge af nedlæggelse af mobiliseringsforsvaret og transformationen mod et mere deployerbart forsvar, ses i en anden kontekst. Forsvarets krav til personellets viden, færdigheder og holdninger er ændret i almindelighed og for hæren i særdeleshed. Der er forskel på den kompetenceprofil, der var gældende for bl.a. officerer af reserven under den kolde krig, og den kompetenceprofil, der er gældende i relation til forsvarets opgavevaretagelse i det internationale engagement.

Personel af reserven er en samlende betegnelse for personel, der har valgt en løsere ansættelsesform til forsvaret end fastansatte. Det er således den enkeltes ansættelsesforholdet og ikke uddannelsesbaggrunden, der er afgørende for betegnelsen "reserven". [4]

Personel af reserven anvendes i den regionale føringsstruktur, i hærens, søværnets og flyvevåbnets operative enheder, ved specialistpuljerne (sprogofficerer, sundhedsfagligt personel o.a.) ved Forsvarsakademiet og Forsvarets Sundhedstjeneste samt i den centrale personelpulje.

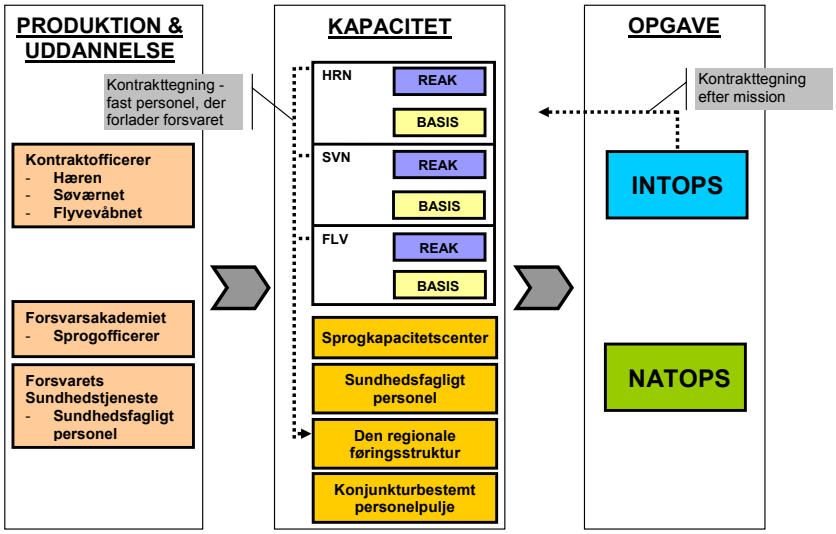

REAK: Personel på reaktionsstyrkekontrakt.
INTOPS: Internationale operationer.
NATOPS: Nationale operationer.

Personel af reserven deltager i forsvarets løsning af opgaver i internationale operationer samt i relation til løsning af de hjemlige totalforsvarsopgaver. Som følge af nedlæggelse af mobiliseringsforsvaret og de tilhørende strukturer er det kvantitative behov i indeværende forligsperiode dog

[4] Ved personel af reserven forstås personel, der har indgået en basis-, tillægs- eller rådighedskontrakt med forsvaret. Basiskontrakten indebærer ingen tjenesteforpligtigelser, men er alene et udtryk for parternes ønske om en vis tilknytning til forsvaret. Der udbetales intet rådighedshonorar i forbindelse med denne kontrakt. Tillægskontrakten tegnes som tillæg til basiskontrakten og angiver til hvilken stilling den enkelte er designeret. Rådighedskontrakten tegnes med personel, med hvem der er indgået aftale om pligt til at forrette tjeneste, når de indkaldes i overensstemmelse med kontrakten. Denne kontraktform anvendes til personel, der indgår i hærens, søværnets eller flyvevåbnets reaktionsstyrkeenheder.

reduceret, hvorfor antallet af konstabler, befalingsmænd og officerer af reserven i strukturen tilpasses i løbet af perioden.

4.2. Materielområdet

Forsvarets materielkapaciteter er struktureret med henblik på at tilvejebringe de nødvendige, operative kapaciteter til indsættelse i det fulde opgavespektrum.

Operationsvilkårene i internationale operationer og truslen mod enhederne stiller ikke alene krav om bedre materiel ved udsendte enheder, men også at enhederne før udsendelse kan træne realistisk med materiel svarende til det, de senere udsendes med. Desuden er der et stigende behov for hurtige nyanskaffelser, der kan imødegå modstanderes udvikling af kapaciteter og nyttiggøre nye teknologiske muligheder for at beskytte personel og materiel generelt.

Indsættelse i missionsområder med varierende, ekstreme klimatiske, geografiske og trusselsforhold, ofte i store operationsområder med store logistiske afstande, ringe infrastruktur, uvejsomt terræn og fjendtlig våbenvirkning øger nedslidningen og forkorter materiellets levetid. Nedslidningen af hjulkøretøjer og pansrede køretøjer vurderes at være op til ti gange så stor som den nedslidning, der sker under anvendelse i Danmark.

Driftsomkostningerne til indsættelse i internationale operationer er forøget som følge af overstående forhold, særligt for aktivitetsbestemt materieldrift, herunder indkøb af drivmidler, ammunition samt anskaffelse af forbrugsgenstande og udrustning til den enkelte soldat. Forsvaret har derfor i indeværende forlig måttet tilføre materieldriftsområdet yderligere midler til eksempelvis sprængningsbeskyttelse, pansring, enkeltmandsudrustning, erstatning af kasseret udstyr, opbygning af logistik og lejrmateriel samt elektroniske modforanstaltninger mod vejsidebomber o.a.

Reservedelssituationen er i alle tre værn ikke tilfredsstillende. En medvirkende årsag til udhuling af reservedelsbeholdningen er de forøgede driftsudgifter til materiel. For mange materielsystemers vedkommende har mangler inden for reservedele og anden logistik påvirket opgaveløsningen.

4.2.1. Materiel til styrkeproduktion (uddannelse).

"Train as you fight" koncepten fordrer, at enheder før udsendelse trænер med samme type materiel, som de skal indsættes med, hvilket fordrer, at der er tilstrækkeligt materiel til rådighed til såvel enheder under opstilling og uddannelse som indsættelse.

For nærværende betyder mangler, at forsvaret ikke kan sikre, at enheder under uddannelse råder over tilstrækkeligt materiel, hverken i kvantitet eller kvalitet, til at uddanne personel med det udstyr, som de senere får udleveret ved udsendelse. Mangel på erstatningsmateriel medfører, at materiel, der er gået tabt ved udsendte enheder ikke tilstrækkeligt hurtigt kan erstattes, og at erstatning alene kan ske ved at tage materiel fra enheder under uddannelse.
Uddannelse på visse materieltyper sker først i selve missionsområdet (under overdragelse fra tidligere hold). Manglerne betyder også flaskehalse i uddannelsen, der medfører tidstab og merarbejde. Udover de operative konsekvenser har problemerne påvirket motivationen hos de enheder, der står foran udsendelse. Det vurderes, at mangel på reservedelsbeholdninger vil skabe vanskeligheder for driften i flere år frem.

4.2.2. Ressourcer til materiel.

Dansk forsvar har i perioden 2000-2007 gennemsnitligt anvendt ca. 15 % af forsvarsbudgettet til investeringer i nye og eksisterende materielkapaciteter, svarende til ca. tre mia. kr. årligt[5].

Forsvarets købekraft vurderes gennem de seneste år at være blevet gradvist forringet i relation til forsvarsspecifikke materielsystemer. Samtidig har de seneste års øgede indsættelse af styrker, større nedslidning af materiellet, øgede mængde af materiel, der tabes i kamp og voksende behov for teknologisk, tidssvarende materiel medført et øget investeringsbehov.

De økonomiske ressourcer afsat til investeringer ved de nuværende operationsvilkår og ved opretholdelse af de nuværende ambitionsniveau vurderes fremadrettet samlet set utilstrækkelige til at forsyne alle forsvarets styrker med tilfredsstillende mængder af moderne materiel, der kan operere sammen med samarbejdspartnere i såvel nationale som internationale operationer.

Udgifter forbundet med det internationale engagement har samlet set medført en væsentlig forøgelse af materieldriftsomkostningerne; de er fra 2003 til 2009 steget med ca. 58 % jf. nedenstående graf.

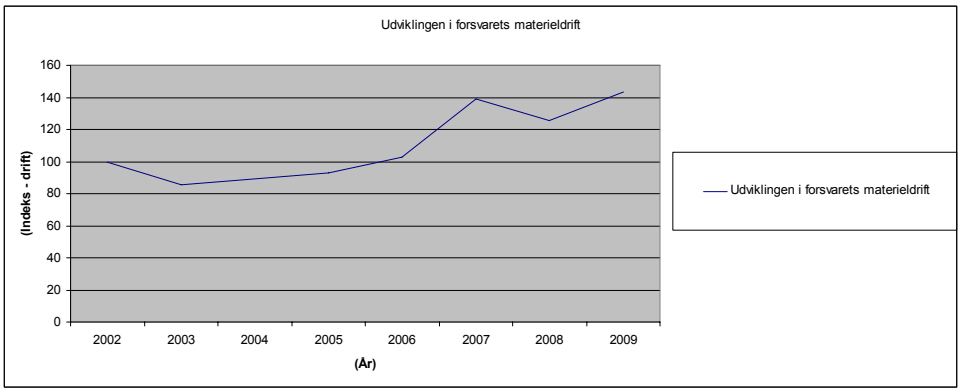

De aktivitetsbestemte omkostninger har været relativt stabile i perioden 2002 til 2004. Fra 2004 og frem til 2007 har omkostningerne været stigende, og i 2007 var forøgelsen ca. 70 % i forhold til niveauet i 2004. Denne stigning tilskrives primært det forøgede internationale engagement, især indsættelse af forsvarets styrker i Irak og Afghanistan. Driftsomkostninger til opdatering, modernisering, modifikation, reservedele til materielkapaciteterne mv. i 2007 havde et uændret niveau i forhold til 2002, men reelt har behovet for disse driftsomkostninger været stigende på lige fod med den aktivitetsbestemte drift. For at kunne tilvejebringe de nødvendige ressourcer til den aktivitetsbestemte drift, har forsvaret gennem de seneste år set sig nødsaget til gennem en prioriteret reduktion af lagerbeholdninger af materiel og reservedele at inddække behovet for reservedele, drivmidler og ammunition til både indsættelser og styrkeproduktion. For så vidt angår reservedele og ammunition er forsvarets lagre derfor på en række områder på et niveau, hvor indkøb til lager er hårdt tiltrængt, for at bringe lagerbeholdningen på et tilfredsstillende niveau. Forholdet er illustreret ved nedenstående graf.

[5] Prisniveau 2004 svarende til forligsaftalen 2005-2009 prisniveau.

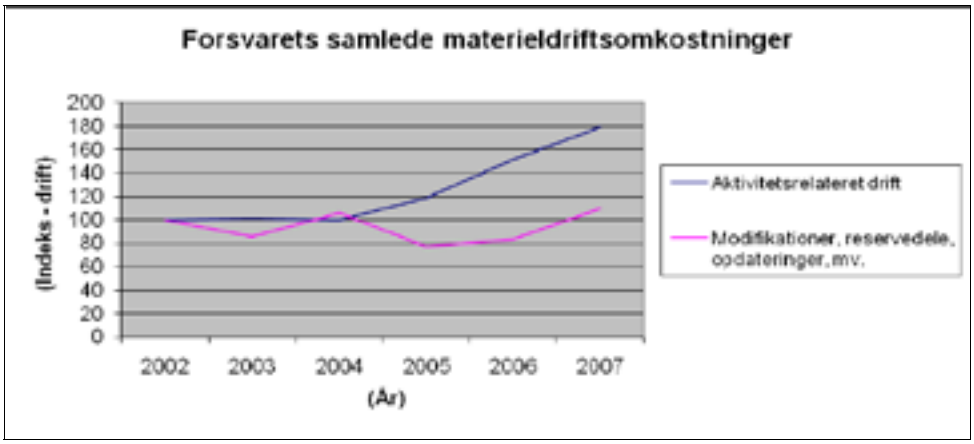

4.3. Etablissementsområdet

De omfattende omstruktureringer i indeværende forligsperiode har medført et behov for strukturrelaterede bygge- og anlægsprojekter på ca. 1,8 mia. kr. i forligsperioden. Størsteparten af disse strukturprojekter er gennemført. Der udestår et mindre antal forsinkede strukturprojekter, som vil strække sig 1 til 2 år ind i næste forligsperiode. Dette vurderes at ville påvirke styrkeproduktionen, idet uddannelses- og værkstedfaciliteter til hærens styrkeproduktion påvirkes.

Udover strukturprojekterne er der iværksat et større antal ordinære projekter til gennemførelse i indeværende forlig, omhandlende opdatering af forsvarets skydebaner på bl.a. det uddannelses-, sikkerheds- og miljømæssige område. I tilknytning til denne opdatering etableres et antal faciliteter til garnisonsskydesimulatorer, hvoraf enkelte etableres i nybyggeri. Henset til rådige ressourcer samt relativt lange miljøbehandlingstider ved eksterne myndigheder må det konstateres, at størsteparten af disse skydebane- og garnisonsskydesimulatorer projekter vil række ind i næste forligsperiode.

Som det fremgår af aftale om forsvarets ordning 2005-2009, skal et antal etablissementer og ejendomme afhændes. Derudover er en række mindre ejendomme blevet ledige som følge af forsvarets tilpasninger. For at tilsikre et hensigtsmæssigt provenu ved afhændelserne deltager Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen og berørte kommuner i arbejdsgrupper vedrørende det fremtidige plangrundlag for Forsvarskommandoens tidligere domicil i Vedbæk, Auderødlejren, Sjælsmark Kaserne og Flyvestation Værløse. Herudover er Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste i dialog med Gentofte Kommune om ændring af plangrundlaget for dele af Jægersborg Kaserne. Indtægterne ved afhændelse af de større ejendomme vil være afhængig af, i hvilket omfang det lykkes at opnå enighed med Skov- og Naturstyrelsen og kommunerne om den fremtidige anvendelse, herunder i særdeleshed mulighederne for anvendelse til erhvervs- og boligformål. Provenuet fra afhændelserne skal, som angivet i aftale om forsvarets ordning 2005-2009, anvendes til dækning af etablissementsrelaterede udgifter i forbindelse med flytning og reetablering af myndigheder i forligsperioden; desuden skal provenuerne

anvendes til finansiering af den danske andel af det nye NATO hovedkvarter i Bruxelles. De samlede salgsprovenuer forventes at blive ca. 600 mio.

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste forventer, at grundlaget for afhændelse af ovennævnte ejendomme vil være fastlagt i løbet af 2008, således at de større ejendomme vil være afhændet ultimo 2009.
Mindre ejendomme søges afhændet i takt med, at disse frigøres. På nuværende tidspunkt forventes det, at størstedelen af de ejendomme, som påregnes frigjort i indeværende forligsperiode, vil være afhændet ultimo 2009.

Forsvaret har endvidere en række ammunitionsdepoter, som er beliggende på lejet jord i stats- og privatejet skove. Forsvaret skal afvikle et antal af disse depoter. Mulighederne for at afstå bygningerne til udlejer undersøges, men ofte vil forsvaret være forpligtet til at fjerne bygningerne, hvilket er dyrt p.g.a. bygningernes konstruktion.

Det ændrede operationsmønster, der opleves i internationale operationer, har medført et behov for at tilpasse uddannelses- og træningsmønstret, så enhederne er forberedt på de forhold, de møder under udsendelsen. Ændringerne i uddannelses- og træningsmønstret medfører bl.a. behov for ændringer i aktivitetsmønstrene i og ved forsvarets skyde- og øvelsesterræner. Forsvaret har derfor indledt en dialog med Skov- og Naturstyrelsen om øget arealadgang ved Oksbøl. Endvidere ønskes Hevringlejren og Hevring øvelsesterræn bevaret til uddannelse og træning af forsvarets og politiets specialenheder. Den ventede eventuelle afhændelse af Næstved Øvelsesplads søges kompenseret via øget arealadgang ved Jægerspris skyde- og øvelsesterræn. Endelig vil forsvaret inden for det økonomiske råderum søge at foretage lejlighedsopkøb af arealer i tilknytning til skyde- og øvelsesterræner for derigennem at tilpasse kapaciteten til uddannelses- og øvelsesbehovet.

Forsvarets aktiviteter på skyde- og øvelsespladserne er delvis bestemt af de aktivitetstyper og –niveauer, der er angivet i Miljøstyrelsen støjbekendtgørelse. Forsvaret er ved at revurdere grundlaget for de nuværende bestemmelser, idet der i dialog med Miljøstyrelsen ønskes tilpasninger, der er afstemt med det nuværende uddannelses- og træningsbehov. Ved reduktion af øvelsesterræner vil der ske en større miljømæssig belastning af resterende terræner eller en større uddannelsesmæssig belastning for forsvaret.

Der er udarbejdet strategiplaner samt iværksat revision af "1. generations" drifts- og plejeplaner for skyde- og øvelsesterræner med systematisk langtidsplanlægning for øje. Planlægningen sikrer, at terrænerne kan udvikles i balance mellem forsvarets behov for uddannelses- og træningsfaciliteter, naturpleje, og publikumsadgang, herunder med inddragelse af "Natura 2000" processen.

For bygningsvedligeholdelsesområdet vurderes status ultimo 2009 at blive følgende.
Der vil være udarbejdet en overordnet plan for gennemførelse af eftersyn og bygningsfaglige tilsyn af forsvarets bygninger. Eftersynet foretages ved det enkelte byggestøttecenter, hvor kompetencen vil være opbygget.

Der vil være udarbejdet 20-årige totalplaner for alle etablissementer ned til bygningsniveau for den fremadrettede vedligeholdelse. Totalplanerne danner grundlag for prioritering af de årlige vedligeholds- og projektplaner samt udarbejdelse af investeringsplaner. Under forudsætning af indeksregulering af den tildelte ramme forventes vedligeholdsstandarden for den enkelte bygningskategori at blive fastholdt.

Dækningen af det kontinuerlige behov for bygningsvedligehold og indhentning af efterslæbet på bygningsvedligehold følger den af Forsvarskommandoen og Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste aftalte handleplan. Der er afsat tilstrækkelige midler til det kontinuerlige behov. Dele af vedligeholdelsesefterslæbet er indhentet, idet det resterende efterslæb i overensstemmelse med den udarbejdede plan indhentes i perioden 2010-2015.

De lokale støttelementer er omdrejningspunktet i leveringen af Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste serviceydelser til brugerne. De bidrager til at optimere udnyttelsen af interne ressourcer på tværs af de enkelte støtteelementer: belastningsudjævning og udnyttelse af stordriftsfordele.

Driften af de enkelte etablissementer vil bl.a. ved gennemførelse af Arbejdsgruppe Indkvarterings i alt 7 delprojekter sætte fokus på forbedring af forsvarets indkvarteringsforhold på både belægningsstuer og kvarterer til gavn for rekruttering og fastholdelse af personellet. Der forventes tillige etableret en god ensartet standard for motions- og kondirum til gavn for personellet. Baggrund for arbejdsgruppen nedsættelse er behovet for en opdatering af belægningsstuer og kvarterer til tidssvarende standard. Det samlede omfang på opdateringen er ikke endeligt fastlagt, men er foreløbigt estimeret til ca. 1,5 mia. kr. Opdateringen forventes først afsluttet i næste forligsperiode.

P.b.a. regeringens fødevarepolitiske redegørelse fra november 2006 er der påbegyndt en optimering af forsvarets kantiner, idet der formuleres en mad- og måltidspolitik, og der overgås til fuldt finansieret løndækning som hos øvrige statslige organisationer. Andre områder, der effektiviseres løbende, er administrative køretøjer, herunder de bemandede kørepuljer, samt den fysiske sikring af forsvarets etablissementer.

Forsvaret forventer i vid udtrækning at nå de i aftale om forsvarets ordning afledte mål på etablissementsområdet. I forligsperioden er det konstateret, at der fremadrettet skal gennemføres en række investeringer i kapacitetsopbygning på etablissementsområdet for at honorere de øgede krav.

4.4. Informatik.

Informations- og kommunikationsteknologien har i forligsperioden bidraget til omstillingen af forsvaret ved gennemførelse af rationaliseringer og effektiviseringer af stabs- og støttestrukturen til fordel for de operative kapaciteter. Herunder er Informatikstaben og DeMars Afdelingen i Forsvarskommandoen og 11. Kontor i Forsvarsministeriet samlet i en Informatikafdeling ved Forsvarskommandoen. Forsvaret har i forligsperioden påbegyndt en modernisering af den arkitektur og de systemer, der understøtter den operative opgaveløsning. Hertil er driften centraliseret og optimeret og under implementering er bl.a. et koncernfælles elektronisk sags- og dokumenthåndteringssystem, der gør sagsbehandling mere effektiv ved Forsvarsministeriets myndigheder og på tværs mellem disse. Igangsat er implementering af 1-NET, der gør det muligt at udveksle information mellem forsvarets intranet (FIIN) og Internettet samt en modernisering af DeMars, der bl.a. skal gøre DeMars mere brugervenligt.

Der er i forligsperioden taget de første skridt frem mod visionen for udviklingen af forsvarets informations- og kommunikationsteknologi, nemlig:

Der rådes over et fælles netværk, hvor der kan udveksles operative og forvaltningsmæssige informationer, nationalt såvel som internationalt. Informationerne skal præsenteres på én platform, hvor de er tilgængelige sikkerhedsmæssigt forsvarligt, i rette form, på rette tid og sted.

Der er i den forbindelse indledt etablering af den nødvendige interoperabilitet mellem forsvarets informations- og kommunikationsteknologi systemer, med henblik på, at styrke evnen til sikkert og hurtigt at udveksle operative og forvaltningsmæssige informationer, internationalt som nationalt, på tværs af systemer, værn, kommandoniveauer samt til og fra samarbejdspartnere. Udviklingen mod visionen sker i samarbejde med forsvarets primære samarbejdspartnere og gennem det informations- og kommunikationsteknologiske samarbejde, der findes i NATO i regi af NATO Consultation, Command and Control Board (NC3B).

Visionen understøtter således forsvarets ønske om at kunne gennemføre Netværksbaserede Operationer[6]. Visionen rummer imidlertid særlige udfordringer for forsvaret, idet forsvarets informations- og kommunikationsteknologi også skal virke i områder uden informations- og kommunikationsteknologi infrastruktur og med særlige sikkerhedsrisici.

Der er dog en del udeståender; såvel politiske, sikkerhedsmæssige, proceduremæssige som tekniske, der skal løses, før visionen kan nås. De første skridt er taget: Forsvaret har udarbejdet en målarkitektur, der beskriver de langsigtede mål for udviklingen af forsvarets IKT. Efterfølgende er der udarbejdet en overordnet systemarkitektur (DEFOSA[7]), så det sikres, at IKT udviklingen koordineres internt i forsvaret og med udviklingen inden for det offentlige Danmark samt med NATO. I DEFOSA beskrives bl.a. sammenhængen mellem forsvarets forretningsprocesser og deres IKT understøttelse, sammenhængen mellem IKT systemerne samt de standarder, der skal binde dem sammen. DEFOSA skal løbende vedligeholdes og udbygges.

1-NET er en åbning af FIIN ud mod internettet. Ved forligsperiodens afslutning vil 1-NET, version 1, være implementeret. Herved er der skabt de netværksmæssige forudsætninger for en mere effektiv sagsbehandling, bedre muligheder for dataudveksling og kommunikation internt og med leverandører (herunder e-handel), borgere, myndigheder m.v. uden for ministerområdet.

Dansk NATO Secret Wide Area Network er en forlængelse af NATO Secret WAN ind i Danmark. Med Dansk NATO Secret Wide Area Network har forsvaret mulighed for direkte at udveksle klassificeret information med NATO hovedkvarterer. Dansk NATO Secret Wide Area Network skal efterfølgende udvikles mod at kunne udveksle klassificeret information med andre NATO nationer, på tværs af værnene, med styrker i NATO operationer og i krisestyringssammenhæng. Ved forligsperiodens afslutning vil udviklingen af Dansk NATO Secret Wide Area Network mod et værnsfælles klassificeret netværk være i sin indledende fase. Integrationen af de værnsspecifikke systemer i Dansk NATO Secret Wide Area Network vil endnu ikke være gennemført, en nødvendig modernisering af Information Exchange Gateway'en til NATO Secret WAN vil ikke være færdig, og integration til Regeringens krisestyringsnetværk vil endnu ikke være foretaget.

Disse systemer dækker behovet for værnenes udøvelse af kommando og kontrolfunktioner. Søværnets og flyvevåbenets systemer er i større eller mindre grad integreret med NATO. Udvikling af

[6] På engelsk Network Enabled Capability
[7] Danish Defence Overarching Systems Architecture

et system til erstatning for hærens system, DACCIS[8] pågår. Søværnets system, RDN CCIS[9] og flyvevåbnets system, NEC CCIS[10] er begge tidssvarende, men ikke fremtidssikrede.
Hærens Battle Management System er under implementering og vil fuldt ud leve op til forsvarets overordnede arkitektur DEFOSA. Øvrige systemer forventes at skulle moderniseres eller udskiftes.
For en mere detaljeret status henvises til UFOM rapporten.

Ved udgangen af 2009 har forsvaret et moderne Enterprise Ressource Planning (ERP) system, DeMars, der er baseret på den seneste softwareversion fra SAP. DeMars er blevet udviklet i takt med de prioriterede, forretningsmæssige behov og understøtter en lang række processer inden for økonomi, HR, logistik, etablissement, m.m., som danner grundlag for støttevirksomheden, d.v.s. bl.a. de funktionelle tjenesters virksomhed, og dermed også udgør en del af grundlaget for forsvarets og Forsvarsministeriets øvrige institutioners opgaveløsning. En opgradering af DeMars i 2008, hvor de første elementer af en særlig forsvarsorienteret industriløsning blev implementeret, vil på sigt bl.a. mindske behovet for specialprogrammering, således at DeMars i stigende grad kan baseres på SAP standardfunktionalitet.

Udviklingen af DeMars er tæt knyttet til udviklingen af forsvarets forretningsprocesser i rammen af et program, Opus. Opus blev iværksat i december 2007 og sigter mod optimering af tværgående forretningsprocesser frem for optimering af siloorienterede, funktionelle områder. Denne udvikling sker under hensyntagen til indførelsen af tværministerielle, administrative servicecentre. Videreudviklingen skal endvidere gøre det nemmere for medarbejdere og chefer at varetage de daglige driftsopgaver
Ved udgangen af 2009 vil de første projekter, der udnytter de nye muligheder, som følge af opgraderingen af DeMars i 2008, være afsluttet.

Forsvaret har i regi af den centrale driftsorganisation (Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste) indført en standardisering på software produkter (betegnet som koncernfælles applikationer). Forsvarets nuværende koncernfælles standard for tekstbehandlingssystem, kalendersystem mm. er baseret på Microsoft Office. Forsvaret har løbende opdateret anvendelsen af Office pakken, således at denne opfylder brugernes primære krav.
Microsoft Share Point server anvendes på forsvarets intranet som det primære forum, hvor information og viden deles internt i forsvaret. Microsoft Share Point server vil ved forligsperiodens udløb være opgraderet med Microsoft nyeste version Moss07, og en flytning af alle myndigheder til én server vil være indledt. Nyttiggørelse af de nye muligheder som Moss07 giver er endnu ikke iværksat. Tilsvarende vil en samling af samtlige ministerområdets internetsider på Internettet på én Moss07 server indledt.
Implementeringen af koncernfælles elektronisk sags- og dokumenthåndteringssystem forventes tilendebragt, og systemet forventes overgået i en drifts- og udviklingsfase.
Regeringens krisestyringsnetværk (REGNEM) anvendes til behandling, opbevaring og transmission af informationer klassificeret til og med hemmeligt, og giver brugere mulighed for udveksling af klassificerede oplysninger, anvendelse af telefoni og videokonferencer. Regeringens krisestyringsnetværk har ved nuværende forligsperiodes afslutning fortsat en begrænset udbredelse.
Til udvikling af teleområdet har forsvaret udarbejdet en langsigtet strategi, der muliggør etablering af én samlet platform til håndtering af såvel fastnet som mobiltelefoni. Det er forsvarets mål, at de

[8] DACCIS: Danish Army Command & Control Information System.
[9] RDN CCIS: Royal Danish Navy Command & Control Information System.
[10] NEC CCIS: Northern European Command - Command & Control Information System.

fleste brugere kun har én telefon, nemlig en mobiltelefon. Ved forligsperiodes afslutning er en implementering af denne strategi igangsat.
Forsvaret har ved forligsperiodens udløb implementeret ét videokonference (VTC) miljø til intern kommunikation og med eksterne samarbejdspartnere, civile organisationer og virksomheder mfl. Dette VTC anlæg omtales i dagligdagen som forsvarets ikke klassificerede VTC anlæg. Tilsvarende er der implementeret et VTC miljø til klassificeret kommunikation (HEM VTC), herunder til udsendte enheder. Forsvarets HEM VTC kan kobles sammen med REGNEM VTC.

5. VURDERING.

Baggrunden for aftale om forsvarets ordning 2005-2009 er de markante ændrede sikkerhedspolitiske udfordringer og risici, som blandt andet Danmark står over for. Derfor er den sikkerhedspolitiske vægt rettet mod at kunne imødegå truslerne, hvor de opstår. I forligsaftalen har dette udmøntet sig i to overordnede målsætninger for forsvaret: Styrkelse af evnen til deltagelse i internationale operationer og styrkelse af totalforsvaret.

For at nå disse målsætninger er der gennemført en effektivisering og rationalisering af støttestrukturen gennem etablering af de funktionelle tjenester og nedlæggelse af mobiliseringsforsvaret med tilhørende strukturer. Sammen med lukning af et antal kaserner og etablissementer indebærer aftalen den største omlægning af forsvaret i nyere tid.
Det er forsvarets vurdering, at langt hovedparten af de forligsbestemte omlægninger og tilpasninger vil være gennemført i overensstemmelse med forligsaftalen med udgangen af 2009.

Omlægningen af forsvaret, herunder ikke mindst etableringen af de funktionelle tjenester, har nødvendiggjort flytning af et stort antal arbejdspladser og personel mellem landsdelene. Dette forhold har, sammen med den generelle udvikling i samfundet, betydet et midlertidigt kompetencetab og en heraf følgende produktionsnedgang ved de funktionelle tjenester. Produktionsnedgangen har manifesteret sig inden for kapacitetsområderne personel, bygge- og anlægsområdet samt materielområdet, og har i et vist omfang haft indflydelse på den operative strukturs evne til at gennemføre styrkeproduktion og styrkeindsættelse. Det er forsvarets vurdering, at de gennemførte reviews af bl.a. de funktionelle tjenester og implementeringen af de afledte anbefalinger vil medvirke til at virkningerne af kompetencetabene mindskes.

Styrkelse af evnen til at deltage i internationale operationer indebærer konkret, at Danmark ved udgangen af forligsperioden forventes at have kapacitet til deltagelse i internationale operationer på et niveau svarende til ca. 2.000 soldater. Ambitionsniveauet for kontinuerlig udsendelse er således 1.500 soldater for hæren i to større missioner, hvoraf ca. 100 er enkeltmandsudsendelser samt kapaciteter fra søværnet og flyvevåbnet. Det er forsvarets vurdering, at det med den nuværende personelsituation vil være vanskeligt at nå den fastlagte målsætning på et kontinuert niveau svarende til ca. 2.000 soldater eller kapaciteter svarende hertil i internationale operationer ved udgangen af 2009.

I 2007 var Danmark engageret i både Irak, Afghanistan og Kosovo som missionsområder samtidig med et stort antal enkeltmandsudsendelser. Dette forhold har skabt en række strukturelle flaskehalse på bl.a. logistik og kommunikationsområderne. Disse flaskehalse kan relateres direkte til de ændrede forudsætninger og de ændrede operationsvilkår, men er som sådan ikke et udtryk for, at den forligsbestemte struktur er forkert i forhold til at kunne opfylde målsætningerne på kapaci-

tetsområdet. Det er i højere grad et udtryk for, at vilkår stedse ændrer sig, og strukturen skal være robust og fleksibel nok til at kunne absorbere disse ændringer.

Højkonjunkturen på arbejdsmarkedet har skabt en efterspørgsel efter personel, der sammen med bl.a. udsendelsesvilkår for personellet er primær årsag til, at forsvaret har en stor personelmangel og høj personaleomsætning. Personelmanglen er mest udtalt ved de operative enheder, der skal opstille og udsende kapaciteter i internationale operationer. For at opretholde det nuværende niveau for deltagelse i internationale operationer er det nødvendigt at udsende personel fra hele organisationen, herunder også fra de funktionelle tjenesters stabe og enheder. Dette vurderes at være en medvirkende faktor til den midlertidige produktionsnedgang i støttestrukturen. Udfordringerne fra personelmanglen forstærkes af, at gennemsnitligt ca. 10 % af forsvarets personelstyrke ikke udsendes af helbredsmæssige årsager. Personelmanglen har med andre ord skabt et pres på den resterende del af forsvarets personel. Flere og mere intensive udsendelser skaber en øget afgang, der igen belaster det tilbageværende personel i strukturen.

Bemandingssituationen i forsvaret har meget stor bevågenhed og der er iværksat en række tiltag, der bl.a. skal forbedre arbejdsforholdene for forsvarets ansatte og forbedre rekrutteringen. Den økonomiske konsekvens af dette er betragtelig, men alternativet er en yderligere forværring af bemandingen og dermed en forringet evne til at udsende styrkebidrag i internationale operationer.

Forsvarets opgaver i internationalt regi er præget af høj intensitet, store afstande og geografisk og klimatisk belastende forhold. Disse forhold præger alle værn, men specielt for hæren og flyvevåbnet er der tale om en uforudset stor nedslidning og tab af materiel som følge af det internationale engagement, herunder i særdeleshed i missionerne i Irak og Afghanistan. Forsvarets driftsøkonomi på materieldriftsområdet er fra 2003 til 2007 steget med ca. 60 %. Der er på nuværende tidspunkt med de aktuelle operationsvilkår ikke tilstrækkelige økonomiske midler afsat til henholdsvis investering i nyt og moderne materiel i tilstrækkelige mængder med tilsvarende reservedelsmængder, ammunition og drivmidler. Havde forsvaret været fuldt bemandet, ville udhulingen inden for materielinvesterings- og driftsrammerne have været endnu større, idet midler fra personelområdet i vid udstrækning er anvendt til at dække de vigtigste behov for materielinvesteringer og drift.

Med den øgede intensitet i forsvarets internationale opgaver følger et krav om, at det materiel, der anvendes i missionen, også er det materiel personellet trænes og uddannes i (train as you fight). Dette er for nærværende ikke tilfældet i en række enheder – specielt i hæren. Der ses således at være behov for supplerende materielinvesteringer for at få en bedre balance på dette område.

Vilkårene for dele af forsvarets opgavevaretagelse vurderes at være skærpet siden starten af indeværende forligsperiode. Dette gælder både i intensitet, afstand og geografiske og klimatiske forhold. Skærpelsen indebærer en væsentligt forøgelse af nedslidningen af materiellet og skaber – ud over forøgede driftsudgifter - øget logistisk pres på såvel forsynings- som vedligeholdelsesområdet. Konsekvensen mærkes inden for de nationale opgaver, da dette område nødvendigvis må nedprioriteres i forhold til det internationale.

Den øgede intensitet stiller krav om bedre og mere effektiv personelbeskyttelse i form af pansring og elektroniske beskyttelsesforanstaltninger mv. Det er forsvarets vurdering at denne udvikling vil fortsætte, idet modstanderen i et evt. indsættelsesområde til stadighed udvikler sig teknologisk og våbenmæssigt. Dette vil øge kravet om højere materielinvesteringer og manglen på uddannelsesmateriel forstærker dette krav.

Den øgede nedslidning af materiellet, det øgede behov for personelbeskyttelse og det forøgede logistiske behov indebærer et større økonomisk behov end forudset i indeværende forligsaftale. Det er forsvarets vurdering at de ca. 900 mio., der oprindeligt var afsat til at dække merudgifterne ved internationale operationer, ikke kan dække de reelle udgifter ved det nuværende ambitionsniveau og slet ikke ved udsendelse af kapaciteter svarende til 2.000 mand under de nuværende vilkår. De aktuelle vilkår for opgaveløsningen betyder, at der forventes et behov for en engangsinvestering til at bringe kapaciteterne i balance og tillige bringe forsvarets lagerbeholdninger, herunder specielt reservedelslagre, på et tilfredsstillende niveau. Der er på den baggrund behov for at overveje den økonomiske ramme eller ambitionsniveauet.

Det er forsvarets vurdering, at målsætningen om at styrke totalforsvaret er opfyldt og at de nødvendige omstillinger inden for forsvaret er gennemført. Værnepligten bidrager både til opbygning af totalforsvarsstyrken og som rekrutteringsgrundlag for forsvaret. Det er forsvarets vurdering, at det nuværende rekrutteringsniveau blandt de værnepligtige er en forudsætning for at opretholde det aktuelle niveau for det internationale engagement.

Indeværende forlig har medført et skift af tyngde fra støttestrukturen over mod helstøbte og deployerbare operative kapaciteter, der er interoperable med Danmarks allierede. Det er forsvarets vurdering, at denne udvikling bør fortsættes samtidig med, at forsvaret udvikles og forbedres som virksomhed og arbejdsplads, herunder ikke mindst at der tages et skyldigt hensyn til forsvarets muligheder for at rekruttere, fastholde og dermed bemande strukturen.

BILAG

1. STRUKTUR

1.1. Forsvarets overordnede struktur.

Forsvarsministeriet er jf. nedenstående figur en niveau 0 myndighed med flere niveau I myndigheder under sig. Forsvaret er en af disse myndigheder og omfatter den militær strategiske kommando Forsvarskommandoen samt en række underlagte niveau II myndigheder og tjenester: Kommandomyndighederne ved de tre værn (Hærens Operative Kommando, Søværnets Operative Kommando og Flyvertaktisk Kommando), Grønlands Kommando, Færøernes Kommando og en række værnsfælles myndigheder og funktionelle tjenester.

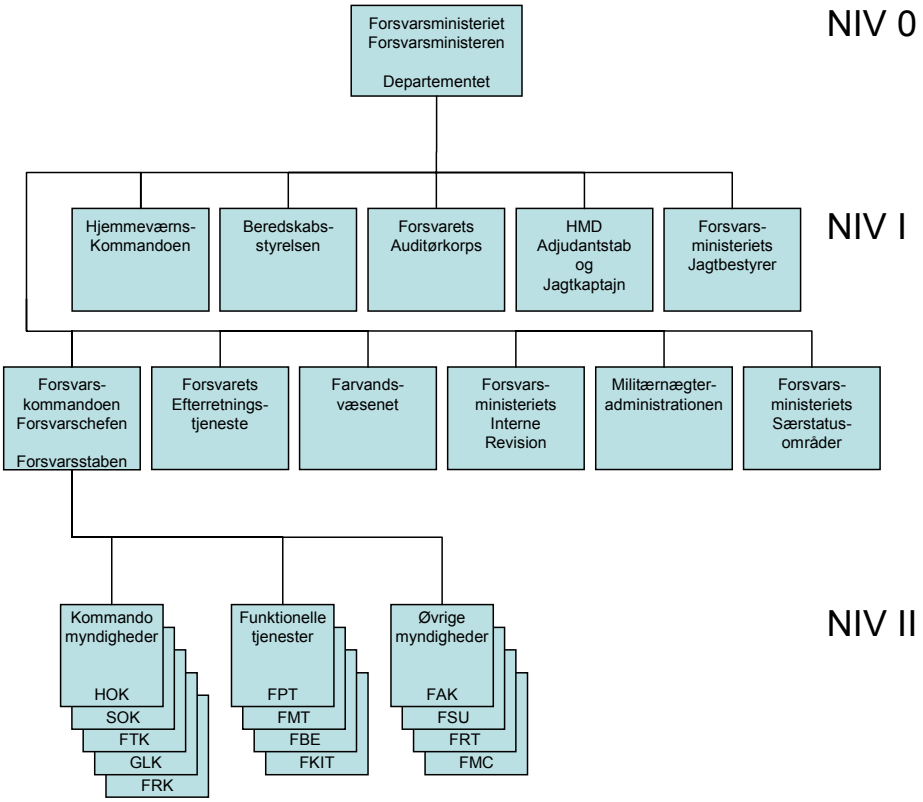

Militær-strategisk kommando
Forsvarskommandoen (FKO)

Kommandomyndigheder
Hærens Operative Kommando (HOK)
Søværnets Operative Kommando (SOK)
Flyvertaktisk Kommando (FTK)
Grønlands Kommando (GLK)
Færøernes Kommando (FRK)

Støttende myndigheder

Funktionelle tjenester
Forsvarets Personeltjeneste (FPT)
Forsvarets Materieltjeneste (FMT)
Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste (FBE)
Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste (FKIT)

Øvrige myndigheder
Forsvarsakademiet (FAK)
Forsvarets Sundhedstjeneste (FSU)
Forsvarets Regnskabstjeneste (FRT)
Forsvarets Mediecenter (FMC)

Forsvarets indretning tager afsæt i virksomhedsmodellen som skitseret på næste side.

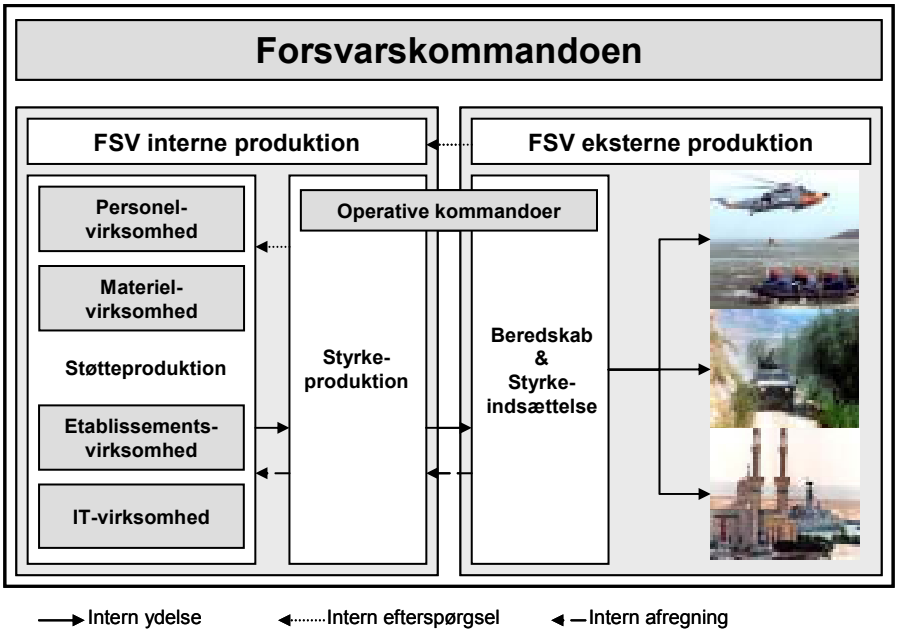

Kerneopgaverne (styrkeproduktion og styrkeindsættelse) gennemføres ved de operative kommandoer og udmøntes i løsning af forsvarets overordnede opgaver. Grønlands Kommando og Færøernes Kommando gennemfører primært styrkeindsættelse.
Styrkeindsættelse beskriver løsningen af de konkrete missioner og opgaver af henholdsvis militær og civil karakter. Beredskab og opretholdelse af indsættelsesevne dækker bl.a. over beredskabsforanstaltninger og klargøring til løsning af indsættelsesopgaver, herunder opretholdelse af operative kapaciteter.

Støttestrukturen udgøres af funktionelle tjenester, der støtter kommandomyndighederne med serviceydelser inden for kapacitetsområderne personel, materiel, bygning og etablissement samt informationsteknologi samt øvrige myndigheder med sundhed og idræt, regnskab, og medieproduktion og -uddannelse som hovedopgaver.

Dansk Forsvars Management- og Ressourcestyringssystem (DeMars) er det primære styringsværktøj for forsvaret. DeMars strukturen understøtter forsvarets virksomhedsmodel.

Den i aftale om forsvarets ordning 2005-2009 fordrede transformation fra det tidligere 60/40 forhold til 40/60 forhold mellem støttende myndigheder og kommandomyndigheder er opnået. Rationaliseringen af stabs- og støttestrukturen til fordel for opbygningen af operative kapaciteter er beskrevet i efterfølgende afsnit vedrørende forsvarets niveau II myndigheder.

1.2. Hæren.
Fokus i hæren har været og er rettet mod at sikre, at hæren organisatorisk, uddannelsesmæssigt og materielmæssigt er klar til at udsende relevante bidrag i internationale operationer. Hærens

operationsvilkår har udviklet sig væsentligt udover de forudsætninger, der lå til grund for indeværende forlig. Dette har medført øgede krav til mængde og kvalitet af udrustning ved såvel udsendte som uddannende enheder. Operationsvilkårene stiller krav om stadig forbedret og mere omfattende uddannelse, og sammen med øget slid på materiellet ved udsendte styrker giver det øgede driftsudgifter til såvel uddannelsesaktiviteter som materieldrift. Den øgede personelomsætning giver behov for øget produktion inden for alle personelgrupper, og på det teknologiske område står hæren fortsat overfor store udfordringer for at kunne udruste enhederne med moderne, tidssvarende og tilstrækkeligt materiel. Den øgede personelomsætning og en ikke på alle områder tilstrækkelig materielinddækning understreger behovet for en målrettet indsats for at rekruttere og fastholde personel og sikre sammenhæng mellem opgaver og ressourcer.

Antallet af regimenter er siden 1999 reduceret fra 15 til 8, og regimenterne har ændret karakter fra styrkeproducerende myndigheder til støttende og koordinerende elementer, hvis funktion herudover er at være traditions- og kulturbærere for hærens enheder. Hærens krigsstyrke er fra 1999 til 2009 reduceret fra 58.000 til knap 9.000 soldater. I samme periode har hæren kontinuerligt haft udsendt mellem 1.000 og 1.500 soldater og samlet haft udsendt mere end 21.000 soldater.

Aftalen om forsvarets ordning for perioden 2000-2004 prioriterede hærens internationale opgaver. Vægten mellem mobiliseringsforsvar og krisestyring blev forskudt mod den internationale indsats med fokus på reaktionsstyrker og mobilitet, mens krigsstyrken og værnepligtselementet blev reduceret.

Med forliget blev en række regimenter sammenlagt, og en række myndigheder blev nedlagt. Danske Livregiment, Sjællandske Livregiment og Gardehusarregimentet blev sammenlagt til ét regiment. Dronningens Livregiment, Slesvigske Fodregiment og Prinsens Livregiment blev sammenlagt til ét regiment. Nørrejyske Artilleriregiment og Sønderjyske Artilleriregiment blev sammenlagt. Bornholms Værn og Østre Landkommando blev nedlagt, mens Det Danske Internationale Logistik Center blev oprettet. Sammenlægningerne medførte, at kasernerne i Viborg, Tønder, Farum og Næstved blev nedlagt.

Med aftalen om forsvarets ordning for perioden 2005-2009 blev mobiliseringshæren nedlagt, og værnepligten fundamentalt ændret fra egentlig styrkeproduktion rettet mod hærens krigsstyrke til en basisuddannelse på fire måneder rettet mod at give forsvaret en fleksibel kapacitet til indsættelse i rammen af totalforsvaret og rettet mod hvervning af personel til fortsat uddannelse i hæren og tjeneste i internationale operationer. Hærens struktur blev slanket yderligere, støtteopgaverne blev overført til de funktionelle tjenester, og der blev iværksat en omfattende modernisering af hærens materiel. Samtidig er der gennemført udfasninger af blandt andet 230 kampvogne og 225 artilleripjecer.

Opdelingen af uddannelsesansvaret mellem regimenter og operative myndigheder blev ændret, således at den operative struktur nu er ansvarlig for al uddannelse, mens regimenterne alene er traditionsbærere og ansvarlige for kontaktopgaver lokalt og i relation til udsendt personel og disses pårørende. Prinsens Livregiment og Jydske Dragonregiment blev sammenlagt, og Dronningens Artilleriregiment og Kongens Artilleriregiment blev sammenlagt. 1. Sjællandske Brigade, 3. Jyske Brigade, Jyske Kampgruppe og Sjællandske Kampgruppe blev nedlagt.

1.2.1. Hærens struktur.

Hærens struktur fremgår af nedenstående figur. Hæren har i indeværende forlig gennemført en omfattende transformation fra en struktur dimensioneret til territorialforsvar til en kapacitetsstruktur dimensioneret til internationale operationer, der tillige kan løse hjemlige opgaver i regi af totalforsvaret. Hæren vil med denne transformation ved udgangen af 2009 på en lang række områder råde over moderne, tidssvarende og relevante kapaciteter, der fleksibelt kan indsættes i internationale operationer.

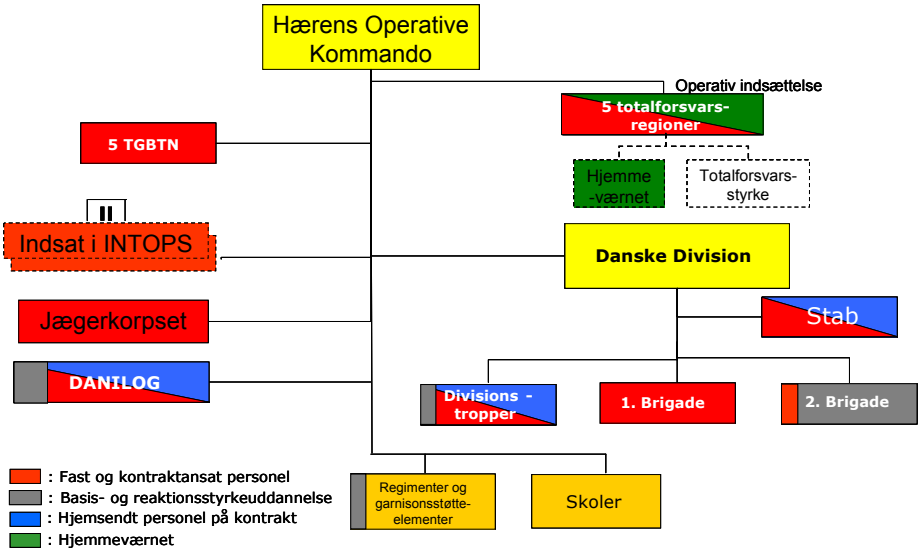

Danske Division består af chef, stab, divisionstropper og dispositionsenheder. Den indeholder kapaciteter, som muliggør indsættelse inden for det fulde opgavespektrum. Nationalt tilsikrer Danske Division, at divisionens 1. Brigade uddannes som troppeenhed.[11] Danske Division og 1. Brigade bidrager sammen med øvrige enheder i stående styrke til det kontinuerlige engagement.

1. Brigade er en alsidigt udrustet enhed bemandet med fast personel, der sammen med divisionstropperne skal kunne udsendes med kort varsel til eksisterende eller nye missioner.
2. Brigade er primært en uddannelsesenhed med en kadre af fast personel. Brigaden er dimensioneret til kontinuerligt at producere udsendelsesbare bataljonskampgrupper bestående af reaktionsstyrkepersonel på kontrakt kombineret med fastansat personel. Under forligsprocessen i 2004 blev materielindholdet i brigaden af ressourcemæssige årsager reduceret fra en brigadebeholdning til to bataljonsbeholdninger, hvor materielpakningen til den udsendte bataljon ikke er komplet. Den udsendte bataljon er derfor i betydelig grad udrustet med materiel, der skulle anvendes til uddannelse.

[11] Ved en troppeenhed forstås en enhed, der råder over enheder fra alle tjenestegrene, hvorved den kan føre en selvstændig kamp, der kun er begrænset af dens logistiske udholdenhed.

Jægerkorpset gennemfører specialstyrkeoperationer i det fulde konfliktspektrum internationalt samt særlig hjælp til politiet.

5. Telegrafbataljon er en føringsstøtteenhed, der operativt er underlagt Hærens Operative Kommando med det formål bl.a. at kunne planlægge, lede, koordinere og udføre kommunikationsstøtte til såvel hjemlige som udsendte enheder. Deployable Communication Modules har jævnligt været udsendt, bl.a. fire gange til Afghanistan.

Det Danske Internationale Logistik Center er en logistisk kapacitet, der kan understøtte de deployerbare styrkers indsættelse i internationale missioner. Dertil gennemføres også basisuddannelse og reaktionsstyrkeuddannelse i centret.

Regimenterne har ændret karakter i forhold til tidligere. Der er i hver garnison en chef med ansvar for løsning af en række opgaver, som det ikke har været hensigtsmæssigt at overføre til forsvarets funktionelle tjenester. Det drejer sig bl.a. om opgaver i f.m. udsendelse af enheder til internationale operationer, herunder kontakt til udsendte og pårørende, koordination af de lokale elementer fra forsvarets funktionelle tjenester, lokal presse- og informationstjeneste og tjeneste som garnisonskommandant inkl. relationer mellem tjenestested og garnisonsby m.v.

Hærens skolestruktur omfatter officersskole, sergentskole samt tjenestegrensskoler. Skolerne løser opgaver både for hæren og for hele forsvaret. Tjenestegrensskolerne er samplaceret med garnisoner, hvor en væsentlig del af styrkeproduktionen inden for tjenestegrenen finder sted. Fire af skolecheferne er tillige regimentschefer.

Opgaver i relation til bevogtning af de kongelige slotte og palæer mv. samt ceremonielle opgaver varetages af vagtkompagniet ved Den Kongelige Livgarde, Hesteskadronen ved Gardehusarregimentet og hærens musikkorps. Hærens Operative Kommando er fortsat ansvarlig for hele forsvarets køreskolevirksomhed.

Udover ovenstående er hæren tillige ansvarlig for opstilling og indsættelse af Danish Advisory and Training Staff (DATS), der aktuelt er indsat i de baltiske lande. Danish Advisory and Training Staff er en væsentlig del af hærens bidrag til forsvarets forebyggende og stabilitetsfremmende støtte til kapacitetsopbygning bi- og multilateralt. DATS virke i Baltikum har været medvirkende til, at baltiske enheder og stabsmedlemmer har kunnet integreres i udsendte danske styrkebidrag.

Af nedenstående figur fremgår planlægningsgrundlaget for fordeling af årsværk i hæren i 2009.

Fordeling af årsværk i hæren

Personelkategori[12]	M4XX	M3XX	M2XX	M1XX	C400	C300	C200	C100	I alt
Staben ved Hærens Operative Kommando	18	85	36	12	0	8	17	26	**202**
Jægerkorpset	1	15	89	27	0	1	2	0	**1355**
1. Brigade	9	250	690	2387	0	5	0	2	**3343**
2. Brigade	15	278	772	2919[13]	0	1	0	1	**3986**
Danske Division	13	148	267	765	0	1	2	1	**1197**
Det Danske Internationale Logistik Center	7	105	171	355	0	2	3	1	**644**
5 Telegrafbataljon	1	9	38	121	0	0	0	0	**16969**
Regimenter, Garnisonsstøttelementer m.v.[14]	3	25	12	13	0	8	52	12	**1255**
Bevogtning og ceremoniel	0	78	46	39	0	0	0	2	**165**
Hærens skoler inkl. elev-årsværk	32	327	524	330	1	18	10	76	**131818**
I alt	**99**	**1320**	**2645**	**1623**	**1**	**444**	**86**	**121**	**11284**

Implementering af hærens forligsprojekter er i forhold til det konsoliderede implementeringsgrundlag gennemført med de nedenfor beskrevne strukturelle justeringer. Forligsperioden har været præget af en omfattende transformation med opbygningen af 1. Brigade og divisionstropper samt skærpede operative vilkår for udsendte enheder.

De strukturelle justeringer af hæren for at løse de pålagte opgaver omfatter blandt andet øget produktion af befalingsmænd og officerer. Produktionen af befalingsmænd øges med ca. 30 %, og officersuddannelsens opbygning ændres for at øge produktionen. Det primære formål med justeringen er at øge strukturens evne til at inddække den øgede personelomsætning. Tilsvarende øges produktionen af specialister for dække behovet for personel ved udsendte styrker og tilsikre, at personellet strukturelt set ikke skal udsendes oftere end en 6 måneders periode for hvert tre et halvt år. For personel, der ofte udsendes, anvendes kortere udsendelseslængder fleksibelt. Det er især personel til protection teams og logistisk personel, der tilgodeses med disse justeringer. Endelig er hæren midlertidigt tilført 134 civile normer for at forbedre løsningen af de administrative opgaver i de operative enheder.

[12] M4XX: Militære chefer fra oberstløjtnant (i søværnet kommandørkaptajn) til general (i søværnet admiral). M3XX: Militære ledere/officerer op til og med major (i søværn+et orlogskaptajn). M2XX: Militære mellemledere af sergentgruppen op til og med chefsergent. M1XX: Menigt personel. C400: Civile chefer. C300: Civile ledere. C200: Civile mellemledere/specialister. C100: Øvrige civile medarbejdere.
[13] Inkl. 2130 værnepligtsårsværk. Værnepligtsårsværkene er reelt fordelt på flere enheder i hæren.
[14] Inkl. køreskoler.

Gennem forligsperioden har der generelt været en forsinkelse i opbygningen af hæren i størrelsesordenen 1.000 soldater, og dette vurderes fortsat at ville være tilfældet ved udgangen af forligsperioden i 2009. En række tiltag er iværksat for at øge produktionen på de mest kritiske områder, som er officerer, befalingsmænd og specialister, men bemandingen vurderes ikke at ville muliggøre en indfrielse af ambitionsniveauet på 1500 kontinuert udsendte ved forligsperiodens udløb. Nedenstående figur viser den aktuelle status i opbygning af hærens kapaciteter.

Status i opbygning af de operative kapaciteter

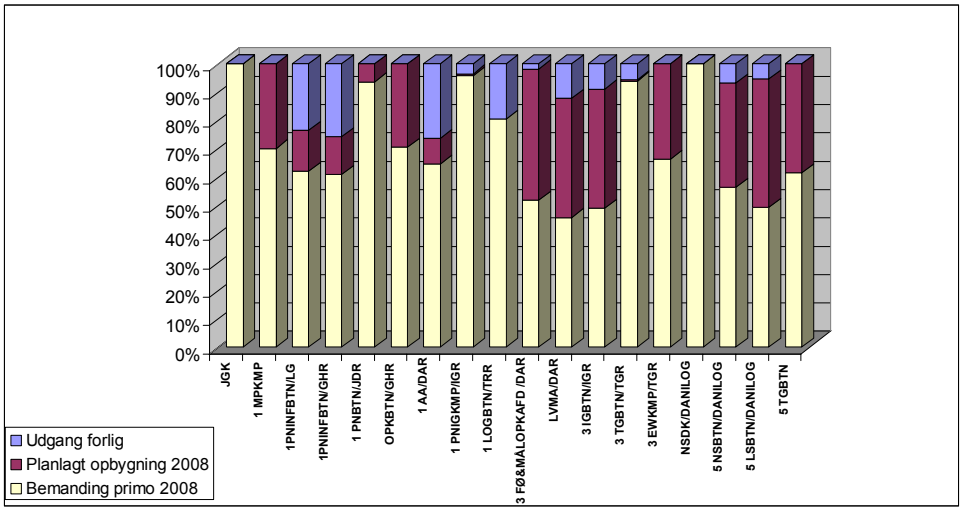

1.2.2. Hovedlinjer i opgavevaretagelsen.

Forudsætningen for løsning af de pålagte operative opgaver er, at hæren udvikler, leverer og indsætter relevante landstyrker. Styrkeudvikling (studie- og udviklingsvirksomhed) skal sikre sammenhæng mellem doktrin, organisation og teknologi i forhold til de konkrete operative opgaver og det miljø, som opgaverne løses i. Der skal gennemføres en styrkeproduktion gennem opstilling og uddannelse af enheder i stående reaktionsstyrke, uddannelse af reaktionsstyrker og den underliggende basisuddannelse af værnepligtige; her er tale om en proces, der involverer alle dele af hæren og øvrige myndigheder i forsvaret. Endelig skal hæren gennemføre selve styrkeindsættelsen i missionsområderne. Det er kendetegnende, at en stor del af styrkeindsættelsen gennemføres ved kontinuerlig tilstedeværelse i et antal missioner. Det forhold, at Hærens Operative Kommando er ansvarlig for alle tre processer - udvikling, produktion og indsættelse af enheder - sikrer sammenhæng, og at tilpasninger til de operative behov kan ske hurtigt. Udviklingen i et missionsområde og deraf afledte behov for tilpasninger inkorporeres løbende i uddannelsen af de næste hold, der skal udsendes, og personel, der har været udsendt, er med til at uddanne efterfølgende hold.

Hæren udvikler og tilpasser derfor enheder og kapaciteter kontinuerligt. Hærens udholdenhed i kontinuerlige operationer baseres på en kombination af stående enheder og målrettet styrkeproduktion gennem reaktionsstyrkeuddannelsen. De stående enheder er afgørende for at opretholde en tilstrækkelig kvalitet ved de mest uddannelseskrævende og specialiserede enheder samt et til-

strækkeligt beredskab i forhold til nye opgaver. Reaktionsstyrkeuddannelsen er forudsætningen for fleksibelt at kunne tilpasse styrkeproduktionen løbende til behovene i de internationale missioner. En anden forudsætning for fleksibel styrkeproduktion er rådighed over materiel til opstilling og uddannelse, hvor der p.t. er mangler.

De ændrede operationsvilkår medfører større, bredere og mere robust sammensatte styrkebidrag med stigende risiko for enheder og personel. Dette påvirker den hastighed, hvorunder styrkeudviklingen skal gennemføres, ikke mindst på materielområdet, herunder anskaffelse af materiel og udvikling af materiel til forøgelse af personellets beskyttelse. Samtidig er der behov for konstant udvikling og justering af uddannelseskravene og en løbende inspektions- og evalueringsvirksomhed. Disse vilkår fordrer et intensivt arbejde med at omsætte erkendte udviklingstendenser til justeringer af det overordnede grundlag, herunder taktiske procedurer, ændringer i sammensætningen af enheder og materielanskaffelser. Hærens skoler spiller en nøglerolle i denne proces i samarbejde med de operative enheder.

Styrkeindsættelse.
Hæren tilstræber at indsætte hele, samarbejdede enheder i de internationale og nationale operationer. Indsættelse i opgaver med kort varsel kræver rådighed over en fleksibel vifte af stående enheder, der opretholdes i et afstemt beredskab gennem de løbende aktiviteter i stående styrker. Det sikrer handleberedskab både i forhold til nye opgaver og i forhold til ændrede behov ved igangværende operationer. Kapaciteterne tilvejebringes fra hærens stående reaktionsstyrker og gennem en kontinuerlig styrkeproduktion fra hærens reaktionsstyrkeuddannelse. Kapaciteterne dimensioneres generelt efter den operative opgave, der skal løses, men under hensyntagen til rammerne inden for personel, materiel og økonomi.
De operative opgaver i en aktuel styrkeindsættelse kan betyde, at hæren må tilvejebringe kapaciteter, som ikke er en del af hærens grundstruktur. Hæren råder eksempelvis ikke strukturelt over personbeskyttelses- eller Provincial Reconstruction Team kapaciteter. Sådanne kapaciteter kan mere hensigtsmæssigt tilvejebringes under udnyttelse af den fleksibilitet, der er i styrkeproduktionen og fra hærens øvrige struktur, herunder ved at pålægge visse enheder permanente alternative opgaver. 1. Artilleriafdeling opstiller således såvel artillerienheder som enheder til civil-militært samarbejde. Fordelen ved alternative opgaver er umiddelbart, at hæren får en bredere vifte af kapaciteter. Ulempen er imidlertid begrænsningen, når der er behov for indsættelse i begge roller i større omfang. Herudover kan der være risiko for, at kvaliteten i uddannelsen vil reduceres, når de involverede enheder skal nå to opgaver. Anvendelse af alternative opgaver (dobbeltroller) overvejes og balanceres derfor nøje.

Personer til enkeltmandsudsendelser tilvejebringes dels fra hærens faste personel fra skoler og stabe, dels fra personel på kontrakt (personel af reserven).

Hærens styrkeindsættelse i nationale operationer gennemføres primært som bevogtning af Kongehuset samt støtte til andre myndigheder, herunder ammunitionsrydning.

Udover indsættelse af enheder i etablerede missioner, bidrager hæren med styrker til NATO Response Force. Til NRF 10 i 1. halvår af 2008 er der tilmeldt en kampbataljon (ca. 700 mand), og til NRF 14 i 2010 er Danske Divisions stab med føringsstøtteenheder – med støtte fra de andre værn – tilmeldt landhovedkvarteret til NATO Response Force styrken.

Hertil kommer et antal øvrige stående enheder, der på et afpasset beredskab kan udsendes i forstærkningsøjemed, når der fx opstår situationer som i Kosovo i marts 2004.

Styrkeudvikling.
Hærens styrkeudvikling (studie- og udviklingsvirksomhed) gennemføres ved Hærens Operative Kommando, hærens skoler samt de operative enheder og bidrager til hærens løbende udvikling. Udover at deltage i hærens studie- og udviklingsvirksomhed gennemfører hærens skoler uddannelses- og kursusvirksomhed til støtte for styrkeproduktionen. Hærens studie og udviklingsvirksomhed baserer sig på erfaringer indhentet i både styrkeindsættelse og styrkeproduktion, hvor skolernes tredje hovedrolle – inspektionsvirksomheden – kommer til gavn. Derudover fastlægger virksomheden hærens langsigtede udviklingsperspektiver. Styrkeudviklingen er en forudsætningen for, at hæren kan bevare og udvikle relevante kapaciteter på kort, mellemlang og lang sigt. I denne udvikling og tilpasning af hærens kapaciteter satses der på kvalitet frem for kvantitet for at sikre, at hæren er på højde med førende koalitions- og alliancepartnere og det operative miljø. NATO Response Force anvendes som en katalysator for transformationen af enheder og hovedkvarterer, så ressourcerne målrettes mod, at hæren kan gennemføre alle typer operationer i et flerværns og multinationalt operationsmiljø.

Styrkeproduktion.
Hærens styrkeproduktion sigter mod, at hærens enheder effektivt kan løse alle opgavetyper, herunder fleksibelt veksle mellem og parallelt gennemføre egentlige kampoperationer, stabiliseringsoperationer og støtteoperationer. Hærens enheder og kapaciteter skal principielt kunne opstilles i et forhold på 1:7 mellem udsendte og hjemmeværende enheder for at bevare udholdenheden i de kontinuerlige indsættelser og undgå uønsket belastning af personellet. Dette kunne principielt tilgodeses gennem en stor stående styrke, der imidlertid vil være ressourcekrævende. Sammen med de stående enheder udgør evnen til løbende at styrkeproducere enheder målrettet mod igangværende operationer derfor en fundamental forudsætning for på en kost-effektiv måde at skabe udholdenhed. Enheder og kapaciteter tilvejebringes gennem reaktionsstyrkeuddannelsen i det omfang specialisering, kompleksitet, kvalitative krav og uddannelsestid tillader dette. Alternativt opretholdes enhederne som stående kapaciteter, som dimensioneres i relation til kravene til hærens operative kapaciteter. Produktionen i reaktionsstyrkeuddannelsen dimensioneres ud fra det aktuelle behov i styrkeindsættelsen. I den forbindelse er de væsentlige parametre evnen til at hverve det nødvendige antal soldater fra værnepligtsuddannelsen og evnen til at planlægge styrkeindsættelsen.

Hærens Styrkeproduktion

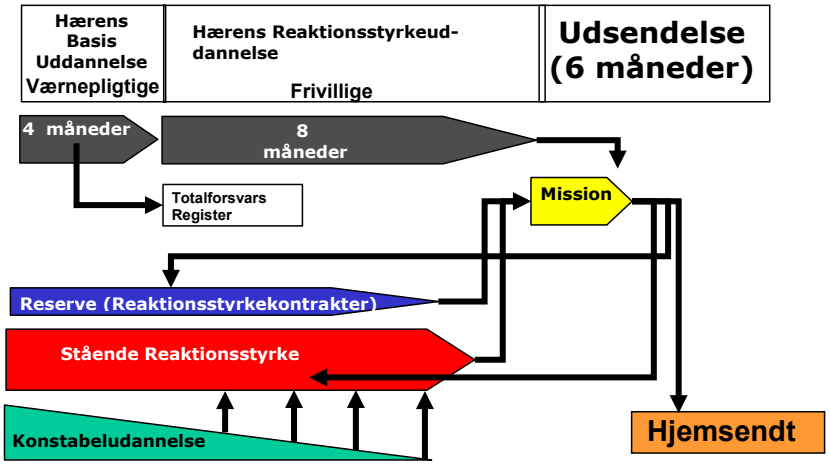

Enheder baseret på reaktionsstyrkeuddannelsen har generelt vanskeligere ved at tilpasse sig pludselige ændringer af opgavestilling og operationsvilkår end stående reaktionsstyrke. Produktionen af og rådighed over stående reaktionsstyrker giver enheder, som umiddelbart kan indsættes i de mere komplicerede og uddannelseskrævende dele af den kontinuerlige styrkeindsættelse. Derudover bibringer disse kapaciteter hæren evnen til at kunne reagere hurtigt og effektivt ved nye opgaver.

Uddannelsen af stående reaktionsstyrker sigter mod kontinuerligt at indarbejde de nyeste erfaringer fra styrkeindsættelsen. Herudover er det de stående reaktionsstyrker, der danner grundstamme for udvikling, herunder taktiske procedurer og materieludvikling. Herved opretholdes et højt fagligt niveau i de stående reaktionsstyrker. Hærens skoler støtter styrkeproduktionen med grunduddannelser og fagspecifikke uddannelser og -kurser. Skolernes uddannelsesvirksomhed udgør således en afgørende forudsætning for enhedernes evne til at gennemføre uddannelserne.

Hærens basisuddannelse på fire måneder, som udgør hærens værnepligtsuddannelse, er rettet mod at give forsvaret en fleksibel kapacitet til indsættelse i rammen af totalforsvaret og har dertil et militært indhold, der retter sig mod hvervning af personel til fortsat uddannelse i hæren og tjeneste i internationale operationer. Dertil indkaldes værnepligtige til vagtkompagniet ved Den Kongelige Livgarde og til Hesteskadronen ved Gardehusarregimentet til varetagelse af ceremonielle opgaver og bevogtning af Kongehuset. Disse værnepligtige indkaldes i 8 henholdsvis 12 måneder.

Der indkaldes ca. 5.500 værnepligtige årligt til hæren, og uddannelsen gennemføres i rammen af 2. Brigade.

Hærens basisuddannelse er modulopbygget og omfatter bl.a. grundlæggende militæruddannelse, feltuddannelse, kampuddannelse og hjælp til den øvrige del af samfundet samt en introduktion til fredsstøttende operationer.

Værnepligten udgør en afgørende rekrutteringsbase for bemanding af hærens enheder og uddannelse af befalingsmænd og officerer og er videre en afgørende forudsætning for hærens evne til kontinuerligt at kunne udsende bidrag til internationale operationer.

Hærens reaktionsstyrkeuddannelse er en overbygning til basisuddannelsen, og uddannelsen retter sig direkte mod udsendelse til en specifik mission. Reaktionsstyrkeuddannelsen gennemføres principielt i den organisation og med det materiel, som styrkebidraget planlægges udsendt med. Uddannelsen gennemføres efter et standardiseret uddannelsesforløb udarbejdet af tjenestegrensskolerne og har en varighed på 8. Den samlede uddannelse inden udsendelse i internationale operationer er 12 måneder. Reaktionsstyrkeuddannelsen er rettet mod at integrere styrkebidraget i den ramme, hvori det skal udsendes. Efter endt udsendelse kan den enkelte soldat indtræde på en befalingsmandsuddannelse, fastansættes i stående reaktionsstyrker, tegne reaktionsstyrkekontrakt med forsvaret eller blive hjemsendt.

20-25 % af de værnepligtige fra Hærens Basisuddannelse påbegynder en reaktionsstyrkeuddannelse med henblik på en efterfølgende udsendelse i internationale operationer. Der har vist sig at være et relativt stort frafald fra hærens reaktionsstyrkeuddannelse, på det seneste omkring 30 %. Hovedårsagerne til afgang under reaktionsstyrkeuddannelsen er forhold, som forsvaret ikke direkte har indflydelse på, herunder tilbud om nyt job og manglende opbakning fra de pårørende ved udsigten til en snarlig udsendelse i internationale operationer. Der er løbende iværksat en række tiltag for at mindske frafaldet, herunder at sikre grundig information til soldatens pårørende. Det må dog anses for naturligt, at der sker frafald under uddannelsen, efterhånden som tidspunktet for udsendelse i international tjeneste nærmer sig, og soldaten sammen med de pårørende skal tage stilling til udsendelsens konsekvenser for den enkelte.

Stående reaktionsstyrkeenheder opstilles og bemandes alene med fastansat personel og med frivilligt, hvervet personel, der ansættes på tidsbestemte kontrakter. Stående reaktionsstyrkeuddannelse er en videreførelse og udbygning af reaktionsstyrkeuddannelsen, konstabeluddannelsen og erfaringerne fra udsendelser, der sætter enhederne i stand til indsættelse i en vilkårlig operation eller opgave indenfor et givent beredskab. Stående reaktionsstyrker indsættes gennem en fleksibel tilpasning af organisationen til den aktuelle opgave og situation. Stående reaktionsstyrkeenheder omfatter alle enhedstyper, dvs. kamp-, og kampstøtteenheder, føringsstøtte- og logistiske enheder samt specialoperationsenheder.

Rekruttering fra værnepligtsuddannelsen kan ikke i tilstrækkeligt omfang holde trit med personelafgangen og samtidig dække behovet for personel til opbygning af de stående reaktionsstyrker. Derfor er der indført en konstabeluddannelse i hæren, som er en militær grunduddannelse, der danner grundlaget for en videre militær uddannelse og fastansættelse i hæren. Uddannelsen har en varighed på minimum 12 måneder og gennemføres i de stående reaktionsstyrker. Efter afslutning af uddannelse fastansættes personellet i de stående reaktionsstyrker. Konstabelelevuddannelsen er sammen med hvervning af soldater fra reaktionsstyrkeenheder efter udsendelse derfor en forudsætning for opbygning af de stående reaktionsstyrker.

De krævende vilkår og betingelser, som hærens enheder indsættes i under internationale operationer, stiller høje krav til uddannelsen. Der er derfor behov for tilstedeværelse af et tilfredsstillende

og komplekst uddannelsesmiljø under den hjemlige uddannelse, hvor soldater i enhedsramme kan udfordres. Den generelle mangel på personel kombineret med mangel på en række vigtige materieltyper og tidssvarende uddannelsesfaciliteter har medført, at forudsætningerne for uddannelsen ikke har været optimale. Derfor har de nødvendige uddannelsesresultater kun kunnet opnås gennem en ekstra, men belastende indsats fra personellet. Der er derfor behov for tilstrækkeligt og moderne uddannelsesmateriel i enhederne, et tilstrækkeligt antal kvalificerede og professionelle instruktører, moderne og velindrettede etablissementer, samt skyde- og øvelsesterræner med muligheder for at øve efter princippet "train as you fight".

En evt. selektiv forlængelse af konstabelelevuddannelsen og hærens reaktionsstyrkeuddannelse vurderes at kunne vise sig nødvendig i takt med tilgangen af højteknologisk materiel og stadigt skærpede operationsvilkår.

1.2.3. Hærens vilkår.

Hæren udruster soldater frem for at bemande våbensystemer, og soldaten er derfor i centrum i hærens virksomhed. Hærens generelle uddannelsesniveau og professionalisme opretholdes på et højt niveau, ligesom implementeringen af nyt materiel har styrket hærens muligheder for en sikker og effektiv opgaveløsning.

Hærens operative vilkår tegnes primært af det internationale engagement. Styrker udsendes situationsbestemt og kontinuerligt, og styrkebidragene opretholdes ofte over en længere årrække. Hæren skal jf. indeværende forsvarsforlig ved udgangen af 2009 kontinuerligt kunne udsende 1.500 soldater baseret på en præmis om udsendelse af to større bidrag af bataljonsstørrelse samt enkeltmandsudsendelser. Udsendte styrker indgår i en multinational ramme, hvor interoperabilitet er afgørende for operativ succes. Større styrkebidrag er sammensat af enheder, der bredt omfatter hærens forskellige enhedstyper og specialkapaciteter. Enhederne opstilles og uddannes geografisk spredt, men dele af den missionsspecifikke uddannelse gennemføres dog samlet. En indsat enhed skal kunne løse opgaver inden for alle opgavetyper og skal kunne virke parallelt i stabiliserings- og støtteoperationer og indsættelse i kamp.

Vilkårene for flertallet af hærens enheder, der er udsendt i international tjeneste, har udviklet sig betydeligt i forhold til forudsætningerne, der lå til grund for indeværende forsvarsforlig. Hærens operationsvilkår har generelt siden 2004 gennemgået en udvikling, der har øget de operative krav til uddannelse, udrustning og materiel. Operationsvilkårene medfører bl.a. stigende krav til soldatens våben og udrustning, øget behov for pansrede køretøjer, øget behov for rådighed over højteknologiske sensorer og effektivt kommunikationsmateriel. Styrkeindsættelse sker ofte i områder, hvor truslen er meget høj. Enheder bliver udsat for beskydning, vejsidebomber og andre trusler og må ofte løse deres opgaver under kamp. Truslen mod udsendte styrker er i dag til stede i hele missionsområdet. De operative krav er derfor også øget ved enheder, hvor truslen hidtil har været forudsat begrænset, f.eks. ved logistiske enheder.

De skærpede operationsvilkår og den øgede trussel mod enhederne fordrer ikke blot bedre materiel ved udsendte enheder, men også at enhederne før udsendelse kan træne realistisk med materiel svarende til det, de udsendes med. Endelig er der et stigende behov for nyanskaffelser som følge af modstanderens udvikling af nye kapaciteter og nye teknologiske muligheder for at beskytte personel og materiel generelt. Uddannelsesmateriel til den hjemlige struktur skal samtidig være

tidssvarende og indeholde relevant simulationsudstyr, som kan gengive vilkårene på kampladsen. Indkvarterings- og uddannelsesvilkår skal være opdaterede og moderne, så disse i sig selv kan bidrage til at rekruttere og fastholde. Garnisonsnære skydebaner, som umiddelbart kan benyttes af enhederne uden lang transporttid skal være til rådighed. Skydebaner moderniseres til den seneste udvikling og gældende miljøkrav. Øvelsesterræner til garnisonsnære aktiviteter skal bevares i kombination med større øvelses- og skydeterræner som grundlag for at efterleve "train as you fight" princippet. Derudover er etablering af et tidssvarende uddannelsesmiljø og gode funktionsvilkår en forudsætning for soldatens tillid til egen evne og udrustning, og afgørende for hvervning og fastholdelse.

Sliddet på indsat materiel under krævende operative, geografiske og klimatiske vilkår påvirker hærens materieldrift i betydeligt omfang. Hertil kommer, at materiel, inkl. hovedmaterielgenstande, mistes eller ødelægges. De samlede omkostninger på materielsiden er derfor steget ud over det i forliget forudsatte. Materieldriftsudgifterne er fra 2002 til 2007 vokset med 60 %. Problemet har hidtil været håndteret ved prioritering, men der er behov for, at området bringes i balance fremover.

Hærens virksomhed er i høj grad præget af udviklingen på personelområdet. Generel personelmangel og støttestrukturens deraf afledte afgivelser til de internationale operationer, påvirker styrkeproduktionsapparatet. Karakteren og omfanget af de internationale operationer, samt hærens omstruktureringer, har bidraget til, at der kan konstateres en markant højere personelomsætning end tidligere. Specielt fastholdelse af officerer, erfarne befalingsmænd og håndværksfagligt personel har vist sig vanskelig. En problemstilling, der kompliceres yderligere af disse gruppers længerevarende uddannelsesforløb og den lange periode, der går fra uddannelsesproduktionen øges, indtil en mærkbar effekt opnås. Som tidligere beskrevet er bl.a. den samlede høje personelomsætning en afgørende årsag til, at den planlagte opbygning af hærens kapaciteter ikke sker i den forventede takt.

Hærens slutmålsstruktur skal justeres på visse områder for at sikre den nødvendige balance, men især materielsiden er ikke i tilstrækkeligt omfang dimensioneret til at håndtere det internationale engagements behov. Derfor øges presset på hærens øvrige struktur i form af uhensigtsmæssige, men nødvendige afgivelser af såvel personel som materiel til udsendte og uddannende styrker.

På det teknologiske område står hæren, på trods af investeringerne i indeværende forlig, fortsat overfor store udfordringer, idet hærens kapaciteter på en række områder fortsat er lavteknologiske og uden kapacitet til at indgå i netværksbaserede operationer.

Hærens ressourcer er på alle områder fokuseret og reserveret til at understøtte den internationale indsats og den tilknyttede styrkeudvikling og styrkeproduktion. Hæren har herunder foretaget tilpasninger for at sikre, at denne opgave kan løftes bedst muligt på trods af betydeligt øgede udgifter til materieldrift og uddannelsesvirksomhed som følge af de skærpede operative vilkår. Ressourcer kan ikke flyttes fra hærens hjemmeværende enheder til hærens udsendte enheder, uden at det vil påvirke styrkeproduktionen. Det er under de nuværende omstændigheder ikke muligt at bringe hæren op på 1.500 kontinuerligt udsendte soldater med de tildelte ressourcer, såfremt de kvalitative krav til indsættelse skal opretholdes.

Hæren i Danmark

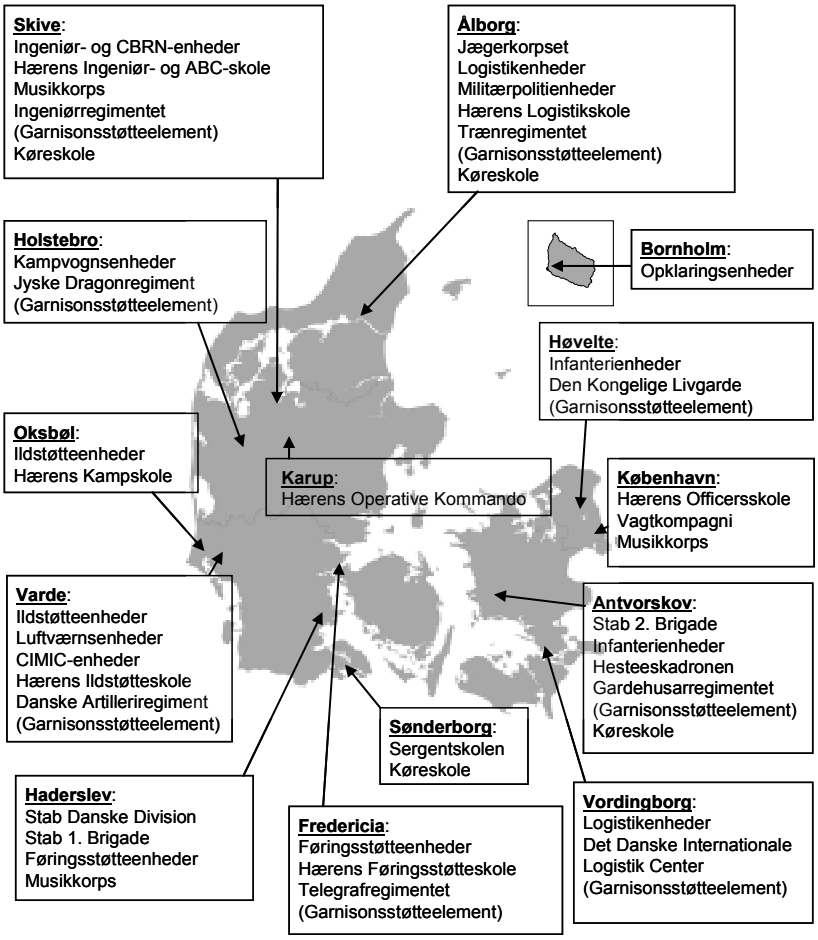

CBRN = Chemical, Biological, Radiological, Nuclear. ABC = Atomar, biologisk, kemisk. "CBRN" har erstattet "NBC" (på dansk "ABC") som international forkortelse for de forskellige typer af masseødelæggelsesvåben.

1.3. Søværnet, herunder Grønlands Kommando og Færøernes Kommando.

Søværnet er løbende bragt i overensstemmelse med de stillede opgaver – fra invasionsforsvar til fokus på national og internationale opgaveløsning. Søværnet kan i dag opstille en vifte af kapaciteter til rådighed i en lang række af situationer, hvor dansk sikkerhed eller interesser er truet, eller hvor internationale relationer tilsiger det. Søværnets nationale opgaver består af suverænitets-

hævdelse og myndighedsudøvelse samt en række civilt relaterede opgaver. Søværnets internationale opgaver afledes typisk af aktuelle sikkerhedspolitiske forhold og opgaver.

I lyset af den sikkerhedspolitiske udvikling og aftalerne om forsvarets ordning 2000-2004 og 2005-2009 har søværnet gennemgået en strukturel omlægning. Følgende tilpasninger fremhæves:

- Grønlands Kommando – alle aktiviteter i Grønland er i dag underlagt kommandoen.
- Færøernes Kommando – strukturreduktion samt nedlægning af NATOs radarinstallation på Sornfelli.
- Søværnets Taktiske Stab – etablering og udvikling.
- Søværnets eskadrestruktur - organisatorisk omlægning fra 5 til 2 eskadrer, herunder ind- og udfasning af enheder.
- Søværnets Operative Kommandos Operationscenter – oprettelse af centralt element i koordination af Maritime Assistance Service, Joint Rescue Coordination Centre samt samling af det maritime situationsbillede, herunder effektiviseringer inden for marinedistriktsstrukturen.
- Opstilling af kapaciteter målrettet mod søværnets fremtidige maritime opgaver: Støtteskibe, fregatter, inspektionsfartøjer, overvågningsfartøjer, helikoptere samt operative elementer[15] ved Søværnets Frømandskorps og Søværnets Militærpoliti.
- Tilpasning af den logistiske struktur med fokus på den operative logistik.
- Chartring af civil skibstonnage med henblik på fremadrettet drift af strategisk søtransportkapacitet, det såkaldte ARK-projekt.

1.3.1. Søværnets struktur.

Den centrale bestanddel er de operative elementer, der ultimo 2009 omfatter:

Sejlende enheder:

- 3 korvetter af Niels Juel-klassen, der erstattes af 3 fregatter.
- 2 skole/patruljefartøjer af Flyvefisken-klassen.
- 4 minerydningsfartøjer af Flyvefisken-klassen.
- 4 kampfartøjer af Flyvefisken-klassen.
- 2 støtteskibe af Absalon-klassen.
- 4 inspektionsskibe af Thetis-klassen.
- 2 inspektionsfartøjer af Knud Rasmussen-klassen.
- 1 inspektionskutter af Agdlék-klassen.
- 6 overvågningsfartøjer af Diana-klassen.

Landbaserede enheder:

- Søværnets Operative Kommandos Operationscenter ved Søværnets Operative Kommando - Århus.
- Operationscentre ved Marinedistrikterne – Frederikshavn og Rytterknægten.
- VTS-center Storebælt – Korsør.
- Grønlands Kommandos Operationscenter ved Grønlands Kommando - Grønnedal.
- Færøernes Kommandos Operationscenter ved Færøernes Kommando - Mørkedal.
- Søværnets Frømandskorps med Søværnets Militærpoliti og minørtjeneste - Kongsøre.

[15] Frømandspatruljer, bådelementer, minørhold samt militærpolitidetachementer.

- Mobile Logistikenheder opstillet af de operative logistiske støttecentre – Frederikshavn og Korsør.
- Slædepatruljen Sirius, underlagt Grønland Kommando.

Helikopterenhed:
- Søværnets Helikoptertjeneste med 8 LYNX-helikoptere - Karup.

Enheder til særlige formål:
- 6 miljøfartøjer af Supply-, Seatruck- og Miljø-klasserne (2 af hver).[16]
- 3 isbrydere.
- Diverse mindre specialfartøjer, herunder søopmålingsfartøjer, skolefartøjer mm.
- Kongeskibet.

Søværnets struktur omfatter:
- Søværnets Operative Kommando, beliggende i Århus, har operativ kommando og operativ kontrol med dele af den operative struktur. Operativ kontrol kan efter behov delegeres til bl.a. de nordatlantiske kommandoer, styrkechefer, marinedistrikter eller NATO-kommandoer. Kommandoen indeholder operationscenter, kommunikationscenter, Maritime Assistance Service og Joint Rescue Coordination Centre. Desuden indgår et Vessel Traffic Service center til vejledning og støtte af skibsfarten i Storebælt, idet omkostningerne hertil afholdes af Sund & Bælt. Et tilsvarende system forventes etableret i Øresundsområdet.
- Grønlands Kommando, der er en selvstændig NIV II myndighed beliggende i Grønnedal. Grønlands Kommando har direkte underlagt slædepatruljen Sirius, Forsvarets Vagt Mestersvig, Station Nord, administrationselementet ved Luftgruppe Vest i Søndre Strømfjord, forbindelsesofficeren ved Thule Air Base, Logistikcenter Grønland og Sirius forskolen.
- Færøernes Kommando, der er en selvstændig NIV II myndighed, beliggende i Mørkedal. Færøernes Kommando har forpligtigelser for så vidt angår opretholdelse af kommunikations- og linkfaciliteter for NATO indtil 2011, hvorefter disse afvikles og strukturen tilpasses.

Følgende myndigheder er direkte underlagt Søværnets Operative Kommando:
- Søværnets Taktiske Stab, placeret på flådestationen i Korsør.
- 1. Eskadre stab placeret på flådestationen i Frederikshavn med 4 inspektionsskibe af Thetis-klassen, 2 Inspektionsfartøjer af Knud Rasmussen-klassen, 1 inspektionskutter af Agdlek-klassen, 3 isbrydere, 2 sejlkuttere, kongeskibet Dannebrog.
    - 1. Eskadre stabselement samt 2 enheder af Flyvefisken-klassen i skole og overvågningsrolle, 6 Diana-klasse overvågningsenheder samt 2 miljøenheder og mindre fartøjer er placeret på flådestationen i Korsør. 2 miljøenheder og søopmålingsfartøjer, underlagt 1. Eskadre er placeret på Nyholm.
- 2. Eskadre stab er placeret på flådestationen i Korsør med 3 korvetter af Niels Juel-klassen (erstattes af 3 fregatter) og 4 enheder af Flyvefisken-klassen i kamprollen. 2. Eskadre stabselement samt 2 støtteskibe af Absalon-klassen og 4 enheder af Flyvefisken-klassen i minerydningsrollen er placeret på flådestationen i Frederikshavn.
- Søværnets Frømandskorps er placeret ved Kongsøre, hvor Søværnets Militærpoliti og minørtjeneste er underlagt.

[16] Samt tilgang af lægtvandsfartøj.

- Søværnets Helikoptertjeneste på Flyvestation Karup med 8 Lynx-helikoptere.
- Kattegats Marinedistrikt ledes fra Frederikshavn.
- Bornholms Marinedistrikt ledes fra Rytterknægten på Bornholm.

De sejlede enheder er organiseret i to eskadrer (1. og 2. Eskadre), hvis chefer støttes af en eskadrestab. Hovedopgaverne for eskadrerne er at opstille operative enheder samt fastholde og udvikle viden og ekspertise indenfor de sømilitære discipliner, der er en forudsætning for at bevare indsatsberedskabet. 2. Eskadre stab substituerer Søværnets Taktiske Stabs øvelsesmæssige funktioner, når denne er indsat.
Marinedistrikterne forestår den lokale ledelse og løsning af søværnets nationale opgaver inden for deres respektive geografiske ansvarsområder, herunder bl.a. farvandsovervågning, suverænitetshævdelse, eftersøgnings- og redningsopgaver, assistance til andre myndigheder samt bekæmpelse af grænseoverskridende kriminalitet. Marinedistrikterne vedligeholder et situationsbillede af den maritime aktivitet. Dette billede behandles, filtreres og videresendes til Søværnets Operative Kommando. Kattegats Marinedistrikt er desuden reserve for Søværnets Operative Kommandos Operationscenter.

Den operative logistiske støttestruktur består af søværnets operative logistiske støttecentre underlagt Søværnets Operative Kommando og omfatter:
- Søværnets Operative Logistiske Støttecenter Frederikshavn
- Søværnets Operative Logistiske Støttecenter Korsør

Den operative logistiske støttestruktur klargør, vedligeholder, modificerer og reparerer søværnets materiel, samt yder den nødvendige logistiske støtte til gennemførelsen af søværnets operationer - både i national og international ramme. Støtte af nationale operationer både i Nordatlanten og i hjemlige farvande samt internationale operationer varetages fra hhv. Korsør og Frederikshavn. De to logistiske støttecentre kan hertil samlet opstille et internationalt styrkebidrag på i alt 60 mand opdelt på 2 hold af 30 personer til kontinuerlig udsendelse.

Søværnets skolestruktur udgøres af tre skoler: Søværnets Officersskole – Nyholm, Søværnets Sergent- og Grundskole – Frederikshavn og Søværnets Specialskole med fem underlagte kurser: Søværnets Teknikkursus – Nyholm, Søværnets Taktikkursus – Frederikshavn, Søværnets Våbenkursus - Sjællands Odde, Søværnets Havarikursus – Hvims og Søværnets Dykkerkursus - Nyholm.

Søværnets skoler gennemfører inden for respektive fagområder uddannelsesvirksomhed for søværnets personel. Efter grund- og funktionsuddannelse ved skolerne finder uddannelse i hovedsagen sted direkte i den operative struktur, som enhedsuddannelse og operativ samvirkeuddannelse. Herudover deltager skolerne i søværnets studie- og udviklingsvirksomhed.

Fordeling af årsværk i søværnet

Personelkategori	M4XX	M3XX	M2XX	M1XX	C400	C300	C200	C100	I alt
Staben ved Søværnets Operative Kommando[17].	14	79	43	64	0	30	13	13	**256**
Søværnets Taktiske Stab	2	12	4	1	0	0	1	0	**20**
1. Eskadre	7	123	109	378	0	4	10	1	**632**
2. Eskadre	7	154	130	518	0	0	2	1	**812**
Frømandskorpset	1	17	75	43	0	0	0	0	**136**
Marinedistrikter	2	25	31	79	0	0	2	9	**148**
Skoler inkl. elev-årsværk	9	114	320	203	0	33	25	29	**733**
Operativ logistisk	4	32	53	283	0	10	13	176	**571**
Værnepligtige	0	0	0	200	0	0	0	0	**200**
Tamburkorpset	0	1	1	23	0	0	0	0	**25**
Militær Politiet	0	2	36	95	0	0	1	0	**134**
ARK projektet	0	1	0	0	0	1	0	0	**2**
Søværnets Helikoptertjeneste	1	23	1	2	0	0	0	0	**27**
Marinestationer	1	8	7	7	0	8	0	0	**31**
Joint Rescue Coordination Center	0	8	7	0	0	0	0	0	**15**
Udvidet Vessel Traffic Service	0	0	0	0	0	6	0	0	**6**
I alt	**48**	**599**	**817**	**1896**	**0**	**92**	**67**	**229**	**3748**

[17] Af SOK stab er 158 beskæftiget i vagtfunktioner i Operationscentret.

Søværnet i relation til Nordatlanten:

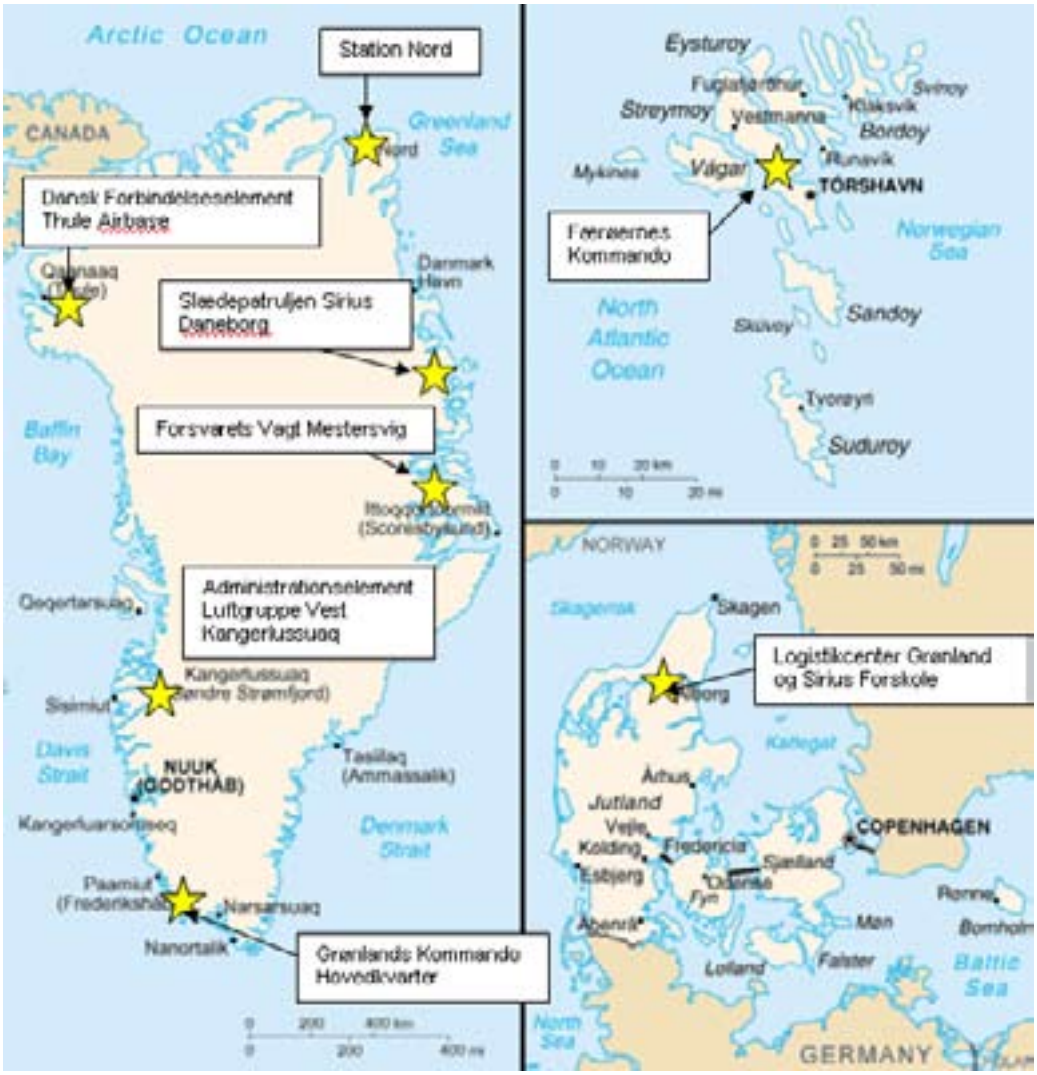

Søværnet i Danmark

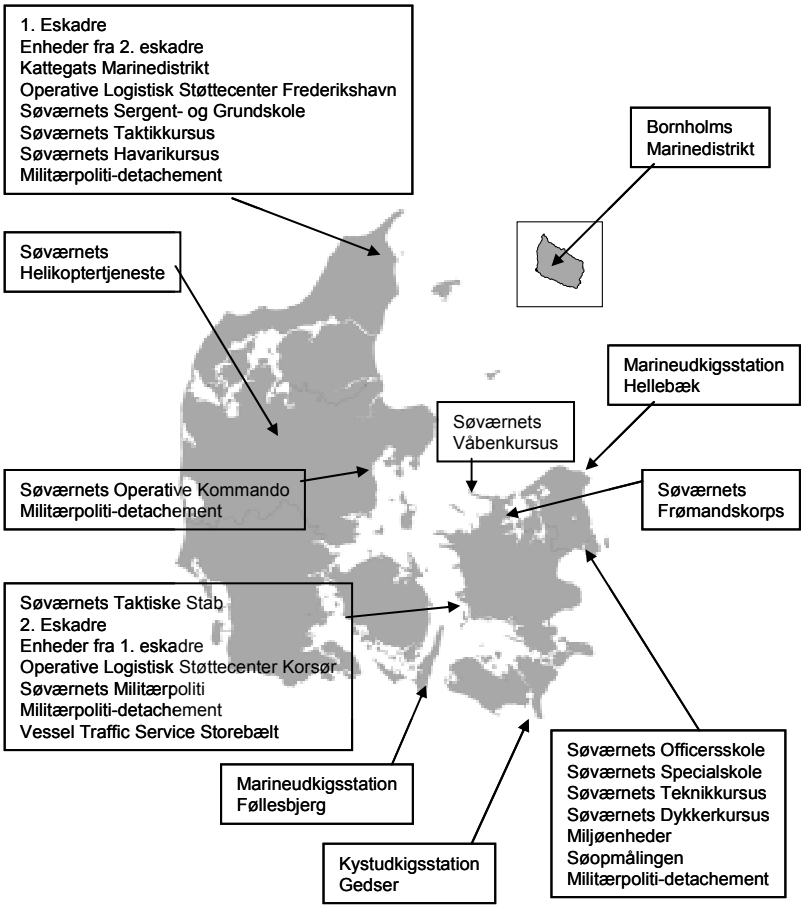

1.3.2. Hovedlinjer i opgavevaretagelsen.

Søværnet varetager den samlede opgaveportefølje gennem to søjler – nationale og internationale opgaver – med én og samme kapacitetsstruktur. Første søjle dækker de nationale operationer og kystvagtopgaver, mens sidste søjle dækker de traditionelle flådeopgaver. Konstruktionen tillader en kapacitets- og ressourceforskydning mellem opgaverne. Derved kan der lægges tyngde i en af opgavesøjlerne efter behov. For at sikre en smidig forskydning af indsatsen mellem de to søjler anvendes i stor udstrækning standardiseret materiel og uddannelse. Enhederne og personellet kan således fleksibelt varetage opgaver i begge søjler.

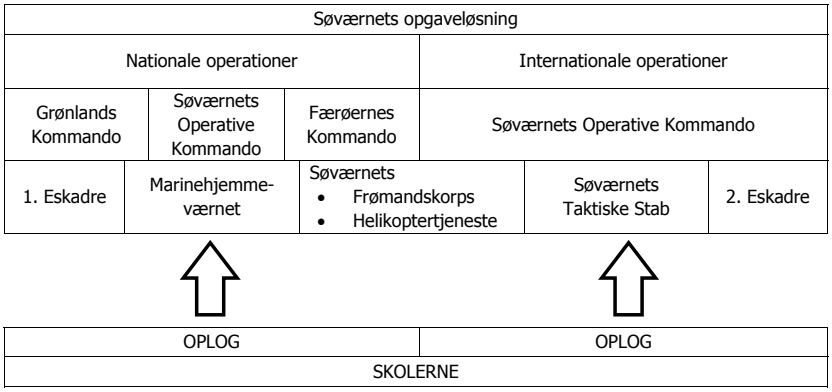

Søværnet skal kunne konstatere og afvise krænkelser af dansk suveænitet og varetage myndighedsopgaver inden for hele Rigsfællesskabet. Søværnet skal bidrage til, at Danmark kan varetage sit globale ansvar i forhold til den samlede konfliktskala, hvorfor søværnet skal kunne dække den fulde palet af maritime opgaver - spændende fra humanitære opgaver, over overvågning og myndighedsopgaver, fredsstøttende operationer til egentlige kampopgaver. Søværnet skal således opretholde en hertil hørende relevant styrkeproduktion, der baseres på opstilling af tidssvarende og helstøbte kapaciteter samt uddannelse og træning af den enkelte enhed. Søværnet planlægger og gennemfører udsendelse af styrker og enkeltpersoner til deltagelse i NATO- og andre internationale operationer. Samlet kan søværnets bidrag til løsning af de internationale opgaver foregå overalt i verden såvel i alliance- som i koalitionsregi eller i rent nationalt regi.

Styrkeproduktion.
Søværnets styrkeproduktion er de samlede aktiviteter, der tilvejebringer og opretholder de nødvendige operative kapaciteter til den samlede opgaveløsning. Styrkeproduktionen omfatter opstilling af både materiel og personel samt elementer af uddannelse, informatik og etablissement. Der kan gennemføres dele af uddannelse i færdigheder til højintensitetsoperationer samtidig med, at enheden udfører lavintensitetsopgaver fx nationale operationer. Det kan typisk være træning af kampfærdigheder, mens enheden indgår i farvandsovervågningen. Således kan styrkeproduktion og -indsættelse til en vis grad gennemføres integreret. Ved denne dynamiske tilgang til produktion og indsættelse opnås en relativ mindre struktur, i overensstemmelse med princippet "netop tilstrækkelig", men dermed også mindre redundant struktur.

Overordnet set består styrkeproduktionen i søværnet af tre elementer:
- Helstøbte operative kapaciteter, fx fuldt operative skibe med samarbejdede professionelle besætninger til indsættelse for opgaveløsningen i nationale og internationale operationer.
- Ledelsesstrukturer og operative logistiske støttestrukturer.
- Værnepligtige i søværnets basisuddannelse.

1. Eskadre har primært ansvaret for styrkeproduktion af enheder til indsættelse i nationale operationer, herunder varetagelse af de såkaldte kystvagtsopgaver, mens 2. Eskadre fortrinsvis har ansvaret for enheder til internationale operationer. Søværnets Operative Kommando stab bidrager til

styrkeproduktionen, med støtte fra de underlagte enheder, de operative logistiske støttecentre og søværnets skoler i et tæt samarbejde med de funktionelle tjenester.

Søværnets basisuddannelse udgør fire måneder og skal dels uddanne værnepligtige til Totalforsvarsregisteret dels søge at fremme rekrutteringen til søværnet. Soldaterne modtager en grundlæggende maritim uddannelse, som forudsætning for at kunne sejle ombord på søværnets enheder. Dertil indkaldes værnepligtige i ni måneder til kongeskibet Dannebrog.

Der indkaldes ca. 300 værnepligtige årligt til søværnet.

Søværnets basisuddannelse består af et grundmodul, et totalforsvarsmodul samt et sejladsmodul. Ved sejladsmodulet introduceres de værnepligtige generelt til operationer med søværnets skibe og indgår i enheden ud over den faste besætning. De værnepligtige udfylder således ikke egentlige stillinger ombord, men integreres mest muligt i enhedens arbejde og rutiner.
De enkelte moduler gennemføres normalt i nævnte rækkefølge, hvor grund- og totalforsvarsmodulerne forestås af Søværnets Sergent og Grundskole i Frederikshavn. Sejladsmodulet gennemføres fortrinsvis i inspektionsskibe under sejlads i Nordatlanten.

Værnepligten i søværnet udgør en vigtig base for hvervning til fastansættelse og videre uddannelse i søværnet.

Søværnets studie- og udviklingsvirksomhed gennemføres såvel ved den operative kommando som ved skolerne samt de operative enheder, herunder specifikt Søværnets Taktiske Stab. Studie- og udviklingsvirksomheden følger i høj grad udviklingen i NATO samt de større koalitionspartnere.

Styrkeindsættelse.
Ledelse og styring af opgaveløsningen varetages af hhv. Søværnets Operative Kommando, Grønlands Kommando og Færøernes Kommando.
Opgaverne i relation til overvågning og suverænitetshævdelse, herunder også efterretningsindhentning, løses inden for hele Rigsfællesskabet ved overvågning af territoriet, således at konstaterede krænkelser kan afvises. I den højere ende af konfliktskalaen kan opgaverne indeholde øget patruljering af relevante farvandsafsnit, øget fokus på suverænitetshævdelse, fysisk afvisning af krænkelser samt generel forøgelse af beredskabet.
Dækningsgraden af overvågningen varierer inden for det samlede territorium. Således er de mest trafikerede farvande såsom de indre danske farvande de bedst overvågede områder, mens grønlandske og færøske farvande samt Nordsøen kun dækkes delvist eller ved lejlighedsvis overvågning. Til støtte for løsningen af de nationale opgaver har søværnet kontinuerligt indsat én stor og 2-3 mindre enheder ved Grønland, samt én stor enhed ved Færøerne, samt 4 mindre enheder i de hjemlige farvande. Hertil kommer 4 miljøenheder på varsel. I alt svarer dette til ca. 235 personer permanent indsat til søs året rundt. Den permanente indsats løses ved en kombination af dobbeltbemandede enheder og skift mellem forskellige enheder.

Inden for Rigsfællesskabet forestår søværnet statens istjeneste, miljøovervågning og forureningsbekæmpelse til søs. Redningstjenesten i danske og grønlandske farvande, varetages ved hhv. Maritime Rescue Coordination Centre Grønnedal og Joint Rescue Coordination Centre Danmark. Ved

Færøerne støtter søværnet det færøske Maritime Rescue Coordination Torshavn i dens opgaveløsning.
Grønlands og Færøernes Kommandoer udfører endvidere fiskeriinspektion samt ammunitionsrydning i deres respektive ansvarsområder.
I danske farvande varetages støtte til den civile skibstrafik, drift af Vessel Traffic Service, kontrol med sejlads i trafiksepareringssystemer, som ved Storebæltsbroen, samt støtte til politi og lokalsamfundet fx ved eftersøgninger, politi- og toldaktioner til søs samt ammunitionsrydning.
Søværnet varetager søopmålingsaktiviteter med særligt udrustede enheder i overensstemmelse med aftale mellem FKO, Farvandsvæsnet og Kort- og Matrikelstyrelsen i såvel grønlandske som danske farvande. Søværnet indgår i totalforsvaret med henblik på indsats i tilfælde af katastrofe, krise eller krig.

De internationale opgaver omfatter hele intensitetsspektret, hvor trusselsniveauet er meget varierende. Operationstype og involverede aktører definerer den reelle trussel i en given operation. Truslen kan spænde fra asymmetriske trusler bestående af små fartøjer fyldt med sprængstof, anvendt af terrorister mod orlogsskibe eller kommercielle skibe, til mere konventionelle trusler, fx egentlige flådestyrker og landbaserede sømålsmissiler.

Lavintensitetsoperationer omfatter fx nødhjælpsoperationer, støtte til katastroferamte områder med hospitalsfaciliteter, eller ressourcer til at genoprette den mest essentielle infrastruktur.
I midten af intensitetsspektret findes operationer som søtransport og logistisk støtte.
I den øvre del af intensitetsskalaen ligger fx embargooperationer, specialstyrkeoperationer, indsat såvel til søs som på kysten samt endelig operationer, hvor flådestyrker direkte går ind og tager kontrollen med et farvandsafsnit, med magt om nødvendigt. Søværnet har gennem de seneste år deltaget i en række af ovennævnte operationer med højere intensitet.

Slutmålet for søværnets internationale engagement omfatter udsendelse af kapaciteter i internationale operationer svarende til ca. 250 årsværk, inkl. søværnets andel af de værnfælles udsendelser. Med den nuværende personelsituation kan dette ambitionsniveau kun nås, hvis der reduceres i den nationale opgaveportefølje. Søværnets inddækning af dette ambitionsniveau ses fortrinsvis at omfatte indsættelse af helstøbte kapaciteter, eksempelvis gennem opstilling og deployering af én stor overfladeenhed[18], der er indsat som en kontinuerligt indsat patrulje. Enheden kan suppleres med opgaverelevante elementer[19] afhængig af den valgte geografi og ønske om politisk signalgivning.

1.3.3. Søværnets vilkår.

De nationale opgaver er præget af en stigende trafiktæthed i alle farvande, herunder en øget besejling af nordatlantiske og arktiske farvande, både af krydstogtskibe og andre kommercielle skibe. Klimaforandringerne påvirker rammen for aktiviteterne til søs, og i særdeleshed i forhold til Nordatlanten, hvorfor benyttelse af søruterne i Arktis – der tidligere har været ufremkommelige – efterhånden bliver attraktive. Dette skyldes, at skibstrafik mellem Europa og Fjernøsten, ved brug af disse ruter, vil kunne afkorte rejsen betragteligt. Samtidigt konstateres et stigende fokus på mulighederne for indvinding af råstoffer bl.a. i form af olieudvinding og udnyttelse af gasforekomster i området.

[18] Enten Støtteskib eller fregat.
[19] For eksempel et CIMIC-element eller personel og materiel fra Beredskabsstyrelsen mv.

Der har over årene i de danske farvande kunnet konstateres en øget trafikmængde, herunder olietransporter ud gennem Østersøen. For Nordsøens vedkommende, der i forvejen er et relativt tæt trafikeret farvand, betyder det, at risikoen for en olieforurening er øget på grund af stigningen i antallet af olietransporter. Der er således i stigende grad krav om dansk maritim tilstedeværelse i Nordsøen ligesom i de arktiske farvande.

Verdensøkonomien, hvor 90 % af handelen i større eller mindre omfang transporteres ad søvejen, er afhængig af en stadig og uhindret transport af råvarer og forarbejdede produkter. Dette forhold sætter fokus på maritim sikring, således at handelsskibsfarten, maritime råstofindvindingsanlæg og olieplatforme sikres mod maritim kriminalitet og terrorisme. Tillige udgør især pirateri et stigende problem i flere af verdens mest trafikerede områder, som fremhævet ved regeringsgrundlaget af november 2007. Danmark er en af verdens største søfartsnationer, og en betydelig del af nationens bruttoindtjening kommer fra skibsfarten.

Personellets operationsvilkår er præget af et højt aktivitetsniveau. Søværnet har sammenlagt konstant ca. 350 personer indsat i operationer fordelt med ca. 2/3 til søs og 1/3 i land, hvilket dækker enheder på havet, døgnvagter i operationscentre på land samt vagter på tilkald i fx logistikstrukturen m.v. Herudover er der mulighed for et internationalt operativt engagement på op til 250 personer ud af den samlede styrke på ca. 3.700. Personellet på de sejlende enheder er alle professionelt nøglepersonel, der typisk gør tjeneste over en længere periode til søs.

Tjenesten til søs er karakteriseret af lange arbejdstider, konstant på varsel, begrænsede muligheder for privatliv, rekreation og fritidsaktiviteter. Ligeledes er mulighederne for kontakt til pårørende begrænsede. Belastningen for den enkelte er et fravær på op mod 150 dage om året – år efter år. Forhold som er ens, uanset om den enkelte er ombord under patruljetjeneste i Nordatlanten, ud for Afrikas kyst eller i Kattegat. Dette tilsiger behov for en øget mulighed for afvikling af frihed. En analyse viser dog, at det ikke med den nuværende struktur vil være muligt at varetage opgaverne, med mindre 70 % af den opsparede frihed fortsat udbetales (sigtet er 60 %).
Karakteren af søværnets operationer set i relation til vilkårene i det omgivende samfund, samt søværnets omstruktureringer, har bidraget til, at der kan konstateres en markant højere personelomsætning end tidligere. Der har været iværksat tiltag, der har forbedret evnen til at rekruttere, men dog uden afgørende effekt. Baggrunden herfor er, at der – på trods af en generel forbedret rekrutteringssituation – forsat er nøgleområder, fx officerer af teknisk linje og faglært personel på manuelt niveau, hvor rekrutteringen ikke kan holde trit med afgangen.
Generel personelmangel og støttestrukturens deraf afledte afgivelser til såvel de nationale som internationale operationer, herunder enkeltmandsudsendelser til støtte for andre værn, påvirker styrkeproduktionsapparatet. Søværnets virksomhed er således i høj grad præget af udviklingen på personelområdet. Specielt fastholdelse af officerer – særligt tekniske officerer, erfarne befalingsmænd og håndværksfagligt personel har vist sig vanskelig. En problemstilling, der kompliceres yderligere af disse gruppers længerevarende uddannelsesforløb og den lange periode, der går fra uddannelsesproduktionen øges til en mærkbar effekt opnås.
Det har derfor – i løbet af nærværende forligsperiode - været nødvendigt midlertidigt at henlægge et antal enheder, primært på grund af mangel på teknisk fagligt personel, for at gøre det muligt at operere med tilstrækkelig bemandede enheder.

Søværnets personelrelaterede problematikker kan føre til at slutmålsstrukturen skal justeres på visse områder for at sikre den nødvendige balance.

Med tilførsel af de nye enheder, herunder fregatter og støtteskibe samt anvendelse af modulariserede våbensystemer er søværnets enheder fuldt teknologisk opdaterede, hvilket rummer muligheder for tilvalg af en række funktionaliteter afhængig af det politiske behov. I overgangsperioden hertil har der senest været betydelige problemer med tilvejebringelse af det krævede antal flyvetimer til LYNX. Helikopterne er ca. 25 år gamle og er dermed teknologisk og vedligeholdelsesmæssigt ude af trit med nuværende krav. Korvetter af Niels Juel - klassen har tilsvarende stigende tekniske problemer, hvorfor en yderligere forsinkelse af fregat programmet kan betyde, at der i en periode ikke kan opstilles større kampenheder til de internationale operationer. Den fremskrevne nedslidning på disse systemer medfører stigende udgifter til drift og vedligeholdelse.
Det høje teknologiske stade på søværnets nye enheder medfører en forøget uddannelsesbyrde, ligesom det ændrede operationsmønster vil medføre forøgede omkostninger til drift og vedligeholdelse.

Sammenfattende ses det, at søværnet råder over teknologisk opdaterede kapaciteter, som dog mangler tilførsel af en række komponenter (helikoptere, missiler m.v.) for at disse bliver helstøbte og dermed kan anvendes i det fulde opgavespektrum.
Såfremt de hidtidige problemer med rekruttering og fastholdelse af søværnets nøglepersonel ikke bedres, vil dette kunne få indflydelse på søværnets evne til at leve op til ambitionsniveauet internationalt. Det vil dog være muligt at levere kapaciteter svarende til 250 årsværk ved at forskyde prioriteringen fra nationale til internationale operationer.

1.4. Flyvevåbnet.
Som konsekvens af ændringerne i den sikkerhedspolitiske situation – særligt efter begivenhederne den 11. september 2001 har flyvevåbnet siden slutningen af 1990'erne arbejdet målrettet på at omstille organisationen fra et "garnisonsflyvevåben" hen imod et "expeditionary" flyvevåben, der understøtter forsvarets øgede internationale engagement. Dette er sket i overensstemmelse med udviklingen af NATOs strategiske koncept og styrkestruktur fra 1999[20], herunder opstillingen af deployerbare styrker opstillet til at løse det fulde spektrum af alliancens opgaver. I lighed med forsvarets øvrige enheder har flyvevåbnets kapaciteter således i perioden været indsat i internationale operationer, langt fra NATO territorium.

Tilpasningen af flyvevåbnet har bl.a. givet anledning til reduktion i antallet af kampfly, udfasning af de jordbaserede luftforsvarssystemer HAWK og Stinger, styrkelse af den taktiske lufttransportkapacitet og strukturrationaliseringer i form af myndighedssammenlægninger samt nedlæggelse af flyvestationer og oprettelse af wingstruktur.

Aftalen af 25. maj 1999 om forsvarets ordning 2000-2004 indebar en væsentlig omlægning af centrale dele af værnets struktur og virksomhed. I den pågældende periode blev Flyvestationerne Værløse og Vandel nedlagt. De to F-16 eskadriller på Flyvestation Ålborg, blev sammenlagt til én eskadrille. Der blev anskaffet tre C-130J transportfly til erstatning for den ældre C-130H model. Aftalen bevirkede desuden, at Kontrol- og Varslingsgruppen og Luftværngruppen blev sammenlagt

[20] Den nye styrkestruktur erstattede styrkestrukturen fastsat ud fra NATOs strategiske koncept fra 1991. I stedet for at kunne gennemføre modkoncentrationer på NATOs område, er styrkestrukturen nu opstillet m.h.p. at kunne udsende deployerbare styrker.

til Kontrol- og Luftforsvarsgruppen, og antallet af HAWK eskadriller blev reduceret fra 8 til i alt 6. Flyvevåbnets Sergent- og Reserveofficersskole i Værløse blev nedlagt, og Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole blev oprettet på Flyvestation Karup. Senere i forligsperioden blev det endvidere besluttet at nedlægge Radarhoved Skovhuse samt Stinger nærluftforsvaret.

1.4.1. Flyvevåbnets struktur.

I medfør af aftale af 10. juni 2004 om forsvarets ordning 2005-2009 gennemfører flyvevåbnet – i lighed med de øvrige værn – en gennemgribende justering af den eksisterende organisation. Oprettelsen af forsvarets funktionelle tjenester har ændret flyvevåbnets funktionsvilkår og har været en dimensionerende faktor i forhold til etableringen af Wingstrukturen. Den nyetablerede organisation er kapacitetsorienteret og omfatter jagerfly ved Fighter Wing på Flyvestation Skrydstrup; transport- og inspektionsfly ved Air Transport Wing på Flyvestation Aalborg; helikoptere ved Helicopter Wing, luftrumsovervågning og –kontrol ved Air Control Wing og kampstøttefunktioner ved Combat Support Wing, alle på Flyvestation Karup. Her har flyvevåbnet også har oprettet Expeditionary Air Staff, der er en stab der har til opgave at løse kommandoopgaver i forbindelse med indsættelse af styrker i internationale luftoperationer. Flyvertaktisk Kommando og de to skoler; Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole og Flyvevåbnets Officersskole er sideløbende udviklet og optimeret til at understøtte flyvevåbnets nye struktur.

Fordeling af årsværk i flyvevåbnet:

Personelkategori	M4XX	M3XX	M2XX	M112	C400	C300	C200	C100	I alt
Flyvertaktisk Kommando stab	13	111	58	14	0	8	14	21	**239**
Expeditionary Air Staff	3	14	1	1	0	0	0	0	**19**
Fighter Wing	6	116	226	515	0	0	2	8	**873**
Air Transport Wing	5	70	140	219	0	0	1	0	**435**
Helicopter Wing	6	130	229	263	0	0	2	4	**634**
Air Control wing	5	79	184	186	0	0	2	1	**457**
Combat Support Wing	3	57	111	254	0	0	3	0	**428**
Flyvevåbnets Officersskole	3	49	130	1	0	9	5	93	**290**
Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole inkl. elev-årsværk	2	17	158	348	0	0	8	17	**550**
I alt	**46**	**643**	**1237**	**1801**	**0**	**177**	**37**	**144**	**3925**

Det jordbaserede luftforsvar er udfaset, og kampflystrukturen er reduceret fra 60 til i alt 48 F-16. De tilbageværende 48 F-16 gennemgår i forligsperioden et omfattende moderniseringsprogram. Antallet af F-16 eskadriller er reduceret fra 3 til 2, og den operative drift er samlet ved Fighter Wing Skrydstrup. Anskaffelsen af den sidste af i alt fire C-130 J transportfly (erstatning for tre ældre og mindre C-130) styrker flyvevåbnets taktiske lufttransport-kapacitet såvel kvalitativt som

kvantitativt. Den samlede transportflykapacitet bestående af C-130 og Challenger er samlet ved Air Transport Wing Ålborg. Alle forsvarets helikoptere er samplaceret på Helicopter Wing Karup. Lynx helikopterne organiseres fortsat under Søværnets Operative Kommando, idet vedligeholdelsen dog varetages af flyvevåbnet. H-500 Cayuse er udfaset som observationshelikopter – en rolle, der overtages af AS-550 Fennec. Udfasning af redningshelikopter S-61 Sea King sker i takt med indfasningen af EH-101 Merlin helikopteren. Med oprettelsen af Air Control Wing etableres en mobil luftoperationsfacilitet, der tilmeldes NATOs deployerbare styrker.

Udvikling i flyvevåbnets kapaciteter:

	2000 – 2004	**2005 – 2009**
Kampfly, F-16 Fighting Falcon	60	48
Transportfly, C-130 Hercules	3	4
Inspektionsfly, CL-604 Challenger	3[21]	3
SAR og TTT-helikopter, EH-101 Merlin	0	14
SAR-helikopter, S-61	8	6*
Panserværnshelikopter, AS-500 Fennec	12	0 (rolleskift)
Observations- og let transporthelikopter, AS-500 Fennec	0	8
Observationshelikopter, H-500 Cayuse	12	0
DEHAWK Jordbaserede luftforsvarsenheder	6	0
Stationær luftoperationscentral	2	1
Mobil luftoperationscentral	0	1
Stationære luftrumsovervågningsradarer	5	2
Mobile luftrumsovervågningsradarer	0	2
Operativ føringsstab	0	1

* Forventes udfaset når EH-101overtager den fulde eftersøgnings- og redningsopgave.

I overensstemmelse med NATO strategiske koncept fra 1999 er flyvevåbnets evne til løsning af krisestyrings- og kollektive forsvarsopgaver baseret på de enheder, der er tilmeldt NATO deployerbare styrker. Opgavekomplekset for NATOs deployerbare luftmilitære styrker omfatter alle typer af luftmilitære operationer.

1.4.2. Hovedlinjer i opgavevaretagelsen.

Flyvevåbnet varetager nationale og internationale opgaver indenfor samme kapacitetsstruktur. Kapaciteter og ressourcer deltager derfor i national opgaveløsning i perioder mellem udsendelse til internationale opgaver. På den ene side giver dette mulighed for smidig løsning af det samlede opgavesæt, men på en anden side vil en forceret anvendelse af de enkelte, netop tilstrækkeligt bemandede kapaciteter i internationale operationer påvirke værnets muligheder for at løse nationale opgaver og for at vedligeholde og udbygge enhedernes træningsstandard.

Styrkeproduktion.

[21] I forligsperioden 2000–2004 blev Gulfstream III inspektionsflyene erstattet med Challenger CL-604.

Et nyt NATO koncept vedrørende deployerbare base moduler har medført ændringer i principperne for opstilling og tilmelding af kampstøtte- og støtteenheder. Der efterspørges og opstilles – i overensstemmelse med erfaringerne fra internationale operationer – moduler til NATO baser, frem for komplette logistiske enheder til ren national understøttelse af egne styrkebidrag. Dette ændrer imidlertid ikke ved, at flyvevåbnet ved udgangen af indeværende forlig vil være i stand til at udsende, føre og understøtte tilmeldte, våbenspecifikke styrkebidrag.
Flyvevåbnet stiller regelmæssigt bidrag til NATO hurtige reaktionsstyrke (NATO Response Force). Erfaringer viser, at NATO Response Force tilmeldingerne, og det kontinuerlige internationale engagement, er to opgaver, der trækker på de samme ressourcer.

Ambitionsniveauet for flyvevåbnets opstilling af kapaciteter tilmeldt NATO deployerbare styrker er ved udgangen af forligsperioden som følger:

- Et deployerbart kampflybidrag á otte F-16 fly på højt beredskab.
- Et deployerbart kampflybidrag á otte F -16 fly på lavere beredskab, som kan afløse ovenstående bidrag på samme base.
- Et transportfly på højt beredskab samt lejlighedsvist to tilmeldte.
- En deployerbar luftoperationsfacilitet, indeholdende kommando- og kontrol faciliteter samt en mobil langtrækkende radar.
- Et deployerbart transporthelikopterelement bestående af fire transporthelikoptere.
- Et deployerbart observations- og let transporthelikopterelement bestående af fire observations- og lette transporthelikoptere.
- En enhed til visitering og luftevakuering af sårede fra krigs- og konfliktzoner.
- En kommunikationsenhed.
- Et stabselement.
- En enhed til oprettelse af flyvepladser.

Ved udgangen af 2009 vil flyvevåbnet med få undtagelser grundet problemer i styrkeopstillingen være i stand til at opstille og udsende bidrag i overensstemmelse med ambitionsniveauet. Henset til uforudsete faktorer under implementeringen af EH101, herunder overdragelse af seks helikoptere til Storbritannien samt vedligeholdelsesproblemer, vil transporthelikopterkapaciteten derfor ikke kunne opstilles som planlagt inden for forligsperioden. Desuden vil den mobile luftoperationsfacilitet grundet personelmangel ikke være klar som planlagt. Personelmangel begrænser endvidere mulighederne for at kunne udsende C-130 styrkebidrag.

Værnepligten i flyvevåbnet er på fire måneder og benævnes Flyvevåbnets Basisuddannelse. Uddannelsen sigter mod at de værnepligtige skal kunne deltage i løsning af opgaver i totalforsvarsregi og har endvidere til formål, at skabe forudsætninger for rekruttering til flyvevåbnet.

Der indkaldes ca. 300 værnepligtige årligt til flyvevåbnet, alle i 4 måneder. Uddannelsen gennemføres på Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole på Flyvestation Karup.

I flyvevåbnets basisuddannelse indgår bl.a. fagene tjenestekendskab, militær optræden, idræt, beskyttelsesuddannelse, førstehjælpsuddannelse, feltuddannelse, små styrkers kamp, kommunikationsuddannelse, totalforsvarsuddannelse, herunder brand- og redningsuddannelse samt orientering om uddannelsesmuligheder i forsvaret.

Værnepligten i flyvevåbnet er i sin nuværende form relevant og en stor del af rekrutteringen til flyvevåbnets faste kadre sker gennem uddannelsen af værnpligtige.

Studie- og udviklingsvirksomheden i flyvevåbnet er forankret i Flyvertaktisk Kommando under inddragelse af flyvevåbnets Wings og skoler. Herved opnås en ressourcemæssig optimal studie- og udvikling, som samtidigt drager nytte af de seneste operative erfaringer.

Styrkeindsættelse.
Flyvevåbnets styrkeindsættelse i såvel nationale som internationale opgaver har været gennemført tilfredsstillende. Flyvevåbnets struktur er dimensioneret til at opstille og udsende de tilmeldte styrkebidrag inden for NATO deployable forces på højt beredskab ("High Readiness Forces").

Alle de ovenfor nævnte deployerbare kapaciteter er rede til udsendelse med kort varsel, hvorved flyvevåbnet er i stand til at honorere kravet om kontinuert at kunne udsende kapaciteter svarende til ca. 250 mand (500 sammen med søværnet).

Opgavekomplekset i internationale operationer omfatter flyvevåbnets deltagelse i løsning af opgaver inden for rammerne af NATO, FN, OSCE eller koalitioner. Opgaverne kan være af såvel humanitær som militær karakter. Flyvevåbnets konkrete deltagelse i internationale operationer har siden 1999 og frem til i dag omfattet udsendelse af styrkebidrag af varierende sammensætning. Som det afspejles i afsnittet vedr. flyvevåbnets internationale opgaveløsning har der været efterspørgsel efter alle elementer i flyvevåbnets nye wing-struktur: fighter, helicopter, transport, air control samt combat support wing.

Flyvevåbnet støtter desuden løbende hærens internationale engagement, blandt andet i forbindelse med forsynings- og rotationsflyvninger. I forbindelse med såvel internationale som nationale lufttransportopgaver er der et kraftigt stigende behov. Dette inddækkes overvejende gennem civil chartring af især strategisk løftekapacitet til støtte for alle tre værn, samt C-130, der er bedst egnet til at levere den taktiske løftekapacitet, som efterspørges i højere og højere grad i forbindelse med forsvarets internationale operationer.

Herudover bidrager flyvevåbnet løbende med udsendelse af enkeltpersoner.

Flyvevåbnet har også været indsat i forbindelse med internationale humanitære katastrofer med C-130, eksempelvis i forbindelse med jordskælvskatastrofen i Pakistan.

Som en del af flyvevåbnets nationale opgaveløsning overvåges og hævdes suveræniteten i dansk luftrum. Chefen for Flyvertaktisk Kommando er i den forbindelse udpeget som dansk luftforsvarschef.
Opgaven omfatter tillige håndtering af terror- eller terrorlignende trusler og hændelser i dansk luftrum.

Der opretholdes kontinuerligt et kampflybaseret afvisningsberedskab på Fighter Wing Skrydstrup. Indsatsberedskabet kan udføre assistance til nødstedte eller vildfarne luftfartøjer samt egentlig suverænitetshævdelse i form af afvisning af krænkelser af dansk luftrum efter omstændighederne

under anvendelse af magt. Indsatsberedskabet anvendes også i forbindelse med havmiljøopgaven, hvor en hurtig reaktion kan være ønsket. Kapaciteten har tillige været anvendt til Baltic Air Policing, suverænitetshævdelse over Baltikum.

Air Control Wing døgnbemander en operationscentral og tilhørende radarer til luftrumsovervågning. Den fremtidige placering af de nyanskaffede mobile radarer er under overvejelse, blandt andet henset til de muligheder som radarernes mobilitet giver.

De jordbaserede radarstationer, suppleret med informationer fra blandt andet søværnets kystradarer, giver ikke mulighed for en fuldstændig dækning af dansk luftrum i alle højder. I kortere perioder kan det jordbaserede overvågningssystem derfor suppleres med luftbårne sensorer, der kan stilles til rådighed fra NATOs pulje af overvågningsfly (AWACS).
Henset til det nationale forbehold over for overdragelse af kommando til NATO integrerede luftforsvar i fredstid, samt behovet for nationalt at kunne håndtere terror- og terrorlignende hændelser i luftrummet, opretholdes der permanent en national kommandokæde.

Flyvevåbnet støtter søværnet med Challenger overvågningsfly i suverænitetshævdelsen over grønlandsk og færøsk område.

Flyvevåbnet deltager i efterretningsindhentningen i dansk og tilstødende område. Et kampfly udrustet med særligt rekognosceringsudstyr opretholder et kontinuerligt beredskab.

Flyvevåbnet deltager med personel og enheder i løsning af tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver. Flyvevåbnet bidrager med personel og enheder i andre landes verifikation af våbenkontrol- og nedrustningsaftaler inden for dansk område og støtter med personel samt fly i forbindelse med gennemførelse af tilsvarende opgaver i udlandet. Flyvevåbnet er regelmæssigt involveret i inspektioner der gennemføres i henhold til "Open Skies[22]" aftalen.

Der opretholdes kontinuerligt eftersøgnings- og redningsberedskab med helikoptere i henholdsvis Aalborg, Skrydstrup og Tune/Skalstrup. Under visse ugunstige vejrforhold etableres et helikopterberedskab på Bornholm. Eftersøgnings- og redningsberedskabet suppleres på ad hoc basis med forsvarets øvrige luftfartøjer, især transport- og inspektionsfly. Det skal i den forbindelse bemærkes, at implementeringsvanskeligheder med EH-101 har medført, at beredskabet varetages længere med S-61 helikopteren end oprindeligt planlagt.

Der opretholdes et helikopterberedskab til støtte for politiet. I forbindelse med forberedelse og udsendelse af helikopterstyrkebidrag i internationale operationer begrænses mulighederne for at støtte politiet. Flyvevåbnet gennemfører endvidere luftfotografering med F-16 og T-17 for andre offentlige instanser, eksempelvis politiet.

Flyvevåbnet gennemfører havmiljøovervågning med Challenger som støtte til søværnets opgaveløsning. Havmiljøopgaven har høj prioriteret, hvilket til tider har afsmittende virkning på løsning af fiskeriinspektionsopgaverne i Nordatlanten.

[22] Open Skies traktaten giver gensidig mulighed for at gennemføre observationsflyvninger over traktatlandenes territorium.

VIP flyvninger for blandt andet kongehus og centraladministrationen gennemføres efter behov. Dette kan til tider have afsmittende effekt på øvrige opgaver.

1.4.3. Flyvevåbnets vilkår

Flyvevåbnets operationsvilkår er kendetegnet ved, at flyvevåbnets enheder skal kunne indsættes i både nationale og internationale operationer. Indsættelse i internationale opgaver vil derfor som oftest ske sideløbende med samtidig varetagelse af nationale opgaver. Dette stiller krav om en fleksibel struktur, hvilket er søgt håndteret gennem etablering af wingstrukturen, hvor den enkelte wing er ansvarlig for at planlægge, tilrettelægge og gennemføre en given kapacitets samlede opgaveløsning, fx kampfly eller transportfly.

Operationsmønsteret viser endvidere en tendens i retning af indsættelse over længere perioder. For at fastholde styrkebidraget udsendt i længere tid har flyvevåbnet ikke kun roteret personel, men også flystel i forbindelse med periodiske eftersyn og lignende. Dette betyder, at der i internationale operationer reelt bindes et større antal fly, end der numerisk er udsendt med et styrkebidrag.

Forsvarets styrkebidrag er siden 2001 indsat stadigt længere væk fra Danmark til missionsområder med ringe eller slet ingen infrastruktur. Det har medført en øget efterspørgsel efter transportstøtte, der har opereret fra baser af forskellig karakter gående fra primitive grusbaner og baser etableret i missionsområdet af NATO til internationale lufthavne. Endvidere medfører den geografiske spredning en øget belastning på transportflystrukturen.

Erfaringer fra indsættelserne har vist, at de asymmetriske trusler - terrortrusler - er til stede i hele operationsområdet og dermed også på de benyttede baser i selve missionsområdet. Det har medført et øget behov for beskyttelsesudstyr til såvel fly som jordpersonel.

Som et teknologisk tungt værn er flyvevåbnet afhængigt af en lang række specialister for at kunne gennemføre sine operationer. Dette medfører en indbygget risiko for, at specialistfunktioner udgør flaskehalse i organisationen.

Afhængigheden af specialister er en udfordring i forbindelse med den nuværende bemandingssituation. Specialister tager lang tid at uddanne, og personelmangler kan derfor sjældent afhjælpes hurtigt. Aktuelt er det primært det flytekniske felt samt officerer inden for kontrol og varsling, der har udgjort problemområder, ligesom transportflystrukturen lider under et utilstrækkeligt antal besætninger.

Styrkeproduktionen er præget af høj personaleomsætning og underbemanding. Forhold der forstærkes af enkeltmandsudsendelser til internationale operationer samt det faktum, at løsningen af nationale opgaver gennemføres kontinuerligt. At eksempelvis alle indsættelsesopgaverne er løst med C-130 har betydet, at besætningerne ikke har kunnet fastholde status på relevante og efterspurgte taktiske discipliner.

På materielområdet er flyvevåbnet karakteriseret ved høj teknologisk kompleksitet. Indsættelse i internationale operationer, hvad enten det er i FN, NATO eller koalitionsramme, forudsætter på det

luftmilitære område et højt teknologisk stade på linje med de førende koalitionspartnere for at kunne bidrage hensigtsmæssigt og effektivt. Operativ og teknisk interoperabilitet er dermed en forudsætning for flyvevåbnets deltagelse i internationale operationer.

Det er siden 1999 lykkedes at fastholde flyvevåbnet på et højt teknologisk stade, og hovedmaterielsystemerne er overvejende teknologisk opdaterede.

Der er anskaffet præcisionsvåben, herunder våben med afstemt våbenvirkning, blandt andet med henblik på at minimere risikoen for utilsigtede følgeskadevirkninger.
Flyvevåbnet råder i dag over en mindre, men alsidig våbenbeholdning. Eneste mangel, set i forhold NATO kapacitetsefterspørgsel, er egentlige langtrækkende præcisionsvåben.

Rådighedsgraden har bl.a. grundet manglende reservedele mv. ikke været tilfredsstillende inden for en række materielsystemer, hvilket har medført problemer med at indfri det i opgavekomplekset beskrevne ambitionsniveau. Der er gjort gode erfaringer med at udvikle og optimere forsyningsprocesserne ved flyvevåbnets enheder, fx inden for inspektionsflystrukturen. Forsyningsstrukturerne søges løbende optimeret, idet der dog stadig udestår forbedringer af rådighedsgraden af især EH101 helikopteren.

Flyvevåbnet i Danmark:

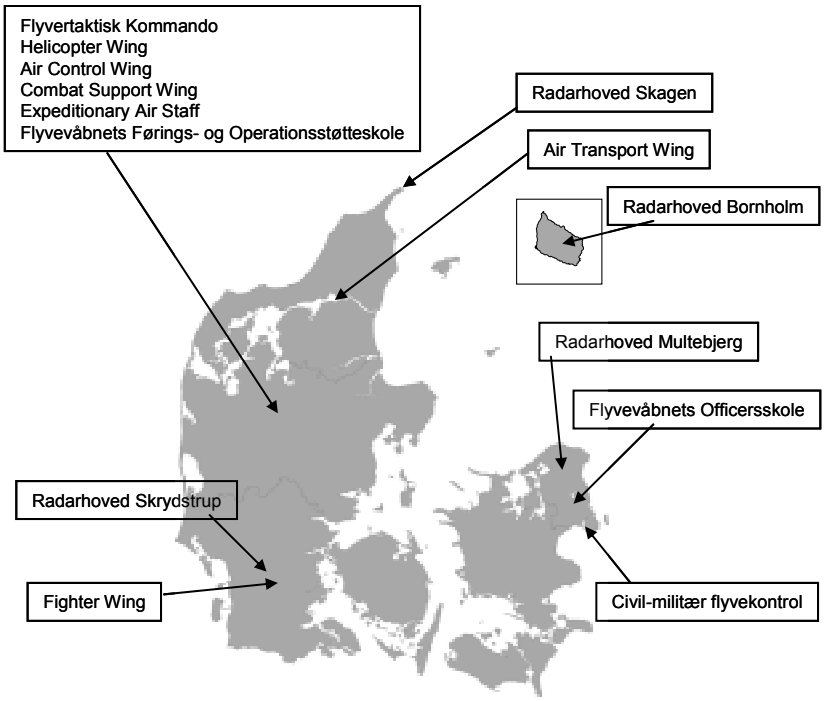

1.5. Værnsfælles område.

1.5.1. Generelt.

Det blev i forligsaftalen besluttet, at der skal gennemføres en rationalisering af stabs- og støttestrukturen til fordel for de operative kapaciteter. Derfor er der som led i implementeringen af forsvarsforliget 2005-2009 successivt oprettet funktionelle tjenester med det formål at centralisere forvaltning af personel, materiel, etablissementer og informatik.
Derudover er en række andre værnsfælles myndigheder oprettet eller reorganiseret. Herved samles opgaver og aktiviteter med naturlig sammenhæng, således at kompetencer inden for særlige områder samles, hvorved der skabes grundlag for optimering af opgaveløsningen gennem bl.a. stordriftsfordele. Det er i disse tjenester/myndigheder, at forsvarets støtteproduktion gennemføres, jf. forsvarets virksomhedsmodel. De værnsfælles myndigheder omfatter:

Forsvarskommandoen

Funktionelle tjenester
- Forsvarets Personeltjeneste.
- Forsvarets Materieltjeneste.
- Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste.
- Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste.

Øvrige myndigheder
- Forsvarsakademiet.
- Forsvarets Sundhedstjeneste.
- Forsvarets Regnskabstjeneste.
- Forsvarets Mediecenter.

Alle ovenstående myndigheders produktion reguleres via den langsigtede planlægning, og den konkretiseres formelt via opgave- og ressourcetildeling i Forsvarskommandoens Årsprogram. Årsprogrammet angiver herudover kommandomyndighedernes, samt øvrige myndigheders mulighed for at trække på støtteproduktionen i overensstemmelse med principperne for intern handel
For i detaljer at tilsikre den rette støtteproduktion i kvalitet og kvantitet indgås der med udgangspunkt i standarder for støtteproduktionen, serviceaftaler (Service Level Agreements) mellem myndighederne i støtteproduktionen og kommandomyndighederne samt internt mellem myndigheder i støtteproduktionen.
Der er desuden oprettet fora, hvor den enkelte myndighed mødes med støtteproduktionens "kunder", det vil sige kommandomyndigheder, andre myndigheder samt øvrige niveau I myndigheder under Forsvarsministeriet ressort.

Opgaveløsning for øvrige niveau I myndigheder.
Myndigheder i støtteproduktionen udfører i nogen udstrækning opgaveløsning for de andre niveau I myndigheder under Forsvarsministeriet ressortområde.
Det skal endvidere påpeges, at myndighederne i støtteproduktionen på de enkelte områder besidder de strategiske og i nogle tilfælde de specifikke militær faglige kompetencer i forsvaret. Således

er cheferne for Forsvarets Personeltjeneste, Forsvarets Materieltjeneste og Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste tillige stabschefer i Forsvarskommandoen. En fortsat strategisk forankring af myndighederne anses derfor under hensyntagen til forsvarets opgaveløsning for nødvendig.

Review af forsvarets myndigheder.
Med udgangspunkt i de omfattende organisatoriske og strukturelle forandringer, der gennemføres i denne forligsperiode med etablering af de funktionelle tjenester samt etablering eller reorganisering af øvrige værnsfælles myndigheder, har forsvaret fundet det hensigtsmæssigt, at der gennemføres eksterne review af såvel ny etablerede myndigheder som kommandomyndighederne. Firmaet McKinsey & Company blev efter udbud valgt til at gennemføre disse reviews i perioden 2007 til primo 2009.
Formålet med reviewet er at sikre, at det funktionelle område og de administrative processer på tværs af forsvaret hænger naturligt og rationelt sammen samt, at opgaverne varetages på den optimale måde. Dette gennemføres via en vurdering af, hvordan myndighederne fungerer internt, deres effektivitet i forhold til sammenlignelige enheder, og om modtagerne af støtteproduktionen får leverancer i det omfang og den kvalitet som forventes. På grundlag af anbefalingerne i reviewet er der ved Forsvarsakademiet, og Forsvarets Personeltjeneste gennemført omstruktureringer, ligesom det forventes, at der i den resterede forligsperioden vil blive gennemført omstruktureringer af øvrige niveau II myndigheders samt Forsvarskommandoens interne organisation og – processer for derigennem at tilsikre en mere effektiv opgaveløsning.

Øvrige værnsfælles aktiviteter.
I tillæg til støtteproduktionen i de værnsfælles tjenester/myndigheder gennemføres der i kommandomyndighederne en række værnsfælles aktiviteter i form af operationer og opgaveløsning samt uddannelse og træning – vedr. værnsfælles operation og opgaveløsning henvises til tidligere afsnit herom.
Forsvaret ønsker i videst mulig omfang at nyttiggøre de enkelt kommandomyndigheders kompetencer og ressourcer gennem værnsfælles uddannelse og træning, således der ikke opbygges parallelle kompetencer i kommandomyndighederne og tildelte ressourcer udnyttes rationel. Eksempelvis:

- CBRN (kemisk, biologisk, radiologisk og nuklear) uddannelser.
- Sprængnings- og rydningsuddannelser.
- IT-uddannelser, herunder er der etableret en værnsfælles IT-uddannelsesinstitution i Jonstruplejren.
- Enkelte tekniske lærlinge uddannelser.
- Uddannelser i håndtering af luftfartøjer.

Desuden gennemføres der årligt et antal værnsfælles samvirke øvelser, hvor operative enheder trænes i såvel værnsspecifikke som værnsfælles opgaveløsning.

Transformationsudfordringer.
Den omfattende omstrukturering af forsvarets struktur, herunder rationaliseringen af stabs- og støttestrukturen til fordel for opbygningen af operative kapaciteter, således at forholdet mellem støttestrukturen og kommandomyndighederne ændres fra 60/40 til 40/60, har medført, at kendte ansvarsfordelinger, samarbejdsprocesser, kompetencer og grænseflader mellem myndigheder er

blevet ændret. Det er en tidskrævende proces at skabe fælles forståelse i praksis for disse områder og processer i det nye forsvar – størst ses problemstillingen at være på grænsefladen mellem støtteproduktionen og styrkeproduktionen, jf. forsvarets virksomhedsmodel.

Omstilling af myndighederne i støttestrukturen har medført, at disse myndigheder også har haft fokus på intern opbygning af organisationen. Sammen med et betydeligt omfang af geografiske flytninger og et gunstigt civilt arbejdsmarked har det betydet, at forsvaret generelt betragtet har oplevet et kompetencetab og mindre produktionsnedgang i støttefunktionerne.

Overordnet betragtet må det dog konkluderes, at såvel transformationen som den omfattende omstrukturering er gennemført, idet forsvaret i den resterende forligsperiode skal have ledelses og styringsmæssigt fokus på at skabe klarhed vedr. ansvarsfordelinger, samarbejdsprocesser, kompetencer og grænseflader samt afslutte opbygning af nye myndigheder.
Forsvaret har iværksat tiltag til afklaring af de ovennævnte forhold. Den ovenfor beskrevne reviewproces, samt den fortsatte udbygning af serviceaftaler kan medvirke til skabe klarhed vedr. ansvarsfordelinger, samarbejdsprocesser, kompetencer og grænseflader. Omfattende tiltag vedr. forbedring af personelsituationen samt tilpasningerne af myndighederne på baggrund af review forventes at være medvirkende til konsolideringen af de funktionelle tjenester og deres respektive produktion.

1.5.2. Forsvarskommandoen.

Forsvarskommandoen er forsvarets overordnede, koordinerende og styrende myndighed. Øverste chef for Forsvarskommandoen er Forsvarschefen. Chefen for Forsvarsstaben har til opgave at støtte Forsvarschefen i hans job. Forsvarschefen og Chefen for Forsvarsstaben udgør Forsvarets øverste ledelse.

Forsvarsstaben forestår, i samarbejde med kommandomyndighederne og de funktionelle tjenester, den overordnede styring af forsvarets samlede virksomhed i både udviklings- og driftssammenhæng. Det sker bl.a. med baggrund i de resultatkrav, som Forsvarsministeriet har fastlagt.

Som beskrevet ved Forsvarskommissionen i 1997 bestod Forsvarskommandoen foruden Forsvarsstabens ledelsessekretariat samt presse og informationselementer af seks funktionelle stabe med en samlet personelnormering på 447 ÅV. Foruden overordnede styringsmæssige opgaver blev en række driftsrelaterede opgaver uden et direkte strategisk islæt dermed ligeledes varetaget.

I forbindelse med Aftale om forsvarets ordning 2005-2009 er der ved Forsvarskommandoen, i lighed med den øvrige stabs- og støttestruktur, gennemført rationaliseringer og effektiviseringer af det funktionelle støtteområde til fordel for de operative kapaciteter. Varetagelse af områderne personel, materiel, etablissement og informatik, der før nuværende forlig var forankret i Forsvarskommandoen, er nu forankret i respektive funktionelle tjenester jf. afsnit herom. Oprettelsen af de funktionelle tjenester har således medført en skarpere opdeling mellem områderne drift og strategi, og medført at fokus og myndighedsudøvelsen ved Forsvarskommandoen entydigt udføres på det strategiske og koordinerende niveau. Cheferne for henholdsvis Forsvarets Personeltjeneste, Forsvarets Materieltjeneste og Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste indgår som stabschefer ved Forsvarskommandoen. Konstruktionen sikrer, at det overordnede ansvar for personel-, materiel-, og etablissementsområdet entydigt er forankret ved Forsvarskommandoen. Ansvaret for

den strategiske udvikling på informatikområdet såvel som for regnskabsområdet er ligeledes strategisk forankret ved Forsvarsstaben.[23] I forhold til Forsvarskommissionen af 1997 er Forsvarskommandoen dermed transformeret til et strategisk og koordinerende hovedkvarter, mens driftsområderne er udskilt som ovenfor beskrevet. Som en konsekvens af sammenlægninger og omflytninger i forsvaret, er Forsvarskommandoens fysiske beliggenhed flyttet fra Vedbæk til Kuglegården på Holmen.

Forsvarskommandoen blev som konsekvens af aftale om forsvarets ordning 2005-2009 indledningsvis normeret til en bemanding på 234 normer. Tilgang af nye opgaver, omlægning af nuværende opgaver inden for Forsvarskommandoens myndighedsområde, oprettelsen af en række midlertidige projektorganisationer samt styrkelse af en række områder, herunder økonomistyring, driftsoptimering[24], styring af kampflyprojektet[25] samt en øget strategisk ledelse af DeMars-uddannelser har medført en forøgelse.

Forsvarskommandoen har det overordnede ansvar for forsvarets operative aktiviteter i såvel nationalt som internationalt regi. På det militærstrategiske niveau formuleres den overordnede policy og planlægning af forsvarets aktiviteter inden for den operative virksomhed i form af styrkeproduktion og –indsættelse. Forsvarskommandoen har ligeledes ansvaret for udarbejdelse af koncepter og direktiver for den konkrete anvendelse af forsvarets kapaciteter og fastsætter herigennem de overordnede operative krav til forsvarets enheder og ressourcer.

I det langsigtede perspektiv udøver Forsvarskommandoen den overordnede koordination af forsvarets policy- og konceptudvikling og udarbejder i den forbindelse forslag til den samlede strategiske udvikling af forsvaret i forhold til dansk sikkerhedspolitik og forsvarspolitiske målsætninger.

I det korte og mellemlange perspektiv er Forsvarskommandoen tillige ansvarlig for den koordinerende resultat- og produktionsstyring inden for forsvaret. Dette medfører, at der på tværs af forsvaret skabes sammenhæng mellem opgaver, struktur, aktiviteter, kapacitet og ressourcer. Efterfølgende iværksættes den nødvendige tilpasning og udvikling af forsvarets opgavevaretagelse og organisation.

Forsvarskommandoen har i 2. halvår 2007 gennemført et review af organisationen i samarbejde med McKinsey & Company. Dette review omfattede blandt andet en analyse og evaluering af Forsvarskommandoen i relation til strategifokus og –forankring, optimeringsmuligheder inden for rammerne af den nuværende organisation, beslutningsprocesser, målstyring og arbejdsprocesser. Forsvarskommandoens evne til at præge og koordinere strategien i forhold til personel og materiel styrkes på dette grundlag via tættere tilknytning af strategiske dele af Forsvarets Personeltjeneste og Forsvarets Materieltjeneste til Forsvarsstaben. Yderligere justeres den interne organisation, herunder en række interne processer med henblik på at optimere Forsvarskommandoen virke. Reviewet har således valideret den struktur, som blev oprettet med aftale om forsvarets ordning 2005-2009, og medført tilpasninger, som sikrer den strategiske styring og koordination.

[23] Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste og Forsvarets Regnskabstjeneste er driftsmyndigheder. Myndighederne refererer til stabschefer ved Forsvarskommandoen. Det er Forsvarskommandoen, som varetager den strategiske udvikling.
[24] Strategisk Driftsudviklingssekretariat varetager den strategiske udvikling på indkøbsområdet i forsvaret. Sekretariatet gennemfører desuden konkrete indkøbsprojekter på udvalgte kategorier med henblik på at udmønte identificerede besparelsespotentialer.
[25] Projekt Nyt Kampfly (PNK) er en midlertidig projektorganisation (afvikles ikke i nuværende forlig) nedsat med henblik på at udvikle det militærfaglige input til beslutningsprocessen vedr. valg af nyt kampfly.

Forsvarskommandoens fremtidige organisation forventes godkendt og konsolideret i 1. halvår af 2008.

1.5.3. Funktionelle tjenester.

1.5.3.1. Forsvarets Personeltjeneste.

Forsvarets Personeltjeneste blev oprettet den 1. april 2005 som den første af forsvarets nye funktionelle tjenester. Personeltjenesten overtog næsten samtlige de personaleopgaver, der tidligere blev løst andre steder i forsvarets struktur og i hjemmeværnet. Af kommissoriet for Forsvarets Personeltjeneste fremgik "Der etableres værnsfælles decentrale elementer fra personeltjenesten ved lokale tjenestesteder i Forsvarets struktur." Forsvarets Personeltjeneste fik således principielt til opgave at varetage alle de opgaver inden for personelfunktionen, der tidligere løstes af Personelstaben i Forsvarsstaben og tilsvarende elementer ved underlagte myndigheder til og med niveau III. Hensigten var, udover stordriftsfordelene, at opnå en større faglighed og synergieffekt ved at samle personelfunktionen i én myndighed. Herudover en række opgaver på tværs af hele ministerområdet, herunder aftale- og forhandlingsområdet samt lønadministration.

Etableringen af Forsvarets Personeltjeneste havde flere formål. Ved at samle personaleopgaverne i én myndighed skabtes forudsætningerne for en mere effektiv løsning af de personelrelaterede opgaver samt en bedre sammenhæng på tværs af myndighederne. Centraliseringen forbedrede endvidere mulighederne for at give HR medarbejderne et kompetenceløft. Antallet af medarbejdere, der beskæftiger sig med personaleopgaver blev reduceret med ca. 35 % fra ca. 960 til ca. 640 ansatte, og driftsrammen ligeledes reduceret med ca. 25 %. Derudover understøttede den funktionelle struktur forsvarets virksomhedsmodel, og gjorde det muligt at udnytte potentialet i DeMars endnu bedre. Ligeledes blev der skabt mulighed for at effektivisere lønområdet ved at samle løndannelse, lønstyring og lønadministration.

Siden oprettelsen er der yderligere tilgået ca. 100 medarbejdere, nogle af dem midlertidige, og i slutmålet har Forsvarets Personeltjeneste ca. 700 ansatte. Forøgelsen skyldes bl.a. tilførsel af nye opgaver, herunder opgaven med sessionsbehandlingen, som blev overført fra Indenrigsministeriet, opgaven med rejsebestilling for hele ministerområdet, og etablering af et Centralt Syge- og Barselskontor.

I sommeren 2007 gennemførtes et virksomhedsdækkende review af Personeltjenesten. Reviewet pegede bl.a. på, at Personeltjenestens strategiske rolle i forsvaret kompliceres af, at Personeltjenesten har flere opgavestillere. Reviewet pegede også på, at oprettelsen af Personeltjenesten stiller myndighederne overfor en række HR-udfordringer, som bør adresseres, bl.a. ved etablering af serviceaftaler, forbedring af myndighedernes indgang til personeltjenesten samt en generel forbedring af Personeltjenestens performance.

Reviewet anbefalede på denne baggrund iværksættelse af en række initiativer med henblik på: 1) at forbedre forholdet til kunderne – både til myndighederne og den enkelte medarbejder, 2) at styrke den strategiske porteføljestyring og 3) at effektivisere såvel de interne som de eksterne processer. I konsekvens heraf blev det besluttet at ændre organisationen af FPT, som fremover består af fire afdelinger:

FPT ORGANISATION

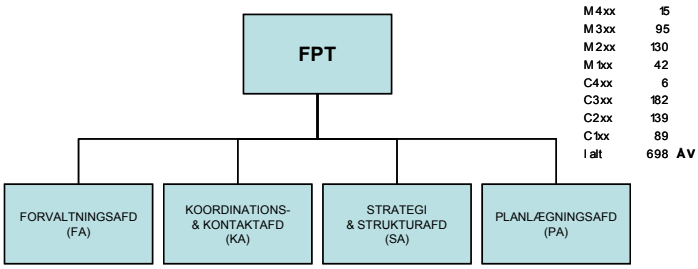

I en overgangsperiode vil antallet af medarbejdere i Forsvarets Personeltjeneste midlertidigt blive forøget med ca. 70 årsværk. Det bemærkes, at Personeltjenestens produktionsmål fremover forventes også at omfatte varetagelsen af personelopgaverne for Farvandsvæsenet, Forsvarets Efterretningstjeneste samt Beredskabsstyrelsen. Dette vil formentlig øge antallet af medarbejdere med optil 25 årsværk. [26]

Hovedlinjer i opgavevaretagelsen.
Forsvarets Personeltjeneste kerneopgaver, som løses i dialog og samarbejde med kunderne, kan overordnet beskrives således:

Policy- og strategiudarbejdelse. Personeltjenesten udvikler de langsigtede mål, strategier og strukturer inden for HR-området i forsvaret, herunder udarbejdelsen og opdateringen af forsvarets personelpolitik. Også uddannelsesopgaver på strategisk niveau er forankret i Personeltjenesten, herunder den overordnede koordination af uddannelsesområdet og gennemførelse af justeringer i uddannelsesstrukturen.

Rekruttering. Personeltjenesten er ansvarlig for al rekruttering af civilt og militært personel, både værnepligtige og frivilligt personel til hjemmeværnet. I samarbejde med forsvarets myndigheder udvikles og præsenteres forsvarets uddannelser og værnepligten som attraktive tilbud til de unge. Rekruttering af civile spænder over formulering af stillingsopslag, interviews og eventuelt test, valg af stillingsindehaver i dialog med respektive chefer, eventuel lønforhandling og endelig udarbejdelse af kontrakt.

HR-rådgivning. Personeltjenesten er ansvarlig for at levere generel HR-rådgivning til myndighedschefer, hvis personale er omfattet af Personeltjenestens ydelser, herunder gennemførslen af den årlige Nylønsproces.

Udstikning. Udstikningen af medarbejdere er en central opgave. Personeltjenesten gennemfører individuelle samtaler med hver enkelt medarbejder og afholder bemandings- og udviklingsmøder med hver enkelt myndighed. På baggrund af disse samtaler og møder samt medarbejderens bedømmelsesgrundlag og forsvarets strukturelle behov udarbejdes tjenesteplaner samt kompetence-

[26] Da Forsvarets Personeltjeneste har fået en række midlertidige årsværk, som rækker ud over indeværende forlig, er 2012 anvendt som skæringslinje for slutmålet. Ovenstående årsværk er således status pr. 2012.

udviklingsplaner for den enkelte. Herudover varetages relationerne til reservepersonellet og hjemmeværnets frivillige

Lønsumsstyringen. Personeltjenesten varetager lønsumsstyringen, herunder regulering af lønsatser og styring af lønbudgettet. Ligeledes foretager Personeltjenesten analyser af personelsituationen og udarbejder løbende prognoser for bl.a. årsværks- og lønsumsforbrug. Endelig moniteres og analyseres lønudviklingen i forsvaret løbende.

Aftale og forhandling. På de overenskomstområder, som er delegeret fra Forsvarsministeriet, er Personeltjenesten ansvarlig for at indgå overenskomster samt for at planlægge, gennemføre og kontrollere de decentrale forhandlinger. Personeltjenesten er endvidere ansvarlig for udarbejdelsen af forsvarets overordnede lønpolitik og -strategier. Desuden bistår Personeltjenesten med fortolkning og vejledning overfor myndighederne i relation til løn- og ansættelsesforhold.

Lønadministrationen. Området består af lønrapportering, lønberegning, lønudbetaling og lønkontrol samt pension. Personeltjenesten implementerer overenskomster og aftaler i DeMars og lønsystemet. Lønsystemet beregner lønnen, som udbetales til medarbejderen. Efterfølgende foretages lønkontrolanalyser med henblik på at identificere fejl i lønudbetalingen. Tjenestemandspension beregnes ved afgang af berørt personel.

Personalejuridisk rådgivning. Personeltjenesten er ansvarlig for at yde arbejdsretlig rådgivning og sagsbehandling, herunder at udarbejde juridiske responsa, direktiver og vejledninger på det individuelt arbejdsretlige område, klagebehandling samt sager vedrørende ansættelsesretlige reaktioner, herunder uansøgt afsked. Ansættelse under Socialt Kapitel samt forvaltningen af Militær Disciplinarlov henhører ligeledes under Personeltjenesten.

Centralt Sygemeldings- og Barselskontor. Formålet med etablering af et centralt sygemeldings- og barselskontor er systematisk at arbejde på at nedbringe sygefraværet for at få mere arbejdstid til rådighed i forsvaret, samt at rådgive kunderne om reglerne omkring orlovsordninger mv.
Endvidere gennem effektivisering af registrering og refusionsindkrævning sikre et retvisende billede af sygefraværet samt sikre at forsvaret indhenter det refusionsprovenu, som sygefraværet modsvarer.

Særlige produktionsvilkår for forsvarets personeltjeneste
Personeltjenesten skal tilvejebringe personel til forsvaret i en situation, hvor 1) der er en meget stor afgang, 2) det er svært at skaffe arbejdskraft og 3) forsvaret skal udsende et stort antal personer i internationale missioner. Det er vilkår, som stiller store udfordringer til besættelse af alle stillinger i forsvaret og hjemmeværnet. Dette indebærer, at Personeltjenesten dagligt i tæt dialog med kunderne må prioritere de knappe personelressourcer. En særlig udfordring er konstant at skulle tilvejebringe egnet personel til de internationale operationer og herunder håndtere repatrieringer, som sker med kort varsel.

Rekrutteringen af militært personel vanskeliggøres af, at det ikke er muligt at rekruttere færdiguddannet militært personel "fra gaden". Dette personel skal gennemgå langvarige og specielle uddannelser, før de kan løse opgaverne.

Forsvarets og hjemmeværnets komplekse opgaveportefølje fordrer medarbejdere inden for et stort antal fagområder. I konsekvens heraf skal Personeltjenesten forhandle aftaler m.v. med ca. 30 faglige organisationer.

1.5.3.2. Forsvarets Materieltjeneste.

Forsvarets Materieltjeneste blev formelt etableret som myndighed den 1. januar 2007 i forbindelse med nedlæggelsen af Hærens Materielkommando, Søværnets Materielkommando og Flyvematerielkommandoen, Forsvarskommandoens Materielafdeling, dele af Hjemmeværnets materielfunktioner samt Forsvarets Forskningstjeneste. Oprettelsen er sket successivt fra 2006 med en indledende etablering af centrale ledelsesfunktioner, dele af værkstedsstrukturen samt dele af depotstrukturen. På nuværende tidspunkt udestår overførelse af Hovedværksted Aalborg til Forsvarets Materieltjeneste, hvilket finder sted 1. januar 2009.

Forsvarets Materieltjeneste består af en centralledelse, Forsvarets Depot- og Distribution og Værksted Danmark. Værksted Danmark er opdelt i henholdsvis Værksted Danmark Vest og Værksted Danmark Øst.

I indeværende forlig er antallet af årsværk beskæftiget inden for Forsvarets Materieltjenestes myndighedsområde ca. 2400.

Forsvarets Materieltjenestes struktur ultimo 2009 forventes fortsat at omfatte en centralledelse, Forsvarets Depot og Distribution og Værksted Danmark.[27]

FMT ORGANISATION

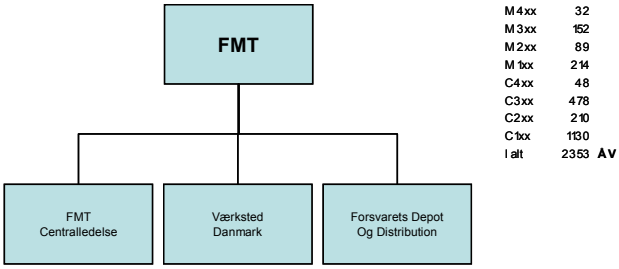

Forsvarets Materieltjenestes hovedopgaver udgør varetagelse af det enkelte materielsystem over systemets livscyklus omfattende udvikling, anskaffelse, opstilling, drift og udfasning. Forsvarets Materieltjeneste sikrer gennem udviklingsarbejde, at det rette materiel anskaffes rettidigt. Endvidere omfatter udviklingen optimering af materiel i drift gennem modifikation og opdatering. Opstilling omfatter primært selve anskaffelsen af materiel og den merkantile og handelsjuridiske virksomhed. Driften af materiel består af forvaltning af materiel, herunder forsynings- og depotvirksomhed

[27] Forsvarets Materieltjenestes organisation analyseres på nuværende tidspunkt i regi af en ekstern konsulentundersøgelse, der gennemføres af McKinsey and Company i første kvartal af 2008. På baggrund heraf kan der forekomme ændringer af organisationen.

samt almindelig vedligeholdelse[28] mv. Udfasning omfatter afhændelse og kassation af brugt materiel.

Ud over overnævnte hovedopgaver fastsætter Forsvarets Materieltjeneste tillige bestemmelser, direktiver og procedurer for den materielfaglige virksomhed.

Formålet med hovedopgaverne er at støtte den operative virksomhed, herunder at opretholde det netop tilstrækkelige logistiske beredskab. Herudover er Forsvarets Materieltjeneste pålagt at yde materielfaglig støtte i et nærmere fastsat omfang til øvrige myndigheder under Forsvarsministeriet (for nærværende Hjemmeværnet og Beredskabsstyrelsen), herunder den merkantile og handelsjuridiske rådgivning.

Organisatorisk varetager centralledelsen i Forsvarets Materieltjeneste opgaver vedrørende planlægning af nyanskaffelser og drift af eksisterende materielsystemer/-kapaciteter samt overordnet styring og allokering af ressourcer. Værksted Danmark varetager større vedligehold af materiellet ved såvel nationalt placerede styrker som internationalt indsatte styrker, i tilfælde hvor styrkerne ikke selv besidder tilstrækkelige ressourcer eller faglig ekspertise til at udføre reparationer og vedligeholdelse på stedet. Forsvarets Depot- og Distribution varetager modtagelse, oplægning og forsyning af materiel.

På nuværende tidspunkt er ca. en mia. kr. til drift og investering udliciteret primært omfattende indkøb og større vedligeholdelsesopgaver.

Forsvarets Materieltjeneste har gennem 2007 og 2008 fortsat opbygningen og konsolideringen af Forsvarets Materieltjenestes varetagelse af den samlede materielfunktion. Etableringen af Forsvarets Materieltjenestes styringsgrundlag og den efterfølgende implementering har vist sig mere omfattende end først antaget. Personelmæssigt er der konstateret kompetencenedgang specielt inden for den tekniske og den handelsmæssige del af Forsvarets Materieltjeneste primært på grund af geografisk omplacering, omstrukturering og generelle konjunkturer. Kompetencen inden for nævnte områder påregnes at tage en årrække at genopbygge. Tilpasninger af strukturen på materielområdet er overordnet gennemført. Tab af kompetence har medført en nedgang i produktion af ydelser på materielområdet. Produktionsnedgangen vanskeliggør anskaffelse og rettidig levering af rette materiel. Efterspørgslen på materiel, på grund af operationsvilkår og anvendelsesgrad i især internationale operationer, medfører sammenlagt med produktionsnedgangen, at materielområdet ikke i tilstrækkeligt omfang understøtter efterspørgslen.

1.5.3.3. Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste.

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste blev formelt etableret d. 1. januar 2007 ved en sammensmeltning af dele af Forsvarskommandoens og Hjemmeværnskommandoens etablissementsforvaltende myndigheder, niveau II myndighedernes infrastrukturelementer, Forsvarets Bygningstjeneste og Infrastrukturafdelingen i Forsvarsstaben med henblik på at varetage forsvarets samlede infrastrukturopgaver i relation til bygge- og anlægsvirksomhed, etablissementsforvaltning samt drift af forsvarets etablissementer.

[28] Vedligeholdelse i forsvaret er opdelt i henholdsvis central vedligeholdelse der gennemføres ved Forsvarets Materieltjeneste eller ekstern leverandør (Vedligeholdelsesniveau I) og decentral vedligeholdelse der primært gennemføres ved de operative kommandoer (vedligeholdelsesniveau II).

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste organisation fremgår af nedenstående figur. Det skal bemærkes, at organisationen i indeværende forligsperiode er blevet tilpasset efter gjorte erfaringer og udviklingen i de opgaver, som Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste har skullet løse, og tilpasset de interne og eksterne reviews, der løbende er gennemført i forligsperioden. Endvidere er der sket en ressourcetilpasning på såvel investerings- som driftsområdet i overensstemmelse hermed.
Den overordnede ledelse – herunder planlægning, opfølgning og kontrol på operativt niveau, med bidrag til den strategiske ledelse - varetages af staben i Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste. Der er etableret 6 regionale byggestøttecentre, der varetager planlægning og udførelse af bygge- og anlægsopgaver, bygningsvedligehold og –rådgivning. Som selvstændige niveau III myndigheder er der etableret 8 lokale støttecentre hvorunder 42 lokaleelementer er organisatorisk indplaceret. Disse forestår etablissementsforvaltning og -drift samt serviceydelser på de enkelte tjenestesteder.
Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste har endvidere oprettet et lejrelement og overtaget lejrdriften i Camp Olaf Rye i Kosovo-missionen fra primo 2008 med det formål at aflaste kerneproduktions (Hærens Operative Kommando) ressourcer og samtidig udnytte Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste kompetencer i styrkeindsættelsesmæssig sammenhæng

FBE ORGANISATION

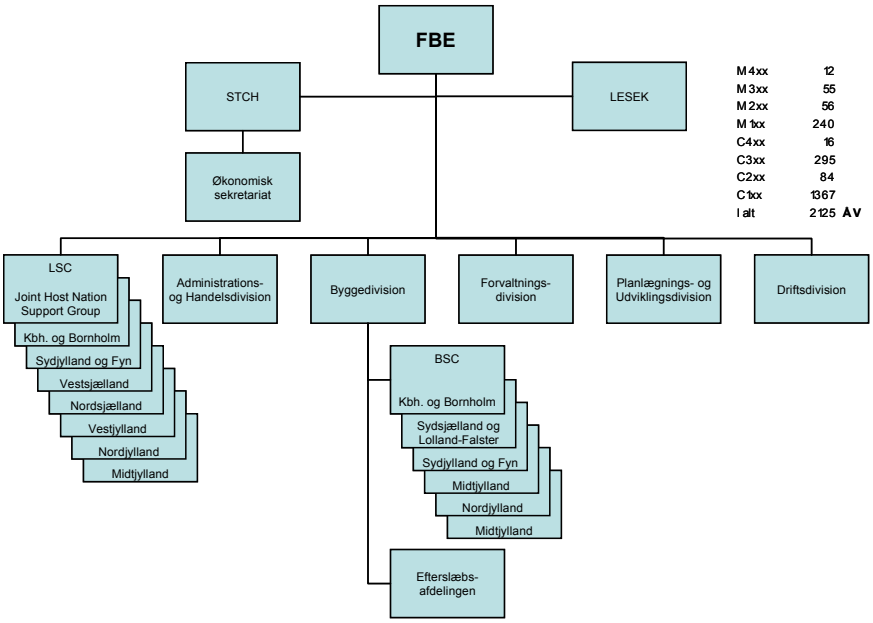

LSC = Lokalt Støttecenter.
BSC = Byggestøttecenter

Samlet er der 2125 ÅV i slutmålet i Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste strukturen

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste har, som et af de forudsætningsskabende elementer i støttestrukturen i f. t. forsvarets operative virksomhed, den overordnede opgave at opstille, vedligeholde og afhænde infrastrukturområdets kapaciteter gennem en rationel og driftsøkonomisk tilrettelæggelse af forvaltningen og driftsvirksomheden samt medvirke til at opfylde den operative virksomheds og øvrige støttevirksomheds behov for serviceydelser. Området er formelt opdelt i en opstillings- og driftsfunktion.

Opstillingsfunktionen har til formål at sikre tilstedeværelse af den nødvendige kapacitet. Opstillingsfunktionen varetager forsøg og udvikling inden for funktionsområdet, kapacitetstilpasning af bygninger, anlæg og arealer ved nybygning, ombygning, modifikation, større vedligeholdsarbejder, renovering, køb og salg, samt afhændelse.

Driftsfunktionen har til formål at varetage bygningsdrift, ejendomsforvaltning, etablissementsdrift og service, rådgivning og overordnet tilsyn med bygninger og anlægs tilstand, samt andre funktioner indenfor service – fx kantinevirksomhed, rengøring og renovation, trykkerivirksomhed og undervisningsstøtte, bevogtning og adgangskontrol og drift og administration af puljekøretøjer.

Virksomheden bliver gennemført i samarbejde og i koordination med Forsvarskommandoen, den operative struktur, øvrige funktionelle tjenester i støttestrukturen, øvrige niveau I myndigheder under Forsvarsministeriet og i fornødent omfang med internationale samarbejdspartnere. På baggrund af Forsvarskommando direktiver fastlægger Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste i samarbejde med de operative kommandoer prioriteringen af de økonomiske rammer til opgaveløsning og kapitalbinding i bygninger, anlæg og materiel. Chefen for Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste varetager på Forsvarschefens direktiv kontakten til det politiske niveau på bygnings- og etablissementsområdet.
Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste har afholdt forventningsafstemningsmøder vedr. serviceaftaler mellem Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste og samtlige niveau I myndigheder under Forsvarsministeriet. Der eksisterer allerede i dag eksempler på rammeaftaler vedr. udførelse af bygge- og anlægsarbejder samt drift og vedligeholdelse m.v. med nogle niveau I myndigheder under Forsvarsministeriet. I relation til Udlændingeservice løser Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste lejlighedsvis opgaver med at finde egnede faciliteter til husning af asylansøgere (f.eks. indkvartering i Auderød af asylansøgere, september 2007).

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste betjener sig af eksterne, private virksomheder i fremstillingen af Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste ydelser. Det gælder især indenfor planlægning, udførelse og tilsyn med byggeri, samt anskaffelse af materialer.
På områder, hvor Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste selv fremstiller serviceydelser, er det hensigten, at alle disse ydelser skal konkurrenceudsættes i henhold til udbudscirkulæret og i lyset af løbende at tilsikre, at virksomheden varetages effektivt. I indeværende forligsperiode har "Facility Management"[29] ved 5 etablissementer været udbudt[30]. Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste har både vundet og tabt. I henhold til revideret Effektiviseringsstrategi for For-

[29] Traditionelt omfattende alle ydelser, der hører til den daglige drift og vedligehold af en ejendom, eksempelvis rengøring, kantine, vedligeholdelse mv. Indtil videre undtages dog områder som eksempelvis vagt og receptionsfunktion.
[30] Udbud har fundet sted ved SOK, FKIT samt FMT. Udbud pågår ved FLS KOR og ANT KAS.

svarsministeriet, der pt. er i godkendelsesfasen, skal de resterende etablissementer konkurrenceudsættes inden udgangen af 2012.

Implementeringen af Etablissementssøjlen i DeMars - omfattende projekterne " Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste i DeMars" og Projektstyring - i forbindelse med forliget 2005 – 2009 har medført, at DeMars anvendes fuldt ud til at understøtte Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste opgaveportefølje, hvilket bl.a. er sket ved etablering af en model for afregning af etablissementsydelser såvel som forretningsmodeller til håndtering af bygge- og anlægsprojekter, vedligeholdelsesprojekter og projekter for eksterne kunder.

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste har siden oprettelsen i 2007 fortsat opbygningen og konsolideringen af tjenestens varetagelse af den samlede etablissementsfunktion. Opbygningstakten er blevet påvirket af stabens flytning til Hjørring samt de gunstige vilkår på det civile arbejdsmarked, idet der er oplevet et kompetencetab i organisationen primært på det byggefaglige område. Kompetencetabet har medført forsinkelser i bygge- og anlægsprojekter samt påvirket ressourceanvendelsen. Genopbygningen af kompetencer i organisationen er dog i et positiv gænge og forventes generelt indhentet indenfor forligsperioden.

1.5.3.4. Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste.

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste blev oprettet i forbindelse med aftale om forsvarets ordning 2005-2009 og udgør sammen med Forsvarskommandoens informatikafdeling den funktionelle tjeneste på informations- og kommunikationsteknologi området. Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste er domicileret i lejede lokaler i Hvidovre. Chefen for Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste refererer til chefen for Forsvarskommandoens udviklingsstab.

Forsvarskommandoen gennemførte i 2004 et udbud omfattende drift, vedligeholdelse og videreudvikling af DeMars og den koncernfælles del af IKT infrastruktur. Udbuddet resulterede i en fortsat udlicitering af DeMars, men med en ny leverandør, hvorimod udlicitering af drift og udvikling af infrastrukturen blev fravalgt, idet en accept af de indkomne tilbud ville medføre en merudgift på 40 %. Den nuværende organisering er, på baggrund af regelmæssige benchmark, fortsat funktionel og økonomisk fordelagtig. Udlicitering gennemføres når det ud fra en økonomisk helhedsbetragtning er fordelagtigt.

Faglig indsigt i forsvarets operative vilkår samt viden om vilkår for de øvrige funktionelle tjenester, departementet og koncernens niveau I myndigheder er nødvendig for kontinuerligt at kunne optimere anskaffelse og anvendelse af informations- og kommunikationsteknologi kapaciteter. Denne indsigt sikres gennem en kombination af civile og militære medarbejdere i organisationen (ca. 50/50), samt gennem deltagelse i en række tværfaglige fora. Andelen af militære medarbejdere bidrager desuden til robusthed i forhold til beredskab, strejker og katastrofesituationer.

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste planlægges med udgangen af 2009 at være struktureret således:

FKIT ORGANISATION

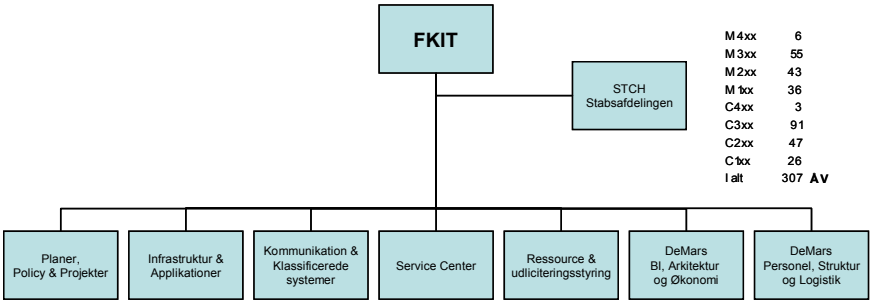

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste er siden oprettelsen tilført en betydelig mængde nye opgaver og 16 nye normer til løsning af opgaver vedrørende bl.a. kontormaskiner, print & kopi samt mobiltelefoni samt opgaver overført fra hjemmeværnet. Der er endvidere gennemført fase I af et optimeringsprojekt, der substituerer eksterne konsulenter med 39 nye faste normer. Dette er inkluderet i tabellen.

Herudover planlægges med at Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste tilføres yderligere nye opgaver vedrørende bl.a. 1-Net, koncernfælles elektronisk sags- og dokumenthåndteringssystem, kompetencecenter, fjernarbejdspladser, kassation af IT-udstyr, samt telefoni. Omfanget er ikke inkluderet i tabellen.

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste har ansvar for drift, vedligeholdelse og udvikling af ministerområdets koncernfælles informations- og kommunikationsteknologi, infrastruktur og applikationer. Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste har desuden ekspertise til at yde teknisk, projektmæssig og kommerciel rådgivning for optimal understøttelse af de forretningsmæssige behov og kan derved bidrage til opstilling af krav til aktuelle og fremtidige informations- og kommunikationsteknologi kapaciteter.

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste yder kontinuerlig sikkerhedsovervågning af infrastrukturen samt overvågning af udvalgte forretningskritiske systemer.

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste understøtter koncernens forvaltnings- og styringsmæssige funktioner gennem drift, vedligeholdelse og videreudvikling af DeMars. Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste har den forretnings-, bruger- og driftsmæssige kompetence samt den systemtekniske ekspertise, og kan herved i samarbejde med den civile operatør, til hvem driften er udliciteret, sikre en "cost effective" drift samt varetage vedligeholdelse og videreudvikling rationelt.

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste besidder kompetencer inden for en række specialområder, herunder koordinering og planlægning af informations- og kommunikationsteknologi projekter, informations- og kommunikationsteknologi sikkerhed, drift af systemer, fjernsupport, kryptomanagement samt ressource- og udliciteringsstyring af IT opgaver m.v. Desuden har Forsvarets

Koncernfælles Informatiktjeneste DeMars ekspertise inden for struktur, personel, økonomi, materiel, ledelsesinformation, løsningsarkitektur og autorisationer.

Følgende informations- og kommunikationsteknologi opgaver er generelt ikke relateret til Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste:

- Myndighedsspecifikke løsninger,
- drift og support af systemer der ikke er tilsluttet den centrale infrastruktur,
- informations- og kommunikationsteknologi installationer ved udsendte eller sejlende enheder (IKT support er integreret i den operative kapacitet), samt
- decentrale internet installationer.

Desuden er kommando og kontrolsystemer samt informations- og kommunikationsteknologi integreret i våbensystemer ikke en del af Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste opgaver.

Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste personelressourcer løser opgaver med udgangspunkt i kompetencer, der i høj grad efterspørges i den civile verden. Muligheden for at tilbyde vilkår der matcher den civile verden er således afgørende for at kunne tiltrække og fastholde nødvendige personelressourcer til varetagelse af Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste opgaver.

1.5.4. Øvrige niveau II myndigheder.

1.5.4.1. Forsvarsakademiet.

Forsvarsakademiet blev etableret som selvstændig niveau II myndighed i 2001. Ved etableringen blev en række tidligere værnsfælles myndigheder som f.eks. Forsvarets Forvaltningsskole og Forsvarets Center for Lederskab samt Forsvarets tre forskningsbiblioteker og Forsvarets TV lagt ind under Forsvarsakademiet.

Forsvarsforliget 2005-2009 betød kun mindre organisatoriske justeringer, idet opgaverne og den overordnede struktur blev bevaret. Forsvarets Forskningstjeneste og Center for Idræt skulle udskilles fra Forsvarsakademiet og henføres til henholdsvis Forsvarets Materieltjeneste og Forsvarets Sundhedstjeneste. Dette er sket. Center for Idræt er således organisatorisk flyttet til Forsvarets Sundhedstjeneste, men er endnu ikke flyttet fysisk fra Svanemøllen Kaserne. Herudover er Forsvarets TV blevet omdannet til Forsvarets Mediecenter, der er direkte underlagt Forsvarskommandoen.

Ny Forsvarsakademi er etableret med en lille stab, der skal støtte Chefen for Forsvarsakademiet samt løse niveau II relaterede opgaver. Endvidere oprettes 3 enheder med tilhørende institutter eller centre:
Fakultet for Strategi og Militære Operationer og herunder Institut for Strategi, Institut for Militære Operationer, Institut for Sprog, Stabskursus, Operations- og Føringsuddannelse, Center for Militærhistorie samt Center for Operationsstøtte og Simulation.
Fakultet for Militærpsykologi, Ledelse og Pædagogik med følgende elementer: Institut for Militærpsykologi, Institut for Ledelse og Organisation, Institut for Pædagogik og Socialsektionen.
Tredje element er det nye Forsvarsakademiets Informationsservice inklusive forsvarets fire forskningsbiblioteker, et IT element og et kommunikationselement.

Endvidere etableres Dansk Institut for Militære studier som en selvstændig forskningsenhed organisatorisk tilknyttet og støttet administrativt af Forsvarsakademiet.

Socialsektionen er 1. januar 2007 tilgået fra det nu nedlagte Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste. Socialsektionen er underlagt Fakultet for Militærpsykologi, Ledelse og Pædagogik med henblik på at skabe synergi til gavn for forsvarets udsendte medarbejdere.

Et ønske om at samle uddannelsesansvaret og -opgaven for DeMars uddannelserne i en entydig organisation medfører, at Center for Forvaltning nedlægges som myndighed. Ressourcerne og opgaveporteføljen omlægges til henholdsvis den koordinerende ansvarlige brugermyndighed (KABM) og de ansvarlige brugermyndigheder (ABM). Høveltegaard bevares som uddannelsessted henhørende under Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste.

FAK ORGANISATION

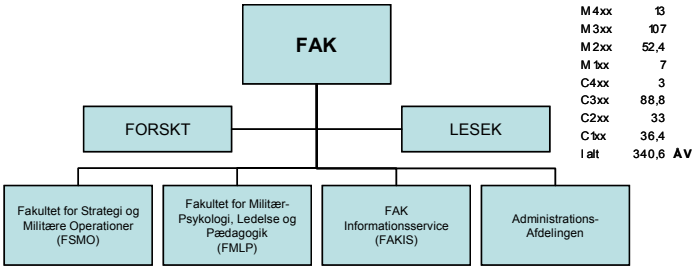

Siden formuleringen af forliget har Forsvarsakademiet tilpasset opgaveporteføljen i overensstemmelse med forsvarets behov og herunder særligt forsvarets internationale engagement som følger: Institut for Militærpsykologi er tilført 5 årsværk (2 midlertidige) til støtte for udsendt personel. Inden for sprogområdet har Institut for Sprog udviklet kapaciteten til at tilbyde undervisning i Pashto, der tales i det danske operationsområde af Afghanistan.

Forsvarsakademiets opgaver kan rubriceres i tre kerneområder:

- Uddannelse og forskning
- Støtte til forsvarets internationale opgaver
- Rådgivning

Forsvarsakademiet videreuddanner stabsofficerer til lederniveau (M331) og efteruddanner de officerer, der skal udvikles på et horisontalt niveau. Forskningsindsatsen fokuseres mod udvikling af Forsvarsakademiet akademiske niveau, og er en forudsætning for at Stabskursus kan akkrediteres som Masteruddannelse. Forsvarsakademiet uddanner endvidere sprogofficerer og tolke og udvikler og gennemfører en række af forsvarets ledelses- og pædagogiske kurser for militære og civile medarbejdere.

Støtten til forsvarets internationale engagement består af opretholdelse af psykolog- og socialrådgiver beredskab, psykolog- og socialrådgiverydelser til de udsendte og deres pårørende og endelig

bidrag til den forberedende missionsorienterede uddannelse, der gennemføres inden soldaterne udsendes.

I rådgivningsrollen bistår Forsvarsakademiet særligt Forsvarets Personeltjeneste med udvælgelse af nye medarbejdere og især kadetter til officersskolerne, udvikler strategiske HR tiltag som Forsvarets Kompetenceudviklings- og bedømmelsessystem, Arbejdsklimamålinger og endelig tiltag der er rettet mod den pædagogiske udvikling i forsvaret og herunder anvendelsen af E-learning og fjernundervisning. Endelig er Forsvarsakademiet ansvarlig for drift og udvikling af forsvarets fire forskningsbiblioteker.

Største udfordringer for den nye organisation er manglende personel, især militære ledere (M331), samt at Forsvarsakademiet ikke endnu har fået rådighed over den nødvendige bygningsmasse på Svanemøllens Kaserne. Dette betyder, at den forudsatte optimeringsgevinst ved samling af fakulteterne endnu udestår.

1.5.4.2. Forsvarets Sundhedstjeneste.

Forsvarets Sundhedstjeneste fusionerede 1 JUN 2002 med Forsvarets Sanitetsskole, som indtil da var en under Forsvarets Sundhedstjeneste hørende niveau III myndighed. Herved blev et administrativt niveau fjernet.

Som en konsekvens af Forsvarsforliget 2005-2009 blev Forsvarets Sundhedstjeneste oprettet som øvrig niveau II myndighed per 1 JAN 2006. Forsvarets Sundhedstjeneste opgavekompleks blev i forhold til tidligere suppleret med det lægefaglige ansvar for ABC/masseødelæggelsesvåbenområdet, samt driftsansvaret for Flyvemedicinsk Center, Center for Idræt, dele af dykkermedicinen, lægefaglig og idrætsfaglig støtte til Hjemmeværnskommandoen og endelig forsvarets infirmeristruktur.

Herudover blev der skabt mulighed for at samarbejdet med de civile myndigheder på delelægeområdet henover forligsperioden kunne udvides fra kun at involvere Rigshospitalet til at være landsdækkende omfattende de øvrige regioner, som har et niveau 1 eller 2 traumecenter

Endelig har Forsvarets Sundhedstjeneste fra 1 JAN 2008 overtaget driftsansvaret for Infirmeritjenesten ved Grønlands Kommando (Grønnedal) samt resten af dykkermedicinen.

FSU ORGANISATION

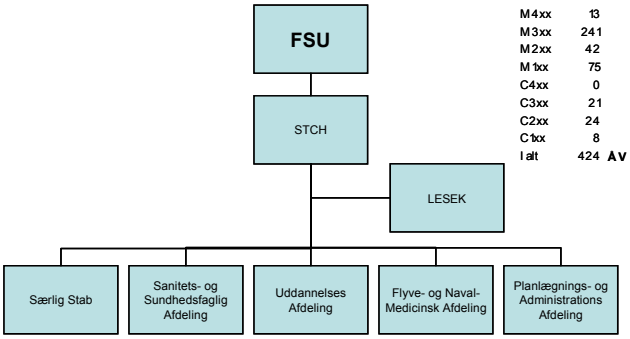

Under Sanitets- og Sundhedsfaglig afdeling er bl.a. placeret de fem Sundhedscentre, hvert med ca. 30 årsværk, samt 42 årsværk delelæger.

Forsvarets Sundhedstjeneste struktur afviger i forhold til forligets slutmål ved, at Center for Idræt fortsat er placeret på Svanemøllens Kaserne. Årsagen skal findes i, at det generelle byggeboom i Danmark har medført en højere byggepris, end det har været muligt at forudse. Derudover har tiden vist, at det dels er mest hensigtsmæssigt, at Forsvarets Sundhedstjeneste varetager Infirmeritjenesten på Grønland og dels har hele det dykkemedicinske område under sig, hvorfor begge funktioner er overført til Forsvarets Sundhedstjeneste ved starten af januar 2008. Endelig har uddannelsesafdelingen fået foretaget sammenlægning af mindre sektioner og elementer.

Forsvarets Sundhedstjeneste opgaver kan rubriceres i tre kerneområder:

- Skoleydelser
- Sundhedsydelser
- Rådgivningsydelser

Skoleydelserne består af sanitets-, sundheds- og idrætsfaglige uddannelser. Ved de sanitetsfaglige uddannelser uddannes primært sygepassere og sygepasserførere til alle tre værn samt førstehjælpsinstruktører. Ved de idrætsfaglige kurser uddannes idrætsfagligt personel, og der sker en vartning/ledelse af de militære landshold. Derudover leverer Forsvarets Sundhedstjeneste den flyvefysiologiske træning.

Sundhedsydelser består af lægelige, sygeplejefaglige og tandlægelige ydelser, dels overfor værnepligtige og dels for at sikre at forsvarets personel bedst muligt vedblivende kan holdes egnet til at kunne indgå i international tjeneste. Dette sker ved regelmæssige helbredsundersøgelser (hvert andet år), specifikke hjemtagningsundersøgelser efter internationale operationer , overvågning af sygdomsmønster såvel nationalt som internationalt, vaccination, hygiejne, veterinære spørgsmål etc. Derudover gennemfører alt udsendelsesberørt personel hvert år et tandlægeligt eftersyn med henblik på evt. supplerende behandling.

Rådgivningsydelser leveres til alle forsvarets myndigheder, herunder Grønlands Kommando, på det sanitets, sundheds- og idrætsfaglige område. Et par meget væsentlige områder er den medicinske

efterretning og medicinske policy sager. Derudover støttes Forsvarets Personeltjeneste vedrørende rekruttering og udstikning af alt sundhedsfagligt personel til internationale operationer. Endelig er Forsvarets Sundhedstjeneste forsvarets repræsentant i en lang række medicinske fora.

Forsvarets Sundhedstjeneste har som niveau II myndighed har været for ringe dimensioneret på økonomi- og materieladministrationssiden (planlægnings- og administrations-afdelingen). Denne virksomhed har vist sig at være langt mere omfattende end det, der indledningsvis var udmeldt til at skulle løses af Forsvarets Sundhedstjeneste.
Endvidere er erkendt, at Forsvarets Sundhedstjenestes stadig mere omfattende kommunikation via intra- og internet kræver en fast stab til at løse dels selve kommunikationsopgaven, dels det IT tekniske område. Dette område var ved organisations tilblivelse forudsat løst ved den centraliserede IT-drift.
Grundet forsinkelser i forhandlingerne med sygehusregionerne omkring oprettelsen af nye delelægestillinger med det offentlige sygehusvæsen, må det forventes at de nye stillinger ikke alle kan være på plads inden udgangen af 2009.

1.5.4.3. Forsvarets Regnskabstjeneste.

Forsvarets Regnskabstjeneste blev oprettet den 1. januar 2006 som en selvstændig niveau ll myndighed under Forsvarskommandoens område. Den primære opgave for Forsvarets Regnskabstjeneste er regnskabsaflæggelse, herunder opfølgning og udstikning af retningslinjer på forvaltningsområdet, sikring af rejseafregninger, gennemførelse af betalinger, likviditetsstyring mv.

Forsvarets Regnskabstjeneste blev oprettet dels gennem en sammenlægning af regnskabskontorerne under Forsvarskommandoens område, og dels gennem en inkorporering af regnskabsfunktioner fra de niveau l myndigheder under Forsvarsministeriet, der ønskede at få opgaver løst af Forsvarets Regnskabstjeneste. Opbygningen af Forsvarets Regnskabstjeneste forventes at være endelig afsluttet medio 2008, hvor de sidste regnskabsmyndigheder nedlukkes decentralt, og alle opgaverne samles i Forsvarets Regnskabstjeneste i Hjørring. Implementeringen forløber efter planen og holder sig inden for de tildelte årsværk og tidsfrister. Der er undervejs blevet indgået serviceaftaler med samtlige de niveau l og niveau ll myndigheder, som Forsvarets Regnskabstjeneste løser opgaver for.

Den 1. december 2007 blev strukturen i Forsvaret Regnskabstjeneste justeret, således at Forsvarets Regnskabstjeneste i dag består af to afdelinger samt et ledelsessekretariat, der i det daglige refererer til chefen for Proces og Udvikling. Med denne justering af strukturen er der skabt sammenhæng og en entydig placering af ansvar og opgaveløsning. Justeringen betyder endvidere, at der i perioder med spidsbelastninger er mulighed for at omfordele ressourcerne, hvilket har været medvirkende til, at Forsvarets Regnskabstjeneste har kunnet løse opgaven med de i forsvarsforliget forudsatte ressourcer.

FRT ORGANISATION

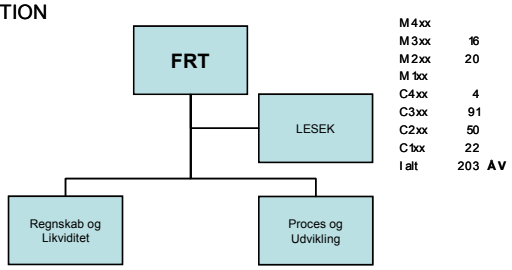

Forsvarets Regnskabstjeneste er undtaget for den netop udmeldte samling af regnskabsopgaver i staten i administrative servicefællesskaber. Dette som en følge af, at SAP brugere ikke umiddelbart kan sammenlægges med Navision brugere, idet der ingen stordriftsfordele er at hente når der benyttes to forskellige IT platforme.

Forsvarets Regnskabstjeneste er med den nuværende organisering etableret og i drift. Dermed er der etableret et "administrativt fællesskab", der lever op til best practice for anvendelse af ressourcer, og som samtidig har en volumen, der kan bære et rationelt administrativt fællesskab. Med etableringen af Forsvarets Regnskabstjeneste har forsvaret dermed skabt en solid regnskabsorganisation, der er robust nok til at håndtere opgaven samt de opgaver der tilføres i forbindelse med bevillingsreformen.

1.5.4.4. Forsvarets Mediecenter.

Forsvarets Mediecenter blev oprettet som følge af aftale om forsvarets ordning 2005 -2009, som en fusion af forskellige medieproducerende enheder, herunder informationssektionen og udstillingssektionen fra Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, redaktionen for medarbejderbladet "Forsvaret", Forsvarets TV samt elementer fra Forsvarskommandoens Presse- og Informationssektion. Hensigten med fusionen var at skabe en samlet medievirksomhed i forsvaret med bedre muligheder for udnyttelse af ressourcer og platforme. Mediecenteret blev formelt etableret den 1. august 2005 og blev erklæret operativt den 22. marts 2007.
FMC organisation inkl. struktur-ÅV fremgår af nedenstående figur:

FMC ORGANISATION

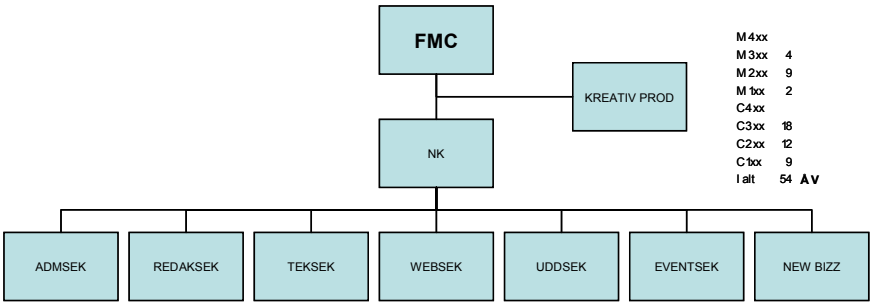

Med overflytningen af informationssektionen fra Forsvarets Oplysnings- og Velfærds-tjeneste overtog Forsvarets Mediecenter oplysningsvirksomheden om forsvaret. Forsvarets Mediecenter skal således udbrede kendskabet til forsvaret og fremme den indbyrdes forståelse og samarbejde mellem forsvaret og befolkningen. Forsvarets Mediecenter har endvidere en vigtig rolle i forsvarets interne kommunikation bl.a. ved produktion af medarbejderbladet "Forsvaret" samt produktion af materiale til forsvarets interne formidlingssystem "Mediekanalen". Forsvarets Mediecenter udfører desuden kommunikationsopgaver for Forsvarsministeriet og ministeriets øvrige underlagte myndigheder.

Mediecentrets serviceydelser til øvrige myndigheder under Forsvarsministeriet sker på baggrund af konkrete serviceaftaler med de enkelte myndigheder. Chefen for Forsvarets Mediecenter referer til Chefen for Forsvarsstaben. Forsvarets Mediecenters virksomhed drøftes endvidere i Forsvarsministeriets Kommunikations-netværk, som består af de kommunikationsansvarlige for myndigheder under Forsvarsministeriet.

Mediecenteret producerer nyheder, baggrundsstof, information og undervisning til medier inden for TV broadcast, Web, informationsfilm, blade og brochurer. Centeret udfører desuden uddannelse i kommunikation, udstillings- og oplysningsvirksomhed og feltunderholdning for udsendte styrker. Endelig forestår mediecenteret publicering af bøger og undervisningsmateriale.

Forsvaret nyder stor politisk og mediemæssig interesse, og forsvarets medarbejdere konfronteres dagligt med nyhedshistorier om forsvaret. Endvidere har forsvarets omstilling og mangel på personale mange steder i forsvaret medført et stort behov for intern kommunikation. Problemer og udfordringer i medarbejdernes dagligdag bliver desuden ofte til nyhedshistorier. Der er derfor behov for en meget tæt sammenhæng mellem intern og ekstern kommunikation, og "eksterne" medier såsom medierne og forsvarets internetportal er vigtige kanaler for befolkningen, medarbejdere og pårørende mht. information om forsvaret.

Udviklingen på medieområdet har siden beslutningen om etablering af Forsvarets Mediecenter gået i retning af, at det samme journalistiske arbejde i form af research, interviews, historier m.m. anvendes på mange forskellige medieplatforme som f.eks. nyhedsmodul på Internettet, forsvarets webbaserede TV, medarbejderblad, brochurer osv., ligesom mulighederne for at formidle produkterne til medier og samarbejdspartnere er blevet forøget i takt med stigende båndbredder. Forsvarets Mediecenter oplever i stigende grad, at videomateriale og historier bliver anvendt helt eller delvis af medier og samarbejdspartnere.

Senest har Forsvarets Mediecenter støttet NATO med at oprette Natochannel.tv. til støtte for NATO's informationskampagner.

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT

Bilag: 2

FORSVARETS, FARVANDSVÆSENETS OG SØFARTSSTYRELSENS AKTUELLE OPGAVELØSNING I NORDATLANTEN

26. august 2008

Resumé

Forsvarets opgave omkring Grønland og Færøerne er primært at hævde dansk suveræ nitet ved tilstedeværelse og overvågning. I forbindelse med den primære opgaveløsning udføres der tillige en række andre opgaver, herunder eftersøgnings- og redningstjeneste og fiskeriinspektion samt øvrige opgaver til støtte for samfundet.

Forsvaret løser de forskellige opgaver i kraft af forsvarets tilstedeværelse i området året rundt med kommandomyndigheder, skibe, fly, slædepatrulje mv. Opgaverne betragtes i sammenhæng, og flere opgaver tilstræbes løst samtidigt med henblik på optimal udnyttelse af ressourcerne.

Forudsætningen for effektivt at kunne hævde suveræniteten er, at området overvåges i en sådan grad, at der kan dannes et normalbillede af situationen og aktiviteterne.

Farvandsvæsenet, der hører under Forsvarsministeriet, har ansvaret for navigationssystemer, søafmærkning og navigationsadvarsler i Grønland og på Færøerne.

Søfartsstyrelsens, der hører under Økonomi- og Erhvervsministeriet, løser selvstændigt opgaver i det nordatlantiske område. Opgaverne vedrører sikkerhed om bord på danske og grønlandske skibe samt kontrol af udenlandske skibe, der anløber grønlandsk havn. Derimod omfatter de ikke færøske skibe og sejladssikkerhed i færøske farvande og havnestatskontrol i færøsk havn. Disse ansvarsområder varetager Færøerne selv, herunder udarbejdelse af lovgivning.

ooOoo

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 36 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25-77-56-35
EAN: 5798000201200

Indledning

Opgaverne ved Grønland og Færøerne er en del af de opgaver, der påhviler forsvaret i medfør af Lov om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v.

Forsvarets hovedopgave i Nordatlanten er overvågning og suverænitetshævdelse. Hertil kommer en række andre opgaver, som udføres i kraft af forsvarets tilstedeværelse som følge af hovedopgaven. Dette er fx eftersøgnings- og redningstjeneste, fiskeriinspektion, stationstjeneste, isrekognoscering, deltagelse i maritim forureningsbekæmpelse, støtte til videnskabelig forskning, ammunitionsrydning samt støtte til lokalsamfundene.

Farvandsvæsenet, der er en styrelse under Forsvarsministeriet, bidrager selvstændigt til opgaveløsningen i Nordatlanten, idet myndigheden varetager drift mv. af fyrstationer, søafmærkning og radionavigationssystemer i Grønland og på Færøerne. Endvidere er Farvandsvæsenet national koordinator for udsendelse af navigationsadvarsler mv. i området.

Søfartsstyrelsen, der hører under Økonomi- og Erhvervsministeriet, bidrager selvstændigt til opgaveløsningen i Nordatlanten, idet styrelsen overvåger sikkerheden for skibe og de ombordværende, søfarendes arbejdsmiljø og sociale forhold, uddannelse af søfarende og fiskere samt sejladssikkerheden i danske og grønlandske farvande.

Søfartsstyrelsens ansvarsområder omfatter opgaver vedrørende sikkerhed om bord på danske og grønlandske skibe, uanset hvor i verden de befinder sig samt kontrol af udenlandske skibe, der anløber grønlandsk havn. Derimod omfatter de ikke færøske skibe og sejladssikkerhed i færøske farvande og havnestatskontrol i færøsk havn. Disse ansvarsområder varetager Færøerne selv, herunder udarbejdelse af lovgivning herom. Undtaget herfor er den danske sølov samt enkelte andre områder, som henhører under Søfartsstyrelsen. Færøerne berøres derfor generelt ikke i dette notat i relation til Søfartsstyrelsens ansvarsområde.

Forsvarets tilstedeværelse i Grønland og på Færøerne

Lokaliteterne for den militære tilstedeværelse på Grønland og Færøerne fremgår af bilag 1 og 2.

Grønlands Kommando
Grønlands Kommando ligger i Grønnedal, der som base blev anlagt af USA's væbnede styrker under og umiddelbart efter Anden Verdenskrig og overdraget til Danmark i 1951. Kommandoen omfatter 63 militære og civile personer og er isoleret beliggende i Arsuk fjorden i det sydvestlige Grønland.

Slædepatruljen SIRIUS
Slædepatrulje Sirius er underlagt Grønlands Kommando og har hjemsted og base ved Daneborg på Grønlands østkyst. Patruljen omfatter 12 militære personer. Slædepatruljens opgave er hævdelse af suveræniteten i den ubeboede del af Grønlands østkyst med et areal på 165.000 kva-

dratkilometer, hvilket svarer til ca. fire gange Danmarks areal. Slædepatruljen støtter og kontrollerer ekspeditioner i Nationalparken. Slædepatruljens personel er tildelt politimyndighed i tilsynsområdet.

Station Nord
Station Nord er underlagt Grønlands Kommando og er etableret i det nordøstligste hjørne af Grønland. Stationen omfatter fem militære personer. Stationens opgaver er bl.a. suverænitetshævdelse i Nordgrønland, holde stationens landingsbane åben året rundt, vejrobservationer, støtte videnskabelige ekspeditioner, støtte ved gennemførelse af eftersøgnings- og redningsoperationer samt føre tilsyn med videnskabeligt udstyr.

Forbindelsesofficer til Thule Air Base
Funktionen som forbindelsesofficer til Thule Air Base er oprettet i overensstemmelse med aftale mellem Danmark og USA fra 1951 og omfatter tre militære personer. Forbindelsesofficeren varetager danske interesser over for de militære myndigheder i det amerikanske forsvarsområde. Udover de rent militære pligter løser forbindelsesofficeren en række opgaver til støtte for civile danske myndigheder og firmaer med ærinde på forsvarsområdet.

Forsvarets Vagt Mestersvig
Forsvarets Vagt Mestersvig er underlagt Grønlands Kommando og fører opsyn med og driver Mestersvig Flyveplads. Opsynet udføres af to mand, der er tillagt politimyndighed. Vagten foretager bl.a. kontrol af og støtter ekspeditioner i området. Forsvarets Vagt Mestersvig bliver også anvendt i fm. logistisk støtte til slædepatruljen Sirius og for uddannelse og træning af Sirius personel.

Luftgruppe Vest administrations- og forbindelseselement
I forbindelse med deployering af militære fly til Grønland varetager luftgruppen støttefunktioner på Kangerlussuaq. Luftgruppen består af tre fast stationerede militære personer underlagt Grønlands Kommando.

Færøernes Kommando
Færøernes Kommando råder, udover hovedkvarteret i Mjørkadalur, over kommunikations- og bunkerfaciliteter i Sornfelli samt hangarfaciliteter på Vagar flyveplads og kommunikationsfaciliteter på Bøllureyn.
Færøernes Kommando er etableret i Mjørkadalur og omfatter 17 militære og otte civile personer, i alt 25.

Primære enheder til opgaveløsningen i Nordatlanten

Skibe og helikoptere
Forsvaret råder over fire inspektionsskibe af THETIS-klassen, der hver kan medbringe en helikopter af typen LYNX. Desuden rådes på nuværende tidspunkt over ét inspektionsfartøj af KNUD

RASMUSSEN-klassen (yderligere ét er under bygning og forventes klar i løbet af 2009) samt to inspektionskuttere af AGDLEK-klassen, hvoraf én påbegynder udfasning i slutningen af 2008. Skibe, fartøjer og kuttere er specielt bygget og udrustet til sejlads i Nordatlanten.

Inspektionsskibenes besætninger udgøres af 52 mand. Inspektionsfartøjerne har en besætning på 18 mand, og kutternes besætning er på 14 mand. For at udnytte enhederne optimalt er der to besætninger pr. inspektionskutter og fartøj og fem besætninger til de fire inspektionsskibe.

Grønlands Kommando er tildelt et inspektionsskib med helikopter året rundt og tre øvrige fartøjer (inspektionsfartøj/inspektionskuttere) om sommeren og to om vinteren.

Færøernes Kommando er tildelt et inspektionsskib med helikopter året rundt.

Fly
Forsvaret råder over tre fly af typen Challenger (CL-604). Disse er bl.a. anskaffet til løsning af opgaver i Nordatlanten. Grønlands Kommando tildeles fly til overvågningsopgaver,fiskeriinspektion, transport m.v. Tidsforbruget er i 2008 fastsat til 380 flyvetimer pr. år.

Færøernes Kommando tildeles årligt ca. 100 flyvetimer til løsning af opgaverne overvågning og suverænitetshævdelse samt fiskeriinspektion.

Opgaveløsning i Nordatlanten

Suverænitetshævdelse
Grønlands Kommando og Færøernes Kommando er ansvarlige for hævdelse af Rigsfællesskabets suverænitet omkring Grønland og Færøerne.

Overvågning af grønlandsk og færøsk søterritorium og fiskerizone er grundlaget for suverænitetshævdelse. Områderne afpatruljeres med en sådan intensitet, at der opbygges et normalbillede af aktiviteterne, således at afvigelser herfra kan konstateres, samt at ulovligt ophold ikke kan foregå systematisk eller uobserveret over en længere periode. Endvidere skal konstaterede overtrædelser og ulovlige aktiviteter kunne registreres med sådanne midler, at retsforfølgelse er mulig, samt at konstaterede ulovligheder bringes til ophør.

I Grønland er Grønlands Kommando ansvarlig for gennemførelse af den militære overvågning af grønlandsk luft- og søterritorium.

Suveræniteten af landterritoriet hævdes i den nordøstlige del af Grønland gennem patruljering med Slædepatruljen Sirius, ved forsvarets vagt i Mestersvig, ligesom tilstedeværelsen i det nordligste Grønland sikres gennem opretholdelse af Station Nord.

Overvågning af landterritoriet i Grønland og på Færøerne er politiets ansvar, bortset fra Nationalparken i Grønland. Hvor landterritoriet ikke umiddelbart er tilgængeligt for politiets almindelige tilsyn fra landsiden, assisterer forsvaret med overvågning fra søen og luften.

På Færøerne er Færøernes Kommando ansvarlig for gennemførelse af den militære overvågning af Færøernes sø- og luftterritorium.

Forsvaret overvåger kontinuerligt og systematisk dansk luftrum med radarer, ligesom der til stadighed er etableret et luftmilitært afvisningsberedskab med kampfly. Det samme gør sig ikke gældende for Grønland og Færøerne, idet forsvaret ikke gennemfører en systematisk radarovervågning af luftrummet over Grønland og Færøerne. Endelig har forsvaret ikke et afvisningsberedskab i Grønland og Færøerne til afvisning af eventuelle krænkelser af suveræniteten i luftrummet.

Fiskeriinspektion

Fiskeriinspektion udføres med fly og skibe og har til formål at beskytte havets ressourcer, der er et væsentligt økonomisk grundlag for det grønlandske og færøske samfund. Fly indsættes til lokalisering og identifikation af fiskefartøjer. Skibe og helikoptere indsættes til observation og kontrol af fiskefartøjernes fangster, herunder til egentlige kontrolbesøg.

I forbindelse med varetagelsen af fiskeriinspektionen ved Grønland samarbejder Grønlands Kommando med Grønlands Hjemmestyres (Direktorat for fiskeri, fangst og landbrug samt Grønlands Fiskerilicenskontrol) og politiet. De grønlandske myndigheder råder ikke selv over fiskeriinspektionsfartøjer.

På Færøerne gennemføres fiskeriinspektionen i et samarbejde mellem forsvarets enheder og den færøske fiskeriinspektion. Til rådighed har den færøske fiskeriinspektion to inspektionsfartøjer.

Eftersøgnings- og redningstjeneste

Eftersøgnings- og redningstjenesten i Grønland er et rigsanliggende, og det overordnede ansvar for etablering af beredskabet i Grønland og for afholdelsen af medfølgende udgifter i forbindelse med aktioner påhviler:

- Transportministeriet (Statens Luftfartsvæsen) for så vidt angår nødstedte fra luftfartøjer, uanset hvor hjælpeoperationerne udføres, og hvilke midler der anvendes.
- Økonomi- og Erhvervsministeriet (Søfartsstyrelsen) for så vidt angår nødstedte fra skibe, bortset fra mindre operationer i lokale farvandsområder, som henhører under Justitsministeriets ansvarsområde.
- Justitsministeriet (Politimesteren i Grønland) for så vidt angår nødstedte på landjorden samt operationer af mindre omfang i lokale farvandsområder.

Den operative ledelse af eftersøgnings- og redningstjenesten er tredelt mellem Maritime Rescue Coordination Centre Grønnedal, der drives af Grønlands Kommando, Air Rescue Coordination Centre Kangerlussuaq, der drives af Statens Luftfartsvæsen, og Politimesteren i Grønland.

Det grønlandske hjemmestyre har kontrakt med Air Greenland med hensyn til eftersøgnings- og redningshelikoptere. Derudover deltager forsvaret med de disponible enheder i området. Desuden er der indgået aftale med de islandske myndigheder om assistance ved eftersøgnings- og redningstjeneste på Grønlands østkyst.

Nedlæggelsen af den amerikanske Keflavik base på Island i oktober 2006 har betydet, at de ressourcer, der tidligere kunne forventes indsat bl.a. i forbindelse med eftersøgnings- og redningsopgaver, ikke længere er til stede (især større maritime overvågningsfly). Dette har indirekte reduceret eftersøgningsberedskabet på Grønlands østkyst.

På Færøerne forestår de færøske myndigheder ledelsen af Maritime Rescue Coordination Centre Tórshavn. Færøernes Kommando bidrager med en forbindelsesofficer samt med de til enhver tid tilstedeværende enheder, der således indgår i den samlede redningskapacitet.

Stationstjeneste

Stationstjeneste dækker opgaver, der løses til støtte for forsvarets egen organisation. Opgaverne kan hovedsagelig kategoriseres inden for forsyningstjeneste, transportopgaver og teknisk assistance. Herunder udfører primært inspektionsfartøjer og inspektionskuttere gods- og personeltransport for Grønlands Kommando og anvendes til isbrydning for civile forsyningsskibe til Grønnedal.

Isrekognoscering

Deltagelse i isrekognoscering udføres udelukkende i grønlandske farvande. Danmarks Meteorologisk Institut (DMI) er ansvarlig for isrekognoscering og udarbejdelse af iskort for de grønlandske farvande. Grønlands Kommandos enheder rapporterer om issituationen, som den observeres under flyvning og sejlads.

Deltagelse i forureningsbekæmpelse, herunder miljøopgaver

Forsvaret har siden 1. januar 2000 haft ansvaret for den statslige maritime miljøovervågning og håndhævelse samt den statslige maritime forureningsbekæmpelse til søs. Dette gælder også ved Grønland.

Ansvaret for forureningsbekæmpelse inden for 3 sømil af basislinjerne ved Grønland, herunder også havnene, påhviler kommuner og det grønlandske hjemmestyre. Ansvaret for bekæmpelse af olie- og kemikalieforurening uden for 3 sømil påhviler forsvaret. Forsvaret opretholder i den forbindelse ikke noget særskilt beredskab i Grønland og vil i givet fald skulle overføre materiel fra Danmark.-Grønlands Kommandos enheder bidrager til overvågningen af havmiljøet i de grønlandske farvande.

På Færøerne er ansvaret for forureningsbekæmpelse og overvågning af havmiljøet, både inden for og uden for 3 sømil af basislinjerne, et færøsk særanliggende. De færøske myndigheder kan dog anmode forsvaret om støtte.

Søopmåling
Forsvaret støtter Farvandsvæsenet i udførelse af søopmåling ved Grønland med to søopmålingsfartøjer og lejlighedsvis en inspektionskutter. I de færøske farvande er der ikke i de senere år blevet udført søopmålingsopgaver.

Sygetransporter
I Grønland og på Færøerne gennemfører forsvaret patienttransporter, herunder i enkeltstående tilfælde patientevakuering til Danmark med fly. Patienttransporter udføres med inspektionsskibenes helikoptere og enkelte med militære fly, inspektionsskib eller inspektionskutter.

Støtte til videnskabelige aktiviteter
Forsvaret yder støtte til videnskabelige undersøgelser i Nordatlanten ud fra en saglig vurdering af nytteværdien og det forenelige med en given enheds operative opgaver. En eventuel støtte omfatter koordinering og udførelse af transport med forsvarets fartøjer, underbringelse og forplejning på forsvarets etablissementer mv.

Øvrig støtte til den civile sektor
Tilstedeværelsen i det nordatlantiske område afleder lejlighedsvise opgaver for forsvaret som eksempelvis:

- Undervisningsassistance og demonstration (lokale søfartsskoler, fiskerikontrol og politimyndigheder).
- Samfundsvigtige transporter af forsyninger til isolerede steder.
- Dykkerassistance.
- Assistance til skibsfarten, herunder lægehjælp til fx fiskefartøjerne på den grønlandske østkyst eller fiskefartøjerne i periferien af den færøske fiskerizone.
- Isbrydningsassistance.
- Lægehjælp fra Grønlands Kommando til nabobygden Arsuk.

Krisestyring og forsvar
Forsvarets enheder vil i tilfælde af krise eller krig blive indsat til krisestyring eller forsvar af territoriet. Indsatsen vil i fornødent omfang ske i samarbejde med allierede styrker.

Søfartsstyrelsens opgaver i Nordatlanten

Søfartsstyrelsen har et synskontor i Nuuk i Grønland, der udfører syn på grønlandske skibe. Her har Søfartsstyrelsen to medarbejdere. Søfartsstyrelsen har ikke medarbejdere på Færøerne.

Søfartsstyrelsen opgaver ifm. forureningsforebyggelse
På det forureningsforebyggende område er Søfartsstyrelsens opgave at godkende forureningsforebyggende udstyr om bord på skibene. For eksempel skal skibe være forsynet med kontroludstyr til udledning af olie og tanke til opbevaring af kloakspildevand. Dette udstyr skal synes og godkendes, dvs. det undersøges om udstyret opfylder specifikationskravene, som beskrevet i de tekniske forskrifter, som er udarbejdet af Søfartsstyrelsen.

Sikkerhed om bord
De sikkerhedsmæssige forhold om bord på civile skibe omfatter bl.a. krav til skibenes bygning og udstyr, herunder redningsmidler og brandslukningsudstyr. Andre sikkerhedsmæssige forhold sikres bl.a. gennem stabilitetsregler, arbejdsmiljøregler, regler om sikkerhedsprocedurer, terrorsikring og ved krav om, at besætningen er uddannet til at sejle sikkert med skibet.

Søfartsstyrelsen udarbejder regler for danske og grønlandske skibe vedrørende ovennævnte forhold. Søfartsstyrelsen varetager også skibsregistrering for danske og grønlandske skibe. Tilsvarende er regler om skibes forsikringsforhold og kontraktretlige forhold efter søloven også de samme for danske og grønlandske skibe.

Havnestatskontrol
Søfartsstyrelsen laver havnestatskontrol af fremmede skibe i grønlandsk havne. Syn udføres af Søfartsstyrelsens skibsinspektører, hvor det kontrolleres, at skibe og besætning har gyldige certifikater, og at skibet er vedligeholdt tilfredsstillende samt overholder gældende regler i forhold til skibets drift. Hvis et skib har væsentlige mangler, tilbageholdes det og tillades først at sejle, når manglerne er udbedret.

At skibsinspektører fysisk møder op om bord ved havneanløb og gennemgår skibets tilstand er således med til at motivere rederne til at overholde gældende regler. Det gælder også for de syn, der udføres på danske og grønlandske skibe.

Regler for sejladssikkerhed
I forhold til sejladssikkerhed i grønlandske farvande fastsætter Søfartsstyrelsen regler for sejladsen, herunder bl.a. forbud eller påbud til sikring af sejladsen, forbud mod sejlads, fiskeri, ankring og dykning i særlige områder, søvejsregler, fartrestriktioner, ruteforløb, meldesystemer og rutesystemer, godkendelse af hurtigfærger, vagthold i skibe og bistand til redning af menneskeliv på søen.

Styrelsen varetager disse opgaver i relation til danske, grønlandske samt udenlandske skibes sejlads i grønlandske farvande, men ikke skibes sejlads i færøske farvande.

Forholdet mellem det grønlandske hjemmestyre og lovgivningen på Søfartsstyrelsens område
En del af lovgivningen på Søfartsstyrelsens område er grønlandske hjemmestyreanliggender. Det gælder f.eks. lov om maritime uddannelser og sømandsloven. Forhold på det ansættelsesretlige område er eksempelvis alene et grønlandsk særanliggende.

På de områder, som er rigsanliggender, varetages Grønlands interesser bl.a. ved en samarbejdsaftale mellem Hjemmestyret og Søfartsstyrelsen om høringsprocedure ved ikraftsættelse af ny søsikkerhedslovgivning for Grønland.

Derudover har Hjemmestyret en repræsentant i de maritime udvalg under Søfartsstyrelsen, hvori det regeludarbejdende arbejde foregår.

Farvandsvæsenets opgaver i Nordatlanten

Farvandsvæsenets driftsopgaver i Grønland varetages af en fuldtidsansat fyrkontrollør i Danmark og to deltidsansatte fyrpassere i Grønland. Desuden har Farvandsvæsenet indgået en række aftaler med private aktører i forbindelse med transport og fejlretning mv. på fyr, båker og raconstationer.

Opgaverne på Færøerne varetages af to fuldtidsansatte medarbejdere og 12 vederlagslønnede fyrpassere.

Navigationssystemer, søafmærkning og navigationsadvarsler
Farvandsvæsenets aktiviteter i Grønland omfatter drift og vedligeholdelse af 63 fyrstationer, 540 båker[1] og 22 raconstationer[2]. Dertil kommer, at Farvandsvæsenet som national koordinator for udsendelse af navigationsadvarsler og NAVTEX[3], har ansvaret for udsendelse af disse i Grønland. Farvandsvæsenet har aftaler med Maritime Rescue Coordination Centre (MRCC) Grønnedal, Greenland Telecom og den islandske alarmcentral i Reykjavik om udarbejdelse og udsendelse af NAVTEX meddelelserne.

Farvandsvæsenets aktiviteter på Færøerne omfatter drift og vedligeholdelse af 27 fyrstationer, en Differentiel Global Positioning System (DGPS) station i Torshavn samt tågesignaler ved to fyrstationer.

Farvandsvæsenet er som national koordinator for udsendelse af navigationsadvarsler og NAVTEX meddelelser også ansvarlig for denne tjeneste på Færøerne, idet den operative del af opgaven varetages af Maritime Rescue Coordination Center (MRCC) Torshavn.

---

[1] Båker er landbaserede bøjer.
[2] Radarfyr.
[3] NAVTEX er et system for automatisk modtagelse af farvandsefterretninger (Maritime Safety Information).

NORDATLANTEN
Grønlands Kommando

- Sirius Daneborg
- Station Nord
- Grønlands Kommando
- Forsvarets Vagt Mestersvig
- Luftgruppe Vest
- Forbindelsesofficeren Thule Air Base

NORDATLANTEN
Færøernes Kommando

- Færøernes Kommando
- Helikopterhangar i Vagar
- Kommunikationsbunker i Sornfelli
- Kommunikationsfaciliteter på Bøllureyn

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT

PLANLÆGNING OG GENNEMFØRELSE AF SPROGUNDERVISNING I FORSVARET

8. december 2008

Resume

Forsvarets sproglige uddannelser opdeles i to kategorier: Engelsk, som gennemføres af værnenes skoler, og anden sproguddannelse, som gennemføres af Forsvarsakademiet.

Efter ophøret af systematisk undervisning i tysk og fransk på officersskolerne i 2006 og ophøret af den slaviske sprogofficersuddannelse på Forsvarsakademiet i 2007, gennemfører forsvaret i dag uddannelse i engelsk, den arabiske sprogstamme og i pashto.

Forsvaret benytter sig næsten udelukkende af egenproduktion, hvor produktionstiden ligger på ca. 4 år i relation til nyt sprog, når forberedelsestiden regnes med.

Udfordringen i relation til fastholdelse af et højt niveau i operationssproget engelsk er dels den manglende vedligeholdelse af sprogfærdighederne i hverdagen for visse personelkategorier, dels at den samlede uddannelse er presset i forhold til de militære fag, som kræver mere uddannelse i takt med, at indsættelserne er blevet skarpe, samt er presset fordi uddannelserne af fastholdelseshensyn afkortes.

Det bør overvejes, om det vil gavne den operative indsættelse, at nøglepersonel gives yderligere uddannelse i områdesprog forud for udsendelser, så de herved klædes bedre på i relation til missionen.

ooOoo

Indledning

Indtil forsvaret for alvor blev indsat i krævende internationale missioner, var den sproglige interesse hovedsagelig rettet mod engelsk i NATO-sammenhænge, russisk og polsk inden for det efterretningsmæssige felt samt tysk og fransk i et begrænset omfang af hensyn til forsvarets tidligere opgaver under Den Kolde Krig.

HOLMENS KANAL 42 TELEFON: 33 92 33 28 MAIL: FMN@FMN.DK CVR: 25-77-56-35
1060 KØBENHAVN K TELEFAX: 33 32 36 55 WEB: WWW.FMN.DK EAN: 5798000201200

I dag stiller de operationsområder, hvor dansk forsvar allerede er indsat, og hvor man kan forestille sig danske styrker indsat i fremtiden, store krav til den sproglige kompetence.
Forsvarets sproglige uddannelser opdeles i to kategorier: Engelsk, som gennemføres af værnenes skoler, og anden sproguddannelse, som gennemføres af Forsvarsakademiet.

Engelsk.
Engelskundervisning for officerer er obligatorisk i forbindelse med gennemgang af Officersgrunduddannelsen (OGU), den nye modulopdelte Grundofficersuddannelse (GRO-I og GRO-II) og Videreuddannelsestrin I/Ledere (VUT I/L) – med stærkt varierende timetal ved de enkelte værn - mens der ikke gennemføres egentlig engelskuddannelse på de strukturbestemte uddannelser på Forsvarsakademiet. Generelt er ambitionsniveauet, at officerer ved afslutningen af grunduddannelsen skal kunne honorere de officielle NATO krav til engelske sprogkundskaber. Det skal samtidig nævnes, at en stadig stigende del af officersuddannelserne, på specielt det operative område, søges gennemført med engelsk som arbejdssprog på Operations- og Førings-uddannelsen samt Videreuddannelsestrin II/Ledere (VUT II/L). Forsvarsakademiet har målsætningen, at VUT II/L gennemføres på engelsk allerede fra 2010.

Sproguddannelse er ikke obligatorisk for Forsvarets uddannelser for mellemledergruppen. Hæren indstillede for at par år siden engelskuddannelsen for mellemledergruppen, men planlægger fra efteråret 2008 at indføre 6 undervisningsbreve (fjernundervisning), som skal placeres under den grundlæggende sergentuddannelse.
Søværnet gennemfører systematisk engelskundervisning under såvel de grundlæggende som de videregående uddannelsesforløb.
Flyvevåbnet gennemfører kun begrænset uddannelse i engelsk for mellemledergruppen og alene rettet mod teknisk engelsk.

Forsvaret gennemfører ikke sproguddannelse for manuelt niveau med undtagelse af kommunikationsoperatører i Søværnet, der modtager 40 lektioner i maritimt engelsk.

Andre sprog.
Efter ophøret af systematisk undervisning i tysk og fransk på officersskolerne i 2006 og ophøret af den slaviske sprogofficersuddannelse på Forsvarsakademiet i 2007, gennemfører forsvaret kun uddannelse i den arabiske sprogstamme og i pashto.

Forsvarsakademiets koncept for fremmedsprogsundervisning er baseret på, at der uddannes i et grundsprog i en given sprogstamme[1] efter en særlig pædagogisk model, der gennem et intensivt uddannelsesforløb sikrer et højt færdighedsniveau. Modellen stiller store krav til elevernes evne til at absorbere store mængder viden og til elevernes kommunikative talenter. Efter gennemførelse af uddannelsen har eleven, ud over at tale et fremmedsprog på et færdighedsniveau, der overstiger en bachelors fra en højere læreanstalt, lært at lære sprog. Det betyder, at

[1] En sprogstamme er en gruppe af sprog, som er så nært indbyrdes beslægtede, at omskoling fra et sprog til et andet er mulig.

eleven efterfølgende på 8-16 uger kan sættes i stand til at indlære et andet sprog, som er nært beslægtet med grundsproget. Den samme model sætter endvidere en sprogofficer i stand til at lære et helt andet sprog på 12 måneder.

Forsvarsakademiet underviser i to grundsprog:

- Arabisk, hvor grundsproget er den egyptiske dialekt, men hvor der parallelt undervises i moderne standardarabisk, der er det formelle fællesarabiske skriftsprog. Fra den egyptiske dialekt kan der omskoles til bl.a. irakisk, levant, sudanesisk, golfarabisk, magreb med videre.
- Pashto, som er et indoeuropæisk sprog. Om end pashto kun er fjernt beslægtet med dari, som er det andet officielle sprog i Afghanistan, og som er et persisk sprog, påregner Forsvarsakademiet, at det vil være muligt at opnå gode læse- og lyttefærdigheder i dari efter gennemførelse af et 350 lektioners modul i forlængelse af det pashtunske uddannelsesforløb.

Det skal bemærkes, at begge sprogretningerne gennemføres i et snævert samarbejde med Københavns Universitet, der er kontraheret til at forestå gennemførelse af alle samfundsfag. Målet er, at sprogofficersuddannelserne i fuldt omfang meriteres som bachelor i henholdsvis arabiske og centralasiatiske sprog.

Efter endt uddannelse tilbydes sprogofficererne årligt vedligeholdende sproguddannelse svarende til 37 timer i grundsproget og for de arabisktalende sprogofficerers vedkommende endvidere en mulighed for en 14 dages indlæring af en arabisk dialekt.

Forsvarsakademiet afslutter i august 2008 det sidste 4-måneders omskolingskursus til serbokroatisk, hvorefter den slaviske sprogstamme alene opretholdes indtil kontraktudløb for de slaviskuddannede sprogofficerer.

Der opretholdes en slavisk/russisk omskolingskapacitet således, at Forsvarsakademiet fortsat vil være i stand til at håndtere forsvarets behov for tilvejebringelse af slavisk/russisk sprog bl.a. ved anvendelse af personel med omvendt sprogforhold, indtag fra universiteterne eller ved uddannelsessamarbejde med partnerlande.

Sproguddannelsernes udfordringer

Forsvarets største operative sproglige behov er utvivlsomt engelsk, hvor Forsvaret i vid udstrækning baserer sig på, at den enkelte medarbejder medbringer engelskfærdigheder fra den civile skoleuddannelse. Imidlertid kan det gennem de sprogtests, der gennemføres forud for enkeltpersoners indtræden i NATO-stabe, konstateres, at der er personelgrupper, hvor engelskfærdighederne er utilfredsstillende. Det menige stampersonel klarer sig i det store og hele tilfredsstillende, idet de der udsendes i mission, som hovedregel har det civile skoleforløb tæt på. Mellemledergruppen er klart den mest nødlidende, ligesom der for en del af officersgruppen,

som ikke tjenstligt engageres i et engelsk talende miljø, også kan spores en nedgang i færdighederne efter afgang fra VUT I/L.

Udover udfordringen med vedligeholdelsen af medarbejdernes sprogfærdigheder, vurderes udfordringen at blive konkurrencen om tildelte timer i uddannelsen på alle niveauer, hvor den samlede uddannelse dels er presset i forhold til de militære fag, som kræver mere uddannelse i takt med at indsættelserne er blevet skarpe, dels presses fordi uddannelserne forkortes, da forsvaret har et presserende behov for at producere flere mellemledere og ledere som følge af afgangen fra forsvaret.

Det forventes dog samtidig, at unge mennesker som indtræder i forsvaret i fremtiden, vil besidde et relativt højere niveau i engelsk end tidligere.

Når det handler om andre sprog, som arabisk, pashto og slavisk, er det sprog, som gives med henblik på, at eleven senere skal bruge dette i en specialist rolle (sprogofficerer eller tolke-rolle). Forsvarets sproglige beredskab[2] for andre sprog er i dag på ca. 4 år. Da erkendelsen af behovet for pashto, og at efterspørgslen var presserende, købte Forsvaret sig ind på pashto uddannelse i USA, hvor der pt. uddannes 10 elever.

Den reelle udfordring har vist sig at være, at det er umuligt at forudse hvilket sprogligt behov, der vil opstå i fremtiden. Dette betyder, at produktionstiden på sproglig kompetence skal minimeres.

Danske universiteter og andre højere læreranstalter udbyder for tiden 28 sprog. 4 af disse (engelsk, tysk, fransk og spansk) leverer årligt mere end 130 bachelorer, hvilket giver en realistisk mulighed for, at forsvaret kan rekruttere herfra. 4 andre sprog (italiensk, russisk, kinesisk og arabisk) leverer årligt 15-30 bachelorer, hvilket muliggør rekruttering af enkeltpersoner – men ingen realistisk mulighed for tilvejebringelse af en egentlig kapacitet. Endelig er der 20 sprog, der årligt leverer op til 8 bachelorer og hvor muligheden for at inddække forsvarets behov gennem rekruttering af disse sprogkyndige i relevante områdesprog fra universitetsverdenen er mindre realistisk.

Det forventes, at det er muligt at rekruttere personer med omvendt sprogforhold, give dem en militær uddannelse og herved producere en sproglig kompetence. Som et eksempel kan det nævnes, at der i Danmark er indvandrere med mange sprog, som forsvaret kan drage nytte af. Den slaviske sprogstamme er en af de størst repræsenteret. Forsvarets behov for slavisk sproglig kompetence fra 2010 vurderes at kunne rekrutteres og uddannes hurtigere og ved færre omkostninger fra denne gruppe.

---

[2] Forsvarets sproglige beredskab er forsvarets evne til betids at planlægge for, iværksætte og gennemføre uddannelse af personellet, sådan at det har de sprogkompetencer, der efterspørges på et givet tidspunkt. Beredskabet indebærer også, at der iværksættes eller er iværksat foranstaltninger, der muliggør tilvejebringelse af personel.

Hvis forsvaret skal kunne fremskaffe sproglig kompetence på kortere tid i fremtiden, bliver udfordringen at opbygge evnen til at udnytte den sproglige kompetence, som findes på det eksterne marked. Muligheden for køb af ekstern uddannelse vil samtidig tilføre produktionen yderligere fleksibilitet. Eksternt køb giver mulighed for på kort tid at producere sproglig kompetence, som der kan være behov for i overgangfasen til etablering af anden og mere rentabel produktionsmetode.

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT

26. januar 2009

DEN DANSKE VÆRNEPLIGTSMODEL - UDVIKLINGSMULIGHEDER

Indledning

Ved Aftale om forsvarets ordning 2005-2009 blev værnepligten omlagt til en fire måneders (ca. 700 timer) basisuddannelse. Uddannelsen sætter de værnepligtige i stand til at løse samfundsrelaterede opgaver i totalforsvarsregi. Værnepligten skal endvidere danne grundlag for rekruttering til forsvaret, bidrage til varetagelse af opgaver af ceremoniel karakter og for kongehuset samt bidrage til forsvarets forankring i det danske samfund.

Det blev samtidig besluttet, at sessionerne skulle overdrages fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet til Forsvarsministeriet, og sessionerne skulle varetages i rammerne af Forsvarets Dag, der blev etableret ved samme lejlighed. Forsvarets Personeltjeneste overtog samtidig sessions- og udskrivningsansvaret for alle værnepligtsbrugende myndigheder, herunder Beredskabsstyrelsen.

Forsvarets Dag

Alle unge mænd indkaldes til og alle unge kvinder inviteres til Forsvarets Dag. Forsvarets Dag gennemføres på fem faste rekrutteringscentre placeret på forsvarets eller Beredskabsstyrelsens etablissementer og varer ca. 5-6 timer. Der gennemføres ca. 200 Forsvarets Dage om året. På Forsvarets Dag gives der samtidig med sessionsbehandlingen orientering om uddannelsesmulighederne i forsvaret og mulighed for at indgå aftale om frivillig værnepligtstjeneste eller anden uddannelse i forsvaret.

Forsvarets Dag giver forsvaret og redningsberedskabet mulighed for at kommunikere med de unge og for at forberede de unge bedst muligt på værnepligtstjeneste samt at motivere de unge til frivilligt at indgå værnepligtstjeneste. Hjemmeværnet er ligeledes til stede på Forsvarets Dag med henblik på at kunne informere om hjemmeværnet og skabe interesse for at blive medlem af hjemmeværnet.

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 23
TELEFAX: 33 32 36 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25-77-56-35
EAN: 5798000201200

Den nuværende værnepligtsmodel
Den nuværende værnepligtsmodel i forsvaret indebærer, at de værnepligtige generelt indkaldes til gennemførelse af fire måneders basisuddannelse.

Soldater der har gennemført basisuddannelsen, og ikke efterfølgende tegner kontrakt med forsvaret, hjemsendes og overføres til totalforsvarsstyrken. Den enkelte hjemsendte værnepligtige i totalforsvarsstyrken og dennes bopæl og kompetencer er registreret i totalforsvarsregisteret med henblik på at kunne indkaldes lokalt i forhold til en given krise- eller katastrofesituation. De hjemsendte i totalforsvarsstyrken er forpligtet til inden for de første tre år efter basisuddannelsen at være til rådighed i op til tre måneder for løsning af totalforsvarsopgaver for det danske samfund, hvorefter de udgår af totalforsvarsstyrken. Personel i totalforsvarsstyrken indsættes af totalforsvarsregionerne under anvendelse af den regionale føringsstruktur.

Udover værnepligtige indkaldt til den almindelige basisuddannelse indkaldes værnepligtige i de såkaldte særordninger til Den Kongelige Livgarde, Hesteskadronen ved Gardehusarregimentet og Kongeskibet Dannebrog. Værnepligtige, indkaldt under disse særordninger har ikke efterfølgende beredskabsforpligtelse i totalforsvarsregistret.

Årligt indkaldes ca. 5.500 værnepligtige til hæren, ca. 550 værnepligtige til søværnet og ca. 450 værnepligtige til flyvevåbnet.

Basisuddannelsen i hæren.
Hærens basisuddannelse varetages af uddannelsesbataljonerne i 2. Brigade ved Jydske Dragonregiment i Holstebro, Gardehusarregimentet i Slagelse, Den Kongelige Livgarde i Høvelte, Danske Artilleriregiment i Varde, Ingeniørregimentet i Skive, Trænregimentet i Aalborg og Telegrafregimentet i Fredericia samt ved Det Danske Internationale Logistik Center i Vordingborg. Indkaldelserne finder sted hvert år i februar og august; dette hænger sammen med, at den efterfølgende reaktionsstyrkeuddannelse varer otte måneder, og enhederne til international tjeneste i forlængelse heraf udsendes i februar og august.

Ved særordninger indkaldes værnepligtige til Den Kongelige Livgarde og til Hesteskadronen ved Gardehusarregimentet til varetagelse af ceremonielle opgaver og bevogtning af de kongelige slotte og palæer. Disse værnepligtige indkaldes i henholdsvis otte og tolv måneder. Indkaldelserne til Den Kongelige Livgarde finder sted i april, august og december; indkaldelse til Hesteskadronen finder sted i februar og august. Hjemsendte værnepligtige fra disse særordninger overføres ikke efterfølgende til totalforsvarsstyrken.

Hærens basisuddannelse er opdelt i moduler, hvor den militære grunduddannelse er forudsætningsskabende for de øvrige moduler, idet soldaterne her lærer at begå sig i et usikkert miljø, yde førstehjælp, betjene håndvåben samt anvende anden udrustning og materiel. De øvrige militære moduler indeholder feltuddannelse, småstyrkers kamp samt introduktion til fredsstøttende operationer. På totalforsvarsmodulet er de fag vægtet, som giver de værnepligtige kompetencer til at indgå i totalforsvarsstyrken, eksempelvis førstehjælp, brandbekæmpelse samt småstyrkers kamp i relation til sikrings- og bevogtningsopgaver. Basisuddannelsen indeholder tillige et åbent

hus arrangement. Den afsluttende kontrløvelse gennemføres med støtte fra hjemmeværnet m.fl.

Basisuddannelsen i søværnet.
Søværnets basisuddannelse finder sted på Søværnets Sergent- og Grundskole i Frederikshavn. Indkaldelserne finder sted i januar, februar, marts, maj, juni, august, oktober og november.

Søværnets basisuddannelse er opdelt moduler, hvor grundmodulet - ud over egentlige militære færdigheder – også indeholder fag, som er nødvendige for, at den værnepligtige sikkerhedsmæssigt kan sejle med søværnets enheder. På totalforsvarsmodulet er de fag vægtet, som giver de værnepligtige kompetencer til at indgå i totalforsvarsregistret, eksempelvis førstehjælp, brandbekæmpelse og skibsrøgdykkeruddannelse. På sejladsmodulet fortsættes den værnepligtiges sømandsmæssige uddannelse, herunder indsigt i arbejdet og livet om bord på søværnets skibe. Der gennemføres blandt andet et sejladsmodul, fortrinsvis på inspektionsskibe i Nordatlanten.

Ved særordning indkaldes værnepligtige til Kongeskibet Dannebrog i januar. Disse værnepligtige indkaldes i ni måneder og overføres ikke efterfølgende til totalforsvarsstyrken.

Basisuddannelsen i flyvevåbnet.
Flyvevåbnets basisuddannelse gennemføres på Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole på Flyvestation Karup. Indkaldelserne finder sted i februar og august.

Flyvevåbnets basisuddannelse er opdelt i moduler, hvor den militære grunduddannelse er forudsætningsskabende for de øvrige moduler, idet soldaterne her lærer at begå sig i et usikkert miljø, betjene håndvåben samt anvende anden udrustning og materiel. De øvrige militære moduler indeholder feltuddannelse og småstyrkers kamp. På totalforsvarsmodulet er de fag vægtet, som giver de værnepligtige kompetencer til at indgå i totalforsvarsregistret, eksempelvis førstehjælp, brand og redning, beskyttelsesuddannelse samt småstyrkers kamp i relation til sikrings- og bevogtningsopgaver. Den afsluttende øvelse gennemføres med støtte fra hjemmeværnet m.fl.

Værnepligtige, der ønsker at fortsætte i forsvaret efter basisuddannelsen
Egnede værnepligtige kan under gennemførelse af basisuddannelsen tegne kontrakt med forsvaret mhp. efterfølgende reaktionsstyrkeuddannelse og udsendelse i en international operation. De værnepligtige, der tegner en sådan kontrakt, samles i reaktionsstyrkeenheder, der gennemfører otte måneders reaktionsstyrkeuddannelse og herefter udsendes i en international operation – som udgangspunkt i seks måneder.

Herefter kan personel på reaktionsstyrkekontrakt hjemsendes, eller – afhængigt af egne ønsker og forsvarets behov – blive fastansat i forsvaret på en enden kontraktform.

Optimering af den nuværende værnepligtsmodel
Der er sket en udvikling i blandt andet hærens internationale operationer, der giver et meget intensivt uddannelsesforløb forud for udsendelser, hvorfor der ses behov for at skabe mere tid til målrettet reaktionsstyrkeuddannelse af det personel, der indgår kontrakt med forsvaret med henblik på udsendelse i international operation.

Den nuværende model løser opgaven tilfredsstillende, men i et komprimeret uddannelsesforløb, der medfører en høj belastning af personellet, idet karakteren og kompleksiteten af de internationale operationer, kombineret med et stadigt mere teknisk materielgrundlag, medfører behov for omfattende uddannelse inden udsendelsen.

På baggrund af blandt andet den gennemførte evaluering af værnepligtsmodellen fra 2007 har forsvaret i et vist omfang forsøgt at målrette uddannelsen i 4. måned af basisuddannelsen, således at det personel, der på det tidspunkt har valgt at fortsætte uddannelsen i reaktionsstyrkerne, reelt får en måneds ekstra målrettet uddannelse før udsendelse til en international operation. Den fortsatte udvikling i operationerne medfører, at der også i fremtiden vurderes at være behov for at kunne fokusere 4. måned af basisuddannelsen mod gennemførelsen af reaktionsstyrkeuddannelsen for det personel, der skal udsendes i internationale operationer.

Samtidig er der behov for, at forsvarets kræfter kan fokuseres mod de internationale opgaver. Dette indebærer, at en del af de ressourcer, der i dag anvendes til uddannelse af værnepligtige i "totalforsvarsfag", med fordel ses at kunne frigøres med henblik på fokusering mod de internationale opgaver.

En justering af værnepligtsmodellen, hvor hjemmeværnets ressourcer inddrages yderligere, vil øge muligheden for dels at fokusere uddannelsen mere intensivt mod løsning af de internationale opgaver, dels at reducere belastningen på personellet.

Den justerede værnepligtsmodel (3+1)
Den justerede værnepligtsmodel retter sig mod hæren og evt. flyvevåbnet. Det er hæren, der har det største indtag af værnepligtige, ligesom det primært er hæren, der opstiller enheder til international tjeneste i direkte forlængelse af reaktionsstyrkeuddannelsen. Værnepligten i søværnet adskiller sig fra øvrige værns ved at indeholde et seks ugers sejladsmodul, og dette placeres mest hensigtsmæssigt sidst i uddannelsen, hvorfor en 3+1 model er mindre relevant for søværnet.

Den justerede model tager udgangspunkt i, at værnepligten opdeles i to dele. Første periode er fælles for alle værnepligtige og varer ca. tre mdr. anden periode varer ca. en måned. Under anden periode deles værnepligtsstyrken op, så de værnepligtige, der efterfølgende skal gennemgå et reaktionsstyrkeuddannelsesforløb, gennemfører ca. en måneds militært fokuseret uddannelse i forsvarets regi med henblik på at forberede reaktionsstyrkeuddannelsen. De værnepligtige, der efterfølgende skal hjemsendes til totalforsvarsregistret, gennemfører ca. en måneds uddannelse rettet mod deltagelse i samfundets krise- og katastrofeberedskab.

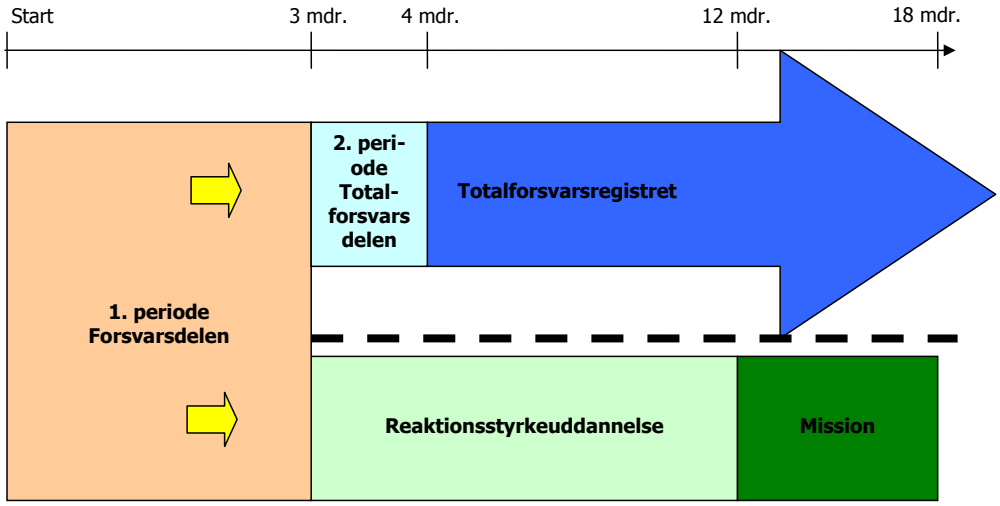

Første periode gennemføres i regi af forsvaret og omfatter den del af uddannelsen, der direkte kan relateres til militære kompetencer og orienteringer om forsvaret i rekrutteringssammenhæng. Perioden har en varighed af ca. tre måneder.

De dele, der fortsat ses at skulle gennemføres i den første periode, omfatter:

- Dele af den grundlæggende militærtjeneste, der består af undervisning i krigens love, idræt, førstehjælp, orienteringslære, signaluddannelse m.v.
- Feltuddannelse, der er den værnepligtiges enkeltmandsuddannelse, og som sammen med den grundlæggende militæruddannelse er forudsætningsskabende for de øvrige moduler.
- Småstyrkers kamp (grundlæggende enhedsuddannelse i kamp på gruppeniveau).
- Kort afsluttende kontroløvelse for feltuddannelsen og småstyrkers kamp.
- Hvervning til reaktionsstyrkeuddannelsen, der omfatter en demonstration af hærens tjenestegrene og giver orienteringer om hærens overordnede opgaver, organisation, sammensætning mv.

Herudover ses der behov for en introduktion til fredsstøttende operationer, der har til formål at give den værnepligtige indsigt i, hvad tjeneste i en fredsstøttende operation medfører. Undervisningen ses primært gennemført ved brug af film og orienteringer fra personel med udsendelseserfaring. Introduktionen kan med fordel tage udgangspunkt i de aktuelle missioner.

Personel af den nyetablerede reserveofficersordning skal blandt andet anvendes i uddannelsesstrukturen, i den regionale føringsstruktur, samt i hærens, søværnets og flyvevåbnets operative enheder for at frigøre personel til internationale opgaver. Det planlægges således, at forsvarets nye reserveofficerer gennemfører to basisuddannelsesforløb som delingsførere.

Anden periode tager udgangspunkt i en opdeling af de værnepligtige, hvor de værnepligtige, der ønsker at skrive kontrakt med forsvaret om gennemførelse af reaktionsstyrkeuddannelsen, gennemfører den uddannelse, der er målrettet mod den efterfølgende reaktionsstyrkeuddannelse, mens den øvrige del af de værnepligtige gennemfører den uddannelse, der er rettet mod totalforsvaret.

Totalforsvarsdelen af værnepligten kan omfatte:

- De dele af den grundlæggende militæruddannelse, der ikke gennemføres i forsvarsdelen, og som de værnepligtige skal bruge for at løse opgaver på gruppeniveau i ramme af totalforsvarsstyrken, eksempelvis bevogtning.
- Totalforsvarsuddannelse, herunder hjælp til den øvrige del af samfundet.
- Orientering om og eventuelt supplerende hvervning til reaktionsstyrke- eller andre uddannelser i forsvaret.
- Orientering om hjemmeværnet.
- Kort afsluttende kontrolløvelse for totalforsvarsdelen.

Baggrunden for nævnte orienteringer er, at erfaringer viser, at der fortsat hverves personel til de internationale operationer i den sidste del af værnepligtsperioden.

Hjemmeværnet ses at ville kunne spille en endnu større rolle end i dag i f.m. gennemførelse af den totalforsvarsrelaterede del af basisuddannelsen. Det vil således være formålstjenligt, om hjemmeværnet kan forestå så meget som muligt af denne del af basisuddannelsen.

<u>Konsekvenser ved en justering af værnepligtsmodellen</u>
Ved at opdele værnepligtsuddannelsen i to dele på hhv. ca. tre måneder og ca. en måned og implementere det ovennævnte vejvalg efter tre måneders basisuddannelse, gives mulighed for en tidligere og mere fokuseret uddannelse, både for de værnepligtige, der tegner kontrakt med henblik på udsendelse i internationale opgaver og for de værnepligtige, der efterfølgende skal hjemsendes og indgå i totalforsvarsstyrken.

Samlet set tilgodeser 3+1 modellen behovet for, at uddannelsestiden relateret til reaktionsstyrkeuddannelsen øges, og at forsvaret kan frigøre ressourcer til denne, ligesom modellen medfører en fokuseret totalforsvarsuddannelse i den 4. måned under ledelse af blandt andet personel fra den regionale føringsstruktur og med maksimal støtte fra hjemmeværnet.

Der kan derfor peges på en videreudvikling af den nuværende velfungerende værnepligtsmodel gennem styrkelse af de nuværende muligheder for fokusering af fjerde uddannelsesmåned samt udvikling af et endnu tættere samarbejde mellem forsvaret og hjemmeværnet i rammen af uddannelsesafdelingerne. Herunder skal der identificeres specifikke opgaver, som hjemmeværnet kan overtage til aflastning af forsvarets personel.

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT

FORØGELSE AF DET ÅRLIGE ANTAL VÆRNEPLIGTIGE

26. januar 2009

Resume
Ved en forøgelse af værnepligtsindtaget vil man forøge andelen af ikke-frivillige værnepligtige tilsvarende, idet det forudsættes, at antallet af reelt frivillige ikke stiger, og at antallet af kvinder på værnepligtslignende vilkår ligeledes ikke ændres. Ud fra en forudsætning om, at der fortsat vil kunne rekrutteres ca. 12,7 % af de ikke-frivillige til en reaktionsstyrkekontrakt eller fastansættelse i forsvaret, vil man kunne rekruttere ca. 390 yderligere ved 50 % forøgelse, og 781 yderligere ved 100 % forøgelse af antallet af indkaldte værnepligtige.

Den samlede økonomiske omkostning ved den nuværende værnepligtsmodel vurderes at ligge på ca. 725 mio. kr. Det skal bemærkes, at en eventuel nedlæggelse af værnepligten ikke vil medføre en besparelse af det fulde beløb, blandt andet på grund af behov for et større antal fastansatte i den operative struktur for bl.a. at honorere ambitionsniveauet for internationale operationer, fastansatte til at løse dele af opgaverne i de værnepligtige særordninger og behovet for en øget rekrutteringsindsats.

Den samlede økonomiske meromkostning ved en 50 % forøgelse skønnes at udgøre ca. 854 mio. kr. til investeringer og årligt ca. 376 mio. kr. til løn- og driftsudgifter.

Den samlede økonomiske meromkostning ved en 100 % forøgelse skønnes at udgøre ca. 1.694 mio. kr. til investeringer og årligt ca. 751 mio. kr. til løn- og driftsudgifter.

Til de ovenfor anførte beløb skal lægges øvrig materieldrift, omkostninger til investering i og drift af øvrige faciliteter, f.eks. idrætsanlæg, cafeteria m.v., samt omkostninger forankret i øvrige funktionelle områder, herunder bl.a. sundhedstjenesten, der forestår infirmeri- og tandlægevirksomheden, ligesom afledte omkostninger til forøgelse af de strukturbestemte uddannelser

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 28
TELEFAX: 33 32 36 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25-77-56-35
EAN: 5798000201200

(befalingsmænd og officerer), samt øget støtte fra hjemmeværnet til gennemførelse af kontroløvelsen ikke er indeholdt i notatets opgørelser.

Bemandingssituationen vurderes at have en væsentlig betydning for muligheden for at realisere en forøgelse på henholdsvis 50 % og 100 %. Det vil stort set kræve en tilsvarende procentvis forøgelse af uddannelsesstrukturerne i forsvaret. Såfremt det prioriteres at fylde en øget uddannelsesstruktur til en øget produktion af værnepligtige, vil dette medføre, at en større del af forsvarets faste personel skal overføres fra den operative struktur til uddannelses- og støttestrukturen.

----------oOo----------

Indledning
Notatet beskriver en forøgelse med 50 % og 100 % af det nuværende værnepligtsindtag. Notatet forudsætter at hærens to årlige indkaldelser fastholdes, idet hærens internationale operationer er baseret på to årlige rotationer, der hænger nøje sammen med de værnepligtiges kontrakttegning og overgang til reaktionsstyrkeuddannelsen. Rotation til missionsområderne er for hovedparten af hærens værnepligtige styrende for indkaldelsesholdenes tidsmæssige placering.

Notatet bygger i størst muligt omfang på faktuelle tal, idet det eksplicit er angivet, hvor der er tale om vurderinger.

Den nuværende værnepligtsmodel
Ved aftale om forsvarets ordning 2005 – 2009 blev værnepligten omlagt til en ny og kortere værnepligtsmodel, der målretter værnepligtsuddannelsen mod totalforsvaret, danner grundlag for rekruttering til forsvaret for dem, der ønsker dette, og bidrager til forsvarets forankring i det danske samfund. Årligt (pr. 2007) indkaldes ca. 5.500 værnepligtige til hæren, ca. 300 værnepligtige til søværnet og ca. 400 værnepligtige til flyvevåbnet. Disse fordeler sig med ca. 5.700 værnepligtige mænd og ca. 450 kvinder på værnepligtslignende vilkår.

Til den struktur, der er relateret til værnepligten medgår dels de egentlige årsværk af værnepligtige, dels det fastansatte personel der direkte indgår i uddannelsen - uddannelsesstrukturen.

For hærens vedkommende organiseres disse i bataljoner og afdelinger under 2. Brigade og DANILOG. De fleste værnepligtige forretter 4 mdr. værnepligt, mens værnepligtige ved Den Kongelige Livgarde forretter 8 mdr. værnepligt og Hesteskadronen ved Gardehusarregimentet forretter 12 mdr. værnepligt.

For Søværnets vedkommende gives det sømilitære grund- og totalforsvarsmodul ved Søværnets Sergent- og Grundskole, mens sejladsmodulet gives ved søværnets sejlende enheder. Der indkaldes til 4 mdr. almindelig værnepligt samt til 9 mdr. særlig værnepligt med henblik på tjeneste i kongeskibet.

For flyvevåbnets vedkommende gennemføres værnepligtsuddannelsen ved Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole sideløbende med skolens øvrige produktion. Uddannelsen har en varighed på fire måneder.

Samlet udgør de værnepligtige og den direkte uddannelsesstruktur til de værnepligtige følgende årsværk og lønsumsomkostninger jf. nedenstående tabel (angivet i 1.000 kr. i prisniveau 2008).

		Uddannelsesstruktur			
Værn	Værnepligt	Chef	Officerer	Befalingsmænd	Konstabler
HRN	2.130	7	148	340	68
SVN	200	2	7	40	5
FLV	145	0	2	39	5
I alt	2.475	9	157	419	78
Omkostninger	232.650	7.010	69.337	136.628	21.700

De samlede årsværksomkostninger for værnepligtige udgør således ca. 233 mio. kr., og årsværksomkostninger for den fastansatte uddannelsesstruktur udgør ca. 235 mio. kr. I alt ca. 468 mio. kr. til lønrelaterede omkostninger.

Hertil kommer en ikke opgjort meromkostning til personel i støttestrukturen f.eks. ved cafeteriadrift, uddannelsesmateriel- og depotstrukturen, vedligeholdelsesstrukturen, infirmerier etc., ligesom afledte omkostninger til forøgelse af de strukturbestemte uddannelser (befalingsmænd og officerer), samt øget støtte fra hjemmeværnet til gennemførelse af kontroløvelsen ikke er indeholdt i notatets opgørelser. Disse forhold vil kræve en detaljeret analyse af forsvarets samlede struktur.

De værnepligtige modtager ingen variable ydelser, men modtager "kostgodtgørelse" og et "frirejsekort" til offentlige transportmidler. Kostgodtgørelse udgør pr. værnepligtigt årsværk ca. 62.000 kr., og frirejsekortet udgør ca. 17.000 kr., i alt ca. 79.000 kr. pr. værnepligtigt årsværk – svarende til i alt ca. 195,5 mio. kr. årligt.

Personel i uddannelsesstrukturen modtager variable ydelser under gennemførelse af forskellige aktiviteter som en del af basisuddannelsen. I hærens, søværnets og flyvevåbnets basisuddannelser gennemføres et antal aktiviteter, der udløser variable ydelser og øvrig drift relateret til det faste personel. I søværnet har de værnepligtige endvidere tjeneste på skibe i Nordatlanten, hvorfor der medgår rejseudgifter udover frirejsekortet samt variable ydelser til uddannelsesstrukturen.

Den samlede udgift til variable ydelser og øvrig drift relateret til det faste personel i uddannelsesstrukturen vurderes samlet at udgøre ca. 12,6 mio. kr. årligt.

Der er mindre forskelle i standardudrustningen mellem de tre værn. I nærværende notat er anlagt en gennemsnitsbetragtning omkring standardudrustning ud fra hæren. Det vurderes, at en

standardudrustning til en værnepligtig menig har en pris pr. sæt på ca. kr. 24.000 kr. Udgifter til generel udrustningsdrift, herunder genanskaffelse af udrustning/materiel, vedligeholdelse af beholdninger på depoter m.m. anslås til ca. 10 % af anskaffelsesprisen årligt pr. sæt, svarende til 2.400 kr. årligt pr. sæt. Årligt forbrug af bl.a. ammunition er ikke opgjort.

I alt vurderes udgifter til investering i uddannelsesmateriel og køretøjer til uddannelse for en gennemsnitlig værnepligtig basisuddannelsesunderafdeling i hæren at andrage ca. 18,1 mio. kr. Herudover kommer årlig udgift til drift af køretøjer på ca. 1,1 mio. Driftsomkostninger for øvrigt materiel har ikke været muligt at opgøre for nærværende. Udgifter relateret til flyvevåbnets basisuddannelsesunderafdelinger er sammenlignelige med hærens.

For søværnets vedkommende gennemføres de værnepligtiges sejladsmodul primært på de to permanent deployerede inspektionsskibe i Nordatlanten/Arktis. Antallet af 4 mdr. værnepligtige, som gennemfører 6 ugers sejlende tjeneste, overstiger for tiden ikke mere end ca. 70 værnepligtige til fordeling mellem enhederne. Idet totalforsvars- og sejladsmodulerne kan gennemføres sideløbende, betyder dette, at enhederne i praksis skal kunne håndtere i alt ca. 35 værnepligtige pr. indkaldelse. Erfaringsmæssigt udnytter disse ca. 35 uddannelsespladser til søs netop den samlede underbringelseskapacitet om bord på nævnte enheder.

Den samlede økonomiske omkostning ved den nuværende værnepligtsmodel vurderes at ligge på ca. 725 mio. kr.[1] Det skal bemærkes, at en eventuel nedlæggelse af værnepligten ikke vil medføre en besparelse af dette beløb, blandt andet på grund af behov for et større antal fastansatte i den operative struktur for bl.a. at honorere ambitionsniveauet for internationale operationer, fastansatte til at løse dele af opgaverne i de værnepligtige særordninger og en øget rekrutteringsindsats.

Rekruttering ved den nuværende værnepligtsmodel

Indkaldelse og fordeling af værnepligtige i Danmark sker efter Værnepligtslovens bestemmelser. Det danske sessionssystem er baseret på lodtrækning og frivillighed.[2] Ca. halvdelen af de unge mænd vurderes egnede til værnepligttjeneste og yderligere ca. 10 % vurderes begrænset egnede. De egnede kan melde sig frivilligt, eller de kan tvangsindkaldes efter lodtrækning, mens de begrænset egnede kan melde sig frivilligt, men ikke kan tvangsindkaldes efter lodtrækning.

Fordelen ved det danske system er, at alle de bedst motiverede, der er bedømt egnet eller begrænset egnet, har fortrinsret til værnepligten. Det resterende behov dækkes herefter med

[1] Hertil skal lægges øvrig materieldrift og f.eks. ammunitionsforbrug, omkostninger til drift af etablissementer og øvrige faciliteter, f.eks. idrætsanlæg, cafeteria m.v., samt omkostninger forankret i øvrige funktionelle områder, herunder bl.a. sundhedstjenesten der forestår infirmeri- og tandlægevirksomheden. Afledte omkostninger ved de strukturbestemte uddannelser (befalingsmænd og officerer) er ligeledes ikke indeholdt.

[2] I modsætning til de fleste andre lande med værnepligt er det danske værnepligtssystem tilrettelagt under stor hensyntagen til den enkelte værnepligtige. I flere andre lande (eksempelvis Sverige og Norge) udvælger forsvaret de værnepligtige, der bedst egner sig til værnepligtstjenesten, og der er derfor et meget fintmasket sessionssystem. I praksis medfører det, at hvis værnepligtsbehovet i de udenlandske forsvar udgør en fjerdedel af ungdomsårgangen, så udvælger sessionen den fjerdedel af ungdomsårgangen, som er bedst egnet.

tvangsindkaldte værnepligtige. Det betyder at de danske værnepligtige – alt andet lige – består af de bedst motiverede blandt de egnede, mens udenlandske værnepligtssystemer udtager de bedst egnede uanset motivation. Det danske system fremmer derfor rekrutteringen til efterfølgende ansættelse i forsvaret, mens udenlandske værnepligtssystemer i højere grad fokuserer på kvaliteten i selve værnepligtsuddannelsen.

Ulempen ved det danske system er, at efterkassationen fra værnepligtsmassen vil være større end i de udenlandske systemer, idet man kan melde sig som værnepligtig eller tvangsindkaldes, når man vurderes lige netop tilstrækkelig egnet, hvilket medfører at der er en større risiko ved fejlvurdering fra sessionens side.

Værnepligtsloven foreskriver, at frivillige kan vælge indkaldelsestidspunkt og indkaldelsessted, og at man kan melde sig frivilligt efter lodtrækningen uanset udfald. Derfor er der mange, der melder sig frivilligt for at opnå fordelene, efter de har erkendt, at de er sikre på eller med stor sandsynlighed bliver tvangsindkaldte. Dette kaldes teknisk frivillige. De værnepligtige, der ville have meldt sig frivilligt under alle omstændigheder kaldes reelt frivillige. På grund af indkaldelsesreglernes store fleksibilitet kan forsvaret ikke lave en nøjagtig opgørelse over, hvem der er reelt frivillige, og hvem der er teknisk frivillige, idet det for den enkelte er situationsbestemt, hvordan man indkaldes. Det vurderes ud fra stikprøver, at ca. 62,5 % af de værnepligtige mænd i forsvaret er reelt frivillige.

Ud fra stikprøver, med den iboende statistiske usikkerhed herved, vurderes det, at der rekrutteres ca. 20,9 % af alle de værnepligtige mænd. Disse fordeler sig med en rekruttering på ca. 25,8 % af de reelt frivillige og en rekruttering på 12,7 % af de ikke reelt frivillige.

Den samlede efterkassation ligger på ca. 12 %. Efterkassationen for de ikke reelt frivillige er ca. dobbelt så stor som for de reelt frivillige. Dette forklares ved, at selv om efterkassation vurderes ud fra hovedsageligt objektive lægelige faktorer, så er det ikke uvæsentligt hvordan motivationen hos den værnepligtige spiller ind i hans egen vurdering af sin situation og i bedømmelseskommissionens samlede vurdering. Endelig må det formodes, uden at forsvaret har undersøgt forholdet, at langt størstedelen af militærnægterne kommer fra de ikke frivillige værnepligtige. Det må formodes, at kun en meget lille del af de reelt frivillige efterfølgende vælger at søge overførelse til militærnægtertjeneste.

Forøgelse af værnepligtsindtaget med 50%

Vurderingen af konsekvensen af forøgelse af værnepligtsindtaget tager udgangspunkt i de umiddelbare omkostninger ved de uddannende enheder og det materiel og etablissement, der medgår hertil.

Hertil kommer de mange indirekte konsekvenser for den omkringliggende struktur, hvor det ikke umiddelbart er muligt at opgøre konsekvenser og omkostninger uden en gennemgribende analyse af hele forsvarets struktur, aktiviteter og processer.

Forøgelsen med 50 % medfører en forøgelse af de årsværksmæssige omkostninger til i alt 702 mio. kr. (en stigning på 234 mio. kr.), idet det forudsættes, at også antallet af fast personel i uddannelsesstrukturen øges med 50 %. I lyset af den nuværende bemandingssituation vurderes

det at være en væsentlig udfordring at forøge uddannelsesstrukturen med op til 50 %. Såfremt det prioriteres at øge uddannelsesstrukturen, vil det skulle ske på bekostning af personel i de stående enheder, indtil yderligere fast personel er tilvejebragt gennem rekruttering og uddannelse.

Ved en 50 % forøgelse af værnepligtsindtaget vil dette medføre en stigning i omkostningerne til kostgodtgørelse og frirejsekort svarende til ca. 97,8 mio. kr. årligt. Den samlede udgift til variable ydelser og øvrig drift relateret til det faste personel i uddannelsesstrukturen vurderes samlet at medføre en forøgelse på ca. 6,3 mio. kr. årligt. Forøgelsen med 50 % medfører en stigning i variable ydelser og øvrig drift til i alt ca. 104,1 mio. kr. årligt.

Der skal foretages investeringer i form af indkøb af standardudrustning til 50 % flere værnepligtige i hæren og søværnet, idet flyvevåbnet vil kunne omlægge til tre indkaldelseshold, og derved kunne "genbruge" udrustningen. Dette medfører en skønnet merudgift på ca. 34 mio. kr. til anskaffelsesinvesteringer og en årlig merudgift på skønnet ca. 3,5 mio. kr.

Hæren vil endvidere have behov for en investering i uddannelsesmateriel og køretøjer anslået til ca. 162,9 mio. kr. Drift af køretøjer udgør årligt 9,9 mio. kr.

For søværnets vedkommende skal antallet af uddannelsespladser til søs øges med 17 pladser til i alt 52. Tilvejebringelse af disse ekstra uddannelsespladser bør underkastes en nærmere analyse af SOK, idet det vurderes, at søværnets samlede antal uddannelsespladser til søs p.t. udnyttes maksimalt (herunder til uddannelse af kadetter og kadetaspiranter).

En forøgelse af flyvevåbnets værnepligtsproduktion med 50 % kan – forudsat omlægning til tre indkaldelseshold – i stort omfang gennemføres inden for nuværende uddannelsesmaterielnormering. Der vil dog være behov for yderligere køretøjer, svarende til i alt ca. 11,7 mio. kr. Hertil kommer en årlig drift af køretøjer på ca. 840.000 kr.

Samlet set en materielinvestering på i alt ca. 208,6 mio. kr., idet der ikke er medregnet øvrig materieldrift, mindre materielanskaffelser og ammunitionsforbrug. Drift af køretøjer og standardudrustninger vil årligt beløbe sig til ca. 14,2 mio. kr.

Hæren har behov for øget etablissement i relation til en øget værnepligtsproduktion. En mere præcis angivelse forudsætter en præcis opgørelse over garnisonering af alle hærens enheder i kommende forlig, hvilket ikke er for nærværende er muligt. Til grund for vurderingen anlægges en betragtning om nybyggeri til i alt 9 underafdelinger. Samlet set anslås dette at udgøre 578 mio. kr. Årlig drift anslås til samlet 17,4 mio. kr. til drift, vedligehold og løn.

For søværnets vedkommende udvirker en forøgelse af værnepligtsproduktion med 50 % et behov for udvidelse af de fysiske rammer ved Søværnets Sergent- og Grundskole. Der anslås anvendt ca. 43 mio. kr. til etablissementsinvesteringer og ca. 1,7 mio. kr. pr. år til drift, vedligehold og løn.

En forøgelse af flyvevåbnets værnepligtsproduktion med 50 % kan i hovedsagen gennemføres inden for nuværende fysiske rammer. Der anslås anvendt ca. 24 mio. kr. til etablissementsinve-

steringer ved ombygning og udnyttelse af eksisterende bygningsmasse, og ca. 0,9 mio. kr. pr. år til drift, vedligehold og løn.

I alt anslås det, at etablissementsområdet vil medføre øgede investeringsomkostninger på i alt ca. 645 mio. kr. og 20,0 mio. kr. i årlige driftsomkostninger. Hertil kommer eksterne faciliteter som cafeteria, idræts- og fritidsfaciliteter, skydebaner m.v.

Hæren vil have behov for IT til ca. 9 underafdelinger og 4 bataljons-/afdelingsstrukturer svarende til ca. 3,0 mio. kr. årligt.

Søværnet har behov for IT svarende til ca. 0,6 mio. kr. årligt (21 arbejdsstationer m. DeMars).

En forøgelse af flyvevåbnets værnepligtsproduktion medfører ikke behov for IT-anskaffelser og dermed heller ikke øgede IT-driftsomkostninger.

Samlet anslås de informatikmæssige omkostninger til årligt at udgøre ca. 3,6 mio. kr.

Det forudsættes, at en forøgelse af værnepligtsindtaget kun i meget begrænset omfang vil medføre en forøgelse i antallet af reelt frivillige. Denne formodning bygger på, at de reelt frivillige allerede i dag har mulighed for forud for øvrige at vælge at aftjene værnepligt. Derfor opsuger forsvaret i dag langt størstedelen af de potentielt reelt frivillige.

	Nuværende	50 % forøgelse
Antal VPL mænd	5.700	8.775[3]
Heraf reelt frivillige	3.560	3.560
Antal ikke reelt frivillige	2.140	5.215
Rekruttering fra frivillige (25,8 %)	918	918
Rekruttering fra ikke reelt frivillige (12,7 %)	272	662
I alt rekrutterede	1.190	1.580
Rekrutteringsprocent	20,9 %	18,0 %

Ved en 50 % forøgelse af værnepligtsindtaget må den samlede rekrutteringsprocent forventes at falde til omkring 18 %, idet der samlet vurderes at kunne rekrutteres i alt. ca. 1.580. Det må forventes, at efterkassationen ved en 50 % forøgelse af indtaget øges til vurderet 13-14 %.

[3] FPT har opgjort det samlede antal værnepligtige for 2007 til ca. 6.150, hvoraf de mandlige værnepligtige udgjorde ca. 5.700, og de resterende ca. 450 udgjordes af kvinder på værnepligtslignende vilkår. Det forudsættes i beregningen, at forsvaret ikke kan rekruttere flere kvinder på værnepligtslignende vilkår end for nærværende, hvorfor der tages udgangspunkt i et totalt værnepligtsantal på 6.150. 50% forøgelse svarer således til 3.075 værnepligtige mænd, i alt 8.775. Hertil kommer fortsat ca. 450 kvinder på værnepligtslignende vilkår.

Det må formodes, at antallet af militærnægtere stiger proportionalt med antallet af ikke frivillige værnepligtige. Ved en 50 % forøgelse af værnepligtsindtaget må der som minimum forventes en fordobling i antallet af militærnægtere.

Forøgelse af værnepligtsindtaget med 100%

Forøgelsen med 100 % medfører en forøgelse af de årsværksmæssige omkostninger til i alt 936 mio. kr. (en stigning på 468 mio. kr.), idet det forudsættes, at også omfanget af fast personel u uddannelsesstrukturen øges med 100 %.

Det vurderes som en væsentlig udfordring i lyset af den nuværende bemandingssituation at forøge uddannelsesstrukturen med op til 100 %. Såfremt det prioriteres at øge uddannelsesstrukturen, vil det skulle ske på bekostning af personel i de stående enheder, indtil yderligere personel er tilvejebragt gennem uddannelse.

Ved en 100 % forøgelse af værnepligtsindtaget vil dette medføre en 100 % stigning i omkostningerne til kostgodtgørelse og frirejsekort svarende til ca. 195,5 mio. kr. årligt.[4]

Den samlede udgift til variable ydelser og øvrig drift relateret til det faste personel i uddannelsesstrukturen vurderes samlet at medføre en forøgelse på ca. 12,6 mio. kr. årligt.

Forøgelsen med 100 % medfører en stigning i variable ydelser og øvrig drift til i alt ca. 208,1 mio. kr.

Der skal foretages investeringer i form af indkøb af standardudrustning til 100 % flere værnepligtige i hæren og søværnet og for 105 personer flere i flyvevåbnet, idet omlægningen til tre indkaldelseshold alene kan understøtte en 50 % forøgelse. Dette medfører en gennemsnitlig skønnet merudgift til anskaffelsesinvestering på ca. 72,1 mio. kr. samt en årlig driftsomkostning på skønnet ca. 7,2 mio. kr.[5]

Hæren, og til dels flyvevåbnet, vil endvidere have behov for en investering i uddannelsesmateriel og køretøjer hvilket anslås til ca. 325,8 mio. kr.[6] Hertil kommer drift af køretøjer med en årlig omkostning på ca. 19,8 mio. kr.

For søværnets vedkommende skal antallet af uddannelsespladser til søs øges med 35 pladser til i alt 70. Tilvejebringelse af disse ekstra uddannelsespladser bør underkastes en nærmere analyse af SOK, idet det vurderes, at søværnets samlede antal uddannelsespladser til søs p.t. udnyttes maksimalt (herunder til uddannelse af kadetter og kadetaspiranter).

---

[4] Ud fra 100 % ÅV jf. ØPGL 24 svarer dette til ca. 2475 VPL ÅV á ca. 79.000 kr.

[5] Hærens 100 % udgør 5.500 VPL og søværnets 100 % udgør 300 VPL, i alt 5.800 hvilket svarer til ca. 2.900 enkeltmandsudrustninger, mens flyvevåbnets behov udgør 105 enkeltmandsudrustninger, i alt ca. 3.005 á 24.000 kr. til anskaffelsesinvestering og årligt ca. 2.400 pr. sæt.

[6] Hærens 100 % forøgelse udgør i alt 17 underafdelinger og flyvevåbnet ca. 1 underafdeling med tre delinger og køretøjer, i alt 18 underafdelinger á ca. 18,1 mio. kr. i investering og 1,1 mio. i køretøjsdrift.

Samlet set en materielinvestering på i alt ca. 397,9 mio. kr., idet der ikke er medregnet drift og mindre materielanskaffelser samt ammunitionsforbrug. Drift af køretøjer vil årligt beløbe sig til ca. 27,0 mio. kr.

Hæren har behov for øget etablissement i relation til en øget værnepligtsproduktion med 100 %. En mere nøjagtig angivelse forudsætter en præcis opgørelse over garnisonering af alle hærens enheder i kommende forlig, hvilket ikke er for nærværende er muligt. Til grund for vurderingen anlægges en betragtning om nybyggeri til i alt 17 underafdelinger. Hertil kommer eksterne faciliteter som cafeteria, idræts- og fritidsfaciliteter, skydebaner m.v. Samlet ses anslås dette at udgøre 1.089 mio. kr. Årlig drift anslås til samlet 33 mio. kr. til drift, vedligehold og løn.

For søværnets vedkommende udvirker en forøgelse af værnepligtsproduktion med 100 % et behov for udvidelse af de fysiske rammer ved Søværnets Sergent- og Grundskole. Der anslås anvendt ca. 86 mio. kr. til etablissementsinvesteringer, og ca. 3,4 mio. kr. pr. år til drift, vedligehold og løn.

En forøgelse af flyvevåbnets værnepligtsproduktion med 100 % kan til dels ske inden for de nuværende fysiske rammer, hvortil kommer ca. 121 mio. kr. til etablissementsinvesteringer (nybygning), og ca. 5,0 mio. kr. pr. år til drift, vedligehold og løn.

I alt anslås det at etablissementsområdet vil medføre øgede investeringsomkostninger på i alt ca. 1.296,0 mio. kr. og 41,1 mio. kr. i årlige driftsomkostninger. Hertil kommer eksterne faciliteter som cafeteria, idræts- og fritidsfaciliteter, skydebaner m.v.

Hæren vil have behov for IT til ca. 17 underafdelinger[7] og 8 bataljons-/ afdelingsstrukturer[8] svarende til ca. 5,7 mio. kr. årligt.

Søværnet har behov for IT svarende til ca. 1,3 mio. kr. årligt (42 arbejdsstationer m. DeMars).
En forøgelse af flyvevåbnets værnepligtsproduktion medfører mindre behov for IT anskaffelser.

Samlet anslås de informatikmæssige omkostninger til årligt at udgøre ca. 7,0 mio. kr.
Som for pkt. 2.1. anført vil en forøgelse af værnepligtsindtaget kun i meget begrænset omfang medføre en forøgelse i antallet af reelt frivillige.

	Nuværende	100 % forøgelse
Antal VPL mænd	5.700	11.850[9]
Heraf reelt frivillige	3.560	3.560

[7] 17 x underafdelinger med i alt 12 PC'er, heraf 6 med DeMars, svarende til 240.000 kr.
[8] 8 x uddannelsesstrukturer med hver 8 PC'er, heraf 6 med DeMars, svarende til 200.000 kr.
[9] FPT har opgjort det samlede antal værnepligtige for 2007 til ca. 6.150, hvoraf de mandlige værnepligtige udgjorde ca. 5.700, og de resterende ca. 450 udgjordes af kvinder på værnepligtslignende vilkår. Det forudsættes i beregningen, at forsvaret ikke kan rekruttere flere kvinder på værnepligtslignende vilkår end for nærværende, hvorfor der tages udgangspunkt i et totalt værnepligtsantal på 6.150. Hertil kommer fortsat ca. 450 kvinder på værnepligtslignende vilkår.

Antal ikke reelt frivillige	2.140	8.290
Rekruttering fra frivillige (25,8 %)	918	918
Rekruttering fra ikke reelt frivillige (12,7 %)	272	1.053
I alt rekrutterede	1.190	1.971
Rekrutteringsprocent	20,9 %	16,6 %

Tabellen viser, at en fordobling af værnepligtsindtaget må forventes at medføre et fald i rekrutteringsprocenten fra de nuværende knapt 21 % til ca. 16,5 %, idet der forventes at kunne rekrutteres ca. 1.971. Også her forventes efterkassationen at stige. Ved en fordobling af værnepligtindtaget vil efterkassationen stige til vurderet 15-16 %. Ved en fordobling af værnepligtsindtaget må der forventes en tredobling i antallet af militærnægtere.

Konklusion
Økonomisk kan konsekvenserne ved en forøgelse af værnepligtsindtaget opgøres således:

	50 % forøgelse	**100 % forøgelse**
Årsværk	234,0	468,0
VARYD og øvrig drift	104,1	208,1
MAT-drift (St.Udr. & KØTJ)	14,2	27,0
Etablissementsdrift	20,0	41,1
Informatik	3,6	7,0
Total - drift	**375,9**	**751,2**

Materielinvesteringer	208,6	397,9
Etablissementsinvesteringer	645,0	1.296,0
Total - investeringer	**853,6**	**1.693,9**

Angivet i mio. kr.

Hertil skal lægges øvrig materieldrift, omkostninger til etablissementsinvestering og drift af øvrige faciliteter, f.eks. idrætsanlæg, cafeteria m.v., samt omkostninger forankret i øvrige funktionelle områder, herunder bl.a. sundhedstjenesten, der forestår infirmeri- og tandlægevirksomheden. Afledte omkostninger til forøgelse af de strukturbestemte uddannelser (befalingsmænd og officerer), samt øget støtte fra hjemmeværnet til gennemførelse af kontroløvelsen er ligeledes ikke indeholdt i notatets opgørelser. Disse forhold vil kræve en detaljeret analyse af forsvarets samlede struktur. Det skal dog bemærkes, at der med relativt få merudgifter kan indkaldes 50 % flere værnepligtige i flyvevåbnet.

Bemandingssituationen vurderes at have en direkte indflydelse på muligheden for at realisere en forøgelse på henholdsvis 50 % og 100 %. Det vil i stort kræve en tilsvarende procentvis forøgelse af uddannelsesstrukturerne i forsvaret. Såfremt det prioriteres at fylde en øget uddannelsesstruktur til en øget produktion af værnepligtige, vil dette i en periode medføre, at der samlet set

er reduceret bemanding i de tilbageværende stående enheder, indtil personel er tilvejebragt bl.a. gennem uddannelse.

Ved en forøgelse af værnepligtsindtaget vil man forøge andelen af ikke-frivillige værnepligtige tilsvarende, idet det forudsættes at antallet af reelt frivillige ikke stiger, og at antallet af kvinder på værnepligtslignende vilkår ligeledes ikke ændres. Ud fra forudsætningen om at der fortsat vil være en rekrutteringsprocent på 12,7 % af de ikke-frivillige vil man kunne opnå en forøgelse på ca. 390 yderligere rekrutterede til videreuddannelse i forsvaret, f.eks. reaktionsstyrkeuddannelse eller fastansættelse, ved 50 % forøgelse af antal indkaldte værnepligtige, og 781 yderligere rekrutterede ved 100 % forøgelse af antal indkaldte værnepligtige. Med i billedet hører en forventet stigning i efterkassationer og antallet af militærnægtere, samt at den samlede rekrutteringsprocent falder.

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT

26. januar 2009

TOTALFORSVARSSTYRKENS FORMÅL, UDRUSTNING OG FØRING

Indledning

Den nye værnepligt og etablering af en totalforsvarsstyrke (ca. 12.000 tidligere værnepligtige) blev besluttet i forbindelse med indgåelsen af Aftale om forsvarets ordning 2005 – 2009.

Hele idéen bag etableringen af totalforsvarsstyrken var og er fortsat at nyttiggøre de værnepligtiges kompetencer og ressourcer til at kunne understøtte og supplere samfundets samlede beredskab i de helt særlige tilfælde, hvor Danmark eller dele af landet måtte blive ramt af ekstraordinære forhold og katastrofesituationer, herunder krig.

De værnepligtige under den nye fire måneders ordning er således uddannet til dels at kunne løse stationære militære opgaver med lav kompleksitet (herunder visse bevogtnings-, overvågnings- og sikringsopgaver) dels visse opgaver til støtte for de øvrige beredskaber (politiet, redningsberedskabet, m.fl.).

Anvendelsen af de værnepligtige i totalforsvarsstyrken fordrer således ikke – modsat tidligere værnepligtsordninger – at personellet mønstres eller indkaldes til øvelser forud for en eventuel aktivering. Det er blandt andet derfor, at personellet kun har mødepligt i en periode på op til maksimalt tre år efter hjemsendelse.

Efter endt basisuddannelse modtager hjemsendte værnepligtige en orienteringsskrivelse om, at de i de følgende tre år er pligtige til at indgå i totalforsvarsstyrken og møde ved forsvaret på ordre.

Totalforsvarsstyrken forudses aktiveret afhængigt af den opståede situation og kan i givet fald indkaldes med op til 6.000 personer ad gangen i maksimalt tre måneder (i alt 12.000 personer).

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 28
TELEFAX: 33 32 36 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25-77-56-35
EAN: 5798000201200

Udrustning og materiel
Det skal indledningsvis fremhæves, at personel i totalforsvarsstyrken ikke er designeret til én bestemt enhed, men indgår i en samlet pulje – totalforsvarsregistret – hvorfra personellet fleksibelt og situationsbestemt kan sammensættes til en evt. konkret anvendelse. Dette afspejles i de udrustnings- og materielmæssige foranstaltninger.

Der er i forsvarets almindelige beholdninger planlagt for, at der skal kunne udleveres 6.000 stk. grunduniformer og våben samt nødvendig førstehjælpsudrustning. Øvrig supplerende udrustning såsom særlig beklædning og materiel m.v. udleveres situationsbestemt. Hvor der er behov for udrustning og materiel udover lagerbeholdning, vil dette blive anskaffet ved indkøb rettet mod den specifikke opgave.

Der foretages således ikke særskilt oplægning af udrustning øremærket til totalforsvarsstyrken, dog undtaget håndvåben, idet der er oplagt ca. 13.000 stk. geværer, inkl. ammunition, til brug for totalforsvarsstyrken.

I forsvarets logistiske planer er der taget højde for, hvorledes totalforsvarsstyrken efter aktivering skal støttes med forplejning samt sanitets-, forsynings- og vedligeholdelsestjeneste af totalforsvarsregionen og hjemmeværnsdistriktet. Endvidere påregnes totalforsvarsstyrkens eventuelle behov for transport inddækket gennem anvendelse af forsvarets køretøjer, eller gennem udskrivning af andre motorkøretøjer jf. gældende lovgivning.

Kommunikationsmateriel til den aktiverede totalforsvarsstyrke baseres som udgangspunkt på materiel fra de enheder, som den aktiverede styrke skal støtte eller afløse.

Den regionale føringsstruktur
Føring af totalforsvarsstyrken påhviler den regionale føringsstruktur, der er dimensioneret til kontinuerligt at føre op til 6.000 tidligere værnepligtige ad gangen. Den regionale føringsstruktur består af i alt 885 officerer, befalingsmænd og konstabler af reserven, der er designeret til totalforsvarsunderafdelinger ved hærhjemmeværnsdistrikter og flyverhjemmeværnsdistrikter samt til stabsfunktioner i totalforsvarsregionerne.

Personel fra den regionale føringsstruktur deltager i stabsøvelser ledet af Hærens Operative Kommando, hvor planerne for aktivering af totalforsvarsstyrken, herunder udlevering af udrustning m.v., øves. Totalforsvarsregionerne gennemfører ligeledes stabsøvelser for hjemmeværnsdistrikter m.fl., hvor planerne for aktivering af totalforsvarsstyrken øves. Endvidere gennemføres uddannelse inden for visse opgaver relateret til brand, redning, miljø, almindelig hjælp til politiet m.fl., samt uddannelse i og indsættelse af styrker på et større skadested i koordination med øvrige totalforsvarsaktører.

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

3. februar 2009

NOTAT

FORSKELLE MELLEM 2003-REDEGØRELSEN OG DEN SIKKERHEDSPOLITISKE ANALYSE

For så vidt angår den globale sikkerhedsudvikling, tager redegørelsen som noget nyt i forhold til 2003-redegørelsen udgangspunkt i en forventning om, at der frem mod 2025 vil ske en gradvis magtforskydning fra USA/Vesten mod Asien. Der lægges derfor betydelig vægt på den større rolle, som især Kina, men også Indien, forventes at ville spille i det internationale system. Der peges på, at deres ageren i forhold til potentielle krise- og konfliktområder og i forhold til de internationale organisationer vil have stor indflydelse på den kommende internationale ordens evne til at håndtere sikkerhedspolitiske udfordringer.

I forhold til 2003-redegørelsen lægges der større vægt på, at truslerne og udfordringerne i en globaliseret verden er for komplekse til, at de kan håndteres af noget enkelt land. Multilaterale løsninger vil derfor være påkrævet i et hidtil uset omfang. Truslernes og udfordringernes sammensatte og transnationale karakter sætter i stigende grad de internationale institutioner under pres. På samme tid er der risiko for, at øget global magtspredning kan gøre det vanskeligere at opnå den politiske enighed, der skal til for at give de internationale institutioner den nødvendige handlekraft. På denne baggrund lægges der stor vægt på behovet for en aktiv dansk indsats for at styrke det multilaterale samarbejde særligt i de internationale institutioner, der har størst betydning for den globale sikkerhed, dvs. FN, NATO og EU.

Redegørelsen fra 2003 opererede med en forventning om, at de vestlige styrkers teknologiske overlegenhed ville medføre, at internationale operationer fremover ville kunne opdeles i to hovedtyper: På den ene side kortvarige, konventionelle højintensitetsindsatser og på den anden side mere langvarige, lavintensive fredsbevarende indsatser. Dette mundede ud i en anbefaling af, at dansk forsvar burde have kapacitet til at deltage i førstnævnte. Heroverfor peger den aktuelle redegørelse på, at den mest markante udvikling på operationsområdet inden for de senere år har været, at multinationale styrker i dag er engageret i operationer, der fokuserer på oprørsbekæmpelse. Da det er kendetegnende for oprørsbekæmpelse, at der er tale om langvarige indsatser, fremhæves behovet for, at forsvaret kan gennemføre operationer, der *både* er langvarige *og* periodevist højintensive.

Der peges på, at denne udvikling stiller nye krav til såvel de militære styrker samt til, hvorledes det samlede engagement i operationsområdet organiseres. Det fremhæves således, at de ind-

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 36 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25-77-56-35
EAN: 5798000201200

satte styrkebidrag ikke alene skal kunne bekæmpe oprørsstyrker, men også tilvejebringe sikkerhed for lokalbefolkningen, stabilisere et område og indgå i et dynamisk samspil med de aktører, der er ansvarlige for den civile genopbygnings- og udviklingsindsats samt (i begrænset omfang) selv kunne deltage i genopbygning.

I forlængelse heraf lægges som noget nyt i forhold til 2003-redegørelsen vægt på, at de militære bidrag til stabiliseringsoperationer vil skulle forankres i bredspektrede strategier, der også omfatter politiske/diplomatiske og civile humanitære/udviklingsmæssige indsatser og samtidig tager højde for regionale og transnationale aspekter. Ved stabiliseringsoperationer bør der fra starten udarbejdes en strategi, der integrerer de militære og civile sider af indsatsen. Med henblik herpå anbefales som noget nyt, at der oprettes en samtænkningsstruktur, der sikrer dette. Endvidere anbefales det, at det overvejes at etablere en model for administration af midler til bredere stabiliseringsindsatser, herunder samtænkningstiltag, der kan bidrage til denne integration. Herudover lægges der i højere end tidligere grad vægt på behovet for at forøge og opkvalificere den danske pulje af civile sektoreksperter og politiske rådgivere, der kan stilles til rådighed med henblik på internationale operationer.

Som noget nyt fremhæves endvidere bidrag til kapacitetsopbygning – især i Afrika – som en væsentlig opgave i forbindelse med forsvarets samlede internationale engagement. På baggrund af afrikanske ønsker om i højere grad at håndtere lokale konflikter gennem egne regionale sikkerhedsstrukturer forventes støtte til regional militære kapacitetsopbygning at blive en opgave af stigende betydning for det internationale samfund. Der peges derfor på, at forsvaret som led i det internationale engagement bør være i stand til at gennemføre kapacitetsopbygning, såvel i forhold til de regionale organisationer som i forhold til de enkelte lande, der leverer tropper til operationer i Afrika.

FORSVARSMINISTERIET

FORSVARSKOMMISSIONEN AF 2008
Sekretariatet

NOTAT

24. februar 2009

NATO'S EFTERSPØRGSEL PÅ KAMPFLY, HERUNDER I FORBINDELSE MED OPERATIONERNE I AFGHANISTAN

Indledning
NATO efterspørger kampfly i flere sammenhænge, herunder bl.a. i forbindelse med:

- NATO's styrkemål til de enkelte nationer med henblik på at opfylde behovet for styrker i forhold til NATO's ambitionsniveau.
- NATO's opgørelse over behov for styrkebidrag til NATO Response Force (NRF).
- NATO's opgørelse over behov for styrkebidrag til Air Policing missioner, aktuelt i Baltikum, Slovenien og på Island.
- NATO's løbende opgørelse over behov for styrkebidrag til konkrete operationer og herunder evt. reserver – aktuelt ISAF i Afghanistan.

NATO's generelle behov for kampfly
Numerisk er NATO's behov for kampfly som udgangspunkt opfyldt i forhold til NATO's styrkemål, men mange af de tilmeldte fly lever imidlertid ikke op til NATO's kvalitative krav. De er således ikke i stand til at operere under alle forhold, levere præcisionsstyrede våben eller kommunikere uden problemer med andre fly eller styrker. Hertil kommer, at en række allierede ikke kan deployere flyene i operationer på store afstande eller opretholde dem udsendt i længere tid. NATO søger på denne baggrund løbende gennem styrkeplanlægningen at påvirke nationernes planlægning, herunder Danmarks, så der tilmeldes moderne og deployerbare kampfly i tilstrækkeligt omfang.

HOLMENS KANAL 42
1060 KØBENHAVN K
TELEFON: 33 92 33 20
TELEFAX: 33 32 36 55
MAIL: FMN@FMN.DK
WEB: WWW.FMN.DK
CVR: 25-77-56-35
EAN: 5798000201200

NATO's styrkemål til Danmark for perioden 2009-2018 omfatter bl.a. 8 F-16 på højt beredskab til internationale operationer og 8 F-16 på lavere beredskab til internationale operationer samt to F-16 på kontinuerligt afvisningsberedskab med henblik på suverænitetshævdelse.

Udover NATO's styrkemål efterspørges der som nævnt kampfly til NRF og til NATO's Air Policing missioner. Danmark bidrager jævnligt med F-16 fly til NRF - uden at disse har været aktiveret - og bidrager i 2009 med F-16 til Air Policing i både Baltikum og på Island.

Anvendelse af kampfly i Afghanistan
Kampfly anvendes i Afghanistan som en integreret og vigtig del af NATO's militære operationer i landet. Danske F-16 fly var i 2002 og 2003 indsat i operationerne i Afghanistan i rammen af den amerikansk ledede Operation Enduring Freedom. Danske soldater i Afghanistan støttes i dag jævnligt af kampfly, som andre nationer stiller til rådighed for NATO's mission i Afghanistan, ISAF. Flyene anvendes primært til at yde støtte til indsatte landstyrker, den såkaldte Close Air Support rolle. Danske soldater har således fået flystøtte i alle de kampsituationer, hvor de har bedt om det.

Det er en vurdering af den konkrete anmodning om støtte og den aktuelle situation i de enkelte områder, der afgør, hvordan kampfly bliver prioriteret, anvendt og indsat.

Hvorvidt en nation bidrager med kampfly eller ej, er ikke afgørende for, om anmodninger om flystøtte imødekommes.

NATO's opgørelse over behov for kampfly til ISAF
Opgørelsen over behovet for styrkebidrag til ISAF opdateres løbende. Aktuelt mangler der ca. halvdelen af behovet for kampfly i ISAF. Flyene anvendes primært til at yde støtte til indsatte landstyrker, den såkaldte Close Air Support rolle.

Der stilles høje kvalitetskrav til de ønskede kampfly, herunder at de skal kunne operere både om dagen og om natten i al slags vejr samt anvende præcisionsstyrede våben. Der efterspørges således moderne, interoperable og meget kapable kampfly til ISAF. Det skal bemærkes, at de danske F-16 kampfly, der kan udsendes til internationale operationer, lever op til NATOs krav.

Styrkebehovet er henvendt til alle nationer, men det er ikke alle nationer, som råder over kapable kampfly, der samtidig er rede til at bidrage med fly til ISAF.

Manglen på kampfly kompenseres af, at USA støtter ISAF med kampfly, som er under national amerikansk kommando.

Den afghanske regering har anmodet ISAF om ekstraordinær støtte til det kommende valg i 2009. Der er en enighed i NATO om, at en succesfuld afholdelse af valghandlingerne er en strategisk topprioritet.

NATO har derfor udarbejdet en behovsopgørelse om yderligere styrkebidrag til indsættelse i Afghanistan i perioden omkring valghandlingerne. Denne opgørelse omfatter primært yderligere landstyrker, men der er aktuelt også behov for et mindre antal yderligere kampfly.

Forsvarskommandoen 2009-01-26

NOTAT OM OPBYGNING AF LAGRE

RESUME

Forsvarets omstilling til et internationalt indsat forsvar, der kan indsættes i det fulde spektrum af operationer, har betydning for omfang og især indhold af lagrene. Igangværende og kommende operationer bør understøttes i tilfredsstillende omfang, så de indsatte enheder ikke behøver vente unødigt på kritiske forsyninger.

Ammunition og reservedele udgør de primære områder for opfyldning af lagre. Erfaringerne fra de internationale operationer peger på, at der er behov for at råde over 30 dages forsyninger til indsættelse i krævende operationer, hvilket svarer overens med NATO krav.

Lange leveringstider og efterfølgende lang transporttid samt svingende forbrug understreger behovet for opbygning af beredskabslagre. Ved en opbygning af de nødvendige lagre kan driften og vedligeholdelsen af disse komme ind i en funktionel proces, der ikke bærer præg af kontinuerlige hasteanskaffelser, som dels sætter materieltjenestens produktion under pres, dels er fordyrende i forhold til en planlagt anskaffelse.

Det samlede engangsbehov for at opfylde ammunitionslagrene for de mest anvendte ammunitionstyper udgør ca. 1,2 mia. kr.

De operative erfaringer fra internationale operationer peger på forøgelse af antallet af reservedelspakninger til eksempelvis køretøjer for sikring af rettidig og nødvendig vedligeholdelse. Hertil kommer, at de internationale operationer medfører større nedslidningen af materiellet end tidligere antaget. Samlet set er der således behov for en forøgelse af forsvarets reservedelsbeholdninger for i alt. ca. 210 mio. kr.

INDLEDNING

Forsvarets seneste års forbrug af lagerbeholdninger som følge af specielt internationale operationer samt generel manglende lageropbygning betyder, at forsvaret isoleret set har behov for at foretage en engangsinvestering for at bringe beholdningerne op på et tilfredsstillende niveau. Forsvarets omstilling fra et traditionelt invasionsforsvar til et internationalt indsat forsvar har endvidere betydning for omfang og især indhold af forsvarets lagre. I indeværende forlig er forsvaret således i færd med at anskaffe nye kapaciteter til støtte for det fremtidige engagement, hvilket også fordrer opfyldning af materiellagre.

Den samlede hensigt er, at igangværende og kommende operationer kan understøttes tilfredsstillende, uden at enhederne skal vente på kritiske forsyninger.

AMMUNITION

Forsvarets opgjorte engangsbehov for ammunitionsanskaffelse er opgjort ud fra bl.a.

- hvilke enheder, Danmark har tilmeldt NATO som deployerbare styrker på højt beredskab (f.eks. 1 Brigade) – idet NATO krav er, at der for sådanne styrker rådes over 30 dages forsyninger (30 Combat Days of Supply),
- erfaringerne fra de internationale operationer, der peger på, at der er behov for at råde over ca. 30 dages forsyninger til indsættelse i krævende operationer med betydelig intensitet, idet en sådan rådighedsgrad tilgodeser den nødvendige forsyningssikkerhed for udsendte enheder, samt
- ammunitionsbehov relateret til hjemlig uddannelse af enhederne.

For nærværende råder forsvaret ikke i tilstrækkelig grad over ammunition til at tilgodese ovenstående behov.

Hærens ammunitionsanskaffelser gennemføres p.t. efter just in time princippet. Disse principper er sunde i andre sammenhænge, men når forbruget af ammunition svinger meget afhængig af kampintensiteten, vil der ofte være store udsving, som indebærer, at disse principper ikke kan understøtte igangværende og kommende operationer. Dertil kommer, at ammunition først produceres ved indgåelse af kontrakt og derfor generelt ikke blot kan købes ”off the shelf” med kort varsel.

Desuden oplever forsvaret, at hasteindkøb har to begrænsende faktorer. Den ene er, at de set i verdensperspektiv små mængder, som Danmark skal bruge, ofte får en lang leveringstid, idet der normalt kun er begrænsede mængder umiddelbart til rådighed på verdensmarkedet. Derfor skal leverancen passes ind i allerede planlagte programmer. Den anden faktor er, at nationer efterspørger samme ammunition på samme tid. Derved konkurrerer nationerne om samme ledige kapacitet – her trækker de små nationer oftest de korteste strå. Danmark har hidtil ikke indgået i samarbejde om fælles ammunitionsanskaffelser med andre nationer.

Ved at opbygge de nødvendige lagre kan driften og vedligeholdelsen af lagrene komme ind i en funktionel proces, der ikke bærer præg af kontinuerlige hasteanskaffelser, der både sætter materieltjenestens produktionsmuligheder under pres og oftest er fordyrende i forhold til en planlagt anskaffelse. Lagrene bør derfor optimeres i forhold til forbrug, sammenholdt med NATO krav, således at der ikke opbygges lagre, der betinger økonomisk uhensigtsmæssige investeringer. Det betyder, at beholdninger i praksis bruges skarpt eller i uddannelsesmæssig sammenhæng, før de forældes.

Det skal bemærkes, at hærens operations- og indsættelsesvilkår siden 2005 har medført en markant stigning af ammunitionsforbruget til uddannelsesbrug. De operative opgavers karakter stiller ekstra krav til enkeltmand og enheder, hvorfor skydeprogrammerne og forbruget er revideret i henhold til opgaven samt nye våben og våbensystemer.

Den lange transporttid til operationsområdet i fx Afghanistan medfører, at der er nødvendigt at opretholde substantielle lagre i selve oprationsområdet. Transport af ammunition er omfattet af væsentlige begrænsninger i form af internationale aftaler og sikkerhed, hvorfor hastetransport kun kan ske i meget begrænset omfang.

De mest anvendte ammunitionstyper omfatter:

- Ammunition til håndvåben (5,56 MM),
- Ammunition til let maskingevær (7,62 MM)
- Ammunition til tungt maskingevær (12,7 MM)
- Ammunition til 60 MM morter
- Ammunition til 120 MM (kampvogn)
- Ammunition til dysekanon (84 MM), samt
- Håndgranater.

Ammunition til håndvåben (5,56 MM)
I perioden 2005 – 2008 har forsvaret haft et stigende forbrug fra 10 millioner stk. i 2005 til 16,5 millioner stk. i 2008. Forbruget har siden deployeringen af danske styrker til Helmand provinsen i Afghanistan været konstant på et forbrug på ca. 16 millioner stk. pr. år. Forsvaret store initialindkøb i 2005 og 2006 (i alt 52,1 millioner stk.) bliver således opbrugt og har medført et mindre behov for genanskaffelser i 2007 og 2008. Den fremtidige genanskaffelse andrager derfor minimum ca. 16 millioner stk. om året. Beregninger viser, at for at tilgodese kravet om 30 dages forsyninger er der behov for en yderligere anskaffelse på 5,2 millioner stk. svarende til 16 millioner kr.

Ammunition til let maskingevær (7,62 MM)
I perioden 2006 – 2008 har forsvaret haft et stigende forbrug fra 5,1 millioner stk. i 2005 til 8,6 millioner stk. i 2008. Forbruget har siden deployeringen af danske styrker til Helmand provinsen i Afghanistan været konstant stigende. I 2005 overgik denne ammunitionstype fra at være den primære til den sekundære ved udfasningen af gevær M/75. Forsvaret havde dengang et stort lager på 51 millioner stk. i 2005 og har derfor kun gennemført mindre genanskaffelser i 2007 og 2008. Den fremtidige genanskaffelse andrager derfor minimum ca. 8,6 millioner stk. om året. Forsvaret har beregnet, at der for at tilgodese kravet om 30 dages forsyninger er behov for en yderligere anskaffelse på 15,9 millioner stk. svarende til 52 millioner kr.

Ammunition til tungt maskingevær (12,7 MM)
I perioden 2005 – 2008 har forsvaret haft et stigende forbrug fra 0,8 millioner stk. i 2005 til 1,5 millioner stk. i 2008. Forbruget har siden deployeringen af danske styrker til Helmand provinsen i Afghanistan været konstant stigende. Den fremtidige genanskaffelse andrager derfor minimum ca. 1,6 millioner stk. om året. Det er forøgelse på 0,2 millioner pr. år i forhold til gennemsnittet i de seneste 4 år. Beregninger viser, at der for at tilgodese kravet om 30 dages forsyninger er behov for en yderligere anskaffelse på 29,1 millioner stk. svarende til 300 millioner kr. Denne anskaffelse omfatter alle typer af ammunition.

Ammunition til 60 MM morter
I perioden 2005 – 2008 har forsvaret haft et stigende forbrug fra 2.000 stk. i 2005 til ca. 16.000 stk. i 2008. Forbruget har siden deployeringen af danske styrker til Helmand provinsen i Afghanistan været konstant stigende, og i 2007 var forbruget 19.100 stk. Den fremtidige genanskaffelse andrager derfor minimum ca. 17.000 stk. om året. Forsvaret har i 2005 – 2008 indkøb i alt 78.000 stk. Beregninger viser, at der for at tilgodese kravet om 30 dages forsyninger er behov for en yderligere anskaffelse på 52.500 stk. svarende til 159 millioner kr. Denne anskaffelse omfatter alle typer af ammunition til morteren.

Ammunition til 120 MM (kampvogn)
Anskaffelsen af 120 MM ammunition til kampvogne har ikke været prioriteret i perioden. Derfor er forsvarets lagre af ammunition af denne kaliber til kampvogne ikke tilpasset behovet for træning og udsendelse. Ammunitionen er anskaffet som hasteanskaffelser og netop i tilstrækkelige mængder. Dette medfører, at der kun er en minimal lagerbeholdning. Beregninger viser, at der for at tilgodese kravet om 30 dages forsyninger er behov for en yderligere anskaffelse på 19.500 stk. svarende til 194 millioner kr.

Ammunition til dysekanon (84 MM)
I perioden 2005 – 2008 har forsvaret haft et stigende forbrug fra 2.800 stk. i 2005 til ca. 4.600 stk. i 2008. Forbruget har siden deployeringen af danske styrker til Helmand provinsen i Afghanistan været konstant stigende, og i 2007 var forbruget 4.100 stk. Forsvaret havde et stort lager på 41.000 stk. i 2005 og har derfor kun gennemført mindre genanskaffelser i perioden 06 - 08. Den fremtidige genanskaffelse andrager derfor minimum ca. 4.600 stk. om året. Beregninger viser, at der for at tilgodese kravet om 30 dages forsyninger er behov for en yderligere anskaffelse på 78.500 stk. svarende til 492 millioner kr. Denne anskaffelse omfatter alle typer af ammunition til dysekanonen.

Håndgranater
I perioden 2005 – 2008 har forsvaret haft et stigende forbrug; specielt har forbruget været konstant stigende siden deployeringen af danske styrker til Helmand provinsen i Afghanistan. Forsvaret har i perioden brugt af lagrene uden større genanskaffelser. Beregninger viser, at der for at tilgodese kravet om 30 dages forsyninger er behov for en yderligere anskaffelse på 39.000 stk. svarende til 9,9 millioner kr.

Sammenfatning ammunition
Det samlede engangsbehov for at opfylde ammunitionslagrene for de mest anvendte ammunitionstyper er på ca. 1,2 mia. kr.

RESERVEDELE

Pansrede mandskabsvogne af typen PIRANHA
Pansrede mandskabsvogne af typen PIRANHA er implementeret i forsvaret. Forsvarets erfaringer med driften af flåden har vist, at det er hensigtsmæssigt ud fra det operative behov at øge antallet af værkstedspakninger (sæt af reservedele). Udgiften til dette anslås til 30 mio. kr.

Kampvogn LEOPARD 2A5
Kampvogne af type LEOPARD 2A5 blev implementeret som led i forrige forlig. Under og efter implementeringen har driftsomkostningerne været holdt på et absolut minimum. Udsendelsen af kampvogne til Helmand provinsen i Afghanistan i 2008 har aktualiseret behovet for indhentning af behov for såvel vedligeholdelse som reservedele.
Derfor udestår vedligeholdelse og anskaffelser af reservedele for i alt kr. 150 mio.

Nedslidning af håndvåben

Erfaringerne med brugen af karabin M/96 viser, at et våben, der følger en person fra opstilling til og med udsendelse kun har en levetid på to år mod den forventede ti år. Det betyder, at der opslides op mod 2000 karabiner hvert år. Indkøbsprisen pr. stk. er 1.395 Canadiske dollars (kurs 4,93) og det optiske sigte koster 1.045 euro (kurs 7,46). Den samlede udgift udgør:

- Våben: 2.000 stk. á 6.900 kr. svarende til kr. 13,8 mio. pr. år
- Optiske sigter: 2000 stk. á 7.800 kr., svarende til kr. 15,6 mio. pr. år

Der er et samlet behov for ca. kr. 30 mio. pr. år til at dække nedslidningen i operationsområdet.

Sammenfatning reservedele
Samlet er behovet for manglende reservedele og vedligeholdelse på i alt ca. 210 mio. kr.

SAMLET OPGØRELSE

Ammunition	**Mio. kr.**
Håndvåben (5,56)	16
Let maskingevær (7,62)	52
Tungt maskingevær (12,7)	300
Morter (60mm)	159
Kampvogn (120mm)	194
Dysekanon (84mm)	492
Håndgranat	10
I alt	**1.223**

Reservedele	
PIRANHA (værkstedspakninger)	30
LEOPARD 2A5 (vedligeholdelse + reservedele)	150
Håndvåben (nedslidning)	30
I alt	**210**

Samlet behov	**1.433**

Forsvarskommandoen 2009-01-26

NOTAT OM UDDANNELSESMATERIEL

1. INDLEDNING

Nærværende notat beskriver det opgjorte behov for uddannelsesmateriel – i alt en samlet engangsinvestering på ca. 1 mia. kr. Behovet er opgjort primo 2009.

2. UDDANNELSESMATERIEL

Erfaringerne fra forsvarets indsættelse i kamphandlinger i Irak og Afghanistan har understreget behovet for at gennemføre uddannelsen af soldater og enheder i de rigtige rammer og med det materiel, der skal anvendes i missionsområdet. Dette vigtige princip, der benævnes "train as you fight", medfører, at der er behov for et engangsbeløb på ca. 1 mia. kr. til indkøb af uddannelsesmateriel til brug for enheder, der skal udsendes i internationale operationer. Herved reduceres behovet for uddannelse i missionsområdet betragteligt, ligesom skift af uddannelsesmateriel mellem forskellige enheder under uddannelsen i Danmark (og dermed tab af uddannelsestid) reduceres.

Som grundlag for beregningerne er der taget udgangspunkt i de enheder og soldater, der skal uddannes for at opretholde engagementerne i Kosovo og Afghanistan, herunder behovet for reservemateriel. Behovet for uddannelsesmateriel vil variere afhængigt af de operative forhold i de forskellige missionsområder (herunder sammensætningen af de enkelte styrkebidrag) samt mængden af tabtgået materiel. Eksempelvis vil tab af pansrede mandskabsvogne PIRANHA efter opgørelsestidspunktet medføre et større behov.

Som udgangspunkt vil der til stadighed være to styrkebidrag (til den næstkommende samt den efterfølgende rotation), der i Danmark uddanner og forbereder sig til udsendelse i internationale operationer. Derfor kan minimumsbehovet for uddannelsesmateriel svarende til det materiel, der anvendes ved de udsendte styrkebidrag som udgangspunkt opgøres som materiel til disse to hold – også benævnt to uddannelsesmaterielpakninger.

De nuværende mangler (se detaljer i efterfølgende tabel) omfatter for nærværende en række materielgenstande bl.a.:

2.1. Pansrede mandskabsvogne, PIRANHA.

PIRANHA, der er en hjuldrevet pansret mandskabsvogn, er hærens nye alsidige pansrede køretøj. På grund af operationsvilkårene i missionsområderne er antallet af indsatte PIRANHA stigende (pt. ca. 25 stk.), hvorfor antallet til uddannelsesbrug og generel styrkeproduktion i den hjemlige struktur er utilstrækkelig. Der er behov for to uddannelsesmaterielpakninger samt materiel til uddannelse på skoler, hvilket omtrentligt svarer til en fordobling af det uddannelsesmateriel, der for nærværende er til rådighed. På opgørelsestidspunktet var der en mangel på syv stk. for at kunne opfylde behovet.

2.2. Elektronisk beskyttelsesudstyr til sikring mod bl.a. vejsidebomber.
ECM (Electronic Counter Measures) tilvejebringer en aktiv, elektronisk beskyttelse af køretøjer og personer mod elektronisk udløste kampmidler (eksempelvis vejsidebomber). På grund af operationsvilkårene i missionsområderne er behovet for ECM generelt steget, ligesom behovet for løbende udskiftning (teknisk/operativ levetid på 2-3 år) af materiellet er steget. Behovet for uddannelsesmateriel er baseret på den nuværende anvendelse af ECM i missionsområderne og omfatter udover samme type ECM-materiel, der anvendes ved udsendte enheder, også uddannelsessæt (uden elektronik), der ikke skal genanskaffes.

2.3. Personal Role Radio.
Disse radioer anvendes til kommunikation mellem enkeltpersoner på gruppeniveau. Brugen af Personal Role Radio er nødvendig til gruppernes interne kommunikation og forbedrer opgaveløsning gennem hurtig, korrekt og samtidig informations- og ordreformidling. Personal Role Radios anvendes primært ved udsendte styrker og er kun i nogen udstrækning til rådighed for hærens enheder under uddannelse. Behovet for Personal Role Radios i internationale operationer er ca. 1.000 stk. Som udgangspunkt er der behov for to uddannelsesmaterielpakninger med samme antal radioer samt en reservepulje på ca. 400 radioer (til brug ifm. reparation). På opgørelsestidspunktet var manglen på ca. 1.200 stk.

2.4. HF radioer.
HF radioer sikrer, at hærens operative enheder kan indsættes og kommunikere på mellemlang og lang afstand. Rutinering i anvendelse er afgørende for sikker betjening i missionsområderne, hvorfor materiellet til stadighed skal være til rådighed i uddannelsesforløbet. Det opgjorte behov på ca. 270 stk. er baseret på to uddannelsesmaterielpakninger samt radioer til den løbende uddannelse af stående reaktionsstyrke.

2.5. Taktiske satellitradioer (TACSAT).
TACSAT virker som en taktisk radio, men kommunikerer via amerikanske satellitter. Den særlige kommunikationsform bevirker, at radioen kan anvendes over meget store afstande. Radioens særlige egenskaber gør, at den i modsætning til andre satellitbaserede systemer kan sende og modtage fra flere radioer samtidig. Radioen har en PC, der muliggør overførsel af mails, billeder etc. Radioen kan anvendes til klassificeret kommunikation.

Hæren råder over et lille antal TACSAT radioer, hvor næsten alle er indsat i internationale operationer. I Afghanistan anvendes radioen bl.a. til påkald af ildstøtte og evakueringsstøtte. Der er behov for anskaffelse ca. 40 stk TACSAT radioer.

2.6. Materiel til elektronisk krigsførelse.
Inden for elektronisk krigsførelse råder hæren kun over det materiel, der for nærværende anvendes i Afghanistan og således slet ikke over materiel til uddannelse i Danmark forud for udsendelse. Minimumsbehovet til uddannelse inden udsendelse er opgjort til to sæt.

2.7. Materiel til ledelse af flystøtte for indsatte enheder (TACP).
Hæren råder over tre sæt materiel til Tactical Air Control Party. Med indsættelse af to sæt i Afghanistan samt reservemateriel er der kun begrænset mulighed for at uddanne

kommende Tactical Air Control Party på relevant materiel i Danmark. Minimumsbehovet er opgjort til tre sæt.

2.8. Tunge maskingeværer (TMG).
De modificerede tunge maskingeværer har en væsentlig bedre præcision og kan anvendes på større afstande, når de anvendes sammen med en ny affutage eller som en del af Overhead Weapon Stations. Hæren råder over en begrænset beholdning af modificerede tunge maskingeværer M/50, hvoraf de fleste er indsat i missionsområderne (ca. 125 stk.). Der er derfor kun begrænset mulighed for at uddanne enhederne i Danmark. For at råde over to uddannelsesmaterielpakninger er der behov for modificering af yderligere 75 stk.

2.9. Ingeniørmateriel.
Ingeniørmateriel dækker over en bred vifte af forskellige materielgenstande, blandt andet bulldozere, læssemaskiner, rendegravere, jordhøvle, dumpere, teleskoplæssere, minesøgere samt øvrigt udstyr, der anvendes af ingeniørenhederne. Generelt er hærens ingeniørmateriel operativt og teknisk forældet. Nyere ingeniørmateriel er begrænset i antal og anvendes derfor primært i missionsområderne. Behovet for uddannelsesmateriel er primært rettet mod ammunitions- og minerydningsmateriel med prioritet til kamp- og ingeniørenheder samt anskaffelse af fem (heraf to pansrede) kommercielle ingeniørmaskiner.

2.10. Diverse uddannelsesmateriel.
Ud over ovenstående er opgjort behov for en bred vifte af forskellige materielgenstande, heriblandt GPS (navigations)-materiel, natobservationsmateriel, beskyttelsesudrustning, lejrradioer og andet kommunikationsmateriel, telte, generatorer m.v. Dette materiel anvendes i de internationale operationer; men er enten slet ikke, eller kun i begrænset omfang til rådighed for den hjemlige uddannelse forud for udsendelse af styrkebidrag.

3. SAMLET OVERSIGT

Samlet kan behovet for engangsinvestering af uddannelsesmateriel opgøres således:

Materielgenstand	antal	Anskaffelsespris	Bemærkning
UDDANNELSESMATERIEL			
Pansret mandskabsvogn PIRANHA	7	153.000.000	
Udstyr til elektroniske modmidler (ECM)	150	251.000.000	
UHF radioer (Personal Role Radio)	1.176	127.000.000	
HF radioer	270	135.000.000	
Taktiske radioer (TACSAT 117F)	41	34.000.000	
Elektronisk krigsførelse	2	22.000.000	
Tactical Air Control Party (TACP) materiel	3	39.000.000	
Tunge maskingeværer (modificerede)	75	3.000.000	
Ingeniørmateriel	5	36.000.000	
Diverse uddannelsesmateriel	-	220.000.000	
Samlet behov		**1.020.000.000**	

Forsvarskommandoen

2009-02-09

NOTAT
FORSVARETS REKRUTTERINGSTILTAG UDEN FOR VÆRNEPLIGTEN

RESUMÉ

Notatet beskriver de måder, hvorpå forsvaret hverver personel udover via værnepligten. Desuden skitseres, hvordan indsatsen kunne styrkes, hvis værnepligten blev afskaffet.
Forsvarets Rekruttering, som er en del af Forsvarets Personeltjeneste, forestår rekruttering til alle forsvarets uddannelser. Sektionen består af 105 årsværk. Udover hovedsædet i Jonstruplejren har den fem Forsvarets Dag centre i hhv. Ålborg, Herning, Fredericia, Slagelse og Høvelte. Der løses opgaver inden for markedsføring og uddannelsesvejledning, afprøvning af ansøgere samt forvaltning og udskrivning af værnepligtige.
Forsvarets Rekruttering havde i 2008 et samlet budget på ca. 28 mio. kr. (ekskl. løn), hvoraf ca. 22,5 mio. kr. var afsat til markedsføring af forsvarets uddannelser.
Inden for den samme overordnede rekrutteringsstrategi gennemfører de tre værn forskellige hverveaktiviteter og bruger tilsammen ca. 2,2 mio. kr. om året hertil.
Den primære målgruppe er de 18-24 årige.
Hvis værnepligten blev afskaffet, ville der opstå behov for at styrke rekrutteringen på andre områder, herunder øge antallet af rekrutteringscentre, rette indsatsen mod de 16 – ca. 30 årige, tilbyde flere aktiviteter og være mere til stede i medierne. Forsvarets Dag kunne ændre karakter og blive obligatorisk for både mænd og kvinder.
På værnepligtsholdene i dag har ca. 50 % gymnasial baggrund eller tilsvarende; på konstabelelev-uddannelserne, som er frivillige, er dette tal ca. 10 %. Såfremt forsvaret udelukkende bestod af frivillige, ville behovet for ekstern rekruttering til officer og andre uddannelser, der kræver gymnasial uddannelse, stige markant, da der internt i forsvaret p.t. kun rekrutteres ca. 50 % til disse uddannelser.
Det forventede fald i antal unge frem mod 2024 vil i sig selv forstærke behovet for rekruttering.

1. GENERELT

Forsvarets Personeltjeneste forestår den samlede rekruttering til alle Forsvarets uddannelser. For at løse denne opgave er der lavet en rekrutteringsstrategi, som er blevet til på baggrund af undersøgelser i den primære målgruppe: 18-24 år.
Rekrutteringsstrategien går overordnet ud på at nuancere den opfattelse, som unge har af Forsvaret, ved at markedsføre bredden i uddannelsestilbuddene.
Derfor søger Forsvaret at inspirere, informere og gerne involvere målgruppen til nu – eller på sigt – at søge en uddannelse i Forsvaret.

Det er Forsvarets Rekruttering (FPT-KA2), som udfører denne opgave, og sektionen består af 105 årsværk, som geografisk er spredt i landet. Udover Jonstruplejren, hvor størstedelen gør tjeneste, består sektionen af fem Forsvarets Dag centre i henholdsvis

Ålborg, Herning, Fredericia, Slagelse og Høvelte. Disse fem centre har, udover Forsvarets Dag, også opgaver i forbindelse med rekrutteringsvirksomhed.
KA2 havde i 2008 et samlet budget på ca. 28 mio. kr., hvoraf ca. 22,5 mio. kr. var afsat til markedsføring af Forsvarets Uddannelser.
I de 105 årsværk og indenfor den økonomiske ramme løses opgaver inden for markedsføring og uddannelsesvejledning, afprøvning af ansøgere samt forvaltning og udskrivning af værnepligtige.

2. REKRUTTEREDE TIL FORSVARET I 2008

2.1. Generelt.

I 2008 gennemførte Forsvarets Rekruttering flere kampagner og aktiviteter, som er beskrevet i det efterfølgende. Det skal bemærkes, at alle aktiviteter er bundet op på det overordnede budskab ”Forsvarets Uddannelser – Et springbræt eller et ståsted for livet”.
I det efterfølgende er der blandt andet fokus på, hvilken uddannelsesmæssig baggrund ansøgerne har, hvilket skyldes muligheden for at rekruttere til officersniveauet på sigt. Det har desuden en positiv effekt ved enhederne, såfremt antallet af unge med gymnasial uddannelse udgør en betydelig del.

2.2. Samlede tal for hvervning i 2008.

3.108 personer blev antaget m.h.p. kontraktskrivning og uddannelsesstart i Forsvaret.

6.233 personer søgte om frivillig optagelse på uddannelser i forsvaret. Af de 6.233 ansøgere havde 2.641 personer en gymnasial baggrund, svarende til 42 %. 649 af ansøgerne var kvinder, hvilket svarer til ca. 10,5 %. Af de 649 kvindelige ansøgere havde 63 % en gymnasial baggrund.

3.170 ansøgere (51 %) (2.062 helt uden for Forsvaret / 1.108 hjemsendte) var ikke i forsvaret. Af disse havde 1.371 (840 = 40 % / 531 = 48 %) en gymnasial baggrund, svarende til 43 %.

3.063 ansøgere (49 %) kom fra de aktive rækker i forsvaret. Af disse ansøgere havde 1.280 ansøgere en gymnasial baggrund, svarende til 42 %.

2.1.4. Antal ansatte i 2008 opdelt på værn og uddannelse.

Nedenstående skema viser antal hvervede til de specifikke uddannelser samt andelen til de enkelte værn.

	Antal ansat
Hæren (2.438 - 78 %)	
Konstabler til reaktionsstyrkeuddannelsen i hæren	1.023
Konstabelelever til hæren	534
Konstabel til elektronisk krigsførelse	13

Sergenter	609
Officer	52
Reserveofficerer	19
Kontraktofficerer	9
Jægeraspiranter	65
Personbeskyttelseshold	78
Conduct After Capture instruktør	16
Ammunitionsryddere	20
Søværnet (309 - 10 %)	
Marineelever til søværnet	159
Militærpolitikonstabler	15
Sergenter	25
Officerer	62
Kontraktofficerer	9
Piloter	3
Frømandsaspiranter	28
Sirius-aspiranter	6
Station Nord	2
Flyvevåbnet (187 – 6 %)	
Konstabelelever	74
Konstabler til reaktionsstyrkeuddannelsen	4
Sergenter	45
Officerer	23
Piloter	14
Flyvelederassistent	1
Flyvelederaspiranter	20
Observatører	2
Loadmaster	1
Radiooperatører	3
Værnfælles (174 – 6%)	
Læger	20
Sygeplejersker	31
Radiografer	2
Ambulanceassistenter	39
Laboranter	1
Sprogofficerer	25
Militærtolke	5
Aspiranter til HF	41
IT – supporter	10
Total (100 %)	3.108

2.3. Erhvervspraktik i forsvaret i skoleåret 2007/2008

Nedenstående tabel viser antallet af unge mellem 15-18 år, som i skoleåret 2007/2008 har været i erhvervspraktik i Forsvaret.

Værn	Antal
Hæren	3.684
Søværnet	1.060
Flyvevåbnet	1.446
Civil praktik	460
Total erhvervspraktik	**6.650**

For nuværende er praktikpladserne i efteråret overtegnede, hvorimod der er ledige pladser i foråret. Det vurderes samlet, at Forsvarets praktikpladser ikke møder efterspørgslen. Økonomien til erhvervspraktik forvaltes ved de operative kommandoer, hvorfor FPT ikke kan svare på omkostninger forbundet herved.

3. AKTIVITETER

Forsvarets Rekruttering har i 2008 deltaget i en række hververelaterede arrangementer, hvor viften af forsvarets uddannelsesmuligheder er blevet præsenteret i ”øjenhøjde” og ofte i direkte dialog eller kontakt med målgruppen.

3.1. Hverveorienteringer ved forsvaret basisuddannelser (værnepligtsenheder) og i forbindelser enheder.

Forsvaret har i 2008 gennemført 56 uddannelsesorienteringer ved forsvarets basisuddannende enheder og deltaget i 4 hverveorienteringer ved danske INTOPS-enheder i Kosovo og Afghanistan.

3.2. Forsvarets egne hverve- og informationsarrangementer.

Forsvarets Rekruttering har i 2008 har støttet eller deltaget i:

- 20 inspirationsdage for kvinder ved egne rekrutteringscentre.
- Stud Kriger arrangementet på Hærens Officersskole.
- Stud Luft arrangementet på Flyvevåbnets Officersskole.
- Stud Sø arrangementet på Søværnets Officersskole.
- Åbent hus på Søværnets Teknikskole.
- Totalforsvarsudstillingen.
- Beredskabsstyrelsens Åbent Hus arrangement.
- Forsvarets Sikkerhedspolitiske Kursus.

3.3. Deltagelse i eksterne hverveaktiviteter, herunder større koordinerede messeaktiviteter.

Forsvarets Rekruttering har i 2008 planlagt, gennemført og deltaget i følgende rekrutteringsaktiviteter:

- Tekniske Uddannelser karavanen (besøg på 36 udvalgte skoler).
- Uddannelseskaravanen (besøg på 100 gymnasiale skoler).

- Karrieredagene - Studievalg – Sydjylland (i dialog med 45 gymnasiale skoler).
- Karrieredagene - Studievalg – Midt – og Østjylland (besøg på 25 gymnasiale skoler).
- Karrieredagen - Studievalg – Fyn (i dialog med 25 gymnasiale skoler).
- Integrationsministeriet – Job og Uddannelsesbasar i Aalborg og København.
- Job – og Uddannelsesmesse – Personalestyrelsen MIKS projekt – Nationalmuseet.
- DSE Job – og uddannelsesmesse på DTU i Lyngby.
- DSE Job – og uddannelsesmesse på i Gigantium Aalborg.
- Uddannelsesmessen "Fokus på uddannelser" på Roskilde Tekniske skole – UU Roskilde.
- Uddannelsesmessen "Scor fremtiden" i Frederiksborg Centret i Hillerød – UU Nord.
- Job – og Uddannelsesmesser i Ringsted, Horsens og Skanderborg.
- UU-vejlederarrangementer i Jonstrup, Slagelse, Aalborg, København og på Fyn.
- Uddannelse uden Grænser – Odense inkl. uddannelsesoplæg i samarbejde med Studievalg Fyn.
- Uddannelse uden Grænser – Herning inkl. uddannelsesoplæg i samarbejde med Studievalg Midt – Østjylland.
- Uddannelse uden Grænser – Aalborg inkl. uddannelsesoplæg i samarbejde med Studievalg Nordjylland.

3.4. Forsvarets Rekrutterings lokale Rekrutteringscentre.

Forsvarets Rekruttering har i 2008 haft mere end 30.000 unge mænd og kvinder igennem Forsvarets Dag, hvor alle i forhold til interesse er blevet præsenteret for forsvarets brede vifte af uddannelsesmuligheder.
Derudover har centrene – som ovenfor anført – gennemført en række lokale aktiviteter i samarbejde med interne kunder (forsvarets myndigheder og enheder) og eksterne kunder (vejledermiljøer, skoler og lokale jobcentre).

3.5. Web-platform.

Til støtte for kampagner og andre aktiviteter er www.forsvaretsuddannelser.dk kontinuerligt blevet udviklet, da web-platformen er det primære medie for information om uddannelser.

4. RESSOURCEFORBRUG VED FORSVARETS REKRUTTERING

Forsvarets Rekruttering bruger størstedelen af det samlede budget på ca. 28 mio. kr. til markedsføring. I nedenstående skema er opgjort, hvad de enkelte kampagner/aktiviteter har kostet. Det skal bemærkes, at størstedelen af midlerne er brugt til markedsføring af bredden i Forsvaret – og ikke på det enkelte værn.

Omkostninger til markedsføring		**Kr.**
Civile kampagner		1.800.000
Generel kampagne for forsvarets uddannelser		11.000.000
Officerskampagne		5.000.000
Kvinder i Forsvaret		250.000
Sprogofficer		450.000
Søværnskampagne kontraktofficer + teknik		125.000
Elitekampagne		1.000.000
Forsvarets basisuddannelse		175.000
Forsvaret sergentuddannelser		65.000

Forsvarets konstabeluddannelser		125.000
Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse		65.000
Etablering af Customer Relationship Management database til brug for "direct marketing"		200.000
Deltagelse i messer		1.100.000
Støtte til designmanual		5.000
Markedsføring af Åbent Hus arrangement		50.000
Merchandise		500.000
Rekruttering ved rekrutteringscentre		500.000
Markedsføring af læger i Forsvaret		250.000
Total		**22.660.000**

Der blev i 2008 samlet anvendt 24.868.439 kr. til hvervning, hvoraf de tre operative kommandoer i 2008 brugte 2.208.439 kr. som beskrevet nedenfor.

5. REKRUTTERINGSTILTAG VED DE OPERATIVE KOMMANDOER

Der er stor forskel på de operative kommandoers (OKO) rekrutteringsaktiviteter, hvilket fremgår af efterfølgende punkter, der fokuserer på 2008.

5.1. Hærens rekrutteringstiltag.

Hæren gennemfører i hovedsagen kun Stud Kriger to dage i februar. Herudover har der været behov for særlige aktiviteter ved føringsstøtteenhederne, da det generelt er vanskeligt at tiltrække tilstrækkeligt med ansøgere til denne våbenart.

5.1.1. Stud Kriger.

Hærens Operative Kommando (HOK) gennemfører Stud Kriger. I 2008 deltog der 35 unge mennesker. Transportudgifterne var ca. 15.000 kr. Der deltog 1 lærer og 6 kadetter fra Hærens Officersskole. Der blev udleveret 1 feltration pr. deltager.

5.1.2. Føringsstøtteområdet.

I 2008 brugte Hærens Føringsstøtteskole ca. 33.000 kr. i forbindelse med hvervekampagner (marts og september 2008) ved uddannelsesbataljonerne under 2. Brigade samt ved Road Show ved hærens myndigheder i november 2008.

Hærens hvervearrangementer i 2008 beløb sig samlet til ca. 50.000 kr.

5.2. Søværnets rekrutteringstiltag.

5.2.1. Generelt.

Søværnets Operative Kommando (SOK) har selvstændigt og i samarbejde med Forsvarets Rekruttering afholdt en række informations-arrangementer.
Målgruppen for de afholdte arrangementer har været Ungdommens Uddannelsesvejledere (UU-vejledere), elever på tekniske skoler, elever og undervisere på maskinmesterskoler, elever og undervisere på søfartsskoler, elever og undervisere på navigationsskoler, elever, undervisere og vejledere i folkeskoler samt faglærte. Der har været afholdt orienteringer på skoler og arrangementer, hvor elever og undervisere/vejledere har været med ombord i søværnets sejlende enheder. De arrangementer, hvor der er anvendt sejlende enheder,

har været afholdt, når det har kunne indpasses i enhedernes patruljemønster og har derfor ikke påført søværnet ekstra udgifter.

5.2.2. Arrangementer.

- 6.-7. marts: STUD SØ (foregår i f.m. øvelse AUTBAT)
- 7.-9. marts: Kampagne målrettet faglærte (foregår i f.m. øvelse AUTBAT)
- 2.-4. april: HTX Bornholm (Gunnar Thorson Maritim Indsatsenhed 4)
- 22. maj: UU-vejledere på det fleksible støtteskib Esbern Snare (ESSN)
- Århus Maskinmesterskole (Gunnar Thorson Maritim Indsatsenhed 4)
- 6.-7. juni: EVENT 2008 Næstved
- 13. juni: UU-vejledere på ESSN (ESSN adoptions besøg Århus)
- 15. juni: Store Redningsdag
- 15.-17. august: Maritime dage Ebeltoft
- 20. august: Militært sejler-VM i Sønderborg (Olfert Fischer)
- 28.-30. august: Totalforsvarsudstilling i Skive (STØREN adoptionsbesøg)
- 6.-7. september: Øvelses DANEX
- 22.-24. september: Uddannelsesmesse i Hjørring
- 10. oktober: Kulturnat København
- 6. december: Erhvervsdag Århus maskinmesterskole

Søværnets hvervearrangementer i 2008 beløb sig samlet til 240.865 kr.

5.3. Flyvevåbnet

5.3.1. Stud Luft.
Stud Luft blev gennemført i marts og august 2008 med henholdsvis 110 og 135 deltagere. Arrangementet har til formål at orientere unge mennesker med en gymnasial baggrund om mulighederne for karriere som officer i flyvevåbnet. Arrangementerne gennemføres over to dage, og omkostningerne dækker markedsføring, indkvartering af deltagere og arrangører, kost til deltagere, transport af deltagere til Flyvestation Karup samt rejseudgifter til arrangører. Samlet forbrug i 2008: 988.186 kr.

5.3.2. Særlig rekruttering.
Særlig rekruttering omfatter arrangementer som: Totalforsvarsudstillinger, hvervning til Air Show Karup, Fast and Furious Car Show, markedsdag i Bilka o.l. Særlig rekruttering omfattede tillige hvervning af flyvevåbnets egne værnepligtige ved Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole (FFOS); her blev gennemført et arrangement lignende Stud Luft, hvor alle FLV myndigheder fortalte om de jobmuligheder, der er ved de respektive wings. Omkostningerne omfatter: Merchandise, rejseudgifter, mødevirksomhed m.m.
Samlet forbrug i 2008: 533.437 kr.

5.3.3. Stande og messer.
Stande og messer omfatter materiel til flyvevåbnets fire hvervestande, som består af udstillingsmateriel som roll-ups, TV/DVD, brochureholdere, m.m.
Samlet forbrug i 2008: 73.517 kr.

5.3.4. Reklamer.
Reklamer omfatter diverse tryksager som hvervebrochurer og hverveblade.
Samlet forbrug i 2008: 142.834 kr.

5.3.5. Sponsor.
Sponsor omfatter sponsorater af bl.a. rallybil, gokart, svæveflyver.
Samlet forbrug i 2008: 161.600 kr.

5.3.6. Videreudvikling.
Videreudvikling omfatter omkostninger til vedligeholdelse af datakvalitet på Future Wings hjemmeside og opdatering af brochurer.
Samlet forbrug 2008: 20.000 kr.

Flyvevåbnets hvervearrangementer i 2008 beløb sig samlet til 1.919.574 kr.

6. REKRUTTERINGSTILTAG HVIS VÆRNEPLIGTEN BLEV AFSKAFFET

6.1. Generelt.
En afskaffelse af værnepligten ville kræve en markant forøgelse af forsvarets rekrutteringsindsats, da de 18-24 åriges kendskab til forsvaret ikke er tidssvarende; dette er senest blevet bekræftet i f.m. konsulentfirmaet Capacent Epinions undersøgelse.

Hvis værnepligten blev afskaffet, vil der ske en ændring i den uddannelsesmæssige sammensætning i forsvaret. På værnepligtsholdene i dag har ca. 50 % gymnasial baggrund eller tilsvarende; på konstabelelevuddannelserne, som er frivillige, er dette tal ca. 10 %. Såfremt forsvaret udelukkende bestod af frivillige, ville behovet for ekstern rekruttering til officer og andre uddannelser, der kræver gymnasial uddannelse, stige markant, da der internt i forsvaret p.t. kun rekrutteres ca. 50 % til disse uddannelser. Det forventede fald i antal af unge frem mod 2024 vil forstærke behovet for rekruttering.

6.2. Yderligere rekrutteringstiltag.
Nedenfor skitseres forskellige tiltag, som – forudsat finansiering – kunne implementeres inden for en overskuelig tidsperiode samt have en effekt i forhold til at være konstant tilstede og nærværende over for den primære målgruppe:

- Forsvarets Dag kunne omlægges til en tvungen aktiv dag for såvel kvinder som mænd.[1]
- Rekrutteringscentrene kunne sikres en konstant tilstedeværelse i lokalområdet og etablere sig som en del af normalbilledet i lokalområderne. Dette fx i forbindelse med byfester, kulturbegivenheder og idrætsarrangementer. Desuden skulle rekrutteringscentrene selv iværksætte tiltag, som kunne skabe positiv opmærksomhed og kontakt til unge – eks. idrætskonkurrencer med militært islæt, åbent hus på rekrutteringscenteret med deltagelse fra forsvarets enheder, foredrag etc. Der skulle desuden være en konstant og aktiv dialog med alle skoler i lokalområdet, dette være sig fra folkeskolens afgangsklasser, tekniske skoler, gymnasier etc.

[1] Særskilt notat herom er udarbejdet.

- Forsvaret kunne etablere ”camps” i skolernes ferieperioder. Tilbuddet skulle ikke erstatte den nuværende erhvervspraktik for folkeskolen, men være et tilbud til unge over 18 på ungdomsuddannelserne. Lejrenes formål skulle være at tiltrække unge til forsvarets uddannelser umiddelbart efter det skoleforløb, de er i gang med.
- Forsvarets brede markedsføring skulle generelt styrkes, således at påvirkningen begynder i afgangsklasserne fra folkeskolen, erhvervspraktikanter følges til de er sidst i 20’erne, og den primære målgruppe udvides til 16-30 år.
- For at sikre opmærksomhed skulle forsvarets medietryk gå fra at være periodevis til at være konstant.

En mere overordnet og indirekte måde at forøge hvervningen til forsvaret på ville være at gøre jobbet som soldat mere attraktivt, hvilket blandt andet kunne gøres ved at ændre lønnen og iværksætte forskellige bonusordninger; fx ved at en konstabel som minimum tjente mere som soldat end ved et job med samme uddannelseslængde, og der indførtes en bonus for eksempelvis 5 års tjeneste. Der kunne også indføres fortrinsret til uddannelsesinstitutioner.

6.3. Styrkelse af Forsvarets Rekruttering.
Forsvarets Rekruttering ville skulle styrkes for at kunne håndtere ovenstående.

- Antallet af rekrutteringscentre kunne evt. forøges fra 5 til cirka 12, således at forsvaret blev repræsenteret i flere byer i Danmark. Bemandingen på disse centre ville skulle forøges fra 7 til ca. 14 personer for at kunne håndtere en Forsvarets Dag for både mænd og kvinder.
- Afprøvningskapaciteten skulle øges, og psykologer kunne med fordel indgå som en fast del af bemandingen og til afprøvning af flest mulige, således at frafaldet på uddannelserne blev mindsket i forhold til i dag.
- Antallet af normer til håndtering af en øget markedsføring, udstillingsvirksomhed og deltagelse i arrangementer skulle øges.

Forsvarskommandoen 2009-02-09

NOTAT
REDUKTION AF VÆRNEPLIGTSTIDEN FRA 4 TIL 3 MDR.

Resumé
Notatet bygger på en tanke om, at værnepligten afkortes i tid, således at den generelle basisuddannelse ændres fra 4 måneders uddannelsestid til 3 måneders uddannelsestid. Det forudsættes i notatet, at der fortsat indkaldes samme antal værnepligtige som i den nuværende ordning, og at kvinder har uændret værneret. Herudover forudsættes, at Den Kongelige Livgarde, Gardehusarregimentets Hesteskadron og Kongeskibet Dannebrog vil fortsætte på samme vilkår som i dag. Det forudsættes endvidere, at den samlede tid til uddannelse i hærens reaktionsstyrkeuddannelse forbliver samlet 12 mdr.

Årsværksmæssigt vil antallet af værnepligtsårsværk blive reduceret fra 2.475 til 1.947 mens Forsvarets uddannelsesstruktur ikke ændres.

Såfremt reduktionen i uddannelsestid sker gennem fjernelse af totalforsvarsindholdet, vurderes det, at samfundet ikke længere råder over en totalforsvarsstyrke med brede kompetencer. Herudover vurderes det, at Forsvaret vil være i stand til at opretholde rekrutteringsniveauet til videre tjenesteforløb, herunder hærens reaktionsstyrkeuddannelse på ca. 1.200 personer årligt. Såfremt totalforsvarsindholdet fjernes, vil den samlede besparelse ved modellen være ca. 96 mio. kr., idet der er taget højde for lønomkostninger til opretholdelse af 12 mdr. uddannelse ved hærens reaktionsstyrkeuddannelse.

Såfremt reduktionen i uddannelsestid sker ved at reducere det militærfaglige indhold og fastholde totalforsvarsindholdet, vil samfundet fortsat råde over en totalforsvarsstyrke – dog med reducerede kompetencer inden for de militære opgaver. Reduktionen kan ske ved en overgang til reaktionsstyrkeuddannelsen efter to måneders forløb, hvilket vurderes at få betydelige negative konsekvenser for Forsvarets, og særligt hærens, evne til at rekruttere og fastholde personel til reaktionsstyrkeuddannelserne. Beslutning om et reaktionsstyrkeforløb skal ganske enkelt tages for tidligt, ligesom der ses en risiko for øget frafald senere i uddannelsesforløbet. Alternativt kan overgangen ske efter et fuldt forløb inkl. totalforsvarsdelen i den sidste måned, hvilket vurderes at ville medføre en uacceptabel nedgang i det militærfaglige kompetenceniveau. På det økonomiske område anslås, at en reducering af det militærfaglige indhold og fastholdelse af totalforsvarsindholdet vil give en samlet besparelse ved modellen på højst 84 mio. kr.

Det vurderes ud fra et militærfagligt perspektiv at være mest gunstigt at fjerne totalforsvarsindholdet, idet det vil give Forsvaret muligheden for at kunne tilpasse og målrette uddannelsen mod et reaktionsstyrkeforløb. Det vurderes endvidere, dog med en betydelig usikkerhed, at denne model tilnærmelsesvis kan opnå samme rekrutteringsniveau til hærens reaktionsstyrkeuddannelse; et element som Forsvaret er direkte afhængigt af for at kunne indfri hærens ambitionsniveau i de internationale operationer.

Såfremt totalforsvarsindholdet fjernes, bør totalforsvarsstyrken, såvel som den regionale føringsstruktur, genovervejes. De potentielle besparelser ved evt. nedlæggelse af totalforsvarsstyrken og den regionale føringsstruktur er ikke beregnet.

1. GENERELT

I dag indgår værnepligtige som en integreret del af Forsvarets virksomhed og udgør efter endt uddannelse en samlet styrke til anvendelse i Totalforsvarsstyrken.

Forsvarskommandoen arbejder med økonomiske planlægningstal således:

- Hæren: 2.130 årsværk, svarende til ca. 5.480 personer årligt.[1]
- Søværnet: 200 årsværk, svarende til ca. 550 personer årligt.[2]
- Flyvevåbnet: 145 årsværk, svarende til ca. 435 personer årligt.[3]

Økonomisk kan de direkte omkostninger for værnepligtsuddannelse i forsvaret opgøres således:[4]

	Hæren	Søværnet	Flyvevåbnet	Samlet
Årsværkslønsum	400	40	30	470
VARYD og øvrig drift	180	20	15	215
MAT-drift (Std. udrustning & køretøjer)	25	5	1	31
Informatik	5	2	1	8
I alt	**610**	**67**	**47**	**724**

Angivet i mio. kr. prisniveau 2008.

Der er en direkte sammenhæng mellem hærens basisuddannelse, og efterfølgende overgang gennem hvervning til hærens reaktionsstyrkeuddannelse, og dermed hærens evne til at opfylde ambitionsniveauet for internationale operationer. For nærværende påregnes halvårlig anvendelse af ca. 600 konstabler og sergenter med et reaktionsstyrkeuddannelsesforløb i hærens internationale operationer i den fulde struktur. Det betyder, at hæren er afhængig af en tilgang på i alt ca. 1.200 personer årligt for at kunne indfri hærens ambitionsniveau for internationale operationer.

2. FRA 4 MÅNEDERS BASISUDDANNELSE TIL 3 MÅNEDER

2.1. Forudsætninger.

Værnepligten afkortes i tid, således at den generelle værnepligtsperiode ændres fra 4 måneders uddannelsestid på ca. 700 timer til 3 måneders uddannelsestid på ca. 525 timer.

Det forudsættes, at der antalsmæssigt fortsat indkaldes samme antal som i den nuværende ordning, og at kvinder har uændret værneret.

Endvidere bygger notatet på den forudsætning, at de værnepligtige som har længere værnepligtstid end generelt, fortsætter med uændrede vilkår som i dag, og at der fortsat vil være søgning til disse. Det drejer sig om Den Kongelige Livgarde med en værnepligtstid

[1] Ved Hesteskadronen indkaldes årligt ca. 50 personer til 12 mdr. tjeneste, svarende til ca. 50 årsværk. Ved den Kongelige Livgardes Vagtkompagni indkaldes årligt tre hold á ca. 270 personer til 8 mdr. tjeneste, hvor hvert hold svarer til ca. 180 årsværk, i alt ca. 810 personer svarende til 540 årsværk. Fratrækkes de i alt 2.130 årsværk årsværkene ved Vagtkompagniet og Hesteskadronen er der 1.540 årsværk tilbage, svarende til ca. 4.620 personer med 4 mdr. tjeneste. I alt ca. 5.480 personer.

[2] Ved Kongeskibet Dannebrog indkaldes i alt 40 personer til 9 mdr. tjeneste svarende til 30 årsværk. De resterende 170 årsværk anvendes alle i 4 mdr. tjeneste for værnepligtige, konstabelelever og kadetaspiranter på værnepligtsvilkår, svarende til 510 personer. I alt ca. 550 personer.

[3] Alle personer aftjener 4 mdr. værnepligt, inkl. et mindre konstabelsegment.

[4] Jf. notat 7 vedr. omkostninger for værnepligtsuddannelsen.

på 8 mdr., Gardehusarregimentets Hesteskadron med en værnepligtstid på 12 mdr., og om Kongeskibet Dannebrog med en værnepligtstid på 9 mdr.

2.2. Årsværk.
Antallet af personer, der indkaldes forbliver uændret. I forhold til Forsvarskommandoens økonomiske planlægningstal drejer det sig om:

- Hæren: ca. 5.480 personer årligt, svarende til ca. 1.680 årsværk.[5]
- Søværnet: ca. 550 personer årligt, svarende til ca. 158 årsværk.[6]
- Flyvevåbnet: ca. 435 personer årligt, svarende til ca. 109 årsværk.[7]

Antallet af værnepligtsårsværk vil blive reduceret med ca. 528 årsværk som konsekvens af overgang til generel 3 mdr. værnepligt jf. nedenstående tabel.

	Udgangspunkt	3 mdr. model	Reduktion
Hæren	2130	1680	450
Søværnet	200	158	42
Flyvevåbnet	145	109	36
Samlet	2475	1947	528

En del af forsvarets struktur medgår til uddannelsen af værnepligtige jf. tabel nedenfor.

	M4xx ÅV	M3xx ÅV	M2xx ÅV	M1xx ÅV	I alt
Hæren	7	148	340	68	563
Søværnet	2	7	40	5	54
Flyvevåbnet	0	2	39	5	46
Total	9	157	419	78	663

For hærens vedkommende organiseres uddannelsen i alt i 7 bataljoner og afdelinger, samt ved Det Danske Internationale Logistik Center (DANILOG), hvor der opstilles i alt 17 uddannelsesunderafdelinger til varetagelse af basisuddannelsen.[8] I søværnet opstilles en central uddannelsesstruktur ved Søværnets Sergent- og Grundskole (SSG)[9], mens sejladsdelen varetages ved søværnets sejlende enheder. For flyvevåbnets vedkommende

[5] Ved Hesteskadronen indkaldes årligt ca. 50 personer til 12 mdr. tjeneste (forbliver uændret) svarende til ca. 50 årsværk. Ved den Kongelige Livgardes Vagtkompagni indkaldes årligt tre hold á ca. 270 personer til 7 mdr. tjeneste (3 mdr. alm. værnepligt og 4 mdr. vagttjeneste), hvor hvert hold svarer til ca. 158 årsværk, i alt ca. 810 personer svarende til 474 årsværk. Det betyder at der indkaldes i alt ca. 4.620 personer til 3 mdr. tjeneste svarende til 1.155 årsværk. I alt udgør de ca. 5.480 personer i alt ca. 1.680 årsværk.
[6] Ved Kongeskibet Dannebrog indkaldes i alt 40 personer til 9 mdr. tjeneste (forbliver uændret) svarende til 30 årsværk. De resterende ca. 510 personer alle i 3 mdr. tjeneste for værnepligtige, konstabelelever og kadetaspiranter på værnepligtsvilkår svarende til ca. 128 årsværk. I alt udgør de ca. 550 personer i alt ca. 158 årsværk.
[7] Alle ca. 435 personer aftjener 3 mdr. værnepligt, inkl. et mindre konstabelsegment, svarende til i alt ca. 109 årsværk.
[8] Uddannelsesstrukturen i hæren består for fastansat personels vedkommende eksempelvis af en bataljons-/afdelingschef (M401), en bataljonsstab (4 M3xx, 2 M2xx & 2 M1xx), samt et antal underafdelinger, der hver består af en bl.a. en underafdelingschef (M321), en næstkommanderende (M312), en kommandodeling, og en antal delinger med hver en delingsfører, næstkommanderende og instruktører/gruppeførere (6 M3xx, 13 M2xx & 3 M1xx). Jf. HOK organisationsskemaer for uddannelsesenheder opdelt i M4xx/M3xx/M2xx/M1xx således: II/LG 1/28/65/11; II/JDR 1/20/44/8; II/GHR 1/20/44/8; DAR 1/18/38/8; IGR 1/14/32/8; TGR 1/14/29/8; TRR 1/22/56/11; DANILOG 0/12/32/6.
[9] SVN uddannelsesstruktur er her alene angivet i relation til SSG. Uddannelsesstruktur i relation til sejladsmodulet, gennemføres på de to permanent deployerede inspektionsskibe i Nordatlanten/Arktis, er ikke medregnet.

gennemføres værnepligtsuddannelsen ved Flyvevåbnets Førings- og Operationsstøtteskole sideløbende med skolens øvrige produktion.

Hærens vil fortsat skulle varetage to årlige indkaldelser af hensyn til hvervning til, uddannelse til og udsendelse i internationale operationer, hvorfor der ikke ses nogen umiddelbare strukturelle besparelser for hærens uddannelsesstruktur. For søværnets og flyvevåbnets vedkommende vil det potentielt være muligt, at foretage mindre reduktioner afhængig af, hvilke opgaver der lægges under værnepligtsperioden. Reduktionerne vurderes at være så ubetydelige, at der ikke foretages videre beregning heraf. Det vurderes, at Forsvarets samlede uddannelsesstruktur ikke kan reduceres signifikant.

Samlet set sker der en reduktion på værnepligtsårsværkssiden med 463 årsværk, mens den faste struktur der medgår til uddannelsen ikke ændres.

2.3. Lønsum.
Værnpligtsårsværk udgør ca. 183 mio. kr. årligt jf. nedenstående tabel.

	Årværk 3 mdr. model	Lønsum
Hæren	1.680	157.920
Søværnet	158	14.852
Flyvevåbnet	109	10.246
Samlet	1.947	183.018

Angivet i 1.000 kr. (prisniveau 2008).

Forsvarets samlede uddannelsesstruktur udgør 233 mio. kr. årligt jf. nedenstående tabel.

Forsvarets uddannelsestruktur

	M4xx ÅV	M3xx ÅV	M2xx ÅV	M1xx ÅV	I alt
Uddannelsesstruktur	9	157	419	78	663
Omkostninger	7.200	69.080	134.918	21.450	232.648

Angivet i 1.000 kr. (prisniveau 2008) med værnsvise lønkvanter for funktionsniveau.

Den samlede lønsums ved 3 mdr. modellen udgør således i alt ca. 416 mio. kr. årligt.

2.4. Variable ydelser og øvrig drift.
Der medgår omkostninger på i alt ca. 156 mio. kr. årligt i øvrig drift, variable ydelser til fast personel, samt kost og rejsekort til værnepligtige.

	Årsværk	Kost og rejsekort	VARYD & ØD mm	I alt
Værnepligtsårsværk	1.947	153.813	0	155.760
Hærens uddannelsesstruktur	497	0	7	504
Søværnets uddannelsesstruktur	42	0	2	44
Flyvevåbnets uddannelsesstruktur	35	0	1	36
Total	2.521	153.813	10	156.344

Angivet i 1.000 kr. (prisniveau 2008).

2.5. Materieldrift.

Den samlede materieldrift udgør i alt ca. 20 mio. kr. årligt jf. tabel nedenfor.

	Årsværk	Materieldrift
Værneretspersonel	1.947	4.673
Uddanelsesmateriel hæren	14 underafdelinger á 1,1 mio. kr.	15.400
Uddanelsesmateriel søværnet	Centralt uddannelsested	1
Uddanelsesmateriel flyvevåbnet	1 underafdeling á 1,1 mio. kr.	1
Total		20.075

Angivet i 1.000 kr. (prisniveau 2008).

2.6. Etablissement.
Værdien af den nuværende etablissementsmasse er ikke opgjort og indgår derfor i omkostningerne med værdien nul. Der er ligeledes ikke opgjort omkostninger forbundet med vedligeholdelse af bygningsmasse, cafeteriadrift og lign.

For hærens vedkommende vil der ikke blive tale om en væsentligt mindre anvendelse af bygningsmassen, eftersom der fortsat kræves samme kapacitet til varetagelse af to årlige indkaldelser. Samme uændrede kapacitetsbehov gør sig gældende for søværnet såvel som flyvevåbnet.

Der vil dog teoretisk ske et mindre indvendigt slid på bygningsmassen, men det vurderes, at den primære besparelse kan indhentes ved en mindre udgift til rengøring.

Det vurderes samlet, at der kan opnås en årlig besparelse på ca. 2 mio. kr.

2.7. Informatik.
For nærværende koster den samlede informatik, der medgår direkte til værnepligten i dag, i alt ca. 8 mio. kr., fordelt med ca. 5 mio. kr. i hæren, ca. 2 mio. kr. i søværnet og ca. 1 mio. kr. i hæren. Eftersom der ikke reduceres i uddannelsesstrukturen, sker der ikke nogen ændringer, og der fortsat er et samlet årligt forbrug på ca. 8 mio. kr.

2.8. Opsummering.
Værnepligten kan afkortes i tid, således at den generelle værnepligtsperiode ændres fra 4 måneders uddannelsestid på ca. 700 timer, til 3 måneders uddannelsestid på ca. 525 timer.
Det forudsættes, at der antalsmæssigt fortsat indkaldes samme antal som nuværende ordning, og at kvinder fortsat har uændret værneret. Herudover forudsættes, at Den Kongelige Livgarde, Gardehusarregimentets Hesteskadron, og Kongeskibet Dannebrog at fortsætte på uændrede vilkår, idet værnepligtslængden ved den kongelige Livgarde nedsættes med én måned til i alt 7 mdr.

Årsværksmæssigt vil antallet af værnepligtsårsværk reduceres, mens uddannelsesstrukturen ikke ændres jf. nedenstående tabel.

	Nuværende model	3 mdr. model	Ændring
Årsværk, værnepligt	2475	1947	-528
Årsværk, fastansatte	663	663	0
Deltotal	3138	109	-528

I et isoleret økonomisk perspektiv vil omlægning til generel 3 mdr. værnepligt, under iagttagelse af ovenstående forudsætninger, medføre en samlet økonomisk besparelse på ca. 124 mio. kr. årligt jf. nedenstående tabel.

	Nuværende model	3 mdr. model	Ændring
Lønsum	470	416	-54
VARYD & øvrig drift	215	156	-59
Materieldrift	31	20	-11
Informatik	8	8	0
I alt	724	600	-124

Angivet i mio. kr. (prisniveau 2008)

Indenfor etablissementsområdet vurderes det, at en omlægning til 3 mdr. værnepligt vil medføre en samlet økonomisk besparelse på 2 mio. kr.

3. PERSPEKTIVER OG MULIGHEDER VED 3 MDR. MODELLEN

Modellen i nærværende notat reducerer samlet værnepligten med én måneds uddannelsestid, hvilket må afføde et metodevalg. Metodevalget består overordnet i om alt totalforsvarsindhold skal fastholdes, eller om den militære uddannelse nedprioriteres og reduceres

3.1. Fjernelse af alt totalforsvarsindhold i uddannelsen.

Den direkte konsekvens heraf er, at samfundet ikke længere vil råde over en pulje i totalforsvarsregi, totalforsvarsstyrken på 2 gange 6.000 personer i op til samlet seks måneder, der har bredt anvendelige kompetencer indenfor generel støtte til samfundet. En evt. fortsat opretholdelse af en totalforsvarsstyrke vil fortsat være mulig. Den regionale føringsstrukturs fremtid bør således overvejes i lyset af en evt. afskaffelse af totalforsvarsstyrken. Der er en ikke nærmere beregnet besparelse ved nedlæggelse af den regionale føringsstruktur, der ligger i regi af hjemmeværnet. Herudover er der yderligere ikke beregnede besparelser ved nedlæggelse af totalforsvarsstyrken.

Uddannelsen af de værnepligtige kan fokuseres omkring det militære indhold. Det vurderes at denne fokusering kan være medvirkende til at opretholde et rekrutteringsniveau til hærens reaktionsstyrkeuddannelse, som ligger tæt på det nuværende niveau.

Det er nødvendigt at man opretholder i alt ca. 12 mdr. uddannelse for personel til hærens reaktionsstyrkeuddannelse, således at personellets militærfaglige kompetenceniveau som minimum opretholdes. Heraf følger, at der i forhold til nuværende model vil være i alt ca. 1.200 personer, der skal have løn som M1xx i én måned hvert år. Det modsvarer ca. 100 M1xx årsværk, svarende til en lønsum på ca. 28 mio. kr.[10] Det medfører, at den samlede besparelse ved modellen udgør ca. 96 mio. kr.

Herudover vurderes det, at Forsvaret i stort vil være i stand til at opretholde rekrutteringsniveauet til et videre tjenesteforløb, herunder hærens reaktionsstyrkeuddannelse på ca. 1.200 personer årligt. Lønomkostningerne til opretholdelse af en uddannelseslængde for reaktionsstyrkepersonellet svarende til i dag, vil reducere den samlede besparelse ved modellen til ca. 96 mio. kr.

3.2. Opretholdelse af totalforsvarsindhold og ned- og bortprioritering af den militære del.

[10] Ètt M1xx årværk har en årlig lønsum på 275.000 kr. (prisniveau 2008). 100 M1xx årsværk svarer til 27,5 mio. kr., altså ca. 28 mio. kr. årligt for den måned som p.t. er indeholdt i værnepligtsperioden.

Det vil fortsat være muligt at opretholde en totalforsvarsstyrke på 2 gange 6.000 personer, der samlet kan indsættes til støtte for samfundet i op til sammenlagt seks mdr. Totalforsvarsstyrkens militære bevogtningsmæssige kompetencer bliver mere begrænset end for nærværende, mens den generelle støtte til samfundet forbliver uændret. Der kan sættes spørgsmålstegn ved de reelle militære kompetencer, idet man på to måneder udelukkende kan lære de mest basale militære færdigheder. Det vurderes umiddelbart, at der ikke kan opnås et uddannelsesniveau væsentligt over enkeltmandsniveauet inden for de militære kompetencer.

Rekruttering til forsvarets videre uddannelser herunder særligt hærens reaktionsstyrkeuddannelse vurderes at blive reduceret gennem kombinationen af kortere militær uddannelsestid og tidligere fokusering mod totalforsvarselementerne. Det vurderes med andre ord, at rekrutteringsprocenterne til reaktionsstyrkeuddannelsen vil falde markant med deraf følgende behov for at rekruttere flere konstabelelever direkte til et reaktionsstyrkeforløb.

Hæren	Samlet oversigt over udnyttelse af værnepligtige fordelt på år, kun samt tidligere											
	2005			2006			2007			2008		
Samlet indkaldelse til værnepligt/værnet HRN	5103			5051			5350			5497		
MÆND: 6 tidligere	1050			2254			3346			2563		
Konstabler til Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse		464			440			623			816	
Sergenter til Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse			146			145			146			173
MÆND: tekniske tidligere	5407			1461			1139			8857		
Konstabler til Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse		382			191			161			263	
Sergenter til Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse			75			54			29			80
MÆND: øvrige tidligere	2246			1167			523			679		
Konstabler til Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse		283			177			33			47	
Sergenter til Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse			69			30			8			21
KVINDER	161			865			581			399		
Konstabler til Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse		32			39			65			74	
Sergenter til Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse			15			11			23			22
Sammenlagt	5403	1127	388	5051	806	239	5350	782	206	5497	820	305
Antal kontrakter til Reaktionsstyrkeuddannelse i alt		1135			1042			988			1126	

I henhold til ovenstående tabel udvisende rekruttering til hærens reaktionsstyrkeuddannelse blandt alle værnepligtige i hæren (mænd såvel som kvinder), er der en gennemsnitlig rekrutteringsprocent på ca. 21 % over forligsperioden, idet der er store udsving.11 De seneste tre år ligger den gennemsnitlige omkring 20 %, hvilket vurderes at være mest retvisende. Erfaringsmæssigt tegner en stor del af personellet kontrakt i tredje måned, hvor de værnepligtige normalt har en større forståelse for, hvad kontrakttegning af et reaktionsstyrkeuddannelsesforløb indebærer.

Hvert procentpoint rekrutteringsprocenten falder svarer til ca. 60 personer, der skal rekrutteres ad anden vej til et konstabel- og reaktionsstyrkeuddannelsesforløb. Dette vil naturligvis have nogle betragtelige omkostninger til løn, yderligere uddannelsesomkostninger til en delvis parallel uddannelsesstruktur og rekrutteringskampagner. En sådan model vil forventeligt betyde minimum ca. 6 mio. kr. mere alene i lønsum for hvert procentpoint, som rekrutteringsprocenten falder med. Eksempelvis vil en reducering med to procentpoint betyde min. 12 mio. kr. i direkte meromkostninger.

[11] Gennemsnitlig rekrutteringsprocent blandt alle værnepligtige i hæren – mænd såvel som kvinder til værneretstjeneste – til hærens reaktionsstyrkeuddannelse var i 2005 på 26,1 %, i 2006 på 20,6 %, i 2007 på 18,4 %, og i 2008 på 20,5 %.

Det vurderes, at denne løsning vil sætte Forsvarets og særligt hærens evne til at indfri ambitionsniveauet for internationale operationer under pres.

I denne løsning er det også nødvendigt, at der opretholdes i alt ca. 12 mdr. uddannelse for personel til hærens reaktionsstyrkeuddannelse, således at personellets militærfaglige kompetenceniveau gives de bedste muligheder. Heraf følger, at der i forhold til nuværende model vil være i alt ca. 1.200 personer, der skal have løn som M1xx i én måned hvert år. Det modsvarer ca. 100 M1xx årsværk svarende til en lønsum på ca. 28 mio. kr.

Med denne løsning vil der reelt bortfalde uddannelsestid til reaktionsstyrkeuddannelse. Den nuværende ordning er sammensat således, at der tilstræbes en glidende overgang efter ca. 3 mdr. værnepligtstjeneste, således at den fjerde måned reelt anvendes fokuseret mod den efterfølgende reaktionsstyrkeuddannelse. En model som Forsvaret i øvrigt søger at udvikle yderligere med henblik på at opnå så højt militærfagligt kompetenceniveau som muligt indenfor de i alt 12 mdr. uddannelsestid forud for udsendelse i internationale operationer.
Ved at anvende ca. 1/3 af den rådige uddannelsestid på totalforsvarsindhold risikerer man, at det militærfaglige kompetenceniveau falder til under det kritiske niveau med deraf følgende reduceret personelsikkerhed under udførelse af internationale operationer. Såfremt man ønsker at adskille personellet efter to måneder, således at der kan fokuseres mod reaktionsstyrkeuddannelsen, risikeres det, at rekrutteringsprocenten falder yderligere, idet dele af de værnepligtige ikke forudses at have foretaget endelig beslutning. En yderligere konsekvens er potentielt, at frafaldsprocenterne også vil stige, da valget foretages på et tidligere tidspunkt, og der således er større usikkerhed omkring, hvad konsekvenserne er ved en kontrakttegning.

Hærens reaktionsstyrkeuddannelse er et meget væsentligt fundament for evnen til at indfri ambitionsniveauet for de internationale operationer. Herudover vurderes modellen at ville medføre en nedgang i det militærfaglige kompetenceniveau, såfremt alle værnepligtige skal gennemgå totalforsvarsdelen, eller subsidiært at frafaldet vil stige betydeligt, såfremt der foretages en overgang, der forudsætter en kontrakttegning til reaktionsstyrkeuddannelsen senest ved udgangen af anden måneds uddannelse.
På det økonomiske område anslås denne løsning at reducere den samlede besparelse ved modellen til højst 84 mio. kr.

3.3. Delkonklusion
Ud fra et militærfagligt perspektiv vurderes det at være mest gunstigt at fjerne totalforsvarsindholdet, idet det vil give mulighed for at kunne tilpasse uddannelsen mod et evt. efterfølgende reaktionsstyrkeuddannelsesforløb. Derudover vil denne model give størst mulig sikkerhed for fortsat tilnærmelsesvis rekruttering til hærens reaktionsstyrkeuddannelse; et element som Forsvaret er direkte afhængig af for at kunne indfri hærens ambitionsniveau i de internationale operationer.

Forsvarskommandoen 2009-02-09

NOTAT VEDRØRENDE VÆRNERET

Resumé
Værnepligten vil kunne omlægges til udelukkende at bestå af reelt frivillige, der vælger at aftjene en værneret. Alt personel vil skulle rekrutteres til Forsvaret via rekrutteringskampagner og gennem fastholdelse af en orienteringsdag á la "Forsvarets dag".

For de internationale operationer vil der være en høj grad af usikkerhed forbundet med rekruttering af personel til hærens reaktionsstyrkeuddannelse. Hæren er for en stor procentdels vedkommende afhængig af de unges lyst og vilje til at forrette værneretstjeneste og til at kunne hverve direkte til konstabelelev- og reaktionsstyrkeuddannelsen. Hærens evne til at indfri ambitionsniveauet for internationale operationer er således delvist afhængigt af de unges valg.

Samlet set over forligsperioden kan det udledes, at de reelt frivillige mænd og kvinder udgør ca. halvdelen af de indkaldte personer og årsværk. Af disse personer kan der for hærens vedkommende rekrutteres ca. 1/4 til reaktionsstyrkeuddannelse og for søværnets og flyvevåbnets vedkommende ca. 1/3 til videre tjeneste.

Antallet af værnepligtsårsværk vil blive reduceret fra 2.475 til 1.400 – et fald på 1.075 årsværk. Antallet af faste årsværk stiger med ca. 78 årsværk som følge af behovet for flere konstabelelever til efterfølgende reaktionsstyrkeuddannelse.

Under iagttagelse af ovenstående forudsætninger vil der ske et fald i lønsum, variable ydelser, øvrig drift, materieldrift og informatikdrift. Det anslås, at der vil skulle anvendes flere midler til rekruttering af konstabelelever til inddækning af særligt hærens behov for personel til reaktionsstyrkeuddannelsen med efterfølgende udsendelse til internationale operationer.

	Værnepligtsmodel	Værneret	Ændring
Lønsum	470	352	-118
VARYD & øvrig drift	215	124	-91
Materieldrift	31	19	-12
Informatik	8	7	-1
Etablissement	0	-6	-6
Rekruttering	0	10	10
I alt	724	506	-218

Angivet i mio. kr. (prisniveau 2008)

Inden for etablissementsområdet ses et potentielt provenu i form af tilpasning af bygningsvedligehold på anslået ca. 6 mio. kr. Der ses ikke mulighed for salg af etablissement eller ændret garnisonering som følge af overgang til værneret.

Ud fra et økonomisk perspektiv ses en samlet besparelse på ca. 218 mio. kr. Såfremt der er flere end hidtil, der ønsker værneret, vil omkostningerne til værneretten stige, idet der vil skulle foretages justeringer til uddannelsesstrukturen, variable ydelser og øvrig drift, materieldriftsomkostninger og informatik. Etablissementskapaciteten, såvel som uddannelsesstrukturen, vil skulle tilpasses efter værneretsindtagets størrelse.

1. Generelt

I dag indgår værnepligtige som en integreret del af Forsvarets virksomhed og udgør efter endt uddannelse en samlet styrke til anvendelse i Totalforsvarsstyrken.

Forsvarskommandoen arbejder med økonomiske planlægningstal således:

- Hæren: 2.130 værnepligtsårsværk, svarende til ca. 5.480 personer årligt[1].
- Søværnet: 200 værnepligtsårsværk, svarende til ca. 550 personer årligt[2].
- Flyvevåbnet: 145 værnepligtsårsværk, svarende til ca. 435 personer årligt[3].

Økonomisk kan de direkte omkostninger for værnepligtsuddannelse i forsvaret opgøres således.

	Hæren	**Søværnet**	**Flyvevåbnet**	**Samlet**
Årsværkslønsum	400	40	30	470
VARYD og øvrig drift	180	20	15	215
MAT-drift (Std. udrustning & køretøjer)	25	5	1	31
Informatik	5	2	1	8
I alt	**610**	**67**	**47**	**724**

Angivet i mio. kr. prisniveau 2008.

Der er en direkte sammenhæng mellem hærens reaktionsstyrkeuddannede personel og hærens evne til at opfylde ambitionsniveauet for internationale operationer. For nærværende påregnes halvårlig opstilling af ca. 600 konstabler og sergenter med et reaktionsstyrkeuddannelsesforløb i hærens internationale operationer. Det betyder, at hæren er afhængig af en tilgang fra reaktionsstyrkeuddannelsen eller tilsvarende forløb på i alt ca. 1.200 personer årligt for at kunne indfri hærens ambitionsniveau for internationale operationer.

2. Værneretstjeneste

Værnepligten omlægges til udelukkende at bestå af frivillige, der vælger at aftjene en værneret, som det er gældende for kvinder i dag.

[1] Ved Hesteskadronen indkaldes årligt ca. 50 personer til 12 mdr. tjeneste, svarende til ca. 50 årsværk. Ved den Kongelige Livgardes Vagtkompagni indkaldes årligt tre hold á ca. 270 personer til 8 mdr. tjeneste, hvor hvert hold svarer til ca. 180 årsværk, i alt ca. 810 personer svarende til 540 årsværk. Fratrækkes de i alt 2.130 årsværk årsværkene ved Vagtkompagniet og Hesteskadronen er der 1.540 årsværk tilbage, svarende til ca. 4.620 personer med 4 mdr. tjeneste. I alt ca. 5.480 personer.

[2] Ved Kongeskibet Dannebrog indkaldes i alt 40 personer til 9 mdr. tjeneste svarende til 30 årsværk. De resterende 170 årsværk anvendes alle i 4 mdr. tjeneste for værnepligtige, konstabelelever og kadetaspiranter på værnepligtsvilkår, svarende til 510 personer. I alt ca. 550 personer.

[3] Alle personer aftjener 4 mdr. værnepligt, inkl. et mindre konstabelsegment.

Hæren	Samlet oversigt over udnyttelse af værnepligtige fordelt på år, kon samt frivillighed											
	2005			2006			2007			2008		
Samlet indkaldelse til værnepligtsvæsenet HRN	5363			5651			5359			5497		
MÆNE, frivillige	1656			2254			3346			2563		
Konstabler i Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse		454			440			520			416	
Sergenter i Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse			149			145			140			173
MÆNE, tekniske frivillige	1467			1461			1169			1857		
Konstabler i Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse		184			181			181			203	
Sergenter i Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse			15			14			28			88
MÆNE, ikke frivillige	2215			1167			523			670		
Konstabler i Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse		233			127			33			47	
Sergenter i Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse			61			21			0			21
KVINDER	181			809			381			399		
Konstabler i Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse		37			39			68			74	
Sergenter i Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse			15			11			23			23
Sammenstilling	5463	1127	220	5651	800	220	5359	790	200	5497	820	306
Antal kontaktere til Reaktionsstyrkeuddannelse i alt		1435			1042			980			1126	

I hæren er det gennemsnitlig ca. ½ af de værnepligtige mænd, der er reelt frivillige set over forligsperioden.[4] Heraf kan der rekrutteres ca. ¼ til videre tjeneste.[5]

Søværnet	Samlet oversigt over udnyttelse af værnepligtige fordelt på år, kon samt frivillighed											
	2005			2006			2007			2008		
Samlet indkaldelse til værnepligtsvæsenet SVN	442			371			436			342		
MÆNE, frivillige	143			109			290			178		
Konstabler i fast ansættelse (KC)		44			50			80			47	
MÆNE, tekniske frivillige	181			114			162			91		
Konstabler i fast ansættelse (KC)		42			40			23			15	
MÆNE, ikke frivillige	112			67			41			30		
Konstabler i fast ansættelse (KC)		27			22			2			11	
KVINDER	6			11			23			37		
Konstabler i fast ansættelse (KC)		6			5			15			11	
Sammenstilling	442	126	0	321	135	0	436	120	0	342	84	0
Antal kontaktere i alt		126			135			120			84	

I søværnet er det gennemsnitligt lidt under ca. ½ af de værnepligtige mænd, der er reelt frivillige set over forligsperioden.[6] Heraf kan der rekrutteres lidt over ca. 1/3 til videre tjeneste.[7]

[4] Procentandelen af frivillige i mænd hæren udgør i 2005 ca. 30 %, i 2006 ca. 45 %, i 2007 ca. 62 % og i 2008 ca. 47 %, svarende til gennemsnitligt 46 %.
[5] Rekrutteringsprocenter for reelt frivillige mænd i hæren udgør i 2005 ca. 37 %; i 2006 ca. 26 %; i 2007 ca. 20 % og i 2008 ca. 23 %, svarende til gennemsnitligt 26,5 %.
[6] Procentandelen af frivillige i mænd søværnet udgør i 2005 ca. 32 %, i 2006 ca. 34 %, i 2007 ca. 48 % og i 2008 ca. 52 %, svarende til gennemsnitligt 42 %.
[7] Rekrutteringsprocenter for reelt frivillige mænd i søværnet udgør i 2005 ca. 31 %; i 2006 ca. 53 %; i 2007 ca. 42 % og i 2008 ca. 26 %, svarende til gennemsnitligt 38 %.

I flyvevåbnet er det gennemsnitligt lidt under ½ af de værnepligtige mænd, der er reelt frivillige.[8] Heraf kan der gennemsnitligt rekrutteres ca. 1/3 til videre tjeneste.[9]

Samlet set over forligsperioden kan det udledes at de reelt frivillige mænd udgør knap ½ delen af de indkaldte værnepligtige. Medtages de kvinder som i dag benytter sig af deres værneret, vil den andel af frivillige udgøre omkring 50 %. Af disse kan der for hærens vedkommende rekrutteres ca. 1/4 til reaktionsstyrkeuddannelse, og for søværnets og flyvevåbnets vedkommende ca. 1/3 til videre tjeneste.

Omregnes disse procentsatser for mænd, idet de også forudsættes at gælde de frivillige kvinder, ses følgende:

Værn	Nuværende antal VPL	Frivillige	Rekrutterede til reaktionsstyrke eller fastansættelse
Hæren	5.480	2.740	685
Søværnet	550	275	92
Flyvevåbnet	435	218	72
I alt	6.465	3.233	849

Det betyder samlet set, at der vil tilgå ca. 3.250 personer pr. år, der frivilligt vælger at forrette værneretstjeneste. Af disse vil vurderet ca. 850 personer kunne hverves til videre tjeneste i Forsvaret. Til hæren vil der kunne hverves ca. 700 til gennemførelse af reaktionsstyrkeforløbet.

Det forudsættes, at personel til værneretstjeneste fortsat vil kunne opfylde behovet for personel ved Den Kongelige Livgardes Vagtkompagni, Gardehusarregimentets Hesteska-

[8] Procentandelen af frivillige mænd i flyvevåbnet udgør i 2005 ca. 14 %, i 2006 ca. 31 %, i 2007 ca. 59 % og i 2008 ca. 48 %, svarende til gennemsnitligt 38 %.
[9] Rekrutteringsprocenter for reelt frivillige mænd i flyvevåbnet udgør i 2005 ca. 47 %; i 2006 ca. 29 %; i 2007 ca. 26 % og i 2008 ca. 30 %, svarende til gennemsnitligt 33 %.

dron og Kongeskibet Dannebrog og herunder at personellet er villigt til at indgå i forlænge-de perioder som er gældende i dag.

3. Årsværk

Antallet af værnepligtsårsværk vil falde som konsekvens af at kun de frivillige vil forrette værneretstjeneste. Hæren vil samlet set udgøre ca. 1.220 årsværk til værneretstjeneste.[10] Søværnet vil samlet set udgøre ca. 110 årsværk til værneretstjeneste,[11] og flyvevåbnet ca. 70 årsværk.[12] En samlet reduktion på ca. 1.075 værnepligtsårværk jf. nedenstående tabel.

	Udgangspunkt	Værneret	Reduktion
Hæren	2130	1220	910
Søværnet	200	110	90
Flyvevåbnet	145	70	75
Samlet	2475	1400	1075

Som tidligere nævnt skal hæren årligt tilvejebring i alt ca. 1.200 konstabler inkl. sergent-segment til hærens reaktionsstyrkeuddannelse. Der kan under iagttagelse af ovenstående beregning omkring rekruttering via værneretten antages at være en rekruttering på ca. 700 personer til hærens reaktionsstyrkeuddannelse. Der skal således tilvejebringes mindst 500 personer i en konstabel- og reaktionsstyrkeuddannelse for at opnå det nødvendige antal til hærens internationale operationer. Disse 500 personer svarer til en nettotilvækst på i alt 167 årsværk under den indledende fire mdr. uddannelsesopstart, som p.t. ligger under værnepligten. Øvrig lønsum forbundet med reaktionsstyrkeuddannelsen ses inddækket af den nuværende reaktionsstyrkeordning mm.

Hertil kommer en mindre reduktion i uddannelseskadrer bredt i Forsvaret. [13] For det faste personel er der årsværksjusteringer jf. nedenstående skema.

[10] Hæren forventes at kunne rekruttere i alt ca. 2.740 frivillige personer. Af disse udgør personer til Vagt-kompagniet 810 personer svarende til ca. 540 årsværk og Hesteskadronen udgør 50 personer svarende til 50 årsværk. Tilbage er der ca. 1.880 personer til 4 mdr. tjeneste, svarende til ca. 630 årsværk. I alt udgør det frivillige segment for hærens vedkommende samlet ca. 1.220 årsværk.

[11] Søværnet forventes at kunne rekruttere i alt ca. 275 frivillige personer. Til tjeneste ved Kongeskibet Dan-nebrog medgår 40 personer, svarende til 30 årsværk. Der er således 235 frivillige personer tilbage svarende til ca. 80 årsværk. I alt udgør søværnets frivillige segment 110 årsværk.

[12] Flyvevåbnet frivillige andel udgør 218, svarende til ca. 70 årsværk.

[13] For hærens vedkommende reduceres fra 17 til 14 underafdelinger til varetagelse af uddannelsen og dele af grundstammen i udsendte reaktionsstyrke underafdelinger. Afdelinger/bataljoner af hensyn til produktio-nen til internationale operationer da disse udgør kernen i de udsendte battle group stabe. Søværnets og flyvevåbnets uddannelsesstruktur reduceres begge med 25 % ud fra en skønsmæssig betragtning.

	Årsværk
Reduktion af Hærens uddannelsesstruktur	-66
Reduktion af søværnets uddannelsesstruktur	-12
Reduktion af flyvevåbnets uddannelsesstruktur	-11
Årsværk under fire mdr. uddannelse af flere konstabelever inkl. sergentsegment.	167
Samlet	78

Samlet set sker der en reduktion på værnepligtsårsværkssiden med 1.075 årsværk, mens der sker en nettotilvækst af den faste struktur med 78 faste årsværk på grund af udvidelse af konstabelgrunduddannelsen. Der skal ganske enkelt anvendes faste årsværk til at løfte de uddannelsesperioder, der tidligere var et produkt af værnepligten.

Lønsum
Ved omlægning til "værneret", falder antallet af årsværk inden for "værnepligtsområdet" således:

	Tidligere årsværk	Tidligere lønsum	Værnerets årsværk	Værnerets lønsum	Reduktion i lønsum
Hæren	2.130	200.220	1.220	114.680	85.540
Søværnet	200	18.800	110	10.340	8.460
Flyvevåbnet	145	13.630	70	6.580	7.050
Samlet	2.475	232.650	1.400	131.600	101.050

Angivet i 1.000 kr. (prisniveau 2008).

Tidligere blev der anvendt ca. 233 mio. kr. i lønsum til værnepligtige, mens værneretten vil medføre et lønsumsforbrug på ca. 132 mio. kr. Reduktionen i værnepligtlønsummen udgør således ca. 101 mio. kr.

Der reduceres i uddannelsesstrukturen i alle værn. For hærens vedkommende gås fra 17 underafdelinger til 14. For søværnets og flyvevåbnets vedkommende sker en procentvis reduktion på 25 % i forhold til nuværende struktur. Nedenfor er i tabelform anført lønomkostninger forbundet med uddannelsesstrukturen ved indførelse af værneretten.

Hærens uddannelsestruktur

	M4xx ÅV	M3xx ÅV	M2xx ÅV	M1xx ÅV	I alt
HRN	7	130	301	59	497
Omkostninger	5.600	57.200	96.922	16.225	175.947

Angivet i 1.000 kr. (prisniveau 2008) med værnsvise lønkvanter for funktionsniveau.

Søværenets uddannelsestruktur

	M4xx ÅV	M3xx ÅV	M2xx ÅV	M1xx ÅV	I alt
SVN	2	6	30	4	42
Omkostninger	1.410	2.694	9.480	1.116	14.700

Angivet i 1.000 kr. (prisniveau 2008) med værnsvise lønkvanter for funktionsniveau.

Flyvevåbnets uddannelsestruktur

Værn	M4xx ÅV	M3xx ÅV	M2xx ÅV	M1xx ÅV	I alt
FLV	0	2	29	4	35
Omkostninger	0	1.074	10.788	1.284	13.146

Angivet i 1.000 kr. (prisniveau 2008) med værnsvise lønkvanter for funktionsniveau.

I alt er der lønudgifter til uddannelsesstrukturen på ca. 204 mio. kr. mod tidligere ca. 235 mio. kr. svarende til en reduktion på ca. 31 mio. kr.

De ca. 500 konstabel- og reaktionsstyrkepersonel, skal fortsat have en grundlæggende militæruddannelse svarende til basisuddannelsen. Lønsum for de 500 personer i fire måneder på værneretslignende vilkår udgør ca. 16 mio. kr. årligt jf. tabel nedenfor.

	Årsværk	Lønsum
Konstabelever	167	15.698

Note: Angivet i 1.000 kr. i prisniveau 2008.

Samlet set andrager lønsummen ved værneret 352 mio. kr. årligt jf. nedenstående tabel.

	Lønsum
Personel til værneret	132
Hærens uddannelsesstruktur	176
Søværnets uddannelsesstruktur	15
Flyvevåbnets uddannelsesstruktur	13
Øget antal konstabelelever (til reaktionsstyrkeuddannelsen)	16
I alt	352

Angivet i mio. kr. (prisniveau 2008)

4. Øvrig drift.

Øvrig drift omfatter variable ydelser til fast personel samt kost og rejsekort til personer på værneretslignende vilkår.

	Årsværk	Kost og rejsekort	VARYD & ØD mm
Værneretspersonel	1.400	110.600	0
Konstabelelever på lign. vilkår	167	13.193	0
Hærens uddannelsesstruktur	497	0	7
Søværnets uddannelsesstruktur	42	0	2
Flyvevåbnets uddannelsesstruktur	35	0	1
Total	2.141	123.793	10

Note: Angivet i 1.000 kr. i prisniveau 2008.

I alt et forbrug på ca. 124 mio. kr. mod tidligere 215 mio. kr. svarende til en reduktion på 91 mio. kr.

5. Materieldrift
Den samlede materieldrift udgør således:

	Årsværk	Materieldrift
Værneretspersonel	1.400	3.360
Konstabelelever på lign. vilkår	167	401
Uddanelsesmateriel hæren	14 underafdelinger á 1,1 mio. kr.	15.400
Uddanelsesmateriel søværnet	Centralt uddannelsested	1
Uddanelsesmateriel flyvevåbnet	1 underafdeling á 1,1 mio. kr.	1
Total		19.163

Angivet i 1.000 kr. (prisniveau 2008).

I alt medgår der ca. 19 mio. kr. årligt til drift af materiel mod tidligere 31 mio. kr., svarende til en årlig reduktion på ca. 12 mio. kr.

6. Etablissement
Værdien af den nuværende etablissementsmasse er ikke opgjort, og indgår derfor i omkostningerne med værdien nul. Der er ligeledes ikke opgjort omkostninger forbundet med vedligeholdelse af bygningsmasse, cafeteriadrift og lign.

For hærens vedkommende vil der blive tale om en mindre anvendelse af bygningsmassen. De værnepligtige giver møde ved hærens forskellige garnisoner og indgår som en integreret del af de forskellige garnisoners styrkeproduktion ved respektive tjenestesteder og myndigheder. Der vil således ikke være tale om at kunne nedlægge garnisoner, men om at bygningsvedligehold kan tilpasses det egentlige behov, idet det vurderes, at der ikke kan frasælges bygningsmasse uden en nærmere detailanalyse af området.
For de 5.480 personer der indkaldes i den nuværende ordning, er der netop tilstrækkelig kapacitet i hærens garnisoner til at inddække behovet. Ved værneretsmodellen vil der være et behov for kapacitet til 2.740 personer, idet der skal tillægges de 500 konstabelelever, der ligeledes skal indgå i på samme vilkår i de indledende fire måneder. I alt 3.240 personer, hvilket svarer til 2.240 færre personer end den nuværende værnepligtsordning. Ved to årlige indkaldelser svarer det til ca. 1.100 indkvarteringspladser. Der anslås en samlet besparelse på vedligehold i form af mindre rengøring, og indvendig vedligeholdelse grundet mindre slid på bygningsmassen, etc. på ca. 4 mio. kr. årligt.

For søværnets vedkommende sker uddannelsen centralt, og der ses ikke mulighed for indtægter gennem salg af etablissementsmasse. Der vil kunne foretages en besparelse gennem tilpasning af vedligehold i form af mindre rengøring, og indvendig vedligeholdelse grundet mindre slid på bygningsmassen. Der anslås samlet at være en besparelse på ca. 1 mio. kr. årligt.

For flyvevåbnets vedkommende sker uddannelsen centralt, og der ses ikke mulighed for indtægter gennem salg af etablissementsmasse. Der vil kunne foretages en besparelse gennem tilpasning af vedligehold i form af mindre rengøring, og indvendig vedligeholdelse grundet mindre slid på bygningsmassen. Der anslås samlet at være en besparelse på ca. 1 mio. kr. årligt.

I alt ses en samlet besparelse på etablissementsområdet på ca. 6 mio. kr.

7. Informatik

For nærværende koster den samlede informatik, der medgår direkte til værnepligten i dag, i alt ca. 8 mio. kr., fordelt med ca. 5 mio. kr. i hæren, ca. 2 mio. kr. i søværnet og ca. 1 mio. kr. i flyvevåbnet.

Informatikken er en integreret del af uddannelsesstrukturen, der for hærens vedkommende reduceres fra 17 til 14 underafdelinger, og i søværnet og flyvevåbnet med ca. 25 %.
For hærens vedkommende indgår der pr. underafdeling anslået 12 standard PC á 10.000 kr. stk. årligt, og 6 PC med DeMars á 30.000 kr. stk. årligt. I alt pr. underafdeling ca. 300.000 kr. årligt., svarende til en forventet reduktion på i alt ca. 900.000 kr. årligt.
For søværnet og flyvevåbnet reduceres uddannelsesstrukturen med en anslået procentsats på 25 %, hvorfor den forventede reduktion for disse to værn svarer til ca. 750.000.

Eftersom en reduktion i uddannelsesstrukturen erfaringsmæssigt ikke kan forventes at kunne få fuldt gennemslag indenfor IT-området, forventes den fulde reduktion på ca. 1½ mio. kr. reelt at blive til omkring 1 mio. kr., svarende til en årlig omkostning på i alt ca. 7 mio. kr.

8. Rekruttering

Forsvarets Rekruttering konstaterer gennem undersøgelser at de unge har et skævt billede af Forsvaret, og at Forsvaret vinder gennem et nærmere bekendtskab.[14] Forsvarets Rekruttering adresserer netop dette problem, uden at budskabet endnu er slået konsekvent igennem. Ændring af image tager tid, og kræver massiv kommunikation.

En bred markedsføring og branding der hvor de unge er, f.eks. på messer, idrætsstævner og lign, nu da de unge ikke længere i samme omfang skal i kontakt med Forsvaret via værnepligten. En komplet markedsføringsindsats anslås at koste ca. 10 mio. kr. årligt. Her er der alene tale om en mindre markedsføringsindsats, men værneretten reducerer forankringen af forsvaret i befolkningen, hvorfor det vurderes at der skal gennemføres en kontinuerlig kampagne til anslået ca. 5 mio. kr. årligt.

Forsvaret Rekruttering anslår, med den usikkerhed der ligger i et estimat, at rekruttering af en ansøger som ikke tidligere har haft berøring med Forsvaret koster ca. 10.500 kr. Den årlige omkostning driftsmæssigt er en konstant årlig rekruttering af 500 personer til hærens reaktionsstyrke som tidligere blev rekrutteret via basisuddannelsen anslå til årligt ca. 5 mio. kr. jf. nedenstående tabel.

	Antal personer	Pris
Hærens reaktionsstyrke	500	5,3

Angivet i mio. kr. (prisniveau 2008).

[14] Grundlæggende kan Forsvarets Rekruttering konstatere, at Forsvaret vinder ved nærmere bekendtskab. Af 6233 ansøgere i 2008, var 4173 fra ansatte (3063) eller tidligere ansatte (1108). Dette viser, at bla VPL er yderst vigtig ifht vise hvad Forsvaret er for en virksomhed. I flere undersøgelser, senest i Fastholdelses og rekrutteringsundersøgelsen fra JAN 09 gennemført af Capacent Epinion, konstateres det at unge har et skævt billede af Forsvaret.

Den samlede meromkostning til rekrutteringskampagne anslås minimum at andrage ca. 10 mio. kr.

Forsvaret skal kæmpe på markedsvilkår om de unges gunst. Den nuværende værnepligt er medvirkende til en bredt forankret rekrutteringsmasse, der over tid vil blive mere og mere reduceret. Der er en latent risiko for, at der vil kunne forekomme en udvikling, hvor der ikke kan rekrutteres personel med tilpas brede almene kompetencer. Dette er f.eks. tilfældet i den britiske hær, der rekrutterer menige primært blandt samfundets laveste sociale klasser. Over tid vil dette bl.a. kunne medføre øget risiko for distancering mellem personelgrupperne i form af en mere markant magtdistance mellem menige, befalingsmænd af sergentgruppen og officerskorpset.

Herudover vil problemer med rekruttering påvirke evnen til at særligt hæren kan indfri ambitionsniveauet for de internationale operationer. Hærens reaktionsstyrkeuddannelse er umiddelbart påvirkelig af et fald i rekrutteringen, der i givet fald kun kan inddækkes gennem udsendelse af fast personel. Det vides med sikkerhed at hyppige udsendelser er en – blandt mange – faktor, der traditionelt har fået forsvarets personel til at vælge forsvaret fra. Der ses således en latent risiko for, at der over tid skabes en negativ spiraleffekt, der kan påvirke forsvarets evne til at indfri ambitionsniveauet for de internationale operationer.

9. Konklusion

Samlet set over forligsperioden kan det udledes, at de reelt frivillige mænd udgør knap halvdelen af de indkaldte værnepligtige. Medtages de kvinder, som i dag benytter sig af deres værneret, vil andelen af frivillige udgøre omkring 50 %. Af disse kan der for hærens vedkommende rekrutteres ca. 1/4 til reaktionsstyrkeuddannelse, og for søværnets og flyvevåbnets vedkommende ca. 1/3 til videre tjeneste.

Årsværksmæssigt vil antallet af værnepligtsårsværk reduceres markant, medens antallet af faste årsværk stiger lidt som følge af behovet for flere konstabelelever jf. nedenstående tabel.

	Værnepligtsmodel	Værneret	Ændring
Årsværk, værnepligt	2475	1400	-1075
Årsværk, fastansatte	663	741	78
Deltotal	3138	2141	-997

I forhold til de forudsætninger der ligger til grund for beregningerne, vil der ske et fald i lønsum, øvrig drift, materieldrift og informatikdrift. Der vil skulle anvendes flere midler til rekruttering af yderligere konstabelelever til inddækning af særligt hærens behov for personel til reaktionsstyrkeuddannelsen med efterfølgende udsendelse i internationale operationer.

	Værnepligtsmodel	Værneret	Ændring
Lønsum	470	352	-118
VARYD & øvrig drift	215	124	-91
Materieldrift	31	19	-12
Informatik	8	7	-1
Etablissement	0	-6	-6
Rekruttering	0	10	10
I alt	724	506	-218

Angivet i mio. kr. (prisniveau 2008)

Indenfor etablissementsområdet ses en potentiel besparelse i form af tilpasning af bygningsvedligehold på anslået ca. 6 mio. kr. Der ses ikke mulighed for salg af etablissement eller ændret garnisonering som følge af overgang til værneret.

Ud fra et økonomisk perspektiv ses en samlet besparelse på ca. 218 mio. kr. Denne er dog behæftet med høj grad af usikkerhed. Såfremt der er flere, der ønsker værneret, vil omkostningerne til værneretten stige, idet der vil skulle foretages justeringer til uddannelsesstrukturen, variable ydelser og øvrig drift, materieldriftsomkostninger, etablissementsdrift og informatikdrift.

For de internationale operationer vil der være en høj grad af usikkerhed forbundet med rekruttering af personel til hærens reaktionsstyrkeuddannelse. Hæren er for en stor procentdels vedkommende afhængige af de unges lyst og vilje til at forrette værneretstjeneste, der giver et substantielt hvervegrundlag vurderet på statistisk materiale ud fra den nuværende værnepligtsmodel. Hærens evne til at indfri ambitionsniveauet for internationale operationer er således delvist afhængigt af de unges valg, herunder ikke mindst forsvarets evne til at rekruttere konstabelelever..

Forsvarskommandoen

2009-02-09

NOTAT
MULIGHED FOR ØGET TIMEANTAL I VÆRNEPLIGTIGES BASISUDDANNELSE

Bilag:
Eksempelvis timeforbrug på basisuddannelse (hæren).

RESUMÉ
Det er Forsvarskommandoens vurdering, at den nuværende uddannelsestid bør fastholdes, idet en forøgelse af uddannelsestiden ville medføre en uhensigtsmæssig forøgelse af presset på såvel de værnepligtige som uddannelseskadrerne. Et øget ressourceforbrug vurderes ikke at ville stå mål med resultaterne.

1. INDLEDNING
Forsvarskommandoen er blevet anmodet om at udarbejde et notat, der behandler mulighederne for og konsekvenserne af en evt. forøgelse af timeantallet på basisuddannelsen for forsvarets værnepligtige med 50 timer. I besvarelsen inddrages forhold fra alle tre værns basisuddannelser.

Formålet med basisuddannelsen er at sætte den enkelte i stand til at indgå i løsning af opgaver i hold, som indgår i totalforsvaret – enten i ramme af det militære forsvar eller ved en anden myndighed (fx Beredskabskorpset eller det frivillige forsvar). Herved medvirker basisuddannelsen til at styrke samfundets robusthed i tilfælde af katastrofer, terrorvirksomhed m.v.
Endvidere skal uddannelsen sigte mod en introduktion af den enkelte soldats deltagelse i militære opgaver, herunder i fredsstøttende operationer, og give mulighed for stillingtagen til fortsat uddannelse og tjeneste ved forsvarets operative enheder, herunder potentiel deltagelse i det internationale engagement.

Basisuddannelsen udgør i alle tre værn en hjørnesten i rekrutteringen af personel.

2. OVERVEJELSER OM TIMEANTAL
Generelt opleves det nuværende timeantal på 700 uddannelsestimer som passende, idet det imødekommer både forsvarets og de værnepligtiges ønske om en fokuseret uddannelse.

Såfremt det samlede timetal for hærens tilvænningsøvelser og søværnets sejladsmodul tælles med, er den samlede tjenestetid for hæren og søværnet over 700 timer. Se bilag 1 som eksempel; bilaget illustrerer sammenhængen mellem egentlig uddannelsestid og tjenestetid, idet uddannelsestiden udgør ca. 700 timer for alle værn, men gennemførelse af forskellige former for døgntjeneste medfører en reel tjenestetid, der er højere.

Flyvevåbnet anvender for nærværende ikke døgntjeneste i samme omfang som hæren og søværnet, henset til forskelle i operationsmiljø og rekrutteringsbehov. Flyvevåbnet overvejer dog en forøgelse af tjenestetiden til et niveau svarende til hærens for herved at højne uddannelses- og erfaringsniveauet hos den enkelte.

Det nuværende timetal vurderes at danne et tilpas grundlag for den enkeltes stillingtagen til videre tjeneste i forsvaret. Uddannelsesmængden svarer desuden til, hvad en gennemsnitlig værnepligtig kan omsætte til militær viden, færdigheder og holdninger. En forøgelse af det samlede timetal vurderes at kunne få den modsatte virkning af hensigten, nemlig i stedet at lede til et dårligere uddannelsesresultat og risiko for, at hverveprocenten falder.

Den nuværende værnepligtsordning vurderes at være en succes, men også en belastning for de eksisterende uddannelseskadrer. En udvidelse af uddannelses- og tjenestetiden vurderes ikke mulig at gennemføre uden at styrke de opstillede uddannelseskadrer.

3. KONKLUSION

Det er Forsvarskommandoens vurdering, at basisuddannelsens nuværende uddannelsestid bør fastholdes, idet en forøgelse af uddannelsestiden vil medføre en unødvendig forøgelse af presset på såvel de værnepligtige som uddannelseskadrerne.

Ud fra værnenes vurdering vurderes den nuværende uddannelsestid som passende, idet dog flyvevåbnet overvejer en øget anvendelse af døgntjeneste i lighed med de to andre værn.

Henset til den belastning, der er på uddannelseskadrerne, ses en udvidelse af uddannelses- og tjenestetiden ikke mulig at gennemføre uden at styrke de opstillede uddannelseskadrer.

Sammenfattende kan Forsvarskommandoen således ikke anbefale en udvidelse af den nuværende uddannelsestid.

UKLASSIFICERET FKO 2009-02-09

Bilag til notat om forøgelse af basisuddannelsens timeantal

Eksempelvis timeforbrug på nuværende basisuddannelse (hæren)

UGE	FAG	UDD TID	TJ TID
	HBU 1001 Basisteori	15,5	
	HBU 1003 Idræt (inkl. arbejdsteknik)	15	
	HBU 1007 CBRN (kemisk, biologisk, radiologisk, nuklear)	1	
	HBU 1009 Orienteringslære	9	
	HBU 1011 Signaltjeneste	7	
	HBU 1013 Eksercits	4	
1 - 7	Diverse aktiviteter	54,5	
	HBU 1023, Våbenuddannelse	33	
	HBU 1025, Panserværnsvåben M/95	7	
	HBU 1030, Skyttetjeneste	34	
	HBU 1060, Indføring i fredsstøttende operationer	32	
	HBU 1015, Bevogtning af militære områder	10	
	HBU 1070, Hvervning	8	
	Feltøvelse 1 (2 overnatninger)	30	
	Feltøvelse 1 (tilvænning til feltforhold)		26
I alt		**260**	**286**
	HBU 1001 Basisteori	6	
	HBU 1003 Idræt	10	
	HBU 1005, Førstehjælp	30	
	HBU 1007 CBRN	14	
	HBU 1009 Orienteringslære	10	
	HBU 1011 Signaltjeneste	4	
8 - 12	HBU 1023, Våbenuddannelse	30	
	HBU 1025, Panserværnsvåben M/95	5	
	HBU 1030 SKYT (reaktionsbane+feltskydning)	31	
	HBU 1049 Opmærksomhedsuddannelse	3	
	HBU 1070, Hvervning (åbent hus)	8	
	Diverse aktiviteter	25	
	Feltøvelse 2 (3 overnatninger)	48	
	Feltøvelse 2 (tilvænning til feltforhold)		30
I alt		**224**	**254**
	HBU 1001 Basisteori	3	
	HBU 1003 Idræt	17	
	Diverse aktiviteter	67	
13-16	HBU 1041 Alm. hjælp til politiet	9,5	
	HBU 1043 Redningstjeneste	20	
	HBU 1045 Miljø	18	
	HBU 1047 Brandbekæmpelse	18	
I alt		**152,5**	**152,5**
17	**Hærens Basisuddannelse Felt- og kontroløvelse**	48	12
	Diverse aktiviteter	18	
I alt		**66**	**78**
Samlet timetal:		**702,5**	**770,5**

UKLASSIFICERET

Forsvarskommandoen

2009-02-10

NOTAT
OM
ARBEJDSGRUPPEN VEDRØRENDE JUSTERING AF FORSVARETS PERSONEL- OG UDDANNELSESSTRUKTUR (AGPU)

Indledning
Styre-, arbejds- og følgegrupperne vedrørende justering af forsvarets personel- og uddannelsesstruktur (AGPU) blev nedsat 1. juni 2005 efter Forsvarsministeriets bestemmelse på baggrund af Forsvarsaftalen 2005-2009, der stillede forsvaret nye opgaver.

Formålet med arbejdet var at sikre balance mellem personel- og uddannelsesstrukturen og forsvarets udvikling på længere sigt under hensyntagen til løsningen af forsvarets opgaver, den personelmæssige fleksibilitet, rekrutteringsmuligheder og strukturtilpasninger mv.

Arbejdsgruppens rapport er udarbejdet og afleveret i to dele, hvor Del I handler om generelle forhold samt ledere og mellemledere, mens Del II handler om det manuelle niveau, forsvarets civile ansatte, forhold for reserven og for personel til hjemmeværnets regionale føringsstruktur. Der er udarbejdet i alt 32 delrapporter til rapporten, som er afgivet i enighed.

Resume af arbejdsgrupperapportens Del I, afleveret februar 2007.
Rapportens Del I tager udgangspunkt i en række forsvarsmæssige og samfundsmæssige forhold af betydning for forsvaret som arbejdsplads og uddannelsesinstitution og dermed også for forsvarets evne til at rekruttere, fastholde og udvikle medarbejdere i fremtiden.

Med ovennævnte som referenceramme udarbejdede arbejdsgruppen en række analyser, som i enighed pegede på tre væsentlige problem- og indsatsområder:

- Tilvejebringelse og sammensætning af personel til internationale operationer,
- rekruttering og fastholdelse af personel samt
- effektivisering og modernisering indenfor uddannelsesområdet i forsvaret.

Som løsningsmuligheder på disse indsatsområder fremsætter arbejdsgruppen en række anbefalinger, som kort skal gennemgås i det følgende.

Rapporten anbefaler en styrket indsats for at fastholde forsvarets medarbejdere.
Der skal øget fokus på god ledelse i forsvaret, og der er fortsat behov for at skabe bedre udviklings- og karrieremuligheder for forsvarets medarbejdere.

Den øgede konkurrence på arbejdsmarkedet om den vigende arbejdsstyrke fordrer, at forsvaret til stadighed kan tilbyde en attraktiv samlet pakke af løn- og ansættelsesvilkår bl.a. set i relation de særlige krav og belastninger, som ansatte i forsvaret oplever i relation til det internationale engagement. Den nødvendige ansættelsesmæssige fleksibilitet tilvejebringes indenfor de eksisterende kontraktformer.

Principperne for kompetencebaseret tilgang til kvalificering udnyttes ved indførelse af en kontraktofficersordning, hvor en officer ansættes på baggrund af særlige kompetencer for at besætte en specifik stilling eller funktion i en som udgangspunkt tidsbegrænset kontraktperiode.
Efterfølgende er uddannelse af reserveofficerer genetableret som en strukturel uddannelse.
For at sikre tilvejebringelse og fastholdelse af personel til internationale operationer skal der være særligt fokus på at udvikle langsigtede bemandings- og personplaner for alle niveauer, og det bør tilstræbes, at personel, som udsendes i 6 mdr., ikke udsendes hyppigere end hvert 3 år.

De uddannelsesmæssige anbefalinger understreger behovet for, at forsvarets uddannelser i størst muligt omfang følger udviklingen i det civile uddannelsessystem og muliggør udveksling og samarbejde med dette.

I fortsættelse af Personalestyrelsens principper for strategisk kompetenceudvikling blev der i regi af arbejdsgruppen udarbejdet kompetenceprofiler for de typiske linjeofficers- og mellemlederfunktioner i forsvaret. Kompetenceprofilerne beskriver de nuværende og fremtidige hoved- og delopgaver samt de kompetencer, der kræves for at kunne løse opgaverne. Kompetenceprofilerne er efterfølgende blevet omsat til uddannelsesaktiviteter som forslag til forsvarets fremtidige grund- og videreuddannelser for linjeofficerer og mellemledere.

Akkreditering af forsvarets linjeofficersuddannelser til henholdsvis professionsbachelor-, diplom- og masterniveau bør iværksættes. Formaliseringen af uddannelsesnetværk mellem forsvarets skoler og Forsvarsakademiet bør videreføres som grundlag for forskningskapacitet og tilhørende forskningstilknytning.

Meriteringsmuligheder og kompetenceniveauer i forsvarets uddannelser bør synliggøres i forhold til civile uddannelsestilbud for at styrke rekruttering og fastholdelse af forsvarets personel. En forudsætning for denne synlighed og sammenlignelighed er bl.a. anvendelse af ECTS-systemet, som bør indføres på alle forsvarets strukturbestemte uddannelser. Der bør endvidere foretages en struktureret gennemgang af mulighederne for meritoverførsel fra forsvarets grund- og videreuddannelser i forhold til civile uddannelser.

Med udgangspunkt i forsvarets personelpolitiske grundprincipper og af hensyn til konkurrencevilkår på fremtidens arbejdsmarked bør den generelle tjenestepligt begrænses.

Resume af arbejdsgrupperapportens Del II, afleveret januar 2009
Arbejdsgrupperapportens Del II samler kort op på udviklingen i tiden mellem Del I og Del II. Personelsituationen i forsvaret udviklede sig på en måde, så der var risiko for væsentlig indvirkning på forsvarets kapaciteter på kort sigt. Der blev derfor i løbet af efteråret 2007 iværksat en række tiltag, der skulle forbedre rekrutteringen og fastholdelsen. Grundlaget for disse tiltag var i høj grad det i Arbejdsgruppe Personel- og Uddannelsesstruktur udarbejdede materiale. Dele af arbejdsgrupperapporten, Del I, blev derfor ikke længere tidssvarende, mens andre dele – også fra Del II – allerede var blevet iværksat. Det blev undervejs vurderet hensigtsmæssigt at fokusere ressourcerne på den proces, der blev gen-

nemført som følge af fastholdelsessituationen. I den forbindelse blev det besluttet at implementere en ny grundofficersuddannelse i de tre værn for strukturelt at tage højde for konsekvenserne af personelafgangen i relation til forsvarets opgavevaretagelse.

Rapportens Del II beskriver forhold omkring kompetenceudvikling af det militære manuelle niveau, der udgøres af konstabelgruppen. Kompetenceudvikling af konstabelgruppen sker gennem grund- og efteruddannelse, og i høj grad også gennem opgavevaretagelsen i ind- og udland. Anvendelse og kompetenceudvikling af konstablen gennemføres i størst mulig overensstemmelse med forsvarets behov, konstablens individuelle ønsker og rådige ressourcer. I takt med den teknologiske udvikling og professionaliseringen af forsvaret ses stigende krav til specialiseringen af konstablen. Derfor har forsvaret brug for, at der er fokus på gennemførelse af en struktureret og systematisk kompetenceudvikling af konstabelgruppen. Kun en mindre del af denne gruppe forbliver ansat i forsvaret frem til pensionering, og set i et samfundsperspektiv bør både forsvaret og den enkelte have fokus på, at konstablen kan fortsætte sit arbejdsliv i det civile med udgangspunkt i kendte og brugbare kompetencer. Rapporten anbefaler at gøre brug af realkompetencevurdering.

Forsvarets ca. 7000 civile medarbejdere bidrager særligt med kompetencer, viden og ressourcer inden for områder, hvor det ofte ikke er hensigtsmæssigt eller rationelt at anvende militært ansatte. Rapporten anbefaler en række indsatsområder i forhold til talentudvikling, talentpleje og kompetenceudvikling af forsvarets civile medarbejdere

I relation til forhold for forsvarets personel af reserven skal den tidligere reservepersonelordning, som følge af nedlæggelse af mobiliseringsforsvaret og en transformation mod et mere professionelt og indsatsberedt forsvar, ses i en ny kontekst.
Opretholdelse af reservepersonelkapaciteten finder overordnet sted gennem rekruttering fra og udnyttelse af personelomsætningen blandt fast personel, herunder produktionen af Grundofficersuddannede.

Hjemmeværnet opstiller og uddanner en regionsbaseret føringsstruktur, der gør totalforsvarsregionerne i stand til at indsætte og føre indkaldte dele af totalforsvarsstyrken. Opretholdelse af den regionale føringsstruktur forventes gennemført gennem udnyttelse af personelomsætningen fra bl.a. forsvarets faste struktur, der søger ud af forsvaret, samt kontraktofficerer, der efter ønske kan nyttiggøres i den regionale føringsstruktur.

Opfølgning på arbejdsgrupperapporten
Forsvaret påbegyndte implementering af de ovennævnte anbefalinger, efterhånden som rapportens dele blev godkendt. Samtidig blev langt størstedelen af anbefalingerne fra arbejdsgrupperapporten løftet over i det særlige arbejde, der blev sat i gang i efteråret 2007 for at forbedre rekruttering og fastholdelse. Dette arbejde dækkede især to af rapportens tre hovedindsatsområder, nemlig ”Tilvejebringelse og sammensætning af personel til internationale operationer” samt ”Rekruttering og fastholdelse af personel”. Disse anbefalinger er derfor enten færdigimplementeret eller, hvor der er tale om løbende justeringer, blevet indarbejdet i forsvarets arbejdsprocesser.

I forhold til indsatsområdet ”Effektivisering og modernisering indenfor uddannelsesområdet” er de resterende tiltag ligeledes implementeret eller under videreudvikling, dels i forbindelse med ovennævnte særlige tiltag, dels i basisorganisationen. Dette gælder især

udviklingen af nye officersuddannelser, justering af mellemlederuddannelserne og indsatsen på kompetenceudvikling af det manuelle niveau.

Fokus på kompetenceudviklingen indenfor det manuelle niveau gennemføres bl.a. i dialog med Statens Center for Kompetence- og kvalitetsudvikling (SCKK) og Arbejdsmarkedsuddannelsessystemet (AMU). Det er derfor beklageligt, at det ikke er lykkedes forsvaret at opnå en aftale med Undervisningsministeriet om adgang til at udvikle egne kurser indenfor AMU-systemet gennem en såkaldt Fælles Kompetencebeskrivelse (FKB).

Forsvarskommandoen

2009-02-12

NOTAT

FORSVARETS DAG OBLIGATORISK FOR BÅDE MÆND OG KVINDER

RESUMÉ

Forsvarets Dag er for nærværende frivillig for kvinder. 1144 kvinder mødte op og blev bedømt i 2008. I 2007 var tallet 1024. Forsvarets Dag behandlede derudover 24.875 mænd i 2008 og 27.480 i 2007.

Hvis alle kvinder fremover skulle gennemføre et fuldt Forsvarets Dag program, inkl. sessionsbehandling i form af afprøvninger, ville det stort set kræve en stigning fra omkring ca. 30.000 til 60.000 behandlede og hermed en fordobling af ressourcerne til at gennemføre Forsvarets Dag, idet der er cirka samme antal kvinder som mænd på en årgang. Det ville koste knap 30 mio. kr. i anlæg (ekskl. sundhedsfagligt udstyr) at fordoble kapaciteten etablissementsmæssigt, forudsat at der er rådige bygninger – bedst på kaserner – til at indrette nye centre eller udvide de eksisterende fem centre. De ekstra årlige etablissementsdriftsudgifter er ikke beregnet. Hertil kommer 42 ekstra normer på centrene, inkl. 7 lægenormer. En styrkelse af Forsvarets Dag-elementet i Jonstrup skulle være på op til 3 normer, hvis praksis med ansøgning og behandling af udsættelser, udeblivelser mv. skulle være som for mænd.

I en model, hvor alle kvinder alene skulle gennemgå en orienterings- og inspirationsdag, men ikke sessionsprøvning, ville ressourcemerbehovet blive af samme størrelsesorden, idet dog behovet for flere læger og sessionsledere ville afhænge af, hvor mange kvinder, der meldte sig til egentlig sessionsbehandling.

Det er vanskeligt at vurdere, hvad et obligatorisk møde ved Forsvarets Dag for alle kvinder ville betyde, men interessen blandt kvinderne er steget, efter at Forsvarets Dag er blevet indført, og alle kvinder modtager en invitation hertil.

1. FORSVARETS DAG I DAG

I dag inviteres alle 18-årige kvinder bosiddende i Danmark med dansk statsborgerskab til Forsvarets Dag (FD). Alternativt kan de unge kvinder melde sig til en orienterings- og inspirationsdag, som gennemføres af respektive FD-centre.

Et center, der forestår FD, er i dag bemandet med 5 militære (en officer, to befalingsmænd og to konstabler), to civile (en sessionsleder og en assistent) samt 1,4 lægenorm, der kan være fastansatte læger eller lægekonsulenter. Forsvarets Rekruttering har i sin organisation 5 sådanne centre, hvortil kommer et FD-element i Jonstrup, der varetager

den fælles administration og sagsbehandling og er bemandet med fem civile sagsbehandlere.

Etablissementsmæssigt råder hvert center over et stort orienterings- og prøvelokale, en internetcafe, der tillige anvendes som opholds- og ventelokale, lægefaglige undersøgelsesrum samt kontorer til medarbejderne, hvor der også sker den endelige sessionsbehandling og vejledning af de unge mennesker. Det er vanskeligt at angive et fast kvadratmeterbehov, da lokalernes indbyrdes beliggenhed mv. spiller ind, og vilkårene på de enkelte kaserner er meget forskellige. Men for at give et indtryk af fremtidige behov kan det oplyses, at det senest indrettede center på Bülows kaserne i eksisterende bygninger omfatter ca. 950 kvadratmeter, og projektet i 2005 blev opgjort til 4,5 mio. kr. Hertil kommer inventar ud over medarbejderarbejdspladser til ca. 150.000 kr. samt udstillingsmateriel mv. for ca. 600.000 kr. pr. center. Det skal endvidere bemærkes, at ud over PC'er til medarbejderne som standard, er der behov for mindst 8 internet-PC'er samt en storskærm, der via en separat PC er koblet op på Forsvarets Mediecenters nyhedskanel. Alene PC-udstyr mv. til internetcafeen anslås til ca. 60.000 kr.

FD indkalder op til 70 unge mennesker pr. dag pr. center, normalt organiseret i to hold, der møder fra morgenstunden hhv. midt på formiddagen. Programmet omfatter en velkomst og en række orienteringer og film samt den individuelle sessionsprøve, der består af en række skriftlige prøver. Herefter er der en helbredsundersøgelse, der dels består af en række målinger samt høre- og synsprøver samt en egentlig lægeundersøgelse, der bl.a. er baseret på besvarelsen af et spørgeskema, som den unge har besvaret inden mødet. På baggrund af de gennemførte prøver og helbredsundersøgelsen afgøres det, hvorvidt den unge er egnet til værnepligtstjeneste og de egnede eller begrænset egnede mænd trækker lodnummer. På dette grundlag gennemføres en vejledning af den unge, og der kan fx på stedet indgås en aftale om frivillig værnepligt. I pauserne er der mulighed for at søge yderligere oplysninger i netcafeen samt uformelt få råd og vejledning af de tjenstgørende på FD-centret. Hele forløbet varer ca. 5 timer pr. hold.

FD har betydet en modernisering af hele sessionsbehandlingen, der i dag muliggør en langt bedre rådgivning og vejledning af de unge end tidligere. De unge får her en relevant orientering om Forsvaret og Beredskabsstyrelsen, herunder vilkår for værnepligten og uddannelsesmuligheder i øvrigt. Undersøgelser som "exitpolls" viser da også, at de unge føler sig godt orienteret og generelt er mere positive over for Forsvaret efter gennemførelsen af FD.

Som beskrevet indkaldes 70 pr. dag pr. center. Af disse udebliver ca. 20, hvorfor normtallet er 50 pr. dag pr. center. FD er normeret til samlet at gennemføre omkring 30.000 sessioner pr. år med ca. 6.000 pr. center, svarende til 24 fulde uger med FD. FD gennemfører desuden en række administrative processer forud for og efter gennemførelsen af FD, hvorfor kapaciteten udnyttes mere eller mindre fuldt ud.
FD løser ligeledes en række øvrige opgaver i rollen som generelt rekrutteringscenter, når kapaciteten er til stede, fx orientering af værnepligtige ved enhederne, åben vejledning af værnepligtige og fastansatte, deltagelse i branding af forsvaret i lokalområdet, deltagelse på messer o.l. Det skal i denne sammenhæng anføres, at der ses et øget behov for, at FD opdyrker rollen som rekrutteringscenter i relation til den interne rekruttering (konklusion fra bemandingsstrategien).

2. DELTAGELSE AF ALLE KVINDER I FORSVARETS DAG – RESSOURCEBEHOV

2.1. Generelt.

Forsvarets Dag er allerede i dag for alle kvinder, men kun et begrænset antal tager imod denne invitation ved at møde op. 1144 kvinder blev bedømt i 2008 på FD, hvor antallet i 2007 var 1024. Forsvarets Dag behandlede derudover 24.875[1] mænd i 2008 og 27.480 i 2007.

Forestiller man sig, at alle kvinder skulle møde op, kunne dette ske på to forskellige måder:

- Deltagelse i fuldt program ved Forsvarets dag, dvs. inkl. sessionsbehandling, herunder bl.a. sessionsprøver og helbredsundersøgelse
- Deltagelse i et orienteringsarrangement i lighed med det, der gennemføres som et ekstra tilbud i dag.

2.2. Årsværk.

En fordobling af kapaciteten til at gennemføre Forsvarets Dag ville kræve en øget normering med i ca. 42 (5 x 8,4) normer på centrene.

Hertil kommer en opnormering af FD-elementet i Jonstrup. Denne er afhængig af, hvor meget det ønskes at håndhæve princippet om, at alle kvinder skal deltage i FD. Skal praksis med ansøgning og behandling af udsættelser, udeblivelser mv., som den kendes fra mændene, videreføres for kvinderne, vil dette kræve en normforøgelse på 3 medarbejdere. Ønskes en lempeligere praksis vurderes en enkelt norm ekstra tilstrækkelig.

De op til 45 normer ville svare til ca. 15-20 mio. kr. om året i løn.

Vælges en model, hvor alle kvinder alene skal gennemgå en orienteringsdag, vil normforøgelse blive af samme størrelsesorden, men med øget vægt på personer til at orientere om den militære dagligdag, mens lægeundersøgelser og egentlig sessionsbehandling ikke vil være relevant. Der vil således ikke umiddelbart være behov for øget lægenormering og sessionsleder, men hvis disse orienteringer resulterer i markant flere ansøgninger om at møde op til et egentligt FD-forløb med sessionsbehandling mv., vil dette kræve tilsvarende flere ressourcer, herunder op til nævnte fordobling af de nuværende 7 lægenormer.[2]

Vælges modellen med orienteringer, kræver dette tillige et forøget samarbejde og træk på de uddannende enheder i de pågældende garnisoner.

2.4. Etablissement.

Forsvarets FD-centre ligger i dag på kaserner i Høvelte, Slagelse, Fredericia og Aalborg samt på Beredskabsstyrelsens kaserne i Herning. Det er en stor fordel, at FD-centrene er

[1] Det skal anføres at normtallet ligger på omkring 27.000, men henset til en ændring af indkaldelsesterminen blev dette tal reduceret med 3.000 i 2008. De 3.000 er flyttet til 2009.
[2] Det skal bemærkes, at det allerede i dag er vanskeligt at bemande de eksisterende centre med læger, og der i dag i udstrakt grad anvendes lægekonsulenter.

placeret på steder, hvor der er militære eller tilsvarende aktiviteter til stede som ”kulisse” for FD-aktiviteterne. Samtidig bør centrene ligge geografisk spredt for at gøre det lettest muligt for de unge mennesker at nå frem til centrene.

En fordobling af kapaciteten kunne ske ved at udvide de nuværende centre eller fordoble antallet af dem. Samlet ville det koste omkring 30 mio. kr. i anlæg (ekskl. sundhedsfagligt udstyr) at fordoble kapaciteten etablissementsmæssigt, forudsat at der er rådig bygningsmasse at indrette centrene i. Hertil kommer årlige ekstra etablissementsdriftsomkostninger.

Etablissementsbehovet vil være forskelligt i forhold til, om det er sessionsmodellen eller orienteringsmodellen, der indføres, idet førstnævnte kræver flere lokaler til lægeundersøgelse o.l.

3. VURDERING AF POTENTIEL ØGET HVERVNING AF KVINDER

Det er vanskeligt at vurdere, hvad et obligatorisk møde ved FD for alle kvinder ville betyde for hvervningen, herunder hvilken af de to modeller, der ville give det bedste udbytte, idet det skal erindres, at kvinder i dag har mulighed for at forrette tjeneste på værnepligtslignende vilkår.

Det er imidlertid en kendsgerning, at interessen blandt kvinderne er steget efter etableringen af FD, og de modtager en invitation hertil. Det er ligeledes klart, at interessen er steget yderligere efter tilbuddet om de særlige inspirationsdage for kvinder er etableret og gennemført.

Forsvarskommandoen 2009-02-12

NOTAT
OM
AFSKAFFELSE AF VÆRNEPLIGT

Resumé
Ved afskaffelse af værnepligten vil der være behov for en erstatning med fast personel på visse områder for fortsat at kunne gennemføre de nationale og internationale operationer.

I f.m. de internationale operationer vil der være en høj grad af usikkerhed forbundet med rekruttering af personel til hærens reaktionsstyrkeuddannelse. Hærens styrkeproduktion er særdeles afhængig af de unges lyst og vilje til at tegne kontrakt med forsvaret i kraft af den store årlige produktion af reaktionsstyrkesoldater. Særligt hærens evne til at indfri ambitionsniveauet for de internationale operationer er direkte afhængig af evnen til kontinuerligt at kunne rekruttere til reaktionsstyrkeuddannelsen.

Udførelsen af Den Kongelige Livgardes vagtkompagnis bestridelse af vagten omkring de kongelige slotte og palæer vurderes at stille særlige krav i form af skærpede krav omkring udførelsen af døgntjenesten, såvel som ensformigheden over tid ses som en væsentlig udfordring for personellet. Uden værnepligt vurderes det vanskeligere at bemande Den Kongelige Livgardes Vagtkompagni.

En direkte konsekvens af afskaffelse af værnepligten ville være nedlæggelse af totalforsvarsstyrken. Den samlede betydning heraf i relation til totalforsvaret bør undersøges særskilt.

Årsværksmæssigt vil alle 2.475 værnepligtsårsværk bortfalde. Antallet af faste årsværk vil stige med 633 årsværk som følge af behovet for konstabelelever under de første 4 mdr. uddannelse og fast personel ved Den Kongelige Livgardes vagtkompagni, Gardehusarregimentets hesteskadron, samt ved Kongeskibet Dannebrog.

Ud fra et økonomisk perspektiv anslås en samlet besparelse på ca. 351 mio. kr. pr. år idet beregningerne udspringer af nedenstående tabel.

	Værnepligtsmodel	Afskaffelse	Ændring
Lønsum	470	277	-193
VARYD & øvrig drift	215	41	-174
Materieldrift	31	13	-18
Informatik	8	5	-3
Rekruttering	0	29	29
Besparelse etablissement	0	8	8
I alt	724	373	-351

Angivet i mio. kr. (prisniveau 2008)

Inden for etablissementsområdet ses en potentiel besparelse i form af tilpasning af bygningsvedligehold på anslået ca. 8 mio. kr. jf. ovenstående tabel. Der ses ikke mulighed for salg af etablissement eller ændret garnisonering som følge af afskaffelse af værnepligten uden en nærmere detailanalyse.

1. Generelt.

I dag indgår værnepligtige som en integreret del af forsvaret og udgør efter endt uddannelse en samlet styrke til anvendelse i Totalforsvarsstyrken.

Forsvarskommandoen arbejder med økonomiske planlægningstal således:

- Hæren: 2.130 årsværk, svarende til ca. 5.480 personer årligt.[1]
- Søværnet: 200 årsværk, svarende til ca. 550 personer årligt.[2]
- Flyvevåbnet: 145 årsværk, svarende til ca. 435 personer årligt.[3]

Økonomisk kan de direkte omkostninger for værnepligtsuddannelse i forsvaret opgøres således:[4]

	Hæren	Søværnet	Flyvevåbnet	Samlet
Årsværkslønsum	400	40	30	470
VARYD og øvrig drift	180	20	15	215
MAT-drift (Std. udrustning & køretøjer)	25	5	1	31
Informatik	5	2	1	8
I alt	**610**	**67**	**47**	**724**

Angivet i mio. kr. prisniveau 2008.

Der er en direkte sammenhæng mellem hærens basisuddannelse og efterfølgende overgang gennem hvervning til hærens reaktionsstyrkeuddannelse, og dermed hærens evne til at opfylde ambitionsniveauet for internationale operationer. For nærværende påregnes halvårlig anvendelse af ca. 600 konstabler og sergenter med et reaktionsstyrkeuddannelsesforløb i hærens internationale operationer i den fulde struktur. Det betyder, at hæren er afhængig af en tilgang på i alt ca. 1.200 personer årligt, for at kunne indfri hærens ambitionsniveau for internationale operationer.
Dertil kommer, at værnepligten i øvrigt udgør en væsentlig rekrutteringsplatform for forsvaret.

2. Udfasning af værnepligten.

Den nuværende værnepligt afskaffes fuldstændigt, og forsvaret baseres alene på fastansat personel med varierende ansættelsesformer og -kontrakter.

3. Årsværk og lønsum.

Antallet af værnepligtsårsværk vil bortfalde som konsekvens af afskaffelsen af værnepligten med den fulde styrke på i alt 2.475 værnepligtsårsværk.

Konstabler og sergenter fra reaktionsstyrkeuddannelsen er nødvendige for fortsat at kunne opfylde hærens ambitionsniveau for internationale operationer. Omkostninger knyttet til de

[1] Ved Hesteskadronen indkaldes årligt ca. 50 personer til 12 mdr. tjeneste, svarende til ca. 50 årsværk. Ved den Kongelige Livgardes Vagtkompagni indkaldes årligt tre hold á ca. 270 personer til 8 mdr. tjeneste, hvor hvert hold svarer til ca. 180 årsværk, i alt ca. 810 personer svarende til 540 årsværk. Fratrækkes de i alt 2.130 årsværk årsværkene ved Vagtkompagniet og Hesteskadronen er der 1.540 årsværk tilbage, svarende til ca. 4.620 personer med 4 mdr. tjeneste. I alt ca. 5.480 personer.
[2] Ved Kongeskibet Dannebrog indkaldes i alt 40 personer til 9 mdr. tjeneste svarende til 30 årsværk. De resterende 170 årsværk anvendes alle i 4 mdr. tjeneste for værnepligtige, konstabelelever og kadetaspiranter på værnepligtsvilkår, svarende til 510 personer. I alt ca. 550 personer.
[3] Alle personer aftjener 4 mdr. værnepligt, inkl. et mindre konstabelsegment.
[4] Jf. notat 7 vedr. omkostninger for værnepligtsuddannelsen.

halvårligt ca. 600 konstabler og sergenter vil fortsat være til stede og skal således modregnes de direkte omkostninger for værnepligtsuddannelsen for hærens vedkommende. Reaktionsstyrkekonstablerne vil have et forløb, der indledes med fire måneder på værnepligtslignende vilkår som i dag. Sergenterne i hæren rekrutteres blandt reaktionsstyrkekonstablerne og er derfor et segment af konstabeleleverne. I alt er der behov for årligt 1.200 personer, inkl. sergentsegment, svarende til 400 årsværk. Disse fordeles med 331 årsværk til konstabler og 69 til sergentskole jf. de nuværende reaktionsstyrkeuddannelsesforløb.

Ved den Kongelige Livgardes vagtkompagni og ved Gardehusarregimentets hesteskadron bliver der anvendt værnepligtige med en forlænget værnepligtsperiode. Disse skal ved afskaffelse af værnepligten erstattes af fast personel. Da der ved Vagtkompagniet gennemføres døgntjeneste med fast personel, vil der skulle anvendes mere personel til omgangstjeneste end det nuværende antal værnepligtige.[5]

	Årsværk M1xx
Livgardens Vagtkompagni	385
Gardehusar Hesteskadronen	50
I alt	435

Samtidig vil antallet af faste årsværk stige som følge af inddækning af manglende reaktionsstyrkepersonel med konstabelelever.
For hærens vedkommende vil etablering af konstabelelevuddannelse til erstatning for reaktionsstyrkepersonel medføre behov for opretholdelse af en underafdelingsuddannelsesstruktur på ca. 9 underafdelinger mod de nuværende 17 underafdelingsstrukturer til basis- og reaktionsstyrkeuddannelse – samlet en årsværksreduktion svarende til 176 årsværk (se tabel – samlet udvikling i årsværk) .
For hærens vedkommende organiseres uddannelsen for konstabelelever inkl. sergentsegment i bataljoner og afdelinger samt ved Det Danske Internationale Logistik Center (DANILOG).[6] Bataljons og afdelingsstrukturen videreføres uændret, idet disse strukturer udgør kernen i de udsendte kampgrupper i internationale operationer. Uddannelsesstrukturen i hæren udgør således:

	M4xx årsværk	M3xx årsværk	M2xx årsværk	M1xx årsværk	SUM
Afdeling/bataljon	7	28	14	14	63
Underafdeling	0	54	117	27	198
I alt	7	82	131	41	261

[5] Der er anvendt en arbitrær fastlagt faktor 5,6 i forhold til de nuværende 70 mand store vagthold, svarende til i alt ca. 385 faste årsværk, mod tre vagthold med værnepligtige på i alt 210 årsværk.
[6] Uddannelsesstrukturen består for fastansat personels vedkommende eksempelvis af en bataljons-/afdelingschef (M401), en bataljonsstab (4 M3xx, 2 M2xx & 2 M1xx), samt et antal underafdelinger, der hver består af en bl.a. en underafdelingschef (M321), en næstkommanderende (M312), en kommandodeling, og en antal delinger med hver en delingsfører, næstkommanderende og instruktører/gruppeførere (6 M3xx, 13 M2xx & 3 M1xx).

For Søværnets vedkommende gives Søværnets Basisuddannelse (SBU) centralt ved Søværnets Sergent- og Grundskole (SSG)[7], mens et sejladsmodul gives decentralt ved søværnets sejlende enheder. Der indkaldes årligt 95 årsværk til almindelig 4 mdr. værnepligt med henblik på rekruttering samt en indkaldelse til 9 mdr. særlig værnepligt (30 årsværk) med henblik på tjeneste i kongeskibet. Herudover indkaldes 75 årsværk til SBU i forbindelse med marineelev- eller kadetaspirantuddannelsen.
Bemandingen af kongeskibet Dannebrog bør fortsat prioriteres og bør fortsætte med årligt 30 konstabelårsværk (M112). De 75 årsværk til marineelev- eller kadetaspirantuddannelsen bør ligeledes bibeholdes. For nærværende vurderes det at ca. 20 % af de værnepligtige rekrutteres til søværnets øvrige uddannelser. Afskaffes værnepligten, kan der argumenteres for, at ca. 20 årsværk forsat skal rekrutteres til disse uddannelser. Det vurderes på denne baggrund, at 75 værnepligtsårsværk udgør det reelle provenu.
Søværnets uddannelsesstruktur for egentligt værnepligtige vurderes at kunne reduceres med ca. 20 årsværk.

For flyvevåbnets vedkommende rekrutteres aktuelt knap 20 % af de indkaldte værnepligtige til faste stillinger. Med en fjernelse af værnepligten skal konstabeluddannelserne forøges tilsvarende, hvorfor der må bibeholdes 10 faste årsværk i uddannelsesstrukturen til håndtering af den øgede produktion. Der skal endvidere årligt rekrutteres ca. 60 konstabler, der tidligere blev rekrutteret via værnepligten. Flyvevåbnets uddannelsesstruktur for vurderes samlet set at kunne reduceres med ca. 36 årsværk.

Samlet udvikling i årsværk
Udviklingen i de faste årsværk fremgår af nedenstående tabel:

	Årsværks reduktion	Årsværks-tilvækst
Hærens Reaktionsstyrke konstabeluddannelse (4 mdr.)		339
Hærens Reaktionsstyrke sergentsegment (4 mdr.)		61
Reduktion i hærens uddannelses-underafdelinger for basisuddannelsen	176	
Livgardens vagtkompagni		385
Gardehusarregimentets Hesteskadron		50
Reduktions af søværnets uddannelsesstruktur	20	
Kongeskibet Dannebrog		30
Reduktion af flyvevåbnets uddannelsesstruktur	36	
I alt	232	865
Nettotilvækst		633

Der er således en reduktion på 2.475 værnepligtsårsværk og en nettotilvækst på 633 faste årsværk. Det samlede forbrug af faste årsværk udgør således 1.296 jf. nedenstående tabel.

[7] SVN uddannelsesstruktur er her alene angivet i f.t. SSG samlede struktur. Uddannelsesstruktur i relation til sejladsmodulet, gennemføres på de to permanent deployerede inspektionsskibe i Nordatlanten/Arktis, er ikke medregnet.

Nuværende værnepligtsmodel faste årsværk	663
Reduktion i struktur	-232
Tilvækst i struktur	865
Faste årsværk i alt	1296

Lønsum
Reaktionsstyrkekonstablerne inkl. sergentsegment giver i alt ca. 38 mio. kr. årligt i lønsum jf. nedenstående tabel.

	Årsværk	Lønsum
Konstabel	339	31.866
Sergent	61	5.734
Total	400	37.600

Note: Angivet i 1.000 kr. i prisniveau 2008.

For opretholdelse af Livgardens Vagtkompagni, Gardehusarregimentets Hesteskadron, samt Kongeskibet Dannebrog er der årlige lønomkostninger på ca. 129 mio. kr. i henhold til nedenstående tabel.

	Årsværk M100	Lønsum
Livgardens Vagtkompagni	385	105.875
Gardehusar Hesteskadronen	50	13.750
Kongeskibet Dannebrog	30	8.250
I alt	465	127.875

Note: Angivet i 1.000 kr. i prisniveau 2008.

Lønsumsomkostninger til den nødvendige uddannelsesstruktur udgør årligt ca. 111 mio. kr. jf. nedenstående tabel:

	M4xx årsværk	M3xx årsværk	M2xx årsværk	M1xx årsværk	SUM
Hæren - Afdeling/bataljon	7	28	14	14	63
Hæren - Underafdeling	0	54	117	27	198
Søværnet	2	6	22	4	34
Flyvevåbnet	0	1	8	1	10
I alt	9	89	161	46	305
Omkostninger	7.200	39.160	51.842	12.650	110.852

Note: Angivet i 1.000 kr. i prisniveau 2008 med lønkvanter for funktionsniveau.

Samlet set fordeler lønsumsomkostninger på i alt ca. 277 mio. kr. for den nødvendige struktur for at opretholde de mest essentielle opgaver efter afskaffelse af værnepligt sig således:

	Ved afskaffelse
Reaktionsstyrke konstabelelever	38
Vagtkompagniet	106
Hesteskadronen	14
Kongeskibet Dannebrog	8
Uddannelsesstruktur	111
I alt	277

4. Variable ydelser og øvrig drift.
Der er årlige omkostninger på ca. 32 mio. kr. til kost og rejsekort forbundet med hærens konstabelelever inkl. sergentsegment.

	Årsværk	Kost og rejsekort
Konstabel	339	26.781
Sergent	61	4.819
Total	400	31.600

Angivet i 1.000 kr. i prisniveau 2008.

Det anslås, at hærens uddannelsesstruktur vil have variable ydelser og øvrigt drift for ca. 2 mio. kr. årligt, samt at flyvevåbnet uddannelsesstruktur vil have variable ydelser og øvrigt drift for ca. 1 mio. kr. årligt.

For opretholdelse af Livgardens Vagtkompagni, Gardehusarregimentets Hesteskadron, samt Kongeskibet Dannebrog anslås den øvrige drift at udgøre ca. 9 mio. kr. i henhold til nedenstående tabel.

	Årsværk M100	Anslået øvrig drift
Livgardens Vagtkompagni	385	7.315
Gardehusar Hesteskadronen	50	950
Kongeskibet Dannebrog	30	570
Konstabelelever søværnet	20	380
I alt	485	9.215

Angivet i 1.000 kr. i prisniveau 2008.

Samlet set udgør variable ydelser til fast personel, øvrig drift, samt kost og rejsekort til konstabelelever på værnepligtslignende vilkår i alt ca. 41 mio. kr. årligt jf. nedenstående tabel.

Hærens reaktionsstyrke	32
Variable ydelser og øvrig drift	9
Total	41

Angivet i mio. kr. (prisniveau 2008).

5. Materieldrift.

Den samlede materieldrift udgør i alt ca. 13 mio. kr. årligt til 4 mdr. uddannelse mm. jf. nedenstående tabel.[8]

	Antal	Årlig omkostning
Udrustningssæt hæren	400	1
Udrustningssæt søværnet	20	0
Udrustningssæt flyvevåbnet	22	0
Uddannelsesmateriel hæren, underafdelinger á 1,1 mio. kr.	9	10
Uddannelsesmateriel søværnet.	0	0
Uddannelsesmateriel flyvevåbnet, underafdelinger á 1,1 mio. kr.	1	1
Vagtkompagniet, slid på blå uniformer		1
Hesteskadronen		0
Kongeskibet dannebrog		0
Total		13

Angivet i mio. kr. (prisniveau 2008).

6. Etablissement.

Værdien af den nuværende etablissementsmasse er ikke opgjort og indgår derfor i omkostningerne for den eksisterende værnepligtsmodel med værdien nul. Der er ligeledes ikke opgjort omkostninger forbundet med vedligeholdelse af bygningsmasse, cafeteriadrift o.l.

For hærens vedkommende vil der blive tale om en mindre anvendelse af bygningsmassen. De årligt ca. 1.200 konstabelelever inkl. sergentsegment møder fortsat ved hærens forskellige garnisoner, og indgår som en integreret del af de forskellige garnisoners styrkeproduktion ved respektive tjenestesteder og myndigheder. Der vil således ikke være tale om at kunne nedlægge garnisoner, men om at bygningsvedligehold kan tilpasses det egentlige behov, idet det vurderes at der ikke kan frasælges bygningsmasse uden en nærmere detailanalyse af området.
For de 5.480 personer, der indkaldes i den nuværende ordning, er der netop tilstrækkelig kapacitet i hærens garnisoner til at inddække behovet. Ved afskaffelse af værnepligten vil der være et behov for kapacitet til 1.200 personer, hvilket svarer til 4.280 færre personer end den nuværende værnepligtsordning. Ved to årlige indkaldelser svarer det til ca. 2.140 indkvarteringspladser. Der anslås en samlet besparelse på vedligehold i form af mindre rengøring, og indvendig vedligeholdelse grundet mindre slid på bygningsmassen, etc. på ca. 6 mio. kr. årligt.

For søværnets vedkommende sker uddannelsen centralt. Der ses ikke mulighed for indtægter gennem salg af etablissementsmasse. Der vil kunne foretages en besparelse gennem tilpasning af vedligehold i form af mindre rengøring, og ind- og udvendig vedligeholdelse grundet mindre slid på bygningsmassen. Der anslås samlet at være en besparelse på ca. 1 mio. kr. årligt.

[8] Driften af en komplet udrustning koster ca. 2.400 kr. årligt. Der er alene opgjort på antal årsværk for udrustningen. For uddannelsesmateriel anslås køretøjer mm. ved hærens uddannelsesunderafdelinger ca. at andrage 1,1 mio. kr. årligt, og flyvevåbnets centrale uddannelsessted ækvivalerer en af hærens underafdelinger.

For flyvevåbnets vedkommende sker uddannelsen centralt. Der ses ikke mulighed for indtægter gennem salg af etablissementsmasse. Der vil kunne foretages en besparelse gennem tilpasning af vedligehold i form af mindre rengøring, og ind- og udvendig vedligeholdelse grundet mindre slid på bygningsmassen. Der anslås samlet at være en besparelse på ca. 1 mio. kr. årligt.

I alt ses en samlet besparelse på etablissementsområdet på ca. 8 mio. kr.

7. Informatik.
For nærværende koster den samlede informatik, der medgår direkte til værnepligten i dag, i alt ca. 8 mio. kr., fordelt med ca. 5 mio. kr. i hæren, ca. 2 mio. kr. i søværnet og ca. 1 mio. kr. i hæren.

Informatikken er en integreret del af uddannelsesstrukturen, der reduceres som tidligere anført. For hærens vedkommende indgår der pr. underafdeling anslået 12 standard PC á 10.000 kr. stk. årligt, og 6 PC med DeMars á 30.000 kr. stk. årligt. I alt pr. underafdeling ca. 300.000 kr. årligt., svarende til en forventet reduktion på i alt ca. 2,4 mio. kr. årligt.
For søværnet og flyvevåbnet fjernes dele af uddannelsesstrukturen.
Det vurderes muligt at opnå en samlet besparelse på ca. 3 mio. kr., hvilket giver en årlig omkostning på i alt ca. 5 mio. kr. årligt.

8. Rekruttering og fastholdelse.
Forsvarets Rekruttering konstaterer gennem undersøgelser at de unge har et skævt billede af Forsvaret, og at Forsvaret vinder gennem et nærmere bekendtskab.[9] Forsvarets Rekruttering adresserer netop dette problem, uden at budskabet endnu er slået konsekvent igennem. Ændring af image tager tid, og kræver massiv kommunikation.

En bred markedsføring og branding der hvor de unge er, f.eks. på messer, idrætsstævner og lign, nu da de unge ikke længere skal i kontakt med Forsvaret via værnepligten. Denne markedsføringsindsats anslås at koste ca. 10 mio. kr. årligt.

Forsvarets Rekruttering anslår, med den usikkerhed der ligger i et estimat, at rekruttering af en ansøger, som ikke tidligere har haft berøring med Forsvaret koster ca. 10.500 kr. Den årlige omkostning driftsmæssigt er en konstant årlig rekruttering af hærens reaktionsstyrke, konstabelelever i søværnet og flyvevåbnet, som tidligere blev rekrutteret via basisuddannelsen, samt en forventet personaleomsætning på ca. 15 %. Det giver et samlet årligt merforbrug, til hvervning, på ca. 15 mio. kr.

[9] Grundlæggende kan Forsvarets Rekruttering konstatere, at Forsvaret vinder ved nærmere bekendtskab. Af 6233 ansøgere i 2008, var 4173 fra ansatte (3063) eller tidligere ansatte (1108). Dette viser, at værnepligt er vigtig i f.t. at vise, hvad forsvaret er for en virksomhed. I flere undersøgelser, senest i Fastholdelses- og rekrutteringsundersøgelsen fra januar 09 gennemført af Capacent Epinion, konstateres det, at unge har et skævt billede af Forsvaret.

	Antal personer	Pris
Hærens reaktionsstyrke	1200	12,6
Livgardens Vagtkompagni	60	0,6
Hesteskadronen	8	0,1
Kongeskibet Dannebrog	5	0,1
Konstabelelever søværnet	60	0,6
Konstabelelever flyvevåbnet	60	0,6
Total	1393	14,6

Angivet i mio. kr. (prisniveau 2008).

Den indledende kampagne, der skal gennemføres ved opstart udgør en betydelig større udfordring, idet denne yderligere skal rekruttere til Livgardens Vagtkompagni, Hesteskadronen og Kongeskibet Dannebrog. Samlet initialrekruttering, der vurderes at skulle løbe i 2-3 år, andrager anslået ca. 19 mio. kr. årligt jf. tabel nedenfor.

	Antal personer	Pris
Hærens reaktionsstyrke	1200	12,6
Livgardens Vagtkompagni	385	4,0
Hesteskadronen	50	0,5
Kongeskibet Dannebrog	30	0,3
Konstabelelever søværnet	60	0,6
Konstabelelever flyvevåbnet	60	0,6
Total	1785	18,7

Angivet i mio. kr. (prisniveau 2008).

Den samlede meromkostning til rekrutteringskampagne anslås minimum at andrage ca. 29 mio. kr.

Forsvaret skal kæmpe på markedsvilkår om de unges gunst. Den nuværende værnepligt er medvirkende til en bredt forankret rekrutteringsmasse, der over tid vil blive stærkt reduceret. Der er en latent risiko for, at der vil kunne forekomme en udvikling, hvor der ikke kan rekrutteres personel med tilpas brede almene kompetencer.

Herudover vil problemer med rekruttering påvirke evnen til at særligt hæren kan indfri ambitionsniveauet for de internationale operationer. Hærens reaktionsstyrkeuddannelse er umiddelbart påvirkelig af et fald i rekrutteringen, der i givet fald kun kan inddækkes gennem udsendelse af fast personel. Det vides med sikkerhed at hyppige udsendelser er en – blandt mange – faktor, der traditionelt har fået forsvarets personel til at vælge forsvaret fra. Der ses således en latent risiko for, at der over kort tid skabes en negativ spiraleffekt, der kan påvirke forsvarets evne til at indfri ambitionsniveauet for de internationale operationer. Værnepligten betyder således, at forsvarets evne til at udsende personel i internationale operationer er mindre påvirkelig af konjunkturer, end den ville være uden værnepligt.

Vagttjenesten ved Den Kongelige Livgardes Vagtkompagni er belastende, eftersom personellet, der udfører vagten, ikke har lempelige vilkår som andre døgntjenester har. Vagten bestrides udendørs i store dele af vagtdøgnet, og der er skærpede krav omkring disciplin og ydre fremtoning. Den nuværende værnepligtsordning kan siges at drage nytte af "spændingsværdien" af vagttjenesten omkring de kongelige slotte og palæer i netop den

udstrækning, som kan siges at være rimelig med i alt fire mdr. vagttjeneste. Skal vagttjenesten bestrides af den Kongelige Livgardes faste personel – selvom der sker personelrotationer – vil det potentielt være vanskeligt at fastholde personellet udover en enkelt vagtperiode. I midten af firserne gennemførtes forsøg med "2 års konstabler", hvorunder indgik en periode med vagttjeneste. Erfaringerne herfra var, at det var vanskeligt dels at opretholde tilstrækkelig disciplin og ydre fremtoning under vagternes udførelse, dels vanskeligt at fastholde personel udover kontraktens længde.
Potentielt vil udførelsen af en meget ensformig vagttjeneste kunne medføre ringere hvervning af fastansat personel til Den Kongelige Livgarde, der traditionelt under værnepligten har haft en af de højeste frivillighedsprocenter.

9. Totalforsvarsstyrken.
En direkte konsekvens af afskaffelse af værnepligten ville være nedlæggelse af totalforsvarsstyrken. Den samlede betydning heraf i relation til totalforsvaret bør undersøges særskilt.

10. Konklusion.
Ved afskaffelse af værnepligten vil der skulle foretages en erstatning med fast personel for fortsat at kunne gennemføre de nationale og internationale operationer.

Årsværksmæssigt vil antallet af værnepligtsårsværk reduceres meget markant, medens antallet af faste årsværk stiger lidt som følge af behovet for flere konstabelelever og fast personel ved Den Kongelige Livgardes Vagtkompagni, Gardehusarregimentets Hesteskadron, samt ved Kongeskibet Dannebrog jf. nedenstående tabel.

	Værnepligtsmodel	Afskaffelse	Ændring
Årsværk, værnepligt	2475	0	-2475
Årsværk, fastansatte	663	1296	633
Deltotal	3138	1296	-1842

I forhold til de forudsætninger der ligger til grund for beregningerne, vil der ske et fald i lønsummen, variable ydelser og øvrig drift, materieldrift og informatik. Der vil skulle anvendes flere midler til rekruttering af flere konstabelelever for at kunne inddække hærens behov for personel til reaktionsstyrkeuddannelsen med efterfølgende udsendelse til internationale operationer, samt inddækning af mistet af hvervning via værnepligten til søværnet og flyvevåbnet.

	Værnepligtsmodel	Afskaffelse	Ændring
Lønsum	470	277	-193
VARYD & øvrig drift	215	41	-174
Materieldrift	31	13	-18
Informatik	8	5	-3
Rekruttering	0	29	29
Besparelse etablissement	0	8	8
I alt	724	373	-351

Angivet i mio. kr. (prisniveau 2008)

Ud fra et økonomisk perspektiv ses en samlet besparelse på ca. 351 mio. kr.

Inden for etablissementsområdet ses en potentiel besparelse i form af tilpasning af bygningsvedligehold jf. ovenstående skema. Der ses ikke mulighed for salg af etablissement eller ændret garnisonering som følge af afskaffelse af værnepligten.

I de internationale operationer vil der være en høj grad af usikkerhed forbundet med rekruttering af personel til hærens reaktionsstyrkeuddannelse. Hærens styrkeproduktion er særdeles afhængig af de unges lyst og vilje til at tegne kontrakt med forsvaret i kraft af den store årlige produktion af reaktionsstyrkesoldater. Særligt hærens evne til at indfri ambitionsniveauet for de internationale operationer er direkte afhængig af evnen til kontinuerligt at kunne rekruttere til reaktionsstyrkeuddannelsen.

Udførelsen af de nationale operationer i form af Den Kongelige Livgardes Vagtkompagnis bestridelse af vagten omkring de kongelige slotte og palæer vurderes at stille særlige krav i form at skærpede krav omkring udførelsen af døgntjenesten, såvel som ensformigheden over tid ses som en væsentlig udfordring for personellet. Uden værnepligt vurderes det vanskeligere at bemande Den Kongelige Livgardes Vagtkompagni.

En direkte konsekvens af afskaffelse af værnepligten ville være nedlæggelse af totalforsvarsstyrken. Den samlede betydning heraf i relation til totalforsvaret bør undersøges særskilt.

Forsvarskommandoen

2009-02-12

Befolkningsgrundlaget opdelt på mænd og kvinder i perioden 2009 - 2024

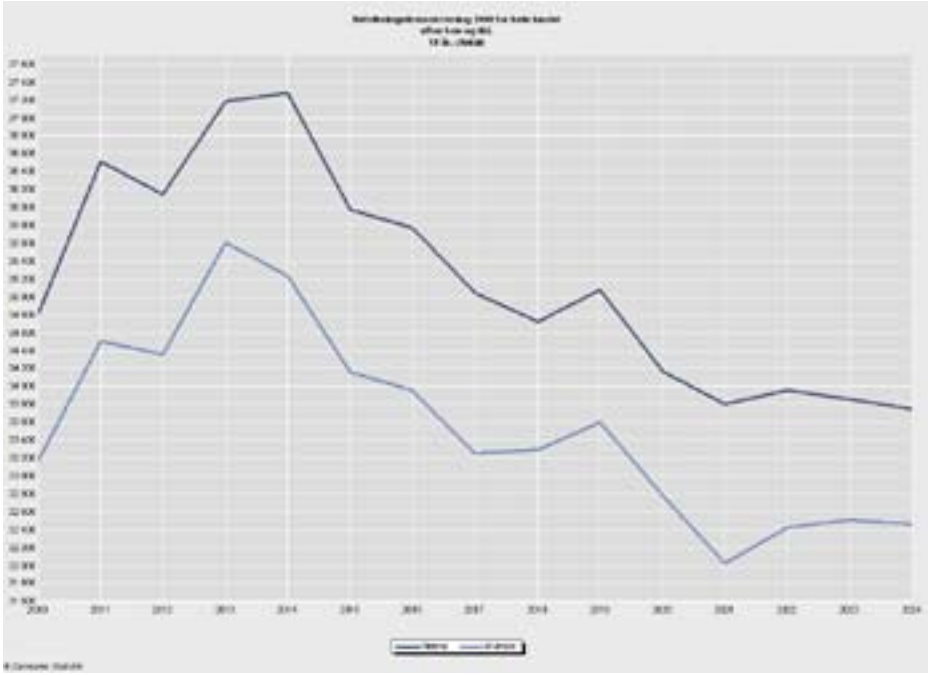

18 årige i år	Mænd	Uændret VPL i %	Kvinder	Uændret VPL i %
2009	34.654	19,5	32.787	1,5
2010	34.807	19,4	33.160	1,4
2011	36.510	18,5	34.504	1,4
2012	36.143	18,7	34.359	1,4
2013	37.191	18,2	35.605	1,3
2014	37.279	18,1	35.239	1,4
2015	35.978	18,8	34.156	1,4
2016	35.774	18,9	33.954	1,4
2017	35.044	19,3	33.254	1,4
2018	34.722	19,5	33.293	1,4
2019	35.082	19,3	33.605	1,4
2020	34.164	19,8	32.784	1,5
2021	33.802	20,0	32.023	1,5
2022	33.959	19,9	32.423	1,5
2023	33.861	20,0	32.509	1,5
2024	33.745	20,0	32.465	1,5

Forsvarskommandoen

2009-02-12

Udgangspunktet er antallet af værnepligtige i 2008.
Det samlede antal værnepligtige var i 2008 6.768. Dette tal er sammensat af 5.685 militære værnepligtige, 750 værnepligtige til Beredskabsstyrelsen og 333 militærnægtere. Ved at sammenholde det samlede antal værnepligtige med en mandlig årgang i et givet år fås en procentdel af denne ved en uændret værnepligt. Som det ses, svinger denne procentdel mellem 18,1 og 20,0.

På tilsvarende vis er udgangspunktet for kvinder antallet, der i 2008 blev indkaldt på værnepligtslignende vilkår. Dette tal var 479 til det militære forsvar. Ved at sammenholde dette tal med en kvindelig årgang i et givet år fås en procentdel af denne ved en uændret indkaldelse. Som det ses, svinger denne procentdel mellem 1,3 og 1,5.

Forsvarskommandoen

2009-02-12

NOTAT
STYRKELSE AF FORSVARETS KAPACITET TIL MILITÆR KAPACITETSOPBYGNING

RESUMÉ
Militær kapacitetsopbygning forventes fremadrettet at få stigende betydning for forsvaret. Opgavekomplekset er bredspektret og indeholder potentielle opgaver på det strategiske, operative og taktiske niveau.
Konkret anbefales det at implementere tiltag for at styrke den overordnede koordination, uddannelse samt tilføre kapaciteter til værnene til en anslået udgift på 160 mio. kr. årligt.

1. INDLEDNING
Notatet har til formål at redegøre for baggrunden for militær kapacitetsopbygning samt kort beskrive danske erfaringer. Med baggrund i en beskrivelse af de dimensionerende faktorer for militær kapacitetsopbygning belyses muligheder for en styrkelse af området.

Kapacitetsopbygning skal generelt betragtes som en delmængde af begrebet samtænkning. Notatet fokuserer alene på den militære del af begrebet kapacitetsopbygning.

2. BAGGRUND
Evnen til at gennemføre militær kapacitetsopbygning har fået stigende betydning for at stabilisere eller styrke en svag stats evne til at varetage egen sikkerhed. Indsatsen kan finde sted som en selvstændig indsats i lavintensitetsområder eller parallelt med gennemførelse af højintensitetsoperationer.

Der findes ingen officiel definition på begrebet kapacitetsopbygning, der i andre sammenhænge ofte betegnes som ”genopbygning”. I nærværende notat tages udgangspunkt i følgende definition:

> *”De aktiviteter/handlinger en part foretager for at (gen)opbygge eller udvikle (uddanne, støtte, rådgive) en anden part til et højere niveau inden for et eller flere udvalgte områder”.*

Det vil normalt ikke være muligt at spejle dansk forsvars opbygning i andre lande, hvorfor den militære del af kapacitetsopbygning retter sig mod et lands forsvar eller sikkerhedsstyrker i bred forstand[1].

Forsvarets nuværende ambitionsniveau for internationale operationer er at kunne udsende op til 2.000 soldater eller kapaciteter svarende hertil. Militær kapacitetsopbygningsbidrag i relation til sikkerhedssamarbejdet har hidtil ikke været en specifik defineret del af ambiti-

[1] Sikkerhedsstyrker kan omfatte militære enheder, politienheder, militser, sikkerhedstjenester. Defineres fra gang til gang.

onsniveauet, men det øgede fokus på emnet betyder, at militær kapacitetsopbygning fremadrettet inkluderes i forsvarets samlede ambitionsniveau. I nærværende notat forudsættes det, at ambitionen i militær kapacitetsopbygningssammenhæng fastlægges til, at hæren skal kunne udsende et antal mindre bidrag i missioner med varierende intensitet. Søværnet og flyvevåbnet skal hver kunne udsende en mindre mission. Bidragene kan indsættes selvstændigt eller som en del af større operationer. Det er væsentligt at anføre, at militære kapacitetsopbygningsmissioner sammensættes fleksibelt og situationsbestemt baseret på ovenstående parametrene. Det betyder, at ressourcekrævende militære kapacitetsopbygningsopgaver har indflydelse på det samlede antal opgaver, som forsvaret kan løse.

3. DANSK FORSVARS ERFARINGER MED MILITÆR KAPACITETSOPBYGNING

Dansk forsvar har i en årrække gennemført opgaver i relation til militær kapacitetsopbygning, fortrinsvis med værnsvise bidrag. Som eksempler kan nævnes Danish Advisory and Training Staff (DATS) i Baltikum og flyvevåbnets bidrag i Baltikum og på Balkan med opbygning af henholdsvis Search and Rescue kapaciteter og luftrumskontrol. Bidragene har været enkeltpersoner og kapaciteter sammensat til lejligheden fra strukturen, hvor en række bidrag ikke har været betragtet som en del af det internationale engagement.

4. PLANLÆGNINGSFAKTORER FOR MILITÆR KAPACITETSOPBYGNING

For at belyse nye muligheder for dansk forsvars militære kapacitetsopbygning er der en række styrende faktorer, der skal inddrages ved overvejelser om at gennemføre kapacitetsopbygningsopgaver.

Faktorerne er ikke indbyrdes prioriterede, men skal afvejes i sammenhæng.

- Ved kontinuerlig udsendelse af kapaciteter skal personelstrukturen som hovedregel være dimensioneret med faktor 1:7 i forbindelse med udsendelse af kapaciteter i højintensitetsmissioner. For lavintensitetsmissioner kan personel evt. udsendes i længere tid efter princippet om udstationering. Herudover vil det for kortere perioder være muligt at trække på støtte fra den hjemlige struktur.
- I rammen af dansk samtænkningsinitiativ kan militær kapacitetsopbygning varetage en vigtig delopgave. Der bør derfor være sammenhæng med en evt. national og international samtænkningsstruktur.
- Danmark bør fortsat spille en rolle i multinational militær kapacitetsopbygning. Derfor skal fremadrettede løsningsforslag være relevante og interoperable med strategiske allierede og koalitionspartnere, ligesom de logistiske forhold skal inddrages.
- Trusselsbilledet er komplekst og kan variere væsentligt afhængig af operationsmiljø. Kapaciteter skal derfor sammensættes afhængig af truslen. I højintensitetsmiljø skal kapaciteten have evne til at håndtere egen sikkerhed, modsat for lavintensitetsmiljø, der normalt ikke behøver tilførsel af ressourcer til varetagelse af egen sikkerhed.

Faktorerne ovenfor har bl.a. indflydelse på opbygning, forankring, størrelse, lokalitet og ressourcer til en militær kapacitetsopbygningsindsats.

En konkret kapacitetsopbygningsopgave bør fleksibelt kunne varieres over tid afhængig af modtagerens behov.

En styrkelse af den militære kapacitetsopbygning inden for de tre værn vil i stor udstrækning trække på officerer, befalingsmænd og personel med specialuddannelse.

5. MILITÆRE KAPACITETSOPBYGNINGSOPGAVER

Militære kapacitetsopbygningsopgaver kan overordnet set inddeles på tre niveauer: det strategiske, det operative og det taktiske niveau. Niveauerne er indbyrdes overlappende, og opgaverne gennemføres med det sigte at opbygge den pågældende nations sikkerhedsstruktur.

Strategiske militære kapacitetsopbygningsopgaver omfatter bl.a.: Rådgivning på militærstrategisk niveau samt koordination med det politiske niveau, rådgivning i beslutningsprocesser, overordnet etablering af militære strukturer, støtte i f.m. større materielaktiviteter samt rådgivning i etablering af organer og fora.

Operative militære kapacitetsopbygningsopgaver omfatter bl.a.: Genopbygning (opbygning) af strukturer, myndighedsopgaver herunder pirateribekæmpelse, suverænitetshåndhævelse, missionsplanlægning, indsættelse af militære styrker i stabiliseringsoperationer samt overordnet koordinering af uddannelse og træning.

Taktiske militære kapacitetsopbygningsopgaver omfatter bl.a.: Opbygning af enheder (kapaciteter), støtte til hvervning, uddannelse og træning på lavere niveau (stabs-, enheds- og enkeltmandsuddannelse), missionsspecifik uddannelse, støtte til enheder i forbindelse med operative opgaver samt omskoling til nye materieltyper. Opgaverne bør fortrinsvis forankres i værnene.

6. FORSLAG TIL STYRKELSE AF MILITÆR KAPACITETSOPBYGNING

I nedenstående afsnit foreslås fremadrettede initiativer for forsvarets arbejde med militær kapacitetsopbygning.

6.1. Militære kapacitetsopbygningsopgaver.

Militær kapacitetsopbygning på det strategiske niveau kan varetages med udgangspunkt i Forsvarsministeriet, Forsvarskommandoen, Forsvarsakademiet, de funktionelle tjenester eller værnene afhængig af opgave. Løsning af disse opgaver bør gennemføres med udgangspunkt i personlig erfaring fra relevant myndighed. Disse myndigheder bør situationsbestemt bidrage til den strategiske kapacitetsopbygning som en del af den samlede opgaveportefølje.

For det operative og taktiske niveau vurderes det afgørende, at militær kapacitetsopbygning forankres i værnene og ved Forsvarsakademiet, idet det er her, at den faglige ekspertise forefindes. Den specifikke opstilling og sammensætning af værnsvise bidrag vil skulle analyseres i forbindelse med definering af en konkret opgave.

Som anført skal hæren, søværnet og flyvevåbnet bidrage væsentligt inden for alle niveauer – med tyngde på det operative og taktiske niveau. Fremadrettet vil en konkret prioritering og fokus inden for værnene forventeligt ske som nedenfor anført[2].

6.2. Konkrete forslag til styrkelse af området.
Forsvarskommandoen er allerede styrket ved etablering af Task Force Afrika i rammen af Forsvarskommandoens Operationsstab, der skal identificere indsatsområder samt koordinere den danske indsats i Afrika.

Herudover er der identificeret en række tiltag, der samlet vil styrke forsvarets evne til at gennemføre militære kapacitetsopgaver:

- Styrkelse af Operationsstaben i Forsvarskommandoen med 6 årsværk med henblik på den overordnede styring og koordination af den militære kapacitetsopbygning samt relationer til øvrige aktører i forbindelse med kapacitetsopbygning. Udgifterne til styrkelsen er ca. 4 mio. kr. årligt.

- Styrkelse af Forsvarsakademiet med 5 årsværk med henblik på at etablere et kompetencecenter inden for sprog og kultur, der bl.a. skal kunne bidrage ved den missionsorienterede uddannelse forud for indsættelse af militære kapacitetsopbygningselementer. Udgifterne til styrkelsen er ca. 3 mio. kr. årligt.

- Oprettelse af Danish Advisory and Training Staff (DATS) Østafrika inkl. et "rejsehold" med ca. 21 årsværk, heraf ca. 16 årsværk kontinuerligt udsendt. Opgaven vil være som en permanent rolle at bidrage til rådgivning og uddannelse inden for nærmere definerede områder. Udgifterne til oprettelsen og tilhørende drift er ca. 29 mio. kr. årligt.

- Oprettelse af et kapacitetsopbygningselement med ca. 155 årsværk i hærens struktur med henblik på koordination og udsendelse af eksempelvis bidrag til Provincial Reconstruction Teams (PRT), Operational Mentoring and Liaison Teams (OMLT) eller Military Training Teams (MTT) i op til to kontinuerlige missioner (ca. 50 årsværk). Udgifterne til oprettelsen og tilhørende drift er ca. 107 mio. kr. årligt.

- Oprettelse af et kapacitetsopbygningselement i søværnets struktur med henblik på koordination af indsættelsen af maritime militære kapacitetsopbygningselementer samt styrkelse af de områder i søværnet, der skal afgive personellet med de specifikke kompetencer – i alt ca. 20 årsværk. Med styrkelsen vil søværnet kontinuerligt kunne udsende ca. 6 årsværk til militær kapacitetsopbygning.
  Maritime militære kapacitetsopbygningsopgaver kan være uddannelse inden for suverænitetshåndhævelse, farvandsovervågning og etablering af redningstjenester mv. Udgifterne til oprettelsen og tilhørende drift er ca. 12 mio. kr. årligt.

- Oprettelse af et kapacitetsopbygningselement i flyvevåbnets struktur med henblik på koordination af indsættelsen af luftmilitære kapacitetsopbygningselementer samt en styrkelse af de områder i flyvevåbnet, der skal afgive personellet med de specifikke

[2] Herudover vil militær kapacitetsopbygning også kunne gennemføres i Danmark; eksempelvis uddannelse af udenlandsk personel ved forsvarets skoler.

kompetencer – i alt ca. 12 årsværk. Med styrkelsen vil flyvevåbnet kontinuerligt kunne udsende op til ca. 30 årsværk til militær kapacitetsopbygning under forudsætning af, at kapaciteterne ikke støtter flyvevåbnets øvrige bidrag i internationale operationer.
De luftmilitære kapacitetsopbygningsopgaver kan være uddannelse og rådgivning inden for funktionaliteter for sikker drift af lufthavne/flyvestationer. Udgifterne til oprettelsen og tilhørende drift er ca. 5 mio. kr. årligt.

Udgifterne ved iværksættelse af ovenstående tiltag vurderes samlet set at være ca. 160 mio. kr. årligt.

Forsvarskommandoen 2009-02-12

NOTAT
OM
MODEL MED FÆRRE INDKALDTE VÆRNEPLIGTIGE OG ØGET HVERVNING AF KONSTABELEVER

RESUMÉ

Notatet belyser en model, hvor der indkaldes ca. 700 færre værnepligtige om året, så den herved opnåede besparelse bl.a. anvendes til hvervning af konstabelelever.

Under forudsætning af, at ambitionsniveauet for internationale operationer fastholdes, vil indkaldelse af 700 færre værnepligtige og dermed ca. 140 færre hvervede fra værnepligten til reaktionsstyrkeuddannelse medføre behov for at rekruttere ca. 160 flere konstabelelever direkte fra gaden.

Der kan opnås en umiddelbar besparelse på ca. 41 mio. kr. før fradrag af det beløb, der skal bruges til indsatsen for at rekruttere 160 konstabelever.

Ordningen vil skabe en situation, hvor forsvaret kommer i konkurrence med sig selv om at hverve kvalificeret personel til reaktionsstyrkeuddannelse via to forskellige ordninger.

Desuden betyder en reduktion af indkaldte værnepligtige, at forsvaret får mindre kontakt med personer, der i udgangspunktet ikke er frivillige, men ændrer opfattelse i løbet af værnepligten.

Færre værnepligtige betyder en mindre totalforsvarsstyrke.

1. GENERELT

Notatet belyser en model, hvor der reduceres med ca. 700 indkaldte værnepligtige med det formål at skabe en besparelse, der i stedet bl.a. kan anvendes til rekruttering af konstabelelever m.h.p. reaktionsstyrkeuddannelse.

Ideen i notatet er, at der ønskes hvervning til hærens reaktionsstyrke, hvorfor modellen tager udgangspunkt i hærens enheder.

Det nuværende planlægningsgrundlag er, at hæren indkalder ca. 5.480 personer årligt (2.130 årsværk).[1]

[1] Ved Hesteskadronen indkaldes årligt ca. 50 personer til 12 mdr. tjeneste, svarende til ca. 50 årsværk. Ved den Kongelige Livgardes Vagtkompagni indkaldes årligt tre hold á ca. 270 personer til 8 mdr. tjeneste, hvor hvert hold svarer til ca. 180 årsværk, i alt ca. 810 personer svarende til 540 årsværk. Fratrækkes de i alt 2.130 årsværk årsværkene ved Vagtkompagniet og Hesteskadronen er der 1.540 årsværk tilbage, svarende til ca. 4.620 personer med 4 mdr. tjeneste. I alt ca. 5.480 personer.

2. REDUKTION AF VÆRNEPLIGTIGE I HÆRENS STRUKTUR

Reduktionen af ca. 700 værnepligtige i hærens struktur kan ikke ske ved Den Kongelige Livgarde eller Gardehusarregimentets Hesteskadron, idet disse er bundet af ceremoniel tjeneste, der vil udløse et øget behov for anvendelse af fast personel til inddækning af manglende værnepligtige.

Der spares mest, hvis der nedlægges værnepligtsstruktur til håndtering af 700 værnepligtige på ét tjenestested, idet den fulde besparelse på uddannelseskadresiden så kan opnås. 700 værnepligtige svarer til to hold á 350 værnepligtige, svarende til ca. to basisuddannelsesunderafdelinger under 2. Brigade.

Under forudsætning af en normal hvervning på ca. 20 % af de værnepligtige til at fortsætte på reaktionsstyrkeuddannelse, vil 700 færre indkaldte betyde 140 færre hvervede. Denne manglende hvervning skal tilvejebringes gennem hvervning af konstabelelever til gennemførelse af reaktionsstyrkeuddannelsen. Der må også forventes et frafald under konstabelelevuddannelsen, hvorfor der skønsmæssigt skal hverves 160 konstabelelever til inddækning af 140 færre hvervede fra værnepligten. Således spares der lønsum svarende til ca. 540 værnepligtige, svarende til ca. 180 årsværk.

Hertil kommer en besparelse på netto én basisuddannelsesunderafdeling (der vil skulle bruges én til nævnte 160 konstabelever) bestående af én underafdelingschef, en næstkommanderende og et antal delinger med hver en delingsfører, næstkommanderende og instruktører/gruppeførere; i alt 6 officerer, 13 befalingsmænd og 3 konstabler.

Besparelsen udgør ca. 25 mio. kr. for lønomkostninger til værnepligtige og den direkte uddannelsesstruktur (prisniveau 2008) jf. nedenstående tabel:

		Uddannelsestruktur				
	VPL ÅV	M4xx ÅV	M3xx ÅV	M2xx ÅV	M1xx ÅV	I alt
HRN	180	0	6	13	3	202
Omkostninger	16.920	0	2.640	4.186	825	24.571

Note: Angivet i 1.000 kr. i prisniveau 2008 med værnsvise lønkvanter for funktionsniveau.

De værnepligtige modtager kostgodtgørelse og et frirejsekort til offentlige transportmidler. Kostgodtgørelse udgør pr. værnepligtigt ÅV ca. 62.000 kr., og frirejsekortet udgør ca. 17.000 kr., i alt ca. 79.000 kr. pr. værnepligtigt ÅV. Med en reduktion svarende til 180 værnepligtsårsværk udgør kostgodtgørelse og rejsekort således ca. 14,2 mio. kr. årligt.

Personel i hærens uddannelsesstruktur modtager variable ydelser under gennemførelse af forskellige aktiviteter som en del af basisuddannelsen. Det anslås for hæren, at reduktion af én basisuddannelsesafdeling udgør ca. 0,17 mio. kr. i variable ydelser og ca. 0,3 mio. kr. til øvrig drift, i alt ca. 0,47 mio. kr.

Besparelse på personlig udrustning svarer for 540 indkaldte personer til ca. 0,65 mio. kr. årligt.
Den årlige udgift til drift af køretøjer vurderes at udgøre ca. 1,1 mio. kr. årligt pr. uddannelsesunderafdeling.
Samlet besparelse for materieldriftsomkostninger er således ca. 1,8 mio. kr. årligt.

På IT-udstyr vil der kunne opnås en besparelse på en årlig driftsomkostning på ca. 0,3 mio. kr. for én uddannelsesunderafdeling.

Forsvarets nuværende etablissementsmasse dækker det nuværende værnepligtsindtag, idet der dog pågår arbejde for at optimere og forbedre indkvarterings- og opholdsfaciliteter for de værnepligtige generelt set. Det er ikke for nærværende muligt at fastlægge direkte besparelser til drift af indkvarteringsområder, cafeteria, m.m.

Reduktion af personel i støttestrukturen, fx til cafeteriadrift, depoter og infirmerier, beregnes ikke her.

Samlet set udgør den teoretiske besparelse ved at indkalde 700 færre værnepligtige, men til gengæld 160 konstabelelever, ca. 41 mio. kr. årligt jf. nedenstående skema.

Reduktionsområde	**mio.kr. (PN 08)**
Lønsum svarende til 540 værnepligtige (180 ÅV)	16,9
Lønsum til én uddannelsesunderafdeling	7,6
Værnepligtiges kost og frirejsekort (180 ÅV)	14,2
Øvrig drift og VARYD basisuddannelsesunderafdeling	0,5
Materieldrift	1,8
Informatik basisuddannelsesunderafdeling	0,3
I alt	**41,3**

3. HVERVNING AF KONSTABELELEVER

Hvor stor en del af de 41 mio. kr., der vil skulle anvendes for at kunne hverve ca. 160 konstabelelever (ud over den nuværende konstabelelevordning), kan ikke opgøres.

Det kritiske ved modellen er, at der etableres en konkurrencesituation med forsvaret selv: en konkurrence imellem at bruge værnepligten eller en konstabelelevuddannelse som springbræt til reaktionsstyrkeuddannelse. Desuden vil den kontakt, som forsvaret opnår til værnepligtige, der i udgangspunktet ikke er frivillige, herunder personer med skole- eller anden uddannelse, som er en forudsætning for senere befalingsmands- eller officersuddannelse – blive mindre.

Færre værnepligtige betyder også en mindre totalforsvarsstyrke.

Forsvarskommandoen

2009-02-12

NOTAT
OMLÆGNING AF FORSVARETS DAG TIL ET 14 DAGES ARRANGEMENT

RESUME

Udvidelse af Forsvarets Dag til et 14 dages arrangement kan gennemføres for omkostninger, der svarer til godt halvdelen af omkostningerne forbundet med den nuværende værnepligt:

Årsværk, "værnepligtige"	*1.425*
Årsværk, faste	*330*
Lønsum	*240 mio. kr.*
VARYD og øvrig drift	*110 mio. kr.*
Materieldrift	*15 mio. kr.*
Informatik	*5 mio. kr.*
I alt	***370 mio. kr.***

Ved at fordele deltagerne på et større antal arrangementer (mindst 16) kan den eksisterende kapacitet nyttiggøres, men denne model for Forsvarets Dag betyder en væsentlig reduktion i besparelsespotentialet ved afskaffelse af værnepligten.

Overgangen fra den hidtidige værnepligt til 14 dages arrangementet medfører et behov for øget rekruttering til forsvarets uddannelser, herunder særligt hærens reaktionsstyrkeuddannelse, idet der forventes en større afgang efterfølgende.

Endeligt ses en risiko for, at den ensformige tjeneste i forbindelse med arrangementet kan mindske forsvarets evne til at fastholde personel. Et forhold der forstærkes af en forholdsmæssig stor administrativ byrde.

1. GENERELT

Forsvarets Dag afløste i indeværende forlig den traditionelle session, hvor unge mænds egnethed til militær tjeneste blev afprøvet, hvorefter de trak et lodnummer, som afgjorde hvorvidt de skulle aftjene deres værnepligt.

Med introduktionen af Forsvarets Dag blev denne model udbygget til at give forsvaret lejlighed til at informere om mulighederne for at tegne kontrakt med forsvaret. Desuden inviteres unge kvinder til deltagelse i Forsvarets Dag, idet der i 2008 deltog ca. 1.150 kvinder. Forsvarets Dag indeholder således stadig den egentlige sessionsafprøvning og trækning af lodnummer, hvorefter pågældende indkaldes til værnepligtstjeneste.

Modellen med et 14 dages arrangement skal erstatte den nuværende Forsvarets Dag, og arrangementet skal således stadig tjene de formål Forsvarets Dag tjener. Dertil ses arran-

gementet dels at skulle bidrage til en generel oplysning omkring forsvaret, dels give forsvaret en rekrutteringsplatform.

Notatet forudsætter, at værnepligten er afskaffet. Dette medfører i øvrigt, at den traditionelle lodtrækning bortfalder. Notatet bygger således på konklusionerne fra Forsvarskommandoens notat vedr. afskaffelse af værnepligten, herunder behovet for udvidelse af bl.a. hærens reaktionsstyrkeuddannelse med fire måneder. Det antages i øvrigt, at deltagerne er underlagt samme vilkår som værnepligtige, herunder frirejser/rejsekort, aflønning, kost m.m.

Notatet forudsætter desuden, at arrangementet ikke er obligatorisk for kvinder, men at disse inviteres til at deltage i lighed med i dag.

2. 14 DAGES ARRANGEMENTET

Belastning kontra fordeling

Med rekrutteringsformålet for øje kan arrangementet ikke afgrænses til alene at omfatte orienteringer, men må nødvendigvis give deltagerne mulighed for at afprøve visse militære discipliner, om end i meget begrænset omfang. Deraf følger behov for udlevering af uniformer og funktionsudrustning i et vist omfang. Det skal dog understreges, at arrangementet ikke kan erstatte egentlig undervisning, hvorfor der ikke er mulighed for at afkorte efterfølgende uddannelser.

Indkaldelse af en komplet årgang svarer til ca. 35.850 unge mænd[1], hvortil kommer de ca. 1.150 kvinder, der forventes at acceptere invitationen. I alt ca. 37.000, hvilket svarer til ca. 1.425 årsværk. Til sammenligning omfatter den nuværende værnepligt ca. 2.500 årsværk. Ressourceforbruget ved 14 dages arrangementet udgør ca. 370 mio. kr. årligt, hvilket svarer til godt halvdelen af ressourceforbruget ved den nuværende værnepligt.

Årsværk, ”værnepligtige”	1.425
Årsværk, faste	330
Lønsum	240 mio. kr.
VARYD og øvrig drift	110 mio. kr.
Materieldrift	15 mio. kr.
Informatik	5 mio. kr.
I alt	**370 mio. kr.**

Idet notatet forudsætter, at værnepligten afskaffes, kan ovenstående finansieres af besparelserne i den forbindelse.

Med afskaffelse af værnepligten frigøres kapacitet[2] svarende til ca. 3.000 samtidige personer, idet kapacitet til omkring 700 må anvendes til udvidelse af de nuværende reaktionsstyrkeuddannelser. Der er altså kapacitet til omkring 2.300 samtidige personer, hvilket betyder, at der må gennemføres mindst 16 arrangementer årligt.

[1] Kilde: Danmarks Statistik. Gennemsnit af antal 18-årige de kommende fem år.
[2] Kapacitet omfatter indkvartering, undervisningsfaciliteter, instruktører, cafeterier, infirmerier m.m.

Dette medfører, at der ikke kan reduceres i nuværende antal infirmerier, cafeterier m.m.

Det skal understreges, at det endelige ressourceforbrug samt muligheden for at udnytte eksisterende faciliteter først kan afklares endeligt, når det konkrete indhold i arrangementet og konsekvenserne ved afskaffelse af værnepligten er endeligt klarlagt.

3. REKRUTTERING OG FASTHOLDELSE

Som anført skal arrangementet bl.a. tjene som rekrutteringsplatform for forsvaret. Idet en del af de unge ikke vil være egnede til militær tjeneste, er det i rekrutteringsøjemed unødvendigt at lade alle unge gennemføre hele arrangementet.
Arrangementet kan således målrettes ved at indlede arrangementet med afprøvningen, hvorefter de ikke egnede kan hjemsendes. Dette vil - udover at målrette arrangementet - medføre en reduktion af de nødvendige ressourcer.

I forhold til rekruttering til bl.a. forsvarets, primært hærens, reaktionsstyrkeuddannelser, mindskes rekrutteringsplatformen fra den nuværende fire måneders basisuddannelse til 14 dages arrangementet. Der må derfor forventes en større afgang på de efterfølgende uddannelser af to grunde.
Der vil for det første være unge, der ikke er endeligt afklaret, men som søger uddannelsen for undervejs at konstatere, at det ikke var det de havde forestillet sig, og derfor vælger af afgå. Denne tendens forventes styrket i kraft af, at der for en stor dels vedkommende går lang tid mellem deltagelse i arrangementet og uddannelsernes opstart. For det andet må forsvarets selektering reelt udskydes til under de efterfølgende uddannelser med en forventet større afgang til følge.
Omfanget af det øgede frafald kan ikke umiddelbart kvantificeres, men konsekvensen er en fordyrelse af de efterfølgende uddannelser og et øget rekrutteringsbehov, idet der skal hverves et større dekrement, end det er tilfældet i dag.

Muligheden for udvikling i jobbet og alsidighed i den daglige tjeneste er nogle af de forhold, der typisk fremhæves som særligt positive i forhold til et job i forsvaret. For det faste personel, der skal varetage arrangementet, risikeres det modsatte, idet den hyppige gentagelse af de korte arrangementer kan forekomme trivielle. Der er således en risiko for, at tjeneste i forbindelse med arrangementerne kan påvirke personellets generelle motivation, og dermed vanskeliggøre fastholdelsen af personel.
Dette ses forstærket af, at det store antal deltagere på et stort antal arrangementer ses at medføre en væsentlig administrativ byrde.

4. KONKLUSION

Udvidelse af Forsvarets Dag til et 14 dages arrangement anslås at medføre omkostninger svarende til omtrent halvdelen af den nuværende værnepligt, idet der er en række forhold, der kræver yderligere analyse inden det endelige ressourceforbrug kan opgøres.
Det forventes at arrangementet vil kunne gennemføres inden for rammerne af den struktur, der i dag anvendes til forsvarets basisuddannelser, såfremt deltagerne fordeles på et større antal arrangementer (mindst 16).

Der ses ikke et behov for at lade alle unge gennemføre arrangementet. Såfremt det primære formål er rekruttering, vil de unge således med fordel kunne sorteres fra undervejs afhængig af egnetheden til militær tjeneste.

Med en reduceret rekrutteringsplatform - set i forhold til nuværende værnepligt - er det nødvendigt at rekruttere et større antal, da der må forventes en større afgang efterfølgende. Dette forstærkes desuden af tiden fra arrangementets gennemførelse til uddannelsernes opstart.

Endeligt ses en risiko for, at den ensformige tjeneste i forbindelse med arrangementet kan mindske forsvarets evne til at fastholde personel. Et forhold der forstærkes af en forholdsmæssig stor administrativ byrde.

FORSVARSKOMMANDOEN

2009-02-16

NOTAT VEDRØRENDE RATIONALISERINGER OG EFFEKTIVISERINGER AF STABS- OG STØTTESTRUKTUREN TIL FORDEL FOR DE OPERATIVE KAPACITETER

Bilag:
Fordeling af forsvarets faste stillinger på støttefunktion og operative funktioner.

1. INDLEDNING.

Formålet med notatet er analyserende redegørelse (målopfølgningsanalyse), der viser, i hvilket omfang forsvaret har nået målene i indeværende forsvarsforlig og de økonomiske konsekvenser heraf.

Notatet analyserer således de strukturelle og økonomiske rationaliseringer og effektiviseringer af stabs- og støttestrukturen, som i indeværende forlig er foretaget til fordel for de operative kapaciteter.

Af forligstekstens pkt. 8 fremgår flg. formulering omkring optimering af stabs- og støttestrukturen samt styrkelsen af de operative kapaciteter:

"Nedlæggelse af mobiliseringsforsvaret og de tilhørende strukturer samt moderne teknologi muliggør en samling af de forvaltningsmæssige funktioner i forsvaret, hvorved der opnås en mere rationel og effektiv udnyttelse af ressourcerne. En centralisering af forvaltningen medfører tillige færre forvaltende niveauer og dermed kortere kommandoveje og en tværgående udnyttelse af ressourcerne."

Notatet vil belyse denne omstilling af forsvaret ud fra et strukturelt perspektiv. Afslutningsvist suppleres den strukturelle redegørelse med et økonomisk overblik over fordeling af Forsvarskommandoens drifts- og anlægsudgifter i 2009.

2. VURDERING AF ÅRSVÆRKSAMMENSÆTNINGEN (40/60-60/40).

Forsvarskommandoen har i forbindelse med den årlige forligsrapportering ajourført den nedenfor viste vurdering af den strukturelle årsværkssammensætning inden for Forsvarskommandoens myndighedsområde for antallet af faste stillinger.

Tabellen opgør balancen i fastansatte årsværk, militære som civile, samt mellem stabs- og støttestrukturen og de operative kapaciteter.

Følgende præmisser ligger til grund for 2004 opgørelsen:

- Nogle funktioner kan ikke entydigt henføres til enten stabs, støtte eller operative funktioner, hvorfor dele af opgørelsen er sket på baggrund af et skøn.

- En del af de ansatte i stabs- og støttestrukturen var i 2004 designeret til operative funktioner og er dermed til rådighed for udsendelse til internationale operationer. Tjenstgørende personel i stabs- og støttestrukturen, der er designeret til den operative struktur, er således forholdsmæssigt medregnet i opgørelsen af den operative struktur, når der er tale om 2004.

- Væsentlige dele af de militære ansatte ved de operative kommandoer var beskæftiget med stabs- og støtteopgaver i relation til materiel-, personel-, informatik- og etablissementsforhold.

Udgangspunktet for forholdstallet mellem den operative struktur og støttestrukturen i 2009 er, at der ved de operative kommandoer er ca. 500 militære årsværk samt alle civile årsværk, der er relaterbare til stabs- og støttestrukturen. Desuden er alle stillinger uden for de operative kommandoer henhørende til støttestrukturen. Det justerede planlægningsgrundlag for 2009 afspejler endvidere en strukturel revurdering, som er foretaget på baggrund af de eksterne revurderinger af den værnsfælles struktur og støttestrukturen, som McKinsey og Co har gennemført gennem forligsperioden.

Planlægningsgrundlag (justeret, normeret struktur):
Faste stillinger (ÅV) ved de operative kommandoer med underlagte myndigheder og enheder:

ÅV ved OKO	2004	2009
Militære (ÅV)	12.200	15.827
Civile (ÅV)	3.240	829
I alt (ca.)	**15.440**	**16.656**

Samlet antal faste stillinger i forsvaret:

ÅV i FSV	2004	2009
Militære (ÅV)	14.360	18.412
Civile (ÅV)	7.330	6.184
I alt (ca.)	**21.690**	**24.596**

Forholdstal	**40/60**	**62/38**

Note: Værnepligtige - og erhvervsuddannelsesårsværk er ikke medtaget. For 2009 fremkommer forholdstallet på 62/38 på følgende måde: (15.827-500):24.596=0,62. For 2004 er dele af opgørelsen baseret på et skøn.

Ændringen i balancen mellem strukturen for 2004 og 2009 indebærer, at en del af det personel som tidligere alene var ansat med henblik på varetagelse af funktioner inden for Danmarks grænser nu er indplaceret i strukturer, der kan udsendes som fx logistisk støtte for operative enheder indsat i internationale operationer.

Det skal i øvrigt bemærkes, at forsvaret ikke umiddelbart kan ansætte personer med en civil baggrund i militære stillinger, men at forsvaret selv uddanner sit personel på og til alle niveauer i strukturen. Dette medfører, at forsvaret afsætter en relativ stor del af sine ressourcer til uddannelser i støttestrukturen, frem for at anvende dem i den operative struktur.

Samlet set har tilpasningerne ikke medført ændringer til forholdet mellem etableringen af de funktionelle og operative strukturer i perioden. Forsvarsforligets målsætning om en målrettet omstilling af forsvarets struktur, så ressourcefordelingen gennem forligsperioden omstilles til ca. 60/40 til fordel for den operative struktur ses således imødekommet.

3. NEDBRYDNING AF ÅRSVÆRKSAMMENSÆTNINGEN.

Den samlede årsværkssammensætning fordeler sig i de funktionelle tjenester som beskrevet nedenfor, idet opgørelsen for 2004 er baseret på det antal årsværk, der var beskæftiget indenfor det pgl. funktionelle område, da de funktionelle tjenester først blev etableret fra 2005 i f.m. implementeringen af aftale om forsvarets ordning 2005 – 2009.

Årsværkssammensætningen ved de operative kommandoer er i perioden 2004 til 2009 ændret fra en støttestruktur på ca. 3.700 stillinger i 2004 til ca. 1.300 stillinger i 2009 (fordelt på henholdsvis 829 civile årsværk og ca. 500 militære årsværk, jf. foregående afsnit). En reduktion af støttefunktionerne med ca. 64 %. Ydermere er der i samme periode sket en styrkelse af de operative funktioner fra 11.700 stillinger i 2004 til ca. 15.300 i 2009. En samlet styrkelse på ca. 31 %. En grafisk fremstilling af sammensætningen fremgår af bilag.

3.1 FORSVARSSTABEN

Det strukturelle udgangspunkt for Forsvarsstaben inden omstruktureringer som følge af den politiske aftale om forsvarets ordning 2005-2009 var en organisationsstruktur med seks fagstabe[1] med en samlet normering på ca. 586 årsværk. Som konsekvens af oprettelsen af de funktionelle tjenester, herunder centraliseringen af funktionerne personel, materiel, etablissement og informatik, er normeringen af Forsvarsstaben som planlægningsgrundlag for implementering af forsvarsaftalen fastsat til 234 årsværk. Blandt andet er hovedparten af opgaverne ved de tidligere stabe Materielstaben, Personelstaben og Informatikstaben flyttet til henholdsvis Forsvarets Materieltjeneste, Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste, Forsvarets Personeltjeneste og Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste.

Forsvarsstabens normering med udgangen af indeværende forsvarsaftale (ultimo 2009) forventes at være ca. 320 årsværk (321 årsværk). I forhold til implementeringsgrundlaget for Forsvarsstaben (234 årsværk) er der gennemført følgende større ændringer i perioden:

I relation til nedlæggelse af Center for Forvaltning ved Forsvarsakademiet har Forsvarsstaben overtaget ansvaret[2] for en række områder inden for forvaltningsuddannelserne, hvilket har medført en styrkelse af Forsvarsstaben med i alt ca. 35 årsværk.

Der er oprettet et projektkontor (Projektkontor Nyt Kampfly) (10 årsværk) som følge af det øgede behov for sagsbehandling i relation til anskaffelse af nyt kampfly.

[1] Operations- og Driftsstaben, Materielstaben, Planlægningsstaben, Kontrolstaben, Personelstaben og Informatikstaben.
[2] Ansvarlig brugermyndighed (ABM).

Der er oprettet et driftsudviklingssekretariat (Strategisk Driftsudviklingssekretariat) (10 årsværk) med henblik på at styrke forsvarets evne til løbende at effektivisere den almene drift i forsvaret og derved tilvejebringe besparelser relateret til den almene drift.

I forlængelse af en revurdering[3] af Forsvarsstabens mål, opgaver og målopfyldelse er Forsvarsstabens organisation justeret, herunder er særligt økonomifunktionen styrket ved oprettelse af en fagstab for det økonomiske område (Økonomistaben). Forsvarsstabens normering er som følge af implementering af anbefalingerne forøget med ca. 20 årsværk.

I alt er Forsvarsstabens normering forøget med ca. 75 årsværk som følge af større ændringer som beskrevet ovenfor. Her til kommer en række mindre organisationsjusteringer på i alt ca. 10 årsværk.

	2004	2005	2009
ÅV ved FST	586	234	321

3.2 FORSVARETS PERSONELTJENESTE

Forsvarets Personeltjeneste blev som den første funktionelle tjeneste oprettet i foråret 2005. Forsvarets Personeltjeneste omfatter endvidere Forsvarets Dag, Forsvarets Rejsekontor, det tidligere Forsvarets Rekruttering samt Forsvarets Sygemeldings- og Barselskontor. Det vurderes, at der til personelfunktionen inden 2005 blev anvendt ca. 920 årsværk, hvilket blandt andet omfattede Forsvarets Rådgivning om Omstilling, Forsvarets Værnepligt og Rekruttering og Forsvarets Forsikrings- og Erstatningskontor, samt de centrale og decentrale personelfunktioner i forsvaret og hjemmeværnet. Endvidere blev de personelrelaterede opgaver for dele af Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste ligeledes overført.

Sammenlægningen frigav ca. 260 årsværk idet implementeringsgrundlaget for Forsvarets Personeltjeneste var 663 årsværk. Forsvarets Personeltjenestes normering med udgangen af indeværende forsvarsaftale (ultimo 2009) forventes at være ca. 700 årsværk.

I forhold til implementeringsgrundlaget for Forsvarets Personeltjeneste er der som konsekvens af den gennemførte revurdering[4] af Forsvarets Personeltjeneste i 2007, yderligere tilført ca. 100 årsværk, hvoraf de ca. 60 er midlertidige, med henblik på at styrke personelfunktionen, med henblik på bl.a. at få nedbragt en ”pukkel” af sager, som for en dels vedkommende hidrører fra etableringen af Forsvarets Personeltjeneste. Ydermere for også at styrke forsvarets generelle muligheder for dels at rekruttere nyt personel, dels for at fastholde forsvarets personel.

	2004	2005	2009
ÅV ved FPT	920	663	700

For 2004 er tallet inkl. civile årsværk i den operative struktur.

[3] Undersøgelse og rapport (review) udfærdiget af McKinsey & Co.
[4] Se note 4.

3.3 FORSVARETS MATERIELTJENESTE

Som en del af indeværende forsvarsaftale er materielfunktionen blevet centraliseret ved at oprette Forsvarets Materieltjeneste. Forsvarets Materieltjeneste omfatter myndighederne Centralledelsen, Forsvarets Hovedværksteder (tidligere Værksted Danmark) og Forsvarets Depot og Distribution. Det anslås, at der til materielfunktionen inden 2005 blev anvendt ca. 3.870 årsværk, hvilket blandt andet omfattede årsværk ved de tidligere (nu nedlagte kommandoer) Hærens Materielkommando, Søværnets Materielkommando og Flyvematerielkommandoen. Herudover var der inden implementeringen af forsvarsaftalen 2005-2009 årsværk til forsvarets materielfunktion ved blandt andet Forsvarets Forskningstjeneste (nu nedlagt) ved Forsvarsakademiet, Materielstaben ved Forsvarsstaben, værkstedsstrukturen ved de operative kommandoer mv.

Sammenlægningen af materielfunktionen frigav som grundlag 1.500 årsværk, idet implementeringsgrundlaget for Forsvarets Materieltjeneste var ca. 2.375 årsværk (2.377,5 årsværk). Forsvarets Materieltjenestes normering med udgangen af indeværende forsvarsaftale (ultimo 2009) forventes at være ca. 2.580 årsværk. Heraf andrager integration af materielfunktionen ved hjemmeværnet i Forsvarets Materieltjeneste 13,5 årsværk ved Centralledelsen, 31 årsværk ved Forsvarets Hovedværksteder og 11,5 årsværk ved Forsvarets Depot og Distribution, i alt 56 årsværk. I forhold til implementeringsgrundlaget for Forsvarets Materieltjeneste (2.375 årsværk) er der gennemført følgende større ændringer i perioden:

Forsvarets Materieltjeneste er blevet styrket med ca. 70 årsværk (71 årsværk) inden for vedligeholdelsesområdet, idet helikoptervedligeholdelse var planlagt udliciteret til en civil leverandør med ekspertise inden for området. Efter nærmere undersøgelser har det vist sig, at forsvaret kan løse opgaven billigere til samme kvalitet.

I forlængelse af en revurdering[5] af Forsvarets Materieltjenestes mål, opgaver og målopfyldelse er organisationen justeret, herunder er særligt de kapacitetsansvarlige divisioner inden for områderne land, maritim og luft samt Logistikdivisionen styrket med henblik på at forbedre levering af ydelser til de operative kommandoer. Forsvarets Materieltjenestes normering er som følge af implementering af anbefalingerne forøget med 54 årsværk.

I alt er Forsvarets Materieltjenestes normering forøget med ca. 125 årsværk som følge af større ændringer som beskrevet ovenfor. Her til kommer en række mindre organisationsjusteringer på i alt ca. 80 årsværk.

	2004	2005	2009
ÅV ved FMT	3.867	2.375	2.580

For 2004 er tallet inkl. civile årsværk i den operative struktur.

[5] Se note 4.

Fordelingen af årsværk ved Forsvarets Materieltjenestes myndigheder:

	2004	2005	2009
FMT-C	1153*	769,5	889
FHV	-	1158	1230
FDD	-	450	461

FMT-C: Forsvarets Materieltjenestes Centralledelse.
FHV: Forsvarets Hovedværksteder.
FDD: Forsvarets Depot og Distribution.
* Hærens Materielkommandos Centralledelse ca. 393 årsværk.
* Søværnets Materielkommandos Centralledelse ca. ca. 329 årsværk.
* Flyvematerielkommandoens Centralledelse ca. 431 årsværk.

Det er ikke muligt at udfærdige en retvisende sammenlignende opgørelse af fordelingen af årsværk fordelt på henholdsvis værkstedsstruktur og depot/distribution henset til den daværende fordeling (2004) af områderne mellem den operative struktur og støttestrukturen[6].

3.4 FORSVARSAKADEMIET

Det strukturelle udgangspunkt for Forsvarsakademiet inden omstruktureringer som følge af forsvarets aftale om forsvarets ordning fra 2005-2009 var en organisationsstruktur med en samlet normering på ca. 430 årsværk (428 årsværk). Som en del af de planlagte omstruktureringer i indeværende forsvarsaftale er Forsvarets Forskningstjeneste nedlagt (dele af tjenestens opgaver og årsværk er overført til Forsvarets Materieltjeneste), Center for Idræt er overført til Forsvarets Sundhedstjeneste og Forsvarets TV er nedlagt (opgaver og årsværk overført til Forsvarets Mediecenter). Endvidere er støttefunktioner inden for personel, materiel, etablissement og IT overført til de funktionelle tjenester.

Implementeringsgrundlaget for Forsvarsakademiet i indeværende forsvarsaftale var 369 årsværk.

Forsvarsakademiets normering med udgangen af indeværende forsvarsaftale (ultimo 2009) forventes at være ca. 360 årsværk (363 årsværk). I forhold til implementeringsgrundlaget for Forsvarsakademiet (369 årsværk) er der gennemført følgende større ændringer i perioden:

I forbindelse med nedlæggelse af Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste er der gennemført opgaver og årsværk (ca. 20 årsværk) fra Socialsektionen til Forsvarsakademiet.

I relation til nedlæggelse af Center for Forvaltning ved Forsvarsakademiet, herunder overførsel af opgaver, ansvar samt årsværk til Forsvarsstaben, er Forsvarsakademiet reduceret med i alt ca. 35 årsværk.

[6] I 2004 var blandt andet værksteder (3. echelon og lavere) i hæren organisatorisk placeret under de enkelte regimenter, mens flådestationer i søværnet var organisatorisk placeret under Søværnets Materielkommando.

I alt er Forsvarsakademiets normering reduceret med ca. 15 årsværk som følge af større ændringer som beskrevet ovenfor. Her til kommer mindre organisationsjusteringer på ca. 10 årsværk.

	2004	2005	2009
ÅV ved FAK	428	369	363

For 2004 er tallet inkl. civile årsværk i den operative struktur.

3.5 FORSVARETS REGNSKABSTJENESTE

Det strukturelle udgangspunkt for Forsvarets Regnskabstjeneste inden omstruktureringer som følge af forsvarets aftale om forsvarets ordning fra 2005-2009 var en organisationsstruktur med en række regnskabsforvaltende myndigheder ved de enkelte garnisoner i forsvaret. Regnskabsområdet havde en samlet normering på ca. 235 årsværk. Som konsekvens af centralisering af regnskabsfunktionen ved oprettelse af Forsvarets Regnskabstjeneste kunne der spares ca. 35 årsværk.

Forsvarets Regnskabstjenestes normering med udgangen af indeværende forsvarsaftale (ultimo 2009) forventes at være ca. 210 årsværk (211 årsværk).

I forhold til implementeringsgrundlaget for Forsvarets Regnskabstjeneste (200 årsværk) er der gennemført følgende større ændringer i perioden:

Integration af regnskabsfunktionen ved hjemmeværnet i Forsvarets Regnskabstjeneste omfatter ca. 10 årsværk.

I alt er Forsvarets Regnskabstjenestes normering forøget med ca. 10 årsværk som følge af integrationen af hjemmeværnet som beskrevet ovenfor. Her til kommer mindre organisationsjusteringer på i alt 1-2 årsværk i perioden.

	2004	2005	2009
ÅV ved FRT	235	200	211

For 2004 er tallet inkl. civile årsværk i den operative struktur.

3.6 FORSVARETS MEDIECENTER

Det strukturelle udgangspunkt for medieproduktion i forsvaret inden omstruktureringer som følge af forsvarets aftale om forsvarets ordning fra 2005-2009 var en organisationsstruktur bestående af Forsvarets TV (14 årsværk) ved Forsvarsakademiet samt Forsvarskommandoens Presse- og Informationssekretariat (6 årsværk). Medieproduktionen i forsvaret havde en samlet normering på i alt ca. 20 årsværk.

Implementeringsgrundlaget for Forsvarets Mediecenter i indeværende forsvarsaftale var 34 årsværk, idet der var et ønske om, at forsvaret styrkede forsvarets samlede kommunikation.

Forsvarets Mediecenters normering med udgangen af indeværende forsvarsaftale (ultimo 2009) forventes at være ca. 54 årsværk. I forhold til implementeringsgrundlaget for Forsvarets Mediecenter (34 årsværk) er der gennemført følgende større ændringer i perioden:

I forbindelse med nedlæggelse af Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste er der overført opgaver og årsværk (13 årsværk) fra Informationssektionen til Forsvarets Mediecenter.

I alt er Forsvarets Mediecenters normering forøget med ca. 13 årsværk som følge af overførslen af opgaver fra Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste som beskrevet ovenfor. Her til kommer mindre organisationsjusteringer på i alt 7 årsværk i perioden.

	2004	2005	2009
ÅV ved FMC	20	34	54

For 2004 er tallet inkl. civile årsværk i den operative struktur.

3.7 FORSVARETS BYGNINGS- OG ETABLISSEMENTSTJENSTE

Som en del af indeværende forsvarsaftale er opstillings- og driftsfunktionen inden for bygnings- og etablissementsområdet blevet centraliseret ved at oprette Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste. Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste omfatter en stab i Hjørring, et antal lokale støttecentre samt byggestøttecentre. Det anslås, at der til bygnings- og etablissementsområdet inden 2005 blev anvendt ca. 2.658 årsværk, hvilket blandt andet omfattede årsværk ved Forsvarskommandoen, de operative kommandoer, Forsvarets Bygningstjeneste m.fl. Det område som Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste varetager i dag blev således tidligere varetaget af Forsvarets Bygningstjeneste for så vidt angår bygge- og anlægsdelen , mens de operative kommandoer havde ansvaret for driften.

Sammenlægningen af bygnings- og etablissementsområdet frigav som udgangspunkt 594 årsværk, idet implementeringsgrundlaget for Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste var 2.064 årsværk. Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjenestes normering med udgangen af indeværende forsvarsaftale (ultimo 2009) forventes at være ca. 2.216 årsværk. I forhold til implementeringsgrundlaget for Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste (2.064 årsværk) er der gennemført følgende større ændringer i perioden:

Integration af bygnings- og etablissementsområdet ved hjemmeværnet i Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste omfatter i alt 83 årsværk.

Joint Host Nation Support Group i Finderup er blevet flyttet fra flyvevåbnet til Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste. Joint Host Nation Support Group er således blevet oprettet som lokalt støttecenter ved Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste og der er som følge heraf overført 61 årsværk til Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste.

Der blev ultimo 2008 gennemført en revurdering[7] af Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste. Der er endnu ikke udarbejdet en endelig implementeringsplan for resultaterne af denne revurdering, hvorfor det endnu er usikkert, hvorvidt revurderingen vil have normeringsmæssige konsekvenser.

	2004	2005	2009
ÅV ved FBE	2.658	2.064	2.216

For 2004 er tallet inkl. civile årsværk i den operative struktur.

3.8 FORSVARETS SUNDHEDSTJENESTE

Som en del af indeværende forsvarsaftale er sundhedsfunktionen blevet centraliseret ved at oprette Forsvarets Sundhedstjeneste. Forsvarets Sundhedstjeneste omfatter en stab i Skalstrup, et antal sundhedscentre og infirmerier samt Center for Idræt. Det anslås, at der til sundhedsfunktionen inden 2005 blev anvendt ca. 400 årsværk, hvilket blandt andet omfattede årsværk ved Forsvarets Sundhedstjeneste, de operative kommandoer, Forsvarsakademiet m.fl.

Sammenlægningen af forsvarets sundhedsfaglige område frigav som udgangspunkt ca. 25 årsværk, idet implementeringsgrundlaget for Forsvarets Sundhedstjeneste var 375,5 årsværk. Forsvarets Sundhedstjenestes normering med udgangen af indeværende forsvarsaftale (ultimo 2009) forventes at være ca. 414 årsværk.

I forhold til implementeringsgrundlaget for Forsvarets Sundhedstjeneste (375,5 årsværk) er der gennemført følgende større ændringer i perioden:

Integration af sundhedsfunktionen ved hjemmeværnet i Forsvarets Sundhedstjeneste omfatter i alt 1 årsværk.

Som en del af bemandingstiltagene, også kendt som Operation Bedre Hverdag, er der oprettet et antal idrætsledere ved Forsvarets Sundhedstjeneste. Disse er fordelt på forsvarets tjenestesteder, og der er blevet tilført i alt 20 årsværk som følge af dette projekt.

Der er ved Forsvarets Sundhedstjeneste oprettet 20 reservelægeårsværk uddannelsesformål, som følge af en identificeret mangel på disse for at kunne opretholde en tilfredsstillende lægebemanding i forsvaret.

	2004	2005	2009
ÅV ved FSU	400	376	414

For 2004 er tallet inkl. civile årsværk i den operative struktur.

3.9 FORSVARETS KONCERNFÆLLES INFORMATIKTJENSTE

Som en del af indeværende forsvarsaftale er informatikfunktionen blevet centraliseret ved at oprette Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste. Det anslås, at der til informatikfunktionen inden 2005 blev anvendt ca. 181 årsværk, hvilket blandt andet omfattede års-

[7] Se note 4.

værk ved Forsvarets Informatiktjeneste og Projektorganisationen for den Koncernfælles IT-Driftsmyndighed.

Som udgangspunkt blev der ikke frigivet årsværk, idet Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste også overtog opgaverne fra Forsvarskommandoens Informatikstab og Operations- og Driftsstabens DeMars Afdeling, hvilket svarede til i alt ca. 94 årsværk.

Implementeringsgrundlaget for Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste var således 283 årsværk. Forsvarets Koncernfælles Informatiktjenestes normering med udgangen af indeværende forsvarsaftale (ultimo 2009) forventes at være ca. 386 årsværk. Den store stigning i antallet af årsværk ved Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste skyldes en udvidet opgaveportefølje. De tilførte opgaver omfatter dels en yderligere centralisering i forhold til det oprindelige projektgrundlag, dels tilgang af nye opgaver. I forhold til implementeringsgrundlaget for Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste (283 årsværk) er der gennemført følgende større ændringer i perioden:

Integration af informatikfunktionen ved hjemmeværnet i Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste omfatter i alt 5 årsværk.

I forbindelse med projektet vedr. integration af forsvarets interne informatiknetværk og internettet, også kaldet 1-net, er Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste blevet tilført 24 årsværk.

Som følge af projektet vedr. substitution af konsulenter, hvor konsulenter blev erstattet af fastansat personel, er Forsvarets Koncernfælles Informatiktjeneste blevet tilført 47 årsværk.

	2004	2005	2009
ÅV ved FKIT	181	283	386

For 2004 er tallet inkl. civile årsværk i den operative struktur.

3.10 ØVRIGE OMRÅDER

Forsvarets Personeltjeneste varetager endvidere de administrative områder for en række af forsvarets mindre myndigheder såsom Forsvarets Auditørkorps, HM Dronningens Adjudantstab, HM Dronningens Jagtkaptajn, Værnepligtsrådet, personel på civiluddannelse (CU) samt personel tjenestegørende i internationale stillinger ved stabe, skoler og ambassader. Samlet set et årsværksantal på ca. 700 der med få udsving har været konstant i perioden.

	2004	2005	2009
ÅV ved ØV OMR	695	695	695

For 2004 er tallet inkl. civile årsværk i den operative struktur.

4. ØKONOMISK VURDERING

Implementeringen af forsvarsforlig 2005 - 2009 omstiller forsvaret til yderligere fokus på den operative opgaveløsning. Ved omstillingen tilstræbes, at 40 % af de samlede økonomiske ressourcer anvendes på støttestrukturen og 60 % på den operative struktur. En af

hovedforudsætningerne er forenkling og effektivisering af støttestrukturen. Dette er opnået ved etableringen af de funktionelle tjenester, der benyttes på tværs af forsvaret og Forsvarsministeriets område i øvrigt.

En fordeling på værn af Forsvarskommandoens drifts- og anlægsudgifter i 2009 er vist i nedenstående oversigt. Fordelingen tager udgangspunkt i Forsvarskommandoens overordnede planlægningsgrundlag. De omfattende omstruktureringer, som er beskrevet på de foregående sider, har haft den konsekvens at det ikke umiddelbart er muligt at opstille et fuldt ud sammenligneligt grundlag for fordelingen af Forsvarskommandoens drifts- og anlægsudgifter i 2004.

Driftsudgifterne, der er henført til de enkelte værn, er de driftsudgifter, der henhører til værnets operative kommando med underlagte myndigheder. Det værnsfælles område omfatter ud over de funktionelle tjenester Forsvarsstaben og Forsvarsakademiet.

PN=2009; i mio. kr.	Hæren[1]	Søværnet[1,2]	Flyvevåbnet[1]	Værnsfælles[3]	I alt
§ 12.21.01. FKO driftsbevilling.	5.323,8	2.348,0	3.096,9	6.711,6	17.480,3
§ 12.21.02. Materiel-investeringer (skibe).		688,6			688,6
§ 12.21.13. Nationalt finansieret bygge- og anlægsarbejder.[4]	124,2	54,2	56,4	270,1	504,9
§ 12.22.15. Nationalt finansieret NATO-investeringsprogram.				2,5	2,5
I alt	5.448,0	3.090,8	3.153,3	6.984,2	**18.676,3**
Fordeling i procent	**62,6 %**			**37,4 %**	**100 %**

1) Hæren, søværnet og flyvevåbnet inkluderer egentlige driftsudgifter samt udgifter vedrørende løn, materieldrift og -investeringer.

2) Søværnet inkluderer Grønlands- og Færøernes Kommandoer.

3) Værnsfælles indeholder løn samt investerings- og driftsudgifter ved værnsfælles myndigheder.

4) Fordelingen tager hensyn til princip om største brugere.

Det fremgår af skemaet, at der i 2009 vil blive anvendt ca. 63 % af de samlede økonomiske ressourcer på den operative struktur og ca. 37 % på støttestrukturen.

Grundlaget for den ændrede økonomiske ressourcetildeling er tilvejebragt gennem en betydelig effektivisering af opgaveløsningen i støttestrukturen. Ved overførsel af støtteopgaver fra den operative struktur til de i forligsperioden etablerede funktionelle tjenester er der sket den planlagte effektivisering. Under hensyn til modtagerens løsning af slutopgaven har de funktionelle tjenester gennemført en høj grad af standardisering af processer og produkter, ligesom parallel produktion er blevet reduceret til det absolutte minimum, der er betinget af forsvarets specifikke krav til redundans og beredskab. Herved er frigjort de anførte ressourcer fra støttestrukturen. Disse ressourcer er successivt tilført den operative virksomhed i overensstemmelse med forsvarets økonomiske planlægningsgrundlag.

Bilag

Fordeling af forsvarets faste stillinger på støttefunktioner og operative funktioner

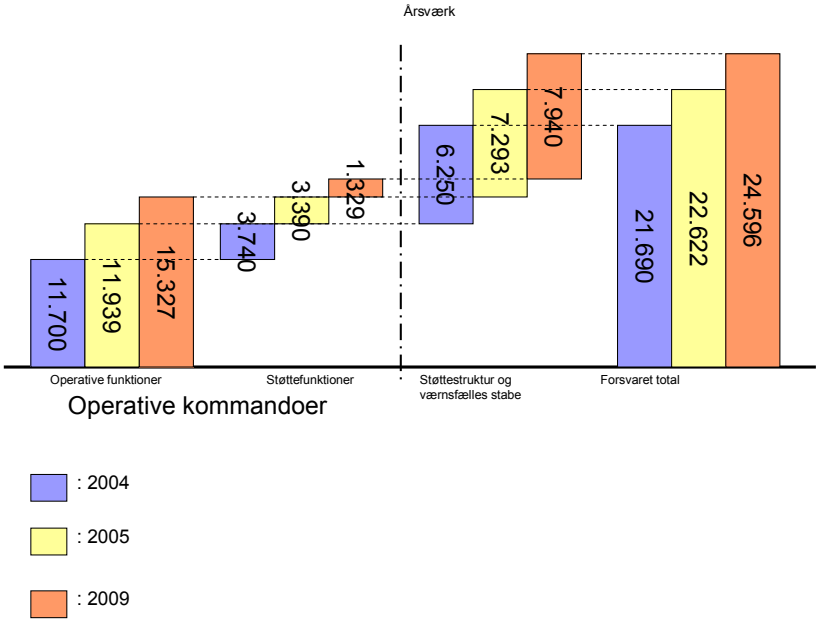

KOMMERCIELT FORTROLIGT
Uklassificeret uden bilag

FORSVARSKOMMANDOEN

2009-02-16

NOTAT VEDRØRENDE
FORSVARETS MATERIELANSKAFFELSER I PERIODEN 2005-2009

Bilag:
1. Notat vedrørende status for forsvarets materielanskaffelser 2005-2009.
2. Notat vedrørende indkøb af EAGLE IV. (Ikke medtaget pga. klassifikation).
3. Notat vedrørende Indkøb af DACCIS. (Ikke medtaget pga. klassifikation).
4. Notat vedrørende indkøb af OCEAN EYE. (Ikke medtaget pga. klassifikation).
5. Notat vedrørende indkøb af EH101. (Ikke medtaget pga. klassifikation).
6. Notat vedrørende indkøb af TÅRNFALKEN (UAV). (Ikke medtaget pga. klassifikation).
7. Notat vedrørende indkøb af felthospital.
8. Notat vedrørende indkøb af raketkastere (MLRS). (Ikke medtaget pga. klassifikation).

1. I henhold til aftale om forsvarets ordning 2005 - 2009 udgjorde den samlede disponeringsramme til større materielprojekter inden for Forsvarskommandoens myndighedsområde ca. 13,8 mia. kr. for perioden 2005-2009 i prisniveau (PN) 2004.
I 2005 blev der konstateret en række yderligere udgifter, af såvel intern som ekstern oprindelse, der måtte indarbejdes i det økonomiske grundlag for forsvaret. Der var tale om både engangsudgifter og permanente udgifter. For at sikre fortsat balance i forsvarets samlede økonomi blev udvalgte materielinvesteringsprojekter justeret eller sat i bero. Disse projekter var anskaffelse af fire maritime helikoptere, opdatering af LYNX samt projekter under NATO's Praque Capabilities Commitment (PCC).

2. Gennem forligsperioden er der gennemført en række operative og behovsbegrundede justeringer til materielskitsen. Disse justeringer er beskrevet i bilag 1. Af større ændringer kan nævnes nedjustering af de i pkt. 1 anførte kapaciteter, ildstøttesystemer samt ingeniørmateriel. Derudover er projekter, af operative årsager, opstået eller udvidet i forligsperioden som eksempelvis projektet vedrørende infanterikampkøretøjer og supplerende anskaffelser hertil.

3. Ved bilag 2-8 er beskrevet status på en række udvalgte materielprojekter.

Uklassificeret uden bilag
FORTROLIGT - KOMMERCIELT

Bilag 1 til notat vedr. forsvarets materielanskaffelser

FORSVARSKOMMANDOEN

2009-02-16

NOTAT VEDRØRENDE STATUS FOR
FORSVARETS MATERIELANSKAFFELSER 2005-2009

Underbilag:
1. Aftale om forsvarets ordning fra 2005-2009 – materielskitsen af 10. december 2004.
2. Oversigt over disponerede materielprojekter fra materielskitsen i perioden 2004 – 2008

1. BAGGRUND

1.1. Forsvarskommandoen har udarbejdet en opgørelse over forsvarets materielprojekter for perioden 2005-2008. Opgørelsen omfatter følgende forhold:

- Iværksatte materielprojekter fra materielskitsen i perioden 2005 – 2008..
- Iværksatte projekter, uden for materielskitsen.

1.2. Der beskrives ikke forhold, der kan henføres til Hjemmeværnets del af materielskitsen. Denne del andrager ca. 244 mio. kr. i perioden 2005 til 2009. Udgangspunktet for dette notat er den konsoliderede materielskitse af 10. december 2004. (underbilag 1).

1.3. I økonomisk sammenhæng skelnes mellem disponeringer og betalinger. Ved en disponering og tilhørende disponeringsbeløb forstås den økonomiske ramme som forsvaret kan anvende på en anskaffelse i et givet prisniveau (PN). Disponeringen kan således betegnes som den overordnede beløbsramme, der ved tiltrædelse af et aktstykke reserveres til anvendelse i forbindelse med et givet projekt.
Efterfølgende anvendes disponeringsbeløbet til en eller flere kontrakter i forbindelse med projektet, hvorefter disponeringsbeløbet omsættes til en række betalinger, hvilket typisk sker over flere år.

I de efterfølgende afsnit er der anført disponeringsbeløb for de respektive materielprojekter. Det skal bemærkes, at alle beløb i notatet er angivet i PN 2004

2. IVÆRKSATTE MATERIELPROJEKTER FRA MATERIELSKITSEN i PERIODEN 2005-2008

2.1. I dette afsnit gives en status over iværksatte materielanskaffelsesprojekter, med udgangspunkt i de tiltrådte bevillinger (aktstykker) i r.t. materielskitsen.

Afsnittet omhandler iværksatte projekter fra den oprindelige materielskitse samt projekter, der er etableret og iværksat undervejs i forligsperioden. Hvert materielprojekt er kort beskrevet med tilhørende disponering samt eventuel afvigelse fra den oprindelige materielskitse.

Det skal bemærkes, at henholdsvis det fjerde transportfly til flyvevåbnet (525 mio. kr.) samt en delmængde af de produktionsforberedende tiltag til patruljeskibene (110 mio.kr.) blev fremrykket og disponeret i 2004, selvom de er en del af aftale om forsvarets ordning fra 2005-2009.

I perioden 2005 til 2009 er der iværksat anskaffelsesprojekter med følgende samlede disponeringsbeløb:

2004	*ca. 0,635 mia. kr.*
2005	ca. 5,721 mia. Kr.
2006	ca. 4,135 mia. kr.
2007	ca. 0,209 mia. kr.
2008	ca. 0,217 mia. kr.

2004

- **Transportfly Hercules C130J** for en samlet disponering på ca. 525 mio. kr. Projektet omfatter anskaffelse af et fjerde transportfly, Hercules C130J, med henblik på styrkelse af forsvarets mobilitet og transportkapacitet.

- Produktionsforberedende tiltag til **Patruljeskibe** for en samlet disponering på ca. 110 mio. kr. (PN2004)**.** Projektet omfatter indledende konstruktionsarbejde samt bestilling af udrustning og større maskinkomponenter såsom hovedmotorer og diverse hjælpesystemer samt byggematerialer med lang leveringstid. Den samlede disponering udgør 435 mio. kr., hvoraf de 325 hidrører en tidligere disponering.

2005

- Kommando-, Kontrol-, Kommunikations- og Informationssystemer (**C3I systemer**) for en samlet disponering på ca. 800 mio. kr. Anskaffelsen omfatter rådgivning vedrørende systemarkitektur, kommunikations- og informationssystem, Battle Management System, geografisk informationssystem, forskellige former for radiomateriel samt elektronisk krigsførelsesmateriel.

- **Infanterikampkøretøjer** for en samlet disponering på ca. 1.647 mio. kr. Anskaffelsen omfatter tillige Battle Management System (BMS), logistik, uddannelse, dokumentation, tjenesterejser m.v.
  Den samlede disponering til anskaffelsen er forøget med ca. 407 mio. kr. i forhold til forligsaftalens materielskitse, for at kunne anskaffe en samlet kapacitet på 45 køretøjer og dermed sikre evnen til at opstille en fuldstændig kapacitet. Merbehovet er dækket ind ved reduktion og forskydning af andre projekter

- **Pansrede patruljekøretøjer** for en samlet disponering på ca. 420 mio. kr. Heraf er der 320 mio. kr. fra ny bevilling, og ca. 100 mio. kr. fra justering af tidligere givet bevilling til hæren i 2004.

- **Selvbeskyttelsesudstyr** til luftfartøjer for en samlet disponering på ca. 291 mio. kr. Anskaffelsen omfatter modulariseret elektronisk selvbeskyttelsesudstyr til såvel kampfly og transportfly som helikoptere.

- **Klimapakke** for en samlet disponering på ca. 50 mio. kr. Anskaffelsen omfatter klimaklargøring af hærens eksisterende systemer, fx air condition til diverse køretøjer.

- **Operativt logistisk materiel** for en samlet disponering på ca. 775 mio. kr. Anskaffelsen omfatter bl.a. lastvogne, containere, reservedele, logistiske kapaciteter m.v. Der er sammenhæng med nedenstående logistikprojekt.

- **Værnsfælles logistisk** kapacitetsopbygning for en samlet disponering på ca. 623 mio. kr. Afskaffelsen omhandler bl.a. lastvogne og containere samt lejrmateriel, telte og udrustning m.v.

- **Nuklear, Biologisk og kemisk beskyttelsesudstyr** (ABC kapacitet) for en samlet disponering på ca. 163 mio. kr.

- **Specialoperationsmateriel** for en samlet disponering på ca. 344 mio. kr. Anskaffelsen omhandler udstyr til styrkelse af specialoperationstyrkernes operative evne, køretøjer m.v.

- Fortsat **NATO tilpasning af F-16** omfattende hardware og software opdatering af 38 fly for en samlet disponering på ca. 306 mio. kr. Den planlagte anskaffelse er iværksat i regi af det europæiske kampflysamarbejde og med det amerikanske flyvevåben som ”leverandør”. Terma A/S har som en del af projektet indgået kontrakt om levering af udstyr til deltagerlandenes F-16.

- **Bjærgningssystemer** for en samlet disponering på ca. 402 mio. kr. Der er indgået aftale omhandlende ombygning af kampvogne Leopard 1 til bjærgningsvogne.

Samlet er der i 2005 givet bevilling til at iværksætte anskaffelser for i alt ca. 5.721 mio. kr.

2006
Patruljeskibe for en samlet disponering på ca. 4.135 mio. kr. Projektet omfatter anskaffelse af tre patruljeskibe inklusiv supplerende udrustning, våbensystemer samt varslings- og ildledelsessystemer. Anskaffelsen sker med henblik på at styrke søværnets muligheder for at deltage i internationale operationer.

Samlet er der i 2006 givet bevilling til at iværksætte anskaffelser for i alt ca. 4.135 mio. kr.

2007

Moderne datatransmissionsudstyr (Link 16) for en samlet disponering på ca. 209 mio. kr. Disponeringsbeløbet er reduceret i forhold til forligsaftalens materielskitse, hvor projektet var opgjort til 308 mio. kr. Reduktionen udgør ca. 100 mio. kr., som skal ses i sammenhæng med integration af Link 16 på EH101.

Samlet er der i 2007 givet bevilling til at iværksætte anskaffelser for i alt ca. 209 mio. kr.

2008
Der er ikke disponeret materielanskaffelsesprojekter fra materielskitsen i 2008.

3. IVÆRKSATTE PROJEKTER 2005-2008, UDEN FOR MATERIELSKITSEN
Anskaffelser, der henføres til materieldriftsbudgettet, omfatter aktiviteter og anskaffelser, der er beregnet til at opretholde de anskaffede kapaciteters operative formåen, løbende vedligeholdelse, anskaffelse af reservedele m.v. Der er imidlertid i de seneste år iværksat flere større anskaffelser ved aktstykke. Som eksempel kan nævnes anskaffelse af F-16 træner for ca. 208 mio. kr. og M6 opdatering af F-16 flyene for ca. 124 mio. kr.

Underbilag 1 til bilag 1 16-02-2009

Materielskitse over større materielprojekter i perioden 2005 - 2009

Beløb i mio. kr. PN 2004		Planlagt disponeringsår					
	2004	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	
HÆREN							
Stabsøvelsessimulation					75		
C3I systemer		800					
Infanterikampkøretøjer		1.240					
Pansrede patruljekøretøjer		320					
Ildstøttesystemer		120					
Bjærgningssystemer		402					
Ingeniørmateriel			400				
Klimapakke		50					
Logistik		775					
Felthospital			50				
Fremtidens soldat			50				
Hæren 2005-2009							**4.282**
SØVÆRNET							
Patruljeskibe komplet (tre stk.) #)	*110*		4.135				
Maritime helikoptere (fire stk.)				1.450			
Lynx opdatering fase 2				300			
Søværnet 2005-2009							**5.995**
FLYVEVÅBNET							
Transportfly Hercules C130J #)	*525*						
Selvbeskyttelsesudstyr til luftfartøjer		291					
Moderne datatransmissionsudstyr (Link 16)			308				
Fortsat NATO tilpasning af F-16		306					
Deployerbar radarkontrolkapacitet					150		
Flyvevåbnet 2005-2009							**1.580**
VÆRNSFÆLLES							
ABC kapacitet		163					
SOF materiel		344					
PCC fase 1 (AGS, AWACS og AAR)			827				
Værnsfælles logistisk kapacitetsopbygning		623					
Værnsfælles 2005-2009							**1957**
Samlet disponering	*635*	5.434	5.770	1.750	225	-	**13.814**
Gennemsnitsdisponering 2005-2009							**2.763**

#): 525 mio. kr. til Transportfly Hercules C130-J er godkendt ved aktstykke 189 af 17. august 2004. 110 mio. kr. til konstruktions- og produktionsforberedende tiltag til Patruljeskibe er godkendt ved aktstykke 186 17. august 2004.

Underbilag 2 til bilag 1 16-02-2009

Oversigt over disponerede materielprojekter fra materielskitsen i peioden 2004-2008.

Beløb i mio. kr. PN 2004		Planlagt disponeringsår				
	2004	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**SUM**
HÆREN						
C3I systemer del 1		800				
Infanterikampkøretøjer		1.647				
Pansrede patruljekøretøjer		320				
Bjærgningssystemer		402				
Ingeniørmateriel						
Klimapakke		50				
Logistik samlet (HRN + VF)		1.398				
Supplerende anskaffelse til infanterikampkøretøjer					217	
Hæren 2005-2009						**4834**
SØVÆRNET						
Patruljeskibe (tre stk.)	*110*		4.135			
Søværnet 2005-2009						**4245**
FLYVEVÅBNET						
Transportfly Hercules C130-J	*525*					
Selvbeskyttelsesudstyr til luftfartøjer		291				
Fortsat NATO tilpasning af F-16		306				
Moderne datatransmissionsudstyr (Link 16)				209		
Flyvevåbnet 2005-2009						**1331**
VÆRNSFÆLLES						
ABC kapacitet		163				
SOF materiel		344				
Værnsfælles 2005-2009						**507**
Samlet disponering	*635*	5.721	4.135	209	217	**10917**

Bilag 7 til notat vedr. forsvarets materielanskaffelser

FORSVARSKOMMANDOEN

2009-02-16

NOTAT VEDRØRENDE FELTHOSPITALET

1. STATUS I ANSKAFFELSEN
Anskaffelse af felthospitalet skete i perioden 1995 – 1997 og i samme periode er der samlet afholdt 98,4 mio. kr. (Prisniveau 2008) til anskaffelse af det eksisterende felthospital. I henhold til aftale om forsvarets ordning for 2005-2009 er det planlagt at anvende 50 mio. kr. (Prisniveau 2004) til at styrke kapaciteten og kvaliteten af det eksisterende felthospital med anskaffelse af sanitetsmateriel, herunder CT-skannere og containerbaserede behandlefaciliteter mv.

2. GRUNDLAG FOR ANSKAFFELSEN
Grundlaget for anskaffelsen af Felthospitalet var oprettelsen af Den Danske Internationale Brigade og ønsket om at kunne indsætte hele brigaden i det fulde spektrum af opgaver. Felthospitalet blev indfaset i hæren i slutningen af 1990'erne og er primært bemandet med reaktionsstyrkepersonel.

3. ANVENDELSE
Materiellet har været indsat i mange opgaver nationalt og internationalt men dog aldrig som en samlet kapacitet. I den tid som hæren har haft rådighed over materiellet har det fungeret tilfredsstillende såvel under øvelser, som under indsættelse af enkeltkomponenter i internationale operationer.

4. VURDERING
De dele af felthospitalet der er operativt og teknisk tilfredsstillende, anvendes fortsat. Driftsomkostninger for 2008 forventes at andrage op til ca. 50 mio. kr.

Opdateringen af hospitalsudstyret på 50 mio. kr. (jf. pkt. 1.) er for nærværende ikke gennemført i indeværende forlig. Forsvarskommandoen overvejer for nærværende en omdisponering, der medfører, at opdateringen udskydes.

Forsvarskommandoen 2009-02-23

NOTAT VEDRØRENDE

BUDGETREDEGØRELSE FOR FORSVARETS VIRKSOMHED

2004 - 2008

1. INDLEDNING

Notatet indeholder en beskrivelse af økonomiske og ressourcemæssige afløb i perioden 2004 - 2008.

Forsvarskommandoen har i forbindelse med den årlige forligsrapportering samt i Forsvarskommandoens årsrapport redegjort for det økonomiske afløb. Disse redegørelser, bidrag til forsvarsministerens svar på § 20 spørgsmål, redegørelser til Forsvarsudvalg, redegørelser i forbindelse med henvendelser fra offentligheden m.v. ligger til grund for nærværende budgetredegørelse, idet alle opgørelser er udarbejdet på baggrund af Forsvarskommandoens regnskabssystem, DeMars.

Notatet omfatter såvel redegørelse for det udgiftsbaserede finansforbrug som for det omkostningsbaserede ressourceforbrug.

Notatet er opdelt i fem hovedafsnit:
- Indledning
- Finansforbrug
- Ressourcefordeling
- Særlige områder
- Konklusion

Finansforbruget er opdelt efter funktionsområder; løn, materiel, informatik, bygge og anlæg samt øvrig drift. Øvrig drift omfatter de driftsudgifter, der ikke er omfattet af de foregående områder. De væsentligste udgiftsposter på øvrig drift er rejser og køb af tjenesteydelser. Alle tal i notatet er anført i løbende priser. Tallene vedrørende 2008 dækker, hvor ikke andet er anført, perioden januar – november (begge måneder inklusiv).

2. FINANSFORBRUG

2.1. Indledende forklaring af driftsområderne op mod finansloven.

Forsvarskommandoens finansramme opdeles i forhold til den interne styring på en række funktioner. I finansloven er der anført rammer for en del af disse driftsområder. Ved Forsvarskommandoens rammeudmelding til underlagte myndigheder sker der en yderligere opsplitning af driftsområderne og dermed af finansrammerne.

2.2. Gennemgang af enkeltområder (funktioner).

2.2.1. Finansforbrug pr. år.

Forsvarets opgørelse af finansforbrug er som udgangspunkt identisk med opdelingen i Finansloven.
Tabel 1. (Mio. kr.). Forsvarskommandoens finansforbrug – fordeling på hovedområder.

	2004	2005	2006	2007	11/2008	Se pkt.
LØN, årsværksrelateret	7.189,5	7.495,1	7.446,6	7.589,7	7.255,0	2.2.1.1.
LØN, taxameterafregnet	976,4	592,9	525,6	591,6	581,2	2.2.1.1.
LØN, centralt styret	83,2	81,7	92,1	91,6	82,4	
LØN, variable ydelser	513,6	539,4	593,0	806,8	759,6	2.2.1.1.
LØN, i alt	8.762,7	8.709,1	8.657,3	9.079,7	8.678,2	
Forsvarets Materiel Plan 1, investeringer.	2.853,6	2.260,3	3.660,3	2.559,1	1.922,6	2.2.1.2.
Forsvarets Materiel Plan 2, drift	2.547,9	2.450,0	2.885,4	2.902,5	3.405,4	2.2.1.3.
Forsvarets Materiel Plan, investeringer og drift i alt	5.401,5	4.710,3	6.545,7	5.461,6	5.328,0	
Forsvarets Etablissements Plan	-69,3	401,0	480,0	499,0	291,6	2.2.1.4.
Forsvarets Koncernfælles Informatik Plan	333,6	342,7	428,9	502,2	507,6	2.2.1.5.
Øvrig drift	2.756,6	2.484,2	2.640,6	3.032,3	2.943,7	2.2.1.6.
I alt	**17.185,1**	**16.647,3**	**18.752,5**	**18.574,8**	**17.749,1**	

Tabel 1 viser Forsvarskommandoens samlede finansforbrug fordelt på løn, variable ydelser, drift, Forsvarets Materiel Plan, Forsvarets Etablissements Plan og Forsvarets koncernfælles Informatik Plan samt "øvrig drift".

Af større bevægelser i perioden kan nævnes et fald i lønforbruget (taxameterafregnet) fra 2004 til 2005. Dette skyldes en markant nedgang i udgifterne til værnepligtige i forbindelse med overgangen fra 9 til 4 måneders værnepligt. Det negative beløb i Forsvarets Etablissements Plan 2004 skyldes store ejendomsafhændelser, samt at ejendomsvirksomheden for en stor dels vedkommende lå i Forsvarets Bygningstjeneste, der var en selvstændig niveau I myndighed indtil 2005. Stigningen i udgifterne i Forsvarets Materiel investeringer fra 2005 til 2006 skyldes, at et antal større anskaffelser ikke blev leveret i 2005 som planlagt. Forbruget inden for de enkelte funktionsområder vil blive gennemgået i de efterfølgende afsnit. Henvisningerne fremgår af tabel 1.

Tabel 2. (Mio. kr.). Udviklingen i finansforbruget i de tre værn pr. år.

		2004	2005	2006	2007	2008
Hærens Operative Kommando	Løn	3.201	2.950	2.676	2.384	2.570
	Ydelser	114	127	186	257	297
	Drift	452	432	555	304	351
	I alt	**3.767**	**3.509**	**3.417**	**2.945**	**3.218**
Søværnets Operative Kommando	Løn	934	924	986	1042	1069
	Ydelser	141	152	161	191	187
	Drift	168	142	198	186	211
	I alt	**1.243**	**1.218**	**1.345**	**1.419**	**1.467**
Flyver-taktisk Kommando	Løn	1.386	1.369	1.336	1.150	1.211
	Ydelser	66	67	65	100	110
	Drift	420	384	418	256	358
	I alt	**1.872**	**1.820**	**1.819**	**1.506**	**1.679**

Tabel 2 viser udviklingen i finansforbruget fordelt på værn og afspejler den omstilling, som forsvaret har gennemgået i årene 2004-2008. Tidligere havde den enkelte værnschef helhedsansvar for sit myndighedsområde. Dette har nu ændret sig til, at den enkelte chef i dag kun har det operative eller funktionelle ansvar. De respektive funktionelle tjenester har således overtaget det personel-, materiel-, informatik- og etablissementsfaglige ansvar for hele forsvaret.

Denne udvikling betyder, at lønudgiften og udgiften til øvrig drift generelt er faldet over årene i værnene. Udviklingen er særlig tydelig hos Hærens Operative Kommando og Flyvertaktisk Kommando. Der ses ikke et tilsvarende fald ved Søværnets Operative Kommando. Det skyldes, at Søværnets Operative Kommando har fået underlagt dele af værkstedsstrukturen, der tidligere var tilknyttet Søværnets Materielkommando.

2.2.1.1. Løn.

Tabel 3 viser lønforbruget fordelt på årsværksløn og taxameterafregnede ydelser fordelt på årene 2004-2008 i henholdsvis opbygnings- (ny FKO) og nedbygningsstrukturen (Gl. FKO).

Tabel 3. (Mio. kr.). Lønforbruget fordelt på årsværksløn og taxameterafregnede ydelser fordelt på årene 2004-2008.

	Regnskabsår	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
	Samlet resultat	**8.165,9**	**8.088,0**	**7.972,2**	**8.181,3**	**7.836,2**
Ny FKO	**LØN**		**645,4**	**4.983,4**	**7.117,4**	**7.051,5**
	- heraf militære		528,4	4.373,5	5.313,3	5.184,1
	- heraf civile		117,0	609,9	1.803,9	1.867,3
	LØN, værnepligtige mv.		171,1	402,2	565,2	577,6
Gl. FKO	**LØN**	**7.189,5**	**6.849,6**	**2.463,2**	**472,3**	**203,5**
	- heraf militære	5.062,3	4.740	891,9	158,9	47,9
	- heraf civile	2.127,1	2.109,6	1.571,4	313,3	155,6
	LØN, værnepligtige mv.	**976,4**	**421,8**	**123,5**	**26,4**	**3,6**

Udviklingen i lønsumsforbruget påvirkes af, at der ikke har været gennemført den opbygning af personelstrukturen, der var forudsat ved indgangen til forliget. Forsvarets personelstruktur har således været relativt konstant - afgang og tilgang har opvejet hinanden - og der er derfor ikke sket den planlagte opbygning. For civile er lønsumsforbruget faldet, mens det for militære er steget. Denne udvikling svarer til intentionerne i forliget.

Tabel 4 viser forbruget af variable ydelser, dvs. betaling for over-/merarbejde samt diverse tillæg. Tabellen er opdelt i opbygningsstrukturen (ny FKO) og nedbygningsstrukturen (gl. FKO).

Tabel 4. (Mio. kr.). Det registrerede finansforbrug på variable ydelser.

FORBRUG - variable ydelser					
Regnskabsår	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Samlet resultat	513,6	539,4	593,0	806,8	759,6
Ny Forsvarskommando	1,3	45,6	478,1	783,4	752,2
Gl. Forsvarskommando	512,3	493,8	114,9	23,4	7,4

Der ses en vandring af udgifterne fra nedbygningsstrukturen til opbygningsstrukturen henover hele forligsperioden.

Af tabel 4 ses, at udgifterne til udbetalingen af variable ydelser stiger i 2007-2008, hvilket bl.a. skyldes en aftalemæssig ændring af merarbejdsbetalingen, hvorved militære medarbejdere opnår 150 % dækning for merarbejde. Desuden er der stadigvæk en mangel på medarbejdere i forhold til normeringen, hvilket bidrager til et forøget merarbejde.

2.2.1.2. Materielinvesteringer - FMP 1.

Forsvarskommandoens Materielplan del 1, materielanskaffelser (FMP1) omfatter:

- Større materielanskaffelser på driftsbudgettet på Finanslovens § 12.21.01.10 godkendt ved aktstykker samt
- skibsanskaffelser over 24 meter i henhold til anlægsbudgettet på Finanslovens § 12.21.02.10 ”Materielinvesteringer” (FMP1 § 2).

Tabel 5 viser de faktiske forbrugsafløb i driftsårene.

Udsvingene over år er et udtryk for forskydninger i det bevillingsmæssige afløb af projekterne. Stigningen i materielanskaffelsesudgifterne fra 2005 til 2006 skyldes, at et antal større anskaffelser ikke blev leveret og derfor ikke betalt i 2005 som planlagt.

Tabel 5. (Mio. kr.). Faktiske forbrugsafløb værnsfordelte - materielinvesteringer.

	2004	2005	2006	2007	2008
Forsvarets Materieltjeneste FMP1	2.853,6	2.260,3	3.660,3	2.559,2	1.922,6
Heraf:					
Hæren FMP1	762,9	1.002,4	1.006,0	823,7	1.162,6
Søværnet FMP1*	1.445,4	514,4	1.120,5	1.188,6	591,2
Flyvevåbnet FMP1	645,2	743,5	1.533,8	529,6	97,2
Hjemmeværnet FMP1	0,0	0,0	0,0	17,3	78,5
Teknisk korrektion	-	-	-	0,0	-6,9
*Heraf:					
Søværnets Materielkommando FMP1 §1	89,8	46,0	71,2	52,2	28,1
Søværnets Materielkommando FMP1 §2	1.355,6	468,4	1.049,3	1.136,3	562,9

2.2.1.3. Materieldrift - FMP 2.
Forsvarskommandoens Materielplan del 2, materieldrift (FMP2) omfatter:

- Ny- og genanskaffelser.
- Leje/leasing af militært materiel.
- Modifikationer.
- Levetidsforlængelse af materiel.
- Anskaffelse af reservedele.
- Forbrug af ekstern vedligeholdelse og andre civile tjenesteydelser.
- Genanskaffelse af forbrugsgods.
- Drivmidler.
- Ammunition.
- Feltforplejning.
- Mundering og udrustning.
- Lejrmateriel.

Det skal bemærkes, at opgørelserne er et udtryk for trækket på finanslovsbevillingen.

Tabel 6. (Mio. kr.). Finansforbrug for værnsfordelt - materieldrift.

	2004	2005	2006	2007	2008
Forsvarets Materieltjeneste FMP2	2.547,9	2.450,0	2.885,4	2.902,5	3.405,4
Heraf:					
VÆRNSFÆLLES FMP2	285,4	341,8	314,3	297,6	435,2
Hæren, FMP2	672,9	728,1	1.001,7	966,2	1.192,1
Søværnet, FMP2	578,7	380,5	462,9	514,6	611,6
Flyvevåbnet, FMP2	1.011,0	999,6	1.111,0	1.082,9	1.100,7
Hjemmeværnet, FMP2	0,0	0,0	0,2	19,3	38,7
Øvrige	0,0	0,0	-4,6	21,8	27,1

Udgifterne til materieldrift har været stigende i perioden som følge af den øgede belastning i forbindelse med internationale operationer. Udviklingen er særlig tydelig i hæren.

2.2.1.4. Forsvarets Etablissementsplan (FEP).
Forsvarets Etablissementsplan består af nationalt finansieret bygge- og anlægsarbejde, strukturtilpasninger 2004-2008 og salg af anlæg m.v.

Tabel 7. (Mio. Kr.). Forbrug på Forsvarets Etablissementsplan i perioden 2004-2008.

Nationalt finansierede bygge- og anlægsarbejder	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Hæren	64,4	94,6	105,4	24,2	
Søværnet	47,2	52,4	41,4	86,1	
Flyvevåbnet	35,3	30,4	27,6	4,1	
Værnsfælles	7,2	1,8	4,2	8,4	
Øvrige	9,7	7,2	0,6	15,1	
I alt	**163,8**	**186,4**	**179,2**	**137,9**	**57,9**
Strukturtilpasninger 2005-2009					
Hæren		1,7	30,7	97,8	
Søværnet		6,5	50,8	175,0	
Flyvevåbnet		9,3	31,3	168,4	
Værnsfælles		188,5	189,1	71,5	
I alt		**206,0**	**301,9**	**512,7**	**230,3**
Salg af anlæg m.v. (indtægt)					
Hæren	0,4	0,0		0,0	
Søværnet	12,5				
Flyvevåbnet	179,6	0,0	3,1	0,0	
Værnsfælles	41,4	0,2	0,2	152,4	
Øvrig indtægter			2,1		
I alt	**233,9**	**0,2**	**5,4**	**152,4**	**0,0**
Nationalt finansieret NATO-investeringer					
Nationalt finansieret NATO-investeringer	0,9	8,8	4,3	0,8	3,4
I alt - Forsvarets Etablissementsplan	**-69,3**	**401,0**	**480,0**	**499,0**	**291,6**

Tabel 7 viser, at det samlede forbrug på Forsvarets Etablissementsplan har været støt stigende i takt med, at forsvaret har implementeret den nye struktur. Det bør dog bemærkes, at forsvaret på nuværende tidspunkt ikke har gennemført alle bygge- og anlægsprojekter og endnu ikke har fået afhændet de ejendomme, det var forudset i forsvarsforliget

I forbindelse med indeværende forlig blev det besluttet, at forsvaret, efter sædvanlig forelæggelse for bevillingsmyndighederne, kan anvende indtægter fra salg af ejendomme til direkte relaterede anlægsudgifter eller erhvervelse af ejendomme til brug for de pågældende myndigheder og enheder. Provenu fra salg af forsvarets ejendomme skal placeres på Finanslovens § 35 for efterfølgende at blive tilbageført til Finanslovens § 12 i forbindelse med afholdelsen af de relaterede udgifter.

2.2.1.5. Forsvarets Informatikplan (FIP).
Forsvarets koncernfælles Informatikplan (FIP) omfatter finansforbruget til den løbende drift, vedligeholdelse samt investeringer i udvikling af Forsvarets Informatik-, kommunikations og teknologisystemer (IKT systemer). Udgifter til operative informatiksystemer er indeholdt i forsvarets materielplan.

Produktionen af IKT-serviceydelser omfatter udgifter til løbende drift og vedligeholdelse samt reinvestering i hardware og software.

IKT-serviceydelser pr. ultimo 2008 omfatter bl.a.: Forsvarets Integrerede Informatik Netværk(FIIN (forsvarets intranet)), standardarbejdspladser, fjernarbejdspladser og multifunktionsmaskiner, koncernfælles applikationer, klassificerede systemer, digital forvaltning, sundhedssystemer, telefoni, telefoncentraler (PABC) og mobiltelefoner, DeMars applikation, servicecenter og datacenter.

Tabel 8. (Mio. Kr.). Finansforbrug for informatikdrift og -investeringer i forsvaret.

Område/År	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
IKT drift	167,3	243,7	277,9	297,2	287,8
IKT investering	166,2	98,9	151,1	205,0	219,8
I alt	333,6	342,7	429,0	502,2	507,6

Af tabel 8 fremgår det, at der sker en stigning i udgifterne til drift af forsvarets IKT systemer over tid, hvilket skyldes centralisering af IKT-området, hvor decentrale dele af informatikområdet er overført fra myndighedernes driftsbudget til Forsvarets Informatik Plan. Hertil kommer Hjemmeværnets integration, centralisering af multifunktionsmaskiner (print og kopi), centralisering af mobiltelefoni (udgifter der tidligere blev afholdt over myndighedernes driftsbudgetter) samt de årlige pris/løn reguleringer.

Tabel 9 viser de samlede udgifter til informatikkonsulenter i forsvaret inden for Forsvarskommandoens myndighedsområde. Størstedelen af udgifterne er afholdt på Forsvarets Informatik Plan.

Tabel 9. (Mio. kr.). Samlede udgifter til informatikkonsulenter i forsvaret.

	2004	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Informatik konsulenter	142,8	93,0	132,6	257,7	215,3

Tabel 9 viser en stigning i udgifterne fra 2006 til 2007, der blandt andet skyldes, at der er sket udlicitering af opgaver vedrørende drift, vedligeholdelse og videreudvikling af IKT systemer til eksterne leverandører. Da de udliciterede opgaver reelt er konsulentydelser, konteres de som sådan.

Tabel 10 viser ikke traditionelle IKT-konsulentydelser opgjort for 2007.

Tabel 10. (Mio. kr.). Ikke traditionelle IKT-konsulentydelser opgjort for 2007

Opgave	Udgift i mio. kr.
Udlicitering af drift og vedligeholdelse og udvikling af DeMars	72,8
Udlicitering af drift af Captia (Scan Jour)	32,1
Drift og vedligehold af specialprogrammer	17,0
Substitution af konsulentydelser med intern ansættelse af personale i Forsvarets Koncernfælles Informatik Tjeneste	57,0
Forbrug i alt	**178,9**

2.2.1.6. Øvrig drift.
Øvrig drift omfatter bygningsvedligeholdelse, etablissementsdrift, rejser og tjenesteydelser m.v.

2.2.1.6.1. Øvrig drift - Bygningsvedligeholdelse.
Den 1. januar 2007 blev Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste oprettet som funktionel tjeneste, hvilket samtidig betød ændringer i styring og registrering af udgifterne.

Forbruget på bygningsvedligehold er herefter ikke opgjort pr. værn eller funktionel virksomhed, men derimod fordelt på de enkelte lokale byggestøttecentre (BSC), der varetager vedligeholdelsesopgaverne. Forbrugsregistreringen er således geografisk forankret.

Tabel 11 viser forsvarets forbrug på bygningsvedligehold i perioden 2004-2008 fordelt på myndigheder. Heri er indeholdt aktiviteter til udførelse af bygningsmæssigt vedligeholdelsesefterslæb. Mindre bygningsforandringer som følge af omorganiseringer o. lign. indeholdes i bygningsvedligeholdelse.

Tabel 11. (Mio. kr.). Forsvarets forbrug på bygningsvedligehold.

Myndighed **År**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Hærens Operative Kommando	107,8	125,5	139,0		
Hærens Materielkommando	8,4	9,4	8,1		
Søværnets Operative Kommando	1,9	6,0	6,6		
Grønlands Kommandoen	4,4	4,8	6,8		
Færøernes Kommando	3,3	1,7	1,0		
Søværnets Materielkommando	30,6	40,5	40,2		
Flyvertaktisk Kommando	34,6	56,0	85,3		
Flyvematerielkommandoen	0,9	0,8	2,1		
Forsvarets Sundhedstjeneste		0,7	0,6		
Forsvarsakademiet	5,5	12,0	12,7		
Forsvarsstab 2	8,1	6,7	10,2		
Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste			0,1	347,3	302,5
Forsvarets Bygningstjeneste		0,5			
Forsvarsstabens Centrale Posteringer	134,59	75,7	38,8		
I alt	**339,8**	**340,3**	**351,3**	347,3	302,5

For perioden 2004-2006 figurerer posten Forsvarsstabens Centrale Posteringer, der vedrører udførte vedligeholdelsesarbejder finansieret af en central pulje i Forsvarsstaben. Denne pulje er bortfaldet ved oprettelsen af Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste. Forbruget fordelt på værn og funktionel virksomhed skal således tillægges projekter finansieret af den centrale pulje.

Tabel 12 viser det samlede forbrug på bygningsvedligehold i 2007 fordelt på Byggestøttecenter (BSC) og Lokalt Støtteelement (LSE).

Tabel 12. (Mio. kr.). Det samlede forbrug på bygningsvedligehold i 2007.

Bygge Støttecenter København (KN)	63,4
Bygge Støttecenter Sjælland/Lolland/Falster (SL)	58,0
Bygge Støttecenter Sønderjylland og Fyn (SF)	79,7
Bygge Støttecenter Midtjylland (MJ)	63,6
Bygge Støttecenter Nordjylland (NJ)	69,4
Lokale Støtte Elementer (simpel bygningsvedligehold) mv.	13,2
I alt	**347,3**

2.2.1.6.2. Øvrig drift – Etablissementsdrift.
Driften af forsvarets etablissementer er den 1/1 – 2007 overgået til de lokale støttecentre (LSC) og deres underliggende lokale støtteelementer (LSE). Forbruget på etablissementsdrift er opgjort ud fra Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste organisatoriske opdeling. Etablissementsdrift omfatter alle de aspekter, der knytter sig til at servicere brugere samt at bevare bygninger og arealer i lovlig og brugbar stand, hvor lovgrundlag og kundens forventninger er styrende. Finansforbruget ved de enkelte lokale støttecentre fremgår af tabel 13.

Tabel 13. (Mio. kr.). Etablissementsdrift på lokalområde.

Geografisk område	2007			2008		
	Løn	Øvrig drift	Etablissementsdrift i alt	Løn	Øvrig drift	Etablissementsdrift i alt
Lokalt Støttecenter Nordjylland	97,5	89,3	186,8	100,0	71,9	171,9
Lokalt Støttecenter Midtjylland	85,6	88,8	174,4	89,2	74,1	163,2
Lokalt Støttecenter Vestjylland	81,3	23,8	105,2	83,3	19,2	102,5
Lokalt Støttecenter Sydjylland og Fyn	59,5	41,8	101,3	62,3	44,8	107,1
Lokalt Støttecenter Vestsjælland	67,5	76,0	143,5	70,9	68,1	139,0
Lokalt Støttecenter Nordsjælland	75,9	96,0	171,9	80,6	106,3	186,9
Lokalt Støttecenter København - Bornholm	99,9	74,0	173,9	96,0	122,1	218,0
I alt	**567,3**	**489,8**	**1.057,0**	**582,3**	**506,4**	**1.088,8**

Den markante stigning ved Lokalt Støttecenter København - Bornholm skyldes primært efterbetaling af ejendomsskatter ved Flyvestation Værløse.

2.2.1.6.3. Øvrig drift – Tjenesteydelser og rejser.
Tabel 14 og tabel 15 viser henholdsvis udviklingen i finansforbruget på køb af tjenesteydelser og rejser (ekskl. udgifter til værnepligtige). Forbruget til tjenesteydelser og rejser er opgjort for forsvaret samlet. Der vil således indgå udgifter, der også medgår ved opgørelsen af andre driftsområder f.eks. materieldrift og etablissementsdrift.

Tjenesteydelser omfatter: konsulenter, sundhedsydelser, eksterne kurser, offentlige serviceydelser (renovation, vandafgift, miljøgodkendelser), transport og forsendelse, leje, ekstern reparation og vedligeholdelse, rengøring, telefoni mv.

Udviklingen i finansforbruget illustrerer de strukturelle ændringer, som forsvaret har gennemført i medfør af forsvarsforliget 2005-2009.

Tabel 14. (Mio. Kr.). Tjenesteydelser.

Myndighed / År	2004	2005	2006	2007	2008
Hærens Operative Kommando	232,2	244,8	244,7	49,3	37,7
Søværnets Operative Kommando	83,7	107,8	69,4	90,0	72,6
Grønlands Kommando	4,2	7,4	10,3	19,9	18,4
Færøernes Kommando	4,1	2,8	2,6	2,7	1,7
Flyvertaktisk Kommando	242,7	232,3	243,2	177,9	277,3
Værnsfælles	2.557,9	2.317,0	1.805,7	2.458,9	2.296,3
TOTAL	**3.124,8**	**2.912,2**	**2.375,8**	**2.798,7**	**2.704,0**

Tabel 14 viser blandt andet et fald hos Hærens Operative Kommando og Flyvertaktisk Kommando mellem 2006 og 2007 svarende til det tidspunkt, hvor Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste overtog ansvaret for kaserne- og flyvestationsdriften. Søværnets Operative Kommando har som tidligere beskrevet ikke et tilsvarende fald. Forklaringen til det relativt store forbrug i 2008 i Flyvertaktisk Kommando er uddannelsen af piloter i udlandet, herunder ændrede aftaleforhold, idet disse udgifter indgår i driftsbudgettet.

Tabel 15. (Mio. Kr.). Rejseomkostninger ekskl. værnepligtige

Myndighed **År**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Hærens Operative Kommando	91,8	81,0	89,9	101,3	94,8
Søværnets Operative Kommando	70,4	69,0	73,1	79,9	66,1
Grønlands Kommando	6,7	7,3	10,0	9,9	9,3
Færøernes Kommando	1,6	1,3	1,5	0,8	0,8
Flyvertaktisk Kommando	65,5	55,1	56,8	65,3	60,3
Værnsfælles	469,4	515,3	540,7	560,6	484,1
TOTAL	**705,4**	**729,0**	**771,9**	**817,8**	**715,4**

Tabel 15 viser, at finansforbruget til tjenesterejser ikke umiddelbart påvirkes af oprettelsen af de funktionelle tjenester.

3. OMKOSTNINGER/OPGAVELØSNING/RESSOURCEFORBRUG

3.1. Indledning.

Formålet med omkostningsfordelingen er at henføre ressourceforbruget til den opgave, ressourcen har været anvendt til at løse. Når en ressource tilvejebringes, henføres den til finansregnskabet, men på anskaffelsestidspunktet er det kun sjældent muligt præcist at relatere udgiften til den opgave, den skal anvendes til løsningen af, da ressourcerne ofte kan indgå i løsningen af flere opgaver. Brændstof kan f.eks. anvendes til operative opgaver, uddannelse, transport af varer og personel.

Gennem intern afregning kan omkostningen til ressourcen henføres til den konkrete opgave på forbrugstidspunktet. Styringen på omkostninger er fortsat under udvikling, idet modellerne fortsat forbedres i takt med, at nye moduler implementeres i ”Danish Defense Management and Resource System” (DeMars). Identifikation og udvikling af cost-drivers er en væsentlig aktivitet i arbejdet med afregningsmodellerne.

Forsvarets ”Opgave-kontoplan” er opdelt i de i tabel 16 viste hovedopgaver:

Tabel 16. Uddrag af forsvarets "Opgave-kontoplan".

GL. KONTOPLAN I HOVEDOPGAVER		NY. KONTOPLAN I HOVEDOPGAVER	
1	Konfliktforebyggelse, krisestyring og kollektivt forsvar	1	Konfliktforebyggelse, krisestyring og kollektivt forsvar
2	Overvåg. og håndhævelse af suverænitet	2	Overvåg. og håndhævelse af suverænitet
3	Tillidsskabende og stabilitetsfremmende	3	Tillidsskabende og stabilitetsfremmende
4	Internationale operationer	4	Internationale operationer
5	Andre opgaver	5	Andre opgaver
6	Opretholdelse af indsættelsesevne	6	Opretholdelse af indsættelsesevnen
A	STYRKEPRODUKTION	E	Styringsopgaver
D	STYRINGSOPGAVER	H	Støtteprodukter
F	STØTTEVIRKSOMHED	X	Særlige konti
G	Lagerprodukter	Z	Ikke fordelte omkostninger
Z	Ikke fordelte omkostninger		

Opgavekontoplanen blev ændret i 2005, men med en glidende overgang til den nye.

3.2. Samlet omkostningsfordeling.

Forsvarets opgaver i 2007 er i tabel 17 vist på det aggregerede niveau. I forhold til det udgiftsbaserede regnskab er der en forskel på 535 mio. kr. Forskellen skyldes dels finansielle poster, der ikke er afspejlet i omkostningsregnskabet, og dels opgaver, der er afregnet til Hjemmeværnet.

Tabel 17. (Mio. kr.). Forsvarets opgaver – samlet omkostningsfordeling i 2007.

1. Konfliktforebyggelse, krisestyring og kollektivt forsvar	469
2. Suverænitets- og myndighedsopgaver	693
3. Tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver	68
4. Fredsstøttende opgaver (Internationale Operationer)	1.792
5. Andre opgaver	732
6. Opretholdelse af indsættelsesevne/Styrkeproduktion	5.632
Styringsopgaver	2.191
Operativ virksomhed i alt	**11.577**
Støttevirksomhed	5.826
Investeringer	636
I alt	**18.039**

3.3. Ressourcefordeling på værn.

Tabel 18 viser det omkostningsbaserede ressourceforbrug i de tre værn (operative myndigheder).

Tabel 18. (Mio. kr.). Det omkostningsbaserede ressourceforbrug i de tre værn.

Myndighed **År**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**
Hærens Operative Kommando	4.813,9	4.547,8	4.885,3	4.579,2
Søværnets Operative Kommando	1.465,6	1.319,9	2.263,2	2.311,0
Flyvertaktisk Kommando	2.233,9	2.544,7	2.413,7	2.289,0
Grønlands Kommando	48,3	53,2	93,3	104,4
Færøernes Kommando	58,9	43,2	41,8	32,6
Operativ virksomhed i alt	**8.620,6**	**8.508,8**	**9.697,3**	**9.316,2**

Tabel 18 summerer til et tal, der er lavere end det i tabel 17 anførte for operativ virksomhed, da også andre myndigheder end de operative kommandoer afregner til de operative opgaver. For eksempel afregnes relevante dele af Forsvarsakademiets og Forsvarets Sundhedstjenestes produktion direkte til de operative opgaver.

Tabel 18 kan ikke umiddelbart lægges til grund for en sammenligning mellem årene, da der i perioden er sket ændringer i organisation, kontoplan og afregningsmodeller. Tabellen giver alligevel et rimeligt retvisende indtryk af ressourcefordelingen mellem værnene. Det overordnede billede viser en fordeling på 2 dele til hæren, 1 del til søværnet og 1 del til flyvevåbnet.

4. SÆRLIGE FOKUSOMRÅDER

4.1. Indledende betragtninger om fokusområdernes sammenhæng til helheden.

De fokusområder, der beskrives i dette kapitel, indgår i andre rapporteringsmæssige sammenhænge. Fokusområderne kan derfor ikke summeres. Det vil for det enkelte skema være anført, om det er opgjort udgiftsbaseret (finansforbrug) eller omkostningsbaseret.

4.2. INTOPS.

Tabel 19 viser nettomerudgifterne ved internationale operationer, således som de er opgjort i forhold til afregningen mod § 35.

Tabel 19. (Mio. kr.). Nettomerudgifterne ved internationale operationer.

Mission **År**	***2004***	***2005***	***2006***	***2007***
KFOR	259,3	259,1	221,3	210,7
SFOR	10,5	2,7	2,0	0,9
ISAF	48,1	54,0	235,6	353,8
IRAK	485,2	443,0	399,9	327,4
ISAF	6,8			
FN/EU/OSCE	29,2	22,4	26,8	32,2
SUDAN	1,0	13,9		
US CENTCOM			3,5	3,8
ISAF C-130		37,6	10,0	0,0
UNAMI C-130			0,9	22,6
OEF-F16	9,5			
UNIFIL	0,0		13,0	25,4
FN REFUSIONER				-18,9
CIVILE FLY DAFUR				0,4
Task Force 150			0,3	0,3
ØVRIGE	7,3	4,6		
Total	**856,9**	**837,3**	**913,3**	**958,7**

Udviklingen viser en kraftig stigning ved ISAF (Afghanistan) andel af § 35 midlerne. Udviklingen skyldes en stigning i udsendte personelstyrker fra ca. 390 til ca. 720 mand, et øget aktivitetsniveau samt et ændret operationsmønster i form af direkte kamphandlinger med deraf følgende øgede udgifter til transport, vedligeholdelse og ammunitionsforbrug.

Som det fremgår af tabel 19 er stigningen i de direkte merudgifter (finansudgifter) til forsvarets internationale operationer relativt beskedent. Der har imidlertid været en mere markant stigning i omkostningerne forbundet med de internationale operationer, der stiger fra ca. 1 mia. kr. i 2005 til ca. 1,8 mia. kr. i 2008.

Baggrunden er blandt andet, at udgifterne til træning og uddannelse af de enheder, der skal udsendes til internationale missioner, først registreres som udgifter til internationale operationer ca. 3 uger før udsendelsestidspunktet, hvor enhederne gennemgår den afsluttende missionsforberedende uddannelse. Denne uddannelse - inklusive den afsluttende øvelse - har i hele perioden haft et relativt konstant økonomisk afløb.

I lyset af de missioner, forsvaret udsendes til, har kravene til soldaternes generelle uddannelse imidlertid været stærkt stigende. Det har medført, at soldaterne gennemgår en væsentlig mere intens uddannelse, hvor bl.a. ammunitionsforbruget er væsentligt forøget. Disse udgifter konteres i det almindelige driftsregnskab. Det skal endvidere bemærkes, at materielanskaffelser afregnes i omkostningsregnskabet gennem leasing afgifter (afskrivninger og faste driftsomkostninger), mens udgiften til anskaffelsen kun vil fremgå af udgiftsregnskabet og således ikke vil blive relateret til de internationale operationer. Nedslidningen af materiel og køretøjer er ikke relaterbar i forhold til den enkelte mission, idet registrering gennemføres i forhold til materielgenstande som kapacitetscenter generelt og ikke i forhold det sted, hvor materielgenstanden er anvendt geografisk.

4.3. Værnepligt.

Løn til værnepligtige afholdes inden for forsvarets samlede lønsumsramme. Kost- og rejseudgifter afholdes ved driftsrammen. Værnepligtsordningen er omlagt i 2005 som en del af forliget.

Tabel 20 viser forbruget til værnepligt personel opgjort udgiftsbaseret og omfatter de direkte relaterbare udgifter til løn-, kost- og rejseudgifter.

Tabel 20[1]. (Mio. kr.). Udgiftsbaseret forbrug på værnepligtsområdet.

	2004	2005	2006	2007	2008
Løn	723,9	237,4	180,5	235,1	232,1
Kost	62,4	127,1	110,1	128,6	134,0
Rejse	65,8	29,2	42,4	40,3	34,4
I alt	**852,1**	**393,6**	**332,9**	**403,9**	**400,5**

Omlægningen af værnepligten fra 2005 har betydet, at de værnepligtige indkaldes i en kortere periode (4 måneder). Det har betydet et markant fald i udgifterne.

Kost til værnepligtige afholdes over myndighedernes driftsramme. Togkort blev indtil 2004 betalt over den centrale driftsramme, mens de fra 2005 betales af Forsvarets Personeltjenestes driftsramme. Individuelle rejser for værnepligtige er blevet betalt over den beordrende myndigheds driftsbudget.

[1] Tabellen angiver alene udgifter direkte relateret til værnepligtigt personel og omfatter således ikke udgifter til materieldrift, informatik og den faste uddannelsesstruktur.

4.4. Kongehuset.
Tabel 21 viser omkostningerne til de opgaver, forsvaret udfører til støtte for Kongehuset ekskl. flyvninger. Opgørelsen opfatter tjenester udført af Vagtkompagniet, musikkorps, Vagt- og Sikkerhedssektionen fra Den Kongelige Livgarde, forsvarets udgifter til Adjudantstaben, Dronningens Jagtkaptajn samt vedligeholdelse, drift og løn til Kongeskibet Dannebrog. Herudover er udgifterne til Gardehusarregimentet medtaget.

Som det fremgår, udgør forsvarets omkostninger til Kongehuset ca. 140 mio. kr. årligt ekskl. flyvninger for Kongehuset. Stigningen i udgifterne ved Gardehusarregimentet skal ses i forhold til den ændrede organisering af forsvarets enheder som følge af "aftale om forsvarets ordning 2005 – 2009".

Tabel 21. (Mio. kr.). Forsvarets støtte til Kongehuset ekskl. flyvninger.

Enhed / År	2004	2005	2006	2007	Jan-Jun 2008
Den Kongelige Livgarde	76,1	84,0	78,0	88,2	46,8
HMD Adjudant Stab	5,2	5,8	5,8	6,0	3,0
HMD Jagtkaptajn	1,2	1,3	1,4	1,4	0,7
Dannebrog	25,8	25,8	24,6	25,3	15,7
Gardehusar regimentet	21,6	25,2	29,4	27,4	12,0
I alt	**129,9**	**142,1**	**139,2**	**148,3**	**78,2**

4.5. VIP-transport.
Flyvninger med kongefamilien, regeringsmedlemmer og nøglepersoner i øvrigt, såkaldte "Very Import Persons" (VIP-flyvningerne), er en fast del af forsvarets opgavekompleks (opgave 5209). Tabel 22 viser flyvevåbnets støtte til VIP-flyvninger.

Tabel 22. (Mio. kr.). Flyvevåbnets støtte til VIP-flyvninger.

VIP-flyvninger	2004	2005	2006	2007	2008
Kongefamilien	2,9	4,2	1,3	2,1	1,4
Regeringsmedlemmer	3,4	3,6	7,8	12,2	9,0
Forsvarets øverste ledelse	1,0	1,1	0,5	2,5	1,8
I alt	7,3	8,9	9,7	16,8	12,2

Af tabel 22 ses, at inden for de sidste 3 år er godt 75 % af omkostningerne til VIP-flyvningerne relateret til regeringsmedlemmer. Stigningen i omkostningerne til VIP-flyvningerne skal bl.a. ses i lyset af behovet for besøg ved det danske styrkebidrag i Afghanistan. Flyvetimeprisen er udregnet ud fra totalomkostningsprincippet og indeholder:

- aktivitetssats (brændstof, olie og mindre vedligehold),
- leasingsats (afskrivninger og større vedligehold) og
- løn til besætningen.

4.6. Overvågningsopgaver i Nordatlanten.
Forsvarets engagementer i Nordatlanten består dels af drift af faste landinstallationer og dels af operationer med skibe og fly og kan derfor ikke hver for sig opgøres entydigt. Engagementerne omfatter ud over farvandsovervågning og håndhævelse af suverænitet også fiskeriinspektion, eftersøgnings- og redningstjeneste, miljøovervågning og bistand til lokalsamfund.

Forsvarets opgaveløsninger i Nordatlanten er stærkt integrerede. Den samme kapacitet (skib/fly) kan således samtidig bidrage til løsning af flere opgaver. Bortfald af en opgave vil

derfor ikke nødvendigvis betyde en besparelse, da kapaciteterne ofte er nødvendige for løsning af andre opgaver. Eksempelvis vil bortfald af fiskeriinspektionsopgaven i Nordatlanten ikke medføre en besparelse, da de øvrige opgaver (farvandsovervågning og håndhævelse af suverænitet, eftersøgnings- og redningstjeneste, miljøovervågning) stadig vil kræve tilstedeværelse af inspektionsskibe og fly.

Det vil således ikke være muligt at sætte entydigt lighedstegn mellem aktivitetsniveauet og de medgåede omkostninger.

Tabel 23 er udarbejdet for det samlede engagement i Nordatlanten og viser forsvarets årlige omkostninger relateret til opgaver udført ved Grønland for årene 2004 til 2007 samt budget for 2008.

Tabel 23. (Mio. kr.). Forsvarets årlige omkostninger relateret til opgaver udført ved Grønland for årene 2004 til 2007 samt budget for 2008.

FORMÅL **År**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008** 3)	
Opgaveløsning søværnet	118,8	124,2	233,6	190,3	277.3	
Heraf løn	103,9	107,5	72,6	78,8	76,8	
Opgaveløsning flyvevåbnet	35,0	35,2	31,6	41,2	45,6	
Heraf løn	31,4	30,3	14,3	15,0	14, 8	
I alt	153,8	159,3	265,1	231,5	322,0	
Heraf løn	135,3	137,9	87,0	93,8	91,6	
Grønlands kommando	66,7	68,4	94,9	107,6	106,8	Note 2).
Heraf løn	36,1	33,4	41,3	41,4	43,7	
Totale omkostninger	220,5	227,7	360,0	339,2	428,7	Note 1).
Heraf løn	171,4	171.2	128.3	135,2	135,3	

Note 1). Gældende fra 2006 er opgørelsen opgjort omkostningsbaseret efter totalomkostningsprincippet og er beregnet på baggrund af nøgletal for myndighedernes virksomhed relateret til Grønland. Støttevirksomheden opgøres ikke længere særskilt, idet denne afregnes til den operative virksomhed og indgår som omkostning ved aktiviteten. Vedligeholdelse af materiel såsom skibe og fly kan give store differencer over årene, f.eks. kan reparation og vedligeholdelse af inspektionsskibene medføre udsving på tocifrede millionbeløb mellem årene.

Note 2). Siriuspatruljen og Station Nord indgår fra 2006 som organisatorisk del af Grønlands Kommando.

Note 3). Budgettal.

Tabel 24 viser en oversigt over forsvarets årlige omkostninger relateret til opgaver udført ved Færøerne for årene 2004 til 2007. I forhold til den samlede omkostningsfordeling for forsvaret i ovenstående afsnit 3, hvori ressourceforbrug er fordelt på opgaver, skal opmærksomheden henledes på, at de opgjorte tal kun indeholder det faktisk registrerede forbrug og ikke som i tidligere afsnit indeholder andre myndigheders andele af den samlede omkostning beregnet ud fra nøgletal.

Tabel 24. (Mio. Kr.). Forsvarets årlige omkostninger relateret til opgaver udført ved Færøerne for årene 2004 til 2007.

FORMÅL / År	2004	2005	2006	2007	
Opgaveløsning søværnet	62,1	63,7	67,5	110,5	
Støttevirksomhed søværnet	6,3	6,3	7,2		
Opgaveløsning flyvevåbnet	1,1	1,1	0,9	9,4	
Støttevirksomhed flyvevåbnet	11,3	15,3	8,4		
I alt	80,8	86,5	84,0	119,9	Note 1)
Færøernes kommando	42,7	38,6	43,8	33,5	Note 2).
Totale omkostninger	123,5	125,1	127,9	153,3	Note 3).

Note 1). Fra 2007 er det ikke længere muligt at opgøre omkostninger særskilt i opgaveløsning og støttevirksomhed, idet støttevirksomhedens omkostninger afregnes direkte til opgaveløsningen i takt med implementeringen af forsvarets interne afregningsmodeller

Note 2). Indeholder alle omkostninger forbundet ved drift af Færøernes Kommando.

Note 3). Princippet for opgørelsen er i perioden ændret fra det udgiftsbaserede til det omkostningsbaserede regnskab, hvilket vil sige, at der er skiftet fra finans- til omkostningsopgørelse. I omkostningsopgørelsen medregnes også andelen af omkostninger ved leverede ydelser fra støttestrukturen. Samtidig er Færøernes Kommando kraftigt reduceret i opgaver og bemanding, hvilket forklarer faldet i de samlede omkostninger i 2007.

4.7. Musikkorps i forsvaret.

Tabel 25 viser de samlede omkostninger ved forsvarets fire musikkorps (Livgardens Musikkorps, Prinsens Livregiments Musikkorps, Telegrafregimentets Musikkorps og Søværnets Tamburkorps) i årene fra 2004 til 2008.

Som det fremgår af tabel 25, er omkostningerne steget fra 2005 og frem. Hovedparten af stigningen kan tilskrives, at flere interne omkostninger er blevet fordelt i takt med at forsvaret har udbygget den interne afregning.

Tabel 25. (Mio. kr.). De samlede omkostninger ved forsvarets fire musikkorps.

Musikkorps / Årstal	2004	2005	2006	2007	2008
Den Kongelige Livgardes Musikkorps	15,8	17,1	20,6	19,6	21,2
Prinsens Livregiments Musikkorps	7,4	6,7	9,1	9,4	10,2
Telegrafregimentets. Musikkorps	8,9	8,2	9,7	9,4	9,6
Søværnets Tamburkorps	5,6	6,2	7,7	7,2	7,5
Musikkorps i alt	37,7	38,7	46,7	45,5	48,6

4.8. Økonomiske konsekvenser af 2000 ledige stillinger.

Som følge af, at det ikke har været muligt at besætte alle de planlagte stillinger, har der været en afvigelse i lønsumsforbruget i forhold til den udmeldte primo ramme.

Opgørelsen i tabel 26 er baseret på forsvarets samlede forbrug af årsværk set i forhold til forligets planlægningsgrundlag.

Opgørelsen sammenholder planlægningen med årsresultatet og tager ikke hensyn til eventuelle ændringer i årsværksrammerne inden for driftsåret. Der er derfor ikke nødvendigvis fuld overensstemmelse mellem årsværksafvigelsen og afvigelsen i lønsum.

De største personelmangler forekommer på nuværende tidspunkt i den militære mellemledergruppe (sergent-gruppen). Da denne gruppe er vanskelig at substituere, har det været nødvendigt at kompensere ved brug af betalt merarbejde og udbetaling af betalbare friheder.

Tabel 26. (Mio. kr.). Lønsum forskel mellem planlagt og faktisk forbrug

Egentlig løn	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**I alt**
Faktisk forbrug	8.183,1	8.076,6	8.286,9	8.715,2	-
Planlagt forbrug	8.250,1	8.631,7	8.758,5	9.034,0	-
Afvigelse	-67,0	-555,1	-471,6	-318,8	-1.412,5

4.9. Åbningsbalancen.
Åbningsbalancen pr. 1. januar 2005 blev udarbejdet i overensstemmelse med Folketingets Finansudvalg tiltrådte akt. 163 af 24. juni 2004 samt Økonomistyrelsens retningslinjer. I forlængelse af udarbejdelsen af åbningsbalance 2005 blev der udarbejdet en handleplan. Planen har særlig fokus på værdifastsættelse af aktiver m.v. samt en korrekt og fuldstændig opgørelse af anlægsaktiver og varebeholdninger. I 2009 vil alle punkter i handleplanen være gennemført. Der er således taget højde for Rigsrevisionens bemærkninger til regnskabet. Forsvarskommandoen afviger på enkelte områder fra Økonomistyrelsens generelle regelsæt.

4.9.1. Materielle anlægsaktiver.
Forsvarets materielkapacitet (69 kategorier) omfatter komplette materielsystemer, der indgår i Forsvarskommandoens operative struktur og dermed er forudsætningsskabende for Forsvarets opgaveløsning. Materielkapacitet omfatter fx køretøjer, fly eller skibe samt kampvogne og diverse våbensystemer. De materielle anlægsaktiver værdiansættes til kostprisen og udgør ca. 32 mia. kr.

4.9.2. Varebeholdninger.
Forsvarets lager omfatter omkostningsvarer og beredskabslager mv. Beredskabslagrene omfatter såvel anlæg som traditionelle lagervarer. Varebeholdninger indeholder således materielgenstande af anlægslignende karakter.

Som eksempel kan anføres, at der ligger flymotorer (reservedel) på beredskabslager. Da mange reservedele endvidere er underkastet særlig styring, såkaldt konfigurationsstyring, er det nødvendigt, at de har status som reservedele og ikke som anlægsaktiver.

Varebeholdninger værdiansættes efter standardprismetoden, hvilket giver én og samme værdisætning af et materiale i hele koncernen.

Varebeholdninger er opdelt på ca. 600.000 forskellige materialenumre og udgør ca. 16 mia. kr.

5. KONKLUSION

Gennemgangen i nærværende notat viser, at der i overensstemmelse med den politiske aftale om forsvarets ordning fra 2005 – 2009 er gennemført en omfattende omstilling af forsvaret med henblik på en fokusering og styrkelse af den operative indsats.

Styrkelsen er opnået ved at samle en række funktionsområder i funktionelle tjenester og derved opnå effektiviseringer. Det har dels frigjort ressourcer til den operative indsats dels muliggjort, at de operative myndigheder i højere grad har kunnet fokusere på den operative indsats.

Budgetredegørelsen viser endvidere, at forsvarets omfattende og stigende deltagelse i internationale operationer har medført betydelige omkostninger. Det har for det første givet sig udtryk i direkte merudgifter forbundet med de enkelte operationer. Endvidere har indsatsen medført et øget pres på det samlede forsvars aktiviteter. Dette kommer blandt andet til udtryk i øgede udgifter til materieldrift, herunder genanskaffelse af tabt materiel og øgede vedligeholdelsesomkostninger, personelerstatninger samt forøgede omkostninger til uddannelse, forberedelse mv.

Forsvarskommandoen 17. marts 2009

NOTAT
SUVERÆNITETSHÆVDELSE I DANSK LUFTRUM

INDLEDNING

Erfaringerne de seneste år har vist, at trafiktætheden i luftrummet er stigende. I modsætning til internationalt luftrum ejes luftrummet over en stat, inklusive dets territorialfarvand, folkeretligt af staten. Afgrænsning af luftrummet ved etablering af fysiske hindringer er i sagens natur ikke mulig, hvorfor beflyvning eller anden anvendelse af luftrummet som udgangspunkt er muligt for alle med kapacitet hertil – uanset hvad hensigten med anvendelsen af luftrummet måtte være. Det er den pågældende stat selv, der er ansvarlig for at hævde suveræniteten i luftrummet, herunder føre kontrol med anvendelsen af det pågældende luftrum. Det er op til den pågældende stat selv at beslutte, hvorledes suveræniteten hævdes.

I relation til dansk luftrum findes de traditionelle civile magt-, regulerings- og hjælpemyndigheder, der kendes fra landjorden og havet – fx politi, SKAT, told m.v. – ikke. Den praktiske flyvekontrol varetages i Danmark af Naviair, der er en selvstændig statsvirksomhed underlagt transportministeriet. Naviair blev i 2001 udskilt fra Statens Luftfartsvæsen, der er ansvarlig for regulering af den civile luftfart, herunder at føre tilsyn med, at de flyvesikkerhedsmæssige forskrifter overholdes. Magtanvendelse i luftrummet og hjælp til andre luftfartøjer er i Danmark som hovedregel forankret ved forsvaret. Kapacitet til at regulere adfærd i luftrummet er således i højere grad end på havet og især landjorden placeret ved de militære myndigheder, idet der ikke findes andre myndigheder, der har kapacitet hertil.

SUVERÆNITETSHÆVDELSE

Suverænitetshævdelse er alle de tiltag, en stat gør for at tilgodese og sikre sine suveræne rettigheder og pligter samt værne om disse, herunder lovgive, regulere, udøve og håndhæve.

Af loven om forsvarets formål og opgaver fremgår det, at *"Forsvaret skal kunne konstatere og afvise krænkelser af dansk suverænitet og varetage myndighedsopgaver"*.

Som en del af NATOs integrerede luftforsvar overvåges det danske luftrum kontinuerligt af forsvarets jordbaserede kontrol- og varslingssystem. Kontrol- og varslingssystemet består af et antal jordbaserede radarstationer samt to jordbaserede kontrol- og varslingscentre, der endvidere råder over radioer, således at der kan kommunikeres med civile og militære fly. På baggrund af radaroplysninger og evt. radiokommunikation kan kontrol- og varslingssystemet foretage en indledningsvis identifikation af flytrafikken og iværksætte modforanstaltninger mod krænkelse af dansk suverænitet.

Da kontrol- og varslingssystemet ikke visuelt kan se flyene i luftrummet, er det ofte ikke muligt at foretage en endelig og sikker identifikation af fly, der mistænkes for at krænke dansk suverænitet.

Blandt andet på den baggrund bidrager forsvaret endvidere til suverænitetshåndhævelsen gennem et kontinuerligt beredskab med F-16 kampfly – også kaldet afvisningsberedskabet. Kampflyene i afvisningsberedskabet indsættes, når kontrol- og varslingssystemet f.eks. har opdaget en potentiel krænkelse af dansk suverænitet i luftrummet. Kampflyene giver mulighed for endelig og sikker identifikation af fly, herunder potentielle trusler, og kan på en fleksibel og afpasset måde afvise krænkelser, herunder neutralisere af en evt. luftbåren terrortrussel.

Kampflyet kan i denne forbindelse anvende en række fleksible handlemuligheder og efter behov gradvist eskalere magtanvendelsen. Tilstedeværelsen af en pilot i cockpittet på kampflyet er i denne forbindelse afgørende for at kunne skabe overblik over og vurdere en situation samt vælge den mest hensigtsmæssige handlemulighed. Blandt kampflyets handlemuligheder i relation til suverænitetshævdelse kan f.eks. nævnes, at kampflyet kan skygge et andet fly, flyve op på siden af et fly og signalere til piloten, eskortere et andet fly ud af dansk luftrum, skyde varselsskud med kampflyets maskinkanon, skyde direkte på et andet fly med maskinkanon og i sidste instans skyde et andet fly ned med maskinkanon eller luft-til-luft missiler. Endelig kan kampflyet yde støtte til civile luftfartøjer i nød, f.eks. ved at inspicere om landingshjulene er i orden, om der er synlige skader på det civile luftfartøj eller lede et vildfarent luftfartøj til landing.

ALTERNATIVER TIL KAMPFLY I RELATION TIL SUVERÆNITETSHÆVDELSE

De luftmilitære kapaciteter kan overordnet opdeles i følgende hovedgrupper:

- Bevæbnede luftfartøjer.
- Ikke-bevæbnede luftfartøjer.
- Ubemandede luftfartøjer (såvel bevæbnede som ubevæbnede).
- Overfladebaserede luftforsvarssystemer (land eller sø).

Det eneste bevæbnede luftfartøj, Danmark p.t. råder over, er F-16 kampflyet. Kamphelikoptere ville kunne imødegå visse typer af langsomt og relativt lavt flyvende trusler – fx mindre fly og lignende. Kamphelikopteres begrænsninger i flyvehastighed, stigehastighed og flyvehøjde gør dog i praksis platformen uanvendelig til afvisningsopgaver, idet potentielle trusler må forventes at udnytte luftrummet og egen ydeevne maksimalt.

Af ikke-bevæbnede luftfartøjer råder forsvaret over Hercules transportfly, Challenger inspektionsfly, EH-101 helikoptere[1], Fennec helikoptere[2], Lynx helikoptere[3] samt skolefly. De ikke-bevæbnede luftfartøjer vil kunne indsættes i hævdelsen af dansk suverænitet imod visse typer af langsomt og relativt lavt flyvende trusler – fx mindre fly og lignende, men uden den essentielle og troværdige mulighed for at eskalere magtanvendelsen ud over den blotte tilstedeværelse.

[1] Kan i visse tilfælde bevæbnes med maskingevær.
[2] Kan medtage bevæbnet personel.
[3] Kan i visse tilfælde bevæbnes med maskingevær.

Ubemandede luftfartøjer er ikke egnede til at løse afvisningsopgaver, idet begrænsninger i bevæbning, flyvehastighed og manøvredygtighed reducerer luftfartøjets evne til at følge og engagere relevante mål betragteligt. Anvendelse af ubemandede luftfartøjer til afvisningsopgaver indebærer desuden en risiko for utilsigtet engagement af for eksempel passagerfly, da visuel identifikation ikke kan sikres på samme måde som med en bemandet platform. Ubemandede luftfartøjer er heller ikke egnede til eventuelt at eskortere fremmede fly ud af dansk luftrum. Dette skyldes den dynamik, en sådan udvisningssituation kan indeholde, hvis det pågældende fly ikke ønsker at følge anvisning om udvisning. Det involverede fly kan være af en type, hvis manøvreegenskaber overstiger det ubemandede luftfartøjs manøvreegenskaber.

Overfladebaserede luftforsvarsmissilsystemer er i relation til suverænitetshåndhævelsen begrænsede af våbenets ultimative karakter, hvor et missil som udgangspunkt ikke kan tilbagekaldes eller anvendes som varselsskud. Et overfladebaseret luftforsvarsmissil kan således anvendes til at skyde et fly ned med – men man kan ikke gennemføre den trinvise, fleksible og afpassede eskalation af magtanvendelsen, som man kan med et bemandet kampfly. Et overfladebaseret luftforsvarsmissil er således ikke egnet til suverænitetshævdelse.

For fuldstændighedens skyld skal bemærkes, at efter nedlæggelsen af flyvevåbnets jordbaserede luftforsvar (DEHAWK) i indeværende forsvarsforlig råder dansk forsvar ikke over overfladebaserede luftforsvarssystemer med en sådan rækkevidde, at de evt. kunne anvendes i suverænitetshævdelse med den begrænsning, der fremgår af ovenstående.

KONKLUSION

Krænkelser af dansk luftrum kan *konstateres* af det jordbaserede kontrol- og varslingssystem uden at råde over kampfly. Derimod er rådighed over kampfly nødvendig for at sikre *identifikation* af potentielle trusler samt for at kunne *afvise* krænkelser. Dette skyldes, at alene kampfly giver mulighed for endelig og sikker identifikation af fly, herunder potentielle trusler, og på en fleksibel og afpasset måde kan afvise krænkelser, herunder neutralisere en evt. luftbåren terrortrussel.

Rådighed over kampfly er således af afgørende betydning for at kunne hævde den nationale suverænitet troværdigt, da muligheden for trinvis eskalation af magtanvendelse ellers bortfalder.

Ubevæbnede luftfartøjer og overfladebaserede luftforsvarsmissilsystemer vil ikke kunne erstatte kampfly i forbindelse med suverænitetshævdelse af dansk luftrum.

Forsvarskommandoen 17. marts 2009

NOTAT
SUNDHEDSFAGLIGE ERFARINGER MED UDSENDELSER TIL AFRIKA

DANSK FORSVARS ENGAGEMENT I AFRIKA SIDEN OPRETTELSEN AF FN

Forsvaret har siden oprettelsen af FN indgået i fem internationale operationer i og omkring Afrika. Forsvaret har yderligere udsendt en række enkeltpersoner primært som observatører og stabsofficerer, men senest også instruktører som led i kapacitetsopbygningen på det Afrikanske kontinent. En oversigt over det samlede engagement fremgår af bilag 1.

SUNDHEDSFAGLIGE ERFARINGER

Ved udsendelse af personel til Afrika er der en række sundhedsfaglige forhold af betydning for forebyggelse af sygdom og opretholdelse af kampkraft og arbejdsevne. Disse er kort beskrevet i bilag 2.

Med hensyn til vaccinationer viser erfaringerne fra udsendt personel til Afrika, at der ikke er problemer med vaccinationsreaktioner, altså reaktioner overfor de vacciner der skal gives forud for udsendelse. Sammenlignes der med sygdomsbilledet i den befolkning, der ikke vaccineres mod disse sygdomme, er der indlysende grunde til fortsat at vaccinere mod de sygdomme, der kan vaccineres imod.

Forsvarets sundhedsfaglige erfaringer er begrænsede og baserer sig blandt andet på tilbagemeldinger fra enkeltpersoner. Ved hjemkomst fra Afrika tages der obligatorisk blodprøver samt udleveres prøvesæt til indsendelse af afføringsprøver. I de undersøgte prøver er der kun påvist få tilfælde af sygdomsfremkaldende mikroorganismer. Ved mistanke om pådraget sygdom (også bærertilstand af sygdom) afklares dette via klinisk udredning, men ellers opsøger personerne sædvanligvis egen læge i tilfælde af senere opståede symptomer, som kunne henføres til udsendelser. Der er ikke en automatisk orienteringspligt fra det civile behandlingssystem til forsvaret.

Fra det infirmeri, der sædvanligvis foretager hjemkomstundersøgelser, er tilbagemeldingen, at der inden for de sidste 2-3 år er diagnosticeret to tilfælde af mavesår, et lavt antal diarré-tilfælde (forårsaget af en vandparasit) samt et uafklaret tilfælde med langvarige bughulesmerter, hvor det ikke har været muligt at stille en sikker diagnose.
Disse sygdomstilfælde tilskrives den høje stressbelastning ved udstationering i områder med udtalt mangel på infrastruktur, høj varme og stor luftfugtighed.

Bilag 1 til Forsvarskommandoens notat om sundhedsfaglige erfaringer med udsendelser til Afrika

UDSENDTE ENHEDER

MISSIONSOMRÅDE	MISSION	PERIODE	ENHED
Congo	ONUC (United Nations Operations in the Congo)	1960-1964	Primært mindre hold med militærpoliti, trafikkontrol og stabsofficerer. I 1963 et transportkompagni på ca. 165 mand og i perioder støtte med lufttransport i C-54 henholdsvis C-47 og personel til betjening af FN-ejede helikoptere.
Namibia	UNTAG (United Nations Mission Transition Assistance Group in Namibia)	1989-1990	En underafdeling på i alt ca. 300 mand.
Etiopien/Eritrea	UNMEE (United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea)	2001	Stabselement, stabskompagni, nationalt ledelses- og støtteelement samt i etableringsfasen et ingeniørdetachement, i alt ca. 320 mand. Udsendt i 1. halvår af 2001, derefter hjemtaget.
Somalia	World Food Programme Marshalling	2008	Et skib af Thetis-klassen inkl. beskyttelseshold fra Frømandskorpset og Søværnets Militærpoliti i perioden januar – april 2008.
Indiske Ocean (Afrikas Horn)	Task Force 150/151	2008	Fleksibelt støtteskib samt Søværnets Taktiske Stab fra september 2008 til januar 2009; herefter fleksibelt støtteskib (forlængelse) til april 2009.

FN-OBSERVATØRER OG TILSVARENDE

MISSIONSOMRÅDE	MISSION	PERIODE
Sierra Leone	UNAMSIL (United Nations Mission in Sierra Leone)	1999-2005
Congo	MONUC (Mission Observateur des Nations Unies a Congo)	2000-
Etiopien/Eritrea	UNMEE (United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea)	2001-
Liberia	UNMIL (United Nations Mission in Liberia)	2003-
Sudan	UNMIS (United Nations Mission in Sudan)	2005-
Sudan	AU (Afrikanske Union)	2005-2005
Vest Sahara	MINURSO (United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara)	2005-2007
Central African Republic and Chad	MINURCAT (United Nations Mission in the Central African Republic & Chad)	2008

INSTRUKTØRER UDSENDT I LÆNGERE TID

LAND	STED/OPGAVE	PERIODE
Mali	Ecole de Maintien de la Paix, Koulikouru og Bamako	2006-2009
Zimbabwe	Regional Peacekeeping Training Centre, Harare	1997-2001

FORSVARSATTACHEER UDSENDT I LÆNGERE TID

LAND	STED/OPGAVE	PERIODE
Ægypten	Ambassaden i Cairo	2007-
Etiopien	Ambassaden i Addis Abbeba (African Union)	2008-
Kenya	Military Adviser for Eastern African Standby Brigade Coordination Mechanism (EASBRICOM) i Nairobi	2008-

Bilag 2 til Forsvarskommandoens notat om sundhedsfaglige erfaringer med udsendelser til Afrika

Forholdsregler i forbindelse med udsendelse til Afrika.

1. Vaccinationsprofylakse/malariaprofylakse.
Der er i Afrika en meget stor risiko for en lang række infektionssygdomme, som alt personel skal beskyttes imod forud for udsendelse. Herudover skal der medføres rabiesvacciner samt rabies-immunoglobulin.
Der skal anvendes malariaprofylakse fra 1 døgn før ankomst indtil 7 dage efter ophold i malariaområde. For nærværende er langt størstedelen af Afrika (herunder Congo, Eritrea og Sudan) malariaområde.
Det tager minimum 28 dage at gennemføre det samlede vaccinationsprogram.
Der er inden for det seneste år registreret tilfælde af Ebola (Congo) samt andre smitsomme sygdomme i Sub-Sahara området, hvor der ikke eksisterer nogen beskyttelsesmulighed.

2. Insektbeskyttelse.
Afrika (især Sub-Sahara) lider af en lang række sygdomme, der overføres via insekter, og en del af disse kan der ikke vaccineres imod. Derfor er det bydende nødvendigt med en høj insektbeskyttelse, herunder imprægnerede uniformer og myggenet. Der er inden for det seneste år konstateret adskillige tilfælde af en række insektbårne virussygdomme, hvor der ikke er en effektiv beskyttelsesmulighed udover den passive beskyttelse.

3. Parasitbeskyttelse.
For at minimere smitterisikoen fra parasitter (snyltere) skal en række beskyttelsesforanstaltninger følges i forbindelse med vand, jord og mad.

4. Beskyttelse mod vand- eller fødevarebårne epidemier.
Der vil grundet den ringe infrastruktur, dårlige sanitære forhold m.m. være stor risiko for udbrud af mave/tarm-sygdomme. Disse vil, med de klimatiske forhold der hersker, hurtigt kunne medføre dehydrering og fordre hospitalisering/evakuering.

Endvidere er fødevarer en mangelvare i det meste af Afrika. Lokalindkøb af fødevarer vil udgøre en meget stor risiko for infektionssygdomme stammende fra såvel grøntsager som kødprodukter. Dertil kommer, at der anvendes mange pesticider i landet. Det er derfor nødvendigt at være selvforsynende med fødevarer.

Vand er i hele Afrika en begrænset ressource. Lokalt vand vil være af en sådan kvalitet, at det ikke kan anvendes urenset, hverken til at drikke eller til andet forbrug. Det betyder, at der skal foretages rensning af alt vand (cirka 200 liter per person per dag). Det er ikke tilstrækkeligt at foretage almindelig kloring af vandet, idet vandet kan indeholde parasitter, der ikke er følsomme over for de almindeligt brugte klorkoncentrationer.

Derfor skal en række retningslinjer følges i forhold til kantinefaciliteter, lagerfaciliteter, kokke og køkkenpersonale samt vandrensning.

5. Klimatilpasning.
På grund af det varme klima er det nødvendigt at anvende en let uniformstype, der dog stadig skal dække kroppen, arme og ben. Det er nødvendigt med en akklimatiseringsperiode på cirka to uger efter ankomst til området, så organismen kan tilpasse sig de ændrede forhold. Der anvendes solcreme med høj faktor til forebyggelse mod forbrændinger fra solens stråler, og der anvendes i videst muligt omfang hovedbeklædning, så den direkte stråling minimeres.

6. Sundhedsfagligt personel.
Der skal være udarbejdet planer for adgang til kvalificeret lægebehandling i umiddelbar nærhed af enheden. Ligeledes skal der foreligge en plan for luftevakuering i tilfælde, hvor behandling af syge eller tilskadekomne fordrer hospitalsindlæggelse.